Vault
M2055
U19wsL
v.5-6
1853

RN- 49316

UDGORN SEION,

NEU

SEREN Y SAINT;

YN CYNNWYS

EGWYDDORION "GORUCHWYLIAETH CYFLAWNDER YR AMSEROEDD,"

MEWN

TRAETHODAU, LLYTHYRON, HANESION, PRYDYDDIAETH, &c.

"Nyni a iachasom Babilon, ond nid aeth hi yn iach; gadewch hi, ac awn bawb i'w wlad: canys ei barn a gyrhaedd i'r nefoedd, ac a ddyrchafwyd hyd yr wybren."—Jer. li, 9.

"Dring rhagot, yr efengyles Seion, i fynydd uchel."—Esa. xl, 9.

CYFROL V.

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD, CYHOEDDWYD, AC AR WERTH GAN J. DAVIS, HEOL JOHN, GEORGETOWN.

1853.

RHAGYMADRODD.

Anwyl Ddarllenwyr,—Wele ni wedi byw i weled terfyniad y bummed gyfrol o Udgorn Seion, tra y mae llawer o'n cydoesolion wedi eu rhifo gyda'r meirw; a melysder ein bywyd yw cyflwyno fel hyn un gyfrol ar ol y llall i ddwylaw ein lliosog ddarllenwyr. Diolchwn i Dad y trugareddau am yr holl fendithion a dderbyniasom hyd yma, ac yn neillduol am y wybodaeth a'r addysg rhagorol a gawsom trwy ein Hudgorn yn y gyfrol hanner-blynyddol gyntaf hon. Hyderwn fod ein darllenwyr oll yn gwerthfawrogi y geiriau dwyfol a ddylifant mor aml o Seion, y rhai ydynt yn fywyd a nerth i'r holl Saint. Ymdrechasom gyflwyno i'n brodyr yr hyn oedd faeth i'w heneidiau, ac yn felys i'w harchwaeth. Mae yn wir gael o honom fwyd dyeithr, etto nid amgen na'r bwyd a gafodd tad y ffyddloniaid, a llawer o'n brodyr o'n blaen. Tywynodd goleuni oddi draw arnom, a gwelsom gam-arferion y byd; ein heneidiau a ddewisasant drefn ein Duw, a mwyach y gorfoleddwn ynddi.

Wrth edrych yn ol ar ein gyrfa grefyddol, gwelwn fod gwaith Duw ar ei gynnydd yn mhob dull. Mae un flwyddyn ar ol y llall yn datgan hyny yn uchel; ac fel y cyflyma amser, y cynnydda pwysfawrogrwydd ei waith mawr a rhyfeddol Ef. Gweddiwch, ynte, drosom, am i'r Arglwydd ein nerthu i udganu yr Udgorn yn well etto nag erioed, fel na fyddo achos genym i ymddiried yn ein doethineb, neu yn hytrach ein gwendid, ein hunain. Gwelwn fod y ddysgeidiaeth yn yr Udgorn yn gwella bob cyfrol, ac fe gynnydda i wella etto. Ymdrechwn, gan hyny, i'w ddal i fyny, fel yr atebo o hyd ddyben da, i ymweled yn wythnosol â meibion a merched Gwalia, a dysgu iddynt ffyrdd yr Arglwydd. Diolchwn i bawb sydd wedi cydweithio â ni yn nghylch yr Udgorn; na cholled neb o honynt eu gwobr. Bendithied yr Arglwydd ei holl Saint, a gwareded hwynt i Seion.

Yr eiddoch yn ostyngedig yn y gwirionedd,

John Davis.

Merthyr, Meh. 23, 1853.

CYNNWYSIAD.

TUD.

Ail Araeth y Llywydd Young.... 53
Aml wreigiaeth 288
Amddiffyniad 270
Amrywiaethau, &c [Ar ddiwedd pob rhifyn.]
Amynedd 178
Amser y Bywyd Dynol 174
Anerchiad y Golygydd ar Ddechreu y Flwyddyn 5
Anerchiad at y Saint 401
At Lywyddion Cangenau Cynnadledd Ddwyreiniol Morganwg 363
At y Saint yn Ewrop 115
Cân o Annogaeth i'r Saint 131
Cân Ymadawol 195
Cenadwri Nefol 307
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol yn y Dyffryn 133, 149, 389
Corff Ysbrydol 385
Cwmpeni y Drysorfa Ymfudol Barhaus 67
Cyn-fodolaeth Dyn 237, 245, 331, 411
Cynghor Cyffredinol 33
Cynghorion ynghylch Canu 16
Cynghor a Chymmanfa Gyffredinol neillduol yn Nghymru..181, 219
Cymmanfa Ddwyr Morganwg 252, 264
Cyfarchiad Capt. Jones 277
Cyfiawnder 315
Dadguddiad 8
Darlith ar Aml-wreigiaeth....21, 37
Dechreu Cyfnod arall o'r Udgorn 386
Degwm 348
Dilyn Ffydd y Blaenoriaid 169
Dirgeledigaethau i Bregethwyr y Saint 341
Dirgeledigaethau i'r Saint 373
Diweddar o Ddyffryn y Llyn Halen Fawr 95
Dyddiau Noah a Dyddiau Mab y Dyn 165
Dyfodiaid o'r Dyffryn 18
Dyben penaf ein Bodolaeth.... 267
Emynau 19, 292, 355
Epistol y Llywydd W. S. Phillips at y Bugeiliaid, Llywyddion y Cynnadleddau a'r Cangenau, &c 128
Galwad i Seion 339
Gwahoddiad i'r Saint i Seion.... 386

TUD.

Gwahodd i ufyddhau i'r Efengyl 19
Llun a Maintioli Ysbrydion 325
Llythyr at y Llywyddion Wm. S. Phillips a J. Davis 32
Llythyr at y Llywydd Phillips .. 369
Llywyddiaeth y Saint yn Nghymru 273
Methodistiaid Wesleyaidd yn erbyn Mormoniaeth............ 173
Myfyrdodau ar Weithredoedd Duw 176
Mynegiad Cyfrifiadol............ 82
Newyddion o Ddyffryn y Llyn Halen 402
Pa fodd, ac yn mha le y gellir cynnal amryw Wragedd yn gysurus 305
Pa fodd i ennill Dedwyddwch .. 351
Perthynasau Teuluaidd 46
Pob peth yn cydweithio er daioni i blant a phobl Dduw 205
Pregeth 69, 85, 110
Pregeth arall 117, 142, 156
Priodas 405
Priodas Nefolaidd 197, 213, 229, 261, 285, 293, 309, 836, 377
Pwy yw yr Erlidwyr............ 130
Rheinyddiaeth, &c.............. 357
Sectariaeth yn y Fagl 209, 225
Seion 415
Sylwadau ar Ddyn............... 381
Traws-blaniad y Blodeuyn 148
Trydedd araeth y Llywydd Young 59
Wythfed Epistol Cyffredinol Llywyddiaeth Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf..................... 101
Y Cristion Cywir 343
Y Gair Doethineb............... 98
Y Genadiaeth Brwssiaidd........ 130
Y Gwanwyn.................... 403
Y Llywydd D. Jones at Gynnadledd Ddwyreiniol Morganwg.. 383
Ymddyddan rhwng Aelod, Parchedig, Ficer, a Sant............ 321
Ymddyddan rhwng y Sant a'i Gyfaill...................... 34
Y Plentyn Dall 371
Yr Efengyl 81
Yr unig Ffordd i fod yn gadwedig 366

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 1.] IONAWR 1, 1853. [CYF. V.

ANERCHIAD Y GOLYGYDD AR DDECHREU Y FLWYDDYN.

ANWYL DDARLLENWYR,—"Blwyddyn Newydd Dda i chwi." Dyna y geiriau cyntaf a udganwn trwy ein HUDGORN ar ddechreu y flwyddyn 1853. Hyderwn y bydd eich llwyddiant yn fawr yn mhob peth daionus, ac y cyfrana yr Arglwydd fwy o fendithion i chwi nag erioed o'r blaen, ac nid yn unig i chwi, ond i bawb a garant wneuthur ei ewyllys Ef. Y mae pob argoelion yn bresennol y cawn ein dymuniad; canys y mae yr Arglwydd eisoes, ïe, ar y diwrnod cyntaf o'r flwyddyn, yn ein anrhegu â Dadguddiad ychwanegol o'i ewyllys, yr hwn a wellr yn y rhifyn presennol. Y mae yn ddadguddiad o'r pwys mwyaf i'r holl Saint, ac yn un a ddwg iddynt lawenydd annhraethol, yn gymmaint ag y derbyniant ef. Nid yw yn newydd iawn, eithr yr oedd yn hysbys i lawer er ys blynyddau; er hyny y mae yn newydd yn y wlad hon. Gobeithiwn y bydd ein brodyr a'n chwiorydd anwyl yn bwyllog wrth ei farnu, ac y byddant yn amyneddgar hyd nes y cant ragor o resymau dros y pwnc. Nid ydym etto ond dechreu; mae genym ystôr o wybodaeth o Seion, ag a fydd yn dal cyssylltiad â'r dadguddiad y crybwyllwn am dano, a chaiff ein darllenwyr ddrachtio o honi wrth eu pleser. Ni wna yr Arglwydd ofyn i ddynion pa beth a gaiff lefaru: efe a gyhoedda ei gyfraith, ac nid oes neb a'i rhwystra.

Heblaw y Dadguddiad dan sylw, y mae yr Arglwydd wedi bendithio ei bobl trwy ddanfon dros gant o'i weision o Seion i'w plith, er eu dysgu yn ei ewyllys; ac y mae tri o honynt yn awr yn ein plith ninnau, yn ngwlad eu genedigaeth, er ein cynnorthwyo i ddwyn yn mlaen waith Duw, a chyd-adeiladu ei Deyrnas. Y maent hwy yn dystion dros Seion, a'u tystiolaethau a roddant ergydion marwol i elynion achos yr Arglwydd. Hwy a gywilyddiant ein gwrthwynebwyr, ac a ddynoethant eu celwyddau.

Ond nid oes dim yn darogan mwy o fendithion i'r Saint, nâ'r Gymmanfa fawreddog a fwriedir ei chynnal yn Nyffryn y Mynyddoedd, ar y 6fed o Ebrill nesaf, i'r hon y bydd holl awdurdodau yr Eglwys yn ymgynnull yngbyd, yn flaenorol i osodiad sylfaen Teml. O'r fath fendithion a ddylifant i'r Saint y pryd hwnw, a'r fath ddychryn a leinw fron yr anwir. Bydd yr ysbryd a â allan o Seion yr amser hwnw, i ysgwyd teyrnasoedd y ddaear, a pheri iddynt grynu fel dail yr aspen. Ei ddylanwad a deimlir hyd eithafoedd pedwar pegwn byd, a'i lef a dreiddia o fôr hyd fôr, a bydd yn arogl bywyd neu farwolaeth i bob enaid a'i clywo, neu a deimlo ei ddylanwad. Mae gair yr Arglwydd yn rymus a nerthol, ac yn gleddyf llym dau-finiog, ac fe dreiddia i eigion y galon. O, Saint, gorfoleddwch a dyrchafwch eich penau; ymddengys fod o'ch blaenau "Flwyddyn Newydd Dda," a'r goreu a gawsoch erioed; canys y mae gwaith goruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd yn dod yn amlycach amlycach i'r golwg yn feunyddiol. Na feddylied neb nad yr un yw eich Eglwys yn awr â chynt, o herwydd yr ychwanega yr Arglwydd ei ddadguddiadau. Nid Eglwys o eiddo y byd ydyw, yr hon ni all gynnyddu, eithr Eglwys Dduw, yr hon oedd gynt yn faban, ond sydd yn awr yn wraig yn parotoi erbyn ei phriodas â'r Oen. Pe na buasai gwahaniaeth rhwng yr Eglwys yn awr â chynt, nid Eglwys Crist fyddai, oblegid y mae yn rhaid i hono fyned ar ei chynnydd mewn gwybodaeth a dealltwriaeth, yn gystal ag mewn maintioli corfforol. Daw y dedwydd ddydd yn fuan i'r Eglwys gyrhaedd ei chyflawnder, pan y bydd yn barod i gyfarfod â'r Priodfab.

Trwy ystod y flwyddyn hon etto cawn ymdrechu ein goreu i

udganu yn ein pummed gyfrol o'r UDGORN, gan hyderu y gweddia y Saint drosom yn feunyddiol, ar i ni gael nerth i fod yn ffyddlawn wrth ein gorchwyl, ac i allu udganu meddwl ein Llywyddion yn yr Arglwydd. Cynghorwn y Saint anwyl i fod ar eu gwyliadwriaeth, ac i yfed o'r ysbryd iawn, yr hwn a geir yn y Llywydd Phillips, fel y brif ffynnonell yn Nghymru, ac yn y rhai sydd yn llywyddu arno yntau. Ni chyfeiliorna neb a ymddiriedant yn y Llywyddion hyny a gymmeradwya awdurdodau yr Eglwys: os myn neb iachawdwriaeth, bydded iddo gredu, parchu, ac ymddiried yn ei lywydd, cyn belled ag y byddo yn gweithredu yn ofn yr Arglwydd. Nid ydyw yn amser i neb o'r Saint ymddiried mewn doethineb ddynol, neu hyawdledd ymadrodd; mae digon o hyny gan y dynion gwaethaf yn y wlad. Nid mewn godidawgrwydd ymadrodd y mae teyrnas Dduw, eithr mewn gallu. Yr ydym ni yn diolch na dderbyniasom lawer o hyawdledd, rhag ein temtio i geisio gogoniant ein hunain, yn lle gogoniant Duw, ac ymddyrchafu yn ngolwg ein hunain uwchlaw pawb ereill. Mae yn well genym fod yn fychain gerbron ein brodyr, fel y byddom fawr gerbron Duw. Mae yr esiamplau a gawsom gan apostolion ac henuriaid Duw yn yr oes hon, yn ein dysgu i fod yn ostyngedig ac addfwyn, a bod yn barotach i gymmeryd ein llywodraethu, nâ bod yn lywodraethwyr ein hunain. Ni a wyddom fod Llywydd presennol yr Eglwys Gymreig yn wr Duw, ac y mae yn llywyddu yn ysbryd yr Eglwys; y mae wedi profi ei hun yn ddyn da a gostyngedig, ac y mae iddo glod yn Seion eisoes. Nyni a ymdrechasom fod yn un ag ef o'r dechreuad; ac o hyn allan, cyhyd ag y byddom yn cydweled fel ag yr ydym yn bresennol, ac yn cyd-ddal ein gwahanol swyddi, nid oes dim a'n gwahana, canys ni a deimlwn gariad Crist yn y cwlwm sydd rhyngom. Am hyny, anwyl Saint, deuwch allan ac amddiffynwch bob llywodraeth sydd o osodiad Duw, a sefwch yn wrol o blaid cyfiawnder. Os troediwn bawb yn ôl traed yr apostolion, yr ydym yn sicr o'n buddugoliaeth a'n dyrchafiad yn nheyrnas Dduw. Gadewch i ni fod yn ddewr a didderbyn-wyneb gyda gwaith yr Arglwydd, ac nis collwn ein gwobr. Byddwch yn

un, frodyr, ac adnabyddwch eich lle, ac ni wna yr Arglwydd byth attal eich bendithio â "Blwyddyn Newydd Dda i chwi," trwy bob tragywyddoldeb.

DADGUDDIAD,

A roddwyd i Joseph Smith, Nauvoo, Gorph. 12, 1843.

[O'r "Deseret News Extra," am Fedi 14, 1852.]

Yn wir, fel hyn y dywed yr Arglwydd wrthych chwi, fy ngwas Joseph, yn gymmaint a darfod i chwi ymholi â mi am ddealltwriaeth pa fodd y cyfiawnhëais fy ngweision Abraham, Isaac, a Jacob; ac hefyd Moses, Dafydd, a Solomon, fy ngweision, o barthed i'r egwyddor a'r athrawiaeth o'u bod hwy yn meddu llawer o wragedd ac o orderch-wragedd; Wele! a llyna, myfi yw yr Arglwydd dy Dduw, a myfi a'th atebaf yn y peth hwn; am hyny parotoa dy galon i dderbyn ac ufyddhau i'r addysgiadau a gyfranaf i ti; canys anghenrheidiol yw i'r neb ag y dadguddir y gyfraith hon iddo, ufyddhau iddi; canys wele, cyfammod newydd a thragywyddol a amlygaf i chwi, ac os na aroswch yn y cyfammod hwnw, chwi a gondemnir; canys ni chaniateir i neb o wrthodwyr y cyfammod hwn fynedfa i'm gogoniant; o herwydd rhaid i'r neb a fyno fendith o'm llaw i, ufyddhau i ammodau y gyfraith, trwy yr hon y deillia y gyfryw fendith, yr hon a seiliwyd cyn seiliad y byd: ac o barthed i'r cyfammod newydd a thragywyddol, sefydlwyd ef er cael mwynhau cyflawnder o'm gogoniant; a rhaid i'r neb a dderbynia y cyflawnder o hono, drigo yn y gyfraith, onide efe a ddemnir, medd yr Arglwydd Dduw.

Ac yn wir, meddaf i chwi, ammodau y gyfraith hon ydynt fel y canlyn:—Pob cyfammodau, cynghreiriau, ymrwymiadau, dyledion, llwon, addunedau, cyflawniadau, cyssylltiadau, cymdeithasau, neu ddysgwyliadau, a'r na wnaed yn ol, ac na seliwyd gan Lân Ysbryd yr addewid, drwy yr hwn a eneinniwyd, yn o gystal am amser ag am dragywyddoldeb, a hyny hefyd mewn santeiddrwydd, yn ol dadguddiad a gorchymyn, drwy offerynoliaeth fy eneinniog, yr hwn a etholais i, ac i'r hwn y cyflwynais y gallu hwn ar y ddaear (ac mi a etholais fy ngwas Joseph i'r gallu hwn yn y dyddiau diweddaf, ac ni chyflwynir gallu ac allweddau

yr offeiriadaeth hon, ond i un dyn ar y ddaear ar yr un amser), ydynt yn aneffeithiol, dirym, ac yn ddirinwedd yn, ac wedi yr adgyfodiad oddiwrth y meirw; canys pob cyfammodau a'r na wneir yn ol hyn, a ddarfyddant pan fyddo dynion feirw.

Wele! tŷ rheolaidd yw fy nhŷ i, medd yr Arglwydd Dduw, ac nid tŷ annhrefnus. A dderbyniaf fi offrwm, medd yr Arglwydd, yr hwn ni wneir yn fy enw? neu a dderbyniaf fi o'ch dwylaw yr hyn ni phenodais? Ac a benodaf i chwi ddim, medd yr Arglwydd, oddieithr yr hyn a fo yn ol fy nghyfraith, hyd y nod megys ag yr ordeiniais i a'm Tad i chwi cyn bod y byd? Myfi wyf yr Arglwydd dy Dduw, a rhoddaf i chwi orchymyn na ddel neb at y Tad ond trwof fi, neu drwy fy ngair, yr hwn yw fy nghyfraith, medd yr Arglwydd; a phob peth ag sydd yn y byd hwn, ac a ordeiniwyd gan ddynion, pa un bynag ai drwy orseddfeinciau, tywysogaethau, neu alluoedd, neu ddim a enwir, pa beth bynag a fyddo, a'r nad yw drwyof fi, neu drwy fy ngair i, medd yr Arglwydd, efe a ddadymchwelir, ac nid arosa mewn grym wedi y bo dynion meirw, yn nac ychwaith wedi yr adgyfodiad, medd yr Arglwydd eich Duw; canys pa bethau bynag a barhant ydynt o honof fi, a pha bethau bynag a'r nad ydynt o honof fi a ysgydwir ac a ddyfethir.

Am hyny, os gwr a brioda wraig yn y byd, ac efe ni phrioda hi drwof fi nac yn ol fy ngair i; ac os efe a ymgyfammoda â hi cyhyd ag y byddo efe yn y byd, a hithau a ymgyfammoda felly ag yntau, ni bydd eu cyfammod a'u priodas hwynt mewn grym wedi iddynt feirw, ac wedi yr elont hwy o'r byd; am hyny nid ynt hwy yn rhwym wrth gyfraith pan fyddant hwy allan o'r byd; am hyny nid ynt yn ymbriodi nac yn cael eu rhoddi mewn priodas, eithr angylion ydynt hwy yn y nefoedd, pa rai angylion fyddant yn weision gweinidogaethol i'r rhai a gyfrifir yn deilwng i etifeddu tra rhagorach dragywyddol bwys gogoniant; canys yr angylion hyn ni chadwasant fy nghyfraith; am hyny nid allant ymgynnyddu, eithr bwy a arosant yn wahanedig ac unigol, heb ddyrchafiad, yn eu sefyllfa gadwedig, i bob tragywyddoldeb; ac ni fyddant Dduwiau mwyach, eithr angylion Duw a fyddant yn oes oesoedd.

A thrachefn, yn wir meddaf i chwi, os gwr a brioda wraig, ac a ymgyfammoda â hi am amser ac am bob tragywyddoldeb; os na wneir y cyfryw gyfammod drwof fi, ac yn ol fy ngair, yr hwn yw fy nghyfraith, ac os na fydd yn seliedig trwy Lân Ysbryd yr

addewid, drwy yr hwn a eneinniais ac a etholais i'r gallu hwn; yna nid yw gyfreithlawn nac o un grym pan y byddant hwy allan o'r byd, o herwydd na chyssylltwyd hwynt drwof fi, medd yr Arglwydd, nac yn ol fy ngair; pan y maent hwy allan o'r byd, nis cymmeradwyir yno, canys yr angylion a'r Duwiau ydynt yno, heibio i ba rai nis gallant ddyfod; nis gallant gan hyny etifeddu fy ngogoniant, canys tŷ rheolaidd yw fy nhŷ i, medd yr Arglwydd Dduw.

A thrachefn, yn wir meddaf i chwi, os gwr a brioda wraig yn ol fy ngair, yr hwn yw fy nghyfraith, ac yn ol y cyfammod newydd a thragywyddol, ac os selir iddynt drwy Lân Ysbryd yr addewid, drwy yr hwn a eneinniwyd, ac i'r hwn y cyflwynais y gallu hwnw, ac allweddau yr offeiriadaeth hon, ac os dywedir wrthynt, Chwychwi a ddeuwch allan yn yr adgyfodiad cyntaf; ac os bydd ar ol yr adgyfodiad cyntaf, yn yr adgyfodiad nesaf; ac a etifeddwch goronau, teyrnasoedd, tywysogaethau, ac awdurdodau, llywodraethau, pob uchelderau a dyfnderau, yna ysgrifenir yn Llyfr Bywyd yr Oen, Os efe ni lofruddia, trwy yr hyn y tywelltir gwaed gwirion; ac os erys yn fy nghyfammod, heb lofruddio a thywallt gwaed gwirion, fe wneir iddynt yn mhob peth ag a roddodd fy ngwas arnynt, mewn amser a thrwy holl dragywyddoldeb; a bydd mewn cyflawn rym pan y byddant hwy allan o'r byd; a hwy a basiant heibio i'r angylion, ac i'r Duwiau, pa rai a osodwyd yno, i'w dyrchafiad ac i'w gogoniant yn mhob peth, megys y seliwyd ar eu penau, yr hwn ogoniant a fydd yn gyflawnder ac yn barhad o'r hadau yn oes oesoedd.

Yna byddant hwy yn Dduwiau, o herwydd ni bydd iddynt ddiwedd; am hyny y byddant hwy o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb, o herwydd eu bod yn parhau; yna y byddant hwy goruwch pob peth, o herwydd darostyngwyd pob peth iddynt hwy. Yna Duwiau fyddant hwy, o herwydd meddant bob gallu, a'r angylion a ddarostyngwyd iddynt hwy.

Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, onid aroswch yn fy nghyfraith, ni allwch gyrhaedd i'r gogoniant hwn; canys cyfyng yw y porth, a chul yw y ffordd ag sydd yn arwain i'r dyrchafiad a'r parhad o'r bywydau, ac ychydig sydd yn ei chael hi, o herwydd nad ydych yn fy nerbyn i yn y byd, nac ychwaith yn fy adnabod i. Eithr os derbyniwch fyfi yn y byd, yna chwi a'm hadnabyddwch, ac a gewch eich dyrchafiad, fel lle yr wyf fi, yno cewch chwithau

fod hefyd. Hyn yw bywydau tragywyddol, adnabod yr unig ddoeth a'r gwir Dduw, ac Iesu Grist, yr hwn a anfonodd efe. Myfi yw Efe. Derbyniwch chwithau, gan hyny, fy nghyfraith. Eang yw y porth, a llydan yw y ffordd sydd yn arwain i'r farwolaeth, a llawer sydd yn myned i fewn ar hyd-ddi, o herwydd ni dderbyniant hwy fyfi, nac ychwaith nid arosant yn fy nghyfraith.

Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, os gwr a brioda wraig yn unol â'm gair, ac a hwy a seliwyd drwy Lân Ysbryd yr addewid, yn ol fy ngosodiadau, ac os efe neu hi a gyflawna unrhyw bechod neu unrhyw drosedd o'r cyfammod newydd a thragywyddol, neu unrhyw gabledd, ac os na lofruddiant, drwy yr hyn y tywalltant waed gwirion,—er hyny hwy a gant ddyfod allan yn yr adgyfodiad cyntaf, a myned i'w dyrchafiad; eithr hwy a ddinystrir yn y cnawd, ac a draddodir i boenydiau Satan, hyd ddydd yr adferiad, medd yr Arglwydd Dduw.

Y cabledd yn erbyn yr Ysbryd Glan, yw yr hwn ni faddeuir yn y byd, nac ychwaith allan o'r byd, sydd gynnwysedig mewn llofruddio, drwy dywalltiad o waed dieuog, yr hyn sydd yn cydsynied â'm marwolaeth i, wedi derbyn y cyfammod newydd a thragywyddol, medd yr Arglwydd Dduw; ac ni ddichon, mewn un modd, i'r neb a'r nad arosa yn y gyfraith hon, gael mynedfa i'm gogoniant, eithr efe a ddemnir, medd yr Arglwydd.

Myfi ydwyf yr Arglwydd dy Dduw, ac a roddaf i ti gyfraith fy offeiriadaeth santaidd, megys ag yr ordeiniwyd genyf fi a'm Tad cyn bod y byd. Pob peth ag a dderbyniodd Abraham, trwy ddadguddiad a gorchymyn y derbyniodd efe hwynt, drwy fy ngair, medd yr Arglwydd; ac efe a aeth i'w ddyrchafiad, ac y mae yn eistedd ar ei orsedd.

Cafodd Abraham addewidion o berthynas i'w had, a ffrwyth ei lwynau, o lwynau yr hwn yr ydych chwi, sef fy ngwas Joseph, pa rai oeddynt i barhau tra byddent yn y byd; ac o barthed i Abraham a'i had, allan o'r byd, hwy a gynnyddent,—yn y byd ac hefyd allan o'r byd, mor aneirif â'r sêr; neu, pe gallech rifo y tywod ar lân y mor, etto nis gallech eu rhifo hwynt. Eiddo chwithau hefyd yw yr addewid hon, o herwydd eich bod chwi o Abraham, canys rhoddwyd yr addewid hon i Abraham,—a thrwy y gyfraith hon y mae parhad gweithredoedd fy Nhad, trwy ba rai y gogonedda efe ei hun. Ewch chwithau, gan hyny, a gwnewch weithredoedd Abraham: ufyddhewch i'm cyfraith, a chwi a

achubir. Eithr os chwychwi nid ufyddhewch i'm cyfraith, yna ni allwch dderbyn addewidion fy Nhad, y rhai a wnaeth efe i Abraham.

Gorchymynodd Duw i Abraham, a Sarah a roddodd Hagar i Abraham yn wraig; a phaham y gwnaeth hi hyn? O herwydd mai felly yr oedd y gyfraith, ac o Hagar yr hanodd llawer o bobloedd. Hyn oedd, gan hyny, yn mhlith pethau ereill, yn cyflawni yr addewidion. A oedd Abraham, gan hyny, o dan gondemniad? Yn wir, meddaf i chwi, *Nac oedd*; o herwydd myfi yr Arglwydd a orchymynais hyny. Gorchymynwyd i Abraham aberthu ei fab Isaac; er hyny, yr oedd yn ysgrifenedig, Na ladd. Etto, ni anufyddhaodd Abraham, ac fe gyfrifwyd hyny iddo yn gyfiawnder.

Abraham a dderbyniodd ordderch-wragedd, a hwy a ymddygasant iddo blant; a hyny a gyfrifwyd iddo yn gyfiawnder, o herwydd rhoddwyd hwynt iddo ef; ac efe a rodiodd yn ol fy nghyfraith i: felly hefyd Isaac, ac ni wnaeth Jacob ychwaith amgen nâ'r hyn bethau a orchymynwyd iddynt; ac o herwydd na wnaethant amgen nâ'r hyn bethau a orchymynwyd iddynt, hwy a esgynasant i'w dyrchafiad, yn ol yr addewidion, ac eisteddant ar orseddfeinciau; ac nid angylion, eithr Duwiau, ydynt hwy. Cafodd Dafydd hefyd lawer o wragedd ac ordderchwragedd, felly Solomon hefyd, a Moses fy ngwas; yn ogystal hefyd cafodd llawer o'm gweision, o ddechreuad y greadigaeth hyd yr amser hyn; ac mewn dim o honynt ni phechasant; ond, yn yr hyn bethau ni dderbyniasant genyf fi.

Myfi a roddais i Dafydd ei wragedd a'i ordderchwragedd, drwy law Nathan fy ngwas, ac ereill o'r prophwydi, y rhai a feddent agoriadau y gallu hwn, ac ni phechodd efe yn fy erbyn mewn dim o'r pethau hyn ond yn mherthynas i Urias a'i wraig; ac am hyny y cwympodd efe o'i ddyrchafiad, ac a gafodd ei ran; ac ni etifedda efe hwynt allan o'r byd; canys myfi a'u rhoddais hwynt i arall, medd yr Arglwydd.

Myfi ydwyf yr Arglwydd dy Dduw, a myfi a roddaf i ti, fy ngwas Joseph, apwyntiad, ac adferiad pob peth; gofyn yr hyn a ewyllysi, ac fe'i rhoddir i ti yn unol â'm gair: ac yn gymmaint ag i ti ymholi â myfi o barthed i odineb,—yn wir, yn wir meddaf i chwi, os wedi i wr gael gwraig yn y cyfammod newydd a thragywyddol, y ceir hi gyda dyn arall, yr hwn nid apwyntiais

drwy yr eneinniad santaidd, hi a odinebodd, a hi a ddyfethir. Ac os na fydd hi yn y cyfammod newydd a thragywyddol, a bod o honi gyda gwr arall, hi a odinebodd; ac os ei gwr fydd gyda gwraig arall, ac efe o dan adduned, efe a dorodd yr adduned, ac efe a odinebodd; ac os hi ni odinebodd, eithr yn ddieuog, ac ni thorodd ei hadduned, a'i bod hi yn wybodus o hyny, ac i mi ddadguddio hyny i ti, fy ngwas Joseph, yna y bydd i ti hawl, drwy hawl fy Offeiriadaeth Santaidd, i'w chymmeryd hi, a'i rhoddi i'r hwn ni odinebodd, eithr a fu ffyddlon; canys efe a lywodraetha dros lawer; o herwydd myfi a gyflwynais i ti allu ac agoriadau yr Offeiriadaeth, drwy yr hon yr adferaf fi bob peth, ac yr hysbysaf i chwi bob peth yn eu hamseroedd priod.

Yn wir, yn wir meddaf i chwi, pa bethau bynag a seliwch ar y ddaear, a selir yn y nefoedd; a'r hyn a rwymwch ar y ddaear, yn fy enw, ac yn ol fy ngair i, medd yr Arglwydd, a fydd yn rhwymedig yn y nefoedd yn dragywyddol; a phechodau y neb a faddeuoch ar y ddaear, a fyddant yn dragywyddol faddeuedig yn y nefoedd; a phechodau y neb a attalioch ar y ddaear, a attelir yn y nefoedd.

A thrachefn, yn wir meddaf i chwi, y neb a fendithiwch chwi a fendithiaf fi; a'r neb a felldithiwch chwi, myfi a'i melldithiaf, medd yr Arglwydd, canys myfi yr Arglwydd wyf dy Dduw.

A thrachefn, yn wir meddaf i ti, fy ngwas Joseph, yr hyn a roddi ar y ddaear, ac i'r hwn ei rhoddi ar y ddaear, yn ol fy ngair, ac yn unol a'm cyfraith, ymwelir â hwy drwy fendithion ac nid melldithion, a thrwy fy nerth i, medd yr Arglwydd, a byddant yn ddigondemniad ar y ddaear, ac yn y nefoedd; canys myfi ydwyf yr Arglwydd dy Dduw, ac a fyddaf gyda thi hyd ddiwedd y byd, ac hyd bob tragywyddoldeb; canys yn wir, seliaf arnat ti dy ddyrchafiad, ac a ddarparaf i ti orseddfainc yn nheyrnas fy Nhad, gydag Abraham eich tad. Wele, gwelais eich aberthau, a maddeuaf eich pechodau: canfyddais eich aberthau mewn ufydd-dod i'r hyn a orchymynais i chwi; ewch, gan hyny, a mi a wnaf ddiangfa i chwi; megys y cymmeradwywyd offrymiad Abraham o'i fab Isaac.

Yn wir meddaf i chwi, gorchymyn a roddaf i'm llawforwyn Emma Smith, eich gwraig, yr hon a roddais i chwi, ar iddi hi ymbwyllo, ac nac ymgyfranoged o'r hyn ag y gorchymynais i

chwi gynnyg iddi; canys myfi a wnaethym hyny, medd yr Arglwydd, i'ch profi chwi oll, megys ag y gwnaethym i Abraham; ac fel y ceisiwn offrwm o'ch llaw drwy gyfammod ac aberth; a bydded i'm llawforwyn Emma Smith, dderbyn yr holl rai a roddwyd i'm gwas Joseph Smith, pa rai ydynt bur a diwair ger fy mron i; a'r rhai anmbur, ag a broffesasant eu bod yn bur, a ddyfethir, medd yr Arglwydd Dduw; canys myfi wyf yr Arglwydd dy Dduw, a thydi a ufyddhei i'm llais; a rhoddaf i'm gwas Joseph, i gael llywodraethu ar lawer o bethau, canys efe a fu ffyddlon dros ychydig o bethau, ac o hyn allan mi a'i cryfhaf ef.

Ac yr wyf yn gorchymyn i'm llawforwyn, Emma Smith, i drigo gyda ac ymlynu wrth fy ngwas Joseph, a neb arall. Eithr os y hi ni ufyddha i'r gorchymyn hwn, hi a ddyfethir, medd yr Arglwydd; canys myfi wyf yr Arglwydd dy Dduw, ac a'i dyfethaf hi, os nad erys hi yn fy nghyfraith; eithr os nad ufyddha hi i'r gorchymyn hwn, yna y bydd i'm gwas Joseph wneyd, yn mhob peth erddi hi, ïe, megys ag y dywedodd; ac mi a'i bendithiaf ef, ac a'i hamlhaf, ac a roddaf iddo y can cymmaint yn y byd hwn, o dadau a mamau, brodyr a chwiorydd, tai a thiroedd, gwragedd a phlant, a gorseddau, ac yn y byd a ddaw fywydau tragywyddol. A thrachefn, yn wir meddaf i chwi, maddeued fy llawforwyn i'm gwas ei droseddau, ac yna y maddeuir iddi hithau ei throseddau, yn yr hyn y troseddodd i'm herbyn i; a myfi yr Arglwydd dy Dduw a'i bendithiaf hi, a'i hamlhaf hi, ac a wnaf i'w chalon lawenhau.

A thrachefn, meddaf i chwi, na rodded fy ngwas Joseph ei feddiannau o'i ddwylaw, rhag dyfod o elyn a'i ddystrywio: canys y mae Satan yn ceisio dystrywio; canys myfi ydwyf yr Arglwydd ei Dduw, ac yntau yw fy ngwas: ac wele! a llyna, yr wyf fi gydag ef, megys ag yr oeddwn gyda'm gwas Abraham, eich tad, hyd i'w ddyrchafiad ac i'w ogoniant.

Yn awr, o barthed i gyfraith yr Offeiriadaeth, y mae llawer o bethau yn perthyn iddi. Yn wir, os gelwir gwr gan fy Nhad, megys Aaron, drwy fy llais i, neu lais yr hwn a'm danfonodd: ac os myfi a'i cynnysgaethaf ef ag agoriadau a galluoedd yr Offeiriadaeth hon, pa beth bynag a wnelo efe yn fy enw, ac yn ol fy nghyfraith, ac yn unol â'm gair, ni phecha, eithr myfi a'i cyfiawnhaf ef. Nac ymosoded neb gan hyny ar fy ngwas Joseph; canys myfi a'i cyfiawnhaf ef; o herwydd efe a

wna yr aberth gofynol oddiar ei law ef, o herwydd ei droseddau, medd yr Arglwydd eich Duw.

A thrachefn, o barthed i gyfraith yr Offeiriadaeth: os gwr a ddyweddia iddo wyryf, a dymuno o hono ddyweddio arall, ac i'r gyntaf gydsynied; ac a hwy yn wyryfon, yr ymweddia iddo yr ail, os na fyddant dan adduned i wr arall, yna eu cyfiawnheir; ni ddichon efe odinebu â hwy, canys hwy a roddwyd iddo ef; canys annichonadwy yw iddo ef odinebu â'i eiddo ei hun, pa rai ni pherthynant i neb arall; a phe rhoddid iddo ddeg o wyryfon yn ol y gyfraith hon, ni ddichon efe odinebu, o herwydd perthynant iddo ef, a hwy a roddwyd iddo ef; am hyny y cyfiawnheir ef. Eithr os bydd un, neu unrhyw o'r deg gwyryf, gyda dyn arall, ar ol ei dyweddio i'r gyntaf, hi a odinebodd, ac a ddinystrir; canys hwy a roddwyd iddo i'r dyben i amlhau a llanw y ddaear, yn ol fy ngorchymyn i, ac er cyflawni yr addewid a roddwyd gan fy Nhad er cyn bod y byd; ac er eu dyrchafiad yn y bydoedd tragywyddol, fel yr ymddygent eneidiau dynion; canys yn hyn y parha ac y cynnydda gwaith fy Nhad, fel ei gogonedder Ef.

A thrachefn, yn wir, yn wir meddaf i chwi, os bydd i wr wraig yn meddu agoriadau y gallu hwn, ac os efe a'i dysga hi gyfraith fy Offeiriadaeth, perthynol i'r pethau hyn, yna y bydd iddi ei gredu, a gweinyddu iddo, onide hi a ddystrywir, medd yr Arglwydd eich Duw; canys myfi a'i dinystriaf hi; myfi a anrhydeddaf fy enw ar y neb a dderbynio ac a aroso yn fy nghyfraith. Am hyny, cyfreithlon ynof fi fydd, os hi a wrthoda y gyfraith hon, iddo ef dderbyn yr holl bethau a roddaf fi, yr Arglwydd ei Dduw iddo ef, er na chredodd ac na weinyddodd hi iddo ef yn ol fy ngair; ac felly y hi sydd yn troseddu; ac yntau a ryddhawyd oddiwrth gyfraith Sara, yr hon a weinyddodd i Abraham yn ol fy nghyfraith, pan y gorchymynais i Abraham gymmeryd Hagar yn wraig. Ac yn awr, o barthed i'r gyfraith, yn wir, yn wir meddaf i chwi, myfi a amlygaf yn helaethach ar ol hyn; am hyny, digon yw hyn yn bresennol. Wele, myfi wyf Alpha ac Omega. Amen.

Cyf. D. JONES.

[Wele yn awr gerbron ein darllenwyr gyfieithad o'r Dadgoddiad a roddwyd i'n diweddar brophwyd Joseph Smith, ynghylch y pwnc o aml-wreigiaeth. Er mor groes yr ymddengys y pwnc

hwn i feddwl crefyddolion y wlad hon, nid oes ond un rhan o bump o drigolion y byd heb fod yn ei gredu. Ac os chwiliwn yr ysgrythyrau santaidd, cawn mai gweision penaf y Goruchaf a fuont yn offerynau i roddi yr esiampl gyntaf i drigolion y byd. Mae yr arferiad mewn grym ar wyneb y ddaear hyd y dydd heddyw, a pharha i bob tragywyddoldeb. Mae aml-wreigiaeth yn un o bynciau penaf y Beibl, ac yn ol arfaethau yr Arglwydd. Ceir amser etto yn ein rhifynau dyfodol i drin y pwnc yn fanyl-ach, a'i brofi o'r ysgrythyrau, ynghyd â dangos mai nid cnawdol-rwydd sydd yn ei lywodraethu, eithr trefn berffaith yr Arglwydd. Lle mae cyfraith Duw yn llywodraethu, ni odineba neb a'r na ddinystrir. Yn Seion nid oes godineb yn bodoli, canys nid gwiw i neb yno i chwennych gwraig ei gymmydog. Eiddo pob dyn yw ei wraig neu ei wragedd ei hun, ac nid eiddo arall. Eithr yn y wlad yma y mae pethau yn hollol wahanol: un-wreigiaeth ac aml-buteiniaeth sydd yma, ac aneirif fastarddiaid, yn lle hil-iogaeth gyfreithlawn fel eiddo Abraham ac ereill a fwynhaent aml wreigiaeth. O, y fath buteindra a godineb a weithredir yn y dirgel gan Gristionogion twyllodrus ein gwlad ni! O, na ellid codi cochl crefydd yn ddigon uchel i'r byd edrych dani i weled eu herchyll ffieidd-dra, a'u haml buteiniaid! Difoded offeiriaid a pharchedigion Cymru aml-buteiniaeth o'u gwlad, cyn con-demnio y Mormoniaid am ddilyn esiampl Abraham, Isaac, a Jacob, a llawer ereill. Gobeithiwn y gwna pawb bwyllo, hyd nes y cant etto glywed ychwaneg.—Gol.]

CYNGHORION YNGHYLCH CANU HYMNAU.

Yn gymmaint â bod y Llyfr Hymnau Newydd yn awr allan o'r wasg, ac ar fyned i ddwylaw y Saint, teimlwn i gynnyg i'w sylw y cynghorion a ganlyn :—

1. Fel peth cyffredinol, cynghorem i'r hymnau gael eu darllen drostynt cyn eu canu, ond pan fyddo yr amser yn brin, neu yr hymn yn nghof y gynnulleidfa.

2. Cyn rhoddi hymn allan, hysbyswch ei rhifedi; ac wedi ei darllen drosodd, hysbyswch ei rhifedi drachefn, fel y gallo pawb gael ail gynnyg er troi ati.

3. Pan ddechreuir ar ryw hymn, gwell yw ei chanu i ben, na'i gadael ar ei hanner, fel y gwneir yn fynych yn eglwysi y byd. Os na fydd amser i ganu hymn hir, gellir cael digon o rai byrion i ateb y dyben. Nid oes dim yn ffolach nâ bratio pennillion a gyfansoddwyd mewn cyssylltiad â'u gilydd, pan y mae digonedd o hymnau byrion i'w cael.

4. Dysged yr holl gantorion i seinio pob gair yr un fath, as

hefyd eu seinio yn groyw a chywir. Na ddyweded un "Oen," a'r llall "O'n;" un "gwaed," a'r llall "gwa'd," &c., eithr seinied pawb hwynt fel y maent yn y llyfr. Drachefn, pan ddywed un "gwyneb," na ddywedyd y llall "gwyneb," eithr rhodder i bob gair ei sain ei hun. Mae pethau felly yn niweidio mwy ar gana y Cymry, nag y mae llawer yn feddwl. Nis gall fod peroriaeth dda, os na fydd y cantorion yn cydseinio y geiriau. Fe ddylai hymnau gael eu canu yn y fath fodd, ag y gall pawb ddeall pa beth a genir. Ni ddylid un amser adael sillau allan wrth ganu, heb fod angenrheidrwydd. Meddylia rhai fod "gweddio" yn dri sill o hyd, ond dau yw fynychaf; pan fyddo yn dri sill, ceir gweled yr "i" yn cael ei nodi fel hyn, "gweddïo." Gallem ddweyd yr un peth gyda golwg ar eiriau ereill hefyd. Gobeithiwn y telir llawer o sylw i'r pethau hyn.

5. Mae yn well fod y tônau, y rhan amlaf, yn fywiog, oddieithr mewn angladdau. Mae tônau galarus yn magu sectariaeth o'u mewn, a goreu i gyd pa leiaf gawn o honynt.

6. Pan fyddo hymn yn hir, ni ddylai fod nemawr neu ddim dyblu yn y dôn, onide gwna y canu yn rhy faith. Tôn fèr ddylai fod at hymn hir, a hymn fèr at dôn hir.

7. Wedi i chwi ddysgu tôn newydd, peidiwch ei chanu yn rhy fynych, rhag i chwi ei gwneyd yn rhy gyffredin, ac iddi fyned yn ddifles. Mynwch ddigon o amrywiaeth. Cenwch yr hen dônau yn eu tro, a byddant etto yn felys.

8. Pan fyddo hymnau fel yr 2 a'r 392 yn cael eu rhoi allan, ag a gynnwysant ofyniadau ac atebion, mae yn gweddu fod dwy blaid yn eu canu, sef trwy fod gwrrywod a benywod, neu blant a dynion mewn oed, yn ateb eu gilydd. Gellir gwneyd hyny ar bob tôn, os ewyllysir. Dylid ymdrechu hefyd i osod y pwyslais ar y geiriau gofynol, er mwyn canu yr hymnau yn eu llawn synwyr.

9. Cofiwch hefyd y cynghorion a roddasom yn nhud. 92, o'r bedwaredd gyfrol, ac ymdrechwch eu gosod mewn gweithrediad.

10. Gofaler am gael rhywun medrus i roddi yr hymnau allan, fel na fyddont yn cael eu llofruddio yn ormodol, ac i ymddangos yn waeth nag y maent.

11. Mae Cynnwysiad o'r Testunau ar ddechreu y llyfr, ac yno y mae cael gafael mewn hymnau i ateb pob amgylchiad. Yn y Mynegai, drachefn, ceir gafael yn mhob hymn wrth y linell

gyntaf. Mae rhifedi y tudalenau a'r hymnau yn ateb eu gilydd, yr hyn sydd yn hwylusdod mawr i'r cantorion.

Gobeithiwn y bydd y cynghorion uchod o les cyffredinol, ac yr atebant y dyben o'u cyhoeddi. Mae y Llyfr Hymnau hwn yn cynnwys 575 o hymnau, ar bob math o destunau a mesurau, a gobeithiwn y caiff ei werthfawrogi gan y Saint yn gyffredinol. Mae llawer o frodyr wedi bod yn cyfansoddi y llyfr hymnau presennol, ac y mae llythyrenau cyntaf eu henwau wrthynt; ond er hyny, geill fod yr un llythyrenau weithiau yn dynodi gwahanol bersonau, megys "J. E." yn dynodi John Edmonds, John Edwards, neu John Evans, yr hyn ni welsom nes yr oedd yn rhy ddiweddar. Fe wel y rhan fwyaf i ni gymmeryd llawer o ryddid i gyfnewid eu hymnau, er eu gwneuthur yn gymmeradwy: yr oedd hyny yn well genym nâ'u hargraffu fel yr oeddynt, a chredwn y meddylia ein brodyr yr un peth. Yr ydym yn ddyledus i'r Henuriad Dewi E. Jones am ei lafur yn ein cynnorthwyo, ac i lawer o frodyr ereill a allasem eu henwi. Mae genym oddeutu 133 o hymnau ein hunain, rhwng cyfieithadau; ac ni a garem pe buasai ein hymnau ninnau wedi cael yr un driniaeth gan rai medrusach nâ ni, ag a gafodd hymnau ein brodyr genym ni; canys y mae yn rhwyddach gweled gwallau yn ngwaith ereill, nag yn ein gwaith ein hunain. Os dygwydd i rai o'n brodyr weled gwallau o bwys yn y llyfr hwn, dymunwn arnynt i ysgrifenu yma, cyn dweyd wrth neb arall, fel y gallom ni eu diwygio. Ni a wyddom am rai gwallau dibwys ein hunain, megys 7, 6, yn lle 8, 7, a phethau cyffelyb, y rhai nid ydynt braidd werth eu nodi.

DYFODIAID O'R DYFFRYN.

Mae yn hoff genym i hysbysu fod yr Henuriaid D. Jones, Thomas Jeremy, a Daniel Daniels, o Ddyffryn y Llyn Halen Fawr, wedi cyrhaedd yma nos Lun ddiweddaf, yn iach a chysurus, a diolch i Dduw am ei ddaioni tuag atynt. Dyma y Cymry cyntaf a ddaethant ar genadiaeth oddiyno i'r wlad hon, ac y maent yn dystion byw i brofi fod y Dyffryn yn cytuno yn dda â'u hiechyd, a chredwn y gwnant les mawr yn ein plith. Gwnawn hysbysu etto yn brydlawn pa gylchoedd a fyddant yn troi ynddynt yn yr Eglwys Gymreig.

GWAHODDIAD I UFYDDHAU I'R EFENGYL.

Ton—"Princess Royal."

Gwrandewch hil Gomer, newydd gwiw
A ddaeth o'r nef i ddynol ryw,
Sef gwir efengyl galln Duw,
  Er cadw y crediniol:
Nid mewn doeth eiriau denu daeth,
Nac mewn rhyw chwedlau i foddio'n chwaeth,
Ond dod mewn nerth a sicrwydd wnaeth,
  A'i doniau pur ysprydol:
Am hyny'n ufydd, Gymry hael,
Gwnewch ymddarostwng yn ddiffael
I'r gwir gynllun, er i'ch gael
O ddoniau'r nef a'i gariad Ef,
Fel byddo i bob gelyniaeth gref
  O'r golwg i gael cilio:
Ni ddwg ddych'mygion doethion byd,
A'u croes drefniadau gau i gyd,
Y rhai ar elw ro'nt eu bryd,
Ond tristwch blin i fynwes dyn;
Am hyny geiriau'r geirwir Un,
  Yn gyflawn gwnewch gofleidio.

Blaen Dowlais. WILLIAM THOMAS.

EMYN.

Er maint o Saint y sydd
  Yn cael eu herlid,
Daw'r gwanaf adre'n rhydd
  O wlad y gofid:
Er cwyno lawer gwaith
Cyn dod i ben y daith,
Bydd newydd ar yr iaith
  Pan gant eu rhyddid.

Ac yno bydd y Saint
  Yn gorfoleddu,
Am iddynt gael y fraint
  O ddilyn Iesu;
Cael teyrnas heb ei hail,
Dros oesoedd rif y dail,
Nas gellir siglo'i sail,
  Na'i hallonyddu. R. EVANS.

AMRYWIAETHAU, &c.

Y MAE yn well cael cydwybod dda a bod yn dlawd, na chael cydwybod ddrwg, a bod yn gyfoethog, canys pwy a ddichon oddef cydwybod euog.

NIS gellir adnabod cyfaill mewn llwyddiant; ac nis gellir cuddio gelyn mewn aflwyddiant.

MAE cwmpeini drwg mor beryglus â chymmydogaeth heintlyd, a dylid yn wastad ochelyd y naill yr un modd ag yr ofnir y llall

---

DYLEDION AM LYFRAU ODDIWRTH Y CYNNADLEDDAU A'R CANGENAU, AM Y CHWARTER YN TERFYNU RHAGFYR 31, 1852.

Cynnadleddau—Sir Fynwy, £0 0s 0c ; Sir Frycheiniog, £0 0s 0c; Llanelli, £0 0s 0c ; Sir Aberteifi, £5 10s 0¾c ; Penfro Ogleddol, £0 0s 0c; Gorllewin Morganwg, £65 16s 11¾c ; Sir Feirionydd, £0 0s 0c ; Sir Ffint, £12 18s 5c ; Sir Fôn, £8 15s 2½c ; Dyffryn Conway, £1 11s 7½c ; Sir Ddinbych, £10 5s 5¼c, Dwyreiniol Morganwg, £65 13s 7¾c; Caerfyrddin, £7 6s 4¾c. *Cangenau*—Cangen Gymreig Liverpool, £3 4s 6½c ; Dinas, £1 1s 9c; Llanilltyd, £0 0s 0c; Pontytypridd, £2 8s 3c ; Llanfabon, 19s 10½c, Cwmbach, £0 0s 0c ; Pendulwyn, 1s ; Twynyrodyn, 1s 3½c; Llandaff, £1 2s 7c ; Eglwysnewydd, £0 0s 0c; Ponfaen, 9s ; Caerdyf, £7 0s 9c ; Aberdare, £8 15s 1½c ; Aberamman, £2 14s 5½c ; Dowlais, £4 14s 2½c ; Hirwaen, 3s 3c ; Cwmnedd, £1 18s 2c ; Rymni, £3 18s 4c ; Georgetown, £1 2s 2½c ; Merthyr, £6 5s 4¾c ; Pendaren, £4 10s ; Cefn, £4 14s 8c ; Ynysgou, £3 13s 6½c ; Gwernllwyn, £3 17s 7½c ; Ffynnon-Tydfil, £3 0s 9½c ; Troedyrhiw, 12s 10½c; Rymni (Saes.), 12s 11c, Gellivaelog, £2 2s 2c ; Aberdare (Saes.), £1 13s 5c —Cyfanswm £183 2s 3c.

TALIADAU O RAG. 23 HYD RHAG. 30 —Sir Frycheiniog, £0 10s 1c ; Penfro Ogleddol, £1 7s ; Sir Feirionydd, 7s 11c ; Sir Fôn, £1 2s 4c ; Llanilltyd, 10s 6c ; Pontytypridd, £1 0s 7½c, Llanfabon, 3s 10c ; Cwmbach, £1 1s 3c ; Pendeulwyn, 8s 6c ; Twynyrodyn, £1 2s 2c ; Eglwysnewydd, 10s ; Aberamman, 13s 6c ; Hirwaen, 3s 9c ; Georgetown, £2 9s ; Cefn, 9s ; Troedyrhiw, 8s 7c.—Cyfanswm, £21 8s 0½c.

☞ Mae y Llyfr Hymnau yn barod i'r Ymfudwyr, gwerth 2s. mewn croen llo. Gallant ei gael trwy eu Dosparthwyr, neu trwy alw yma. Mae yr elw yr un fath â'r Llyfr Seisnig. Bydd digon i'w cael yn fuan, fel y diwaller pawb.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 2.] IONAWR 8, 1853. [Cyf. V.

DARLITH AR AML-WREIGIAETH.

A draddodwyd mewn Cymmanfa Gyffredinol, yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 29ain o Awst, 1852.

GAN Y PROFFEWYDD ORSON PRATT.

Y MAE yn gwbl annysgwyliadwy genyf, frodyr a chwiorydd, i gael fy ngalw i'ch anerch y boreu hwn; ac etto yn fwy felly, i'ch anerch ar yr egwyddor a enwyd, sef aml wreigiaeth.

Mae yn hytrach yn dir newydd i mi, hyny yw, nid wyf wedi bod yn arferol o lefaru yn gyhoeddus ar y pwnc hwn; ac y mae yn hytrach yn dir newydd i drigolion yr Unol Dalaethau, ac nid yn unig iddynt hwy, ond i gyfran o drigolion Ewrop; mae cyfran o honynt hwy ag nad ydynt wedi arfer pregethu athrawiaeth o'r fath hyn, o ganlyniad, mae yn rhaid i ni dori tir newydd.

Mae yn eithaf hysbys, pa fodd bynag, i'r gynnulleidfa ger fy mron, fod Saint y Dyddiau Diweddaf wedi cofleidio yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth, fel rhan o'u ffydd grefyddol. Nid ydyw, fel mae llawer wedi tybied, yn athrawiaeth a gofleidir ganddynt er boddhau chwantau cnawdol a theimladau dyn; nid dyna ddyben yr athrawiaeth.

Ni a ymdrechwn osod gerbron y gynnulleidfa oleulawn hon, rai o'r achosion paham y mae yr Hollalluog wedi dadguddio y fath athrawiaeth, a phaham yr ystyrir hi yn ran a chyfran o'n credo grefyddol. A chredwyf na fydd iddynt, o dan ein ffurf

bresennol o lywodraeth (meddyliwyf lywodraeth yr Unol Dalaethiau), ein profi ni am deyrn-fradwriaeth am gredu ac ymarfer ein drychfeddyliau a'n golygiadau crefyddol. Meddyliwyf, os nad wyf yn camsynied, fod y ffurf-lywodraeth yn caniatâu y fraint i holl drigolion y wlad hon, i rydd ymarferyd eu golygiadau crefyddol, a mwynhau rhyddid eu ffydd, ynghyd â'r ymarferiad o honi. Yna, os gellir profi yn foddhaol, fod Saint y Dyddiau Diweddaf wedi cofleidio, fel rhan o'u crefydd, yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth, y mae yn unol â'r ffurf-lywodraeth. A phe gwnelid cyfreithiau gan y lywodraeth hon, er rhwystro rhydd-ymarferiad y rhan hon o'u crefydd hwy, byddai raid fod y cyfreithiau yn groes i'r ffurf-lywodraeth.

Ond, meddai y gwrthddadleuydd, nis gallwn weled pa fodd y gellir cofleidio yr athrawiaeth hon fel mater o grefydd a chred; nis gallwn ni braidd ganfod pa fodd y gellir ei chofleidio yn unig fel peth teuluaidd, rhywbeth a berthyna i bleserau teulnaidd, heb fod mewn un ffordd yn gyssylltiedig â chrefydd. Mewn atebiad, ni a ddangoswn ei bod wedi ei chorffoli fel rhan o'n crefydd, ac yn angheurheidiol er ein dyrchafiad i gyflawnder gogoniant yr Arglwydd yn y byd tragywyddol. A garech chwi wybod y rhesymau? Cyn yr elom trwodd, ni a ymdrechwn ddweyd paham yr ystyriwn hi yn athrawiaeth angheurheidiol er ein gogoniant a'n dyrchafiad i'n cyflawnder o ddedwyddwch yn y byd dyfodol.

Yn gyntaf, ni a wnawn ychydig o sylwadau rhag-arweiniol o barthed i fodoldeb dyn,—i'w fodoldeb cyntaf yn ei ystad gyntaf; ac yna dywedyd rhywbeth o barthed i'w sefyllfa bresennol, a'r cyssylltiad a ddeil â'i sefyllfa nesaf a dyfodol.

Mae gan y Mormoniaid athrawiaeth neillduol o barthed i'n cyn-fodoldeb, yn wahanol i olygiadau y byd cristionogol, a elwir felly, y rhai nid ydynt yn credu i ddyn gael cyn-fodoldeb. Credir gan y byd crefyddol, fod dyn, gorff ac ysbryd, yn dechreu byw oddeutu yr amser y genir ef i'r byd hwn, neu ychydig cyn hyny; mai dyna y pryd y dechreua bywyd. Credant fod yr Arglwydd, trwy weithred uniongyrchol o gread, yn y lle cyntaf, wedi llunio dyn allan o bridd y ddaear; a chredant fod dyn yn feddiannol ar gorff ac ysbryd, trwy uniad pa rai y daeth yn greadur byw. Meddyliwch pe yr addefem yr athrawiaeth hon ynghylch lluniad y corff o'r pridd; yna pa fodd y lluniwyd yr ysbryd? Wel,

meddai un, meddyliwn iddo gael ei wneyd trwy weithred uniongyrchol o gread gan yr Hollalluog ei hun; ddarfod iddo ef ffurfio ysbryd dyn, ei lunio a'i orphen mewn dull cyfaddas i breswylio y babell a wnaeth efe allan o'r pridd.

A oes genych ryw hanes o hyn yn y Beibl? A ddywed yr ysgrythyrau i'r ysbryd gael ei lunio ar yr amser y gwnaed y babell? Na ddywed. Holl bebyll plant dynion ag a luniwyd, er y cenedlaethau gynt, o ddyddiau Adda hyd yr amser hwn, a luniwyd allan o'r ddaear. Yr ym ni o'r ddaear, yn ddaearol. Mae y babell wedi ei llunio yn unol ag egwyddorion penodol, a chyfreithiau cydgorffoliad, ag esgyrn, a chnawd, a gewynau, a chroen. Yn awr, pa le y meddyliwch chwi i'r holl bebyll hyn gael eu hysbrydoedd? A yw yr Arglwydd yn gwneyd ysbryd newydd bob tro ag y gwneir pabell? os felly, ni ddarfyddodd gwaith y greadigaeth, yn ol credo y byd cristionogol, ar y seithfed dydd. Os addefwn eu golygiadau hwy, mae yn rhaid fod yr Arglwydd yn parhaus greu ysbrydoedd i breswylio holl bebyll plant dynion; mae yn rhaid iddo greu rhywbeth tebyg i fil o filiynau o ysbrydoedd bob canrif; mae yn rhaid ei fod yn gweithio wrthi bob dydd, canys y mae llawer o gannoedd o bersonau yn cael eu geni i'r byd bob dydd. A yw yr Arglwydd yn creu ysbryd newydd bob tro ag y daw pabell newydd i'r byd? Nid edrycha hyny yn rhesymol, nac yn Dduwaidd.

Ond pa fodd y mae, chwi a ofynwch? Wel, y ffaith yw, mae y bod hwnw ag sydd yn bywiogi y corff yma, ag sydd yn rhoddi bywyd ac egni, a gallu i symud, i weithredu, ac i feddwl—y bod hwnw ag a driga o fewn y babell hon, yn llawer henach nag ydyw y babell. Mae yr ysbryd hwnw a driga o fewn pob gwrryw, a phob benyw, o'r gynnulleidfa fawr hon o bobl, yn fwy nâ milflwydd oed, ac mi a anturiwn ddywedyd, y mae yn fwy nâ phum miltlwydd oed.

Eithr pa fodd y cafodd ei wneyd? pa bryd y cafodd ei wneyd? a chan bwy y cafodd ei wneyd? Os oedd ein hysbrydoedd yn bodoli amryw filoedd o flynyddoedd yn ol,—os dechreuasant fodoli; os bu dechreuad ar eu cydgorffoliad, pa fodd y bu y cydgorffoliad hwnw? Drwy ba gyfrwng, ac yn ol pa gyfundraeth o gyfreithiau? Ai trwy greadigaeth uniongyrchol o eiddo yr Hollalluog? Ynte a ffurfiwyd hi trwy gyfundraeth o gyfreithiau cyffelyb i'r dull ag y dygir ein cyrff i fodoldeb? Ped ym-

resymem yn gymbariaethol, beth a ddywedem? Dywedem foduli o'n hysbrydoedd drwy genedliad yn gyffelyb i'n cyrff, neu y babell hon o gnawd ac esgryn. Eithr pa beth ddywed dadguddiad ar y pwnc hwn? cawn weled a gyduna dadguddiad a chyfatebiaeth.

Darllenwn am ryw gyfnod pan y gosodwyd conglfeini y ddaear, ac y sicrhawyd ei seiliau hi—am amser, pryd ag y dechreuodd yr Arglwydd roeleiddio y drigle hardd a gogoneddus hon, sef y ddaear, yna cawsant amser llawen iawn. Ni wyddis a feddent yno yr offer cerdd a'r ddawns; eithr un peth sydd wybodus, sef fod yno lawenydd mawr, ïe, fod nefoedd yn adleisio eu caniadau; ebe yr Arglwydd wrth Job, holl feibion Duw a floeddiasant gan lawenydd, a sêr y boreu a gydganasant pan osodwyd sylfaeni y ddaear hon.

Meibion Duw, cofiwch, a floeddiasant gan lawenydd, o herwydd eu bod yn canfod trigle harddwych yn cael ei ddarparu, ar ba un y gallent hwy mewn pebyll breswylio: hiraethent am yr amser—yn awyddus edrychent yn mlaen am y cyfnod hwnw, llawenychent yn yr ystyriaeth o fod creadigaeth ar gael ei ffurfio, conglfeini yr hon eisoes a osodwyd, ar yr hon y caffent yn eu hamseroedd ac yn eu tymmorau a'u cenedlaethau, bebyll i'w preswylio. Dygwch yr ystyriaeth adref atoch eich hunain, frodyr a chwiorydd. A allwch chwi gydnabod eich bod chwi a minnau yno? ïe, ein bod ni yn mhlith yr aneirif dorf a floeddiasant yn llawen pan y crewyd y ddaear hon? Eithr, ebe rhywun, nid oes genyf fi gof am hyny. Nid rhyfedd hyny, canys eich cof a gymmerwyd oddiarnoch, o herwydd eich bod mewn daearol babell; ac y mae hyn yn angheurheidiol. Yr un peth a ysgrifenir am Iesu Grist ei hun, yr hwn a ymddarostyngodd islaw pob peth. Er ei fod ef yn feddiannol ar ddigonedd o ddoethineb i gydreoleiddio y byd hwn; er mai trwyddo ef fel y blaenor mawr o holl feibion Duw, y crewyd y byd, ac y crewyd hefyd drwy gyd-weithrediad ei holl frodyr ieuengaf,—er hyn oll, deallwn i fod yn angheurheidiol, er ei fawredd, ei ddoethineb, a'i allu blaenorol, yn ei ddarostyngiad, i'w farn gael ei chymmeryd oddiarno; ei gyn-ddoethineb, ei wybodaeth, a'i fawr allu a ddiflanodd ar ei ddyfodfa i'r babell fabanaidd o gnawd. Gorfu arno ddechreu i lawr gydag egwyddorion iselaf gwybodaeth, ac esgyn i fyny yn raddol, gan dderbyn gras am ras, gwirionedd am wirionedd, gwybodaeth am wybodaeth, hyd nes oedd wedi ei lenwi â

holl gyflawnder y Tad, ac yn alluog i reoli, llywodraethu, a meistroli pob peth, gan fod wedi esgyn goruwch pob peth. Felly yn unlon gyda ninnau; nyni y rhai a ddyrchafasom unwaith ein lleisiau unol megys meibion a merched Duw, ac a orfoleddasom o lawenydd pan osodwyd sylfaeni y ddaear hon,—ydym wedi dyfod yma a chymmeryd pebyll, yn ol dull ein brawd henaf; ac yn ein darostyngiad (canys darostyngiad yw cael ein hamddifadu o'r wybodaeth a feddem unwaith, a'r gallu a fwynhaem unwaith), yn gyffelyb braidd i'n brawd hynaf, ein barn a gymmerir ymaith. Ai nid ydym yn darllen hefyd yn y Beibl, mai Duw yw Tad ein hysbrydoedd?

Yr ydym wedi cael allan y meddom gyn fodolaeth. Cawn i Solomon, y gwr doeth hwnw, ddweyd, pan fyddo y corff yn dychwelyd i'r pridd, fod yr ysbryd yn dychwelyd at Dduw yr hwn a'i rhoes. Yn awr, fe ŵyr yr holl gynnulleidfa hon yn eithaf da, pe na fodolasem *yno* erioed, nas gallem *ddychwelyd* yno. Nis gallwn i ddychwelyd i California;—paham? oblegid na fum erioed yno. Pe na fuasech erioed gyda'r Tad, fel y bu yr Iesu cyn seiliad y byd, nis gallasech byth ddychwelyd, mwy nag y gallwn innau i'r India Ddwyreiniol, lle ni bum erioed. Eithr os buom yno unwaith, yna gallwn weled grym dywediad y gwr doeth, fod yr ysbryd yn dychwelyd at Dduw yr hwn a'i rhoes; y mae yn myned yn ol lle y bu unwaith.

Gellid cael llawer mwy o brofion o barthed i'r pwnc hwn, hyd y nod o'r cyfieithad Seisnig o'r Beibl, eithr nid wyf yn teimlo tuedd i sylwi yn rhy faith ar unrhyw dystiolaeth benodol; digon yw dweyd fod cyfieithad y prophwyd Joseph Smith o'r rhan flaenaf o lyfr Genesis yn argraffedig, ac yn dra eglur ar y mater hwn. Yn y cyfieithad ysbrydoledig hwn cawn fod cynfodoldeb dyn yn cael ei eglur ddangos, a bod ysbrydoedd pawb dynion, gwrryw a benyw, yn bodoli cyn llunio dyn allan o bridd y ddaear. Eithr pwy oedd eu Tad? Yr wyf eisoes wedi dyfynu dywediad mai Duw yw Tad ein hysbrydoedd.

Mewn un ystyr o'r gair, y mae mwy o Dduwiau nag un; ac mewn ystyr arall nid oes ond un Duw. Llefara yr ysgrythyrau am fwy o Dduwiau nag un. Gelwid Moses yn Dduw i Aaron mewn geiriau eglur; a'n Hiachawdwr, pan yn llefaru ar y pwnc hwn, a ddywed, "Os galwodd yr ysgrythyrau y rhai hyny yn Dduwiau, at y rhai y daeth gair Duw, paham y ceisiwch fy erlid

i, a'm lladd, oblegid fy mod yn tystiolaethu mai myfi yw Mab Duw?" Hyn mewn sylwedd, oedd gair ein Hiachawdwr; gelwir y rhai hyny at ba rai y daeth gair Duw, 'yn Dduwiau, yn ol ei dystiolaeth ef. Yr holl fodau hyn wrth gwrs ydynt un, megys y mae'r Tad a'r Mab yn un. Gelwir y Mab yn Dduw, ac felly y Tad, ac mewn rhai manau gelwir yr Ysbryd Glân yn Dduw.

Y maent yn un mewn gallu, mewn doethineb, mewn gwybodaeth, ac yn yr etifeddiaeth o'r gogoniant nefol; y maent yn un yn eu gweithredoedd; maent yn meddu pob peth, a phob peth ydynt yn ddarostyngedig iddynt; maent yn gweithredu mewn undeb; ac os oes gallu gan un i ddyfod yn Dad ysbrydoedd, felly y mae gan arall; os gall un Duw amlhau ei rywogaeth, a chodi i fyny ysbrydion ar ei lun a'i ddelw ei hun, a'u galw yn feibion a merched iddo, felly y gall pob Duwiau ereill a ddeuant yn gyffelyb iddo ef, wneyd yr un pethau; o ganlyniad, fe fydd llawer o Dadau, a llawer o deuluoedd, a llawer o feibion a merched, a hwy a fyddant yn blant y bodau gogoneddedig a nefol hyny ag a ystyrir yn deilwng i fod yn Dduwiau.

Gadewch i mi ddwyn gerbron yma, er boddlonrwydd i'r saint, dystiolaeth y weledigaeth, a roddwyd i'n prophwyd a'n dadguddiwr, Joseph Smith, a Sidney Rigdon, ar yr 16eg o Chwefror, 1832. Yr oeddynt wrth y gwaith o gyfieithu y Testament Newydd trwy ysbrydoliad; a thra wrth y gwaith mawr hwn, hwy a ddaethant at y 29ain adnod o'r 5med bennod o Ioan, yr hon a roddwyd iddynt yn y geiriau hyn: "y rhai a wnaethant dda yn adgyfodiad y cyfiawn, a'r rhai a wnaethant ddrwg yn adgyfodiad yr anghyfiawn." Trwy fod hyn yn cael ei roddi mewn geiriau gwahanol i'r cyfieithad Seisnig, achosodd iddynt i synu a rhyfeddu; a hwy a ddyrchafasant eu calonau mewn gweddi at Dduw, am iddo ef ddangos iddynt paham y cawsent hyn mewn dull gwahanol; ac wele, gweledigaethau y nefoedd a agorasant o'u blaen. Hwy a welsant y greadigaeth ysbrydol ag oedd i ddyfod allan a chymmeryd arnynt gyrff; a hwy a welsant bethau megys y byddant mewn amser dyfodol; hwy a welsant y bydoedd nefol, daearol, a than-ddaearol, yn gystal â dyoddefiadau yr annuwiol; daeth y cyfan ger eu bron yn y weledigaeth fawr a gogoneddus hon. A thra yr oeddynt etto yn syllu ar bethau fel yr oeddynt cyn bod y byd, hwy a orchymynwyd i ysgrifenu, gan ddywedyd, "Hon yw y dystiolaeth, y diweddaf oll a roddwn ni am dano ef, ei fod

ef yn fyw; canys ni a'i gwelsom ef, hyd y nod ar ddeheulaw Duw, a chlywsom y llais yn dwyn tystiolaeth mai ef yw unig-anedig y Tad,—mai ganddo, a thrwyddo ef, ac erddo ef y mae ac y cafodd y bydoedd eu creu, a bod eu trigolion yn feibion a merched cenedledig i Dduw." Sylwch ar yr ymadrodd diweddaf hwn, " bod eu trigolion yn feibion a merched cenedledig i Dduw" (gan feddwl y gwahanol fydoedd a grewyd ac a wnaethwyd). Sylwch, nid yw hyn yn dweyd mai Duw, yr hwn a wasanaethwn ac a addolwn ni, oedd y Tad ei hunan, yn ei berson ei hun, o'r holl feibion a merched hyn o eiddo y gwahanol fydoedd; eithr "meibion a merched cenedledig i Dduw" ydynt; hyny yw, wedi eu cenedlu gan y rhai hyny a wnaed yn debyg iddo, yn ol ei lun a'i ddelw ef; hwy a genedlasant feibion a merched, ac a'u cenedlasant i Dduw, i breswylio y gwahanol fydoedd hyn y soniasom am danynt. Eithr mwy am hyn, os cawn amser, cyn y terfynwn.

Yr ydym yn awr yn dyfod at yr ail ben o'n pwnc, neu ddyfodiad yr ysbrydoedd hyn i'w hail ystad, neu eu genedigaeth a'u bodoliaeth mewn pebyll marwol. Dywedir wrthym fod yn mhlith y teulu mawr hwn o ysbrydoedd, rai yn fwy mawr ac ardderchog nag ereill, gan feddu mwy o ddealltwriaeth.

Pa le y darllenwch hyny, meddai un? Allan o Lyfr Abraham, a gyfieithwyd o'r papyrus Aifflaidd gan y prophwyd Joseph Smith. Yn mhlith y teulu mawr a lliosog o ysbrydoedd ("y meibion a'r merched cenedledig i Dduw"), y mae rhai yn fwy deallgar nag ereill, a dangosodd yr Arglwydd i Abraham, "y dealltwriaethau a gorffolwyd cyn bod y byd, ac yn mhlith yr holl rai hyn yr oedd llawer o'r rhai mawrion ac ardderchog." A Duw a ddywedodd wrth Abraham, "Tydi wyt un o honynt, etholwyd di cyn cael o honot dy eni." Etholwyd Abraham cyn iddo gael ei eni. Dyma ynte wybodaeth, pe meddem amser i sylwi arni, ar yr athrawiaeth o etholedigaeth. Pa fodd bynag, gallaf sylwi nad yw yn golygu etholedigaeth ddiammodol i fywyd tragywyddol, o ddosparth neillduol, a'r gweddill i gael eu tynghedu i ddamnedigaeth dragywyddol. Digoned i ddywedyd fod Abraham a llawer ereill o'r rhai mawrion a rhagorol yn nheulu yr ysbrydion, wedi eu hethol cyn cael eu geni, i ddybenion neillduol, er dwyn oddiamgylch weithredoedd penodol, i gael y fraint o ddyfod ar esgynlawr gweithrediad, yn mhlith y llu dynion, mewn

amgylchiadau ffafriol. Daeth rhai trwy rieni santaidd a da, er cyflawni rhyw bethau penodol a arfaethodd yr Arglwydd i gymmeryd lle, er cyn seiliad y byd.

Mae yr Arglwydd wedi ordeinio fod i'r ysbrydion hyn ddyfod yma a chymmeryd pebyll trwy gyfraith benodol, trwy gyfrwng neillduol; a'r gyfraith hono yw cyfraith priodas. Y mae cryn lawer o bethau ag a basiaf heibio iddynt; gwelaf pe cyffwrddwn â'r holl egwyddorion, y byddai yr amser a fwriadwyd at y ddarlith hon yn llawer rhy fach; o ganlyniad yr wyf dan yr angenrheidrwydd o fyned heibio i lawer o bethau o barthed i'r ysbrydion hyn yn eu hystad gyntaf, a'r cyfreithiau a'u llywodraethent yno, a dyfod at eu hail ystad.

Ordeiniodd yr Arglwydd briodas rhwng gwrryw a benyw, fel cyfraith trwy yr hon y cawsai ysbrydion ddyfod yma a chymmeryd pebyll, a myned i'w hail sefyllfa o fodoldeb. Darfu i'r Arglwydd ei hun weinyddu y briodas gyntaf berthynol i'r byd hwn, a pherthynol i gnawd ac esgyrn yma ar y ddaear hon. Nid wyf yn dywedyd perthynol i farwoldeb; canys pan weinyddwyd y briodas gyntaf, nid oedd un marwoldeb yno. Y briodas gyntaf ag sydd genym ni hanes am dani, oedd rhwng dau fod anfarwol, yr hen dad Adda, a'r hen fam Efa; yr oeddynt hwy yn fodau anfarwol: nid oedd gan farwolaeth lywodraeth na gallu drostynt hwy; yr oeddynt yn alluog i barhau yn oes oesoedd, yn eu corffoliad. Pe buasent wedi cyflawni y gyfraith, a chadw o fewn ammodau a therfynau penodol, ni chawsai eu pebyll byth eu cymmeryd gan farwolaeth; marwolaeth a ddaeth yn gwbl trwy bechod, a phechod yn unig. Cafodd y briodas hon ei gweinyddu rhwng dau fod anfarwol; dros ba cyhyd? hyd angeu? Nage. Yr oedd hyny yn gwbl allan o'r cwestiwn: nis gallai fod y fath beth yn y seremoni.

Pa beth a ystyriech chwi, fy ngwrandawwyr, pe gweinyddid priodas rhwng dau fod, heb fod yn ddarostyngedig i farwolaeth? A ystyriech hwynt wedi eu cyd-gyssylltu dros nifer benodol o flynyddoedd, ac yna fod eu holl gyfammodau yn darfod am byth, a'r cytundeb priodasol ar ben? A edrychai hyny yn rhesymol a chysson? Na welai. Dywedai pob calon fod gwaith Duw yn berffaith yn ac o hono ei hun, ac yn gymmaint ag na ddygasai pechod anmherffeithrwydd ar y ddaear, yr hyn a gydgyssylltodd Duw, nis gellid ei ddattod, a'i ddinystrio, a'i dori gan unrhyw

allu islaw y byd nefol, o ganlyniad yr oedd yn dragywyddol; yr oedd yr ordinhad o undeb yn dragywyddol; yr oedd sellad y Jehofa mawr ar Adda ac Efa yn dragywyddol yn ei natur; ac ni sefydlwyd ef erioed er mwyn cael ei ddadymchwelyd a'i ddwyn i derfyniad. Mae yn hysbys fod y Mormoniaid yn bobl neillduol ynghylch priodas; credwn mewn priodi, nid am amser yn unig, eithr am bob tragywyddoldeb. Mae hyn yn ddrychfeddwl rhyfedd, medd un, priodi am bob tragywyddoldeb. Nid yw ryfedd yn y byd; canys pan ddeuwn i chwilio yr ysgrythyrau, cawn nad oedd yr esiampl gyntaf a osodwyd i'r holl deulu dynol fel cynllun a sefydlwyd er i ni ei ddilyn, wedi ei rhoddi hyd farwolaeth, canys nid oedd gan farwolaeth lywodraeth ar y pryd hwnw, eithr bendith dragywyddol ydoedd a gyhoeddwyd ar ein rhieni cyntaf. Nid oes amser genyf i egluro yn mhellach am briodas Adda ac Efa; eithr mi a af yn mlaen at ei hiliogaeth.

Mae yn wir iddynt fyned yn syrthiedig, eithr y mae gwaredigaeth yn bod. Ond geill rhai ystyried na wnaeth y waredigaeth ond yn unig ein gwaredu o ran, hyny yw, dim ond oddiwrth effeithiau y cwymp. Eithr nid felly y mae; rhaid i bob gwryw a benyw weled ar unwaith fod gwaredigaeth yn rhwym o gynnwys gwaredigaeth gyflawn o'r holl freintiau a gollwyd trwy y cwymp.

Meddyliwch, ynte, fod y cwymp yn gyfryw yn ei natur ag i ddiddymu y cyfammod priodasol trwy farwolaeth,—yr hyn nid yw yn angenrheidiol i addef, canys yr oedd y cyfammod wedi ei selio yn flaenorol i'r cwymp, ac nid oes genym un hanes iddo gael ei ddiddymu—eithr tybiwch mai felly yr oedd; ai ni fuasai y waredigaeth mor gyfled â'r cwymp, er adferu hiliogaeth Adda yn ol at yr hyn a gollasant? Ac os priodwyd Adda ac Efa am bob tragywyddoldeb, yr oedd y seremoni yn ordinhad dragywyddol, fel y byddent eill deuodd yn un cnawd yn dragywydd; os bydd i chwi a minnau byth gael ein hystyried yn deilwng i gael ein hadferyd yn ol o'n sefyllfa syrthiedig ac isel i'r breintiau a fwynheid cyn y cwymp, ai ni chaem ninnau sel priodas dragywyddol, megys yr oedd gyda ein rhieni cyntaf? Pe na feddem resymau yn yr holl Feibl, buasai hyn yn ddigon i setlo y mater ar unwaith yn meddwl pob dyn a dynes myfyrgar, yn gymmaint ag y dygwyd ymaith gan gwymp dyn unrhyw freintiau o barthed i undeb gwrryw a benyw, fod yn rhaid i'r breintiau

hyn gael eu hadferyd yn ngwaredigaeth dyn, neu ynte nid yw yn gyflawn.

Pa beth yw dyben yr undeb hwn?—yw y cwestiwn nesaf. Dywedir wrthym y dyben o hono; dangosir ef yn eglur; canys, medd yr Arglwydd wrth y gwrryw a'r fenyw, Yr wyf yn gorchymyn i chwi amlhau a llanw y ddaear. Ac yn gymmaint â'n bod wedi profi fod y trefniad priodasol yn dragywyddol yn ei natur, yn flaenorol i'r cwymp; os adferir ni yn ol i'r hyn a gollwyd trwy y cwymp, adferir ni i'r dyben o gario allan y gorchymyn a roddwyd cyn y cwymp, sef, amlhau a llanw y ddaear.—A yw yn dywedyd, parhewch i amlhau dros ychydig flynyddoedd, ac yna rhaid i'r cytundeb priodasol ddarfod, ac ni fydd un cyfleusdra pellach i gario allan y gorchymyn hwn, eithr fe fydd diwedd arno? Nac ydyw; nid oes dim o'r fath hyn wedi ei nodi; eithr y mae'r cwymp wedi dwyn i mewn anundeb trwy farwolaeth; nid ydyw yn ran o'r cynllun gwreiddiol; o ganlyniad, pan fo gwrryw a benyw yn cael eu hadferu o'r cwymp, trwy rinwedd y cyfammod bythol a thragywyddol o briodas, hwy a barhant i gynnyddu ac amlhau i bob oesoedd tragwyddoldeb, i genedlu bodau yn ol eu gradd eu hunain, ac ar eu llun a'u delw eu hunain, blagur o ddealltwriaeth, y rhai a dynghedir, yn eu hamseroedd a'u prydiau, i ddyfod nid yn unig yn feibion Duw, ond yn Dduwiau eu hunain.

Mae hyn yn rhoi cyfrif am yr amryw fydoedd y clywsom yr Henuriad Grant yn llefaru am danynt y prydnawn ddoe; gwnai poblogiad bydoedd, neu gynnydd diddiwedd, hyd y nod o un teulu, ofyn cynnydd diddiwedd ar fydoedd; a phe byddai un teulu yn cael eu huno yn y cyfammod tragywyddol o briodas, i gyflawni y gorchymyn mawr hwnw, o amlhau eu rhywogaeth a'u cenedlu; ac os nad oes diwedd ar gynnydd eu hiliogaeth, gofynai am gynnydd diddiwedd o fydoedd newyddion; ac os yw un teulu yn galw am hyn, pa beth fyddai galwad miliynau aneirif o deuluoedd? Hwy a alwent am gynnifer o fydoedd ag sydd eisoes wedi eu darganfod gan y chwyddwydr; ie, rhaid i'r nifer gael ei lliosogi hyd at anfeidroldeb, fel y byddo lle i etifeddiaeth meibion a merched y Duwiau.

A ydych chwi yn dechreu deall pa fodd y ca y bydoedd hyn eu trigolion? A ddysgasoch mai meibion a merched Duw ger fy mron y dydd heddyw, yw ei hiliogaeth ef—wedi eu gwneyd ar

ol ddelw ei hun; a'u bod hwy i liosogi eu rhywogaeth hyd nes y byddont yn anelrif?

Gadowch i ni ddywedyd ychydig o eiriau, cyn y gadawn y rhan hon o'n pwnc, ar yr addewidion a wnaed i Abraham, Isaac, a Jacob. Yr addewidion oeddynt, dyrchafwch eich llygaid, a gwelwch y sêr; felly y bydd dy had di, mor afrifed â'r ser. Pa beth arall a addawodd ef? Ewch at làn y môr, ac edrychwch ar yr eigion o dywod, a gwelwch fychander eu temigau, ac yna dealiwch y bydd eich had chwi mor anelrif â'r tywod. Yn awr, bydded i ni gymmeryd hyn at ein hystyriaeth. Pa faint o gorff o dywod a gymmerid i wneyd cynnifer ag sydd o drigolion yn awr ar y ddaear? Mewn oddeutu troedfedd gubig o dywod, gan gyfrif y gronynau o faintioli penodol, fe fyddai mil o filiynau o ronynau. Yn awr, y mae hyn oddeutu nifer poblogaeth ein byd. Pe byddai i'n daear ni barhau 8,000 o flynyddoedd, neu bedwar ugain canrif, gyda phoblogaeth gyfartal o fil o filiynau yn mhob canrif, yna byddai tair llath gubig o dywod yn cynnwys nifer fwy o ronynau nâ holl boblogaeth y ddaear o'r dechreuad, hyd nes y bo mesur trigolion y greadigaeth hon yn gyflawn. Os peidia dynion amlhau y pryd hwnw, pa le mae yr addewid a wnaed i Abraham? A ydyw wedi ei chyflawni? Nac yw. Os mai dyna ddiwedd ei gynnydd ef, wele, nid yw addewid yr Arglwydd wedi ei chyflawni. Oblegid y swm o dywod, ag sydd yn arddangos ei had ef, a ellid eu llusgo oll mewn cert un ceffyl; ac etto fe ddywedodd yr Arglwydd wrth Abraham, Dy had a fyddant mor amled â'r tywod ar làn y môr; hyny yw, a chario allan y meddylddrych yn llawn, yr oedd i fod yn ddiddiwedd; ac am hyny, mae yn rhaid fod bydoedd dirifedi er iddynt fyw ynddynt. Nis gallwn ni amgyffred anfeidroldeb. Eithr digon yw dywedyd, pe rhifid yr holl dywod ar làn y môr, meddai y prophwyd Enoc, ac wedi hyny holl ronynau y ddaear, ac yna ronynau miliynau o fydoedd fel y byd hwn, ni fyddai yn ddechreuad i'th holl greadigaethau Di; ac etto yr wyt ti yna, a'th fynwes sydd yna; a'th gortynau ydynt estynedig allan o hyd. Y mae hyn yn rhoddi digon o le er cyflawni yr addewid a wnaed i Abraham, a digon yn ngweddill er cyflawni addewidion cyffelyb i'w holl had ef.

(*I'w barhau.*)

LLYTHYR AT Y LLYWYDDION W. S. PHILLIPS A J. DAVIS.

Bear River, 80 milltir o Ddinas y Llyn Halen, Medi 20, 1852.

Anwyl Frodyr Phillips a Davis,—Yn ol fy addewid, wele fi yn achub y cyfleusdra o ysgrifenu atoch yr ail waith ar y daith hon. Cawsom daith gysurus yr holl ffordd hyd y fan yma, a'r hin yn hynod o dymherus, heb ond ychydig wlaw, ac heb un dymhestl: ac er ein bod wedi croesi un mynydd yn 7,700 o droedfeddi yn uwch nâ gwyneb y môr, ni welsom gymmaint â diwrnod o eira ar ein ffordd. Llawer o gymylau duon a welsom yn codi yn môn y gwynt, a chlywsem daranau pellenig fel pe bai yr holl nefoedd uwchben yn ymgynhyrfu er ein hysgubo ymaith; ond ni feiddiasant ein niweidio, oblegid fod yr Hwn sydd â phob awdurdod yn ei feddiant, ac sydd yn galw y sêr wrth eu henwau, a'r hwn y mae'r gwyntoedd yn ufyddhau i'w arch, megys â'i law yn eu rhanu, nes yr oeddynt yn myned heibio o bob tu, a ninnau yn y canol, heb deimlo dim o'u heffeithiau. Nid unwaith, ac nid dwywaith y bu hyn.

Yr ydym oll yn iach yn bresennol, ac ni chawsom ond ychydig o glefyd ar ein taith. Mae pedwar wedi marw, sef William Dafydd o Lanelli, a Thomas ei fab; hefyd, William, mab y chwaer Howells o Aberdar, yr hwn a syrthiodd dan olwyn pedrolfen ei fam, yr hon a aeth dros ei ddwyfron. Gweiniasom iddo trwy ordinhadau eglwys Iesu Grist, yn ol yr ysgrythyrau, ac yr oedd y nos ganlynol yn rhodiana oddiamgylch y gwersyll. Clafychodd eilwaith yn mhen diwrnod neu ddau, a gweinyddodd y brawd Taylor a minnau iddo drachefn, ond diangodd er pawb a phob peth. Y llall a fu farw oedd Jennet, merch Thomas ac Anne Morris, o'r cancr. Cewch ychwaneg o hanes ein taith pan elom i'r Dyffryn.

Yr oeddym yn ein gwersyll y neithiwr ar làn y Sulphur Creek, dwy filltir oddiyma. Clywsom yn y boreu fod ein hanwyl frawd Capt. D. Jones yn gwersyllu wrth Afon yr Arth. Nid hir, fel y gallwch wybod, wedi clywed y newydd, y bu y gair "pack up and pick up" cyn dyfod allan; ac yr wyf yn gwybod na fu dim gwell ufydd-dod i alwad mewn un rhan o'r ymdaith. Yr oedd ei enw wedi ennyn fflam o gariad yn mynwes pob un tuag ato, fel nad oedd dim i'w glywed trwy y gwersyll ond y "brawd Jones," ac

"awn i'w gyfarfod." Nid hir y buwyd cyn bod yr olwynion yn troi. Wedi teithio yn agos i filltir, gwelem ddyn bychan o gorff-olaeth yn cerdded yn gyflym i'n cyfarfod. Nis gwyddem pwy oedd; ond fel ag yr oeddem yn nesau at ein gilydd, er ein llawenydd, pwy ydoedd ond ein hanwyl frawd Jones, a'i wên siriol fel arferol. Mae yn hawddach dychymmygu na desgrifio ein cyfarfod. Wedi ysgwyd dwylaw, cofleidio, wylo, a chusanu, aethom at lân yr afon lle yr oedd wedi gadael ei geffyl, gan fod wedi teithio o ugain i ddeg ar-hugain o filltiroedd ar hyd y nos o flaen ei gwmni, er ein cyfarfod ni. Penderfynasom aros diwrnod yn ei gyfeillach, i ymddyddan â'n gilydd am bethau perthynol i deyrnas ein Duw. O, frodyr, mor felys y dylifai ei ymadroddion dros ei wefus. Mae yn wir fod pob gair o'i enau yn felys gynt yn Nghymru, eithr yr oeddynt yn fil melyssach yma ar fynyddoedd anial yr America, rhwng wyth a naw mil o filltiroedd o Gymru.

Rhaid terfynu yr ysgrif hon, canys y mae'r gwersyll yn nesu, a'r brodyr Jeremy a Daniels yn dyfod. Pwy ddichon ddal ysgrifell, pan y mae brodyr ffyddlawn ag y cyd-deithiais â hwynt filoedd o filltiroedd mewn rhwymyn cariad, yn nesáu? nid myfi. Dacw y brodyr a'r chwiorydd yn rhedeg; nis gallaf finnau ddal yn hwy. Wele, pob un â'i galon yn llawn llawenydd yn dychwelyd i'r gwersyll, mewn llawn brofiad o wirionedd y geiriau—"mor hyfryd yw trigo o frodyr ynghyd." Treuliasom weddill y dydd mewn cariad brawdol, weithiau yn canu, bryd arall yn tystiolaethu ein penderfyniadau, gwrandaw addysgiadau y tri brawd, nes aeth y dydd heibio, ac os dywedwn y gwir, 12 o'r gloch y nos hefyd: ac er mai rhwng yr helyg gwyrddion yr oeddym yn cyd-gyfarfod, yr oedd Ysbryd Duw yn ein plith. Ymadawsom oll er i bob un gyflawni ei gynghor, mewn llawn hyder cael cyfarfod etto yn Seion. Mae y gwersyll yn cychwyn: ffarwel am dro, anwyl frodyr, Phillips a Davis.

Ydwyf, eich brawd yn rhwymyn yr Efengyl,

W. MORGAN.

CYNGHOR CYFFREDINOL.

CYNNALIWYD Cynghor Cyffredinol perthynol i'r Eglwys Gymreig, yn Neuadd y Cymreigyddion, Merthyr, ar y 3ydd o'r mis hwn. Dechreuwyd trwy ganu a gweddio gan yr Henuriad T. Jeremy.

Yna anerchodd y Llywydd Phillips y Cynghor, gan ddymuno rhan yn ngweddiau ei frodyr, fel y byddai yn alluog i gario gwaith y cyfarfod yn mlaen yn ol ewyllys Duw. Wedi dysgu egwyddorion pwysig i'r swyddogion ganddo ef a'r brodyr Davis a Jones, gwnaed y penderfyniadau a ganlyn:—

Cynnygiodd y Llywydd Phillips fod yr Henuriad Abednego Jones (yr hwn a fwriada fyned i Seion yn fuan), i gael ei ryddhau oddiwrth lywyddiaeth Cynnadledd Llanelli, ar y 17eg o'r mis hwn; yna, fod Dewi Elfed Jones i gymmeryd ei le, ac Alfred Clark i fod yn gynghorwr blaenaf iddo. Cariwyd.

Cynnygiodd fod yr Henuriad Daniel Daniels, o Ddyffryn y Llyn Halen, i fod yn Fugail dros Gynnadleddau Aberteifi, Penfro Ddeheuol, a Phenfro Ogleddol. Cariwyd.

Cynnygiodd fod yr Henuriad Thomas Jeremy, o Ddyffryn y Llyn Halen, i fod yn Fugail dros Gynnadleddau Gorllewin Morganwg, Lanelli, a Chaerfyrddin. Cariwyd.

Hefyd, penderfynwyd fod yr Henuriad Dan Jones, o Ddyffryn y Llyn Halen, i fod yn ail Gynghorwr i'r Llywydd Phillips, yn lle yr Henuriad T. Pugh, ac hefyd i lywyddu Cynnadledd Ddwyreiniol Morganwg. Cariwyd.

Terfynwyd trwy weddi gan y Brawd Daniels, ac ymadawodd y mwyrif o'r swyddogion wedi cael eu llanw o fywyd ac o'r Ysbryd Glân.

W. S. Phillips, *Llywydd*,
Richard Morris, *Ysgrifenydd*.

YMDDYDDAN RHWNG SANT A'I GYFAILL.

S. Yn awr, fy anwyl gyfaill, rhowch glywed im' pa faint
O ddrwg a glywsoch heddyw wrth wrando ar y Saint?
C. Ni chlywais ddim yn croesi y geiriau dwyfol pur,
Ond am ryw waredigaeth, 'roedd hyny'n ddrwg yn wir.

S. Mae gwaredigaeth, cofiwch, yn un o'r pethau mawr
Oedd gan yr hen brophwydi pan yma ar y llawr.
C. Nid dim ond mater enaid bregethai rhai'n i'r byd,
Ni sonient am waredu y corff rhag unrhyw lid.

S. Mae'n wir y dysga dynion mai hyny ddysgent hwy,
Ond pwy y'ch chwi yn gredu, ai'r gair, neu ynte pwy?
C. A ellwch chwi ei brofi o'r 'sgrythyr gredaf fi,
Fod gweision Duw'n pregethu'r athrawiaeth draethwch chwi:

S. Pregethu gwaredigaeth wnaeth Noah i'r hen fyd;
A phe yn ufydd deuent, eu gwared gaent i gyd:
Pregethodd Lot, wr cyfiawn, ar yr egwyddor hon,
Yn Sodom a Gomorrah, i'r dynion oll o'r bron;

Ac am na chredsant ynddo, eu cospi gawsant oll,
Gwirionedd oedd ei bregeth,—cyflawnwyd yn ddi goll;
A thyma destun Moses, fu'n ffyddlon dros ei Dduw,
Wrth arwain meibion Israel o'r Aifft i'r Gauaan wiw.

C. Mae'n wir am y prophwydi, eu bod yn ddewr a da
Yn traethu gwaredigaeth i'r byd rhag llawer pla:
Ond gwaredigaeth enaid a draethodd Iesu mawr,
Heb sôn am un ymgasgliad, pan yma ar y llawr.

S. O, gyfaill, 'nawr ymbwyllwch, nis galla'i'ch credu chwi,
Mae geiriau Crist ei hunan yn dysgu'n well i mi;
Pan lefodd wrth Gaersalem, "sawl gwaith mynaswn i,
Dy gasglu fel y casgla y iâr ei chywion hi;"

Nid am eneidiau'n unig feddyliai yma 'nawr,
Ond am y croch daranau ag oedd ar gychwyn lawr:
Po b'asent hwy yn credu ei eiriau dwyfol ef,
Hwy gawsent eu gwaredu rhag rhyfedd lid y nef.

C. Mae'n wir i'r Iesu dd'wedyd, fel y llefar'soch chwi,
Ond a oes hanes genym y daw 'n ein dyddiau ni?
S. Fe ddysga'r ysgrythyrau, rhai sydd yn wir bob iot,
Y bydd fel amser Noah, ac hefyd ddyddiau Lot,

Pan ddelo'r Arglwydd Iesu ar gwmwl gwyn o'r nef,
A lluoedd o'r angylion a'r seintiau gydag ef:
Ac os y bydd fel hyny, chwi glywsoch modd y bu,
I'r cyfryw fu'n anufydd, i soddi yn y lli.

Gan hyny, anwyl gyfaill, mae'n bryd i'ch ddod at Grist,
Fel caffoch eich gwaredu, rhag dyodde'r poenau trist.
C. Beth! onid wyf yn aelod o Eglwys Iesu mawr?
Paham dywedwch wrthyf am ddod at Grist yn awr?

Nid arnom ni tywalltir, os tywallt hefyd wnair,
Ond ar y rhai di-grefydd, 'nol fel dyweda'r gair.
S. Tywalltir heb wahaniaeth ar bawb o ddynol ryw,
Os na fydd ganddynt sicrwydd eu bod yn adwaen Duw;

Ac nid oes ffordd i ddyfod i adwaen Duw ein Tad,
Heb roddi gwir ufydd-dod i bob rhyw ordinhad,
Y rhai osododd Iesu yn ei wir Eglwys gynt,
Pa rai ag oedd i bara, nid newid ar eu hynt:

Ac felly gwnaeth y seintiau roi gwir ufydd-dod llawn,
Ac yna ca'w'd gwybodaeth mai dyma'r grefydd iawn:
Am hyny rhoddwch chwithau ufydd-dod i'r un peth,
Cewch sicrwydd fod eu geiriau yn unol a di-feth.

Tre-Sior, Merthyr. THOMAS HARRIES.

AMRYWIAETHAU, &c.

Os na fydd i awrlais y tafod gael ei gosod wrth *ddeial* y galon, ni fydd iddo fyned yn iawn.

MAE yn well bod o nifer y rhai sydd mewn anghen am gynnorthwy, nâ bod o nifer y rhai sydd yn ddiffygiol o galon i gynnorthwyo.

MOR ddifeddwl ac anystyriol y rhaid fod y dynion annedwydd hyny, y rhai a'i gwnant yn esgus dros ddigrifwch segur a niweidiol, eu bod yn gwneuthur felly i dreulio amser.

DOETHINEB a rhinwedd ydynt ddwy feddyginiaeth anffaeledig rhag holl groesau a dygwyddiadau y bywyd dynol.

Y LLAWENYDD goreu yw llawenydd y pur o galon.

TRWY ddyoddef yr ydym yn fynych yn gochel pechu; ond trwy bechu yr ydym yn sicr o ddyoddef.

"THE SEER."—Mae cyhoeddiad misol o'r enw hwn i gael ei gyhoeddi yn Ninas Washington, America, gan yr Henuriad Orson Pratt, yn yr hwn y bydd y traethodau oll yn wreiddiol, ac ar lawer o bynciau neillduol, ag nad ydynt etto wedi eu hanner egluro; ac yn mysg pethau ereill, ymdrinir â'r athrawiaeth o briodas batriarchiadd neu nefolaidd, yngbyd â'r gallnoedd seliadol yn gyffredinol. Ei bris fydd tair ceiniog, a gellir ei gael yn Nghymru, trwy y dosparthwyr. Mae traethawd hefyd yn agos parod i'r wasg, gan y brawd Pratt, dan yr enw "Priodas Nefol, neu Boblogiad Bydoedd," ac i gynnwys o 80 i 100 tudalen o faint y *Star*. Digon tebyg y bydd y brawd Pratt yn dyfod i Loegr yn ystod y gauaf hwn, er cyhoeddi y traethawd yma yn gyntaf yn y wlad hon.

TALIADAU O RAG. 31 HYD ION. 6.—Sir Fynwy, £46 12s 2½c; Llanelli, £19 19s 11¾c; Sir Aberteifi, £2; Sir Fôn, 8s 2c; Sir Ddinbych, £3; Caerfyrddin, £7 6s 4¾c; Dinas, 5s; Pontytypridd, 16s 2c; Pendeulwyn, 1s; Twynyrodyn, 1s 3½c; Cwmnedd, 10s; Rymni, £1 13s 7½c; Georgetown, 12s; Cefn, 7s; Gwernllwyn, £3; Merthyr, £2 5s 1½c.—Cyfanswm, £88 17s 11½c.

"J. E."—Nid ydym dros lawer o brydyddiaeth i ganmawl llywyddion: mae llywyddion da yn canmawl eu hunain. Mae degau o ddarnau yn ein meddiant wedi eu canu i'r brawd Phillips a ninnau; mae yn wir fod ein cyfeillion yn dangos eu dymuniad da, ond gwell yw genym ni iddynt ddewis rhyw destunau poblogaidd, ac nid rhywbeth personol, fel yr adeiladont bawb.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 3.] IONAWR 15, 1853 [Cyf. V.

DARLITH AR AML-WREIGIAETH,

A draddodwyd mewn Cymmanfa Gyffredinol, yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 29ain o Awst, 1852.

(Parhad o dud. 31.)

Yr ydym yn darllen fod y rhai hyny a wnant weithredoedd Abraham, i gael eu bendithio â ffydd Abraham. Ai ni chawsoch chwi yn ordinhadau yr oruchwyliaeth ddiweddaf hon, fendithion Abraham wedi eu cyhoeddi ar eich penau? O do, meddech, yr ydym yn cofio yn dda, er pan adferodd Duw yr offeiriadaeth dragywyddol, fod y bendithion hyn, trwy ordinhad benodol, wedi eu rhoddi ar ein penau, sef bendithion Abraham, Isaac, a Jacob. Wel, meddai rhywun, ni feddyliais i erioed am hyn yn y goleuni hwn o'r blaen. Paham na feddyliasoch am dano? Paham na edrychwch ar fendithion Abraham fel yr eiddoch eich hun, oblegid yr Arglwydd a'i bendithiodd ef ag addewid o had mor aml â'r tywod ar làn y môr; felly bendithir chwithau, onide ni etifeddwch fendithion Abraham.

Pa fodd y trefnodd Abraham i osod sylfaen i'r deyrnas ddirfawr hon? A oedd efe i gyflawni y cyfan trwy un wraig? Nac oedd. Sara a roddodd iddo ryw wraig o'r enw Hagar, a thrwyddi hi y cyfodid had iddo ef. Ai dyna y cyfan? Nage. Yr ydym yn darllen am ei wraig Keturah, ac hefyd am amledd gwragedd a gordderch-wragedd ag oedd ganddo, trwy ba rai y cenedlodd efe lawer o feibion. Wele yma, ynte, sylfaen wedi ei gosod, er

cyflawniad yr addewid fawr a gogoneddus ynghylch lliosogrwydd ei had. Buasai yn hytrach yn waith araf, pe cyfyngesid Abraham i un wraig, yn gyffelyb i rai o'r cenedloedd culfarn hyny o eiddo y byd Cristionogol yn yr oes hon.

Meddyliwyf nad oes un ran o bump o boblogaeth y byd, yn credu yn y gyfundraeth un-wreigaidd; cred y pedair rhan arall mewn aml-wreigiaeth. Trosglwyddwyd hi i waered iddynt er cyn cof, ac nid ydynt hwy yn hanner mor gul yn eu meddyliau, ag ydyw rhai o genedloedd Ewrop ac America, y rhai ydynt wedi dileu yr addewidion, ac amddifadu eu hunain o fendithion Abraham, Isaac, a Jacob. Nid yw y cenedloedd yn gwybod dim ynghylch bendithion Abraham; ac nis gall y rhai hyny ag na feddant ond un wraig, gael gwared o'u cybydd-dod, a chael eu calonau bychain yn ddigon eang i gyd-ranu eu heiddo â theulu lliosog; y maent mor anhael, ac mor gul a chauedig yn eu meddyliau, fel y cymmerant bob gofal i beidio cael eu teuluoedd yn fawrion; nis gwyddant pa beth sydd yn yr amser dyfodol, na pha fendithion yr amddifadant eu hunain o honynt, oblegid traddodiadau eu tadau; nis gwyddant mai hiliogaeth dyn, yn y bydoedd tragywyddol, sydd i gyfansoddi ei ogoniant, ei deyrnas, a'i lywodraeth.

Canfyddwn, ynte, oddiwrth yr un egwyddor hon, gan ymresymu oddiwrth fendithion Abraham yn unig, yr angenrheidrwydd (os ewyllysiem gyfranogi o fendithion Abraham, Isaac, a Jacob) o wneuthur eu gweithredoedd; a'r hwn ni wnel weithredoedd Abraham, a rhodio yn ôl ei draed, a amddifadir o'i fendithion ef.

Drachefn, edrychwn ar sefyllfa neillduol Sara o barthed i Abraham. Yr oedd hi yn deall y cyfan; hi a wyddai pe na chyfodid had i Abraham, nas gallai ef feddu ei ogoniant; ac yr oedd hi yn deall addewid yr Arglwydd, ac yn hiraethu am i Abraham gael had. A phan welodd ei bod yn hen, a chan ofni na chawsai hi y fraint o gyfodi had iddo, hi a roddodd i Abraham Hagar. A wnai cristionogion Cenedlig y fath beth yn y dyddiau hyn? O, na wnaent; ystyrient hyny yn ddigonol er danfon dyn i uffern diddarfod o dân a brwmstan. Paham? O herwydd fod traddodiad wedi gwthio hyn i'w meddyliau fel peth dychrynllyd ac ofnadwy.

Nid yw wahaniaeth ganddynt hwy pa mor llygredig y maent gyda brynt-waith benywaidd, os na fyddant wedi eu priodi yn

gyfreithlawn i fwy nag un wraig; eithr ystyrid yn beth enbyd ganddynt hwy i godi hiliogaeth trwy fwy nag un wraig; buasai hyn yn feius yn wir; eithr myned i buteindy, ac yno ymhalogi yn ngynniweirfeydd iselaf llygredigaeth holl ddyddiau eu hoes, a ystyriant yn ddibwys; ie, gallant hyd y nod drwyddedu sefydliadau o'r fath mewn gwledydd Cristionogol, a phasia heibio yn burion iawn.

Traddodiad yw hwna; ac y mae eu hiliogaeth hwy wedi eu maethu a'u dwyn i fyny yn ôl traed drygioni. Marwolaeth yw hyn, ac y mae yn rhodio allan yn ben uchel yn nghanol dinasoedd mawrion a phoblogaidd Ewrop ac America.

A ydych chwi yn cael y fath gynniweirfeydd o aflendid, llygredigaeth, a thrueni yma, yn ninasoedd y mynyddoedd? Nac ydych. Pe byddai y fath bethau yn ein plith ni, teimlem yn ddigon eiddigus i weled y fath bersonau yn cael eu dileu allan o dudalen bodolaeth. Dyma fyddai teimladau y cydwladoldeb hwn.

Edrychwch ar y rhai a gyflawnent y fath ddrygioni yn Israel, yn y dyddiau gynt; pob gwrryw a benyw ag a gyflawnent odineb, a osodid i farwolaeth. Nid wyf fi yn dywedyd fod y bobl yma yn myned i wneyd hyn; eithr mi a ddywedaf wrthych pa beth a gredwn; credwn y dylai gael ei wneyd.

Y mae puteindra, godineb, ac anlladrwydd wedi molldithio cenedloedd y ddaear am amryw genedlaethau, ac y maent yn cynnyddu yn ofnadwy yn mhlith y bobloedd; eithr y mae yn rhaid iddynt gael eu llwyr ddileu oddiwrth y rhai a alwant eu hunain yn bobl Dduw; pe amgen, gwae, gwae fydd iddynt hwythau hefyd; canys "fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw Hollalluog," yn Llyfr Mormon, "gwae y rhai hyny a gyflawnant buteindra, canys hwy a wthir i lawr i uffern!" Nid oes ymwared oddiwrtho. Ni chaniateir y cyfryw bethau yn y cydwladoldeb yma; a bydd i'r cyfryw gymmeriadau gael allan, y daw yr amser, ag y bydd i'r Duw hwnw sydd â'i lygaid ar holl blant dynion, a'r hwn sydd yn canfod y pethau a wneir yn y dirgel, ddwyn eu gweithredoedd i'r golenni, a hwy a wneir yn esiampl gerbron y bobl; a chywilydd a gwaradwydd a lynant wrth eu hiliogaeth ar eu hol, hyd y drydedd a'r bedwaredd genedlaeth o'r rhai nad edifarhant.

Pa fodd y mae hyn i gael ei rwystro?— canys y mae genym ni

natur syrthiedig i afaelyd ynddi. Y mae i'w rwystro yn y ffordd a ddyfeisiodd Duw yn yr amseroedd gynt; hyny yw, trwy roddi i'w weision ffyddlawn amledd o wragedd, trwy yr hyn y gellir cyfodi hiliogaeth liosog a ffyddlawn, a'u dysgu yn egwyddorion cyfiawnder a gwirionedd; ac yna, ar ol iddynt lwyr ddeall yr egwyddorion hyny a roddwyd i'r hen batriarchiaid, os na chadwant gyfraith Duw, eithr cyflawni godineb, a throseddiadau cyffelyb, dileuer eu henwau o dan y nefoedd, fel na chaffont le yn mhlith pobl Dduw.

Ond etto, mae rheswm arall paham y bodola yr amledd hyn yn mhlith Saint y Dyddiau Diweddaf—yr wyf eisoes wedi rhoddi i chwi un rheswm, a hwnw yw, fel y caffoch etifeddu y bendithion a'r addewidion a wnaed i Abraham, Isaac, a Jacob, a chael parhad i'ch hiliogaeth hyd nes y byddont mor lliosog â'r tywod ar làn y môr. Y mae rheswm arall, ac un da hefyd. Pa beth a feddyliwch yw? Mi a ddywedaf wrthych; ac fe ymddengys yn rhesymol i bob dyn a dynes myfyrgar. Ai nid ydym yn credu, fel y mynegwyd i ni yn yr ysgrythyrau, fod cenedloedd drygionus y ddaear wedi eu tynghedu i ddystryw? Ydym; yr ym yn ei gredu. Ai nid ydym yn credu hefyd, megys y rhag-fynegodd y prophwydi, ynghylch y dyddiau diweddaf, yn gystal â'r hyn a fynegodd dadguddiadau newyddion ar y pwnc, fod tywyllwch yn ffynu ar y ddaear, a'r fagddu ar feddyliau y bobloedd; ac nid yn unig hyn, eithr y mae pob cnawd wedi ymlygru ei ffordd ar wyneb y ddaear; hyny yw, y mae yr holl genedloedd, a llefaru am danynt fel cenedloedd, wedi ymlygru gerbron y Goruchaf Dduw, trwy eu drygioni, eu puteindra, eu heilun-addoliaeth, eu ffieidd-dra, eu godineb, a phob math arall o ddrygioni? Ac yr ydym yn credu yn mhellach, yn ol y prophwydi Iuddewig, yn gystal â Llyfr Mormon, a'r dadguddiedau diweddar a roddwyd yn Llyfr Athrawiaeth a Chyfamodau, fod cleddyf dialedd yr Hollalluog eisoes wedi ei ddynoethi, a'i estyn allan, ac nid â yn ol i'r wain, hyd nes y syrthio ar benau y cenedloedd, os na edifarhant. Pa beth arall ydym yn gredu? Credwn fod Duw yn casglu allan o blith y cenedloedd hyn y rhai hyny a wrandawant ar ei lais, ac a dderbyniant gyhoeddiad yr efengyl, er eu sefydlu fel pobl yn unig wrthynt eu hunain, lle y gallant gael eu dysgu yn y ffordd iawn, a'u dwyn i wybodaeth o'r gwirionedd. Wel, o'r goreu, os mai fel hyn y mae, sef fod y cyfiawnion yn ymgasglu

allan, ac o hyd yn cael eu casglu o blith y cenedloedd, a'u sefydlu yn rhynt eu hunain, y mae un peth yn sicr—fod y bobl hyny yn fwy cyfaddas i ddwyn plant i fyny yn yr uniawn ffordd, nag unrhyw bobl arall dan yr holl nefoedd. O, ie, meddai rhywun, os mai fel yna y mae—os mai chwi yw y bobl a arweinir gan yr Arglwydd, yr ydych o dan ddylanwad, gallu, a chyfarwyddid yr Hollalluog, a rhaid mai chwi yw y bobl orcu dan y nefoedd i hyfforddi y meddwl ieuengaidd;—eithr pa beth sydd gan hyny i wneyd ag amledd gwragedd? Mi a ddywedaf wrthych. Mynegais wrthych yn barod am ysbrydoedd gwrrywod a benywod, eu bod oll yn meddu cyn-fodolaeth, filoedd o flynyddoedd yn ol, yn y nefoedd, yn mhresennoldeb Duw; ac yr wyf eisoes wedi dweyd wrthych fod yn eu plith lawer o ysbrydoedd ag ydynt yn fwy rhagorol a gwybodus nag ereill, y rhai a elwid y mawrion a'r rhai galluog, wedi eu cadw erbyn goruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd, i ddyfod allan ar wyneb y ddaear, trwy rieni rhagorol, y rhai a hyfforddant y meddyliau ieuengaidd a thyner yn ngwirioneddau tragywyddoldeb, fel y cynnyddont yn yr Arglwydd, ac y byddont gryfion yn ngallu ei nerth,—fel y gwisger hwynt â'i ogoniant—fel eu llanwer â dirfawr ffydd—fel yr agorer gweledigaethau tragywyddoldeb i'w meddyliau, ac y byddont yn brophwydi, offeiriaid a breninoedd i'r Goruchaf Dduw. A ydych yn credu, meddai rhywun, eu bod yn cael eu cadw erbyn yr oruchwyliaeth ddiweddaf, i'r fath ddyben rhagorol? Ydym; ac yn mhlith y Saint y mae'r lle mwyaf tebygol i'r ysbrydoedd hyn gymmeryd eu pebyll—trwy rieni cyfiawn a chywir. Maent hwy i'w danfon at y bobl hyny ag ydynt y cyfiawnaf o bob pobl arall ar y ddaear; yno i gael eu hyfforddi yn briodol, yn ol eu rhagoroldeb a'u dealltwriaeth, ac yn ol y cyfreithiau a ordeiniodd yr Arglwydd cyn eu geni. Dyna y rheswm paham y mae yr Arglwydd yn eu danfon yma, frodyr a chwiorydd; penodir hwynt i ddyfod a chymmeryd eu cyrff yma, fel yn eu cenedlaethau y cyfodid hwy yn mhlith y cyfiawnion. Nid yw yr Arglwydd wedi eu cadw yn ystôr dros bum neu chwech mil o flynyddoedd, a'u cadw i ddysgwyl am eu cyrff yr holl amser hyn, er eu danfon i blith yr Hottentotiaid, y negroaid Affricanaidd, yr Hindwaid eilun-addolgar, na neb ereill o genedloedd syrthiedig a breswyliant ar wyneb y ddaear hon. Ni chedwir hwynt yn ol er mwyn derbyn y fath dalogaeth isel ar y

ddaear; na, nid yw yr Arglwydd yn gyfryw fod â hyny: ei gyfiawnder, ei ddaioni, a'i drugaredd ef a fawrygir tuagat y rhai hyny a etholwyd cyn eu geni; ac y maent hwy yn hiraethu dyfod, a hwy a ddenant i blith saint y Duw byw; hyn fyddai eu pleser a'u llawenydd penaf, sef gwybod y gallent gael y fraint o'u geni trwy y fath rieni rhagorol.

Gan hyny, onid yw yn rhesymol a chysson, fod yr Arglwydd yn dywedyd wrth eu weision ffyddlawn ac etholedig, ag oeddynt wedi profi eu hunain ger ei fron ef trwy gydol y dydd—ac a fuont yn barod ac ewyllysgar i wneuthur pa beth bynag a ofynai ei ewyllys ef iddynt ei wneyd,—Cymmerwch i chwi eich hunain ragor o wragedd, yn gyffelyb i'r patriarchiaid, Abraham, Isaac, a Jacob —yn gyffelyb i'r rhai hyny a fuont byw yn yr amseroedd gynt, ac a rodient yn fy llwybrau i, ac a gadwent fy ngorchymynion? Paham na ddylent wneuthur hyn? Meddyliwch pe atebai yr Arglwydd y gofyniad hwn—ai ni ddywedai ef, Y mae genyf yma yn nghadw ysbrydoedd rhagorol, y rhai a fuont yn dysgwyl am filoedd o flynyddau i ddyfod allan yn nghyflawnder yr amseroedd, a'r rhai a fwriedais i ddyfod allan trwy fy ngweision ffyddlawn ac etholedig hyn, canys mi a wn y gwnant fy ewyllys, ac y dysgant eu plant ar eu hol i'w gwneuthur.—Ai nid hyn fyddai sylwedd yr ymadrodd, pe gwnai yr Arglwydd ein hateb ar y pwnc hwn?

Eithr wed'yn fe gyfyd gofyniad arall; pa fodd y mae'r pethau hyn i'w dwyn yn mlaen? A ydynt i'w gadael ar antur? A ydyw pob gwas i Dduw at ei ryddid i redeg yma ac acw, i geisio merched dynion iddynt eu hunain yn wragedd, heb un attaliad, cyfraith, neu ammod? Nac ydynt. Cawn y cyfyngiad hyn yn yr amseroedd gynt. Ai nid ydych yn cofio yr amgylchiad o fod y prophwyd Nathan yn dyfod at Dafydd? Efe a ddaeth i'w geryddu am ei anufydd-dod, ac a ddywedodd wrtho am y gwragedd a gollodd trwy hyny; y gwnai yr Arglwydd eu rhoddi i arall; a dywedodd wrtho, pe buasai yn ffyddlawn, y rhoddasai yr Arglwydd etto ychwaneg iddo, pe gofynasai yn unig am danynt. Nathan y prophwyd, o barthed i Dafydd, oedd y gwr a feddai yr agoriadau perthynol i'r mater yma yn y dyddiau gynt, ac yr oedd yn cael ei reoli trwy y cyfreithiau mwyaf caeth.

Felly yn y dyddiau hyn; gadewch i mi hysbysu i'r gynnulleidfa hon, nad oes ond un dyn yn yr holl fyd, ar yr un amser, a all

iddal agoriadau y mater yma; dim ond un dyn a fedd allu i drol yr agoriad i ymofyn â'r Arglwydd, ac i ddywedyd pa un ai myfi, neu fy mrodyr hyn, neu ryw rai ereill yn y gynnulleidfa hon, neu y saint ar wyneb yr holl ddaear, a all gael y fendith hon o eiddo Abraham wedi ei chyflwyno arnynt; efe sydd yn dal agoriadau y materion hyn yn awr, yr un fath ag oedd Nathan yn ei ddydd yntau.

Eithr, meddai rhywun, pa fodd y cawsoch chwi y wybodaeth hon? Trwy ddadguddiad newydd. Pa bryd ei rhoddwyd, ac i bwy? Cafodd ei roddi i'n Prophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr, Joseph Smith, ar y 12fed o Orphenaf, 1843; dim ond oddeutu un mis ar ddeg cyn iddo gael ei ferthyru am dystiolaeth yr Iesu.

Efe a ddaliai agoriadau y materion hyn; meddai yr hawl i ymofyn â'r Arglwydd; a gosododd yr Arglwydd derfynau a chyfyngiadau ar y pethau hyn; efe a fynegodd wrthym yn y dadguddiad hwnw, mai dim ond un dyn a all ddal yr agoriadau hyn ar y ddaear, ar yr un amser; a pherthynant i'r dyn hwnw sydd yn sefyll wrth y pen, i lywyddu dros holl achosion eglwys a theyrnas Dduw yn y dyddiau diweddaf. Hwynthwy ydynt yr agoriadau seliadol o allu, neu mewn geiriau ereill, o eiddo Elias, gan fod wedi eu cyflwyno a'u hadferu i'r ddaear gan Elias, y prophwyd, yr hwn a ddaliai amryw agoriadau, yn mhlith pa rai yr oedd yr agoriadau seliadol, i rwymo calonau y tadau at y plant, a'r plant at y tadau, ynghyd â'r holl agoriadau a'r gallu-oedd seliadol ereill, perthynol i'r oruchwyliaeth ddiweddaf. Hwy a gyflwynwyd gan yr angel hwnw a weinyddodd yn Nheml Kirtland, ac a lefarodd wrth Joseph, y prophwyd, ar amser y cynnysgaethiadau yn y tŷ hwnw.

Yn awr, ymofynwn pa beth a ddaw o'r personau hyny y dysgir y gyfraith hon iddynt mewn symlrwydd, os gwrthodant hi? [Llef o'r tu cefn, "Hwy a ddemnir."] Mi a ddywedaf wrthych, hwy a ddemnir, medd yr Arglwydd Dduw Hollalluog, yn y Dadguddiad a roddodd. Paham? O herwydd lle y rhoddir llawer, y gofynir llawer; a lle y byddo gwybodaeth fawr yn cael ei hamlygu, er dyrchafiad, gogoniant, a dedwyddwch meib-ion a merched Duw, os cauant eu calonau—os gwrthodant dystiolaeth ei air, ac ni sylwant ar yr egwyddorion a ordeiniodd efe er eu daioni, y maent yn haeddu damnedigaeth, ac y mae'r Arglwydd wedi dywedyd y cânt eu damnio. Hyn oedd gair yr

Arglwydd wrth ei was Joseph y prophwyd ei hun. Er yr holl wybodaeth a'r goleuni a feddai ef, yr oedd yn rhaid iddo ufyddhau, onide, medd yr Arglwydd wrtho, chwi a ddemnir; ac y mae yr un peth yn wir o barthed yr holl rai hyny a wrthodant y pethau hyn.

Pa beth arall a glywsom oddiwrth ein Llywydd? efe a adroddodd wrthym fod rhai damnedigaethau ag ydynt yn dragywyddol yn eu natur, tra nad ydyw rhai ereill ond am rhyw yspaid penodol. Fe fydd diwedd ar eu damnedigaeth hwy, ond ni chant adferiad i'w breintiau blaenorol, eithr gwaredigaeth oddiwrth gospedigaethau penodol; ac yn lle cael eu hadferu yn ol i'r holl freintiau a berthynai i ddyn cyn y cwymp, ni chant amgen nâ chaniatâd i fwynhau rhyw radd o ddedwyddwch, eithr nid cyflawn adferiad. Ymofynwn ynghylch y rhai hyny ag ydynt i gael eu damnio, gan ganiatâu y cânt eu gwaredu, yr hyn a gant os na fyddant wedi pechu yn erbyn yr Ysbryd Glân. Hwy a gant eu gwaredu, eithr pa beth a fydd? A fydd er dyrchafiad a chyflawnder o ogoniant? A fydd er dyfod yn feibion Duw, neu Dduwiau i deyrnasu ar orseddau, a lliosogi eu hiliogaeth, a theyrnasu arnynt megys breninoedd? Na fydd. Y maent wedi colli y fraint oruchel hono dros byth; er y gallant, ar ol cael eu poeni am yspeidiau hirfaith, ddianc gyda chroen eu dannedd; eithr ni roddir un deyrnas iddynt hwy. Pa beth fydd eu cyflwr? Mi a ddywedaf wrthych pa beth a ddywed dadguddiad, nid yn unig am y rhai a wrthodant y pethau hyn, eithr am y rhai hyny, trwy eu diofalwch, neu ddiffyg ffydd, neu rywbeth arall, a fethasant gael eu priodasau wedi eu selio dros amser a thros bob tragywyddoldeb; y rhai hyny ag na wnant y pethau hyn, fel ag i gael yr un ordinhadau wedi eu selio ar eu penau trwy awdurdod ddwyfol, ag a seliwyd ar ben yr hen dad Adda—os methant ei wneuthur o herwydd eu drygioni a'u hannuwioldeb—wele, ni chant hwythau ychwaith byth y fraint o feddu yr hyn a feddir gan y Duwiau ag sydd yn dal yr agoriadau o allu i ddod i fyny i orseddau eu dyrchafiad, a derbyn eu teyrnasoedd. Paham? O herwydd, medd yr Arglwydd, pob llwon, pob cyfammodau, pob cytundebau, &c., a'r a wnaed gan ddyn, ac nid genyf fi, a thrwy yr awdurdod a sefydlais, a ddarfyddant pan wahenir y pleidiau gan farwolaeth; dyna yw'r diwedd, dyna y darfyddiad—ni chyrhaeddant yn mhellach; ac nis gall y cyfryw berson

ddyfod i fyny yn moreu yr adgyfodiad, a dywedyd, Wele, yr wyf yn eich hawlio chwi fel fy ngwraig, fy eiddo i ydych, mi a'ch priodais yn y byd arall cyn marwolaeth, ac o ganlyniad fy eiddo i ydych: nis gall efe ddywedyd hyn. Paham? O herwydd na phriododd erioed y person hwnw dros dragywyddoldeb.

Meddyliwch po gwnaent gyfammod a chytundeb, a phenderfynu rhyngddynt eu hunain i fyw gyda'u gilydd i bob tragywyddoldeb, ac heb erioed gael hyny wedi ei selio gan allu selladol yr Arglwydd, trwy yr offeiriadaeth santaidd, a fuasai hawl ganddynt ar eu gilydd yn moreu yr adgyfodiad? Na fuasai; ni fyddai yn safadwy na chyfreithlawn, a dywedai yr Arglwydd nad ydoedd trwyddo ef; ni seliwyd eich cyfammodau ar y ddaear, ac o ganlyniad nid ydynt wedi eu sello yn y nefoedd; nid ydynt wedi eu hysgrifenu yn fy llyfr i, ac nid ydynt i'w cael yn y cof-lyfrau ag sydd yn nghofnodfa tragywyddoldeb; am hyny, y bendithion a allasech fod wedi eu cael, nid ydynt i'w mwynhau genych chwi. Pa beth fydd eu sefyllfa hwy? y mae yr Arglwydd wedi mynegi wrthym. Efe a ddywed mai angylion ydynt; oblegid na chadwant y gyfraith hon, hwy a fyddant yn weision gwasanaethgar i'r rhai hyny ag ydynt yn deilwng i gael tra rhagorach dragywyddol bwys gogoniant; am hyny, medd yr Arglwydd, hwy a arosant yn unigol a gwahanedig yn eu sefyllfa gadwedig, ac ni chant allu i ymgynnyddu, ac felly yr arosant yn oes oesoedd.

Gellwch yma, ynte, ddarllen eu hanes; nid ydynt hwy Dduwiau, eithr angylion ydynt neu weision i'r Duwiau. Y mae gwahaniaeth rhwng y ddau ddosparth; mae y Duwiau yn ddyrchafedig; maent yn dal agoriadau o allu, ac wedi eu gwneyd yn freninoedd ac offeiriaid, a rhoddir y gallu hwn iddynt mewn amser trwy yr offeiriadaeth dragywyddol, i gynnal teyrnas yn nhragywyddoldeb yr hon ni chymmerir oddiwrthynt yn oes oesoedd, a hwy a genedlant eu rhywogaeth. Nid gweision ydynt hwy; canys nid yw un Duw i fod yn was i Dduw arall; ac nid angylion ydynt; dyma'r rheswm paham y dywododd Paul, "Ai ni wyddoch chwi, frodyr, y barnwn ni angylion?" Mae yr angylion yn is nâ'r saint a ddyrchefir yn freninoedd. Yr angylion hyn ag ydynt i gael eu barnu ac i ddyfod yn weision i'r Duwiau, ni chadwasant y gyfraith; am hyny, er eu bod yn

gadwedig, hwy a fyddant yn weision i'r rhai ag ydynt mewn sefyllfa uwch.

Pa beth a fwriada yr Arglwydd wneuthur o'r bobl hyn? Bwriada eu gwneyd yn Deyrnas o Freninoedd ac Offeiriaid, teyrnas iddo ei hun, neu mewn geiriau ereill, teyrnas o Dduwiau, os gwrandawant ar ei gyfraith ef. Bydd llawer a'r na wrandawant; bydd y rhai ffol yn mhlith y rhai doeth a'r na dderbyniant y cyfammod newydd a thragywyddol yn ei gyflawnder, ac ni chyrhaeddant byth i'w dyrchafiad, ac ni chyfrifir hwynt byth yn deilwng i ddal teyrnwialen awdurdod dros hiliogaeth liosog, y rhai a amlhant eu hunain yn ddiddiwedd, fel y tywod ar làn y môr.

Nis gallwn gyffwrdd ond yn unig yma ac acw ar y pwnc mawr hwn,—nis gallwn ond yn unig gynnyg ychydig o eiriau o berthynas i'r athrawiaeth fawreddog, hyfrydol, a gogoneddus hon, ag a ddadguddiwyd gan y Prophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr, Joseph Smith, yr hwn a seliodd ei dystiolaeth â'i waed, ac a ddadguddiodd fel yma i'r cenedloedd y pethau ag oedd yn yr amseroedd gynt, yn gystal â phethau i ddyfod.

Eithr tra yr wyf yn siarad, y mae gweledigad fy meddwl yn cael ei agor; y mae'r pwnc yn ymdaenu ac yn ymgangenu allan fel cangenau pren cynnyddfawr; a chyda golwg ar ogoniant Duw, pa mor fawr ydyw. Teimlaf i ddywedyd haleliwia i'w enw mawr a santaidd; canys efe a deyrnasa yn y nefoedd, ac a ddyrchafa ei bobl i eistedd gydag ef ar orseddau o awdurdod i deyrnasu yn oes oesoedd.—*O'r "Deseret News Extra."*

PERTHYNASAU TEULUAIDD.

"Na thybiwch fy nyfod i ddanfon tangnefedd ar y ddaear: ni ddaethym i ddanfon tangnefedd, ond cleddyf. Canys mi a ddaethym i osod dyn i amrafaelio yn erbyn ei dad, a'r ferch yn erbyn ei mam, a'r waudd yn erbyn ei chwegr. A gelynion dyn fydd tylwyth ei dy ei hun."—IESU.

"Trowch, chwi blant gwrthnysig, medd yr Arglwydd, canys myfi a'ch priodais chwi: a mi a'ch cymmeraf chwi, un o ddinas, a dau o deulu, ac a'ch dygaf chwi i Seion."—JER. III, 14.

ODDIWRTH y mynegiadau uchod o eiddo ein Hiachawdwr a'r prophwyd ysbrydoledig, ni a allwn gasglu yn rhesymol y bydd pregethiad yr Efengyl i genedloedd y ddaear, yn cael ei ganlyn, i raddau mawr, â dadgyssylltiad o undeb teuluaidd a pherthynasol. Ond paham hyn oll? Oblegid nad yw y cyssylltiadau a'r

perthynasau hyny wedi eu ffurfio trwy gymmeradwyaeth a chadarnhad cyflawn y nefoedd; ni osododd yr offeiriadaeth santaidd sêl dragywyddol ar eu cyfammodau; ni rwymwyd hwynt ar y ddaear trwy yr awdurdodau hyny a gydnabyddir gan Dduw; o ganlyniad ni rwymwyd hwynt yn y nefoedd. Nid yw yr Arglwydd yn danfon cenadwri i ddryllio a dinystrio ei sefydliadau ei hun, pan y gofalir yn gyfreithlawn am danynt ac eu perchir yn mysg dynion.

Er i angylion gyhoeddi, ar enedigaeth ein Hiachawdwr, y newyddion da o dangnefedd ar y ddaear, ac i ddynion ewyllys da, etto mae yn amlwg oddiwrth y canlyniad, mai bwriad ei genadwri oedd yn unig dwyn heddwch i'r rhai hyny a dderbynient ei genadwri, ac nid oeddynt hwy ond ychydig, megys lloffiad grawnwin wedi darfod y cynauaf. Yr un canlyniadau ag a ragddywedwyd gan ein Hiachawdwr, a ddilynant bregethiad yr Efengyl gan Saint y Dyddiau Diweddaf, ac y mae yn rheswm o blaid y ffaith o'u bod yn pregethu yr un egwyddorion pur ag a bregethodd yr Iesu. Mae y rhai hyny ag ydynt yn derbyn yr egwyddorion hyn, yn amlygu eu rhagoroldeb ar bob egwyddorion ereill, yn gymmaint â bod pob rhwymiadau, anwylderau, ac undebau daearol trwy ba rai y maent wedi eu cyssylltu wrth y byd, yn colli eu rhinwedd i raddau mwy neu lai, lle mae cyssylltiad wedi ei wneyd â'r hyn a ordeiniwyd o Dduw, ac a weinyddwyd trwy rinwedd Offeiriadaeth dragywyddol yn ol urdd Duw.

Yn absennoldeb yr Offeiriadaeth am ganrifoedd sydd wedi myned heibio, dynion a wnaethant eu cyfreithiau a'u trefniadau eu hunain, er llywodraethu, nid yn unig yr ordinhad briodasol, ond yn agos yr holl ordinhadau ereill a sefydlwyd gan Dduw, ac a ddadguddiwyd i ddyn. Yn absennoldeb unrhyw gyd-gyfrinach â Duw, cenedloedd y ddaear a benodasant, trwy gyfraith ddynol, rwymedigaethau gwr a gwraig, ac hefyd eiddo rhieni a phlant. Mae yr amser pan y mae y rhwymedigaethau hyn yn darfod, yn cael ei nodi gan gyfraith; rhyddheir plant oddiwrth eu rhieni pan o oedran penodol,—a gwyr a gwragedd, ar farwolaeth y naill neu'r llall, a ryddheir yn llwyr oddiwrth eu rhwymedigaethau. Ac felly, trwy y goleuedig fyd Cristionogol, y mae ordinhadau Duw mewn effaith yn cael eu dinystrio, a'u gwneyd yn *ddaearol*, trwy eu parhad; ac o'r herwydd, maent yn myned yn *anianol* a *diefliq*. Mae'r diafol erioed wedi ceisio gosod terfyn ar weithredoedd Duw, ac y mae doethineb (!) y byd wedi ordeinio fod diwedd ar ei sefydliadau mwyaf cyssegredig ef. Mor annhebyg i Dduw, yr hwn sydd yn anghyfnewidiol!—yr hwn sydd â'i gwrs yn un cylchdro tragywyddol—am yr hwn y dywedodd yr Iesu, "Yr hyn a gyssylltodd *Duw*, na wahaned dyn."

Nid rhyfedd, gan hyny, fod y cylch teuluaidd i'w gael yn fynych yn ansefydlog, pan y mae gallu Duw wedi ei ddwyn i weithredu arno; oblegid trwy ei air y mae Ef wedi bwriadu ysgwyd pob peth a ellir ei ysgwyd, fel nad aroso ond yn unig yr hyn sydd yn dragywyddol. Nid rhyfedd nad yw y mab, yr hwn a ufydd-

haodd i'r gorchymyn nefol, mwyach yn bloesg acenu gyda serch mabol yr enw anwylaidd tad, tra bo y tad yn ddrwg ganddo am gydwybodolrwydd ei fab yn dewis cyssylltiad santeiddiach a chadarnach. Nid rhyfedd fod y ferch a'r fam yr un modd yn anmharchu y naill y llall; a bod hyd y nod y gwr a'r wraig yn fynych yn cael eu gosod mewn amrafael trwy air Duw, yr hwn sydd gyflym a nerthol i wahanu oddiwrth eu gilydd y rhai sydd yn ei dderbyn a'r rhai sydd yn ei wrthod.

Pa le bynag y pregethir Efengyl Iesu Grist, y mae ei dylanwad yn yr ystyr hyn i'w deimlo, nid yn unig yn y cylch teuluaidd ac yn mhlith perthynasau agos, eithr mewn cymdeithasau a chyfenwadau, ac yn mhob teyrnas a llywodraeth.

Paham y mae hyd y nod y genadwri o heddwch, pan ei chyhoedder trwy awdurdod, i'w chael yn nghymdeithas y fath olygfeydd o amryson? Oblegid ei bod yn cyfarfod â'i gwrthwyneb pa le bynag yr elo. Y mae yn gwahanu y drwg oddiwrth y da, fel yr adwaeno yr Arglwydd ei eiddo, ac y dygo hwynt i Seion, serch pe byddent ond un o ddinas a dau o deulu.

Y mae Efengyl yr heddwch yn cael ei phregethu i'r rhai hyny a ymhyfrydant ynddi, fel y gallont wneuthur cyfammod o heddwch â'u Duw, yr hwn a'u gwna yn ddiogel, tra y byddo Efe yn malurio y cenedloedd fel llestr y crochenydd. Megys y gwna goleuni ymlynu wrth oleuni, felly y gwna y rhai sydd yn caru heddwch, ymlynu wrth y cyfammod heddwch; ac y maent hwy yn myned allan o ganol drygioni, yr hwn sydd yn dwyn annhrefn a dinystr.

Fe ddylai pob dyn wybod fod Duw yn ei gydnabod fel etifedd cyfreithlawn o'i ogoniant a'i allu, canys hyn yw ei fraint yn ol bwriadau Duw, —ac os oes ganddo deulu, y mae yn ddyledswydd ag sydd yn ddyledus arno iddynt hwy: ac yna, fel Duw, efe a ddylai edrych ar bob arwydd o ymraniad yn ei deulu fel trais ar ei iawnderau, megys y gwna dyfodiad dirgelaidd gelyn marwol, yr hwn, oni ddelir ef, gloddio hyd y nod o dan y sylfaen o'i ogoniant a'i lywodraeth. Dylid arswydo ei ddylanwad yn fwy nâ brathiad y wiber, neu arogledd heintiol yr Upas. Mae yn genad angeu i'w breswylfod, yn dymmorol ac ysbrydol.

Nid yw teulu a feithrinwyd dan ddylanwad rhieni ysbrydoledig, ac a wrandawsant ar addysgiadau Patriarch duwiol, byth yn cael eu gosod mewn amrafael gan genadwri yr Efengyl. Iddynt hwy y mae yn dwyn heddwch, ac yn cadarnhau cylymiadau eu hundeb a'u brawdgarwch. Ni ymladd gwirionedd ond yn unig â chyfeiliornad; ni amrafaelia goleuni ond yn unig a thywyllwch; ac nid yw gweinidogaeth yr Iesu neu ei genadon, ond yn unig yn codi amryson lle y bu Satan yn meddu llywodraeth: ac os bydd gelynion dyn o dylwyth ei dŷ ei hun, o achos y gwirionedd, hyny sydd am fod gelyn y gwirionedd yn trigo yno.

Pan ga dynolryw fynediad i ysgol dadguddiad uniongyrchol a dwyfol, byddant yn alluog i ddysgu gwir fwriadau Duw mewn perthynas iddynt, ac nid cyn hyny. Yna y gwybyddant yn sicr na fwriadodd Ef erioed i dori a dinystrio y berthynas deuluaidd,

ond fod y drefn berthynasol ar y ddaear i fod yn gyffelyb i'r hyn ydyw yn y nefoedd, trwy yr hyn y mae lluoedd y nefoedd wedi eu huno ynghyd mewn rhwymyn annattodadwy o undeb a brawdgarwch. Oddieithr i ddynolryw gyfranogi o rinweddau llwyrhysbys y berthynas ddaearol, nis gallant fod yn barod i gyfranogi o lawenydd yr un nefol.

Ni ddylent, gan hyny, byth edrych gyda difaterwch ar yr amser pan fyddo plant yn tyfu i fyny a dechreu coflcidio ffyddiau gwahanol, neu ymuno â gwahanol gredoau ac enwadau, yn wrthwynebol i'w gilydd mewn egwyddor, a'u tuedd i greu cymmeriadau lled amrywiol yn y rhai a'u mabwysiadant fel eu rheol o weithrediad. Mae hyn yn fynych yn cael ei oddef mewn aelodau o'r un teulu, i'r fath raddau fel nad ydynt yn gallu derbyn o'r un mwynderau; yr hyn a hoffir ac a fawrheir gan y naill, a ymddengys yn ddirmygus gan y llall; a diystyrwch dieflig tuag at y naill y llall a gynnydda, hyd nes y bo rhydd-gyfnewid meddwl a barn yn gwbl wrthwynebus gan y ddau, canys yr hyn a gyfansodda ddedwyddwch y naill yw trueni y llall; tuedd derfynol yr hyn yw eu gwneyd yn hollol analluog i gyd-drigo yn mhresennoldeb a gogoniant Duw; canys nid oes croesineb yn teyrnasu yn ei drigfa wynfydedig ef, eithr y mae pawb yn un, megys y mae'r Tad a'r Mab yn un.

Y fath ddarlun ofnadwy a gyflwynir fel hyn yn mhlith teuluoedd ar y ddaear, mewn cyferbyniad i deulu y nefoedd, ac i undeb y Duwdod. O herwydd y fath sefyllfa ar bethau, y mae'r Arglwydd wedi penodi darfodedigaeth ar holl wyneb y ddaear.

Mae mor lleied o bwys yn cael ei gyssylltu ag ordinhadau a sefydliadau Duw, gan y byd Cristionogol, yn gyffredin, fel ag y cyfrifir hwynt fel pethau darfodedig, y rhai yn unig a berthynant i'r ddaear, ac fel hithau a raid fyned heibio. Mae hyn, pa fodd bynag, yn mhell iawn oddiwrth y gwirionedd, ac nid hyd nes y gwneir i ddynion wybod fod ordinhadau Duw yn anghenrheidiol i fywyd tragywyddol (ac os byth y perffeithir hwynt, rhaid i hyny fod yn y perffaith fwynhad o honynt), y cymmerant y sefyllfa ddyrchafedig hono mewn cymdeithas ag a'u hadfera hwynt i ffafr Duw.

Mewn trefn i amddiffyn, a chadw yn gyssegredig, sefydliadau y nefoedd, mae yn rhaid i'r gwr wybod fod y wraig wedi ei harfaethu er ei gymhorth tragywyddol, mewn undeb ag y dylai y ddau ymberffeithio mewn cariad, a thrwy rinwedd cyfammod, pan ei dorid, a fythol waradwyddai ei dorwr. Yna rhieni a ddechreuant wybod gwerth eu plant; wrth gael eu gwneuthur yn gyfrifol drostynt i Dduw, hwy a ddysgant mai hebddynt y bydd diwedd ar eu gogoniant, yr hyn a'u hannogai, ysgatfydd, fel y tadau gynt, i ennill iddynt hwy, trwy addewid Duw, gyfran o'r ddaear yn feddiant *tragywyddol*, a thros ba un y cai eu llywodraeth ei hestyn.

Yna y gwna plant ddysgu yn y dydd tragywyddol hwnw pan y byddont yn meddiannu etifeddiaeth a gafwyd trwy eu tadau,

eu bod yn blant etto, ac mai trwy eu tadau, fel Patriarchiaid, y maent yn yfed o ffrwd bywyd diddiwedd. Ond yn awr, mor wahanol yr olygfa! mor llygredig y galon ddynol; mor gyfnewidiol ordinhadau Duw; fel eu prynir ac eu gwerthir, er mwyn elw, ac eu gwneir i ateb dybenion trachwantus; mor ŵyrdroedig ydynt oddiwrth eu bwriadau dechreuol, ac mor hollol analluog, trwy yr ymarferiad presennol o honynt, i ateb eu dybenion. Rhinwedd, yr agoriad i lawenydd diddiwedd, a aberthir i chwant, a'i swynion a roddwyd i aflendid.

Y gwr priod a'r tad yn fynych ydynt yn mhlith cymdeithasau anghyfreithlawn yn gloddesta, yn aberthu teimladau mwyaf tyner cydymmaith mynwesol, pan y dylasai fod yn ddialwr ei chamwri. Trwy rieni y cenedlir hadau amryson, a chwantau annaturiol, y rhai a flagurant ac a ddeuant yn eppiliog yn y genedlaeth sydd yn cyfodi: pa rai fel hyn a etifeddant oddiwrth eu rhieni chwaeth afreolus at ddrygioni yn ei holl ddulliau lliosog. Y plant, wedi y derbyniant ryddid trwy esiampl eu rhieni, a oddefir yn mhob melys-chwant cnawdol, nes y byddo cyd-ymdeimlad tyner eu heneidiau, yn dyfod mor seriedig, fel nad ydynt yn gallu derbyn y cynhyrfiadau anwylaidd hyny, â pha rai yr oedd natur yn ei hawddgarwch, unwaith yn eu cyfranu mor rhwydd i'w chreaduriaid.

Yn ddiau yr oedd y fath ymddangosiadau â'r rhai'n yn cael eu ffieiddio gan y lluoedd fry, pan oedd y ddaear, yr hon unwaith a fu yn hardd ac yn hawddgar, yn aros yn mhresennoldeb Duw, yn cael ei bwrw lawr i gysgodau y nos, er cael gorchudd gwael i guddio y fath weithredoedd porphoraidd oddiwrth ogoniant ysol ei Gwneuthurwr. Ond i Dduw y bo'r diolch, yr hwn sydd wedi bwriadu ei dyrchafu drachefn i'w bresennoldeb. Y mae cenadau oddifry hyd y nod yn awr yn gweinidogaethu, ac yn dweyd wrth ddyn fod y dydd wedi dyfod, a'r awr yn agos wrth law, pan y rhwygir llèn ei gorchudd, a phan y gwel pob llygad Ef, yr hwn sydd yn wisgedig â chyfiawnder, i wneuthur barn ar yr holl ddaear.

Y byd Cristionogol a allant ddarllen, ac y mae y rhan fwyaf o honynt yn credu, fod prophwydi yn ddiau wedi rhag ddywedyd, ac Apostolion wedi mynegi yn awdurdodol, y byddai i Dduw, mewn dydd sydd i ddyfod, waeddi â llef uchel ar ei bobl, i ddyfod allan o blith y fath arddangosiadau Babilonaidd, fel na byddai iddynt gael derbyn o'r pläau â pha rai y mae Ef wedi bwriadu gosod terfyn ar y fath annhrefn. Ac mor sicr â bod pobl gan Dduw ar y ddaear, pa le bynag y gallant fod, fe ofynir hyn ganddynt; ac ni feddant un addewid arall o waredigaeth oddiwrth bläau y rhai drygionus, ond trwy fyned allan o'u canol hwynt.

Yr alwad hon a wnaed yn y dydd yr ydym ni yn byw ynddo. Mae Duw wedi ei llefaru o'r nefoedd: mae angylion wedi gweinidogaethu ar y ddaear, a'i thraethu i ddynion; mae'r dynion hyn wedi ei chyhoeddi ar led wrth bobl Dduw: ac mae'r adfyfyrion hyn wedi eu dwyn allan o herwydd yr anhawsderau sydd raid i

lawer o'r Saint ymdrechu yn eu herbyn wrth ufyddhau i'r alwad, gan fod rhai yn cael eu rhwystro trwy berthynasau anghredinIol, pa rai ydynt yn fynych yn aelodau o'r un teulu. Wrth bawb o'r cyfryw yr ewyllysiem ddywedyd, bydded i amynedd gael ei pherffaith waith, ac ni chyll neb o honoch ei wobr; canys Duw, yn y modd mwyaf doeth, a amlyga ei ewyllys mewn perthynas i amser eich ymadawiad; a llawer o'r cyfryw ag sydd yn awr wedi eu hamddifadu o'r hyn ag sydd yn anwyl gan eu calonau, a welant y dydd yn fuan pan y bydd i'r fath rwymau gael eu tori, a'r rhai hyny ag sydd yn awr yn eu rhwystro hwynt rhag myned, a frysiant mewn llawenydd i fyned gyda hwynt i fwynhau yr heddwch sydd yn Seion.

Y mae rhai rhieni yn aros yma flwyddyn ar ol blwyddyn, gan obeithio perswadio eu plant i fyned gyda hwynt, gan daer ddymuno eu hiachawdwriaeth. Ni a ddymunem adgoffa yr holl rai hyny o'r ffaith, fod yn rhaid iddynt yn gyntaf feddiannu gallu a dylanwad oddiwrth Dduw, os ewyllysiant ddefnyddio dylanwad priodol dros y cyfryw y maent hwy yn eu caru. Ni wnaeth yr Iesu obeithio cyflawnu gwaith mor fawr tra y bu yn trigo yn mhlith dynion, eithr efe a ddywedodd, "A minnau, os dyrchefir, a dynaf bawb ataf fy hun," gan ddysgwyl yn ddiau, pan adawai y byd, y byddai ei allu a'i ddylanwad yn fwy dros y rhai hyny ag oedd yn eu caru, na'r pryd ag oedd yn trigo yn eu plith hwynt. Felly y bydd gyda rhieni a ânt i fyny i Seion, ac a gadwant orchymynion ac ordinhadau Duw; hwy a gânt fwy o ddylanwad a gallu dros y rhai hyny y maent yn eu caru, i'w tynu hwynt ar eu hol. I'r dybenion hyn y gosodwyd ordinhadau Duw, a thrwyddynt hwy yn unig y gallwn gael gallu i weinyddu iachawdwriaeth i ereill. Am hyny, y mae yn dyfod yn ddyledswydd ar bawb a dderbyniant yr Efengyl, ar ol iddynt ddwyn eu tystiolaeth i'w cyfeillion, i ffoi tua Seion, fel y gallont etifeddu gallu cadwedigol, trwy ordinhadau y bywyd, y rhai a ddygant brynedigaeth iddynt eu hunain, ac i'r rhai hyny a roddodd neu a rydd Duw iddynt.

Os rhwystra rhieni y plant rhag cadw gorchymynion Duw, hwy a fyddant yn atebol dros y cyfryw a lywodraethant; ac am yr holl ddrwg a ddeillia trwy hyny, mewn dydd sydd i ddyfod hwy a gânt dalu yr hyn sydd ddyledus i gyfiawnder. Gweithredoedd pawb y daw yr Efengyl atynt yn y byd hwn, a benderfyna eu tynghed yn y byd sydd i ddyfod; yr hyn a'i gwna o'r pwys mwyaf i wyr a gwragedd, rhieni a phlant, bob un o honynt, i wneyd yr hyn a berthyna iddynt, yn eu perthynas tuag at eu gilydd, a thuag at Dduw; fel y gallont wybod trwy ddadguddiadau ei Ysbryd Ef, eu bod wedi rhwystro drygioni, a chadw ufydd-dod i Dduw yn mhob peth; fel y gellir dywedyd wrthynt, "Da was, da a ffyddlawn, dos i mewn i lawenydd dy Arglwydd."—*Star.*

Cefn, *Cyf.* M. JENKINS.

AMRYWIAETHAU, &c.

Y MAE UN M. Pannewitz wedi anrhegu Brenin Prussia â llyfr wedi ei argraffu ar bapyr a wnaed yn gwbl o binwydd, ynghyd â rhwymiad o'r un defnydd.

Os ydych am gael blas ar eich bwyd, llafuriwch am dano.

Y DYN doeth a brisia foddlonrwydd yn fwy nâ golud; a meddwl rhinweddol yn fwy nâ derchafiad bydol.

NID oes un dyn yn ddarbodus o'i amser, os na fydd yn ddoeth yn newisiad ei gyfeillach.

NI ddylai y dyn cyfiawn gyfrif dim yn fwy gwerthfawr nâ'i air, dim yn fwy hybarchus nâ'i ffydd, na dim yn fwy dihalog nâ'i addewid.

RHAI dynion ydynt yn cael eu dibrisio o herwydd eu bod yn dlawd; a rhai dynion cyfoethog ydynt yn cael eu gorbrisio o herwydd eu bod yn berchen ar olud.

BEDYDDIAD GAN LAW FEDDYG.—Wythnos i ddydd Sadwrn diweddaf, yn llys yr hedd-geidwaid yn Sunderland, gwrandawwyd achos yn cyffwrdd â chyfreithlonrwydd bedyddiad llëygol. Plentyn, yr hwn ni fu byw ond un awr ar ol ei enedigaeth, a daenellwyd gan y llaw-feddyg a fu yn gweini i'r fam. Penderfynodd y llys o blaid cyfreithlonrwydd y weithred.—*North Devon Journal*, Ion. 6, 1853. [Pwy na wel ffolineb gau grefyddau ein gwlad?]

CYNGHOR I GODI YN FOREU.

Cwyd yn y boreu, pan glywot y ceiliog
'N canu ei dônau, o dan y pren deiliog;
Ymysgwyd dy hun, bydd barod i godi,
A bydd yn ddi-flin i neidio o'th wely;
Gwna felly, cei glod, a gelwir di'n "*godwr:*"
Fel hyny mae dod i fod yn foneddwr! (1838)

TALIADAU O ION. 7 HYD ION. 13.—Sir Fflint, £1 17s; Cwmnedd, 5s 2c; Georgetown, 5s 5c; Llanfabon, 2s; Merthyr, 9s 1c; Aberamman, 1s 7c; Hirwaen, 4s.—Cyfanswm, £3 4s 3c.

"T. D."—Na roddwch heibio ysgrifenu, oblegid na chyhoeddasom eich gwaith cyntaf; mae yn ofynol ymberffeithio ychydig cyn ymddangos o flaen y cyhoedd, ac nis gellir ymberffeithio ar unwaith: yn raddol mae dyfod yn ysgrifenydd.

"C. T."—Yn gymmaint ag y cyhoeddwn ein HUDGORN yn awr bob wythnos, hyderwn y cawn gyfle yn fuan i drin y pwnc.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 4.] IONAWR 22, 1853. [CYF. V.

AIL ARAETH Y LLYWYDD B. YOUNG,

A draddodwyd yn y Gymmanfa Gyffredinol, yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 28ain o Awst, 1852.

[O'r "Deseret News Extra," am Fedi 14, 1852.]

YR wyf am lefaru ychydig o eiriau wrth y gynnulleidfa cyn y terfynwn, canys byddwn dan yr angenrheidrwydd o ymadael yn fuan, a dichon y cynnaliwn gyfarfod arall yn yr hwyr.

Yr wyf wedi gwrandaw ar annogaethau y brodyr a lefarasant heddyw gyda llawenydd; ymddangosant eu bod mewn ysbryd da; ac yn wir y mae mwy o newydd-deb mewn Mormoniaeth nag mewn dim ar wyneb y ddaear. Y mae yn bêr ei sain, ac y mae yn boddloni y llygad, a'r clust, a gallaf ddweyd hefyd pob synwyr a fedd dyn.

Pan yn gwrandaw ar y brodyr yn annog y rhai hyny ag ydynt yn myned ar genadiaethau, yr oeddwn am iddynt wasgu un peth ar eu meddyliau, canys y mae anghen iddo fod yn uchaf yno, yr hyn a all fod yn foddion i'w cadw rhag derbyn ystaeniadau ar eu cymmeriad, oddiwrth pa rai efallai nad allant byth gael eu gwaredu. Os bydd i ni ddifwyno ein cymmeriad gerbron yr Arglwydd, neu mewn geiriau ereill, golli tir a gwrthgillio trwy drosedd, neu mewn unrhyw ffordd arall, fel nas gallwn fod i fyny â'n brodyr megys ag yr ydym yn awr, nis gallwn ddyfod i fyny â hwynt byth drachefn; eithr y mae yn rhaid i'r egwyddor hon gael ei chario gan yr henuriaid lle bynag yr elont, pa beth

bynag a wnelont, neu pa le bynag y byddont; rhaid iddynt sylwi ar un peth, a'i gadw yn eu myfyrdodau yr holl amser, ac yn eu hymarferiad, a hyny yw, *dwylaw glan a chalonau pur*, gerbron Duw, angylion, a dynion.

Os nad all yr henuriaid fyned gyda dwylaw glân, a chalonau pur, mae yn well iddynt aros yma, ac ymolchi ychydig yn hwy; nac ewch dan feddwl wedi y cyrhaeddwch afon Missouri, y Mississippi, yr Ohio, neu y Môr Werydd, yr ymburwch eich hunain y pryd hyny, eithr cychwynwch oddiyma gyda dwylaw glân a chalonau pur; a byddwch bur o goryn eich pen hyd wadnau eich traed. Yna byddwch fyw felly bob awr; ewch yn y modd hwnw, ac yn y modd hwnw llafuriwch, a dychwelwch drachefn mor lân â dernyn o bapyr gwyn pur. Hon yw y ffordd i fyned, ac os na wnewch hyna, eich calonau a ddoluriant. Pa fodd y gellwch ei wneyd? A oes ffordd? Oes! A yw yr henuriaid yn deall y ffordd hono? Ydynt. Nis gellwch gadw dwylaw eich hunain yn lân, a'ch calonau yn bur, heb gymhorth yr Arglwydd; ac ni cheidw ef chwi yn bur heb eich cymhorth eich hunain.

A fyddwch chwi yn agored i syrthio i brofedigaeth, a chael eich dàl gan bechod? Byddwch; oddieithr eich bod yn byw fel ag i gael dadguddiadau Iesu Grist yn wastadol, nid yn unig i fyw ynddynt heddyw, neu tra ydych yn pregethu, mewn cwrdd gweddi, neu mewn cymmanfa; a phan fyddoch allan o'r cyfarfodydd hyn, lle y gwylir chwi yn fwy neillduol gan yr Ysbryd, nis gellwch ddywedyd y medrwch fyned rhagddoch heb yr Ysbryd Glân; rhaid i chwi ei gael yr holl amser, ar ddydd Sul, dydd Llun, dydd Mawrth, a phob dydd trwy yr wythnos, ac o flwyddyn i flwyddyn, o'r amser yr ewch oddi cartref hyd nes y dychwelwch, fel pan ddeuwch yn ol, nad ofnoch i'r Arglwydd Hollalluog ddyfod i blith y saint, a dadguddio holl weithredoedd a bwriadau eich calon yn eich cenadiaethau; eithr eich cael yn lân fel dernyn o bapyr gwyn: dyna'r ffordd i'r henuriaid fyw yn eu gweinidogaeth, gartref ac oddi cartref.

Y mae llawer o bethau ag a ellid eu dywedyd yn y fan yma, y rhai a ychwanegent lawer at ein dedwyddwch a'n cysur ni oll. Mae llawer o egwyddorion ag a ellid eu dysgu i'r henuriaid, ag sydd raid iddynt eu dysgu pan elont oddi cartref. Mi a nodaf un peth mewn perthynas i ddysgu. Chwi a glywch gryn lawer o'r henuriaid yn dywedyd, Pe gallaswn fyned i bregethu,

mi a allwn ddyfod yn ddyn fel llawer ereill, mi a dderbyniwn wybodaeth a dealltwriaeth, mi a fyddwn yn enwog, ac yn ddyn mawr a doeth. Mae amryw â theimladau felly; sef fod y rhai hyny ag sydd allan yn y byd yn pregethu yr efengyl, yn fwy na'r rhai sydd yn aros yma. Y mae yn gamsyniad o'r mwyaf; canys os na fedd y rhai hyny ag sydd wedi byw gyda ni yr holl amser wybodaeth o egwyddorion gwirioneddol—os nad ydynt yn deall gwreiddyn a sylfaen y goruwch adeilad—os nad ydynt wedi eu llanw â gwybodaeth a dealltwriaeth yma, nid oes eisieu iddynt apelio at y byd cenedllg am danynt: os nad yw y sylfaen ynddynt hwy eu hunain o dalent a medrusrwydd, nid gwiw iddynt fynod oddi cartref am Ysbryd yr Arglwydd i'w dysgu mewn pethau nas gellir eu dysgu yma gartref, ac i geisio diwygio lle nas gall diwygiad gael ei wneyd.

Ni a allwn fyw yma flwyddyn ar ol blwyddyn, a thrysori gwybodaeth yr holl amser, ac etto heb gael cyfleusdra i'w hamlygu i ereill; eithr os wyf yn cael gwybodaeth trwy Ysbryd yr Arglwydd, yr wyf yn ei chael o'r ffynnonell; ac os nad yn hollol o lygad y ffynnon, pa nesaf y byddaf i'r lle hwnw, mwyaf oll a gaf; ac os nad oes genyf gyfleusdra i'w hamlygu i'r bobl, y mae ar law pa bryd bynag y daw yr amser y dylai gael ei defnyddio. Y mae yn dybiaeth ofer i feddwl y gallwn ni ddanfon yr henuriaid allan i'r byd ag nad ydynt yn feddiannol ar synwyr cyffredin da, i wneuthur dynion o honynt: os oes ganddynt synwyr da yma, bydd ganddynt draw; ac os bydd ganddynt synwyr da draw, fe fydd synwyr da ganddynt yma: pa un bynag ai yma neu draw y byddont, nid yw yn cyfnewid y sylfaen sydd ganddynt. Os oes gan yr henuriaid fedrusrwydd naturiol, ac yn meddu doethineb mawr neu ddysgeidiaeth, y mae myned oddi cartref yn rhoddi cyfleusdra iddynt i ychwanegu at yr hyn sydd ganddynt.

Yr wyf eisieu cyfeirio at yr araeth ddiweddaf a wnaed yma. Mae y brawd Phelps yn teimlo yn dra llawen, fel ag y gwna y lleill o honom. Pan glywom y newyddion da o iachawdwriaeth yn mhlith y cenedloedd, y mae yn rhoi cynhyrfiad i'n teimladau, ac yn ein llenwi â llawenydd annesgrifiadwy.

Dichon yn yr achos ger ein bron, fel mewn rhai ereill, y gallem ddweyd fod gwyr yn myned yn blant; yr ydym yn blant yn y lle cyntaf, yna yn dyfod yn wyr; ac yn yr ail le, y mae gwyr yn

dyfod yn blant yn eu dealltwriaeth. Gyda golwg ar y golygiadau uchel sydd gan y brawd Phelps am danaf fi, gadawaf hyny i'r gynnulleidfa i benderfynu drostynt eu hunain; eithr fy ngosod i yn gyfartal â'r personau a enwodd ef ag ydynt wedi gorchfygu, ac wedi myned i bresennoldeb Duw, neu hyd y nod fy nghymharu â Joseph Smith, ein prophwyd merthyredig, sydd ormod; er y dysgwyliaf, os byddaf ffyddlawn, y caf fod mor fawr ag y maent hwy yn awr, ac felly y gall pob dyn ffyddlawn arall. Eithr a ellir fy nghymharu yn awr â'r cymmeriadau dyrchafedig hyny? Na ellir, ddim hyd y nod â Joseph, ac y mae efe yn bresennol yn is nag ereill a enwodd y brawd Phelps. Eithr dysgwyliaf, os byddaf ffyddlawn gyda chwi eich hunain, y caf weled yr amser gyda chwithau y gwybyddwn pa fodd i barotoi a chorffoli daear fel hon; y gwybyddwn pa fodd i boblogi y ddaear hono, pa fodd i'w gwaredu, pa fodd i'w santeiddio, a pha fodd i'w gogoneddu gyda'r rhai a drigant arni ag a wrandawant ar ein cynghor.

Mae y Tad a'r Mab wedi cyrhaedd y pwynt hwn eisoes; yr wyf finnau ar y ffordd, ac felly yr ydych chwithau, a phob gwas ffyddlawn i Dduw.

Un o'r gofyniadau mwyaf ar feddyliau y saint, yw deall natur, egwyddor, neu sail ein bodoliaeth. Heb ddywedyd dim am yr hyn sydd wedi bod, os gellwch chwi ddilyn allan yr hyn sydd o'ch blaen, chwi a ellwch ddysgu y cyfan yn ei gylch. Mae genyf ddrychfeddwl i'w hysbysu i chwi, er nad oes amser genyf i ddweyd llawer yn ei gylch yn awr. Er hyny, mi a fynegaf ychydig wrthych ynghylch dyrchafiad dyn yn nheyrnas nefol Duw. Ni a gymmerwn Joseph yn enghraifft; bu ef yn ffyddlawn i'w alwedigaeth, cyflawnodd ei genadiaeth ar y ddaear hon, a seliodd ei dystiolaeth â'i waed; efe a gyflawnodd y gwaith a roddodd ei Dad iddo i'w wneuthur, ac yn fuan efe a ddaw i'r adgyfodiad; ei ysbryd a ddysgwylia am adgyfodiad y corff, yr hyn a fydd ar fyrder: eithr a fedd efe y gallu i adgyfodi y corff hwnw? Na fedd. Pwy fedd y gallu hwn? Y rhai hyny ag ydynt eisoes wedi myned trwy yr adgyfodiad, y rhai a adgyfodwyd yn eu hamser a'u tymmor, gan ryw berson arall, ac a apwyntiwyd i'r awdurdod hono braidd yr un modd â chwithau, henuriaid, pan dderbyniwch eich awdurdod i fedyddio.

Nid oes genych chwi awdurdod i fedyddio eich hunain; ac nid

oes awdurdod genych i adgyfodi eich hunain; ac nis gallech yn gyfreithlawn fedyddio person arall er maddeuant pechodau, hob i rywun yn gyntaf eich bedyddio chwi a'ch ordeinio i'r awdurdod hon. Felly gyda'r rhai hyny a ddaliant agoriadau yr adgyfodiad i adgyfodi y saint; daw Joseph i fyny yn ei dro, derbynia ei gorff drachefn, ac a barha oi genadiaeth yn y bydoedd tragywyddol hyd nes y caria hi allan i berffelthrwydd, gyda'r lleill o'r ffyddloniaid oll, i gael eu gwneyd yn berffaith gyda'r rhai a fuasent o'r blaen, a'r rhai a fyddant byw yn ol llaw; a phan orphener y gwaith, ac ei cyflwyner i'r Tad, yna hwy a goronir, ac a dderbyniant agoriadau a galluoedd trwy ba rai y byddant yn abl i gorffoli bydoedd. Pa beth a gorffolant gyntaf? Pe dywedwn wrthych, mi a ddystrywiwn yn ddiau yr adgyfodiad babanaidd ag oedd yr Henuriad Hyde ac ereill yn ei bregethu o hyd, cyn sicred â'r byd.

Ar ol i ddynion gael eu dyrchafiad, a'u coronau, a dyfod yn Dduwiau, sef meibion Duw, a'u gwneyd yn freuin breninoedd, ac Arglwydd arglwyddi; yna y maent yn cael y gallu o genedlu eu rhywogaeth yn yr ysbryd, a dyna yw eu gweithrediadau cyntaf o berthynas i gorffoli byd. Yna rhoddir gallu iddynt i gorffoli yr elfenau, ac yna i ddechreu corffoli tabernaclau. Pa fodd y gallant wneuthur hyny? A raid iddynt fyned i'r ddaear hono? Rhaid; bydd i Adda gael myned yno, ac nis gall ef wneuthur heb Efa: mae yn rhaid iddo ef gael Efa i ddechreu y gwaith o genedliad, a hwy a ânt i'r ardd, ac a barhant i fwyta ac yfed o ffrwythau y byd corfforol, hyd nes y byddo i'r defnydd brasach hwn gael ei wasgaru yn ddigonol trwy eu cyrff nefolaidd, er eu galluogi hwynt yn ol y cyfreithiau sefydledig i gynnyrchu tabernaclau daearol i'w plant ysbrydol.

Dyma allwedd i chwi. Y ffyddloniaid a ddeuant yn Dduwiau, ie, meibion Duw;. eithr nid yw hyn yn dadymchwelyd y drychfeddwl fod genym dad. Adda yw fy Nhad i (hyn a amlygaf ar ryw amser dyfodol); eithr ni phrawf nad efe yw fy nhad i, pe deuwn i yn Dduw; nid yw yn profi nad oes genyf fi dad.

Yr wyf fi ar y ffordd i ddyfod yn un o'r cymmeriadau hyny, ac nid wyf neb yn y byd ond Brigham Young. Ni phroffesais erioed i fod yn frawd Joseph, eithr y brawd Brigham, yn ceisio gwneyd daioni i'r bobl hyn. Nid wyf fi ddim gwell, na dim mwy fy mhwys nâ dyn arall, yr hwn sydd yn ceisio gwneyd

daioni; os ydwyf, nid wyf fi yn ei wybod. Os bydd i mi ddiwygio ar yr hyn a roddodd yr Arglwydd i mi, a pharhau i ddiwygio, mi a ddeuaf yn gyffelyb i'r rhai a aethant o'm blaen; mi a gaf fy nyrchafu yn y deyrnas nefol, a'm llanw yn orlawn â'r holl allu a fedraf ddefnyddio; a'r holl allweddau gwybodaeth a fedraf drafod, a gyflwynir i mi. Pa beth sydd arnom eisieu yn ychwaneg? Mi a gaf fod yn debyg braidd i ryw ddyn arall, cael yr oll a fedraf, yn ol fy ngallu, ei amgyffred a'i drafod.

Yr wyf fi ar fy ffordd at y dyrchafiad mawr hwn; yr wyf yn dysgwyl ei gyrhaeddyd Yr wyf fi yn nwylaw yr Arglwydd, ac nid wyf byth yn ymdrafferthu ynghylch fy iachawdwriaeth, neu pa beth a wna yr Arglwydd â mi yn ol llaw; fy ngwaith i yw gwneuthur ewyllys yr Arglwydd heddyw; a phan ddelo y fory, yna gwneuthur ewyllys fy Nhad yn y gwaith a benododd i mi i'w wneuthur, ac y mae hyny yn ddigon i mi. Yr wyf yn gwasanaethu Duw ag a rydd i mi yr oll ag wyf yn haeddu pan ddeuaf i dderbyn fy ngwobr: dyma yw yr hyn a feddyliwn yn wastadol; ac os wyf etto yn meddwl felly, y mae yn ddigon i mi.

Dywedaf wrth y brodyr ag ydynt yn gadael gartref: pan eloch oddi cartref, gadewch bob peth sydd genych yma, na chymmerwch ddim gyda chwi ond yr Arglwydd a'ch hunain.

Bydd arnoch eisieu ceffylau i'ch dwyn dros y gwastadedd, eithr na chariwch eich gwragedd neu eich plant yn eich calonau, neu yn eich serchiadau, gyda chwi un lathen; cyflwynwch hwynt i Arglwydd Dduw Israel, a gadewch hwynt gartref; a phan fyddoch yn Lloegr, neu yn mhlith cenedloedd ereill, nid oes wahaniaeth yn mha le, pan weddioch dros eich teuluoedd, gweddiwch drostynt fel yn bod yn Nyffryn y Llyn Halen Fawr, ac na ddygwch hwynt yn agos atoch megys pe byddent yn eich *carpet bag*; gweddiwch drostynt lle y maent. Mae yn rhaid i chwi deimlo, os ydynt yn fyw, fod pob peth yn iawn; os byddant farw, fod pob peth yn iawn: os byddaf fi farw, y mae pob peth yn iawn; os byddaf fyw, y mae pob peth yn iawn, canys eiddo yr Arglwydd ydym oll, ac ni a gwrddwn yn fuan drachefn.

Dymunaf ddweyd wrthych chwi a adewir yma, y rhai y mae eich gwyr priod a'ch tadau yn myned ymaith am dymmor, nac ymlynwch wrthynt un gronyn, eithr gadewch iddynt fyned mor siriol â phe rhoddech gwpanaid o ddwfr oer i'r teithiwr blinedig. Os byddwch fyw, pob peth yn iawn, ac os syrthiwch i huno cyn

y dychwelant, pob peth yn iawn: nac anfonwch eich calonau ar eu hol un cam, ac na oddefwch i'ch ysbrydoedd lynu wrthynt un fynyd; yna chwi wragedd mewn gwirionedd a fendithir, ac a fyddwch yn amgeledd cymhwys i'ch gwyr.

Eithr os gwraig etto a lyna am wddf ei gwr, a dywedyd, O fel yr wyf yn eich caru chwi, anwyl wr, a'i gadw ef yn ei breichiau, mae y wraig hono yn bwysau trwm wrth y gwr hwnw, ac nid yn gymhorth iddo. Fe ddylai benywod fod yn ffyddlawn i achos Duw, a chynnorthwyo i adeiladu ei deyrnas trwy eu gwyr, wrth eu helpu i gyflawni eu cenadiaethau; ac os na wnant hyny, nid ydynt yn gymhorth i'w gwyr. Gwn fod cryn lawer yma ag ydynt wedi cael profiad yn y pethau hyn. Nid yw wahaniaeth eu bod ar ochr arall y ddaear, ar wahan, bydded iddynt hiraethu am eu gilydd, a bydd eddefyn o gyfathrach rhyngddynt; nis gall y dyn fod yn ddefnyddiol yn ei lafur, tra y byddo hi yr holl amser yn wylo a galaru bob dydd o'i hywyd. Gadawed dyn ei feddwl i gael ei dynu yr holl amser, ar ol ei deulu, ac efe a â yn ddiog yn ngwaith yr Arglwydd.

Pan fyddoch yn ymadael, deallwch nad oes genych na gwraig na phlant; yr ydych wedi eu cyflwyno drosodd i'r Arglwydd Iesu Grist. Aed y brodyr gan ddywedyd, Mi a gadwaf fy llygaid yn gywir o'm blaen ar wrthddrych fy nghenadiaeth, ac nid edrychaf yn ol ar fy nheulu, eithr mi a gyflawnaf fy nghenadiaeth; a phan y gorphenwyf, y mae pob peth yn iawn, yr wyf yn foddlawn i fyned gartref, os yr Arglwydd a ddymuna i mi wneuthur hyny.

Mae yr amser wedi rhedeg yn mhell, ac y mae yn angenrheidiol i'n cyfarfod gael ei derfynu. Yr Arglwydd a'ch bendithio chwi; a dywedaf y mae yn ein bendithio; yr ydym wedi ein bendithio yn fawr uwchlaw yr holl bobl ar wyneb y ddaear hon. Byddwn ffyddlawn i Dduw ac i'r cyfammod a wnaethom. Amen. [Terfynwyd ganddo ef trwy weddi.]

TRYDEDD ARAETH Y LLYWYDD B. YOUNG,

A draddodwyd yn y Gymmanfa Gyffredinol, yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 29ain o Awst, 1852.

Tra fyddo y sacrament yn myned oddiamgylch, mi a gymmeraf y rhyddid o wneuthur ychydig o sylwadau.

Mae rhywfaint o wirionedd wedi ei draethu, o'r esgynlawr, a

berthynas i'r gynnulleidfa. Mae fy mrodyr a'm chwiorydd hyn yn yr arferiad o fod yma un rhan o'r Sabboth, i wrandaw a deall drostynt eu hunain. Byddai yn dda genyf fi i weled y tŷ hwn mor llawn bob Sabboth, yn y rhan olaf o'r dydd, ag ydyw y prydnawn hwn. Mae yr Arglwydd yn ei ofyn, ac y mae yn rhesymol a boddlongar i'r holl rai hyny ag ydynt yn ddiwyd yn gwneuthur ei ewyllys. Y mae genym dŷ cysurus i gyfarfod ynddo, lle y gallwn bregethu, canu, gweddio, annog, ac ymarfer ein hunain yn ein gwahanol gymhwysderau, yn ol ein galwedigaeth, yn addoliad Duw.

Mae hyn yn fendith fawr; os gallwn ni ei mwynhau, y mae yn un o'r bendithion mwyaf a allwn gael—sef amlygu i'n Tad yn y nefoedd, a thystio wrtho ein bod yn wastad yn cofio marwolaeth a dyoddefiadau ei Fab Iesu Grist, yr hwn a anfonodd i'r byd i waredu y byd, i dywallt ei waed ei hun dros ein pechodau. Pe gallem ei mwynhau, y mae yn un o'r bendithion mwyaf a allem gael—sef dyfod gerbron yr Arglwydd, a cherbron yr angylion, a cherbron ein gilydd, i arddangos ein bod yn cofio i'r Arglwydd Iesu Grist farw drosom. Mae hyn yn profi i'r Tad ein bod yn cofio ein cyfammodau, ein bod yn caru ei Efengyl, ein bod yn hoffi cadw ei orchymynion, ac anrhydeddu enw yr Arglwydd Iesu Grist ar y ddaear. Bydded i ni dreio gwneuthur hyn; y mae yn fendith, braint, a dyledswydd y dylem edrych ati bob amser.

Yn lle goddef i'n gwaith feddiannu y Sabboth—yn lle trefnu ein gorchwylion i droseddu ar y dydd cyntaf o'r wythnos, ni a ddylem wneuthur cyn lleied ag sydd yn bosibl; os yw yn anghenrheidiol i drin bwyd, gwnewch felly; eithr pe gellid bod heb hyny, byddai yn well. Gyda golwg ar gadw y Sabboth yn ol y gyfraith Foesenaidd, yn wir nid wyf fi yn ei wneyd; canys byddai braidd tu hwnt fy ngallu: etto, dan y cyfammod newydd, ni a ddylem gadw yn santaidd un dydd o'r wythnos, fel dydd o orphwysiad, fel coffadwriaeth o orphwysiad yr Arglwydd, a gorphwysiad y saint, ac hefyd er ein lles tymmorol—canys y mae wedi ei sefydlu i'r unig ddyben o lesoli dyn. Mae wedi ei ysgrifenu yn y llyfr hwn (y Beibl), fod y Sabboth wedi ei wneyd er mwyn dyn, ac nid dyn er mwyn y Sabboth; bendith yw iddo ef. Dylai mor lleied o waith ag a fyddo yn bosibl gael ei wneyd ar y dydd hwnw; dylai gael ei neillduo fel dydd o or-

phwysiad, er ymgynnull ynghyd yn y lle apwyntiedig, yn ol y dadguddiad, gan gyffesu ein pechodau, dwyn ein degymau a'n hoffrymau, a chyflwyno ein hunain gerbron yr Arglwydd, yno i gofio am farwolaeth a dyoddefiadau yr Arglwydd Iesu Grist.

Y rhai hyn ydynt sefydliadau pwrpasol er lles dyn; nid wedi eu gosod arno megys gan dasg-feistr, mewn ffordd o ddyscyblaeth lem, eithr hwy a gyfrenir iddo megys bendith, ffafr, a thrugaredd, er ei wir les. Gobeithiaf etto weled y dydd, pan fyddwn yn y fath sefyllfa, ac wedi cyrhaedd y wybodaeth a'r ddealltwriaeth hono, ag y bydd i bob dyn a dynes gadw a gwneuthur eu dyledswydd yn hollol—gwneuthur yr hyn a ofynir ganddynt, heb wneuthur dim drygioni; pan fydd yr oll yn heddwch a llawenydd, ac y byddo y ddaear wedi ei goleuo ag ysbryd dealltwriaeth; yr ydych chwithau yn credu ac yn gobeithio am yr un pethau—ac os byddwn ffyddlawn, mae yr amser hwnw gerllaw.

Mae yn wir fod y rhan fwyaf o'r athrawiaeth a gredwn ni yn dyfod mewn cyffyrddiad â holl ragfarnau a theimladau rhagfeddiannuedig y byd Cristionogol; yn y rhan ymarferol o'n crefydd nid ydym yn gwahaniaethu oddiwrthynt mewn llawer o bethau. Maent hwy yn gweddio, ac felly y gwnawn ninnau; maent hwy yn cadw y Sabboth yn weddol dda, ac felly yr ydym ninnau; maent hwy yn dweyd eu bod yn credu yn yr Arglwydd Iesu Grist, felly ninnau, ac yn cadw ei orchymynion; ac y maent hwy yn galw ar yr Arglwydd, efallai, yr un mor ffyddlawn. Yn rhai o ddyledswyddau eglur ac ymarferol yr efengyl, mae y byd crefyddol yn dra diwyd; eithr yn y rhanau athrawiaethol o efengyl yr iachawdwriaeth, y maent yn gwbl ddyeithriaid.

Yn nechreuad gyrfa y brawd Joseph Smith, yr oedd ganddo holl ddylanwad a thalent y byd sectaraidd, ag oedd yn adnabyddus o'i weithredoedd, i ymdrechu â hwynt; yr oeddynt hwy ganddo i'w hymladd ddydd a nos. Efe a lafuriodd yn ffyddlawn, er yn ei ieuenctyd, a braidd yn llwyr amddifad o wybodaeth lenyddol, ac heb lawer o fanteision o natur ddaearol; etto y gwirionedd a ddadguddiodd efe, a fuddugoliaethodd; yr egwyddorion a roddodd allan a gyfyngasant ar wybodaeth grefyddol yr holl fyd Cristionogol. Pob egwyddor braidd, a phob drychfeddwl a ddysgir yn yr efengyl, am ba rai y pregethwyd ac yr ysgrifenwyd gymmaint gan y byd, a brofodd efe eu bod hwy yn anwy-

bodus o honynt. Efe a ddysgodd y bobl pa fodd i gael ffydd yn yr Arglwydd Iesu Grist. Dysgodd hwynt hefyd pa fodd i edifarhau. Yr oedd hyn yn newydd i'r byd—cael eu hysbysu nad oeddynt yn gwybod pa fodd i edifarhau. Dysgodd iddynt pa fodd i gofleidio efengyl yr iachawdwriaeth; pa beth ydoedd; a bod yr egwyddorion hyn yn anhebgorol anghenrheidiol er iachawdwriaeth plant dynion.

Nid oedd un dyn, yn flaenorol i hyn, i ddyfod yn mlaen a dywedyd ei fod yn anhebgorol anghenrheidiol i barchu yr athrawiaethau hyn er mwyn bod yn gadwedig, a phrofi yr athrawiaeth hono allan o'r Beibl. Nis gallai neb brofi yr athrawiaeth, fel ag i osod ei gwirionedd tu hwnt i ammheuaeth a dadl, ei bod yn anghenrheidiol i ddyn gredu yn yr Arglwydd Iesu Grist.

Mae yn eithaf hysbys i'r gynnulleidfa hon, i'r holl fyd Cristionogol gael ei ddyrysu, ac nid yn unig ei ddyrysu, ond ei gywilyddio, ar wir athroniaeth, a'u geneuau a ganwyd mewn dystawrwydd, gan yr anffyddiwr, a elwid felly. Mae yn eithaf hysbys i'r gynnulleidfa hon, y gwnai y rhai hyny na chredent yn y Beibl, y rhai ni chredent yn yr Arglwydd Iesu Grist, trwy ymresymiad da, orchfygu a buddugoliaethu ar yr holl fyd Cristionogol, eu dirmygu, a gwneyd gwawd o honynt.

Mae y peth yn wahanol yn awr. A ydynt hwy yn gorchfygu henuriaid yr eglwys hon? Nac ydynt; eithr y maent fel y gwellt sych ar y *praire* o flaen y fflam ysol. 'Mae un o henuriaid Israel yn eu gorchfygu ar dir eu hathroniaeth eu hunain, ac yn eu boddi yn môr eu rhesymau eu hunain. A allai y byd Cristionogol ei wneuthur? Na allent. Dywedodd y brawd Joseph wrth y bobl fod yn anghenrheidiol bedyddio er maddeuant pechodau, a phrofodd hyny o'r Beibl; profodd hyny trwy ei weithredoedd; profodd hyny trwy filoedd o dystion yn ei ddydd.

Efe a ddygodd hefyd i sylw yr athrawiaeth o osodiad dwylaw er derbyn yr Ysbryd Glân, ac a'i profodd o'r Beibl, trwy resymeg, a thrwy ei brofiad ei hun a miloedd ereill. Chwi, henuriaid Israel, a ydych yn gwybod pa un a ddygasoch chwi ac ereill yr athrawiaethau hyn yn mlaen yn fuddugoliaethus? Y maent wedi bod yn llwyddiannus yn mhlith pob pobl, cenedl, llwyth, ac iaith, lle bynag y maent wedi eu cyhoeddi. Mae yr athrawiaethau hyn uwchlaw gallu dadleuaeth ac ammheuaeth; nis gall un cecryn eu gwrthbrofi, na chynnyg y rheswm lleiaf ag a brofai yn llwyddiannus i ddadymchwelyd yr egwyddorion a ddysgwyd gan henuriaid Israel.

Dygodd y brawd Joseph i sylw lawer iawn o egwyddorion newyddion. Yr oeddynt yn gwbl newydd i'r genedlaeth hon, eithr mewn gwirionedd yn hen athrawiaethau; megys bedyddio er maddeuant pechodau; fod hyny yn anhebgorol anghenrheidiol; ac yna cael gosodiad dwylaw er derbyn yr Ysbryd Glân, a llawer o athrawiaethau ereill. Er eu bod mewn gwirionedd yn hen, etto y maent yn newydd i'r genedlaeth dywell hon.

Pan ddechreuodd yr henuriaid gyntaf i bregethu Mormoniaeth,

er ys ugain mlynedd yn ol, hwy a gymmerent y Beibl ac a brofent bob rhan o athrawiaeth i'r bobl, uwchlaw pob ammheuaeth a dadl. Pa beth a ddywedai yr offeiriaid a'r pregethwyr wrthych? A allwch chwi gofio pa beth a ddywedent yn y gwahanol Daleithiau, lle y pregethwyd yr efengyl hon gyntaf? Gallwch; hwy a floeddient o'r pwlpud, "Joe Smith! yr hen Joe Smith!!" Dyna oedd eu hymresymiad, i ddechreu. "Twyllwr! twyllwr!!—y mae yn hudo y bobl; y mae yn hudo y bobl! Yr hen Joe Smith, yr arian-gloddiwr! y mae efe yn *necromancer*!! y mae yn *fortune-teller*!!! arian-gloddiwr!!!! yr hen Joe Smith!!!!!" Y fath reswm godidog! Nid oes modd ei ateb. Chwi a wyddoch mai dyma y *rhesymau* a ddefnyddir yn erbyn yr athrawiaethau a bregethir gan henuriaid yr eglwys hon.

Pan ddygasoch Lyfr Mormon i sylw, y rhesymeg a ddefnyddid yn ei erbyn oedd, "Twyll yw! Joe Smith!! twyllwr!!!" a dyma'r rhesymau a gynnygid o'r dechreu i'r diwedd; eithr ni allent ddwyn un ymadrodd o'r ysgrythyr, nac un rheswm sylweddol yn erbyn yr athrawiaeth a ddysgid ac a gredid gan yr eglwys hon.

Pa beth a ddywedwyd wrthych chwi? Pa beth a ddywedwyd wrthyf finnau? Os pregethwn yr athrawiaeth hon, y bobl, braidd yn gyffredinol, a'n dilynant, gan ddywedyd, "Na soniwch am Joseph Smith; na soniwch byth am Lyfr Mormon, neu Seion, a'r bobl a'ch dilynant oll." Minnau a ddywedwn wrthynt na wnai ddim lles iddynt, pe gwrandawem ar eu ceisiadau; yr hyn a dderbyniais i oddiwrth yr Arglwydd, a dderbyniais trwy Joseph Smith; efe oedd yr offeryn a ddefnyddid: os gadawaf ef, rhaid i mi adael yr egwyddorion hyn; ni chawsant eu dadguddio, eu traethu, na'u hegluro gan neb arall er dyddiau yr Apostolion! Os rhoddaf i lawr Lyfr Mormon, bydd genyf i wadu fod Joseph yn brophwyd; ac os rhoddaf i lawr yr athrawiaeth, a pheidio pregethu ymgasgliad Israel, ac adeiladiad Seion, rhaid i mi roddi i lawr y Beibl; ac o ganlyniad, buasai gystal i mi fyned gartef, â chymmeryd arnaf i bregethu heb y tri pheth hyn.

Ai nid oedd eich calonau chwi, hen henuriaid Israel, yn arfer dychrynu yn enbyd, pan yr oedd genych i bregethu mewn lleoedd newyddion? Chwi a gymmerech y Beibl, ac a ddyfynech ysgrythyr o Genesis hyd y Dadguddiad, fel ag i synu y bobl, ac ni soniech am Joseph Smith.—Ai nid oedd yn peri i chwi grynu pan oedd genych i ddywedyd fod Joseph Smith yn Brophwyd—pan ddeuech at y pwynt hwnw, ac yn gorfod naill ai ei wadu, neu ei arddel gerbron y bobl?

Mae rhai wedi eu cynnysgaethu â mwy o wroldeb moesol nag ereill. Mi a wn fod yr ysbrydoedd mewn dynion yn gyffredin yn dueddol i wendid a gwangalondid; ac y mae pawb, i raddau mwy neu lai, yn teimlo eu gwendid a'u hanallu eu hunain. Mae henuriaid Israel, yn neillduol, yn teimlo rhagfarn y bobl yn gwasgu ar eu hysbrydoedd; eithr unwaith yr agoront eu genenau, a dywedyd fod Joseph yn brophwyd, y mae y fath lifeiriant o

oleuni ar unwaith yn dyfod arnynt, nes y maent yn barod i beidio gofyn cenad i'r byd. Eithr wrth barotoi i draethu hyn, mae eu calonau yn crynu, a'u cliniau yn ymguro braidd fel eiddo Beltesassar; wedi y dechreuont unwaith, maent yn ddigon annibynol.

Tybiwyf fod rhai o honoch chwi wedi cael profiad ar y pen hwn. Un o'n henuriaid â pha un yr wyf yn adnabyddus, ar ol iddo gael ei fedyddio, a gafodd ei osod mewn cornel, a gorfu arno bregethu pregeth. Ni fu erioed yn ahl dweyd y gwyddai fod Joseph yn brophwyd; ond yno yr oedd yn y cyfarfod; yr oedd y tŷ wedi ei orlenwi gan y gynnulleidfa, a'r ffenestri a'r drysau yn llawn o bobl, ac oll oddiamgylch o flaen y tŷ, yn dysgwyl clywed pregethwr Mormonaidd. Nid oedd neb yno ond yr un dyn hwn, a galwyd arno i bregethu; efe a feddyliodd y gwnai weddio, a therfynu y cyfarfod; nis gwyddai erioed fod Joseph Smith yn brophwyd; dyna y llew ag oedd yn ei lwybr, ac nis gallai efe fyned ato, nac oddiamgylch iddo, na chloddio o dano, na neidio drosto; ac yr oedd yn rhaid iddo gyfarfod â'r llew; yr oedd yn rhaid iddo ddweyd Joseph, er gwell neu waeth. Mor fuan ag y cafodd "Joseph" allan, "sydd brophwyd" oedd y nesaf—ac oddiar hyny ei dafod a ryddhawyd, ac efo a barhaodd lefaru hyd yn agos machludiad haul. Mae yr Arglwydd yn tywallt ei Ysbryd ar ddyn, pan fyddo yn tystiolaethu yr hyn a fyddo yr Arglwydd yn roddi iddo i'w dystiolaethu. Er y dydd hwnw hyd heddyw, ni fu efe erioed yn methu gwybod fod Joseph yn brophwyd. Sicrhaf wrthych fod ei galon yn crynu—a dyna fel y mae wedi bod gyda llawer iawn o rai ereill.

Pan ddadguddiodd y brawd Joseph y dirgelwch mawr o fedyddio dros y meirw, ai ni feddyliodd llawer iawn o henuriaid Israel y pryd hwnw, "nas gallai Mormoniaeth barhau; hi a orchfygir." Yr oedd pob rhan o athrawiaeth a ddygodd y brawd Joseph allan, yn cael gwrthwynebiad oddiwrth y byd. Gwyddom oll ei bod yn dyfod yn erbyn dylanwad sectaraidd, a phob dylanwad arall nad yw yn uniongyrchol oddiwrth Dduw.

Pan aeth yr henuriaid allan, meddyliai y pregethwyr y gallant hwy eu dystewi yn rhwydd; eithr pan aethant i gadarnhau yr athrawiaeth o fedyddio dros y meirw, a lwyddodd y pregethwyr i wrthbrofi eu rhesymau? Naddo! Marchogodd yr athrawiaeth yn fuddugoliaethus dros boll sectariaeth (yr hyn a feddyliwyf wrth sectariaeth yw gau-grefydd); ac y mae cyn belled o gael ei dystewi gan yr holl weddill o'r byd, fel y mae mor boblogaidd, pa le bynag yr eloch, ag unrhyw athrawiaeth a ddysgir; credir hi yr un mor barod a chyflym.

Chwi a ellwch ddeall, oddiwrth yr ychydig sylwadau wyf yn wneuthur o berthynas i'r efengyl, fod llawer o bethau a ddadguddiwyd trwy Joseph, yn taraw yn erbyn ein rhagfarnau ein hunain; nis gwyddem pa fodd i'w deall hwynt. Yr wyf yn cyfeirio at fy hunan fel enghraifft; nis gellais i erioed gael fy mherswadio y danfonai Duw bob un i lyn o dân a brwmstan, i'w

boenl gan y diafol, am bob tragywyddoldeb, am bob rhyw bechod bach a gyflawnai—yr hon oedd yr athrawiaeth a drosglwyddwyd i waered. Ar ol y cyfan, yr oedd fy nhraddodiadau yn gyfryw, fel pan ddaeth y Weledigaeth olaf gyntaf, yr oedd mor gwbl groes a gwrthwynebol i'm dysgeidiaeth flaenorol, nes y dywedais, Aroswch dipyn; nis gwrthwynebais hi, eithr nis gallwn ei deall. Gallaswn deimlo y pryd hwnw pa faint a wnaeth traddodiad anghywir i mi. Meddyliwch pe byddai yr oll ag a glywais erioed gan fy mhregethwr a'm rhieni—y ffordd a ddysgasant fi i ddarllen y Beibl, yn wirioneddol,—byddai fy nealltwriaeth yn gwbl groes i'r athrawiaeth a ddadguddiwyd yn y Weledigaeth. Mi a arferwn feddwl a gweddio, darllen a meddwl, hyd nes y gwyddwn ac y llwyr ddeallwn hi drosof fy hun, trwy weledigaethau yr Ysbryd Glân. Ar y cyntaf, yr oedd yn dyfod mewn cyffyrddiad â'm teimladau fy hun, er nas gallwn erioed gredu fel lliaws y byd Cristionogol o'm hamgylch; eithr nis gwyddwn pa mor agos y credwn fel hwynt-hwy. Mi a gefais allan, pa fodd bynag, fy mod mor agos, fel y gallaswn siglo dwylaw â hwy pryd bynag yr ewyllysiwn.

Clywsoch y brawd Pratt yn hysbysu boreu heddyw, y cai Dadguddiad ei ddarllen y prydnawn hwn, pa un a roddwyd cyn marwolaeth Joseph. Cynnwysa athrawiaeth, ag y mae cyfran fechan o'r byd yn wrthwynebol iddi; eithr mi a allaf brophwydo yn ei chylch. Er nad yw yr athrawiaeth hono wedi ei phregethu gan yr henuriaid, mae y bobl hyn yn credu ynddi er ys blynyddau.

Cafodd copi gwreiddiol y Dadguddiad hwn ei losgi; William Clayton oedd y dyn a'i hysgrifenodd o enau y prophwyd. Yn y cyfamser yr oedd yn meddiant yr Esgob Whitney. Dymunodd ef y fraint o'i gopio, yr hyn a ganiatäodd y brawd Joseph. Llosgodd y chwaer Emma y gwreiddiol. Yr achos fy mod yn crybwyll hyn, yw, oblegid fod y bobl na wyddent am y Dadguddiad, yn meddwl nad oedd yn awr mewn bodoliaeth.

Darllenir y Dadguddiad i chwi. Yr ydym ni yn credu yn yr egwyddor y llefarwyd arni boreu heddyw gan y brawd Pratt. Ac yr wyf yn dywedyd wrthych,-oblegid mi a'i gwn—hi a hwylia dros, ac a farchoga yn fuddugoliaethus uwchlaw holl ragfarn a chrefydd-dwyll yr oes; hi a feithrinir, a chredir ynddi gan ddosparthiadau mwyaf deallgar y byd, fel un o'r athrawiaethau goreu a gyhoeddwyd erioed i unrhyw bobl.—Nid oes achos i'ch calonau guro; nid oes anghen i chwi feddwl fod terfysglu yn dyfod yma i sathru y rhyddid cyssegredig ag y mae Ffurf-lywodraeth ein gwlad yn sicrhau i ni, oblegid ni fydd hyny. Yr oedd y byd yn gwybod, er ys amser hir, ïe, yn nyddiau y brawd Joseph, fod ganddo ef fwy o wragedd nag un. Yr oedd un o'r seneddwyr yn y Congress yn ei wybod o'r goreu. A wnaeth efe ei wrthwynebu? Naddo!—eithr bu yn gyfaill i ni trwy gydol y dydd, yn neillduol ar y pwnc hwnw. Efe a ddywedodd yn bendant wrth ei gyfeillion, "Os na fabwysiada yr Unol Daleithiau y drefn hono—bydded iddynt barhau fel ag y maent yn awr—

dilyn yr un llwybr yn gymhwys ag a ddilynant yn bresennol, ac fe ddaw i hyn—na wna eu cenedlaethau fyw hyd nes y byddont yn 30 mlwydd oed; maent yn myned i ddystryw: mae afiechyd yn ymdaenu mor gyflym yn mhlith trigolion yr Unol Daleithiau, nes y maent yn cael eu geni yn budredig ag ef, ac mewn ychydig flynyddau y maent yn diflanu." "Y mae Joseph," meddai efe, "wedi dwyn i sylw y cynllun goreu er adferu a sefydlu cryfdwr, a bywyd hir yn mhlith dynion, o bod dyn ar y ddaear; ac y mae'r Mormoniaid yn bobl dda a rhinweddol iawn."

Mae llawer ereill o'r un feddwl; nid ydynt yn anwybodus o'r hyn a wnawn ni yn ein sefyllfa gymdeithasgar. Buont yn gwaeddi am ei chyhoeddi allan; ond ni wnai hyny y tro, ychydig flynyddoedd yn ol; rhaid i bob peth ddyfod yn ei amser, gan fod amser i bob peth. Yr wyf fi yn awr yn barod i'w chyhoeddi.

Bu y Dadguddiad hwn yn fy meddiant amryw flynyddoedd; a phwy a wybu hyny? Neb ond y rhai a ddylai wybod hyny. Yr wyf yn cadw clo diogel ar fy nghist, ac nid oes dim yn myned allan na ddylai.

Mae yn fy moddloni ychydig i feddwl mor awyddus y mae'r bobl hyn am ddadguddiadau newyddion. Yr wyf yn ewyllysio gofyn cwestiwn: A ŵyr y bobl hyn pa un a dderbyniasant unrhyw ddadguddiadau oddiar farwolaeth Joseph Smith, fel pobl? Gallaf ddweyd eich bod yn eu derbyn yn barhaus. Mi a garwn i henuriaid Israel ddeall un egwyddor; ac yr wyf wedi dysgu hono yn fynych; ac y mae yn cael ei dysgu hefyd yn yr ysgrythyrau hen a newydd; neu mewn geiriau ereill yn yr ysgrythyrau gynt ac yn y rhai diweddar. Yr egwyddor a osodir allan yn syml, yr hon yw hyn; pan elwir dyn, fel y gwnaed â Joseph, i fod yn brophwyd, y mae efe yn ysgrifenu ei ddadguddiadau. Fe ysgrifenodd Joseph lawer iawn. Er enghraifft, efe a roddai ddadguddiad i ddyn fyned i Sanpete i weithio; efe a roddai ddadguddiadau yn cyffwrdd â phethau tymmorol ac ysbrydol; mewn adeiladiad tai a dinasoedd, neu yn mhregethiad yr efengyl i'r byd—pa rai ydynt oll yn anghenrheidiol er iachawdwriaeth a dyrchafiad pobl yr Arglwydd.

Yn awr, frodyr, galwedigaeth Apostol yw adeiladu teyrnas Dduw, yn yr holl fyd; yr Apostol sydd yn dal allweddau yr awdurdod hon, ac nid neb arall. Os bydd Apostol yn mawrhau ei swydd, efe yw gair yr Arglwydd i'r bobl hyn yr holl amser, neu ynte nid yw yn mawrhau ei swydd—y naill neu y llall.

Os bydd efe yn mawrhau ei swydd, mae ei eiriau yn eiriau bywyd tragywyddol i'r rhai a wrandawant arnynt, yn gymmaint felly ag unrhyw ddadguddiadau ysgrifenedig yn y tri llyfr hyn. (Y Beibl, Llyfr Mormon, ac Athrawiaeth a Chyfammodau). Nid oes dim a gynnwysir yn y tri llyfr hyn, ag sydd yn fwy o ddadguddiad, nâ geiriau Apostol a fo yn mawrhau ei swydd.

Yr wyf eisieu i chwi ddeall hyny. Pe buasai yn anghenrheidiol i'w hysgrifenu, ni a ysgrifenem yr holl amser. Pa fodd bynag,

nt a ddewisem yn hytrach i'r bobl fyw fel ag i gael dadguddiadau iddynt eu hunain, ac yna i ni wneyd y gwaith y gelwir ni i'w wneuthur; mae hyny yn ddigon i ni. A all rhai o honoch fedd-wl am unrhyw ddadguddiadau a dderbyniasoch, ag nad ydynt ysgrifenedig? Gellwch.

Mi a draddodais bregeth fér yma ddoe, o berthynas i ddyrchafiad; ni lefarais ond ychydig fynydau, a chymmerodd y brawd Pratt yr un pwnc i fyny; mae yr oll yn dal cyssylltiad â phregeth fawr yr efengyl; canys ni allwn sylwi ond ar ranau o honi, pan y cymmerwn arnom lefaru wrth y bobl.

Mae y cyfan yn dal cyssylltiad â dyrchafiad dyn, gan ddangos pa fodd y mae yn cael ei ddyrchafu i fod yn frenin ac offeiriad, ie, ac yn Dduw, megys ei Dad yn y nefoedd. Heb yr athrawiaeth a eglura y Dadguddiad hwn, nis gallai un dyn ar y ddaear byth gael ei ddyrchafu i fod yn Dduw. A ydych chwi yn cael allan yn awr, pan y cewch eich dyrchafu, pa beth fydd eich gwaith draw acw? Yr ydym yn darllen yn yr ysgrythyrau i'r Iesu ddweyd mai efe oedd y cyntaf a'r diweddaf. Mae wedi ei ysgrifenu drachefn yn y llyfr hwn, gan y Prophwyd Joseph, mai efe yw y cyntaf a'r diweddaf; y diweddaf a'r cyntaf. Chwi a welwch yr egwyddor hon yn holl weithredoedd yr Arglwydd. Pan fyddo dyn yn dechreu ar waith ei ddyrchafiad, y mae yn dechreu gyda y peth diweddaf a gyblheir. Ein hysbrydoedd, filoedd o flynyddoedd yn ol, a genedlwyd yn gyntaf; ac ar ddiben terfynedig pob peth, pan fydd yr Iachawdwr wedi gorphen ei waith, a'i gyflwyno i'w Dad, efe a goronir.

Ni dderbynia neb o honoch chwi eich coronau o ogoniant, anfarwoldeb, a bywydau tragywyddol, cyn y derbynia ef ei eiddo ef; efe a goronir yn gyntaf, ac yna coronir ninnau, pob un yn ei drefn, cynys y mae'r gwaith wedi ei orphen, ac y mae'r ysbryd yn gyflawn yn ei gydgorfforiad â'r tabernacl. Y byd yw y peth cyntaf i'w waredu, a'r bobl yn ddiweddaf i gael eu coroni arno. Mi a adawaf y sylwadau hyn gyda chwi, ac yn awr ni a fynwn y Dadguddiad.

[Yna yr Henuriad Thomas Bullock a ddarllenodd y Dadguddiad a gyhoeddasom yn y rhifyn cyntaf o'r Udgorn am y flwyddyn hon, a therfynwyd y gymmanfa.]

CWMPEINI Y DRYSORFA YMFUDOL BARHAUS.

AT FUGEILIAID A LLYWYDDION CYNNADLEDDAU.

Yn unol ag ysbryd enaid-gynhyrfiol y llef o Seion, "Deuwch adref, deuwch adref," ac mewn ystyriaeth o sefyllfa llawer o'r Saint yn y wlad hon, dymunwn sefydlu pob moddion cyfreithlawn er hwylysu yr ymgasgliad.

Er fod £10 y pen yn swm isel er ymfudiad personau o Liverpool i Ddyffryn y Llyn Halen Fawr, nid oes ond ychydig a

allant godi y swm hono mewn cymhariaeth i'r rhifedi dirfawr o Saint sydd â'u calonau yn cyflym guro gyda dysgwyliad o gael rhywbryd eu gwaredu o'r wlad hon. Yr ydym ni, gan hyny, yn cynnyg i'r holl bersonau hyny ag a feddant lai nâ £10, ac heb fod dan £5, fod iddynt eu gosod yn ein dwylaw ni, yr hyn a'n galluogai i ddanfon ymaith hanner eu rhifedi y tymmor ymfudol presennol; a nyni a ymrwymwn i fynu gweled yr arian a roddwyd gan y rhai hyny nad ymfudant y tymmor hwn yn cael eu dychwelyd, fel ag i fod yn wasanaethgar er eu hymfudiad hwy mewn dwy flynedd ar ol hyny.

Teimlwn yn argyhoeddedig y cyfarfydda y trefniad hwn â derbyniad groesawgar, ac y cynnorthwyir ef trwy weddiau ac ymdrechion goren yr holl rai a ddymunant weled Israel wedi ymgasglu: ac yr ydych chwi trwy hynyma yn cael eich awdurdodi i dderbyn, oddiwrth bob personau a gymmeradwyant y dull hwn o'u gwaredu, y swm rag-grybwylledig, a'i danfon i ni, gydag enw a chyfeiriad y cyfranwyr, cyn y 1af o Chwefror. Ar yr un amser byddwch gystal â danfon enwau, oedran, a galwedigaethau y rhan hono o'r cyfranwyr a ddewiswch i ymfudo y tymmor hwn, ac yn union pan dderbyniwn hwynt nyni a'ch hysbyswn yn nghylch pa amser yr hwyliant.

Wrth wneuthur eich dewisiad o bersonau i gael eu danfon allan trwy y gweithrediad cyntaf o'r trefniad hyn, dylai sylw neillduol gael ei dalu at ddanfon allan y cyfryw ag a fyddai yn debyg, o ran eu sefyllfa a'u galluoedd, i ad-dalu cyflawn gost eu hymfudiad gyntaf, fel na fyddo i'r rhai a adewir ar ol i'w helpu gan yr ail weithrediad, gael eu cadw yn hwy nâ'r amser a nodir uchod.

S. W. Richards, *Gorchwyliwr.*
Daniel Spencer, Willard Snow, } *Aelodau.*

15, *Wilton St., Liverpool, Ion.* 15, 1853.

AMRYWIAETHAU, &c.

Mae enwogrwydd cyffredin yn fynych yn gelwyddwr cyffredin.

Cyfleusdra sydd yn gwneyd lleidr.

Taliadau o Ion. 14 hyd Ion. 20.—Pontytypridd, 11s 2c; Aberamman, 10s; Hirwaen, 4s 6½c; Georgetown, 5s 3c; Cefn, 6s; Troedyrhiw, 1s 7c.—Cyfanswm, £1 18s 6½c.

☞ Hwylia yr Ymfudwyr Cymreig o Liverpool Chwefror 3.

☞ Mae y Llyfr Hymnau ar werth i bawb o hyn allan.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 5.] IONAWR 29, 1853. [CYF. V.

PREGETH,

A draddodwyd gan y Llywydd B. Young, yn y Tabernacl, Dinas y Llyn Halen Fawr, Awst 8, 1852.

[O'r "Deseret News Extra," am Fedi 14, 1852.]

Mi a ddarllenaf ddadguddiad a roddwyd i Joseph Smith, ieu., a Sidney Rigdon. Eithr cyn gwneuthur hyny, a dechreu ar y pwnc a ddysgwyliaf osod gerbron y bobl y boreu hwn, dywedaf wrthynt, mai fy nealltwriaeth i o berthynas i bregethu efengyl yr iachawdwriaeth yw hyn,—nad oes ond un bregeth i gael ei phregethu i holl blant Adda, ac y dylai y bregeth hono gael ei chredu ganddynt, a byw i fyny iddi.—Y mae dechreu, parhau, a therfynu pregeth efengyl, yn gofyn yr holl amser a benodir i ddyn, i'r ddaear, ac i bob peth arni, yn eu sefyllfa farwol; dyna yw fy nrychfeddwl i o barthed i bregethu. Nid oes un dyn yn alluog i osod gerbron cynnulleidfa holl bynciau yr efengyl, yn y bywyd hwn, a pharhau y pynciau hyn i'w terfyniad, canys y mae'r bywyd marwol hwn yn rhy fyr. Y mae hi yn gyssylltiedig anwahanol, y naill ran a'r llall, yn yr holl athrawiaethau a ddadguddiwyd i ddyn, y rhai a elwir yn awr athrawiaethau amrywiol Cristionogaeth, o ba rai y mae holl broffeswyr crefydd yn credu cyfran, eithr yn gwrthod, neu yn chwennych gwrthod, rhanau ereill o'r gwirionedd;—pob sect neu berson yn cymmeryd iddynt eu hunain ranau o'r Beibl, rhanau o athrawiaeth yr iachawdwr-

iaeth, ag sydd yn fwyaf hoff ganddynt, gan wrthod y lleill i gyd, a chymmysgu yr athrawiaethau hyn â daliadau dynion.

Eithr bydded i bregeth efengyl gael ei phregethu, yn yr hon y cynnwysir holl egwyddorion iachawdwriaeth, ac ni a gyfaddefwn, ar ddiwedd marwoldeb y ddaear hon, a'r holl bethau a grewyd arni—ar yr olygfa derfynol, ar ddiben terfynedig pob peth a fu oddiar ddechreu creadigaeth y byd, a'i boblogiad, hyd at genedlaeth olaf Adda ac Efa, a'r gorpheniad terfynol o waith Crist;—ie, meddaf, ni a gyfaddefwn mai yna y mae pregethu yr efengyl, ac nas gallai gael ei phregethu i fodau meidrol, mewn un bywyd byr.

Yr wyf yn gwneyd y sylwadau hyn i'r dyben o ryddhau fy hun oddiwrth y tasg caled o gymmeryd arnaf i osod gerbron y gynnulleidfa hon, bob pwnc o'r athrawiaeth o iachawdwriaeth, yn eu holl amrywiol ystyrion, megys ag yr ymddangosant yn y bywyd hwn, ac yn ol ein dealltwriaeth ni. Yr wyf yn gwneyd y sylwadau rhag arweiniol hyn i ryddhau fy hun oddiwrth y tasg mawr o derfynu y bregeth a ddechreuaf. Ni ddysgwyliais ei therfynu, nid wyf yn dysgwyl gweled ei diwedd, cyn yr olygfa derfynol. Nid wyf hyd y nod yn ei dechreu yn ei dechreuad; nid wyf amgen nâ gafaelyd ynddi, lle y mae yn dyfod ataf, yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg, oblegid yr oedd o'm blaen i; y mae o dragywyddoldeb i dragywyddoldeb.

Crist yw awdwr yr efengyl hon, y ddaear yma, dynion a benywod, holl hiliogaeth Adda ac Efa, a phob creadur byw sydd yn trigo ar wyneb y ddaear, sydd yn ehedeg yn yr awyr, sydd yn nofio yn y dyfroedd, neu sydd yn trigo yn y maesydd. Crist yw awdwr iachawdwriaeth i'r holl greadigaeth hon—i bob peth perthynol i'r byd daearol hwn a breswyliwn ni.

Byddai hyn, pa fodd bynag, yn groes i'n rhagfarn, i addef am fynyd, fod gan Grist, yn ei briodoleddau achubol, allu i waredu rhyw rai o weithredoedd ei ddwylaw; unrhyw greadur byw arall, heblaw plant Adda ac Efa;—ni fyddai hyn yn gydweddol â'n teimladau rhag-feddiannedig, a'n rhagfarnau hir fabwysiedig; eithr y mae efe wedi gwaredu y ddaear, ac y mae wedi gwaredu dynolryw a phob peth byw a ymsymuda arni; ac efe a orphena ei bregeth o'r efengyl pan orchfyga ei elynion, ac y gosodo ei elyn diweddaf o dan ei draed—pan ddinystrio farwolaeth, a'r hwn a fedd ei gallu hi—pan fo efe wedi cyfodi y deyrnas hon, a gor-

phen ei waith yr hwn a roddodd ei Dad iddo i'w wneuthur, a'i gyflwyno i'w Dad, gan ddywedyd, " Mi a wnaethym y gwaith, ac a'i gorphenais ef; nid yn unig mi a greais y byd, eithr mi a'i gwaredais; mi a wyliais arno, ac a roddais i'r bodau deallgar hyny ag a greaist trwof fi, eu goruchwyliaeth; ac y mae wedi ei gadw gyda pherffeithrwydd i bob creadur o ddealltwriaeth, i bob gradd o ddynolryw; mi a gedwais eu goruchwyliaeth yn ddilwgr; mi a wyliais drostynt, ac a ornwch lywodraethais eu holl weithredoedd, ac a gedwais yn fy llaw dynghedfenau dynion; ac mi a orphenais fy mhregeth o'r efengyl," pan yn cyflwyno i fyny y gwaith gorphenedig i'w Dad.

Fe gymmer braidd berson fel yr Iachawdwr, i bregethu un bregeth o'r efengyl; a chafodd hon ei dechreu gyda dechreuad pawb dynion ar y ddaear hon neu ryw un arall; ac ni therfyna byth cyn yr olygfa olaf, ac y byddo y cyfan wedi ei orphen, a'r deyrnas yn cael ei chyflwyno i'r Tad.

Ni ddysgwyliaf ond edrych i ryw ranau o honi, fel y mae yn dyfod ataf yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg o'r cyfnod Cristionogol. Yn awr mi a ddarllenaf ddadguddiad a roddwyd i Joseph Smith, ieu, a Sidney Rigdon, ac a elwir

"GWELEDIGAETH.

"1. Clywch, O chwi nefoedd, a dyro glust, O ddaear, a llawenhewch, chwi drigolion y ddaear, canys yr Arglwydd sydd Dduw, ac hebddo ef nid oes un Iachawdwr; mawr yw ei ddoethineb, rhyfeddol yn ei ffyrdd, ac helaethrwydd ei weithrediadau nis dichon neb ei gael allan; ei ddybenion ni fethant, ac nid oes neb ychwaith a ddichon attal ei law; o dragywyddoldeb i dragywyddoldeb yr un ydyw, a'i flynyddoedd ni ddarfyddant.

"2. Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd, Myfi, yr Arglwydd, ydwyf drugarog a graslawn i'r rhai a'm hofnant, ac ymhyfrydaf i anrhydeddu y rhai a'm gwasanaethant mewn cyfiawnder ac mewn gwirionedd hyd y diwedd; mawr fydd eu gwobr, a thragwyddol fydd eu gogoniant; ac iddynt hwy dadguddiaf bob dirgeledigaethau, ie, holl guddiedig ddirgeledigaethau fy nheyrnas o'r dyddiau gynt, a thros oesoedd i ddyfod y gwnaf yn hysbys iddynt hwy ddymuniad da fy ewyllys ynghylch yr holl bethau a berthynant i'm teyrnas; ie, hyd y nod rhyfeddodau tragywyddoldeb a gant eu gwybod, a phethau i ddyfod a ddangosaf iddynt, hyd y nod pethau llawer o genedlaethau; eu doethineb a fydd mawr, a'u deall a gyrhaedd i'r nef; ac o'u blaen hwynt doethineb y doeth a ddiflana, a dealltwriaeth y synwyrol a ddaw i'r dim; canys trwy fy Ysbryd y goleuaf hwynt, a thrwy fy ngallu y

gwnaf yn hyspys iddynt ddirgelion fy ewyllys; ïe, hyd y nod y pethau hyny ni welodd llygad, ac ni chlywodd clust, ac ni ddaethant etto i galon dyn.

"3. Nyni, Joseph Smith, ieu., a Sidney Rigdon, yn bod yn yr Ysbryd ar yr unfed dydd ar bymtheg o Chwefror, yn mhlwyddyn ein Harglwydd un fil wyth cant a deuddeg ar hugain. Trwy allu yr Ysbryd ein llygaid a agorwyd a'n dealltwriaethau a oleuwyd, fel ag i ganfod a deall pethau Duw,—hyd y nod y pethau hyny ag oeddynt o'r dechreuad cyn bod y byd, y rhai a ordeiniwyd gan y Tad, trwy ei unig-anedig Fab, yr hwn oedd yn mynwes y Tad, hyd y nod o'r dechreuad, am yr hwn yr ydym ni yn dwyn tystiolaeth, a'r dystiolaeth ag ydym ni yn ddwyn yw cyflawnder efengyl Iesu Grist, yr hwn yw y Mab, yr hwn a welsom ni, ac â'r hwn yr ymddyddanasom yn y weledigaeth nefol; canys tra yr oeddym yn gwneuthur gwaith y cyfieithad, yr hwn a benodasai yr Arglwydd i ni, daethom i'r nawfed adnod ar hugain o'r bummed bennod o Ioan, yr hon a roddwyd i ni fel y canlyn. Yn llefaru am adgyfodiad y meirw, mewn perthynas i'r rhai a gant glywed llef Mab y dyn, ac a ddeuant allan; y rhai a wnaethant dda yn adgyfodiad y cyfiawn, a'r rhai a wnaethant ddrwg yn adgyfodiad yr anghyfiawn. Yn awr, hyn a barodd i ni synu, canys yr oedd wedi ei roddi i ni gan yr Ysbryd; a thra yr oeddym yn myfyrio ar y pethau hyn, yr Arglwydd a gyffyrddodd â'llygaid ein dealltwriaethau, a hwy a agorwyd, a gogoniant yr Arglwydd a ymddysclenriodd o'n hamgylch; a gwelsom ogoniant y Mab ar ddeheulaw y Tad, a derbyniasom o'i gyflawnder; a gwelsom yr angylion santaidd, a'r rhai sydd wedi eu santeiddio, gerbron ei orsedd, yn addoli Duw a'r Oen, y rhai ydynt yn ei addoli ef yn oes oesoedd. Ac yn awr, wedi y tystiolaethau lawer a roddwyd am dano ef, hon yw y dystiolaeth, y ddiweddaf oll a roddwn ni am dano ef, ei fod ef yn fyw; canys ni a'i gwelsom ef, hyd y nod ar ddeheulaw Duw, a chlywsom y llais yn dwyn tystiolaeth mai ef yw unig-anedig y Tad,—mai ganddo ef, a thrwyddo ef, ac erddo ef y mae ac y cafodd y bydoedd eu creu, a bod eu trigolion yn feibion a merched cenedledig i Dduw. A hyn a welsom hefyd, ac yr ydym yn dwyn tystiolaeth, i un o angylion Duw, yr hwn oedd mewn awdurdod yn mhresennoldeb Duw, yr hwn a wrthryfelodd yn erbyn yr unig-anedig Fab, yr hwn yr oedd y Tad yn ei garu, a'r hwn oedd yn mynwes y Tad,—gael ei daflu i lawr o bresennoldeb Duw a'r Mab, a galwyd ef Colledigaeth, canys y nefoedd a wylasant drosto ef.—efe oedd Lucifer, mab y wawr ddydd. Ac ni a edrychasom, ac wele, efe a syrthiodd! a syrthiodd! hyd y nod mab y wawr ddydd. A thra yr oeddym etto yn yr Ysbryd, yr Arglwydd a orchymynodd i ni ysgrifenu y weledigaeth, canys ni a welsom Satan, yr hen sarff hòno—sef y diafol—yr hwn a wrthryfelodd yn erbyn Duw, ac a geisiodd gymmeryd teyrnas ein Duw ni a'i Grist ef, gan hyny y mae yn rhyfela â saint Duw, ac yn eu hamgylchynu o amgylch ogylch. Ac ni a welsom weledigaeth o ddyoddefiadau y rhai

hyny y rhyfelodd ef â hwynt ac a'u gorchfygodd, canys fel hyn y daeth llais yr Arglwydd atom ni.

"4. Fel hyn y dywed yr Arglwydd, mewn perthynas i'r holl rai ag ydynt yn adnabod fy ngallu, ac a gawsant eu gwneyd yn gyfranogion o hono, ac a oddefasant eu hunain, trwy allu y diafol, i gael eu gorchfygu, ac i wadu y gwirionedd, a beiddio fy ngallu—hwynthwy yw y rhai hyny ag ydynt yn feibion colledigaeth, am y rhai yr wyf yn dywedyd y buasai yn well iddynt pe na chawsent erioed eu geni, canys llestri digofaint ydynt hwy, wedi eu dedfrydu i ddyoddef digofaint Duw gyda'r diafol a'i angylion yn nhragywyddoldeb; mewn perthynas i'r rhai y dywedais nad oes faddeuant yn y byd hwn nac yn y byd a ddaw, gan eu bod wedi gwadu yr Ysbryd Glân ar ol ei dderbyn, ac wedi gwadu unig anedig Fab y Tad—wedi ei groeshoelio iddynt eu hunain, a'i osod yn waradwydd. Y rhai hyn ydynt hwy a gant fyned ymaith i'r llyn o dân a brwmstan, gyda'r diafol a'i angylion, a'r unig rai y bydd gan yr ail farwolaeth awdurdod arnynt; ie, yn wir, yr unig rai na chant eu gwaredu yn amser priodol yr Arglwydd, ar ol dyoddefiadau ei ddigofaint ef; canys yr holl rai ereill a gant eu dwyn allan trwy adgyfodiad y meirw, trwy fuddugoliaeth a gogoniant yr Oen a laddwyd, yr hwn oedd yn mynwes y Tad cyn gwneyd y bydoedd. A hon yw yr efengyl, y newyddion da ag y dygodd y llais allan o'r nefoedd dystiolaeth i ni, iddo ef ddyfod i'r byd, sef Iesu, i gael ei groeshoelio dros y byd, ac i ddwyn pechodau y byd, ac i santeiddio y byd, ac i'w lanhau oddiwrth bob anghyfiawnder; fel trwyddo ef yr achubid pawb a osododd y Tad yn ei allu ac a wnaed ganddo ef, y rhai a ogoneddant y Tad, ac a achuba holl weithredoedd ei ddwylaw, oddieithr meibion colledigaeth, y rhai a wadant y Mab ar ol i'r Tad ei ddadguddio ef; gan hyny efe a achuba bawb ond hwynt hwy; hwy a ânt ymaith i gospedigaeth ddiddarfod, yr hon sydd gospedigaeth ddiddiwedd, yr hon sydd gospedigaeth dragywyddol, i deyrnasu gyda'r diafol a'i angylion yn nhragywyddoldeb, lle nad yw eu pryf yn marw, na'r tân yn diffodd, yr hyn yw eu poenedigaeth; a'r diwedd o hono, na'r lle o hono, na'u poenedigaeth, nid oes un dyn yn gwybod, ac ni ddadguddiwyd hwynt, ac nid yw, ac ni chaiff ei ddadguddio i ddyn, oddieithr i'r rhai a wneir yn gyfranogion o hono; er hyny, myfi, yr Arglwydd, wyf yn ei ddangos trwy weledigaeth i lawer, ond yn ddioed yn ei gau i fyny drachefn; gan hyny ei ddiwedd, ei led, ei uchder, ei ddyfnder, a'i drueni, ni ddeallasant hwynt, nac un dyn ond y rhai a ordeiniwyd i'r farnedigaeth hon. A ni a glywsom lais, yn dywedyd, Ysgrifenach y weledigaeth, canys wele! hyn yw diwedd gweledigaeth dyoddefiadau yr annuwiol!

"5. A thrachefn, yr ydym yn dwyn tystiolaeth, canys ni a welsom ac a glywsom, a hyn yw tystiolaeth efengyl Crist mewn perthynas i'r rhai hyny a ddeuant allan yn adgyfodiad y cyfiawn; hwynthwy yw y rhai a dderbyniasant dystiolaeth Iesu, ac a gredasant yn ei enw ef, ac a fedyddiwyd yn ol dull ei gladdedigaeth ef, gan gael eu claddu yn y dwfr yn ei enw ef, a hyn yn ol y gor-

chymyn a roddodd ef, fel trwy gadw y gorchymynion y byddai iddynt gael eu golchi a'u glanhau oddiwrth eu holl bechodau, a derbyn yr Ysbryd Glân trwy arddodiad dwylaw yr hwn a ordeiniwyd ac a seliwyd i'r awdurdod hwn, a'r rhai a orchfygant trwy ffydd, ac a seliwyd gan Lân Ysbryd yr addewid; yr hwn a dywallta y Tad ar yr holl rai cyfiawn a chywir. Y rhai hyn ydynt eglwys y cyntaf-anedig. Y rhai hyn yw y rhai y rhoddodd y Tad bob peth i'w dwylaw,—hwynthwy ydynt y rhai sydd yn offeiriaid a breninoedd, y rhai a dderbyniasant o'i gyflawnder a'i ogoniant ef, ac sydd yn offeiriaid i'r Goruchaf yn ol urdd Melchisedec, yr hon oedd yn ol urdd Enoch, yr hon oedd yn ol urdd yr unig anedig Fab; gan hyny, megys y mae yn ysgrifenedig, Duwiau ydynt hwy, sef meibion Duw,—o ba herwydd, pob peth ydynt eiddo hwy, pa un ai bywyd ai angeu, neu bethau presennol neu bethau i ddyfod, pob peth sydd eiddo hwynt, a hwy ydynt eiddo Crist, a Christ yn eiddo Duw, a hwy a orchfygant bob peth; gan hyny na fydded i un dyn ymogoneddu mewn dyn, eithr yn hytrach bydded iddo ymogoneddu yn Nuw, yr hwn a ddarostynga bob gelynion dan ei draed,—y rhai hyn a breswyliant yn mhresennoldeb Duw a'i Grist ef yn oes oesoedd. Hwynthwy yw y rhai a ddyga efe gydag ef, pan ddaw yn nghymylau y nef, i deyrnasu ar y ddaear dros ei bobl. Y rhai hyn yw y rhai a gant ran yn yr adgyfodiad cyntaf. Y rhai hyn yw y rhai a ddeuant allan yn adgyfodiad y cyfiawn. Y rhai hyn yw y rhai sydd i ddyfod i fynydd Seion, ac i ddinas y Duw byw, y lle nefol, y santeiddiaf o bob lle. Y rhai hyn yw y rhai sydd wedi dyfod i gwmpeini aneirif o angylion, i gymmanfa gyffredinol eglwys Enoch, a'r cyntaf-anedig. Y rhai hyn ydynt hwy ag y mae eu henwau yn ysgrifenedig yn y nef, lle y mae Duw a Christ yn farnwr pawb. Y rhai hyn ydynt hwy ag ydynt yn ddynion cyfiawn wedi eu gwneyd yn berffaith trwy Iesu cyfryngwr y cyfammod newydd, yr hwn a weithiodd allan y Iawn perffaith hwn trwy dywalltiad ei waed ei hun Y rhai hyn ydynt hwy ag y mae eu cyrff yn nefol, gogoniant y rhai yw eiddo yr haul, sef gogoniant Duw, yr uchaf o hawb, gogoniant yr hwn yr ysgrifenir am haul y ffurfafen ei fod yn gysgod o hono.

"6. A thrachefn, ni a welsom y byd daearol, ac wele a llyna, y rhai hyn ydynt hwy sydd o'r daearol, gogoniant y rhai a wahaniaetha oddiwrth eiddo eglwys y cyntaf anedig, y rhai ydynt wedi derbyn cyflawnder y Tad, hyd y nod megys y mae eiddo y lleuad yn gwahaniaethu oddiwrth haul y ffurfafen. Wele, y rhai hyn ydynt hwy a fuont farw heb ddeddf, ac hefyd hwy y rhai ydynt ysbrydion dynion yn cael eu cadw yn ngharchar, y rhai yr ymwelodd y Mab â hwynt ac y pregethodd yr efengyl iddynt, fel y bernid hwy yn ol dynion yn y cnawd, y rhai ni dderbyniasant dystiolaeth Iesu yn y cnawd, ond a'i derbyniasant yn ol llaw. Y rhai hyn ydynt hwy ag sydd yn ddynion anrhydeddus y ddaear, y rhai a ddallwyd gan gyfrwysdra dynion. Y rhai hyn ydynt hwy a dderbyniant o'i ogoniant, eithr nid o'i gyflawnder

Y rhai hyn ydynt hwy a dderbyniant o bresennoldeb y Mab, eithr nid o gyflawnder y Tad; gan hyny, cyrff daearol ydynt, ac nid cyrff nefol, a gwahaniaethant mewn gogoniant megys y mae y lleuad yn gwahaniaethu oddiwrth yr haul. Y rhai hyn ydynt hwy nid ydynt ddewrion yn nhystiolaeth Iesu; gan hyny ni chawsant y goron dros deyrnas ein Duw. Ac yn awr, hyn yw diwedd y weledigaeth a welsom ni am y daearol, yr hon y gorchymynodd yr Arglwydd i ni ei hysgrifenu tra yr oeddym etto yn yr Ysbryd.

"7. A thrachefn, ni a welsom ogoniant y tan-ddaearol, gogoniant yr hwn yw y lleiaf, hyd y nod megys y mae gogoniant y ser yn gwahaniaethu oddiwrth ogoniant y lleuad yn y ffurfafen. Y rhai hyn ydynt hwy ni dderbyniasant efengyl Crist, nac ychwaith dystiolaeth Iesu. Y rhai hyn ydynt hwy nad ydynt yn gwadu yr Ysbryd Glân. Y rhai hyn ydynt hwy a deflir i lawr i uffern. Y rhai hyn ydynt hwy na waredir oddiwrth y diafol hyd yr adgyfodiad olaf, hyd oni fyddo i'r Arglwydd, sef Crist yr Oen, orphen ei waith. Y rhai hyn ydynt hwy na dderbyniant o'i gyflawnder ef yn y byd tragywyddol, eithr o'r Ysbryd Glân trwy weinidogaeth y daearol; a'r daearol trwy weinidogaeth y nefol; ac hefyd y tan-ddaearol a'i derbyni trwy weinidogaeth angylion, y rhai a benodwyd i weinyddu iddynt hwy, neu y rhai a benodwyd i fod yn ysbrydion gwasanaethgar iddynt hwy, canys hwy a fyddant yn etifeddion iachawdwriaeth. Ac felly y gwelsom yn y weledigaeth nefol, ogoniant y tan-ddaearol, yr hwn sydd yn rhagori ar bob dealltwriaeth, ac nid oes un dyn yn ei adnabod oddieithr yr hwn y mae Duw wedi ei ddadguddio iddo. Ac felly ni a welsom ogoniant y daearol, yr hwn sydd yn rhagori yn mhob peth ar ogoniant y tan-ddaearol, sef mewn gogoniant, ac mewn gallu, ac mewn nerth, ac mewn llywodraeth. Ac felly ni a welsom ogoniant y nefol, yr hwn sydd yn rhagori yn mhob peth,—lle y mae Duw, sef y Tad, yn teyrnasu ar ei orsedd yn oes oesoedd; o flaen gorsedd yr hwn y mae pob peth yn ymgrymu mewn gostyngedig barch, ac yn rhoddi iddo ef ogoniant yn oes oesoedd. Hwynthwy a arosant yn ei bresennoldeb ydynt eglwys y cyntaf anedig, a hwy a welant megys eu gwelir, ac a adnabyddant megys yr adnabyddir hwynt, gan eu bod wedi derbyn o'i gyflawnder ac o'i ras ef; ac efe a'u gwna hwynt yn ogyfuwch mewn awdurdod, mewn gallu, ac mewn llywodraeth. Ac un yw gogoniant y nefol, megys ag y mae gogoniant yr haul yn un. Ac un yw gogoniant y daearol, megys ag y mae gogoniant y lleuad yn un. Ac un yw gogoniant y tan-ddaearol, megys ag y mae gogoniant y ser yn un; canys megys ag y mae un seren yn gwahaniaethu oddiwrth seren arall mewn gogoniant, felly y gwahaniaetha un oddiwrth y llall mewn gogoniant yn y byd tan-ddaearol; canys y rhai hyn ydynt hwy y rhai ydynt eiddo Paul, ac eiddo Apolos, ac eiddo Cephas. Dyma y rhai sydd yn dywedyd fod rhai o honynt yn eiddo un ac ereill yn eiddo y llall,—rhai yn eiddo Crist, a rhai yn eiddo Ioan, a rhai yn eiddo Moses,

a rhai yn eiddo Elias, a rhai yn eiddo Esaias, a rhai yn eiddo Isaiah, a rhai yn eiddo Enoch, eithr ni dderbyniasant yr efengyl, na thystiolaeth Iesu, na'r prophwydi, na'r cyfammod tragywyddol. Yn olaf oll, y rhai hyn ydynt hwy ni chesglir gyda'r saint, i gael eu cipio i fyny i eglwys y cyntaf-anedig, a'u derbyn i'r cwmwl. Y rhai hyn ydynt hwy sydd yn gelwyddwyr, yn hudolwyr, yn odinebwyr, yn buteinwyr, a phwy bynag sydd yn caru ac yn gwneuthur celwydd. Y rhai hyn ydynt hwy ag sydd yn dyoddef digofaint Duw ar y ddaear. Y rhai hyn ydynt sydd yn dyoddef dialedd tân tragywyddol. Y rhai hyn ydynt hwy a deflir i lawr i uffern i ddyoddef digofaint Duw Hollalluog hyd gyflawnder yr amseroedd pan fydd Crist wedi darostwng ei holl elynion dan ei draed, ac wedi perffeithio ei waith, pan rodda i fyny y deyrnas, ac y cyflwyna hi i'r Tad yn ddifrycheulyd, gan ddywedyd,—Myfi a orchfygais ac a sethrais y gwin-wryf fy hunan, sef gwin wryf llidiogrwydd digofaint yr Hollalluog Dduw. Yna y coronir ef â choron ei ogoniant, i eistedd ar orsedd ei allu i deyrnasu yn oes oesoedd. Eithr wele, a llyna, ni a welsom ogoniant a thrigolion y byd tan-ddaearol, eu bod mor aneirif â'r ser yn ffurfafen y nef, neu megys y tywod ar fin y môr, a chlywsom lais yr Arglwydd, yn dywedyd, Y rhai hyn oll a gant blygu y glîn, a phob tafod a gaiff gyffesu iddo ef sydd yn eistedd ar yr orsedd yn oes oesoedd; canys hwy a fernir yn ol eu gweithredoedd, a phob dyn a dderbynia yn ol ei weithredoedd ei hun, ei lywodraeth ei hunan yn y trigfanau a barotowyd, a hwy a fyddant yn weision i'r Goruchaf, ond lle y mae Duw a Christ yn preswylio nis gallant hwy ddyfod, trwy fydoedd diddiwedd. Hyn yw diwedd y weledigaeth a welsom ni, yr hon y gorchymynwyd i ni ei hysgrifenu tra yr oeddym etto yn yr Ysbryd.

"8. Ond mawr a rhyfeddol yw gweithredoedd yr Arglwydd, a dirgeledigaethau ei deyrnas y rhai a ddangosodd efe i ni, y rhai ydynt yn rhagori ar bob dealltwriaeth mewn gogoniant, ac mewn gallu, ac mewn llywodraeth, y rhai y gorchymynodd ef i ni beidio eu hysgrifenu tra yr oeddym etto yn yr Ysbryd, ac nid ydynt gyfreithlawn i ddyn eu mynegi; ac nid yw dyn yn alluog ychwaith i'w gwneyd yn hysbys, canys nid ydynt i'w canfod na'u deall ond trwy allu yr Ysbryd Glân, yr hwn a rodda Duw i'r rhai hyny a'i carant ef, ac a burant eu hunain ger ei fron; i'r rhai y mae ef yn rhoddi y rhagorfraint hon o weled a gwybod drostynt eu hunain, fel trwy allu ac eglurhad yr Ysbryd, tra yn y cnawd, y byddont yn alluog i oddef ei bresennoldeb ef yn myd y gogoniant. Ac i Dduw a'r Oen y byddo gogoniant, ac anrhydedd, a llywodraeth yn oes oesoedd. Amen."

Dyma eiriau y Weledigaeth a roddwyd i Joseph a Sidney. Mae fy meddwl yn gorphwys ar y pwnc hwn, ar y rhan hon o efengyl yr iachawdwriaeth; ac y mae wedi bod felly, fwy neu lai, am lawer iawn o flynyddau. Mae yr amgylchiadau a'm ham-

gylchynant braidd bob dydd—y pethau a welaf ac a glywaf, yn achosi i'm meddwl fyfyrio ar sefyllfa dynolryw, ac yn creu ynof awydd i gael allan—i ddysgu paham y mae pethau megys ag y maent; paham y gwnai yr Arglwydd ffurfio byd fel y beleu ddaearol hon, a'i osod mewn aymudiad—yna ei boblogi â bodau deallgar, ac ar ol hyny daflu gorchudd dros y cyfan, a chuddio ei hun oddiwrth ei greadigaeth—cuddio rhagddynt ddoethineb, gogoniant, gwirionedd, rhagoroldeb, gwir egwyddorion ei nodweddiad, a'i fwriad yn ffurfio y ddaear.

Paham y taflwyd yr orchudd hon drostynt, a'u gadael mewn dygu dywyllwch—eu gadael i gael eu harwain ymaith gan athrawiaethau cyfeiliornus, y rhai a'u gwnelent hwy yn feius gerbron yr Arglwydd, yr hwn a'u gosododd ar wyneb y ddaear hon? Mae fy mhrofiad a'm sylw beunyddiol yn achosi i mi edrych i mewn i'r pethau hyn. A allaf briodoli y cyfan i ddoethineb yr Hwn a gorffolodd y ddaear hon, ac a'i poblogodd â bodau deallgar; a gweled y bobl yn dymuno yn onest i wneuthur yn iawn trwy ystod y dydd, ac na ddyrchafent law na sawdl yn erbyn yr Hollalluog, eithr y dewisent yn hytrach gael eu penau wedi eu cymmeryd oddiar eu cyrff, nâ'i ddianrhydeddu ef? Ac etto, yr ydym yn clywed un yn gwaeddi ar y llaw ddeheu, Dyma gyfraith Duw, dyma'r ffordd iawn; un arall ar yr aswy, yn dweyd yr un peth; un arall o'r tu blaen, ac un arall o'r tu ol; ac o bob pwynt y cwmpawd, y mae cannoedd a miloedd o honynt, a'r oll yn gwahaniaethu oddiwrth eu gilydd.

Y maent hwy yn gwneyd y goreu a allant, yr wyf yn addef. Gwelwch breswylwyr y ddaear, fel y gwahaniaethant yn eu rhagfarnau, ac yn eu crefydd. Pa beth yw crefydd yr oes? Pa beth yw holl gyfreithiau gwladol a llywodraethau yr oes? Nid ydynt ond traddodiadau yn unig, heb un eithriad. A yw y bobl yn gwybod hyn, mai grym eu dysgeidiaeth sydd yn gwneyd *right* a *wrong* gyda hwynt? Nid y llinell ag y mae yr Arglwydd wedi ei thynu allan; nid y gyfraith ag a roddodd yr Arglwydd iddynt; nid y cyfiawnder ag sydd yn ol cymmeriad yr Hwn a greodd bob peth, ac sydd trwy ei law ei hun yn llywodraethu a rheoli pob peth, sydd yn gwneyd hyny, eithr rhagfarn dysgeidiaeth—y teimlad rhag feddiannedig ag a geuedlir yn nghalonau plant dynion, gan wrthddrychau amgylchynol; gan mai creaduriaid amgylchiadau yw y rhai hyny a lywodraethir ac a reolir ganddynt fwy

neu lai.—Pan arweinir hwy fel hyn i wahaniaethu oddiwrth eu gilydd, y mae yn magu ynddynt deimladau gwahanol; achosa iddynt wahaniaethu mewn egwyddor, dyben, a gweithrediad; yn eu harferion, crefydd, cyfreithiau, a'u hachosion teuluaidd, trwy yr holl fywyd dynol; ac etto y mae pob un, o bob cenedl o dan y nefoedd, yn ystyried mai hwy yw y bobl oreu—mai hwy yw y mwyaf cyfiawn, a'r rhai a feddant y dynion goreu a mwyaf gwybodus yn offeiriaid a llywodraethwyr, a'r rhai agosaf yn gwneuthur y peth a geisia yr Arglwydd ganddynt. Nid oes un genedl ar y ddaear hon ag nad yw yn arddel y barnau hyn.

(*I'w barhau.*)

Y GOLYGYDD YN CROESI EI HUN.

Nid peth anghyffredin iawn yw fod golygyddion yn croesi eu hunain; mae hyny yn dygwydd yn ddigon mynych, ac yn rhy fynych o lawer. Eithr nid oes neb yn berffaith, i allu attal hyny pryd y mynont. Yr ydym ninnau wedi bod yn euog o groesi ein hunain hefyd, fel y canfyddir oddiwrth y llythyr canlynol:—

"Mr. Gol.,—Fel cysson ddarllenydd eich Udgorn clodwiw, dymunaf yn ostyngedig gael eglurhad ar yr hyn a ymddangosodd yn yr Udgorn o'ch eiddo, tud. 352, am y fl. 1851, sef eich amddiffyniad synwyrlawn yn wyneb y cyhuddiad o aml-wreigiaeth yn mhlith y Saint, a mawr barch i chwi am hyny; ond etto ymddengys yn hynod i mi weled yr un golygydd parchus wedi newid cymmaint yn ei farn cyn pen dwy flynedd; a thaew fe yn dod allan gan chwythu yn gryf yn yr Udgorn cyntaf yn 1853, Cyhoeddwch ryddid i bell ac agos o'r Saint i gymmeryd a fynont o wragedd. Yn awr, Mr. Gol., y gofyniad ydyw, pa un o'ch Udgyrn sydd i gredu, fel y gallwyf losgi y celwyddwr yn ddioed. Dymunaf arnoch i osod hwn yn yr Udgorn, yngbyd â'ch atebiad chwithau, fel y gallwyf fi ac ereill gael eich meddwl ar y pwnc.

Ydwyf, yr eiddoch yn ostyngedig,

Maesteg. John Jeremiau."

Buom yn dysgwyl am rywbeth o'r fath er pan gyhoeddasom y Dadguddiad ar Aml-wreigiaeth; ac y mae yn dda genym yn awr i gael cyfleusdra i ddweyd gair drosom ein hunain.

Ni fuom erioed yn honi y gwyddem bob peth, a bod pob peth a ddywedem yn gywir; canys gwyddem y gallasem lithro mewn meddwl, gair, a gweithred. Cyn dyfod i'r Eglwys hon gallasem fod wedi ysgrifenu llawer o bethau a fyddent yn groes i'r hyn a

ysgrifenasom wedi hyny; ac ar ol dyfod i'r Eglwys, gallwn fod wedi dweyd rhai pethau ar droion, yn ein hanwybodaeth, ag sydd yn groes i'r gwirionedd. Felly y mae wedi bod mewn cyssylltiad â'r pwnc o Aml-wreigiaeth. Pan oedd y sectariaid yn curo ar y Saint oddeutu dwy flynedd yn ol, ynghylch hyny, teimlasom duedd i'w hamddiffyn, a cheisio profi i'r cyhoedd nad oedd aml-wreigiaeth yn beth goddefol yn eu plith. Wel, nid oedd yn oddefadwy yn y wlad hon, ac ni fydd chwaith; a chan na wyddem ni well y pryd hwnw, ymdrechasom brofi allan o Lyfr Mormon a'r Athrawiaeth a Chyfammodau, nad oedd y Saint yn caniatâu mwy nag un wraig i bob gwr, yn agos yn yr un dull ag y mae parchedigion Cymru yn ymdrechu profi bod eu barnau cyfeiliornus hwy yn gysson â'r Beibl. Ni a ymdrechwn yn fwy o hyn allan i fod yn ddystaw am yr hyn a fyddom yn anwybodus yn ei gylch. Wedi i ni gael y fraint o glywed yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth yn cael ei hegluro, gorfu i ni ei chredu fel rhyw athrawiaeth arall; ond cyn hyny, yr oeddem o'r un farn ag enwadau crefyddol ein gwlad, ac yn anwybodus fel hwythau. Y ydym yn credu pob gwirionedd fel ag y mae yn cael ei ddad-guddio gan Dduw; a meddyliwn fod llawer o egwyddorion i gael eu dadguddio etto, ag na wyddom ni yn awr ddim yn eu cylch; canys nid yw pregeth fawr yr Efengyl etto wedi ei gorphen. Yn awr oedd yr amser i'r Eglwys hon gyfaddef yr egwyddor yma gerbron y byd: buasai ei chyfaddef yn gynt, fe ddichon, yn beryglus.

Wedi derbyn goleuni newydd ar y pwnc, nis gallwn farnu yn awr fod yr hyn a ddyfynasom o'r Ath. a Chyf. a Llyfr Mormon, yn milwrio dim yn erbyn aml-wreigiaeth yn mhlith y Saint. Yr hyn a ddyfynasom o'r Ath. a Chyf., tud. 300, sydd fel hyn:—"Yn gymmaint â bod eglwys Crist wedi ei gwarthruddo fel o fod yn euog o'r trosedd o odineb ac aml-wreigiaeth, cyhoeddwn ein bod yn credu y dylai un dyn gael un wraig, ac un fenyw ond un gwr, &c." Nid yw y geiriau hyn yn gosod allan na ddylai dyn gael rhagor nag un wraig, eithr y dylai gael *un*; ac o'r ochr arall, dywedir yn bendant nad yw gwraig i gael mwy nag un gwr. Drachefn, ni a sylwn ar y geiriau a ddyfynasom o Lyfr Mormon, tud. 101 a 102. Darllenir yno, "Fel hyn y dywed yr Arglwydd, Mae y bobl hyn yn dechreu myned i ddrygioni; ni ddeallant yr ysgrythyrau; canys y maent yn ceisio esgusodi eu hunain i

buteinio, o herwydd y pethau a ysgrifenwyd mewn perthynas i Ddafydd, a Solomon ei fab. Wele, yr oedd gan Ddafydd a Solomon yn ddiau lawer o wragedd a gordderch wragedd, yr hyn beth oedd yn ffiaidd ger fy mron i, medd yr Arglwydd." Yn awr, ni sonir yma ond am Dafydd a Solomon, tra yr oedd aml-wreigiaeth yn cael ei arferyd gan amryw ereill. Mae y Beibl yn dangos fod ymddygiad Dafydd a Solomon yn ffiaidd yn ngolwg Duw, nid o herwydd fod llawer o wragedd ganddynt, ond o herwydd na chadwasant orchymynion yr Arglwydd mewn cyssylltiad â hwynt; ac felly yr oedd dilyn eu siampl hwy yn hyny yn beth ffiaidd yn ngolwg yr Arglwydd. Dywedir yn 2 Sam. xii, 8—11, mai yr Arglwydd a roddodd y gwragedd i Dafydd, ac mai efe wedi hyny a'u cymmerodd oddiwrtho o herwydd ei ffieidd-dra yn ymwneyd â gwraig dyn arall, yr hon ni roddodd yr Arglwydd iddo. Ffieidd-dra Solomon, drachefn, a allai fod yn gynnwysedig mewn cymmeryd gwragedd dyeithr o blith y cenedloedd, yn groes i ewyllys yr Arglwydd, y rhai a'i harweiniasant ef i droi ei galon at dduwiau ei wragedd (1 Bren. xi): pe cymmerasai efe lawer o wragedd o blith ei bobl ei hun, nid ymddengys i ni na fuasai yn boddloni yr Arglwydd. Yr hyn a ddywed y Dadguddiad a roddwyd trwy Joseph Smith yw, fod yr Arglwydd wedi cyfiawnhau ei weision gynt, ac yn eu mysg Dafydd a Solomon, i gymmeryd amryw wragedd, ac nid wedi ei cyfiawnhau am groesi ei orchymynion ef. Yn awr etto, cawn sylwi ar y geiriau a ganlynant y dyfyniad blaenorol o Lyfr Mormon; sef, "Ni chaiff un dyn yn eich plith chwi (y Nephiaid) ond un wraig; a gordderch-wragedd, ni chewch un; canys yr wyf fi, yr Arglwydd, yn ymhyfrydu mewn diweirdeb benywod. A phuteindra sydd ffiaidd ger fy mron i; felly y dywed Arglwydd y lluoedd. Am hyny, y bobl hyn a gant gadw fy ngorchymynion i, medd Arglwydd y lluoedd, neu ynte, melldigedig fydd eu tir er eu mwyn hwynt. Canys os myfi, medd Arglwydd y lluoedd, a gyfodaf i mi hâd, mi a orchymynaf fy mhobl; onide, hwy a gant wrandaw ar y pethau hyn." Gwelwn fod yma waharddiad pendant i'r Nephiaid: ond nid yw yn waharddiad i'r Saint yn yr oes hon; canys y mae Duw yn awr am gyfodi had, ac y mae wedi dadguddio hyny i'w bobl, fel yr awgrymai wrth y Nephiaid y gwnelai.

Gobeithiwn bellach ein bod wedi llwyddo i gyssoni pethau â'u gilydd, er boddlonrwydd ein darllenwyr. Nid gwaith hawdd i'w

cyssoni llawer o ysgrythyrau â'u gilydd; mae duwinyddion mwyaf ein gwlad yn methu lawer pryd. Nid ym ni ond dechreu dysgu; eithr y mae genym ysgol-feistri da, sef apostolion Duw, a dysgwyliwn wybod llawer o bethau yn well maes o law. Ond gwyddom hyn eisoes nad ydym wedi "cyhoeddi rhyddid i bell ac agos o'r Saint i gymmeryd â fynent o wragedd." Nid oes hawl gan neb i gymmeryd mwy nag un wraig mewn un wlad ar y ddaear ond yn Seion; ac nis gellir cymmeryd mwy nag un yn Seion, heb ganiatâd prif-lywydd yr Eglwys; a'r wraig gyntaf sydd i gydio yn llaw yr ail, a'i rhoddi i'w gwr. Mae llawer o swyddogion uchel yn Seion na feddant ond un wraig, tra mae ereill yn meddu rhagor. Ystyrir y priodasau a weinyddir yn y wlad hon a gwledydd ereill yn rai cyfreithlawn hyd angeu, a Seion yw y lle i'w sicrhau am bob tragywyddoldeb, ac nid i'w diddymu. Ceir cyfleusderau etto i egluro llawer yn ychwaneg ynghylch yr ogwyddor newydd hon, fel na fydd achos i neb fod heb wybod yr oll yn ei chylch.

Yr ydym hefyd wedi derbyn llythyr ar y pwnc hwn oddiwrth un William Thomas, yr hwn, o herwydd ei ddull ceccus, a feddyliwn yw y William Thomas hwnw, gynt o Aberdâr, ag sydd yn awr wedi ei esgymuno o'n heglwys unwaith yn rhagor. Nid ydym ni yn meddwl treulio rhagor o amser i ymgomnio ag ef, ac ni chynghorem neb a'i'l i wneyd hyny; eithr cyhoeddwn £10 o wobr iddo ef, a phawb ereill, a allo brofi ein bod ni (y Golygydd) wedi derbyn arian oddiwrth y Saint, neu oddiwrth rhyw ddynion ereill, heb roddi cyfrif am danynt.

YR EFENGYL.

EFENGYL yr Iesu sy'n llawn o fendithion
   I bawb o'r ffyddloniaid a geisiant mewn ffydd;
Mae ganddi addewid o'r bywyd sy'r awrhon,
   Ac hefyd addewid o'r bywyd a fydd:
Hi ddwg i'r ufyddion dystiolaeth tra eglur,
   Eu bod hwy yn feibion a merched i Dduw;
Cant ddoniau yr Yspryd i'w tywys yn gywir
   I wlad a ordeiniodd ein Tad i ni fyw.

Aberamman. JOHN LLEWELYN.

MYNEGIAD CYFRIFIADOL

O EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF YN YR YNYSOEDD PRYDEINIG,

Am yr Hanner blwyddyn yn terfynu Rhag. 31, 1852

Cynnadleddau.	*Cang.*	*D.*	*A.*	*Hen.*	*Off.*	*Ath.*	*Di.*	*Tor*	*Mar.*	*Ymf.*	*Bed.*	*Oll.*
1 Manchester......	35	1	0	170	196	117	55	136	28	5	384	3282
2 Llundain	40	1	0	174	124	104	58	153	20	13	394	2464
3 Birmingham	20	1	0	109	129	74	47	124	15	0	172	1883
4 South	29	1	0	56	79	49	44	119	15	0	130	1218
5 Norwich	26	2	0	63	57	34	25	81	8	4	203	1061
6 Liverpool	12	1	0	48	62	40	28	46	7	9	77	1041
7 Sheffield	21	1	0	40	71	41	17	78	6	7	85	951
8 Nottinghamshire..	16	0	0	59	57	49	27	46	5	0	100	948
9 Bradford	19	1	0	60	66	46	14	57	1	0	63	854
10 Cheltenham	22	0	0	68	48	38	26	97	6	0	72	842
11 Herefordshire....	28	0	1	74	47	39	24	14	4	1	49	790
12 Warwickshire....	28	0	0	70	45	30	18	23	5	0	44	710
13 Preston	15	1	0	65	48	36	13	18	1	0	17	687
14 Bedfordshire	19	2	0	49	41	22	21	51	6	0	113	668
15 Worcestershire ..	16	0	0	40	30	19	14	65	6	0	72	632
16 Newcastle-on-Tyne	16	1	0	69	44	26	14	29	6	0	33	623
17 Kent	22	0	0	45	41	29	18	35	2	3	138	613
18 Southampton	16	0	0	26	38	27	14	41	3	0	79	605
19 Reading	17	0	0	52	30	26	17	39	9	1	61	557
20 Staffordshire	14	1	2	58	40	25	16	76	8	0	55	529
21 Lincolnshire	20	0	2	36	33	27	8	17	3	4	24	467
22 Derbyshire	14	1	0	39	32	22	11	18	1	0	33	438
23 Leicestershire....	11	1	0	28	20	16	13	31	2	0	48	437
24 Essex..............	14	0	0	33	16	16	11	33	1	0	76	320
25 Cambridgeshire ..	10	0	0	22	25	14	8	21	0	2	42	316
26 Hull	7	0	0	24	11	19	6	13	4	0	25	294
27 Dorsetshire.......	7	0	0	14	10	12	12	18	1	0	24	261
28 Shropshire	9	0	0	20	17	10	5	19	4	0	8	231
29 Land's end	6	0	0	14	14	10	5	14	4	0	50	229
30 Carlisle...........	4	0	0	15	5	7	3	5	0	0	29	157
31 Morganwg Ddwyr.	32	0	5	290	126	127	104	160	18	3	165	2258
32 Sir Fynwy	19	0	0	91	25	31	28	107	6	0	60	617
33 Morganwg Orllew.	18	0	0	71	37	27	20	25	3	0	36	477
34 Llanelli	12	0	0	58	13	19	12	31	3	0	43	395
35 Dean Penfro	12	0	0	34	6	5	5	4	1	0	26	180
36 Sir Frycheiniog..	11	0	0	35	10	8	7	7	1	1	21	169
37 Caerfyrddin	7	0	0	24	7	5	7	6	0	0	10	163
38 Sir Ddinbych....	3	0	0	16	6	5	4	8	1	0	9	135
39 Sir Aberteifi	6	0	0	20	9	4	3	0	0	0	13	133
40 Sir Fflint........	4	0	0	18	10	4	2	4	0	0	13	116
41 Sir Feirionydd ..	6	0	0	18	2	1	1	4	0	0	2	66
42 Sir Fôn...........	6	0	0	9	5	3	1	27	0	0	8	54
43 Gogledd Penfro..	5	0	0	13	1	4	2	9	0	0	8	54
44 Dyffryn Conwy ..	3	0	0	11	4	3	2	2	0	0	5	52
45 Glasgow	29	1	0	127	99	110	37	132	14	9	166	2030
46 Edinburgh	19	0	0	53	45	39	16	63	3	12	65	745
47 Dundee	7	0	0	14	17	15	8	45	2	0	28	330
48 Belfast...........	5	0	0	10	5	4	2	16	0	4	10	86
49 Dublin (Cangen)	1	0	0	4	1	1	1	2	0	0	8	33
50 Londonderry etto	1	0	0	2	3	1	0	3	0	0	0	21
51 Isle of Man......	3	0	0	13	6	4	2	1	1	7	4	105
Cyfanswm....	742	17	10	2572	1913	1416	856	2164	234	85	3400	32339

Y LLYWYDDIAETHAU.

LLYWYDDIAETH YR EGLWYS YN YR YNYSOEDD PRYDEINIG.

LLYWYDD.

Samuel W. Richards.

CYNGHORWR.

Levi Richards.

LLYWYDDIAETH YR EGLWYS YN NGHYMRU.

LLYWYDD.

William S. Phillips.

CYNGHORWYR.

John Davis, Thomas Pugh.

LLYWYDDION ADRANAU.

LLYWYDD.	ADRAN.
C. H. Wheelock,	Cynnadleddau Manchester, Liverpool, a Preston.
Jacob Gates,	Cynnadleddau Llundain, Reading, Kent, ac Essex.
Isaac C. Haight,	Cynnadleddau Birmingham, Cheltenham, South, Worcestershire, a Bedfordshire.
A. H. Harmon,	Cynnadleddau Newcastle-on-Tyne, Hull, a Carlisle.
Moses Clawson,	Cynnadleddau Lincolnshire, Bradford, Derbyshire, a Warwickshire.
Robert Campbell,	Cynnadleddau Glasgow, Edinburgh, a Dundee.

LLYWYDDION AC YSGRIFENWYR CYNNADLEDDAU.

LLYWYDD.	YSGRIFENYDD.	LLYWYDD.	YSGRIFENYDD.
1 Jonathan Midgley,	Jas. Johnstone.	27 Edward Frost,	J. W. Hains.
2 James Marsden,	T. C. Armstrong	28 Charles Derry,	Thos. Williams.
3 A. Marcham,	Charles Jones,	29 W. G. Mills,	Samuel Francis.
4 George Halliday,	Henry Folstone,	30 A. M. Harmon	John Irving.
5 C. V. Spencer,		31 Dan Jones,	W. D. Jones.
6 A. F. McDonald,	John R Winter	32 Thomas Giles	G. W. Davies
7 John Albiston,		33 Robert Evans,	George Bywater,
8 Henry Savage,	John Pimm.	34 Abednego Jones,	David Williams.
9 R. O. Menzies,		35 John Price,	Dan. Williams.
10 John Hyde, sen.,	William Clark.	36 John D. Roberts,	Wm. Williams.
11 Vincent Shurtleff,	Thos. Williams	37 Thos. C. Martill,	Isaac Jones.
12 Wm. Speakman,	Richard Tilt,	38 John Parry, ieu.,	H C. Morris.
13 J. W. Young,	John Foley.	39 John Evans,	David John.
14 Job Smith,	Jos. Chapman	40 William Parry,	Lewis Davies.
15 Matthew Rowan,	John Kelly.	41 W. W. Richards,	John Jones,
16 William McGhie,	Robert Hazon,	42 William Simms,	John Davies.
17 John W. Lewis,	Henry Maibin,	43 Philip Sykes,	Thomas Evans.
18 Richard Rostron,	Chas. Kemmish	44 Richard Roberts,	W. Davies, ieu,
19 Thomas Squires,	Henry Kendall.	45 John Lyon	Patrick Lynch.
20 Jos. Westwood,	William Wright	46 T. W. Brewerton,	F. C. Robinson.
21 J. Carmichael,	Edward Weaver.	47 Jas. McNaughtan,	James Mair.
22 George Kendall,	John Bush.	48 Gilbert Clements,	Samuel Ferris.
23 John O. Angus,	Thos. Harrald.	49 Edw. Sotherland,	T. Sutherland.
24 Martin Slack,	E L. T Harrison	50 R. G Frazer,	Hugh Sheppard.
25 J. V. Long,	John Brown.	51 John Kelly,	T. B. Bourne.
26 J. T. Hardy,	A. S. Green		

AMRYWIAETHAU, &c.

Gwell i ddyn fod ei weithredoedd ei hun yn ei glodfori, na bod geiriau un arall. "Adnebydd dy hun," ebe Bias; "felly ni chaiff un gwenieithwr dy dwyllo."

Cadw dy dafod, a chadw dy gyfaill; ychydig o eiriau a orchuddiant lawer o ddoethineb, a'r ffol a gyfrifir yn ddoeth tra y tawo.

Na ddysgwyliwch fyth gynnorthwy na chysur yn eich anghenion, oddiwrth gymdeithion meddw.

Dylem fod yn ofalus i deilyngu cymmeriad da, trwy ymddwyn yn rhinweddol; ac ond cymmeryd y gofal dyledus nid oes achos bod yn rhy awyddus am y llwyddiant.

Hwyliodd 332 o Saint o Liverpool, ar y 17eg o'r mis hwn, ar fwrdd yr "Ellen Maria," dan lywyddiaeth yr Henuriad Clawson. Yn mhlith y nifer yr oedd yr Henuriad Thomas Pugh, o'r Lywyddiaeth Gymreig, a'r Henuriad George Kendal, diweddar lywydd Cynnadledd Derbyshire.—Hefyd, ar y dydd blaenorol, hwyliodd y "Forest Monarch" gyda 227 o'r Saint Danaidd ar ei bwrdd, dan lywyddiaeth yr Henuriad John Forssgren.

Y Planedau Newyddion.—Mae ein gwybodaeth o'r gyfundraeth heuliog wedi ei chynnyddu yn ystod y flwyddyn 1852, trwy ddarganfyddiad dim llai nâ saith o blanedau newyddion, i gyd hyd yn hyn yn anadnabyddus, y rhai a gylch-droant yn y twr rhwng Mawrth a Jupiter. Mae y twr hwn yn awr yn rhifo 22 o blanedau rhwng y cwbl. Y saith a ddarganfyddwyd yn ystod y flwyddyn ddiweddaf ydynt fel y canlyn:—Psyche, a ddarganfyddwyd gan De Gasparis yn Naples; Thetis, a ddarganfyddwyd gan Luther, yn Bilk, ger Dusseldorf; Fortuna, a ddarganfyddwyd gan Hind, yn Llundain; Melpomene, a ddarganfyddwyd gan Hind, yn Llundain; Massilia, a ddarganfyddwyd gan De Gasparis, yn Naples; Calliope, a ddarganfyddwyd gan Hind, yn Llundain; a Lutetia, a ddarganfyddwyd gan Goldschmidst, yn Paris.—*Liverpool Albion.*

Taliadau o Ion. 21 hyd Ion. 27.—Aberamman, 4s 2c; Georgetown, 7s 6½c; Penydarren, 3s; Troedyrhiw, 1s 6c; Cap Coch, 5s.—Cyfanswm, £1 1s 2½c.

Ymfudiaeth.—Ni ddanfonir ymfudwyr allan y tymmor hwn ar ol y cyntaf o Fawrth.

☞ Cyfeiriwn ein darllenwyr i'r "Star," No. 5, am sylwadau mewn cyssylltiad â'r Mynegiad Cyfrifiadol yn y rhifyn hwn.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 6.] CHWEFROR 5, 1853 [Cyf. V.

PREGETH,

A draddodwyd gan y Llywydd B. Young, yn y Tabernacl, Dinas y Llyn Halen Fawr, Awst 8, 1852.

(Parhad o dud. 78.)

Tybiwch fod gofyniad yn cyfodi yn meddyliau gwahanol sectau y teulu dynol—A yw Saint y Dyddiau Diweddaf yn meddwl mai hwy yw y bobl oreu dan yr holl nefoedd, fel eu hunain? Ydynt, yn ddiau; yr wyf yn cymmeryd hyna ataf fy hun. Mae Saint y Dyddiau Diweddaf yn meddu yr un teimladau â'r lleill o'r bobloedd; meddyliant hefyd fod ganddynt fwy o ddoethineb, a gwybodaeth, a'u bod y rhai agosaf o fod yn iawn o bob pobl ar wyneb y ddaear.

Tybiwch ped ymwelech â China, ac ymgymmysgu â'r bodau "nefolaidd" yno; chwi a gaech bobl ag sydd yn dirmygu ac yn gwawdio pob pobl arall, ac yn neillduol y rhai hyny a gyfansoddant y byd Cristionogol. Ystyriant eu hunain yn fwy santaidd, yn fwy cyfiawn, yn fwy union, ac yn fwy onest, ac wedi eu llenwi â mwy o ddealltwriaeth; ystyriant eu hunain yn fwy dysgedig, ac yn well yn mhob ystyr, yn eu holl ddefodau gwladol a chrefyddol, nag unrhyw genedl arall dan y nef.

Tybiwch yn nesaf eich bod yn ymweled â'r Yspaen; yno y cewch afael ar fam, a mamgu, a hen famgu yr holl enwadau Cristionogol ar wyneb y ddaear—er nad yw y rhai hyn ond

cyfran fechan o ddynolryw, mewn cyferbyniad i'r holl drigolion ar hyd wyneb y byd. Meddyliwyf nad oes un rhan o ddeuddeg, neu un rhan o un-ar-bymtheg, o drigolion y ddaear, yn credu yn Iesu Grist—a thra thebygol nad oes un o bob deg ar hugain o honynt hwythau ychwaith.

Ewch at fam Cristionogaeth ddiweddar; ewch i'r Eidal—i Rhufain, i eisteddle ei llywodraeth, ac ni a gawn eu bod hwythau hefyd yn ystyried eu hunain y bobl oreu yn y byd—yr agosaf at yr Arglwydd, ac at lwybr uniondeb—yn fwy felly nag unrhyw bobl arall ar wyneb y ddaear.

Yna ymwelwch â'r eglwys Brotestanaidd gyntaf a gorffolwyd, ac ystyriant hwythau eu hunain yn agosach i fod yn iawn nâ'u mam, ac na neb o'u chwiorydd. Gellwch eu holrhain yn y modd hyn i waered hyd at y diwygiwr olaf ar y ddaear; ac yna troi yn ol at y rhai a alwn yn baganiaid—at bawb erioed a fu byw, o'r lle y tiriodd Noah ei arch, hyd adeiladiad tŵr Babel; ac yn eu gwasgariad, olrhain eu traed i'r ynysoedd a'r cyfandiroedd dan yr holl nefoedd, ac ni chewch bobl nad ydynt yn credu nad hwynt-hwy yw y mwyaf iawn yn eu crefydd—yn fwy felly nâ'u cymmydogion—ac sydd yn meddu y ffurf oreu o lywodraeth wladol.

Meddyliwch pe galwech gyda chyn-frodorion ein gwlad ni yma—yr Indiaid gwylltion; yr ydym ni yn eu galw yn anwariaid, ac yn baganiaid. Rhyddhaer chwi eich hunain o ragfarn; gadawer i hyny i gael ei lwyr anghofio a'i adael allan o'r cwestiwn, ynghyd â'ch holl ddysgeidiaeth, a'ch cyn-feddyliau am bethau, eich barnau crefyddol, &c., a bydded eich meddyliau mewn gweledigaeth agored gerbron yr Hollalluog, gan weled pethau fel ag y maent,—a chwi a gewch allan fod y bobl yna yn gwybod braidd gymmaint am yr Arglwydd â rhywrai ereill: fel y lleill o ddynolryw, y maent yn troedio ar res o dybiau ac ordinhadau, perthynol i ragfarn eu haddysgiaeth.

Hyn oll yr wyf fi yn ei addef; ac yr wyf yn ei addef ar gyfrif fy ngwybodaeth fy hun, yr hon sydd genyf o barthed i drigolion y ddaear: hyn, hefyd, a ŵyr pob dyn ag sydd yn hysbys o wahanol ddefodau a chrefyddau gwahanol wledydd.

Bydded i mi fyned drosodd i Lloegr, a dwyn genyf fy nrychfeddyliau a'm harferion Americanaidd, ac mi a fyddwn yn watwar ganddynt. Eled Sais drosodd i Scotland, a llefaru a gweith-

fedu yn ol dull y Saeson, ac efe a wahaniaethai gymmaint oddi wrthynt hwy yno, fel y chwarddent am ei ben. Eled Ysgot-ddyn neu Sais i'r Iwerddon, ac ymddygid tuag ato yn gyffelyb. Mae y gwahaniaeth hyn mewn teimlad, barn, ac arferiad, yn bodoli yn y gwledydd hyny ag ydynt mor agos i'w gilydd. Ped elech i Ffrainc, cawsech eu bod yn siarad am ddefodau ac arferion Lloegr, fel yn annheilwng o'u sylw. Ped elech fel hyn, oddiwrth un bobl at y llall, trwy bob cenedl, chwi a gaech allan eu bod yn gwahaniaethu yn eu defodau crefyddol a chenedlaethol, yn gyferbyniol i addysg y fam a'r offeiriad. Yn y modd hyn y mae *cydwybodau* dynolryw yn cael eu ffurfio—*trwy y ddysgeidiaeth a dderbyniant.* Gwyddoch fod hyn yn wir, trwy eich profiad eich hunain.

Yr hyn a ystyriech unwaith, efallai, yn ddianghenrhaid mewn crefydd, a ystyriwch yn awr yn dra anghenrheidiol. Mae yr hyn a gyfrifech unwaith yn anweddus mewn cymdeithas, wedi cael ei gydwau gymmaint â'ch teimladau, trwy gynnefino ag ef, fel yn y diwedd yr ymddangosa i chwi yn ddigon rhesymol.

Pan y sylwoch ar drigolion y byd, chwi a gewch allan fod barnau crefyddol pob cenedl wedi deillio oddiwrth eu haddysgiad; o ganlyniad, pe gwysiem yr holl ddaear ger ein bron, a'u harholi yn fanwl, ni a gaem fod cenedloedd y ddaear, cyn belled ag y maent yn gwybod ac yn deall, yn gwneyd ynghylch eu goreu, yn ol fel y gwyddant y ffordd; y maent oddeutu cyn agosed i fod yn iawn ag y gwyddant y ffordd i fod.

Mae y llwythau hyn o Indiaid yn gwahaniaethu oddiwrth eu gilydd yn eu barnau a'u teimladau; hwy a ryfelant a'u gilydd, ac a geisiant ddyfetha eu gilydd; a phaham y gwnant felly? Wel, "nid ydych chwi mor gyfiawn â mi, ac yr wyf am eich cael i fod o'r un ffydd santaidd â minnau." Yr ydych yn gweled y llwythau hyn o Indiaid yn gwneyd y pethau hyn, ac yr ydych yn diystyru y drychfeddwl. Tybiwch eich bod yn helaethu yr egwyddor, a'i dwyn i blith cenedloedd mwyaf y ddaear; a chwi a welech y Frenines Victoria, un o'r penaduriaid mwyaf galluog, yn eistedd wrth ben un o'r cenedloedd mwyaf galluog ar y ddaear, yn danfon ei lluoedd i blith y rhai "nefolaidd," gan ddryllio caerau China, tanio at eu dinasoedd, creu annhrefn yn eu Taleithiau, a dinystrio eu pobl—gan estyn eu llywodraeth dros India. A phaham y mae hyn oll? "I'ch darostwng chwi

baganiaid, a'ch dwyn drosodd at ein harferion a'n crefydd rhagorach ni."

A oes un genedl yn cyfodi i ryfel yn erbyn un arall, heb fod ganddi ddybenion, a'r rhai hyny yn cael eu cadarnhau ganddynt fel rhai da a digonol? A gyfyd un pobl i fyny i ryfel yn erbyn pobl arall, oddieithr fod y dyben a'u cymhella o'r fath natur ag sydd yn eu cyfiawnhau yn eu meddwl a'u barn eu hunain am wneuthur felly? Na wna. Nid oes un pobl ar wyneb y ddaear hon ag a wnaent felly; maent oll yn amcanu gwneuthur yr hyn a ymddengys yn oreu iddynt.

Dyna'r Iuddewon—a chofiwch eu bod hwy yn bobl tra chrefyddol hyd y dydd hwn; ac ni fu byw erioed bobl mwy crefyddol nâ hwy, hyny yw, llwyth Judah, a hanner llwyth Benjamin, y rhai a adawyd yn Jerusalem; y maent hwy mor afaelgar ag y gall unrhyw bobl fod, hyd y dydd hwn, am grefydd eu tadau; a pha le y gallwch eu gweled yn mhlith cenedloedd y ddaear, heb weled pobl ag sydd wedi eu hela, eu gyrn, a'u herlid? Mae cyfreithiau y cenedloedd wedi eu ffurfio i'r unig ddyben o'u lladd a'u dyfetha oddiar y ddaear. Ië, yn nghanol cenedloedd a broffesant lynu wrth athrawiaeth Cristionogaeth—ag sydd yn gwneuthur cyfreithiau, ac yn eu gosod mewn grym,—y mae cyfreithiau wedi eu gwneyd er eu dyfetha; yna gwaeddi yn eu herbyn, a chodi terfysgwyr i'w herlid a'u dyfetha, a chlirio y ddaear o'r Iuddewon. Yn ngwyneb hyn oll, a adawent hwy eu crefydd? Na wnaent.—Y maent wedi goddef i'w hunain gael eu llabyddio yn ystrydoedd y dinasoedd, a'u tai i gael eu llosgi uwch eu penau; eithr a adawant hwy eu crefydd? Na wnant! Hwy a drengant yn hytrach.

Dywed y Cristionogion eu bod yn gyfeiliornus; a buasai yr "Eglwys Rufeinig Gatholig a Santaidd" wedi lladd pob un o honynt, gannoedd o flynyddoedd yn ol, oni bai fod Duw wedi addaw trwy ei brophwydi santaidd, y caent hwy aros a lliosogi; maent wedi cael eu rhanu, eu chwalu, a'u gwasgaru yn mhlith cenedloedd y ddaear, er cyflawni hyny, a llawer yn ychwaneg o ddywediadau eu prophwydi; ac y maent mor afaelgar y dydd heddyw, o barthed i'w crefydd, ag oeddynt yn nydddiau Moses, ac yr un mor bryderus yn dysgwyl ac yn edrych am y Messiah.

Nid yw cydwybod yn ddim arall nâ'r canlyniad o addysgiad a thraddodiadau trigolion y ddaear; mae y rhai hyn yn cael eu

cyd-wau â'u teimladau, ac y maent fel clogyn yn eu llwyr orchuddio, dan y cymmeriad o gymdeithasau, cymmydogaethau, pobl, neu bersonau; maent yn ffurfio y fath hono o lywodraeth a chrefydd, ac yn dilyn y ffordd hono yn gymdeithasol neu bersonol, ag a welant yn addas eu hunain.

Pan edrychom ar yr holl greadigaeth, a hyny, hefyd, er dyddiau Adda, i waered hyd yr amser hwn, pa beth ydym yn weled? Yn ol darlleniad y Beibl, ymadroddion Iesu Grist, a'r holl hen brophwydi a'r apostolion,—bydd i bob enaid, pob mab a merch i Adda ac Efa, ag a fu byw er dydd y troseddiad hyd y pryd hwn, ac a fydd byw o'r pryd hwn allan, cyhyd ag y parhao unrhyw rai o hiliogaeth Adda ac Efa ar y ddaear,—os nad adwaenant Iesu Grist, a'i Dad, a derbyn yr Ysbryd Glân, a bod yn barod i drigo gyda'r Tad a'r Mab, dyfod yn adnabyddus o honynt, ac ymddyddan â hwynt—ïe, meddaf, bydd iddynt gael eu damnio; pob enaid o honynt a anfonir i uffern.

A pha beth ydym yn weled ar gefn hyn, gofynaf? Yr ydym yn gweled fod yr holl fyd cristionogol yn barod i neidio ar y rhai a gredant yn Iesu Grist, ac sydd yn ymgeisio cyrhaedd y wybodaeth hon, a'u malu i lawr, a'u gyru i lawr a pharhau i bwyso arnynt, a chrugio arnynt i lawr—i lawr i waelod y "*pwll diwaelod*," a thaflu arnynt haiarn a phlwm, er eu cadw i lawr. Dyma yw yr hyn a welwn; a gall yr holl greadigaeth ei weled hefyd, os bydd iddynt agor eu llygaid.

Ni chymmeraf arnaf i brofi o'r Beibl bob peth a ddywedaf, eithr y mae'r cyfan yno.

Gyda golwg ar ffurfiadau neillduol ac amrywiol grefyddau yr oes, mi a ddywedaf, y gallwn weled ynddynt y llinellau cryfion cyntaf o efengyl Crist wedi eu tynu allan, y rhai a fodolasant yn eu mysg oddiar ddyddiau y gwrthgiliad oddiwrth y wir ffurf, hyd y dydd hwn.

Pe gallech ond ymostwng eich hunain, hyd nes y goleuid eich llygaid gan Ysbryd Duw, trwy ysbryd dealltwriaeth, chwi a ddeallech bethau nas gall y byd eu gweled; a chwi a ddeallech mai braint pob dyn yw gwybod sefyllfa gywir holl drigolion y ddaear drostynt eu hunain. Yr apostolion cyntefig a welent hyn; fe wyddai Iesu Grist bob peth yn ei gylch; a'r prophwydi o'i flaen a brophwydent, ac a ysgrifenent, ac a bregethent yn

nghylch yr hyn ag oedd ar y ddaear y pryd hyny, yr hyn a fu, a'r hyn a fyddai.

Gallai y gofyniad gael ei ofyn, A all rhywrai yn y byd brophwydo, heb feddu yr ysbryd at hyny? Na allant. Hwy a allant brophwydo celwydd, trwy ysbrydoliad ysbryd celwyddog; eithr a allant hwy weled a deall pethau i ddyfod, fel ag i brophwydo yn wirioneddol am bethau i ddyfod, oddieithr eu bod wedi eu cynnysgaethu ag ysbryd y brophwydoliaeth? Na allant! Ai hyn yw braint pob person? Ië. Gadewch i mi sylwi yn y fan yma—fod yn rhaid i'r bobl hyn a elwir Saint y Dyddiau Diweddaf gael eu dwyn i'r lle y mae iddynt gael eu hyfforddi (os na fuont yno yn barod), lle yr ymostyngant eu hunain, y gweithredant gyfiawnder, y gogoneddant Dduw, ac y cadwant ei orchymynion. Os na feddant deimladau anwahanedig, hwy a geryddir hyd nes y cant hwynt; nid yn unig fe gaiff pob un o honynt weled drostynt eu hunain, a phrophwydo drostynt eu hunain, cael gweledigaethau iddynt eu hunain,—eithr hwy a wneir yn adnabyddus o'r holl egwyddorion a'r cyfreithiau ag sydd yn anghenrhaid iddynt eu gwybod, fel na fyddo angenrheidrwydd i neb eu dysgu.

Ai nid yw yr amser i ddyfod, pan na ddywedaf fi wrth fy nghymmydog, Adnebydd yr Arglwydd, canys efe a'i hadnebydd cystal â minnau? Dyma y bobl sydd i ddyfod o hyd i hyny, rywbryd neu gilydd. A allwn ddyfod o hyd i hyny? Gallwn. Os ydych chwi yn ysgolheigion diwyd a ffyddlawn, yn yr ysgol ag ydych wedi myned iddi, chwi a gewch wersi y naill ar ol y llall, a pharhau yn mlaen, hyd nes y gellwch weled a deall ysbryd y brophwydoliaeth a dadguddiad; y rhai a ellir eu deall yn unol ag egwyddor gyfundraethol, mor gelfydd ag y gall y Proffeswr Pratt, yr hwn a eistedda yn union y tu cefn i mi, ddeall *problem* astronomyddol.

Nid wyf yn bwriadu sylwi ar hyna, na dweyd dim wrth y brodyr, neu wrth y bobl hyn, o barthed i'w rhodiad a'u gweithredoedd beunyddiol. Yr oeddwn wedi addaw sylwi ar drigolion y ddaear, a'u sefyllfa, fel y gallech chwi a minnau ddeall fod llaw gan yr Arglwydd Hollalluog yn yr holl faterion hyn; fod yr Arglwydd ar y ddaear, ac yn llanw y gwagle; y mae efe yn mhob man; y mae yn cyfarwyddo llywodraethwyr a breninoedd, ac yn rheoli holl achosion cenedloedd y ddaear, ac y mae wedi gwneyd

hyny er dyddiau Adda, ac efe a wna hyny hyd yr amser diweddaf, ac y gorphenir y gwaith.

Nid oes ond un pregeth yr efengyl, cofiwch, frodyr a chwiorydd; a'r amser ag sydd ofynol i'w phregethu, sydd er dydd y cwymp, neu er y dydd y daeth Adda a'i wraig Efa yma ar y blaned hon, ac o'r amser hwnw hyd nes y byddo Iesu Grist wedi gorchfygu y gelyn diweddaf, yr hwn yw angeu, a gosod pob peth dan ei draed, a dirwyn i fyny bob peth perthynol i'r ddaear hon. Yna bydd yr efengyl wedi ei phregethu, a'i dwyn i fyny a'i chyflwyno, yngbyd â'i phethau, i'r Tad.

Yn awr, pa beth a wnawn o drigolion y ddaear? Gall eu gwir sefyllfa gael ei dangos i'ch meddyliau, os gwnewch bwyllog fyfyrio. Gall pob dyn, pa un a fyddont wedi teithio al peidio, os byddant yn adnabyddus o hanes cenedloedd, ganfod ar unwaith yr amrywiaeth sydd o grefyddau, arferion, cyfreithiau, a llywodraethau; ac os bydd i chwi osod eich calonau ar waith, gellwch ddeall yr achos o'r amrywiaeth hyn o effeithiau.

Drachefn, dyna'r cenedloedd ag sydd wedi byw o'n blaen—pa beth a wnawn o honynt hwy? A pha beth yw eu sefyllfa yn y byd arall? Pa beth sydd genym yn awr i ddweyd am danynt? Mi a allaf ei ddweyd yn fyr. Yr ydym yn pregethu iddynt efengyl yr iachawdwriaeth—i'r meirw, trwy y rhai a fuont byw yn yr oruchwyliaeth hon; ac y mae yn ran a chyfran o bregeth fawr yr efengyl, ychydig yma ac ychydig acw, ag sydd yn anghenrheidiol i'r genedl i ba un ei rhoddir. Gyda golwg ar athrawiaeth, rheolau, defodau, a llawer o sacramentau, mesurir hwynt allan i drigolion y ddaear fel y maent yn sefyll mewn angen, yn ol eu sefyllfaoedd, a'r hyn a ofynir ganddynt.

Chwi a ellwch ofyn, pa beth a fesurir allan i ni? Atebaf, mai yr ordinhadau a'r sacramentau a sefydlodd yr Arglwydd Iesu Grist er iachawdwriaeth yr Iuddewon, er mwyn holl dŷ Israel, ac yna er mwyn y Cenedloedd. Dyma yw yr efengyl—cynllun yr iachawdwriaeth a roddodd yr Arglwydd i ni. Hon yw y deyrnas a gyflwynodd yr Arglwydd i ni; yr un a gyflwynodd efe i'r apostolion yn nyddiau yr Iesu. Yn awr, gwaith y bobl yw dyfod yn hysbys o'r cyfreithiau hyn, ac ordinhadau iachawdwriaeth, yna eu cymhwyso at eu bywydau, a gwna hyny achub cynnifer yn y deyrnas nefol, yn mhresennoldeb y Tad a'r Mab, ag a lynant yn llwyr wrthynt. Yr ydym yn darllen hyn yn y llyfr cysseg-

redig; y mae hyn o'n blaen yr holl amser, mai cynnifer ag a gredant efengyl Iesu Grist, ac a fyddant byw i fyny i'w gofyniadau yn eu bywydau, ac a fyddant feirw yn y ffydd, a dderbyniant goron bywyd gyda'r apostolion, a'r holl ffyddloniaid yn Iesu Grist.

Pa beth nesaf? Mi a hysbysaf i chwi arferiaid henuriaid Saint y Dyddiau Diweddaf yn gyffredin. Er enghraifft, dyma fi yn cyfodi yma, ac yn pregethu cyflawnder yr efengyl, i bersonau fe ddichon nas clywsant hi erioed o'r blaen yn eu hoes, ac yn terfynu trwy ddywedyd, Chwi y rhai a gredasoch yr hyn a ddywedais wrthych, a fyddwch cadwedig; ac os na chredwch, chwi a ddemnir. Yr wyf yn gadael y pwnc yn y fan yna. Eithr, meddai rhywun, "onid yw y Beibl yn dweyd felly?" Chwi a ddylech egluro eich hun. "Ni ddywedais i ond yr hyn a ddysgodd yr Iachawdwr—efe a ddywedodd, Ewch i'r holl fyd, a phregethwch yr efengyl i bob creadur; y neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; a'r neb ni chredo a ddemnir. Ai nid wyf finnau yn dweyd yr un peth?" Yr ydych chwi yn ei adael yna, onid ydych? "Ydwyf; gadawodd yr apostol ef yna, ac felly yr wyf finnau yn gwneyd.

Dymunaf egluro ychydig yn mhellach, yn ol symlrwydd ac eglurdeb yr iaith Seisnig. Swm yr arferiad hwn yw hyn; pan wyf fi yn traddodi pregeth am yr efengyl, a hwythau yn peidio credu yr hyn a ddywedaf, yr wyf yn union yn selio eu damnedigaeth. Frodyr, a ydych chwi yn credu yn y fath beth â hyna? Nid wyf fi; etto y mae llawer o'r henuriaid braidd mor afresymol â hyny.

Yn Lloegr, yr wyf yn cofio danfon henuriad i Bristau, i agor drws yno, ac i weled os gwnai rhywun gredu. Yr oedd ganddo ychydig gyda deg milltir ar hugain i gerdded; efe a gychwynodd ymaith un boreu, ac a gyrhaeddodd Bristau; efe a bregethodd yr efengyl iddynt, ac a'u seliodd oll i ddamnedigaeth, ac yr oedd wedi dychwelyd yn ol boreu dranoeth. Yr oedd yn gystal dyn hefyd, ag oedd genym. Diffyg gwybodaeth a'i hachosodd i wneuthur felly. Yr wyf fi yn myned, ac yn pregethu wrth y bobl, ac yn dweyd wrthynt ar ddiwedd pob pregeth, Y neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; a'r hwn ni chredo a gondemnir. Yr wyf yn parhau i bregethu yno ddydd ar ol dydd, wythnos ar ol wythnos, a mis ar ol mis, ac etto nid oes neb yn

credu fy nhystiolaeth, am a wn, ac nid wyf yn gweled unrhyw arwyddion o hyny. Chwi a ellwch ofyn, Pa beth a wnaf yn yr amgylchiad hwn, os danfonir fi i bregethu yno? Mae yn rhaid i chwi barhau pregethu yno, hyd nes y dywedo y sawl a'ch danfonodd am adael y maes llafur; ac os na amlyga y bobl trwy eu gweithredoedd, eu bod yn credu, cyhyd ag y deuant i'm gwrandaw, mi a barhaf i ymbllio â hwynt, hyd nes y plygo eu teimladau at yr efengyl.—Paham? Oblegid fod yn rhaid i mi fod yn amyneddgar tuag atynt, megys y mae yr Arglwydd yn amyneddgar tuag ataf fi; megys ag y mae yr Arglwydd yn drugarog tuag ataf fi, y byddaf finnau yn drugarog tuag at ereill; megys ag y parha efe i fod yn drugarog tuag ataf fi, mae yn rhaid i minnau, yn hir ymarhous, fod yn drugarog tuag at ereill—gan ddysgwyl yn amyneddgar, gyda phob dyfalwch, hyd nes y credo y bobl, ac hyd nes y parotoer hwynt i fod yn etifeddion i deyrnas nefol, neu angylion i ddiafol.

Pan argraffwyd Llyfr Mormon gyntaf, daeth i'm dwylaw yn mhen dwy neu dair wythnos ar ol hyny. A gredais i, ar yr awgrymiad cyntaf yn ei gylch? Y dyn a'i dygodd i mi, a fynegodd yr un pethau; ebe ef, Dyma efengyl yr iachawdwriaeth, dadguddiad ag a ddygodd yr Arglwydd allan er gwaredigaeth Israel; yr efengyl ydyw: ac yn ol Iesu Grist a'i apostolion, rhaid i chwi gael eich bedyddio er maddeuant eich pechodau, neu ynte chwi a ddemnir. Attaliwch, meddwn innau. Yr oedd cochl fy nhraddodiadau droswyf, i'r graddau hyny, a'm teimladau blaenorol wedi eu cydwau gymmaint â'm natur, nes yr oedd yn annhosibl i mi weled dim; ac er fy mod wedi gweled, trwy ystod fy holl fywyd, mai traddodiadau y bobl oedd yr holl grefydd a feddent, etto yr oedd genyf gochl i'm hunan. Meddwn i, Arosweh dros ychydig; pa beth ydyw athrawiaeth y llyfr, a'r dadguddiadau a roddodd yr Arglwydd? Gadewch i mi eu hystyried yn fy nghalon; ac ar ol i mi wneuthur hyny, mi a gyfrifais mai fy hawl oedd cael gwybod droswyf fy hun, yn gystal ag unrhyw ddyn ar y ddaear.

Mi a chwiliais y mater yn astud am ddwy flynedd, cyn y gwnaethym i fyny fy meddwl i dderbyn y llyfr hwnw. Mi a wyddwn ei fod yn wir, yn gystal ag y gwyddwn y gallwn weled â'm llygaid, neu deimlo trwy gyffyrddiad fy mysedd, neu fod yn ymwybodol o amlygiad unrhyw synwyr. Oni bai ei fod fel hyn, ni fuaswn erioed wedi ei gofleidio hyd y dydd hwn; buasai i

gyd heb ffurf na phrydferthwch i mi. Yr oeddwn yn ewyllysio digon o amser i brofi pob peth droswyf fy hun.

Rhaid i efengyl Iesu Grist gael ei phregethu i'r holl genedloedd er tystiolaeth—er arwydd fod y dydd wedi dyfod, yr amser penodedig i'r Arglwydd waredu Seion, a chasglu Israel, yn barotoiadol i ddyfodiad Mab y Dyn. Pan bregethir yr efengyl hon i'r bobl, gwna rhai ei chredu, a bydd rhai na fyddant yn gwybod pa un a gredant hi ai peidio. Dyma yn sefyllfa y byd; ewch allan i blith y bobl; ewch i blith eich cymmydogion eich hunain, a chwi a ellwch ei weled; o herwydd fod yr Arglwydd wedi cyffwrdd â'ch dealltwriaeth chwi ag ysbryd y gwirionedd, y mae yn edrych i chwi fel pe gwnai yr holl fyd ei chredu, pe gallent ond yn unig glywed eich tystiolaeth chwi; yr ydych chwi yn myned ac yn pregethu iddynt, eithr, er eich syndod, y maent yn ymddangos yn hollol ddisylw o honoch; mae rhai yn myned i gysgu, ac y mae ereill yn breuddwydio am eu ffermydd a'u meddiannau.

Fe ddywed y Methodist wrthych, ei fod ef wedi cael yr efengyl o'i ieuenctyd, a'i ddwyn i fyny yn y gymdeithas Fethodistaidd; ac felly y gwna y Crynwr; ac felly y gwna y Presbyteriad; ac felly y gwna yr Ysgydwyr, canys hwy a ddywedant mai hwyntchwy yw yr unig bobl ag sydd yn parotoi erbyn y Milflwyddiant. Yr hyn sydd gyfraith yma, nid yw acw; a'r hyn nid yw acw, sydd yma. Mi a fum yn arferol â'r dull hwn o addoli, neu y dull hwna; ac yr wyf wedi clywed yr hen dôn ddaionus holl ddyddiau fy oes

Daw y Methodistiaid yn mlaen, a dywedant, Chwi a ellwch gael eich bedyddio trwy dywallt, neu trwy daenellu, neu ddim oll, oblegid nid oes dim yn anhebgorol angheurheidiol ynddo. Dyn arall a ddywed, Chwi a ellwch gyfranogi o Swper yr Arglwydd, os ewyllysiwch, neu ei gadael yn llonydd, oblegid nid oes angheurheidrwydd am dani; os ydych yn meddu yr hen dôn ddaionus, y mae pob peth genych yn iawn.

Yn awr yr wyf yn gofyn cwestiwn: Pwy sydd a adwaen bethau yr Arglwydd; pwy a all adnabod y gwirionedd oddiwrth y cyfeiliornad? Pa le mae y dyn; pa le mae y bobl yn awr yn y byd a all ei wneyd? Nid ydynt mewn bodoliaeth. Gadewch i ddoethineb penaf y byd ddyfod i'w cynnorthwyo, ac nis gallant wybod pethau Duw. Gadewch i ddyn gael ei gynnysgaethu â

dadguddiadau Iesu Grist, ac efe a ddywed ar unwaith, Nis gallant ddywedyd, y mae yn anmhosibl. Gadewch i'r Barnwr cyfiawn swnio ei udgorn—pa beth a ddywedai efe? Mi a allaf ei ddarllen i chwi yn y llyfr hwn [gan osod ei law ar y Beibl].

Y mae Efe yn dosturiol tuag at holl weithredoedd ei ddwylaw: mae cynllun ei waredigaeth ef, a'i iachawdwriaeth, a'i drugaredd, yn estynedig allan i bawb; a'i fwriadau ef ydynt i gasglu, a dwyn ynghyd, ac achub holl drigolion y ddaear, gyda'r eithriad o'r rhai hyny a dderbyniasant yr Ysbryd Glân, ac a bechasant yn ei erbyn. Gyda'r eithriad hyn, caiff yr holl fyd ei achub. Ai nid hyn yw Cyffredinoliaeth? Y mae yn agos iawn ar ei chyffiniau.

Mi a bregethais ranau o athrawiaeth yr iachawdwriaeth i'r bobl, pan oeddwn yn teithio oddi cartref. Pan oeddwn yn cymmeryd i fyny y pwnc hwn, gwnai y Cyffredinolwyr redeg ar fy ol gannoedd o filltiroedd, gan ddywedyd, "Cyffredinolwyr ydym ni,—pa le yr ydych chwi yn byw? yr ydym ni yn cael ein blino gan y Methodistiaid, a'r amrywiol sectau; ai ni ddewch chwi i'w trin hwynt drosom ni; yr ydym ni am eu chwipio allan."

Dim ond rhanau a chyfranau o'r efengyl yr ydych yn glywed; ychydig yma ac ychydig acw, yn wasgaredig i gyd dros y byd. Yn awr bydded i galonau plant dynion gael eu goleuo; bydded iddynt gael eu deffroi, i ddeall bwriadau yr Arglwydd, yn iachawdwriaeth dyn, a pha beth fydd adsain eu lleisiau y naill i'r llall? Mi a ddywedaf wrthych pa beth fyddai teimlad pob calon; iachawdwriaeth, gogoniant, haleliwia i Dduw ac i'r Oen, yn oes oesoedd. Paham? Oblegid ei aml drugareddau a'i dosturiaethau; oblegid fod ei ddoethineb wedi dyfeisio drosom ni, yr hyn na allem ddyfeisio drosom ein hunain.—Dyma yw yr hyn a wnelai yr holl greadigaeth.—(*I w barhau*).

DIWEDDAR O DDYFFRYN Y LLYN HALEN FAWR.

DYFYNIADAU O LYTHYR ODDIWRTH Y LLYWYDD B. YOUNG.

[O'r "Star" am Chwef. 12, 1853.]

Dinas y Llyn Halen Fawr, Hydref 29, 1853.

Anwyl Frawd,—Y mae ein hysgrifenydd newydd wedi cyrhaedd, a chyn belled â hyn ymddengys ei fod yn cael ei foddloni

yn y lle, ynghyd â phob peth yma. Mae un o'r barnwyr hefyd wedi cyrhaedd, sef Mr. Leonidas Shaver, eithr nid wyf fi etto wedi cael adnabyddiaeth o hono. Daeth y brawd Parley yma ar neu oddeutu y 15fed o'r mis hwn, o California, a dysgwylir y brodyr Lyman a Rich yn mhen oddeutu mis o'r amser hwn. Meddyliwyf fod y brawd Franklin yn parhau i'ch hysbysu chwi ynghylch pob peth perthynol i'w symudiadau ef, ynghyd â'ch achosion teuluaidd chwithau, yn gystal â materion ereill o ddyddordeb cyffredinol.

Mae y Brif-athrofa ar ol yn fawr; nid oes dim wedi ei wneuthur iddi er pan adawsoch chwi. Ymddengys weithiau megys pe na fyddai un anturiaeth tu allan i drysorfeydd cyhoeddus yr Eglwys, ag a allai lwyddo, er fod Neuadd y Deg-a-thrugain wedi cychwyn o'r newydd, ac nid oes ammheuaeth ynof nad â rhag ei blaen y tymmor sydd yn dyfod. Yr ydym yn adeiladu Neuadd Gyfeillachol, ac ystordai ychwanegol at wenith a phethau ereill. Mae amryw o dai da wedi eu hadeiladu y tymmor hwn, ac y mae ein dinas, yn gystal â'r wlad amgylchynol, yn parhau yn gyflym i wella.

Teimlwn ddymuniad brwdfrydig i gasglu y Saint tlodion o'r Ynysoedd Prydeinig, ac hyderwn na fydd yr amser yn hir cyn y gallwn ddwyn pawb oddiyno ag a ddymunant ddyfod. Yr ydym yn awr yn parotoi i ddechreu ein Teml; mae y mur oddiamgylch y Temple Block yn myned yn mlaen, ac y mae'r peirian-dŷ a'r peirianwaith at lifio mewn gweithrediad, fel y bydd hefyd y peiriant at lyfnu coed; a byddwn yn alluog i ddechreu ar y Deml yn y gwanwyn, mewn cymhariaeth yn rhydd oddiwrth ddyled, a gobeithiwn allu dwyn y gwaith yn mlaen yn fywiog, gan fod y gweithdai a llawer o bethau angheurheidiol at hyny yn barod yn ein meddiant.

Mae yn dda genym i glywed oddiwrth y brawd Willard Snow, trwy y "Star"; mae efe yn ddiau yn ysbryd ei genadiaeth, a bydd iddo wneyd yn dda. Byddai yn ddymunol danfon rhyw gynnorthwy iddo. Meddyliwyf pan gyrhaeddo yr holl Henuriaid yna, y bydd genych amlder o honynt, ac y gellwch hebgor rhai o honynt i'r rhan hono o'r winllan. Mae y gwaith yn Scandinavia yn dyfod yn ddyddorawl iawn, ac yr wyf yn meddwl gyda y brawd Snow, fod gan yr Arglwydd bobl yno. Yr wyf yn credu hefyd y bydd y brawd Snow yn lled debyg o'u hela allan.

Mae y brawd Hosea Stout ac ereill, fel y gwelwch wrth gofnodau y Gymmanfa, wedi eu penodi ar genadiaeth i China. Y maent wedi myned, yn gystal â'r holl frodyr a benodwyd i Awstralia, Calcutta, Siam, a'r Sandwich Islands. Ymadawsant oll oddeutu y 15fed o'r mis hwn, gan fyned y ffordd ddeheuol i Galiffornia, mewn ysbryd da, ac yn fawr eu ffydd i fod yn llwyddiannus yn y cenadiaethau a benodwyd iddynt.

Dysgwyliwn yr agorant faes llafur ag a fydd o fawr lwys, nid yn unig i ni, eithr i genedloedd y ddaear; canys credwn, fel yr agosha yr amser, y cyflyma yr Arglwydd ei waith, ac y cesglir y cenedloedd yn fuan i mewn i gorlan Crist. Mae y gwaith yn myned rhagddo, ac yn ymledaen ac yn cynnyddu yn fawr iawn, a gofyna am gyflawnder cyferbyniol o ddynion a phethau ereill, ynghyd ag ymeangiad meddwl, bywiogrwydd, gallu, a dyfalwch. Yr Arglwydd ein Duw yw ein nerth, o dan yr ychwanegiad hwn o ofal a gwaith, ac efe hyd yma sydd wedi cyfranu grâs a nerth i ni yn ol ein dydd a'n cenedlaeth, sydd wedi ein cynnal yn mhob tymmor o galedi, ac sydd wedi ein cadw a'n gwaredu o ddwylaw ein gelynion. Bendigedig yn dragywydd fyddo ei enw santaidd; mawr a rhyfedd yw ei ffyrdd; ac anfeidrol yw ei allu. Gwrandawed yr holl genedloedd ar ei weision, oblegid y maent hwy yn parotoi ffordd ei ddyfodiad Ef; ie, pan ddaw efe mewn nerth a gogoniant mawr, i gymmeryd teyrnas iddo ei hun, yr hon a barotoir yn amser cyfaddas yr Arglwydd; canys gwaith yr Arglwydd ydyw hwn; a gwae yr hwn a osodo ei law, ei ddylanwad, ei egni, neu ryw rai o'i alluoedd i'w wrthwynebu.

Mae fy nghalon yn gwir lawenhau yn lledaeniad yr Efengyl yn yr Ynysoedd Prydeinig, a'r gafael ag y mae wedi gael yn y gwledydd cyfagos o Ewrop. Mae yr had wedi ei hau; mae y gair wedi myned allan, ac ni ddychwela yn wag, hyd oni chyflawner y cwbl oll. Tra y mae'r Arglwydd fel hyn yn gweithio ar y ddaear trwy allu ei nerth, mae yn gweddu i ni, sef ei holl Saint, i fyned â'n holl allu, meddwl, a nerth, i wneyd yr hyn a allwn er hwylysu ei achos, er gwaredu yr onest ei galon o dan wialen y gorthrymwr, a rhyddhau y caeth, fel y casgler Israel o blith y cenedloedd yn mhlith pa rai y gwasgarwyd hwynt, y gwareder Seion, ac y sefydler ac yr adeilader teyrnas ein Harglwydd, fel nad ddadymchweler hi byth mwy. Felly y cyflawnwn fesur ein creadigaeth, ac y treuliwn ein dyddiau mewn

defnyddioldeb; fel, pan fyddom wedi gweithredu cyfiawnder ar y ddaear, y caffom lawenydd yn y gwaith a gyflawnasom, ac y byddom barod i dderbyn ein dyrchafiad yn mhlith y dyrfa a olchwyd mewn gwaed, sef y rhai santeiddiedig, a meibion Duw, fel ag i fod yn Freninoedd ac yn Offeiriaid i'w enw santaidd yn dragywydd.

Frawd Samuel, hyn a fyddo ein tynghed ddedwydd ni; a boed i'n gweddiau a'n herfyniadau ni gyd-ddyrchafu at ein Tad yn y nefoedd, ar iddo ganiatâu i ni ei Ysbryd daionus, fel y trigo yn helaeth o'n mewn ac arnom, fel y gallom gael ein llwyr ddiwallu â doethineb i gyflawni pob dyledswydd ag sydd neu a fydd yn gorphwys arnom.

Gan weddio ar Dduw fy Nhad Nefol, i fod yn wastadol ar eich rhan, ac ar ran yr holl Saint ffyddlawn, y gorphwysaf,

Eich brawd yn Efengyl Crist,

BRIGHAM YOUNG.

At yr Henuriad S. W. Richards.

Y GAIR DOETHINEB.

Er ein bod wedi ysgrifenu yn helaeth ar y pen hwn, ac wedi meddwl ein bod wedi ysgrifenu digon am dro, etto fe ymddengys fod rhai am wybod ychydig yn rhagor, fel y gwelir wrth y llythyr canlynol a yrwyd atom:—

"Mr. Gol.,—Y mae un peth yn fy mlino, a rhai ereill o'm brodyr, er ys tro bellach; ac o ba herwydd yr ydwyf yn ei anfon atoch yn ofyniad; h. y., A oes rhyw bwys mewn cadw y Gair Doethineb? Os oes, pa faint o bwys sydd, neu o golled i'r esgeuluswr? Ateb buan o hyn a foddha amryw heblaw fy hunan.

Yr eiddoch yn ddiffuant,

J. RICHARDS."

Yn awr ymdrechwn ateb gofyniadau ein gohebydd yn y dull egluraf a allwn, gan obeithio y rhoddwn foddlonrwydd.

Y gofyniad cyntaf yw, "A oes rhyw bwys mewn cadw y Gair Doethineb?" Oes, oblegid mai yr Arglwydd sydd wedi ei roddi; ac nid yw yr Arglwydd yn rhoddi dim mewn ffordd o ddadguddiad, heb fod rhyw bwys ynglŷn ag ef. Darllener y Gair Doethineb, yn nhud, 217 o'r Athrawiaeth a Chyfammodau, lle y gwelir mai "ewyllys Duw yn iachawdwriaeth dymmorol pob Saint yn y

dyddiau diweddaf" ydyw y Gair Doethineb. Os yw Duw yn ewyllysio i ni wneuthur rhywbeth, y mae o bwys i ni wneuthur y peth hwnw, a pheidio ei esgeuluso.

Y gofyniad arall yw, "Os oes, pa faint o bwys sydd, neu o golled i'r esgeuluswr?" Pan fygythiai y Llywydd Young i ysgymuno y sawl na chadwent y Gair Doethineb, er ys ychydig o amser yn ol, yr oeddem yn meddwl y buasai o'r pwys mwyaf i bob Sant i gadw y Gair Doethineb, ac nas gallai neb gael iachawdwriaeth heb ei gadw. Ond mae yn debyg na chariwyd y bygythiad hwnw i weithrediad; a thrwy hyny y mae'r Gair Doethineb yn cael ei adael i'w ufyddhau fel cynghor, megys ag y rhoddwyd ef ar y cyntaf, ac nid fel gorchymyn. Ond er fod pob un at ei ryddid i'w gadw neu beidio, etto nis gall y rhai nad ydynt yn ei gadw, ddysgwyl y bendithion a addewir i'r rhai a'i cadwant; ac o ganlyniad, mae yn sicr y bydd eu hiachawdwriaeth dymmorol hwy yn llai nag eiddo y rhai sydd yn ei gadw. Os mŷn neb "iachawdwriaeth drwyadl," fel y dywedasom unwaith o'r blaen, mae yn rhaid i'r cyfryw gadw y Gair Doethineb; onide nid oes addewid y "derbyniant iechyd yn eu bogail, a mér i'w hesgyrn," nac y cânt "afael mewn doethineb a thrysorau mawrion o wybodaeth, sef trysorau cuddiedig; nac y cânt redeg heb ddiffygio, a rhodio heb lewygu," nac y cant "addewid y bydd i'r angel dinystriol fyned heibio iddynt, heb eu lladd hwynt." Fe welir wrth hyn, ynte, pa faint yw'r pwys a'r golled o beidio cadw y Gair Doethineb. Fe ddichon fod llawer o ddynion rhagorach nâ ni mewn llawer o bethau, yn dewis peidio ei gadw; eithr nid ydym ni yn eu cymmeryd hwy yn siampl yn hyn, nac ychwaith yn faen tramgwydd; canys y maent hwy a ninnau at eiu rhyddid i ddewis yr iachawdwriaeth a fynom. Buasem yn ffol i ddigio wrth neb a ddewisai iachawdwriaeth ysbrydol yn unig, tra y mae rhyddid i ni gael un dymmorol ac ysbrydol. Am hyny, myfyriwn y Gair Doethineb, ac na fyddwn mwyach yn blantos.

AMRYWIAETHAU, &c.

Y MAE pob dyn a ddanfono lythyr at arall heb ei enw wrtho, yn cywilyddio arddel ei hun, ynghyd â'i egwyddorion.

GWNEWCH y goreu o fargen ddrwg, a dysgwch fod yn gallach.

DYWED Golygydd y *Star* fod yr Wythfed Epistol Cyffredinol, ynghyd â Chofnodion Cymmanfa mis Hydref, yn Ninas y Llyn Halen Fawr, heb gyrhaedd etto, a bod y llythyron a dderbyniodd wedi bod fis yn hwy nâ'u hamser. Dichon fod yr eira ar y mynyddau, neu yr ia ar yr afonydd, wedi peri rhwystr; eithr y mae yn beth hynod fod y newyddiaduron heb gyrhaedd. Etto, y mae pob peth yn heddychol a llwyddiannus yn y Dyffryn, fel y gwelir wrth lythyr y Llywydd Brigham Young yn y rhifyn hwn.

O BLAID PWY MAE'R GWYNT?—Dros ychydig wythnosau cyn a chwedi Nadolig, yr oedd y gwynt y rhan fynychaf yn chwythu yn gryf, ac weithiau yn angherddol, o'r môr, fel nas gallai ond ychydig o longau fyned allan o Liverpool, a gorfu ar rai o honynt ddychwelyd wedi eu niweidio. Yn awr y rheswm o hyn oedd, fod gan yr Arglwydd oddeutu trugain o Henuriaid yr amser hwnw yn mordeithio tuag yma o America, ar genadiaethau ta wahanol genedloedd yr hen fyd; a darfu i rai o honynt groesi y môr yn hynod gyflym, gan fod y gwynt yn hollol o'u tu. Fel hyn y mae'r elfenau yn ufyddhau i hwylysu amcanion yr Arglwydd. Mae yr Henuriaid yn awr wedi cyrhaedd, ac y mae'r gwynt wedi troi, canys y mae eisieu myned â channoedd o Saint drosodd i Seion. Molwch yr Arglwydd!—*Star.*

MAE llong arall, o'r enw Golconda, wedi hwylio o Liverpool, yn cynnwys 321 o Saint Seisnig, dan lywyddiaeth yr Henuriad Gates.

PERFFEITHRWYDD athronyddiaeth, yn naturiol a moesol, yw i ddyn adnabod ei hun; a pherffeithrwydd y wybodaeth hono, yw adnabod Duw.

EMYN.

Mae gweision yr Iesu yn awr yn cyhoeddi
'R efengyl dragwyddol i bawb trwy'r holl fyd,
Fel gallont trwy gredu, ac ufyddhau iddi,
I gael eu gwaredu a'u casglu ynghyd
I Seion, le dedwydd, i gwrdd â'u Gwaredydd,
A chael eu haddysgu 'nol cynghor y Pen,
Yn nheml yr Arglwydd, lle triga santeiddrwydd,
A gweled yr Iesu dros byth yn ddi-lèn.

Aberamman. J. EDMONDS.

TALIADAU o ION. 28 HYD CHWEF. 3—Pontytypridd, 6s; Aberamman, £1; Hirwaen, 5s 6c; Merthyr, £1 4s; Cefn, 8s 6c; Ffynnon-Tydfil, 2s 9c; Troedyrhiw, 3s; Georgetown, 4s.—Cyfanswm, £3 13s 9c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 7.] CHWEFROR 12, 1853. [CYF. V.

WYTHFED EPISTOL CYFFREDINOL LLYWYDDIAETH EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

O Ddinas y Llyn Halen Fawr, at y Saint gwasgaredig ar hyd y ddaear, yn anerch :—

ANWYL FRODYR,—Y mae pob tymmor adnewyddol yn dwyn golygfeydd a gwrthddrychau newyddion i'n myfyrdod, ynghyd â thrugareddau a bendithion lliosog, er galw allan am fawl a diolchgarwch i'n Tad nefol, yr hwn sydd yn achosi i oleuni Efengyl ei anwyl Fab i lewyrchu yn mhellach pellach, a chyda mwy o ddysclaerdeb, o ddydd i ddydd, hyd nes yn bresennol y mae pedwar ban y ddaear, ac ynysoedd y môr, yn dechreu ymheulio yn haul lewyrch tragywyddol wirionedd ; ac y mae sain hyfryd iachawdwriaeth yn dechreu cael ei chlywed gan liaws o'r cenedloedd ; ac y mae Israel yn dyfod adref yn lluoedd, megys colomenod i'w ffenestri.

Oddiar ein Hepistol diweddaf, ar y 18fed o Ebrill, y mae Duw Abraham wedi bendithio ei Saint yn y Dyffryn ; mae y nefoedd wedi bod yn ffafriol yn eu tymmorau, a'r ddaear wedi cynnyrchu yn helaethlawn ; ac er i ni gael ia tair rhan o bedair o fodfedd o drwch ar yr 22ain, a'r ddaear wedi ei gorchuddio gan eira ar y 23ain, ac yn bwrw eira a chesair ar y 24ain o Ebrill, a'r ddaear yn wỳn gan eira ar yr ail o Fai, ac amryw gawodydd ysgafn o genllysg, ac un lled erwin ar y 13eg o Orphenaf; etto cafodd

cawodydd o wlaw, yn ganlynedig gan daranau a mellt, eu lliosog tuhwnt i unrhyw dymmor blaenorol, y rhai a arbedasant lawer o waith dyfrhau; mae y dyddiau a'r nosweithiau wedi bod yn dwymn, a thyfiant llysiau yn anarferol o gyflym, ac y mae'r ŷd a'r llysiau wedi eu cynnyrchu mewn cyflawnder, ac y mae *peaches* a *grapes*, o fath tra rhagorol, wedi cyflawn aeddfedu.

Ar y 27ain o Orphenaf, yr oedd yr hin-fesurydd yn 127 gradd; ar yr 28ain a'r 29ain, 114 gradd yn yr haul, a 94 gradd yn ein hystafell oeraf; ac etto yr oedd yr awelon adfywiol o'r mynydd-oedd a'r Llyn Halen Fawr, yn galluogi y llafurwr i barhau ei waith; ac yr oedd yr ymddangosiadau goruchaidd yn yr wybren, wedi ychwanegu harddwch ac ardderchogrwydd at fywyd yn y mynyddoedd. Yr eira cyntaf, yn yr hydref hwn, a syrthiodd ar y mynydd uchelaf, llo yr oedd hen eira wedi bod yn gorwedd trwy yr haf, ar y 15fed o Fedi; a'r rhew cyntaf, i niweidio gwinwydd yn y ddinas, a fu ar y 26ain o Fedi.

O'r 22ain o Ebrill, hyd yr 21ain o Fai, nyni a dreuliasom ein hamser, yn nghwmniaeth amryw beirianwyr, ac oddeutu hanner cant o'r brodyr, i ymweled â'r holl sefydliadau deheuol i hwn, yn y Diriogaeth, a llawer o leoedd ag na ymwelwyd â hwynt o'r blaen; ac mewn dysgu, cysuro, a bendithio y Saint, gan ddewis lleoedd newyddion at ymsefydlu, gwneyd adnabyddiaeth â'r Indiaid, ac ymdrechu meithrin heddwch rhwng eu gwahanol lwythau; a thrwy fendith y nef, cyflawnasom yr hyn oll a allem yn rhesymol ei ddysgwyl; ac yr ydym wedi hyny wedi ymweled â Provo a Changenau ereill o'r Eglwys.

Y mae llai o gynhwrf a gwrthryfel wedi bod yn mhlith yr Indiaid nag yn ystod tymmorau blaenorol; mae rhai yn dechreu gwybod gwerth bara, ac yn foddlawn gweithio rhan o'u hamser, a dysgu y ffordd i weithio er cynnyrchu ŷd iddynt eu hunain; ac yr ydym ni yn annog yr holl sefydliadau i feithrin yr ysbryd hwn, a dysgu yr Indiaid i gynnyrchu ŷd, a byw trwy eu llafur, yn hytrach nâ lladrata, newynu, neu fyw trwy gardota, gan fod yr helwriaeth yn brin ar eu tir hela.

Darfu i benaethiaid a gwroniaid yr Utiaid, a'r Shoshone neu'r Snake Indians, y rhai a fuont yn hir mewn amrafael, gyfarfod yn y ddinas hon. ar y 4ydd o Fedi, a gwnaethant gyfammod o heddwch, heddwch parhaus, neu "*heddwch da*," fel y dywedant hwy, yn mhresennoldeb y Llywodraethwr a'r goruchwyliwr Indiaidd;

ac y mae'r ymddangosiad presennol yn arwydd o heddwch yn mhlith yr Indiaid yn gyffredinol yn y parth hwn.

Y mae cryn gynnydd wedi ei wneyd mewn cyfieithu lledr, peirian-waith at wneyd hoelion, gweithfa haiarn, crochendai, a phethau ereill o gynnyrch teuluaidd; er fod cynnorthwy wedi bod mor brin y tymmor hwn, fel yr oedd yn angheurheidiol i aberthu rhan fawr o hono er cynnyrchu ŷd, er cyfarfod galwad yr ymfudiad mawr ag oedd yn myned trwy y lle i Galiffornia, a dyfodiad oddeutu 10,000 o Saint i mewn yma, y rhai ydynt wedi cyrhaedd, neu dysgwyllr yr olaf o honynt yr wythnos hon; ac y mae'r rhan fwyaf o honynt yn ymwasgaru trwy y Diriogaeth, gan gryfhau y sefydliadau gwanaf, a ffurfio rhai newyddion, ac agor ffermydd i gynnyrchu yr holl ŷd a allont, gogyfer â'r Saint a ymfudant y tymmor dyfodol.

Mae y gwlan a gynnyrchwyd yn y dyffryn wedi cael ei weithio yn ddefnyddiau at wasanaeth teuluaidd, y rhan fwyaf trwy ddiwydrwydd teuluaidd; yn gystal â phob math arall o gynnyrch a ellid ei wneyd heb lawer o beirianwaith; er fod gweithfeydd a melinau a pheiriannau o bob math at arbed gwaith wedi derbyn pob sylw a ellid ei roddi iddynt, yr oll o ba rai a dderbyniant gyffroad adnewyddol, ar ol sicrhau y cynauaf hwn.

Cafodd perchyll o haiarn, o'r ffwrnais yn swydd Haiarn, ei ddangos yn Nghymmanfa mis Hydref, gystal ag y gellid ei ddysgwyl y tro cyntaf; ac o'r pryd hwn allan caiff y toddwyr eu rhyddhau oddiwrth ffermio at gynnal eu hunain, a chant gynnorthwy arall ag y mae angen am dano er dwyn yn mlaen eu gwaith; ac yn fuan dysgwyliwn gyflawnder o nwyddau haiarn, o wneuthuriad cartrefol. Mae darnau o lo wedi eu cael mewn amryw gilfachau a *kanyons*; a dysgwyliwn gael pyllau yn fuan at ddefnydd cyffredin. Mae gwely helaeth a gwerthfawr o frwmstan wedi cael ei ddarganfod, ynghyd â meini a mynor o natur rhagorol; a thalir pob sylw i ddarganfyddiadau o'r pethau hyny a fyddant yn fwyaf defnyddiol, cyn belled ag y byddo amser a phethau ereill yn caniatau.

Mae y Saint yn y Dyffryn yn teimlo yn dda, yn gwneuthur yn dda, yn gorfoleddu yn Nuw, yn ddiwyd gyda eu goruchwylion, yn llwyddo yn fawr yn mhob anturiaeth gyfreithlawn, ac yn dyfod yn fwy ffyddlawn i gadw gorchymynion Duw, talu eu degwm, ac adeiladu y Deyrnas bob blwyddyn. Mae y mur cery-

oddiamgylch y Temple Block, wedi ei ddechreu er y 3ydd o Awst; ac os bydd yr hydref a'r gauaf mor ffafriol â'r rhai diweddaf, digon tebyg y cwblheir hi cyn y gwanwyn, yn barod i'r *bricks* neu'r *adobies* ag sydd i fod yn uchaf. Mae arian yn brin, er eu bod yn fwy aml nag yr oeddynt, a pharhant i amlhau yn ol fel yr amlhao gwaith teuluaidd. Nid ym yn cloddio am aur neu arian, eithr yn ymddibynu ar ein cyfeillion i'w cloddio drosom, tra yr ydym ninnau yn cloddio am drysorau rhagorach.

Mae y Tŷ Taleithiol, yn ninas Fillmore, yn myned yn y blaen, ac y mae swydd Millard yn cael ei phoblogi yn gyflym. Mae grym yr ymfudiad yn ddeheuol, a daw dinas Fillmore, yn fuan, yn ganol-bwynt busnes. Mae yr achosion Tiriogaethol i gyd yn heddychlawn yma; ac o ran dim a wyddom ni, yn eisteddle y Lywodraeth Gyffredinol hefyd. Mae cyfreithiau y deddfwyr diweddaf wedi eu cyhoeddi, er nad ymddangosa fod fawr o'u heisieu, canys mae y bobl yn gyffredin yn cael eu tueddu i weithredu yn iawn; ac nid oes ond ychydig neu ddim o achosion cyfreithiol gerbron y llysoedd adranol neu lysoedd yr ustusiaid; ac yr oedd hyd y nod y lliaws ymfudwyr a aethant trwy y lle hwn i Galiffornia, wedi ymddwyn yn llawer mwy boneddigaidd, ac wedi rhoi llawer llai o drafferth i'n llysoedd nag mewn tymmorau blaenorol. Oddiwrth y dyddiadau goreu sydd genym yn awr, cyfrifir fod yn awr dros 30,000 o drigolion yn y Diriogaeth.

Dychwelodd yr Henuriad Ezra T. Benson a Jedediah M. Grant ar y 1leg o Awst, o'u cenadiaeth i Pottawatomie, yr hwn le a adawsant braidd wedi ei lwyr waghau o Saint, y rhai ydynt yn awr yn y Dyffryn; llawer o ba rai oeddynt wedi ymbarotoi i ddyfod dros y gwastadedd, gyda llaw-geirt, a *wheel-barrows*, eithr pan welodd yr Arglwydd eu bod yn benderfynol i ddyfod adref yn ngwyneb pob peth, efe a agorodd y ffordd iddynt gael wageni a gweddeuau, hyd y nod i'r teulu olaf ag oedd am ddyfod; ac felly y parha i fod gyda'r Saint a benderfynant ddyfod adref i Seion yn unol â chynghor.

Yr oedd y Saint yn ddiweddar yn eu hymfudiad y flwyddyn hon, ac am y bythefnos neu'r tair wythnos ddiweddaf, yr oeddynt wedi dyoddef yn achlysurol oddiwrth ystormydd eira yn y mynyddoedd, yr hyn a rwystrodd eu mynediad, ac a'u helpodd i fod yn brin o ymborth; eithr fe aeth oddeutu dau cant neu ragor o weddeuau a wageni o'r Dyffryn i'w cynnorthwyo, gan gymmer-

yd i'r gwahanolwersylloedd oddeutu deugain neu hanner can mil o bwysi o flawd, a chyflawnder mawr o bethau ereill, yr hyn a'u galluogodd i ddyfod mewn diogelwch.

Yr Henuriaid John Taylor, Erastus Snow, a Franklin D. Richards, a gyrhaeddasant hefyd ar yr 1leg o Awst, ar ddychweliad o'u cenadiaethau i Ewrop; dygodd yr Henuriad Taylor beirian-waith at weithfa siwgr helaeth, yr hwn y mae efe yn ei osod i fyny yn Provo, swydd Utah; a dygodd yr Henuriad Richards ddwy glôb fawr, yn dair troedfedd bob un, er eu hanrhegu i Brif-athrofa Deseret.

Mae Llyfr Mormon yn awr yn argraffedig yn y Saesneg, y Gymraeg, y Ffrengaeg, yr Ellmynaeg, y Danaeg, a'r Italaeg; ac y mae parotoiadau yn cael eu gwneyd er ei gyfieithu a'i gyhoeddi yn y Chinaeg, y Burmaeg, yr Yspaenaeg, ac ieithoedd ereill.

Cannaliwyd Cymmanfa Neillduol o'r Henuriaid, yn y Tabernacl, ar yr 28ain a'r 29ain o Awst, yr hwn a orlenwyd, ac yr oedd yr ysbryd mwyaf bywiog trwy y cyfan; a chafodd amryw Henuriaid eu dewis a'u neillduo i'w gwahanol genadiaethau fel y canlyn:—

Ewrop.—*Lloegr*—Daniel Spencer, Charles A. Harper, Isaac Allred, John Van Cott, Mellen Atwood, Chancey G. Webb, Charles Smith, Sylvester H. Earl, David Grant, Thomas W. Treat, Benjamin Brown, James T. Park, Perrygrine Sessions, Osmyn M. Duel, John A. Hunt, James Pace, William Burgess, ieu., Levi Nickerson, William Glover, Edward Martin, Levi E. Riter, John S. Fullmer, Richard Cook, John Oakley, William Clayton, William Pitt, John C. Hall, William Woodward, James G. Willie, Daniel D. McArthur, Moses Thurston, John Perry, William Empy, Spicer Crandell, John Mayer, Elias Gardner, Noah T. Guyman.

Iwerddon—Daniel Toner, John McDonald.

Cymry—Dan Jones, Daniel Daniels, Thomas Jeremy.

Ffrainc—Andrew L. Lamoreaux.

Germany—George Mayer, George C. Riser, Jacob F. Secrist, William Taylor.

Berlin—Orson Spencer, Jacob Houtz, Moses Clough.

Norway—Eric G. M. Hogan, Canute Peterson.

Denmark—George Piersey.

Gibralter—Edward Stevenson, Nathaniel T. Potter.

Asia.—*Hindoostan*—Nathaniel V. Jones, Amos M. Musser, William Fotheringham, Samuel A. Woolley, William F. Carter, Richard Ballantyne, Truman Leonard, Robert Owen, Robert Skelton.

Siam—Chancey W. West, Sterne Hotchkiss.

China—Hosea Stout, James Lewis, Chapman Duncan.

AFFRICA.—*Cape of Good Hope*—Jesse Haven, Leonard I. Smith, William Walker.

AMERICA, &c.—*Nova Scotia and British Provinces*—John Robinson, Benjamin T. Mitchell, O. D. L. Buckland, Joseph Miller.

West Indies—Jesse Turpin, Alfred B. Lambson, Darwin Richardson, Aaron Farr.

British Guiana—James Brown, Elijah Thomas.

Texas—Preston Thomas, William Camp, Washington Jolly.

New Orleans—John Brown.

St. Louis—Horace S. Eldridge.

Iowa—Daniel Miller.

Dinas Washington—Orson Pratt.

AWSTRALIA—Augustus Farnham, Josiah W. Fleming, John Hyde, Paul Smith, Burr Frost, James Graham, William Hyde, John S. Eldridge, Absolom P. Dowdle.

Ynysoedd Sandwich.—William McBride, Ephraim Green, Edgerton Snyder, James Lawson, Thomas Kairnes, Nathan Tanner, Reddick N. Allred, Reddin A. Allred, Benjamin F. Johnson.

Darfu i oddeutu pedwar ar-ddeg a thrugain o'r Henuriaid hyny, y rhai oeddynt â'u cenadiaethau i'r cyfandir Dwyreiniol, a'r rhai o'r talaethiau Prydeinig, ymadael oddeutu y 15fed o Fedi, gan deithio ar hyd ffordd y South Pass, ac afon Missouri, yn nghwmpeini yr Henuriad Orson Pratt, o Gorwm y Deuddeg, yr hwn a benodwyd yn yr un Gymmanfa, ar genadiaeth i ddinas Washington, ac i lywyddu ar y Saint yn yr Unol Daleithiau, a'r Taleithiau Prydeinig yn Ngogledd America. Mae y Llywydd Orson Hyde wedi cyrhaedd, gyda'i deulu, o Pottawatomie, ar yr 21ain o Fedi. Mae yr Henuriad Parley P. Pratt o fewn y Diriogaeth, ar ei ffordd o Chili, Deau America, a dysgwylir ef yma yn fuan. Mae yr Henuriaid Amasa Lyman a Charles C. Rich yn San Bernardino, ac yn bwriadu ymadael ar y 1af o Dachwedd, a bod yn y lle hwn ar y 1af o Ragfyr. Cyrhaeddodd yr Henuriad Lorenzo Snow ychydig ddyddiau yn ol o Malta. Mae yr Henuriaid Wilford Woodruff a George A. Smith yn y Dyffryn, lle y dysgwylir y treulia yr oll o'r Deuddeg Apostol y gauaf, oddieithr Orson Pratt.

Ar y 3ydd o Awst, cyrhaeddodd yr Esgob Abraham O. Smoot gydag unarddeg ar hugain o wageni, ac oddeutu dau cant a deg a deugain o Saint; y cwmpeini cyntaf a ymfudodd o Lloegr,

trwy y Drysorfa Ymfudol Barhaus; a chafodd eu dyfodiad ei roesawi gyda'r mynegiadau mwyaf o lawenydd gan y Saint yn y Dyffryn, a'i ateb yn galonog gan y Gwersyll. Mae trysorfeydd y Cwmpeini Ymfudol yn ddiogel, mewn stock, wageni, &c.; eithr gwna prinder arian rwystro y Cwmpeini rhag rhoddi y cynnorthwy hwnw i'r rhai pellenig, y Gwanwyn dyfodol, ag a allem ddymuno; eithr na fydded i neb laesu eu hymdrechiadau dros y Cwmpeini, a mwy fyth fydd yr help pan y delo.

Chwech o'r Henuriaid a benodwyd ar genadiaeth i Ewrop yn y Gymmanfa yn mis Ebrill, a gychwynasant ar y 4ydd o Fai, sef, John C. Armstrong, T. Margetts, J. Darling, George Fenn, T. B. Broderick, a John Barker; a dau yn ychwaneg, y rhai a ganiatäwyd i aros hyd yr hydref, a aethant yn nghwmniaeth y genadiaeth ddiweddar.

Yr Henuriaid hyny a benodwyd ar genadiaethau tramor yn Nghymmanfa mis Awst, ac nid aethant yn ddwyreiniol, a ddysgwylir i gychwyn ar hyd y ffordd ddeheuol i Galiffornia, ar ddydd Llun nesaf, Hydref 18, ac hwylio o San Francisco.

Dechreuodd Cymmanfa mis Hydref ar ddydd Mercher, y 6fed o'r mis hwn, a therfynodd ar y Sul canlynol. Yn ystod yr holl amser, cafodd y Tabernacl ei orlenwi, a chafodd y rhan fwyaf o'r amser ei dreulio i bregethu, dysgu, annog, ymprydio, gweddio, moli, a diolch, a gweinyddu y sacrament; ac am ran o'r amser, cafwyd pregethu yn ychwanegol y tu allan, er mwyn y lliaws na allent gael lle yn y tŷ.

Penodwyd yr Henuriaid Elam Luddington a Levi Savage, ieu., ar genadiaethau i Siam, yn lle Sterne Hotchkiss a Harlow Redfield, y rhai ydynt yn aros gartref. Y Brif-Lywyddiaeth, y Deuddeg Apostol, a swyddogion y gwahanol gorwmau, a gymmeradwywyd yn eu gwahanol alwedigaethau, yn ol rheoleiddiad blaenorol, trwy bleidlais unfrydol y Gymmanfa, yr hon a bleidleisiodd hefyd i ddechreu y Deml y Gwanwyn nesaf.

Mae newyddion cysurlawn oddiwrth yr holl amrywiol genadiaethau ar y ddaear; mae lluoedd yn credu ac yn cael eu bedyddio er maddeuant; tra y mae y rhai drygionus yn gwrthwynebu; ac mewn rhai lleoedd, yn erlid y Saint, yn dinystrio eu heiddo, eu gyru o'u cartref-leoedd, ac yn cyhoeddi pob math o anwireddau am danynt. Gadewch i'r rhai drygionus amrafaelio â'r rhai

drygionus; a thra y byddont hwy yn amrafaelio, bydded i'r Henuriaid bregethu yr Efengyl i'r rhai hyny a gredant, fel na chaffo y gwaith ei rwystro; a lle na allo y Saint fyw mewn heddwch, ac addoli Duw yn ol cyfarwyddiadau cydwybodau eu hunain, y rhai a oleuir gan ysbryd y gwirionedd a dadguddiadau Iesu Grist, gallant ei dderbyn fel arwydd ei fod yn bryd iddynt gyfodi a ffoi i Seion; i ddyfod adref, i ddyfod i wlad yn mhlith y bryniau tragywyddol, yr hon ni chwennychir gan neb, ond y Saint; a chanddynt hwy, fel y trigont mewn heddwch, ac y mwynhaont grefydd y nefoedd, a daioni eu llafur.

Mae y gwahoddiad i bawb, i bob cenedl, llwyth, ac iaith, ag a gredant, a edifarhant, ac a fedyddier, ac a dderbyniant ddawn yr Ysbryd Glân, trwy osodiad dwylaw—Deuwch adref; deuwch i wlad Joseph, i ddyffrynoedd Ephraim; gan deithio megys y cyfarwyddir chwi gan Lywyddiaeth yr Eglwys yn y genedl yn mhlith pa un yr ydych. Y rhai hyny ag ydynt yn gyfarwydd ag hinsawdd twymn, ac sydd yn cael y cyfleusdra, a allant deithio i Califfornia, a chymmeryd cynghor gan y Llywyddiaeth yn San Bernardino; a chaiff y cyfryw eu hunain yn agosach adref, os tiriant yn San Diego. Y rhai hyny drachefn ag ydynt yn gyfarwydd ag hinsawdd oer, a allant deithio trwy New Orleans, lle y cant yr Henuriad John Brown, yr hwn a ddanfonasom ni i gynghori y Saint ar eu dyfodiad; hefyd, yr Henuriad Horace S. Eldredge, yn St. Louis; a'r Henuriad Henry Miller yn Pattawatomie.

Dewch i fyny i adeiladu tŷ yr Arglwydd, O chwi Saint, o bedwar cŵr y ddaear; canys fel y casgla iar ei chywion, y mŷn yr Arglwydd Iesu Grist eich casglu chwi yn y dyddiau diweddaf hyn; ac yn awr yw yr amser i chwi ddyfod, tra y mae cenedloedd y ddaear mewn heddwch, a llawndid yn gordoi y tir. Nis gwyddoch pa mor fuan y caiff eich ffordd ei chau gan y cleddyf, neu ei rhwystro gan law newyn; canys dywedai yr Iachawdwr, tra yma ar y ddaear, y byddai rhyfeloedd a newyn, ïe, tywalltiad gwaed a darfodedigaeth ar wyneb yr holl ddaear; eithr nis creda y cenedloedd hyny hyd nes y delo arnynt.

Gwrandewch ar lais eich athrawon; gwrandewch ar gynghor Henuriaid Israel, y rhai a ddanfonwn atoch; canys yn gymmaint ag mai hwn yn ddiau yw gwaith yr Arglwydd, â pha un yr ydych yn ymwneyd, chwi a gewch eu geiriau yn llusern i'ch traed ac yn

llewyrch i'ch llwybr, a'r Ysbryd Glân a breswylia gyda y rhai hyny a fyddant byw yn unol â'u hyfforddiadau; ac hyderwn na fydd genym i ddywedyd wrthych chwi, fel yr Apostol gynt wrth y Saint, "Y mae i chwi feistri lawer, eithr ychydig o dadau." O chwi Henuriaid Israel, byddwch yn dadau i deulu y ffydd. Chwi fugeillaid Israel, porthwch ddiadell Duw; a cheisiwch wneyd ei ewyllys ef, ac nid eiddo eich hunain, yn mhob peth; a dysgwch y Saint i fod yn ddarostyngedig i'r awdurdodau ag sydd, pa le bynag y byddont.

Bydded i'r Saint cyfoethog gasglu y tlodion, a'u cynnorthwyo i fyned adref; a bydded i'r tlodion roddi eu hymrwymiadau i ad-dalu yr unrhyw mor fuan ag y cyrhaeddont adref ac y caffont fodd; a bydded iddynt helpu eu hunain hyd eithaf eu gallu, a pheidio ymddibynu ar y cyfoethog. Pe byddai yr holl Saint mewn unrhyw deyrnas, neu gangen o'r Eglwys, mor bryderus am danynt eu hunain ag y mae yr Iesu am danynt hwy; a phe byddent oll yn unol mewn ffydd a moddion megys calon un dyn, hwy a gaent ddigon o fodd i'w helpu oll i Seion heb goll amser; tra y bydd i'r rhai a allant ddyfod, ac a ddysgwyliant am well amser, mwy o fodd, ac esmwythach cerbydau i'w cludo, ddysgwyl yn ofer; ac os cant wrthddrych eu hymchwiliad, hwy a'i cant trwy dristwch a llawer o drallod.

Mae arnom eisieu lliwiau, olew, gwydr, syth dees (*putty*), hoelion, tŷ-addurniadau, hadau at gleddiau a phob ffrwythau dewisol, llysieu, a blodau; peirianwaith cotwm a gwlan, a phob math o beiriannau at arbed gwaith. Y mae eisieu tri yn rhagor o beiriannau cribo y tymmor nesaf yn y Dyffryn. Mae marchnad dda yma i unrhyw gyflawnder o ddefaid ac anifeiliaid ieuainc. Mae eisieu hanner can tunell o edafedd cotwm y flwyddyn bresennol at waith teuluaidd. Pwy a ddwg y pethau hyn? Yr holl Saint.

Dygwch yr oll o'ch arian a'ch aur gweddill; meini gwerthfawr, a phethau cywrain, a hynafiaethau, a phob peth a wasanaetha i adeiladu, ardderchogi, ac addurno Teml y Goruchaf; a chyda chalonau gostyngedig ac addfwyn, a gweddi, a mawl, ac ympryd, a diolchgarwch, deuwch i fyny i gymhorth yr Arglwydd yn erbyn y cadarn, a chwi a dderbyniwch eich gwobr, mewn ordinhadau, mewn bendithion, ac mewn iachawdwriaeth. Ac yr ydym yn gweddio ar ein Tad nefol am iddo gynhyrfu eich calonau at weithredoedd cyfiawnder, a'ch arwain â'i Ysbryd yn wastadol,

a'ch galluogi i aros yn ei gyfraith, hyd oni pherffeithir, ac y parotoir chwi erbyn swper neithior yr Oen, yn enw Iesu Grist. Amen.

BRIGHAM YOUNG,
HEBER C. KIMBALL,
WILLARD RICHARDS.

Dinas y Llyn Halen Fawr, Hyd. 13, 1852.

PREGETH,

A draddodwyd gan y Llywydd B. Young, yn y Tabernacl, Dinas y Llyn Halen Fawr, Awst 8, 1852.

(Parhad o dud. 95.)

MI a gymmeraf i fyny ran arall o'm pregeth, trwy sylwi fod ychydig o ddynion ar y ddaear, wedi cael cyfran o wirionedd yma a thraw, ac wedi ei uno â'u doethineb eu hunain, a dysgu y byd fod yr Arglwydd yn bwriadu achub holl ddynolryw, nad pa beth a wnant. Mae rhai ereill yn cymmeryd gafael yn yr egwyddorion Calfinaidd; daliant allan fod yr Arglwydd wedi rhagarfaethu y peth hwn, y peth hwna, a'r peth hwnw, a dadleuant yn egnïol fod yr Arglwydd wedi arfaethu a rhag-ordeinio pa beth bynag a gymmero le, ac yna i ffwrdd â hwy. Yna daw un arall yn mlaen gydag iachawdwriaeth rad i bawb; y mae efe wedi dal yr egwyddor hono,—ac yna ymaith â hwynt oll, gan ddibrisio pob peth arall, ond yn unig y gyfran fychan y mae pob un wedi ei neilldno iddo ei hun.

Hyn sydd yn peri yr anghydfod yn y byd crefyddol. Yr ydym yn gweled plaid yma a phlaid acw, yn gwaeddi, Wele yma, ac wele acw, ac y mae y bobl yn amrafaelio yn chwerw â'u gilydd, cenedl yn erbyn cenedl, cymdeithas yn erbyn cymdeithas, a dyn yn erbyn dyn, y naill yn ceisio dyfetha y llall, neu eu dwyn hwynt i gredu yn y gyfran fechan hon o athrawiaeth, ag y mae pob un yn feddwl sydd yn iawn. Y mae yn iawn mor bell ag y mae yn myned.

Mae dyn yn cael ei wneyd yn oruchwyliwr iddo ei hun gerbron ei Dduw; mae wedi ei gorffoli i'r unig ddyben, fel y gallo ddyfod yn gyffelyb i'w feistr. Yr ydych yn cofio geiriau un o'r apostolion, sef pan welwn ef y byddwn debyg iddo; a thrachefn, ni a fyddwn yn Dduwiau, sef meibion Duw. A ydych yn darllen yn rhywle, y cawn feddiannu pob peth? Iesu yw y brawd hynaf, a chaiff yr holl frodyr eu cyfran gydag ef; ie, cyfran gyfartal, yn ol eu gweithredoedd a'u galwedigaeth, a hwy a goronir gydag ef. A ydych chwi yn darllen am y fath beth â bod yr Iesu yn gweddio, ar fod y saint yn un gydag ef, megys y mae'r Tad ac yntau yn un? Mae y Beibl yn llawn o athrawiaeth felly, ac nid

oes dim niwed ynddi, cyhyd ag y byddo yn cytuno â'r Testament Newydd.

Mi a barhaf y pwnc ag wyf yn drin yn awr. Mae yr Arglwydd wedi eich creu chwi a minnau er mwyn dyfod yn Dduwiau fel ei hunan, ar ol i ni gael ein profi yn ein cyflwr presennol, a bod yn ffyddlawn yn yr holl bethau a osoda efe yn ein meddiant. Ni a greuwyd ac a anwyd yn unig er mwyn tyfu i fyny o sefyllfa isel dynoliaeth, i ddyfod yn Dduwiau fel ein Tad yn y nefoedd. Dyma'r gwirionedd ynghylch hyny, yn union fel y mae.—Mae yr Arglwydd wedi corffoli dynolryw i'r unig ddyben o gynnyddu yn y dealltwriaeth a'r gwirionedd hwnw, ag sydd gyda Duw, hyd nes y byddont yn alluog i greu bydoedd ar fydoedd, a dyfod yn Dduwiau, ïe, yn feibion Duw.

Pa gynnifer a gant eu breintio felly? Y rhai hyny a anrhyd eddant y Tad a'r Mab; y rhai hyny a dderbyniant yr Ysbryd Glân, ac a fawrhant eu galwedigaeth, ac a geir yn bur a santaidd, hwy a goronir yn mhresennoldeb y Tad a'r Mab. Pwy arall? Dim neb. Pa beth sydd yn dyfod o'r holl rai ereill? A ydych yn myned i'w bwrw i lawr, a'u soddi i waelod y pwll diwaelod, i fod yn angylion i ddiafol?—Pwy yw ei angylion ef? Nid un dyn na dynes, os na fyddant yn derbyn efengyl yr iachawdwriaeth, ac yna yn ei gwadu, a throi yn hollol oddiwrthi, gan aberthu iddynt eu hunain Fab Duw o'r newydd. Hwynt-hwy yw yr unig rai a ddyoddefant ddigofaint Duw i bob tragywyddoldeb.

Pa faint a gymmer i barotoi dyn neu ddynes, neu unrhyw fôd, er dyfod yn angylion i ddiafol, i ddyoddef gydag ef i bob tragywyddoldeb? Yn union yr un faint ag a gymmer i barotoi dyn i fyned i'r deyrnas nefol, i bresennoldeb y Tad a'r Mab, ac i gael ei wneyd yn etifedd i'w deyrnas, ac i'w holl ogoniant, a chael ei goroni â choronau o ogoniant, anfarwoldeb, a bywydau tragywyddol. Yn awr, pwy a ddemnir i bob tragywyddoldeb? A gaiff rhai o'r lleill o ddynol-ryw? Na chant?—dim un o honynt.

Caiff hyd y nod y paganiaid ag oeddym yn siarad am danynt, os oes ganddynt gyfraith (nid yw wahaniaeth pwy a'i gwnaeth), ac os ydynt yn gwneyd y goreu a wyddant, ïe, hwy a gant ogoniant ag sydd tu hwnt i'ch amgyffred, wrth unrhyw ddesgrifiad a allwn i roddi; nis gellwch ddirnad y gyfran leiaf o ogoniant Duw, yr hwn a barotoldd i'w greaduriaid, gwaith ei ddwylaw; canys y bobl hyn ag ydynt yn eistedd ger fy mron, y rhai ydynt feibion a merched, yn gyfreithlawn felly, o eiddo ein Tad yn y nefoedd, a ddeilliasant oll oddiwrtho ef; ni ddaeth i galon dyn i amgyffred yr hyn a barotodd efe iddynt

Danfonodd yr Arglwydd ei efengyl at y bobl; efe a ddywed odd, Mi a'i rhoddaf i'm mab Adda, oddiwrth yr hwn y gwnaeth Methuselah ei derbyn; a Noah a'i derbyniodd oddiwrth Methuselah; a Melchisedec a'i gweinyddodd i Abraham.—Yn nyddiau Noah, y bobl yn gyffredinol a'i gwrthodasant. Yr holl rai hyny ag a ddaethant yn hysbys o'i hegwyddorion, a thrwyddi a wnaed

yn adnabyddus â, ac a brofasant allu iachawdwriath, ac a droisant ymaith oddiwrthi, a aethant yn angylion i ddiafol.

Bydded i ni gymhwyso hyn yn uniongyrchol atom ein hunain, y rhai a dderbyniasom y gwirionedd, ac a brofasom air daionus Duw. Bydded i mi droi o amgylch gyda chwi, a'i wrthod, a dysgu i'n plant ei fod yn anwiredd, dysgu yr unrhyw i'n cymmydogion, a'i fod yn ddigrifiaeth i'n synwyrau; bydded i ni wadu yr Arglwydd a'n prynodd, a pha beth fydd y canlyniad? Ein plant a dyfent i fyny mewn anghrediniaeth, a'r pechod a orphwysai ar ein penau ni. Meddyliwch ein bod ni yn ffyddlawn, ac na chreda y bobl ein tystiolaeth, ni a dderbyniwn ein gwobr megys pe byddent yn ei chredu.

Meddyliwch am drigolion y ddaear o'm blaen i, y rhai hyny ag ydynt wedi marw, pa beth a ddywedwn am danynt? A aethant hwy i'r nefoedd, neu i uffern? Y mae ymadrodd gwr doeth yn y Beibl fel hyn:—"Pwy a edwyn ysbryd dyn yr hwn sydd yn esgyn i fyny, ac ysbryd anifel yr hwn sydd yn disgyn i waered." Mae gan yr oll ysbrydoedd, mi a feddyliwn, wrth hyn. Drachefn, y mae ymadrodd arall,—"Yr Arglwydd a roddodd, a'r Arglwydd a gymmerodd ymaith, a bendigedig fyddo enw yr Arglwydd." Mae dyn yn marw, ac y mae ei ysbryd yn myned at Dduw yr hwn a'i rhoddodd. Mae yr holl bethau hyn o fewn cyrhaedd-nod pregeth yr efengyl; mae yr holl egwyddorion hyn yn gynnwysedig yn mhregeth fawr yr efengyl.

Pa beth a ddywedwn heb fyned i'r ysgrythyrau oll? Pa le mae ysbrydoedd y bobl hyn yn myned. pan roddant i lawr eu tabernaclau? Maent yn myned i bresennoldeb Duw, ac y maent wrth ewyllys yr Hollalluog. A ydynt yn myned at y Tad a'r Mab, ac yn cael eu gogoneddu yno? Nac ydynt. Os yw ysbryd yn myned at Dduw yr hwn a'i rhoes, nid yw yn aros yno.. Yr ydym ni yr holl amser yn mhresennoldeb Duw; eithr nid yw ein bod ni yn mhresennoldeb yr Arglwydd, yn ei wneyd ef yn ein presennoldeb ni; ystyrir fod ysbrydoedd dynion yn myned i bresennoldeb yr Arglwydd, pan y maent yn myned i'r byd ysbrydol.

Y prophwyd a rydd ei gorff i lawr, a rydd ei fywyd i lawr, ac y mae ei ysbryd yn myned i fyd yr ysbrydoedd; mae erlidiwr y prophwyd yn marw, ac y mae yn myned i Hades.—Os awn yn ol i'n mam wlad, ni a gawn yno y cyfiawn a'r drygionus.

Os awn yn ol i'n mam wlad, y Taleithiau, ni a gawn yno y cyfiawn, ac a gawn yno y drygionus; os awn i California, ni a gawn yno y cyfiawn a'r drygionus, yr oll yn trigo yngbyd; a phan y byddom yn myned tu draw y llèn hon, a gadael ein cyrff, y rhai gymmerwyd o'r fam ddaear, a'r rhai y rhaid iddynt ddychwelyd, bydd i'n hysbrydoedd fyned tu draw i'r llèn; yr ydym ni yn myned lle mae saint a phechaduriaid yn myned; maent oll yn myned i'r un lle. A yw y diafol yn cael gallu dros ysbrydoedd y cyfiawnion? Nac ydyw. Pan fyddo efe yn darfod â'r ddaear hon, y mae wrth byd ei gadwyn. Nid yw yn cael ond yn unig awdurdod a llywodraeth ar y ddaear hon, perthynol i'r

tabernacl marwol hwn; a phan yr elom ni tu fewn i'r llèn, y mae'r oll yn mhresennoldeb Duw. Pa beth a ddywedodd un o'r rhai gynt? "I ba le yr af oddiwrth dy ysbryd, ac i ba le y ffoaf o'th wydd? os dringaf i'r nefoedd, yno yr wyt ti: os cyweiriaf fy ngwely yn uffern, wele di yno. Pe cymmerwn adenydd y wawr, a phe trigwn yn eithafoedd y ddaear; yna hefyd y'm tywysai dy law, ac y'm daliai dy ddeheulaw."—Pa le y mae terfyn ar ei allu ef? Y mae Efe yn hollalluog, ac yn llanw y gwagle, trwy ei oruchwylwyr, trwy ei ddylanwad, trwy ei ysbryd, a thrwy ei weinidogion. Yr ydym yn ei bresennoldeb ef yno, megys yr ydym yma. A yw y gelyn yn cael awdurdod ar y cyfiawnion? Nac ydyw. Pa le y mae ysbrydoedd yr annuwiol? Y maent yn ngharchar. Pa le y mae ysbrydoedd y cyfiawnion, y prophwydi a'r apostolion? Y maent yn ngharchar, frodyr; dyna lle y maent.

Yn awr, gadewch i ni sylwi ar ychydig o brofiad, rhag i rai o honoch dasgu oblegid y drychfeddwl hwn. Pa fodd yr ydych chwi yn teimlo, saint, pan fyddoch wedi eich llenwi gan allu a chariad Duw? Yr ydych mor ddedwydd ag y gall eich cyrff oddef. Pa beth fyddai eich teimladau, a thybied eich bod yn ngharchar, ac yn llawn o allu a chariad Duw? a fyddech chwi yn annedwydd? Na fyddech. Meddyliwyf y byddai carcharau yn balasau, pe trigai yr Iesu yno. Profiad ydyw hyn.—Mi a wn ei fod yn ddrychfeddwl syn i ddweyd fod y prophwyd ac erlidiwr y prophwyd, yn myned i garchar ynghyd. Pa beth yw sefyllfa y cyfiawnion? Y maent hwy yn feddiannol ar ysbryd yr Iesu, galln Duw, yr hyn yw eu nefoedd; gwna yr Iesu weinyddu iddynt; gwna angylion weinyddu iddynt; a hwy a gant y fraint o weled a deall mwy nâ chwi a minnau yn y cnawd; eithr nid ydynt hwy wedi cael eu cyrff etto, ac o ganlyniad y maent yn ngharchar. Pa bryd y cant eu coroni, a'u dwyn i bresennoldeb y Tad a'r Mab? Dim hyd nes y byddont wedi cael eu cyrff; dyma yw eu gogoniant. Er mwyn pa beth y bu y merthyron santaidd farw? O herwydd yr addewid o dderbyn cyrff, sef cyrff santeiddiedig, yn moreu yr adgyfodiad. Er mwyn hyn y buont fyw, ac y dyoddefasant yn amynedgar, ac er mwyn hyn y buont farw. Yn mhresennoldeb y Tad a'r Mab, nis gallant hwy breswylio, a chael eu coroni, hyd nes y byddo gwaith prynedigaeth y corff a'r ysbryd wedi ei gwblhau. Pa beth yw sefyllfa y drygionus? Y maent yn ngharchar. A ydynt hwy yn ddedwydd? Nac ydynt. Y maent wedi myned tu draw y llèn, i'r man lle y mae llèn y gorchudd yn cael ei gymmeryd oddiar eu dealltwriaeth. Maent yn llwyr ddeall eu bod wedi erlid y Sanct a'r Cyfiawn, ac y maent yn teimlo digofaint yr Hollalluog yn gorphwys arnynt, gan ofnadwy ddysgwyl am derfyniad olaf eu dedfryd gyfiawn, i fyned yn angylion i ddiafol, yn union yr un fath ag y mae yn y byd hwn yn gywir.

A oes gallu gan y diafol i gystuddio a thaflu yr ysbryd i boenedigaeth? Nac oes. Yr ydym wedi cael yr oruchafiaeth arno ef.

Yn y byd hwn yn unig y mae gallu ganddo ef i achosi trallod ac afiechyd, poen a chaledi, tristwch, ing, a siomedigaeth; eithr pan yr elom yno, wele! y mae gelyn yr Iesu wrth hyd mwyaf ei gadwyn; y mae wedi darfod ei waith o boenydio; nis gall ddyfod dim yn mhellach; yr ydym allan o'i gyrhaedd, ac y mae'r cyfiawn yn huno mewn heddwch, tra y mae yr ysbryd yn pryderus edrych yn mlaen at y dydd, pan ddywed yr Arglwydd, Deffrowch, fy saint; yr ydych wedi huno yn ddigon hir; neu ynte fe gân udgorn Duw, a'r llwch cysglyd a gyfodant, a'r ysbrydoedd absennol â ddychwelant i gael eu huno â'u cyrff; a hwy a ddeuant yn bersonau o dabernacl, megys y Tad a'i Fab, Iesu Grist; ïe, yn Dduwiau yn nhragywyddoldeb.

Hwy a edrychant yn mlaen gyda phryder mawr at y dydd hwnw, ac ni fydd eu dedwyddwch yn gyflawn—ni chyrhaedd eu gogoniant ei derfyn eithaf, hyd nes y byddant wedi myned i bresennoldeb uniongyrchol y Tad a'r Mab, i gael eu coroni, megys ag y caiff yr Iesu, pan fyddo y gwaith wedi ei gwblhau. Pan fyddo wedi ei ddirwyn i fyny, y testun wedi ei bregethu, yn ei holl ranau, perthynol i brynedigaeth y byd, a diben terfynedig pob peth, yna yr Iachawdwr a gyflwyna y gwaith i'r Tad, gan ddywedyd, Fy Nhad, mi a gwblhëais y gwaith a roddaist i mi i'w wneuthur; a'r Mab a'i rhydd i fyny i'r Tad, ac yna i fod yn ddarostyngedig iddo, ac yna efe a goronir, a dyna'r amser y coronir chwithau a minnau hefyd.

Ni a sylwn, wrth hyn, fod holl genedloedd y ddaear, oddieithr y rhai hyny ag ydynt wedi gwrthgilio oddiwrth efengyl yr iachawdwriaeth; pob mab a merch i Adda, oddieithr y rhai hyny ag ydynt wedi gwadu yr Ysbryd Glân, ar ol ei dderbyn,—wedi eu rhoi yn ngharchar gyda'r lleill o honynt, gyda phrophwydi, offeiriaid, a saint. Meddyliwch pe byddem yn dyfynu ychydig o ysgrythyr ar y pwynt hwn.—Bu Iesu farw er gwaredu y byd. A orweddodd ei gorff yn y beddrod? A adawodd ei ysbryd ei gorff? Do.—Chwi a ellwch ofyn, pa le yr aeth ei ysbryd? Nis gwn y gallaf fi ddweyd yn well wrthych nag y dywedodd yr hen apostol am dano; efe a ddywed iddo fyned i bregethu i'r ysbrydion yn ngharchar. Pwy yw y rhai yr aeth efe atynt i bregethu? Y bobl ag oedd yn byw cyn y diluw. Efe a bregethodd yr efengyl iddynt hwy yn yr ysbryd, fel y bernid hwy yn ol dynion yn y cnawd.

Pa beth a gawn ddywedyd am y bobl ag sydd yn byw yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg? Pan fyddo rhywrai o henuriaid neu apostolion Saint y Dyddiau Diweddaf yn marw, ac yn gadael y byd hwn, digon yw dywedyd, bod eu hysbrydoedd yn myned i'r carchar hwnw, ac yn pregethu yr efengyl i'r rhai hyny a fuont feirw cyn cael ei chlywed; a chaiff pob ysbryd ei farnu yn union yr un fath â phe byddai fyw yn y cnawd pan oedd cyflawnder yr efengyl ar y ddaear. Arweinia hyn at bwnc y galluoedd achubol a chadwedigol a feddiannir gan y cyfiawnion; eithr nid oes amser genym y boreu hwn i sylwi

arno; digon yw dywedyd fod Iachawdwyr yn dyfod i fyny, yn y dyddiau diweddaf, ar fynydd Seion.

Yr wyf yn dywedyd hyn am bob mab a merch i Adda, prophwydi, offeiriaid, a'r rhai hyny a laddodd y prophwydi, eu bod oll yn myned i garchar; mae henuriaid yr eglwys hon yn myned yno, ac yn parhau eu gwaith yno; a maes o law chwi a gewch weled Seion wedi ei gwaredu, ac iachawdwyr yn dyfod i fyny ar fynydd Seion. Fe ddaw yr henuriaid ffyddlawn, gan fyned yn mlaen gydag ordinhadau Duw, fel y gallo ein henafiaid, a'r holl rai a fuont felrw yn flaenorol i adferiad yr efengyl yn y dyddiau diweddaf hyn, gael eu gwaredu.

Yn awr, chwi henuriaid Israel, pan ddywedoch i John Wesley fyned i uffern, dywedwch i Joseph Smith fyned yno hefyd. Pan ddywedoch ynghylch Judas Iscariot yn myned i uffern, dywedwch i'r Iesu fyned yno hefyd. Nis gall y byd weled yr oll o bregeth yr efengyl ar un olwg; nis gallant ond yn unig gymmeryd i fyny ychydig yma ac ychydig acw. Mae y rhai ag sydd yn ei deall o'r dechreu i'r diwedd, yn gwybod ei bod mor union ag y gellir tynu llinell. Nis gellwch gael cymhariaeth ar y ddaear, ag sydd yn cyfoirio mor gyfiawn a threfn efengyl yr iachawdwriaeth. Y mae ganddi le at bob peth, a hi a osod bob peth yn ei le. Mae yn rhanu, ac yn dosranu, ac yn rhoddi i bob rhan o'r teulu dynol, megys ag y mae amgylchiadau yn gofyn.

Ein gwaith ni ydyw cael gwared o'r traddodiad hanw, yn mha un yr ydym wedi ein hungau, ac hyfforddi ein plant yn y ffordd y dylent rodio, fel pan heneiddiont, nad ymadawont â hi. Eich rhagorfraint chwi a minnau yw mwynhau gweledigaethau ysbryd yr Arglwydd, pob un yn ei drefn ei hun, yn union fel ag y mae yr Arglwydd wedi ei ordeinio, fel y gwypo pob dyn a dynes dros-tynt eu hunain, os byddant yn gwneuthur yn iawn, yn ol cynllun mawr yr iachawdwriaeth. Nid wyf ond wedi cyffwrdd ychydig â phregeth fawr yr efengyl, ac y mae'r amser wedi dod pan y rhaid i ni derfynu ein cyfarfod; felly, bendithied yr Arglwydd Dduw Israel chwi, yn enw Iesu. Amen.

AT Y SAINT YN EWROP.

GAN MISS E. R. SNOW.

Chwi Saint arosedig yn Ewrop,
Lle'r ydych ar wasgar yn byw;—
Gras, hedd, a thrugaredd boed ichwi,
Drwy nerthoedd gwybodaeth ein Duw.

Byrdwn.

Dewch, dewch, i fwyn gelloedd yr Israel;
Dewch, dewch i'r gorllewin i dref;
Dewch, dewch i ddyffrynoedd hoff Ephraim;
Dewch, dewch i etholdir y nef.

Ha! Seion, ei sain sy'n eangu—
A'i llèni a daenir yn fwyn:
Ei heddwch i glydwch arweiniwyd,
Lle nas gall cenedloedd ei ddwyn.
Dewch, dewch, &c.

Ein maesydd yn gnydiog sydd yma,
Llawnderau o wenith a chân;
Trysordy yn orlawn o ffrwythau
Dihafal i gynnal y gwan.
Dewch, dewch, &c.

Y Deml, pan ei hadeiladwn
Yn santaidd i'r Arglwydd ein Rhi,
Bendithion y bur Offeiriadaeth
A dâl ar ei ganfed i ni.
Dewch, dewch, &c.

Gan hyny, ymddygwn yn ffyddlon,
I weithio dros feirwon o hyd,
Mal bo gwaith y mawr adgyfodiad,
Drwy holl genedlaethau y byd.
Dewch, dewch, &c.

Cyf. IDLOES.

AMRYWIAETHAU, &c.

FFYDD iachus yw y dduwinyddiaeth oreu, cydwybod dda yw y gyfraith oreu, a chymmedroldeb yw y feddyginiaeth oreu.

HWYLIODD yr Henuriaid George Halliday, Abednego Jones, William Parry, a John Davies, yr oll yn lywyddion Cynnadleddau, gyda chwmpelni o 314 o Saint, ar fwrdd y Jersey, ar y 5med o'r mis hwn. Yr oedd yn y nifer uchod oddeutu 200 o Gymry.

APWYNTIWYD John N. Jones, henuriad teithiol o Gynnadledd Ddwyreiniol Morganwg, i fod yn Llywydd ar Gynnadledd Sir Fflint, yn lle y brawd William Parry.

CYMMANFAOEDD Y GOGLEDD —Cynnelir Cymmanfa Sir Fflint, ar y 13eg o'r mis hwn; Sir Ddinbych, ar y 20fed; Dyffryn Conwy, ar y 27ain; a Sir Feirionydd ar y 6fed o Fawrth.

TALIADAU O CHWEF. 4 HYD CHWEF. 10.—Cangen Gymreig Liverpool, £2 7s; Dinbych, £1; Pontytypridd, 8s 3c; Aberamman, 6s; Hirwaen, £1 5s 7c; Merthyr, 10s; Llanfabon, 3s; Aberdar, £1 (Ion. 31).—Cyfanswm, £6 19s 10c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 8.] CHWEFROR 19, 1853. [CYF. V.

PREGETH ARALL GAN Y LLYWYDD B. YOUNG,

A draddodwyd ar ddydd Sul, Awst 15, 1852, mewn ffordd o barhad ar y pwnc a driniodd y Sul blaenorol.

YR wyf yn hyderus fy mod yn cael gweddiau y saint, a ffydd y rhai hyny sydd yn feddiannol ar ffydd. Anfynych y dymunaf ar i'r sant weddio drosof, oblegid yr wyf yn eu barnu hwynt wrthyf fy hun, gyda barn gyfiawn; yr wyf fi bob amser yn gweddio dros y saint, a thybiwyf eu bod hwythau, mewn ffordd o ad-daliad, yn gweddio dros yr holl ffyddloniaid; ac o ganlyniad, yr wyf finnau yn cael rhan o'u gweddiau.

Yr wyf yn cofio am yr hyn a ddywedais y Sul diweddaf o barthed i'r efengyl—pa beth ydyw pregeth yr efengyl—pa gymmaint o amser a gymmera i'w phregethu, a pha beth a gynnwysa; ei bod yn cymmeryd yr un amser i'w phregethu ag a gymmera i gwblhau cynllun yr iachawdwriaeth, perthynol i blant dynion.

Ni welais i erioed etto yr amser ag oedd genyf ddoethineb, nerth, a gallu digonol er pregethu pregeth efengyl; ei dechreu, a'i diweddu; gan osod gerbron y bobl gynllun yr iachawdwriaeth yn ddigon cyflawn, fel y gallont trwyddo gael eu hachub. Eithr yn dameidiau yn unig ei rhoddir, ychydig yma ac ychydig acw, gan egwan ddyn.

Mae y pwnc sydd ger ein bron heddyw, yn bregeth fawr. Er deall egwyddorion cyntaf yr efengyl—er eu hiawn ddeall hwynt, mae yn rhaid i ddyn gael y doethineb sydd oddi uchod; rhaid

iddo gael ei oleuo trwy yr Ysbryd Glân; rhaid i'w feddwl fod mewn gweledigaeth agored; mae yn rhaid iddo fwynhau bendithion yr iachawdwriaeth ei hunan, er mwyn eu rhoddi i ereill.

Yn ein galwedigaeth ni, yr ydym yn cael ein breintio gyda golwg ysbrydol, yn gymhwys yr un fath â chyda golwg dymmorol. Yr ydym yn cael y fraint o ddysgu ac ychwanegu at y wybodaeth ag ydym wedi ei chael yn barod. Er enghraifft, y mae genym wybodaeth am egwyddorion yr iaith Seisnig; os parhawn yn ein myfyrdodau, yn ein hymdrechiadau i gael addysg, yr ydym yn cyrhaedd mwy o wybodaeth; ac os parhawn o hyd i ymlynu, yr ydym o hyd yn ychwanegu at hyny, hyd nes y byddom yn berffaith feistri ar yr iaith.

Drachefn, gyda golwg ar beirianwaith, mewn rhyw ystyr, mae yr un egwyddor yn dal yn dda. Yr ydym yn cael y fraint o ddysgu y gwyddorau a'r celfyddydau ag y mae y dysgedigion yn mhlith y Cenedloedd yn ddeall; yr ydym yn cael y fraint o ddyfod yn ysgolheigion profedig—o ddechreu gydag egwyddorion pob gwybodaeth—o fyned i mewn, fe allwn ddweyd, i athrofeydd perffeithrwydd. Ni a allem fyfyrio, ac ychwanegu gwybodaeth at wybodaeth, o'r pryd yr ydym yn allnog i wybod rhywbeth, hyd nes yr elom i waered i'n beddau; pe mwynhaem gyrff iachus, fel ag i beidio treulio galluoedd y meddwl, nid oes dim diwedd ar ddysgeidiaeth dyn. Mae hyn yn dwyn cymhariaeth gywir o'n sefyllfa o barthed i bethau nefol. Mae gallu dynolryw i gyrhaedd gwybodaeth mewn mesuryddiaeth, a'r celfyddydau cywrain, yn fawr; y mae pob cenedloedd a phobloedd yn deall mwy neu lai am y wybodaeth o barthed i'r gwyddorau a'r celfyddydau.

Eithr pan adawant yr egwyddorion hyny a amgyffredir yn y myfyrdodau a ddilynir gan y dyn anianol, ac y cymmerant arnynt i ddarlunio eu personau eu hunain, eu bodoliaeth eu hunain, ac i ddeall y priodoldeb a'r doethineb o'r greadigaeth, a dwyn allan iddynt eu hunain, neu i ereill, yr egwyddorion hyny a berthynant i wybodaeth ddyfodol, y maent yn y tywyllwch; y mae gorchudd drostynt. Y mae llen y gorchudd ag sydd dros genedloedd y ddaear, wedi cymylu eu dealltwriaeth, nes y maent mewn tywyllwch dudew. Hyn a ddysgir i ni gan ein profiad—pan fo unrhyw berson neu bersonau, ag sydd yn cymmeryd arnynt i gamu tuhwnt i natur reoleiddeidig, yr hon sydd yn wel-

edig i'r llygaid naturiol, y mae yno ddirgelwch; y dirgelwch cuddiedig, dirgelwch dwfn ac anchwiliadwy creadigaeth.

Yr ydym yn gallu gweled y dyn anianol, yr ydym yn gallu gweled ein gwyneb yn y drych, eithr a allwn ni ddweyd pa fath berson ydym? A allwn ni ddarlunio dyben y cyd-gorffoliad hwn—y corff yma? A allwn ni ei amgylchynu? A allwn ni gael allan ddyfnder, priodoldeb, anghenrheidrwydd, a dyben doethineb dwyfol, yn ein cyd-gorffoliad? Mae yn ddirgelwch i'r doethaf sydd ar y ddaear. Yr ydym yn gweled bywyd a gweithrediad; gwelwn hyn yn feunyddiol ein hunain—yr ydym ni yn gweithredu, ac yr ydym yn gweled ereill yn gweithredu. Mae genym lygaid i weled; ein clustiau a wnaed i glywed, ein dwylaw i deimlo, ac ymddengys fod yr holl gyfundrefn trwyddi wedi ei llunio yn berffaith i synwyr a dealltwriaeth; ac y mae'r dirgelwch o hono yn gyfryw fel y mae y doethaf o'r holl athronyddion yn barod i gyfaddef a dweyd, ei fod yn ddirgelwch; nis gellir ei dreiddio na'i ddeall gan ddyn. Pan yr elom yn mlaen i'r dyfodiant, neu gilio yn ol i'r mynedol, y mae y naill a'r llall yn taflu dyn i ddirgelwch mwy o hyd. Y mae yn ddirgelwch ag y mae'r byd wedi bod yn chwilio am dano trwy eu doethineb; y maent hwy wedi astudio yn ddyfal i'r unig ddyben o ddyfod yn hysbys o'r dirgeledigaethau hyn. Mae miloedd ar filoedd wedi treulio eu holl fywydau mewn myfyrdod; y maent wedi chwilio am, a darllen sylwadau a drychfeddyliau ereill, gyda'r awydd mwyaf a'r dyben cywiraf, gan geisio cael allan yr hyn na chafwyd allan gan ereill, a dysgu yr hyn na ddysgwyd.

Nid yw y llyfr yma, yr hwn yw yr Hen a'r Newydd Destamentau, yn pregethu dim ond un bregeth, o Genesis i'r Dadguddiad. Yr ydym yn dechreu ac yn myned trwy y gyfrol hon; yna yn chwilio yr holl lyfrau a wrthodwyd gan y cenedloedd Cristionogol, fel rhai heb fod yn ganonaidd, ac unrhyw ysgrifeniadau ereill o eiddo prophwydi, ac apostolion, a phob dyn da; pob dadguddiadau a osodwyd o'r neilldu, ac a ystyriwyd yn ddianghenrheidiol;—yn symio yr holl ddadguddiau a roddwyd er dyddiau Adda hyd yr amser presennol; a pha beth yw swm yr oll o'i addysgiadau Ef yr hwn a greodd, Goruchaf y bydyssawd—yr Hwn a reoleiddiodd, ac a gynlluniodd, ac a weithiodd, ac a ddygodd i fodoliaeth ei holl addysgiadau i'w bobl? Hyn yn unig: fab, a merch, byddwch fyw ger fy mron, fel y gallwyf ddyfod i

ymweled â chwi; ymagweddwch eich bywydau gyda'r priodoldeb hwnw, fel na fydd i mi gael fy ngwarthruddo wrth ddyfod i drigo atoch am dymmor; neu, pan ddanfonaf fy angylion, neu fy ngweinidog, yr Ysbryd Glân, i ddadguddio fy meddwl a'm ewyllys i chwi, neu i'ch bendithio â chysur arosol, na fyddo iddynt gael eu gwarthruddo yn eich cymdeithas.

Dywedaf fod holl ddadguddiadau Duw yn dysgu hyn yn unig: fab, a merch, chwi ydych waith fy nwylaw; rhodiwch a byddwch fyw ger fy mron i yn wastadol; bydded eich ymadrodd yn ddihalog; bydded eich rhodiad beunyddiol yn ol fy nghyfraith i; bydded trafodaeth y naill a'r llall mewn cyfiawnder ac uniondeb; bydded fy nghymmeriad yn gyssegredig yn eich genau, ac na halogwch fy enw santaidd, a mathru fy awdurdod; na ddirmygwch un o'm geiriau, canys ni'm gwarthruddir i. Yr wyf am ddanfon un o'm gweision i ymweled â chwi. I ba beth? Fel y galloch weled a gwybod, fel ag y mae ereill wedi gwneyd; fel y gweloch megys eich gwelir; fel y dealloch yr egwyddorion hyny a berthynant yn fwyaf neillduol i'r deyrnas yr ydych ynddi. Yr ydych wedi ymddarostwng islaw pob peth; myfi, yn fy noethineb, a'ch darostyngais; myfi a berais i chwi yfed o waelodion cwpan chwerw. Mi a'ch gosodais yn nyfnderau anwybodaeth, ac a'ch amgylchynais â gwendid er eich profi. Mi a'ch gwnaethym yn ddarostyngedig i bob trueni a ellid ei ddyoddef. Mi a berais i chwi ddyfod i'r ddaear hon, lle y mae trueni, a thywyllwch, a phob math o anghrediniaeth a drygioni yn teyrnasu, er eich profi chwi, fel y dealloch ac yr adwaenoch y da oddiwrth y drwg, ac y byddoch yn alluog i farnu rhyngddynt â barn gyfiawn.

Mi a berais i hyn oll gael ei wneuthur; ac yn awr, fab a merch, *trigolion* yr *holl ddaear* ag a fuont byw er dyddiau Adda hyd yn awr, y cyntaf a'r diweddaf,—prif ddyben yr oll ag wyf fi, yr Arglwydd, wedi ddadguddio, yw er eich dysgu chwi i fyw fel y gallwyf fi ddyfod i ymweled â chwi, neu ddanfon fy angylion, fel y gallont fyned i mewn i'ch trigfanau, rhodio ac ymddyddan â chwi, heb iddynt gael eu gwarthruddo. Trwy wneuthur felly, chwi a wneir yn gyfranogwyr o'r holl wybodaeth, a doethineb, gallu a gogoniant, ag a fwynheir gan y bodau santeiddiedig neu ogoneddedig. A dyma yn gyntaf oll, yw y cyfan y mae'r Arglwydd yn dymuno gan ei bobl.

Pa beth a ddysga ein profiad i ni—a wêl ein llygaid ddydd ar ol dydd? Mae yn wir y gallaf ddweyd gyda llawer o honoch chwithau, nad wyf dan yr angheurheidrwydd o wrandaw ar enw fy Nuw, yr hwn a wasanaethaf, fy Nhad yn y nefoedd, yn cael ei gablu yn feuoyddiol; nid wyf fi yn ymgyfeillachu â'r rhai hyny ag sydd yn cablu enw y Tad, a'r Mab, a chymmeriad yr Ysbryd Glân; nid wyf yn ymgyfeillachu â'r rhai hyny ag ydynt gelwyddwyr, neu odinebwyr, neu buteinwyr, neu y rhai hyny ag sydd yn caru dweyd celwydd; etto, pan ydym yn ymgymmysgu â'r rhai drygionus, pa beth ydym yn weled ac yn glywed? Pa beth y mae'r rhai hyn, fy mrodyr, yn glywed, ag ydynt yn cymmeryd y trafferth o fyned i'r *kanyons* i werthu ychydig o ddiod i'r teithiwr? Y maent yn clywed enw yr Arglwydd yr hwn a'u prynodd, yn cael ei gablu. Gofynai yr holl weddeuau ag sydd genych yn y wlad i lusgo digon o aur, er fy mhemtio i i'r fath sefyllfa.

Mae dynion yn myned yn benwan, pan yn ymweled â'r *ferries*, er mwyn gwneyd ychydig o ddolars. Pa beth ydych yn glywed yno? Yr ydych yn clywed enw yr Arglwydd Hollalluog, a'i gymmeriad, ynghyd â'i Fab Iesu Grist, a'i weinidog, yr Ysbryd Glân, yn cael ei gablu; ac y mae pob gwas i Dduw ar y ddaear, yn cael eu melldithio ganddynt hwy i'r wlad iselaf. Nid holl aur Ophir a Chaliffornia a'm cyflogai i wrandaw ar hyny am un mis. Dyna yw fy nheimladau.

Aur ac arian a ddarfyddant, eithr enw yr Arglwydd a erys yn dragywydd; ni ddrewa ei gymmeriad Ef, na chymmeriad ei Fab, nac eiddo, ei weinidogion, nac eiddo neb o'i ffyddlawn weision, y rhai a gadwant ei orchymynion. Darfydda cyfoeth, eithr *hwynthwy* nis darfyddant. Yr wyf yn dywedyd etto, nid oes digon o aur yn gorwedd y tu dwyreiniol i'r Mynyddoedd Creiglyd, i'm dwyn i un o'r *ferries* hyn, ac i wrandaw ar y cablu a gawswn glywed. Eithr ai ni allwn ei glywed yma? Gallwn, er cywilydd a gwarth i ychydig o'r rhai hyny a alwant eu hunain yn Saint y Dyddiau Diweddaf. A ydyw felly, fod dyn ag sydd â'i enw yn ysgrifenedig yn Llyfr Bywyd yr Oen, ag a gymmer enw y Duwdod yn ofer? Yr wyf yn llefaru wrthych chwi ag sydd yn cellwair â'r Arglwydd Iesu Grist, a glân Ysbryd yr addewid, er cywilydd i ychydig o henuriaid Israel.

Fe ddaw yr amser pan y torir hwynt allan, er fod yn ddrwg

genyf i ddweyd hyny; mi a ddewiswn ddweyd, tra yr ydwyf yn nghymdeithas Saint y Dyddiau Diweddaf, na chawn byth glywed cymmeriad y Duwdod yn cael ei wawdio a'i warthruddo, a'i enw yn cael ei ddefnyddio mewn dull ysgafn a chellweirus.

Mae yn wir nad wyf fi yn ei glywed. Pe byddwn i yn clywed, yr hyn y mae pobl ereill yn ddweyd eu bod hwy yn glywed, fod henuriad yn Israel yn defnyddio enw yr Arglwydd Dduw yn ofer, mi a'i torwn ef allan o'r eglwys; a phe nas gallwn gael unrhyw help i'w dori allan, mi a wnelwn hyny fy hunan. Gadewch i mi ddweyd wrthych, fod yn rhaid mai dyn anwybodus iawn yw yr hwn a ddefnyddio enw y Duwdod yn ofer, heb ei fod yn edifarhau yn ddioed.

Pan oeddwn yn llefaru y Sabboth diweddaf, mi a ewyllysiwn pe byddai genyf ddigon o nerth yn fy ysgyfaint i lefaru oddeutu mil o flynyddoedd, a byw heb fwyta na gorphwys; mi a feddyliwn, yn yr amser hyny, y gallem fyned trwy gyfran lled dda o bregeth yr efengyl.

Mi a ddarllenaf yn awr ychydig yn y llyfr hwn, a elwir Llyfr Athrawiaeth a Chyfammodau, o barthed i'r pwnc ag oedd o'n blaen y Sabboth diweddaf. Mi a ddarllenaf ran o ddadguddiad byr, i'r dyben o ddangos rhai pynciau o athrawiaeth ag nad ydynt yn cael eu deall yn gyffredin, er eu bod o flaen y bobl. Mae pawb ag sydd yn teimlo awydd, yn cael y fraint o ddarllen y llyfr hwn drostynt eu hunain; oblegid y mae wedi ei gyhoeddi i'r byd er ys rhai blynyddoedd; mae y saint yn ei ddarllen, ac yn cael y fraint o'i ddeall, os ewyllysiant. Etto, megys ag y sylwais, yr ydym ni yn yr ysgol, ac yn parhau i ddysgu, ac ni ddysgwyliwn roddi heibio dysgu tra y byddom ar y ddaear; a phan yr elom i mewn trwy y llèn, ni a ddysgwyliwn barhau i ddysgu o hyd, a chynnyddu ein hystor o wybodaeth. Gall hyn ymddangos yn ddrychfeddwl rhyfedd i rai; eithr y mae'r rheswm yn eglur a syml, nad allaf fi dderbyn pob gwybodaeth ar unwaith, ac o ganlyniad mae yn rhaid i mi dderbyn ychydig yma, ac ychydig acw.

Mi a ddarllenaf yn Llyfr Athrawiaeth a Chyfammodau, dosran 44. "Gorchymyn Duw, ac nid dyn, i Martin Harris, a roddwyd (Manchester, Caerefrog Newydd, Mawrth, 1830) ganddo Ef yr hwn sydd yn dragywydd."

Mi a allwn roddi i'r bobl yr achos o'r dadguddiad hwn, eithr nid yw yn angbenrheidiol. Dichon y dywedaf air ar byny, pan y denaf ato yn y dadguddiad, yr hyn a eglura y cyfan sydd yn angbenrheidiol. Mae y rhai ag ydynt yn adnabyddus o Martin Harris yn adwaen ei ddull a'i duedd naturiol; yr oedd am ddysgu pob peth ar unwaith; yr oedd yn barhaus mewn ymchwiliad am wirionedd, ac yn esgeuluso gweithredu ar yr hyn ag oedd wedi ei dderbyn yn barod. Dyma yw ei wir gymmeriad. Mae y dadguddiad yn darllen fel y canlyn:—

"Myfi wyf Alpha ac Omega, Crist yr Arglwydd; ïe, myfi yw Efe, y dechren a'r diwedd, Iachawdwr y byd. Myfi, wedi cyflawni a gorphen ei ewyllys ef eiddo yr hwn ydwyf, sef y Tad, mewn perthynas i mi—gan wneuthur hyn fel y darostyngwn bob peth i mi fy hunan,—gan gadw pob gallu, hyd y nod i ddinystrio Satan a'i weithredoedd ar ddiwedd y byd, a dydd mawr olaf y farn, yr hon a gyhoeddaf ar ei thrigolion, gan farnu pob dyn yn ol ei waith a'r gweithredoedd a wnaeth."

Yr ydych yn cofio ein bod yn darllen yn y Beibl, y caiff pob dyn ei farnu yn ol ei weithredoedd; eithr y mae braidd yn anmhosibl, neu mi a ddywedaf, y mae yn gryn dasg, ac yn fawr waith, i gael gan gydwladwriaeth i ddeall y geiriau hyn, fel ag y darllenant; pan mewn gwirionedd, y maent i'r rhai sydd yn eu deall mor eglur ag ydyw i'r gynnulleidfa hon i gyfrif pa gynnifer o fysedd wyf fi yn ddal i fyny o'ch blaen. Os daliaf i fyny ddau fys, chwi a ddywedwch, dyna ddau; eithr fe neidia rhywun i fyny ac a ddywed, nage, nid oes yma ond un; tra yr haera un arall fod yma bedwar, ac nid un na dau. Mae pob person yn cael y fraint o edrych drostynt eu hunain, a gallant wybod pa un a wyf yn dal i fyny un, dau, neu bedwar bys. I berson ag sydd yn deall yr ymadrodd hwn, y mae yr un mor hawdd iddo farnu, a gwybod y caiff dynolryw eu barnu yn ol eu gweithredoedd y rhai a wnant yn y corff; ac etto pa mor galed yw cael gan y bobl i ddywedyd mai felly y mae, a'u cael i ddeall hyny.

"Ac yn ddiau rhaid i bob dyn edifarhau neu ddyoddef, canys myfi, Dduw, ydwyf ddiddiwedd; gan hyny, nid wyf yn galw yn ol y barnau a gyhoeddaf, ond gwaeau a ânt allan, llefain, wylo, a rhincian dannedd, ïe, i'r rhai a geir ar fy llaw aswy; er hyny, ni ysgrifenwyd na fydd diwedd i'r gospedigaeth hon, eithr ysgrifenwyd cospedigaeth ddiddiwedd."

Mae y datguddiad hwn wedi bod o flaen y bobl, yn y gyfrol hon, er y flwyddyn 1834, ac etto ychydig iawn sydd wedi sylwi arno. Meddyliwch pe ail-adroddwn ran o'r dyfyniad diweddaf hwn: "Er hyny, ni ysgrifenwyd na fydd diwedd i'r gospedigaeth hon, eithr ysgrifenwyd cospedigaeth ddiddiwedd."

"Drachefn, ysgrifenwyd damnedigaeth dragywyddol; gan hyny, y mae yn fwy penderfynol nag ysgrythyrau ereill, fel y byddai iddi weithiaw ar galonau plant dynion, yn hollol er gogoniant fy enw. O herwydd paham mi a egluraf i chwi y dirgelwch hyn, canys y mae yn addas i chwi ei wybod megys fy apostolion. Yr wyf yn llefaru wrthych chwi y rhai ydych wedi eich dewis yn y peth hwn, megys un, fel yr eloch i mewn i'm gorphwysfa; canys, wele, dirgelwch Duwioldeb, mor fawr ydyw! canys, wele, myfi ydwyf ddiddiwedd, a'r gospedigaeth a roddir o'm llaw i, sydd gospedigaeth ddiddiwedd, canys diddiwedd yw fy enw; gan hyny —cospedigaeth dragywyddol yw cospedigaeth Duw; cospedigaeth ddiddiwedd yw cospedigaeth Duw."

Os wyf yn cofio yn iawn, meddyliwyf nad oes un lle yn y Beibl mor eglur, gyda golwg ar yr enw hwn o eiddo y Duwdod, "canys diddiwedd yw fy enw."

"Gan hyny, yr wyf yn gorchymyn i chwi edifarhau, a chadw y gorchymynion a dderbyniasoch trwy law fy ngwas Joseph Smith, ieu., yn fy enw i; a thrwy fy ngallu hollalluog i y derbyniasoch hwynt; gan hyny, yr wyf yn gorchymyn i chwi edifarhau—edifarhewch, rhag i mi eich taro chwi â gwialen fy ngenau, ac yn fy llid, ac yn fy nigter, ac i'ch dyoddefiadau fod yn dost—pa mor dost ni wyddoch! pa mor boenus ni wyddoch! ie, pa mor galed i'w dyoddef ni wyddoch! Canys, wele, myfi, Duw, a ddyoddefais y pethau hyn dros bawb, fel na oddefent hwy os byddai iddynt edifarhau, ond os na fydd iddynt edifarhau, rhaid iddynt ddyoddef yr un modd â mi, a'r cyfryw ddyoddefiadau a barasant i mi, hyd y nod Duw, y mwyaf o bawb, grynu o herwydd poen, a gwaedu trwy fy holl chwys-dyllau, a dyoddef yn y corff a'r ysbryd; a dymunaswn nad yfaswn o'r cwpan chwerw a thynu yn ol—er hyny, i'r Tad y byddo y gogoniant, a mi a gyfranogais ac a orphenais fy mharotoadau i blant dynion; gan hyny, yr wyf etto yn gorchymyn i chwi edifarhau, rhag i mi eich darostwng â'm gallu hollalluog, a bod i chwi gyffesu eich pechodau, rhag i chwi ddyoddef y cospedigaethau am y rhai y llefarais, o ba rai

yn y radd leiaf, neu fwyaf bychan, yr ydych wedi profi pan dynais yn ol fy ysbryd."

Nid yw yr iaith hon yn gofyn un eglurhad neillduol, i'r rhai hyny a adwaenent Martin Harris.

"Ac yr wyf yn gorchymyn i chwi nad oes i chwi bregethu dim ond edifeirwch, ac na ddangoswch y pethau hyn i'r byd hyd oni fyddo yn ddoethineb ynof fi, canys nis gallant ymborthi ar fwyd cryf yn awr, eithr llaeth raid iddynt dderbyn; gan hyny, ni raid iddynt wybod y pethau hyn, rhag iddynt farw. Dysgwch genyf fi, a gwrandewch ar fy ngeiriau; rhodiwch yn llarieidd-dra fy Ysbryd, a chewch dangnefedd ynof fi. Myfi wyf Iesu Grist; myfi a ddaethym trwy ewyllys y Tad, ac yr wyf yn gwneuthur ei ewyllys."

Yr wyf am i chwi gyssylltu y rhan hon o'r dadguddiad a roddwyd i Martin Harris, ag ychydig o eiriau yn y dadguddiad, a elwir y Weledigaeth.

"Fel hyn y dywed yr Arglwydd, mewn perthynas i'r holl rai ag ydynt yn adnabod fy ngallu, ac a gawsant eu gwneyd yn gyfranogion o hono, ac a oddefasant eu hunain, trwy allu y diafol, i gael eu gorchfygu, ac i wadu y gwirionedd, a beiddio fy ngallu—hwynthwy yw y rhai hyny ag ydynt yn feibion colledigaeth, am y rhai yr wyf yn dywedyd y buasai yn well iddynt po na chawsent erioed eu geni, canys llestri digofaint ydynt hwy, wedi eu dedfrydu i ddyoddef digofaint Duw gyda'r diafol a'i angylion yn nhragywyddoldeb; mewn perthynas i'r rhai y dywedais nad oes faddeuant yn y byd hwn nac yn y byd a ddaw, gan eu bod wedi gwadu yr Ysbryd Glân ar ol ei dderbyn, ac wedi gwadu unig-anedig Fab y Tad—wedi ei groeshoelio iddynt eu hunain, a'i osod yn waradwydd. Y rhai hyn ydynt hwy a gant fyned ymaith i'r llyn o dân a brwmstan, gyda'r diafol a'i angylion, a'r unig rai y bydd gan yr ail farwolaeth awdurdod arnynt; ie, yn wir, yr unig rai na chant eu gwaredu yn amser priodol yr Arglwydd, ar ol dyoddefiadau ei ddigofaint ef; canys yr holl rai ereill a gant eu dwyn allan trwy adgyfodiad y meirw, trwy fuddugoliaeth yr Oen a laddwyd, yr hwn oedd yn mynwes y Tad cyn gwneyd y bydoedd."

Yr oeddwn yn ewyllysio cyssylltu y ddau ddyfyniad hyn, a chyfeirio yn uniongyrchol at sefyllfa y byd, gan gredu y gall hyn gael ei wneyd yn llesol fel pob peth arall. Mae yr holl ddadguddiadau a roddir, a phob dadguddiad a roddwyd, a phob

mater o ffaith, neu wirionedd, ag a ddadguddir i blant dynion, er eu lles; ac os diwygir arnynt, mewn onestrwydd a gwirionedd, mewn cyfiawnder a gostyngeiddrwydd, er gogoniant Duw, ac er eu banrhydedd eu hunain, y mae yn les parhaus; eithr os troant oddiamgylch, a gwneyd defnydd drwg o honynt, bydd yn wastadol er eu condemniad; o ganlyniad, gwaith trigolion y ddaear yw adwaen y bendithion a'r breintiau a rydd yr Arglwydd iddynt i'w mwynhau. Dywedwyd gan yr Iachawdwr, tra yn y cnawd, wrth yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, a doctoriaid dysgedig y gyfraith —a gellir ei gymhwyso at bob dosparth a gradd, a phob person yn mhob cydwladoldeb: "hon yw y ddamnedigaeth, ddyfod goleuni i'r byd, a charu o ddynion y tywyllwch yn fwy nâ'r goleuni."

Felly y mae, y bu o hyd, ac y bydd yn barhaus; pan ddelo goleuni, os gwrthoda dynion y goleuni hwnw, efe a'i condemnia hwynt, ac a ychwanega at eu trallod a'u cystudd. Felly y mae gyda thrigolion y ddaear y dydd hwn, yn gystal ag yn nyddiau yr Iachawdwr, neu mewn unrhyw gyfnod arall o'r byd. Mae goleuni yn dyfod i'r byd, eithr y mae dynion yn dewis tywyllwch; pan wnant hyny, y mae yn profi bod eu gweithredoedd yn ddrwg. Gall yr egwyddor hon brofi yn llesol i ni, ac i bob mab a merch i Adda, y rhai a glywant, ac a gant y fraint o glywed, ac o ddeall drostynt eu hunain.

Pan yr ydym yn cymmeryd golwg ar drigolion y ddaear, ac yn edrych arnom ein hunain, ac yn myfyrio ynghylch ein sefyllfa a'n hamgylchiadau ein hunain, boddlonir ni ein bod, fel pobl, yn cael mwy o ffafr nag un dosparth arall ar wyneb y ddaear. Mae ein bendithion yn cael eu lliosogi i ni, yn fwy nag i un pobl. Meddwn y fraint o wybod pa fodd i ddianc rhag y byd hwn o drallod a phechod; i fyned i mewn trwy y porth cyfyng, yr hwn y llefarwyd am dano gan yr Iachawdwr, a chael bywyd tragywyddol.

A oes unrhyw bobl arall ag sydd yn gwybod yr egwyddorion hyn—ag sydd wedi derbyn allweddau yr offeiriadaeth santaidd, trwy y rhai y gallant achub eu hunain, achub eu teuluoedd, achub eu cymmydogion, ac achub yr oll a wrandawant arnynt? Pa le y mae y cydwladoldeb hwnw? Nis gwn i; felly y gall y gynnulleidfa hon ddywedyd, pe gofynid yr un peth iddynt hwythau; chwi a allwch ddywedyd, nis gwyddom.

Yr ydym ni wedi ein bendithio, ac wedi ein bendithio yn fawr: phan fyddom yn myfyrio hyd y nod ar ein trallodion, y ffaith yw, nad ymddangosant i ni yn werth eu crybwyll; ni ddylent byth ddyfod i'n cof. Yr ydym yn cael y fraint o wasanaethu yr Arglwydd, o gynnyddu mewn grâs, a meddu yr hyn sydd gan yr Arglwydd er ein mwyn. Dyma y bobl a fwriada yr Arglwydd iddynt gael eu porotoi i fyned i mewn trwy y porth cyfyng; canys cyfyng yw y porth, a chul yw y ffordd, medd yr Iesu, sydd yn arwain i'r bywydau tragywyddol. Cyfieithir ef yn nghyfieithad y Brenin Iago o'r Hen a'r Newydd Destamentau, "sydd yn arwain i fywyd tragywyddol." Eithr yn ein dadguddiadau diweddar ni, cyfieithir ef, "cyfyng yw y porth, a chul yw y ffordd sydd yn arwain i'r bywydau tragywyddol, ac ychydig sydd yn ei chael."

Pe gofynwn i Saint y Dyddiau Diweddaf, os ydynt oll yn dysgwyl cael myned i mewn trwy y porth cyfyng, y llefarwyd am dano gan yr Iachawdwr; os ydynt oll yn myned i etifeddu bywydau tragywyddol,—atebai pob un yn gadarnhaol. Gobeithiaf eu bod; yn wir, fe achosai lawenydd i mi, pe byddai felly; eithr nis gallaf gredu am fynyd y bydd pob person a dderbynia yr efengyl hon yn barod i fyned i mewn trwy y porth cyfyng, ac etifeddu bywydau tragywyddol. Eithr y mae un ffaith, ac y mae hono yn anwadadwy; nis gallwn ei newid; a dyma yw, pob dyn a fernir yn ol ei weithredoedd, a phob dyn a dderbynia yn ol helaethrwydd ei ddealltwriaeth.

Pob dyn yn mhlith Saint y Dyddiau Diweddaf, ac yn mhlith holl broffeswyr crefydd, ac yna yn mhlith yr holl baganiaid ar wyneb y ddaear, a fernir yn ol eu gweithredoedd. Ai dyna y cyfan? Nage. Pob person a dderbynia hefyd yn ol helaethrwydd ei ddealltwriaeth. Gallai y gofyniad gyfodi, A yw pob person ag sydd yn derbyn y cyfammod newydd a thragywyddol, ac sydd trwy eu gweithredoedd yn ymddarostwng iddo, yn alluog i dderbyn y gogoniant a ddadguddir—y coronau o ogoniant, o anfarwoldeb, a bywydau tragywyddol?—Chwi a ellwch ateb y gofyniad eich hunain; pwyllwch am fynyd.

(*I'w barhau.*)

EPISTOL Y LLYWYDD WILLIAM S. PHILLIPS, AT Y BUGEILIAID, LLYWYDDION CYNNADLEDDAU A CHANGENAU, A'R HOLL SAINT YN NGHYMRU.

Anwyl Frodyr,—O ddaioni ein Tad Nefol, yr wyf yn cael y fraint unwaith yn ychwaneg, o'ch hannog chwi trwy gyfrwng yr Udgorn, i barhau yn y ffydd, yr hon a gawsoch trwy yr Efengyl ogoneddus hon. Yr ydym mewn byd ag sydd yn llawn o bob math o demtasiynau; ac y mae tuedd ynddynt oll, oddieithr ein bod bob amser ar ein gwyliadwriaeth, i'n harwain i golli y ffydd, ac i dristâu yr Ysbryd Glân. Beth a ddywedwn? a yw *pawb* ag sydd yn tystiolaethu fod yr Eglwys hon yn iawn, yn y ffydd? Nac ydynt; ymdrechwn egluro ychydig ar y pwnc hwn fel y canlyn:—

Yn gyntaf, nodwn y rhai hyny sydd wedi eu hesgymuno o'n plith am eu drygioni, ac sydd yn awr yn tystiolaethu fod yr Eglwys yn *iawn*, ond na ddychwelant yn ol tra mae hwn a hwn ynddi. Gofynaf, a ydynt hwy yn y ffydd? Cyfaddefwn fod ganddynt ychydig o ffydd; ond nid oes ganddynt ddigon er eu hiachawdwriaeth. Mae gweithredoedd rhai o'r fath hyn yn gwadu y ffydd achubol yn hollol, a thruenus fydd eu sefyllfa, ac oddieithr iddynt edifarhau, bydd digofaint yr Hollalluog Dduw arnynt.

Etto, beth a feddyliwch am y rhai hyny sydd yn yr Eglwys, ac yn ymgasglu yngbyd gyda'r Saint ar y Suliau, ac yn cymmeryd o'r bara, ac yn yfed o'r cwpan, ac ar yr un pryd yn casâu eu brodyr, ïe, eu Llywyddion, ac yn dysgu ereill i wneuthur felly, ac yn y sefyllfa hyny yn sefyll i fyny i bregethu a dysgu'r Saint, &c. A yw y dosparth hyny yn y ffydd? Nac ydynt. Ystyriwn hwynt yn waeth nâ'r lleill, oblegid "yr hwn a ddywedo ei fod yn caru Duw, ac yn casâu ei frodyr, celwyddog yw, a'r gwirionedd nid yw ynddo." Hefyd, mae rhyw ran o'r ysgrythyr yn dweyd rhywbeth cyffelyb i hyn,—"Pwy wyt ti yr hwn wyt yn barnu gwas un arall? onid i'w arglwydd ei hun y mae efe yn sefyll, neu yn syrthio, ac efe a gynnelir, canys fe all Duw ei gynnal ef," &c. Mae y dosparth hwn yn Eglwys Dduw yn mhob oes o'r byd. Ond beth a wneir o honynt? Bydded i'r Bugeiliaid, a Llywyddion y Cynnadleddau a'r Cangenau, gymmeryd hyny at eu hystyriaeth. Beth a wnant iddynt? ai eu porthi? Nage; canys nid dyscyblion yr Iesu ydynt yn y sefyll-

fa hon. Ceryddwch hwynt, ac os na edifarhant, esgymunwch hwynt allan o'r Eglwys; ond rhoddwch ddigon o amser iddynt i edifarhau, fel na fydd un esgos ganddynt. Dynion o'r fath hyn, ag a fydd yn gwrthod edifarhau, fyddant y gau-brophwydi yn y dyddiau diweddaf, ac achosant erlidigaethau mawr ar yr Eglwys. Mae yn debyg fod yn rhaid i lawer ddyfod i'r Eglwys hon, fel y delo eu gweithredoedd i'r amlwg; cofied pawb "mai yr hwn a ddyrchafo ei hun, a ddarostyngir; a'r hwn a ddarostyngo ei hun, a ddyrchafir; a'r hwn a adeilada ei frawd, a adeiladir."

Yr ydym wedi bod yn gwneyd ein goreu i ddarparu calonau y Saint i ymgasglu tua thref i Seion, er na chawsom fawr dros 200 yn barod i gychwyn eleni, ond yr ydym yn gobeithio y bydd llawer iawn yn rhagor yn myned y tymmor nesaf; a bydded i bawb sydd â'u hamgylchiadau yn caniatâu, ddarparu eu hunain, ac fe allai y bydd y "Drysorfa Ymfudol" yn alluog i fyned â llawer i ffwrdd: bydded i'r Saint fod yn ffyddlon tuag at hon, fel pob peth arall. Gwnewch sylw neillduol o'r Wythfed Epistol, yn y Rhifyn diweddaf, o eiddo Prif Lywyddiaeth yr Eglwys, a bydded i'r holl Eglwys dderbyn o'i ysbryd. Rhybyddir y Saint i ymgasglu tua thref, rhag i'r ffordd gael ei chau gan y cleddyf, neu newyn. A bydded i'r holl Saint roddi clust i wrandaw beth a ddywed yr Ysbryd wrthynt; a bydded i ffydd yr holl Eglwys gynuyddu, canys y mae ffydd yn dyfod trwy glywed a darllen Gorchymynion a Dadguddiadau Duw. Dysged y Llywyddion i'r Eglwysi ddyfod i ysbryd y Llywyddiaeth yn Seion, a Llywyddiaeth yr Ynysoedd Prydeinig, ynghyd â Llywyddiaeth Cymru; ac wedi i chwi wneuthur hyn, gollwch ddysgwyl bendithion a llwyddiant rhyfeddol. Ychwanegaf yn mhellach, gwneled y Llywyddion gydnabod eu gweinidogaeth, gan ystyried yn fwy llesol ddysgu yr Offeiriadaeth a'r Saint yn eu dyledswyddau, nâ dechreu y gwaith mewn lleoedd newyddion fel peth cyffredin. Gweinydded yr Henuriaid Teithiol a'r Offeiriaid i'r byd, ac adeiladent Gangenau newyddion, megys y byddo'r Ysbryd yn cyfarwyddo, tra fyddo'r Llywyddion yn porthi y praidd, ac yn eu dysgu pa fodd i wasgaru ar y deheu a'r aswy.

Ystyrir yr ychydig nodiadau pwysig hyn, yn deilwng o'ch sylw; bydded eich hystyriaeth a'ch gweithrediad o honynt, yn mwybau eich galluoedd i wneuthur ewyllys Duw; yr hyn a'ch gwna yn weluidogion galluocach i'r bobl dda a lliosog, ag y

galwyd chwi i lywyddu arnynt. Wrth derfynu, caniatêwch i mi gyd-lawenhau â chwi, fy anwyl gyd-weision, a Saint, yn enw Iesu Grist. Amen.

W. S. PHILLIPS.

14, Castle St, Merthyr, Chwef. 14, 1853.

Y GENADIAETH BRWSSIAIDD.

Yr Henuriaid Orson Spencer a Jacob Houtz a gyrhaeddasant Berlin, Prwssia, ar y 25ain o Ionawr. Ar y 31ain, derbyniasant wys i ymddangos gerbron awdurdodau yr heddgeidwaid. Ar y 1af o Chwefror, hwy a ufyddhasant i'r wys, ac a arholwyd, a derbyniasant orchymyn i adael Berlin am 8 o'r gloch boreu dranoeth, neu gael eu halltudio. Yn ganlynol hwy a ymadawsant â'r ddinas hono ar yr 2il o Chwefror, ac a gyrhaeddasant Liverpool ar y 7fed.

Nid peth ysgafn yw i awdurdodau cenedl wrthod gweision yr Arglwydd, a nacâu derbyn eu tystiolaeth; y maent trwy hyny yn troi allwedd iachawdwriaeth yn erbyn eu hunain, ac nis gall goleuni y gwirionedd lewyrchu yn eu heneidiau er dangos iddynt y ffordd i fywyd tragywyddol. Mae y genedl Brwssiaidd yn awr yn nwylaw yr Arglwydd, iddo Ef i wneyd â hi megys y gwelo yn addas. Os bydd i bla, a haint, a newyn, a rhyfel, a chwyldroad, anghyfanneddu y tir, llywodraethwyr y genedl a fyddant yn gyfrifol am hyny, oblegid na wrandawent ar gynghorion yr Arglwydd, pan yr ymddarostyngodd i ddanfon ei weision atynt gyda chynnygion o heddwch ac iachawdwriaeth.—*Star.*

PWY YW YR ERLIDWYR?

Pwy laddodd holl brophwydi Duw,
A Christ a'i apostolion gwiw,
A'r dynion goreu oedd yn byw
Ar wyneb daear gron?
Rhai cenfigenus, llofruddion oe'nt i gyd;
Hen goel-grefyddwyr, twyllwyr y byd.

Pwy laddodd Joseph Smith a'i frawd,
'Nol gwneyd o honynt bob rhyw wawd,

A llawer o'r Mormoniaid tlawd,
Am arddel crefydd Duw?
Rhai cenfigenus, llofruddion oe'nt i gyd;
Hen goel-grefyddwyr, twyllwyr y byd.

A'u gyru yn y gaoaf llym
I'r anial dir i fyw ar ddim,
Am arddel crefydd sydd â grym
I achub dynol ryw?
Rhai cenfigenus, llofruddion oe'nt i gyd;
Hen goel-grefyddwyr, twyllwyr y byd.

Pwy sydd yn gwaeddi o un llef
Yn erbyn cenadwri'r nef,
Sy'n casglu'r cyfiawn oll i dref,
Oddiwrth y plâau ddaw?
Rhai cenfigenus, llofruddion y'nt i gyd;
Hen goel-grefyddwyr, twyllwyr y byd.

Pwy sydd yn grwgnach Seion wiw
Yn drigfa i'r Mormoniaid fyw,
I dderbyn o fendithion Duw,
O fewn i'w deml Ef?
Rhai cenfigenus, llofruddion y'nt i gyd;
Hen goel-grefyddwyr, twyllwyr y byd.

Pwy gant eu cospi am eu drwg,
Am wneyd y Saint yn wawd a gwg?
A phwy ddiflanant fel y mwg,
O flaen digofaint Duw?
Rhai cenfigenus, llofruddion y'nt i gyd;
Hen goel-grefyddwyr, twyllwyr y byd.

Georgetown. WILLIAM LEWIS.

CAN O ANNOGAETH I'R SAINT.

TON—"Syr Harri Ddu."

HOLL ddewrion Saint,
Mawrhawn ein braint,
Gorfoleddwn yn y gwir;
Pan fo holl elfenau
Y byd yn wenfflam oleu,
Y gwirionedd ddeil ei dir:
Yn mlaen yn eofn trwy bob rhwystrau awn,
Y fuddugoliaeth ar bob gelyn gawn;
A llu y fall dderbyniant daliad llawn
Am eu camwedd cyn bo hir.

A gaiff rhyw rai,
A'u storiau gau,
Ein llesgâu i fyn'd yn mlaen?
Na, boed i ni ymnerthu,
Cawn oll cyn hir feddiannu
Seion Duw, a'i bröydd glân:
Cawn yno'n llon fwynhau o'r ddwyfol wledd,
Pan fyddo ein gelynion gledd yn nghledd,
A holl breswylwyr Babel, anfad wedd,
Dan lid Duw yn gynneu dân.

Blaen Dowlais. WILLIAM THOMAS.

AMRYWIAETHAU, &c.

CREFYDD yw atteg yr egwan, athraw yr anwybodus, athroniaeth y symlyn, areithyddiaeth y defosiynol, meddyginiaeth pechod, cynghorwr y cyfiawn, a dyddanwch yr adfydus.

MWYNEIDD-DRA sydd fath o swyn a ddena gariad pob dyn; a gormod o fwyneidd-dra sydd lawer gwell nâ bod yn rhy brin arno.

YR hwn sydd yn llwyddo yn ei fasgnach, sydd wedi myfyrio yn dda arno yn mlaen llaw; rhai ydynt yn gweithio yn gyntaf, ac yn meddwl wedi hyny.

Os na ddichon dyn gael esmwythdra o'i fewn ei hunan, ni fydd o un lles iddo chwilio am dano mewn un lle arall.

MAE yn anhawdd iawn i ddyn synwyrol fod yn ddyhiryn anfad; gwir awen a arweinia i drefn, gwirionedd, a rhinwedd.

NID yw yr enaid fyth yn segur; ac oni fydd yn myfyrio ar faterion difrifol, efe a dreulia ei nerth ar deganau.

TALIADAU O CHWEF. 11 HYD CHWEF. 17.—Gorllewin Morganwg, £10; Dyffryn Conwy, £1; Dinas, 8s 6c; Pontytypridd, 11s 8c; Aberamman, 9s 4c; Hirwaen, 2s 9c; Georgetown, 13s 2c; Merthyr, 10s; Ffynnon-Tydfil, 6s 8c; Troedyrhiw, 3s 2c.—Cyfanswm, £14 5s 3c.

☞ Dymuna y Llywydd J. D. Roberts, o Gynnadledd Sir Frycheiniog, rybyddio y Saint yn gyffredinol, fod Phillip Thomas, o'r gynnadledd hono, wedi ei esgymuno allan o'r eglwys.

CYFEIRIAD.—Dewi Elfed Jones, care of Mr. John Lewis, Saddler, Thomas Street, Llanelly, Carmarthenshire.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 9.] CHWEFROR 26, 1853. [CYF. V.

FNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn y Tabernacl, Dinas y Llyn Halen Fawr, yn dechreu Hydref 6, 1852, 10 yn y boreu,—y Llywydd Brigham Young yn llywyddu.

YN bresennol:—O'r Brif-Lywyddiaeth—Brigham Young, Heber C. Kimball, a Willard Richards.

Patriarchiaid—John Smith, ac Isaac Morley.

O'r Deuddeg Apostol—Orson Hyde, Wilford Woodruff, John Taylor, George A. Smith, Ezra T. Benson, Lorenzo Snow, Erastus Snow, a Franklin D. Richards.

O Brif-Lywyddiaeth y Degan-a-thrugain—Joseph Young, Levi W. Hancock, Henry Herriman, Zera Pulsipher, Albert P. Rockwood, Jedediah M. Grant, a Benjamin L. Clapp.

O Lywyddiaeth yr Estynfa—David Fullmer.

Llywyddiaeth Corwm yr Archoffeiriaid—John Young, Reynolds Cahoon, a George B. Wallace.

Esgob Llywyddol—Edward Hunter.

Ysgrifenydd y Gymmanfa—Thomas Bullock.

Reporter—George D. Watt.

Canodd y côr "The Prodigal Son;" pan alwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Young. Canodd y côr, "Lord, in the morning thou shalt hear."

Gweddiwyd gan yr Henuriad Hyde. Canodd y côr, "Come, let us join our cheerful songs."

Yr Henuriad J. D. Ross a alwyd i'r areithfa, yr hwn a sylwodd ein bod yn byw mewn oes o'r byd pan y mae rhyw waith mawr a rhyfedd yn cael ei gyflawni ar y ddaear, a'r hwn sydd yn achosi i'r dysgedig i synu; a hyny yw, cydgasgliad y rhai onest eu calon i'r un lle. Yna efe a gyfeiriodd at eiriau yr Iesu, "Defaid ereill sydd genyf, y rhai nid ydynt o'r gorlan hon; y rhai hyny hefyd sydd raid i mi eu cyrchu," pan na fydd ond un Bugail ac un gorlan, y rhai a ddysgir gan yr Iachawdwr ei hunan. Pan ddaeth yr Iachawdwr yn y cnawd, efe a ddaeth at ddefaid cyfrgolledig Tŷ Israel, ac efe a arosodd gyda'r Iuddewon yn unig. Efe a sylwodd hefyd ar wasgariad y deg llwyth; a'r lluoedd cenedloedd a ddesgrifir yn Llyfr Mormon, ac addewid yr Iachawdwr i ymweled â'r deg llwyth; efe a lefarodd hefyd am brophwydoliaeth Jacob ar ei wely angeu, y cai bugail ei eni yn y dyddiau diweddaf, yr hwn a borthai ddefaid Israel, yn yr ymgasgl-fan—ac a sylwodd ar reoleiddiad Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf.

Yr Henuriad Orson Hyde a sylwodd fod neillduolrwydd araeth yr Henuriad Ross yn ei gwneyd yn ddyddorawl; a phan fyddo un gwirionedd yn cael ei amlygu, ein golwg a gyrhaedda yn mhellach—ein dymuniadau am wirionedd a gynnyddant. Mae y cenedloedd a broffesant Gristionogaeth, yn gweddio yn barhaus am i'r dydd ddyfod pan ddaw yr Iachawdwr i deyrnasu fel Brenin y cenedloedd; ac y mae'r amser yn cyflym ddynesu pan y teyrnasa yr Iachawdwr yn Frenin ar y cenedloedd fel y gwna yn awr yn Frenin ar y Saint, ac y cymmer feddiant o'r hyn y tywalltodd ei waed drosto: a'r cenedloedd hyny sydd am gadw y gallu oddiwrtho ef, a losgant eu dwylaw.

Yr Henuriad Jedediah M. Grant a ddywedodd,—Trwy ddadguddiadau Duw i'r brawd Joseph, daeth ei feddwl yn alluog i reoleiddio yr Eglwys, gyda Phrif-Lywyddiaeth, Corwm o Ddeuddeg Apostol, Uchel Gynghor; a phan gawsom un Corwm o'r Degau a thrugain, meddyliem fod genym lu o Henuriaid, tra yr ymledaenai yr Eglwys gyda dysclaerdeb ac ardderchogrwydd anadnabyddus yn flaenorol. Yna efe a lefarodd ar bwnc y gwyrthiau: mae yn wyrth, meddai ef, i bob dyn anwybodus pa fodd y dalir i fyny y tŷ hwn heb golofn; neu pa fodd y mae gwybod-

aeth yn cael ei danfon o Maine i New Orleans mewn oddeutu mynyd, yn gymmaint â phan borthodd yr Iachawdwr y dyrfa â dwy dorth fychan o fara: megys ag yn nghreadigaeth y ddaear, efe a wyddai pa fodd i grynhoi ynghyd y rhanau cyfansawdd wrth ei ewyllys ei hun, fel ag i borthi y newynog. Nid oes yno un wyrth, ond yn unig i'r anwybodus; y mae hefyd yn wyrthiol i freniuoedd a phenaethiaid y ddaear, fod Saint y Dyddiau Diweddaf yn un, eithr nid yw yn wyrthiol i ni; yr ydym ni yn deall yr egwyddor wrth ba un y mae Ef yn llywodraethu, er mai y wyrth fwyaf yn mhlith y cenedloedd yw gweled yr Eglwys yn myned rhagddi mewn ardderchogrwydd ac undeb.

Canwyd hymn gan y côr.

Y Llywydd a wahoddodd y Saint i ddyfod i fyny yma yn ddyddiol ac addoli yr Arglwydd; canys y mae genym neuadd yn awr ag sydd yn ateb dyben da; ac yn awr gwahoddaf chwi i ddyfod yma gyda dwylaw glân a chalonau pur; a chan mai y fory yw ein "dydd ympryd," os oes unrhyw dlodion, dywedaf wrth yr Esgobion, chwiliwch hwynt allan, a phorthwch hwynt; ac os nad oes neb, yna cadwch y bwyd erbyn diwrnod arall.

Yr ydym am i chwi aros yn y Gymmanfa hyd nes y parotoer eich calonau i'r Ysbryd Glân drigo ynddynt, fel yr adwaenoch drosoch eich hunain wirionedd yr Efengyl. Yna efe a ollyngodd y bobl trwy weddi.

Am ddau, galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Young. Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan yr Henuriad Zera Pulsipher; ac yna canwyd.

Yr Henuriad Ezra T. Benson a sylwodd mai yr achos fod y diafol yn ddig wrth Saint y Dyddiau Diweddaf yw, o herwydd eu bod yn mynu mwynhau eu hunain, ac yn cael eu harwain trwy ddadguddiad: yna llefarodd ynghylch ymsefydlu yn y gwahanol ddyffrynoedd, er mwyn i'r Saint oll gael etifeddiaeth i fyw arni, a pharotoi lleoedd i Saint ereill i ymgasglu, o blith pob cenedl, llwyth, iaith, ac hinsawdd, ar y ddaear. Mae y pregethwyr yn y byd Cristionogol yn rhybyddio eu praidd i beidio credu mewn "Mormoniaeth;" ac etto y mae genych chwi, chwiorydd, allu i iachâu y claf, trwy osodiad dwylaw, yr hyn ni allant hwy. Yr oedd yr athrawiaeth a bregethasom boreu heddyw yn ddaionus a gwirioneddol; ac os deuwn i fyny gerbron yr Arglwydd, fel y

ceisiwyd genym, ni a gawn amser da yn ystod y Gymmanfa hon, ac a gawn dystiolaeth o wirionedd "Mormoniaeth."

Efe a ofynodd y cwestiwn,—Pa beth, yn enw synwyr cyffredin, y mae neb o'r bobl yn gadael eu hanifeiliaid a'u moch i redeg yn rhyddion? ac efe a atebodd, mai nid dyn cyfiawn, nac un o Saint y Dyddiau Diweddaf, yw yr hwn a wnelo felly; canys y personau hyny a droant eu hanifeiliaid a'u moch allan yn rhyddion, a wnant felly er mwyn iddynt ymborthi yn ngerddi eu cymmydogion, mewn modd anonest; tra y mae deg mil o Saint yn dyfod i mewn yr hydref hwn, y rhai sydd i gael eu diwallu, trwy beidio goddef i'n gerddi a'n maesydd gael eu dystrywio.

Peroriaeth gyssegredig ar y melodeon, gan yr Henuriad Grimshaw.

Y Llywydd Young a sylwodd:—Yr wyf yn dysgwyl, yn ol pob tebygolrwydd, y byddaf yn alluog i lefaru ond ychydig iawn yn ystod y Gymmanfa hon. Mae fy ysgyfaint yn y fath sefyllfa, fel pan lefarwf yn ddigon hir i foddloni cynnulleidfa, y maent yn fy nghystuddio yn enbyd.

Mae genyf ychydig o destunau i'w rhoddi i'r brodyr a fyddo yn llefaru, ynghylch rhai o'r pethau a ddymunaf osod gerbron y Gymmanfa er i chwi sylwi arnynt.

Y cyntaf sydd ofyniad,—A gawn ni ddechreu adeiladu Teml y gwanwyn nesaf, fel y gallom dderbyn ein cynnysgaethiadau yn fwy cyflawn? Y mae llawer yn y gynnulleidfa hon ag ydynt yn gwybod nad ydym yn rhoddi yr holl gynnysgaethiadau, ac nis gallwn ychwaith, yn gyfreithlawn, hyd nes yr adeiladwn Deml. Drachefn, y rhanau hyny ag ydynt wedi eu rhoddi yn barod, ac a roddir etto, yn y lle a ddefnyddiwn yn bresennol, a roddir drosodd etto yn y Deml, pan y caffo ei gorphen. Y cynnysgaethiadau a roddwn yn awr, a roddir yn unig trwy ganiatâd, gan nad oes genym dŷ yn yr hwn i weinyddu yr ordinhadau hyn o iachawdwriaeth, ag sydd yn gyfreithlawn, er fod genym le cysurus, yr hwn a gyflwynasom i'r Arglwydd; ac y mae'r brodyr sydd yn myned i mewn yno, yn gwybod, ac yn gallu dwyn tystiolaeth pa un a yw Ysbryd yr Arglwydd yno ai peidio.

Y peth nesaf a ddygaf ger eich bron, yw—Mae arnom eisieu gweithwyr; seiri maen i godi mur oddiamgylch y Temple Block. Yr ym yn ewyllysio cael mur er diogelu y block, fel pan ddech-

reuom y Deml na fyddom dan yr angheurheidrwydd o gael ein gwasgu a'n rhwystro gan ymwelwyr. Mae rhan o'r mur ar yr ochr ogleddol wedi ei hadeiladu yn barod, ac yn cyfodi oddeutu pedair troedfedd uwchlaw gwyneb y ddaear; ac yr ydym yn meddwl gosod oddeutu deg troedfedd o *adobies* ar hwnw, a'r oll i gael ei goroni â phigau amddiffynol o chwech troedfedd, yr hyn wna y cyfan o'r mur yn ugain troedfedd yn uwch nâ'r ddaear.

Y peu neu'r testun nesaf, yw,—Mae arnom eisieu un cant o deuluoedd i fyned i swydd Haiurn, llo y dysgwyliwn y gweithiant haiarn. Mi a ddywedaf, er cysur i'r rhai a garant arian, ac a deimlant megys pe na allent wneuthur hebddynt, mor gynted ag y daw y gweithfeydd haiarn hyn mewn gweithrediad llwyddiannus, y bydd yn le arianog.

Yr ydym hefyd eisieu un cant o deuluoedd i fyned i swydd Millard; dyna le eisteddle bwriadol llywodraeth y Diriogaeth hon: y mae yn ddyffryn hardd, ac yn un o'r rhai goreu ag ydym etto wedi sefydlu.

Y peth nesaf a wnaf sylwi arno yw,—Yr ydym am gael rhyw ugain o genadon i deithio trwy y sefydliadau hyn. Mae un cant wedi eu penodi i fyned i'r holl fyd; a gellir chwyddo y nifer i ychydig yn fwy, yn flaenorol i ymadawiad y gyfran hono o'r genadiaeth ag sydd i fyned yn ddehenol. Meddyliwn y gall y brodyr hyny a benodwn i deithio gartref, fod mor ddefnyddiol yma ag mewn unrhyw ran o'r byd, i ddysgu, cysuro, ac adeiladu y Saint yn y ffydd santeiddiolaf.

Gall y peth nesaf, fe allai, fod yn rhyfeddod i rai. Mae yr hyn a ddywedwyd yma y Sabboth diweddaf gan y brawd Call, ac ereill, yn rhoddi achlysur i'r testun hwn, pa un wyf yn ei roddi i'r brodyr i bregethu arno; hyny yw, Fod i'r segurwyr a'r torthwyr adeiladu i mi dŷ da. Os oes rhywrai yn achwyn yn nghylch fod y Brif-Lywyddiaeth yn byw ar ddegwm, yr wyf am i'r dynion hyn adeiladu i mi dŷ gwych a chyfleus, gwerth oddeutu 25,000 o ddolars.

Fy nhestun nesaf yw, am i'r bobl hyn beidio pedlera ymaith eu gwenith megys ag y gwnant yn bresennol, ac megys y gwnaethant y flwyddyn ddiweddaf; peidio gwerthu eich gwenith am 50 cent y bwshel, canys yn ol pob tebygolrwydd, bydd genych i'w brynu yn ol etto oddiwrth yr un dynion am bedwar neu bump dolar y bwshel. Mi a ddywedaf etto ychwaneg ar y

pwnc hwn,—os na fydd i'r cydwladoldeb hwn werthfawrogi bendithion yr Arglwydd, a roddwyd i ni oddiwrth ein mam ddaear—canys y mae ein Tad nefol yn achosi iddi ddwyn allan yn ei nerth, er mwyn y brodyr a'r chwiorydd sydd yn dyfod yma o wledydd pellenig—mi a ddywedaf wrthych, yn enw yr Arglwydd Dduw, fy mod yn gwybod y caiff porth digonedd ei gau, ac y caiff eich gwenith a'ch ŷd eu mallu; fe beidia y ddaear roddi ei chynnyrch mewn nerth, os na fydd i'r bobl hyn werthfawrogi eu bendithion, a gwella arnynt. Yn mhellach, os gwerthfawroga y bobl hyn y bendithion yma, ni a gawn weled yr amser etto, yn y mynyddoedd hyn, pan ddaw y bobloedd o'n gwledydd genedigol am fara. Os byddwn ni yn ffyddlawn, os byddwn yn onest, os byddwn yn ostyngedig, ac yn gwerthfawrogi bendithion y nefoedd y rhai a dywelltir arnom, ac yn gwella arnynt, daw dyeithriaid i geisio bara ar ein dwylaw; eithr os esgeuluswn ein dyledswydd,—os awn yn falch, segur, hunanol, neu gybyddlyd, ac anghofio ein Duw, y ddaear a beidia roddi o'i ffrwythau; hwy a ddifir, a ninnau a fyddwn mewn tlodi; gellwch fod yn sicr o hyna, frodyr a chwiorydd.

Yr wyf wedi rhoddi y testunau hyn i'r brodyr, ac mi a ddywedaf wrth y gynnulleidfa hon,—os oes yma ryw ddyn ag sydd yn teimlo fod arno eisieu tywallt ei enaid yma gerbron y bobl—deuwch i'r pwlpud hwn: nyni yw eich brodyr. Os ydych yn digaloni—os nad oes genych ymddiried i ddyfod i'r areithfa, cewch y fraint o godi ar eich traed yn y gynnulleidfa. Ni a ddaethom ynghyd i addoli yr Arglwydd, i adeiladu ei Deyrnas. Dyben y Gymmanfa hon yw myfyrio, nid yn uniongyrchol am yr hyn a berthyna i ni yn yr amser presennol, eithr i osod cynlluniau erbyn bywyd dyfodol; yr ydym yn ymdrechu gosod sylfaen dyrchafiad a dedwyddwch dyfodol. Dyma'r lle i ni fyfyrio ynghylch y pethau hyny ag y gall ein galluoedd naturiol weithredu arnynt trwy ein gyrfa, gweinyddiaeth, llafur, &c., dyfodol. Yr ydym wedi ymgasglu ynghyd yn y Gymmanfa hon, i ymddyddan ynghylch pethau Duw, a pha beth fydd er lleshad mwyaf ei deyrnas Ef ar y ddaear—i roddi diolchgarwch a mawl iddo am yr hyn a wnaeth, ac y mae yn wneyd, ac a wna er ein mwyn ni, os byddwn yn ffyddlawn. Duw a'ch bendithio chwi. Amen.

Yr Henuriad Levi W. Hancock a ddywedodd, fod ei galon yn

teimlo i orfoleddu ei fod allan o grafangau y dynion hyny, y rhai a'i hyspeiliasant ac a'i gyrasant ef o'i artrefle; ac y mae yn dda ganddo ei fod yn nyffryn heddwch, lle y mae calonau y plant yn cael eu troi at eu tadau, ac y gallwn ninnau orfoleddu yn achos ein Duw, &c.

Yr Henuriad Zera Pulsipher a gofiai yr amser pan oedd ganddo i deithio 325 o filltiroedd er cael cynghor o henuriaid—gan gymharu dechreuad yr Eglwys â'r hyn yw yn bresennol; a dygai dystiolaeth ei fod wedi cael gweledigaeth, pan yr ymddangosodd angel iddo, a Llyfr Mormon yn ei law; ac annogai y rhai sydd newydd ddyfod i'r dyffryn, i gadw gorchymynion Duw, bod yn ostyngedig ac ymbilgar, a pharchu ac ufyddhau cynghor yr awdurdodau; a dangosodd fod y rhai hyny ag ydynt yn esgeuluso eu gwoddiau a'u dyledswydd, yn gyffredin yn syrthio allan o'r Eglwys, ac yn cael eu damnio.

Y Llywydd Kimball: Yr ydych wedi clywed y gwahanol destunau a gyflwynwyd ger eich bron gan y Llywydd Young: nid yw wahaniaeth pa un a gymmerwn mewn llaw gyntaf. Y mae llawer o gynlluniau yn cael eu gwneyd er mwyn cael eich gwenith am 75 neu 80 cents y bwshel—daw llawer yma y rhai a deimlant yn eu calonau i achwyn oblegid y Llywydd Young ac ereill—gofyna yr ymfudiad presennol sydd yn dyfod i mewn yn agos i 100,000 o fwsheli o ŷd i'w porthi hwy a'u hanifeiliaid; ac y mae cynnifer o bersonau heb hyd y nod eu bara eu hunain, y rhai a ofynant yn agos gymmaint â hyny yn ychwaneg; ac y mae yn ddiau genyf na chafodd erioed gymmaint o lafur ei ddinystrio yn y dyffryn unrhyw flwyddyn yn flaenorol i hon; ac y mae y brawd Brigham yn dweyd, "Cymmerwch eich anifeiliaid heno, ac ymddeadellwch hwynt." A wnewch chwi hyn? [Atebodd y Saint, "Gwnawn."] Ac efe a annogodd y Saint i werthu eu dillad i'r ffermwyr am wenith, fel ag i gadw ffwrdd rhag y marchnadwyr; ac addurnwch eich palasau â gwaith cartrefol: ac os na ellwch gael edafedd cotwm i wau eich llawr-leni, plethwch y bratiau, ac addurnwch eich palasau â llawr-leni bratiau.

Mi a ddywedais wrthych oll, ymarferwch rinwedd, callineb, cynnildeb; byddwch arbedus, a byddwch ddiwyd, a chwi a fendithir. Boed i'r Arglwydd eich bendithio. Amen.

Brawd ieuanc, ag oedd newydd gyrhaedd, enw yr hwn nis clywsom, a safai yn yr areithfa am ychydig o fynydau: gorfol-

eddai wrth weled cynnifer mor ewyllysgar i ufyddhau cynghorion yr Arglwydd, a dywedodd mai ei resymau dros ddyfod i'r Dyffrynoedd, fel y gallasai gael ei ddysgu gan Brophwyd yr Arglwydd.

Canwyd hymn gan y côr, pan ddygwyd crwth ddwbl y byr-dôn i ymarferiad am y tro cyntaf yn y lle hwn.

Gweddiwyd gan yr Henuriad Lorenzo Snow.

Addoedwyd hyd ddeg, boreu dranoeth.

Am chwech yn yr hwyr, cyfarfyddodd Henuriaid Israel yn y Tabernacl. Galwyd i drefn gan yr Henuriad Lorenzo Snow.

Canodd y gynnulleidfa, "Come all ye sons of Zion." Gweddiwyd gan yr Henuriad Snow. Canodd y gynnulleidfa, "Glory to Thee, my God, this night."

Yr Henuriad F. D. Richards a ufyddhaodd i'r alwad a wnaed arno i bregethu yr hwyr hwn; a chan na fu y gair "nis gallaf" erioed yn ei eir-lechres, nid oedd o dan unrhyw drafferth i'w ddileu. Yr oedd y cyfrifoldeb ag oedd ef dano, yn ei alluogi yn wastadol i ddysgwyl am gynnorthwy yr Ysbryd Glân.

Y Saint yw yr unig bersonau ar y ddaear ag a allant wir orfoleddu, ac a wyddant fod Duw gyda ni; eithr y byd, heb wybod dim am allu Duw, a briodolant ein llwyddiant i hyn—fod ein blaenoriaid yn rai o ben ysbrydion yr oes. Mae ein gweled yn adeiladu dinasoedd, ac yn mhen ychydig flynyddoedd yn cael ein gyru o honynt, ac wele, mewn ychydig amser, yr ydym yn gyfoethocach nag o'r blaen, yn eu hachosi i ddweyd ein bod yn meddu gallu mawr a phwerus. Ni a gawsom fan ar y ddaear ag nad oedd yn ddymunol i unrhyw ddyn i ymsefydlu; a diolch i'r Arglwydd, mae Saint y Dyddiau Diweddaf wedi cymmeryd meddiant o ran wrthodedig o'r ddaear, ac yn awr gallwn achosi i'r anialwch flodeuo fel y rhosyn, a'r diffaethdir lawenychu.

Efe a gefnogodd achos gwaith cartrefol; ac yna, meddai efe, nid yn unig ni a gaem gasgliad pobloedd, eithr hefyd gasgliad defnyddiau. Pe buasai yr arian ag sydd wedi eu talu am siwgr yn unig, yn awr yn y Dyffryn, buasai yma gyfrwng cylchredol cysurus i'r holl Diriogaeth.

Drachefn, os gallwn gael gwaith haiarn wedi ei ddechreu yn ein plith, fe fydd o leshad mawr i'r Diriogaeth. Mae y brawd Erastus Snow a minnau yn myned i lawr i swydd Haiarn, gyda llwyth o nwyddau, i ymuno â'n brodyr yno, ac edrych os gallwn wneyd hyny yn fendith i'r cydwladoldeb, ac felly arbed trysor-

feydd y Diriogaeth; gwna hyn roddi sefydlogrwydd i'r budd arianol. Yr wyf yn edrych yn mlaen ychydig o flynyddoedd, pan y gallaf weled y gwlan yn cael ei gymmeryd oddiar y ddafad, a'i weithio yn frethyn hyfrydol, gan ein dwylaw ein hunain; ac yna chwi a wnewch gau i fyny rodfa trosglwyddiad allan o arian, am y peth hwnw hefyd.

Yma yn y dyffrynoedd hyn, gallwn weled wyneb yn wyneb, a theimlo calon dyn yn curo mewn atebiad i'n heiddo ein hunain; eithr os ewch allan i'r byd, chwi a gewch allan yn ddiau fod pob dyn drosto ei hunan, a'r diafol drostynt i gyd. Yr wyf yn edrych yn mlaen at yr amser pan fydd dynion am ddyfod i gael sefydliad ac enw yn ein mysg, er mwyn elw bydol; ïe, frodyr, fe ddaw yr amser, pan fydd gan y Llywyddiaeth i ddefnyddio eu gallu mwyaf a'u pryder er rhwystro dyfodiad diafliaid i'n plith, yn gymmaint felly ag yr ydym ni yn awyddus i fedyddio dyn er maddeuant o'i bechodau.

Frodyr, y mae genym i fyw yn ol yr efengyl, neu ynte mae ein ffydd yn ofer. Mae yr Arglwydd yn ein mawrygu ni yn ngolwg y byd, megys ag y gwnaeth yn fynych pan yr oeddem yn Nauvoo: gwnai personau ddyfod o Boston i Gymmanfa; byddai eu llygaid mor fawrion fel y dychwelent ac y cyhoeddent yn bresennol oddeutu dwbl y nifer ag oedd yn yr holl ddinas, &c.

Yr Henuriad W. Woodruff: Gwir a ddywedwyd ein bod ni yn cynnyddu mewn gwybodaeth a doethineb, a'n bod yn teimlo llaw Duw yn ein harwain; etto y mae ar y bobl hyn un bai, a hyny yw, rhedeg i ystordŷ Cenedl-ddyn a gwario y ddolar olaf a feddant, yn hytrach nâ myned at frawd yn yr Eglwys; y mae yn fai yn Israel, ac fe ddylai gael ei attal. Pa cyhyd y cynnaliwch chwi ddynion nad ydynt yn dal i fyny y Deyrnas hon, yn hytrach nâ dal eich hunain i fyny? Y dynion ag oeddynt wedi sugno gwaed bywyd cydwladoldeb Nauvoo, oedd y rhai cyntaf i dynu'r dŵr arnom a'n gyru o'n gartrefleoedd; ac nid wyf yn ofni dywedyd, pe byddai i'r Saint adael y dyffrynoedd hyn, ac i'r Cenedloedd gymmeryd meddiant o'n tai, a'n ffermydd, na allent fyw yma, a buasai newyn yn eu canol yn y dyffrynoedd hyn.

Yna yr Henuriad O. Hyde a gododd i lefaru; eithr yr oedd yr Ysgrifenydd dan yr angbenrheidrwydd o ymadael, o herwydd afiechyd.

(*I'w barhau.*)

PREGETH ARALL GAN Y LLYWYDD B. YOUNG,

A draddodwyd ar ddydd Sul, Awst 15, 1852, mewn ffordd o barhad ar y pwnc a driniodd y Sul blaenorol.

[Parhad o dud. 127.]

Mi a gyfeiriaf eich meddyliau at Abraham; efe a fu byw lawer o flynyddau heb blant, ac a ymddyddanodd yn ddyfal â'r Arglwydd er gwybod os byddai i'w enw gael ei ddileu o'r llyfr, neu os byddai i ddarfod. Yr oedd efe yn ddyn cyfiawn, yn ddyn da, ac yn ymddyddan â'i Arglwydd; yr oedd yn derbyn dadguddiadau oddi uchod, ac yn cyfrinachu â bodau nefol; tra mae ei gri parhaus oedd, O, Arglwydd, a erys fy enw yma? Gellwch ddarllen yn y Beibl, pa fodd y cafodd ef addewid, a'i wraig yn ddiau a ymddug iddo fab yn ei hen ddyddiau. Efe a gafodd yr addewid hon: "Abraham, fy mab, chwi a gewch hiliogaeth, a chenedl fawr a darddant o'ch lwynau; chwi a dderbyniwch ddymuniad eich calon. Pa beth a ellwch chwi ddymuno, Abraham?" Yr wyf am wybod os mai dyma fydd diwedd fy hiliogaeth, ac os yw fy enw i aros yma? Nac yw, medd yr Arglwydd, ar eich hiliogaeth chwi ni fydd diwedd. Yr ydych yn cofio yr hyn a ddywedodd yr apostol ynghylch y mater hyn. Dyma yw; ei had ef a fydd fel y tywod ar lân y môr, ac fel y sêr yn y ffurfafen, o ran lliosogrwydd; nis gallant gael eu rhifo, o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd; y maent yn ddiddiwedd, ac o hyd yn parhau i amlhau ac amlhau.

Dyma hiliogaeth Abraham yn y tŷ hwn; mae yn agos yr holl gynnulleidfa hon yn gynnwysedig o honynt; ac y maent ar eu cynnydd, gan ymledaenu ar y deheu ac ar yr aswy, yn ol yr addewid a wnaed i Abraham, a'r bendithion yr oedd efe yn eu taer geisio. Yr wyf yn crybwyll hyn er eich adgoffa chwi o un ffaith; y mae yn fendith fawr, ac yn un o'r rhai mwyaf a ellir eu rhoddi i fôd marwol—sef derbyn cadarnhad yr Hollalluog, llef Duw wrth unrhyw ddyn, yn dweyd y caiff etifeddu bywydau tragywyddol. Y rhodd o fywyd tragywyddol, yw y fwyaf o bob rhoddion a ellir eu rhoddi i ddynolryw.

Pan yr ydym yn rhoi cam i gydwladoldebau ereill, neu fyfyrio yr hyn sydd wedi myned heibio, a thaflu golwg ar ein cyn-deidiau, pa beth fydd eu sefyllfa—pa beth fydd eu tynghed? Mi a

allaf ddywedyd wrthych, a chwi a ganiatewch i mi farnu y mater; nid wyf, er hyny, yn myned i'w barnu, a chyhoeddi dedfryd arnynt; eithr y mae eu sefyllfa yn eglur i'r rhai hyny sydd yn deall.

Yr oedd fy nhad, a'm tadcu, a'm henafiaid, yn rai o'r crefyddwyr manylaf ag oedd yn byw ar y ddaear; diammau y gellwch chwithau ddweyd yr un peth am yr eiddoch chwithau. Am fy mam, yr hon a'm hymddug, gallaf ddweyd, na fu gwell menyw ná hi erioed yn byw yn y byd; y mae genyf deimladau mab tuag ati; fe ddylwn eu meddu—y mae hyny yn iawn; eithr yr wyf yn barnu y mater o barthed iddi hi, oddiwrth egwyddorion ac ysbryd yr addysgiadau a dderbyniais oddiwrthi.

A gefnogai hi un o'i phlant yn y weithred leiaf ag oedd yn feius, yn ol ei thraddodiadau? Na wnelai, ddim yn y radd leiaf. Fe gefais i fy nwyn i fyny mor fanwl, mor gadarn yn ffydd y grefydd Gristionogol, gan fy rhieni, nes y meddyliwn pan ddywedwn "diafol," fy mod wedi tyngu yn dra drygionus, gan nad ar ba achlysur, neu o dan ba amgylchiadau y dygwyddai; po defnyddiwn enw y diafol, mi a gawswn yn ddiau fy ngheryddu, a hyny yn llym. A wnai fy nhad neu fy mam ganiatâu i rai o'u plant ddweyd "*darn it?*" A oeddynt hyd y nod yn cael eu caniatâu i ddweyd "*I vow?*" Nac oeddynt. Pe dywedem ni y naill neu'r llall o'r geiriau hyn, ni a gaem ein fflangellu o'r herwydd. Nid wyf yn dweyd na ddywedasom y cyfryw eiriau pan allan o olwg ein tad a'n mam; eithr os deuai hyny rywfodd i'w clustiau hwy, yr oeddem yn sicr o gael ein ceryddu.

A glywais i erioed ddyn yn rhegu yn nhŷ fy nhad? Naddo, erioed yn fy mywyd. Ni chlywais erioed fy nhad, neu unrhyw berson o amgylch ei dŷ, yn rhegu cymmaint â dweyd, "darn it," neu "curse it," neu "the devil." Felly, chwi welwch fy mod wedi fy nwyn i fyny yn lled fanwl. Yr oedd fy mam, tra y bu byw, yn dysgu ei phlant yr holl amser i anrhydeddu enw y Tad a'r Mab, ac i barchu y Llyfr Santaidd; hi a ddywedai, darllenwch ef, cadwch ei gynghorion, a chymhwyswch hwynt at eich bywydau, cyn belled ag y galloch; gwnewch bob peth sydd yn dda; na wnewch ddim sydd yn ddrwg; ac os gwelwch rywun mewn caledi, gweinyddwch i'w anghenion; na oddefwch i eiddigedd gyfodi yn eich mynwesau, oblegid os gwnewch, chwi a orchfygir gan y drwg. Nis gwn i mi erioed wneyd cam â'm

cymmydog, hyd y nod o werth pin. Dysgwyd fi, pan yn blentyn, i beidio cymmeryd pin oddiwrth ddrws cymmydog, eithr myned ag ef i'r tŷ, a'i roddi i rai o'r teulu. Ni wnaeth fy mam na'm tad erioed gefnogi neb o'u plant mewn dim er gwneyd cam â'u cymmydog, neu eu cyd-ddyn, hyd y nod pe cawsent eu niweidio ganddynt. Os ydynt wedi fy niweidio i, medd fy nhad, gadewch i mi ddychwelyd da am ddrwg, a'u gadael yn llaw yr Arglwydd; efe a'm bendithia i am wneuthur yn iawn, ac a'u melldithia hwy am wneuthur ar gam.

Mi a grybwyllais fy rhieni fy hun, a'u haddysgiadau i'w plant, yn unig er mwyn dwyn o flaen eich meddyliau y miloedd, a'r miliynau, a'r miloedd o filiynau o drigolion y ddaear, y rhai ydynt wedi byw, ac wedi myned ymaith oddiar yr esgynlawr gweithrediad hwn: a'r miliynau ag sydd yn awr yn byw, bwyta, yfed, ac yn ymwneyd yn ddiwyd â gorchwylion braidd anorphenol y bywyd marwol, megys yr ydym ni; pob un yn symud yn ol eu galwedigaeth eu hunain, ac yn ol eu golygiadau a'u drychfeddyliau eu hunain am bethau; eithr y maent oll yn gyffelyb yn anadlu yr awyr rydd, ac yn yfed o'r dwfr rhydd; ac y maent oll gerbron yr Arglwydd. Yr wyf yn dwyn i sylw y nodiadau bychain hyn er parotoi y ffordd i'r gofyniad, Pa beth ydych yn myned i wneuthur â holl drigolion hyn y ddaear?

Mae y Methodistiaid yn ateb, mae yn rhaid i chwi ddyfod i'r eisteddle gobeithiol, neu ynte gael eich soddi i'r llyn hono o dân a brwmstan, ac yno i fyw yn dragywydd, heb ddiwedd ar eich poenedigaeth, yn mhlith diafliaid a roddir ar waith i'ch pygo chwi o amgylch, gan ychwanegu brwmstan at dân, a thân at frwmstan. Yr ydych i aros yno am filiynau, a miloedd o filiynau, a miliynau o biliynau o flynyddoedd, a'r oll o'r gweddill a all dyn feddwl am dano ar ddull ffigyrau; pan fyddoch wedi byw yno gynnifer o flynyddoedd, nid ydych ddim agosach i ddiwedd y boenedigaeth ddychrynllyd hon, nag oeddych pan ddechreuasoch gyntaf.

Mae hyn wedi ymddangos i mi, er fy mabandod hyd y dydd heddyw, yn ffolineb hollol, sef siarad am drigolion y ddaear yn cael eu colli fel hyn yn anadferol; siarad am fy nhad a'm mam i, a'r eiddo chwithau, neu ein hynafiaid, y rhai a fuont byw yn ffyddlawn yn ol y goleuni goreu a feddent, eithr oblegid na feddent y cyfammod tragywyddol, a'r offeiriadaeth santaidd yn eu

mysg, y caent fyned i uffern, a rhostio yno i bob tragywyddoldeb. Mae yn ffollneb i mi; yr oedd yn wastad, ac y mae etto.

Pa beth ydych yn myned i wneuthur o honynt? Mi a ddywedaf wrthych. Cymmerwch y Methodistiaid, a phob diwygiwr, o'r diweddaf, yn ol hyd at y Brenin Iago, yr hwn a ymneillduodd oddiwrth awdurdodau y Pab; a'r cannoedd a'r miloedd ag sydd yn awr yn byw ar y ddaear, ag sydd wedi byw a myned heibio, y rhai na broffesant un grefydd, eithr a safant o hirbell oddiwrth bob pleidiau; yn mhlith y rhai ag ydynt wedi meirw, a'r rhai ag ydynt yn byw; y mae lluoedd wedi bod, ac yn bod, mor dda ag y gwyddant pa fodd i fod.

Yn awr y pwnc yw, gwybod pa beth yr ydym yn myned i wneyd o honynt. A ydym yn myned i'w gyru hwynt i uffern ddiddiwedd? Gofyna hyn ychydig o eglurhad; canys pe byddwn I yn dywedyd eu bod oll yn myned i uffern, yn ddiau mi a ddywedwn y gwirionedd; ac mi a allaf ddywedyd, megys ag y dywedais y Sabboth diweddaf; y mae pawb yn myned yno, y sant a'r pechadur, mewn un ystyr o'r gair.

Mae rhesymau dros hyn; a gwaith dyn yw deall pa beth ydynt; gan osod pob peth yn ei le ei hun; gan ddosparthu a gosod pob peth lle y perthynant, er gwneuthur athrawiaeth iachawdwriaeth yn gyflawn. Mae rhag-ordeiniad, er enghraifft, a rhad râs, yn athrawiaethau gwirioneddol, eithr mae yn rhaid eu cyssylltu ynghyd yn briodol, a'u dosparthu yn gywir, fel ag i achosi cyd-darawiad rhwng y ddwy athrawiaeth groes-ymddangosiadol hyn. Mae yn rhaid i ni wybod, pan fyddo yr Arglwydd yn llefaru, pa beth y mae yn siarad yn ei gylch, ac am bwy y mae yn siarad,—mae yr oll, a chryn lawer yn rhagor, yn anghenrheidiol er cael gwybodaeth briodol am holl gynllun yr iachawdwriaeth.

Gofynaf i chwi drachefn, pa beth ydym yn myned i wneyd o dad a mam? A ydych yn myned i'w danfon i golledigaeth, a'u gadael i ymdrabaeddu mewn trueni dychrynllyd a phoenedigaeth ddiddiwedd? Nac ydych; nid ydym yn myned i wneyd dim o'r fath beth; eithr ni a'u gosodwn lle y perthynant.

Yn awr deallwch, fe ddaeth yr holl ysbrydoedd oddiwrth Dduw, a hwy a ddaethant yn bur o'i bresennoldeb, ac a osodwyd mewn pebyll daearol, y rhai a gorffolwyd i'r unig ddyben hwnw; ac felly yr ysbryd a'r corff a ddaethant yn enaid byw. Os byddai

i'r encidiau hyn fyw, yn ol cyfraith y nefoedd, ordeiniodd Duw fod iddynt ddyfod yn demlau parotöedig i etifeddu pob peth. Ewyllysiaf i chwi ddeall, fod pob ysbrydoedd yn bur pan osodir hwynt yn y pebyll hyn; eithr nid oes genym amser i egluro, neu osod o'ch blaen, yr achos o'r holl amrywiaeth mewn ymddangosiad, yn y pebyll marwol; y mae achosion o honynt. Mae ein hysbrydoedd yn llanw y pebyll a gorffolwyd iddynt; preswylfod ydyw i'r ysbryd drigo ynddo; ac os cytuna yr ysbryd a'r corff i gadw yr holl gyfreithiau, a'r holl orchymynion a ddadguddia yr Arglwydd i'r babell hono, ni chaiff byth ei dinys'rio.

Pa gymmaint a gedwir? Pawb nad ydynt yn gwadu, ac yn beiddio gallu a chymmeriad Mab Duw; pawb nad ydynt yn pechu yn erbyn yr Ysbryd Glân. Yn awr i ddychwelyd etto. Dyma yr ysbrydoedd ag ydynt wedi dyfod a chymmeryd meddiant o'r tabernaclau a barotowyd; maent hwy wedi myned i mewn i'w tŷ; ac yr ydych yn gweled fod y preswylfeydd hyn o eiddo yr ysbrydoedd yn wasgaredig dros wyneb y ddaear, ac y maent wedi dyfod oddiwrth yr Arglwydd yn bur yn eu hysbrydoedd; mae y rhai hyn yn myned i mewn i'w pebyll, ac yn cael eu cau allan o'i bresennoldeb, ac o wybodaeth yr Arglwydd; maent yn anwybodus, yn llawn anghrediniaeth, yn agored i draddodiadau ansantaidd eu tadau, y rhai sydd ganddynt i ymladd â hwynt, a'r holl ddrygioni ag sydd yn y byd, â'r hwn y mae ganddynt i ymdrechu.

Edrychwch, â llygad eich meddwl, ar y miliynau o honynt yn yr holl genedloedd, ag sydd yn gwneyd yn ol y wybodaeth oreu a feddant. Beth! yr Eglwys Gatholig Rufeinig? Ië, ac yna pob un o'i merched, i waered hyd at yr eglwys Brotestanaidd ddiweddaraf a reoleiddiwyd; maent oll yn gwneyd braidd gystal ag y gallant, ac yn byw yn ol y goleuni goreu a feddant, gryn lawer o honynt, er nid i gyd. Pa beth a wnawn o honynt? Y maent yn myned o'r byd—mae eu hysbrydoedd yn myned i'r byd ysbrydol, ac y mae eu cyrff yn dychwelyd i'w mam ddaear, ac yno yn huno, tra y mae eu hysbrydoedd gerbron yr Arglwydd.

A ydynt yn ddedwydd? Mae pob mab a merch i Adda, ag sydd yn byw yn ol y goleuni a'r wybodaeth oreu sydd ganddynt, pan y maent yn myned i'r byd ysbrydol, yn ddedwydd mewn cyferbyniad i'w ffyddloneb. Er enghraifft, taflwch olwg ar rai o'n diweddar ddiwygwyr; cymmerwch y fath oreu o ddiwygwyr

a feddwn, y rhai ydynt yr holl amser yn llawn o ogoniant a dedwyddwch, ac yn llawn o fawl i'r Arglwydd; y rhai ydynt yn cyfarfod yn fynych i ganu a gweddio, a phregethu, a bloeddio, a diolch i'r Arglwydd Hollalluog (ac mewn llawer o engbreifftiau, ac i raddau mawr y maent yn mwynhau llawer o ysbryd daionus, yr hwn yw Ysbryd yr Arglwydd, neu oleuni Crist, yr hwn sydd yn goleuo y byd).

Yn awr gall hyn fod yn hynod i rai. Beth! hwy yn mwynhau Ysbryd yr Arglwydd? Ië, pob dyn a dynes, yn ol eu ffydd a'r wybodaeth sydd yn eu meddiant. Maent yn mwynhau daioni eu Tad o'r nefoedd. A ydynt yn derbyn Ysbryd yr Arglwydd? Ydynt, ac yn mwynhau ei oleuni, ac yn rhodio ynddo, ac yn gorfoleddu ynddo.

Pa beth fydd eu cyflwr hwy yn ol llaw? Pob Methodist ffyddlawn ag a fu byw i fyny, ac a gyflawnodd yn ffyddlawn ofynion ei grefydd, yn ol y goleuni goreu a feddai, gan wneuthur daioni i bawb, a drwg i neb, heb niweidio un dyn ar y ddaear, gan anrhydeddu ei Dduw cyn belled ag y gwyddai,—a gaiff gymmaint o nefoedd ag a ddysgwyliodd erioed yn y cnawd, a llawer mwy.— Pob Presbyteriad, a phob Crynwr, a phob Bedyddiwr, a phob aelod Pabyddol; pob diwygiwr o ba ddosparth neu radd bynag, ag sydd yn byw yn ol y goleuni goreu sydd ganddynt, ac heb fod erioed wedi cael cyfleusdra i dderbyn mwy o oleuni na'r hyn sydd yn eu meddiant,—a gant ac a fwynhant yr oll y maent yn byw er ei fwyn.

(*I'w barhau.*)

TRAWS BLANIAD Y BLODEUYN.

O ELLMYNAEG GOETHE.

MEWN coedwig werdd ag oedd gerllaw,
  Un'gedd aeth â'm bryd,
A mi a grwydrwn yma a thraw,
  Heb neges yn y byd.

Dygwyddais wel'd blodeuyn têr—
  Blodeuyn aeth â'm serch;
Dyscleiriai fel pur lewyrch sêr,
  Neu ddysclaer lygad merch.

Awyddwn am ei dynu'n fawr,
  Cnd clywn ryw beth fel llais,—
"A raid i ti fy nhòri lawr,
  I wywo ar y maes?"

O'r gwraidd yn dirion tynais ef,
  A'i ddwyn a wnes i'm gardd;
Tyf yno mewn rhagorach lle,
  A'i wedd yn saith mwy hardd. (1847.)

AMRYWIAETHAU, &c.

NID y lle, meddai Cicero, sydd yn gwneyd y person, ond y person sydd yn gwneyd y lle yn anrhydeddus.

NID wyf yn eiddigeddu wrth ddedwyddwch neb, canys yr wyf yn foddlawn ar yr eiddof fy hun.

NI ddylai yr ieuanc anturio dim heb gyd-ymgynghori â'r oedranus; canys er mai ieuenctyd yw y tymmor goreu i weithredu, etto hen oedran yw y cynghorwr goreu.

NAC anghofiwch byth y caredigrwydd a wna ereill â chwi; ac na ddannodwch i ereill y caredigrwydd a wnewch chwi â hwynt.

MAE yn well i ni ddyoddef yn ddiachos, nâ bod achos i'n dyoddefiadau.

NID yw lledrad yn cyfoethogi neb, nid yw elusenau yn llwmhau neb, ac nid yw gweddiau yn rhwystro gwaith neb.

YR hwn sydd yn dilyn natur, nid yw fyth allan o'i ffordd. Natur a ddarostyngir weithiau, eithr anfynych y diffoddir hi.

MAE yn America 350 o newyddiaduron dyddiol, ac yn Lloegr ddim ond 10.

HWYLIODD cwmpeini arall o Saint o Liverpool, yn cynnwys 345 o eneidiau, dan lywyddiaeth yr Henuriad J. W. Young, ar y 15fed o'r mis hwn, ar fwrdd yr Elvira Owen.

TALIADAU o CHWEF. 18 HYD CHWEF. 24.—Sir Fynwy, 3s 0¾c; Sir Fôn, £1 2s; Aberdâr, 15s; Georgetown, 8s 7c; Ffynnon-Tydfil, 2s 4c; Troedyrhiw, 1s 6c; Cap Coch, 8s.—Cyfanswm, £3 0s 5¾c.

☞ Cynnelir Cymmanfa Sir Fon ar y 6fed o Fawrth.

"J. T."—Dylech chwi ac ereill edrych fod y biliau a'r sypynau yn ateb eu gilydd, cyn dechreu eu dosparthu.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis*, *Printer*, *John's Street*, *Georgetown*, *Merthyr*.

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 10.] MAWRTH 5, 1853. [CYF. V.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynaliwyd yn y Tabernacl, Dinas y Llyn Halen Fawr, yn dechreu Hydref 6, 1852, 10 yn y boreu,—y Llywydd Brigham Young yn llywyddu.

[Parhad o dud. 141.]

AR y 7fed o Hydref, y Gymmanfa a alwyd i drefn gan y Llywydd Kimball, ugain mynyd i ddeg. Canodd y côr hymn. Gweddiwyd gan yr Henuriad Phinehas H. Young. Canwyd.

Yr Henuriad Hyde a nododd fod yn anghenrheidiol i'r Saint ymarferyd eu hymdrechiadau goreu i ddiogelu y parhad o gorff ac ysbryd, fel y gallont barhau gweithredoedd y Tad, canys gweithia Duw gyda'r offerynau a barotodd i'r perwyl hwnw, ac y mae gan ddyn i berffeithio ei hunan, megys y mae Duw ei hun yn berffaith. Dyn yw yr awdwr o'i ddedwyddwch neu ei drueni ei hun, a dylai gan hyny greu amgylchiadau er gwneuthur ei hun yn ddedwydd. Heb gysuron bywyd, gall y fenyw dyner ei hunan droi cariad yn gasineb, megys ag y gwelwyd yn ngwarchae Jerusalem, pan y bwytaodd y wraig o ffrwyth ei lwynau ei hun. Rhaid i ddyn ymgynghori â natur, ac yna pob peth a ymlithra yn mlaen yn esmwyth, pan y gall efe fendithio ei hun ac ereill; ond os gwesgir ef gan eisieu, efe a deimla yn druenus.

Mae y dyffryn hwn wedi ei gymmeryd i fyny yn agos i gyd gan ffermydd, ac y mae yr holl goed wedi eu defnyddio, yr hyn a

ofyna ddyn fod ddau ddiwrnod er cael llwyth o goed; ac yn hyd yr amser hwnw y mae dyn yn fynych yn colli ei anifeiliaid, y rhai a allant ddystrywio gardd ei gymmydog, a thynu costiau. Gan hyny, y mae yn well myned i le ag y mae y cymmydogion yn anamlach, a chael y lleoedd goreu at ffermydd; gallwch gael yno lwyth o goed unrhyw foreu, a gosod eich anifeiliaid mewn lle da, ac yna chwi a gewch roddion Duw trwy eich diwydrwydd eich hun. Yn y wlad yn ddehenol, mae digon o le er ymarferyd eich galluoedd. Yn swydd Haiarn, y maent yn dechreu gwneuthur haiarn, a'r cyfryw fydd yn byw yno ar wneuthuriad y *stove* neu'r crochan cawl cyntaf, a gant eu henwau mewn coffadwriaeth. Ac yn mhellach, mae ganddynt fynydd cyfan o frwmstân, a'r oll sydd genyf fi i ddywedyd yw, peidiwch ei roi ar dân etto, ond gadewch iddo aros hyd nes y rhoddo yr Arglwydd ei hun dân ynddo, pan losga Efe y ddaear â thân. Mae yno hefyd ddigon o goed, dwfr, a phorfa, a'r gair] yw, Ewch i'r deheu, a llanwch y dyffrynoedd; canys os nad ewch, y personau sydd yn byw yn y dyffryn hwn a werthant eu heiddo yma, ac a feddiannant y tiroedd hyny a fyddo mwyaf dewisol. Pwy nad aiff i'r deheu, lle y gallwch godi *oranges* a grawnwin. Ni all dyn newynu i farwolaeth ar *grapes* yn unig. Mi brofais hyny fy hun, ac yr wyf am fod yn brofiadol etto. Felly, peidiwch aros yma, ond ewch i dir y meillion a'r grawnwin, a lle y gallwch gael glo am ei gloddio.

"Deheubarth," felly, yw y gair, canys os na chewch fynydd o siwgr yno, mae y brawd Taylor yn myned i'r deheubarth gyda ei beiriant siwgr, a'r lle y mae'r melys, y cyfryw a garant felysdra a wnant fyned. "Tua'r deheu y mae dylifiad yr amherodraeth."

Peidiwch byth aros yma, lle mae eich anifeiliaid yn cael tamaid o borfa ar un erw, ac yna yn myned i erw arall i gael tamaid arall; ond ewch i'r deheubarth, lle mae y borfa yn doreithiog.

Frodyr a chwiorydd, ymgynghorwch â natur, mynwch le da—dyma yw cynghor y brodyr, fel y caffoch eich diwallu; a molwch yr Arglwydd ein Duw; a Duw a'ch gwobrwya chwi. Amen.

Y Llywydd Kimball a ddywedodd: Bu llawer o bersonau yn ceisio cadw eu perthynasau yma; ond os ânt i swydd Haiarn neu swydd Millard, y maent yn ofni y collant eu seliadau a'u cynnysgaethiadau. Mi a ddywedaf wrthych na chaiff neb hwynt hyd oni phrofant eu hunain.

Yn Coal Creek mae y mwyrif o'r bobl yn weithyddion haiarn, y rhai a gymmeradwyir i adael eu ffermydd, a myned at eu celfyddyd. Gallwn deithio yn swydd Millard 50 neu 60 o filltiroedd, o'r gogledd i'r deau, heb braidd derfyn arni yn y gorllewin, a dyna eisteddle y llywodraeth, lle yr â y Llywodraethwr a'i gydswyddwyr i aros, o leiaf dros ran o'r flwyddyn. Os gadewch i ysbryd y dadguddiad eich rheoli am fynyd, chwi a welwch yr angheenrheidrwydd o'r hyn ag ydym yn ddywedyd. Nid yw ond oddeutu 60 o filltiroedd o swydd Haiarn, lle y mae yn hâf parhaus.

Y mae mewn bwriad i adeiladu mur oddiamgylch y Temple Block, ac yna dechreu y bedyddfanau, &c. A ddymunech chwi weled adeiladu Teml? Beth ydych yn ddywedyd? Os dymunwch hyny, cyfodwch eich deheulaw i fyny. [Yr holl ddwylaw i fyny.]

Ni a gawn symud yn ol a blaen yn y dyffrynoedd hyn, ac ni fyddwn yn hir mewn un lle ar y tro—gan hyny, ewch i'r Deheubarth.

Yna yr Henuriad O. Hyde a gododd ac a gyflwynodd yr awdurdodau er cymmeradwyaeth neu anghymmeradwyaeth, fel y canlyn:—

Y Llywydd Brigham Young a gyflwynwyd fel Llywydd Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, hefyd fel ein Prophwyd, Gwyliedydd, a Dadguddiwr, ac fel ein blaenor yn Israel, yr hyn a gymmeradwywyd yn unfrydol; felly hefyd Heber C. Kimball a Willard Richards, ei Gynghorwyr; ac hefyd y brawd Richards fel Hanesydd a Chofnodydd Cyffredinol yr Eglwys.

Y Brawd John Smith a gymmeradwywyd fel Patriarch yr holl Eglwys.

Orson Hyde a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm y Deuddeg Apostol, a Parley P. Pratt, Orson Pratt, Wilford Woodruff, John Taylor, George A. Smith, Amasa Lyman, Ezra T. Benson, Charles C. Rich, Lorenzo Snow, Erastus Snow, a Franklin D. Richards, a gymmeradwywyd fel aelodau o'r Corwm crybwylledig.

John Young a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm yr Archoffeiriaid; hefyd Reynolds Cahoon a George B. Wallace, ei Gynghorwyr.

Joseph Young a gymmeradwywyd fel Llywydd y Lywyddiaeth

o Ddegau-a-thrugain; a Levi W. Hancock, Henry Herriman, Zera Pulsipher, Albert P. Rockwood, Jedediah M. Grant, a Benjamin L. Clapp, fel ei gyd-swyddwyr.

Yr Henuriad Clapp a erfyniodd y fraint o lefaru wrth y Saint. Efe a ddymunodd ar y Saint i beidio a'i droi ymaith yn eu gweddiau at yr Arglwydd; a thystiolaethodd fod Duw yn y gwaith hwn. Mae efe yn byw dros Dduw, a thros ddyrchafiad tragywyddol; efe a gafodd gymylau tywyll, a'i ysbrydoedd a fuont yn isel; ond ni fu ganddo erioed deimladau celyd tuag at y Llywyddiaeth, na neb o'r awdurdodau, a'i benderfyniad yw ymlynu wrth ei frodyr; etto y mae yn dysgwyl cael mwy o brofedigaethau nâ hyn, canys efe a'i gwelodd hwynt mewn gweledigaeth, ac y mae ganddo ffydd yn Nuw y gwna ef ei gynnorthwyo allan o honynt. Medd efe, Yr wyf am fyw gyda y bobl hyn, a marw gyda hwynt; ac os nad allaf gael lle gyda y bobl hyn, mi a ddymunwn suddo i ddiddymdra—ac yna gofynodd faddeuant ei frodyr—yr wyf yn foddlon i awdurdodau yr Eglwys, fel eu pleidleisiwyd; mi a bleidleisiais drostynt fy hunan.

Canodd y côr hymn. Gweddïwyd gan yr Henuriad Joseph Young.

Yn y prydnawn, y Llywydd Kimball a alwodd y gynnulleidfa i drefn, ugain mynyd i ddau.

Canodd y côr hymn. Gweddiwyd gan yr Henuriad George A. Smith. Canwyd.

Yna yr Henuriad Ezra T. Benson a gyflwynodd y gweddill o swyddogion yr Eglwys, er cymmeradwyaeth, neu anghymmeradaeth, fel y canlyn:—

John Nebeker, fel Llywydd Corwm yr Henuriaid; hefyd James H. Smith ac Aaron Sceva, ei Gynghorwyr, y rhai a gymmeradwywyd.

Edward Hunter a gymmeradwywyd fel Esgob Llywyddol yr Eglwys; hefyd, Nathaniel H. Felt, John Banks, ac Alfred Cordon, fel Esgobion Teithiol a Llywyddol cynnorthwyol yn mhlith y bobl.

Lewis Wight a gymmeradwywyd fel Llywydd ar Gorwm yr Offeiriaid; hefyd John Groves a George Dockstader, ei Gynghorwyr.

McGee Harris a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm y Dysgawdwyr; hefyd Thomas B. Foy, a Ruben Perkins, ei Gynghorwyr.

Return R. Hill a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwin y Diaconiaid; hefyd Andrew Burt ac Oswell Barlow, ei Gyngborwyr.

Brigham Young a gymmeradwywyd fel Ymddiriedolwr mewn Ymddiried dros Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, ac Edward Hunter ei Gynuorthwywr Ymddiriedol.

Daniel H. Wells a gymmeradwywyd fel Arolygwr y Gweithiau Cyhoeddus, a Truman O. Angell fel Pen-saer yr Eglwys.

Brigham Young a gymmeradwywyd fel Llywydd y Cwmpeini Ymfudol Parhaus, i gasglu y tlodion; hefyd, H. C. Kimball, W. Richards, W. Woodruff, O. Hyde, G. A. Smith, E. T. Benson, J. M. Grant, D. H. Wells, Willard Snow, Edward Hunter, Daniel Spencer, Thomas Bullock, John Brown, W. Crosby, Amasa Lyman, Charles C. Rich, Lorenzo D. Young, Parley P. Pratt, Orson Pratt, a Franklin D. Richards, a gymmeradwywyd fel ei Gynnorthwywyr.

Daniel Spencer a gymmeradwywyd fel Llywydd yr estynfa hon o Seion; hefyd David Fullmer a Willard Snow, ei Gyngborwyr.

Eleazer Miller, John Kempton, Heman Hyde, Wm. M. Major, Levi Jackman, Ira Eldredge, John Vance, Edwin D. Woolley, John Parry, Winslow Farr, William Snow, a Nathaniel H. Felt, a gymmeradwywyd fel aelodau o'r Uchel Gynghor o'r Estynfa hon o Seion.

Yna y Llywydd Kimball a gyflwynodd enwau Orson Hyde, John Taylor, Ezra T. Benson, George A. Smith, Lorenzo Snow, Erastus Snow, Franklin D. Richards, Joseph Young, Levi W. Hancock, Henry Herriman, Zera Pulsipher, Albert P. Rockwood, Jedediah M. Grant, a Benjamin L. Clapp, fel cenadon i bregethu yr Efengyl yn y gwahanol ddyffrynoedd.

Hefyd, David Fullmer, James W. Cummings, David Pettegrew, William Snow, Winslow Farr, Martin H. Peck, Lorenzo D. Young, Charles Dolten, a Levi Gifford, a bleidleisiwyd i gael cenadiaethau i bregethu yr Efengyl i Israel yn nyffrynoedd y mynyddoedd.

Yr Henuriad G. A. Smith a dystiolaethodd fod y gwaith hwn yn waith Duw, a bod Joseph Smith wedi ei ysbrydoli gan Dduw i reoleiddio Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf; canys gwirionedd sydd rymus, ac a orchfyga. Yr ydym ni yn mron

bod yn fyd wrthym ein hunain; yr ydym fil o filltiroedd oddi wrth unrhyw le arall; yn byw yn nghanol mynyddoedd eiryawg, ac yn cael ein hamgylchynu gan ddiffaethwch dirfawr; a pha beth bynag a ddygir yma, a gludir trwy gost fawr.

Mae yn y mynyddoedd oddiamgylch swydd Haiarn, ddigonedd o haiarn er diwallu y byd mynyddig hwn â nwyddau haiarn; hwn yw y metel mwyaf gwerthfawr, a thrwyddo gellir dwyn gallu i helaethrwydd annherfynol. Mae Parowan yn sefydliad hyfryd, ac i raddau yn cael y flaenoriaeth ar unrhyw sefydliad arall; mae yr Indiaid yno yn gyffredin yn ymegnïo i fod yn llafurus, ac y mae y brodyr yno yn ddynion rhagorol. Yn Coal Creek codasant gnydiau o'r fath oreu; nis gellir eu maeddu mewn cyflawnder neu helaethrwydd. Mae y crefftwyr haiarn goreu yn awr yn ffermio, &c., yr hyn a ddylasai gael ei wneyd gan ereill, a chaniatau iddynt hwythau fyned at eu celfyddyd eu hunain. Gwnai yr erydr sydd yn eisieu y fynyd bresennol, pe cludem hwynt o'r Taleithiau, gosti i ni 90,000 o ddolars; etto, mae yr haiarn, y glo, y coed, a'r tawdd-glai yno, a gellwch chwi eu gwneuthur pe ewyllysiech. Mae genych i brynu eich sebon, oblegid nad oes genych grochanau i wneuthur sebon ynddynt; ac nid wyf yn ofni dywedyd, fod eisieu 3,000 o grochanau y dydd hwn. Yna ewch at eich gwaith, cefnogwch y cwmpeini haiarn, a gwnewch eich sebon eich hunain. Ac o leiaf mae eisieu 3,000 o setiau o lestri cogino ar y werin hon.

Haiarn yw gewyn gallu: o hono ef y gwneir eich drylliau a'ch wageni; holl lestri hwsmoniaeth a wneir o haiarn; pob cranc melin-lifio ag sydd wedi ei wneyd, a gostiodd o un i bum dolar y pwys. Talodd yr Henuriad Benson oddeutu 50 dolar am wneyd ei granc ef; ac y mae yr un yn swydd Haiarn yn costi dolar y pwys am ei wneuthuriad. Yr wyf yn gwahodd pawb i fyned i swydd Haiarn, er cynnyddu y rhifedi, a chryfhau y sefydliadau yno. Yr wyf yn gwybod y gellir gwneyd cloddiau yn rhatach o haiarn nâ'r rhai a wneir yn awr o bolion. Etto, edrychwch ar y tunelli o hoelion, drws-daclusau, &c, y rhai a gludir yma yn flynyddol, trwy gost ddirfawr. Yn awr, os gwnawn ymaflyd yn y gangen hon o ddiwydrwydd, ni a osodwn i lawr sylfaen er ein annibyniaeth a'n cyfoeth, ac yn mhen pum mlynedd byddwn yn gyfoethocach nag y buom erioed o'r blaen. Yn awr, frodyr, ewch i swydd Haiarn, a bendith Duw a â gyda chwi.

Z. Snow a ddywedodd, fod y brawd George wedi iawn alw ei araeth yn "bregeth Efengyl er iachawdwriaeth y bobl hyn." Yr wyf yn eich herio i gael gafael mewn cenedl a ellir ei galw yn wareiddiedig, heb fod y bobl hyny yn gwneuthur haiarn mewn rhyw ddull neu gilydd; ac nis galiwn ninnau gynnal ein hunain heb ei wneuthur ef. Yr wyf yn rhwymo fy hun i dalu 50 dolar y pâr am yr 50 pâr cyntaf o hosanau a ellir wneyd heb fod haiarn yn cael ei ddefnyddio yn eu gwneuthuriad, mewn rhyw fodd.

Dywedaf, mae genych ddau ddewisiad, naill ai ei wneuthur drosoch eich hunain, a bod yn anymddibynol ar wledydd ereill, neu ynte fod yn analluog byth i godi yn ngradd-ddringiad cenedloedd.

Canodd y côr, "The prodigal son."

Gweddiwyd gan yr Henuriad W. W. Phelps.

Ar yr 8fed o Hydref, y Gymmanfa a alwyd i drefn gan y Llywydd Kimball. Canwyd. Gweddiwyd gan J. M. Grant. Canwyd.

Y Llywydd Young a gyflwynodd ei olygiadau mewn cyssylltiad â Theyrnas Dduw ar y ddaear, y rhai nid oes genym le i'w cyhoeddi yn y papyr hwn, ond rhoddi un enghraifft er lles y gweithwyr cyhoeddus, fel hyn:—

Ychydig o eiriau i'r gweithwyr sydd ar y Gweithiau Cyhoeddus. Frodyr, chwi y rhai ydych yn ewyllysio myned at eich gwaith, a'r rhai ydych yn barod yn gweithio ar y Gweithiau Cyhoeddus, wrthych chwi mi a wnaf hysbysu fy meddwl; ac yr wyf am gael ei ysgrifenu i lawr, a'i gyhoeddi yn y *News*. O hyn allan, chwi y rhai nad ydych yn foddlawn llafurio ar y Gweithiau Cyhoeddus am y tâl a gawn ni fel Degwm, ydych at eich rhyddid i ymadael pryd y mynoch, ac i beidio byth taraw ergyd yn ychwaneg. Yr ydym eisieu 200 o weithwyr, y rhai a weithiant am y fath dâl ag ydym ni yn gael, a'r rhai na wthiant fy enaid allan o honof am arian, *arian*, ARIAN, ARIAN!

Canodd y côr hymn.

Gweddiwyd gan yr Henuriad Thomas Bullock.

(*I'w barhau.*)

PREGETH ARALL GAN Y LLYWYDD B. YOUNG,

A draddodwyd ar ddydd Sul, Awst 15, 1852, mewn ffordd o barhad ar y pwnc a driniodd y Sul blaenorol.

(Parhad o dud. 147.)

Yr wyf yn dweyd y gwirionedd wrthych fel ag y mae, a gellwch ei ysgrifenu i lawr os dewiswch, a'i alw yn ddadguddiad. Eithr y mae wedi ei ddadguddio cyn i mi ei ddadguddio yma heddyw. Dyma yw sefyllfa y byd Cristionogol ar ol marwolaeth.

Chwi a ellwch fyned i blith y Paganiaid, neu i blith y cenedloedd eilun-addolgar, ac y mae ganddynt eu crefydd, eu sacramentau, a'u seremoniau, y rhai ydynt mor gyssegredig iddynt hwy, ag yw yr eiddom ni i ninnau; y maent yr un mor werthfawr ac anwyl iddynt hwy, er ein bod ni yn eu galw yn baganiaid; y maent hwy yn eilun-addolgar, etto y mae eu crefydd mor gyssegredig iddynt hwy, ag yw yr eiddom ni i ninnau. Os ydynt hwy yn byw yn ol y goleuni goreu a feddant yn eu crefydd, y mae Duw yn Dduw i bawb, ac yn Dad i ni oll; gwaith ei ddwylaw Ef ydym i gyd; ac os ydynt hwy yn anwybodus, wedi eu llanw ag ofergoeledd, a thraddodiad eu tadau wedi ei wau fel mantell o amgylch iddynt a throstynt, fel nas gallant weled dim goleuni, felly y cant eu barnu; ac os ydynt wedi byw yn ol yr hyn a feddent, felly y derbyniant yn ol llaw.

Ac ai gogoniant a fydd?—chwi a ellwch ofyn. Ië.—Gogoniant, gogoniant, gogoniant i'n Tad trugarog yn y nefoedd; canys y gogoniant lleiaf sydd â sôn am dano yn y Weledigaeth hon a roddwyd i Joseph Smith, ieu., a Sidney Rigdon, nis gellir ei ddesgrifio; y mae mor fawr, ac mor annhraethol, fel y mae yn gwbl tu hwnt i amgyffred dyn marwol.

Nis gellir ei ysgrifenu, nac ychwaith ei ddesgrifio mewn iaith; gogoniant y byd tàn-ddaearol, ni ŵyr un dyn, oddieithr iddo gyfranogi o hono; ac etto yn y byd hwnw, y maent yn gwahaniaethu mewn gogoniant, megys y gwahaniaetha y sêr yn y ffurfafen oddiwrth eu gilydd. Mae y gogoniant daearol yn fwy etto, a'r un nefol yw y mwyaf oll; hwnw yw gogoniant Duw y Tad, lle y teyrnasa ein Harglwydd Iesu Grist. Wel, mae y bobl hyn yn cael mwy o fraint nag un bobl arall ar wyneb y ddaear; mae y cydwladoldeb hwn, y gynnulleidfa yma sydd ger fy mron yn

awr, yn bobl sydd â'u bendithion yn rhagori ar fendithion yr holl deulu dynol heblaw eu hunain.

Pa fath bersonau a ddylem ni fod? Ai ni ddylai ein holl fywydau fod yn llawn o fawl, a gogoniant, a haleliwia i Dduw a'r Oen; gyda gweithredoedd da a theimladau da, gan fod yn llawn o Ysbryd Duw? Pe felly, a fyddai lle i ddigofaint, neu amryson, o'r pryd hwn allan? Ni fyddai un dyn na dynes, a allent gael amser i siarad ynghylch eu cymmydogion, neu amryson â brawd, eithr pob calon a fyddent yn santeiddiedig gerbron yr Arglwydd, a phob tafod yn dadgan mawl; a phob llaw a estynid allan i wneyd daloni, ac i geisio adeiladu teyrnas Dduw, ac ni wnaent byth bechu drachefn. Os ceisiwn ni i adeiladu y deyrnas hon, yr Arglwydd yn ol llaw a'n hadeilada ninnau. Nis gwn y medraf fyned trwy hanner yr hyn wyf am lefaru heddyw. Yr wyf am ddyfod yn ol ac edrych arnom ein hunain yn y lle nesaf.

Pa faint o ogoniantau a theyrnasoedd a fydd yn nhragywyddoldeb? Chwi a gewch weled yr un amrywiaeth yn nhragywyddoldeb, ag a welwch yn y byd hwn. Er enghraifft, yr ydych yn gweled yma un dosparth o ddynion, y rhai a fuont byw yn ol y goleuni goreu a feddent; chwi a ellwch fyned i blith y paganiaid, neu i blith y Cristionogion, oblegid nid yw o un gwahaniaeth; mi a'u galwaf oll yn Gristionogion, neu oll yn baganiaid, os gwna hyny foddloni teimladau rhywun, canys nid ydynt yn mhell yn ol o fod yn baganiaid i gyd. Ni a gymmerwn y dynion goreu a gawn yn eu mysg hwynt; pan y maent yn myned trwy y llèn, y maent mewn dedwyddwch—y maent mewn gogoniant; maent yn myned i blith yr ysbrydoedd digorff, eithr nid ydynt yn myned lle y mae cyrff adgyfodedig, canys ni allant fyw yno; nis gall prophwyd neu apostol fyw yno; y maent hwythau hefyd yn myned i'r byd ysbrydol, i fyw gydag ysbrydoedd. A ydynt hwy yn cyfrinachu â'r Tad a'r Mab? Mae y Tad yn cyfrinachu â hwy fel yr ewyllysio, trwy gyfrwng angylion, neu fel arall, trwy y Mab a'r Ysbryd Glân. Dyma yw cyflwr y prophwyd, yr apostol, a'r holl saint cyn derbyn eu cyrff adgyfodedig; eithr edrychant yn mlaen at yr amser pan gant dderbyn eu cyrff o'r llwch; a'r rhai hyny ag ydynt wedi bod yn ffyddlawn, fel y mae yn debygol, a gant yn fuan yn awr eu cyrff adgyfodedig. Mae Abraham wedi cael ei gorff ef er ys hir amser, ac y mae yn

preswylio gyda'r Tad a'r Mab, yn mhlith yr holl brophwydi a saint ffyddlawn a dderbyniasant eu cyrff adgyfodedig yn union ar ol adgyfodiad yr Iachawdwr; yr oeddynt hwy bryd hyny yn barod i fyned i mewn i orphwysdra y Tad, ac i gael eu coroni â gogoniant a bywydau tragywyddol; ond nid oeddynt yn barod cyn hyny.

Nid yw ysbryd sant na phechadur, prophwyd, na'r hwn sydd yn lladd y prophwyd, yn barod erbyn eu sefyllfa olaf; maent yn myned trwy y llèn o'r sefyllfa hon, ac yn myned i fyd yr ysbrydoedd, ac yno y trigant, gan ddysgwyl eu tynghed olaf. Diammau ei fod yn ymddangos yn feddylddrych hynod i chwi, fod sant a phechadur yn myned i'r un lle, ac yn cyd-drigo yn yr un byd.—Gellwch weled yr un amrywiaeth yn y byd hwn. Yr ydych yn gweled Saint y Dyddiau Diweddaf, y rhai ydynt wedi dyfod i'r dyffrynoedd hyn, eu bod wrthynt eu hunain fel cydwladoldeb, etto y maent yn yr un byd â chydwladoldebau ereill. Eithr nid wyf yn teimlo fel pe byddwn yn byw lle y mae chwech neu wyth math o grefydd, neu ragor, ac ar ol y cyfan, heb grefydd yn y byd; nid wyf yn trigo lle mae melldithio, a rhegu, a march-redeg, a hapchwareu, a phob peth arall ag sydd yn aflonyddu gwladwriaeth heddychlawn. Er fy mod yn yr un byd ag y mae hyn oll yn bodoli, nid wyf yn byw lle y mae, ac nid wyf yn cael fy aflonyddu ganddo; eithr yr wyf fi yn heddychlawn, ac yn gwasanaethu yr Arglwydd.

Chwi a ellwch weled yr amrywiaeth yma. Gall y Presbyteriaid fyned ymaith wrthynt eu hunain, ac adeiladu dinasoedd, trefi, ac ymdrechu gwahardd pob dyn arall, ag nad yw yn Bresbyteriad, rhag trigo gyda hwynt; gall y Methodistiaid wneyd yr un peth; yr ym yn meddu y fraint o reoleiddio cymdeithas yn y byd hwn, fel y mynwn, mewn un ystyr. Dyma yw yr hyn a eilw Mr. Owen yn *Socialism*; dywed ef fod dynolryw yn cael eu llywodraethu gan amgylchiadau, a dywed ereill fod dynolryw yn rheoli a llywodraethu amgylchiadau. Mae y ddwy ochr yn iawn. Yr ydym ni yn rheoli a llywodraethu amgylchiadau; eithr pan ddelom i amgylchiadau ag y mae yr Arglwydd yn eu llywodraethu, yna llywodraethir ni gan amgylchiadau.—Myfi a'm brodyr a allwn fyned ac ymsefydlu mewn rhyw fan; a chwithau, os dewiswch, a ellwch fyned i fasgnachu, neu fagu anifeiliaid; ac os dewiswch, gellwch fyw heb deulu, fel Ysgwydwr: yn y ffordd yma gellwch

chwi lywodraethu amgylchiadau i raddau mawr, tra y mae amgylchiadau dros ba rai nad oes genym ni un lywodraeth. Mae hyn oll yn arddangos yn gywir sefyllfa y bobl ar ol hyn; y maent hwy yn llywodraethu amgylchiadau i raddau mawr, ac weithiau y mae amgylchiadau yn eu llywodraethu hwy. Pan fyddont yn myd yr ysbrydoedd, y mae yno y prophwyd a'r patriarch; y mae'r holl gyfiawnion yno, ac y mae yr holl rai drygionus yno hefyd.

Pa beth sydd i gael ei wneuthur o honynt hwy? Maes o law bydd Seion wedi ei hadeiladu; y mae temlau i gael eu hadeiladu; ac y mae'r Offeiriadaeth santaidd yn myned i gael effaith a llywodraeth; ac ufyddheir i bob cyfraith o eiddo Crist; ac efe a lywodraetha ac a deyrnasa yn Frenin y cenedloedd, fel y gwna yn awr yn Frenin y saint: yn lled fuan chwi a welwch demlau wedi eu hadeiladu, a meibion Jacob a ânt i mewn i demlau yr Arglwydd. Pa beth a wnant hwy yno? Hwy a wnant lawer iawn o bethau. Pan weloch Seion wedi ei gwaredu a'i hadeiladu, —pan weloch y bobl yn cyflawni ordinhadau iachawdwriaeth drostynt eu hunain, a thros ereill (a hwy a wnant hyny ar ol hyn), chwi a welwch hyn yn eglur; eithr nid oes amser genyf y boreu hwn i ddywedyd wrthych ond yn unig gyfran o hono. Oddeutu yr amser pan gaiff temlau yr Arglwydd eu hadeiladu, a Seion ei chadarnhau; yn agos iawn i'r amser hyn, chwi a welwch, y rhai ydych yn ddigon ffyddlawn; yn gyntaf, fe fydd dyeithriaid yn eich mysg, yn cyd-rodio â chwi, ac yn ymddyddan â chwi; hwy a ânt i mewn i'ch tai, ac a fwytânt ac a yfant gyda chwi, ac a ant i'r cyfarfod gyda chwi, ac a ddechreuant agor eich meddyliau, fel y gwnaeth yr Iachawdwr i'r ddau ddyscybl og oedd yn rhodio allan yn y wlad, yn y dyddiau gynt.

Ynghylch yr amser y byddo y temlau yn barod, y dyeithriaid a ant gyda chwi, ac a ymddyddanant â chwi, ac a'ch holant, fe allai, os ydych yn deall am adgyfodiad y meirw; gellwch chwithau ddweyd eich bod wedi clywed a darllen llawer iawn am dano, eithr nad ydych wedi iawn ddeall yn ei gylch; ac yna hwy a agorant eich meddyliau, ac a draethant i chwi egwyddorion adgyfodiad y meirw, a pha fodd i achub eich cyfeillion; hwy a gyfeiriant at ysgrythyrau yn yr Hen a'r Newydd Destamentau, yn Llyfr Mormon, a dadguddiadau ereill Duw, gan ddywedyd, "Ai nid ydych yn cofio darllen fel a'r fel, y deuai iachawdwyr i

fyny i Fynydd Seion," &c , ac a eglurant yr ysgrythyrau i chwi. Yr ydych wedi cael eich temlau yn barod; yn awr ewch a bedyddier chwi dros y bobl dda hyny; dyna eich tad, a'ch mam, eich henafiaid am genedlaethau lawer yn ol, y bobl ag sydd wedi byw ar wyneb y ddaear, er pan gymmerwyd ymaith yr offeiriadaeth, miloedd a miliynau o honynt, y rhai a fuont byw yn ol y goleuni a'r wybodaeth oreu yn eu meddiant.—Hwy a eglurant yr ysgrythyrau i chwi, ac a agorant eich meddyliau, gan ddysgu i chwi am adgyfodiad y cyfiawn a'r anghyfiawn, ac am athrawiaeth iachawdwriaeth: hwy a ddefnyddiant allweddau yr Offeiriadaeth santaidd, ac a ddadglöant ddrws gwybodaeth er i chwi gael edrych i mewn i balas gwirionedd. Chwithau a ddywedwch, Mae hyna i gyd yn eglur,—paham nas gallaswn ei ddeall o'r blaen? a chwi a ddechreuwch deimlo eich calonau yn llosgi o'ch mewn, tra y byddont yn cyd-rodio ac yn ymddyddan â chwi.

Chwi a ewch i mewn i Demlau yr Arglwydd, ac a ddechreuwch offrymu i fyny ordinhadau gerbron yr Arglwydd dros eich meirw. Meddai y dyn hwn neu y dyn hwna, yr wyf fi am achub y cyfryw berson; yr wyf am achub fy nhad, ac yn uniongyrchol y mae yn myned trwy yr ordinhad o fedydd, ac yn cael ei gadarnhau, a'i olchi, a'i eneinnio, a'i ordeinio, er cyrhaedd bendithion yr offeiriadaeth santaidd, dros ei henafiaid. Cyn y gorphenir y gwaith hwn, bydd llawer iawn o henuriaid Israel, yn Mynydd Seion, yn golofnau yn Nheml Dduw, heb fyned allan mwy; hwy a fwytânt ac a yfant, ac a gysgant yno; a hwy a gânt achlysur yn fynych i ddywedyd, Daeth rhywun i'r Deml neithiwr, nis gwyddem ni pwy oedd, eithr diammau ei fod yn frawd, a mynegodd gryn lawer o bethau wrthym, y rhai nid oeddym yn eu deall o'r blaen. Efe a roddodd i ni enwau cryn lawer o'n cyndeidiau ag nad oes hanes am danynt, ac efe a roddodd i mi fy ngwir linach, ac enwau fy nghyndeidiau dros gannoedd o flynyddoedd yn ol. Efe a ddywedodd wrthyf, Yr ydych chwi a minnau yn gyssylltiedig yn yr un teulu; dyna enwau eich henafiaid, cymmerwch hwynt, ac ysgrifenwch hwynt i lawr, a bedyddier a chadarnhaer chwi, ac achubwch y cyfryw a'r cyfryw rai, a derbyniwch fendithion yr offeiriadaeth dragywyddol dros y cyfryw a'r cyfryw berson, fel yr ydych yn gwneyd drosoch eich hunan. Dyma yw yr hyn ag ydym yn myned i'w wneuthur dros drigolion y ddaear. Pan edrychwyf arno, nid wyf am orphwys cryn lawer, ond bod yn ddiwyd trwy y dydd; canys pan elom i feddwl am dano, nid oes genym ddim amser i golli, oblegid y mae yn waith lled lafurus.

Yr wyf yn teimlo yn fawr i adael i'r ffl ngell lithro drosodd ychydig at ryw rai personau. A ydych chwi yn tybied y byddent am fyned i California i gael aur, neu redeg i'r *ferries*, lle y mae enw yr Hollalluog yn cael ei gablu, pe yr iawn ddeallent y pethau hyn, sef ffordd bywyd ac iachawdwriaeth? Chwi a ewch i mewn i Deml yr Arglwydd, tra mae o law, wele y brodyr Joseph ac Hyrum Smith yn dyfod, er enghraifft, oblegid hwy a

fyddant yn gwbl alluog i ddyfod ac aros gyda chwi drwy y nos, a chwithau heb wybod pwy fyddant; neu meddyliwch pe deuai David Patten, gan ysgwyd dwylaw â rhai o'r Deuddeg, ac yn aros gyda hwynt drwy y nos, gan egluro yr ysgrythyrau, a dadguddio pethau cuddiedig Duw: nid hir y bydd, cyn y dygwydda pethau felly.

Meddyliwch ein bod ni yn barod at hyny, a bod Teml fawr wedi ei hadeiladu yn y canol hwynt, yn Swydd Jackson; foneddigion, na frawychwch; canys os na awn ni yn ol yno, fe â ein meibion a'n merched; a chaiff Teml fawr ei hadeiladu ar y man cyssegredig, a llawer iawn yn ychwaneg heblaw hono. Tir Joseph yw tir Seion; ac fe gymmera Ogledd a Dean America i wneyd tir Joseph. Meddyliwch ein bod ni yn barod i fyned i Demlau Duw, i weinyddu dros ein tadau a'n hendadau, dros ein henafiaid yn ol am gannoedd o flynyddoedd, y rhai ydynt oll yn edrych pa beth y mae eu plant yn wneuthur ar y ddaear; fe ddywed yr Arglwydd, mi a ddanfonais allweddau Elias y prophwyd; mi a roddais yr athrawiaeth hono er troi calonau y tadau at y plant, a chalonau y plant at y tadau; yn awr, chwi blant oll, a ydych chwi yn edrych at iachawdwriaeth eich tadau? a ydych chwi yn dyfal ymdrechu i waredu y rhai a fuont feirw heb yr efengyl, yn gymmaint ag y ceisiasant hwy yr Arglwydd Hollalluog er cael addewidion i chwi? canys fe gafodd ein tadau addewidion, nad anghofid eu had hwynt. O chwi blant y tadau, edrychwch at y pethau hyn; yr ydych chwi i fyned i mewn i Demlau yr Arglwydd, a gweinyddu dros eich cyndeidiau.

Meddyliwch ein bod yn barod i fyned i mewn i'r deml, i gael ein bedyddio, a myned trwy yr ordinhadau dros gant o'r goreuon o'n tadau, ac i Thomas ddywedyd wrth John, John, cymmerwch arnoch y gorchwyl hwn, ac edrychwch ato; y mae arnaf fi eisieu myned i'r *ferry* i wneyd ychydig o arian: neu, Joseph, chwi a wyddoch enwau ein henafiaid yn well nag y gwn i, a wnewch chwi fyned ac edrych at eu hiachawdwriaeth? Nid oes genyf amser fy hun, yr wyf eisieu adeiladu pont: James, a ydych chwi yn barod i gyflawni eich dyledswyddau dros y meirw? Nac ydwyf; yr wyf fi eisieu myned i gadw siop: A chwi a wyddoch yr iaith ag sydd yn gyffredin i'r fath leoedd; mae enw Duw yn cael ei gablu, a'i weision yn cael eu melldithio trwy lwon chwerwon.

Pa beth ydych yn feddwl am hyny, foneddigion, henuriaid yn Israel? Pa beth fyddai gan arian i wneyd â chwi, pe byddech yn awr ar drothwy tragywyddoldeb, a thragywyddoldeb yn agor i chwi? A fyddai genych ysbryd gwrthgiliad, fel sydd genych yn awr? Mae ychydig o arian yn fwy gan y cyfryw bersonau, nag iachawdwriaeth holl feibion a merched Adda. Mi a ddymunwn pe byddai genyf lais deng mil o daranau, fel y gallai yr holl fyd glywed, a gwybod am drugarogrwydd yr Arglwydd.

Yr wyf yn hysbysu pethau i chwi ag ydynt ger fy mron yn wastadol. Pan fyddo dynion a benywod yn ymestyn ar ol peth-

au darfodedig y byd hwn, ac yn troedio allan o lwybr dyledswydd, ac yn peryglu eu hiachawdwriaeth, yr ydys wedi dywedyd ei fod yn dolurio teimladau y brawd Brigham. Mae hyny yn wir; ac mi a allwn hyd y nod wylo drostynt; ac y mae'r angylion yn wylo drosom wrth weled ein ffolineb; ein bod mor benwan ag i redeg ar ol pethau diflanedig y byd, a gosod ein meddyliau a'n teimladau ar gyfoeth, ac esgeuluso ein dyledswydd i barotoi ein hunain erbyn dyfodiad Mab y Dyn; erbyn dyfodiad yr apostolion a'r prophwydi hen a diweddar; erbyn gwaredigaeth Seion, a gwaredigaeth ein cyfeillion ymadawedig, yn mhob oes o'r byd, pan nad oedd yr offeiriadaeth ar y ddaear.

Yn awr, y gofyniad sydd yn ein meddyliau yw, A yw yr holl fyd yn myned i gael rhan yn y bendithion hyn? Ydyw, yr holl fyd. Ai nid oes neb i gael eu colli—ai nid oes neb yn myned i ddyoddef digofaint yr Hollalluog? Mi a allaf ddywedyd yn y lle cyntaf, megys ag y dywedais trwy fy oes, lle y bum yn pregethu; ni fu genyf erioed yr ysbryd i bregethu uffern a damnedigaeth i'r bobl; mi a dreiais hyny amryw droion; mi a dreiais y Sabboth diweddaf, ac a dreiais heddyw, i ddyfod at y pwynt hwnw,—dyoddefiadau y drygionus. Fe ymddengys y dyoddefant, eithr nis gallaf fi gael fy nghalon ar ddim, ond iachawdwriaeth i'r bobl. Mae yr holl genedloedd yn myned i gael rhan yn y bendithion hyn; mae yr oll wedi eu huno yn mhrynedigaeth yr Iachawdwr; mae efe wedi profi marwolaeth dros bob dyn; maent oll o fewn ei bwer; ac y mae efe yn eu hachub hwynt oll, fel y dywed efe, oddieithr meibion colledigaeth; ac y mae y Tad wedi gosod yr holl greadigaethau ar y ddaear hon, yn ei bwer ef; y ddaear ei hun, a dynolryw arni; y bwystfilod, pysgod y môr, ac ehediaid yr awyr, y pryfed, a phob ymlusgiad, yngbyd â phob peth perthynol i'r bellen ddaearol hon—mae yr oll yn nwylaw yr Iachawdwr, ac y mae efe wedi eu prynu oll. Pwy sydd allan o'i bwer ef? Mi a ddywedaf wrthych; yn y lle cyntaf, efe a wnaeth ddyn yn orchwyliwr iddo ei hun, gerbron yr Arglwydd, gyda'r holl rai ereill a ordeiniodd; y mae efe wedi ordeinio fod i ddynolryw weithredu drostynt eu hunain, meddwl drostynt eu hunain, ymdrin drostynt eu hunain; hwy a allant ddewis y da, a gwrthod y drwg; glynu wrth y drwg, ac esgeuluso y goleuni a'r da, fel y byddont yn dewis. Gosodir bywyd a marwolaeth o'u blaen, a'u rhagorfraint hwy yw dewis bywyd neu farwolaeth. Os dewisant farwolaeth, drygioni, a thywyllwch, fe ddaw yr amser pan fydd i'r rhai a adwaenant allu Duw, wadu y gallu hwnw, a llefaru yn erbyn yr Ysbryd Glân, a chyflawni y pechod anfaddeuol; yna y maent yn taflu eu hunain allan o bwer yr Iachawdwr, a chymmeryd pwer iddynt eu hunain, a dywedyd, "Ni wrandawaf fi ar yr Arglwydd Iesu Grist yn awr,—mi a wasanaethaf y sawl a fynaf, ac yr wyf yn herio gallu Mab Duw." Rhoddant eu hunain yn weision i'r diafol, ac ant yn angylion iddo; yna y maent

allan o ddwylaw yr Iachawdwr, ac nis gallant byth drigo yn y nefoedd, yn oes oesoedd.

Gwna hyn egluro y meddylddrych. Yr ydych wedi clywed llawer ynghylch cael eich enwau wedi eu hysgrifenu yn Llyfr Bywyd yr Oen. Pan oeddym ni yn Gristionogion, yn ol ystyr cyffredin y gair, arferem bregethu llawer iawn ynghylch cael ein henwau yn ysgrifenedig yn y llyfr hwnw. Mi a ddywedaf wrthych pa fodd y mae; y mae enwau pob mab a merch i Adda eisoes yn ysgrifenedig yn Llyfr Bywyd yr Oen; a fydd amser byth pan gymmerir hwynt allan o hono? Bydd, pan elont yn feibion colledigaeth, ac nid cyn hyny. Medda pob un y fraint o'i gadw yno yn oes oesoedd. Os esgeulusant y fraint hono, yna eu henwau a ddileir, ac nid cyn hyny Mae holl enwau y teulu dynol yn ysgrifenedig yno, a'r Arglwydd a'u cadwa yno, hyd nes y deuont i wybodaeth y gwirionedd, fel y gallont wrthryfela yn ei erbyn, ac y gallont bechu yn erbyn yr Ysbryd Glân; yna hwy a fwrir i lawr i uffern, a'u henwau a ddileir allan o Lyfr Bywyd yr Oen.

Yr wyf am i'r brodyr edrych ar y gwaith sydd o'n blaen; myfyriwch ynghylch eich bendithion, a meddiennwch hwynt. Nid oes un pobl yn cael eu bendithio fel ag y cawn ni. Mae genym ni eiriau y bywyd tragywyddol, ac offeiriadaeth santaidd Mab Duw; yr ydym yn meddu allweddau yr offeiriadaeth hono, ac yn gallu parotoi ein hunain i fod yn angylion i Dduw; ie, mwy, i fod yn saint Duw; ie, mwy, i fod yn Dduwiau yn nhragywyddoldeb, ac i gael ein coroni â choronau o ogoniant, anfarwoldeb, a bywydau tragywyddol. A gwae y rhai a esgeulusant y pethau hyn, ac a'u triniant yn ysgafn; gwae y rhai ag sydd yn byw yn mhlith y byd, ac yn caru cyfoeth, neu unrhyw beth, yn well nag ydynt yn caru Awdwr ein hiachawdwriaeth.

Dyma rai rhanau o efengyl y brynedigaeth. Ai nid yw yn fendith—ai nid yw yn fraint fawr, i drigolion y ddaear i adwaen y gwirionedd megys ag y mae; i'w gael wedi ei swnio i'w clustiau, fel, er y gallant fyned i uffern, a dyoddef digofaint yr Hollalluog; etto, os na chawsant y fraint o dderbyn yr efengyl santaidd, na dyfod i wybodaeth y gwirionedd, fel ag i bechu yn erbyn yr Ysbryd Glân, y daw yr amser, trwy allu a goruchafiaeth yr Oen, y dwg efe hwynt allan, pan fyddont wedi dyoddef ei ddigofaint ef yn ol y gweithredoedd a wnaed yn y corff. Ai nid yw yn fendith fawr?

Mi a ddywedaf wrthych, frodyr, a chwiorydd, a chyfeillion, pan edrychaf ar y pethau hyn, yr wyf yn taer ddymuno y gellid eu deall gan y byd yn gyffredinol; mi a ddymunwn pe gallent eu gweled a'u mwynhau, a gweled y daioni, a'r llymder, a'r caredigrwydd gyda'r llymder hwnw, a'r cariad sydd gan yr Hollalluog tuag atynt: pe gallent ei wybod, ni chawsem ddysgwyl i'r haul gyfodi etto, cyn y plygai pob glin gerbron yr Arglwydd, o'r dwyrain i'r gorllewin, ac o'r gogledd i'r deau, dros yr holl ddaear bon, ac y cyffesai pob tafod gerbron Duw y Tad, mai Iesu yw y Crist.

Pan fyddant yn gwybod hyn, ac yn ei ddeall, dyna'r amser y cymmerir llèn y gorchudd oddiar eu llygaid, ac y gwel pob cnawd ei ogoniant ef ynghyd; yna y plyga pob glin, ac y cyffesa pob tafod, mai Iesu yw y Crist, y Gwaredwr, yr Iachawdwr, ac Etifedd cyfreithlawn y greadigaeth hon; ac yr anrhydeddant ef fel eu cymmwynaswr caredig, ac y molant ef yn wastadol, er eu bod yn y byd tân-ddaearol.

Teimlaf i ddywedyd, yr Arglwydd a'ch bendithio. Trwy anhawsdra yr wyf yn llefaru wrthych y boreu hwn. Nid yw fy llais yn taranu, fel y gwnelai unwaith; a thrueni fuasai i mi lefaru i gynnulleidfa, a hwythau ddim yn fy nghlywed; trwy anhawsdra yr wyf yn pregethu. Mi a hoffwn pe gallwn lefaru yma am fil o flynyddoedd, ac heb flino, pe meddwn y gallu a'r nerth i wneuthur felly; ni a ddeuwn o hyd i hyny ar fyr: yr Arglwydd a'ch bendithio ac a'ch gwnelo yn barod i'r deyrnas o orphwysdra. Amen.

AMRYWIAETHAU, &c.

MEDDWDOD a chybydd dod a ymdebygolant yn fawr i'w gilydd; canys pa fwyaf a yfa dyn, mwyaf i gyd yw ei syched; a pha fwyaf a gaiff, mwyaf i gyd yw ei awydd am ragor.

MAE yn fwy hawdd i roddi cynghor nâ'i dderbyn; dynion call a dybiant nad oes eisieu cynghor arnynt, a ffyliaid a wrthodant ei gymmeryd.

NA osodwch ormod o hyder ar ddysgwyliadau dyfodol; mae y gobeithion cryfaf yn cael eu siomi weithiau trwy ryw ddygwyddiad annysgwyliadwy, yr hyn nis gellid ei ragweled.

TALIADAU O CHWEF. 25 HYD MAWRTH. 3.—Gorllewin Morganwg, £5; Llanilltyd, 6s; Pontypridd. 9s; Aberamman, 4s 6c; Georgetown, 6s 8c; Pendaren, 11s; Cefn, 10s (Chwef. 15).—Cyfanswm, £7 7s 2c.

"T. D."—Nid oes ond oddeutu dwsin o'r "COF-LYFR" Eglwysig ar law, a goreu i gyd pa gyntaf y byddoch yn galw ei brynu, gan na thala y ffordd i argraffu ychwaneg am amser hir. Fe ddylai pob cangen ei feddu, ag sydd â modd ganddynt i'w brynu.

"G. L."—Nid oes un llyfryn a roddai fwy o oleuni i chwi nâ gwaith y brawd Orson Pratt, sef "Yr Achos Mawr Cyntaf, neu Alluoedd Hunan-symudol y Bydyssawd," gwerth dwy geiniog. Mae hwnw yn lyfryn heb ei ail ar y pwnc dan sylw, ac yn ddigon dealladwy os cymmerir pwyll i'w ddarllen.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 11.] MAWRTH 12, 1853. [CYF. V.

DYDDIAU NOAH A DYDDIAU MAB Y DYN.

MAE yr ysgrythyrau yn eglur ddangos fod dyddiau Noah yn debyg iawn i ddyddiau Mab y Dyn; canys "fel yr oedd yn nyddiau Noah, felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y Dyn." Mae y naill ddyddiau fel y lleill, yn ddyddiau pwysig, a'r rhai pwysicaf erioed ag a ddaeth i gyfarfod â theulu dyn. Yn y rhai cyntaf y boddwyd trigolion y byd, ac y bedyddiwyd y ddaear mewn dwfr, trwy yr hwn hefyd yr achubwyd ychydig, sef wyth enaid; ac yn y rhai olaf y llosgir trigolion y byd fel sofl, ac y bedyddir y ddaear â thân, ac hefyd yr achubir rhywfaint "megys trwy dân." Mae dyddiau Noah a dyddiau Mab y Dyn, ynte, yn debyg iawn i'w gilydd; ac y mae dyddiau Noah yn bortreiad o'r lleill.

Pwy nad all weled wrth ddarllen hanes dyddiau Noah, y bydd yn gyffelyb yn nyddiau Mab y Dyn? Etto, ychydig iawn sydd yn gallu gweled y tebygolrwydd, er mor debyg y maent i'w gilydd. Ni feddyliodd Crist erioed y buasai y lluoedd a fyddant byw yn nyddiau ei ddyfodiad, yn gallu amgyffred dim ynghylch hyny; canys os byddant yn amgyffred y tebygolrwydd rhwng dyddiau Noah a dyddiau Mab y Dyn, ni fydd iddynt gael eu twyllo, ac o ganlyniad mae yn rhaid eu bod hwytbau yn gwbl anwybodus. Dim ond wyth enaid oedd yn credu fod diluw i ddyfod, a dim ond ychydig sydd yn credu yn y dyddiau diweddaf y bydd dyfodiad yr Arglwydd mor agos a disymmwth.

Pan edrychom ar sefyllfa y byd Cristionogol yn yr oes hon, canfyddwn eu bod yn debyg iawn o ran eu golygiadau am yr

amser dyfodol, i'r cyn-ddiluwiaid. Er cymmaint a bregethai Noah am gyfiawnder ac am y dinystr ag oedd gerllaw, etto ni wrandawai y bobl gynt, eithr parhaent i adeiladu tai, planu gwinllanoedd, priodi, gloddesta, a phob peth arall fel arferol, gan gredu fod amser hirfaith o'u blaen. Felly yn union y mae yn yr oes hon: er cymmaint a bregetha Saint y Dyddiau Diweddaf, ac er cymmaint o rybyddion a roddant i'r bobl fod dyfodiad yr Arglwydd yn agos, etto y maent hwy yn parhau i adeiladu, planu, priodi, gloddesta, a phob peth arall fel arferol, gan gredu yn ddiysgog nad oes y perygl lleiaf iddynt hwy gael eu dal gan ddinystr, fel ag y cafodd y cyn-ddiluwiaid. Edrychant yn mlaen, gan ddysgwyl y bydd i heddwch yn raddol lenwi y ddaear, ac y bydd i'r efengyl argyhoeddi pob creadur dan y nefoedd, yn flaenorol i ddechreuad y mil blynyddau, ac yna credant y daw Mab y Dyn, ac y bydd megys ag yr oedd yn nyddiau Noah. Mynant i ni gredu y taena eu hefengylau hwy dros y byd, ac y dychwelant bob pechadur oddiwrth gyfeiliorni ei ffyrdd, cyn y daw Mab y Dyn; a phan y tystir wrthynt i'r gwrthwyneb, ymddygant fel y cyn-ddiluwiaid, trwy wneyd gwawd o honom.

Ond ow! fel y cant eu siomi, ac y cant eu dal gan ddinystr disymmwth, ïe, gan erchyllach dinystr nag a ddygwyddodd yn nyddiau Noah. Eu dinystr hwy fydd tân fflamllyd o'r nef, yr hwn a wna y ddaear yn ffwrn yn llosgi; ac iddynt hwy nis gadawir na gwreiddyn na changen. Mae yr Arglwydd i ddyfod megys lleidr yn y nos, yn hollol ddisymmwth, ac yn yr awr ni thybioch. Pan feddylioch fod heddwch a llwyddiant o'ch blaen, a bod yr Arglwydd megys yn oedi ei ddyfodiad, y pryd hwnw, yn gwbl annysgwyliadwy, Efe a wna ei ymddangosiad ar gymmylau y nef, gyda myrddiwn o'i saint, ac yn eu canlyn angylion nerthol, a'r tân dïaleddol a ddisgyn i lawr megys gwlawogydd trymion o ffenestri y nefoedd, ac a ysa bob cnawd nad adwaeno Dduw, ac na fyddo wedi ufyddhau i efengyl ei Fab, yr hon a bregethir yn awr gan y Saint. O, fel y mae dynion wedi eu dallu gan draddodiadau y tadau, ac fel y cam-ddeallant yr ysgrythyrau. Oni ddywedodd Crist, "Am y dydd hwnw a'r awr nis gŵyr neb, nac angylion y nefoedd, ond fy Nhad yn unig. Ac fel yr oedd yn nyddiau Noah, felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y Dyn: oblegid fel yr oeddynt yn y dyddiau yn mlaen y diluw yn bwyta ac yn yfed, yn priodi ac yn rhoi i briodas, hyd y dydd yr aeth Noah i

mewn i'r arch, ac ni wybuant hyd oni ddaeth y diluw a'u cymmeryd hwy oll ymaith; felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y Dyn" (Math. xxiv, 36—39)? Paham, gan hyny, y mae dynion mor anwybodus ynghylch dyddiau Mab y Dyn, tra y mae'r Iesu yn eu darlunio mor debyg i ddyddiau Noah? O herwydd y gwrthodant efengyl ein Harglwydd, ac na fynant eu goleuo. Maent yn rhy annoeth i gredu y gall ychydig fod yn iawn, a llaweroedd fod yn gyfeiliornus, fel ag y bu yn nyddiau Noah. Gwnaeth Noah bregethu oddeutu trugain mlynedd, eithr ni chredodd ond wyth enaid ei genadwri, ac yr oedd y rhai hyny o'i deulu ef ei hun. Mae Saint y Dyddiau Diweddaf wedi bod yn pregethu am oddeutu tair blynedd ar hugain, ac y mae eu tystiolaeth eisoes braidd yn mysg yr holl genedloedd; ond nid oes ond ychydig wedi credu, mewn cyferbyniad i liosogrwydd trigolion y byd. Nid â llawer o flynyddoedd heibio etto, cyn y bydd yr efengyl dragywyddol wedi ei phregethu "trwy yr holl fyd er tystiolaeth i'r holl genedloedd; ac yna daw y diwedd." Er y creda llawer o grefyddwyr y byd fod hyn wedi cymmeryd lle yn flaenorol i ddinystr Jerusalem, etto cant weled yn amgen ar fyrder; oblegid y mae rhoddi tystiolaeth o'r efengyl i holl genedloedd y byd, cyn y daw y diwedd, yn darogan fod y diwedd hwnw yn perthyn i un genedl yn gystal â'r llall, pa un bynag ai Iuddewon neu Genedloedd. Dyna pabam yr ymdrecha Saint y Dyddiau Diweddaf bregethu yr efengyl i bob cenedl, llwyth, iaith, a phobl, fel y byddont oll yn ddiesgus pan ddelo y diwedd, a phan yr ymddangoso yr Arglwydd ar gymmylau y nef. Ni ddywed yr ysgrythyr, ac ni chredwn ninnau, y bydd pregethiad yr efengyl i'r holl genedloedd yn eu hargyhoeddi oll, eithr y bydd yn dystiolaeth yn eu herbyn, erbyn y delo y diwedd. Eithr cyn y delo Mab y Dyn, "efe a ddenfyn ei angylion o'i flaen, â mawr sain udgorn; a hwy a gasglant ei etholedigion ef ynghyd o'r pedwar gwynt, o eithafoedd y nefoedd hyd eu heithafoedd hwynt," megys i arch o ddiogelwch, er i'r anwiriaid a'r beilchion gael eu difa gan y diluw tân; canys "fel yr oedd yn nyddiau Noah, y bydd hefyd yn nyfodiad Mab y Dyn."

Nid rhyfedd fod y byd crefyddol yn methu credu hyn; oblegid pe byddent yn ei gredu, ni fyddai dyddiau Mab y Dyn megys dyddiau Noah, ac ni ddeuai geiriau Crist i ben. Mae y byd yn ymddwyn yn awr yn gywir fel y rhagfynegwyd y gwnelent;

Mae gweision anfonedig Duw yn yr oes hon, yn cael eu diystyru fel y cafodd Noah, ac ni allant ddysgwyl yn amgenach: yr un yw dull y byd yn awr a chynt—credu yr hyn a fu, a gwadu yr hyn sydd. Pe byddai y byd yn iawn, hwy a gredent yr hyn sydd, yn fwy nâ'r hyn a fu, oblegid eu bod yn ei weled, ei deimlo, a'i amgyffred. Ond mae yn rhaid i blant Adda gael eu ffordd—i fod yn oruchwylwyr iddynt eu hunain, a meddu hawl i ddewis neu wrthod da a drwg. Mae mwy yn mhob oes o'r byd yn gwrthod y da, nag sydd yn ei ddewis: a'r canlyniad yw, nad oes fawr dderbyniad i wirionedd. Mae y ffordd i ddystryw yn llydan, ac y mae llaweroedd yn ei cherdded, gan gredu ei bod yn well nâ'r ffordd gul, yr hon a arweinia i fywyd. Felly yr oedd yn nyddiau Noah, ac felly y mae yn awr, ac felly y bydd hyd nes y gorfodir dynion, trwy gosp, i weled yn wahanol.

Dichon erbyn hyn fod gofyniad yn cyfodi yn meddyliau rhai,—sef, Pabam na fuasai Duw yn trefnu cynllun mwy effeithiol er cadwedigaeth holl ddynolryw, ac yntau yn hollalluog? Wel, y gwirionedd yw, fod Duw wedi trefnu y cynllun goreu a ellid, a'r un mwyaf effeithiol er achub holl ddynolryw; ac yn wir, fe wna Duw achub pawb, cyn gorphen ei waith, ond yn unig meibion y golledigaeth, y rhai ydynt wedi pechu yn erbyn yr Ysbryd Glân, a'r rhai ni faddeuir eu pechod yn y byd hwn, nac yn y byd a ddaw. Er fod Iesu Grist wedi dweyd, mai "y neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; eithr y neb ni chredo, a gondemnir;" etto fe all dynion gael eu condemnio, fel y cyn-ddiluwiaid, a'u hachub wed'yn. Mae Duw yn gyfiawn, ac hefyd yn drugarog. Os peidia dynion gredu yr efengyl y tro cyntaf, hwy a ddemnir, a hyny yn gyfiawn; ac wedi iddynt dalu y ffyrling eithaf yn ngharchar, cant glywed yr efengyl drachefn, fel yn y diwedd y gallant fod yn gadwedig, a hyny trwy drugaredd Duw. Wedi i'r cyn-ddiluwiaid gael eu dinystrio trwy ddwfr, eu hysbrydoedd condemniedig a yrwyd i garchar; ac yno y buont yn boddloni cyfiawnder, ac yn talu eu ffyrling eithaf, hyd nes y bu i Grist, wedi ei farwolaethu yn y cnawd, eithr ei fywhau yn yr Ysbryd Glân, fyned a phregethu iddynt yn ngharchar, ac agor iddynt ddrws gollyngdod, trwy ordeinio bedydd drostynt ar y ddaear. Dyna fel y mae Duw yn gweithredu; mae ei gynllun ef mor effeithiol, fel yr achuba bawb rhyw dro neu gilydd, oddieithr y rhai hyny a bechant y pechod anfaddeuol.

Gwelwn yn awr, mai fel yr oedd yn nyddiau Noah y bydd hefyd yn nyddiau Mab y Dyn, gyda golwg ar yru ysbrydion y rhai anufydd i garchar. Wedi i drigolion y byd, yn y dyddiau diweddaf hyn, gael eu dinystrio trwy dân, eu hysbrydoedd a yrir i garchar, i ddyoddef o herwydd eu hanufydd-dod; ac ni ddeuant oddi yno cyn y talont y ffyrling eithaf; ac yn gymmaint ag y bydd eu barnedigaeth dymmorol hwy yn fwy nag eiddo y cyn-ddiluwiaid, felly hefyd y bydd eu cosp yn ngharchar yn fwy. Megys hefyd ag yr ysgubwyd pechod oddiar y ddaear trwy y diluw, felly y gwneir etto trwy y tân fflamllyd o'r nef. Wedi cael hyny oddiamgylch, ynghyd â rhwymo y diafol, yna heddwch, a thangnefedd, a chyfiawnder, a gwirionedd, a deyrnasant ar hyd holl wyneb y ddaear; ac y daw i ben yr amser y tybia crefyddolion yr oes hon sydd i ddyfod i ben cyn dyfodiad yr Arglwydd, a chyn eu dinystr hwythau.

Ewyllys yr Arglwydd a wneler, a boed i bawb gydnabod ei awdurdod, ac ymostwng yn y llwch ger ei fron, gan ufyddhau i'w efengyl yn yr amser cymmeradwy, fel na fo iddynt gael eu dal yn ddisymmwth gan ei ddyfodiad, a threngu yn nystryw mawr yr annuwiolion, yn y dyddiau sydd yn dyfod, megys ag y bu yn nyddiau Noah. O, gwrandawed pawb genadwri ein Duw, sef y genadwri a ymddiriedwyd i'w brophwyd Joseph; bydded i bawb edifarhau ar frys, fel eu bedyddier er maddeuant pechodau, ac fel y derbyniont ddawn yr Ysbryd Glân, fel y byddont hwythau hefyd barod, canys yr awr ni thybiant y daw Mab y Dyn, ac y dygwydda yn gyffelyb i'r modd y dygwyddodd yn nyddiau Noah.

DILYN FFYDD Y BLAENORIAID.

"Meddyliwch am eich blaenoriaid, y rhai a draethasant i chwi air Duw: ffydd y rhai dilynwch, gan ystyried diwedd eu hymarweddiad hwynt."—HEB. XIII, 7.

Y MAE oraidd pob enwad crefyddol yn cymmeryd yr adnod uchod yn destun angladdol, yn neillduol ar yr achlysur o ymadawiad un o'r hen flaenoriaid. Yr wyf finnau yn teimlo awydd i wneyd rhai sylwadau yn awr ar y geiriau uchod, er mwyn cael allan a ydyw ein cyfeillion yn eu hiawn ddeall ai peidio. Y

mae pob plaid grefyddol yn tybied mai eu plaid hwy yn unig sydd yn iawn; ac felly, credant fod eu blaenoriaid yn genadon dros Grist, ac mae hwynthwy sydd yn teilyngu iddynt i feddwl am danynt, &c. Yn awr, er mwyn egluro, cawn nodi rhai o enwadau parchus ein gwlad. Wedi i rai o flaenoriaid parchus yr enwad o Annibynwyr farw, ceir clywed y blaenoriaid ereill yn annog yr eglwys i feddwl am danynt, a dilyn eu ffydd, &c., yn ol cynghor yr Apostol. Felly hefyd y gwna yr enwad parchus o Fedyddwyr ddefnyddio yr adnod uchod ar ol marwolaeth rhai o'r hen flaenoriaid o'u plith: rhoddant gynghorion dwys i'w heglwys hwythau, nid yn unig i "feddwl am danynt," ond hefyd i "ddilyn eu ffydd," ac "ystyried diwedd eu hymarweddiad hwynt." Yr un modd y gwna yr enwadau parchus o Wesleyaid, Methodistiaid, Arminiaid, Undodiaid, &c., heb achos eu henwi oll; creda yr holl gymdeithasau hyn, ar eu penau eu hunain, fod yr Apostol yn eu cynghori hwy i feddwl am, a dilyn ffydd eu blaenoriaid *hwy*. Wel, ai nid hyny a feddyliai yr Apostol? Nage. Beth ynte? Onid yw yn dywedyd, "Meddyliwch am *eich* blaenoriaid?" Ydyw. Ond ai tybied fod yr Apostol yn dywedyd wrth yr holl bleidiau a nodwyd, a chant yn rhagor, "Meddyliwch am *eich* blaenoriaid?" "Na, na," medd un enwad, "nid at neb blaenoriaid, ond ein blaenoriaid *ni* y cyfeiria y geiriau." A thra y dywed un blaid hynyna, dywed cant o bleidiau ereill yn groes, a chreda pawb fel y dywedais, mai eu blaenoriaid *hwy* sydd i "feddwl am danynt." Yn ngwyneb hyn, y mae yn anhawdd penderfynu ffydd pwy a ddilynwn. Ond syndod! pa raid dweyd cymmaint ar bwnc sydd mor eglur? At bwy yr ysgrifenai yr Apostol y llythyr hwn? onid at yr Hebreaid? "Ië, ïe; ond gellir cymhwyso y geiriau at eglwys Crist yn mhob man," meddai yr enwadau. A chaniatâu hyny, y mae yn rhaid chwilio yn mhellach cyn penderfynu mai *eich* blaenoriaid *chwi* a feddylir; ac os mai eich blaenoriaid *chwi* a feddylir, gall pob plaid arall fod yn ddystaw, oblegid mai at *un* blaid yr oedd yr Apostol yn ysgrifenu, ac nid oes gan Dduw ond un Eglwys ar y ddaear. Ond at y pwnc; pa flaenoriaid a feddylir? Y mae yr Apostol yn ateb, "y rhai a draethasant i chwi *air* Duw." Mae yn wir y gall pawb adrodd neu draethu geiriau a fydd Duw wedi eu llefaru, fel y gwnaeth y diafol wrth ein Harglwydd Iesu Grist (gwel Math. iv), ond peth arall yw

traethu y gair fel y mae yn yr Iesu, neu fel ag y traethodd yr Iesu ef; cyfaddefa pob plaid Gristionogol mai "gair Duw" a draethodd Crist a'r apostolion; ac er mwyn bod yn fyr, gwnawn chwilio pa beth a draethasant hwy i drigolion y byd, ac yna caiff pob plaid chwilio a yw eu blaenoriaid hwy yn traethu yr un geiriau; ac os nad ydynt, nid yw yn ddyledswydd ar neb i "feddwl am danynt" gyda bwriad i "ddilyn eu ffydd." Pan ddeuai rhyw bechadur at Grist, neu ei apostolion, i ymofyn am y ffordd i gael cadwedigaeth i'w enaid, ni ddysgent ddim yn amgen nâ chredu yn yr Iesu, bedydd edifeirwch er maddeuant pechodau, arddodiad dwylaw er derbyn dawn yr Ysbryd Glân, &c.; a gallwn herio y byd i brofi yn groes. Yn awr, gofynaf mewn sobrwydd i'm cyfeillion, a yw yr egwyddorion yna yn cael eu traethu gan flaenoriaid pleidiau crefyddol yr oes; os nad ydynt, ofer yw dilyn eu ffydd *hwy*.

Ereill a ddywedant mai cyfeirio mae y geiriau at yr hen frodyr sydd wedi blaenu, megys yr hen batriarchiaid a'r prophwydi, ynghyd â'r hen apostolion ffyddlawn; ac O mor fynych y dywedir yn debyg i hyn: —"Mor hoff yw genym 'feddwl' am yr hen dduwiolion fu yn weision ffyddlawn dros Dduw ar y ddaear, megys Abraham, Isaac, a Jacob; ac O mor hyfryd yw 'meddwl' am ddewrder Moses wrth arwain meibion Israel o'r Aifft i Ganaan, ynghyd ag am amynedd Job a doethineb Solomon," &c. Beth po gofynem i'r cyfeillion anwyl hyn, paham y gwnant hwy "feddwl" am danynt? yr ateb gaem yw, "Am fod yr Apostol yn gorchymyn i 'feddwl am ein blaenoriaid.'" Mae yn dda genym glywed parodrwydd ein cyfeillion i ufyddhau i gynghor yr apostol, trwy "feddwl am y blaenoriaid;" a chan eu bod yn ufyddhau i'r rhan gyntaf o'r adnod, awn gam yn nes yn mlaen nâ'r "Meddyliwch am eich blaenoriaid," sef at "FFYDD y rhai dilynwch." Os yw yn ddyledswydd i ufyddhau i'r rhan gyntaf o'r adnod, onid yw yr un cymmaint o ddyledswydd i ufyddhau hefyd i'r ail, sef "ffydd y rhai dilynwch." Mae yr Apostol yn gosod cymmaint o bwys ar y naill orchymyn a'r llall; a'r hwn a wna ufyddhau i un, nid yw yn ddieuog heb ufyddhau i'r llall, oblegid "yr hwn a ballo mewn un pwnc a fydd yn euog o'r cwbl."

Dywed enwadau crefyddol yr oes hon nad oes eisieu y "ffydd" hono yn awr. Pa reswm sydd ganddynt dros hyny? a oes gan-

ddynt ryw ran o'r ysgrythyr i brofi eu dywediad? Na, nid oes ganddynt ddim cymmaint ag un adnod. A oes genym ni ryw sail i gredu fod yn ddyledswydd arnom i geisio yr un *fath ffydd* ag oedd gan yr hen batriarchiaid, y prophwydi, yr apostolion, yn nghyd â'r cyn-saint? Oes; o herwydd y mae yr Apostol yn dywedyd yn bendant, "ffydd *y rhai* dilynwch." Ai tybied fod gwir angenrheidrwydd am y fath ffydd hono yn ein dyddiau ni yn awr? Oes, os yw y Beibl yn dysgu yn iawn, oblegid fe ddywed ef yn bendant, mai "heb ffydd ammhosibl yw rhyngu bodd Duw;" ac yn awr, pwy na wel, os na wnawn ryngu bodd ein Duw, nad ofer yw ein holl grefydd. Y mae rhyw fath o ffydd, feddyliwn, gan bob dyn; ond cyn y gallwn ryngu bodd ein Duw, rhaid i ni ymdrechu cael y "ffydd hono a roddwyd unwaith i'r saint;" yr hon ffydd ag oedd yn eu hannog, wedi iddynt gael eu bedyddio er maddeuant pechodau, &c., i geisio y doniau ysbrydol, trwy osodiad dwylaw yr henaduriaeth, megys llefaru â thafodau, prophwydo, canu â'r ysbryd ac â'r deall, &c.; a phan fyddai un yn glaf, yr oedd trwy y "ffydd a roddwyd unwaith i'r saint," yn galw ato henuriaid yr eglwys, yn ol cynghor yr apostol Iago. Beth wnelai yr henuriaid hyn, ar ol iddynt ddyfod at y claf? ai darllen pennod, a gweddio, heb wneyd dim arall? Hwy a weinyddent arno, "gan ei eneinnio ef ag olew, yn enw yr Arglwydd," a thrwy *weddi'r ffydd* yr oedd y claf yn cael ei iachâu; ac felly, cyflawnid addewid yr Iesu, sef "Ar y cleifion y rhoddant eu dwylaw, a hwy a fyddant iach." Os dywed ein cyfeillion, fod ganddynt ffydd yn Nuw, ac heb weithredu fel, nac ymdrechu am y ffydd hono ag oedd gan saint y dyddiau gynt, dywedaf yn ngeiriau'r prydydd—

"*Ffydd* heb weithredoedd, *marw* yw,
Medd geiriau y Duw geirwir,
Heb roi ufydd-dod, nid mewn rhith,
Pechadur byth ni chedwir."

Yn awr, ddarllenydd anwyl, yr ydwyf wedi nodi ychydig allan o lawer, o enghreifftiau ysgrythyrol, i brofio pa fath ffydd oedd yn meddiant yr hen flaenoriaid gynt: gelli dithau chwilio etto, o ddechreu Genesis hyd ddiwedd y Dadguddiad, ac yna cai weled pa fath ffydd oedd gan yr hen dduwiolion, ag y mae crefyddwyr y wlad mor barod i "feddwl am danynt," sef Noah, Lot, Abraham, Isaac, Jacob, Moses, Aaron, Elias, Enoc, Dafydd, a Solomon, a

lluoedd ereill sydd yn rhy aml eu henwi; a chan fod Duw wedi tyatio ei fod wedi cael ei foddloni ynddynt, dywedaf yn ngeiriau yr Apostol, "FFYDD *y rhai* DILYNWCH."

Tre-Sior, Merthyr. THOMAS HARRIES.

METHODISTIAID WESLEYAIDD YN ERBYN MORMONIAETH.

"W. T. R. sydd Fethodist Wesleyaidd, ond y mae yn ofidus ganddo ddweyd fod Methodistiaeth yn y ddarfodedigaeth; ac y mae hefyd yn dweyd fod y bobl, yn ei gartrefle yn Nghymru, 'yn cael eu blino yn druenus gan y sect benboeth ac hereticaidd a elwir Mormoniaid, pa rai sydd yn cymmeryd arnynt eu hunain yr enw o Gristionogion, a chyda mwy o hyfdra yr enw o Saint. Maent wedi twyllo ac arwain ymaith rai o'n haelodau mwyaf selog a gwresog, ac hyd y nod yr ysgolheigion yn yr ysgol Sabbothol, trwy eu hymadrodd a'u llyfrau niweidiol. Dywedant wrthynt nad yw'r Beibl yn rheol ddigonol, a bod yr holl sectau yn gyfeiliornus; ac unwaith y siarado pobl â hwynt, neu y darllenont eu llyfrau niweidiol, nid yr un rhai a fyddant ar ol hyny. Mae yn beth ofnadwy fod y fath bobl yn cael myned yn y blaen i dwyllo y bobl yn y modd y maent; ac yr oedd yn ddrwg iawn genyf eich clywed chwi yn siarad mor fwynaidd am danynt yn yr Herald,' &c. Ond bai pwy yw os ydyw Methodistiaeth yn darfod? Ai nid am ei bod wedi colli ei heffeithioldeb, neu wedi myned yn hen, ac yn agos i'w diwedd? Pa fodd y medrwn roi bywyd mewn esgyrn sychion? Ymddengys nad yw sel a duwioldeb Methodistiaid i ymddibynu llawer arnynt, gan eu bod yn syrthio mor rhwydd o flaen nerth Mormoniaeth. Fe ddylai y Methodistiaid ddarparu arfogaeth well a mwy newydd. Efallai fod eu cleddyfau wedi rhydu; neu efallai mai un-miniog ydynt, fel cleddyfau y Tyrciaid. Rhaid bod rhywbeth yn feius. Ond os oes ar ein ffrynd y Methodist eisieu tipyn o allu gwladol i roi y Mormoniaid i lawr, fe ddylai gofio y byddai yn dda iawn gan y Puseyaid gael yr un gallu i roi y Methodistiaid i lawr, pa rai a ystyriant hwy sydd yr un mor dwyiledig. Mewn brwydr sectau, y gwanaf—fel mewn brwydrau ereill—a raid yn y diwedd roi i fyny. Ni lwydda Mormoniaeth ond gyda gwehilion cymdeithas;

nid ydyw yn addas i galon cymdeithas, mwy nag yw Methodistiaeth yn addas i'r gradd uchaf, ond yn unig y canol a'r isel radd. Y pwnc ymfudol yw nerth mawr Mormoniaeth. Pe byddai gan y Methodistiaid drefedigaeth yn y byd newydd, neu drysorfa ymfudol, hwy a gaent allan y dylanwadai hyny er ychwanegu at eu rhifedi."—*Family Herald.*

Mae yn amlwg i'r meddwl diragfarn am eirwiredd y dyfyniad uchod o eiddo golygydd yr Herald, mewn perthynas i'r Methodistiaid, sef nad ydynt yn cynnwys yr uchel radd, ond y canol a'r isel radd; ac hefyd mewn perthynas i Formoniaeth, dywed nad yw gymhwys i galon cymdeithas, yn ol dull yr oes bresennol, ond yn unig i weddillion cymdeithas. Mor gywir yw ei ddarluniad. Beth a ddywed yr ysgrythyr? Dywed mai ysgubion a gwehillion y byd, a sorod pob dim. oedd nodweddiad pobl Dduw, ac nad oedd y byd yn deilwng o honynt, a llawer llai ynte y Babiloniaid, ag sydd a'u dystryw i gymmeryd lle mewn un awr; ac o achos nad oes lle i Formoniaid yn nghalon cymdeithas bresennol, maent am gasglu, trwy orchymyn Duw, i Seion, fel na fyddant gyd-gyfranogion â'r Babiloniaid, nac o bechodau a phlaau Babilon. Mae Duw yn gorchymyn i'w apostolion a'i brophwydi lawenhau y pryd hwn, pan welant gwymp y ddinas fawr hono, a phan yr anrheithir cymmaint cyfoeth, ac hefyd yr oll o'r cenedloedd anufydd. Mae Duw y pryd hwn am edrych ar Israel gyda thrugaredd, gan gofio ei gyfammodau ag Abraham, Isaac, a Jacob, trwy gasglu gweddillion Israel etto yn un gorlan; a bydd i'r Iesu deyrnasu mewn cyfiawnder ac heddwch, hyd nes y perffeithir yr oll o'r Saint gydag Abraham ffyddlawn. Er mwyn hyn y mae'r Mormoniaid yn myned i Ddyffryn y Mynyddoedd, ac nid er mwyn chwilio am aur Califfornia, fel dywed pobl y byd, ond i chwilio allan o drysorau yr efengyl dragywyddol, bethau newydd a hen, ac i fyw yno ar bob gair a ddaw allan o enau Duw, trwy ei weision awdurdodedig, pa rai a'n tywysant i bob gwirionedd.

Rhuddlan. W. M. I.

AMSER Y BYWYD DYNOL.

Y MAE Duw wedi appwyntio awr ein hymddatodiad, megys ag y mae wedi penodi mynyd ein genedigaeth. Ond nid yw amser

ein bywioliaeth yn ymddibynu ar dynghed anocheladwy, o herwydd nid oes y fath beth yn y byd. Geill terfyniad ein bywyd ddygwydd yn gynnarach neu yn ddiweddarach, neu ddim oll; a gellai'r dyn sydd yn marw heddyw, fod wedi ymadael â'r byd mewn cyfnod foreuach, neu bellach. Nid yw Duw yn cyfrif ein dyddiau wrth ryw ddeddf ddiammodol, yr hon sydd yn anymddibynol ar amgylchiadau. Y mae ef yn anfeidrol ddoeth, ac yn gweithredu o hyd ar ryw egwyddor deilwng: o herwydd rhesymau cywir, gan hyny, y mae efe yn gweled yn gymhwys fod i bob dyn farw ar yr amser neillduol y mae yn benderfynu. Ond y mae yspaid ein bywioliaeth wedi ei benodi yn anghyfnewidiol, er nad yw yn cael ei lywodraethu gan gyfreithiau tynghed. Pan fyddo cyfnod ein hymddatodiad yn dynesu, y mae rhyw achos ag sydd yn ddiball yn ei achlysuru, os na rwystrir ef gan allu goruwch. Y mae un yn marw o glefyd marwol, un arall trwy ryw ddygwyddiad di-ragweledig; dinystrir rhai trwy dân, ac ereill trwy ddwfr. Y mae Duw yn rhagweled yr achosion amrywiol hyn, ac nid yw yn aros yn edrychwr segur ar eu heffaith; y mae efe yn sylwi arnynt gyda gofal, yn eu cymharu hwynt â'i fwriadau, ac yn edrych pa un a wna efe eu cymmeradwyaw hwynt neu beidio. Os yw ef yn eu hewyllysio, y mae yn penderfynu yn gyfatebol, ac yn gwneyd deddf ddwyfol, trwy rinwedd yr hon y mae'r dyn yn marw ar y cyfryw amser, neu trwy y cyfryw ddygwyddiad. Fel ag yr oedd y Duwdod o bob tragywyddoldeb, yn adnabyddus â'r rhesymau y rhai sydd yn ei gynhyrfu ef yn awr, fe wnaeth ef y pryd hyny yr un farn ag yn bresennol, ac wedi ei sefydlu yn anniddymadwy. Ond y mae yn bosibl, er hyny, y gallant beidio cael ei gymmeradwyaeth; ac os mai fel hyn y bydd, y mae ef o leiaf yn penderfynu rhoi caniatâd iddynt. Ac os yw ef fel hyn yn penderfynu yr hyn ag oedd ef wedi arfaethu yn flaenorol, fe ddylem ni farw yn y cyfnod pan oedd yr achosion hyn yn bodoli. Yr oedd efe yn ewyllysio rhoddi i ni oes hirach, ac nid yw yn cymmeradwyo yr achosion ag sydd yn ei therfynu, ond nid yw yn gydweddol â'i ddoethineb i'w gwrthwynebu hwynt. Y mae ef yn canfod y greadigaeth yn gyffredinol, ac y mae yn cael ei gymhell i ganiatâu ein marwolaeth ar y cyfryw amser, er nad yw yn cymmeradwyo yr achosion, y dull, a'r amgylchiadau cydfynedol â hi. Mae ei ddoethineb yn cyfarwyddo ein marwolaeth i ddybenion

defnyddiol, neu ynte y mae yn rhagweled na fyddai oes hirach yn llesol i ni ein hunain nac i'r byd; neu efallai, y byddai yn rheidiol cael cydundeb newydd o bethau, yn anghydweddol â'i drefn gyffredinol ef, i'w hestyn. Yn fyr, er y geill Duwdod anghymmeradwyo yr achlysur, y mae ganddo ef o hyd y rhesymau doethaf dros ganiatâu y dygwyddiad ag sydd yn ei ddilyn.

Dylai yr ystyriaethau hyn ennyn ynom wroldeb cristionogol gyferbyn â dynesiad angeu. Yr ansicrwydd o'i ddyfodiad sydd yn ei wneyd mor ddychrynllyd. Pe byddem yn cael ein hysbysu yn flaenorol pa bryd neu pa fodd y caem farw, fe wnai mewn mesur mawr yru ein hofn i ffwrdd, a'n harfogi â chalondid. Nid all dim ein gwroli mor effeithiol nâ'r meddwl ein bod yn cael ein hamddiffyn gan Ragluniaeth oruwch-lywodraethol, yr hon sydd yn estyn neu fyrhau ein dyddiau fel ag y mae yn gweled oreu, am amser ac am dragywyddoldeb. Wedi ein perswadio o'r gwirionedd dyddanus hwn, gallwn ddysgwyl angeu gyda thawelwch duwiol; a chan fod ei ddyfodiad yn ansicr, fod o hyd yn barod i'w gwrdd. Yr ydym ni yn anwybodus yn ddiau o'r amgylchiadau cydfynedol ag ef, ond y mae yn ddigon i wybod fod ein holl orchwylion dan ofal amgeleddol Bod trugarog. Bydded i hyn ein cynnal ni drwy ein pererindod daearol; ac, yn rhydd oddiwrth ofalon pryderus, bydded i ni ymostwng i drefniadau rhagluniaeth, a pheidio ofni rhag peryglon at y rhai y'n gelwir gan lais dyledswydd.

Cyf. I. M.

[Taer ddymunir arnom i gyhoeddi y dernyn uchod, â'r hyn yr ydym wedi cydsynio, serch y gall rhai pethau, efallai, fod ynddo nad ydynt yn hollol yn ein boddloni.—Gol.]

MYFYRDODAU AR WEITHREDOEDD DUW, WEDI EU TYNU O'R YSGRYTHYR SANTAIDD.

"Gwrandaw hyn, Job; saf, ac ystyria ryfeddodau Duw,"—Job 37, 14. "Efe a wnaeth y ddaear trwy ei nerth, efe a sicrhaodd y byd trwy ei ddoethineb, ac a estynodd y nefoedd trwy ei synwyr,"—Jer. 10, 12. "A Duw a ddywedodd, Bydded goleuni, a goleuni a fu: A Duw a welodd y goleuni mai da oedd; a Duw a wahanodd rhwng y goleuni a'r tywyllwch; a Duw a alwodd y goleuni yn ddydd, a'r tywyllwch a alwodd efe yn nos,"—Gen. 1,

3—5. "O Arglwydd fy Nuw, tra mawr ydwyt; gwisgaist ogoniant a harddwch. Yr hwn wyt yn gwisgo goleuni fel dilledyn; ac yn taenu y nefoedd fel llèn. Yr hwn sydd yn gosod tylathau ei ystafelloedd yn y dyfroedd, yn gwneuthur y cymylau yn gerbyd iddo, ac yn rhodio ar adenydd y gwynt. Yr hwn sydd yn gwneuthur ei genadon yn ysbrydion, a'i weinidogion yn dân fflamllyd. Töaist hi â'r gorddyfnder, megys â gwisg; y dyfroedd a safant goruwch y mynyddoedd,"—Salm 104, 1—6. "Y mae efe yn taenu y gogledd ar y gwagle; y mae efe yn crogi y ddaear ar ddiddym. Y mae efe yn rhwymo y dyfroedd yn ei gymylau; ac nid ydyw y cwmwl yn hollti o danynt hwy. Efe a rana y môr â'i nerth; ac a dery ei falchder â'i ddoethineb,"—Job 26, 7, 8, 12. "Canys efe a wna y defnynau dyfroedd yn fân; hwy a dywalltant wlaw fel y byddo ei darth; yr hwn a ddifera, ac a ddefnyna y cymylau ar ddyn yn helaeth. Hefyd, a ddeall dyn daeniadau y cymylau, a thwrf ei babell ef? Wele, efe a daenodd ei oleuni arno, ac a orchuddiodd waelod y môr,"—Job 36, 27—30. "Duw a wna daranau â'i lais yn rhyfedd; y mae yn gwneuthur pethau mwy nag a wyddom ni. Canys efe a ddywed wrth yr eira, Bydd ar y ddaear; ac wrth gawod o wlaw, ac wrth wlaw mawr ei nerth ef. Efe a selia law pob dyn, fel yr adwaeno pawb ei waith ef. Yna yr â'r bwystfil i'w loches, ac y trig yn ei le. O'r deau y daw corwynt; ac oerni oddiwrth y gogledd. A'i wynt y rhydd Duw rew; a lled y dyfroedd a gyfyngir. Hefyd efe a flina gwmwl yn dyfrhau; efe a wasgar ei gwmwl goleu. Ac y mae hwnw yn ymdroi oddi amgylch wrth ei lywodraeth ef: fel y gwnelont hwy, beth bynag a orchymyno efe iddynt; ar hyd wyneb y byd ar y ddaear. Pa un bynag ai yn gospedigaeth, ai i'w ddaear, ai er daioni, efe a bar iddo ddyfod,"—Job 37, 5—13. "Y mae efe yn ddoeth o galon, ac yn alluog o nerth: pwy a ymgaledodd yn ei erbyn ef, ac a lwyddodd? Yr hwn sydd yn symud mynyddoedd, ac heb wybod iddynt: yr hwn sydd yn eu dychwelyd hwynt yn ei ddigofaint. Yr hwn sydd yn cynhyrfu y ddaear allan o'i lle, fel y cryno ei cholofnau hi. Yr hwn a ddywed wrth yr haul, ac ni chyfyd; ac a selia ar y sêr. Yr hwn yn unig sydd yn taenu y nefoedd, ac yn sathru ar dònau y môr. Yr hwn sydd yn gwneuthur Arcturus, Orïon, a Phleiades, ac ystafelloedd y dehau. Yr hwn sydd yn gwneuthur pethau mawrion anchwiliadwy, a rhyfeddodau aneirif,"—Job 9, 4—

10. "Ti a holltais y ffynnon a'r afon: ti a ddyhysbyddaist afonydd cryfion. Y dydd sydd eiddot ti, y nos hefyd sydd eiddot ti: ti a barotoaist oleuni a haul. Ti a osodaist holl derfynau y ddaear; ti a luniaist haf a gauaf,"—Salm 76, 15—17. "Gyrodd y dwyreinwynt yn y nefoedd; ac yn ei nerth y dug efe ddeheuwynt,"—Salm 78, 26. "Mae efe yn dyfrhau y bryniau o'i ystafelloedd: y ddaear a ddigonir o ffrwyth dy weithredoedd. Mae yn peri i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llysiau i wasanaeth dyn: fel y dygo fara allan o'r ddaear,"—Salm 104, 13, 14. "Efe sydd yn rhoddi i'r anifel ei borthiant, ac i gywion y gigfran, pan lefant,"—Salm 147, 9. "Fel hyn y dywedodd yr Arglwydd dy waredydd, a'r hwn a'th luniodd o'r groth, Myfi yw yr Arglwydd sydd yn gwneuthur pob peth, yn estyn y nefoedd fy hunan, yn lledu y ddaear o honof fy hun,"—Esay 44, 24. "Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd, creawdydd y nefoedd, y Duw ei hun a luniodd y ddaear, ac a'i gwnaeth; efe a'i sicrhaodd hi, ni chreodd hi yn ofer, i'w phreswylio y lluniodd hi: Myfi yw yr Arglwydd, ac nid neb amgen,"—Esay 45, 18. "Cofiwch y pethau gynt erioed; canys myfi ydwyf Dduw, ac nid neb arall,"—Esay 46, 9. "Yr wyf yn llunio goleuni, ac yn creu tywyllwch; myfi yr Arglwydd sydd yn gwneuthur yr holl bethau hyn."

AMYNEDD.

TON—"Boreu Teg," neu "Island Mary."

'RWY'N gweled hoff deuluoedd byd,
Y tad, y fam, a'r plant ynghyd,
Rhai'n wylo ac yn groes o hyd,
  Mewn anghen mawr Amynedd;
Mewn gofid, ing, a galar, llid,
Mewn helbul ac mewn tristwch byd,
Mewn croesau mawrion, mae o hyd
  Wir anghen mawr Amynedd.

Wrth edrych ar weithfeydd y byd,
'Rwy'n gwel'd eu trais a'u brad o hyd,
Eu huchel drem annynol fryd,
  Mae da im' yw Amynedd;

Trais y masgnachwr is y rhod,
A dd'wed fod dial mawr i ddod;
Fe letha'r gwan o dan ei dro'd,—
'Rwy'n hynod am Amynedd.

Ac yntau'r gwan fedd ysbryd trais,
Gorthrymu yw ei uchel gais;
Am hyn fy nghân, fy nghwyn, a'm llais
Sydd beunydd am Amynedd;
Ac hefyd celfyddydwyr byd
Ymboenant dan eu iau o hyd;
Y mae'r rhai hyn, a phawb ynghyd
Mewn angben mawr Amynedd.

Trafaelwyr ar hin frwd ac oer,
A'r llongwyr druain ar y môr,
Ymfudwyr hefyd raid wrth stôr
O rywiog wiw Amynedd;
Mae holl ymlusgiaid daear lawr,
A chreaduriaid fach a mawr,
Ehediaid nefoedd sydd bob awr,
Mewn angben mawr Amynedd.

A ninnau hoff gyd-seintiau gwiw
A ddylem beunydd weddio Duw,
Am feddu cyflawn fodd i fyw
O rywiog wiw Amynedd:
O Arglwydd Iôr, 'rwy'n gweddio'n brudd,
Rho hon i bawb o deulu'r ffydd;
'Rwy'n gweled hyn yn rhwydd bob dydd,
Mai gwerthfawr yw Amynedd.

Hi'm ceidw'n dawel yn fy lle
Wrth gwrdd â chroesau dan y ne';
Nis gallaf deithio tua thre',
Heb gymhorth pur Amynedd
Os trof fy ngwyneb tua'r de,
Neu'r gogledd, 'does wahaniaeth ble,
Nid oes un man o dan y ne'
Heb angben mawr Amynedd.

Yn awr rhaid im' derfynu 'nghân,
Rho gymhorth glew dy Ysbryd Glân,
I bara'n ffyddlon yn y blaen,
  Trwy gymhorth dwys Amynedd:
Tydi, O Dduw, bia'r clod i gyd,
A mawl dy bobloedd hoff o hyd,
A'u holl wasanaeth yn y byd,
  Ond, rho i ni Amynedd.

Mountain Ash. JOHN RICHARDS.

AMRYWIAETHAU, &c.

Y DYN cyfoethog a fydd byw yn ddedwydd, cyhyd ag y byddo yn defnyddio ei gyfoeth yn gymmedrol; a'r dyn tlawd, ag sydd yn goddef ei anghenion yn amyneddgar, sydd yn ddigon cyfoethog.

MAE llwyddiant wedi bod bob amser yn achos o lawer mwy o ddrygau i ddynion nag aflwyddiant; ac y mae yn hawddach i ddyn gyd-ddwyn ag aflwyddiant yn amyneddgar, nâ pheidio anghofio ei hunan mewn llwyddiant.

GOFALWCH am yr hustingwr, ac nac ymddiriedwch eich cyfrinach i'r hwn a ddadguddio gyfrinach un arall i chwi. Pwy a osodai win da mewn llestr agenawg?

NID oes ond un gwir hyfrydwch mewn bywyd, a hwnw yw ein dyledswydd. Mor druenus ynte, mor annoeth, ac mor feius yw y dynion sydd yn gwneyd yr un hwnw yn boen!

MAE doethineb heb etifeddiaeth, yn well nag etifeddiaeth heb ddoethineb.

CYMMANFAOEDD.—Cynnelir Cymmanfa Ddwyreiniol Morganwg, ar y 27ain o Fawrth; Sir Frycheiniog, ar y 3ydd o Ebrill; Sir Fynwy, ar y 10fed; Gorllewin Morganwg, ar y 17eg; Llanelli, ar y 24ain; Caerfyrddin, ar y 1af o Fai; Sir Aberteifi, ar yr 8fed; Gogledd Penfro, ar y 15fed; a Deau Penfro, ar y 22ain.

TALIADAU O MAWRTH 4 HYD MAWRTH 10.—Pontypridd, 3s 6c; Llanfabon, 3s 6c; Aberamman, 4s 6c; Hirwaen, 6s; Rhymni, £2 3s; Georgetown, 6s 3c; Merthyr, 15s 3c; Troedyrhiw, 3s.—Cyfanswm, £4 5s.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 12.] MAWRTH 19, 1853. [Cyf. V.

CYNGHOR A CHYMMANFA GYFFREDINOL NEILLDUOL YN NGHYMRU,

A gynnaliwyd yn Neuadd y Cymreigyddion, Merthyr, ar y 12fed, y 13eg, a'r 14eg o Fawrth, 1853.

DYDD SADWRN.

Yn bresennol—O Lywyddiaeth yr Ynysoedd Prydeinig—S. W. Richards, llywydd, a Levi Richards, cynghorwr.

Cynnorthwywyr—Daniel Spencer, ac Orson Spencer.

O Lywyddiaeth Cymru—William S. Phillips, llywydd, a John Davis a Dan Jones, cynghorwyr.

Bugeiliaid—Thomas Jeremy, a Daniel Daniels.

Llywyddion y Cynnadleddau—Thomas Giles, J. Roberts, Robert Evans, Dewi Elfed Jones, Thomas C. Martell, John Price, a Phillip Sykes. Yr oedd hefyd yn bresennol amryw Gynghorwyr Cynnadleddau, Henuriaid Teithiol, Llywyddion Cangenau a'u Cynghorwyr, a llawer o Henuriaid, &c., &c.

Galwyd y Cynghor i drefn gan yr Henuriad Dan Jones; ac yna canwyd; a gweddiodd yr Henuriad Orson Spencer.

Cydunwyd yn unfrydol i'r Llywydd S. W. Richards lywyddu'r Cynghor.

Y Llywydd S. W. Richards—Frodyr, yr wyf wedi dyfod yma atoch y boreu hwn; a chan eich bod wedi amlygu eich dymuniad i mi lywyddu'r cyfarfod hwn, cynnygaf i chwi ychydig o sylwadau. Gan fy mod yn teimlo dros les gwaith Duw yn

Nghymru, yr wyf wedi presennoli fy hun yma heddyw: yr wyf yn edrych arnoch fel dynion sydd yn teimlo yr un modd. Yr ydym wedi dyfod ynghyd y boreu hwn, i ymgynghori pa fesurau yw y rhai goreu er llwyddiant gwaith Duw yn Nghymru. Nid wyf wedi dyfod yma yn unig er defnyddio yr amser i siarad fy hun, ond i ddeall teimladau yr henuriaid, a'r swyddogion ereill, ar ysgwyddau pa rai mae gwaith Duw yn Nghymru yn pwyso.

Yr Henuriad D. Spencer – Frodyr, yr wyf yn teimlo yn dda i fod gyda chwi y boreu hwn, er fy mod yn ddyeithr-ddyn, pan yn gweled cymmaint o swyddogion ar ba rai y mae gwaith Duw yn ymddibynu yn Nghymru. Tarawyd fi gan sylwadau y Llywydd Richards, sef bod teimladau celyd mewn rhai o honoch; ac yr wyf yn teimlo yr un peth ag ef mewn perthynas i chwi ddywedyd eich meddyliau a'ch teimladau, gan ein bod oll yn frodyr, fel y deuwn yn un; canys os bydd teyrnas wedi ymranu yn erbyn ei hun, nis gall sefyll; am hyny, os oes genych y graddau lleiaf o deimladau celyd, gwaredwch hwynt o'ch mynwesau, ac na fyddwch mewn caethiwed yn hwy. Hyn yw ein dyben yn ymgyfarfod ynghyd y boreu yma. Os oes genych gyhuddiadau gwirioneddol yn erbyn rhyw un, nid yw wahaniaeth pwy, dywedwch hwynt, ac yna fe dröa yr olwynion yn rhwydd, a dim cyn hyny.

Yr Henuriad Levi Richards—Yr wyf yn hysbys o sefyllfa yr Eglwys yma i raddau pell. Dywedodd y brodyr fod genych gyfle i ddweyd eich teimladau, a dwyn eich cyhuddiadau gerbron. Cofiwch siarad yr hyn a wyddoch, ac nid beth mae ereill yn ddweyd. Os bydd rhyw anhawsdra rhwng dau frawd, yr hyn a allant hwy ei wneyd i fyny eu hunain, heb ei daenu yn mhellach, yna mae yn drosedd mawr i'w daenu.

Treuliwyd y gweddill o'r amser gan Lywyddiaeth Cymru, y bugeiliaid, llywyddion y cynnadleddau, ac ereill, er hysbysu eu teimladau a darlunio sefyllfa y Saint dan eu gofal, ac hefyd gan faterion perthynol i'r Eglwys yn Nghymru; ac yna addoedwyd dros hanner awr.

Hanner awr wedi dau.—Dechreuwyd trwy ganu "Tyr'd Ysbryd Glân," &c. Gweddiodd yr Henuriad Thomas Jeremy. Canwyd "Dy Ysbryd di, O Arglwydd mawr."

Y Llywydd S. W. Richards—Frodyr, gwnaf ychydig o sylwadau wrth ddechreu y cyfarfod hwn. Yr wyf wedi eich clywed

yn dweyd eich teimladau, ac y mae yn dda genyf i chwi wneyd hyny, yn hytrach na'u cadw, o herwydd fod y Cynghor hwn wedi ei alw i hyny. Dywedasoch mewn perthynas i ufyddhau i'r Offeiriadaeth: mae hon yn egwyddor na ellir ei deall yn rhy eglur. Os byddwch yn teimlo eich bod yn cael eich gormesu gan neb, mae y drws yn agored, ac y mae genych ryddid i apelio at awdurdodau uwch, yr hyn nid yw yn wrthwynebu yr Offeiriadaeth: y mae yn egwyddor sydd yn perthyn i'r Offeiriadaeth, ac y mae yn hawl ag y mae pob Sant yn feddiannu. Ond amryson â'r Offeiriadaeth, fyddai amryson â'r unig beth trwy ba un eich achubir. Pan mae y brodyr yn eich dysgu y dylai yr Offeiriadaeth eich llywodraethu chwi a'ch eiddo, maent yn eich dysgu yn iawn; ond os gormesant chwi, nid yw yn cyfnewid yr egwyddor, ond hwy a fyddant yn atebol am hyny. Yr Offeiriadaeth yw y gallu mawr llywodraethol sydd yn llywodraethu pob peth; trwy hon yr ydych yn derbyn pob bendith ag yr ydych yn fwynhau, ac ar hon mae eich tynghed ddyfodol yn ymddibynu. Gall yr Arglwydd Iesu Grist, i'r hwn y rhoddwyd pob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear, ddanfon y gwlaw i'r ddaear sychedig, neu ei attal pryd y myno, a thywallt ei fendithion aneirif neu ei felldithion ofnadwy arnom, fel y gwelo yn dda. Mae ef wedi rhoddi rhan o'r Offeiriadaeth hon i ni. Pan adawodd y brawd Dan Jones chwi er ymfudo, dywedasoch iddo eich dysgu i ufyddhau i Offeiriadaeth Duw. Yr oedd yn egwyddor dda a santaidd, mor bur â Duw ei hun; ond os ydych wedi defnyddio yr Offeiriadaeth yn anweddaidd, eich drygioni chwi a fydd, a chwi a gewch ateb am hyny. Mae rhai cyn hyn wedi cymmeryd rhyddid oddiar yr egwyddor o Briodas Nefolaidd, a'i chymmeryd yn esgus i gyflawni eu chwantau drwg; a deuaf yn awr at y gofyniad a ofynwyd, sef "A all dyn ddyfod yn ol i'r Eglwys hon ar ol cyflawni y trosedd o odineb, ar ol cael maddeuant unwaith o'r blaen am hyny?" Mae digon yn ysgrifenedig i ateb hyn; ac yr wyf fi yn teimlo os gwna rhywrai ymhyfrydu ynddo yn ychwaneg, y dylent gael eu diaelodi o'r Eglwys hon yn union, a'u gadael hwynt i ymdrabaeddu yn eu pechodau a'u canlyniadau, hyd nes y rhoddant ddigon o iawn i Dduw am danynt. Ni oddef Ef i'w Offeiriadaeth santaidd gael ei sathru dan draed dynion. Yr wyf yn cynnyg fod yr Henuriad Thomas Pugh yn cael ei dori allan o Eglwys Iesu Grist o Saint

y Dyddiau Diweddaf, am ei droseddiadau; eiliwyd gan y Llywydd William S. Phillips, a chariwyd yn unfrydol.

Wedi hyny, bu llawer o faterion dan sylw.

Yr Henuriad Orson Spencer—Dymunwn addoedi hyd boreu dydd Llun, er olrhain yn mhellach i achwyniadau. Bydded i ni ddyfod ynghyd yma fory i wrandaw gair yr Arglwydd. Os cawsoch gam, cewch eich gwobrwyo am hyny. Ymostyngwch eich hunain, a chewch ddadguddiadau y nefoedd i'ch goleuo a'ch cyfarwyddo, ar ol i chwi ddarfod trefnu yr achosion sydd genych mewn llaw yn awr; a gwae fydd i'r dyn hwnw na ddaw i fod yn un gyda dyscyblion Crist.

Cydunwyd yn unfrydol i addoedi hyd boreu dydd Llun.

Terfynwyd trwy weddi gan yr Henuriad O. Spencer.

DYDD SUL.—Y GYMMANFA.

Unarddeg yn y boreu.—Galwyd y Gymmanfa i drefn gan yr Henuriad Dan Jones. Canwyd, "O, mor deg yw gweled brodyr." Gweddiodd yr Henuriad Daniel Spencer, a chanwyd "Y Gynnadledd hon genedlo."

Cynnygiwyd gan yr Henuriad J. Davis, ac eiliwyd gan yr Henuriad Dan Jones, fod y Llywydd W. S. Phillips i lywyddu y Gymmanfa. Cariwyd.

Y Llywydd Phillips a ddywedodd y byddai y Gymmanfa hon yn lesbad mawr i ni, gan fod gweision Duw yn bresennol; a galwodd ar yr Henuriad Daniel Spencer i anerch y gynnulleidfa.

Yr Henuriad D. Spencer—Frodyr a chwiorydd, yr wyf yn teimlo yn bleserus yn eich plith y boreu hwn, ac yr wyf yn credu ein bod oll wedi dyfod ynghyd i'r un dyben. Y mae genym ni y Saint, raddau mwy o lawer o undeb a chariad nag un gymdeithas arall, o herwydd neillduolrwydd ein ffydd oddiwrth bob cymdeithas arall. Yr ydym yn enwad y siaredir yn ddrwg am danom yn mhob man, ac yr ydym wedi aberthu yr anrhydedd o gael enw da. Yn hyn yr ydym yn dyeithrio yn fawr oddiwrth y byd, ac yr ydym yn gorfod aberthu er cael bod yn addas i gael ein gogoneddu. Mae yr ysgrythyr yn dweyd y deuwn yn feibion a merched i Dduw, a chyd-etifeddion â Christ. A allwn ni gael y bendithion hyn, heb aberthu arian, tai, tiroedd a theimladau, a phob peth? Na allwn. Os deuwn yn gyd-etifeddion â Christ, rhaid i ni gyd-ddyoddef ag Ef. Yn ol hyn ein gwobrwyir. Fel yr

ydych yn hau, felly y medwch, a rhaid i chwi aros ar ol hau yr hâd hyd nes delo amser medi. Mae y ffermwr yn hau yr hâd ychydig yma ac ychydig acw, ac yn aros yn amyneddgar hyd amser medi: felly chwithau. Os byddwch wedi dyoddef as aberthu eich teimladau, a phob peth ag sydd genych braidd, rhaid i chwi aros amser Duw, ac Efe a'ch gwobrwya ar eich canfed; ac yn ol yr hyn a fyddoch wedi hau, y medwch. Ar yr egwyddor hon y mae ein crefydd ni yn ymddibynu. Dyma drefn Duw, ac y mae yn rhaid i ni fyw wrth bob gair sydd yn dyfod allan o enau Duw trwy ei apostolion a'i brophwydi; ac wrth wneyd fel y dysgant hwy, nad pa faint fydd yr aberth a wnawn, neu'r dyoddefiadau a gawn wrth wneyd hyny, dyma y ffordd y cawn y bendithion mawr a nodais. Ni wna yr Arglwydd ddim ar y ddaear, heb ddadguddio ei gyfrinach i'w weision y prophwydi. Y mae Ef yn rhoddi ei ddadguddiadau trwy yr hwn sydd yn ben ar yr Eglwys ar y ddaear, a'u cyflwyno i waered i ni trwy yr Offeiriadaeth yn ei gwahanol gylchoedd; a phan byddwn ni yn eu gwrthwynebu, yr ydym yn gwrthwynebu Duw ei hun; ond os ufyddhawn, a bod yn ddiwyd i wneuthur yr hyn a orchymynir i ni, beth bynag a fyddom yn ddyoddef wrth wneyd hyny, ni a etifeddwn bethau mawr. Ac os byddwn yn dyoddef o herwydd rhyw ddysgeidiaeth mae ein Llywyddion yn roddi i ni, ac yn meddwl nad yw yn iawn, gallwn apelio at awdurdodau uwch. Dyma ryddid, iawnderau, a breintiau yr Eglwys hon, a'r cydgorffoliad sydd yn bodoli. Pan fyddo eich Llywydd Phillips wedi cael gorchymyn gan Lywyddiaeth Liverpool, a'i fod yn rhoddi yr un gorchymyn i chwithau, os anufyddhewch i hwnw, byddwch yn tynu gwarth ar yr Offeiriadaeth santaidd; ond pan ydych yn gwneuthur fel eich dysgir, er eich bod yn meddwl fod hyny yn ormes, gallwch apelio wedi hyny at awdurdodau uwch am gael cyfiawnder, ac hyd hyny byddwch yn gwneuthur aberth, am ba un eich gwobrwyir ar eich canfed. Gan fod hyn yn drefn yn nheyrnas Dduw, gofynir i ddynion amlygu cymmaint â hyn o ffydd, ac i aberthu eu teimladau a'u hiawnderau am ennyd, ac fe'u gwobrwyir yn ol llaw, canys nid oes wahaniaeth pa cyhyd yr arosant am weinyddiad cyfiawnder. A oedd yn edrych yn beth rhesymol i Abraham aberthu Isaac? Ar yr un tir, a yw yn beth rhesymol i chwithau aberthu rhywbeth o herwydd ffaeleddau eich Llywyddiaeth? Ydyw. Beth pe dywedai Abraham, Nid yw hyn

yn iawn, gormes yw, ac nis aberthaf fy mab; ond nid fel hyn y gwnaeth, ond yn union fel y gorchymynodd Duw iddo. Pan byddwch yn gwneuthur aberth yn yr eglwys hon trwy ufyddhau i'r Offeiriadaeth, yr ydych yn trysori yn y nef. Os rhoddasoch gan punt, rhoddwch bum cant atynt, a mwyaf i gyd fydd eich trysor yn y nef. Bydd hyn yn felysach nâ chenfigen, amryson, a meddyliau drwg. Yr ydym wedi ein bedyddio oll i'r un bedydd, ac wedi yfed o'r un Ysbryd Glân; a phan gollom yr Ysbryd hwn, yr ydym yn methu canfod egwyddorion cyfiawn, ac yr ydym yn myned i ymwneyd â phethau bychain a phlentynaidd, yr un fath a'r Cenedloedd, i amryson â'n gilydd, a dweyd yn ddrwg am ein gilydd. Nid y cariad cyntaf a dderbyniasom yw hwn. O hyn allan, pan y cewch ryw addysgiadau neu orchymynion newyddion, er eu bod yn edrych yn anghyfiawn yn eich golwg, chwi a'u gwnewch, os cadwch yr Ysbryd Glân yn eich meddiant, a gweithredu yn ol ei arweiniad, trwy yr hwn Ysbryd y cewch fywyd tragywyddol. Gwnewch i bob un fel y dymunech i bawb wneuthur i chwithau, a meithrinwch gariad. Pe buasech wedi cadw y cariad cyntaf a dderbyniasoch, ni fuasech wedi myned i amryson â'ch gilydd, a cholli yr Ysbryd Glân. Trwy eich bod yn gyru yr Ysbryd hwn oddiwrthych, yr ydych yn gwarthruddo Crist a'i achos santaidd, ac yn cadw y byd mewn tywyllwch a cholledigaeth, tra y dylech fod yn eu goleuo ac ymdrechu achub eu heneidiau gwerthfawr. Nid yw yr egwyddor a nodais, sef ufydd-dod i'r Offeiriadaeth, yn cyfiawnhau un dyn i fyned i gyflawni pechodau sydd yn unol â'i feddwl llygredig—i groesi dadguddiadau Duw sydd yn ysgrifenedig, a boddhau ei chwantau. Mae yr Arglwydd yn myned i dori y godinebwyr, lladron, puteinwyr, ac holl weithredwyr anwiredd, ymaith oddiar wyneb y ddaear. Yr wyf yn credu eich bod chwi yn ddynion da, a'ch bod mewn ychydig o anhawsder, yr hyn a fydd er lles i chwi. Gobeithiaf y deuwch yn mlaen etto, ac y byddwch yn ddewrion fel y buoch, fel eich dyrchafir a'ch bendithier yn nheyrnas Dduw. Amen.

Yr Henuriad Dan Jones a ddangosodd ardderchogrwydd a mawrhydi doethineb Duw, yr hwn (meddai ef) sydd wedi creu y bydoedd, a gosod y planedau mawrion i droi, pob un yn ei chylch mor gysson, nes y mae hyd y nod ddoethion y ddaear yn medru gwybod hyn, ac hefyd roddi ei goleuni dysclaer yn ei hamser i ddyn; ac y mae yr un Duw anfeidrol ddoeth wedi

gosod y ffrydiau dwfr i redeg trwy y dyffrynoedd heirdd i'r môr, ac nid yw y môr yn myned yn fwy. Yr oedd yn ddywediad gan bobl er ys llawer dydd wrth ddewis brenin, mai "llais y bobl yw llais Duw;" dywedaf finnau, nage; llais Duw yw llais y bobl. Nyni sydd yn derbyn dadguddiadau i waered oddiwrth Dduw, ac nid yw dadguddiadau i fyned i fyny oddiwthym ni at Dduw, yr hwn sydd wedi gosod y drefn ardderchog ar bob peth sydd yn bodoli, a sefydlu cynllun gogoneddus trwy ba un y derbyniasom yr Ysbryd Glân, yr hwn a addawyd i gael aros gyda ni, os byddai i ni gymmeryd ein harwain ganddo. Trwy offerynoliaeth pwy y derbyniasom y trysor gwerthfawr hwn? Trwy yr Offeiriadaeth; ac os ydym am ei gadw gyda ni, ufyddhawn i'n Llywyddion, pa mor annhebyg bynag y byddo y dysgeidiaeth o fod yn iawn yn ein golwg ni; nid yn ngolwg Duw, cofiwch, ond yn ein golwg ni; a phan fyddo yn unol â'r Athrawiaeth a'r Cyfammodau, a'r llyfrau ereill, y mae yn unol â meddwl Duw. Os rhoddir dysgeidiaeth a gorchymynion i ni, a'u bod yn edrych fel trais a gormes yn ein golwg, gwell i ni aberthu a dyoddef am ychydig, nâ tharaw yn erbyn a cheisio dyfetha gwaith Duw. Trwy wneuthur hyn byddwn yn trysori trysor yn y nef. Ni fydd achos i ni ddigio wrth nac ymddial ar y cyfryw a fyddo yn ein gormesu, o herwydd Duw bia dial, ac Efe a wna gyfiawnder â phawb. Os ydych wedi aberthu, frodyr, a chael trafferth, byddwch amyneddgar, ac na fydded i bethau eich blino. Pan ewch i fyny i deml yr Arglwydd, ac y derbyniwch eich cynnysgaethiadau, ac y mwynhewch fendithion mawr, am ba rai ni chlywodd clust, ni welodd llygad, ac ni ddaeth i galon dyn i ddychymmygu eu gwerth, eu gogoneddusrwydd, a'u hardderchogrwydd, byddwch yn edrych ar bethau sydd wedi myned heibio megys llwch o dan eich traed, a gweled y fath blantos fuoch.

Canwyd, "Fel milwyr dewrion awn yn mlaen."

Terfynwyd trwy weddi gan y Llywydd S. W. Richards.

Hanner awr wedi dau.—Dechreuwyd y cyfarfod trwy ganu, a thrwy weddio gan yr Henuriad Daniel Daniels. Yna canwyd.

Yr Henuriad Orson Spencer—Anwyl frodyr, chwiorydd, a chyfeillion, dechreuaf fy sylwadau trwy ofyn rhan yn eich gweddiau, fel y llefarwyf yn ddeallus a than ddylanwad Ysbryd Duw, er eich mwyn chwi yn benaf, ac nid er mwyn fy hunan. A fuoch chwi erioed yn gwrandaw fel hyn ar un o'r offeiriadaeth yn siarad,

ac yn peidio gweddio drosto, o herwydd eich bod yn meddwl ei fod wedi troseddu. Buoch yn gyfeiliornus iawn, os do, canys fe ddylech weddio drosto, am mai mwyaf i gyd oedd yr angben am eich gweddiau; canys fe allai grym eich gweddiau chwi fod yn gryfach nâ'i ddrwg-fwriad ef. Ni wyddoch nas gallai yr Ysbryd orphwys ar eithaf llew, a'i wneyd megys oen diniwed. Pe bwriadai ef eich dysgu yn gyfeiliornus, nis gallasai braidd wneyd hyny, o herwydd eich ffydd chwi. Ni allasai eich diweddar lywydd, Thomas Pugh, yr hwn a dorwyd allan y ddoe am ei droseddiadau, eich niweidio. pe buasech yn gwylio a gweddio, mwy nag y gallasai Baalam felldithio Israel gynt; ond ar yr un pryd gallasai arwain ei hun i uffern. Gallasech chwi ei ddarllen trwyddo, a'i weled yn gyfeiliornus. Cawsoch ddyoddef am ychydig, a bod yn amyneddgar; yr un peth a wnaeth Dafydd gyda Saul. Dyoddefodd Dafydd, ac anrhydeddodd yr Offeiriadaeth, er fod Saul yn ceisio myned â'i fywyd; a phan gafodd yntau gyfle i ladd Saul, ni wnaeth hyny, gan gydnabod mai eneinniog yr Arglwydd oedd. Gwobrwywyd Dafydd am hyn, a chospwyd Saul trwy gael colli ei fywyd, a chafodd Dafydd y goron yn ei le, trwy aros i amser yr Arglwydd, a gwneyd ei ewyllys, a pharchu ei Offeiriadaeth, serch aberthu cymmaint a wnaeth. Felly, fe weithiodd y cyfan er daioni, ac ni fu Saul amgen nag offeryn i berffeithio Dafydd a damnio ei hun, ac hefyd i ddangos allan gyfiawnder yr Arglwydd yn y pen draw. Felly, yr Arglwydd a oddefodd Pugh i lywyddu arnoch chwi; a goddefodd hefyd i Judas fod yn un o'r deuddeg Apostol, er ei fod yn ariangar ac yn leidr eofn. Mae Duw wedi rhoddi pob dyn yn oruchwyliwr iddo ei hun; ac os yw yn dewis myned i uffern, eled; ond na fydded i'r Saint ereill fyned i wrthwynebu Offeiriadaeth Duw, a myned i uffern gydag ef, o herwydd iddo eu gormesu. Os gwnant felly, byddant debyg i Israel yn yr anialwch, pan wedi colli eu hymddiried yn yr Offeiriadaeth, ac yn gwneuthur llo aur, ac yn meddwl na ddychwelai Moses; yn anghofio y bendithion a dderbyniasant trwy allu Offeiriadaeth Duw, yr hon a fu yn dŵr cadarn iddynt cyhyd ag yr oeddynt yn ymddiried ynddi; ond pan gollasent eu hymddiried ynddi, ac y mynent lywodraethu eu hunain, bu iddynt ddyoddef y canlyniadau, trwy gael eu dyfetha mewn amrywiol ffyrdd. Yn awr, ynte, frodyr, na chollwch chwithau eich ymddiried yn eich llywyddiaeth, a dechreu gweled beiau,

&c., ynddynt, yn ol eich tyb chwi; canys gwyddoch eich bod yn credu am eich hunain y byddwch yn freninoedd a breninesau etto, os parhewch yn ffyddlawn, a bydd genych weision a morwynion lawer, a da a deadelloedd, a cherbydau a marchogion, a thrysorau gwerthfawr cyn amled â'r tywod ar làn y môr; a byddwch yn eistedd ar eich gorseddau, wedi ymwisgo mewn dillad gwychion ac addurniadau dysclaer; a bydd genych lywodraeth fawr. Beth pe byddai i'ch hen gymmydogion ddyfod gerllaw i chwi y pryd hwnw, a dweyd, Dyna falchder! a thyna uchder! och fi! mae hyn yn rhyfygus! A fyddai hyny yn iawn? Na fyddai. Os oes rhyw frawd yn parotoi erbyn yr amser hwnw, ni wna neb ond y diafol a'i fath ddigio wrtho am hyny. Yr un teimlad oedd gan Judas, pan yn grwgnach yr enaint gwerthfawr i roddi ar draed yr Iachawdwr, yn lle rhoddi ei werth i'r tlodion. Na theimled neb yma felly, o herwydd fe ddylech feddwl am etifeddu y pethau a enwasom. Mae ein crefydd ni yn dymmorol ac ysbrydol. Chwi y Saint yw etifeddion trysorau tragywyddoldeb. Daw yr amser, os byddwch ffyddlawn, pan fydd eich ystrydoedd wedi eu palmentu ag aur, ac y byddwch mewn cerbydau yn debyg i'r hen ddibenydd Addu, a'r hen brophwyd Elias; a bydd yr olwg ar Seion yn ogoneddus; ond cyn y byddwch yn deilwng o'r gogoniant hyn, rhaid i'r Arglwydd gael prawf o honoch, a rhaid i chwi fod â chalonau agored; ac os byddwch ffyddlawn ar ychydig, Efe a'ch gosoda ar lawer. Mae yn beth cyffredin i'r rhai sydd wedi cael ychydig yn fwy nag ereill, i gam-ddefnyddio yr hyn a gawsant, a myned i golledigaeth o herwydd eu gwastraff. Felly y byddwch chwithau wedi sefyll a chael addysg trwy weled tynghed y cyfryw rai. Yr oedd rhai yma ddoe yn gofyn os yw yr awdurdodau yn Seion yn cymmeradwyo y fath wastraff. Y mae Duw yn llywodraethu yn mhob man, yn y nefoedd, ar y ddaear, ac yn uffern. A ydyw ef yn cauiatâu i'r fath beth fod yn ei lywodraeth Ef? Ydyw; caniatâodd i'r diafol ladd plant a gweision yr hen Job wirion, a myned â'i holl anifeiliaid, a thaflu cornelau ei dŷ i lawr, ond iddo beidio myned â'i fywyd, gan ei daraw â chornwydydd o goryn ei ben hyd wadnau ei draed. Dyma ormes, trais, ac anghyfiawnder mawr, onide? Pwy a ganiatâodd y fath beth? Y Brif-Lywyddiaeth. Cafodd Job waeth triniaeth nag a gawsoch chwi erioed. A fu ef ar ei golled? Na fu. Cafodd wedy'n fwy o weision, a morwynion, a thrysorau

gwerthfawr, a thecach meibion a merched nag erioed o'r blaen. A fyddwch chwi ar eich colled, os caiff yr arian a roddwch at achos Duw eu cam ddefnyddio? Na fyddwch, ond fe eich gwobrwyir ar eich canfed. Y bobl oreu sydd yn cael eu profi gyntaf, ac yn cael dyoddef gyntaf. Gwn eich bod chwi yn bobl dda, cerais chwi pan adnabum chwi gyntaf, pan ddaeth y brawd Dan Jones atoch gyntaf, ac yr amlygwyd gallu Duw yn eich plith mewn amryw ddull a modd. Ymddiriedwch yn eich llywyddion cyhyd ag y byddont mewn awdurdod arnoch, ac ni fydd y brofedigaeth hon yn lawer i chwi, os byddwch yn cydweled a chyd-deimlo i fyned yn mlaen. Yr wyf wedi pregethu cyfiawnder ac anghyfiawnder i chwi, yr hon ddysgeidiaeth mae y byd yn wrthod. Mae Duw yn caniatâu i'r rhai drwg ddyfod i mewn i'r eglwys, gan ddweyd, Myfi a wn y ffordd i'ch trafod chwi; eithr nid yw yn eu cospi yn union, ond gadael iddynt am ychydig, fel y profer ei blant; ac ni all yr eglwys gael ei pherffeithio heb i'r diafol ddyfod i blith y Saint; ac ni all wneuthur un niwed i chwi, os byddwch yn ffyddlon, ond eich cynnorthwyo yn y blaen. Pwy ddigia gan hyny, ynte? Neb, gobeithiaf. Byddwch amyneddgar, a bendith Duw fyddo gyda chwi, fel y byddoch yn ogoneddus yn ei deyrnas yn dragywydd. Amen.

Canodd yr Henuriad Thomas Giles, "We'll see Joseph Smith and Hyrnm."

Y Llywydd S. W. Richards—Nid wyf yn cyfodi i wneyd llawer o sylwadau yn awr, gan fod egwyddorion rhagorol wedi eu dysgu yn barod. Eithr y mae un peth o bwys genyf i wneyd yn hysbys. Yn y Cyngbor y ddoe, daeth pethau allan yn erbyn y diweddar Lywydd Pugh, ag a'i hachosodd i gael ei dori allan, fel nad elai i Seion a'n hymddiried ni ynddo. Meddyliaf y dylai y Gymmanfa yma heddyw ddangos etto eu teimladau yn ei gylch. Meddai y Llywydd Pugh ddylanwad mawr yma unwaith; ond yn lle ei ddefnyddio er eich iachawdwriaeth, gwnaeth hyny er eich niwed. Dymunaf wybod os ydych yn cymmeradwyo ein penderfyniad ni yn ei gylch.

Cyfododd yr Henuriad Dan Jones i ddweyd fod yn ddrwg ganddo am ei hen frawd Pugh, ac yr hoffai achub pob dyn, ond nid un amser ar gost crefydd Crist; ac yr ydych yn gweled, frodyr, medd efe, fod cyfiawnder i gael ei weinyddu ar bawb rywbryd neu gilydd.

Y Llywydd Phillips a osododd y mater o flaen y gynnulleidfa, a chymmeradwywyd toriad allan y brawd Pugh yn unfrydol.

Yr Henuriad Dan Jones—Anwyl frodyr, pan ddaethym yn ol i'r wlad yma, yr oedd fy nheimladau yn wahanol iawn i'r peth oeddynt pan adewais. Gwelodd ein Tad nefol eich bod yn ddigon hen i gael y diafol i'ch plith er eich profi. Gofynaf os gwyddoch mai Eglwys Iesu Grist yw hon? Nid yw cam-ymddygiad un dyn yn newid dwyfoldeb y grefydd ogoneddus hon; ac os yw dyn yn rhodio yn anweddaidd gyda hi, ni ddylem wrthwynebu yr offeiriadaeth o herwydd hyny. Mor bell ag yr ydym yn gwrthwynebu anghyfiawnder, mae yr offeiriadaeth yn ein cefnogi i wneyd felly. Ymddiriedwn ynddi, ynte, a bydded i ni ddyfod yn un; a'r ffordd i ni ddyfod yn un yw cael Ysbryd Duw, yr hwn a'n galluoga i fyned trwy ein holl dreialon; a phan fyddom wedi cyrhaedd pen y mynydd draw trwy lawer o drafferth, ymörabaeddu, a thychan, byddwn yn edrych yn ol ar y cymylau duon a aethom trwyddynt, a'r caledi mawr a gawsom i ddringo i fyny, a byddwn yn llawenhau na chafodd temtasiynau a gwrthwynebiadau y gelyn ein gorchfygu, gan edrych yn mlaen ar y gogoniant a'r bendithion mawr a fwynhawn yn nheyrnas ein Duw, os byddwn yn ffyddlawn ac amyneddgar am ychydig; a bydd hyny yn well genym nâ holl arian a thrysorau y byd i gyd.

Wedi canu gan y côr, terfynwyd trwy weddi gan yr Henuriad John Davis.

Hanner awr wedi chwech.—Dechreuwyd trwy ganu "Yn gyntaf ceisiwch deyrnas Dduw." Gweddiodd yr Henuriad Thomas Giles. Canwyd.

Y Llywydd Samuel W. Richards—Frodyr, chwiorydd, a chyfeillion, dymunaf eich ffydd a'ch gweddiau, fel y'm galluoger i roddi dysgeidiaeth lesol i chwi. Mae genyf lawer o bethau eisieu eu siarad, ac i'r dyben hyn dymunaf gael Ysbryd Duw mewn modd nerthol i wneyd hyny; a boed i chwithau fwynhau yr un Ysbryd, fel y dealloch pa bethau a ddywedaf. Gan fod y neuadd mor orlawn, byddwch mor ddystaw ag y galloch. Mi a ddywedaf wrthych paham y daethom yma heddyw. O herwydd rhai teimladau celyd a fodolai yn rhai o honoch oblegid cam-ymddygiad ereill, ac er mwyn iawn ddeall eich sefyllfa, eich dyddanu, eich adferyd, a'ch boddloni yn eich dymuniadau, os byddant yn unol â chyfiawnder. Paham y gwnawn deimlo yn

galed at ein gilydd? Yr ydym oll yn blant i'r un Tad, ac yr ydym yn meddwl meddiannu yr un gogoniant mawr. Mae egwyddor wedi ei dangos i chwi heddyw, yr hon efallai sydd yn croesi eich teimladau; ond y mae yn rhaid i bob teimladau gydymffurfio ag egwyddorion y grefydd hon, o herwydd nid yw y grefydd hon yn grefydd teimladau. Ymdrechaf ddangos i chwi yma yn Nghymru y ffordd oreu i chwi lwyddo a myned yn y blaen. Mae egwyddor wedi ei dysgu er ys amser yn ol i chwi, yr hon ni ddeallwyd gan rai, pa rai a'i cam-ddefnyddiodd, a gorphenodd hyn oll trwy ddolurio eich teimladau; ac yr ydych oll wedi cael dyoddef am hyn, a bydd yn addysg i chwi er gweithredu yn ddoethach o hyn allan; ond er hyny, nid yw yr egwyddor yn newid. Ystyriwch mai chwi sydd yn feddiannol ar yr Offeiriadaeth, a bod iachawdwriaeth y Saint yn ymddibynu i raddau mawr arnoch, a'ch bod yn gyfrifol i Dduw am danynt; a bydd ei lid a'i ddigofaint ofnadwy Ef arnoch, os gwnewch gam-ddefnyddio yr Offeiriadaeth. Yr ydych wedi cael eich amddifadu o Ysbryd Duw i raddau pell iawn, o herwydd cam-ymddygiad rhai dynion drwg, un o ba rai sydd wedi ei dori allan. Gwae pwy bynag a â allan o'r Eglwys hon. Gall hyn fod yn rhwystr i rai, pan fyddont wedi dyfod yn ol, i gael eu dyrchafu mor uchel ag y cawsent, pe buasent heb eu tori allan unwaith. Bydd yn ystaen arnynt na ellir ei thynu ymaith yn fuan; ac fe amddifada rhai eu hunain o adgyfodi yn yr adgyfodiad cyntaf, o herwydd myned allan o'r eglwys hon, er eu bod wedi gwneuthur rhai gweithredoedd da tra ynddi. Goddefwyd i'ch gorthrymder ddyfod arnoch er eich profi. Mae llawer o honoch chwi Henuriaid wedi dweyd rhai pethau ddoe ag y dylech gael eich ceryddu am eu dweyd, ond y mae Duw yn drugarog ac yn rhoddi cyfle i'w blant weled eu ffolineb, a dychwelyd ato Ef. Fe fŷn brofi, pwyso, ac adnabod pob teimlad sydd ynoch, fel y gwnaeth i Abraham, trwy ddweyd wrtho am aberthu Isaac. Yr oedd gan Abraham hawl i garu Isaac, ond, meddai Duw, Ni chai ei garu ef yn fwy nâ'm gorchymynion i; ac ni chawn ninnau chwaith garu dim o flaen ei gyfraith Ef. Mae pob peth ydym yn gael gan Dduw, i gael ei ddefnyddio er cario yn mlaen ei fwriadau a'i amcanion anffaeledig Ef.—Teimlwyf i roddi ychydig o gyfarwyddiadau ynghylch yr Offeiriadaeth. Dechreuaf gyda Phrif Lywyddiaeth Cymru. Eu gwaith hwy yw llywyddu dros yr holl Gynnadleddau, er

dyrchafu yr holl Saint yn nheyrnas Dduw. Yn nesaf, dyledswydd y Bugeiliaid yw deall ysbryd ac ewyllys y Brif-lywyddiaeth, a dysgu eu Cynnadleddau yn ol hyny. Mae hawl ganddynt i symud Henuriaid Teithiol o un Gynnadledd i'r llall, fel y gwelont oreu er lles gwaith Duw, a llywodraethu pob achosion; ac y mae eu swydd hwy mor gyfrifol â swydd y Brif-lywyddiaeth, a hyny yn ei lle; ac ni ddylai y Brif-lywyddiaeth ymyraeth â'u busnes hwy cyhyd ag y byddont yn gwneyd eu dyledswydd; a phan na fyddont yn gwneyd hyny, gall y Brif-lywyddiaeth eu symud pryd y mynont, a gosod ereill yn eu lle. Mae y brawd Jones yn lywydd ar y Gynnadledd hon, ac yn ail Gynghorwr i'r Prif-Lywydd; a'i ddyledswydd ef yw ymgynghori â'i frodyr Phillips a Davis ynghylch gwaith Duw; ac os tybia ef, neu arall, y gall lywyddu heb hyny, yna nis gall lwyddo yn dragywydd. Mae yn rhaid iddynt hwy eu trioedd gytuno â'u gilydd, ac yna bydd pob llwyddiant yn ffynu; ond pan y gwahaniaethant, dyna y pryd y teyrnasa amryson ac ymraniad. Gwaith y brawd Jones yw edrych ar ol llywyddion ei Gangenau, ac nid gwaith y Llywydd Phillips; felly hefyd yn mhob Cynnadledd arall. Mae yr Henuriad Jones wedi ei ddanfon yma o Ddyffryn y Mynyddoedd er llesoli a chario iachawdwriaeth i'r bobl hyn, a'r brodyr y Bugeiliaid yma yr un modd. Dylai y Bugeiliaid gael eu rhyddhau oddiwrth fusneson eglwysig, er pregethu a thaenu egwyddorion a dylanwad efengyl yr iachawdwriaeth. Dyledswydd y Brif-lywyddiaeth yw edrych ar ol llywyddion y Cynnadleddau, eu bod yn rhodio yn addas ac yn weddaidd, gan roddi esiampl dda o flaen eu Saint, a gofalu cadw trefn yn eu Cynnadleddau; ac os caiff y Brif-lywyddiaeth achwyniadau yn eu herbyn, bydded iddynt edrych pa beth sydd yn bod, a gweinyddu cyfiawnder. Ymddyged Llywyddion y Cynnadleddau yr un modd tuag at Lywyddion y Cangenau. Nid wyf yn myned i fanylrwydd ynghych y pethau hyn, ond yn unig bysbysu y prif bethau.—Os bydd ffaeledd mewn rhyw frawd, boddlonaf ei esgusodi tra fyddo ffaeledd ynof finnau, hyd nes y gallaf ddiwygio y ffaeledd hwnw ynddo ef. Os meddylia rhywun y digia ei frawd am ddweyd ei fai wrtho, bydded yn sicr o ddweyd wrth hwnw. Dichon fod llawer o honoch yn meddwl eich bod yn gwybod llawer, pan yr edrychwch yn ol ar yr amser na wyddech ddim; eithr nid ydych etto ond megys yn dechreu

yn yr ysgol. Meddyliwyf fy mod wedi llefaru digon; nid yw dda i lefaru gormod, rhag llwytho yn ormodol arnoch. Ymarferwch fyfyrio, a phan flinoch ar un egwyddor, trowch at un arall. Dymunaf ar i chwi oll ddyfod yn un etto, serch i chwi orfod aberthu eich teimladau; bydd hyny yn llawer gwell, a gwobrwyir chwi. Deuwch yma fory, fel y caffoch eich dysgu yn nhrefniadau ac egwyddorion Teyrnas Dduw; a'i Ysbryd fyddo gyda chwi yn oes oesoedd. Amen.

Canwyd, "Ysbryd yr Arglwydd fel tân sydd yn llosgi."

Yr Henuriad Levi Richards—Nid ydym wedi ymgasglu ynghyd i orfoleddu ein bod wedi gorchfygu un gelyn, ond yn unig fod ein henwau yn ysgrifenedig yn y nefoedd. Mi a ddywedaf wrthych pa beth a wnai bawb yma yn iawn cyn pen pedair awr ar hugain, sef fod i bob dyn wneyd ei hunan yn iawn. Pe buasai pawb wedi iawn ddeall y dadguddiadau diweddar a amlygwyd, ni fuasai neb yn meddwl dim am deimladau cul. Nid oes un aberth yn ormod i'w wneyd er mwyn y gwirionedd, canys gwae yr hwn a dorir allan o'r eglwys, oddieithr iddo gael edifeirwch i ddod yn ol; oblegid y mae yn colli bendithion nad all eu hennill yn ol yn oes oesoedd. Mae y brawd a ddywedodd y ddoe na safai efe byth allan o'r eglwys, yn esiampl i bawb. Gwnewch hyn i gyd, a byddwch yn iachawdwyr i'ch hunain. Edrychwch yn mlaen ar y bywydau tragywyddol, a'r bendithion mawr ac aneirif sydd i'w mwynhau, a bydded cywilydd arnoch i amryson dim â'ch gilydd. Duw a'ch bendithio i wneuthur hyn, yw fy ngweddi er mwyn Crist. Amen.

Yr Henuriad T. Jeremy—Frodyr a chwiorydd anwyl, yr wyf yn teimlo yn ddedwydd iawn trwy y dydd heddyw. Dywedaf wrthych hanes y Saint yn fy Nghynnadleddau i. Maent yn teimlo yn llawn o Ysbryd Duw. Mae bedyddio yn myned yn mlaen yno, ac y mae'r Saint mor awyddus am fyned i Seion, nes y maent yn teimlo pe bai adenydd ganddynt, y gallent ehedeg yn groes i'r moroedd tuag yno, lle y mae y fath ryddid a bendithion i'w mwynhau.

Cyfieithodd yr Henuriad Dan Jones yr hyn a ddywedodd y brodyr S. W. Richards a L. Richards, a gwnaeth rai sylwadau ereill fel y canlyn:—Pan yr ydym yn edrych yn mlaen ar yr amser hyfryd sydd yn dyfod, pryd y cawn fyned i mewn i Deml yr Arglwydd, a mwynhau bendithion gwerthfawr, a gogoniant

annesgrifiadwy, ac y cawn ran yn yr adgyfodiad cyntaf gyda'r cyfiawnion, a gwisgo coronau anniflanedig yn nheyrnas ein Duw, ac y cawn deyrnasu yn dragywydd mewn cyflawnder o ogoniant bythol,—dylem aberthu pob rhyw deimladau bychain, a pheidio ymwneyd â rhyw fân-bethau plentynaidd, tra y mae eneidiau ein cyd-ddynion yn ymddibynu arnom i gael eu hachub. Nyni yw Iachawdwyr y byd, a phawb sydd yn feddiannol ar gariad Crist, a deimlant i aberthu pob peth er mwyn yr achos gogoneddus hwn, ac a ddywedant, Nid ein meddwl ni, nid ein ffordd ni, ac nid ein hewyllys ni a wneler, ond ewyllys Duw.

Wedi ychydig o eiriau gan y Llywydd Phillips, yna canwyd "Terfynu wnawn yn awr;" a therfynwyd y Gymmanfa trwy weddi gan y Llywydd S. W. Richards.

(*I'w barhau.*)

CAN YMADAWOL.

FFARWEL, fy mrodyr hoff i gyd,
A'm holl chwiorydd tirion,
'Rwyf bron a 'madael â fy ngwlad,
I ddechreu'm taith i Seion:
Fe fydd hiraeth arnaf beunydd,
Am eich gweled oll yn ddedwydd,
Wedi myned o'r caethiwed,
A chael derbyn gwir ymwared,
Yn y Dyffryn dedwydd draw,
Lle daw yr holl ffyddloniaid.

Mi dreuliais amryw flwyddi maith,
Yn eich cwmpeini'n ffyddlon,
Gan roddi i chwi ymborth pur,
A'ch cadw'n iach eich calon:
Mi ddymunaf i chwi beunydd,
Fyw'n gytun a charu'ch gilydd,
Byw yn ufydd idd eich Llywydd,
Fel y byddoch oll yn ddedwydd,
Yn mwynhau holl ddoniau'r Nef,
Rhan hyfryd mewn llawenydd.

Fe roddwyd rhai'n gan Iôr ein Tad,
O fewn ei eglwys wiwlon,
Prophwydi, apostolion gwiw,
Bugeiliaid ac athrawon,
Idd eich harwain at berffeithrwydd,
Trwy ffyddlondeb a diwydrwydd,

Gan ofalu idd eich dysgu
'N holl orch'mynion pur yr Iesu,
  Y rhai a roddwyd i chwi'n llon,
Trwy gariad i'ch gwaredu.

Yn awr, cyn gorphen hyn o gân,
  Dymunwn fod yn drefnus,
Gan roi fy mendith i chwi oll,
  Fel byddoch yn gysurus;
Bod yn barod o un bwriad,
Nid mewn llid, ond llawn o gariad,
Gyda'ch gilydd o un galon,
Fel dewr weision a morwynion,
  I adeiliadu Teyrnas Iôr,
A bod yn gyd-'tifeddion.

Aberamman. JOHN EDMUNDS.

AMRYWIAETHAU, &c.

CAEL rhan o dda y byd sydd yn drugaredd; ond cael y byd yn rhan sydd yn drueni.

NID yw dynion beilchion byth yn ennill cyfeillion; mewn llwyddiant, nid ydynt hwy yn adnabod neb; ac mewn aflwyddiant nid oes neb yn eu hadnabod hwy.

Y FONWENT yw y farchnadfa, lle mae pethau y byd hwn yn cael eu cywir brisio.

CYFIAWNDER DUW.

Rhyfeddol yw cyfiawnder Duw,
Weinyddodd ef i ddynol ryw,
Yn ol ei feddwl Ef ei hun,
Ac nid 'nol chwant a mympwy dyn.

Merthyr. W. LEWIS.

TALIADAU O MAWRTH 11 HYD MAWRTH 17.—Sir Fynwy, 1s 2c; Llanelli, £1 8s; Gorllewin Morganwg, £10; Dyffryn Conwy, 15s; Sir Ddinbych, £1; Caerdyf, 14s; Aberdar, 10s; Cwmbach, £1 2s; Rymni, £1 0s 6c; Merthyr, 9s 10c; Cefn, 14s 6c; Ffynnon-Tydfil, 2s.—Cyfanswm, £17 17s.

CYFEIRIADAU.—Thomas Jeremy, care of Isaac Jones, Weaver, Quay-street, Carmarthen.—John Parry, High Gate, St. George, near St. Asaph, Denbighshire.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 13.] MAWRTH 26, 1853. [CYF. V.

PRIODAS NEFOLAIDD:

DADGUDDIAD AR Y DREFN BATRIARCHAIDD O BRIODAS, NEU AMLEDD GWRAGEDD.

A roddwyd i Joseph Smith, y Gweledydd, yn Nauvoo, Gor. 12, 1843.

[Allan o'r "Seer."]

[CYFEIRIWN y darllenydd i'r UDGORN, Rhif. 1 o'r gyfrol hon, lle y mae y Dadguddiad uchod yn gyhoeddedig eisoes, yn lle ei gopïo yma fel y gwneir yn y "Seer," a dechreuwn gyda y sylwadau sydd yn canlyn y Dadguddiad, fel y canlyn:—]

Mae Amledd Gwragedd yn athrawiaeth dra phoblogaidd yn mysg y rhan fwyaf o ddynolryw yn yr oes hon. Arferir hi gan genedloedd mwyaf galluog Asia ac Affrica, a chan genedloedd lliosog a breswyliant ynysoedd y môr, a chan genedloedd brodorol y byd mawr newydd. Mae y gyfundraeth un-wreigaidd yn gyfyngedig i ychydig o genedloedd bychain a breswyliant Ewrop, ac i'r rhai o ddechreuad Ewropaidd ag ydynt yn cyfanneddu America. Cyfrifir gan haneswyr galluocaf ein hoes, fod oddeutu pedair rhan o bump o drigolion y byd yn credu ac yn ymarferyd, yn ol eu gwahanol gyfreithiau, yr athrawiaeth o Amledd Gwragedd. Os yw poblogrwydd athrawiaeth yn gyferbyniol i'r nifer sydd yn credu ynddi, yna mae yn canlyn fod y gyfundraeth o Amledd Gwragedd, yn bedwar gwaith mwy poblogaidd yn mhlith trigolion y ddaear, nâ'r gyfundraeth Un-wreigaidd.

Mae y cenedloedd hyny ag ydynt yn ymarfer â'r athrawiaeth o Amledd Gwragedd yn ei ystyried mor rhinweddol ac mor iawn i ddyn gael amryw wragedd, ag yw iddo gael dim ond un. Gan hyny, y maent wedi gwneyd cyfreithiau, nid yn unig er mwyn rhoddi yr hawl hon i'w deiliaid, eithr hefyd er mwyn eu hamddiffyn ynddi, a chospi yr holl rai hyny a droseddant ar burdeb y cyfammod priodasol trwy gyflawni godineb ag unrhyw un o wragedd ei gymmydog. Nid yw y cenedloedd hyny yn ystyried fod yn bosibl i ddyn gyflawni godineb gydag unrhyw un o'r menywod y priodwyd ef â hwynt yn ol eu cyfreithiau hwy. Mae yr hiliogaeth a gyfodir i'r gwr trwy bob un o'i wragedd, yn cael eu hystyried oll yn gyfreithlawn, a gwneir darpariaethau yn eu cyfreithiau gogyfer â'r plant hyny, yr un fath â phe byddent yn blant un wraig. Mae godineb, puteindra, a phob ymddygiad anrhinweddol rhwng y rhywiau, yn cael eu cospi yn llym ganddynt. Yn wir, ystyrir Aml-wreigiaeth yn eu plith hwy, nid yn unig yn rhinweddol a chyfreithlawn, eithr yn attalfa neu rwystr mawr rhag godineb a chyssylltiadau anghyfreithlawn, y rhai ydynt yn mhlith y drygau mwyaf â pha rai y mellditdhir y cenedloedd, ae yr achosir llawer iawn o ddyoddefiadau a thrueni, difrod a marwolaeth; gan ddisylfaenu unig sylfaen dedwyddwch, a dinystrio cyfansoddiad cymdeithas, ac heddwch y cylch teuluaidd.

Mae rhai o genedloedd Ewrop ag sydd yn credu yn y gyfundraeth un-wreigaidd, mewn gwirionedd wedi gwahardd amledd gwragedd trwy eu cyfreithiau; a'r canlyniadau ydynt, fod yr holl wlad yn eu mysg yn cael ei llenwi gan yr ymarferiadau mwyaf ffiaidd; y mae godineb a chyssylltiadau anghyfreithlawn yn ffynu trwy eu holl bentrefi, trefi, dinasoedd, a lleoedd gwledig, i raddau erchyll. Ac yn mhlith rhai o'r cenedloedd yma y mae'r ceuffosydd hyn o ddrygioni, gresyni, a thrueni, yn cael eu trwyddedu trwy y gyfraith; tra yr arswydai eu duwioldeb yn ddirfawr i awdurdodi trwy y gyfraith y gyfundraeth o Amledd Gwragedd, fel ei mabwysiadir gan lawer o'r cenedloedd cymmydogaethol.

Nid yw Ffurf-lywodraeth a chyfreithiau yr Unol Daleithiau, gan eu bod wedi eu sylfaenu ar egwyddorion rhyddid, yn ymyraeth â pherthynasau priodasol, eithr yn gadael y genedl yn rhydd i gredu ac ymarfer yr athrawiaeth o Amledd Gwragedd, neu gyfyngu eu hunain i'r gyfundraeth un-wreigaidd, fel y dewisant. Mae hyn megys y dylai fod: gadawa gydwybod dyn yn dd-

gaethiwed, a chyhyd ag y byddo heb niwaidio neb, ac heb droseddu ar iawnderau ereill, gadewir ef yn rhydd gan y Ffurf-lywodraeth i briodi un wraig, neu amryw, neu ddim un, a bydd yn gyfrifol i Dduw am gyfiawnder neu anghyfiawnder ei berthynasau teuluaidd.

Mae y Ffurf-lywodraeth yn gadael y gwahanol Daleithiau a Thiriogaethau i wneyd y cyfryw gyfreithiau ag a welant hwy addasaf o barthed i Briodasau, os na throseddant ar iawnderau cydwybod a'r rhyddid a sicrheir yn yr ysgrif gyssegredig hono. Gan hyny, pe byddai rhyw Dalaeth neu Diriogaeth yn teimlo i wneyd cyfreithiau er sicrhau i bob un o'i deiliaid yr hawl o briodi amryw wragedd, byddai y cyfryw gyfreithiau yn berffaith unol â'r Ffurf-lywodraeth; o ganlyniad, mae y gwahanol Daleithiau a Thiriogaethau yn ymarferyd y gyfundraeth un-wreigaidd o ddewisiad, ac nid o herwydd eu bod o dan unrhyw rwymau i wneuthur felly gan y Ffurf-lywodraeth Genedlaethol. Yn wir, yr ydym yn ammau yn fawr pa un a oes gan unrhyw Dalaeth neu Diriogaeth hawl gyfreithlawn i wneyd cyfreithiau yn gwahardd yr athrawiaeth o Aml-wreigiaeth, lle y mae yn cael ei harferyd gan gymdeithasau crefyddol, fel mater o gydwybod neu fel athrawiaeth o'u credo grefyddol. Mae yr erthygl cyntaf o'r Diwygiadau yn y Ffurf-lywodraeth, yn dywedyd yn bendant, "Ni chaiff Congress wneyd cyfraith yn ynghylch sefydliad crefydd, neu *wahardd y rhydd ymarferiad o honi.*" Yn awr, os nad oes hyd y nod gan y Congress ei hun awdurdod i wneyd cyfraith "yn gwahardd rhydd-ymarferiad Crefydd," yna pa faint llai sydd gan ryw Dalaeth neu Diriogaeth i wneyd cyfraith felly?

Yr oedd yr athrawiaeth o Amledd Gwragedd yn cael ei chredu a'i hymarferyd gan Abraham, tad y ffyddloniaid; ac yr ydym yn cael allan, tra yr oedd efe yn yr ymarferiad hwn, fod angylion Duw yn fynych yn gweinyddu iddo, ac unwaith yn ciniawa gydag ef; a bod Duw wedi amlygu ei hun iddo, ac yn cyd-ymddyddan ag ef. Ni wnaeth Duw na'i angylion geryddu Abraham am fod yn Aml-wreigiwr, eithr yn y gwrthwyneb, yr Hollalluog a'i bendithiodd yn fawr ac a roddodd addewidion iddo ynghylch Isaac ac Ishmael, gan eglur ddangos i Abraham ymarferyd yr hyn a elwir Aml-wreigiaeth dan gymmeradwyaeth yr Hollalluog. Yn awr, os cafodd tad y ffyddloniaid ei fendithio felly, yn ddiau ni ddylai gael ei ystyried yn anghrefyddol i'r ffyddloniaid, y rhai a

elwir yn blant iddo, gael rhodio yn ôl traed eu tad Abraham. Yn wir, pe buasai yr Arglwydd ei hunan, trwy ei brophwyd santaidd, yn rhoddi rhagor o wragedd i'w weision, megys ag y rhoddodd hwynt i'r prophwyd Dafydd, buasai yn bechod mawr ynddynt i wrthod yr hyn y mae Ef yn roddi. Mewn amgylchiad felly, byddai yn fater o gydwybod gyda hwynt, ac yn ran o'u crefydd, a byddent yn rhwym o weithredu eu ffydd yn yr athrawiaeth hon, a'i hymarferyd, neu gael eu condemnio; gan hyny, ni fyddai gan y Congress hawl i wahardd rhydd-ymarferiad y rhan hon o'u crefydd; ac ni fyddai gan y Taleithiau neu y Tiriogaethau hawl gyfreithlawn, i wneyd cyfraith "yn gwahardd y rhydd-ymarferiad o honi." Yn awr, y mae rhyw gymdeithas grefyddol, a elwir Ysgydwyr (*Shakers*), yn credu nad yw yn iawn iddynt hwy briodi hyd y nod un wraig; byddai yn anghyfreithlawn yn ddiau i'r Congress neu y Taleithiau i wneyd cyfraith i orfodi pawb i briodi pan o ryw oedran neillduol, oblegid byddai yn troseddu ar iawnderau cydwybod yn mysg yr Ysgydwyr, a chaent hwythau eu gwahardd i rydd-ymaferiad o'u crefydd.

Oddiwrth y Dadguddiad blaenorol, a roddwyd trwy Joseph y Gweledydd, gwelir fod Duw mewn gwirionedd wedi gorchymyn i rai o'i weision gymmeryd rhagor o wragedd, ac wedi nodi allan rhyw ddyledswyddau o barthed i'r seremoni briodasol, gan ddangos fod yn rhaid iddynt gael eu priodi dros amser a thros bob tragywyddoldeb, a chan ddangos y manteision a geir mewn sefyllfa ddyfodol trwy yr undeb tragywyddol hwn, a chan ddangos etto yn mhellach, os gwrthodent ufyddhau i'r gorchymyn hwn, ar ol i'r gyfraith gael ei hegluro iddynt, y caent eu damnio. Mae y dadguddiad hwn, ynte, yn ei wneyd yn fater o gydwybod yn mhlith Saint y Dyddiau Diweddaf oll; ac y maent hwy yn ei gofleidio fel rhan a chyfran o'u crefydd, ac yn llwyr gredu nas gellir eu hachub a'i wrthod. A oes hawl, ynte, gan y Congress i wneyd cyfreithiau er "gwahardd" i Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf "*rydd-ymarferiad*" yr erthygl hon o'u crefydd? A oes gan ryw rai o'r Taleithiau neu Diriogaethau hawl gyfreithlawn i wneyd cyfreithiau "yn gwahardd y rhydd-ymarferiad o'r grefydd" ag y mae Eglwys y Saint yn cydwybodol a chywir gredu sydd yn anghenrheidiol er eu hiachawdwriaeth? Nac oes; nid oes ganddynt y fath hawl.

Mae gan Saint y Dyddiau Diweddaf yr ymddiried mwyaf yn yr holl ddadguddiadau a roddwyd trwy Joseph y Prophwyd; a hwy a roddent eu bywydau i lawr, ac a ddyoddefent ferthyrdod, yn gynt o lawer nag y gwadent y dadguddiadau lleiaf erioed a roddwyd iddo. Yn un o'r dadguddiadau trwyddo ef, darllenwn i Dduw gyfodi i fyny ddynion doeth a'u hysbrydoli i ysgrifenu Ffurf-lywodraeth ein gwlad, fel y caffai rhyddid y bobl ei gadw, yn ol yr ewyllys rydd a roddodd Efe iddynt; fel y byddai pob dyn yn gyfrifol i Dduw ac nid i ddyn, mor bell ag y mae athrawiaethau crefyddol a chydwybod yn dal cyssylltiad. A pha fwyaf y sylwn ar yr offeryn cyssegredig hwnw, a luniwyd trwy ddoethineb ein tadau enwog, mwyaf i gyd y gorfodir ni i gredu fod gallu anweledig yn eu llywodraethu, eu hyfforddi, a'u cyfarwyddo wrth osod sylfaen rhyddid ar y byd mawr gorllewinol hwn. I'r wlad hon gall y Mahomedan—yr Hindw—y Chinëad—ymfudo, a phob un i ddwyn gydag ef ei ugain o wragedd, a'i gant o blant, ac ni wna Ffurf-lywodraeth ogoneddus ein gwlad ymyraeth â'i berthynasau teulnaidd. O dan faniar lydan y Ffurf-lywodraeth, efe a amddiffynir yn ei holl gyssylltiadau teuluaidd; nid oes hawl gan neb i dynu rhyw rai o'i wragedd neu ei blant oddi wrtho. Felly yr un modd, o dan blygiadau llydain y Ffurf-lywodraeth, medda Cynnullfa Ddeddfwrol Tiriogaeth Utah yr hawl o reoleiddio eu perthynasau priodasol, ac amddiffyn pob un o'u dinasyddion yn yr hawl o briodi un neu lawer o wragedd, megys y bo yr amgylchiad. Pe diddymai y Congress y cyfreithiau hyny, nis gallent wneyd hyny ar y tir o'u bod yn groes i'r Ffurf-lywodraeth. Ac hyd y nod pe diddymid hwynt gan y Congress, etto ni fyddai un gyfraith yn Utah, yn gwahardd y rhydd ymarferiad o'r hawl grefyddol hono: ac nid yw dinasyddion Utah yn teimlo tuedd i basio y fath weithred anghyfreithlawn ag a droseddai ar iawnderau mwyaf cyssegredig cydwybod.

Mae gan draddodiad ac arferiad ddylanwad mawr ar genedloedd. Mae defodau hir sefydledig, pa un bynag a fyddont yn iawn neu gyfeiliornus, yn dyfod yn gyssegredig yn nghyfrif dynolryw. Y cenedloedd hyny ag ydynt wedi bod yn ymarferol er ys cyn cof â'r hyn a elwir yn Aml-wreigiaeth, a ystyrient gyfraith yn ei ddiddymu, fel yr eithafnod o anghyfiawnder a gorthrymder; byddai i'r meddylddrych o gael eu cyfyngu i'r gyfundraeth

un-wreigaidd, gael ei ystyried nid yn unig yn orthrymus ac anghyfiawn, eithr yn hollol wrthun a dirmygus; ystyrid ef yn gyfnewidiad ar hen arferion, defodau, a chyfreithiau cenedloedd lliosog a gallnog; yn gyfnewidiad o'r cymmeriad gwaethaf, a'i duedd i ddinystrio iawnderau a rhagorfreintiau mwyaf cyssegredig cymdeithasau teuluaidd—i ddadymchwelyd hyd y nod sylfaeni iawnderau personol, y rhai a wnaed yn anwyl a chyssegredig trwy gael eu trosglwyddo i waered iddynt hwy o'r oesoedd mwyaf henafiaethol.

Ar y llaw arall, y cenedloedd Ewropaidd, y rhai am ganrifoedd ydynt wedi eu caethiwo gan gyfraith wrth yr athrawiaeth o unwreigiaeth, a'i hystyrient yn gyfnewidiad enbyd ar arferion eu tadau i ddiddymu eu cyfreithiau rhwymiadol, ac i roddi rhyddid, yn ol cyfundraeth aml-wreigiaeth. Arferiad, ynte, i raddau mawr, sydd yn ffurfio cydwybod cenedloedd a phersonau o barthed i'r perthynasau priodasol. Mae arferiad yn achosi i bedair rhan o bump o boblogaeth y byd i benderfynu fod Aml-wreigiaeth, fel ei gelwir, yn ymarferiad da, ac nid drwg; arferiad hefyd a achosa i'r gweddill, neu y pummed ran sydd ar ol, i benderfynu yn groes i'r mwyrif mawr.

Y personau hyny a feddant nerth meddwl digonol i ymddadrys yn llwyr oddiwrth ddylanwad arferiad, ac i chwilio i mewn i'r athrawiaeth o Amledd Gwragedd, dan oleuni Rheswm a Dadguddiad, a gant eu cymhell i'r penderfyniad ei bod yn athrawiaeth o darddiad dwyfol; ei bod yn cael ei chofleidio a'i harferyd dan gymmeradwyaeth ddwyfol, gan y dynion cyfiawnaf a fuont byw erioed ar y ddaear: yr oedd Prophwydi a Phatriarchiaid santaidd, y rhai a ysbrydolid gan yr Ysbryd Glân—y rhai a amgylchynid gan weledigaethau yr Hollalluog—y rhai a ymddyddanent ag angylion santaidd—y rhai a welent Dduw wyneb yn wyneb, ac a ymddyddanent ag Ef megys yr ymddyddana gwr â'i gyfaill—yn "Aml-wreigwyr," hyny yw, yr oedd ganddynt amryw wragedd—cyfodasant i fyny lawer o blant trwyddynt—ac ni cheryddwyd hwynt erioed gan yr Ysbryd Glân, na chan angylion, na chan yr Hollalluog, am gredu ac ymarferyd â'r fath athrawiaeth: yn y gwrthwyneb, pob un o'r "Aml-wreigwyr" hyn a dderbyniodd, trwy ddadguddiad, addewidion, a bendithion, iddo ei hun, i'w wragedd, ac i'w blant lliosog, y rhai a anwyd iddo gan ei wragedd lliosog. Yn mhellach, fe roddodd yr Arglwydd ei hun

ddadguddiad i wahanol wragedd yn perthyn i'r un gwr, gan ddadguddio iddynt y bendithion mawrion a orphwysai ar eu hiliogaeth; yr oedd angylion hefyd yn cael eu danfon i'w cysuro a'u bendithio; ac nid ydym mewn un enghraifft yn cael allan eu bod yn cael eu ceryddu am ymuno mewn priodas ag "Aml-wreigiwr." Yn wir, fe roddodd yr Arglwydd ei hun gyfreithiau, nid i wahardd "Aml-wreigiaeth," eithr i ddangos ei ewyllys o barthed i'r plant a gyfodid i fyny gan wahanol wragedd yr un gwr; ac yn mhellach, fe weinyddodd yr Arglwydd ei hun wrth roddi i Dafydd holl wragedd Saul; digwyddodd hyn hefyd, pan yr oedd gan Dafydd amryw wragedd eisoes, y rhai a gymmerasai efe yn flaenorol: o ganlyniad, gan i'r Arglwydd yn ddiau roddi i fynwes Dafydd holl wragedd Saul, yr oedd yn rhaid ei fod, nid yn unig yn cymmeradwyo "Aml-wreigiaeth," eithr ei chadarnhau a'i sefydlu ar sylfaen gadarn, trwy roddi y gwragedd ei hun, yr un fath ag y rhoddodd Efa i Adda. Gan hyny, mae y cyfryw ag ydynt wedi llwyr ymddïosg oddiwrth ddylanwad arferion cenedlaethol, ac sydd yn barnu y mater hwn trwy air Duw, yn cael eu gorfodi i gredu fod Amledd Gwragedd yn cael ei gymmeradwyo unwaith, dros lawer o oesoedd, gan yr Hollalluog; a thrwy ymchwiliad pellach etto i'r oraclau dwyfol, ni chant un awgrymiad fod y sefydliad dwyfol hwn erioed wedi ei ddiddymu. Yr oedd yn sefydliad, nid a ddechreuodd dan gyfraith Moses, eithr lawer o amser cyn hyny; ac yn lle cael ei ddiddymu gan y gyfraith hono, cafodd ei gymmeradwyo a'i gario yn y blaen: a phan ddaeth Crist i gyflawni y gyfraith hono, ac i'w dileu trwy ddwyn i mewn gyfammod gwell, ni ddifododd Efe y gyfundraeth o amledd gwragedd: gan nad oedd wedi cael ei dechreuad dan y gyfraith hono, nid oedd yn cael ei gwneyd yn ddirym pan gafodd y gyfraith hono ei dileu. Yn wir, yr oedd llawer o bethau mewn cyssylltiad â'r gyfraith ag na ddilëwyd pan gyflawnwyd y gyfraith; megys, er enghraifft, y deg gorchymyn, y rhai yr oedd y bobl o dan gyfammod yr Efengyl yn rhwym etto o'u hufyddhau; ac hyd nes y cawn ryw gyfraith o eiddo Duw yn dileu ac yn gwahardd amledd gwragedd, gorfodir ni i gredu ei fod yn osodiad dwyfol; ac yn mhellach, gorfodir ni i gredu, os ymwneir â'r gosodiad hwn yn awr, o dan yr un egwyddorion ag oedd yn llywodraethu y santaidd brophwydi a phatriarchiaid, y gwna Duw ei gymmeradwyo yn bresennol gymmaint â'r pryd hyny; a bod y

personau a'i hymarferant yn gydwybodol ac onest, yr un mor anrhydeddus yn ngolwg Duw â'r rhai nad oes ganddynt ond un wraig. Ac fe ddylai yr hyn sydd yn anrhydeddus gerbron Duw, fod yn anrhydeddus gerbron dynion; ac ni ddylai neb gael ei ddiystyru pan y mae yn gweithredu gyda phob cydwybod dda ar unrhyw egwyddor o athrawiaeth; ac ni ddylai fod cyfreithiau yn un o'r Taleithiau neu'r Tiriogaethau i orfodi unrhyw ddyn i weithredu yn groes i gyfarwyddiadau ei gydwybod ei hun; eithr fe ddylai pob un mewn pob materion crefyddol gael ei adael at ei ddewisiad ei hun, ac felly i fod yn gyfrifol i Dduw, ac nid i'w gyd-ddyn.

Os yw pobl y wlad hon yn gyffredinol wedi ffurfio penderfyniadau gwahanol i ni ar y pwnc hwn; ac os ydynt wedi cofleidio crefyddau mwy cydrywiol â'u meddyliau na chrefydd y Saint, dywedwn wrthynt, fod iddynt roesaw i'w golygiadau crefyddol eu hunain; ni ddylai y cyfreithiau ymyraeth ag ymarferiad eu hiawnderau crefyddol. Os na allwn ni eich argyhoeddi trwy reswm, na thrwy air Duw, fod eich crefydd yn gau, nis gwnawn ni eich erlid, eithr cynnaliwn chwi yn y rhagorfreintiau a gadarnheir gan Siartr fawr Rhyddid Americanaidd: ninnau a ofynwn oddiwrthych chwithau yr un haelioni,—amddiffynwch ni yn yr ymarferiad o'n hiawnderau crefyddol—argyhoeddwch ni o'n cyfeiliornadau mewn athrawiaeth, os meddwn rai, trwy reswm, trwy ymresymiadau arbwyllegol, neu trwy air Duw, ac ni a fyddwn bob amser yn ddiolchgar am y wybodaeth, a chewch chwithau bob amser feddu yr adfyfyrdod pleserus ddarfod i chwi fod yn offerynau yn nwylaw Duw i achub eich cyd-greaduriaid o'r tywyllwch a ellwch chwi weled yn amgylchynu eu meddyliau. Deuwch, gan hyny, ac ymresymwn ynghyd, gan ymdrechu darganfod y gwir oleuni ar bob pwnc perthynol i'n dedwyddwch tymmorol a thragywyddol; ac os anghytunwn yn ein barnau, priodolwn hyny i wendid ac anmherffeithrwydd ein natur syrthiedig, a thrugarhawn wrth ein gilydd, gan ymdrechu gydag amynedd ac addfwynder i adferyd o gyfeiliornad, ac achub yr enaid anfarwol oddiwrth farwolaeth ddiddiwedd.

(I'w barhau.)

POB PETH YN CYD-WEITHIO ER DAIONI I BLANT A PHOBL DDUW.

Mae plant a phobl Dduw yn rhy barod i anghredu fod "pob peth yn cyd-weithio er daioni" iddynt hwy, pan ddelo profedigaethau, a themtasiynau oddiwrth y byd, y cnawd, a'r diafol i'w cyfarfod; er hyny, mae y gair yn wirionedd ag sydd yn rhy eglur ei wadu. Mae dyn pan ar y ddaear mewn sefyllfa o brawf, a'r cyfryw fydd yn caru Duw, ac yn cadw ei orchymynion, bydd pob peth ag sydd yn dyfod i'w gyfarfod, megys yn cyd-weithio er daioni iddo. Mae llawer yn proffesu eu bod yn caru Duw, ac yn cadw ei orchymynion, pan fyddant mewn hawddfyd, &c.; ond pan ddelo rhyw brofedigaeth, neu demtasiwn i'w cyfarfod, maent yn cael eu gorchfygu yn hollol; a hyny, o herwydd nad oedd ganddynt yn flaenorol wir sêl dros gariad Duw, nac ychwaith wir ymdrech i gadw ei orchymynion. Ond gan nad pa mor aml fydd y profedigaethau a ddaw i gyfarfod â'r gwir Saint, er y costia iddynt wneyd "ymdrech deg," etto deuant allan megys aur o'r ffwrnais, yn fwy pur nag erioed o'r blaen; ac yna dywedant fod yr "oll wedi cyd-weithio er eu daioni a'u perffeithiad," a thystiant eu bod wedi cael mwy o brawf o allu eu Duw, ac o'i ddaioni anfeidrol tuag atynt yn y cyfryw brofedigaeth nag erioed o'r blaen, er eu bod wedi teimlo eu hunain braidd bron a cholli eu gafael ar addewidion eu Duw; ond o herwydd eu penderfyniad diysgog, hwy a gawsant nerth yn ol y dydd, a chymhorth yn ol yr achos, gan yr Hwn sydd yn edrych arnynt, ac yn dywedyd wrthynt, Fy mhlant, y mae pob peth yn cyd-weithio er daioni, i'r rhai sydd yn fy ngharu i, ac yn cadw fy ngorchymynion.

Gallasem brofi yr egwyddor hon, trwy yr Hen a'r Newydd Destamentau, sef fod pob amgylchiad a phrofedigaeth, a ddaeth i gyfarfod plant a phobl Dduw yn y gwahanol oruchwyliaethau, wedi cyd-weithio er eu daioni a'u perffeithiad. Ond ni chafodd neb o saint y dyddiau gynt fwy, na chymmaint o brawf o eirwiredd y geiriau uchod, ag a gafodd Saint yr oes hon. Er enghraifft, gwnawn sylwi fel hyn:—Pan oedd yr Eglwys yn ei babandod, ac ond ychydig iawn wedi cymmeryd aelodiaeth ynddi, gallesid meddwl os byddai iddi gael llonydd oddiwrth erlidigaethau, &c., y byddai iddi lwyddo; ac yn wir, yr oedd

gan ei Phen-bugail Mawr, sef Crist, fwriad iddi lwyddo, nid yn unig mewn un ardal, eithr dros wyneb yr holl ddaear. Ond pa fodd y bu? Pan oedd yr Eglwys, fel y dywedais, yn ei babandod, ac ychydig wedi ei choflеidio, ac wedi derbyn o ddoniau hyfrydol yr Ysbryd Glân ynddi, fe gynhyrfodd plant y fall, a dechreuasant erlid y fychan, gan ei hyspeilio o'i meddiannau; ac yn awr, gorfu i rai o'i swyddogion, yn henuriaid, ac offeiriaid, &c., fyned yma, ac ereill fyned draw, a'r lleill i grwydro ar hyd y wlad i chwilio am le. Fe ddywedai dyn ystyriol, trwy ei ddychymmyg ei hun fel hyn:—"O'r fath drueni, fod yr Eglwys wedi cael ei herlid, a'i hyspeilio, &c., pan yr oedd mor ieuanc; dichon pe byddai yn cael esmwythdra, y byddai iddi gynnyddu a dyfod yn flodeuog, ond yn awr y mae yn cael ei difodi." Na, yr oedd ei phrophwyd, y swyddogion, a'r aelodau yn gyfryw ag oedd yn "caru Duw, ac yn cadw ei orchymynion;" gan hyny, yr oedd ganddynt ffydd y byddai i bob peth gyd-weithio er daioni iddynt hwy, ac felly y bu. Yr oedd yr Eglwys ar y cyntaf mewn un lle; wedi hyny cawsant eu gwasgaru gan erlidigaeth. Amcan yr erlidwyr oedd dystrywio y Saint oddiar wyneb y ddaear; ond fe ddarfu iddynt gael eu siomi, trodd y cwbl allan er daioni; er fod y Saint wedi cael eu gwasgaru a'u hamddifadu o gyfeillach eu gilydd i raddau pell, etto yr oeddynt yn derbyn yn helaethach o ddyddanwch yr Ysbryd Glân. Ac yn yr amgylchiadau hyn, yr oeddynt yn ddiwyd yn llafurio, gan gyhoeddi Efengyl Crist yn allu Duw, er iachawdwriaeth i'r sawl a gredai; a thystient i'r bobloedd fod Duw wedi adferyd yr Efengyl dragywyddol i'r ddaear, yn ei llawn bendithion megys cynt; a'r canlyniad oedd, fod y rhai onest eu calonau yn dylifo i'r Eglwys, wrth yr ugeiniau mewn gwahanol fanau; ac yn fuan yr oedd y rhai hyny yn cael tystiolaeth o'r Efengyl, ac yn mwynhau doniau grasusol yr Ysbryd Glân. Gwelwn wrth hyn, fod yr erlidigaeth wedi cyd-weithio er daioni a chynnydd yr Eglwys, trwy i'r Saint gael eu gwasgaru ar hyd y ddaear, gan hau yr hâd da yn mhob man lle yr oeddynt yn myned, a'r Arglwydd yn eu cysuro, ac yn cadarnhau eu cenadwri, trwy amryw nerthoedd, a doniau yr Ysbryd Glân. Nid unwaith, na dwywaith, y bu erlidigaethau o'r natur hyn ar Saint Duw, ar gyfandir yr Americ; ond cyd-weithiodd yr oll er cynnydd yr Eglwys mewn rhifedi, ac er ei pherffeithiad trwy ddyoddefiadau, &c. Er i'r Gweled-

ydd gaol ei ladd, a'i frawd gydag ef; ac er i'r Eglwys orfod ffoi i'r anialwch diffaeth, gan adael tai, tiroedd, a'u holl gyfoeth braidd ar ol, yn nwylaw eu hyspeilwyr, bu Duw ganddynt, gan eu harwain am gannoedd o filltiroedd trwy yr anialwch maith; cawsant ddoethineb gan eu Duw i ddofu llid anwariaid ysglyfaethgar y goedwig; ac y mae eu llais heddyw, mewn dyffrynoedd bras rhwng mynyddoedd uchel, yn adsain yn hyfryd, fod "*pob peth* yn cydweithio er daioni i'r sawl sydd yn caru Duw, ac yn cadw ei orchymynion Ef."

Byddai yn felys genym sylwi yn fanylach, ar ymddygiadau plant y byd at deulu Duw yn yr oes hon, ond ni chaniatâ amser ar hyn o bryd. Ond yn fyr, gwnawn alw i gof y darllenydd, am ddechreuad y Saint yn Nghymru. Er ys tua deg mlynedd yn ol, mwy neu lai, daeth un o henuriaid Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf i gylchoedd Merthyr-Tydfil, yr hwn a bregethodd y gair megys y mae yn yr Iesu, a chymmerodd rhai eu bedyddio ganddo, yn enw Iesu Grist er maddeuant pechodau, a thrwy arddodiad ei ddwylaw, derbyniasant ddoniau yr Ysbryd Glân. Yna, aeth y rhai hyny i blith y gwahanol enwadau, gan dystio eu bod wedi derbyn Efengyl Crist, mewn nerth, ac mewn sicrwydd mawr, gan un o Saint y Dyddiau Diweddaf. Erbyn hyn, yr oedd y pleidiau crefyddol yn cynhyrfu; deuent i'r manau lle y byddai y Saint yn pregethu, gan feddwl dal ar yr athrawiaeth, a'i phrofi yn gau; tystient cyn treio mai felly y byddai. Ond yr oedd athrawiaeth y Saint mor ysgrythyrol, fel nad oedd gan y gelynion ddim mwy o le i'w gwrthwynebu ar dir rheswm neu ysgrythyr, nag oedd gan golomen Noah o le i roi ei throed ar dir sych. Wedi methu cael y Beibl yn erbyn y Saint, dechreuasant eu herlid, gan fyned i'r tai lle byddai y Saint yn pregethu, i ddiffodd y canwyllau, tori llestri, whan, a gwneuthur pob dirmyg a allasent, er mwyn gyru y Mormoniaid allan o'r wlad. Yr oeddent wrth hyn yn achosi cyffro yn mhlith y bobl, nes yr oedd llawer yn dyfod i wrandaw; ac wedi hyny, chwilient yr ysgrythyrau, a phleidient yr athrawiaeth, ufyddhaent iddi, yna cawsent dystiolaeth o'i dwyfoldeb. Pe gofynem i'r rhai hyny a ddaeth yn Saint, pa beth a'u tueddodd ar y cyntaf i fyned i wrandaw ar y Saint? Yr ateb gaem gan lawer fyddai, o herwydd fod cymmaint o erlid arnynt gan bawb, ac fod arnynt hwythau awydd i glywed beth oedd ganddynt. Felly, gwelwn, fod pob

erlid, dirmyg, a gwawd, wedi cyd-weithio er daioni, er dwyn y dynion onest eu calon i mewn i Eglwys Dduw. Yna, yr oedd pregethwyr, gweinidogion, offeiriaid, &c., yn dechreu cynhyrfu, gan chwythu bygythion yn erwin, yn erbyn y Saint druain, gan anerch eu gwrandawwyr yn debyg i hyn:—"Gyfeillion bach, mae y Seintiau yma wedi beichiogi ar gymmaint â mynydd mawr o wyrthiau! ond y maent yn methu esgor ar gymmaint â llygoden!! Twyll yw eu holl grefydd; mae oes y gwyrthiau wedi darfod. Dyma y tylwyth fu yn treio cerdded ar y dwr, ac yn methu. Un o'u blaenoriaid fu yn cynghori rhyw wraig i osod *bricks* yn y ffwrn, gan sicrhau y deuent allan yn fara gwyn hyfryd; ond er treio, fe fethwyd. Yn wir, gyfeillion, peidiwch rhoddi clust iddynt; maent yn darfod yn mhob man, a byddant wedi darfod yma cyn pen naw mis, gellwch gredu fy ngair i." Ai nid oedd y Saint yn cael eu niweidio yn awr? Na, cyd-weithiodd y cwbl er daioni; er cymmaint yr ystoriau a gyhoeddwyd gan eu gelynion, fe'u profwyd yn anwireddus, ac y mae eu holl brophwydoliaethau am ddarfyddiad y Saint, wedi eu profi yn gau gan amser. Ac y mae llawer o ddynion onest eu calon wedi gweled hyny yn awr. Gallem nodi cant a mil o ystoriau yn ychwaneg, sydd wedi eu taenu am y Saint trwy y wlad, ond y maent wedi bod er daioni i'r Saint, gan eu bod wedi eu profi yn anwireddus, er cywilydd i rai. Gallwn ddweyd fel ag y dywedodd y bardd,—

> "Er maint trwch y llwch a'r llaid,—a fwriwyd
> Ar fawredd Mormoniaid;
> Da yw'n ple—mae Duw o'n plaid,
> Er hyll floedd yr holl fleiddiaid!"

Ddarllenydd anwyl, gwel fod pob dyfais wedi methu er rhwystro yr Eglwys hon; yn mlaen yr â er gwaetha'r byd. Os daw rhwystrau etto, o ba natur bynag y byddont, bydd iddynt gyd-weithio er daioni i'r Saint. Paham? Am fod Duw wedi dweyd. A ydwyt ti, ddarllenydd, yn caru Duw, yn parchu ei Offeiriadaeth, ac yn cadw ei orchymynion? Os ydwyt, mawr yw dy fraint!

Tre-Sior, Merthyr. THOMAS HARRIES.

SECTARIAETH YN Y FAGL.

Cyfansoddwyd y pennillion canlynol ar ryw ddiwrnod yn yr Haf, pan anfonwyd am un o brif Barchedigion Morganwg i Aberamman, er dangos ffolineb penboethni y Saint yn credu a phregethu llywodraeth a theyrnasiad *naturiol* a phersonol Crist a'r Saint ar y ddaear, ynghyd â bod gallu ac awdurdod Duw wedi eu cyflwyno i'r ddaear yn y dyddiau diweddaf hyn,—yr hwn gyda llais taranllyd a grochlefai taw "ffolineb yw holl honiadau y Saint, ac mai chwedlau gwrachaidd, Pabaidd, Mahometanaidd, a phaganaidd ydynt oll; *o herwydd teyrnas y nefoedd*," eb efe, "o'*n mewn ni mae hono.*" Wel, wel, meddwn innau ynof fy hun, po bai genyf *garavan*, cyflogwn di i fyned trwy ddinasoedd, trefi, pentrefi, a holl leoedd cyhoeddus Prydain Fawr, &c., er dangos rhyfeddodau dy geudod: yn ymyl dy faintioli, ni fyddai holl fanau uchelion byd ond mân fymrynau: a chyda hyn cyffrowyd fy awen i lyfelu a ganlyn, ar y dôn, "Most Wonderful," neu ryw dôn arall, ni waeth pa un. Gyda pharch difyrus i'r Parchedig, yr hwn a'm parcha, ac a berchir genyf, y cyflwynir y *Reverendish Exhibition* hon.

Rhyw ddiwrnod yn 'r Haf, a'r bobl yn ymdyru,
Mewn awydd i wrandaw rhyw Barch. yn pregethu,
Yn rhywfodd, yn nghanol y bregeth ragorol,
Y llithrodd rhyw eiriau difyrus rhyfeddol.

BYRDWN.

Wrth weled peth fel hyn, pwy all feio y Mormon
Am chwerthin ha, ha, ha! am ben y Parchedigion?

Pan ydoedd yn nghanol yr hwyl fawr a'r gwaeddi,
Ni wnaeth ond braidd dianc rhag tyngu a rhegu;
Pan welodd ryw Sentyn fan draw ar ei gyfer,
Dyrchafodd ei hopren, gwnaeth olwg ysgeler.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

'Nol carthu ei geg, a gwneuthur ei 'stumiau,
Rhoes waedd gyda rheg, "Yn nghrog y bo'r Seintiau;
'Does fynwyf â gwel'd un o'r Seintiau yn unman—
'Run peth genyf weled y diafol ei hunan."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"Mae'n boendod y byd bod yn eu cymmydogaeth,
'Rwyf bron myn'd yn benwan yn swn eu hathrawiaeth;
Pa reswm, deallwch, fod Saint anllyth'renog,
A'u pregeth yn difa'n doethineb ardderchog?"
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"Rhyw haid felldigedig yw'r Seintiau hannercall,
Mae grym eu llefariad yn t'wyllu ein deall;
Mae swyn eu pregethu, fel cleddyf daufiniog,
Yn lladd holl bwerau y mwyaf talentog."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"'Rwy'n teimlo'u lleferydd yn blino 'nghydwybod,
Er na chyfaddefaf mo hanner fy nhrallod;
'Rwy'n gweddio yn ddirgel a dwys ar fy ngliniau,
'O, Arglwydd, gwna gyfraith i ladd yr holl Seintiau.'"
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Ar hyn dyna rywun yn gwaeddi'n y dyrfa,
"Hai ho, hwrli pwrli, daeth ffair fawr Gwylbarna;
Dydd arall y clywais yr un dull o siarad,
Pan fum i yn gwrando yn ffair yr Offeiriad."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"Wirionedd," medd hwn, "truenus yw'ch tynghed,
Mae'r byd ar ei osod a'i wyneb i waered;
Cymmerwch fy nghyngbor, gadewch hen alanas,
Yn wir gyda'r Seintiau mae meddiant o'r deyrnas."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"Pa deyrnas yw hono? a glywch chwi'r dyn penwan?"
"Pa deyrnas yw hono! taw, taw, a thaw'n fuan;
Clyw, Teyrnas y nefoedd wyf fi yn ei dadgan—
Gwir ydyw, er iti fy ngalw'n ddyn penwan."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"A galw fi etto, os myni, yn gythraul,
Yn wir dyna'r deyrnas a welwyd gan Daniel."
"'Run peth i ti dd'wedyd am gareg â thyllau,
A dweyd fod y deyrnas yn meddiant y Seintiau."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

"Gad heibio dy ferw, dy lol, a dy ddwndwr,
Paid bod mor rhyfygus ag amnau pregethwr;
'Dyw siarad fel hyna ond siarad hen grambo,
Can's, Teyrnas y nefoedd, o'n mewn ni mae hono."
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Wel, wel, ha, ha, ha! dyna siarad pensigil,
Fod teyrnas y nefoedd i gyd yn eich crombil;
Os gwir ydyw hyny, ni raid i chwi ofni,
Chwi ellwch wneyd busnes ryfeddol o honi.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

O brysur fach anwyl, rhyw olwg ysmala
Fydd gweled pregethwr â show yn ei fola;
Ni raid myn'd i Llundain, i'r murmur a'r mwstwr,
Cawn well Exhibition yn mola'r pregethwr.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

New York yr Americ, a dinas fawr Llundain,
Ni fyddant ond mymryn at fola y filain!
Hai, ho! dewch ynghyd, bob gradd heb wahaniaeth,
I wel'd prif ryfeddod yr holl greadigaeth.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Peth cyntaf gewch weled yn nesaf i'r galon,
Yn dyfod i'ch cyfarch, fydd deg o forwynion;
Yn nesaf at hyny, cewch weled hen wreigan,
Yn chwilio yn fanwl am ddernyn o arian.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Os trowch eich golygon i'r deau fan yma,
Cewch weled rhyw liaws â rhwyd yn pysgota;
Fan draw, ar eich cyfer, tu fewn i'r asenau,
Cewch weled yr hauwr yn hau 'r hyd y caeau.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Mae'r lle'n ddigon eglur, ni ellwch gamsynied,
Mae'r brif-ffordd a'r creigle yn amlwg i'w gweled;
Os sylwch, cewch weled yr hadau yn disgyn
Yn mhlith y drain 'spydded sy'n tagu yr egin.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Chwi welwch fod poethder yr haul wedi crino
Yr egin fu unwaith yn glaswyrdd flaguro,
A'r adar fan acw yn disgyn i ddifa ;—
On'd oes rhyw eangder mawr iawn yn ei fola?
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Edrychwch ychydig tu draw i'r lle dreiniog,
Cewch weled y mwstard yn tyfu'n ardderchog;
Ni raid i'r pregethwr gael mwstard i'w drafod,
Mae digon o hwnw yn tyfu'n ei geudod.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

(*I'w barhau.*)

AMRYWIAETHAU, &c.

Fe welwyd llun dinas Paris yn ddiweddar yn yr wybren uwch ei phen, megys pe byddai yn cael ei hadlewyrchu mewn drych, yr hyn a achosid, medd rhai, trwy gymmylau eiryog a dysclaer yn adlewyrchu. Dygwyddodd am naw o'r gloch yn y nos.

Ymddengys fod ymchwiliad mawr i egwyddorion y Saint yn Awstralia, a galwad anarferol am eu llyfrau: tra yn Unol Daleithiau America ymddengys fod Duw wedi rhoi y bohl i drwmgwsg, nes y maent yn hollol ddifater am efengyl ei Fab.

Nac ymffrostiwch yn ormodol yn eich iechyd na'ch nerth; ond tra yr ydych yn eu mwynhau, bendithiwch Dduw, a defnyddiwch bwynt er ei glod, rhag iddo ef eich amddifadu o honynt.

Bydded i'r egwyddor hon gael ei phlanu yn eich calon,—Nad oes dim i'w ennill trwy bechod, ond trueni; na dim i'w golli trwy dduwioldeb, ond uffern.

Taliadau o Mawrth 18 hyd Mawrth 24.—Dinas, £1 2s; Pontytypridd, 6s; Aberamman, 3s; Hirwaen, 2s; Georgetown, 7s 3c; Ffynnon-Tydfil, 5s 4c; Troedyrhiw, 5s; Llanfabon, 3s 6c. —Cyfanswm, £2 14s 1c.

☞ Terfyna pen chwarter y llyfrau y dydd olaf o'r mis presennol.

☞ Ymddengys y gweddill o'r Cynghor Cyffredinol Neillduol yn y nesaf.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 14.] EBRILL 2, 1853. [CYF. V.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 204.]

Y GORCHYMYN mawr cyntaf a roddodd Duw i ddynolryw, fel y mae yn ysgrifenedig yn yr Ysgrythyrau, oedd "*Ffrwythwch, ac amlhewch, a llenwch y ddaear*," (Gen. i, 28.) Y prif ddyben oedd poblogi y greadigaeth hon â myrddiynau o fodau deallgar a moesol, ar ei lun a'i ddelw Ef ei hun, wedi eu cynnysgaethu â galluoedd tebyg i Dduw, ac yn medru myned yn mlaen yn y radd odidog o ddedwyddwch, hyd nes y derbynient gyflawnder, a dyfod megys Duw, a chael eu gogoneddu ynddo Ef, ac yntau ynddynt hwy, fel y byddent yn un mewn gogoniant, ac mewn gallu, ac mewn llywodraeth. Yn hyn y mae Duw yn cael ei ogoneddu, oblegid fod miliynau ag ydynt yn y diwedd yn dyfod megys Efe ei hun, â pha rai y gall ymgyfeillachu, a'r rhai ydynt yn alluog i amgyffred a gwerthfawrogi holl gyflawnder ei briodoliaethau gogoneddus, a gweithredu gydag Ef yn yr undeb perffeithiaf, yn holl weithredoedd mawreddog y Greadigaeth. Yn hyn yma y mae llywodraeth yr Hollalluog yn cael ei heangu, trwy ychwanegiad bydoedd newydd, wedi eu poblogi â bodau ar ei ffurf ei hun, ac yn ol ei ddull ei hun. Ac yn hyn yma y mae llawenydd, a gorfoledd, a dyddanwch, yn teyrnasu yn mynwes y Creawdwr mawr, yn eu holl gyflawnder a'u perffeithrwydd, oblegid ei fod Ef yn ymarferyd ei anfeidrol ddaioni yn ffurfiad bydoedd dirifedi, wedi eu poblogi â bodau ag y cyfranai efe

iddynt, os byddent ufydd, holl gyfiawnder ei berffeithderau mawrion ei hun.

Os yw lliosogiad bodau dynol, ynte, yn ychwanegu at lywodraeth yr Hollalluog, yn gogoneddu ei enw, ac yn rhoddi cyfleusdra iddo er amlygu ei anfeidrol ddaioni, y mae yn rhesymol i dybied y rhoddai Efe gyfreithiau i ddynolryw, er eu rheoleiddio mewn peth mor bwysig—peth ag oedd â'i ganlyniadau yn dragywyddol. Meddyliwch, am un fynyd am y cyfrifoldeb mawr a orphwys ar dad a mam plentyn bychan: y maent hwy wedi bod yn offerynau i roddi bodoliaeth i fôd ag oedd yn agored i dragywyddol ddedwyddwch neu dragywyddol drueni; ymddiriedwyd iddynt amddiffyniad ac addysg bôd ar lun a delw Duw, yr hwn, trwy hyfforddiad priodol, a all esgyn i fyny yn uchel mewn doethineb, a gwybodaeth, a gallu, a mawrhydi dwyfol, i ardaloedd anfarwoldeb a goleuni tragywyddol: ymddiriedwyd iddynt drysor sydd yn anfeidrol fwy ei werth nâ holl gyfoeth ac anrhydedd y byd hwn—trysor, yr hwn, trwy eu cam-driniaeth hwy, a all fod yn golledig, ac yn golledig dragywyddol—trysor, am yr hwn y byddant yn gyfrifol yn marn fawr y byw a'r meirw. O, mor fawr fydd gogoniant a dedwyddwch y dyn a'r ddynes hyny a fyddant wedi ufyddhau i'r gorchymyn mawr cyntaf hwnw i "amlhau," ac a fyddant wedi hyfforddi eu hunain a'u plant i fywyd ac anfarwoldeb! O'r ochr arall, y fath drueni ac adfyd a fydd i'r rhai hyny a fuont yn offerynau o gyssylltiadau anghyfreithlawn, plant bastarddaidd y rhai a fyddant yn felldith arosol, mewn amser ac yn nhragywyddoldeb, er dwyn tystiolaeth uchel o gymdeithasiad anrhinweddol eu rhieni euog! O, y fath gyfrifoldeb enbyd sydd yn gorphwys ar ddynolryw, o barthed i'r pwnc pwysig hwn!

O herwydd yr aneirif ganlyniadau pwysig sydd ynglyn â lliosogiad y rhywiogaethau dynol, y mae Duw wedi rheoleiddio yr unrhyw trwy y fath caethaf o gyfreithiau. Nid yw efe wedi caniatâu ymgyssylltiad diwahaniaeth rhwng y rhywiau, fel yn mhlith yr anifeiliaid mudion; eithr y mae efe wedi ordeinio Priodas, fel yr unig fodd cyfiawnhaol trwy yr hyn y gall y rhywiau yn gyfreithlawn "amlhau, a llanw y ddaear." Mae pob cyssylltiadau tu allan i'r cyfammod priodasol, yn anghyfreithlawn yn ngolwg Duw; a'r holl rai a fyddant yn euog o'r fath droseddau, a gospir yn llym am yr unrhyw. Mewn hen amser-

wedd, yr oedd personau a gyflawnent odineb, puteindra, a chyssylltiadau anrhinweddol, yn cael eu cospi â marwolaeth, yn ol cyfraith Duw, yr hon sydd yn darllen fel y canlyn:—

"O cheffir gwr yn gorwedd gyda gwraig briodol â gwr; byddant feirw ill dau, sef y gwr a orweddodd gyda'r wraig, a'r wraig hefyd: felly y tyni ymaith ddrwg o Israel. O bydd llances o forwyn wedi ei dyweddio i wr, a chael o wr hi mewn dinas, a gorwedd gyda hi; yna y dygwch hwynt ill dau i borth y ddinas hono, ac a'u llabyddiwch hwynt â meini, fel y byddont feirw: y llances, oblegid na waeddodd, a hithau yn y ddinas; a'r gwr, o herwydd iddo ddarostwng gwraig ei gymmydog: felly ti a dyni ymaith y drygioni o'th fysg. Ond os mewn maes y cafodd y gwr y llances wedi ei dyweddio, a'i threisio o'r gwr, a gorwedd gyda hi; yna bydded farw y gwr a orweddodd gyda hi yn unig." (Deuteronomium xxii, 22—25).

Gellir gweled yr atgasrwydd mawr a amlygai yr Arglwydd tuag at bob cyssylltiad anrhinweddol, oddiwrth a ganlyn:—

"O chymmer gwr wraig, ac wedi myned ati ei chasâu; a gosod yn ei herbyn anair, a rhoddi allan enw drwg iddi, a dywedyd, Y wraig hon a gymmerais; a phan aethum ati, ni chefais ynddi forwyndod." Ac "os gwir fydd y peth, ac na chafwyd arwyddion morwyndod yn y llances; yna y dygant y llances at ddrws tŷ ei thad, a dynion ei dinas a'i llabyddiant hi â meini, oni byddo farw; am iddi wneuthur ffolineb yn Israel, gan buteinio yn nhŷ ei thad: a thi a dyni y drwg o'th fysg." (Deuteronomium xxii, 13, 14, 20, 21).

Yr oedd yn rhyngu bodd yr Arglwydd fod y fath gymmeriadau drygionus yn cael eu gosod i farwolaeth. Cafodd Phinees, ŵyr Aaron, ei fendithio yn fawr gan yr Arglwydd, am roddi i farwolaeth wr a gwraig ag oedd yn euog o gyssylltiadau anghyfreithlawn. Rhoddwn hanes y dygwyddiad hwn yn ngeiriau yr ysgrythyr:—

"Ac wele, gwr o feibion Israel a ddaeth, ac a ddygodd Midianees at ei frodyr, yn ngolwg Moses, ac yn ngolwg holl gynnulleidfa meibion Israel, a hwynt yn wylo wrth ddrws pabell y cyfarfod. A gwelodd Phinees mab Eleazar, mab Aaron yr offeiriad; ac a gododd o ganol y gynnulleidfa, ac a gymmerodd waywffon yn ei law; ac a aeth ar ol y gwr o Israel i'r babell; ac a'u gwanodd hwynt ill dau. * * Ac attaliwyd y bla oddi wrth feibion Israel. A bu feirw o'r bla bedair mil ar hugain. A llefarodd yr Arglwydd wrth Moses, gan ddywedyd, Phinees, mab Eleazar, mab Aaron yr offeiriad, a drodd fy nigter oddiwrth feibion Israel, pan eiddigeddodd efe drosof fi yn eu mysg, fel na ddyfethais feibion Israel yn fy eiddigedd. Am hyny dywed, Wele

fi yn rhoddi iddo fy nghyfammod o heddwch. A bydd iddo ef, ac i'w had ar ei ol ef, ammod o offeiriadaeth dragywyddol; am iddo eiddigeddu dros ei Dduw, a gwneuthur cymmod dros feibion Israel." (Numeri xxv, 6—13).

Paham yr oedd yr Arglwydd mor anfoddlawn wrth y rhywiau, nes y cospai hwynt â marwolaeth am ymddygiad anrhinweddol? Oblegid ei fod wedi ordeinio priodas fel yr unig ffordd o liosogi yr hiliogaeth ddynol. Mae yr effeithiau echryslon a ganlynant gymdeithasiadau anrhinweddol, yn rhwydd iawn i'w canfod, hyd y nod pe na fyddai un gyfraith i Dduw yn erbyn y fath ddrygau. Yn gyntaf, y mae plant anghyfreithlawn yn cael eu dwyn i'r byd heb unrhyw amddiffynwr cyfreithlawn i edrych ar ol eu lles tymmorol. Yn ail, nid oes gan y plant hyn y manteision moesol ag a geid oddiwrth addysgiadau ac esiamplau rhieni cyfreithlawn, ac o ganlyniad, y maent mewn mwy o berygl o golli eu hiachawdwriaeth dragywyddol. Ac yn olaf, gwnai cyssylltiad diwahaniaeth rhwng y rhywiau dori i fyny bob cymdeithasiad teuluaidd, a dinystrio yr undeb a'r heddwch a fwynheir yn y cylch teuluaidd; ni wnai tadau adwaen plant eu hunain, ac ni allai plant, gyda hyder, ddweyd pwy oedd eu tad: byddai y fath drefn ar bethau yn druenus, a gwnai daraw ergyd marwol at sylfaen pob dedwyddwch teuluaidd. Gellid enwi llawer o ganlyniadau erchyll ereill, fel effeithiau penrhyddid, megys drwg-dybiaeth, diffyg ymddiried, clefydau ffiaidd yn cael eu trosglwyddo i hiliogaeth, y rhai ydynt oll yn ddrygau atgas i deimladau pob dyn da. I'r dyben yma y gwnaeth Duw gyfreithiau caeth o barthed i'r holl droseddau hyn. I'r dyben yma y mae efe yn cospi, â'r fath gospedigaethau trymion, y rhai hyny a droseddant y cyfreithiau cyssegredig hyn.

Yr oedd godinebwyr a phersonau anrhinweddol nid yn unig yn cael eu cospi yn dymmorol, eithr hefyd yn ysbrydol, ar ol y bywyd hwn. I'r perwyl hyny y dywed yr Arglwydd, "Ond i'r rhai ofnog, a'r digred, a'r ffiaidd, a'r llofruddion, a'r puteinwyr, a'r swyn-gyfareddwyr, a'r eilun-addolwyr, a'r holl gelwyddwyr, y bydd eu rhan yn y llyn sydd yn llosgi â thân a brwmstan; yr hyn yw yr ail farwolaeth,"—Dad. xxi, 8. Nid yw cospedigaeth trwy farwolaeth dymmorol yn ddigonol i foddloni gofynion cyfiawnder: rhaid iddynt ddyoddef cospedigaethau yr ail farwolaeth hefyd.

Mae yr un caethder yn erbyn pob ymddygiad anrhinweddol yn cael ei ddysgu yn Llyfr Mormon, fel y gwelir oddiwrth y dyfyniadau canlynol:—

"Ow! y doeth, a'r dysgedig, a'r cyfoethog, y rhai ydynt wedi ymchwyddo yn malchder eu calonau, a'r holl rai sydd yn pregethu gau-athrawiaethau, a'r holl rai sydd yn cyflawni godineb, ac yn gŵyrdroi ffordd uniawn yr Arglwydd; gwae, gwae, gwae iddynt hwy, medd yr Arglwydd Dduw Hollalluog, canys hwy a wthir i lawr i uffern."—2 Nephi, xii, 2.

Mae y prophwyd Alma, pan yn llefaru wrth ei fab ar yr un pwnc, yn dywedyd,—

"Ai ni wyddost ti, fy mab, fod y pethau hyn yn ffieidd-dra yn ngolwg yr Arglwydd; ïe, y ffieiddiaf o bob pechod, oddieithr tywalltiad gwaed gwirion, neu wadu yr Ysbryd Glân."—Alma, xix, 1.

Mewn man arall, mae yr Arglwydd yn dywedyd wrth gynbreswylwyr America, fel y canlyn:—

"Yr wyf fi, yr Arglwydd, yn ymhyfrydu mewn diweirdeb benywod. A phuteindra sydd ffiaidd ger fy mron i; felly y dywed Arglwydd y lluoedd. Am hyny, y bobl hyn a gant gadw fy ngorchymynion i, medd Arglwydd y lluoedd, neu ynte, melldigedig fydd y tir er eu mwyn hwynt. Canys os myfi, medd Arglwydd y lluoedd, a gyfodaf i mi had, mi a orchymynaf fy mhobl; onide, hwy a gant wrandaw ar y pethau hyn. Canys wele, myfi, yr Arglwydd, a welais dristwch, ac a glywais alar merched fy mhobl yn ngwlad Jerusalem, ïe, ac yn holl diroedd fy mhobl, o herwydd drygioni a ffieidd-dra eu gwyr. Ac ni ddyoddefaf fi, medd Arglwydd y lluoedd, i waedd merched prydweddol y bobl hyn, y rhai a arweiniais allan o wlad Jerusalem, ddyrchafu ataf fi yn erbyn meibion fy mhobl, medd Arglwydd y lluoedd; canys ni chant hwy gaethgludo merched fy mhobl, o herwydd eu tynerwch, oddieithr i mi ymweled â hwynt â melldith dost, hyd at ddinystrio; canys ni chant buteinio, yn gyffelyb iddynt hwy gynt, medd Arglwydd y lluoedd."—Llyfr Jacob ii, 6.

Pan ymddangosodd yr Iesu i'r hen Nephiaid, yn y gogleddbarth o'r byd a alwn yn America Ddeheuol, efe a'u dysgodd hwynt ynghylch godineb, yn y geiriau hyn:—

"Wele, y mae yn ysgrifenedig gan y rhai gynt, Na wna odineb; eithr yr wyf fi yn dywedyd wrthych chwi, fod yr hwn sydd yn edrych ar wraig, i'w chwennych, wedi gwneuthur eisoes odineb â hi yn ei galon. Wele, yr wyf yn rhoddi gorchymyn i chwi, na oddefoch ddim o'r pethau hyn i fyned i mewn i'ch calon; canys y mae yn well i chwi ymwadu â'r pethau hyn, yn yr hyn y bydd-

wch yn cymmeryd i fyny eich croes, nag i chwi gael eich bwrw i uffern."—Llyfr Nephi, tud. 394.

Mae yr un athrawiaeth yn cael ei dysgu yn y dadguddiadau a'r gorchymynion, a roddwyd trwy Joseph, y Gweledydd, i'r eglwys hon. Yn Chwefror, 1831, yr Arglwydd a lefarodd fel hyn :—

"Tydi a geri dy wraig â'th holl galon, ac a lyni wrthi hi a neb arall; a'r hwn a edrycho ar wraig i'w chwennych hi, a wada y ffydd, ac ni chaiff yr Ysbryd, ac onid edifarha, efe a deflir allan. Na wna odineb; a'r hwn a wna odineb, ac ni edifarha, a deflir allan; ond yr hwn a wnaeth odineb, ac a edifarha â'i holl galon, ac a'i gadawa, ac ni wna felly mwyach, tydi a faddeui iddo; ond os gwna efe odineb drachefn, ni chaiff faddeuant, eithr a deflir allan."—Ath. a Chyf., dos. xiii, gwa. 7.

"Ac os bydd i ryw ddyn neu wraig gyflawni godineb, efe neu hi a gaiff ei brofi gerbron dau neu ragor o henuriaid yr eglwys, a rhaid sefydlu pob gair yn ei erbyn ef neu hi trwy ddau o dystion o'r eglwys, ac nid o'r gelynion: a goreu oll, os bydd ychwaneg nâ dau o dystion. Ond efe neu hi a gondemnir trwy enau dau o dystion, a'r henuriaid a osodant yr achos gerbron yr eglwys, a'r eglwys a godant i fyny eu dwylaw yn ei erbyn ef neu hi, fel yr ymddyger atynt yn ol cyfraith Duw. Ac os dichonadwy, y mae yn anghenrheidiol fod yr esgob yn bresennol hefyd. Ac fel hyn y gwnewch yn mhob achosion a ddygir ger eich bron chwi."—Dos. xiii, gwa. 22.

Mae y Saint yn cael eu gwahardd trwy Ddadguddiad, i dderbyn rhyw bersonau i'r eglwys. Dywed yr Arglwydd—

"Wele, yn wir, meddaf i chwi, pwy bynag yn eich plith chwi a osodant ymaith eu cydymmeithion o herwydd godineb, neu mewn geiriau ereill, os tystiant ger eich bron chwi mewn pob gostyngeiddrwydd calon mai felly y mae yr achos, ni chewch eu taflu hwynt allan o'ch plith chwi; ond os cewch fod rhyw bersonau wedi gadael eu cydymmeithion o herwydd godineb, ac mai hwy eu hunain yw y troseddwyr, a bod eu cydymmeithion yn fyw, bydded iddynt gael eu taflu allan o'ch plith chwi. A thrachefn, meddaf i chwi, byddwch wyliadwrus a gofalus, gyda phob ymchwiliad, na fyddo i chwi dderbyn neb o'r cyfryw i'ch plith, os byddant wedi priodi; ac os na fyddant wedi priodi, rhaid iddynt edifarhau am eu holl bechodau, onide na dderbyniwch hwynt."—Dos. xiii, gwa. 20.

A thrachefn, gair yr Arglwydd a ddaeth at Joseph, y Gweledydd, yn Awst, 1831, gan ddywedyd :—

"Yr oedd yn eich plith chwi odinebwyr a godineb-wragedd; rhai o honynt a droisant ymaith oddiwrthych, ac ereill a arosant gyda chwi, y rhai a ddadguddir yn ol llaw. Bydded i'r cyfryw

ochelyd ac edifarhau yn fuan, rhag i farnau ddyfod arnynt megys magl, ac i'w ffolineb gael ei wneyd yn eglur, a'u gweithredoedd a'u canlynant hwy yn ngolwg y bobl. Ac yn wir, meddaf i chwi, megys y dywedais o'r blaen, yr hwn sydd yn edrych ar wraig i'w chwennychu hi, neu os bydd i neb gyflawni godineb yn eu calonau, ni chant yr Ysbryd, ond gwadant y ffydd a dychrynant; gan hyny, myfi, yr Arglwydd, a ddywedais y bydd i'r ofnog, a'r anghredinwyr, a'r holl gelwyddwyr, a phwy bynag a hoffant ac a wnant anwiredd, a'r puteiniwr, a'r hudolwr, gael eu rhan yn y llyn sydd yn llosgi â than a brwmstan, yr hyn yw yr ail farwolaeth. Yn wir meddaf, ni chant hwy ran yn yr adgyfodiad cyntaf. Ac yn awr, wele, myfi, yr Arglwydd, wyf yn dywedyd wrthych, nid ydych i'ch cyfiawnhau am fod y pethau hyn yn eich plith chwi; er hyny, yr hwn sydd yn parhau mewn ffydd ac yn gwneuthur fy ewyllys i, hwnw a orchfyga, ac a dderbynia etifeddiaeth ar y ddaear pan ddaw dydd y gweddnewidiad."—Dos. xx, gwa. 4, 5, 6.

(I'w barhau.)

CYNGHOR A CHYMMANFA GYFFREDINOL NEILLDUOL YN NGHYMRU,

A gynnaliwyd yn Neuadd y Cymreigyddion, Merthyr, ar y 12fed, y 13eg, a'r 14eg o Fawrth, 1853.

[Parhad o dud. 195]

DYDD LLUN.

Deg o'r gloch yn y boreu.—Agorwyd y Cynghor trwy ganu, "Hyfryd cwrdd un waith yn rhagor," a thrwy weddio gan yr Henuriad John Davis.

Cymmerwyd llywyddiaeth y cyfarfod gan yr Henuriad Daniel Spencer, megys ag y penderfynwyd boreu dydd Sadwrn.

Yna dilynwyd yr arholiad yn mlaen o'r lle y gadawyd ef nos Sadwrn, a chytunwyd yn unfrydol i gyflwyno yr oll i sylw y Llywyddiaeth o Liverpool, er ei benderfynu.

Yr Henuriad Daniel Spencer—Nid wyf fi yn myned i benderfynu y materion, ond yn unig gwneyd ychydig o sylwadau rhag arweiniol. Mae yn rhaid i rywrai aberthu teimladau, cyn y gellir cael heddwch a bendith Duw ar yr oll; canys mae yn anmhosibl cael heddwch lle bo anghydfod, heb fod rhai yn aberthu eu teimladau. Yr wyf yn cofio am swyddwyr uchel yn yr eglwys hon yn amryson â'u gilydd, ac yn edifarhau drachefn

a chymmodi â'u gilydd, a phenderfynu gadael pob peth drwg i ddarfod, pan yr oedd bai o bob ochr. Frodyr, fe ymddengys eich bod chwi wedi cael cam, ac fe ymddengys fod llawer o feiau ynoch chwi eich hunain hefyd. Beth a wnewch, ynte? Ai peidio maddeu, a gweithredu yn ol ein teimladau a'n hewyllys ein hunain? Dyna fel y gwna y byd, a dyna fel yr ymranant yn barhaus. Ond y mae ardderchogrwydd trefn teyrnas Dduw i'w weled yn rhagori ar bob trefn o eiddo dynion, trwy ei bod yn gofyn i ddyn ddangos cymmaint o gariad tuag ati, ag y gall ddyoddef am ychydig, er ei fod yn cael cam; ac ar ol i'r dyn hwnw aros am ychydig, dacw fe yn cael ei wobrwyo ar ei ganfed, hyd nes y mae ei galon yn llawenhau; ac y mae'r dedwyddwch a fydd ef yn fwynhau yn gyru y meddwl am yr holl groesau a'r dyoddefiadau a gafodd i fôr anghof. Beth a wnewch chwi yn yr amgylchiad hwn, ynte? Ni ellwch wneuthur dim yn iawn eich hunain: y peth goreu a ellwch wneyd yw ymostwng i benderfyniad y Llywydd S. W. Richards. Beth fyddai y canlyniad i chwi wrthod ei benderfyniad ef? Byddech yn tori eich hunain allan o eglwys Dduw yn union. Beth fyddai eich sefyllfa wedy'n? Byddech wedi dyoddef peth yn yr eglwys hon, ac wedi methu dal yn hwy; felly ni chyfrifid chwi yn deilwng o'r gogoniant nefol. Gofynaf i chwi, A ydych chwi yn dyoddef newyn, neu roddi eich bywyd yn aberth? Mae rhai wedi gwneuthur hyny cyn hyn. Yr ydych trwy ddyoddef yn debyg i'r ffermwr, yr hwn oedd wedi myned i drafferth a cholled mawr i hau ychydig yma ac ychydig acw; yr ydych chwithau, efallai, wedi rhoddi peth arian yma, a pheth acw. Paham y mae'r ffermwr yn myned i'r fath gost a thrafferth? Fel y caffo fedu a llanw ei ysgubor â gwenith newydd, ac yn y pen draw gwneuthur ei hun yn gyfoethog; byddwch chwithau hefyd yn gyfoethog, os dyoddefwch; canys gwobrwyir chwi ar eich canfed, medd Duw. Dywed yr Apostol Paul ei fod yn diolch am gael ei gyfrif yn deilwng i ddyoddef. Beth ped elech â'ch achosion i'r nefoedd? Byddai yn rhaid i chwi foddloni i benderfyniad Duw. Yr ydych wedi eich gosod yn yr ysgol ganddo ef yn awr, fel y caffo brawf o honoch, a gweled os ydych yn deilwng o gael eich gwneyd yn freninoedd ac yn offeiriaid yn ei deyrnas. Efe a brofodd Israel yn yr anialwch; a thrwy iddynt hwy wrthryfela yn erbyn Moses ac Aaron, ni chyfrifodd Ef hwynt yn deilwng o gael cadw offeiriadaeth

Melchisedec. Mae Ef wedi eich profi chwithau mewn un prawf, ie, meddaf mewn un prawf bychan, sef trwy ganiatâu i'ch arian gael eu cam-ddefnyddio: nid yw hyny yn lawer o brawf at yr hyn a gewch, os achubir chwi. Ymostyngwch i benderfyniad yr offeiriadaeth, ac felly ni ddaw niwed i chwi. Yr ydych chwi yn dysgu eich plant, o herwydd y gwyddoch yn well nâ hwy. Meddyliwch pe dywedech wrthynt am beidio gosod eu dwylaw yn y tân: pa fodd y gallant beidio cael eu llosgi, os na wrandawant arnoch chwi? Ond pan losgant rywbryd, y maent yn cael ychydig o ysgol, ac ni wnant y fath beth wedy'n, a chydnabyddant mai chwi a wyddai oreu. Frodyr, ufyddhewch i benderfyniad eich Llywydd, ac aberthwch eich teimladau celyd; ac yna chwi a gewch undeb a chariad, a dylanwadau hyfryd yr Ysbryd Glân, hyd nes y llawenhewch ac y byddwch yn benderfynol o ymlyni wrthi trwy y cwbl.

Yr Henuriad Levi Richards—Mi a ddywedaf ychydig mewn cyssylltiad â'r amgylchiad presennol, a pha beth sydd oreu i ni wneyd. Cyn pen nemawr amser gelwir chwi i lanw cylchoedd llawer mwy anrhydeddus nâ'r cylchoedd a leinw eich llywyddion yn breaennol. A ydych chwi yn barod i lauw y rhai hyny yn awr, neu a allwch chwi lanw cylchoedd eich llywyddion yn well nâ hwy eu hunain yn awr? Os nad ydych yn barod at hyny, ymbarotowch, a chesglwch ddigon o Ysbryd a gallu Duw am danoch erbyn y caffoch lauw cylchoedd hwch. Gwn fod eich llywyddion presennol chwi yn ddynion Duw, ac y gwnant eich llywyddu yn iawn. Pa fodd y gweithredwn yn yr amgylchiad presennol? Yr ydym yn debyg i ddau gi ag oedd yn croesi afon ddofn a ffrydwyllt ar bren cul, a'r naill yn dyfod yn erbyn y llall, gan gyfarfod â'u gilydd yn y canol. Beth ped elent i ysgyrnyga dannedd ar eu gilydd, a chwyrnu, a phob un mor benderfynol â'r llall i beidio ymostwng? Byddai yn rhaid i un, os nid y ddau, gwympo i'r afon, a chael eu dwyn ymaith gyda'r ffrwd. Beth oedd yn oreu wneuthur, ynte? Yr oedd yn rhaid i un orwedd i lawr, ac i'r llall fyned drosto; ac felly y gwnaethant, gan fyned bob un i'w ffordd ei hun yn llawen ac heddychlawn, heb wlychu gymmaint â'u traed. Bydded i ninnau deimlo i faddeu gwendidau y naill y llall, gan fod gwendidau yn mhawb o honom; a bydded i ni ufyddhau a boddloni i benderfyniad ein Llywydd S. W. Richards; a pha beth bynag a ddywedo efe, dywedwn mai

oddiwrth yr Arglwydd y mae, a bloeddiwn amen, ac yn mlaen a ni. [Pawb yn cyd-waeddi "Amen."]

Yr Henuriad Orson Spencer—Yr wyf yn deall wrth wynebau y dynion sydd yma o'm blaen, eu bod yn lu o ddynion deallgar yn dal yr Offeiriadaeth santaidd. Yr ydych yn bobl dda, a'ch cymharu â'r rhai sydd oddi allan i'r eglwys, a llai o bechodau ynoch nag sydd ynddynt hwy. Mae yn rhaid i'n gwendidau, a'n pechodau, a'n beiau gael eu hamlygu cyn y gwneir ni yn bur. Pan ewch i Seion, cewch eich dysgu, eich hyfforddi, a'ch trin hyd nes y deuwch yn bur. Ni all y byd ddyoddef gael eu beiau wedi eu dweyd wrthynt, o herwydd fod hyny mor groes i'w teimladau uchel a balch; ac felly maent yn methu dyfod yn un. Rhaid i ni aberthu teimladau, os deuwch yn un; a'r hwn ni ddaw yn un, sydd yn tori ei hun allan, a thaflu ei hun ymaith fel cangen gryn i gael ei sathru. Mae yn rhaid i ni ddyoddef caledi a thrafferth er mwyn teyrnas Dduw. A ydych chwi yn caru eich bwyd, eich dillad, neu foddloni eich teimlad, yn fwy nâ'r Ysbryd Glân a dderbyniasoch? Byddai yn well i ni aberthu bwyd, arian, dillad, teimladau, a phob peth arall sydd genym, nâ cholli yr Ysbryd Glân. Ni allwn fod yn golledwyr o herwydd cam-ymddygiad ereill, os na chollwn yr Ysbryd hwn. Gallai dyn deimlo yn llawen, os bydd yr ysbryd hwn ganddo, er ei fod yn y cyffion, neu gael ei freichiau wedi eu hysgaru oddiwrth ei gorff, neu gael dyoddef marwolaeth er mwyn Crist a'i achos. Ond o'r ochr arall, os dyoddefa dyn, ac os gosoda efe ei hun mewn sefyllfa wrthryfelgar, efe a â i uffern. Yr oedd pethau yn argoeli i mi ar y cyntaf y buasai rhyw ymraniad yn cymmeryd lle yma, ond mi a brophwydaf wrthych yn awr, y blodeua Saint Cymru fel y rhosyn etto, ac y bydd i'w dewr feibion gyhoeddi iachawdwriaeth trwy ei dyffrynoedd; a'u llafur a goronir â llwyddiant, a bydd lluoedd yn bendithio enw Duw Israel, am y fraint o ddyfod i'r goleuni, a byddant yn edrych arnoch chwi fel rhai bendigedig yr Arglwydd, ag sydd wedi dyfod â newyddion da o lawenydd mawr i feibion a merched Gwalia. Yr Arglwydd a frysio yr amser dedwydd i ddyfod i ben, yw'm dymuniad ar eich rhan. Amen.

Y Llywydd S. W. Richards—Yr wyf yn cyfodi o'ch blaen, frodyr, dan grynu, wrth feddwl am bwysfawrogrwydd y cyfrifoldeb a orphwys arnaf yn bresennol; o herwydd yr wyf yn teimlo

fod fy mrodyr yn aros i glywed fy mhenderfyniad, gan feddwl efallai y bydd yn penderfynu tynghed rhyw un, neu ryw rai sydd yn fy nghlywed. Gofynaf, a ydych chwi yn credu y bydd fy ngeiriau yn fywyd i chwi, ac yn ddiwedd i'r amryson sydd yn bodoli? A ydyw y ffydd hono yn eich meddiant ag a'ch arweinia i weddio ar Dduw i'm bendithio i ddweyd wrthych pa beth sydd yn iawn? Os ydych yn credu na ddywedaf ddim ond yr hyn a fydd yn unol â'ch teimladau, dichon y siomir chwi; ond os credwch y dywedaf yn iawn, pa un a groesaf eich teimladau neu beidio, chwi a gewch Ysbryd Duw, ac a gewch foddlonrwydd; eithr os credwch fel arall, efallai y derbyniwch rywbeth nad ydych yn erfyn am dano. Dymunaf eich ffydd a'ch gweddiau, fel y gallwyf iawn bwyso yr hyn a ddywedwyd. Ond, a ydych chwi yn teimlo y barnaf yn iawn; dyna y prif beth: os cawn wybod hyn, cawn wybod pa un a eliir cael undeb neu beidio, a'ch bod yn foddlawn gadael y cyfan i ddarfod ar ol heddyw. Os ydych yn foddlawn, arwyddwch. [Pob llaw i fyny.] Yr 'wyf yn teimlo yn ddiolchgar am hyn, frodyr. Yn awr, yr wyf wedi gwrandaw arnoch chwi yn hysbysu eich teimladau a'ch achwyniadau yn erbyn y Llywyddiaeth am ddau ddiwrnod, ac y mae llawer o honoch ag sydd wedi llefaru yn haeddu peth cerydd; etto, gwn nad oedd un tuedd ynoch i dynu teyrnas Dduw i lawr. Yr wyf yn gwybod i'ch teimladau gael eu dolurio, a'ch bod yn disgwyl cael cyfiawnder pan ddeuai yr Henuriad D. Jones yn ol. Gofynwyd i mi os wyf yn cymmeradwyo yr hyn oll a wnaed yma yn Nghymru yn yr amser sydd wedi myned heibio. Na, nid wyf yn cymmeradwyo y cyfan. Mae y Llywydd Phillips wedi dyoddef gormod gyda eich diweddar lywydd Thomas Pugh, ac ereill mewn cyssylltiad ag ef; ac yn y cyfamser yr oedd wedi esgeuluso edrych digon er adnabod ysbryd y Saint, a gwrthwynebu anghyfiawnder; ac y mae ef wedi cael teimlo hyny yn awr, a diau y gofala yn well o hyn allan. Dyna oedd yn achosi y rhan fwyaf o'r teimladau yn ei erbyn. Ni ddylasai y brawd Phillips oddef i Pugh yn ei bresennoldeb ddrwg-liwio yr Henuriad Dan Jones, trwy siarad yn fychanus am dano; canys mi wn fod cymmeriad da i'r brawd Jones yn y Dyffryn, ac nad oedd sail i'r pethau ag oedd yn cael eu taenu am dano. Nid ymddengys fod y teimladau, efallai, gymmaint yn erbyn yr Henuriad J. Davis; ond y mae yntau i'w feio am adael Pugh a'i

frodyr i gael cymmaint o'u ffordd, a hyny yn groes i'w deimladau. Mae yn ddyledswydd ar y Llywydd Phillips ac yntau i gydnabod hyny. A yw yr Henuriad D. Jones, ynte, yn ddifai? Mae efe yn ddyn da, ac wedi dyfod yn ddiweddar o Seion i wneuthur daioni yma. Pan gyrhaeddodd yma, yr oedd rhai yn meddwl ei fod yn dyfod i lywyddu, a thrwy hyny yr oeddynt yn ymgasglu oddiamgylch iddo, gan ddweyd eu hachwynion, a meddwl mai efe oedd y dyn i'w hiachâu: a chyd-ymdeimlodd yntau â hwynt, yn ei awydd i'w llesoli, pan o'r ochr arall, pe buaswn i yma, efallai y teimlaswn i'w gyru oddiwrthyf. Nid i fod yn llywydd y danfonwyd y brawd Jones, eithr i fod yn gynghorwr i'r Llywydd, ac yn lywydd ar y gynnadledd hon. Yr oeddech chwi, frodyr, yn feius am eich bod yn meddwl fod y brawd Jones yn dyfod i fod yn llywydd arnoch; canys yr oedd yma lywydd yn barod, yr hwn a feddai fwy o allu i'ch iachâu nag a fedda y brawd Jones. Pan gyrhaeddasom ni yma nos Wener, cefais allan nad oedd eich Llywyddiaeth mewn teimladau da tuag eu gilydd; ac yr wyf wedi cael teimladau felly ynoch chwithau, yr hyn ni allai lai nâ bod. Gallwn ddangos i chwi lawer o'ch ffaeleddau a'ch colliadau, pe caniatâai amser. Gallasai pethau fod wedi eu huniawni heb i ni ddyfod yma, pe buasai eich Llywyddiaeth mewn undeb. Gyda golwg ar yr arian a achwynid fod y Llywydd Phillips wedi eu cam-ddefnyddio, chwi welsoch i hyny gael ei brofi yn hollol i'r gwrthwyneb. Yr oedd bai ar y Llywyddiaeth yma na fuasent yn derbyn y brawd Jones mewn gwell ysbryd, fel y teimlai i fod yn fwy unol â hwynt; canys y mae efe yn ddyn Duw, ac wedi derbyn ei gynnysgaethiad, ac yn meddu gallu Duw, a'r angylion yn ei wylio, fel hefyd y mae'r brodyr Jeremy a Daniels. Yn awr, dysgwyliaf i'r brodyr Phillips, Davis, a Jones, i hysbysu eu teimladau, a pha fodd y maent yn teimlo i gofleidio eu gilydd, ac i fod mewn undeb. Pan ddaw y Lywyddiaeth hon i undeb, fe ddaw y bobl hefyd. Nid ar unwaith y daeth y teimladau celyd hyn i'ch mysg, eithr y maent wedi dechreu, fel yr wyf yn deall, er ys dwy flynedd neu ragor, ac y mae yn ddrwg genyf am yr amser y daethant gyntaf; ac yn awr, frodyr, deuwch i deimladau da, ac undeb, a chyfrifwch y cyfan megys wedi myned heibio, canys ni ellir ei alw yn ol. Am hyny gweithredwch yn well o hyn allan; ac os gwnaethoch niwed i rywun, gofynwch ei faddeuant.

Yna y Llywyddiaeth Gymreig a dystiasant eu penderfyniad diysgog i gyd ymdrechu mewn undeb a chariad i lesoli y Saint, drwy gyflawniad o'u dyledswyddau yn fwy nag erioed.

Yna y Llywydd Richards a ychwanegodd fel y canlyn—Na fydded i un o'r Saint geilwair â'r egwyddor o "Briodas Nefolaidd;" pe syrthiai un o honoch i'r trosedd o odineb, yn enwedig ar ol cael maddeuant am hyny o'r blaen, gallech dynu ystaen arnoch eich hunain na ellid ei thynu ymaith byth! Yr wyf yn eich caru yn fawr, ac mi a weddiaf yn daer drosoch. Dymunwn i chwi fyned yn mlaen o hyn allan â bendith yr Arglwydd ar eich penau. Hyn yw fy ngweddi ar eich rhan chwi oll, yn enw Iesu Grist. Amen.

Yr Henuriad Levi Richards—Yr wyf wedi cael fy moddhau yn y mesurau a gymmerodd y Llywydd S. W. Richards i'ch boddloni; ac yr wyf yn dymuno i Dduw dywallt bendithion aneirif ar ben cenedl y Cymry, yn enw Iesu Grist. Amen. [Y gynnulleidfa yn cyd waeddi "Amen."]

Terfynwyd trwy weddi gan y Llywydd S. W. Richards.

RICHARD MORRIS, } *Ysgrifenwyr.*
WILLIAM LEWIS, }

SECTARIAETH YN Y FAGL.

[Parhad o dud, 212.]

MAE yma le difyr, on'd oes, foneddigion?
Awn etto i 'stafell tu hwnt i'r coluddion;
Ac wrth fyned heibio, cewch weled draw oror
Y maes gwerthfawr hwnw lle cafwyd y trysor.

BYRDWN.

Wrth weled peth fel hyn, pwy all feio y Mormon
Am chwerthin ha, ha, ha! am ben y Parchedigion?

Mor werthfawr yr olwg, mae yma rai perlau
Yn mol y parchedig, beth ddywed y Seintiau?
Rhy faith ydyw enwi, mae'n destun rhyfeddod,
I feddwl fod Cristion yn meddu'r fath geudod!!

Wrth weled peth fel hyn, &c.

O syndod y byd, rhyw olwg ryfeddol,
Fod gan y parchedig fath geudod aruthrol,
A hwnw yn orlawn o bob peth fodola;
Pa ryfedd fod gofal gan hwn am ei fola.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Ynddo mae trafod y blawd yn beceldiau,
Ynddo mae digon o wenith ac efrau,
Ynddo mae meistri a gweision yn lluoedd,
Ynddo mae planu a rhentu gwinllanoedd.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Ynddo mae cynnal rhai ffeiriau cyflogi,
Ynddo mae gwleddoedd a dyddiau priodi,
Ynddo mae dynion yn gwa'dd i neithiorau;
A thyna'r gwahoddwyr chwi welwch yw'r Seintiau.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Ynddo mae prynu a gwerthu rhai tiroedd,
Ynddo mae dynion yn rhanu eu daoedd;
Ynddo mae hefyd goed ffigys yn tyfu,
Ond nid oes fawr rhinwedd i ffigys gynnyrchu.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Ynddo mae'r bugail trwy ddrysni y tewfrig,
Yn chwilio yn ddyfal y ddafad golledig;
Ac wedi ei dwyn adref mae pawb yn sirioli,
A'r bugail a chanddo gant cyflawn yn pori.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Os trowch i'r llaw aswy cewch wel'd adeiladwyr,
A rhai'n â'u holl egni yn gweithio yn brysur;
Mae'n rhaid i fod yma le da i sylfaenu,
Oblegid mae ceudod yn gadarn, rhaid credu.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Tua milltir a hanner îs dosparth y ddwyfron,
Cewch weled rhyw adyn o fachgen afradlon,
Ar feusydd pellenig y bola aruthrol,
Yn mhlith y puteiniaid yn gwastraffu ei waddol.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Mae'r bola yn cynnwys rhyw foroedd anferthol,
A llu o farsiandwyr yn morio yn wrol,
I gasglu trysorau o wledydd pellenig;
On'd oes gan bregethwr rhyw fola mileinig?
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Yn awr, foneddigion, rhowch glust o wrandawiad,
O'r holl ryfeddodau cewch genyf esboniad;
Chwi welwch yn fuan, mae gair i chwi'n ddigon,
Taw'r bola yw delw yr holl Barchedigion.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Bu Pedr yr apostol yn rhoddi darluniad,
Mai bola gorddïog yw helynt y farchnad;
Pa ryfedd, gan fod y fath draffic â hyna,
I'w gael bob mynydyn yn nghelloedd y bola.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Pa ryfedd yw gweled hwksteriaid ysbrydol,
Am ladd yr holl Seintiau a thwyllo y bobol;
Ar fasgnach y bola daw blinder a gofwy;
Y mae gan bregethwr rhyw fola ofnadwy.
Wrth weled peth fel hyn, &c.

Gan gymmaint y rhagrith er denu dynolion,
A chaffael y brasder a'r holl basgedigion,
Bu Paul yr apostol pan welodd eu traha
Yn gwaeddi yn uchel "eu duw yw eu bola!
Wrth weled peth fel hyn, pwy all feio y Mormon
Am chwerthin ha, ha, ha! am ben y Parchedigion?

DEWI ELFED.

AMRYWIAETHAU, &c.

FE ddylem gofio bob amser fod addewidion yr Arglwydd yn cael eu rhoddi ar ammodau; ac os na fydd yr ammodau yn cael eu crybwyll, y maent yn gynnwysedig ac i'w deall.

RHAI a fynant i ereill dybied yn fawr am danynt, er nad ydynt ond offerynau; yn debyg i'r dyn ffol hwnw a ddychymygai ei fod yn chwarae ar yr organ, pryd nad oedd ond chwythu y fegin i roddi gwynt iddi.

Mae gwagedd y bywyd dynol fel afon, yn rhedeg heibio yn wastadol, ond etto yn dyfod yn mlaen yn barhaus.

Myfyriwch bob boreu ar ansicrwydd yr amser i ddyfod; a phob nos adchwiliwch weithrediadau y dydd a aeth heibio.

Llonyddwch a heddwch a flodeuant lle y mae rheswm ac uniondeb yn llywodraethu; a gwir lawenydd a deyrnasa lle y mae gwylder yn gyfarwyddyd.

Y dyn da sydd yn ddedwydd mewn bywyd ac yn angeu: ond nid yw y drygionus yn ddedwydd yn un o honynt.

DYLEDION AM LYFRAU ODDIWRTH Y CYNNADLEDDAU A'R CANGENAU, AM Y CHWARTER YN TERFYNU MAWRTH 31, 1853.

Cynnadleddau—Sir Fynwy, £18 16s 1¾c; Sir Frycheiniog, £3 9s 3¼c; Llanelli, £12 5s 3¼; Sir Aberteifi, £10 3s 7½; Gogledd Penfro, £2 11s 9¾c; Gorllewin Morganwg, £61 12s 5¼c; Meirionydd, £2 17s 11½c; Sir Fflint, £11 0s 10c; Môn, £9 11s 8c; Dyffryn Conwy, £1 13s 7¼c; Sir Ddinbych, £12 13s 2¾c; Caerfyrddin, £5 5s 3¼c; Deau Penfro, 13s 6c. *Cangenau*—Dinas, 2s 9c; Llanilltyd, 1s 11c; Pontypridd, £2 1s 8c; Cwmbach, £3 8s 0½c; Pendeulwyn, 13s; Twynyrodyn, 1s 11c; Llandaf, 19s 7c; Eglwysnewydd, 9s 9c, Pontfaen, 17s 5c; Caerdyf, £7 3s 10c; Aberdar, £12 1s 4½c; Aberamman, £5 5s 6½c; Dowlais, £6 7s 9½c; Hirwaen, £1 10s 9c; Cwmnedd, £1 14s 8c; Rymni, £2 16s 10½c; Georgetown, £1 19s 11c; Merthyr, £6 18s 8¼c; Pendaren, £5 10s 4c; Cefn, £4 2s 2c; Ynysgou, £3 13s 6½c; Gwernllwyn, £1 17s 7½c; Ffynnon-Tydfil, £4 2s 10½c; Troedyrhiw, 14s 4½c; Rymni (Saes.), 12s 11c; Gellifaelog, £2 2s 2c; Aberdar (Saes.), £1 13s 5c; Cap Coch, 9s 7c; Llanfabon, £1 0s 10½c. Cangen Gymreig Liverpool, £1 11s 0½c; D. J., £6 9s 6c.—Cyfanswm, £211 10s 6¼c.

Taliadau o Mawrth 25 hyd Mawrth 31.—Sir Fflint, £2 5s; Llanilltyd, 13s 6c; Pontypridd, £1 2s 9c; Cwmbach, 15s 1½c; Twynyrodyn, 13s; Llandaf, 3s; Cwmnedd, 6s 6c; Georgetown, 11s 4c; Merthyr, 16s; Cefn, 9s 6c; Gwernllwyn, £2; Troedyrhiw, 8s; Cap Coch, £2.—Cyfanswm, £12 3s 8½c.

Rhybydd.—Cafodd yr Henuriaid David S. Jones ac Evan A. Williams, henuriaid teithiol yn ddiweddar yn Nghynnadledd Ddwyreiniol Morganwg, y rhai ydynt yn awr ar eu ffordd i Seion, eu tori allan am ddysgu cyfeiliornadau ac ymddwyn yn anghristionogol tra yn y wlad hon.

"D. W."—Achwynwch wrth y brawd ei hun yn gyntaf.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 15.] EBRILL 9, 1853. [CYF. V.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 219.]

YN yr holl ddyfyniadau blaenorol o ddadguddiadau hen a diweddar, gall pob un weled y canlyniadau erchyll sydd yn cyfodi oddiwrth yr ymwneyd lleiaf â'r chwantau pechadurus hyn. Y personau hyny a oddefant i feddyliau anrhinweddol ddyfod i mewn i'w calonau, ac a'u mynwesant yno am fynyd, a gânt eu hunain dan gondemniad; y maent wedi tori cyfraith Duw; maent wedi ymhalogi trwy eu meddyliau drygionus, ac oni edifarhant, gwna yr Ysbryd ymadael oddiwrthynt; canys nid yw yr Ysbryd Glân yn trigo mewn temlau halogedig—a hwy a adewir mewn tywyllwch, a'u ffydd a ymfarweiddia, a llenwir hwythau ag ofn, ac yn y diwedd teflir hwy i lawr i uffern.

Mae Saint y Dyddiau Diweddaf dan fwy o rwymau nag unrhyw bobl arall ar yr holl ddaear, i gadw eu hunain yn bur a rhinweddol gerbron yr Arglwydd—i ymgadw rhag godineb, puteindra, penrhyddid, pob cyssylltiad anghyfreithlawn, pob aflendid, pob chwantau cnawdol, pob dymuniad anrhinweddol ac halogedig, a rhag pob meddyliau cnawdol a serchiadau anianol; canys yr ydym wedi cael ein rhybyddio yn ffyddlawn, drachefn a thrachefn, trwy lais y Prophwyd a'r Dadguddiwr mawr hwnw, Joseph Smith; yr ydym wedi cael ein rhybyddio trwy lais ysbrydoliad—trwy lais angylion—trwy lais hen brophwydi America, gan lefaru megys pe byddai oddiwrth y meirw, trwy gyfrwng eu hen gof-lyfrau—yr ydym wedi cael ein rhybyddio trwy lais Duw,

yn ein bwgwth â dinystr, ac â thrueni yr ail farwolaeth, os na fydd i ni ymgadw yn hollol rydd a phur oddiwrth yr holl chwantau pechadurus ac enaid-ddinystriol hyn. Os gwrthodwn rybyddion mor fawrion, a phechu yn erbyn goleuni mor fawr, pa fodd y gallwn gael maddeuant, neu ddianc rhag damnedigaeth uffern? Mae yr Arglwydd ein Duw yn Dduw santaidd a chyfiawn—yn ffyddlawn a chywir yn ei holl eiriau, ac ni wna mewn un modd ŵyro oddiwrth yr hyn a ddywedodd; canys barn a â o flaen ei wyneb, a chyfiawnder ac uniondeb yw trigfa ei orseddfainc! O chwi Saint yn y dyddiau diweddaf, a ydych chwi yn ymwybodol o'r cyfrifoldeb mawr, tra phwysig, a thragywyddol ag sydd yn gorphwys arnoch, i wylio drosoch eich hunain, eich plant, a phawb sydd wedi eu rhoi dan eich gofal? A ydych chwi yn ymwybodol y bydd eich condemniad a'ch cospedigaeth mewn cyferbyniad i'r goleuni a'r wybodaeth y pechwch yn eu herbyn? Os ydych yn cwbl ddeall a gwerthfawrogi y rhybyddion a dderbyniasoch, dedwydd ydych, os ydych yn talu sylw ac yn ufyddhau i lais yr Arglwydd eich Duw, canys mawr fydd eich gwobr, a thragywyddol fydd eich gogoniant. Eithr os bydd neb yn eich plith yn caledi eu calonau, ac yn ymollwng i chwantau drygionus eu cnawd, a goddef i'w hunain ymhalogi trwy fynwesu yn eu meddwl feddyliau anrhinweddol a chwantau ansantaidd, hwy a ymwelir ar fyrder â barnedigaethau trymion, a'u henwau a ddileir odditan y nefoedd, a hwythau a deflir i lawr i uffern, lle y mae wylofain, ac ochain, a rhincian dannedd.

Oddiwrth y dyfyniadau a'r sylwadau blaenorol, gwelir fod gan Saint y Dyddiau Diweddaf olygiadau caethach am rinwedd, a'u bod yn ystyried eu hunain dan fwy o rwymau i ymgadw, nid yn unig rhag gweithredoedd anrhinweddol, eithr rhag meddyliau anrhinweddol, nag un bobl arall dan y nefoedd. Ond a yw y Saint yn arddangos, trwy eu hymarferiadau, eu bod yn credu yr hyn y mae'r Arglwydd wedi eu dysgu ar y pynciau hyn? A ydynt yn ymarferyd rhinwedd, yn gystal â rhoddi hyfforddiadau yn ei gylch? Atebwn, llefared ymarferiadau deg mil ar hugain o Saint yn Utah; myneged dyeithriaid sydd wedi teithio trwy ein tiriogaeth flodeuog; dyger tystiolaeth gan gof-lyfrau y brawdlysoedd; bydded i'r benywod a niweidiwyd, os oes rhai, cymmeriad ac enw da pa rai a ddinystriwyd gan yr hudwr gwael, gyhoeddi eu camwri; deued bastarddiaid allan, os oes

rhai yn Utah, i fod yn gofadail gyhoeddus o'n gwaradwydd; os ceir allan dŷ o gymmeriad drwg trwy hyd a lled ein tiriogaeth, yna cuddied y Saint eu gwynebau gan gywilydd, a gwridied meibion a merched Utah gerbron y nefoedd; os ceir godinebwr, neu hudwr rhinwedd benywaidd, yn yr holl dir hwnw, yna ymwisged yr henuriaid mewn sachliain, a gosoded y Saint am danynt alarwisgoedd, ac wylo gerbron yr Arglwydd, ddydd a nos, hyd nes y cymmerer y drwg o'u canol.

Ond ai nid oes gan rai o'r Saint yn Utah, fwy nag un o wragedd? Oes: a chymmerant ofal da am danynt hefyd; ac y maent yn eu dysgu hwy a'u plant egwyddorion mawrion rhinwedd a santeiddrwydd, trwy esiampl yn gystal â thrwy hyfforddiad. Eithr onid yw yn bechadurus i ddyn feddu mwy nag un wraig yn fyw ar yr un pryd? Os ydyw, nid yw y Beibl wedi ein hysbysu am hyny. Eithr onid yw yn groes i'r grefydd Gristionogol? Os ydyw, nid yw y grefydd Gristionogol wedi ei ddadguddio fel drwg. Eithr onid ydych yn ddiau yn meddwl ei fod yn groes i ewyllys Duw, i ddyn, yn y dyddiau hyn, gymmeryd amledd o wragedd? Ydym, oddieithr i Dduw eu rhoddi iddo trwy ddadguddiad i brophwyd santaidd. Ai nid yw yn groes i Ffurf-lywodraeth a chyfreithiau yr Unol Daleithiau, i ddinasyddion Utah i ymarferyd ag amledd o wragedd? Nac yw; ac nid yw Ffurf-lywodraeth na chyfreithiau yr Unol Daleithiau, wedi llefaru dim ar y pwnc o briodas neu berthynasau teuluaidd. Eithr onid yw yn groes i gyfreithiau y Diriogaeth? Nac yw; nid yw Deddfwyr y Diriogaeth hono yn teimlo i amddifadu eu dinasyddion o unrhyw fendithion a rhagorfreintiau a fwynheid, dan gymmeradwyaeth yr Hollalluog, gan y santaidd brophwydi a phatriarchiaid gynt.

A ydych chwi yn credu fod Llyfr Mormon yn ddadguddiad dwyfol? Ydym. A ydyw y llyfr hwnw yn dysgu yr athrawiaeth o amledd gwragedd? Nac ydyw. A yw yr Arglwydd yn y llyfr hwnw yn gwahardd yr athrawiaeth o amledd gwragedd? Efe a waharddodd i'r Nephiaid gynt gael mwy nag un wraig. Pa beth a ddywed Llyfr Mormon ar y pwnc hwn? Dywed fel y canlyn, "Fel hyn y dywed yr Arglwydd, Mi a arweiniais y bobl hyn allan o wlad Jerusalem, trwy nerth fy mraich, fel y cyfodwn i mi gangen gyfiawn o ffrwyth lwynau Joseph. Am hyny, myfi, yr Arglwydd, ni ddyoddefaf i'r bobl hyn wneuthur yn gyffelyb

iddynt hwy gynt. Am hyny, fy mrodyr, gwrandewch arnaf, a chlywch air yr Arglwydd; canys ni chaiff un dyn yn eich plith chwi onid un wraig; a gordderchwragedd ni chewch un."—Llyfr Jacob ii, 6. Paham yr oedd y Nephiaid gynt yn cael eu cyfyngu i'r gyfundraeth un-wreigaidd? Oblegid, yn gyntaf, fod nifer y gwrrywod a'r benywod yn eu plith hwy, yn yr amser y rhoddwyd y gorchymyn, ynghylch bod yn gyfartal. Yn ail, nid oedd un tebygolrwydd y boasai i farnedigaethau, rhyfeloedd, neu unrhyw ddrygau ereill ag oedd i ddygwydd i'w cenedl, achosi anghyfartalrwydd yn nifer y gwrrywod a'r benywod. Yn drydydd, yr oedd y gweddill bychan hwn o lwyth Joseph, ar y pryd hwnw, ynghylch bod yn gyfartal mewn cyfiawnder; ac yr oedd un ynghylch bod mor alluog â'r llall i gyfodi teulu mewn cyfiawnder. Ac yn ddiweddaf, mae yr Arglwydd ei hun yn eu hysbysu, yn yr un cyssylltiad â'r dyfyniad a wnaethym, os mynai Efe iddynt wneyd ymarferiad gwahanol i'r hyn a ddysgodd yn flaenorol, fod yn rhaid i hyny fod trwy ei orchymyn Ef. Darllena fel y canlyn: "Canys os myfi, medd Arglwydd y lluoedd, a gyfodaf i mi had, mi a orchymynaf fy mhobl; onide, hwy a gant wrandaw ar y pethau hyn." Felly gwelwn, nad oedd gan ddyn yn mhlith y Nephiaid, yn ol cyfraith Duw, un hawl i gymmeryd mwy nag un wraig, oddieithr i'r Arglwydd orchymyn er mwyn cyfodi had iddo ei hun. Heb y cyfryw orchymyn, yr oeddynt yn cael eu cyfyngu yn gaeth i'r athrawiaeth un-wreigaidd: "*onide,*" medd yr Arglwydd, "*hwy a gant wrandaw ar y pethau hyn*;" hyny yw, heb orchymyn pwrpasol, hwy a gaent wrandaw ar y gyfraith ag oedd yn eu cyfyngu i un wraig. Felly y mae yn Eglwys Saint y Dyddiau Diweddaf; mae pob dyn yn cael ei gyfyngu yn gaeth i un wraig, oddieithr i'r Arglwydd, trwy Lywydd a Phrophwyd yr Eglwys, roddi dadguddiad i ganiatâu iddo gymmeryd rhagor. Heb y cyfryw ddadguddiad byddai yn bechadurus, yn ol Llyfr Mormon, yr hwn y gofynir i'r Eglwys hon ei ufyddhau. Gan hyny, y mae Llyfr Mornon yn rywfaint yn gaethach nâ'r Beibl; canys nid oes dim yn y Beibl ag sydd yn cyfyngu dynolryw wrth un wraig, eithr y mae Llyfr Mormon yn gwahardd yn hollol i ddyn gael mwy nag un wraig, oddieithr i Dduw orchymyn fel arall.

Yn awr, yn nechreuad boreuol yr eglwys hon, ni roddodd yr Arglwydd orchymyn i neb o'i weision i'w hawdurdodi hwynt i

gymmeryd mwy nag un wraig, eithr yn y gwrthwyneb, dywedodd wrthynt am dalu sylw i'r hyn ag oedd yn ysgrifenedig yn Llyfr Mormon; o ganlyniad, yr oeddynt hwy dan y rhwymau caethaf i gyfyngu eu hunain wrth un wraig, hyd nes y deuai gorchymyn fel arall, yr hyn ni welodd yr Arglwydd yn addas i'w roddi i neb o honynt, cyn yn mhen oddeutu tair blynedd ar ddeg ar ol corffoliad cyntaf yr Eglwys. Gan hyny, mae yr Eglwys o hyd yn cael eu cyfyngu gan y cospedigaethau trymaf, i un wraig, yn ol Llyfr Mormon, oddieithr mewn achosion personol, lle y gwna yr Arglwydd, trwy ddadguddiad, gyfarwyddo yn wahanol.

Nid oes gan un dyn yn Utah, yr hwn sydd ganddo wraig eisoes, a'r hwn a all ddymuno cael un arall, unrhyw hawl i wneyd cynnygiadau priodas i foneddiges, hyd nes y byddo wedi ymgynghori â Llywydd yr holl eglwys, a thrwyddo ef, gael dadguddiad oddiwrth Dduw, pa un a fyddai hyny yn gymmeradwy yn ei olwg. Os gwaherddir ef trwy ddadguddiad, mae hyny yn terfynu y mater: os, trwy ddadguddiad, y caniatêir y fraint iddo, nid oes hawl ganddo etto i fynu gwybod teimladau y foneddiges ieuanc, hyd nes y byddo wedi cael cymmeradwyaeth ei rhieni, os byddant yn byw yn Utah; os na ellir cael eu cydsyniad hwy, mae hyn hefyd yn terfynu y mater. Eithr os bydd y rhieni, neu y gwarcheidwaid yn rhoddi eu cydsyniad, yna efe a all wneyd cynnygiadau priodas i'r foneddiges ieuanc; os gwrthoda hi y cynnygiadau hyn, y mae hyny hefyd yn terfynu y mater; eithr os gwna eu derbyn, yn gyffredin neillduir diwrnod gan y pleidiau, er i'r seremoni briodasol gael ei gweinyddu. Mae yn anghenrheidiol hysbysu, mai dyledswydd dyn, cyn cymmeryd y cam cyntaf tuag at gael gwraig arall, yw ymgynghori â theimladau y wraig sydd ganddo eisoes, a chael ei chydsyniad, fel y mae yn ysgrifenedig yn y 24ain wahanran o'r Dadguddiad, a gyhoeddwyd yn y rhifyn cyntaf o'r "Seer."

Pan fyddo y dydd a neillduwyd er gweinyddiad y seremoni briodasol wedi dyfod, mae y priodfab, a'i wraig, ac hefyd y briodasferch, ynghyd â'u perthynasau, a'r cyfryw wahoddedigion ereill ag a fyddo wedi eu gwahodd, yn ymgynnull yn y lle a fyddant wedi benodi. Yna yr ysgrifenydd a osoda i lawr enwau, oedran, trefi genedigol, swyddi, Taleithiau, a gwledydd y pleidiau a fydd i'w priodi, y rhai yn ofalus a ysgrifena yn y cof-lyfr,

Y Llywydd, yr hwn yw Prophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr yr holl eglwys trwy y byd, a'r hwn yn unig sydd yn dal allweddau awdurdod yn yr ordinhad ddwyfol hon (fel y mae yn ysgrifenedig yn yr 2il a'r 5med wahanran o'r Dadguddiad ar Briodas),—a eilw ar y priodfab, a'r wraig, a'r briodasferch i gyfodi, yr hyn a wnant, gan wynebu y Llywydd. Mae y wraig yn sefyll ar y llaw aswy i'w gwr, tra y mae y briodasferch yn sefyll ar ei llaw aswy hithau. Yna y Llywydd a osoda y gofyniad hwn i'r wraig: "A ydych chwi yn foddlawn i roddi y fenyw hon i'ch gwr, i fod yn wraig briod gyfreithlawn iddo droa amser a thros bob tragywyddoldeb? Os ydych, amlygwch hyny trwy osod ei llaw ddeheu hi yn llaw ddeheu eich gwr." Wedi i ddwylaw deheu y priodfab a'r briodasferch gael eu huno felly, y wraig a gymmera ei gwr gerfydd ei fraich aswy, megys yn yr agwedd o rodio: yna y Llywydd a â rhagddo i ofyn y cwestiynau canlynol i'r gwr: "A ydych chwi, frawd [gan ei alw wrth ei enw], yn cymmeryd y chwaer [gan alw y briodasferch wrth ei henw] gerfydd y llaw ddeheu, i'w derbyn atoch eich hun, i fod yn wraig briod gyfreithlawn i chwi, a chwithau i fod iddi hi yn wr priod cyfreithlawn, dros amser a thros bob tragywyddoldeb, gyda chyfammod ac addewid, o'ch tu chwi, y cyflawnwch yr holl gyfreithiau, defodau, ac ordinhadau, perthynol i'r briodas santaidd hon, yn y cyfammod newydd a thragywyddol, gan wneuthur hyn yn mhresennoldeb Duw, yr angylion, a'r tystion hyn, o'ch ewyllys rydd a'ch dewisiad eich hunan?" Mae y priodfab yn ateb, "Ydwyf." Yna y Llywydd a osoda y cwestiwn i'r briodasferch: "A ydych chwi, chwaer [gan ei galw wrth ei henw], yn cymmeryd y brawd [gan ei alw wrth ei enw] gerfydd y llaw ddeheu, a rhoddi eich hun iddo, i fod yn wraig briod gyfreithlawn iddo dros amser a thros bob tragywyddoldeb, gyda chyfammod ac addewid, o'ch tu chwi, y cyflawnwch yr holl gyfreithiau, defodau, ac ordinhadau, perthynol i'r briodas santaidd hon, yn y cyfammod newydd a thragywyddol, gan wneuthur hyn yn mhresennoldeb Duw, yr angylion, a'r tystion hyn, o'ch ewyllys rydd a'ch dewisiad eich hunan?" Mae y briodasferch yn ateb, "Ydwyf." Yna y Llywydd a ddywed, "Yn enw yr Arglwydd Iesu Grist, a thrwy awdurdod yr Offeiriadaeth santaidd, yr wyf yn eich cyhoeddi yn gyfreithlawn yn wr a gwraig dros amser a thros bob tragywyddoldeb; ac yr wyf yn selio arnoch fendithion yr adgyf-

odiad santaidd, gyda gallu i ddyfod allan yn moreu yr adgyfodiad cyntaf, yn wisgedig â gogoniant, anfarwoldeb, a bywydau tragywyddol; ac yr wyf yn selio arnoch y bendithion o orseddau, a llywodraethau, a thywysogaethau, ac awdurdodau, a dyrchafiadau, yngbyd â bendithion Abraham, Isaac, a Jacob; ac yn dywedyd wrthych, ffrwythwch, ac amlhewch, a llanwch y ddaear, fel y caffoch lawenydd a gorfoledd yn eich hiliogaeth yn nydd yr Arglwydd Iesu. Yr holl fendithion hyn, yngbyd â phob bendithion ereill perthynol i'r cyfammod newydd a thragywyddol, wyf yn selio ar eich penau, trwy eich ffyddlondeb hyd y diwedd, yn ol awdurdod yr Offeiriadaeth santaidd, yn enw y Tad, a'r Mab, a'r Ysbryd Glân. Amen." Yna mae yr ysgrifenydd yn gosod i lawr, ar y cof-lyfr cyffredinol, amser a lle y briodas, yngbyd ag enwau dau neu dri o'r tystion ag oedd yn bresennol.

Yn y Dadguddiad ar Briodas, hysbysir ni nad oes byth ond un dyn ar y ddaear ar yr un amser, ag sydd yn dal yr allweddau i weinyddu y seremoni o briodas dros amser a thros bob tragywyddoldeb, ac i selio yr unrhyw ar y ddaear gydag awdurdod, fel y caffo ei gydnabod a'i selio yn y nefoedd. Mae allweddau awdurdod yn cael eu rhoddi trwy ddadguddiad, a thrwy yr eneiniad santaidd, i Brophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr yr Eglwys, yr hwn sydd Lywydd ar yr holl Saint trwy y byd. Mewn achosion lle na fyddo yn gyfleus iddo ef fod yn bresennol, medda yr awdurdod o benodi ereill i weinyddu yn ei le. Eithr yn mhob achosion o'r natur hyn, rhaid i'r pleidiau ymgynghori ag ef, a chael ei gymmeradwyaeth.

Pan fyddo dyn yr hwn sydd ganddo wraig, yn dysgu iddi gyfraith Duw, megys ei dadguddiwyd i'r Patriarchiaid gynt, ac megys ei heglurwyd trwy y dadguddiad newydd, a hithau yn nacâu rhoddi ei chydsyniad iddo ef i briodi un arall yn ol y gyfraith hono, yna, y mae yn angbenrheidiol iddi hysbysu, o flaen y Llywydd, y rhesymau sydd ganddi dros wrthod rhoddi ei chydsyniad; os bydd ei rhesymau yn ddigonol ac yn gyfiawnhaol, a'r gwr yn cael ei brofi yn feius, neu mewn trosedd, yna, ni chaniatêir iddo ef gymmeryd unrhyw lwybr er cael un arall. Eithr os na all y wraig ddangos rheswm da paham y gwrthoda ufyddhau i'r gyfraith a roddwyd i Sarah gynt, yna y mae yn gyfreithlawn i'r gwr, os caniatêir iddo trwy ddadguddiad gan y Prophwyd, i

ymbriodi ag ereill heb ei chydsyniad, a chyfiawnheir ef, a chondemnir hithau, o herwydd na roddodd hwynt iddo, megys y rhoddodd Sarah Hagar i Abraham, ac megys y rhoddodd Rachel a Leah Bilhah a Zilpah i'w gwr, Jacob.

Dyledswydd dyn sydd yn cymmeryd gwraig arall, yw edrych at ei lles a'i dedwyddwch, a darparu iddi gysuron bywyd, yr un fath â thuag at y gyntaf; canys yr Ysgrythyr, wrth lefaru am y cyfryw ddyn, a ddywed; "Ac os arall a brioda efe, na wnaed yn llai ei hymborth, ei dillad, na'i dyled priodas," Exodus xxi, 10.

Nid oes un reol neillduol o barthed i drigfa gwahanol ganghenau teulu. Dygwydda yn dra mynych eu bod yn byw yn yr un tŷ, ac yn ymuno gyda'r sirioldeb mwyaf i wneyd yr holl waith teuluaidd, bwyta wrth yr un bwrdd, ac edrych yn dirion ar ol lles eu gilydd, tra y mae'r heddwch a'r undeb mwyaf yn ffynu flwyddyn ar ol y llall. Eu plant a gyd-chwareuant ac a gymdeithasant â'u gilydd gyda'r serch mwyaf, megys brodyr a chwiorydd; tra y mae pob mam yn dangos cymmaint o dynerwch a charedigrwydd tuag at blant y lleill, ag a wna tuag at ei heiddo ei hun. A phob boreu a hwyr, pan fyddo y gwr yn galw ei deulu ynghyd i addoli yr Arglwydd, a galw ar ei enw, mae yr oll yn plygu eu gliniau, a chyda'r undeb teimladau goreu, offrymant eu gwasanaeth i'r Goruchaf.

Mae yn dygwydd weithiau fod y gwr yn darparu i'w wragedd anneddau gwahanol, megys y gwnaeth Jacob i'w bedair gwraig, pob un o'r rhai a feddent babell iddynt eu hunain. Gwel Genesis xxxi, 33. Lle y byddo'r gwragedd yr un mor ffyddlawn, y gwr yn gyffredin a ymdrecha ymddwyn tuag atynt oll heb bleidgarwch.

Mae eiddigedd yn ddrwg ag nad yw y Saint yn Utah ond yn anfynych iawn yn cael eu blino ag ef; mae yn ddrwg ag nad yw yn cael ei gefnogi gan wrryw na benyw; a phe yr ymblesera neb yn y fath nwyd, dygent warth a gwaradwydd arnynt eu hunain, yr hwn ni allent yn rhwydd ei ddileu. Ac yn wir, anfynych iawn y mae unrhyw achosion i eiddigedd; canys y mae dinasyddion y Diriogaeth hono yn meddwl mwy am eu rhinwedd nag am eu bywydau. Gwyddant os bydd iddynt unrhyw gyssylltiadau tu allan i'r cyfammod priodasol, eu bod nid yn unig yn fforffedu eu bywydau trwy gyfraith Duw, eithr yn fforffedu eu hiachawdwriaeth hefyd. Gyda'r fath olygiadau yn bodoli yn

meddyliau hen ac ieuanc, mae gan y bobl yr ymddiried mwyaf yn mhurdeb eu gilydd; gallant ymddiried eu gwragedd a'u merched, heb unrhyw ofn, i nodded a gofal eu cymmydogion. O dan y cyfreithiau llymion a manwl dros rinwedd a ffyniant ac a ddygir i ymarferiad cyffredinol, nid yw gwragedd mewn ofn parhaus o anwadalwch eu gwyr ; nid yw rhieni yn ofnus fod eu plant yn cael eu twyllo, a'u cymmeriad yn cael ei ddinystrio ; ac nid ydynt yn ofni y ffurfia eu plant gytundebau priodasol heb eu caniatâd ; canys nid yw y fath beth yn cael ei ganiatâu yn yr holl diriogaeth. Gan fod y fath sefyllfa ar bethau yn bodoli, nid mewn dysgeidiaeth anymarferol yn unig, eithr mewn ymarferiad cyffredinol, y mae yn symud pob achos o eiddigedd, diffyg ymddiried, ac ofn, ac yn gosod sylfaen fawr a chadarn i heddwch ac undeb. Os ymddyga dyn ar gam at ryw un o'i wragedd, edrychir arno fel un fydd wedi troseddu cyfraith Duw, ac y mae yn anhawdd iddo dynu ei hun o'r gwaradwydd.

Mae mwy o gwerylau, ac eiddigedd, ac anundebau, ac enllib, mewn un wythnos, yn mysg dwy fil o deuluoedd, a'u cymmeryd ar amcan yn rhywle yn yr Unol Dalaethiau neu Lloegr, nag a welid trwy holl Diriogaeth Utah mewn pum mlynedd. Ac y mae mwy o ymddygiadau anrhinweddol yn cael eu harfer mewn un dydd yn ninas New York, neu Albany, neu Buffalo, neu Cincinnati, neu St. Louis, nag a ymarferid yn Utah am fil o genedlaethau, oddieithr iddynt ddirywio yn fawr oddiwrth eu safon moesau yn bresennol.

(*I'w barhau.*)

CYN-FODOLDEB DYN.

[Allan o'r "Seer."]

1. MAE dyn yn y bywyd hwn yn gynnwysedig o gorff o gnawd ac esgyrn, wedi ei fywhau gan ysbryd byw a deallgar. Yr ydys wedi bod yn tybied fod ysbryd yn dechreu byw o fewn y babell farwol tra y mae etto mewn *embryo*, ac nad oedd yr ysbryd mewn bodoliaeth yn flaenorol i reoleiddiad y corff. Dyma yw golygiadau y byd Cristionogol yn bresennol. Ni a ymdrechwn brofi fod y golygiadau hyn ar y pwnc yn anghywir.

2. Nid oes dim yn afresymol mewn cyn fodoldeb ysbrydoedd.

Os gall ysbrydoedd fodoli ar ol marwolaeth mewn cyflwr o ddedwyddwch neu drueni, a oes rhyw reswm paham na allant fodoli yn flaenorol i reoleiddiad y corff? Os gallant feddwl, ac ewyllysio, a symud ar ol iddynt adael y corff, paham na allant ddefnyddio y galluoedd hyn cyn y cymmerant feddiant o'r corff? Os mai nid dinystr y corff yw marwolaeth yr ysbryd, yna rhaid cyfaddef nad yw yr ysbryd mewn un modd yn ymddibynu ar y corff am ei fodoliaeth, ac o ganlyniad fe all fodoli o flaen y corff, yn gystal ag ar ei ol. Nid yw digorffoliad y corff yn amddifadu yr ysbryd o fywyd, ac nid yw rheoleiddiad y corff yn rhoddi bywyd i'r ysbryd: y mae yn meddu bywyd ynddo ei hun. Nid yw bywyd a dealltwriaeth yn effaith rheoleiddiad, eithr hwy yw yr achos; ac am hyny, rhaid iddynt fodoli cyn y gall yr effeithiau ganlyn. Mae ein cyrff yn cael eu llunio allan o bridd y ddaear, eithr a yw ein hysbrydoedd yn cael eu gwneyd o'r un defnyddiau? Pe byddent, yna, yn angeu, hwy a ddychwelent i'r pridd; ond gan nad ydynt yn troi yn bridd, fel y corff, rhaid eu bod wedi eu llunio o ddefnyddiau llawer rhagorach nâ'r rhai hyny o eiddo y ddaear. O ba le y daeth y defnyddiau hyny? Daethant oddiwrth Dduw. Dywed Solomon, pan yn llefaru yn nghylch y pwnc o farwolaeth, "Yna y dychwel y pridd i'r ddaear fel y bu, ac y DYCHWEL yr ysbryd at Dduw yr hwn a'i rhoes ef" (Preg. xii, 7). Yn ol y geiriau hyn, nid yw yr ysbryd o ddechreuad daearol, eithr nefol: daeth oddiwrth Dduw—dychwela at Dduw. "Duw yr hwn a'i rhoes," sydd hefyd yn ei dderbyn yn ol i'w bresennoldeb.

3. A allai yr ysbryd *ddychwelyd* at Dduw, pe na buasai erioed wedi bod yn ei bresennoldeb? A allem ni ddychwelyd i le na fuom ynddo erioed o'r blaen? Os oedd, ynte, ysbrydoedd dynion yn bodoli gyda Duw, ac yn dyfod oddiwrtho ef i fywhau cyrff marwol, rhaid naill ai eu bod yn cael eu creu yn y nefeodd ar yr amser y llunir y pebyll mabanaidd, neu ynte eu bod yn bodoli yn flaenorol. Os yw yr ysbryd yn cael ei ffurfio yn y nefoedd ar yr amser y parotoir y tŷ daearol er ei dderbyn, yna rhaid fod Duw wedi bod wrth y gwaith o greu ysbrydoedd yn ol oddeutu deg miliwn y flwyddyn, neu oddeutu ugain ysbryd bob mynyd, yr hyn yw y cyfartalrwydd o'r nifer a enir i'r byd yn y cyfryw amser. Yn awr, yr ydym yn darllen i Dduw wneyd pob peth, perthynol i'n daear ni, mewn chwech diwrnod, a gorphwys ar y

seithfed. A allwn ni dybied, am un fynyd, i Dduw esgeuluso ffurfiad ysbrydoedd yn ngwaith gogoneddus y greadigaeth? A allwn ni dybied ei fod wrth y gwaith o greu ysbrydoedd dynol er mwyn y ddaear hon, yn ol un bob tair eiliad, er pan y cyhoeddodd Ef y nefoedd a'r ddaear, a phob peth ynddynt, wedi eu gorphen ac yn dda iawn. Mae y fath dyb yn anghysson ac anysgrythyrol.

4. Drachefn, a wnelai Bod da a doeth greu ysbrydoedd, a chyn y gallent fod wedi cael amser i brofi eu hunain trwy ufyddhau neu anufyddhau ei gyfreithiau Ef, eu bwrw allan o'i bresennoldeb—eu halltudio o'i deyrnas ogoneddus—eu cau i fyny mewn pebyll daearol—eu cuddio oddiwrth ei wyneb—a'u gwneyd yn agored i brofedigaeth, adfyd, a thrueni? Yn awr, os meddyliwn fod yr ysbryd yn cael ei ffurfio yn y nefoedd, tra y byddo y babell mewn *embryo* yn cael ei ffurfio ar y ddaear, yna nid oes ganddo ddim amser i ennill profiad yn mhresennoldeb ei Wneuthurwr; nid oes ganddo ddim amser i weithredu yn ol ei ewyllys rydd; nid oes ganddo ddim amser i ufyddhau nac anufyddhau; eithr mor fuan ag y mae yn cael ei ffurfio, alltudir ef, yn ol y dybiaeth hon, i allfro erchyll o bresennoldeb ei Dad, ac o ogoniant y nefoedd, i dreulio allan fywyd o dristwch mewn pabell ddaearol. Mae y fath dybiaeth yn wrthun, ac mewn gwrthryfel â'r priodoliaethau o ddaioni, cyfiawnder, a thrugaredd, y rhai a berthynant i'r Duwdod.

5. Yn gymmaint â bod yr ysgrythyr yn ein hysbysu fod ysbryd dyn wedi bod yn bodoli gyda Duw, ac wedi dyfod oddiwrtho, ac yn dychwelyd ato, mae yn rhesymol i gredu i'w ffurfiad gymmeryd lle mewn cyfnod o flaen corffoliad y corff. Mae yn rhaid fod y gyfnod hon o gyn-fodoldeb yn ddigon hir er fod wedi addysgu ac hyfforddi yr ysbryd yn y cyfreithiau a threfn y llywodraeth, perthynol i'r byd ysbrydol; er fod wedi dangos ei hun yn gymmeradwy neu anghymmeradwy trwy y cyfreithiau hyny; er fod wedi cael ei brofi yn mhob pwynt, yn ol ei alluoedd a'i wybodaeth, a'r ewyllys rydd ag sydd yn wastad yn canlyn ac yn ffurfio rhan o natur bodau deallgar; mewn gair, rhaid fod y cyfnod o gyn-fodoldeb yn ddigon hir er fod wedi cyfansoddi sefyllfa o brawf, neu yr "*ystad gyntaf*," yn mha un y mae yr ysbrydion ar brawf, ac y gallant syrthio, a chael eu rhoddi i gadw mewn cadwynau o dywyllwch hyd farn y dydd mawr.

6. Mae cyn-fodoldeb dyn yn athrawiaeth ag oedd yr henafiaid yn ei chredu. Pan welodd dyscyblion yr Iesu ddyn ag oedd yn ddall o'i enedigaeth, hwy a ofynasant y cwestiwn canlynol i'w Meistr:—"Pwy a bechodd, ai hwn, ai ei rieni, fel y genid ef yn ddall?"—Ioan ix, 2. Mae yn amlwg, oddiwrth natur y cwestiwn hwn, yr ystyriai y dyscyblion fod yn bosibl i ddyn bechu cyn iddo gael ei eni; ac o herwydd hyny, y gallai gael ei "eni yn ddall." Y geiriau hyn a ddangosant yn eglur iawn, fod y dyscyblion, nid yn unig yn credu yn nghyn-fodoldeb dyn, eithr yn credu ei fod yn oruchwyliwr deallgar, yn cael ei lywodraethu gan gyfreithiau ag oedd yn alluog i ufyddhau neu anufyddhau iddynt, ac y gallai ei bechodau yn ei sefyllfa flaenorol fod yn achos iddo gael ei eni yn ddall, a bod ei gyflwr yn ei sefyllfa bresennol wedi cael ei achosi gan ei weithredoedd yn y sefyllfa flaenorol. Mae yr Iachawdwr, wrth ateb y cwestiwn hwn, yn dywedyd, "Nid hwn a bechodd, na'i rieni chwaith: eithr fel yr amlygid gweithredoedd Duw ynddo ef."—Adn. 3. Yn awr, os nad oedd cyn-fodoldeb dyn yn athrawiaeth wirioneddol, paham na chymmerodd yr Iachawdwr y cyfleusdra hwn i ddiwygio drychfeddyliau y dyscyblion trwy ddywedyd wrthynt nad allai y dyn dall bechu cyn iddo gael ei eni? Paham na ddywedodd ond yn unig mai nid effeithiau ei bechodau ef na'i rieni oedd ei ddallineb? Paham y gadawodd efe o hyd yr argraff ar eu meddyliau y meddai y dyn dall gyn-fodoldeb?

7. Yr oedd yr Iesu ei hun yn credu mewn cyn-fodoldeb; oblegid efe a ddywedodd, "Oddiwrth Dduw y deilliais, ac y daethym i; oblegid nid o honof fy hun y daethym i, ond efe a'm hanfonodd i." A thrachefn, efe a ddywedodd, "Cyn bod Abraham, yr wyf fi" (Ioan viii, 42, 58). Mae yr Iesu yn gweddio fel hyn: "Ac yr awrhon, O Dad, gogonedda di fyfi gyda thi dy hun, â'r gogoniant oedd i mi gyda thi *cyn* bod y byd" (Ioan xvii, 5). Oddiwrth yr ymadroddion hyn, canfyddwn fod corff ysbrydol yr Iesu yn bodoli "cyn bod y byd."

8. Wedi profi fod cyn-fodoldeb dyn yn rhesymol ac ysgrythyrol, profwn yn nesaf y gellir olrhain y cyn-fodoldeb hwn yn ol i gyfnod o flaen sylfaeniad y byd. Gofynodd yr Arglwydd gwestiwn i Job o barthed i'r mater hwn: gofyna, "Pa le yr oeddit ti pan y sylfaenais i y ddaear? mynega, os medri ddeall. Ar ba beth y sicrhawyd ei sylfaeni hi, neu pwy a osododd ei chongl-

faen hi, pan gyd ganodd sêr y boreu, ac y gorfoleddodd holl feibion Duw?" (Job xxxviii, 4, 6, 7). Os na feddai Job fodolaeth blaenorol, gallai yn rhwydd ateb gofyniad cyntaf yr Arglwydd. Gallasai ateb, pan "*sylfaenaist ti y ddaear*," nid oeddwn i, Job, yn bodoli. Mae y cwestiwn ei hun yn arwyddo fod Job mewn bod pan gorffolwyd y ddaear, eithr nad oedd ganddo ddeall digonol, gyda golwg ar y lle y bodolai, i roddi ateb cywir i'r cwestiwn a ofynid iddo. Ac ni allai gofio "pwy a osododd ei chonglfaen hi;" ac ni allai adgofio cân sêr y boreu; ac ni allai ddwyn ar gof y fonllef o orfoledd a roddwyd gan y dyrfa fawr o "HOLL FEIBION DUW."

9. Mae yr Iesu yn galw ei hun, "*Y Seren foreu eglur*" (Dad. xxii, 16). Ac mewn man arall, y mae yn arddangos ei hun, yn "*ddechreuad creadigaeth Duw*" (Dad. iii, 14). Dywed Paul, mai yr Iesu "yw delw y Duw anweledig—CYNTAF-ANEDIG pob creadur" (Col. i, 15). Gan mai yr Iesu yw Mab Cyntaf-anedig Duw, mae yn eglur mai holl feibion ereill Duw fyddai ei frodyr ieuengaf, wedi eu cenedlu gan yr un Tad. Paul, gan hyny, a'i harddangosa fel yn "*gyntaf-anedig yn mhlith brodyr lawer*" (Rhuf. viii, 29). Ac mewn man arall, dywed, "Yr hwn sydd yn santeiddio, a'r rhai a santeiddir, o'r un y maent oll: am ba achos nid yw gywilyddus ganddo eu galw hwy yn frodyr" (Heb. ii, 11). Mai y brodyr a grybwyllir yma yw meibion Duw, wedi eu cenedlu gan yr un Tad â'r Iesu, sydd eglur oddiwrth ddywediad arall o eiddo yr Apostol, "Ni a gawsom dadau ein cnawd i'n ceryddu, ac a'u parchasom hwy; onid mwy o lawer y byddwn ddarostyngedig i DAD YR YSBRYDOEDD, a byw?" (Heb. xii, 9). Ein tadau daearol a elwir yn "*dadau ein cnawd*," tra y gelwir Duw yn "*Dad yr ysbrydoedd*." Nid oes gan dadau daearol allu i genedlu ysbrydoedd; ni chenedlant hwy ond yn unig y cyrff o gnawd, neu y tabernaclau; tra y mae ein Tad nefol yn cenedlu yr ysbrydoedd, neu y bodau byw ag a ddeuant oddiwrtho ef i breswylio y tabernaclau.

10. Mae y "Cyntaf-anedig" o'r holl deulu mawr hwn o ysbrydoedd, yn dal, trwy rinwedd ei enedigaeth-fraint, flaenoriaeth mewn pob peth: o herwydd hyny y mae yn ysgrifenedig, "Pan yw yn dwyn y *Cyntaf-anedig* i'r byd, y mae yn dywedyd, Ac addoled holl angylion Duw ef" (Heb. i, 6). Mae yr ysbrydoedd hynaf, neu y Cyntaf-anedig, yn dal allweddau iachawdwriaeth

tuag at y lleill i gyd o deulu yr ysbrydoedd. Gelwir yr Ysbryd "Cyntaf-anedig" yn "*Seren foreu,*" oblegid iddo gael ei eni yn moreu y Greadigaeth, neu mewn geiriau ereill, oblegid mai Efe oedd "dechreuad creadigaeth Duw." Ei frodyr ieuengaf a elwid yn "*ser y boreu,*" oblegid iddynt hwythau hefyd gael eu geni yn moreu y greadigaeth, gan fod yn nesaf mewn olyniad yn nhrefn y greadigaeth ysbrydol.

11. Wedi i "Dad yr Ysbrydoedd" lanw un o'i deyrnasoedd nefol â'i feibion a'i ferched ei hun,—ffrwyth ei lwynau ei hun, efe a roddodd orchymyn i'w "Gyntaf-anedig" i gorffoli, allan o'r elfenau tragywyddol, fyd arall Mewn ufydd dod i'r gorchymyn mawr hwn, y "Cyntaf-anedig," ynghyd â'i holl frodyr ieuengaf ag oedd wedi cadw eu "*hystad gyntaf,*" a aethant i osod "sylfaeni y ddaear," a'i "chonglfaen hi." Ac ar yr achlysur gogoneddus hwn, fe "gyd-ganodd Sêr y boreu." Ni ddadguddiodd yr Arglwydd i Job y drychfeddyliau a gynnwysid yn y gân hon. Tebygol mai cân ydoedd a gyfansoddid gan un o'r prydyddion doethaf yn y deyrnas fawr o ysbrydoedd ag oedd wedi ymgynnull yno. Diammau ei bod yn cynnwys drychfeddyliau cyfaddas i fawrhydi, mawredd, ac ardderchogrwydd y gwaith ag oeddynt wedi ei ddechreu. Yr oedd sylfaeni byd mawreddog yn cael eu gosod—y conglfeini a osodwyd yn eu lleoedd priodol. Ar y rhai hyn, neu oddiamgylch iddynt, fel pwynt canol, yr oedd glôb mawreddog i gael ei adeiladu, a'i addurno ag holl ardderchogrwydd ysplenydd gwaith nefolaidd. Uwchlaw, islaw, ac oddi amgylch yr elfenau tragywyddol hyn y cwhwfanai miloedd o filiynau o feibion Duw, y rhai oeddynt ysbrydoedd dynion. Trwy ysbryd y brophwydoliaeth, edrychent ar y maes eang o ddefnyddiau anghorffoledig, ag oedd yn estynedig allan braidd yn annherfynol yn yr eigion anfesurol o wagle ag oedd yn eu hamgylchynu. Gwelsent fod y defnyddiau hyny i gael eu ffurfio a'u llunio i fyd mawreddog, i gael ei barotoi a'i addurno yn drigle dyfodol iddynt hwy; lle y caent fodoli, byw, a symud mewn pebyll daearol; lle y caent ysgwyd teyrnwialen llywodraeth dros holl raddau iselaf y greadigaeth; lle y caent ddyfod yn dadau i gyrff o gnawd, yn yr un modd ag yr oedd Duw yn Dad i'w hysbrydoedd hwy. Gwelsent gwymp, gwaredigaeth, a dyrchafiad tragywyddol meibion Duw, a gogoneddiad y ddaear ag oeddynt yn ei ffurfio, yr hon a gai fod yn drigle iddynt yn dra-

gywydd. Mewn adfyfyrdod o'r golygfeydd gogoneddus ag oedd yn pasio gyda godidogrwydd rhyfeddol o'u blaen, eu mynwesau a orlenwent o lawenydd anesgrifiadwy; rhoddent leferydd i'w teimladau mewn caniadau o seinber beroriaeth, yr hon a adseiniai o un byd i'r llall, gan lanw yr holl nefoedd â moliant Duw, tra y crynai tragywyddoldeb el hun gan lawenydd.

12. Hwy gawsant nid yn unig ganiadau i wylgadw dechreuad corffoliad y ddaear hon, eithr fe "orfoleddodd holl feibion Duw." Pwy a all ddwys-fyfyrio ar y dygwyddiad gogoneddus hwn, heb gael ei orchfygu braidd gan y drychfeddyliau o fawredd ac ardderchogrwydd ag sydd yn ymwthio ar y meddwl? Yr oedd yr holl genedlaethau o ddynion a fu erioed byw, neu a fydd byw ar y ddaear, yn ymgynnulledig ar yr achlysur hwnw. Meibion Duw oeddynt: hwynt-hwy oedd y rhai a orfoleddodd. Yr oedd yn rhaid fod eu lleisiau unol megys swn dyfroedd lawer yn cael eu gyru gan dymhestloedd nerthol, tónau mynyddig y rhai, gan ymdreiglo, a ymdorant yn fawreddog yn erbyn y glàn creiglyd. Yr oedd yn rhaid fod bonllef o lawenydd yn tori allan ar unwaith oddiwrth fyd dirfawr o ysbrydoedd, megys rhuad deg mil o daranau, yn adseinio o fynydd i fynydd, nes y mae yr holl ddaear yn crynu o dan ei allu.

13. Mae rhywbeth mawreddog ac ardderchog yn yr adfyfyrdod o'n cyn-fodoldeb. Mor rhyfeddol a dyddorawl yw i ni wybod i'r bodau a alwn ni ein hunain, ag sydd yn trigo yn awr yn y pebyll daearol hyn, fodoli filoedd o flynyddoedd yn ol—i ni fod yn bresennol pan osodwyd sylfaeni y ddaear—i ni bryd hyny ganu a gorfoleddu—ein bod ni gyda ein brawd hynaf, y Cyntaf-anedig, wrth y gwaith o gorffoli y byd hwn—i ni breswylio am oesoedd yn mhresennoldeb ein Tad mewn byd gogoneddedig neu nefolaidd —ein bod yno yn gweled ei wyneb, ac yn gorfoleddu yn ei ogoniant—i ni gael yno ein dysgu yn noethineb a gwybodaeth Duw, hyd nes y dysclaeriai y ddealltwriaeth a ymbelydrai oddiwrth ein personau, fel y wawr-ddydd.

(*I'w barhau.*)

Y CRISTION CYWIR.

D.

Ei dad yw Duw y duwiau,—a diwad
Ei dŷ yw D. diau;

Dîwyd yw o hyd i hau
Da i dud Duw ei dadau.

DD.

E ddenodd i weddïo,—addawa
Ei Dduw hedd i'w eiddo;
E ddaw hedd ei Dduw iddo,
A hedd yw ei ddiwedd o.

L.

Hylaw yw ei law i lywio,—ei hil
Hwylia o le wylo;
Wele ail i'w Lyw yw o,
A haul yw i oleuo.

S.

Os oes ûs a si iasau,—i asio
Ai oes a ias eisiau;
Os ei oes sy oes o hau,
Was Iesu â'i oesoesau.

R.

Yr arwr a ŵyr oreu—air ei Iôr,
I'w air rhy ei oriau;
E ry a ŵyr, er oer iau,
Ar ei Iôr a'i wir eiriau.

Lle'rpwll. T. PIERCE.

AMRYWIAETHAU, &c.

NA chanmolwch neb yn ormodol o flaen ei wyneb; ac na feiwch neb yn galed yn ei gefn.

MAE doethineb heb etifeddiaeth, yn well nag etifeddiaeth heb ddoethineb.

PLESERAU, tra y gwenieithant i ddyn, a'u brathant i farwolaeth.

AFRADLONIAID a allant aros pan y mynont yn eu gyrfa; rhaid iddynt aros yn y diwedd: ond y mae yn hawddach cyfnewid y llofrudd yn y weithred o lofruddio, nag attal trwy reswm garwr pleser yn ei yrfa.

TALIADAU O EBRILL 1 HYD EBRILL 7.—Merthyr, 4s 1c; Hirwaen, 8s 1c.—Cyfanswm, 12s 2c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 16.] EBRILL 16, 1853. [CYF. V.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 243.]

14. MAE gwrthwynebiadau wedi eu cyfodi yn erbyn cyn-fodoldeb dyn, ar y tir nad ydym ddim yn cofio am y cyfryw fodoldeb, neu unrhyw ddygwyddiad cyssylltiedig ag ef. Mae yn wir, nad ydym yn cofio am unrhyw beth yn flaenorol i'n sefyllfa bresennol, eithr nid yw hyn yn profi nad oedd i ni gyn-fodoldeb. Nid ydym yn cofio am ein bodoldeb neu unrhyw beth arall, yn ystod y chwech mis cyntaf o'n babandod; a ydyw hyn yn profi nad oeddem yn bodoli yn ystod yr amser hwnw? Nac yw. Os gallem ni, ynte, fodoli am chwech mis yn ystod ein sefyllfa bresennol, heb gofio am hyny, fe allem, o herwydd yr un rheswm, fod wedi bodoli trwy chwech mil o flynyddoedd yn flaenorol i'n sefyllfa bresennol, ac heb gofio am hyny. Nid yw bodoldeb mewn un modd yn ddibynol ar gof; gan hyny, nid oes gan gof ddim i wneyd â phwnc ein sefyllfa fynedol.

15. Pan anwyd yr Iesu i'n byd ni, cafodd ei wybodaeth flaenorol ei chymmeryd oddiwrtho: achosid hyn trwy fod ei gorff ysbrydol yn cael ei gyfyngu i le llai nag a lanwai yn ddechreuol. Yn ei fodoldeb blaenorol, yr oedd ei ysbryd, fel y tystiolaetha yr ysgrythyrau, o faintioli ac ar ffurf dyn; pan gafodd yr ysbryd hwn ei gyfyngu, fel ag i fod yn hollol amgauedig mewn tabarnacl babanaidd, yr oedd tuedd yn hyny i ddiswyddo y cof; a'r doethineb a'r wybodaeth a fwynheid cyn hyny, a anghofiwyd. "Yn ei ostyngiad, ei farn ef a dynwyd ymaith,"—Act. viii, 33. Yr oedd

dyfod i lawr o'r nefoedd, o bresennoldeb ei Dad, lle y meddai yn flaenorol farn a dealltwriaeth digonol er llunio bydoedd, ac yna fyned i mewn i dabernacl marwol, yn wir ostyngiad. Yr oedd, yn wir, yn osfyngiad o'r mwyaf, i gael ei amddifadu o wybodaeth mor fawr. Etto efe a ddarostyngodd ei hun, ac a ymostyngodd i ddisgyn islaw pob peth, ac i ddechreu o'r newydd hyd y nod gydag egwyddorion gwybodaeth : o herwydd hyny, dywedodd un o'r efengylwyr, "A'r Iesu a gynnyddodd mewn doethineb a chorffolaeth,"—Luc ii, 52. Yn awr, pe buasai yr Iesu wedi cadw ei ddoethineb pan y cafodd ei eni i'r byd hwn, ni chawsai ei ddywedyd am dano, "*a gynnyddodd mewn doethineb.*" Os cymmerwyd ymaith y wybodaeth a feddai yr Iesu yn ei sefyllfa flaenorol, pan yr aeth i mewn i'r tabernacl babanaidd, nis gallai byth gael y wybodaeth hono yn ol ond trwy ddadguddiad. Felly y mae gyda dyn. Pan yr â efe i mewn i gorff o gnawd, mae ei ysbryd yn cael ei gyfyngu mewn mabandod, nes yr anghofia ei fodoldeb blaenorol, ac y mae ganddo i ddechreu, fel y gwnaeth yr Iesu, gydag egwyddorion iselaf gwybodaeth, ac esgyn yn raddol o un egwyddor o ddealltwriaeth i'r llall. Fel hyn yr adennill efe ei wybodaeth flaenorol ; a thrwy ddangos ei hun yn gymmeradwy trwy bob gradd o ddealltwriaeth, cyfrifir ef yn deilwng i dderbyn ychwaneg ac ychwaneg, hyd nes y byddo wedi ei berffeithio a'i ogoneddu mewn gwirionedd, a'i wneuthur megys ei frawd hynaf, yn meddu pob peth.

16. Os oedd corff ysbrydol yr Iesu, a chyrff ysbrydol pawb dynion, yn bodoli cyn sylfaeniad y byd, megys ag yr ydym wedi dangos yn eglur, a oes rhywbeth yn afresymol yn y drychfeddwl o gyn-fodoldeb cyrff ysbrydol yr holl greaduriaid anifeilaidd? Nac oes. Gall un dosparth o ysbrydoedd fodoli cyn myned i mewn i'w cyrff naturiol, yn gystal â'r llall. Ai nid yr un Duw ag a wnaeth ysbrydoedd dynion, a wnaeth ysbrydoedd anifeiliaid hefyd? Dywed Job, "Gofyn yn awr i'r anifeiliaid, a hwy a'th ddysgant, ac i ehediaid yr awyr, a hwy a fynegant i ti: neu dywed wrth y ddaear, a hi a'th ddysg; a physgod y môr a hysbysant i ti. Pwy ni ŵyr yn y rhai hyn oll, mai llaw yr Arglwydd a wnaeth hyn? YR HWN Y MAE EINIOES POB PETH YN EI LAW,"—Job xii, 7—10. Yn y dyfyniad hwn, gwelwn fod "einioes pob peth" yn llaw yr Arglwydd : Efe yw Gwneuthurwr a Cheidwad eneidiau anifeiliaid, ehediaid, a physgod, yn gystal

ag eneidiau dynion: o herwydd hyny, dywed Moses, pan yn gweddio ar yr Arglwydd: "Gosoded yr Arglwydd, Duw YSBRYDION POB CNAWD, un ar y gynnulleidfa,"—Num. xxvii, 16. Felly gwelwn mai yr Arglwydd, nid yn unig yw Duw ysbrydoedd dynion, eithr mai Efe yw "Duw ysbrydoedd pob cnawd."

17. Fod ysbrydoedd pob llysiau ac anifeiliaid wedi eu gwneyd o flaen eu cyrff, sydd eglur oddiwrth hanes y cread fel ei hadroddir yn y bennod gyntaf a'r ail o Genesis. Yn y bennod gyntaf, yr ydym yn cael hanes creadigaeth llysiau, pysgod, ehediaid, anifeiliaid, a dyn. Yn yr ail bennod, hysbysir nad oedd, ar y seithfed dydd, "ddyn i lafurio y ddaear," ac yna rhoddir desgrifiad o luniad ei gorff naturiol "allan o bridd y ddaear." Yn y bennod gyntaf, ac yn ystod y trydydd dydd, mae y llysiau a'r coed yn cael eu llunio; yn yr ail bennod, ac ar y seithfed dydd, hysbysir ni i'r Arglwydd greu "pob planigyn y maes cyn ei fod yn y ddaear, a phob llysieuyn y maes cyn tarddu allan;" ac yna hysbysir ni i'r Arglwydd, ar y seithfed dydd, blanu gardd, hyny yw, gosod y preniau a'r llysiau ag oedd efe wedi eu creu ar y trydydd dydd, ac achosi iddynt "dyfu allan o'r ddaear." Yn y bennod gyntaf, dywedir i'r pysgod, ehediaid, a'r anifeiliaid gael eu creu ar y pummed a'r chwechfed dydd; yn yr ail bennod, mae y creaduriaid amrywiol hyn yn cael eu creu "allan o'r ddaear" ar y seithfed dydd, ac yn cael eu "dwyn at Adda, i weled pa enw a roddai efe iddynt hwy." Yr ydym yn dysgu oddiwrth hyn, i gyrff anifeiliaid gael eu gwneyd ar ol corff naturiol dyn. Yn ngwaith y greadigaeth dymmorol, ymddengys mai dyn oedd y cnawd cyntaf ar y ddaear, gan fod ei gorff naturiol wedi ei wneyd cyn i'r llysiau a'r preniau gael eu planu a thyfu allan o'r ddaear. Efe a osodwyd yn ngardd Eden, cyn i'r Arglwydd greu yr anifeiliaid a'r ehediaid, hyny yw, eu cyrff naturiol, a'u dwyn ato er mwyn iddo eu henwi. Mae y bennod gyntaf yn rhoddi hanes o greadigaeth pob peth yn ysbrydol; mae yr ail bennod yn rhoddi hanes o greadigaeth pob peth yn dymmorol. Yn nhrefn amser, ac yn nilyniad dygwyddiadau, mae creadigaeth ysbrydol y nefoedd a'r ddaear, a phob peth ynddynt, yn gwahaniaethu oddiwrth greadigaeth dymmorol yr unrhyw. Gwnai tybied nad yw y ddwy bennod hyn ond yn unig yn rhoddi hanes y greadigaeth naturiol, ein gosod mewn anhawsderau aml, pan yr ymdrechwn gyssoni y desgrifiad a roddir yn yr ail bennod â'r

hwn a roddir yn y gyntaf. Eithr wrth eu derbyn fel desgrifiadau o ddwy greadigaeth ddilynol, y cyntaf yn ysbrydol (fel yn ddiau yr oedd), a'r ail yn dymmorol, y mae pob anhawsderau ac anghydfod yn y ddau ddesgrifiad gwahanol, yn diflanu ymaith, a ffrydlif o oleuni yn ymdori ar y meddwl.

18. JOSEPH SMITH, Prophwyd mawr yr oruchwyliaeth ddiweddaf, wedi ei orchymyn gan Dduw i gyfieithu y Beibl trwy ysbrydoliad yr Ysbryd Glân, a ddechreuodd y gwaith mawr yn mis Mehefin, 1830. Yn y cyfieithad ysbrydoledig hwn, mae y gwahaniaeth rhwng y greadigaeth ysbrydol a thymmorol yn cael ei eglur ddangos. Ar ol desgrifio y chwech dydd o waith, Duw a'n hysbysa iddo Ef orphen ei waith ar y seithfed dydd, a gorphwys arno, a'i santeiddio. Yna efe a'n dysga "mai dyma genedlaethau y Nefoedd a'r Ddaear, pan grewyd hwynt, yn y dydd y gwnaethym i, yr Arglwydd Dduw, y nefoedd a'r ddaear, a phob planigyn y maes cyn ei fod yn y ddaear, a phob llysieuyn y maes cyn tarddu allan. Canys myfi, yr Arglwydd Dduw, a greais bob peth, am y rhai y llefarais, yn ysbrydol, cyn iddynt fod yn naturiol ar wyneb y ddaear. A myfi, yr Arglwydd Dduw, oeddwn wedi creu holl blant dynion; ac nid oedd etto ddyn i lafurio y ddaear, canys yn y nefoedd y creais hwynt; ac nid oedd etto gnawd ar y ddaear; nac yn y dwfr, nac yn yr awyr; eithr myfi, yr Arglwydd Dduw, a lefarais, a tharth a esgynodd o'r ddaear, ac a ddwfrhaodd holl wyneb y tir. A myfi, yr Arglwydd Dduw, a luniais Ddyn allan o bridd y ddaear, ac a anadlais yn ei ffroenau ef anadl einioes; a'r Dyn a ddaeth yn enaid byw, y cnawd cyntaf ar y ddaear, y dyn cyntaf hefyd: er hyny, yr oedd pob peth wedi ei greu yn flaenorol, eithr yn ysbrydol y crewyd ac y gwnaethwyd hwynt yn ol fy ngair. A myfi, yr Arglwydd Dduw, a blanais ardd yn Eden o du y dwyrain, ac yno y gosodais y dyn a luniaswn. A myfi, yr Arglwydd Dduw, a wnaethym i dyfu allan o'r ddaear yn naturiol, bob pren dymunol i olwg Dyn; a gallai Dyn ei weled. A hwythau hefyd a ddaethant yn enaid byw. Yr oedd yn ysbrydol yn y dydd y creais ef; canys efe a arosodd yn y cylch yr hwn y darfu i mi, Duw, ei greu ynddo, ie, sef pob peth a barotoais er defnydd Dyn; a gwelodd Dyn ei fod yn dda yn fwyd. A myfi, yr Arglwydd Dduw, a osodais bren y bywyd hefyd yn nghanol yr ardd, ac hefyd bren gwybodaeth da a drwg. * * * Ac o'r ddaear,

myfi, yr Arglwydd Dduw, a luniais holl fwystfilod y maes, a holl ehediaid y nefoedd; a gorchymynais eu dwyn at Adda, i weled pa enw a roddai efe iddynt hwy: ac yr oeddynt hwy hefyd yn eneidiau byw, ac yr oedd wedi ei anadlu ynddynt anadl einioes," —Genesis ii. (Cyfieithad ysbrydoledig, gan Joseph Smith, y Prophwyd). Dysgwn yma i bob llysieuyn ac anifel, yn gystal â dyn, gael eu creu yn gyntaf yn ysbrydol, yn y nef, ac yna eu gwneyd yn naturiol ar y ddaear. Yr oedd dilyniad dygwyddiadau yn y greadigaeth ysbrydol yn wahanol i'r hyn oeddynt yn y greadigaeth naturiol: o herwydd hyn y cyfyd y ddau ddesgrifiad gwahanol.

19. Nef yw y byd lle y cafodd yr holl ysbrydoedd a fwriadwyd i'r greadigaeth hon, eu dechreuad. Mae yn fyd yn cynnwys amrywiaeth mawr o ddefnyddiau cyffelyb eu natur i'r rhai ag sydd yn nghyfansoddiad ein byd ni. Mae y gwahaniaeth rhwng ein byd ni ag un nefol yn gynnwysedig, nid yn amrywiaeth yr elfenau, canys yr un ydynt hwy, eithr yn y gwahaniaeth yn rheoleiddiad yr elfenau hyn. Yn ein byd ni, mae yr elfenau, yn yr amser presennol, wedi eu rheoleiddio yn y fath fodd, fel ag y mae cyfnewidiadau parhaus yn cymmeryd lle, o'r fath natur ag i gynnyrchu marwolaeth neu ymddattodiad pob sylweddau rheoleiddiedig. Mewn byd nefol, mae yr un elfenau yn cael eu cyssylltu yn y fath fodd, fel ag y mae parhad tragywyddol yn cael ei argraffu ar bob rheoleiddiad. Nid yw y sylweddau ysbrydol cyssylltidieg â'n byd ni, wedi eu huno yn barhaus â'r elfenau ereill; tra mewn byd nefol, cyn belled ag y mae y dosparth hyn o elfenau yn cael eu huno, mae eu hundeb yn anfarwol neu dragywyddol. Mae byd nefol wedi bod unwaith yn yr un cyflwr â'n byd ni, eithr y mae ei gorffoliad tymmorol wedi ei ddattod, ac y mae yr un elfenau wedi eu hail-gorffoli yn ol cynllun y drefn nefolaidd: y mae felly yn cael ei gyfnewid o gyflwr tymmorol i un tragywyddol. Yn ei gyflwr tymmorol y mae yn ddaearol; yn ei gyflwr tragywyddol y mae yn nefol. O dan y blaenaf, y mae marwolaeth yn traws-feddiannu llywodraeth, ac yn taenu difrod a dystryw trwy yr holl gorffoliad: o dan yr olaf, y mae bywyd tragywyddol yn teyrnasu yn fuddugoliaethus yn dragywydd. Yn y naill sefyllfa, y mae yn fyd syrthiedig; yn y llall, y mae yn fyd gwaredigol. Yn y sefyllfa gyntaf, y mae yn gorff di-lewyrch, yn benthycia ei oleuni oddiwrth rai o radd

uwch; yn yr ail, y mae yn gorff llewyrchus, yn pelydru ei oleuni ar y bydoedd amgylchynol. Pan yn fyd syrthiedig, preswylir ef gan fodau syrthiedig; pan yn fyd gwaredigol, preswylir ef gan fodau nefol, wedi eu gwaredu o'r bedd, a'u gogoneddu, a'u gwneyd yn gyffelyb i Dduw yr hwn a'u creodd ac a'u gwaredodd, meibion yr Hwn ydynt, ac o hyn allan y maent yn Dduwiau, wedi eu hordeinio i wneuthur y gwaith perthynol i Dduwiau; ac megys y gwnaeth Duw eu Tad o'u blaen, felly y gwnant hwythau. Nef, ynte, yw byd gwaredigol a gogoneddedig, yn cael ei breswylio gan y Duwiau, a chan eu meibion a'u merched, y rhai ydynt ffrwythau eu lwynau eu hunain.

20. Y Duwiau a drigant yn y nef o ba un y daeth ein hysbrydoedd ni, ydynt fodau ag a waredwyd o'r bedd mewn byd a fodolai cyn gosod sylfaeni y ddaear hon. Yr oeddynt hwy a'r corff nefol a breswyliant yn awr, unwaith mewn sefyllfa syrthiedig. Eu byd daearol a waredwyd, a ogoneddwyd, ac a wnaed yn nef: eu cyrff daearol, ar ol dyoddef marwolaeth, a waredwyd, a ogoneddwyd, ac a wnaed yn Dduwiau. Ac felly, megys ag y dyrchafwyd eu byd o sefyllfa dymmorol i un ysbrydol, y dyrchafwyd hwythau hefyd o fod yn ddynion syrthiedig i fod yn Dduwiau nefol, i breswylio eu nef yn oes oesoedd.

21. Mae y Duwiau hyn, wedi eu gwaredu o'r bedd gyda'u gwragedd, yn anfarwol a thragywyddol, ac ni fyddant feirw mwyach. Eithr hwynt hwy a'u gwragedd a fyddant yn odiaeth ddedwydd. Mae yr holl ganlyniadau anwylaidd o gariad priodasol a fodolai yn eu mynwesau pan yn fodau daearol a syrthiedig, yn awr wedi eu mwyhau a'u perffeithio yn fawr, yr hyn a wasanaetha i orlenwi eu heneidiau â theimladau o hyfrydwch perlewygol, a chariad annherfynol tuag at eu gilydd, ac â gorfoledd sydd yn dragywyddol. Mor hyfrydol—mor ddyddorol—mor annesgrifiadwy ddymunol yr ymddangosant yn ngolwg eu gilydd! Yn llawn rhinwedd a daioni, gwybodaeth a dealltwriaeth, serch a'chariad—hwy a ymddysclaeriant allan yn holl ddysclaerdeb a gogoniant y priodoliaethau dwyfol hyn, gan ysbrydoli eu gilydd, a'r holl nef, â chyflawnder o lawenydd tragywyddol.

22. Mae yr holl Dduwiau hyn yn gyfartal mewn gallu, mewn gogoniant, mewn llywodraeth, ac mewn meddiant o bob peth; pob un yn meddu cyflawnder o wirionedd, o wybodaeth, o ddoethineb, o oleuni, ac o ddealltwriaeth; pob un yn llywodraethu ei

hun yn mhob peth trwy ei briodoliaethau ei hun, ac yn cael ei lanw â chariad, daioni, trugaredd, a chyfiawnder tuag bawb. Cyflawnder o'r holl briodoliaethau hyn yw yr hyn a gyfansodda Dduw. "Goleuni yw Duw." "Cariad yw Duw." "Gwirionedd yw Duw." Mae y Duwiau yn un yn y rhinweddau a'r priodoliaethau. Nid yw Gwirionedd yn liosogrwydd o wirioneddau o herwydd ei fod yn preswylio mewn lliosogrwydd o bersonau, eithr un gwirionedd anwahanol ydyw. Gelwir pob person yn Dduw, nid o herwydd ei sylwedd, nac ychwaith o herwydd dull a maintioli y sylwedd, eithr o herwydd y rhinweddau a drigant yn y sylwedd. Nid yw personau ond yn unig tabernaclau neu demlau, a GWIRIONEDD yw y Duw sydd yn preswylio ynddynt. Os yw cyflawnder gwirionedd yn preswylio mewn miliynau aneirif o bersonau, yna mae yr un Duw diwahan yn trigo ynddynt oll. Gan y gall gwirionedd breswylio yn yr holl fydoedd ar yr un fynyd, o ganlyniad fe all Duw, yr hwn sydd Wirionedd, fod yn yr holl fydoedd ar yr un fynyd. Nis gall teml o gnawd, ac esgyrn, ac ysbryd anfarwol, ond yn unig fod mewn un lle ar unwaith; ond gwirionedd, yr hwn sydd Dduw, a all drigo mewn rhifedi aneirif o demlau felly ar yr un eiliad. Pan yr ydym ni yn addoli y Tad, nid ydym yn addoli ei berson yn unig, eithr yr ydym yn addoli y gwirionedd sydd yn trigo yn ei berson. Pan yr ydym yn addoli y Mab, nid ydym yn addoli ei gorff yn unig, eithr yr ydym yn addoli gwirionedd, yr hwn sydd yn trigo ynddo. Felly hefyd, pan yr ydym yn addoli yr Ysbryd Glân, nid y sylwedd yr ydym yn addoli yn unig, eithr gwirionedd, yr hwn a breswylia yn y sylwedd hwnw. Tyner gwirionedd ymaith oddi wrth ryw un o'r bodau hyn, ac ni fyddai eu personau neu eu sylwedd yn wrthddrych addoliad. Gwirionedd, goleuni, a chariad, ydym ni yn addoli a mawrhau; yr un yw y rhai hyn yn yr holl fydoedd; a chan mai y rhai hyn sydd yn cyfansoddi Duw, yr un yw Efe yn yr holl fydoedd; ac o herwydd hyny, y mae preswylwyr yr holl fydoedd yn cael eu gofyn i addoli a mawrhau yr un Duw. Oblegid fod Duw yn trigo mewn temlau lawer, yn fynych efe a lefara wrthym ni, megys pe byddai Duwiau lawer; mae hyn yn wir pan wneir cyfeiriad at nifer ei drigfanau; eithr nid yw yn wir, ac nis gall fod yn wir, mewn unrhyw ystyr arall. Am hyny, yn ein holl ddywediadau a'n hymresymiadau dyfodol, bydded iddo gael ei ddeall yn eglur, ein bod yn cyfeirio yn unig

at liosogrwydd o demlau, yn mha rai y mae yr un gwirionedd neu Dduw yn trigo. Ac hefyd, pan fyddom yn llefaru am un Duw yn unig, ac yn dywedyd ei fod ef yn dragywyddol, heb ddechreu neu ddiwedd, a'i fod yn yr holl fydoedd ar yr un eiliad, bydded iddo gael ei gofio yn gwbl, nad ydym yn cyfeirio at unrhyw berson neu sylwedd neillduol, eithr at wirionedd yn trigo mewn amrywiaeth mawr o sylweddau. Pa le bynag y caffoch gyflawnder o ddoethineb, gwybodaeth, gwirionedd, daioni, cariad, a rhinweddau cyffelyb, yno y cewch Dduw yn ei holl ogoniant, gallu, a mawrhydi—gan hyny, os addolwch y perffeithderau addoladwy hyn, chwi a addolwch Dduw.

(*I'w barhau.*)

CYMMANFA DDWYREINIOL MORGANWG.

Y GYMMANFA uchod a gynnaliwyd yn Neuadd y Cymreigyddion, Merthyr, ar y 27ain o Fawrth, 1853, o dan lywyddiaeth yr Henuriad D. Jones.

Dechreuwyd am hanner awr wedi deg trwy ganu, a gweddiodd T. Giles. Yna y Llywydd, wedi cynnyg rhai sylwadau, a osododd holl awdurdodau yr Eglwys gerbron y Saint, er eu cymmeradwyo, yr hyn a wnaed yn unfrydol; ac yna treuliwyd gweddill y cyfarfod i ymdrin â materion perthynol i'r Gynnadledd, a therfynwyd trwy weddi gan yr Henuriad D. Spencer.

Am ddau, wedi canu a gweddio, y Llywydd a anerchodd y cyfarfod yn fyr, ac a alwodd yr Henuriad D. Spencer i ddysgu y Saint yn Saesneg, yr hyn a wnaeth fel y canlyn:—"Anwyl gyfeillion, a brodyr a chwiorydd,—Yr wyf yn teimlo yn dda i fod yn eich plith, gan fod eich gwynebau yn siriol, a'ch bod yn ymddangos fel pe byddai genych Ysbryd yr Arglwydd. Gwn fod ein teimladau ni yn wahanol i eiddo pobl ereill, a'n mwynhad hefyd. Mae yr Arglwydd wedi bod yn drugarog iawn wrthym ni, trwy roddi i ni wybodaeth o'r ffordd sydd er ein hachub. Yr ydym yn darllen am ragorfreintiau ei blant yn yr amser gynt, pan yr oeddynt yn cadw ei gyfraith: fe gawn ninnau eu derbyn hefyd, os byddwn yn ufydd. Galwyd ni i fod yn debyg i Paul, sef bod yn bob peth er mwyn yr efengyl. Mae ein galwedigaeth yn wahanol i eiddo neb pobl a ddaeth erioed i'r

ddaear. Dywedai y Prophwyd fod gan Saint y Dyddiau Diweddaf fwy o waith i'w wneuthur nag a wnaed gan neb ereill. Fe gadwodd Duw ei blant mewn caethiwed gynt dros bedwar cant o flynyddoedd, er eu parotoi i fod yn freninoedd ac offeiriaid. Efe a wnaeth wyrthiau nerthol yn eu mysg; a phan yr oeddynt yn cael eu cyflawni, yr oeddynt yn foddlawn i ufyddhau i Moses; a thra yn ufyddhau i Moses, hwy a gawsent addewid o'r wlad. Eithr fe ddarfyddodd y gwyrthiau nerthol, ac yna hwy a ddechreuasant fod yn anfoddlawn ar eu dull o fyw, ac a feddyliasant nad oedd Moses yn fwy nâ dyn: ond ar fynydd Sinai, yr Arglwydd a roddodd wybodaeth amgen iddynt. Er hyny, hwy a ammheusant awdurdod Moses drachefn, ac a wrthryfelasant, yn ngwyneb yr holl wyrthiau a gawsent yn flaenorol; a hwy a wnaethant lo aur, ac a gawsant ddyoddef am hyny. Cafodd Corah, Dathan, ac Abiram hefyd eu llyncu gan y ddaear. Ni oddefai yr Arglwydd iddynt hwy wrthwynebu a grwgnach yn erbyn eu blaenoriaid; ac o herwydd eu grwgnachrwydd a'u hachwynion, ni aeth ond dau o honynt i wlad yr addewid. Nid ydym ni wedi ein galw trwy ryw wyrthiau nerthol; eithr fe ddywedodd Daniel fod yn rhaid i'r deyrnas hon orchfygu pob un arall. Nid yw yr efengyl yn argyhoeddi trwy wyrthiau, eithr trwy egwyddorion; ac fe wna yr Arglwydd ni yn bobl mwy galluog nâ neb pobl a fu erioed yn y byd. Fe addawyd i mi, os cymmerwn fy medyddio, a chael gosodiad dwylaw arnaf, y derbyniwn yr Ysbryd Glân; mi a ufyddheais ac a dderbyniais yr addewid; mi a fedrwn brophwydo a llefaru mewn tafodau. Mae addewidion ereill etto, ac y mae genyf finnau bethau ereill i'w gwneuthur, sef gwneuthur i ereill fel y dymunwn i ereill wneuthur i minnau, a darostwng fy holl nwydau i ewyllys fy Nhad o'r nef; ac os bydd i mi eu darostwng, ac ufyddhau i gyfraith Duw, fe'm gwneir yn gyd-etifedd â Christ; ac os felly, mi a ddeuaf yn Dduw. Mae yr addewid hon i chwithau, ac i bawb, ar yr ammodau hyn. Ni ofynwyd dim ar fy llaw i a'r nad allwn ei wneuthur. Teimlwyf y gallwn aberthu tad, mam, gwraig, a phlant, ac hyd y nod fy mywyd fy hun, er mwyn yr efengyl hon, am gael fy ngwneyd yn gyd etifedd â Christ. Dichon y gallwn gael aros 50 neu 100 mlynedd am fy ngwraig neu fy mhlant, canys y maent yn cael eu haddaw i ni etto: a pha beth yw aros dros gymmaint â hyny, mewn cymdeithas i fod

hebddynt i bob tragywyddoldeb. A all dyn aros o'r gwanwyn hyd yr hydref, pan y mae yn hau un bwshel o wenith, ac yn dysgwyl medi hanner cant? Mae y byd yn gwneyd hyny. Yr ydym ni yn ymbarotoi gogyfer â sefyllfa arall o fodoliaeth, ac yn awr yw ein hamser ni i hau ac aberthu erbyn hyny. Fel ag y sylwais, pe cawswn i aros can mlynedd am fy ngwraig neu fy mhlant, pa beth yw hyny? Yr ydym yn awr ar brawf, a pha fodd y teimlwn i aberthu ein chwantau a'n nwydau naturiol? Fe ddywedir y deuwn i garu yr hyn a fuom unwaith yn gasâu, a chasâu yr hyn a fuom unwaith yn garu. Teimlwyf yn awr yn falch o'r enw Saint y Dyddiau Diweddaf, eithr teimlais fel arall unwaith. Dywed Duw y rhydd efe râs i chwi, os ydych yn myned i aberthu eich gwraig, eich plant, eich tai, neu eich meddiannau. Efe a roddodd râs i Abraham; ac o herwydd ei ufydd-dod, efe a gafodd addewid o hâd mor aml â'r tywod ar làn y môr; canys yr oedd efe yn credu fod Duw yn gyfiawn. Mae rhai o honoch chwi yn Nghymru yma yn hytrach yn ddi-ymddiried yn eich llywyddion, fel yr oedd Israel tuag at Moses. Eich gwendid chwi yw hyny; eithr dywedaf wrthych am beidio ofni. Mae pob peth a ddywedant hwy yn cael ei ysgrifenu, a hwy a gant ateb drosto etto. Pe buasai Israel yn ufydd i Moses, hwy a gawsent eu bendithio, pe buasai Moses yn dygwydd bod yn feius. Mae yr Arglwydd yn gwneyd i dda ddyfod allan o ddrwg. Yr ydych chwi wedi dyfod allan o fyd drwg-dybus ac aflywodraethus, ac o ganol swyddogion llygredig, ac o ganlyniad y mae yn naturiol i chwi fod fel yr ydych. Ni a ddylem gredu, os bydd i ni aberthu cant punt, y gwna ein Tad nefol roddi yn ol y càn cymmaint: eithr os credwn, fel Israel, fod pethau yn feius, ac anufyddhau, nyni a dorir allan. Etto y mae yn bosibl i bethau cyfeiliornus gael eu dysgu, eithr ein gwaith ni yw ufyddhau hyd nes y symudo yr Arglwydd y llywydd a'i gwnelo o'i le. Darfu i Saul weithredu yn feius, ond ni wnaeth yr Arglwydd ei symud yn uniongyrchol; gwnaeth Dafydd ei anrhydeddu yn ei swydd; a phan welodd yr Arglwydd yn dda, cafodd Saul ei symud o'i le. Ni wnaeth yr Arglwydd ganiatâu i ddyn mor dda â Moses fyned i wlad yr addewid, oblegid iddo wneuthur rhyw bethau yn feius. Felly, gwelwch fod Duw â'i lygaid ar eich blaenoriaid, ac efe a weinydda gyfiawnder i bob dyn, nad pa mor fawr bynag y bo. Y mae genych chwi yma yn Nghymru ddynion da yn

llywyddion arnoch, y rhai y mae bendithion Duw yn gorphwys arnynt; a chwi a fendithir trwy ufyddhau iddynt. Yna bydd raid i chwi fyned i Seion i gael eich golchiadau, eneinniadau, &c., er eich paroto i gyflawni gwaith mawr a rhyfedd; a'r Arglwydd a rydd i chwi y bendithion a se iwyd ar eich penau. Am hyny, teimlwch yn dda, os bydd raid i chwi aberthu, a meddyliwch am y bendithion mawr ac anmbrisiadwy sydd i ddyfod i'ch rhan; a boed i chwi ddyfod yn freninoedd ac offeiriaid, a chael mwynhau yr holl fendithion a berthynant i'w deyrnas.

Yr Henuriad John Davis—Anwyl frodyr, mae yn llawen genyf eich cyfarfod heddyw etto. Gwelaf eich bod yn gyffredinol yn edrych yn llawer gwell, a gobeithiaf yr edrychwch yn well etto. Ymddengys eich bod yn mwynhau Ysbryd yr Arglwydd, ac am wneuthur penderfyniad o'r newydd. Mae llawer o honoch wedi taflu beichiau trymion i lawr, ac y mae eich golwg yn llawer rhagorach. Mi a wn am yr hyn sydd yn lletha dyn, a'i dristâu a'i gaethiwo; ond pa fwyaf sydd yn cyfod i'm herbyn i, mwyaf i gyd yw fy mhenderfyniad a'm cadernid, canys mi a wn y cydweithia yr oll er daioni. Anfynych iawn y ceir yr hen fyd yma yn llyfn. Yr ydym fel pe bydd em ar fôr, yn cael tywydd teg weithiau, a prydiau ereill y fath ystormydd nes y gallwn feddwl fod ein llong eglwysig ar suddo i'r eigion. Ond gadewch i ni fod yn debyg i fachgen y cadben hwnw, i allu bod yn dawel a dweyd y gwyddom fod ein "Tad wrth y llyw," ac y deuwn oll maes o law yn ddiangol i'r porthladd. Os bu rhyw anghyfiawnder yn cael ei arferyd ar y fordaith, mae yn sicr y derbynia y sawl a'i gweinyddodd ei gyflawn gosp, ac y derbynia y rhai a ddyoddefasant yn amyneddgar eu gwobr fawr. Fe ddysclaeria cyfiawnder yr eglwys hon cyn hir yn ogoneddus, ac ni fydd neb na chaiff ei weled. Na fydded i ni, ynte, ddysgwyl perffeithrwydd etto, canys amser aberthu yw hwn; ond gadawn y cyfan hyd yr amser y daw pob peth i'r golwg. Teimlwch i godi y gwan, ac iachâu y rhai clwyfus; a gweddiwch dros eich llywyddion, ac yna yr Arglwydd a ddyhidla fendithion arnoch. Fe fydd yr anhawsderau a gwrddasom yn llesol i ni, canys fe burir yr eglwys o ddrygioni. Teimlwch, ynte, i weddio hyd nes na fyddo un oerfelgarwch o'ch mewn—hyd nes y byddo ysbryd Seion ynoch; ac nac ail gyfodwch ddim sydd wedi myned heibio, ond claddwch y cyfan, ac na edrychwch yn waeth ar neb, canys brodyr ydym i gyd. Gwedd-

iwch dros Lywyddiaeth yr Eglwys yn Nghymru, gwnewch les i ni ein trioedd; ac wrth ein llesoli ni, byddwch yn llesoli eich hunain. Cynnaliwch ni i fyny megys un, a Duw a'n bendithia ac a'n llwydda, hyd nes na allo neb ein hattal. Am hyny, byddwn gewri dewrion gyda y gwaith hwn, ac yna daw y rhai llesg yn mlaen; ac os cewch fai yn rhywun, hysbyswch ef iddo. Ymddiriedwch bob amser yn llywyddiaeth yr Eglwys. Bendith yr Arglwydd fyddo arnoch, a theimlo wneloch i weddio o galon; ac yna cewch weled fel y cynnydda cariad yn eich plith, a theimladau gwresog. Yr ydych yn awr yn adwaen y ddwy ochr, yr arw a'r lyfn; a gwyddoch werth cydwybod dawel ac heddychlawn. Chwi wyddoch hefyd y gall dyn wneyd nef iddo ei hun, trwy wylio a gweddio, hyd y nod yn yr ystorom arwaf. Yr Arglwydd a roddo ei Ysbryd i chwi oll i deimlo yn gysurus a phenderfynol, yn enw Iesu Grist. Amen.

Yna canwyd, "Pan ddelo'r Saint oll adreu 'nghyd."

Y Llywydd D. Jones—Yr wyf yn meddwl eich bod yn teimlo yn well o hyd; yr wyf fi, beth bynag. Mwyaf i gyd a ddeallwn o egwyddorion teyrnas Dduw, goreu i gyd y teimlwn. Pan feddylioch na fydd eich llywyddion yn eich boddloni, gweddiwch drostynt, fel yr annogwyd chwi gan y brawd Davis, hyd nes y byddant yn eich boddloni. Os gweddiwch drostynt, nis gallant eich niweidio; canys nid ydynt hwy yn amgen nâ phibellau er i chwi dderbyn trwyddynt.

Y Llywydd W. S. Phillips—Yr wyf finnau, fel fy mrodyr, yn teimlo eich bod yn dyfod i deimladau gwell o hyd. Yr oedd Ysbryd Duw yn helaeth yma yn y boreu, ond y mae mwy o hono yma yn awr o lawer. Yr ydym ni fel enwad o Saint y Dyddiau Diweddaf wedi achosi llawer o siarad ac amryson yn y byd, ond ddim cymmaint erioed ag a wnaethom achosi yn ddiweddar. Os teimlwn i ufyddhau a meddu Ysbryd Duw yn helaeth, gallwn roi testunau newydd iddynt etto; canys mae yn rhaid i'r byd gael rhywbeth o hyd. Wel, bydded i'r holl frodyr a'r chwiorydd sydd yma heddyw feddiannu ysbryd y bywyd, a myned i blith y byd, a phregethu iddynt, ac ymdrechu eu bedyddio. Bum yn Nghaerdyf yn ddiweddar, ac yr oedd yno ysbryd bedyddio, a'r Saint yn llawn awydd a llawenydd, ac yr oedd rhai yn cael eu bedyddio y pryd hyny. Yr ydym am i chwi gredu fod pob peth yn iawn goruwch i chwi, a bod eich llywyddion yn un mewn

cariad. Ac mi a lefaraf air neu ddau wrthych ynghylch y Llywydd Dan Jones. Os oes rhai o honoch wedi dychymygu a dweyd rhywbeth yn ddrwg am ei gymmeriad, neu os oes rhywbeth felly wedi ei ysgrifenu ar eich cof-lyfrau yn rhywle, mi a ddymunaf arnoch ei groesi allan y cyfleu cyntaf; canys mae yr hyn a draethodd rhai am dano, yn anwireddus a disail, fel y clywsoch gan yr awdurdodau fu yma yn ddiweddar. Clywsoch fod ei gymmeriad yn dda yn Seion; ac am hyny, dadwnewch yr oll a draethwyd yn ddisail am dano, a rhwystrwch bawb rhag traethu dim yn mhellach. Yr ydym ni ein trioedd yn un yn awr; ac fe ŵyr y diafol, os byddwn ni ein trioedd mewn undeb, na ellir rhwystro gwaith Duw i fyned yn mlaen. Bydded i bawb a feddant deimladau ymranu, yru y teimladau hyny ymaith, a gweddio drosom. Frodyr a chwiorydd, yr ydym yn deisyf eich cynnorthwy, a gweddiwch drosom; a bydded i ni o hyn allan newid y testun, a gorfoleddu yn iachawdwriaeth ein Duw, gan gyhoeddi heddwch a thangnefedd yn mhlith y Saint: a'r bendithion hyn a'ch canlyno, trwy Iesu Grist. Amen.

Y Llywydd D. Jones—Bydd i ni deimlo yn hyfryd, os gweddiwn dros bawb; ac yr ydym wedi profi hyn eisoes; ac na ddyweded neb nas gŵyr y ffordd i gael teimladau da. Mae rhai dychymmygion yn bodoli ynghylch pa beth a wneir o arian y Degwm yn Seion. Mae pawb yno yn cael talu degwm, o Brigham Young i wacred. Beth, meddech, Brigham Young a'i gydswyddwyr yn talu degwm! yr oeddem ni yn meddwl fod Brigham Young a hwythau yn byw ar y degwm, a'u bod trwy hyny yn gallu marchogaeth yn eu cerbydau, &c. Mi wn i fod Brigham Young yn cynnal ei hun a'i deulu, trwy ei fasgnach a'i fferm, &c.; ac y mae efe mor barod i'w dalu â neb, a'i gynghorwyr hefyd; ac nid oes neb ychwaith o'r llywyddion ereill sydd yn Nyffryn y Mynyddoedd yn byw arno. Mae y degwm yn myned i adeiladu teyrnas Dduw; mae llawer o sefydliadau newyddion i'w hadeiladu, fel y gwyddoch. Yr ydych chwi wedi danfon arian oddiyma er adeiladu Teml i'r Arglwydd, lle y cewch fyned i gael eich haddysgu er myned i bresennoldeb Duw, lle y cewch briodi am bob tragywyddoldeb, a derbyn bendithion mawrion ac annesgrifiadwy. Wrth feddwl am hyn, mae eich calonau yn gwresogi o'ch mewn, ac yr ydych yn ymlawenhau am i chwi gael y fraint o gyfranu tuag ati. Bydd yn cael ei dechreu cyn pen

nemawr o ddyddiau; ac O, mor fawr yw ein llawenydd wrth feddwl fod genym ni ran yno, a bod genym etifeddiaeth yno. Wel, mae y fraint genych eleni etto i gyfranu, fel y gwnaethoch y llynedd.—Mae y cwestiwn wedi ei ofyn, sef beth a wneir o'r rhai a ymfudir gan y Drysorfa Ymfudol? a oes rhaid iddynt dalu yn ol wedi myned yno? a pha beth os byddant yn rhy dlawd i hyny? Mae eisieu i rywun agor y galon fach yna. Bum i yno am yspaid tair blynedd, ac ni welais un yn anghenog yno. Gweision Duw sydd yn llywodraethu yno, ac ni chaiff un o'r Saint fod ag eisieu arno. Fe ddywed Brigham Young, "Ewch i gyfarfod â hwynt, a derbyniwch hwynt yn llawen; ewch â hwy i'ch tai, a gollyngwch hwynt i'ch gerddi; ac os gofynant beth yw'r pris, na chymmerwch arnoch eu clywed." Felly, mae pob peth yn Seion yn cael ei ddwyn yn mlaen yn y ffordd oreu.

Yna canwyd, "Nyni yw'r bobl ddewraf sydd," a therfynwyd trwy weddi gan J. Roberts.

Am chwech, dechreuwyd trwy ganu a gweddio gan yr Henuriad Robert Evans. Canwyd.

Y Llywydd D. Jones—Anwyl frodyr, chwiorydd, a chyfeillion, wrth weled cymmaint o honoch wedi dyfod ynghyd, ymddangosa i mi mai er gwybod y ffordd i gael bywyd tragywyddol y daethoch yma; ond cyn y meddiannwch hyny, y mae y peth cyntaf sydd genych i'w wneuthur yn beth pwysig, ac y mae yr ail yr un mor bwysig, a'r trydydd, a'r pedwarydd; a thyna yw gofyniad y Sant yn barhaus, ar ol iddo orphen gwneuthur un peth, Beth sydd genyf etto i wneyd? Bydd digon genym i wneuthur, a llawer o wersi genym i'w dysgu yn barhaus; y mae yn rhaid i ni barhau yn ffyddlawn hyd y diwedd, os mynwn fod yn gadwedig. O! mor druenus fydd cyflwr yr hwn a redo ychydig, ac a ddyoddefa ei hun i gael ei rwystro, neu a feddylia ei fod ef yn gwybod digon, ac nad oes anghen am neb i'w arwain, ac o ganlyniad yn arwain ei hun, ac yn y diwedd yn myned i ddinystr. Mae genym ni, y Saint, ddigon i ddysgu yn barhaus, er deall y ffordd i redeg yr yrfa hon yn gywir, gan wybod os parhawn hyd y diwedd, y cawn goronau anniflanedig yn nheyrnas ein Duw. Mae yn anghenrheidiol i ni gael ein harwain o hyd, o herwydd nas gallwn arwain ein hunain; ac y mae i ni fwyd i gael yn ei bryd a'i dymmor, ac y mae arnom eisieu mwy-fwy o hono o hyd; ac os arweinir a phorthir ni yn iawn, rhaid i ni gael Ysbryd Duw i'n harwain, a'i weision i'n porthi; ac i'r dyben hyn, bydded i ni weddio drostynt yn y cyfarfod hwn, fel y caffom ein llesoli, ac yr ymadawom dan fendith y nefoedd, yr hon a'n canlyna yn yr hyn oll a wnelom. Rhoddaf le yn awr i'm brodyr yma i'ch dysgu yn egwyddorion y drefn ardderchog hon, trwy ba un y mae holl ddynolryw i gael eu hachub. Mor hyfryd y teimlem, pe caem ni ein cyd-ddynion i ddyfod i listio dan faner yr Iesu, a milwrio yn ddewr dros ei deyrnas, fel y gallont gael eu hachub, o herwydd hon yw yr unig ffordd trwy ba un y cânt eu hachub; ac yr wyf fi yn diolch i Dduw am yr efengyl hon, ac yn ei phrisio

yn fwy ei gwerth nâ holl drysorau gwerthfawr y byd. Yr Arglwydd a'ch bendithio i barhau yn ffyddlawn gyda hi, yw'm dymuniad a'm gweddi, yn enw Iesu Grist. Amen.

Yr Henuriad Robert Evans—Anwyl frodyr a chwiorydd, yr wyf yn dymuno rhan yn eich gweddiau, fel y gallwyf ymwneyd ychydig â'r gofyniad pwysig a ofynwyd, sef. Beth sydd i wneyd er bod yn gadwedig? Gwn mai eglwys Iesu Grist yw yr eglwys hon, a thrwy barhau yn ffyddlawn trwy bob profedigaeth, y cawn fywyd tragywyddol. Rhoddodd Crist esiampl i ni i'w ddilyn; parhaodd ef yn ffyddlawn hyd angeu, a hwnw yn angeu dirmygedig a phoenus dros ei gyfeillion. Nid parhau yn ffyddlawn gyda rhywbeth sydd raid, ond gyda chrefydd Crist, sef crefydd y Saint, â'r hon yr ymunais i yn uniongyrchol, wrth weled ei hardderchogrwydd a'i rhagoroldeb ar bob crefydd arall; a pheidiais a pharhau yn ffyddlawn gyda'r grefydd oedd genyf o'r blaen, o herwydd egwyddorion rhagorol yr eglwys hon, a'r bendithion mawr ac annesgrifiadwy sydd i'w mwynhau ynddi. Dyma yr efengyl oedd yn cael ei phregethu gan ddyscyblion Iesu yn yr amser gynt, a chyfrifid pawb ag oedd yn ymuno â hwy, yn blant i Dduw; ond estroniaid oedd pawb ereill; ac y mae eglwys Saint y Dyddiau Diweddaf yr un fath â hono yn mhob rhan o honi; ac nid rhyw ddarnau o hono sydd genym ni, ond y mae yr holl fendithion, a'r breintiau, a'r doniau, a'r swyddogion, a'r gallu yn ein heglwys, yr un mor gyflawn ag yr oeddynt yn yr eglwys gynt; ond, er mor ardderchog yw ei hegwyddorion, er mor ddwyfol ei gosodiad, ac er cymmaint y gallu sydd ynddi, anmhosibl yw i neb gael ei achub heb barhau yn ffyddlawn ynddi hyd y diwedd, trwy yr holl groesau a'r profedigaethau a geir o'i herwydd hi; a'r neb na pharhao, a fyddant debyg i'r morwynion ffol, a'r gwas a guddiodd ei dalent yn y ddaear; am hyny, os ydych yn meddwl ymuno â hon, gyfeillion, os ydych am barhau yn y blaen yn ffyddlawn gyda hi, Saint, ystyriwch yn mlaen llaw, gwnewch fel dyn yn myned i adeiladu tŷ, ac yn bwrw y draul yn gyntaf; treiwch eich penderfyniad cyn ymuno â hon, cyn yr ewch gam yn mlaen ynddi; o herwydd y mae hi yn gofyn dyn yn gyfangwbl at ei gwasanaeth; ac nid yw hon yn grefydd a all dynion ei gwella, ond yn grefydd a wella ddynion. Pan y mae dyn yn gwella ei grefydd, ymddangosa ei fod ef yn well nâ'i grefydd; yna annhebyg iawn yw hono i fod yn grefydd Crist. Na chymmerwch fuchedd ddrwg ryw un, neu ryw rai ynddi, yn rwystr i chwi ymuno â hi, ond deuwch i fewn iddi, a dywedwch fai y brawd hyny wrtho mewn cariad, gan ewyllysio daioni iddo. Yr wyf yn gwybod fod cyfiawnder yn cartrefu yn yr eglwys hon, ac y gweinyddir ef i bawb. Nid yw yr eglwys hon heb rai dynion drwg ynddi, o herwydd cyffelyb yw i rwyd a fwriwyd i'r môr, yn dal pob math o bysgod. Mae yn debyg hefyd i dŷ gwr cyfoethog, sydd â gwahanol lestri, at barch ac anmharch ynddo, at wahanol ddybenion; mae yno lestri heirdd ar y crogfyrddau, ac y mae yno flwch-lludw hefyd at gario budreddi, ac

nid yw hwnw yn cael ei gadw yn y parlwr, ond yn ochr y domen, bid siwr; felly y mae gyda dynion yn yr eglwys hon, os cymmerant feiau ereill i fod yn rhwystr iddynt ddyfod yn mlaen yn hwylus yn yr eglwys hon, gan ddweyd am hwn, ac am y llall, llestri yn cario budreddi a fyddant, ac ochr y domen fydd eu lle. Mae ereill, ar ol cael talentau, yn debyg i'r hwn a guddiodd ei dalent yn y ddaear; efallai y bydd gan ryw un swydd henuriad, ac y bydd yn dychwelyd yn ol, ar ol bod allan yn pregethu, gan ddweyd, "Mae yn well genyf fod yn aelod; gadewch i mi fod, os gwelwch yn dda." Beth yw y mater arnoch? "Gormod o erlid!" A wnewch chwi felly ag ef? Na wnewch, ond rhwymwch ef draed a dwylaw, a theflwch ef i'r tywyllwch eithaf. O'r ochr arall, pan fyddo'r diacon bach wedi bod yn ffyddlawn gyda'r ychydig oedd ganddo, dacw ei feistr yn dychwelyd yn ol, ac yn ei wobrwyo, er mai ychydig oedd ganddo. Ai gwobr fach oedd hi, ynte? O, nage, "Ti a fuost ffyddlawn ar ychydig, a mi a'th osodaf ar lawer." Dyma y fath drefn ardderchog yw hon. Duw a'n bendithio i barhau yn ffyddlawn gyda hi, er mwyn Crist. Amen.

Canwyd, "Yn gyntaf ceisiwch deyrnas Duw."

(I'w barhau.)

AMRYWIAETHAU, &c.

PE gallai dyn gael hanner ei ddymuniadau, efe a ddyblai ei drafferthion.

YMDDYDDAN RHWNG CLOCHYDD A SANT.—Clochydd—Dywed, fachgen, a ydych chwi yn credu mewn Aml-wreigiaeth? Sant—Ydym, siwr. Clochydd—*Dear* anwyl, bobl felldigedig! Sant—Wel, paham yr ydych chwi yn rhyfeddu, a chwithau yn ei gredu eich hun? Clochydd—Pa beth, y fi yn ei gredu, fachgen! Sant—Ië; onid ydych yn darllen bob Sul yn yr Eglwys, mai "megys yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad." Clochydd—*Dear me*! pwy na weddiai am i felldith yr Hollalluog ddyfod arnoch i gyd.—*G. Roberts.*

TALIADAU O EBRILL 8 HYD EBRILL 14.—Sir Fynwy, £5; Sir Frycheiniog, £3 0s 8c; Sir Fon (gan J. W.), 11s 1c; Sir Ddinbych, £2; Pontytypridd, 12s 6c; Aberamman, 9s; Dowlais, £1 10s 5c; Georgetown, 5s 2c; Ffynnon-Tydfil, 3s 7c; Llanfabon, 6s 6c.—Cyfanswm, £13 18s 11c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 17.] EBRILL 23, 1853. [CYF. V.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 237.]

Os yw y Cenedloedd yn ystyried Priodas Batriarchaidd yn "*frycheuyn*" ag sydd wedi myned i lygaid y Saint, bydded iddynt hwy, cyn yr anturiant ei dynu allan, i ryddhau y trawstiau mawrion sydd yn eu llygaid eu hunain; ac yna hwy a ddysgant fod yr hyn a dybient hwy yn frychenyn, mewn gwirionedd yn sefydliad dwyfol, yr hwn yr ymarferyd ag ef gan y dynion santeiddiaf erioed a fuont byw yn yr amseroedd gynt, dan nawdd a chymmeradwyaeth yr Hollalluog.

Mae traddodiad yn achosi i bersonau a chenedloedd "*hidlo gwybedyn, a llyncu camel.*" Gwaeddant allan megys pe byddent yn cael eu dychrynu allan o'u synwyrau, o herwydd fod tiriogaeth yn ymarfer â phriodas gyfreithlawn yn ol y cynllun a roddwyd o'u blaen yn yr Ysgrythyrau; eithr gallant lyncu yn lled rwydd, heb braidd roddi ochenaid, garthfeydd halogedig, truenus, a ffieiddiaf drygioni, ag ydynt yn ffynu i raddau dychrynllyd yn yr holl drefi mawrion, dinasoedd, a phorthladdoedd, yn mhlith y Cenedloedd. Gwnai un ffau o halogrwydd felly, yn yr amseroedd gynt, dynu i lawr farnedigaethau trymaf yr Hollalluog ar holl genedl Israel, hyd nes y symudent y drwg, wreiddyn a changen, allan o'u mysg. Ië, hyd y nod am un achos o odineb, fe gafodd braidd holl lwyth Benjamin eu dinystrio, a hyny hefyd trwy orchymyn Duw. (Gwel Barnwyr xix, xx, xxi). Ond yn awr, gellir cael degau o filoedd o buteiniaid cyhoeddus mewn un

ddinas fel New York, a phedwar ugain a deg o filoedd mewn un arall fel Llundain, ac etto mae yr Unol Daleithiau a Lloegr yn galw eu hunain yn genedloedd Cristionogol, ac yn cymmeryd arnynt i addoli Duw pan y mae yr holl ffieidd-dra dan eu sylw. A yw y cenedloedd yn cael eu cyfiawnhau ag ydynt yn goddef y fath ddrygioni mawr yn eu mysg? Nac ydynt yn ddiau.

A all rhywun dybied fod Duw wedi cyfnewid fel nad edrycha ar ymarferiadau godinebus ac anrhinweddol yn awr gyda'r un gradd o atgasrwydd ag a wnai gynt? Os am un pechod o'r desgrifiad hwn, y cafodd pum mil ar hugain o'r Benjaminiaid, ynghyd â'u gwragedd a'u plant bychain, eu dinystrio trwy orchymyn Duw, pa beth raid fod y digter llidiog a'r barnedigaethau enbyd a drysorwyd yn erbyn y byd crefyddol yn bresennol, y rhai ydynt wedi caniatâu i'r ffieidd-dra hwn ffynu yn eu mysg, nid mewn ychydig o achosion unigol ar y fynyd, eithr mewn cannoedd o filoedd o achosion, lle y mae puteiniaid cyhoeddus, yn heidio allan o'u ffauau angeuol ac uffernol, fel cynnifer o seirff gwenwynllyd, wedi llygru cenedloedd a chenedlaethau am ganrifoedd ac am oesau?

Bydded i'r genedl hon ddileu y drygau hyn o'u mysg; bydded iddynt wneyd cyfreithiau caeth er amddiffyn rhinwedd y wlad; gosoder y cospedigaethau trymaf ar buteiniaid cyhoeddus, ac ar bawb a fyddo yn cefnogi y cyfryw, drwy hyfforddiad neu trwy esiampl; bydded i'r offeiriaid a'r bobl, y llywodraethwyr a'r rhai a lywodraethir, ymwisgo mewn sach-lian ac wylo gerbron yr Arglwydd oblegid pechodau y genedl, y rhai ydynt wedi cyrhaedd y nefoedd ac yn uchel waeddi am ddial; bydded iddynt lanhau y tir, a dileu allan o fodoliaeth y ffieidd-derau enaid-ddinystriol hyn: yna bydded iddynt ddysgu rhinwedd i Utah, a'u haddysg a wrandewir, a'u cynghorion a dderbynir; yna y creda meibion a merched dewr-galon y Diriogaeth Fynyddig fod etto rinwedd wedi ei adael yn y tir; ac yna y genedl a ga ffafr yn ngolwg y Nefoedd, ac a gyfyd mewn nerth, mewn gallu, ac mewn mawrhydi gogoneddus, ac a estyn ei llywodraeth i'r dwyrain, gorllewin, gogledd, a'r deau, ac a reola mewn buddugoliaeth ac anrhydedd tragywyddol hyd derfynau y ddaear. Eithr hyd hyny bydded iddynt guddio eu gwynebau mewn cywilydd, a gwridio mewn dystawrwydd mawr, wrth ddyfr-ddorau drygioni, y rhai a

arllwysant eu ffrydiau o lygredigaeth a marwolaeth yn mhob rhan o'r tir.

Paham y prioda y Saint dros bob tragywyddoldeb, yn gystal â thros amser? O herwydd fod gwrryw a benyw yn dysgwyl cael adgyfodiad oddiwrth y meirw, ac yn dymuno cael mwynhau cymdeithas eu gilydd yn y cymmeriad o wyr a gwragedd yn y bydoedd tragywyddol. A yw y Saint yn credu y caiff pawb a fuont yn wyr a gwragedd yn y bywyd hwn, fwynhau y berthynas hono ar ol yr adgyfodiad? Nac ydynt; nid ydynt yn credu y caiff neb fwynhau y fraint hono, oddieithr y rhai a briodwyd trwy air yr Arglwydd, a thrwy ei awdurdod ef, dros dragywyddoldeb. Pan fyddo dyn a dynes yn gwneyd cytundeb priodasol, a chyfammodi i fod yn gymdeithion i'w gilydd hyd angeu, y mae ganddynt hawl ar y naill y llall dros y bywyd hwn yn unig; pan ddelo marwolaeth, mae eu cytundeb a'u cyfammodau priodasol yn darfod; ac yn yr adgyfodiad, pa gymmaint bynag a allant ddymuno i fwynhau eu hunain yn yr holl anwyldeb priodasol o wr a gwraig, hwy a gant allan nad oedd eu cytundebau a'u cyfammodau y rhai a wnaed dros amser yn unig, yn rhoddi un hawl iddynt yn eu gilydd yn nhragywyddoldeb. Am hyny, ni chaniateir iddynt o dan unrhyw ammodau pa bynag i fyw yn nghyd fel gwr a gwraig. Eithr ai ni allant adnewyddu eu cytundeban, ac ymbriodi drachefn yn y bywyd hwnw? Na allant; canys fe ddywed yr Iesu, "Yn yr adgyfodiad nid ydynt nac yn gwreica, nac yn gwra, eithr y maent fel angylion Duw yn y nef" (Math. xxii, 30). Y sawl ag nad ydynt wedi sicrhau eu priodas dros dragywyddoldeb yn y bywyd hwn, nis gallant byth wneyd hyny yn ol llaw; gan hyny pe celent trwy ffyddlondeb eu hachub, etto ni fyddent ddim uwch nâ'r angylion, a gorfodid hwy i fyw ar wahan ac yn unigol, ac o ganlyniad heb hiliogaeth, a byddent yn weision i bob tragywyddoldeb i'r rhai hyny a gyfrifir yn deilwng i fod yn freninoedd ac offeiriaid, a'r rhai a dderbyniant orseddau a theyrnasoedd, a chynnyddiad diddiwedd ar eu hiliogaeth, ac a etifeddant dra rhagorach tragywyddol bwys gogoniant. Bydd ar y cyfryw anghen myrddiynau o weision, fel y byddo eu teyrnasoedd a'u llywodraeth yn cynnyddu; a'r rhifedi gofynol a geir yn mhlith y rhai na chadwasant y gyfraith uchelaf, eithr etto a wnaethant eu hunain yn deilwng o wobr lai. (*I'w barhau.*)

CYMMANFA DDWYREINIOL MORGANWG.

[Parhad o dud. 260.]

YNA galwyd ar rai o lywyddion y cangenau i ddweyd eu teimladau.

Yr Henuriad Thomas Rees, Ffynnon-Tydfil—Yr wyf fi wedi derbyn mawr les yma heddyw, ac yr wyf yn penderfynu bod yn ufydd i weision Duw, a derbyn eu haddysgiadau. Yr Arglwydd a'n bendithio ni oll, fel y byddom yn ostyngedig, yn ufydd, yn addfwyn, ac yn hawdd ein trin, fel clai y crochenydd. Yr wyf fi wedi derbyn bywyd a nerth, trwy y llywyddion heddyw, ac yr wyf yn gwybod fod gallu Duw yn eu meddiant. Anwyl gyfeillion, yr wyf yn gwybod mai hon yw gwir eglwys Iesu Grist, a'r unig fan lle eich achubir; a gwn, os ufyddhewch i'w galwad, y cewch dystiolaeth o'i dwyfoldeb. Duw a'ch goleuo i ddyfod iddi, yw fy nymuniad. Amen.

Dilynwyd ef gan yr Henuriaid Evan Williams, Llanilltyd, a David Rees, Sir Benfro; hysbysodd yr olaf fod y Saint mewn teimladau da yn y sir hono. Dywedodd William Jones, Caerdyf, eu bod wedi bedyddio tua phump ar hugain yno, yn y chwarter o'r blaen, y rhan fwyaf o ba rai oeddynt o blith y Wesleyaid, a'u bod yn penderfynu bedyddio pump a deugain y chwarter nesaf, a bod y doethion yno yn synu, gan ddweyd fod rhyw ddoethineb rhyfedd gyda'r Saint.

Yr Henuriad Thomas Giles—Frodyr, chwiorydd, a chyfeillion, yr wyf yn teimlo yn dda yn eich plith, ac yr wyf yn teimlo yn ddedwydd gyda'r eglwys hon erioed; yr wyf bob amser wedi cadw y bwbach hwnw, sef ofn, oddiwrthyf; ac fy ngweddi barhaus yw, am iddo gael ei gadw yn mhell oddiwrthyf, fel y byddwyf yn ymddiried yn fy llywyddion; a phan y byddo dyn yn amgen i hyn, mae efe yn dechreu myned i uffern. Yr wyf yn penderfynu ufyddhau i'm llywyddion hyd nes y byddo cyfraith Duw yn dweyd paid, ac yna peidiaf finnau gyda hi. Yr wyf yn gwybod fod Ysbryd Duw yma yn cylymu calonau ein llywyddion ynghyd; ac yr wyf wedi taer weddio i hyny gael bod: yr wyf yn eu cyfrif yn dadau i mi, ac y mae genyf ymddiried ynddynt y caf iachawdwriaeth drwyddynt. Yr wyf yn benderfynol i gael ysbryd bedyddio i Sir Fynwy, a chael dynion i ddyfod i dderbyn Ysbryd Duw, oblegid un ardderchog yw hwnw; dyma yr ysbryd

a wna i ni deimlo yn dda yn ein holl dreialon, a'n profedigaethau, a'n gofidiau; mae yn rhaid i ni gael myned trwy y *drill* yr un fath â Job, a Iesu Grist, a Phrophwyd mawr y dyddiau diweddaf, fel ein gwneler yn deilwng o deyrnas Dduw. Duw a'n bendithio i gadw yr Ysbryd hwn gyda ni, yw fy nymuniad yn enw Iesu Grist. Amen.

Canwyd "Hail, smiling morn."

Y Llywydd D. Spencer—Anwyl frodyr a chwiorydd, er nad wyf yn eich deall yn siarad yn yr iaith Gymraeg, yr wyf yn teimlo yn hyfryd, wrth eich gweled chwi felly. Os llefaraf er eich adeiladaeth, rhaid i mi ddweyd beth sydd oreu i chwi wneuthur. Y mae cyfrifoldeb mawr yn ymorphwys arnom, ac y mae y nefoedd yn edrych arnom, os ydym yn iawn ddefnyddio yr hyn a dderbyniasom, er lles y gwaith hwn. Yr ydym wedi ein galw i ymegnio ein dylanwad a'n gallu i adeiladu y deyrnas hon i fyny; mae gan y chwiorydd a'r oll o honom allu i wneuthur hyn. Dylem ddysgu ein plant, a rhoddi esiamplau da o'u blaen, a'u hannog i santeiddrwydd a rhinwedd, fel y rhagoront ar bob plant ereill yn eu hymddygiadau; o herwydd hyn, fel un peth, y mae aml-wreigiaeth yn bodoli, fel y byddo i wragedd cyfiawn gael plant, a'u dwyn i fyny yn llwybrau cyfiawnder, fel y rhagoront ar bob plant ereill, ac y byddo hyny yn amlwg i ereill; felly y dylai y swyddogion fod hefyd, dylent amlygu i'r byd, trwy rodiad addas, eu bod yn eu maeddu mewn diweirdeb, a'u bod yn yn elynion i bob math o lygredigaeth. Mae genym ni i adeiladu tŷ i'r Arglwydd, a myned yno i gael priodas nefolaidd, priodas dragywyddol, a chael ein bedyddio dros ein meirw, a chael ein golchiadau a'n heneiniadau, a'n hordeiniadau a'n cynnysgaethiadau, a derbyn bendithion mawr, na ddychymmygodd calon am danynt erioed, hyd nes y byddwn yn wisgedig â gallu oddifry, ac y bydd yr olwg arnom yn hardd tuhwnt i bob darluniad. Yna, gwelwch nad ellir adeiladu teml heb arian, a bydd rhai yn aros yno o'r boreu hyd yr hwyr i roddi cynnysgaethiadau, a dywedaf yn mhellach wrthych, pe byddai deg teml yn barod yn awr, byddent yn rhy fach gogyfer â'r meirw, a'r pethau a nodais. Bydd raid i'r rhai hyny fydd yn rhoddi eu holl wasanaeth er rhoddi cynnysgaethiadau, &c., gael eu cynnal; ac y mae llawer o bethau ereill yn bodoli, sydd yn rhy faith i'w nodi yn bresennol, pa rai sydd o fawr bwys; ond heb ddywedyd rhagor

am hyna, gadewch i mi eich annog, os bydd eich llywyddion yn galw arnoch i fod yn haelionus i roddi eich arian, na fyddwch ag ofn eu rhoddi, gan ddychymmygu beth sydd yn cael ei wneyd o honynt. Mae y brodyr sydd yn myned ar genadiaethau o Seion yn gorfod cael arian i'w cludo i'w llefydd penodedig, ac y mae yn rhaid argraffu gair Duw. Bydd eisieu arian at yr holl bethau hyn; am hyny, Saint, cyfrenwch yn haelionus, ac na wyliwch ar eich llywyddion, fel cath ar lygoden, o herwydd gallaf sicrhau i chwi, eu bod hwy yn cael eu gwylied yn graff. Nid eich gwaith chwi yw gwylied eich llywyddion, ond fe edrycha ereill at hyny. Byddwch haelionus, ac yn ufydd i'w cynghorion; yr wyf fi yn teimlo fod ynoch dueddfryd i wneuthur hyny, a'ch bod yn fobl haelionus, sydd yn ceisio myned yn mlaen, a gwneuthur yn iawn. Na siaradwch ychwaneg am bethau a drafodwyd, ac a drefnwyd, ac a gladdwyd, pa rai a achosodd eich anhawsderau diweddar, ac amddiffynwch gymmeriad eich llywyddion; a phwy bynag a geisia eu gosod hwy i lawr, yr Hollalluog a'i gosod yntau i lawr, bydded gymmaint ag y byddo. Os glynwch wrth y dynion hyn, sef Llywyddiaeth Cymru, fe eich bendithir; y maent mewn cariad ac undeb, a rhoddant eu bywydau i lawr y naill dros y llall, os bydd angheu, a throsoch chwithau hefyd; dihunwch, Gymry, ac honwch eich breintiau a'ch iawnderau, a chyn y gorphenaf fy sylwadau, yr wyf yn teimlo i ddweyd wrthych, fod bendithion mawr yn eich aros. Yr Arglwydd a dywallto allan ei Ysbryd arnoch, yw fy nymuniad yn enw Iesu Grist. Amen.

Y Llywydd Phillips—Yr wyf finnau yn teimlo yn dda, frodyr a chwiorydd; sylwais ar y brawd D. Rees yn canmawl Saint Sir Benfro, gan ddweyd eu bod yn rhagori arnoch chwi; yr oedd ef yn credu hyny yn ddiau, ond yr wyf fi yn dywedyd wrthych, fod mwy o Ysbryd Duw yn y cyfarfod hwn, nâ fu yn Sir Benfro erioed, er fod llawer o hono yno. Fe wneir gwaith mawr a rhyfedd etto trwy y nerth a gafwyd yma heddyw; a bydd i lawer o eneidiau gael eu hachub. Dymunwn i Dduw dywallt ei Ysbryd arnom oll, er mwyn Crist. Amen.

Y Llywydd Davis—Mae y Saint yma wedi cael profedigaethau na chafodd Saint Sir Benfro erioed, ond mwyaf galluog y byddant hwy etto oblegid hyny; ac yr wyf finnau yn teimlo i ddweyd y gwneir gwaith mawr a rhyfedd yma etto, ac y byddwn yn un

yn ei wneuthur. Pawb sydd â'r un teimlad ynddynt, dywedent "Amen." (Y gynnulleidfa yn gwaeddi "Amen.")

Y Llywydd Jones—Yr wyf yn meddwl, wrth eich gweled chwi, am yr hen Saint yn yr amser gynt; pan wedi dod o ryw gyfyngder a chaethiwed, a chael gwaredigaeth, yr oeddynt yn canu cân newydd; felly y byddwn ninnau pan y byddwn wedi dod yn rhydd o bob treialon, a chyfyngderau, a chaethiwed, a blinder, a gofid, allan o Babilon ac o'r cystudd mawr, yn iach i fynydd Seion, wedi ein cànu yn ngwaed yr Oen. O, mor hyfryd y bydd ein caniadau, ac mor hardd fydd yr olygfa arnom, mewn dedwyddwch tragywyddol; hyn fyddo ein rhan ni oll, yn nheyrnas Crist. Amen.

Canwyd "Er cystal yw cyfarfod." Terfynwyd trwy weddi gan y Llywydd D. Spencer.

DAN JONES, *Llywydd*,
WM. LEWIS, *Ysgrifenydd*.

[Nid yw yn beth arferol genym yn awr i gyhoeddi cof nodion cymmanfaoedd y cynnadleddau; ond barnasom fod y gymmanfa hon yn deilwng o gael lle, gan i ni dderbyn cymmaint oddiwrth y brawd Spencer.—GOL.]

DYBEN PENAF EIN BODOLIAETH.

(*Dysgeidiaeth a draddodwyd yn Nghaerfyrddin, Chwef.* 20, 1853.)

"Ond a gawn ni aros yma, a thybied fod holl ddefnyddiau y bydyssawd wedi esgyn i'r radd uchaf o berffeithrwydd? a gawn ni dybied eu bod yn awr wedi dyfod i le o arosiad, tuhwnt i'r hwn nis gallant byth fyned? Na chawn; y mae cyfreithiau ereill o weithrediad yn mha rai y mae yn rhaid iddynt gael eu haddysgu, a chylchoedd ereill o radd uwch a mwy gogoneddus, yn mha rai y mae yn rhaid iddynt ddysgu profiad; ac felly, tel y bydd oesoedd diddarfod yn agor gogoniannau newyddion, a chyfreithiau newyddion, a moddau newyddion o weithrediad, bydd iddynt fyned yn mlaen yn y radden o fodoliaeth ardderchog, gyffredinol, a thragywyddol."—ORSON PRATT, yn yr "Achos Mawr Cyntaf," tud. 24.

ADDEFIR yn ddieithriad mai dyben penaf dyn yw gogoneddu Duw, a'i fwynhau yn dragywydd, sef mwynhau ei deitl, ei swydd, a'i gyflwr; i'r gradd ag y byddo dyn yn dyrchafu mewn gwybodaeth o'r egwyddorion a'r deddfau ar ba rai y mae Duw yn gweithredu yn ei swydd, i'r gradd hwnw y bydd yn cynnyddu mewn cyffelybrwydd iddo, ac i'r gradd y byddo yn gallu amgyffred ei ddoethineb, i'r gradd hwnw y bydd yn gallu ei ogoneddu.

Ond pa bryd y gall dyn roddi gogoniant i Dduw yn gymmaint ag i ateb dyben ei fodoliaeth? a yw yn bosibl iddo wneuthur hyny yn amseroedd yr adferiad? Nid anturiaf ateb yn gadarnhaol, rhag wedi ein holl drafferth a'n hymffrost yn ngwasanaeth yr Arglwydd, mai gweision anfuddiol iddo ef a fyddwn wedi y cyfan.

Ond trwy ba foddion neu ffordd y mae i'r creadur o ddyn i ateb y dyben hwnw o fwynhau a gogoneddu Duw? Trwy gydffurfio â'r dyfyniad uchod o eiddo Proff. Pratt, sef gosod ei holl alluoedd presennol ar waith i ddeall ac amgyffred natur egwyddorion gweithrediadau Duw, yn y pethau a wnaed ac a welir, fel y delo yn alluog i amgyffred pethau goruwch, ac felly trwy fawr ymdrech a llafur i gynnyddu ar gynnydd Duw ei hun.

Dywedir fod y nefoedd yn dadgan gogoniant Duw, a'r ffurfafen yn mynegu gwaith ei ddwylaw ef; a bod dydd i ddydd yn traethu ymadrodd am dano, a nos i nos yn dangos gwybodaeth o hono trwy bob iaith ac ymadrodd. Ond trwy ba ffyrdd y mae y rhai hyn yn canu eu hanthemau i'r Duw Goruchaf trwy bob iaith ac ymadrodd? Trwy i ddyn trwy nerth a chymhwysder ei reswm, ganfod ac amgyffred mawredd, gallu, a dawnus ddybenion y Duw byw, yn eu cyd-drefniad a'u rheoleiddiad i ateb doeth amcanion rhagluniaeth, a chynnaliaeth y cwbl yn ddisyfl a difeth; ac i ryfeddu a chanmawl, trwy fawl a diolch, ei anfeidrol allu a'i drugaredd ef.

Cyn dechreu o Dduw waith y greadigaeth hon, a rhoddi i'r haul ei ogoniant, y lloer ei chyfreithiau, y sêr eu hysgogiadau, y môr ei derfynau, yr awyr ei haddurniadau, a'r ddaear ei chnydau, ac felly y nefoedd i ddatgan gogoniant Duw, a'r ffurfafen i fynegu gwaith ei ddwylaw ef; gwir, yr oedd yn ofynol i ryw fôd gael ei wneyd wedi ei gynnysgaethu â gallu a rheswm, a'i gyfleu mewn ffurf a sefyllfa i ganfod, deall, a barnu mawr gariad, gallu, doethineb, a daioni Duw yn eu rheoleiddiad, ac offrymu i fyny aberthau o foliant a diolch iddo ef yn wastadol dros y rhan fud, neu anrhesymol o'r greadigaeth fawr. Y mae dyn wedi ei wneyd yn dra chymhwys i'r perwyl hwn; nid oes un bod creuedig ond dyn yn unig wedi ei anrhegu â chorffoliad unionsyth, ac wedi ei gyfleu o ran gwyneb a llygaid, a chynnysgaethiadau meddyliol cyfaddas i'w alluogi i edrych i fyny gyda rhwyddineb a phleser ar y cyrff gogoneddus a arddangosant eu

hunain yn y nefolion leoedd. Nid oes ammheuaeth nad oedd Creawdwr y bydyssawd yn bwriadu i ddynion ddyfod yn adnabyddus o'i hadeiladaeth, pan y rhoddodd efe i ni gymmaint o oleuni, rheswm, a meddyliau digon galluog i dreiddio i mewn i wybodaethau athronyddol ac astudiaeth mewn pethau arddercbog.

Am hyny, anwyl frodyr a chwiorydd, ein dyledswydd yw chwennych yn barhaus bob math o wybodaethau athronyddol ag sydd yn gyrhaeddadwy yn yr amser presennol, er nad oes ond ychydig o wirioneddau profadwy wedi eu gadael gan boll oesoedd tywyll y byd, o herwydd eu hamddifadrwydd o Ysbryd y gwirionedd, i eangu, miniogi, a bywiocâu yr amgyffrediad, fel y gallo y meddwl gyrhaedd yn fwy treiddiol trwy boll gelloedd natur, er nad wyf yn meddwl y bydd i Ysbryd y gwirionedd roddi gwybodaeth i neb o'r pethau yma heb yr ymdrechion mwyaf o'u tu eu hunain; er fod rhai yn dywedyd wrthyf (pan eu cymhellwyf i ymdrechiadau o'r natur yma), Y brawd Job, fe fydd Ysbryd Duw yn ein goleuo yn y pethau yna pan gyrhaeddom adref i Seion, fel pe na bai swydd gwell gan Ysbryd y Duw byw nag yspario eu diogi hwynt, ac na bae un achos o ymyraeth, llafur, nac ymdrech o'u heiddo hwy yn y caffaeliad o honynt. Hoff fyddai genyf greu archwaeth yn mhob un o'r Saint, ag sydd yn chwennych rhoddi gogoniant i Dduw, a dyfod yn gyffelyb iddo mewn gwybodaeth a gallu, i gyrhaedd gwybodaeth o'r egwyddorion a'r cyfreithiau, y rhifedi a'r mesurau trwy ba rai y creodd Duw y bydoedd trwy air ei ffydd; ac nid meddwl ei fod yn ddigon o ogoniant i Dduw oddiwrthym, ein bod yn rhyfeddu a synu pan gyfodom ein penau i fyny y dydd wrth weled yr haul yn pelydru yn ei gylch trwy yr eangder diderfyn, gweled y gwlaw, eira, neu y cenllysg yn disgyn ar y ddaear, neu weled y bwa amrywliw yn ymddysclaerio yn y cwmwl draw; neu yn y nos, wrth weled y lloer oleu yn marchogaeth ar fân gymylau y dwyrain bell, neu y sêr tanbeidiawl yn palmentu gwyneb y ffurfafen megys â llwch o aur. Nid yw yn ddigonol chwaith i ni ddeall amcanion daionus Duw yn ngwneuthuriad a chyfiead yr holl bethau mawreddog hyn, heb ddeall y cyssylltiadau sydd rhwng gweithrediadau naturiaethol, a dybenion rhagluniaethol y Jehofa mawr. Er enghraifft, cymmerwch leuad y cynauaf, neu fel y gelwir yn gyffredin y "chwech nos oleu;" y mae yn hawdd

i chwi oll ganfod daioni Duw yn peri i'r lleuad gyfodi am amryw nosau ar yr un amser braidd yn gymhwys ag y byddo yr haul yn machlud, ac o fewn i ychydig o fynydau am bythefnos neu ragor yn mis llafurus y cynauaf, pan amser arall yn gwahaniaethu tua thri chwarter awr bob nos: ond a ellwch chwi ddeall ac amgyffred doethineb Duw yn nghreadigaeth a rheoleiddiad cylchoedd y bodau hyn i ateb y dyben neillduol yma, trwy eu cyfiead yn hollol unol ag egwyddorion a chyfreithiau natur? A ydych chwi yn deall achosion y gwlaw cynnar a diweddar, mellt, taranau, daeargryn, bwa'r gwlaw, a'r sêr hedegog, ynghyd â'u dybenion? a ydych chwi yn deall ffurfiad y dafnau eiriawg, y rhai sydd mor amrywiol yn eu ffurf â blodau y maes, neu y gronynau cenllysg, y rhai a ddengys holl wahanol ffurñadau y deuddeg *polygon*? A wyddoch chwi am y gwahanol ystafelloedd yn mha rai y ffurfir yr holl rai hyn? Nis gellwch roddi gogoniant i Dduw oddi wrthynt mewn modd teilwng, heb ddeall y pethau hyn, mwy nas gallai y miloedd pobloedd a welsoch yn ymgasglu i'r dref hon yn ddiweddar i weled yr ager-gerbyd cyntaf yn dod i mewn, roddi un gogoniant i'r awdwr trwy eu hanneall-twriaeth o egwyddorion peirianwaith, er eu bod oll yn dadgan ei glodydd yn y modd mwyaf goruchel, ond derbyniai ef fwy trwy ganmoliaeth un peirianydd medrus.

THOMAS JOB,
Proff. Astro. Brit. A. Assoc.

AMDDIFFYNIAD.

MR. GOL.,—Yn y "Bedyddiwr" am Ebrill, 1853, tud. 119, gwelais Lythyr o eiddo H. L. o Aberhonddi, yn drwg-liwio rhai o'r Mormoniaid, ynghyd â'u hathrawiaeth; a chan mai myfi fel person y mae yn ei ddynodi, gwnaf grefu arnoch i ollwng fy llythyr allan trwy yr UDGORN, fel amddiffyniad i'r cyhuddiadau uchod; canys gallaf brofi y rhan fwyaf o honynt yn anwireddau disail hollol, ac nad ydynt ond cestyll yn yr awyr. Gwirionedd yw ein bod wedi bedyddio pump neu chwech yn Aberhonddi, yn mhlith pa rai yr oedd un o'r enw David Davies, yr hwn a gafodd ei daro yn glaf yn nechreu Hydref, a bu farw o'r clefyd hwnw; ond na chaffai neb o'r Saint fyned yn agos ato, sydd yn anwiredd disail a chwedl wneuthur; canys tra yr oedd yn gallu

myned allan wedi iddo fyned yn glaf, yr oedd yn dyfod y rhan fynychaf i'm tŷ i, a minnau yn myned i'w dŷ yntau; ac y mae y gymmydogaeth lle yr oedd efe yn byw yn dystion o hyny. Ymarfered H. L. i ddweyd y gwir, ynte. Prawf arall a ddyga yw tystiolaeth ei fam i mi, yngbyd ag un arall nad yw yn Sant; hyny yw, darfu i un brawd o'r enw Thomas Morgans, pan ar ei daith, basio heibio heb alw; a darfu i'r brawd uchod anfoddloni i hyny, gan ddweyd pe buasai y brawd hwnw yn glaf, y buasai ef yn myned ddeng milltir i'w weled ef; y mae ei fam, a H. L. yn hollol groes i'w gilydd. Caiff H. L. ammau hyn os gall. Peth arall etto, dywedodd i'r brawd uchod, hanner awr cyn marw, i gynnyg fy nharo i, John D. Roberts, ond methodd a tharawodd y gwely. Pe buasai yn fy nharo, fe fuasai H. L. yn galw hyny yn wyrth, bid siwr; canys yr oeddwn i ar yr amser y bu y brawd uchod farw, tuag ugain milltir o Aberhonddi, yr hyn a ŵyr llawer. Rhyfedd fel y dywedodd Esaiah am dano,—"Canys eich dwylaw a halogwyd â gwaed, a'ch bysedd â chamwedd; eich gwefusau a draethasant gelwydd, eich tafod a ffurfiodd anwiredd." Y mae H. L. yn gobeithio mewn gwagedd, ac yn dywedyd celwydd, yn beichiogi ar flinder, ac yn esgor ar anwiredd. Y mae efe hefyd yn dywedyd mai y Beibl yw rheol crefydd; yr ydym ninnau hefyd yn dweyd ei fod yn reol crefydd; a charem i H. L. ddangos i ni, pa ranau o hono yr ydym yn eu gwadu, neu yn mha beth y mae ein hathrawiaeth yn gyfeiliornus. Yr ydym yn byw yn ddigon agos i'n gilydd; ac y mae iddo ef roesaw i wneyd hyny ar gyhoedd, neu yn y dirgel. Byddai hyny yn well iddo o lawer nâ gwneyd ei dalentau yn gwteri i garthion. Etto, mewn perthynas i'r dywediad na chai neb o'r Saint ddyfod at y claf, tystiolaeth ei fam i mi oedd, ddarfod iddo, pan mewn syfrdandod, ddywedyd, "Cerdd oddi wrthyf, John," ond nas gwyddai hi pwy oedd efe yn feddwl: ond y mae yma lawer wedi ei glywed yn dweyd ei fod yn gwybod ei fod yn Eglwys Dduw; a bu farw gan adael tystiolaeth dda ar ei ol.

Fe ddywed H. L. nad yw y Beibl yn sôn ond am ddwy oruchwyliaeth, sef un Moses ac un Crist, a bod y rhai hyny wedi eu sefydlu trwy wyrthiau, ac nad oes angben am wyrthiau yn y dyddiau hyn, gan fod yr oruchwyliaeth olaf wedi ei sefydlu. Os mai dim ond dwy oruchwyliaeth sydd, sef un Moses a Christ, y mae yn canlyn nad yw y cyfan a fu o flaen Moses yn ddim. Pa

beth a wna H. L. o Noah ac Esaias? onid oedd gan Noah ei oruchwyliaeth yn gystal â Moses, ac Esaias hefyd yn gystal â hyny, yr hwn a gafodd ei ordeinio gan Dduw ei hun? neu pa beth a wna H. L. o amser Adda i waered hyd y diluw, ac o'r diluw yn mlaen at Moses? Oni chawn fod gan Noah ei oruchwyliaeth cyn y diluw? ac oni chawn oruchwyliaeth hefyd o'r diluw i waered hyd Moses? dyna ddwy; ac yn drydydd, dyna oruchwyliaeth Moses, ac yn bedwerydd goruchwyliaeth Crist; ac onid yw Paul yn ei epistol at yr Ephesiaid (i, 10), yn arddangos am oruchwyliaeth a fyddai ar ol hono o eiddo Crist, sef "Goruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd, yn yr hon y mae Duw yn myned i grynhoi ynghyd yn Nghrist yr holl bethau sydd yn y nefoedd ac ar y ddaear ynddo ef." Cawn hefyd fod Crist yn cadarnhau hyna pan yn llefaru dammeg y winllan, wrth yr archoffeiriaid a'r Phariseaid (Luc xx, 9—19); hyny yw, fod Arglwydd y winllan yn anfon ei weision i arolygu dros y winllan, a'u bod yn cael eu gwrthod, a'i fod wedi danfon tri, un ar ol y llall; ac yn bedwerydd, iddo ddanfon ei fab ei hun, ac iddynt i benderfynu lladd y mab, gan mai efe oedd yr etifedd. Ac yn awr, onid ydym ni yn cystrawenu â geiriau Crist, ac H. L. yn hollol groes i'r Beibl a rheswm dynol.

Y peth arall a ddywed H. L. yw, nad oes angheu am wyrthiau yn y dyddiau hyn, gan fod yr oruchwyliaeth wedi ei sefydlu. Os oedd gwyrthiau yn anghenrheidiol i'w sefydlu, onid ydynt yr un mor anghenrheidiol er ei chadarnhau ar ei hynt? Onid yw Duw yn caru ei blant yn awr yn gystal ag erioed? ac onid yw yn Dduw y gallu yn awr hefyd? ac os ydyw yn parhau yn Dduw y cariad, ac yn Dduw y gallu, gofynaf paham na bae dynion yn awr yn mwynhau yr un bendithion ar eu hufydd-dod i'r un ordinhadau? Ar gefn hyna etto, gofynaf i H. L. a ydyw ffydd yn ei hegwyddorion a'i natur wedi cyfnewid? Os nad yw, y mae yn canlyn ei bod yn dwyn yr un effeithiau, sef mwynhad o'r bendithion addawedig trwyddi; neu o'r ochr arall, os ydyw wedi cyfnewid, ofer yw ymdrechu o blaid y ffydd a roddwyd unwaith i'r Saint. Ond diolch i Dduw, y mae wedi dweyd y byddai i'r nefoedd a'r ddaear fyned heibio, ond y byddai ei air ef i sefyll yn dragywydd. Bydded H. L. yn gelwyddog, ynte, a Duw yn eirwir. Ac y mae Pedr ar ddydd y Pentecost yn dysgu y bobl i gredu yn Nghrist ac i edifarhau, a chymmeryd eu bedyddio er maddeuant.

pechodau; ac yn olynol i hyny, y mae yn rhoddi addewid o ddawn yr Ysbryd Glân yn ei wahanol ddoniau; ac y mae yr addewid hono i barhau yn y blaen tra y byddo Duw yn galw ato: ac os ydyw Duw yn galw ato yn awr, mae addewid o ddawn yr Ysbryd Glân i bawb yn mhell, ac yn ei wahanol ddoniau (1 Cor. xii), sef i "un ymadrodd gwybodaeth, gwyrthiau," &c. Mae Pedr ar ddydd y Pentecost, yn dangos parhad dawn yr Ysbryd Glân, a Phâul (yn 1 Cor. xii) yn dangos beth ydyw.

Yn mhellach etto, gwnaf brofi i H. L. fod gwyrthiau i gael eu cyflawni yn y dyddiau diweddaf, trwy ei gyfarwyddo i'r manau canlynol:—Jer. xvi, 14, 15; Esay xi, 15, 16; xxxv, 5, 8; Joel ii, 27—30. Cymmered H. L. hyna; caiff ragor etto os bydd arno eisieu.

Aberhonddi. JOHN DUNN ROBERTS.

LLYWYDDIAETH Y SAINT YN NGHYMRU.

HEN arfer y cyn-feirdd fu canu clodforedd
  I'r fawr Offeiriadaeth yn moreu y byd;
Holl feibion y Duwdod yn llawn o orfoledd,
  Ar ffurfiad y ddaear, a ganent i gyd:
Cân Moesen a erys yn golofn ardderchog
  O'r fawr waredigaeth ga'dd Israel mewn hoen;
Tyr allan ei llewyrch yn fil mwy godidog,
  Yn mhelydr gogoniant uchel-gân yr Oen.

Mor felys y canodd hen saint Palestina,
  Eu cerddi yn folawd i weision eu Nêr;
Melysach er hyny i ni, meibion Gwalia,
  Rhoi parch i'u Llywyddiaeth ar lafar yn bêr;
Bugeiliaeth dyner-fwyn—ein porthi a fyna
  A dwyfol wirionedd, er cynnydd y praidd;
Nid einioes nac angeu fydd byth yn attalfa
  I'n cadw yn ddiogel rhag dannedd y blaidd.

Chwi deulu'r Lâs Ynys, dewch, dewch, gorfoleddwch,
  O dir ein caethiwed cawn fyned yn rhydd;
Mae'r wawr wedi tori ar drigfa'n tywyllwch,
  Yr haul a lewyrchodd, ymdaenodd y dydd;
Y bwystfil gormesol, hen deyrn annedwyddwch,
  Daeth adeg ei wewyr.—dynoethwyd ei ffau;
Fe sychir afonydd o ddagrau a thristwch,
  Hen satan ei hunan a rwymir yn glau.

Daeth cyfnod gorfoledd ar randir hen Walia,
  Bu beirdd Apostolion mewn nerth yn ein mysg;
Ei meibion ei hunan dan urdd welir yma,
  A miloedd yn llawen yn derbyn eu dysg;
Ca Phillips, a Davis, a Jones ein serch-gofion
  Tra Seion yn gwisgo gogoniant di-ail;
Ar Jeremy a Daniels y gwlawier bendithion
  Rifedi y mân-wlith ar ddolydd y dail.

Hen Gymru, gau-wylwyr dy dyran dadfeiliog,
  G'wilyddiant yn llewyrch tanbeidiol y nef;
I'th ran, O ferch Seion, ce'st wylwyr ardderchog,
  Am hyn mewn llawenydd dyrchafa dy lef.
Os gwelwyd Llywyddiaeth yn ymffrost Brythoniaid
  Yn arwain byddinoedd i feusydd y gwaed,
Llywyddiaeth â *bywyd* gan Iesu bendigaid,
  Yn chwifio y faner dros Gymru, a gaed.

Pilerau dysclaeriol a chedyrn yn Seion,
  Osodwyd mewn urddas, a'u golwg yn gain;
Tri dewrion anrhydedd holl deulu y Brython,
  Colofnau gwirionedd Duw Joseph yw rhai'n.
Goleuant er taenu y ddwyfol wybodaeth,
  Rhyfeddod a ganlyn eu camrau'n barhaus;
Fel tân eu dysgeidiaeth ennyna'r D'wysogaeth,
  Er llid a chenfigen y balch a'r trahaus.

Y fawr Offeiriadaeth a'u gwisgodd ag urddas,
  Didwylledd fo'n llenwi eu mynwes bob pryd;
Eu penderfynoldeb a'u gesyd yn addas,
  I ddala llywyddiaeth tir Gwalia i gyd;
Dydd profiad sydd iddynt yn gynnydd gorfoledd,
  Yn nghanol erlidiau hwy wenant yn gu;
Llid gallu'r tywyllwch eglura'u hanrhydedd,
  Ar falais hyll uffern hwy chwarddant yn hy.

Mawr nerth Offeiriadaeth dragwyddol y Duwdod,
  Ddinystria ogoniant teyrnasoedd y byd;
Yr ymherodraethau a welir yn dattod,
  Diflana yn fuan eu cysur i gyd:
Dewr genedl y Cymro, O bloeddia i ganu,
  Yr angel ehedodd yn nghanol y nef,
'R efengyl dragwyddol sy'n adsain holl Gymru,
  Daeth dydd Iachawdwriaeth—dydd bywyd yw ef.

Gwirionedd a darddodd o fynydd Cumorah,
  Cyfiawnder o'r nefoedd edrychodd i lawr,
Trugaredd a heddwch i'r byd a eheda,
  Yr anghyfanneddle flodeua yn awr.
Ar lenyrch tywyllion yr hoff Dywysogaeth
  Teyrnasa'r gwirionedd yn nerthol a mâd;

Dynoetha holl dwyll a gorthrymder sectariaeth,
  Ei ddwyfol belydrau sy n llathru'r holl wlad.

Hen garwyr melys-chwant ddifwynant bren Judah,
  Pardduant ei degwch â'u chwedlau dirif;
Eu cyfeiliornadau fel afon n'i rhedfa,
  Orchuddiant y ddaear â gwenwyn eu llif.
Ond wele! pren Ephraim fu'n nghudd amryw oesau,
  Gwiw drysor y dyddiau diweddaf a gaed;
Trwy ddwylaw'n Gweledydd fe'i dygwyd i'r goleu,
  Ei eiriau gan Joseph yn amlwg a wnaed.

Nid cynt yr amlygwyd ei ddwyfol gynnwysiad,
  Nag y llanwodd digllonedd esbonwyr y byd,
Can's gwelent fod diben ar ddyddiau eu marchnad,
  Hen Babel a grynai o'i gwadnau i gyd.
Y ddau welir weithian yn nwylaw tylodion,
  Heb len y darllenir pur eiriau ein Duw;
A dygwyd i'r goleu fwriadau Duw Seion,
  I wared euogion i wynfyd i fyw.

Dilenwyd y gorchudd fu'n dallu dynolion,
  A'r fagddu ymdaenodd dros bobloedd y byd;
Gweddillion plant Joseph fu'n hir ar gyfeiliorn,
  O dir eu gwasgariad ddychwelir i gyd:
Daw adref y llwythau fu'n ngholl yn y gogledd,
  I gelloedd yr eira gwir ryddid a â;
Yr Arglwydd a ddisgyn o'r nef mewn anrhydedd,
  A'i lewyrch a dodda fynyddoedd yr iâ.

Tra calon gan Gymro, nis gellir anghofio
  'N llywyddion ymdrechawl—pwy weithiodd yn fwy
Yn Ngwalia yn ddewrwych pwy fu mor ddiflino,
  'N llesoli eu cenedl, gofynaf pwy? pwy?
Llywyddiaeth goronwyd, ac etto goronir,
  A llwyddiant dihafal na welwyd ei ail;
Llywyddiaeth ag uchel ogoniant hynodir,
  Ei dirfawr lafurwaith i hyn sydd yn sail.

O Gymru, pa genedl dan wyneb y nefoedd,
  Ddyrchafwyd yn uwch yn ei breintiau nâ thi?
Yn Seion trwy eithaf terfynau'i dinasoedd,
  Am oesoedd tragywyddol yr erys dy fri.
Ar fensydd *llenoriaeth* rhagorodd dy ddewrion,
  Dy *wasg* a drosglwyddodd fawr olud i'th rau;
O'r palas i lawr at aelwydydd tylodion,
  Mae llef dy *draethodau* yn llanw pob man.

Y nefol "Athrawiaeth," a'r cain "Gyfammodau,"
  Gwel hefyd "Lyfr Mormon," pen llyfrau y byd;
Darllenir rhai'n weithian yn iaith ein hen dadau,—
  Am hyn gorfoledda Saint Gwalia i gyd.

Holl ddoethion colegau sy'n awr yn pensynu,
 Gwyr blîn Babilonia sy'n gwelwi mewn gwarth;
Eu dawn duwinyddol sy'n awr yn diflanu,
 O flaen y goleuni y cilia fel tarth.

Y fechan a welwyd yn nydd ei phlentyndod
 I ferched hen Babel yn wawd ac yn rheg,
Sy'n awr yn ymdrwsio i gyfarfod â'i Phriod,
 A'r olwg sydd arni yn hardd ac yn deg.
Ei harddwch sy'n gyru eiddigedd gwenwynig
 Ar feibion y bwystfil, y bradwyr trahaus;
Holl ferched y butain sy'n awr yn anniddig,
 Yn griddfan dan wewyr a gofid parhaus.

Gan floedd "Udgorn Seion" mae llu y Philistiaid
 I'w gweled mewn terfysg a d'ryswch o draw;
A llef y gwirionedd o enau'r Brythoniaid,
 Sydd wedi eu gwisgo â dychryn a braw.
Ar fyrder cawn feddu yr hoff waredigaeth,
 Coronir ymdrechion y diwyd a'r da;
Ar nerthoedd y gelyn cawn lwyr fuddugoliaeth,
 Ac yna merch Seion grechwena, Ha, ha!

O 'wyllys i gael hwn allan—ydwyf,
 Heb oedi, yn fuan;
Hwn yw'm cais, a hyn yw'm cân,
I gofio 'i gael yn gyfan. DEWI ELFED.

AMRYWIAETHAU, &c.

YMFUDIAD.—Ar ddiwedd ymfudiad y Saint eleni, ceir fod wyth llongaid wedi hwylio, yn cludo 2,609 o Saint, ond fod 23 o honynt mewn llongau ereill. Aeth 1,252 yn ol trefniadau eu hunain, 957 yn gwmnioedd deg-punnoedd, a 400 gyda'r Drysorfa Ymfudol. Traul uniongyrchol y cyfan yw oddeutu £30,000.

MAE y llongaid Saint Cymreig wedi tirio yn ddiogel yn New Orleans, ar eu ffordd i Seion.

TALIADAU O EBRILL 15 HYD EBRILL 21.—Pendeulwyn, 13s; Pontfaen, 4s; Caerdyf, 6s 6c; Aberamman, 5s; Hirwaen, 2s 3c; Cwmnedd, 8s; Georgetown, 12s 2c; Merthyr, 14s; Ffynnon-Tydfil, 2s; Troedyrhiw, 3s.—Cyfanswm, £3 9s 11c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 18.] EBRILL 30, 1853. [CYF. V.

CYFARCHIAD CAPT. JONES.

ANWYL FRODYR A CHWIORYDD YN NGHRIST,—Wedi hir arfaethu, a chael fy amddifadu, o herwydd lliosogrwydd a phwysigrwydd dyledswyddau ereill, o'r pleser o'ch cyfarch trwy y wasg, er pan y tiriais yn ol i wlad fy ngenedigaeth; cipiaf yr adeg a'r cyfle presennol i wneyd rhai sylwadau *rhag-arweiniol*, gobeithiaf, i lawer o hanesion difyrus, egwyddorion iachus, a dysgeidiaeth a chynghorion dyddorol ac adeiladol, pa rai a ddeallais er pan adawais y wlad hon, a pha rai, hyderaf, y caf y pleser o'u dysgu i chwithau yn eu hamseroedd priodol.

Buom yn absennol o'ch plith am yn agos i bedair blynedd, yn ystod pa amser teithiais o bymtheg i ddeunaw mil o filltiroedd. Deallasoch lawer o'm helyntion i, ynghyd â'r lliaws Saint a gychwynasant gyda mi tua Dinas y Llyn Halen Fawr, trwy lythyron, &c. Cefais y fraint o'ch hysbysu am beth o'n helyntion wedi cyrhaedd, ac am ystod y tair blynedd ag y buom yno yn byw, trwy lythyron; ac er nad oeddynt ond megys lloffion o'r cynauaf toreithiog o'r newyddion dyddanus a'r daioni a ellid ddweyd am Seion, ei Llywyddion dyngarol—ei thrigolion dedwyddol, ynghyd â'i mwyniant a'i rhagorfreintiau rhyfeddol, yn dymmorol ac yn ysbrydol, etto nid ymhelaethaf ar y pethau hyny yn bresennol.

Yn y gymmanfa a gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr, yn mis Medi diweddaf, rhyngodd bodd i'r prif gynghor yn Seion

fy anfon yn ol yma i'ch gwasanaethu chwi ac achos Duw yn Nghymru, fel y dangosa y llythyrau a ganlyn :—

" Dangosa y llythyr hwn fod y dygiedydd o hono, sef yr Henuriad Dan Jones, mewn cymdeithas gyflawn ymddiriedol yn Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, ac efe a ddanfonwyd yn rheolaidd gan brif awdurdodau yr Eglwys ar genadiaeth i Gymru, i bregethu yr efengyl, ac i weinyddu yn yr holl ordinhadau a berthynant i'w swydd; a chymhellwn bawb i ufyddhau i'w ddysgeidiaeth a'i gynghorion; canys gwr Duw yw efe, wedi ei anfon i agoryd dorau bywyd ac iachawdwriaeth; ac annogwn bawb i'w gynnorthwyo drwy ddiwallu ei holl anghenrheidiau.

" A thaer weddiwn ar i Dduw, ein Tad tragywyddol, lwyr fendithio yr Henuriad Jones, a bendithio pawb a'i derbynia ac a weinyddant gysur iddo, â'r goreuon o fendithion nef a daear am amser ac i dragywyddoldeb, yn enw Iesu Grist. Amen.

" Arwyddwyd, Dinas y Llyn Halen Fawr, Tiriogaeth Utah, Medi 13, 1852, dros yr eglwys.

BRIGHAM YOUNG,
HEBER C. KIMBALL,
WILLARD RICHARDS, } *Y Brif-Lywyddiaeth.*"

" UNOL DALEITHIAU YR AMERIC, TIRIOGAETH UTAH, DINAS Y LLYN HALEN FAWR.

" *At bawb ag y perthyna*;—Tystiwn fod Dan Jones yn aelod yn nghorwm yr Archoffeiriadaeth yn Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, a'i fod ef wedi cael ei gynnysgaethu â phob awdurdodau anghenrheidiol er iawn bregethu efengyl Iesu Grist, ac i weinyddu yn yr holl ordinhadau a'r dyledswyddau perthynol i'w alwedigaeth. Am hyny, rhoddwn i'n brawd ffyddlawn a chymmeradwy hwn, y gymmeradwyaeth hon at bawb lle yr elo, gan weddio am ei lwyddiant a'i lesoldeb yn ngwaith y Gwaredwr.

" Er tystiolaeth o hyn, ysgrifenaf â'm llaw fy hun yn Ninas y Llyn Halen Fawr, Medi 14, 1852.

JOHN YOUNG,
Llywydd Corwm yr Archoffeiriaid."

" S. M. Blair, Ysgrifenydd."

Anwyl Saint, y mae yn llawenydd annhraethadwy genyf allu dychwelyd yn ol i'ch plith gyda chymmeriad mor ddifrycheulyd ac ymddiriediad mor fawr ag uchod; a theimlaf yn dra diolchgar i'r Duw tirion a'm pïa am arbed fy einioes mewn mawr ac aml beryglon ar fôr a thir, ïe, pan yr oedd brenin y dychryniadau yn tori i lawr o'm deutu gyfeillion cu, wrth y degau. Diolchaf iddo Ef, ac i chwithau am eich gweddiau ffyddiog ar fy rhan am

estyniad einioes ac adferiad iechyd. Anhawdd traethu fy llawenydd pan yn cael dychwelyd yn ol i'ch gwasanaethu chwi a'm cydgenedl, ac achos yr Iachawdwr yn Nghymru; serch fy mod drwy hyny yn cael fy amddifadu am amser, o ddysgeldiaeth flasus, cynghorion dwyfol, a melys rin cymdeithas anwyliaid Seion; ie, a'm hamddifadu hefyd o gymdeithas hoff teulu anwylaidd. Pwy a all ddesgrifio yr olygfa hono? Ond er hyn oll, mil-mwy cysurol i'm meddwl yw cael dychwelyd gyda chymmeradwyaeth ac ymddiriediad yr awdurdodau uchod; ac y mae yn destun diolch genyf yn barhaus, ddarfod i'r Ysbryd tragywyddol —arweinydd y ffyddloniaid, arwain fy nghamrau ar hyd ffordd uniondeb er pan eich gadewais, ac ddarfod i mi glywed yn Seion, a phob man llè y bum, y groesaw mawr addawedig, sef, "Da was da a ffyddlawn" i'r oll a wnaethym yn ddieithriad: cymhella hyn i fwy o ffyddlondeb, a gwyn fyd a efelycho.

Mae yn hysbys i chwi oll weithian, i'm hanwyl frodyr, Thomas Jeremy a Daniel Daniels, hefyd, gael eu danfon ar yr un pryd ar genadiaeth i'ch plith. Cyn ein hymadawiad o Ddinas y Llyn Halen, ymgasglodd yr holl Saint Cymreig yngbyd i ffarwelio â ni; ac anhawdd traethu yr undeb, y cariad, a'r llawenydd oedd yn eu plith, o herwydd ein bod ni yn myned i'ch gwasanaethu chwi yma. Anmhosibl traethu eu hawydd hwy i'ch gweled chwi yno, nid yn unig perthynasau, ond ystyriant chwi oll yn berthynasau agos drwy yr efengyl; a mawr yw eu hawydd ar i chwithau fwynhau breintiau Seion fel hwythau. "Gwnewch eich goreu i gael fy rhieni i yma," ebe rhai. "Cofiwch hala fy mhlant anwyl innau," ebe arall. "O gwnewch eich goreu i ddwyn fy nheulu i i'r eglwys," ebe y lleill. "Gwyn fyd pe gallwn i gael gan fy nhylwyth ddeall y fath le da sydd yma," ebe ereill yn awyddus. A phe gallwn ond traethu yr awydd oedd yn mynwesau yr oll, am les, dedwyddwch, a dyfodiad yno, y Saint Cymreig, ac am lwyddiant yr efengyl yn Nghymru, diau na fyddai ammheuaeth yn meddwl neb am eu dedwyddwch hwy, nac am y pleser na'r lleshad o breswylio yn Seion. Melys fydd hir-gofio yr ymadawiad hwnw â'r Saint hynaws yn Seion—a'u mawr awydd am lwyddiant ein cenadiaeth ni a'ch lles chwithau. Yn unfrydol, dymunodd y dorf arnom i gario eu hanerchion gwresocaf atoch, a'u cofiant diffuant at yr holl Saint Cymreig yn Nghymru; ac yn unllais addawsant i daer weddio ar i'ch Duw

chwi a'u Duw hwythau, eich bendithio â goreuon o fendithion ei deyrnas, ac yn enwedig i'ch casglu oll ar fyr i Seion. Hiraethant am yr amser a'r cyfle i'ch llesoli yno.

Dywenydd genyf eich hysbysu (gwell hwyr na hwyrach) fod y Saint Cymreig oll a diriasant yn y Dyffrynoedd yn mwynhau iechyd dieithriad yno, a'r a glywais; ac ni bu farw, o'r oll a diriasant yno hyd fy nychweliad, ond un yn unig. Mwynhant hefyd fywoliaeth gysurus yn gyffredinol. Ni wn am un yn dyoddef eisieu dim anghenrheidiol, ac y maent yn ymgyfoethogi mewn bendithion tymmorol ac ysbrydol, fel nad wn am neb yn anfoddlawn i'w gyflwr. Gwladychant hwy, fel pawb ereill, lle y dewisant; ac er fod rhai o'r Cymry wedi dewis manau ereill, etto arosa y mwyrif yn, neu gerllaw Dinas y Llyn Halen Fawr. Tiriodd yr holl Gymry a aethant oddiyma gyda y "Gymdeithas Ymfudol," cyn ein hymadawiad, yn iach a chysurus.

Mewn ufydd-dod i'r alwad, cychwynais o'r Ddinas Medi 15, 1852, yn nghwmpeini tua phedwar ugain o frodyr ereill ar genadiaethau i wahanol barthau y byd. Wedi teithio tua phedwar ugain milltir, daethom at "afon yr Arth," lle y cyfarfuom â rhan flaenaf o wersyll lliosog o Gymry, ar eu ffordd i'r dyffryn, o dan lywyddiaeth ein parchus frawd, Wm. Morgan, gynt o Ferthyr. Yn eu plith yr oedd yr Henuriaid Abel Evans, William Davies (gynt o Rymni) a'i deulu, Mrs. Howells, Aberdare, a'i theulu, Morgan Dafydd, a theulu Wm. Dafydd, Llanelli, ynghyd â llawer ereill ag yr hysbysais i'w cyfeillion eisoes. Cynnwysa y cwmpeini hwn yr oll o'r Cymry oedd yn Kanesville gynt, oddieithr teulu neu ddau, heblaw ereill o St. Louis, &c. Yr oeddynt oll yn eu cynnefinol iechyd ac yn bur galonog, wedi bod yn bur lwyddiannus ar eu taith hyd yn hyn, ac yn debyg y cyrhaeddent ben eu siwrnau mewn wythnos. Treuliais noson gysurus gyda y rhan flaenaf o'r gwersyll, y rhai oeddynt beth o flaen y dosparth olaf, ac wedi rhanu er mwyn porthiant. Nos dranoeth gyda y dosparth olaf, mawr fu y gorfoledd, y canu, a chysuro ein gilydd, a melys y canem oll—

"Melys ganu fydd yn Seion,
Pan y delo'r Saint ynghyd;
Melys gwrdd y pererinion,
Fu ar wasgar trwy y byd."

Boreu dranoeth ymadawsom bawb i'w ffordd yn llawen. Teithiem

ni mewn cerbydau a meirch mor gyflym ag y gallem, o herwydd diweddardeb y tymmor, rhag ofn y goddiweddai y gauaf dryciniog ni. Am y pum cant blaenaf o'n taith, yr oedd y ffordd yn arw gan mwyaf, a'r tywydd yn hyfryd, oddieithr ambell ystorom eiriawg. Am y pum cant olaf o filltiroedd teithiem trwy wastad-diroedd gan mwyaf; y ffordd yn dda, ond y borfa yn brin yn aml. Weithiau am ugeiniau o filltiroedd ni welem laswelltyn braidd, ond y ddaear yn ddu o'n hamgylch, o herwydd i'r Indiaid osod tân yn y borfa. Mewn lleoedd felly gyrem ein hanifeiliaid i ynysoedd bach oedd yn yr afon Platto. Ymddygodd yr Indiaid yn garuaidd iawn i ni yn mhob man, er ein bod weithiau yn gweled miloedd o honynt mewn un dydd. Wedi taith, gysurus ar y cyfan, o tua saith wythnos, cyrhaeddasom wlad wareiddiol ar gyffiniau gorllewinol Talaeth Missouri; ac wedi croesi yr afon fawr hono, a theithio tua chan milltir, cyrhaeddasom ddinas St. Joseph; yr eira a'r gauaf oedd cyn hyn fel ymchwyddiad tòn y môr yn gyru ar ein gwarthaf, yma a'n goddiweddodd. Yma gwerthasom ein hanifeiliaid, &c.; a thranoeth, er ein mawr gysur, tiriodd agerfad i'n cludo tua St. Louis, lle y cyrhaeddasom mewn pedwar diwrnod. Ymwasgarodd y gwersyll yn ol eu galwedigaethau amrywiol ffyrdd, dan gofiant melys dian o'r gwmniaeth gu, yr addysgiadau llesol, y cariad, y cydgordiad, a'r undeb dieithriad ac anghymharol a lywyddodd wersyll o henuriaid Israel o Seion hyd yma. Oddiyma, gydag agerfadau a chledr-ffyrdd, daethom i Gaerefrog Newydd mewn tua deg diwrnod, a blaen y gauaf eiriawg yn ein dilyn er cyflymed ein rhodiad, fel na chawsom ond neidio ar fwrdd yr agerfad olaf a allai ddod i Albany cyn rhewi i fyny yr afon; ond trwy ymroad nerth ei hanferth olwynion, dyrnodd yr ia fel malu ewyn, a rhwygodd ei ffordd angherddol, nes dwyn erbyn dydd dranoeth genadon Duw yn ddiangol i borthladd y dref uchod, lle y cawsom long yn ein haros, ar yr hon, mewn parch i arch ein Duw, y gorllewin wynt a'n chwythodd i Llynlleifiad yn ddiangol mewn byr amser. Dranoeth cyn dydd, cychwynasom ni ein trioedd, mawr ein brys, tua bro ein magwraeth. Da yw dweyd, dranoeth ar ol Nadolig, sengodd ein traed gyssegredig dir anwyl etto unwaith yn Caerdyf. Dranoeth, yn Merth liaws brodyr a chwiorydd hoff, a cheraint hefyd, bob g byd, yn llon eu gwedd, a redent i'n cyfarfod. Golygfa

ni ddesgrifir hon! Ond hyn sydd siwr, y gwela llygad Cymro yn mhell i gelloedd calon gwr—mai cynhes i'r gwadnau yw greuan gwlad ei dadau; a'r fro a'i magodd sydd faen-tynfa i'w holl serch.

Er pan ddychwelais, cefais y pleser o weled miloedd o'm brodyr a'm chwiorydd hynaws mewn amryw gymmanfaoedd yma; Sir Fynwy, Abertawy, Llanelli, a manau ereill; ac nid yw melysder eu cwmniaeth hwy ond creu mwy o hiraeth ynof am weled yr holl Saint ereill drwy Gymru; ac yn creu ynof fwy o awydd i'w llesoli; ac y mae yr awydd hyn yn cynnyddu o hyd yn gyferbyniol i ymddangosiad amlycach gogoneddusrwydd yr iachawdwriaeth rag-barotoedig i'r ffyddloniaid.

Hysbys i chwi fy mod i wedi cael y fraint o lywyddu Cynnadledd Ddwyreiniol Morganwg, galwadau pwysig yr hon swydd ydynt yn awr yn cyfyngu fy llafur i'r cylch hwn yn neillduol; etto gan i mi gael yr anrhydedd o gyssylltiad â'r Brif-Lywyddiaeth hefyd, hyderaf y caf felly y pleser mawr o ymweled â'm holl frodyr drwy y dywysogaeth cyn hir. Fy nymuniad taer yw am gael fy arwain i'r cylch a'r fan hono, nad ple y bo, lle y dewisa Duw i mi fod; canys yno yn unig y gallaf wneyd y lles a ddymunwn i'r holl Saint a'r gogoniant a deilynga y Duw gogoneddus a'n pïa ni oll. Mewn cyssylltiad a chydweithrediad a'm hanwyl frodyr yn y cylch hwn, ynte, hyderaf na siomir neb a ddysgwylia wrth Dduw drwyddom, am y cyfarwyddiadau anghenrheidiol a'r cynghorion gofynol er eu hyrfudiaeth i Seion, ac er iawn droedio llwybrau cyfiawnder tua gwynfyd. Pob duwiol a gyd-weddiant ar i Dduw ein harwain ni ein trioedd â'i Ysbryd Glân bob amser, ac yn mhob peth, i *barhau* i fod, fel yr y'm yn awr, ac yn penderfynu i fod, o un galon a dymuniad, mewn undeb dyben ac awyddfryd i anrhydeddu y cylch pwysig ein gosodwyd ynddo, drwy eich gwasanaethu chwi ac achos ein Duw, a'ch llesoli po fwyaf. Pwy sydd ddigonol o hono ei hun i'r mawr-waith hwn? Er cyflwyno i'r Saint, i bersonau, a theuluoedd, i gangenau, a chynnadleddoedd, iawn gyfarwyddiadau i fywyd, nid digonol amgen nâ doethineb ddwyfol—ysbrydoliaeth y Goruchaf. Pwy, heb y cymhwysderau hyn, a feiddia gynghori, dan ystyriaeth o'i gyfrifoldeb yn cynghori y dydd a ddaw? Pwy, heb hyn, a ddichon iawn gyfarwyddo dynion o wahanol dalentau, o dan wahanol amgylchiadau, beunydd gyfnewidiol, fel y gwar-

eder y Saint rhag y drwg, ac y gwnelont yr hyn yn unig a'u llesola am amser ac i dragywyddoldeb? Pwy sydd alluog i hysbysu i'w gyd-ddyn feddwl yr Ysbryd, ar yr holl faterion a'r gofynion a orfodant eu hunain ar y Saint beunydd, a'r rhai hyny yn amrywiol, digyffelyb; ac etto, yn bwysig, oddieithr eu bod trwy ysbrydoliaeth yn cael eu goleuo beunydd i ddeall y *dyfodol*, heblaw y *mynedol*? O ffolineb dynol ddoethineb pan yr ymddringa ar orsedd *ysbryd y brophwydoliaeth*! Saint anwyl, gweddiwch beunydd dros fy anwyl gyd-frodyr yn y cylch hwn, sef y Llywydd Phillips a Davis, a thros eich gostyngedig was, fel y gallom wneyd i chwi y lleshad a ddymuna ein calonau, ac y caffom gymmeradwyaeth ein Duw wedi y darfyddom.

Bendith anmhrisiadwy, ïe, bendith nas gŵyr neb ei maint, ydyw cael iawn ddysgeidiaeth—cywir arweiniad, sef meddwl Duw, i arwain y meddwl dynol. Nid neb ond y Saint a feddant y fawr-fraint hon. Anhebgorol er mwynhau y bendithion dymunol yn nheyrnas Dduw yma, yw cael deall ei hammodau; ac ar ein hufydd-dod i'r oll o honynt y dibyna ein mwyniant o'r annesgrifiadwy ogoniant a'r anchwiliadwy olud ag sydd yn nghadw yn y nef i ffyddlawn blant ein Duw. Dywenydd genyf dystio, er cysur i'r Saint, ac annogaeth i ffyddlondeb, yr hyn a osododd ffeithiau profadwy tuhwnt i ddadl yn fy meddwl, sef fod y Llywyddiaeth yn Seion yn gyfryw gyfryngau yn llaw Duw ag a'n harweiniant ar hyd ffordd y bywyd, i feddiant o fendithion nef a daear, ïe, i bob daioni a chwennycha unrhyw galon gywir gael gan Dduw. Ni phetrusaf ddweyd eu bod hwy, dduwiol wyr, yn weision Duw,—eu bod hwy, a'r holl Offeiriadaeth yn Seion, yn llywyddu y lle yn ol cynghor ac ewyllys y nef—yn wroniaid yn myddin Iesu, yn ceisio lles ei blant drwy'r byd. Nid balch draws-wyr i'w boddio eu hun, namyn llariaidd,—dyngarwyr, yn hoffi arwain truenusion byd i hawddfyd. Tadau i'r Saint y'nt, hynaws wyr, a theilwng o gyflawn ymddiriediad—rhodd Duw i'n daear ni. Saint, gwnawn yr oll a ddywedant! Oddiwrthynt hwy, cyfryngau i ni yw y Llywyddiaeth Brydeinig. Blynyddoedd o adnabyddiaeth bersonol à hwy a ennilla iddynt fy ymddiried i, a'r dystiolaeth ddiwrthbrawf, drwy Ysbryd ein Duw a feddwn ni, neu a *allwn* oll feddu, ond ei cheisio, mai llais Duw yw eu lleisiau hwy i ni, a'n gorfoda i chwennychu eu cynghorion megys y dymunem fywyd a hedd. Testun diolch i'n

Duw, ddylai fod, am allu tystio hyn: y dystiolaeth hon sydd gywir. Saint, mawrygwch chwithau eich braint, gweddiwch dros yr offeiriadaeth—eich arweinwyr chwithau; pa rai, credwn, nad faint llai eu gwybodaeth, nid llawer llai eu hawydd i'ch iawn arwain ar hyd ffordd y bywyd. Dyma'r ffordd—yr unig ffordd a wn i wynfyd. Os hwy a gyfeiliornant mewn dim yn unrhyw gylch, mae brawdlys uwch a'u profa; mai hawl pob aelod yw cael hyn, nid oes a ammheua; ac felly pa berygl a ddichon fod?

Anwyl frodyr yn ngwinllan Crist, cofiwn hyn, mai bugeiliaid ar brawf y'm ni, mai eiddo Crist ein gofal; ac mai gwerthfawr yn ei olwg beunydd yw ei braidd. Fel y cyfryw, porthwn hwynt â didwyll laeth, a magwn ei ŵyn â'i air o bryd i bryd, fel y cynnyddont ar ei ddelw. Goruchwyliaeth nefol a ymddiriedwyd i ni—un bwysig yw, a mawr fydd ein cyfrifoldeb!

Cyd-lawenychaf â'r Saint hefyd yn nyfodiad fy anwyl frodyr Thos. Jeremy a Daniel Daniels i'w plith; gwn mai dynion duwiol y'nt, a'u calonau yn ngwaith yr Arglwydd, a'u heneidiau yn hiraethu am lesiant y Saint a llwyddiant teyrnas eu Duw. Gwn i'w bucheddau fod yn gyferbyniol i hyny, ac yn addurn i'w proffes, er pan yr ymadawsant o'r wlad hon—yn Seion, ac yn ol. Gobeithiaf y mawryga y Saint eu braint o gael y fath ddynion i'w cyfarwyddo, ac y byddant yn fendithiol yn eu cylchoedd yn gyferbyniol i'w breintiau mawr—y ddysgeidiaeth odidog, a'r cynnysgaethiad nerthol a gawsant yn Seion,—y gwelir eu ffrwyth yn creu sêl adnewyddol, ac yn trosglwyddo goleuni lle yr elont. Saint hynaws, cewch ynddynt ddynion i Dduw, teilwng o'ch ymddiried, a galluog i'ch arwain trwy gyfarwyddid yr Ysbryd sydd ynddynt.—Yr Arglwydd a fendithia eu bendithwyr, a gysura eu cysurwyr, ac a achuba eu hufyddion hwynt.

Weithian, hynaws Saint, am ennyd ffarweliwn, gan ddeisyf eich gweddiau taer am nerth i gyflawni y dyledswyddau pwysig a ymddibynant arnaf, fel trwy hyn, a'm hymdrech, y byddwyf o fendith i bawb ag y dymunwn. Duw, yr hwn a arweiniodd Israel gynt o gaethiwed i ryddid a llawnder, ac a'u gwnaeth yn genedl ogoneddus iddo ei hun, a drugarhao wrth ei blant cystuddiedig a gormesiedig yn Nghymru, ac a'u gwaredo oll ar frys i fwyniant o ryddid, hawddfyd a dedwyddwch Seion waredol, yw gweddi barhaus, Eich brawd yn Nghrist,

D. JONES.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 263.]

Y BRIODAS gyntaf y mae genym hanes am dani, yw eiddo ein rhieni cyntaf. Ar ol i'r Arglwydd lunio Efa, efe "a'i dyg at y dyn. Ac Adda a ddywedodd, Hon weithian sydd asgwrn o'm hesgyrn i, a chnawd o'm cnawd i: hon a elwir gwraig, oblegid o wr y cymmerwyd hi. O herwydd hyn yr ymedy gwr â'i dad, ac â'i fam, ac y glyn wrth ei wraig: a hwy a fyddant un cnawd" (Gen. ii, 22—24). Dyma briodas ag y gweinyddodd yr Arglwydd yn bersonol ynddi—priodas rhwng dau fod anfarwol. Yr oedd Adda ac Efa wedi eu corffoli yn y fath fodd fel nad oedd gan farwolaeth lywodraeth ar eu cyrff; yr oeddynt yn alluog i fyw yn oes oesoedd. Nid oedd marwolaeth yn y corffoliad; trwy drosedd y daeth i'r byd; gelyn ydoedd—traws-feddiannwr—drwg ag a ddygodd dyn arno ei hun, neu fel y dywed Paul, "Trwy un dyn y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod" (Rhuf. v, 12). Pe na ddaethai pechod i'n byd, ni fuasai marwolaeth yn adnabyddus yn y greadigaeth hon; o ganlyniad ein rhieni cyntaf a fuasent yn byw heddyw mor wridog, ac mor hardd, ac mor llawn o bob bywiogrwydd a nerth anfarwoldeb, ag yn moreu y greadigaeth; ni fuasai miliynau o oesau wedi gwneyd dim effaith ar eu cyrff anfarwol; buasent mor barhaol â gorsedd y Jehofah, ac mor hirbarhaus â thragywyddoldeb ei hun. Cofiwch, ynte, i'r Arglwydd, pan roddodd efe Efa i Adda, iddo roddi gwr anfarwol i wraig anfarwol: efe a'u gwnaeth yn un cnawd, nid dros amser, nid dros un gyfnod benodol o barhad, nid hyd angeu—canys nid oedd yr anghenfil hwnw yn y greadigaeth ag oedd y pryd hwnw wedi ei newydd lunio a'i chyhoeddi yn "dda iawn"—eithr efe a'u cyssylltodd yn un, fel un cnawd, i fod mewn undeb annattodadwy tra yr elai heibio oesoedd tragywyddol, neu tra y byddai Duw ei hun mewn bod.

Eithr dyn, trwy anufydd-dod, a agorodd y pyrth i'r gelyn; ac angeu a ddaeth i mewn wedi ei arfogi â dialedd ofnadwy, a chyda gwên ellyllaidd eisteddodd ar orsedd y byd newydd, ac wedi ymwisgo â mawrhydi erchyll cyhoeddodd ei hun yn "Frenin y Dychryniadau." Mae pob peth yn teimlo ei gyffyrddiad difaol; mae yr holl genedloedd a'r cenedlaethau yn cael eu darostwng i'r

llwch; dystryw ac anghyfannedd-dra a ddilynant ei gamrau; yr holl greadigaeth a ocheneidia o dan grafanc ei law ormesol. O dan ei deyrnasiad dychrynllyd yr alltudiwyd ein rhieni cyntaf o bresennoldeb eu Creawdwr—y dietifeddwyd hwynt o ardd Eden—y darostyngwyd hwynt i weithio a llafurio er cynnyrchu ymborth o'r ddaear a felldithiwyd o achos dyn. Yr oedd hadau marwolaeth wedi ymgymmysgu hyd y nod â'r tir; yr oeddynt yn ymgorffoli yn mhob llysieuyn; yr oeddynt yn gymmysgedig â phob math o ymborth a godid o'r tir; yr oedd yr holl greadigaeth anifeilaidd, ynghyd â dyn ei hun, wedi cyfranogi o honynt; ac felly yr oedd marwolaeth wedi cymmeryd gafael gadarn yn mhob bod byw; a chyrff anfarwol Adda ac Efa a dderbyniasant y felldith angeuol—rhoddasant ffordd—soddasant—buont feirw—eu cyrff a ddychwelasant i'r llwch.

Eithr yr hyn a gollwyd trwy y cwymp, a adferwyd trwy Iesu Grist. A ddygodd y pechod gwreiddiol felldith ar y ddaear? Y mae yr iawn yn gwaredu oddiwrth y felldith hono, ac yn adferu y greadigaeth hon i'w harddwch, daioni, a'i gogoniant dechreuol. A wahanodd y pechod hwnw gorff ac ysbryd, dinystrio gwaith anfarwol y Creawdwr, a'i ddarostwng yn isel i'r llwch? Y waredigaeth sydd yn Nghrist a adfera "asgwrn at asgwrn," aelod at aelod, a chymmal at gymmal; tra yr adferir cnawd, gewynau, a chroen i'w lleoedd dechreuol; yr adferir yr ysbryd i'w gorff, ac yr adferir y corff i anfarwoldeb. A wahanodd marwolaeth wr a gwraig, ac ysgaru yr hyn a gyssylltodd Duw yn "un cnawd," anfarwol a thragywyddol yn ei natur? Iawn Crist a adgyweiria y rhwyg, a adfera yr anfarwol Efa i'r anfarwol Adda, a'u cyssyllta hwynt etto fel un cnawd, i beidio cael eu gwhanu byth mwy, ac a adawa etto i'r gwr cyfreithlawn fwynhau cymdeithas ei wraig gyfreithlawn.

Ni ofyna yr adferiad o Efa i Adda yn yr adgyfodiad unrhyw seremoni newydd o briodas; canys ni ysgariwyd hwynt erioed yn gyfreithlawn; nid oedd y cwymp yn ysgariad, canys hwy a fuont byw am ganrifoedd yn eu sefyllfa farwol fel gwr a gwraig; nid oedd marwolaeth y corff yn ysgariad, eithr yn unig yn wahaniad dros dymmor; o ganlyniad, yr oeddynt yn wr a gwraig yn y cyflwr ysbrydol rhwng marwolaeth a'r adgyfodiad: nid oes dim yn gyssylltiedig â'r adgyfodiad ag sydd â thuedd ynddo i ysgaru; yn y gwrthwyneb, mae yr adgyfodiad, yn lle bod yn allu i ysgaru

neu wahanu, yn allu i adferu ac uno: o ganlyniad, ni fydd angheu i Adda ac Efa gael eu priodi ar ol yr adgyfodiad, canys ni fydd byth un fynyd, er amser eu priodas yn ngardd Eden hyd oesoedd diddiwedd tragywyddoldeb, ag y peidiant fod yn gyfreithlawn wr a gwraig.

Pe buasai yr Arglwydd wedi aros hyd ar ol y cwymp cyn gweinyddu priodas ein rhieni cyntaf, a'u cysylltu y pryd hyny yn wr a gwraig yn unig hyd angeu; pan derfynai yr amser ac y deuai angeu, ni fuasai y cytundeb priodasol mwyach yn safadwy, a hwythau a beidient o'r fynyd hono i fod yn gyfreithlawn wr a gwraig; a chan nad oes priodi ar ol yr adgyfodiad, hwy a arosent i bob tragywyddoldeb mewn cyflwr unigol.

Pe methai yr Arglwydd adferu ei wraig i Adda ar ol yr adgyfodiad, yna ni fuasai y brynedigaeth trwy Grist yn gyfled â'r cwymp. Yr hyn a gysylltwyd fel "un cnawd" gan yr Arglwydd ei hun, a wahanwyd, eithr nid a ysgarwyd gan y gelyn angeu; os nad adfera Crist yr hyn a gymmerodd y gelyn ymaith, yna nid yw y brynedigaeth yn gyflawn; yna marwolaeth a feddai fwy o allu nâ'r Hwn sydd yn cadw "agoriadau marwolaeth," yr hyn a fyddai yn anysgrythyrol a gwrthun. Mae gan Grist awdurdod ar y diafol, ac y mae gan y diafol awdurdod ar farwolaeth. (Gwel Heb. ii, 14.) A Christ a ddinystria weithredoedd y diafol oddiar y ddaear, a marwolaeth ac uffern a alltudir i'r llyn o dân a brwmstan; a'n rhieni cyntaf, wedi eu gwaredu oddiwrth y gelynion hyn, a fyddant mor anfarwol ag yr oeddynt ar ddydd eu priodas.

Yr oedd undeb y ddau fôd anfarwol hyn yn y cyfammod priodasol, i'r dyben o gyfreithlawn liosogi eu rhywiau; canys y gorchymyn mawr cyntaf a roddwyd i ddyn oedd "ffrwytho, ac amlhau, a llanw y ddaear." A rhyngodd bodd i Dduw y cai dyn ufyddhau y gorchymyn pwysig hwn yn unig drwy yr ordinhad briodasol. Yr oedd pob cysylltiad arall o'r rhywiau, megys ag y profasom yn barod, yn cael eu gwahardd, dan y cospedigaethau trymaf. Rhaid cofio pan roddwyd y gorchymyn mawr hwn, a phan y cysylltwyd hwynt yn un cnawd i'r dyben o'i ufyddhau, eu bod yn anfarwol gorff ac ysbryd. Ni wnaethant ufyddhau y gorchymyn hwn tra yn eu sefyllfa anfarwol; hwy a syrthiasant o anfarwoldeb i farwoldeb, ar ol yr hyn hwy a ddechreuasant liosogi eu rhywiau syrthiedig ar y ddaear. Pe buasent hwy wedi ufyddhau

i'r gorchymyn cyn y cwymp, byddai yn anmhosibl iddynt i genedlu plant o farwol gnawd ac esgyrn, darostyngedig i farwolaeth. Nis gallai plant marwol ddeillio oddiwrth rieni anfarwol.

A ydyw yn bosibl i fodau anfarwol liosogi? Os nad ydyw, yna paham y rhoddodd Duw y fath orchymyn i'r anfarwol wrryw a benyw? Efallai y dywedir iddynt gyflawni y bwriad a gynnwysid yn y gorchymyn ar ol iddynt trwy drosedd fyned yn farwol: eithr a orchymynodd Duw iddynt bechu, a syrthio, a myned yn farwol, er mwyn cenedlu hiliogaeth farwol, fel y gellid ufyddhau ac anrhydeddu y gorchymyn cyntaf? A orchymynai Efe iddynt anufyddhau un gyfraith er mwyn cadw un arall. Pe nas gallasent liosogi tra yn anfarwol, yr oedd yn anhebgorol anghenrheidiol iddynt dori un gyfraith er ufyddhau un arall. Eithr, ar y llaw arall, pe gallasent liosogi tra yn anfarwol, yna eu hiliogaeth o anghenrheidrwydd a fyddent yn anfarwol hefyd; pe amgen, deuai marwolaeth i'r byd heb bechod, yr hyn ni allai neb gredu am fynyd. Pwy nad all weled yn rhwydd, ynte, fod bodoldeb marwol ddyn ar y ddaear hon yn ymddibynu ar y cwymp? Pwy sydd mor ffol ei amgyffred nas gall ganfod, pe na syrthiasai ein rhieni cyntaf, nas gallem ni, fel bodau marwol, fod yn bodoli? Nis gallai fod plant marwol o gnawd a gwaed fod wedi eu geni.

(I'w barhau.)

AML-WREIGIAETH.

Hybarch Olygydd,—Diammau genyf fod yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth yn mhlith y Saint wedi achosi syndod dirfawr i amryw o ddarllenwyr eich cyhoeddiad, heblaw fy hun, os nad felly i rai o'r Saint eu hunain. A chan fod hyny wedi, ac yn cryfhau breichiau y gwrthwynebwyr rhagfarullyd i ennyn ynddynt fwy o gasineb a gwawd yn erbyn y sect ag y mae yn mhob man ddweyd yn ei herbyn; a chan eich bod hefyd yn arferol o broffesu nad oes unrhyw bwnc o athrawiaeth yn egwyddorion y Saint yn gwrthdaro yn erbyn athrawiath Crist a'i Apostolion, am hyny yr wyf yn erfyn eich cymhorth i ddigaregu y ffordd, ac i symud y rhwystrau ag sydd hyd yn hyn yn ymddangos i mi, ac efallai i ereill hefyd, yn ammheus, yn ol rhediad y Testament Newydd, er nad felly yn ol yr Hen Desta-

ment. Nodaf rai o lawer o fanau ag y dymunaf eich sylw arnynt.

Un peth yw, "Bydded i bob gŵr ei *wraig* ei hun," nid ei *wragedd*.

Peth arall, "Rhaid i esgob fod—yn ŵr un wraig."

Hefyd, "Plant y byd hwn sydd yn gwreica ac yn gŵra, eithr y rhai a gyfrifir yn deilwng i gael y byd hwnw, a'r adgyfodiad oddiwrth y meirw, nid ydynt yn gwreica nac yn gŵra," &c. (Luc xx, 33—36).

Hefyd, eich sylwadau ar athrawiaeth Paul yn 1 Cor. vii, o berthynas i bwnc priodi, ac o aros fel ef ei hun.

Os byddwch mor garedig â gwneyd rhai sylwadau eglurhaol ar y pethau hyn, bydd yn hyfryd gan ddarllenwr cysson eich cyhoeddiad eu gweled. WM. PUGH.

ATEBIAD I'R UCHOD.

Y peth cyntaf a nodir yw, "'Bydded i bob gwr ei *wraig* ei hun,' nid ei *wragedd*." Mae ein gohebydd yn cam-ddeall rhediad y geiriau yna, trwy feddwl eu bod yn dal perthynas ag aml-wreigiaeth. Godineb yw y pwnc a drinia Paul; canys dyweda fel hyn—"Ond rhag godineb, bydded i bob gwr ei wraig ei *hun* [ac nid gwraig rhywun *arall*], a bydded i bob gwraig ei gwr ei hun [ac nid eiddo arall]." Nis gallai Paul wneyd yn well nag ysgrifenu "gwraig" yn lle gwragedd, gan nad yw yn debyg fod "*pob* gwr," y pryd hwnw, yn fwy nag yn bresennol, yn meddu lliosogrwydd o wragedd; ac felly buasai dywedyd, "Bydded i bob gwr ei *wragedd* ei hun" (er fod aml-wreigiaeth yn bodoli), yn hollol aumbriodol.

Yr ail beth yw, "Rhaid i esgob fod—yn wr un wraig" (1 Tim. iii, 2). Wel, yn ateb i hyna dywedwn, os oedd yn rhaid i esgob neu ddiacon fod yn wr un wraig, nad yw hyny yn profi fod yn rhaid i bawb ereill fod yn wyr un wraig; eithr profa yn y gwrthwyneb, y meddai rhai yn yr eglwys liosogrwydd o wragedd ar y pryd; canys pa achos oedd sôn am *un* wraig i esgob neu ddiacon, os nad oedd ereill yn meddu ychwaneg. Paul, fe ddichon, oedd yn gwybod oreu pa reswm oedd ganddo dros gaethiwo esgob neu ddiacon i un wraig. Efallai y meddyliai fod yn rhaid i esgob a diacon gael *un* wraig o leiaf, nad beth am ragor, fel trwy ymarfer llywodraethu eu teuluoedd yn dda, yr

addasid hwynt i lywodraethu pethau tymmorol yr eglwys; a dichon mai yr hwn a allo lywodraethu y nifer liosocaf o wragedd, yw yr addasaf i lywodraethu yr eglwys, ac felly y dylai esgob neu ddiacon gael eu gorfodi i gael un wraig o leiaf. Ond efallai, o'r ochr arall, y golygai Paul fod llywodraethu mwy nag un wraig, yn fwy o waith nag a allai esgob neu ddiacon wneuthur, gyda gofalu am yr eglwys; ac y dylent hwy, o ganlyniad, fod yn wyr un wraig, ac nid yn wyr amryw-wragedd, fel rhai o'u brodyr. Y mae swyddi esgob a diacon at weinyddu yn achosion tymmorol yr eglwys, a dichon fod amddifadrwydd hollol o wragedd, neu ynte ormod o honynt, yn rwystr i'w gwaith eglwysig; tra y gallai rhai yn dal swyddi uwch yn yr eglwys, fel y patriarchiaid a'r prophwydi, neu rywun fel Paul, wneuthur gwaith llawer mwy pwysig, trwy feddu llawer, neu trwy fod heb un. Mae llawer o ymadroddion yn ysgrifeniadau Paul yn gofyn ysgrythyrau newyddion er eu hegluro, a dysgwylied pawb am danynt.

Yn nesaf, dymunir eglurhad ar y geiriau yn Luc xx, 33—36, sef—"Plant y byd hwn sydd yn gwreica ac yn gwra; eithr y rhai a gyfrifir yn deilwng i gael y byd hwnw, a'r adgyfodiad oddiwrth y meirw, nid ydynt yn gwreica nac yn gwra; canys nis gallant farw mwy, oblegid cyd-stad ydynt â'r angylion; a phlant Duw ydynt, gan eu bod yn blant yr adgyfodiad." Sylwn yn gyntaf, mai plant y byd hwn yn unig sydd yn gwreica ac yn gwra; a chredwn mai plant y byd hwn, yn y cyssylltiad yma, yw yr holl rai a genedlir ynddo yn y cnawd, y da a'r drwg. Gwreica a gwra yw priodi a rhoi i briodas (fel y cyfieithir yr un geiriau Groeg yn Math. xxiv, 38): y dyn sydd yn priodi, a'r ddynes a roddir i briodas. O ganlyniad, yn y byd hwn yn unig y mae priodi; a'r rhai a gyfrifir yn deilwng i gael y byd hwnw, a'r adgyfodiad oddiwrth y meirw, ni fyddant yn priodi na rhoi i briodas byth wedy'n, gan mai yn y byd hwn y gwneir hyny. Yma mae parotoi gogyfer â hyw yn dragywyddol; ac os ydym am feddu gwragedd, neu rywbeth arall, yn y byd a ddaw, mae yn rhaid eu sicrhau yn y byd hwn. Fe ymddengys y bydd rhai yn annheilwng i gael y byd hwnw, ynghyd â'r adgyfodiad; ac o ganlyniad, ni fyddant hwy yn gyd-stad â'r angylion, nac yn blant i Dduw, eithr yn blant i ddiafol, a'u rhan fydd y llyn o dân. Eithr yn mhlith y rhai a gyfrifir yn deilwng i etifeddu y byd arall, y bydd miloedd lawer na fyddant wedi cael eu priodasau

wedi eu selio dros dragywyddoldeb, ac ni fyddant hwy amgen nag angylion a gweision i'r rhai a fyddant wedi sicrhau eu priodasau, ac wedi cael eu gwneyd yn freninoedd, ac hyd y nod yn Dduwiau. Os nad oedd y wraig a briodwyd gan y saith brawd wedi oi selio i neb o honynt dros dragywyddoldeb, yna yn yr adgyfodiad byddant oll "fel angylion Duw yn y nef," gan na allant wreica na gwra byth wed'yn. Y sawl a gyssylltir ar y ddaear gan Dduw yn y cnawd, nis gwahanir byth, eithr byddant yn wr a gwraig i bob tragywyddoldeb; eithr yr hyn a gyssyllto dyn, heb awdurdod ddwyfol, a wahanir yn angeu.

Yn nesaf, ac yn olaf, dymunir eglurhad ar athrawiaeth Paul, yn 1 Cor. vii, o berthynas i bwnc priodi, ac o aros fel ef ei hun. Nid yw Paul, yn y bennod dan sylw, yn ymyraeth dim â'r athrawiaeth o aml-wreigiaeth, eithr ymyraeth y mae â phwnc arall, sef annog i beidio priodi oll, ac aros fel ef ei hun. "Mi a fynwn," ebe fe, "fod pob dyn fel fi fy hun;" a "Da yw iddynt os arosant fel finnau." Fe wyddai Paul i Dduw roddi gorchymyn i amlhau a llanw y ddaear, ac nas gellid gwneuthur hyny heb briodi, a bod ei ddysgeidiaeth ef yn milwrio yn erbyn gorchymyn Duw, os nad oedd galwad neillduol am eithriad. Ac er cyfiawnhau ei hun, efe a ddywed yn adn. 26, "Yr wyf yn tybied mai da yw hyn, o herwydd yr anghenrhaid (*distress*) presennol, mai da, meddaf, i ddyn fod felly." Gwelwn, ynte, fod rhyw achos neillduol yn galw am y cynghorion a roddodd Paul, neu ei fod ef yn tybied felly; ac hefyd, cofiwn mai oddiwrth y "lleiaf o'r apostolion" y deilliasant. Gallai Paul fod wedi newid ei farn ryw amser ar ol ysgrifenu at y Corinthiaid, ac ymbriodi, o ran dim a allwn ni brofi i'r gwrthwyneb; ac felly nis gallwn ddweyd pa un a fydd efe yn wr priod yn y byd arall, trwy fod wedi ymbriodi yn bersonol ei hun, neu trwy ryw ddirprwyaeth: eithr dysgwyliwn amser cyn hir ag a eglura bob dirgelion, ac a wna bob peth yn oleu.

Hyderwn yn awr y boddlona ein gohebydd ar yr ychydig oleuni a roddasom, hyd nes y cynhyrfir rhywun i roddi goleuni rhagorach. Trwy fod dipyn yn amyneddgar, fe gawn oleuni ar bob peth. Mae amser o'n blaen, a phob dydd a draetha ymadrodd, a phob nos a ddengys wybodaeth; ac maes o law, ni a gawn ddeall pob peth megys ag y mae.

EMYN.

Yr Iesu yn awr a ddangosodd
  Yr hyn a ordeiniodd ei Dad,
A'r Ysbryd a roddodd arwyddion
  I ddynion tylodion y wlad:
Dyfethwyd doethineb y doethion,
  Gostyngwyd rhai breision eu brig;
Ac am fod y goncwest i'r gweiniaid,
  Mae'r gelyn a'i ddeiliaid yn ddig.

Gan Seintiau y Dyddiau Diweddaf
  Mae'r grefydd fanylaf yn awr,
A hon sydd i gael ei chyhoeddi,
  Nes llenwi holl wyneb y llawr:
Ond pan fyddant hwy yn ymadael,
  Ceir gweled y rhyfel a'r haint;
Pe gwyddai y gelyn ei adfyd,
  Ni soniai am symud y Saint.

ROBERT EVANS.

AMRYWIAETHAU, &c.

Yr oedd hen ddinas Babilon gynt yn fwy nâ chymmaint arall â Llundain a'i chyffiniau yn bresennol, ac yr oedd Ninefeh hefyd yn agos cymmaint arall.

Pan ddywedom y diwygiwn, cofiwn mai ein gweithredoedd sydd i brofi hyny.

TALIADAU O EBRILL 22 HYD EBRILL 28.—Pontypridd, 5s 9c; Aberamman, 3s; Rymni, £2; Merthyr, 14s; Troedyrhiw, 2s. —Cyfanswm, £3 4s 9c.

CYMMANFAOEDD Y GOGLEDD.—Cynnelir cymmanfa Sir Fflint, ar y 15fed o Fai; Sir Ddinbych, ar yr 22ain; Dyffryn Conwy, ar y 29ain; Sir Fon, ar y 5med o Fehefin; a Sir Feirionydd, ar y 12fed.

CYFEIRIAD—Capt. D. Jones, Newcastle-street, Merthyr-Tydfil.

"J. J."—Nis credwn nas gŵyr efe yn gystal â ninnau, mai y pen sydd yn llywodraethu y corff, hyd oni roddo ei enw i ni yn llawn.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 19.] MAI 7, 1853. [CYF. V.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 288.]

AR ol i'n rhieni cyntaf fyned yn syrthiedig, ac o ganlyniad yn farwol, yr oedd yn anmhosibl iddynt ufyddhau y gorchymyn cyntaf i amlhau, fel bodau anfarwol, a chyfodi plant anfarwol. Mae yn wir, y gallent gynnyg yn eu lle hiliogaeth farwol, darostyngedig i farwolaeth, yn lle un anfarwol; eithr a dderbyniai yr Arglwydd hyny, fel yn ddigonol i ateb gofynion y gorchymyn mawr a roddwyd iddynt fel bodau anfarwol? A ystyriai Efe y gorchymyn wedi ei aurhydeddu a'i gyflawni, trwy gael ei aurhegu ag hiliogaeth syrthiedig, marwol, a llygredig, yn lle hiliogaeth anfarwol a nefolaidd, yn blaguro yn holl newydd-der bywyd tragywyddol? Os na fydd Duw yn foddlongar ar y fath beth â hyny, a fyddai yn rhywbeth mwy nâ rhesymol fod iddo ddyfeisio cynllun trwy yr hwn y gallai ein Rhieni cyntaf gael eu hadferu i anfarwoldeb, ac i'r ddaear, a thrachefn gael eu gosod mewn sefyllfa i liosogi eu rhywiau fel bodau anfarwol? A allant hwy byth ufyddhau y gyfraith hono, fel ag i ateb y dyben a'r bwriad o'i rhoddiad, os na chant, fel bodau anfarwol, "amlhau a llanw y ddaear" ag hiliogaeth anfarwol? Ni oddefa Duw i gwymp dyn rwystro yr amcan mawr a thragywyddol ag oedd ganddo mewn golwg yn y gorchymyn hwnw. Yr oedd y brynedigaeth trwy Grist wedi ei bwriadu i adferu y gwrryw a'r fenyw i anfarwoldeb, fel yr adennillid yr hyn a gollasant trwy y cwymp. Os amddi-

fadodd y cwymp hwynt o'r gallu o gyfodi hiliogaeth anfarwol, gwna y brynedigaeth adferu y fraint hono, neu ynte ni fydd yn gyflawn. Mae yn rhaid i Adda, gan hyny, gael wedi ei hadferu iddo ei wraig anwylaidd—ei Efa anfarwol; ac y mae yn rhaid iddynt gael eu gosod ar y Ddaear Newydd, wedi eu gwaredu oddiwrth effeithiau eu troseddiad hwy, lle y gallant "amlhau a llanw" yr unrhyw â phlant anfarwol—megys ag y gorchymynwyd iddynt wneuthur yn y lle cyntaf, eithr a fethasant, o herwydd trosedd. Fel hyn y dangosa Duw i'w holl greadigaethau, nad yw y gelyn wedi gorchfygu ei fwriadau a'i amcanion Ef, eithr y cant oll eu cyflawni a'u cwblhau, a bod y Diafol, yr hwn a geisiodd eu dadymchwelyd, ei hunan wedi ei orchfygu a'i alltudio o'r greadigaeth hon i'w le ei hun.

Os priodwyd ein Rhieni cyntaf dros oesoedd tragywyddol, i'r dyben o amlhau hiliogaeth anfarwol, nis gallwn am fynyd dybied y daw cyfnod byth trwy bob parhad dyfodol, pan y peidiant ufyddhau y gorchymyn hwn. Am hyny, eu meibion a'u merched eu hunain, ar wahan oddiwrth eu wyron, a fyddant mor lliosog â llwch y ddaear, neu mewn geiriau ereill, ni fydd diwedd ar eu cynnydd. Yn ol y cyfartalrwydd o un yn y flwyddyn, mewn mil o filiynau o flynyddoedd, hwy a boblogent ddaear gymmaint â hon, â'u meibion a'u merched eu hunain; a phe gadawem i'n meddyliau ymestyn yn mhellach etto i oesoedd dyfodol tragywyddoldeb, ni a allem ddywedyd yn hyderus, y daw y cyfnod pan fydd eu plant eu hunain, heb gyfrif eu disgynyddion (sef eiddo eu plant), yn ddigon lliosog i boblogi cynnifer o fydoedd ag a ddarganfyddwyd trwy gymhorth y pellwelyron mwyaf galluog; a gallem ddywedyd am danynt, "Ar gynnydd eu llywodraeth," neu eu teyrnasoedd, "ni fydd diwedd."

Eithr a oedd y gorchymyn i amlhau yn cael ei gyfyngu i'n rhieni cyntaf? Nac oedd; estynid ef i'w hiliogaeth hefyd. Os gofynai y gorchymyn gan Rieni anfarwol i amlhau, mae yn ddiau y gofynai yr un peth gan y plant; eithr fe ellir dywedyd, fod y plant, trwy drosedd y Rhieni, yn cael eu geni yn farwol, ac o ganlyniad, na feddant y fraint o gyfodi hiliogaeth anfarwol. Eithr y mae yn rhaid cofio, mai yr un pechod ag sydd yn rhwystro y plant, a rwystrodd hefyd y rhieni cyntaf rhag cyflawni y gorchymyn hwnw; a'r un brynedigaeth ag sydd yn gwaredu y rhieni, sydd hefyd yn gwaredu y plant, ac yn eu had-

feru oll i anfarwoldeb. Am hyny, os yw y plant wedi eu priodi dros dragywyddoldeb, yn gystal â thros amser, trwy awdurdod Duw, yr un fath ag y cafodd eu Rhieni cyntaf, hwy a gyfodant, gyda hwythau, ar ol yr adgyfodiad, hiliogaeth ddiddiwedd o fodau anfarwol. Yn y modd yma, mae y plant, yn gystal â'r rhieni, yn cael eu gosod mewn cyflwr gwaredigol, yn yr hwn y gallant yn dragywyddol ufyddhau y gorchymyn i amlhau.

Eithr y rhai hyny ag nad ydynt, yn y bywyd hwn, yn myned i'r cyfammod tragywyddol o briodas, yn ol y cynllun a osodwyd gan y pâr anfarwol cyntaf, nis gallant byth ufyddhau i'r gorchymyn mawr cyntaf. Os dyweda neb eu bod yn ufyddhau hwnw yn y bywyd hwn, iddynt hwy yr atebwn, na cha hiliogaeth syrthiedig, llygredig, a marwol, byth ei derbyn, fel yn ddigonol i ateb dybenion y gyfraith fawr hono a roddwyd i ddyn yn ei sefyllfa anfarwol. Nis gall bodau anfarwol ond yn unig ufyddhau y gyfraith hono yn gymmeradwy, yn ol y gwir fwriad a'r dyben ag oedd gan yr Arglwydd mewn golwg. Y rhai, gan hyny, nad ydynt yn myned i'r cyfammod tragywyddol o briodas, nis gallant byth ufyddhau y gyfraith hono; ac o herwydd nad ydynt wedi gosod eu hunain mewn sefyllfa i'w hufyddhau, hwy a gant allan yn yr adgyfodiad, na fydd ganddynt gymdeithion cyfreithlawn, ac nas gallant fwynhau yr un cyflawnder o ogoniant â'u Rhieni cyntaf, ac ereill a gyssylltwyd yn dragywyddol gan yr Arglwydd yn un cnawd. Rhaid eu rhifo hwy, gan hyny, gyda'r angylion nad ydynt yn cadw y gyfraith; tra y bydd i'r rhai a'i cadwant, eistedd ar orseddau barn, a barnu yr angylion hyny, a'u gwneyd yn weision iddynt, a hwy a'u gwasanaethant trwy genedlaethau diddarfod yn oes oesoedd, canys nid oes gallu gan angylion i ymeangu trwy gynnyddiad ar hiliogaeth. Eithr i'r rhai a gadwant y gyfraith trwy y cyfammod tragywyddol o briodas, yr ychwanegir anrhydedd, a gogoniant, a llywodraeth, a bywydau tragywyddol, trwy oesoedd diddarfod mewn bydoedd diddiwedd. Trwy y cyfryw rai y poblogir bydoedd â'u meibion a'u merched eu hunain; a'u teyrnasoedd tragywyddol a liosogir fel sêr y nefoedd, y rhai ni all neb eu rhifo. Trwy y cyfryw rai y gogoneddir Duw yn mharhad ei weithredoedd, ac yn eangiad y Bydyssawd, yn mhrynedigaeth a gogoneddiad bydoedd, ac yn nghynnydd bodau deallgar, anfarwol, a Duwaidd, ag sydd yn etifeddu holl gyflawnder ei berffeithderau mawrion ei hun.

Nid oes gan un dyn anysbrydoledig awdurdod oddiwrth Dduw i gyssylltu y gwrryw a'r fenyw yn y cyfammod priodasol. Mae priodas yn ordinhad o eiddo Duw, ac yr ydym yn darllen mai "yr hyn a gyssylltodd Duw, na wahaned dyn" (Mathew xix, 6). Lle byddo dyn yn traws-feddiannu awdurdod i weinyddu yn ordinhad Duw, ac yn cyssylltu y rhywiau mewn priodas, mae y fath undebau yn anghyfreithlawn yn ngolwg Duw, er y gallant fod yn gyfreithlawn yn ol cyfreithiau a llywodraeth dynion. Nid yw yr awdurdod i weinyddu yn ordinhadau Duw wedi bod ar y ddaear er y gwrthgiliad mawr, hyd y ganrif bresennol. Mae rhywbeth fel dwy ganrif ar bymtheg wedi myned heibio er pan gollwyd yr awdurdod ar yr *hemisphere* ddwyreiniol i weinyddu mewn unrhyw un o ordinhadau Duw. Yn ystod y gyfnod hir hona y mae priodasau wedi cael eu gweinyddu yn ol defodau llywodraethau dynol, gan ddynion anysbrydoledig, heb feddu un awdurdod oddiwrth Dduw; o ganlyniad, mae eu holl briodasau, fel eu bedyddiadau, yn anghyfreithlawn gerbron yr Arglwydd. Nodwch allan i ni wr a gwraig ag a gyssylltodd Duw, oddiar yr ail ganrif o'r cyfrif Cristionogol hyd y bedwaredd ar bymtheg, os gall rhywun. Nis gellir cael y fath ryfeddod yn mhlith Cristionogion nac Iuddewon, Mahometaniaid na Phaganiaid. Maent oll heb brophwydi na dynion ysbrydoledig—maent oll heb awdurdod ddwyfol: nid oedd gan neb awdurdod i selio ar y ddaear y cyfammod priodasol, fel y selid ef yn y nefoedd; nid oes neb yn y gyfnod hir hona wedi clywed llais yr Arglwydd yn eu gorchymyn i weinyddu yn yr ordinhadau cyssegredig hyny.

Mae priodasau, ynte, yn mhlith yr holl genedloedd, er yn gyfreithlawn yn ol cyfreithiau dynion, wedi bod yn anghyfreithlawn yn ol cyfreithiau, awdurdod, a sefydliadau y nefoedd. Mae yr holl blant a anwyd yn ystod y gyfnod hir hona, er yn gyfreithlawn yn ol arferion a chyfreithiau cenedloedd, yn anghyfreithlawn yn ol trefn ac awdurdod y Nefoedd. Y pethau hyny a gyflawnir trwy awdurdod dynion, Duw a'u dadymchwela ac a'u dinystria, a hwy a fyddant yn wag a dirym yn nydd yr adgyfodiad. Pob peth ag a ordeiniwyd gan Dduw, ac a gyflawnwyd ac a seliwyd trwy ei awdurdod, a arosant ar ol yr adgyfodiad. Yr hyn sydd o ddyn, a fydd yn ddirym ac yn ddiawdurdod ar ol marwolaeth; yr hyn sydd o Dduw, a barha yn dragywydd. Gwerin-lywodraethau a theyrnasoedd, gorseddau ac

amherodraethau, tywysogion ac awdurdodau, a phob peth arall o darddiad dynol, a deflir i lawr ac a ddinystrir, a hwy a ddiflanant ymaith fel "breuddwyd gweledigaeth nos;" eithr pob peth ag a fyddo wedi ei selio ar y ddaear ac yn y nefoedd, a erys yn dragywydd, ac ni fydd diwedd arno.

Wedi profi tragywyddoldeb y cyfammod priodasol, ac egluro amcan yr ordinhad ddwyfol hon, dichon mai nid anmhriodol fyddai chwilio yn ofalus i rai o'r canlyniadau ag sydd o angenrhaid yn dylifo oddiwrth y sefydliad dwyfol hwn. Pawb ag sydd yn cyfaddef undeb tragywyddol gwr a gwraig, ydynt yn rhwym o gyfaddef fel canlyniad anhebgorol amledd gwragedd; canys y mae amgylchiadau yn y rhai nis gallai hyn yn rhwydd gael ei ochelyd: er enghraifft, mae Mr. A yn priodi Miss B dros amser a thros bob tragywyddoldeb; yn mhen amser y mae ei wraig B yn marw, gan adael amryw blant Mae y gwr gweddw yn priodi eilwaith â Miss C. Gofyniad—Pa fodd y caiff ei wraig C wr dros bob tragywyddoldeb? Amlwg yw fod yn rhaid iddi aros yn sengl, heb wr mewn ystad ddyfodol, neu ynte gael ei phriodi â Mr. A dros dragywyddoldeb yn gystal â thros amser. Os dewisa yr olaf, yna byddai gan Mr. A ddwy wraig ar foreu yr adgyfodiad. Drachefn, gallai Mr. A fod yn anffortenus trwy fod ei wraig C yn cael ei chymmeryd oddiwrtho trwy farwolaeth; os prioda efe y drydedd waith, yna byddai ganddo dair yn nhragwyddoldeb; ac felly yn mlaen. Drachefn hefyd, gall Mr. A farw o flaen ei wraig B; ei weddw a brioda ddyn ieuanc C dros y bywyd hwn yn unig, gan ei bod hi eisoes yn rhwym i'w gwr trengedig dros dragywyddoldeb. Gofyniad—Pan hawlia Mr. A ei wraig yn yr adgyfodiad, pa beth a wna Mr. C am wraig? Ateb—Mae yn rhaid iddo naill ai bod heb un, neu gael ei briodi i un arall yn y bywyd hwn; yn yr achos olaf, buasai dwy yn byw ganddo yn y bywyd hwn ar yr un amser. Am hyny, os yw priodas dros dragywyddoldeb yn osodiad dwyfol, fel y profasom yn helaeth ei bod, yna y mae amledd gwragedd yn osodiad dwyfol hefyd; canys y mae yr olaf o anghenrheidrwydd yn deillio allan o'r amgylchiadau a gyfodasant o barthed i'r blaenaf.

Gellir crybwyll enghraifft arall; mae yn dygwydd yn fynych fod llawer o fenywod ag na chawsant erioed gynnyg ar briodas oddiwrth wyr ieuainc yn y rhai y gallasent roi hyder i ymddiried eu hunain iddynt dros bob tragywyddoldeb. Gofyniad—A raid

i'r benywod hyn aros heb wyr yn y bydoedd tragywyddol? Ai ni fyddai yn llawer gwell i bob un o honynt gael eu cyssylltu mewn priodas â dyn ffyddlawn, fel Abraham, er y gallai fod yn wr priod yn barod, nag aros mewn cyflwr unigol i bob tragywyddoldeb? Ai ni fyddai yn llawer mwy o ddedwyddwch iddi hi fod yn ail, neu yn drydedd, neu yn bedwaredd wraig, ac felly gael ei gosod mewn sefyllfa i gyfodi hiliogaeth ddiddiwedd, a mwynhau gyda ei gwr yr holl ogoniant a'r anrhydedd o'i deyrnasoedd cynnyddol, nag aros fel angel neu wasanaeth-ferch, heb hiliogaeth, yn oes oesoedd.

A thrachefn, y mae llawer o wragedd gweddwon, gwyr y rhai ydynt yn marw heb gofleidio yr efengyl; dichon na cha y gwragedd gweddwon hyn byth gynnyg ar briodas gan wyr unigol. A adewir hwy heb ddarpariaeth ar eu cyfer yn y cyfammod tragywyddol o briodas? Ai ni fyddai yn fendith iddynt hwy gael eu gosod yn ben ar hiliogaeth lliosog, gan y rhai y perchid ac yr anrhydeddid hwynt yn dragywyddol mewn cyssylltiad â'u gwyr? Pa wraig ffyddlawn a rhinweddol na ddewisai sefyll yn chwechfed neu yn seithfed gwraig i wr da a ffyddlawn, yn hytrach nâ bod heb wr oll trwy holl oesoedd diddiwedd tragywyddoldeb?

Pan gyfodo cenedl yn erbyn cenedl, a theyrnas yn erbyn teyrnas, ac y difâo y cleddyf o un eithafoedd o'r ddaear i'r llall, megys y mae'r prophwydi wedi rhag-lefaru y byddai yn y dyddiau diweddaf, miliynau lawer o dadau a brodyr a syrthiant ar faes y gwaed, tra y gadewir mamau, a merched, a gwragedd gweddwon, i alaru am eu colled. Pa beth a ddaw o'r benywod hyn? Ateb—Pregethir yr efengyl i lawer o honynt, a hwy a ffoant allan o blith y cenedloedd, ac a gesglir gyda'r Saint i Seion. O dan yr amgylchiadau hyn, fe fydd nifer y benywod yn llawer mwy nâ nifer y gwrrywod. Pa fodd y mae i'r gormodedd benywod i gael gwyr dros dragywyddoldeb? Ni a atebwn y gofyniad hwn yn ngeiriau Esaiah, "Ac yn y dydd hwnw saith o wragedd a ymaflant mewn un gwr, gan ddywedyd, Ein bara ein hun a fwytâwn, a'n dillad ein hun a wisgwn: yn unig galwer dy enw di arnom ni; cymmer ymaith ein gwarth ni" (Esaiah iv, 1). Felly gwelwn fod y gwarth o fod heb wr, yn llawer mwy nâ'r gwarth o fod saith o wragedd yn meddu un gwr; yn wir ni fydd yr olaf yn warth yn y byd; ni fydd angen nâ'r unig foddion i gymmeryd gwarth ymaith; gan ei fod yn osodiad dwyfol, fe

geisir am dano yn awyddus, hyd y nod ar y gost o fwyta eu bara eu hun, a gwisgo eu dillad eu hun.

Dywed yr Apostol Paul, "Nid yw na'r gwr heb y wraig, na'r wraig heb y gwr, yn yr Arglwydd" (1 Cor. xi, 11). Os, yn wir, mai athrawiaeth wirioneddol yw, nad yw na'r gwr heb y wraig, na'r wraig heb y gwr, yn yr Arglwydd, yna y mae o'r pwys mwyaf fod pob un yn sicrhau cydymmaith yn yr Arglwydd, hyny yw, cael eu cyssylltu trwy awdurdod Duw yn un cnawd, nid yn unig dros y bywyd hwn, eithr dros yr hwn sydd i ddyfod. Nis gall un gwr fod "yn yr Arglwydd," yn nghyflawn ystyr yr ymadrodd yma, hyny yw, nis gall fyned i mewn i holl gyflawnder ei ogoniant ef, "heb y wraig." Ac nis gall un wraig fod "yn yr Arglwydd," neu yn y mwynhad o gyflawnder, "heb y gwr." Ar ol i'r gosodiad dwyfol hwn gael ei ddysgu a'i ddeall yn briodol, ystyrir ef yn warth i unrhyw wr neu wraig aros mewn cyflwr unigol, a pheidio cydymffurfio ag ordinhad Duw, trwy yr hon y gallant yn gyfreithlawn, yn eu sefyllfa anfarwol, "amlhau a llanw" y Ddaear Newydd ag hiliogaeth anfarwol. Er mwyn i'r gwarth hwn gael ei gymmeryd ymaith, "saith o wragedd a ymaflant mewn un gwr." Hwy a ddeallant mai heb wr, nas gallant byth gyflawni y gorchymyn mawr hwnw a roddwyd i fodau anfarwol; hwy a gant allan, os na osodant eu hunain mewn sefyllfa i'w ufyddhau, y rhaid iddynt ddyoddef ei gospedigaethau, a bod heb ddyrchafu yn uwch nâ'r angylion a'n hysbysir gan Paul a fernir gan y Saint. Fe fydd difrodiadau rhyfel mor fawr yn y dydd hwnw, fel ag y bydd y benywod yn llawer mwy lliosog nâ'r gwrrywod; am hyny y dywed yr Arglwydd, "Gwnaf ddyn yn werthfawrocach nag aur coeth; ie, dyn nâ chŷn o aur Ophir" (Esaiah xiii, 12). Yn y dydd hwnw fe fydd yr arferiad hir-sefydlog o'r gwrryw yn gwneuthur y cynnyg cyntaf o briodas i'r fenyw, i ryw fesur, wedi ei wrthdroi. Yn lle bod gwr yn ceisio cael cydsyniad saith o wragedd i ddyfod yn wragedd iddo ef, hwynt-hwy a ddeisyfant arno ef i ganiatâu y fraint hono iddynt hwy; a rhag ofn y gwrthoda ar gyfrif y gost o gynnal teulu mor fawr, hwy a addawant "fwyta eu bara eu hun, a gwisgo eu dillad eu hun," os gallant ond "yn unig gael eu galw ar ei enw ef, er cymmeryd ymaith eu gwarth." Ac er dangos fod yr Arglwydd yn cymmeradwyo y drefn hono ar bethau, ac yn cyfranu bendithion mawrion i'r bobl lle y caiff hyny ei arferyd, Esaiah,

yn yr adnodau a ganlyn, a ddywed, "Y pryd hyny y bydd Blaguryn yr Arglwydd yn brydferthwch ac yn ogoniant; a ffrwyth y ddaear yn rhagorol ac yn hardd i'r rhai a ddiangasant o Israel. A bydd, am yr hwn a adewir yn Seion, ac a weddillir yn Jerusalem, y dywedir wrtho, O sanct" (Esaiah iv, 2, 3). Ac yn y bummed adnod, efe a ddywed fel hyn, "A'r Arglwydd a grea ar bob trigfa o fynydd Seion, ac ar ei gymmanfaoedd, gwmwl a mwg y dydd, a llewyrch tân fflamllyd y nos." "Blaguryn yr Arglwydd," yr hwn sydd i fod mor brydferth a gogoneddus, gan fod â chwmwl y dydd, a thân y nos ar ei holl drigfanau a'i gymmanfaoedd, yw yr unig bobl lle yr unir saith o wragedd wrth un gwr, ac i gael eu galw ar ei enw ef, er cymmeryd ymaith eu gwarth.

Nid yn unig fe fydd yn warth i wraig fod heb wr yn mhlith pobl Dduw, eithr fe fydd yn ofidus i wraig briod fod yn anffrwythlawn; oblegid y mae yr Arglwydd wedi gorchymyn i'r gwrryw a'r fenyw liosogi; bydd yn achos o ofid i beidio cyflawni y gorchymyn hwn: dyna fel yr oedd yn yr amseroedd gynt. Pan oedd Leah, un o wragedd Jacob, wedi ymddwyn iddo ef bedwar o feibion, fe "beidiodd o honi â phlanta." "A phan welodd Leah beidio o honi â phlanta, hi a gymmerth ei llawforwyn Zilpah, ac a'i rhoddais hi yn wraig i Jacob." Ac ar ol hyn, hi a alwodd ar yr Arglwydd, "a Duw a wrandawodd ar Leah, a hi a feichiogodd, ac a ymddug y pummed mab i Jacob. A Leah a ddywedodd, Rhoddodd Duw fy ngwobr i mi, o herwydd rhoddi o honof fi fy llaw-forwyn i'm gwr" (Genesis xxx, 9, 17, 18). Yma gwelir i Dduw wrandaw ar Leah, a rhoddi iddi y pummed mab, a'r rheswm a roddir dros y fendith hon oedd, "O herwydd rhoddi o honi ei llaw-forwyn i'w gwr." Yr oedd hon yn weithred a ryngai fodd yr Arglwydd, ac o ganlyniad efe a wrandawodd ar ei gweddi.

Eithr paham yr oedd y drefn hon ar bethau yn rhyngu bodd yr Arglwydd? O herwydd nad yw Efe yn dderbyniwr wyneb; ac yr oedd Zilpah, yn ddiammau, yr un mor deilwng o wr ac o hiliogaeth, â Leah. Ac er fod Rahel wedi rhoddi Bilhah i Jacob yn wraig, etto ymddengys o herwydd rhyw reswm, i Leah oedi dilyn esiampl ei chwaer ieuengaf, ac o ganlyniad, hi a aeth yn anffrwythlawn; eithr pan foddlonodd i roddi Zilpah i Jacob, yr Arglwydd a'i bendithiodd am y weithred, ac a wrandawodd ei gweddiau, ac a roddodd iddi fab arall. Mae y -

debygol y methai Bilhab a Zilpah gael gwyr dros dragywyddoldeb, pe nas rhoddasai Rahel a Leah hwynt i Jacob. Gall fod llawer o amgylchiadau cyffelyb yn y dyddiau diweddaf, yn y rhai y methai benywod fyned i'r cyfammod tragywyddol o briodas, pe na roddid hwynt i wr yn feddiannol ar deulu yn barod.

A all gwraig gael mwy nag un gwr ar yr un pryd? Na all: ni chymmeradwywyd y fath egwyddor erioed yn yr ysgrythyrau. Dyben priodas yw lliosogi y rhywiau, yn ol gorchymyn Duw. Gall gwraig ag un gwr gyflawni y gorchymyn hwn, gyda mwy o hwylusdod, nâ phe meddai liosogrwydd; yn wir, gwnai hyn, yn ol pob tebygolrwydd, rwystro yr amcan mawr o briodas, a'i hattal hithau rhag cyfodi hiliogaeth. Gan na hwylusai lliosogrwydd gwyr gynnyddiad hiliogaeth, ni oddefwyd y fath egwyddor erioed yn yr ysgrythyrau. Eithr buasai amledd gwragedd yn foddion i fawr-gynnyddu teulu, ac felly gyflawni y gorchymyn, nid yn unig i lawer mwy o helaethrwydd o du y gwr, eithr hefyd o du y gwragedd, y rhai a allent fod dan yr anghenrheidrwydd o aros yn unigol yn dragywydd. Fel engreifftiau o'r cynnydd mawr yn cyfodi oddiwrth amledd gwragedd, ni a grybwyllwn amryw o Farnwyr Israel; un o ba rai a feddai ddeg-ar-hugain o feibion; un arall a feddai ddeg-ar-hugain o feibion a deg-ar-hugain o ferched; un arall a feddai ddeugain o feibion (ni chrybwyllir y nifer o ferched); gwr galluog arall o eiddo Duw, sef Gideon, a feddai ddeuddeg a thrugain o feibion (nid yw nifer y merched yn hysbys). (Gwel Barnwyr viii, 30, 31; hefyd ix, 5; a x, 3, 4; a xii, 8, 9—14.) Yn mhlith holl bobl Israel, yr Arglwydd a ddewisodd Gideon, gwr yn meddu amryw wragedd a phlant, i waredu ei bobl o gaethiwed. At yr Aml-wreigiwr hwn efe a ddanfonodd ei angel, ac a ddangosodd iddo arwyddion a rhyfeddodau mawrion, ac a roddodd iddo lawer o ddadguddiadau pa fodd i waredu Israel.

Y Salmydd a ddywed, "Wele, plant ydynt etifeddiaeth yr Arglwydd: ei wobr ef yw ffrwyth y groth. Gwyn ei fyd y gwr a lanwodd ei gawell saethau â hwynt: nis gwaradwyddir hwy, pan ymddyddanant â'r gelynion yn y porth" (Salm cxxvii, 3—5). Y wobr a rodda Duw i'w bobl yw plant. Etifeddiaeth yr Arglwydd yw plant: oddiwrth hyn y tarddai awydd mawr gwyr a gwragedd yn yr amseroedd gynt i liosogi eu plant. Ac oddiwrth hyn y rhag-hysbysai y Salmydd, ynghylch gwaredigion yr Ar-

glwydd a gaent eu casglu "o'r tiroedd, o'r dwyrain, ac o'r gorllewin, o'r gogledd, ac o'r deau," fel ar ol iddynt grwydro yn yr anialwch, mewn "ffordd ddisathr," lle y caniateid iddynt "ddarparu dinas i gyfanneddu," y gwnai yr Arglwydd fendithio y tlawd yn fawr, "*a gwneyd iddo deuluoedd fel praidd.*" (Gwel Salm cvii, 2—7, 35—43.) Yn lle fod y rhai uniawn, yn y dydd hwnw, yn drist wrth weled y tlawd yn meddu "teuluoedd fel praidd," y Salmydd a lefara, "Y rhai uniawn a welant hyn, ac a lawenychant: a phob anwiredd a gau ei safn. Y neb sydd ddoeth, ac a gadwo hyn, hwy a ddeallant drugareddau yr Arglwydd." Y rhai nad ydynt uniawn a doeth, ac nad ydynt yn sylwi ar yr hyn a ddywed y Salmydd, yn ddiammau a feddyliant fod peth rhyfedd wedi dygwydd yn y tir, pan glywant am ddyn tlawd yn meddu "teuluoedd fel praidd." Y rhai drygionus, yn ddiammau, a agorant eu safnau ac a waeddant Aml-wreigiaeth! Aml-wreigiaeth!! gyda golwg i rwystro cyflawniad y prophwydoliaethau; eithr hwy a gant allan, cyn y gorphenant, eu bod yn ymladd yn erbyn Duw, ac yn erbyn ei fwriadau, ac yn erbyn ei osodiadau dwyfol, ac yn erbyn cyflawniad y prophwydi. Hwy a gant allan yn fuan y gwna "anwiredd gau ei safn," a bod yr Arglwydd, yn wir, yn mhlith ei bobl, ac y "cerydda genedloedd cryfion hyd yn mhell," ac y danfona ei gyfreithiau o Seion i lywodraethu yr holl bobloedd. Yna y gwybyddant pan fyddo yr Arglwydd yn rhoddi i ddyn "deuluoedd fel praidd," ei fod ef yn bwriadu hyny yn fendith, ac nid melldith; canys, "wele, plant ydynt etifeddiaeth yr Arglwydd," a gwyn eu byd y rhai, trwy y cyfammod tragywyddol o briodas, ag ydynt yn cael y wobr fawr hon.

Ar ryw amser penodol, dywedodd Pedr wrth yr Iesu, "Wele, nyni a adawsom bob peth, ac a'th ddilynasom di. A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd, Yn wir, meddaf i chwi, Nid oes neb a'r a adawodd dŷ, neu frodyr, neu chwiorydd, neu dad, neu fam, neu wraig, neu blant, neu diroedd, o'm bachos i a'r efengyl, a'r ni dderbyn y *can cymmaint yr awrhon y pryd hwn*, dai, a brodyr, a chwiorydd, a mamau, a phlant, a thiroedd, ynghyd ag erlidiau; ac yn y byd a ddaw fywyd tragywyddol" (Marc x, 28—30). Mae derbyn "yr awrhon y pryd hwn" gan cymmaint o dai a thiroedd —can cymmaint o wragedd—can cymmaint o blant, &c., yn ddiau yn wobr dymmorol fawr. Mae dyn ag sydd yn gadael un

wraig er mwyn yr efengyl, yn derbyn cant o wragedd yn ol am ei aberth: mae dyn ag sydd yn gadael tri neu bedwar o blant er mwyn teyrnas Dduw, yn derbyn tri neu bedwar cant o blant fel gwobr "yr awrhon y pryd hwn." Eithr pa fodd y mae efe yn cael ei gant o dadau ac o famau? Fe ddeuai y rhai hyn yn naturiol wrth ei fod ef yn cael ei gan cymmaint o wragedd; canys rhieni pob un o'r cant gwragedd a hawliai efe yn gyfreithlawn fel tad a mam. A brodyr a chwiorydd pob un o'i wragedd a hawliai efe yn naturiol fel ei frodyr a'i chwiorydd ef. Byddai "can cymmaint o dai a thiroedd" mor anghenrheidiol ag unrhyw gyfran arall o'r addewidion hyn o eiddo ein Hiachawdwr; canys diau y byddai eu heisieu er cynnal yn gysurus gan cymmaint o wragedd a phlant. Da y dywedodd y Salmydd mai "plant ydynt etifeddiaeth yr Arglwydd: a'i wobr ef yw ffrwyth y groth." Da y dywedodd efe y gwnai yr Arglwydd i'r tlawd "deuluoedd fel praidd;" buasai can cymmaint o deuluoedd, yn preswylio cant o dai, yn ddiau yn edrych yn dra thebyg i "braidd" *(flock)*.

Yr oedd amledd gwragedd nid yn unig yn cael ei gymmeradwyo gan yr Arglwydd yn Israel, eithr mewn rhai achosion ymddangosai ei fod yn anhebgorol anghenrheidiol. Dywed yr ysgrythyr: "Os brodyr a drigant ynghyd, a marw un o honynt, ac heb blentyn iddo; na prioded gwraig y marw wr dyeithr oddi allan: aed ei chyfathrachwr ati, a chymmered hi yn wraig iddo, a gwnaed iddi ran cyfathrachwr. A bydded i'r cyntaf-anedig a ymddygo hi sefyll ar enw ei frawd a fu farw; fel na ddilëer ei enw ef allan o Israel" (Deut. xxv, 5, 6). Os oedd brawd y trengedig eisoes yn briod, nid oedd hyny yn ei ryddhau ef oddi wrth gyfrifoldeb y gyfraith; yr oedd yn ofynol iddo briodi gweddw ei frawd, er mwyn cyfodi had iddo, "fel na ddilëid ei enw ef allan o Israel." Dyma achos, ynte, ag y byddai yn rhaid i ddyn ddyfod allan mewn rhyfel agored yn erbyn y gyfraith, neu ynte, gael amledd o wragedd yn byw ar yr un amser. Yn awr, cymmerwch achos saith o frodyr; gadewch iddynt oll briodi. Os bu farw chwech o'r brodyr yn ddiblant, byddai y seithfed yn rhwym trwy y gyfraith hon o briodi y chwech gwraig weddw; o ganlyniad, byddai ganddo chwech o wragedd yn byw yma yn y bywyd hwn, neu fod yn droseddwr o'r gyfraith. Os na fydd gan y brawd byw wraig flaenorol ar y pryd y mae yn priodi gweddw

ei frawd (gan na raid ystyried y cyntaf anedig yn had iddo ef, eithr a raid gymmeryd enw ei frawd trengedig), ac os metha gweddw ei frawd gael plant, neu o leiaf, gael ond un, pa beth a wna y brawd byw am blant i ddwyn ei enw ef ei hun yn Israel? A gaiff ef, yr hwn a briododd weddw ei frawd er mwyn adeiladu enw a thŷ y marw, ei adael yn ddiblant, a chael ei enw ei hun wedi ei ddileu o dan y nefoedd? Na chaiff yn wir, byddai ef dan yr anghenrheidrwydd o briodi gwraig arall, heblaw gweddw ei frawd, er mwyn i'w dŷ ei hun a'i enw ei hun gael eu bytholi yn mysg llwythau Israel.

Yr oedd parhad enw ac hiliogaeth dyn cyfiawn yn cael ei ystyried yn fendith fawr; am hyny y traethai Dafydd gerbron yr Arglwydd, gan ddywedyd: "Plant dy weision a barhant, a'u had a sicrheir ger dy fron di" (Salm cii, 28). Yr oedd cael cadwyn hiliogaeth wedi ei thori gan angeu, yn cael ei ystyried yn ddrygfyd mawr; am hyny, yr Arglwydd a wnaeth ddarpariadau manwl gogyfer ag achosion felly. Os nad oedd gan y trengedig un brawd yn fyw, yna syrthiai ar y perthynas agosaf i briodi ei weddw. Mae genym esiampl o hyn yn cael ei rhoddi yn llyfr Ruth: gan fod ei gwr hi yn farw, ac yn ddiblant, ac heb un brawd i briodi ei weddw, Boaz, ei ewythr ef, un o frodyr ei dad, a gymmerodd Ruth yn wraig iddo, "i gyfodi enw y marw ar ei etifeddiaeth ef, fel na thorer ymaith enw y marw o blith ei frodyr, nac oddiwrth borth ei fangre" (Ruth iv, 10). Felly Boaz a Ruth a ddaethant yn orhen-rieni Dafydd.

Nid gyda chyfraith Moses y dechreuodd y drefn hon ar bethau; yr oedd mewn bodoliaeth yn nyddiau y patriarchiaid, yn hir cyn geni Moses. Yr oedd gan Judah dri mab, sef Er, Onan, a Selah Er, wedi priodi Tamar, a fu farw o herwydd ei ddrygioni, yn ddiblant. "A Judah a ddywedodd wrth Onan, Dos at wraig dy frawd, a phrioda hi, a chyfod had i'th frawd. Ac Onan a wybu nad iddo ei hun y byddai yr had," ac er iddo ei phriodi hi, gwrthododd "roddi o hono had i'w frawd. A drygionus oedd yr hyn a wnaethai efe yn ngolwg yr Arglwydd: am hyny efe a'i lladdodd yntau" (Gen. xxxviii, 6—10). Gan fod Selah yn rhy ieuanc i briodi, Judah a geisiodd gan Tamar i "drigo yn weddw yn nhŷ ei thad, hyd oni chynnyddai Selah." Felly, gwelwn cyn i gyfraith Moses gael ei rhoddi, fod y patriarchiaid yn deall ac yn ymarfer â'r gyfraith a ofynai i frawd y trengedig i briodi

ei weddw, i'r dyben o barhau enw y marw. Mae y gyfraith hon, fel ag yr ydym wedi gweled, yn cynnwys amledd gwragedd.

(I'w barhau.)

PA FODD, AC YN MHA LE Y GELLIR CYNNAL AMRYW WRAGEDD YN GYSURUS.

Anwyl Frawd Davis,—Llawer o'm brodyr anwyl sydd wedi cymmeryd mewn llaw i brofi yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth yn wirionedd rhesymol ac ysgrythyrol, trwy y *Seer*, *Star*, a'r Udgorn, ynghyd â thraethawd y brawd Orson Spencer ar yr un pwnc.

Mae yr oll a ysgrifenwyd ac a gyhoeddwyd ar y pwnc hwn yn amlwg i bob dyn rhesymol, i ganfod yn eglur mai egwyddor ddwyfol yw yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth.

Nid ydwyf fi, gan hyny, yn bwriadu yn bresennol i brofi yr egwyddor o aml-wreigiaeth yn ysgrythyrol, gan fod hyny wedi ei brofi eisoes goruwch pob dadl.

Gan fod yr Arglwydd wedi dadguddio i'w was Joseph Smith o barthed i'r drefn batriarchaidd, a gorchymyn iddo ef ac ereill o'i weision ffyddlawn fyned a gwneuthur gweithredoedd Abraham; ac os y byddent yn ufyddhau, y cawsent eu bendithio; ac o'r tu arall, os gwrthodent ufyddhau, y cawsent eu damnio. Ond, meddai rhywun anwybodus nad yw yn feddiannol ar Ysbryd Duw, pa fendith yn awr yw i ddyn gael rhagor nag un wraig, a llawer o blant? Pa fodd y gall eu cynnal? Y mae yn anhawdd iawn yn awr i gynnal un wraig yn gysurus, heblaw cael llawer o wragedd a phlant. Gwir i gyd; nid yw yr Arglwydd wedi gorchymyn i'w weision gymmeryd rhagor nag un wraig yn y wlad hon; nid yw cyfraith y wlad yn caniatâu hyny yma, nac amgylchiadau tymmorol ychwaith. Mae y rhenti yn uchel, a phob taloedd ereill, nes yw dynion yn gorfod bod ar redeg braidd ddydd a nos â'u llaw yn eu llogell i dalu am rywbeth yn barhaus; ac os methant a thalu, cant eu harwain tua'r cwrt bach, neu i'r carchar, ac ni chant ddyfod oddiyno hyd oni thalant y ffyrling eithaf.

Gan nad ydwyf wedi gweled na darllen gwaith neb o'm brodyr, yn gosod allan pa fodd y gellir cynnal amryw wragedd yn

hawddach ac yn fwy cysurus yn nhiriogaeth Utah, nag y gellir cynnal un wraig yn y wlad hon, anturiaf i ddangos hyny mor eglur ag y gallaf. Er enghraifft, meddyliwch fod brawd yn Utah yn cadw fferm, a hono yn gant o erwau; a bod y brawd yn hau gwenith mewn deugain erw. Bydd un bwshel yn ddigon o had i bob erw; codir yn hawdd yno mewn amryw fanau ddeugain bwshel yr erw, heb achlesu dim; weithiau codir llawer mwy nâ hyny. Ond gadawn y cyfartalwch yn ddeugain bwshel yr erw. Bydd yr oll a godir o wenith ar y deugain erw yn fil a chwech cant o fwsheli. Bydd y ddegfed o hyny yn cael ei gymmeryd i ystordŷ yr Arglwydd, yr hyn fydd un cant a thrugain o fwsheli. Bydd yn weddill wed'yn ganddo un fil, pedwar cant, a deugain o fwsheli. Wel, ynte, pa faint a all y brawd uchod gynnal o deuluoedd â digonedd o fara? Gall gynnal saith ar hugain o deuluoedd, gwraig a phedwar o blant yn mhob teulu, a rhoddi bwshel yr wythos i bob teulu. Bydd ganddo wed'yn yn weddill un-ar-bymtheg ar hugain o fwsheli at roddi i'r tylodion, os byddant i'w cael yn y wlad. Bydd y trugain erw arall gan y brawd at gadw gwartheg, ceffylau, a defaid, &c., heblaw cyfleusderau ereill sydd yno i anifeiliaid gael porfa heb fod yn uniongyrchol ar y fferm. Bydd ganddo ddigon o gaws ac ymenyn, gwlan at wneuthur dilladau, ceffylau i dynu ei gerbydau, fel y gallo fyned yn gysurus tua'r cwrdd ar y Sul a dyddiau ereill. Bydd eisieu arno gadw tua deg erw o'r trugain uchod at godi gwahanol bethau, sef ychydig o ŷd Indiaidd i'r moch, barlys at ddiod wan, cloron, *beets*, erfin, pys, ffa, *cucumbers*, *pumkins*, *squashes*, amryw fathau o *felons*, a lluoedd o bethau ereill rhy faith i'w henwi yn bresennol. Gwelir yn eglur oddiwrth yr uchod, fod yn hawdd i ddyn gynnal amryw deuluoedd yn Nhiriogaeth Utah yn gysurus.

Meddyliwch wed'yn am ddyn yn y wlad hon yn cadw fferm, a hono yn gant o erwau, a'i fod yn ei chael gan feistr y tir am 15 swllt yr erw yn y flwyddyn; fe fyddai hyny yn £75 yn y flwyddyn, tua £20 o dreth y tylodion, tua £15 o ddegwm, tua £5 o dreth tir, tua £10 am galch yn y flwyddyn, tua £30 o gyflogau i wasanaeth-ddynion, heblaw amryw fân daloedd ereill ag sydd yn y wlad hon, sef toll ffyrdd, &c. Mae y cyfan dros £150, a rhaid i'r dyn uchod eu casglu ar ei fferm. Pa faint fydd cyfartalwch y gwenith a all y ffermwr godi yma? Meddyliwch ei fod yn hau ugain erw; nis gall hau rhagor, ac yn brin iawn

hyny, o herwydd na fydd ganddo achles i roddi i ychwaneg. Pa faint o fwsheli a gaiff ar bob erw? Bydd y cyfartalwch tua deg bwshel; bydd yr oll yn ddau cant o fwsheli. Bydd ganddo tua chant i werthu, a chaiff am dano efallai 6s. y bwshel, os na fydd egin arno, a'r cant arall at fwyta a had erbyn y flwyddyn ddyfodol. Yr oll a gaiff am y gwenith fydd £30; gall werthu gwerth £15 o farlys, a gwerth y £15 arall o geirch, gwerth tua £20 o ychen, gwerth tua £30 o ymenyn a chaws. Y mân bethau ereill a fydd ganddo i werthu, sef ychydig o ddefaid a moch; bydd yn angheurbeidiol cael yr arian a geir am y rhai hyny i gael dillad iddo ei hun a'i wraig, ac efallai chwech neu saith o blant. Yr oll ag sydd ganddo i werthu ydynt, wedi eu cyfrif at eu gilydd, yn £120. Yn awr, ynte, gwelwch fod y dyn uchod £30 ar ei golled mewn un flwyddyn; ac os na ddaw yr amser yn well, bydd y dyn yna yn mhen ychydig flynyddau heb ddim, ac yn ngharchar y gwelir ef, a'i wraig a'i blant ar y plwyf. Gwelwch, ynte, ei bod yn galed iawn ar ddyn i gynnal un wraig yn y wlad hon.

Pa hyd y bydd y Cymry, druain, mor ffol ag aros mewn gwlad o galedi a thrais, pan y maent yn cael cynnyg ar wlad dda sydd yn llawn o ffrwythau a danteithion ar fynyddoedd Israel? Pa hyd y troant y glust fyddar at weision Duw, pa rai sydd yn eu cymhell i ufyddhau i'r efengyl, fel y caffont eu gwaredu rhag y pläau sydd i ddyfod ar genedloedd y ddaear.

Hawdd iawn y gall pob dyn diduedd weled y gwahaniaeth sydd i fyw yn y wlad hon, a byw yn nyffrynoedd y mynyddoedd, lle y mae cyfiawnder yn cartrefu.

Terfynaf yn awr, gan gynnyg yr uchod i'ch sylw; ac os gwelwch fy ysgrif yn deilwng o ymddangos yn yr Udgorn, y mae at eich gwasanaeth. Hyn oddiwrth

Eich anwyl frawd yn y cyfammod newydd a thragywyddol,

Thomas Jeremy.

CENADWRI NEFOL.

Ton—"Let us pray, gladly pray."

Daeth cenadydd i lawr â'r efengyl dragwyddol;
Parodd hyn gynhwrf mawr yn y dyddiau presennol:
Mawr amryson am hon sydd yn mhlith annuwiolion,
A'r ffyddloniaid o'r bron a gychwynant i Seion.

Fe agorodd y wawr, pan lefarodd Moroni;
Mae ein llygaid yn awr yn adnabod goleuni:
Gwelaf rai'n hoffi'r nos, a'u bugeiliaid yn ddeillion;
Felly syrthiant i'r ffos—oll, a thrwy eu hathrawon.

Gwelir doeth blant y dydd yn casâu traddodiadau,
A'u cydwybod yn rhydd, ac yn llawn ymdrechiadau:
Cyd-weithiant yn awr, bron ar fin canu ffarwel
Oll i Babilon fawr;—yn y man cawn ymadael.

Abercenffig. LLANC Y FRO.

AMRYWIAETHAU, &c.

EFELYCHU y goreu yw yr efelychiad penaf; a phenderfyniad i ragori, sydd benderfyniad rhagorol.

NID yw yn ngallu dyn da i wrthod gwneyd arall yn ddedwydd, os bydd yn meddu ffordd a chyfleusdra at hyny.

Os bydd i ni anghofio Duw tra yn Babilon, efallai yr anghofia Duw ninnau pan awn i Seion.—T. H.

MARC ANTHONY, pan wedi ei orchfygu, a'i ddarostwng i dlodi, a ddywedai ei fod wedi colli y cwbl, ond yr hyn ag oedd wedi roddi ymaith.

Y DYN hwnw sydd yn mwynhau nefoedd ar y ddaear, yw yr hwn y mae ei feddwl yn ymhyfrydu mewn haelfrydigrwydd, yn ymddibynu ar Ragluniaeth, ac yn troi ar begynau gwirionedd a doethineb.

Os bydd i chwi feddwl ddwywaith cyn llefaru unwaith, bydd i chwi lefaru yn ddau cystal o herwydd hyny.

Y DYN synwyrol sydd yn cadw ei lygaid yn agored, a'i enau yn nghau; a bydd ynddo gymmaint o awydd i ddysgu ei hunan, ag i roddi addysg i ereill.

TALIADAU O EBRILL 29 HYD MAI 5.—Dinas, 9s; Pontypridd, 10s; Eglwysnewydd, 10s; Aberdar, £1 2s 6c; Aberamman, 5s; Hirwaen, 8s 8c; Georgetown, 9s 5c; Pendaren, 5s; Troedyrhiw, 1s 6c; Llanfabon, 2s 10c.—Cyfanswm, £4 3s 11c.

☞ Mae "Corff Crist" allan o brint.

☞ Cyfrifir Cangen Llansawel o hyn allan yn Nghynnadledd Caerfyrddin.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 20.] MAI 14, 1853. [CYF. V.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 305.]

MEWN cenedl mor liosog ag Israel byddai yn naturiol lawer o filoedd o enghreifftiau trwy eu holl genedlaethau o fod gwyr yn marw yn ddiblant; a byddai hefyd lawer o filoedd o enghreifftiau pan y gofynid gan y gyfraith i'r brawd byw, neu y perthynas agosaf, er yn briod eisoes, i briodi y weddw. Rhaid cofio fod y drefn hon ar bethau yn ei llawn rym, a bod holl Israel yn cael eu gofyn i'w chadw, yn yr amser yr aeth ein Hiachawdwr a'i apostolion i bregethu yn mysg y genedl hono. Gofyniad—A oedd rhywbeth yn gyssylltiedig â'r Efengyl a dysgeidiaeth Crist a'i apostolion, wedi ei fwriadu er diddymu y gyfraith o barthed i weddw y marw? Pan aeth ein Hiachawdwr a'i weision trwy holl ddinasoedd Israel, gan bregethu, bedyddio, a derbyn i'r Eglwys bawb a dderbynient eu tystiolaeth, a ydyw yn debyg iddynt gondemnio y rhai hyny ag oedd wedi priodi amryw wragedd mewn ufydd-dod i'r gyfraith? Pa beth yn naturiol a ddywedent wrth ddyn a fuasai wedi priodi hanner dwsin o weddwon ei frodyr, y rhai a fuont feirw yn ddiblant? A wnaent hwy ei gondemnio am gadw y gyfraith? A wrthodent hwy iddo ddyfod i mewn i'r Eglwys Gristionogol, o herwydd iddo fod yn ffyddlawn i'r gyfraith? A ofynent hwy ganddo i roddi ymaith weddwon y meirw, y rhai y gorfododd y gyfraith ef i'w priodi? Pe na buasai ef wedi cadw y gyfraith, ai ni chondemnid ef gan y gyf-

raith? Gwrandewch pa beth yw cosp anufydd-dod, "Melldigedig yw yr hwn ni pharhao yn ngeiriau y gyfraith hon, gan eu gwneuthur hwynt. A dyweded yr holl bobl, Amen" (Deut. xxvii, 26). Yr oedd dyn, ynte, yn rhwym o dan felldith drom i briodi holl weddwon ei frodyr trengedig, y rhai a fyddent feirw yn ddiblant? A raid iddo ef, gan hyny, fod yn anghymmeradwy am wneuthur ei ddyledswydd? A raid iddo ef gael ei gadw y tu allan i'r Eglwys Gristionogol, oni rodda ymaith ei holl wragedd ond un? Mae y fath dybiaeth yn chwithig. O'r ochr arall, pe cawsai yr Iesu a'i weision afael mewn dyn yn holl Israel ag oedd wedi pallu ufyddhau y gyfraith hon—yr hwn ni phriodai weddwon ei frodyr trengedig, hwy a'i ceryddent ef fel troseddwr; hwy a fynegent iddo ei fod dan felldith am esgeuluso ufyddhau y gyfraith; hwy a'i rhybyddient ef i edifarhau; ac y mae yn ammheus iawn pa un a dderbynient ef i'r Eglwys Gristionogol, oni amlygai ef yn gyntaf ei edifeirwch trwy gadw y gyfraith, a phriodi y gweddwon fel y gofynid ganddo.

A thrachefn, gofynwn, ai nid oedd yr un mor anghenrheidiol i Israel, o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, i gadw y gyfraith hon, a bytholi enw y marw, ag o dan y goruchwyliaethau patriarchaidd a Moesenaidd? Paham yr oedd yn anghenrheidiol i enw y marw gael ei gadw mor gyssegredig, hyd nes i Grist ddyfod, ac yna gael ei lwyr esgeuluso a'i anghofio? Dichon y dywed rhai, pan ddaeth Crist, i'r "hen bethau fyned heibio, ac i bob peth ddyfod yn newydd." Eithr pwy nas gŵyr nad cyfeirio oedd hyn yn unig at gyfraith y gorchymynion a'r ordinhadau cnawdol ag y daeth Crist i'w chyflawni? Pwy nas gŵyr fod llawer o orchymynion a deddfau ag oedd yn gyssylltiedig â chyfraith yr ordinhadau ag a barhawyd o dan yr efengyl? Ni ddiddymwyd y deg gorchymyn yn Nghrist. Yr oedd gweddio, yr hyn a arferwyd dan y gyfraith, yn anghenrheidiol hefyd o dan yr efengyl. Ni chafodd y gyfraith yn erbyn godineb ei diddymu gan yr efengyl. Ni ddiddymodd yr efengyl y gyfraith yn erbyn lladrata, yn erbyn lladd, yn erbyn cymmeryd enw yr Arglwydd yn ofer, yn erbyn gau-dystion, yn erbyn meddwdod, neu yn erbyn unrhyw ffieidd-dra arall. Ni ddiddymodd Crist y gyfraith i ddyn wneyd daioni i'w gymmydog, y gyfraith o uniondeb ac onestrwydd ag a ddylai nodweddu eu hymddygiad tuag at eu gilydd. Ni fwriadodd Crist erioed, trwy ddwyn i mewn yr

Efengyl, i ddiddymu y gyfraith a arferid yn mhlith Israel i gynnorthwyo y tlawd, yr anghenog, yr amddifad, a'r weddw. Gan hyny, yr oedd cannoedd o orchymynion a deddfau dan y goruchwyliaethau patriarchaidd a Moesenaidd ag na ddaeth Crist i'w diddymu. Yr hyn ag oedd yn foesol, daionus, a chyfiawn cyn i Grist ddyfod, oedd yn gymmaint felly ar ol iddo ddyfod, oddieithr i ni gael rhyw dystiolaeth i'r gwrthwyneb. Os oedd yn weithred ddaionus, moesol, a chyfiawn, cyn Crist, i gofio y meirw na adawent hiliogaeth, yr oedd yr un gymmaint felly ar ol Crist, oddieithr i ni gael rhywbeth yn athrawiaeth Crist yn diddymu cyfraith priodas ar ran y meirw. Pa beth sydd yn yr efengyl yn gwrthdaraw y drychfeddwl o weddwon amryw frodyr trengedig, yn priodi yr unig frawd byw, a'r cyntaf-anedig o bob un yn cael ei alw ar enw y marw, fel y byddai ei enw a'i linach gael eu parchu trwy genedlaethau dyfodol? Paham yr ystyrid ef yn beth mor bwysig i barhau enwau a llinach y miliynau o Israel am filoedd o flynyddoedd, ac yna diddymu oll ar unwaith y gyfraith a sefydlwyd i'r dyben hwn?

Yr oedd miloedd o Israeliaid, y rhai, os buont fyw i fyny i'w cyfraith, ag oedd raid fod ganddynt amryw wragedd pan ddygwyd yr Efengyl gyntaf i'w plith. A chan fod yr Apostolion wedi cael gorchymyn i bregethu yr efengyl i bob creadur, rhaid oedd eu bod wedi ei phregethu i'r miloedd hyn o Aml-wreigwyr. Pa fodd y gallent hwy ddyfod yn aelodau o Eglwys Crist? Os nad oedd amledd gwragedd yn cael ei oddef yn yr Eglwys Gristionogol, mae yn eglur y byddai gan yr Aml-wreigwyr Iuddewig hyn i dori eu teuluoedd i fyny, a phob un i roddi llythyr ysgar i'w holl wragedd ond un: eithr mae yr Efengyl yn gwahardd rhoddi llythyr ysgar, ond yn unig o achos godineb. Fe ddywed yr Efengyl, "Yr hyn a gyssylltodd Duw, na wahaned dyn." Dyn, ynte, ag oedd wedi priodi amryw weddwon o eiddo ei frodyr trengedig yn ol y gyfraith (gan fod dan felldith drom os gwrthodai), ni fyddai hawl ganddo i'w gwahanu, nac i roddi llythyr ysgar iddynt. Pa beth raid iddo wneuthur? Yn ol golygiadau y byd cristionogol diweddar, nis gallai efe fyned i'r Eglwys Gristionogol gydag amledd gwragedd, ac yn ol yr efengyl ni fyddai ganddo hawl i'w hysgaru. Gan hyny, efe a fyddai heb obaith; dim un ffordd bosibl iddo gael ei achub. Pwy sydd mor amddifad o synwyr cyffredin ag i gredu, am un fynyd, y fath

wrthuni? Yr oedd miloedd o'r Israeliaid, ynte, yn cael eu gorfodi, trwy ofn y felldith am anufydd-dod, i briodi amledd o wragedd, ac yr oedd y miloedd Aml-wreigwyr yn cael eu gorfodi gan yr efengyl i beidio ysgaru eu gwragedd ond yn unig am y pechod o odineb. O ganlyniad, yr oedd yn rhaid naill ai fod yr Eglwys Gristionogol yn goddef Aml-wreigiaeth, neu ynte eu bod dan yr anghenrheidrwydd o wahanu yn anghyfreithlawn yr hyn a gyssylltodd Duw, neu ynte eu bod yn ystyried pawb felly, o herwydd eu ffyddlondeb i'r gyfraith ar ran y meirw, wedi gosod eu hunain uwchlaw cyrhaedd trugaredd Efengyl. Dyma dri dewisiad; pa un a ddewisa y Cristion? Dewis un o'r ddau olaf a fyddai, nid yn unig yn anysgrythyrol, eithr yn bechadurus i'r graddau uchelaf. Y dewisiad cyntaf yn unig a erys, hyny yw, caniatâu y gyfundraeth o amledd fel gosodiad dwyfol; derbyn yr Aml-wreigwyr Iuddewig i'r Eglwys Gristionogol, gyda'u holl wragedd, trwy eu ffydd a'u hufydd-dod i'r efengyl.

Fod y gosodiad dwyfol hwn yn cael ei arfer o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, sydd yn amlwg yn mhellach etto, nid yn unig oddiwrth y rhesymau blaenorol, eithr oddiwrth y cyfarwyddiadau a roddodd Paul i Timotheus a Titus, ynghylch Esgobion a Diaconiaid. Efe a ddywed, "Rhaid gan hyny i esgob fod yn ddiargyhoedd, yn wr un wraig, yn wyliadwrus, yn sobr, yn weddaidd, yn llettygar, yn athrawaidd" (Tim. iii, 2). "Bydded y diaconiaid yn wyr un wraig, yn llywodraethu eu plant a'u tai eu hunain yn dda" (adn. 12). "Os yw neb yn ddiargyhoedd, yn wr un wraig, a chanddo blant ffyddlawn, heb gael y gair o fod yn afradlawn, neu yn anufydd: canys rhaid i esgob fod yn ddiargyhoedd, fel goruchwyliwr Duw" (Titus i, 6, 7). Mae dau feddwl gwahanol yn fynych yn cael eu cyssylltu â'r ymadroddion hyn:—Y cyntaf yw, meddylir y bwriadai Paul wahardd yr holl wyr sengl neu ddibriod rhag cael y swyddi o esgob a diacon wedi eu hymddiried iddynt; y gofynai efe iddynt fod yn briod, o leiaf, ag un wraig, fel rhag-barotoad i ordeiniad. Gan y rhai sydd yn cymmeryd yr olwg yma ar y pwnc, credir fod yn rhaid i ddyn, fel y dywed Paul, gael ei "brofi yn gyntaf," trwy briodi o leiaf "un wraig," gan "lywodraethu ei blant a'i dŷ ei hunan yn dda" ("obegid oni fedr un lywodraethu ei dŷ ei hun," medd Paul, "pa fodd y cymmer efe ofal dros eglwys Dduw?") Os yw yr olwg yma ar y pwnc yn gywir, yna nid oedd Paul yn bwriadu cyfyngu yr esgob

neu y diacon i un wraig, eithr bwriadu yn unig i ddangos fod yn rhaid iddo, fel cymhwysder, i fod yn briod, neu fod yn wr un wraig, cyn y gallai gael ei ordeinio i un o'r swyddi hyny. Yn ail, meddylir gan lawer nad oedd y swyddi hyn yn cael eu rhoddi i'r rhai hyny a feddent fwy nag un wraig. Os yw yr olwg yma ar y pwnc yn gywir (ac ymddengys yn eglur mai dyna feddwl y geiriau), yna y mae yn dra sicr fod llawer yn yr Eglwys ag a feddent fwy nag un; canys, os oedd yr aelodau dirgel a'r holl Eglwys wedi eu cyfyngu i un, buasai dysgeidiaeth Paul i'r esgobion a'r diaconiaid i fod yn wyr un wraig yn afreidiol gyfangwbl. Os nad oedd y fath arferiad yn ffynu yn yr Eglwys Gristionogol, yn lle cyfyngu y swyddogion hyn i un wraig, efe a orchymynai iddynt i beidio derbyn neb i'r Eglwys ag a feddai fwy nag un. Mae hyd y nod yr ymadrodd, "Rhaid i esgob fod yn wr un wraig," yn ddangosiad eglur fod llawer yn yr Eglwys ag oedd yn wyr i fwy nag un; ac ar gyfrif hyn yr oedd yn angenrheidiol i Timotheus a Titus dderbyn cyfarwyddiadau o barthed eu dewis er eu hordeinio. Gall unrhyw ddyn weled, os nad oedd y fath arferiad yn cael ei ganiatâu yn yr Eglwys, na chrybwyllai Paul byth am y cymhwysder neillduol hwn er gwneuthur dewisiad o blith aelodau yr Eglwys. Os nad oedd neb aelodau yn meddu amledd, ni fuasai perygl i Timotheus ddewis aml-wreigiwr yn esgob; o ganlyniad, buasai y ddysgeidiaeth yn hollol ddiles. Meddyliwch ped ysgrifenai gweinidog yn Lloegr at ei frawd gweinidogaethol yn Llundain ynghylch ordeiniadau, a'i ddysgu i ddewis y fath bersonau o'i gynnulleidfa i'r swydd o ddiacon, ag nad oeddynt yn gadwyr caethweision, neu fod yn rhaid i'r diaconiaid fod yn berchenogion un caethwas yn unig. Ai ni fyddai y fath ddysgeidiaeth yn Lloegr yn hollol heb ei heisieu? Ac ai ni fyddai y person a ysgrifenai y fath hyfforddiad yn cael ei ystyried yn wallgof? Lle nad oes caethweision yn bod, ni chawsai y fath hyfforddiad byth ei roddi. Felly hefyd, os nad oedd aml-wreigiaeth yn bod yn yr Eglwys Gristionogol, ni fuasai Paul byth mor ffol â rhybyddio Timotheus o barthed i'r dewisiadau a wnaeth o blith aelodau yr eglwys hono. Mae hyn, o ganlyniad, yn dystiolaeth gadarnhaol arall fod yr athrawiaeth o aml-wreigiaeth yn cael ei chaniatâu o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol.

Eithr os oedd yr aelodau dirgel yn yr Eglwys Gristionogol yn

cael caniatâd i gael mwy nag un wraig, paham nad hefyd yr esgobion a'r diaconiaid? Nid yw Paul wedi rhoddi i ni y rheswm. Mae yn eithaf tebyg mai y prif reswm oedd, fod y dyledswyddau pwysig a orphwysai ar y swyddogion hyn yn gofyn iddynt fod mor rhydd oddiwrth ofalon ereill ag oedd yn bosibl: neu fel y dywed Paul, mewn man arall, "Eithr mi a fynwn i chwi fod yn ddiofal. Yr hwn sydd heb briodi, sydd yn gofalu am bethau yr Arglwydd, pa wedd y boddlona yr Arglwydd: ond y neb a wreicäodd, sydd yn gofalu am bethau y byd, pa wedd y boddlona ei wraig" (1 Cor. vii, 32, 33). Gwyddai Paul mai dyma duedd cyffredinol dynolryw, a gwyddai nad oedd ond ychydig iawn o ddynion i'w cael y rhai a aberthent dai a thiroedd, gwragedd a phlant, a phob peth arall o natur ddaearol, er mwyn yr Efengyl; am hyny, diammau iddo ef ysgrifenu ei gyfarwyddiadau at Timotheus er dewis yn mhlith yr Eglwys aelodau nad oedd ganddynt ond un wraig, gan y byddent yn llawer mwy rhydd oddiwrth ofal nâ'r rhai hyny a feddent amryw wragedd â phlant yn ymddibynu arnynt am eu cynnaliaeth. Ni ddarfu i Paul na neb o'r apostolion ereill erioed ddarlunio fod aml-wreigiaeth yn bechod neu yn ddrwg yn ngolwg Duw. Nid ydym yn cael fod yr egwyddor yn cael ei chondemnio yn yr Hen na'r Newydd Destamentau. Pan oedd Paul yn cymmeradwyo Timotheus i ddewis o blith y Saint y rhai na feddent ond un wraig, nid yw yn rhoddi yr awgrymiad lleiaf fod y swyddogion hyny yn cael eu cyfyngu felly, oblegid y byddai mwy nag un wraig yn bechadurus. Nid oedd ond mater o anghenrheidrwydd yn unig, fel y gallent fod yn rhyddion oddiwrth ofalon teulu lliosog. Yr oedd llawer o ymarferiadau ag oedd amgylchiadau yn gofyn i weision Duw eu rhoddi heibio, nid oblegid eu bod yn bechadurus ynddynt eu hunain, eithr yn unig er cydymffurfio ag arferion amgylchynol. Er enghraifft, nid oedd yn bechadurus i fwyta bwyd wedi ei aberthu i eilunod; ac etto, rhag ofn i ryw frawd gwan gael ei wneyd yn hyf i ddilyn yr esiampl a bwyta gyda chydwybod i'r eilun, ac felly ddigio Duw, yr oedd yn dyfod yn fater o ddoethineb i roi yr ymarferiad heibio; am hyny, dyweda Paul, "Os yw bwyd yn rhwystro fy mrawd, ni fwytaf fi gig fyth, rhag i mi rwystro fy mrawd" (1 Cor. viii, 13). Yr oedd Paul yn rhoddi hyfforddiadau mewn llawer o bethau, yn gyfatebol i amgylchiadau: yr ydym yn ei gael, gan hyny, yn un o'i epistolau yn dywedyd, "wrth y

rhai heb briodi, a'r gwragedd gweddwon, Da yw iddynt os arosant fel finnau." A thrachefn, "A wyt ti yn rhydd oddiwrth wraig? na chais wraig." (1 Cor. vii, 8, 27.) Ac mewn epistol arall y mae yn ysgrifenu fel hyn:—"Yr wyf yn ewyllysio gan hyny i'r rhai ieuainc briodi, planta, gwarchod y tŷ, heb roi achlysur i'r gwrthwynebwr i ddifenwi" (Tim. v, 14). Yr oedd yr achos o'r hyfforddiadau gwrthwynebol hyn mewn ymddangosiad, yn cyfodi oddiwrth amgylchiadau cylchynol. Yr oedd y Corinthiaid wedi syrthio i lawer o ddrygau. Yr oedd ymraniadau, amrafaelion, puteindra, ymgyfreithio â brawd, ac amrywiol ddrygau ereill, yn bodoli yn eu plith. O dan y dylanwadau hyn, yr oedd Paul yn ofni i'r rhai ffyddlawn yn yr eglwys briodi, rhag iddynt gael cymdeithion drygionus ag a'u harweinient ymaith i ddystryw. Am hyny, efe a roddodd yr hyfforddiadau a ddyfynwyd uchod. Eithr mewn eglwysi ereill, lle nad oedd y fath ddrygau yn bodoli, ei ewyllys ef oedd iddynt ymbriodi. Yr oedd ei ddysgeidiaeth yn amrywio tuag at wahanol Eglwysi yn ol fel yr oedd eu sefyllfaoedd yn gofyn. Yr oedd amgylchiadau yn gofyn i Timotheus ddewis o blith y Saint y rhai nad oedd ganddynt ond un wraig, er cyflawni dyledswyddau pwysig Esgob a Diacon. Pe buasai y Saint yn llai cybyddlyd, ac yn foddlawn i aberthu pob peth fel ag y gwnaeth yr Apostolion ar y cyntaf, ni fuasai un anghenrheidrwydd am y ddysgeidiaeth hon. Gallasai Esgobion a Diaconiaid gael eu cymmeryd o blith y Saint hyny a feddent amryw wragedd, a bwy a adawsent bob peth yn rhwydd er mwyn yr Efengyl; eithr o ddiffyg dynion calonog felly, yr oedd gan Paul i gyfaddasu ei gyfarwyddiadau yn gyferbyniol. Yn mhlith yr amrywiol gymhwysderau ag a ofynid gan Timotheus i'w cadw mewn golwg wrth ddewis dynion yn Esgobion, fe ddywed Paul, "Ac y mae yn rhaid iddo ef hefyd gael tystiolaeth dda gan y rhai oddi allan, rhag iddo syrthio i waradwydd" (1 Tim. iii, 7). A oedd Paul yn rhoddi y cyfarwyddiadau hyn, oblegid ei fod yn ei ystyried yn bechod i gael gwaradwydd oddi wrth y rhai oedd oddi allan? Diau mai nid dyna oedd golygiadau Paul; canys yr oedd efe ei hun yn cael ei ddifenwi a'i waradwyddo pa le bynag yr elai. Dywed yr Iesu, "Gwyn eich byd pan y'ch casâo dynion, a phan y'ch didolant oddi wrthynt, ac y'ch gwaradwyddant, ac y bwriant eich enw allan megys drwg, er mwyn Mab y dyn. Byddwch lawen y dydd hwnw, a

llemwch; canys wele, eich gwobr sydd fawr yn y nef: oblegid yr un ffunud y gwnaeth eu tadau hwynt i'r prophwydi." "Gwae chwi pan ddywedo pob dyn yn dda am danoch; canys felly y gwnaeth eu tadau hwynt i'r gau-brophwydi" (Luc vi, 22, 23, 26). "Os galwasant berchen y tŷ yn Beelzebub, pa faint mwy ei dylwyth ef?" (Math. x, 25). Dywed Pedr, "Os difenwir chwi er mwyn enw Crist, gwyn eich byd" (1 Pedr iv, 14). Ond paham y dysgwyd Timotheus i ddewis i'r swydd o esgob y cyfryw ag oedd iddynt "dystiolaeth dda gan y rhai oddi allan, rhag iddo syrthio i waradwydd?" Ai o herwydd fod pawb ereill yn yr eglwys yn bechaduriaid? Ai o herwydd nad oedd neb a waradwyddid ac a ddifenwid er mwyn Crist, yn addas i'r swydd o Esgob? Ai o herwydd fod Duw yn condemnio pawb ag oedd y byd yn eu condemnio? Nage: nid o herwydd un o'r achosion hyn y rhoddai Paul yr addysg yma, eithr yn unig fel mater o angenrheidrwydd: yr oedd ereill, yn ddiammau, ag oeddynt yn gyfiawnach yn ngolwg Duw, ac yn addasach i'r swydd o Esgob, y rhai oedd y byd yn eu casâu a'u gwaradwyddo, ac yn dweyd pob math o ddrwg am danynt. Etto, Paul, o herwydd rhyw reswm, a'i hystyriai yn well i ddewis y cyfryw ag a ddywedai y byd yn dda am danynt, Gallai mai ei ddyben oedd llonyddu yr ysbryd erlidgar ag oedd y pryd hyny yn cynddeiriogi y rhai oddi allan. Yr oedd ei gyfarwyddiadau wedi eu cyfaddasu at amgylchiadau cylchynol o barthed i hyn, megys ag o barthed eu bod yn wyr un wraig. Nid oedd yn fwy pechadurus i fod yn wr amryw wragedd, nag oedd i gael gwaradwydd a gair drwg oddiwrth y rhai oddi allan. Yn y cyntaf, ei ddyben oedd cael yr Esgobion yn rhydd oddiwrth ofalon lliosog teulu mawr, ac yn yr ail i lonyddu gelyniaeth y gelyn, trwy ddewis y rhai hyny ag oedd â gair da iddynt yn eu mysg hwynt.

Rhyngai fodd i ni weled rhai o dduwinyddion doeth ein hoes yn dwyn byd y nod un ymadrodd allan o'r Hen Destament neu y Newydd, er profi fod amledd gwragedd yn ddrwg. Bydded iddynt ddwyn rhyw ymadrodd, os gallant, er dangos fod y fath arferiad yn bechadurus, naill ai dan yr oruchwyliaeth batriarchaidd, Moesenaidd, neu Gristionogol. Bydded iddynt ddangos nad oedd yr arferiad yn cael ei barhau dan yr oruchwyliaeth Gristionogol. Pa le a pha bryd y gwnaeth ein Hiachawdwr erioed ei gondemnio? Pa le a pha bryd y darfu i rai o'i Apostol-

ion ef ei gondemnio? Dyna, ynte, i chwi weinidogion y byd Cristionogol, rai gofyniadau dwys er i chwi eu penderfynu. A fynech chwi argyhoeddi "Mormoniaid" Tiriogaeth Utah, o'r ymarferiad hwn?—dangoswch iddynt ei fod yn bechadurus neu yn anysgrythyrol. Nid cynt y swniwyd ef ar led trwy golofnau y *Seer* fod y Saint yn Utah yn credu ac yn ymarfer ag amledd gwragedd, nag y darfu i'r fyddin gyfan o olygyddion a gweinidogion trwy y byd Cristionogol ymfyddino; rhuad eu magnelau a glywir yn adseinio o genedl i genedl, megys pe diddyment ddinasyddion tlawd Utah ag un laddfa ddychrynllyd. Melldithion, bygythion, a gwawd, a arllwysir allan fel ffrydlif ar eu penau. Mae yr holl eir-lechres Seisnig wedi ei gwaghau er cael llysenwau a sarhad yn ddigon arwyddocäol o'u harswyd santaidd hwy. Eithr yn y rhyfel santaidd hwn, pa le y mae'r golygydd neu y gweinidog a all ysgwyd cleddyf y gwirionedd yn erbyn yr hyn y mae yn gondemnio? Pa le y mae Goliath duwinyddol y byd Cristionogol presennol, a all sefyll o flaen ceryg tafl y gwirionedd, fel ag y saethir hwynt trwy allu Duw Israel i ganol gwersyll y gelyn? Bygythion nid ydynt resymau—ni wna melldithion a sarhad argyhoeddi y dealltwriaeth na goleuo dynolryw. Golygyddion a gweinidogion a gant rai dynion doeth etto ar y ddaear, y rhai nid oes arnynt ofn y Beibl, na gwirioneddau Beiblaidd; wrth y gyfraith gyssegredig hono y ffurfiant eu barn, ac nid ar draddodiadau poblogaidd na bygythion penboethiaid. Mae doethion Babilon yn synu—golyddion yn rhyfeddu—gweinidogion yn brawychu—crefydd-dwyll yn crynu hyd at ei chanol, a'r Diafol a'i angylion yn gynddeiriog wrth feddwl mai ar ol eu holl ymdrechiadau unol i roi attalfa ar ledaeniad y "*twyll ofnadwy*" fel ei gelwir, ei fod etto yn ffynu gyda llwyddiant digyffelyb yn mhlith pob cenedl lle y mae wedi ei gyhoeddi. Pa fodd y mae, a ofyna y gwladwriaethwr doeth, fod y fath dwyll digywilydd yn argyhoeddi ei ddegau o filoedd yn flynyddol yn mhlith cenedloedd mwyaf gwareiddiedig y ddaear? Pa beth yw y dirgelwch o'i lwyddiant? Ni a hysbyswn i chwi, Mr. Gwladwriaethwr. Y mae llawer o ddegau o filoedd o ddynion gonest ac uniawn, y rhai, er gwaethaf crefydd-dwyll, a chwiliant drostynt eu hunain, ac wrth wneuthur felly, cant allan nad yw "Mormoniaeth," yr hon a elwir gan olygyddion a phregethwyr yn "dwyll digywilydd," erioed etto wedi cael ei phrofi yn gyfryw—maent yn cael

allan fod gwaeddi twyll yn un peth, a bod profi twyll yn beth arall—ymresymant ynddynt eu hunain, os yw "Mormoniaeth" yn fath "dwyll gwael," paham na fuasai rhyw gawr o dduwinyddyn alluog, ar ol dros ugain o flynyddoedd, ei phrofi felly? Cant allan fod y byd wedi ei ddiluwio â llyfrau, pamphletau, cyhoeddiadau, golygyddion, gweinidogion, terfysg-luoedd, a llofruddion, i gyd yn gwaeddi, "Gochelwch rhag Mormoniaeth." "Gochelwch rhag y twyll enaid-ddinystriol hwna!" "Gochelwch rhag y Mormoniaid drygionus, bwystfilaidd, a phenrhydd!!" "Gochelwch rhag Aml-wreigiaeth y Mormoniaid!!!" "Mae Mormoniaid Utah yn Aml-wreigwyr!!!" "O, mor enbyd!" "O, mor ddychrynllyd!" "O, mor ffiaidd!" "Pwy a allasai gredu!" "Ai ni all y Cadfridog Pierce wneyd rhywbeth er gosod attalfa ar y drwg enbyd hwn!" "Er rhwystro y drygau o ryfel cartrefol, dylid gwneyd i'r Mormoniaid ufyddhau y cyfreithiau!" Dyna y fath resymau, Mr. Gwladwriaethwr, y mae dynion doeth a hynaws yn glywed yn ebyn y twyll a elwir felly. Maent drachefn yn adfyfyrio, os yw "Mormoniaeth" yn ddiau yn fath dwyll dychrynllyd, ac os yw amledd o wragedd mewn gwirionedd mor bechadurus ac anysgrythyrol,—paham na fuasai rhyw resymau teg—rhyw brofion ysgrythyrol yn cael eu dwyn allan i argyhoeddi y dealltwriaeth a goleuo y meddwl, ac i ddangos natur y twyll, a phaham, ac yn mha beth y mae yn dwyll? Paham, meddant hwy, y mae'r holl gollfarnau hyn yn cael eu pentyru ar Saint y Dyddiau Diweddaf, heb un rheswm arbwyllegol, neu brawf ysgrythyrol er eu cadarnhau.

Os yw golygyddion a gweinidogion yn ewyllysio gosod attalfa ar dreigiad olwynion mawrion "Mormoniaeth," cynghorem hwynt i dreio cynllun arall. Yr ydych wedi cael allan fod rhoi enwau drwg a gwaeddi twyll wedi eu treio yn ofer. Mae y fath sothach gwag yn myned yn hen; nid yw yn cael ei dderbyn fel prawf gan y cyhoedd meddylgar. Nid ydynt hwy yn awchus yn ei lyncu; maent am rywbeth mwy sylweddol. Bydded i dduwinyddion gefnogu eu gwaedd o dwyll, trwy ymresymiad da a safadwy—trwy brofion allan o air Duw. Bydded i olygyddion ac awdwyr, am unwaith, ddangos eu hunain yn ddynion o synwyr; bydded iddynt, am unwaith, apelio at y gyfraith a'r dystiolaeth, a dynoethi "Mormoniaeth" yn ysgrythyrol; bydded iddynt, am unwaith, brofi i'r byd fod athrawiaeth Saint y Dyddiau Diweddaf

yn gau; bydded iddynt ddangos allan o air Duw fod amledd o wragedd yn bechadurus neu yn anysgrythyrol. Os mabwysiadant, am unwaith, y cynllun hwn, hwy a gant allan y bydd o fwy pwys yn meddyliau cyhoedd deallgar a meddylgar, na'r holl wawd, sarhad, a'chollfarnau poblogaidd a all y diafol ei ddyfeisio. Treiwch ef, a mynwch weled. Os profwch fod "Mormoniaeth" yn dwyll; os dangoswch trwy air Duw nad yw amledd o wragedd yn cael ei gymmeradwyo dan oruchwyliaeth yr Efengyl, fel o dan goruchwyliaethau blaenorol, chwi a oleuwch feddyliau pobl Utah yn fawr. Na thybiwch am ddisgynyddion ein pererinol dadau—meibion a merched deallgar Taleithiau Lloegr Newydd—dinasyddion y Werin-wladwriaeth fawr hon, gan fod wedi eu haddysgu dan ddylanwad iachusol y sefydliadau Americanaidd,—y rhai ydynt yn awr yn trigo yn alltudiedig yn y Diriogaeth Fynyddig, eu bod gymmaint ar goll yn nyfnderau anwareidd-dra—mor soddedig yn llynclyn angeuol twyll—mor annhreiddiol i resymau cedyrn ac ymresymiad aibwyllegol—mor ddall i'r gwirioneddau mawrion a gynnwysir yn ngair Duw, nes y maent islaw pob gobeithion i'w hadferu. O leiaf, gwnewch yr ymdrech am unwaith; argyhoeddwch hwynt o'u cyfeiliornadau mewn athrawiaeth neu eu cyfeiliornadau mewn ymarweddiad. Bydded i genadon gael eu danfon i'w mysg; ymddygir tuag atynt gyda'r parch mwyaf; agorir tai cyrddau iddynt yn rhydd o bob cost; daw y bobl allan wrth y degau o filoedd i wrandaw er rhesymau cedyrn, ac os byddant yn alluog i brofi "Mormoniaeth" yn dwyll, hwy a argyhoeddent y mwyrif mawr o'r Diriogaeth. Dyma, ynte, faes rhagorol at anturiaeth genadol. Eithr gadewch i ni eich rhybyddio i ddanfon dynion nad oes arnynt ofn gair Duw. Bydded i ddynion gael eu danfon na wnelo gyhuddiadau, ond y cyfryw a allont eu profi; canys y mae trigolion Utah yn meddu gormod o synwyr i gael eu twyllo a'u hudo felly; maent wedi cael gormod o brofiad i gredu yr oll a ddyweda cenadon a golygyddion heb brawf; maent yn meddu gormod o onestrwydd a dymuniad am y gwirionedd, i gredu peth yn wir neu gau o herwydd fod arferion hir-sefydlog a phoblogrwydd yn ei gymmeradwyo. Mae pobl Utah yn gwrandaw ac yna yn barnu; meddyliant drostynt eu hunain, ac nid ydynt yn cyflogi gweinidogion a golygyddion i feddwl drostynt. Deuwch, ynte, chwi gymdeithasau cenadol, mynwesau pa rai a gynhesant

tuag at y paganiaid tywyll ac anwybodus mewn gwledydd tramor, deffrowch tuag at sefyllfa arswydus Saint y Dyddiau Diweddaf yn eich gwlad eich hunain; danfonwch allan eich ysbrydion penaf—eich Calfinwyr—eich Lutherwyr—eich Wesleywyr; bydded i daranau eu hyawdledd gael eu clywed ar benau y mynyddoedd; bydded i ddyffrynoedd Utah gael eu hadfywio gan eu harllwysiadau ardderchog; bydded i'r bryniau a'r mynyddoedd adseinio y newyddion da, nes y clywo pob clust, ac y treiddier i bob calon. Llais a glywir o Utah, yn dywedyd, Deuwch drosodd a chynnorthwywch ni; dysgwch ni ynghylch ein cyfeiliornadau; argyhoeddwch ni o'n twyll, os meddwn ef; gosodwch ni ar hen lwybrau da Cristionogaeth gyntefig, os nad ydym eisoes yn rhodio ar hyd-ddynt; cymmerwch ni gerfydd y llaw, ac arweiniwch ni i'r goleuni, os ydych yn ystyried ein bod mewn tywyllwch; profwch i ni mai twyll yw Llyfr Mormon, fel y cyfiawnhaer ni i'w wrthod; argyhoeddwch ni fod amledd o wragedd yn groes i'r Efengyl; tywyned eich goleuni ar y mynyddoedd ac ar uchelfanau y ddaear, fel ysgatfydd, y gallo Utah gael ei goleuo—o leiaf, fel gallo weled rhywfaint o brydferthion cymdeithas wareiddiedig. Mae trigolion y wlad dywell hono wedi suddo cyn belled yn nyfnderau anwareidd-dra, fel na oddefant i butain gyhoeddus fyw yn y Diriogaeth: ni ystyrir godinebwr neu hudwr yn addas i fyw yn y wlad anwaraidd hono. Nid yw yr addurniadau hyn o eiddo cenedloedd gwareiddiedig a Christionogol, ddim etto yn addurno dinasoedd a threfydd Utah. Nid yw melldithio, rhegu, hapchwareu, meddwi, lladrata, brawd yn ymgyfreithio â brawd, ymladd, cweryla, a phethau cyfelyb o eiddo cymdeithas wareiddiedig, ddim etto wedi dyfod i gaboli a phuro moesau y bobl dywylledig a thywyll hyny. Y cenadon, gan hyny, a gant waith mawr i'w gyflawni er adferu y "Mormoniaid" oddiwrth eu holl arferion anwaraidd a dirmygedig, a'u caboli a'u haddurno â holl brydferthion gwareiddiad. Eithr na fydded iddynt wangaloni; os gallant hwy brofi fod mwy o oleuni ganddynt nâ'r Saint, gallant fod yn sicr o lwyddiant, ac yr argyhoeddir y bobl gyda'u gilydd.

(I'w barhau.)

YMDDYDDAN RHWNG AELOD, PARCHEDIG, FICER, A SANT.

Ton—" Belisle March."

Aelod.

Y MAE arwyddion trist echryslon,
A blinion droion draw;
Yr awyr feichiog sydd yn drwmlwythog,
A llidiog ddydd gerllaw.
Y chwyrnfellt wybiant, a fflamgoch saethant,
Taranau rhuant hwy;
Ni fydd gan deulu y gwawd a'r cablu,
Un man i lechu mwy:
Fwy wrendy ar fy nghwyn? 'does imi fynyd fwyn;
Mae poenau'r blinfyd yn difa 'mywyd;
O'r gofid wyf yn ddwyn.
Pa beth a dd'wedaf pan d'welltir arnaf,
Y gafod dromaf drist,
Am wrthwynebu, a gwrthod credu
Efengyl Iesu Grist?
Mae'n bryd i mi ddeffroi, a rhag y farn osgoi;
'Does imi nodded, na dydd o arbed,
Ymwared er ymroi:
Ewyllys-grefydd a'm difa beunydd,
'N aflonydd fel yr haint:
O, rhagddi ffoaf, am fywyd rhedaf,
At grefydd bur y Saint.

Parchedig.

Clyw, ddyn, arafa; pa beth yw'r gnofa,
A'r flin ennynfa hon?
Ai'r Seintiau anfad, y gethern anllad,
Roes friwiad i dy fron?
Na chred ond hyny y gau-brophwydi,
Hen deulu'r fagddu fawr,
A gad i waelion hyll deulu Mormon,
Ysgubion llwydion llawr:
Argoelion hyfryd sydd o degwch nos a dydd,
Mae gwylwyr deillion ar dyrau Seion,
Rhyw hinon fawr a fydd.
O blant y t'wyllwch, na ddigalonwch,
Mae heddwch yn mwyhau;
Mewn cyflwr diddos 'ry'ch chwi 'yn aros,
Mae haf yn agoshau.
Mae'r cryf yn gwneyd ei ran i gynnal baich y gwan,
Mae dydd coel-grefydd yn gwella beunydd,
Cewch lonydd yn y man:
Yn enw swynol fy Nuw dych'mygol,
'Rwy'n dweyd o frawdol fryd,

Er gwaetha'r *Seintiau*, yn afon angeu,
Cewch foddi'ch beiau i gyd.

Aelod.

'Does gan fygythion nac addewidion,
Y gau-athrawon gwael,
Un swyn i'm gofid, all buro'm bywyd,
Na gwynfyd imi i'w gael;
Ac ni weinydda eu duwinyddiaeth,
Un feddyginiaeth fâd,
Mae twyll a g'lanus Parchedig urddas,
Yn lluddias fy ngwellhad.
Er addaw iechyd cain, 'rwyf fi mewn nyth o ddrain,
Fal rhwng y dreigiau sy'n llawn colynau,
A blin rwygiadau 'rhai'n;
Er gwaeddi rhyddid, 'rwyf fi mewn adfyd,
A gwaefyd byth a gaf;
Er gwaeddi noddfa, af i gehenna,
Os aros yma wnaf.
Marsiandiaeth uffern fawr, sy'n lladd trigolion llawr,
A rhyw gyflafan, a gwae, a griddfan,
Annyddan sydd yn awr;
Y Parchedigion, fel bleiddiau blinion,
Sy'n 'sglyfio'n fawr eu gwanc,
Mewn rhith tosturi am fywyd imi,
Er hyny'n troi mewn tranc.

Parchedig.

Ow! 'r adyn penwan, truenus, aflan,
Annyddan yw dy ddydd,
Gan afiach gredo 'rwyt yn y bendro,
Ar ffo i wadu'r ffydd.
Hen ffydd ddireol, y sectau duwiol,
Bartïol ddenol ddawn,
Sy'n troi ugeiniau i dŷn gadwynau,
Y boreu a'r prydnawn.
Hen grefydd Mormon gynt, sy'n herio'r pedwar gwynt;
Mae'n rhaid taw hono sy gwedi'th foedro,
A'th hudo ar ei hynt.
Er hyll gigyddio, y lladd, a'r llarpio,
'Does modd niweidio hon,
Ei nerthoedd enbyd sy'n awr yn ysgwyd,
Pwerau'r byd o'r bron.
Mae'r byd yn berwi'n boeth, fel safn uffern noeth;
Mae gwae a dychryn ar sodlau'n canlyn
Y dwlyn fel y doeth:
Myn Baal a Dagon, rhaid attal weithion,
Hên *grefydd* Mormon mawr;
O gwared rhagddi, mae wedi'm poeni,
A'm llethu'n llwyr i'r llawr.

Ficer.

O, ffei'r parchedig, un gwan methedig,
Anniddig yw dy nâd :
Mae'n chwith gan 'ffeiriaid fod y Mormoniaid,
Yn gwel'd ein twyll a'n brâd.
Mi saetha'n bybyr fwledau papyr
Drwy gaer eu rhagfyr hwy ;
A'm cleddyf brwynen gosodaf ddiben,
Ar eu tynghedfen mwy ;
A'm nerthol fraich yn awr, mor drom â phluen fawr,
Y Saint erlidiaf, plant y Goruchaf,
A gyraf fel rhyw gawr :
Drwy nerth y *Pader* a'r *Common Prayer*,
Myfi y Ficer fydd,
A'm palfau teneu yn nghedyrn ochrau
Y Seintiau nos a dydd :
I'r bwystfil rhoddaf ran o gynnyrch f'enaid gwan,
I dduw y fagddu ca'r lluman godi
Cyfuwch â chlochdŷ'r llan.
Gan boen a gwewyr mae Ficer Merthyr,
A'i ben dan gur a bâr ;
Fel baedd amrosgo gwnaf innau etto,
I dwrio Aberdâr.

Sant.

Y Parchedigion, Ficeriaid gwirion,
Athrawon deillion sydd,
Yn uchel ochi, dan gnofa'n gwaeddi,
O Lerpwl i Gaerdydd,
O Aberdar i Aberdaron,
O Fon i'r Feni'n fyw,
Am waed y gwirion, mae'r lladdedigion
Er difa gweision Duw;
Mae dyddiau'n agosâu y gwelir Babel gau
Dan draed yn truan fel cywion adar,
Yn gynnar gwna lesgâu ;
Daw dydd gorthrymder—gwae goron balchder,
A meibion trawsder trwch,
A lwyr ddymchwelir, fel tomen sethrir,
Eu llyncir yn y llwch.
Y gareg dorwyd draw o'r mynydd nid â llaw,
Mae dydd ei threigliad yn ei ddechreuad,
Chwilfriwiad sydd ger llaw ;
Bydd llu y creulon fel soft crinion,
Neu bentewynion tân ;
Ca'r beilch eu mathru, a'r delwau'u sathru,
A'u malu'n yfflon mân.

Ac wele, 'r awrhon yn mynydd Seion,
Gwaredfan dynion Duw,
Y bydd ymwared a helaeth arbed
I bawb sy'n caru byw;
Pan ddelo pläau ac echrys heintiau,
A newyn, nodau 'nawr,
Y Saint er llechu a wnant lewyrchu,
Yn nydd y drycin mawr.
I'r bwystfil drwg ei rân, a'i deulu'n fawr a mân,
Fel crinion friwwydd ar hyd y maesydd,
Tŷ Jacob fydd yn dân;—
I holl deyrnasoedd y cenedloedd,
Yn gyhoedd wnant ar gam,
Fel gwawn y gwaenydd, a mwlwg mynydd,
Tŷ Joseph fydd yn fflam;
'Nol hyn goleuni'r Saint, gynnydda'n fawr ei faint;
Bydd gwaredigion ar fynydd Seion,
Yn mhell o boen a haint;
Baneran rhyddid a chwifiant hefyd,
Drwy gylch yr hollfyd mawr,
Llais cân a moliant a uchel seiniant,
Mewn lloniant dros y llawr.

Llanelli. DEWI ELFED.

AMRYWIAETHAU, &c.

CYFEILLGARWCH a gynnydda ein dedwyddwch, ac a leiha adfyd, trwy ddyblu ein llawenydd, a rhanu ein gofidiau.

NA ddewiswch gyfaill yn ddisymmwth, ac na wnewch neb yn gyfaill mynwesol cyn cael prawf o'i gywirdeb.

GWNEWCH eich hunain yn gymmeradwy gyda dynion doeth trwy eich rhinwedd; ac ennillwch y difoes trwy eich moesgarwch.

TALIADAU o MAI 6 HYD MAI 12.—Sir Fon, 14s; Dyffryn Conwy, 10s; Ffynnon-Tydfil, 2s; Troedyrhiw, 1s 6c.—Cyfanswm, £1 7s 6c.

☞ Gellir cael genym lawer o rifynau *odd* o Brophwyd y Jubili, Udgorn Seion, Llyfr Mormon, a'r Ath. a Chyf. Byddai yn ddoeth i'r Cangenau brynu rhai er gwneyd cyfrolau i fyny, ac felly i gael gwerthu eu hen *stock*.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 21.] MAI 21, 1853. [CYF. V.

LLUN A MAINTIOLI YSBRYDION.

[Allan o'r "Seer."]

ANIFEILIAID a llysiau, y naill fel y llall, ydynt gyfansoddedig o ddau o sylweddau tra gwahanol yn eu natur, sef corff ac ysbryd. Y corff sydd gyfansoddedig o amrywiol fatbau o ddefnydd, megys *oxygen*, *hydrogen*, *nitrogen*, *carbon*, *lime*, &c. Y rhai hyn, wedi eu hymuno neu eu fferyllol gyd-gyssylltu, a ffurfiant mewn anifeiliaid gnawd, esgyrn, rhedweliau, gwythienau, gïau, gewynau, cyhiriau, croen, a'r holl amrywiol ranau o'r babell anifeilaidd; a'r rhanau hyn wedi eu priodol reoleiddio, a ffurfiant y neillduolion anianol a hynodant y rhywiogaethau. Trwy ymuniad a rheoleiddiad o'r elfenau uchod, y mae gwreiddiau, boncyffiau, cangenau, dail, &c., coed a llysiau ereill wedi eu ffurfio. Yn gyssylltiedig â'r cyrff corfforol hyn cyfansoddedig o ddefnyddiau garwaf natur, mae defnydd sylweddol arall a elwir ysbryd, purach yn ei natur, yn meddu rhai priodoliaethau cyfunol â defnyddiau ereill, a sylweddau ereill yn tra rhagori ar ddefnyddiau ereill. Nid yw bywyd llysiau ac anifel yn ddim mwy na llai nag ysbryd llysiau ac anifel. Ysbryd llysiau sydd yr un ddelw a chyffelybrwydd â'i baoell, ac o'r un maintioli, oblegid fe leinw bob rhan o honi. Y mae yn abl bodoli mewn ffurf reoleiddiedig cyn ei ddyfodiad i'w dŷ llysieuol, ac hefyd wedi ei ymadawiad o hono. Pe gwnelsid ysbryd pren afalau yn ganfyddadwy pan yn wahanedig oddiwrth ei babell naturiol, ymddangosai yn yr un ffurf, cyffelybrwydd, a maintioli â'r pren afalau naturiol; ac felly y mae gydag ysbryd

pob pren arall, neu laswelltyn neu horfayn—ei lun—ei faintioli, a'i ymddangosiad, a ymdebygolant i'r babell naturiol rhagfwriadol i'w anneddu. Yr ysbryd cyfansoddedig yw yr hyn a amlyga fywyd; yr ysbryd sydd yn bywhau y llysieuyn, yn achosi iddo dyfu, yn ffurfio ei amrywiol ranau, yn ei gadw rhag adfeilio, yn ei alluogi i flaguro, a blodeuo, a dwyn allan hadau. Pan yr ymedy y llysieuyn ysbrydol, adfeilia yr un daearol, a dychwel i'w elfenau cyntefig; eithr ei ysbryd, drwy ei fod yn sylwedd bywydol, a barha yn ei ffurf cyfansoddedig, cymhwys i ddedwyddwch yn ei gylchdro ei hun, a gwnaiff etto gyfanneddu pabell nefol pan y gwneir pob peth yn newydd. Ysbryd pysgod, adar, bwystfilod, pryfed, a'r eiddo dyn, ydynt yr un llun a chyffelybrwydd â'u cyrff anianol o gnawd ac esgyrn, ac o'r un maintioli; yn llanw pob rhan o'r cyfryw. Y sylwedd ysbrydol hwn, ac nid y corff, sydd yn gweled, clywed, archwaethu, arogl, teimlo, synied, mwynhau, dyoddef, ac amlygu pob serch neu nwyd arall a hynoda y greadigaeth anianyddol. Y sylwedd hunan-symudol nerthol hwn sydd yn bywiogi, bywhau, a symud y corff naturiol, ac yn ffurfio, a llunio pob rhan,—sydd yn diogelu y rheoleiddiad rhag nychdod a marwolaeth. Ni ddadwneir un o ysbrydion yr holl greadigaeth anifeilaidd drwy farwolaeth y corff, eithr y maent yn alluog i deimlo, synied, symud, mwynhau, a dyoddef allan o'r corff, yn gystal ag ynddo. Maent yn dragywyddol, a bodolant am byth, yn meddu cymhwysderau i fwynhau llawenydd a dedwyddwch.

Ysbrydion llysiau ac anifeiliaid, y naill fel y llall, ydynt anweledig i'r llygad naturiol; nid ydym, gan hyny, yn gwybod, nac yn ddeall eu natur mor drwyadl ag y gwnawn lawer o sylweddau ereill, pa rai sydd fwy uniongyrchol gyffyrddadwy i'n synwyrau; hyn yw y rheswm fod Solomon yn gofyn, "Pwy a edwyn ysbryd dyn yr hwn sydd yn esgyn i fyny, a *chwythiad anifel* yr hwn sydd yn disgyn i waered?"—Preg. iii, 21. Mae Solomon, drwy y rhan hon, yn eglur ddangos fod ysbryd gan anifel, yn gystal â chan ddyn.

I fod llysiau, yn gystal ag anifeiliaid yn feddiannol ar ysbrydoedd, sydd hawdd ryfeddol i'w ddirnad oddiwrth y ffaith o'u bod yn gallu gorfoleddu a chanu. Y Salmydd a ddywed, "Gorfoledded y maes, a'r hyn oll sydd ynddo: yna holl breniau y coed a ganant o flaen yr Arglwydd: canys y mae yn dyfod, canys y

mae yn dyfod i farnu y ddaear."—Salm xcvi, 12, 13. Gan fod yr "oll sydd yn y maes," a "holl breniau y coed yn gorfoleddu," gorfodir ni i gredu fod pob llysieuyn, pa un ai mawr ai bychan a fyddo, yn meddu ysbryd bywydol, deallgar, yn medru teimlo, gwybod, a gorfoleddu yn ei gylchdro. Un o'r ysgrifenwyr ysbrydoledig a'n dysga fod y greadigaeth anifeilaidd wedi eu cynnysgaethu â doethineb mawr. Dywed, "Y mae pedwar peth bychain ar y ddaear, ac y maent yn ddoeth iawn: nid yw y morgrug bobl nerthol, etto y maent yn darparu lluniaeth yn yr haf; y cwningod nid ydynt bobl rymus, etto hwy a wnant eu tai yn y graig; y locustiaid, nid oes brenin iddynt, etto hwy a ant allan yn dorfeydd; yn pryf copyn a ymafaela â'i ddwylaw, ac y mae yn llys y brenin."—Diar. xxx, 24—28. Clywodd Ioan yr holl greadigaeth anifeilaidd yn clodfori Duw, a gwneyd defnydd o iaith ddeallgar. Dywed fod "Pob creadur a'r sydd yn y nef, ac ar y ddaear, a than y ddaear, a'r pethau sydd yn y môr, a'r oll a'r sydd ynddynt, a glywais i yn dywedyd, I'r Hwn sydd yn eistedd ar yr orseddfainc, ac i'r Oen, y byddo y fendith, a'r anrhydedd, a'r gogoniant, a'r gallu, yn oes oesoedd."—Dad. v, 13. Gwelwn oddiwrth hyn y bydd pob ehedyn, pysgodyn, bwystfil, ac ymlysgiad, yn feddiannol ar ddoethineb, a gwybodaeth fawr; byddant yn gwybod am Dduw a'i orseddfainc, ac am yr Oen; a byddant yn ymddyddan mewn modd deallgar am ei "anrhydedd, a'i ogoniant, a'i allu." Yn awr, nis gallasent feddu doethineb, gwybodaeth, iaith, a dealltwriaeth o barthed i briodoliaethau Duw, a'r eiddo ei Fab, oddigerth eu bod yn meddu meddwl, neu ysbryd deallgar yn gystal â dyn.

Wedi profi fod pob un o fodau y deyrnas lysieuol ac anifeiliaidd yn cynnwys ysbryd bywydol, meddiannol ar gymhwysderau synwyrol, ymholwn yn nesaf o barthed i lun neu ffurf yr ysbrydion hyn, fel eu harddangosir mewn amrywiol ranau o'r ysgrythyrau. Ystyria yr annefnyddydd (*immaterialist*) fod pob sylwedd ysbrydol heb na ffurf na maintioli, nac unrhyw berthynas â lle neu barhad.* Nid anturiwn yn yr erthygl hwn i wrth-brofi y dychymmygion afresymol hyn, eithr cawn gymmeryd fod pob sylwedd ysbrydol yn ddefnydd ag iddo ffurf, a maintioli, ac holl briodoliaethau anghenrheidiol defnydd arall; ac ei fod mewn ychwanegiad i'r rhai hyn, yn meddu y cymhwysderau o ddeallgar-

* Gwel draethawd O. Pratt ar "Absurdities of Immaterialism."

wch a hunan-gyffroad. Bod ffurf yr ysbryd yn nghyffelybiaeth y corff, sydd eglur oddiwrth y desgrifiad o ysbryd Samuel, yr hwn a ymddangosodd i Saul, ac a ymddyddanodd ag ef. Ysbryd Samuel a welwyd yn gyntaf gan y wraig â pha un yr oedd Saul yn ymddyddan. "A'r wraig a ganfu Samuel, ac a lefodd a llef uchel: a'r wraig a lefarodd wrth Saul, gan ddywedyd, Paham y twyllaist fi? canys ti yw Saul. A'r brenin a ddywedodd wrthi hi, Nac ofna: canys beth a welaist ti? A'r wraig a ddywedodd wrth Saul, Duwiau a welais yn dyrchafu o'r ddaear. Yntau a ddywedodd wrthi, Pa DDULL sydd arno ef? A hi a ddywedodd, Gwr hen sydd yn dyfod i fyny, a hwnw yn gwisgo mantell. A gwybu Saul mai Samuel oedd efe, a efe a ostyngodd ei wyneb i lawr, ac a ymgrymodd."—1 Sam. xxviii, 12—14. Deallir mai dull ysbryd Samuel oedd "hen wr," yn "gwisgo mantell." Yn awr, nis gallasai hwn fod yn gorff Samuel, oblegid yr oedd hwnw yn malurio yn y bedd; gan hyny, rhaid mai ei ysbryd oedd. Oddiwrth y dull a feddai yr ysbryd hwn, galluogwyd Saul i "*wybod mai Samuel oedd efe.*" Saul, wedi ymgrymu i lawr o flaen Samuel, a ymddyddanodd ag ef: a Samuel a brophwydodd iddo ef, ac a ddywedodd wrtho pa beth a ddygwyddai i Israel; ac y byddai iddo ef a'i feibion gael eu lladd y dydd canlynol, a dyfod o honynt i'r byd ysbrydol gydag ef.

Pan gafodd y tri Hebrewyr eu bwrw i'r ffwrn o dân, Nebuchodonosor a synodd, ac a "ddywedodd, Wele fi yn gweled pedwar gwyr rhyddion yn rhodio yn nghanol y tân, ac nid oes niwed arnynt; a DULL y pedwarydd sydd debyg i Fab Duw."—Dan. iii, 25. Rhaid mai corff ysbrydol Mab Duw oedd y pedwerydd gwr hwn, yn rhodio yn y tân, neu ryw gorff ysbrydol tebyg iddo. Cyffelyb hefyd oedd ffurf y corff ysbrydol hwn i ddull dyn; am hyn y dywedodd, "Wele fi yn gweled pedwar gwyr rhyddion."

Gwelodd y dadguddydd Ioan, ysbrydion y merthyron, yr hyn a ddesgrifia efe fel y canlyn:—"A phan agorodd efe y bummed sêl, mi a welais dan yr allor eneidiau y rhai a laddesid am air Duw, ac am y dystiolaeth oedd ganddynt; a hwy a lefasant â llef uchel, gan ddywedyd, Pa hyd, Arglwydd santaidd a chywir, nad ydwyt yn barnu, ac yn dïal ein gwaed ni ar y rhai sydd yn trigo ar y ddaear? A gynau gwynion a roed i bob un o honynt; a dywedwyd wrthynt, ar iddynt orphwys etto ychydig amser,

hyd oni chyflawnid rhif eu cyd weision, a'u brodyr, y rhai oedd i gael eu lladd, megys y cawsant hwythau."—Dad. vi, 9—11. Rhaid fod ffurf i'r ysbrydion hyn, onide nis gallasai Ioan eu gweled: yr oeddynt yn medru llefaru â llef uchel, a gwisgo gynau gwynion. Pe na feddai ysbryd ffurf, nis gallasai na llefaru na gwisgo dillad. Yr ydym eisoes wedi gweled fod ysbryd Samuel wedi ei wisgo â mantell, tra yr oedd y rhai a welodd Ioan, â gynau gwynion wedi eu rhoddi iddynt. Yr ymadroddion hyn a brofant fod ysbrydion ar lun neu ddelw y babell o gnawd, fod ysbryd Mab Duw yn gyffelyb i ddyn cyn iddo gymmeryd arno gnawd, a'i fod yn nghyffelybrwydd ffurf ei gorff o gnawd, i ba un yr aeth mewn amser canlynol.

Llun neu ffurf ysbrydion bwystfilod ydynt yr un ddelw â'u cyrff naturiol. Pan y cymmerwyd Elias i'r nef, cafodd yr anrhydedd o farchogaeth yn ei gerbyd, yr hwn a lysgwyd gan feirch. —2 Bren. ii, 11, 12. Pan anfonodd brenin Syria feirch a cherbydau, a llu mawr, i gyrchu Eliseus, y prophwyd, a'i ddwyn yn garcharor i fyddin y Syriaid, gwas y prophwyd, yn gweled ei feistr yn cael ei amgylchynu â'r fath lu dychrynllyd, oedd mewn braw mawr o barthed i'w ddiogelwch, ac a lefodd allan, "Aha, fy meistr, pa fodd y gwnawn? Ac efe a ddywedodd, Nac ofna: canys amlach yw y rhai sydd gyda ni nâ'r rhai sydd gyda hwynt. Ac Eliseus a weddiodd, ac a ddywedodd, O Arglwydd, agor, attolwg, ei lygaid ef, fel y gwelo. A'r Arglwydd a agorodd lygaid y llanc, ac efe a edrychodd; ac wele, y mynydd yn llawn MEIRCH a cherbydau tanllyd o amgylch Eliseus."—2 Bren. vi, 15, 17. Dyscleiriai y meirch hyn â thanbeidrwydd tân. Meirch ysbrydol oeddynt, dan drefniad a rheolaeth byddin o ysbrydion yn marchogaeth mewn cerbydau. Rhaid fod yr ysbrydion ceffylau hyn yn yr un llun â chyrff naturiol ceffylau; pe amgen, ni chydnabyddid hwynt fel o'r un rywogaeth o anifeiliaid. Yr oeddynt yn ddirfawr liosog, fel yr oedd y "*mynydd yn llawn*" o honynt.

Ioan a ddywed, "Mi a welais y nef yn agored; ac wele, FARCH GWYN; a'r hwn oedd yn eistedd arno a elwid Ffyddlawn a Chywir, ac mewn cyfiawnder mae efe yn barnu ac yn rhyfela." "A'r lluoedd yn y nef a'i canlynasant ef ar FEIRCH GWYNION, wedi eu gwisgo â llian main, gwyn a glân."—Dad. xix, 11, 14. Fel hyn yr ydym yn dirnad fod Mab Duw ei hun, a holl fyddinoedd

y nef, yn achlysurol yn marchogaeth ar geffylau; ac o herwydd hyny, rhaid fod miloedd o filiynau o geffylau yn y nef; a chan nad oedd neb ceffylau perthynol i'r ddaear hon wedi derbyn adgyfodiad yr amser hwnw, y rhai hyn yn ddiammau oeddynt gyrff ysbrydol ceffylau, cyrff daearol pa rai oeddynt wedi dychwelyd i'r llwch.

Gan ein bod wedi profi fod ysbrydion dynion, a cheffylau, a phob math o fwystfilod, ymlusgiaid, ac adar, yn ffurf eu pebyll marwol, mae yn rhesymol i gasglu yn gyfatebol fod ysbrydoedd glaswellt, llysiau, a phreniau, yn ffurf cyrff naturiol y gwahanol lysiau, yn mha rai y buont unwaith yn cartrefu; a bod y llysiau hyny sydd yn awr yn fyw, yn cael eu cyfanneddu gan ysbrydion byw o'r un ffurf â hwy eu hunain.

Mae i bob ysbryd *faintioli* yn gystal â ffurf, yr hyn a ellir ei ddangos yn eglur o'r ysgrythyrau. Y geiriau a nodwyd yn barod i brofi fod i ysbrydion lun, a brofant hefyd fod iddynt faintioli. Ysbryd Samuel, fel ei gwelwyd gan Saul, ac ysbryd Mab Duw yn rhodio yn y tân, oeddynt y naill a'r llall o faintioli dyn. Ysbrydion ceffylau, bwystfilod, adar, ac ymlusgiaid, oeddynt nid yn unig o'r un llun â'u priodol gyrff naturiol, ond amlwg yw eu bod hefyd yr un maintioli â'r cyrff hyny yn eu cyflawn faintioli; pe amgen, byddai iddynt gael eu harddangos fel babanod yn lle dynion, fel ebolion yn lle ceffylau, &c.

Pebyll anifeiliaid a llysiau, y naill fel y llall, a barhant i dyfu neu gynnyddu mewn maint hyd nes cyrhaedd maintioli dechreuol eu priodol ysbrydoedd; wedi pa bryd y mae y tyfiant yn peidio. Pan y mae yr ysbryd yn cymmeryd meddiant gyntaf o'r had neu'r milrhith llysieuol neu anifeilaidd, y mae yn cyfyngu ei hun i faintioli o'r un mesur â'r had neu y babell i ba un y mae yn myned: profir hyn trwy y ffaith fod corff ysbrydol Mab Duw, a welwyd gan Nebuchodonosor, o'r un maintioli â dyn, ac etto yr un corff ysbrydol oedd wedi hyny yn ddigon cyfyngedig i fyned i mewn i, a chael ei gynnwys yn drwyadl o fewn pabell baban. Mewn cyffelyb fodd, pob ysbryd arall, pa un ai llysieuol neu anifeilaidd, sydd o gyflawn faintioli y babell rhagolygol, pan wedi cyrhaedd ei chyflawn dyfiant; ac o herwydd hyny, pan y mae yn gwneyd ei fynediad gyntaf i'r corff, rhaid iddo, fel corff ysbrydol Mab Duw, gael ei gyfyngu lawer o'i faintioli dechreuol. Rhaid, gan hyny, fod ysbrydion yn gyfan-

soddedig o sylwedd tra gwrthneidiol ei natur, h.y., meddant y gallu i adgymmeryd eu mesuriad blaenorol, megys y mae defnydd ychwanegol yn cael ei neillduo at ymhelaethiad eu pebyll. Yr egni ymchwyddol hwn a gynnyrcha yr ysbryd, yw yr hyn sydd yn graddol gynnyddu y babell, fel y mae defnyddiau anghenrheidiol yn cael eu diwallu.

Pan y mae darn o bren neu o anifel yn cael ei ddidoli oddiwrth y prif gorff, nid yw yr ysbryd sydd yn meddiannu y darn hwnw, yn cael ei ddidoli oddiwrth y rhanau ereill o'r ysbryd, eithr cyfyngu ei hun yn uniongyrchol i'r rhanau bywiol o'r corff, gan adael y darn i adfeilio. Cyfyngiad cyrff ysbrydol a brofir yn mhellach fyth, oddiwrth y ffaith ddarfod i leng o ysbrydion drwg yn ddiymwad bentyru eu hunain ynghyd mewn pabell un dyn. Yr ysbrydion drwg hyn, gan fod yn angylion syrthiedig, oeddynt yn ddiammau o lun a maintioli dynion; gan hyny, rhaid eu bod yn gyfyngedig rhyfeddol, cyn iddynt oll fyned i mewn i un corff dynol.

Caerfyrddin. *Cyf.* T. C. MARTILL.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 252.]

23. Y BODAU nefol y rhai a breswyliant yn y nef o ba un y daethom ni, wedi cael eu cyfodi o'r bedd, mewn byd blaenorol, ac wedi cael eu llenwi â holl gyflawnder y priodoliaethau tragywyddol hyn, a elwir Duwiau, o herwydd fod cyflawnder Duw yn preswylio yn mhob un o honynt. Y gwrrywod a'r benywod a fwynhant y cyflawnder hwn. Y llysiau a'r ffrwythau nefol a dyfant allan o ddaear y nef waredigol hon, a gyfansoddant fwyd y Duwiau. Mae y bwyd hwn yn gwahaniaethu oddiwrth y bwyd sydd yn deilliaw o lysiau byd syrthiedig; yr olaf a droir yn waed, pa un a gylchreda yn y gwythienau a'r rhedweliau, yr hwn a gynnyrcha gnawd ac esgyrn o natur farwol, a thueddiad gwastadol i adfeiliad: tra mae y cyntaf, neu y llysiau nefol, pan dreuliant yn y cylla, yn cael eu troi i hylif, pa un, yn ei natur, sydd ysbrydol, a pha un a gylchreda yn ngwythienau a rhedweliau y gwrryw a'r fenyw nefol, a gadw eu pabellau rhag adfeiliad a marwolaeth. Llysiau daearol a ffurfiant waed, a gwaed a

ffurfia gnawd ac esgyrn; llysiau nefol, pan y treuliont, a ffurfiant hylif ysbrydol, yr hwn a rydd anfarwoldeb a bywyd tragywyddol i'r peirianaeth yn mha un y llifa.

24. Bodau syrthiedig a genedlant blant, cyrff pa rai a gyfansoddir o gnawd ac esgyrn, gan gael eu ffurfio allan o'r gwaed a gylchreda yn ngwythienau eu rhieni. Bodau nefol a genedlant blant cyfansoddedig o'r hylif pa un a gylchreda yn eu gwythienau, yr hwn sydd ysbrydol; gan hyny rhaid i'w plant fod yn ysbrydion, ac nid cnawd ac esgyrn. Hyn yw dechreuad ein peirianaeth ysbrydol yn y nef. Ysbrydion holl ddynolryw, a arfaethwyd i'r ddaear hon, a genedlwyd gan dad ac a anwyd o fam yn y nef, yn hir cyn ffurfiad y byd hwn. Yr oedd dechreuad i bersonau, a pheirianaeth tad a mam ein ysbrydoedd, ond cyflawnder gwirionedd (yr hwn yw Duw) a breswylia ynddynt, sydd heb ddechreuad, gan fod "o dragywyddoldeb i dragywyddoldeb" (Salm xc, 2).

25. Yn y nef lle ganwyd ein hysbrydoedd, y mae llawer o Dduwiau, a chan bob un o'r rhai'n ei wraig neu ei wragedd ei hun, pa rai a roddwyd iddo cyn ei waredigaeth, tra yr oedd etto yn ei ystad farwol. Pob Duw, trwy ei wraig neu ei wragedd ei hun, a gyfyd i fyny deulu lliosog o feibion a merched; yn wir, ni fydd diwedd i gynnydd ei blant ei hun; canys pob tad a mam a fyddant mewn cyflwr i liosogi yn dragywydd. Cyn gynted ag y cenedla pob Duw lawer o filiynau o ysbrydoedd gwrrywaidd a benywaidd, ac y daw eu hetifeddiaeth nefol yn rhy fychan i gyfaddasu yn gysurus ei deulu mawr, efe, mewn cyssylltiad â'i feibion, a gyfansoddant fyd newydd, yn ol trefn gyffelyb i'r un yr hwn a gyfanneddir yn awr genym ni, lle yr enfyn efe ysbrydoedd gwrrywaidd a benywaidd i gyfansoddi tabernaclau o gnawd ac esgyrn. Pob Duw a ffurfia fyd er cyfaddasiad ei feibion a'i ferched ei hun, pa rai a anfonir allan yn eu hamserau a'u prydiau, neu eu tymmorau a'u cenedlaethau, i gael eu geni i'r unrhyw. Gofynir ar breswylwyr y naill fyd barchu, addoli, ac anrhydeddu eu tad personol eu hunain, yr hwn a breswyliai yn y nef, yr hon a breswylid yn flaenorol ganddynt hwy.

26. Pan gwaredir byd o'i sefyllfa syrthiedig, ac ei gwneir yn nef, yr holl greadigaeth anifeilaidd a gyfodir oddiwrth y meirw, ac a ddeuant yn nefol ac anfarwol. Bwyd yr anifeiliaid hyn a geir o'r llysiau, a dyfant ar ddaear nefol; o ganlyniad, ni throir ef yn waed, ond yn ysbryd, yr hwn a gylchreda yn ngwythienau

yr anifeiliaid hyn; gan hyny, eu hiliogaeth fyddant gyrff ysysbrydol, yn lle cnawd ac esgyrn. Fel hyn ysbrydion anifeiliaid, adar, a phob creadur byw, ydynt hiliogaeth yr anifeiliaid, adar, a'r creaduriaid pa rai a waredwyd neu a gyfodwyd oddiwrth y meirw, a pha rai a liosogant ysbrydion yn ol eu priodol rywiogaethau yn dragywydd.

27. Megys ag y mae y cyrff ysbrydol hyn yn eu holl amrywiaethau a'u rhywiogaethau, yn dyfod yn lliosog yn y nef, y naill Dduw a enfyn y cyfryw ag y'nt dan ei awdurdod i gymmeryd cyrff o gnawd ac esgyrn ar yr un byd i ba un yr enfyn efe ei feibion a'i ferched ei hun. Megys ag y mae pob Duw yn "Dduw ysbrydoedd pob cnawd," perthynol i'r byd pa un a ffurfia; ac megys ag y deil efe uchel lywodraeth drostynt yn y nef, pan yr enfyn efe hwynt i fyd tymmorol neu ddaearol, efe a gyflwyna y llywodraeth hon i ddwylaw ei feibion a'i ferched ei hun, pa rai a gyfanneddant yr unrhyw.

28. Pan mae'r byd yn waredigol, y greadigaeth lysieuol sydd waredigol, ac yn wneuthuredig o newydd, yn gystal â'r anifel; a phan wedi eu planu mewn daear nefol, mae pob llysieuyn yn derbyn ei faeth oddiyno; a'r hylif a geir felly a gylchreda yn nawdd-dyllau a chelloedd neu ddrulliau y babell lysieuog, ac a'i cadwa rhag adfeiliad a marwolaeth; yr unrhyw hylif, yn cylchredeg fel hyn, sydd yn ffurfio had ysbrydol, yr hwn wedi ei blanu, a dyf i lysieuyn ysbrydol; hwn a wahaniaethai oddiwrth y mam lysieuyn, yn hwnw nid oes ganddo babell. Hwn yw dechreuad llysieu ysbrydol yn y nef. Y llysiau ysbrydol hyn a anfonir o'r nef i'r bydoedd daearol, pa le, fel anifeiliaid, cymmerant babellau naturiol, pa rai a ddeuant yn fwyd er cynnaliaeth pebyll naturiol y greadigaeth anifeilaidd. Fel hyn ysbrydion llysiau ac anifeiliaid ydynt hiliogaeth rhieni gwrrywaidd a benywaidd, pa rai a gyfodwyd oddiwrth y meirw, neu a waredwyd o gyflwr syrthiedig, gyda'r byd ar ba un y preswylient.

29. Nifer meibion a merched Duw, a anwyd yn y nef cyn ffurfiad y ddaear hon, nid yw yn wybodus genym ni. Mae yn rhaid eu bod yn ddirfawr liosog, fel y gellir dirnad wrth gymmeryd i ystyriaeth y niferi helaeth pa rai a ddaethant o'r nef yn barod, ac a boblogasant ein planed ni, yn ystod y chwe mil blynyddau a aethant heibio. Swm y poblogaeth yn awr ar y belen hon, a gyfrifir, mewn rhifedi cyfartal neu grwn, yn fil miliwn. Os cym-

mewn y cyfrifiad hwn yn rhif cyfartal am bob canrif, am yspaid y saith mil blynyddau o'i fodoliaeth tymmorol, fe ddaw i fyny i drugain a deng mil o filiynau. Yn ystod oes foreuol y byd, yr oedd amryw ganrifoedd yn mha rai yr oedd swm y poblogrwydd yn llai nâ'r cyfartaledd hwn; ond yn ystod y mil blynyddau, neu oes ddiweddaf y byd, bydd y poblogrwydd, yn debygol, yn rhagori yn mhell ar y cyfartaledd hwn. Trugain a deg mil o filiynau, gan hyny, sydd agosrwydd garw i nifer y preswylwyr a fwriadodd yr Arglwydd i drigo yn y cnawd, ar y ddaear hon. Gwelir oddiwrth y cyfrifiad hwn, mai ynghylch trugain a deg mil o filiynau o feibion a merched a anwyd yn y nef, a gadwasant eu sefyllfa gyntaf, ac a gyfrifwyd yn deilwng i gael y byd newydd a wnaed iddynt, yn mha un y caniatawyd iddynt dderbyn cyrff o gnawd ac esgyrn, ac fel hyn fyned i'w hail sefyllfa.

30. Mae yn rhaid cofio, am drugain a deg mil o filiynau, pa mor fawr bynag yr ymddengys y nifer i ni, nad ydynt ond dwy ran o dair o deulu yr ysbrydoedd a genedlwyd cyn sylfaeniad y byd: y drydedd ran arall o'r teulu ni chadwasant eu dechreuad. Ychwaneger at y trugain a deg mil o filiynau, y drydedd ran a syrthiasant, sef pymtheg mil ar hugain o filiynau, a'r swm a gynnydda i gant a phum mil o filiynau, yr hyn oedd nifer cyfagos o feibion a merched Duw yn y nef cyn y gwrthryfel yr hwn a dorodd allan yn eu plith hwynt.

31. Os caniatawn taw un dynsoddiaeth oedd Tad yr holl deulu mawr hwn, a'u geni oll o'r un Fam, rhaid fuasai i'r cyfnod o amser a ddaethai i mewn rhwng genedigaeth yr ysbryd hynaf a'r ieuengaf fod yn aruthrol. Os y tybiwn, fel cyfartaledd, taw ond un flwyddyn a gyfryngai rhwng pob genedigaeth, yna gofynai dros fil o flynyddau i'r un Fam roddi genedigaeth i'r teulu dirfawr hyn. Y gyfraith a reoleiddia ffurfiad yr ysbryd-rith, a all, gyda golwg ar amser, fod yn gwahaniaethu yn fawr oddiwrth y cyfnod gofynol er ffurfiad y babell fabanaidd o gnawd. Pe byddai y cyfnod rhwng pob genedigaeth, yn fyrach ganwaith nâ'r hyn sydd ofynol yn y byd hwn, yr hyn sydd yn lled anhebygol, gofynai etto dros fil miliwn o flynyddau i gyfodi i fyny y fath hiliogaeth liosog. Ond megys y mae pethau nefol, ar lawer o olygiadau, yn gysgodol o'r daearol, mae yn hollol debygol fod yr yspaid gofynol er ffurfiad yr ysbryd mabanaidd, yr un hyd â'r hyn sydd ofynol yn y byd hwn er trefniant y babell fabanaidd.

32. Os bu i Dad yr ysbrydoedd hyn, yn flaenorol i'w waredigaeth, sicrhau iddo ei hun trwy gyfammod tragywyddol priodas, amryw wragedd, megys y gwnaeth y Prophwyd Dafydd yn ein byd ni, y cyfnod gofynol i boblogi byd fyddai yn fyrach, o fewn rhyw derfynau, mewn cyfartaledd i rif y gwragedd. Er engbraifft, os oedd can mil o filiynau o flynyddoedd yn ofynol i boblogi byd fel hwn, fel y gosodwyd uchod, mae yn amlwg mai gyda chan gwraig, y lleiheid yr yspaid hwn i un fil miliwn o flynyddau. Gan hyny, Tad, gyda'r hawsderau hyn, a allai gynnyddu ei deyrnasoedd â'i blant ei hun, mewn cyfartaliaeth can cymmaint uwchlaw y llall, yr hwn ni sicrhaodd iddo ei hun ond un wraig yn unig. Hyd yn hyn, ni lefarasom ond yn unig am y cyfartaledd o gan cymmaint fel yn gymbwysiadol at ei blant ei hun; ond yn awr, gadewch i ni ffurfio rhyw feddylrith gwan am gynnydd a lliosogiad bydoedd a boblogwyd gan ei wyrion, dros ba rai efe, wrth gwrs, a ddaliai awdurdod a llywodraeth fel Mawreddog Batriarch cenedlaethau diderfyn ei hiliogaeth. Os, allan o holl boblogrwydd y byd gwaredol cyntaf, mai dim ond un filiwn yn unig o feibion a waredwyd i gyflawnder o holl freintiau a gogoniant eu Tad, hwynthwy yn eu tro, yn awr a barotoid i liosogi a phoblogi bydoedd, yr un modd â'u Tad, wedi eu gwneyd yn debyg iddo ac yn un ag ef. Tra yr oedd eu Tad, gan hyny, yn poblogi yr ail fyd, y miliynau hyn o feibion gwaredigol a boblogent un miliwn o fydoedd. Pob un o'r bydoedd hyn a fyddant yn waredigol a gogoneddedig, ac a ddeuant yn fydoedd nefol neu nefoedd. Fel yna y byddai "nef y nefoedd" yn cael ei chyfanneddu gan y Mawreddog Batriarch, a'r rhai hyny o'r un urdd ag ef; yn ail, yna y byddai y ddau fyd gwaredigol yn cael eu cyfanneddu gan ei blant; ac, yn drydydd, yna y byddai yr un filiwn o nefoedd yn cael eu cyfanneddu gan ei wyrion. Ni chyfrifasom, hyd yn hyn, ond yn unig ail genedlaeth y bydoedd. Os y dygir y cyfrifiad yma etto yn mhellach yn yr unrhyw gyfartaledd, ceir fod y nifer yn y drydedd genedlaeth yn dyfod i fyny i un biliwn, tri miliwn, a thri o fydoedd. Y bedwaredd genedlaeth a boblogai dros driliwn, a'r bummed dros bedriliwn o fydoedd; tra y poblogai y ganfed genedlaeth fwy o fydoedd nag y gellid mynegi pe cyfodid un miliwn i'r pedwar-ugeinfed a phedwar ar bymtheg gallu (*ninety ninth power*). Unrhyw rifyddegwr ag sydd yn alluog i gyfrif rhesau a

595 o ffigyrau, a fydd yn alluog i roddi dynesiad agos iawn i gynnifer o fydoedd a boblogid gan ddisgynyddion un Tad mewn can mil o filiynau o flynyddoedd, yn ol cyfartaliaeth y cyfartalwch a roddwyd uchod. Yn awr, dyna y cyfnod yn mha un y gellid poblogi un byd yn unig gydag un wraig. Tra y lliosogai y Patriarch gyda'i gant o wragedd, fydoedd ar fydoedd, cyfundraethau ar gyfundraethau, mwy lliosog nâ llwch holl fodau gweledig y bydyssawd, a'u poblogi hwynt â'i ddisgynyddion i'r ganfed genedlaeth o fydoedd; y llall, yr hwn a sicrhaodd iddo ei hun ond yn unig un wraig, a wnai, yn yr un cyfnod ond braidd poblogi un byd.

(I'w barhau.)

[Yr Henuriad Dewi Elfed Jones sydd wedi cyfieithu yr hyn a ymddengys yn y rhifyn hwn, ac y mae yn addaw parhau yn mlaen nes ei orphen yn gwbl.—GOL.]

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 320.]

EITHR "fe ddylid gwneyd i bobl Utah ufyddhau y cyfreithiau, er mwyn gochelyd trychineb rhyfel cartrefol." Gobeithiwn na wna yr offeiriaid a'r golygyddion fyddino yr holl genedl yn eu herbyn hwynt. O leiaf, dangoswch iddynt ryw ychydig o drugaredd, trwy eu hysbysu yn gyntaf pa gyfreithiau o eiddo Duw neu ddyn a dorasant. Cyn dilëoch eu henwau odditan y nefoedd, rhoddwch iddynt un cynnyg er edifarhau a diwygio, trwy ddanfon dynion doeth, a barnwyr, a chyfreithwyr, i nodi allan iddynt pa gyfraith o eiddo yr Unol Daleithiau a dorasant, neu pa gyfraith o eiddo Tiriogaeth Utah a droseddasant. Os yw yn groes i gyfreithiau yr Unol Daleithiau, i ddinasyddion Utah feddu amledd o wragedd, diau eu bod hwy yn anwybodus o fodoldeb y cyfryw gyfreithiau. Ni wnaeth y cyfreithwyr na'r barnwyr a ddanfonwyd i'w mysg hwynt, erioed hòni ddarfod i'r Unol Daleithiau basio unrhyw gyfreithiau ar y pwnc hwnw. A chyda golwg ar gyfreithiau taleithiau unigol a thiriogaethau ereill, nid yw Utah yn wybodus ei bod hi yn gyfrifol iddynt hwy. Mae pob talaeth a thiriogaeth yn pasio ei chyfreithiau ei hun er rheoli ei chyssylltiadau teuluaidd a'i hachosion tufewnol, ac nid yw dan lywodraeth unrhyw un arall. Os yw Utah wedi troseddu

unrhyw gyfreithiau ag y mae hi yn gyfrifol iddynt, bydded i farnwyr y Prif-lys a benodwyd i'r diriogaeth hono gymmeryd sylw o'r unrhyw, a chospi ei dinasyddion trwy y gyfraith. Gwna hyn attal "trychineb rhyfel cartrefol," yr hwn y mae golygyddion a phenboethiaid crefyddol mor ofnog yn ei gylch. Gofynwn i ddinasyddion y Taleithiau Gogleddol, os gwna eu cyfreithiau taleithiol hwy eu hawdurdodi i reoli llywodraethiad y Taleithiau Debeuol o barthed caeth-wasanaeth? Nid oes gan gyfreithiau taleithiol y Gogledd ddim a wnelont â chyssylltiadau teuluaidd y Deau. Felly y mae gyda golwg ar Utah; nid yw hi yn gofyn ymyraeth unrhyw dalaeth o'r Undeb er ei hyfforddi pa fath lywodraeth a raid iddi fabwysiadu yn ei gosodiadau deddfwrol; os yw yn dewis mabwysiadu caeth wasanaeth o'i mewn, mae cyfraith corffoliad y Diriogaeth yn rhoddi y rhagorfraint iddi; os yw yn dewis ymarfer ag amledd o wragedd, mae yn meddu yr hawl fwyaf annherfynol i wneuthur felly, hyd nes ei gwaherddir gan gyfraith; pe dewisiai i basio cyfreithiau er awdurdodi ei dinasyddion i briodi cant neu saith cant o wragedd, ni fuasai yn droseddiad ar un gyfraith, nac ar Ffurf-lywodraeth yr Unol Daleithiau. Os yw penboethiaid a dall-bleidwyr crefyddol yn anfoddlawn i'r rhyddid a sicrheir gan Ffurf-lywodraeth fawr y wlad hon, danfonent i'r Congress am fath gwahanol o lywodraeth—un ag a gyssyllta awdurdod eglwysig a gwladol â'u gilydd—un ag a gorffola ynddi y chwil-lys santaidd er cospi yr holl hereticiaid a feiddiant feddwl neu weithredu drostynt eu hunain—un ag a gyhoedda reith archiad gwaedlyd er llwyr ddyfetha Saint y y Dyddiau Diweddaf pa le bynag y ceir gafael arnynt: byddai y fath lywodraeth yn llawer mwy cyfaddasedig i'w dymuniadau: gwnai y fath lywodraeth eu galluogi hwy i reoli dros gydwybodau dynion trwy y cleddyf, y ffagoden, a'r tân; gwnai y fath lywodraeth eu galluogi hwy i hollol ddinystrio pob cyfeiliornadau a barnau hereticaidd, trwy resymau corfforol, yn lle meddyliol. O, mor ardderchog! mor rhesymol! mor allnog yn ei chymhwysiadau y byddai y fath drefn ar bethau! O flaen y fath resymeg, ni safai y "Mormoniaid" druain un siawns yn y byd; hwy a gaent eu gorchfygu, eu cigyddio, a'u rhostio yn fyw, fel tystiolaeth eglur o'u cyfeiliornadau erchyll!

Ond i ddychwelyd etto at ein pwnc. Os bodolodd amledd o wragedd unwaith yn yr Eglwys Gristionogol, paham nad yw yr

ymarferiad wedi ei gadw yn mlaen hyd y dydd hwn? Ai nid yw yn brawf na fodolodd erioed o dan yr Efengyl, oddiwrth y ffaith na throsglwyddwyd ef i waered i'n hamser ni? Atebwn, nad yw difodoldeb yr ymarferiad yn mysg cenedloedd Cristionogol yn bresennol, yn brawf yn y byd yn erbyn ei fodoldeb yn oes foreuol Cristionogaeth. Nid oes braidd un bras-lun o hen Gristionogaeth, ag sydd wedi ymdrechu trwy yr hir-nos o dywyllwch, a chyrhaedd ein dydd ni. Pa le yn awr mae yr apostolion ysbrydoledig, y cyfryw ag a nodweddent Gristionogaeth gyntefig? Pa le yn awr mae y lliaws prophwydi Cristionogol, y cyfryw ag a flodeuent unwaith yn yr Eglwys Gristionogol? Pa le yn awr mae y gweledigaethau, dadguddiadau, prophwydoliaethau, gweinidogaeth angylion, doniau iachâu, gwyrthiau, a gallu Duw, y rhai a hynodent yr Eglwys Gristionogol tra yr oedd ar y ddaear? Pa le mae hyd y nod yr Eglwys Gristionogol ei hun wedi bod am ganrifoedd ac oesau ag sydd wedi myned heibio? Nid yw wedi bod yn unlle ar y ddaear. Os yw holl nodweddiadau mawrion, gogoneddus, ac ardderchog Cristionogaeth wedi darfod—os yw yr Eglwys Gristionogol ei hun, heb fod wedi ei throsglwyddo i lawr i'n dydd ni, pa fodd y gallesid dysgwyl i amledd gwragedd, fel ei ymarferid yn yr eglwys hono, fodoli ar ol y dinystr cyffredinol? Os darfyddodd swyddi, doniau, a bendithion pwysicaf yr Efengyl yn y gwrthgiliad cyffredinol, ni fyddai yn ddim rhyfeddod pe darfyddai hefyd rai o arferion y Cristionogion boreuol.

Ar ol i Eglwys Crist ddarfod oddiar y ddaear, y gwrthgilwyr a adawyd a gadwasant yn mlaen etto ffurf dan yr enw o Eglwys Gristionogol; y rhai hyn a gyfnewidiasant arferion i ateb dychymmygion eu hunain; gan wahardd eu hoffeiriaid i briodi, a dwyn i mewn weddwdod, a gwyryf-dai, a miloedd o fympwyon ac arferion ffol ereill ag na feddyliodd yr Eglwys Gristionogol, tra yr oedd ar y ddaear, erioed am danynt. Oddiwrth y gwrthgilwyr di-awdurdodedig hyn, y tarddodd holl eglwysi y byd Cristionogol presennol; y rhai ydynt oll mor amddifad o awdurdod ddwyfol â'r Hindwaid eilun-addolgar. A thrwy eu traddodiadau, eu defodau, a'u dychymmygion ffol, y maent braidd wedi llwyr ddileu pob braslun ac arferiad o eiddo Cristionogaeth gyntefig oddiar y ddaear.

Dechreuodd y gwrthgiliad mawr hwn amlygu ei hun yn yr

Eglwys Gristionogol, tra yr oedd yr apostolion etto yn fyw. Mae Paul, wrth lefaru am ddyfodiad Crist, yn dywedyd, "Na thwylled neb chwi mewn un modd; oblegid ni ddaw y dydd hwnw hyd oni ddel ymadawiad yn gyntaf" (2 Thes. ii, 3). A thrachefn, dywed, "canys y mae dirgelwch yr anwiredd yn gweithio eisoes" (adn. 7). Yr oedd eglwysi gwrthgiliedig yr amseroedd diweddaf, i fod "yn angharedig," "a chanddynt rith duwioldeb, eithr wedi gwadu ei grym hi," "gan roddi coel i ysbrydion cyfeiliornus. ac i athrawiaethau cythreuliaid; yn dywedyd celwydd mewn rhagrith, a'u cydwybod eu hunain wedi ei serio â haiarn poeth; *yn gwahardd priodi*;" "yn myned rhagddynt waethwaeth, gan dwyllo a chael eu twyllo;" "mewn cybydd-dod, trwy chwedlau gwneuthur, yn gwneyd marsiandiaeth o'r bobl," "gan droi eu clustiau oddiwrth y gwirionedd, a'u troi at chwedlau." Yr oedd "gwahardd priodi" yn un o ddrygau penaf y gwrthgiliad; yr oedd yn cael ei restru gydag "athrawiaethau cythreuliaid;" yr oedd yn un o'r athrawiaethau mwyaf effeithiol a allai y diafol ddyfeisio er diwreiddio sylfeini cymdeithas; er amddifadu pobl Dduw o'u hetifeddiaeth addawedig o blant; er croesi bwriadau yr Hollalluog i boblogi y ddaear â'i llawn fesur o drigolion; er tori ymaith y gogoniant addawedig i'r ffyddloniaid trwy barhau eu hiliogaeth; er darostwng dynolryw i'r un sefyllfa resynol â'r angylion syrthiedig eu hunain, y rhai ni feddant allu i gynnyddu eu llywodraethau trwy liosogiad eu rhywiogaethau.

(*I'w barhau.*)

GALWAD I SEION.

Ton—"The Gipsies."

Chwi etholedig bobl Dduw,—Dewch, &c., &c.,
I Seion dêr i fyw;—
Gadawn hen Fabel erch o'n hol,
A'i thrais a'i gormes yn ei chôl.
O blith ei swynion ffwrdd yr awn,—Dewch, &c., &c.,
A gwenau Duw a gawn:—
Gwnawn etifeddu'r nefol wlad,
Yr hon ordeiniwyd gan ein Tad,
Yn drigfa byth i'w siriol Saint;
O'i mewn ni theimlir unrhyw haint;

Dim tristwch fydd, ond pawb yn llon,
O fewn i'r breswyl freiniol hon:
Ac yno bydd gwinllanoedd llawn—
Diwellir ni â'u melys rawn:
Mor hyfryd dros y dolydd teg
Fydd peraroglau'r blodau chweg.
O awn cyn delo'r llid dinystriol
I etifeddu'r wynfa nefol.

Merthyr-Tydfil. JOHN REYNOLDS, *Ieu.*

AMRYWIAETHAU, &c.

MEDDWDOD.—O bob pechod, cymmerwch ofal rhag meddwdod; nid yw pechodau ereill ond ffrwythau serchiadau terfysglyd, ond y mae hwn nid yn unig yn terfysgu, ond yn alltudio rheswm; pechodau ereill a anmharant yr enaid, ond y mae hwn yn difodi ei ddwy brif gynneddf, sef y deall a'r ewyllys; pechodau ereill a wnant eu ffordd eu hunain, ond hwn a wna y ffordd yn agored i bob pechod. Yr hwn sydd mewn cyflwr o feddwdod, sydd mewn sefyllfa addas i gyflawni pob pechod.

GWYLDER yn eich ymadroddion a rodda ddyscleirdeb i wirionedd, a bydd yn esgusawd dros eich camsyniadau.

GWEITHREDOEDD canmoladwy ydynt sylwedd y bywyd dynol; a dywediadau da ydynt ei addurniadau.

RHINWEDDAU GWRAIG.

Gwraig lân, bwyllog, dlos, galonog,
Ufydd, serchog, hynaws, gu;
Ostyngedig, dda, fwyn, ddiddig,
Dduwiol-frydig, gall i mi;
Amyneddgar, barod, hawddgar,
Loew, weithgar yn ei thŷ;
Ddoeth, ofalus, aiddgar, drefnus,
Lon, roesawus,—h'le ceir hi? J. R.

TALIADAU O MAI 13 HYD MAI 19.—Sir Fynwy, £2; Llanelli, £5; Sir Aberteifi, £3 10s; Sir Ddinbych, £1; Aberamman, 6s; Georgetown, £1 11s; Pendaren, 3½c.—Cyfanswm, £13 7s 3½c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 22.] MAI 28, 1853. [CYF. V.

DIRGELEDIGAETHAU I BREGETHWYR Y SAINT!

"O! DYWEDWCH i ni ddirgeledigaethau y deyrnas!" meddir. "Ië, dowch i ni glywed am y peth hyn a'r peth arall yn Seion," yw y cwestiynau parhaus a lanwant ein clustiau er pan y dychwelasom i'n gwlad. Y mae awydd arnom foddio y cyfryw hyd y gallom hefyd. Wel, dechreuwn gyda y peth iawn yn gyntaf, a dywedwn wrthych chwi, anwyl gyd-awyddwyr yn nheyrnas Dduw, a chyd-gyfranogion o offeiriadaeth Iesu Grist, pregethwch ffydd, edifeirwch, a bedydd er maddeuant pechodau, i bawb yn mhob man, ac ar bob amser lle y mae angheu hyny. Hyn yw y peth cyntaf, pwysicaf ac ardderchocaf a'r dirgeledigaethau mwyaf blasus a rhyfeddol o bob peth i'r gwrandawwr gonest. Heb hyn nid oes dim arall a ddywedwn yn cael ei ddymunol effaith—dyma ein cenadwri a'n braint—hyn yw baich ein dyledswydd i Dduw a dynion. I hyn ein danfonwyd—wrth wneyd hyn y cawn fwyaf o Ysbryd Duw pan safom uwch ben dynion. Y mae y ffordd i gael maddeuant pechodau yn gymmaint dirgelwch yn ngolwg ein cyd-ddynion, fel y mae holl ddoethineb ddynol yr oes hon, a'r oesoedd mynedol er ys canrifoedd, wedi methu ei gael allan: canys, "rhyngodd bodd yn noethineb Duw, nad adnabu y byd trwy ddoethineb [ddynol] mo Dduw." Un peth yw bod heb adnabod trefn Duw i gymmodi dyn ag ef ei hun, a bod heb adnabod Duw; oblegid trwy ufydd-dod i'r drefn hono yn unig yr adnabyddir Duw. Gwelir, ynte, mai y dirgelwch cyntaf a'r pwysicaf i ni ddysgu i'r byd yw, mai trwy fedydd y mae cael

maddeuant a chymmod â Duw. Na feddyliwn fod digon o hyn wedi cael ei bregethu eisoes, bod hyn yn hen beth bellach; mae mor newydd yn awr i'r anghredadyn ag erioed. Y mae dirgelwch arall perthynol i'r wers hon, yr hyn pan ei thraethir yn ei hysbryd a'i ffydd berthynol, a'i gwna yn fwy nerthol nag a fyddai holl hyawdledd byd yn ngeneuau ei ddoethion, yr hyn yw y wybodaeth a feddwn o'i gwirionedd,—ei dwyfoldeb, yr hyn yw ei dwyfol rym. Gwyddom fod Duw yn maddau pechodau ein bedyddiedigion edifeiriol—dywedwn hyny, ynte, a dywedwn fwy yn hyny nag a ddichon dyn o hono ei hun byth ddywedyd. Wele ddirgelwch mawr ynte, ac amlygwn ef i'r byd—gorchymyna Duw i ni wneyd. Gwyddom i Dduw ein danfon i bregethu y drefn hon i gymmodi y byd ag ef, a'i fod yn barod i brofi hyny i'n hufyddion,—wele ddirgelwch anghymharol yn ein hoes, ynte! a phwy a all beidio tystio hyny a'i hiawn ystyrio! Pwy arall a allant dystio hyn uwch ben eu gwrandawwyr, heb rwydo eu hunain drwy fethu cyflawni yr addewidion a gyflawnir gan Dduw yn y drefn hon yn unig? Y dystiolaeth hon yn yr iawn ysbryd o honi, fel trosol dwyfol yn llaw ein Duw, a ddiwreiddia bob gau-athrawiaeth o bob meddwl gonest—a dora y ddadl yn meddwl y dau-ddyblyg—a derfyna yr amryson ynghylch pob dulliau o fedyddiadau drwy ein gwlad, er mor amrywiol y'nt. Gorfodai y y dystiolaeth hon Ioan Fedyddiwr gynt i gymhell, ïe, i *orchymyn* yn eofn—penderfynol a gwresog holl grefyddwyr defosiynol Galilea, anghofiasant eu dadleuon o barthed i'w taenellu, eu golchiadau a'u seremoniau yn genllif gyffrous, wrth y miloedd rhedasant i'r afon i'w gyfarfod, ni allasent beidio ufyddhau i'w orchymyn hwn, o herwydd y grym oedd ynddo. Felly yr Iesu hefyd, a'i apostolion ar ei ol, dyma eu cenadwri; dyma roddai fywyd i'r byd—hebddo ni ellid eu hachub, gwyddent hyn, tystient hyny yn ddidderbyn wyneb; a'r dirgelwch o'u llwyddiant mawr oedd, o herwydd eu bod yn dysgu ac yn gorchymyn bedyddio er maddeuant pechodau yn nerth yr *awdurdod* ddwyfol a'u danfonodd, sail eu ffydd i orchymyn hyny oedd yr hyn a feddwn ninnau, frodyr, sef y *dystiolaeth* a feddwn mai dyma drefn Duw, ac iddo ein danfon ninnau i'w dysgu. Wele genym ddirgelwch yn ein meddiant, ynte, na ŵyr y byd am dano. Dangoswn ef iddynt ar bob achlysur a chyfle; ïe, *chwiliwn* am achlysuron a chyfleusderau i'w amlygu i bawb. Pa ddirgeledigaethau gwell i'w ham-

lygu, nà bod "y trysor hwn mewn llestr pridd" unwaith etto yn ein gwlad—gan bwy y mae, a'r modd i'w etifeddu gan ereill. Onid am y trysor hwn y mae'r byd crefyddol yn chwilio? Ië, meddant hwy eu hunain, a thystia eu diwydrwydd a'u hymroadau gyda eu capeli costus, a phob peth arall o'u crefyddau, eu mawr awydd am ei gael; a diau pe credent mai yn ein meddiant ni y mae y perl anmhrisiadwy ag y chwiliant gymmaint am dano, y cofleidient ef wrth y lluoedd fel trysor y trysorau, a'r gwerthfawrocaf gan eu heneidiau. Wel, frodyr, a gadwch chwi y fath drysor yn ddirgelwch yn hwy? O na, pregethwn y dirgelwch hwn fel y dylem, a chredai miloedd etto ein tystiolaeth, ac yna llawenhaent am ddarfod i chwi bregethu "dirgelwch teyrnas Dduw" yn eu clustiau.

Nid ystyriai ein Hiachawdwr y dyn a ddywedai ei fod yn ei garu ef, ac yn ganlynwr iddo yn well nâ'r diffydd, os gwrthodai brofi ei gariad ato drwy ei ufydd-dod i'w fedydd ef. Unrhyw oediad anghyfreithlawn i fedydd a arddangosai wrthodiad o fadd-euant. Felly yn awr yn ngolwg Duw yn gywir. Dylai yr ordinhad bwysig hon a'r dirgelwch cyssylltiedig â hi gael eu hamlygu beunydd o flaen llygaid byd, a'i swnio yn nerthol yn nghlustiau ein gwrandawwyr. Pan yr ymadawer oddiwrth yr athrawiaeth hon at ryw bethau a ystyrir yn ddirgeledigaethau mwy poblogaidd a deniadol i'r byd, ymedy ysbryd ein swydd oddiwrthym at y rhai a bregethant hyn. Dichon y lleill ymffrostio o'u pregethu trefnus a phoblogaidd, eithr gyda yr hwn a draetha genadwri ei Dduw y preswylia yr Ysbryd yn nerthol, a thrwyddo ymddysglaeria doethineb a gogoniant trefn yr iachawdwriaeth i'r ymchwiliwr am dani, yr hwn, yn ol fel ei derbynir ganddo, a chwala y niwl o'i feddwl fel tarth o flaen y boreu wawr, ac a lanwa ei enaid hiraethog â llawenydd y nef. Frodyr, gwyddom ni mai gwir hyn oll—ni ŵyr y byd mo hono; ein dyledswydd ni, ynte, yw amlygu y dirgelwch hwn iddynt yn mhob dull a modd ag y gallwn, ac yn mhob ymörech gyfreithlawn, Duw, ein danfonwr, a'n cynnorthwya. Eithr os ni a esgeuluswn ein dyledswydd hon, er mwyn unrhyw ddirgeledigaethau ereill, y mae un a'n barna—a'i farn Ef fydd gywir.

Gweddiwn lawer am ddoethineb i ddeall y dull a'r modd mwyaf argyhoeddiadol, deniadol a chymhelliadol i wneyd hyn; eithr o bob cymhwysderau, esiamplau cydfynedol â'n tystiolaeth

yw yr effeithiolaf i lwyddo. Trwy ein sobrwydd, ein gonestrwydd, ein diweirdeb, a'n santeiddrwydd dieithriad, gorfodwn y byd, ïe, hyd y nod ein gelynion, i gyfaddef fod ein tystiolaeth yn gysson, yn rhesymol, ac ni allant wadu ei hysgrythyroldeb—ac i'w phrofi a'i *chael* yn wirionedd iddynt eu hunain. Gan ddynion sy'n tystio pethau mor bwysig ag sydd genym ni, dysgwylir am gyfiawnder cyferbyniol yn y fuchedd. Gan rai sy'n addaw bendithion mor santaidd, rhesymol, yr edrychir am eu heffeithiau rhinweddol yn ein santeiddio ni. Y neb o honom ni, ynte, a roddo i'r byd ffrwythau annheilwng i'w broffes, ac i'r addewidion a ddyry i ereill, a faga iddo ei hun drwy hyny fwy o gyfrifoldeb nag a allo ateb iddo, oddieithr iddo edifarhau; ac y mae ei gyfrifoldeb i'w gyd-frodyr yn yr offeiriadaeth, o herwydd ei gwartbruddo hi yn fwy nag y dymunwn i fod yn atebol drosto. Frodyr anwyl, cofiwn, craffwn beunydd—argraffer ar lechau ein calonau, fel nad anghofiom byth, mai "cyd-weithwyr Duw ydym ni"—mai temlau glân ddylai fod genym i Ysbryd Duw breswylio ynom yn wastadol—mai "os haloga neb deml Dduw, Duw a haloga hwnw." Gwae y neb o honom ni a ymddygo yn groes i'r alwedigaeth ddwyfol â'r hon ein galwyd. O! mor anweddus, gwarthus, ie, *ysgeler* fyddai gweled yr un person yn tystio heddyw ei fod yn was i Dduw—yn bedyddio ei gyd-ddyn er maddeuant pechodau, ac y fory yn cyflawni pechodau ei hun! Heddyw uwch ben ei gyd-ddynion, a doethineb ddwyfol yn dylifo fel mêl o'i enau, ac wed'yn ei weled yn y tafarndŷ a gwirod meddwol yn dylifo i lawr trwy yr un genau hyd feddwdod! Heddyw yn pregethu cyfiawnder mor gadarn â phe yn sefyll ar ben Sinai, ac y fory yn gormesu ar dlawd anghenog efallai am ychydig *docyns*! Gwelir hyn yn mhlith crefyddwyr ein byd weithiau er syndod i'r natur ddynol; eithr na ato Duw i un byth o'i weision ef, a ddaufonodd ar genadwri drosto i achub dyn, i roddi y fath esiamplau o flaen neb. Na weler neb o honom yn eistedd yn eisteddle y gwatwarwyr, y meddwon, puteinwyr, na dim o anfoesol fucheddau trigolion Babilon, yw fy ngweddi i yn barhaus.

Ond, digon bellach, efallai ar y dirgelwch yna, serch fod llawer iawn yn ychwaneg o ddirgeledigaethau yn ymguddio fel mewn blwch dwyfol, yn y drefn ogoneddus hon, sef ffydd, edifeirwch, a bedydd er maddeuant pechodau, nag sydd wedi ei ddangos etto i

i neb o honom, efallai; eithr cofier fod Duw yn aros i ddadguddio dirgelwch ei *llwyddiant* hi, pan yr ymegnïwn ni i'w hiawn bregethu, ei hiawn weinyddu; a phan y llwyddwn gyda ni ein hunain i'w hiawn FYW yn ei holl lwybrau.

New Castle St., Merthyr. D. JONES.

CYFIAWNDER!

HIR-YMARHOUS fuom i gredu fod anghen ar blant Duw i gael eu dysgu drwy y wasg, beth yw *cyfiawnder*, ar ol y mawr bwys a'r hir bwys a osodir ar yr anghenrheidrwydd o gyfiawnder ymarferol yn mhob dosparth o'r eglwys, ac mewn cyssylltiad â phob dyledswydd arall; er hyny, achwynir fod rhai a broffesant Santyddiaeth wedi ymfudo heb dalu eu dyledion, a chyhuddir y cyfryw gan y byd o fod wedi ymgyfiawnhau o dan gochl eu crefydd, yn efelychiad o'r Israeliaid gynt yn dianc gyda meddiannau yr Aifftiaid! O ffolineb! syndod os Saint, ar ol gwisgo yr enw am noson, a gredodd y fath anghyfiawnder am gyfiawnder! O'r hyn leiaf golchwn yr ystaen yna oddiar ein crefydd, trwy ein *gweithredoedd* croes credaf, ac hyd hyny dywedaf, "Nid felly y dysgasom ni Grist" ychwaith. Ystyria y Saint fod yr hwn a elo o'r wlad hon i un arall, yn enwedig a elo oddiyma tua Seion—y wlad lle, o holl wledydd y byd, y mae gorseddle *amherodraeth*, cyfiawnder yn cartrefu yn nghalonau pur ei phreswylyddion, yn ystaenio ei gymmeriad yn warthus yn ngolwg ei frodyr yma; ac ystyrir fod ei anghyfiawnder yn mwyhau, ac nid gwisgo ymaith, gan bellder nac amser, ganddynt hwythau yn Seion. Gwell gan rai ychydig bunnoedd nâ'u henw da—eu crefydd, na'r oll a addewir ganddi; ac er mwyn ychydig arian, fel Judas gynt, gwarthruddant y grefydd anwyl hono, yr hon ni phetrusa eu brodyr ag sydd yn ei hiawn brisio, aberthu eu holl, ïe, eu bywydau, pe raid, fel ag y gwnaeth ei Hawdwr mawr hi o'u blaen er mwyn ei hanrhydeddu. Gwrthoda y Saint arddel perthynas â'r adyn a bara y fath fawrwarth ar eu henw anrhydeddus; a'r anedifeiriol a'i gwna, a gyfiawn alltudia ei hun o'u heglwys a'u hymddiried yn ddios. Ni lwydda y cyfryw yn y byd hwn, a gwn na ennilla y fath beth, nac un anghyfiawnder, iddynt enw da nac ymddiried neb o weision Duw yma, nac yn Seion. Beth! a

ddysgwylir iddynt hwy yno, gyfiawnion-wyr—tadau i'r Saint drwy y byd yn yr Arglwydd, gymmeradwyo yr hyn beth sy'n dwyn gwarth ac erlidigaeth ar y grefydd a ystyriasant hwy yn deilwng o'u hymroad am flynyddau lawer hyd lwybrau geirwon a gorthrymus byd, i'w dal i'r gwynt, fel y safon o gyfiawnder ymarferol? A foddhêir hwy â'r hyn sy'n dwyn erlidigaethau trymion ar, ac yn rhwymo yn dỳnach fyth gadwynau heiarnaidd Babilon am eu brodyr a'u chwiorydd â arosant ar ol? A gymhellant hwy yno eu brodyr i fyned dros y byd i bregethu i'w cydddynion, ac ar yr un pryd boddloni i'r hyn sy'n rhwystro dynion gonest i ufyddhau i'r grefydd hono? O na, fe siomir y truan a geisia ymguddio o dan y gochl rawn yna i dwyllo ei gyd ddynion o'u hiawnderau, pan yr elo o flaen y frawdle hono. O barthed i'r hen chwedl a fynych draethir, sef fod mor gyfiawn i'r Saint gymmeryd arian, neu ddim arall o eiddo ereill, ag oedd i'r Israeliaid gymmeryd eiddo yr Aifftiaid, ni chredwn fod un o'r Saint mor ddwl a hyna. Ni fyddai mwy cyssondeb i wneyd hyny nag a fyddai i'r Saint adeiladu arch yn awr, o herwydd ddarfod i Dduw orchymyn i Noah adeiladu arch yn ei amser ef—iddynt adeiladu tŵr i fyned i'r nef, o herwydd i'r ynfydion hyny adeiladu tŵr Babel. O na, ni chredwn fod y Saint y fath bobl â hyna, hyd nes y clywn hwynt ar hyd mynyddoedd Cymru yn ysgrechain drwy gyrn byrddod, o herwydd i Dduw orchymyn hyny gynt wrth furiau Jerico. Un o brif arwydd-eiriau y Saint yw, "Ufyddhau i bob gair a ddaw allan o enau Duw," yn eu hoes a'u hamser eu hun. Prif nodwedd yr oruchwyliaeth a roed i'r Saint yw, cael gorchymynion gan Dduw drwy ei Ysbryd yn gyfatebol i'w hamgylchiadau presennol hwy; ac nid fel y gweddill o'r byd, dibynu yn unig ar yr hen orchymynion a roddwyd i'r Israeliaid ac ereill o dan amgylchiadau yr oesoedd mynedol.

"Gwnewch i arall fel y dymunech i arall wneyd i chwi," yw dysgeidiaeth ein Hathraw cyfiawn ni; ac O, nad argreffid ar lechau calonau—na ddarllenid mewn llythyrenau euraidd yn mucheddiad pob Sant—a gwynfyd pe gorfyddai byd i addef trwy ein cyfiawnderau ymarweddol, mai "yr hwn sydd yn gwneuthur cyfiawnder sydd gyfiawn," trwy fod yr holl Saint hyd y bo ynddynt yn talu eu cyfiawn ddyledion i'r byd, ac i'w gilydd. Wrth siopwyr, marchnadwyr, crefftwyr, mawr a bach, yn eofn dywedwn, a beiddiwn wrth-brofiad, nad oes tueddiad o'r radd leiaf mewn un

egwyddor gynnwysedig yn ein crefydd i ddysgu, nac i esgusodi neb o'i hufyddion rhag talu eu cyfiawn ddyledion, eithr hollol groes i bob eithafion, fel y mae y neb a esgeulusa neu a wrthoda wneuthur cyfiawnder â'i gyd-ddyn, yn fforffetu ei hawl i'w rhagorfreintiau hi. Nid oes gorchymyn o'i mewn i ddyn gyfranu at ei hachosion hi, geiniog o arian a berthyna i arall yn gyfiawn. Nid trwy anonestrwydd yr adeilada Duw deyrnas ei Fab. Nid drwy yspeilio y naill, y cynnygia Efe grefydd i'r llall; nac ychwaith ar gost teimladau neb, na thrwy ormes ar neb, y dymuna eu cynnorthwy. Ewyllys rydd yw un o brif gynnysgaethiadau creadwrol ein Tad nefol i'w blant daearol—effeithiau rhinweddol ei gwirfoddol gymhelliadau hi a wobrwya Efe. Am yr oll o'i gweithredoedd anymddibynol hi, y rhaid i ni roi cyfrif i'r cyfranwr o honi. Fe'n cospir neu'n gwobrwyir am bob ysgogiad o'i heiddo hi a dim yn amgen. Hebddi peiriannau y'm ni; ni fydd barn a'n profa; gweler, ynte, fawr werth, ac iawn ddefnyddier ar bob cyfle yr anmhrisiadwy rôdd o *ewyllys rydd*!

Os *hon* a'n cymhella i gadw cyflog y cyflogedig oddiwrtho—arian ein cyfiawn ddyledwr oddiarno, neu unrhyw anghyfiawnder arall, cofier fod ei rhoddwr hi yn digio, fod brawdlys ei eglwys yn gofyn iawn am dano, fod dynoliaeth i'r dyoddefydd yn amddiffynydd, a'i enaid yn gofyn iawn am ei rwystro i'r wir eglwys. Pwy a dala?

Os yn ewyllysgar o'r ochr arall y cyfranir er hwyluso amcanion Duw yn mlaen, er unrhyw ddaioni, pwy yn fwy nâ'r gwirfoddol gyfranwr a feda o ffrwyth ei lafur? Os haelionus yr hauir, yn gyferbyniol medir. "Eithr," medd rhywun, "ofnaf y cam-ddefnyddir fy nghyfraniadau i, onide byddwn fwy haelionus." Atebwn, os o ddymuniad da at achos Duw y cyfrani, nad pa ddefnydd a wneir o'th gyfraniadau, ni cholli di dy wobr am anghyfiawnder arall, os gan Dduw, yr hwn o gydwybod y cyfrani iddo, y dysgwyli y tâl; canys cyfiawn fydd iddo dy wobrwyo di, serch iddo adael i arall gam-ddefnyddio dy rodd.

Gan fod y Saint yn proffesu crefydd mor gyfiawn—yn gobeithio cael, cyn hir, fyned i Seion, i blith y pur o galon—cyfiawnion y byd, hyderwn y profant hyny drwy dalu eu dyledion, ac yn enwedig drwy wneuthur cyfiawnder â'u cydwybodau yn mhob peth, a thrwy esiamplau o gyfiawnder i'r byd, trwy symud y rhwystrau o'u ffordd, a'u cymhell i deyrnas Dduw, lle y cânt, ac y dysgant

wneyd cyfiawnder. Yna, pan ymadawent bydd dylanwad deniadol i'w dilyn, a'u cydnabod a ddywedant, "Pobl gyfiawn yw y Saint; cyfodwn ac awn ar eu hol, i'r lle y mae cyfiawnder yn preswylio."

New Castle St., Merthyr. D. JONES.

DEGWM.

HAWDDACH amgyffred na desgrifio yr olygfa odidog ar y lliaws siriol-wenawg—o bob cŵr o diriogaethau y "fêl wenynen," a lanwasant eu hadenydd â phûr awelon y "mynyddoedd tragywyddol" —fel pe eu sugnid gan swyn-arogl pêr flodau paradwysaidd ardd. I'r un man, ar hafaidd foreu y 6fed o Ebrill, cyfarfyddant i gyd! Pwy yw y rhai'n? Saint y'nt, foneddig a gwreng; y dirfawr lu, oll yn siriol wênu. Clywch, bêr fiwsig, fel pe holl deulu y nef yn canu! adleisia dalpiawg gopäau y mynyddoedd tragywyddol glodydd i'w Duw! Yr offer cerdd, oll, am yr uchaf eu llais, clywch! drwy yr awyr lâs a adleisiant, "Hosanna Hosanna i Dduw, ac i'r Oen, yn oes oesoedd. Amen." Beth sy'n bod? Y dydd, yr hynod, y dedwydd ddydd a ddaeth, a'r boreu a wawriodd; meibion a merched Duw wrth y miloedd a ymgasglant ynghyd, a gosod y maent sylfaen TEML newydd i'r Iôn; ïe, teml newydd *etto* yn "Nyffrynoedd Ephraim." Sefydliad conglfeini hon—hynod gyfnod! a hir gofir gyda mawr obaith a chaniadau pêr, nid gan drigolion presenol Utah yn unig, eithr hefyd, mwyn genir henffych i'r deml hon gan holl wasgaredigion Seion drwy y byd—iddynt oll perthyna. Ail gofiant yw mewn cylch daearol am yr hynod gwrdd cyntefig, "pan gyd ganodd sêr y boreu," ac y llamasom *oll* gan lawenydd ar osodiad conglfeini daear fach i *ni* i ymgnawdoli a phreswylio ynddi. Ni'n hysbysir faint fydd ei hyd na'i lled—praffder trawstiau—maint na rhif ei cholofnau anferth°lion—nac uched i'r nef y treiddia uchel benau heirddion dyrau y deml hon. Gadewir i ni yn unig ddychymmygu ardderchawgrwydd ei gorseddau, gwychder ei haddurniadau, a'r fawreddig olygfa a fydd i'w holl garwyr hi. Eithr hyn a wyddom, ac yn y wybodaeth hon ymlawenhawn, sef, mai ei dybenion hi yw er dysgu holl ffyddlawn blant Seion yn holl gyfraith eu Duw—eu cynnysgaethu â gwybodaethau am ddirgelion teyrnas Dduw—selio

iddynt hwy trwy iawn weinyddiad ordinhadau santaidd, eu hiawnderau personol fel plant Duw; eu hiawnderau teuluaidd yn ol cynghor Duw, fel cangenau heirdd o'i deulu ef, i fod, i bob tragywyddoldeb mewn cyflawn fwynhad o holl fendithion y cylch hwnw,—o barthed i rieni a phlant, a'u haddasu i bythol fwynhad anllygredigaeth a gogoniant. Hefyd, gwyddom mai yn y deml hon y cylymir cylymau tragywyddol annattodadwy rhwng anwyliaid daearol—perthynasau, a'r byw a'r meirw, mewn llawer modd na ddichon tafod draethu, na chalon dyn anmhrofiadwy ddychymmygu. Gwyddom hyn oll, a mwy hefyd, meddwn, er cysur i'r hiraethog Saint. Clywsom fod maintioli ei chyntedd allanol yn cynnwys deg erw o dir gwastad yn nghanol y ddinas, wedi eu amgau â mur cadarn yn ugain troedfedd o uchder; a mesurais ystlys-bostau a chapau ei phedwar porth pedair-onglog, y rhai y'nt o feini naddedig heirdd, ac yn pwyso tua chwe chant o dunelli eu hunain; dyna ryw fath o allwedd i farnu maintioli y cyntedd nesaf i mewn, hyd oni cheir gwell. Os oes rhywun yn dymuno gwybod

PA DDEFNYDD A WNEIR O ARIAN Y DEGWM?

Dyma yr atebiad yn barod iddynt; o honynt adeiladir hon i ddechreu, ac wedi hyny defnyddir y gweddill i adeiladu teml, ïe, *temlau* ereill wed'yn; canys erbyn hyny bydd eu llwyr anghen gan y lliaws a ddaw o blith holl genedloedd y byd "i fynydd tŷ yr Arglwydd," i ddysgu ei gyfraith, fel y rhodiont yn ei lwybrau —fel y cynnysgaether hwy a'u heiddo, a'u meirw hefyd, â phob cymhwysderau anhebgorol er eu haddasu a'u galluogi i sefyll a mwynhau o gyflawnder iachawdwriaeth "meibion Duw," pan y daw eu teilwng Frenin i'w plith; yr hyn beth a gymmer le cyn yr â yr oes na'r genedlaeth hon heibio, onide fe siomir miloedd heblaw ni. "Pa le y mae addewid am ei ddyfodiad," ebe plant y byd o hyd; eithr "byddwch chwithau barod, canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn," ebe efe ei hun drwy ei Ysbryd wrth ei Saint. Ymbarotown, ynte, drwy gyflawni ein gwaith yn y byd, ac yna ymfudo i Seion, ac adeiladu iddo Deml; "canys "yr Arglwydd, yr hwn yr ydych chwi [Saint y Dyddiau Diweddaf yn unig] yn ei ddysgwyl ar frys, a ddaw i'w deml." Ni ellir gwneyd y darpariadau hyn heb lawer o arian; ni ddysgwylia y Saint mai y rhai sydd yno yn unig a ddylai adeiladu y deml,

heb eu cynnorthwy hwy. Pa fodd y dysgwylia neb fwynhau y deml wedi myned yno, a wrthodant gynnorthwyo i'w hadeiladu hyd y gallant? Hyn yw y defnydd goreu a ddichon neb wneyd o'i arian; canys Seion yw ein cartrefle arosol—dinas ein cyfarfod; yno sugnir bryd a serch y gonest galon; yno anfoner ein rhoddion yn mlaen llaw i ddarparu teml i ni erbyn yr elom yno i'w mwynhau. Na ofned neb gyfranu ati, rhag ofn y cam-ddefnyddir eu degwm; caiff pob un gyfrif cywir o'r hyn a gyfrana yma; trosglwyddir hyny wrth eu henwau yno er eu cymmeradwyaeth hwy a'u hachau bythol: canys "hâd y cyfryw nid anghofir, a'u plant ni adewir i gardota eu bara." Ni cham-ddefnyddir y degwm yno ychwaith, canys gofalir dros yr oll gan ddynion cyfiawn a medrus, dyben ac awydd mwyaf y rhai yw adeiladu *Seion*, ac nid adeiladu eu *hunain* ar gost ereill. Nid yw y Llywydd Young na'i Gynghorwyr, na neb o'r Llywyddion yn Seion, yn cael hyd y nod eu hymborth, na dim o'r degwm, nac yn ei geisio ar a glywais i; eithr o'r ochr arall, gwn eu bod yn rhoi eu holl amser a'u hymdrechion at wasanaeth y cyhoedd heb dal gan neb. Pa fodd y cynnaliant eu teuluoedd? meddir: atebaf eu bod yn cario yn mlaen alwedigaethau tymmorol megys ereill, gyda eu meddiannau eu hunain—yn cyflogi ereill i wneyd eu goruchwylion hwy. Gwn eu bod hwy, hyd y nod Brigham Young, yn talu degwm o'r oll a gynnyrcha ei dir a'i anifeiliaid mor barod a chywir â neb dyn arall yn y dyffryn. Nid er mwyn cynnal teuluoedd neb mewn gwychder na cherbydau y gwarir y y degwm yn Seion, eithr at yr hyn sydd o gymmaint defnydd i bob cyfranwr ag i neb arall.

Gofynir i ni weithiau pa swm a ofynir yn ddegwm ar y Saint yn Nghymru? Mewn gair, atebed eu cydwybod hyny i Dduw, ac yna boddlonir pawb. Y gyfraith yw y degfed ran o'r oll a fedda dyn pan y delo i'r eglwys, a'r degfed o'r *cynnydd blynyddol* wedi hyny. *Ewyllys rydd* yw llywydd y dyn yn hyn fel yn mhob peth arall: gan mai Duw yw ei *wobrwywr*, efe fydd ei *farnwr*. Diau fod llawer o Saint yn y wlad hon yn gweithio yn ddiwyd er cynnal eu hunain a'u teuluoedd ag ymborth a dillad, teimlid yn fwy o elusen i gyfranu i'r cyfryw, nâ chymmeryd oddi wrthynt. Etto, y mae llawer a allant gyfranu heb niweidio eu hamgylchiadau; a'r rhoddwr haelionus hefyd at waith Duw, a fendithir gan Dduw yn ol ei haelioni. Cydwybod pob dyn, ynte,

yw ei *Ddegymwr*, ac nid offeiriad y plwyf, y *bailiff*, na'r swyddog eglwysig; a'r hwn na allo dalu degfed, yna nid oes degfed ganddo; neu yr hwn nid yw ond braidd cynnal ei hun a'i deulu, ni ddysgwylir ganddo. Ond fe ddysgwylia Duw, a'r holl Saint, i'r neb a allo wneyd, yr oll a allo er adeiladu y deml uchod, ac yna ei blant a'i eppil a fendithiant ei goffadwriaeth ar ei ol hyd byth bythoedd.

New Castle St., Merthyr. D. JONES.

PA FODD I ENNILL DEDWYDDWCH.

MAE pob dyn sydd yn feddiannol ar synwyr cyffredin, yn amcanu at wneyd neu ennill dedwyddwch iddo ei hun, er nad yw pawb yn dewis yr un gwrthrychau er sugno dedwyddwch oddi wrthynt. Pe meddyliem am bob dosparth a sefyllfa o ddynion, yn grefyddol ac anghrefyddol, maent oll yn eu gwahanol ffyrdd yn amcanu at ennill dedwyddwch iddynt eu hunain. A yw yn rhesymol i feddwl fod meddwon, lladron, twyllwyr, &c., &c., yn bwriadu ennill dedwyddwch iddynt eu hunain, pan yn cyflawni eu drwg-weithredoedd? Diammau eu bod; meddyliwn am yr oferddyn, er enghreifft, pan fyddo gofid yn ei orddiwes, aiff at ei gyfaill, gan ddweyd ei helynt wrtho, ac yna ânt i'r dafarn, gan ddweyd, "Cawn getyn dedwydd yno;" ond nid ydynt yn ystyried y byddant yn dyblu eu gofid yn ol llaw wrth wneuthur hyny. Felly hefyd nid yw y lleidr yn amcanu ennill iddo ei hun gosp mewn carchar, pan yn cipio ei ysglyfaeth, ond ei fwriad yw ennill iddo ei hun ryw gysur neu ddedwyddwch oddiwrtho; er y dichon iddo gael ei siomi, etto nid yw hyny yn difodi yr amcan dechreuol. Hawdd ydyw profi fod y dosparthiadau uchod a'u cyffelyb yn amcanu at ennill dedwyddwch iddynt eu hunain; ond meddyliwn fod hyny yn ddigon eglur i'r darllenydd heb ddweyd ychwaneg, gan nad hyny yw ein prif ddyben wrth ysgrifenu yr ysgrif hon.

Yr ydym fel bodau rhesymol wedi cael ein gosod mewn sefyllfa ag sydd yn rhaid, cyn y gallwn gael dedwyddwch naturiol, ei ennill i ni ein hunain; ac er ei ennill, rhaid yw gwrteithio y synwyrau ag y'm wedi gael gan Dduw i'r dyben hyny. Dylem ystyried, fel bodau rhesymol, natur a chanlyniadau ein holl

weithredoedd, mewnol ac allanol, rhag wedi llafurio y bydd y canlyniadau yn gyfryw, ag a ddygant ofid yn lle dedwyddwch. Ni a ddylem ystyried fod ein holl ysgogiadau a'n hymddygiadau yn gyfryw ag sydd yn gadael eu hargraff ar eu hol, a bydd y cyfryw argraffiadau yn sicr o fod yn dwyn gofid neu ddedwyddwch i'n mynwesau pan wnawn edrych ac adfyfyrio arnynt, oblegid hwy a fyddant yn ddigon eglur. Megys y cloddia'r ffrwd ei ffos yn yn ddaear, y cerfia y diferyn dwfr ei ôl yn y pridd dan y bargod, ac y minia y tònau ddannedd y creigiau ar làn y môr; felly y mae ein gweithredoedd a'n hymddygiadau ninnau yn gadael eu hargraffiadau dyfnion ac annilëol ar eu hol; ac os byddant wedi eu cyflawni genym yn unol â'r egwyddorion o gyfiawnder a gwirionedd dwyfol, bydd y canlyniadau yn rhinweddol, ac achosant i'r gweithredydd lawenydd a dedwyddwch; ond os cyflawnir y gweithredoedd oddiar egwyddorion gwahanol, bydd y canlyniadau, o ganlyniad, yn ofidus a thruenus iawn; oblegid megys ag y mae cyssylltiad rhwng gwreiddyn a'r ffrwyth, felly mae undeb annattodadwy rhwng gweithredoedd a'r canlyniadau. Yr hwn a fyfyria ar y pethau hyn, a wel mai ei ddyledswydd arbenig yw, dweyd a gwneuthur yn unol âg egwyddorion cywir y nef, fel ag y bydd i'r canlyniadau ddyfod allan yn flagurog o ffrwythau toreithiog a arddangosant rinwedd, purdeb, a gonestrwydd, pa rai a wnant greu o'i fewn gysur a dedwyddwch.

Mae y fath gyssylltiad rhwng yr enaid a'r corff, fel nas gall y naill deimlo yn ddedwydd os na fydd y llall mewn cyflwr o ddiogelwch. Ac felly cyn y gall dyn fwynhau graddau helaeth o ddedwyddwch pur, yr hwn a gyflwynir trwy Ysbryd Duw, rhaid iddo fod mewn sefyllfa o ddiogelwch, enaid a chorff. Mae llawer dyn yn llafurus iawn yn ymdrechu ennill iddo ei hun a'i deulu gysuron tymmorol, pa rai sydd yn anghenrheidiol, ac er, wedi eu cael, pan wna gofio fod yn ei feddiant enaid—bôd anfarwol, sydd heb fod mewn sefyllfa o ddiogelwch, mae y dyn, er yn gyfoethog o bosibl, yn teimlo ei hun fel pe mewn byd o annedwyddwch. Er hyny, mae da a defaid, tai a thiroedd, yr holl drysorau sydd ar, ac yn y ddaear, yn roddion oddiwrth Dduw er cysur i ddyn; ac etto, yn gyffredin, y dynion a feddant y cyflawnder mwyaf o honynt, yw y rhai mwyaf annedwydd. Pa fodd mae hyny yn bod? Os mai rhoddion o eiddo Duw i ddyn ydynt, er ei wneuthur yn ddedwydd, pa beth yw yr achos fod y rhai a'u

meddant yn fwy annedwydd nag ereill? Awdwr trefn yw Duw, ac felly ni roddodd Efe y rhoddion hyn i ddynion, heb roddi trefn i'w defnyddio a'u ceisio; gan hyny, os ceisir hwynt yn anghyfreithlawn, nid oes dedwyddwch i'w ddysgwyl gyda eu mwynhad. Pa drefn a roddodd Duw i'w ceisio, fel ag i ateb y dyben daionus o'u rhoddiad? Y mae Duw yn dysgwyl i ddyn wneyd dewisiad o'r bendithion godidocaf yn gyntaf, ac nid yn ail beth. Danfonodd Duw ei Fab anwyl i'r byd i sefydlu ei deyrnas ardderchog, yr hwn, pan ddaeth, a ddysgodd ddynion, gan ddywedyd, "Eithr yn gyntaf ceisiwch deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder Ef, a'r holl bethau hyn a roddir i chwi yn ychwaneg" Dyna y drefn, sef "ceisio yn *gyntaf* deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef," ac wedi hyny "yr holl bethau hyn a roddir i chwi yn ychwaneg," sef y rhoddion neu'r bendithion a soniasom am danynt yn flaenorol. Eglur yw, mai y prif achos o fod y cyfoethogion, yn gyffredin, yn fwy annedwydd yw, o herwydd eu bod yn ceisio cyfoeth yn gyntaf, ac yn ei wneuthur yn beth blaenaf yn eu meddyliau, gan adael cynghor yr Iachawdwr yn ddisylw, sef "ceisio yn gyntaf deyrnas Dduw,"&c. Gan hyny, ddarllenydd, os wyt yn ewyllysio bod yn ddedwydd, gwna geisio yn gyntaf deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef, yna bydd yr anfarwol enaid sydd yn dy feddiant mewn cyflwr diogel; bydd heddwch rhwng dy Dduw a thi, a bydd dy gydwybod yn dawel wrth feddwl am y farn; ac felly wrth barhau i rodio wrth y rheol hon, mae addewid y digelwyddog Un yn dweyd, "yr *holl* bethau hyn a roddir i chwi yn ychwaneg;" canys yr hwn a adawa dai a thiroedd, &c., o'r neilldu, gan fyned a chanlyn Crist, neu geisio yn gyntaf deyrnas Dduw, yr holl bethau hyn a gaiff yn ychwaneg, neu efe a dderbyn y can cymmaint ar a adawodd. Ac felly yn ol yr addewid hon, dyna reol i ddyn fod yn ddedwydd—cael teyrnas Dduw yn ddiddosfan, fel na fydd achos iddo ofni rhag y llid a fydd—a chael yr "*holl* bethau hyn yn ychwaneg," er cysur a dedwyddwch iddo. Ac felly, gyfaill, neu frawd anwyl, cofiwn fod pwys mawr yn addewidion a deddfau Duw. Yr hwn sydd yn gadael teyrnas Dduw yn ail beth, sydd yn diystyru cynghor Duw trwy ei Fab, ac yn amddifadu ei hun o'r dedwyddwch nefol a thragywyddol a fwynheir yn awr gan deulu Duw ar Seion dir. Y Saint sydd yn nyffrynoedd y mynyddoedd, yw y bobl mwyaf dedwydd dan yr holl nefoedd. Paham? Gadawsant dai a thiroedd ffrwythlawn,

dinasoedd a phentrefi beirdd; do, gadawsant bob peth er ceisio teyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef." Er iddynt ymadael â'u holl feddiannau wrth geisio y deyrnas hon, etto sugnant eu dedwyddwch o'r nef, trwy ffydd yn enw Mab Duw; deuai atynt genadon o wlad y gwawl, sef yr ysbrydion gwasanaethgar, oedd yn cael eu danfon i weini i'r rhai a adawsant bob peth, o herwydd ceisio yn *gyntaf* deyrnas Dduw. Cyflawnasant y cynghor uchod; ond nid hir y buont cyn derbyn yr addewid gyssylltiedig, sef "yr holl bethau hyn yn ychwaneg." Yn awr, meddant ddedwyddwch pur o'r nef, yr hwn nad oes diwedd iddo, a gwyn fyd y sawl a'i meddo.

Nid gwaedoliaeth uchel sydd yn addasu dyn i dderbyn o'r rhoddion dedwyddol hyn, ond yr onest ei galon, yr hwn sydd yn rhodio wrth reol berffaith y Duw da, ac nid wrth gynlluniau gwael plant y byd hwn. Felly na fydded i neb o'r Saint ddigaloni, gan feddwl eu hunain yn rhy wael i gyrhaedd yr ystâd ddedwyddol ag sydd yn aros ffyddlawn frodyr Iesu. Cofiwn, er ein bod yn dlawd, fod Duw yn galw arnom, gan addaw i ni etifeddiaeth deg, mewn gwlad sydd well nâ hon. Na feddylied neb fod eu gonest-oruchwylion yn rhy wael i Dduw edrych arnynt; oblegid daeth yr ysbryd ar Eliseus, er mai aredig yr oedd; Dafydd oedd yn bugeilio, ond gwnaed ef yn frenin; annerchwyd y bugeiliaid gan angylion, er mai gyda eu gorchwyl yr oeddynt, a bachgenyn o galon bur, a dymuniad am wirionedd, oedd Joseph Smith, heb lawer o dda y byd hwn; ond cafodd ei neillduo gan Dduw yn Brophwyd mawr yn ngoruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd. Efe a geisiodd yn gyntaf ac yn flaenaf o bob peth, deyrnas Dduw a'i gyfiawnder ef.

Y mae llawer yn addaw ennill dedwyddwch iddynt ei hunain ryw amser etto; ond mae Duw yn galw yn awr. Addawa llawer o'r Saint fod yn hynod o ffyddlawn wedi myned i Seion, ond yn awr yw llais Duw fyth. Y mae dedwyddwch i'w fwynhau wrth ffyddlawn gadw gorchymynion Duw. Mae llawer a'u holl fryd ar fod yn hyddysg mewn ieithoedd, ffigyrau, celfyddydau, gwyddiantau; gwybodaethau seryddol, moryddol, daearyddol, yngbyd ag ereill a allem eu nodi, a boddlonant ar y dedwyddwch a ennillant oddiwrth y rhai hyny. Y mae gwybod y pethau yna yn dda, ond ni ddylid eu gadael yn flaenaf o bob peth, o herwydd rhaid "ceisio yn gyntaf deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef," cyn y

gall dyn fod yn ddedwydd mewn amgylchiadau ag a ddaw i'w gyfarfod. Pa gysur fydd deall y *rule of three*, *fractions*, *decimals*, *equation*, a *geometry*, pan "fydd yr Arglwydd yn dyfod gyda myrddiwn o'l saint, i wneuthur barn yn erbyn pawb nad adwaenant Dduw, ac nad ydynt wedi ufyddhau i efengyl ei Fab ef Iesu Grist," neu wedi "ceisio yn gyntaf deyrnas Dduw?" Pa beth yw bod yn hyddysg yn ngwaith Virgil, Cicero, Demosthenus, Homer, a Herodotus, pan yn sefyll o flaen gorseddfainc y Duw mawr, os na fyddwn wedi ein geni o ddwfr ac o'r Ysbryd, fel y gallom lefain, Abba Dad, a bod yn alluog i ddweyd pan ddaw yr Arglwydd ar gymylau'r nef, "yn wir tyred Arglwydd Iesu?" Credwyf fod y gwybodaethau uchod yn dda, ac yn angenrheidiol, ond nid ydynt yn ddigonol i ddwyn dyn i heddwch â Duw. Nid oes dim drwg pe gallem ateb am hydred a lledred gwlad neu ynys bell; a phe hoffem edrych ar Iau a Sadwrn, a'u modrwyau a'u lleuadau, ni fyddai ddrwg, ond peidio eu gadael i fod yn flaenaf ar ein meddyliau; oblegid ein dyledswydd flaenaf yw, "ymdrechu o blaid y ffydd a roddwyd unwaith i'r saint;" "ceisio yn gyntaf deyrnas Dduw," a deall pa beth yw, a pha fodd mae bod yn dduwiol,—ceisio yr Ysbryd, fel y gallom ddeall pethau Duw, oblegid "mawr yw dirgelwch duwioldeb," mwy nas gall doethineb ddynol gael allan, heb Ysbryd Duw, yr hwn sydd yn dwyn i'r cof y pethau a aethant heibio, ac yn mynegu pethau sydd i ddyfod." Yna, wedi ymdrechu o blaid y ffydd, a cheisio yn gyntaf deyrnas Dduw, yr holl bethau hyn a gawn yn ychwaneg, er ein dedwyddwch, nes y deuwn i wybodaeth Mab Duw. Ac yna, beth fydd *problems* Euclid a *principia* Newton, yn ymyl dysg yr hwn fydd wedi dyfod i WYBODAETH O FAB DUW?

Tre-Sior, Merthyr. THOMAS HARRIES.

EMYN.

MAE 'r deyrnas ar ei chynnydd,
  Er maint yw llid y ddraig;
Ac er cyfrwysdra'r bwystfil
  Sy'n wrio'r butain-wraig,
Cyflawnir llef yr angel,
  Pan syrthio Babel fawr,
A'r bwystfil ar ei orsedd
  A'i fawredd dros y llawr.

Ceir gweled plant y nefoedd
Mewn ystafelloedd clyd;
Pryd hyn bydd meibion belial
O dan ryw dreial drud:
Pan gaiff y prophwyd hwnw
Ei fwrw i dân yn fyw,
Addefir fod y Seintiau
Yn meddu doniau Duw.

ROBERT EVANS.

AMRYWIAETHAU, &c.

EFFAITH DWEYD YN DDRWG AM UN.—Os dywedir am lawer o bethau drwg mewn dyn, tueddir ereill i sylwi yn fanylach ar ei ymddygiadau; ac os na cheir ynddo heblaw gwendidau cyffredin y natur ddynol, y canlyniad a fydd credu ei fod yn meddu ar ryw ragoriaethau sydd debyg o guddio a chymylu doniau ei athrodwyr.

ELUSEN.—Amryw a gyfranant i'r tlawd a'u gofyno; ond y mae gwir elusen yn chwilio am yr helbulus; oblegid, mynych y ceir anghenus yn rhy ofnus i ofyn, yn cuddio ei dylodi, ac yn goddef mewn distawrwydd.

BACHGEN CYFRWYS.—Aeth bachgen yn ddiweddar at arddwr, a gofynai "Ai nid garddwr oedd eich tad?" Atebai yntau "Ië." "Cafodd ei *dransportio* ond do"—"Na ddo," ebe'r garddwr, "nid oedd onestach fy nhad yn y wlad." "Do, do, fe gafodd," meddai'r bachgen, "clywais fy mrawd yn darllen y treial, iddo yspeilio gwr boneddig; cafodd ei dransportio, ac ni fu byth lewyrch ar neb o'r teulu."—Ac yna, rhedwyd ar ol y bachgen, ac at y fam yr aethant. Gwedi i'r fam alw y bachgen i gyfrif, dywedai, "Onid oedd fy mrawd yn darllen boreu heddyw am Adda, ac yn dweyd mai hwnw oedd ein tad ni gyd."

TALIADAU O MAI 20 HYD MAI 26.—Rymni, £1 6s 3½c; Merthyr, £1 6s; Pontytypridd, 16s; Aberamman, 3s.—Cyfanswm, £3 11s 3½c.

☞ Galwn sylw ein darllenwyr at draethodau rhagorol Capt. D. Jones yn y Rhifyn hwn; byddant yn fywyd a nerth i bob gonest galon a'u darlleno, neu a glywo eu darllen.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

// UDGORN SEIWN,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 23.] MEHEFIN 4, 1853. [Cyf. V.

RHIEINYDDIAETH

YN HANFODOL, ANHEBGOROL, ANWRTHWYNEBOL, A GREDDFOL BRIODOLEDD MEWN DYNOLIAETH,

A brofir gan ei heffeithiau buddugol, ei chyfreithiau anianyddol, ei deddfau dwyfol, a'i diderfyn barhad.

Un o brif ddybenion cread ein rhywiogaethau yn y byd hwn, yw er cenedlu hiliogaeth o fodau fel ein hunain; tynghed dragywyddol pa rai, wedi ffyddlawn gadw cyfreithiau eu cylch daearol, fyddai, trwy rinweddol effeithiau adgyfodiad eu "Brawd hynaf," gael anfarwol, anllygredig gyrff fel yr eiddo yntau, a bod yn fythol "debyg iddo." I'r mawr-waith hwn, crewyd yn ein rhieni cyntefig—cynnrychiolwyr ein rhywiogaethau, *gynneddfau* pwrpasol, anhebgorol, pa rai ni allasent fod i un dyben arall amgen nag i eppilio. Nid dirywiad yn y natur ddynol yr ystyriwn y cymhwysderau hyn, eithr creadigol ac anhebgorol angbenrheidiol er eppilio ein rhywogaeth ar y ddaear, a phreswylio y "trigfanau tragywyddol" â bodau nefolaidd yn yr "un ffurf a delw" â Mab Duw. Hebddo buan peidiai dynoliaeth, ïe, pob bywyd crëedig a beidiai a bodoli, a dyrysid amcanion creadwrol ein Duw.

Mae rhieinyddiaeth yn anhebgorol, meddwn, i liosogi ein rhyw, er cyfartalu difrodaeth ryfelawg, a phob bywyd-ddinystrydd arall, ïe, angeu ei hun, a'i holl offerynau marwoldeb; ac y mae yn cyflawni ei amcanion mor gyflym yn hyn nes, er

gwaethaf holl ddyfeisiadau bywyd-ddinystriol ei wrthwynebydd "cryf ac arfog," tra chyflyma ei ordeiniadau Ef, a lliosoga yr eppil er gwaethaf rhwysg ei wrthwynebol ddyfeisiadau—heria ei ymffrostrwydd i ddiddymu ei rywogaeth. Y rhywogaeth a *amlha*, y ddaear a *boblogir*, er ei waethaf!

Y fath ganlyniadau mawreddog, canlynol i rag-ddarpariadau mor hunan-eglur! Doe, gwelid gwlad yn anial heb drigianydd, heddyw dechreuant ymboblogi, ac yn mhen ennyd gwelir tai, trefydd, a dinasoedd yn orlwythog gan fywyd dedwyddol! Plana hadau dynoliaeth ar ynysoedd anial, a buan eu gorlwythir â hiliogaeth nes gorlenwi eu glenydd. Anfona ei hiliogaeth anturus i gyffiniau y pegynau rhewog; yno eppiliant er gwaethaf echryslonrwydd gwrthdarawol eithafion oerni, ystormydd, a thymhestloedd. Yn y man cyfannedda y cylchoedd llosgadwy —*amrysona* i liosogi ei rywogaeth er gwaethaf pob gwrthwynebydd, oer neu boeth—nid oes a'i lluddia, eppilio a wna serch toddi i lesgedd, a llosgi yn ddu yn yr ymgyrch! Yn mhob man, dan ba amgylchiad bynag ag y gall bywyd ymgrafangu am fodoldeb, yno y ceir yr egwyddor genedlol fywydol hon yn beidio ei rhywiogaeth i "eppilio a llanw y ddaear," hyd nes y bydd yn *llawn*! Oni buasai yr egwyddor eppiliol hon, neu ei chyffelyb, buasai ein daear er ys llawer dydd yn anial annhrigiannol, heb enaid byw ond ein rhieni cyntaf—ddeu-ben brigwyn, i fwynhau ei llesiant a'i gorfoledd. Anifel, bwystfil, ehediad, ymlusgiad, blodeuyn, a phob glaswelltyn, y'nt oll, fel ninnau, yn ddyledus, ar barhad eu hadau a'u bodoliaeth ar wyneb paradwys Duw, i'r egwyddor hanfodol, anhebgorol, sef eppiliol hon; heb yr hon ni fuasai ond y ddau gymhar cyntefig Duw-grëedig: a buasai yr holl ddarpariadau o ddwfr, awyr, a daear, er cynnaliaeth, yn ofer-waith i gyd. Yr holl deyrnasoedd bwystfilaidd, anifeilaidd, pysgaidd, ehedogaidd, ymlusgiadaidd, a llysieuaidd, yn philosophaidd a gyflawnasent fesur eu cylchoedd, mae yn wir; eithr am eppilo, nis gallasent byth bythoedd!

Ped ystyrid rhyfeddol gynneddfau ail-gynnyrchiol daearol, yn eu dosparthiadau llysieuawg, ffrwythawg, ac anifeilaidd, tra y cynnyddir ymddibyniaeth dynoliaeth ddyfodol â'u rheidiau ychwanegol, a phed olrheinir hi yn ei holl chwyldroadau a'i hanfodau priodol, ardderchog a gwenog, sicr yw nad ymddangosai mewn unrhyw ystyriaeth o'i heiddo, gywreiniach, doethach, nac ar-

dderchocach egwyddor greadwrol o waith yr Hunan ddoeth a greodd yr oll, nag a ymddengys yn yr iawn ddealltwriaeth o rieinyddiaeth; ac ni wyddom am *ddim* ag sydd yn fwy tueddol i gynnyddiad dyn, ïe, y *rhywogaeth* mewn dedwyddwch, nâ *lliosogiad*, yn y byd hwn a'r *hwn a ddaw*. Dyma begwn hanfodol dechreuol dedwyddwch dyn am amser ac i dragywyddoldeb—y myrddiynau dirif, megys cysgodau a fu, y miliynau presennol y sydd, heblaw y, pwy a ŵyr faint etto a ddaw i'n daear ni, oll, ydynt gangenau o'r boncyff rhieinyddiaethol dechreuol, drwy y briodas ddwyfol; mae eu ffrwythau, a'u blodau peraidd, a'u llysiau hardd yn tarddu o'r gwreiddyn hwn. O! mor ddedwyddol a'i hiawn ddeallo, ynte!

Ychwaith, dywedwn, nad yw yr hyn sydd o'r fath fawr amcan, ïe, yn hanfodol i *fodoliaeth* y rhywogaeth ddynol, wedi ei adael i *ddewisiad* ein rhywiau ei wneyd ai peidio, nac ychwaith y *modd* ei gwneir, ond gorfodir ef arnom drwy orfodaeth creadigol ein natur yn anwrthwynebol ordeiniedig. "Amlhewch a lliosogwch" sydd orchymynedig gyfraith *reddfol* yn ein holl natur,—argraffedig fywydol yn ein gwreiddiol gyfansoddiadau. Oni bai hyn, dyn—yr oll sy'n fyw, yn fuan a beidient a bodoli! Megys pe creasid ef yn amddifad o archwaeth neu newyn, wedi ei adael i fwyta pan y cymhella ei gynneddfau ereill; ni wybuasai eisieu bwyd, neu wedi deall hyny, esgeulusai fwyta am dyddiau o'r untu; neu gallasai fod yn rhy gybyddlyd, neu yn rhy brysur wrth bethau ereill i fwyta, hyd nes y buasai farw o newyn, oni bai fod hyn yn *gynneddf greadigol* yn ei fodoliaeth. Felly hefyd o barthed i anadlu, cysgu, ymresymu, &c. Pa nifer o honom ein hunain a fuasai heb ein geni, oddieithr fod y gynneddf genedlol greadigol hanfodol yn ein rhieni? Ac heb gymhelliadau hon, pwy o honom a gymmerai arno yr holl gost, y drafferth, a'r gofid canlynol i fagu plant? Nid un o filoedd, debygwn, yn enwedig o famau. Diddymer y gynneddf hon o ddynoliaeth, ac ammheus yw a wnelai yr hiliogaeth bara un genedlaeth i gario yn mlaen y fasgnach ag y mae yr egwyddor hon yn gorfodi y byd drwy amser i'w wneyd. Weithian amlwg yw, ddarfod i'r ddoethineb hanfodol, i'r iawn drefniad o rieinyddiaeth, ac eppiliad, greu ynddo yr egwyddor yn hanfodol ac yn rhan o'i fodoldeb, fel trwy ei weithrediad bywydol drwy gymhelliad hon y cyflawnai brif amcan ei fodoldeb.

Cymhwysir y gynneddf hon i'r cynneddfau tadol a mamol mewn gwrryw a benyw, a hwythau iddynt hwy, fel ag y mae ysgogiad y naill yn galw yr unrhyw i weithrediad yn y llall, a hyn o herwydd cyfathrachrwydd y naill at y llall. *Cariad* yw yr achos cynhyrfiol i'r gynneddf bwrpasol i eppiliad ein rhywogaeth.

Cariad,—gwreiddiol, naturiol gariad, yn ei burdeb hanfodol, wedi ddeffro i weithrediad drwy gymhelliad ei chyfathrachydd deniadol mewn purdeb dyben, *yn unig* a ddichon iawn gyflawni deddfau y cylch hwn. Angylion a garant, ag ydynt gariadus, a'r rhai a garant fwyaf, ydynt debycaf yn hyn i Dduw, o herwydd "Duw cariad yw." Ac nid yw yr egwyddor hon yn hollol anadnabyddus i ddynoliaeth. Ffurfia ran o'i chyfansoddiad gwreiddiol. Ac nid oes neb hyd yn hyn yn hollol amddifad o'i melysder a'i swyniaeth. Diffodder y llusern hon o enaid dyn, ac ni bydd yn ngweddill ond afluneiddiwch diflas.

Eithr, diolch i ddoeth drefnydd naturiaeth, y mae yn aros yn y natur ddynol "gyfaill a lyna yn nes nâ brawd." Mae cwlwm cryfach nâ *bywyd*: sef, yr undeb enaid hwnw a gyssyllta galonau yn annattodadwy, ac a waea i'r pleidiau a'i medda, deimlad, ystyriaeth, a *hanfod* o "un cnawd." Cywir gariad, tydi santeiddiaf ffynnonell o bob dynol ysgogiad. Tydi frenines ddysclaeriaf daear—haul danbeidiaf ein natur, rhosyn pereiddiaf daearoldeb! Cysurydd a santeiddydd dyn! Tydi wyt fywyd ac enaid benyw. Cyfoethog dlws gweddilliol Paradwys! Tydi Baradwys dy hunan! O! ein doeth Grewr, pwy na ddiolcha i ti am greu ynom gynneddf mor nefolaidd, mor angylaidd, mor ddwyfol â hon, am fwynhad o ambell ddefnyn o'r môr didrai o berffeithrwydd nefoleiddiwch ei hun! Nid yw aur Ophir, *nectar* Eden, na daearol ragoriaethau, ond mân sêr i'r *haul* hon. Etto, O! maddeu i ddynolryw y cam-ddefnydd o honi—adfera, ail blana y llysieuyn dwyfol yn ngardd dynoliaeth, a meithrina ef megys cynt â hyfryd awelon nef, nes y perarogla fel yn nyddiau yr Iôr drwy gyffiniau ein paradwys ninnau yn awr. Yn enwedig na weler byth etto ardd briodasol y teulu dynol heb ei flodau peraidd. Na feiddied arall arweinydd arwain y ddwy-blaid eppiliol i'r byd priodasol. Dadwreiddier y wyllt winwydden a ffugia y ffrwyth dwyfol hwn o'n daear, a phlaner yn ei lle un o'r gyntefig hâd, a dim na'th briodo, ŵr, â gwraig, ond PUR A CHYWIR GARIAD.

Newcastle St., Merthyr. D. JONES.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 336.]

33. Pob tad a rydd gyfreithiau i'w deulu, yn gyfartal i'r gradd o wybodaeth a feddiannir ganddynt. Y cyfreithiau a roddir i gyfranu y meddylrithiau o uniondeb ac anuniondeb i ysbrydion mabanaidd, ydynt o natur mwy syml nâ'r gyfran a drefnwyd er llywodraethiad ysbrydion wedi y cyrhaeddont y wybodaeth hon. Y mae gan bob cyfraith ei phriodol gosp yn gyssylltiedig â hi, yn ol natur y gyfraith a'r swm o wybodaeth a feddiannir gan y bodau y rhai a fwriadwyd eu llywodraethu ganddi. Y cospedigaethau neu'r ceryddon ar ysbrydion mabanaidd neu ieuengaidd, tra yn dysgu gwahaniaethu rhwng rhinwedd a drygioni, nid ydynt mor llymdost â'r cyfryw a roddir ar ysbrydion anufydd, y rhai yn barod a gyrhaeddasant yr amgyffredion rhai'n. Wedi dysgu natur uniondeb ac anuniondeb mewn rhyw bethau, rhoddir cyfreithiau yn dysgu iddynt eu dyledswyddau tuag at eu rhieni a thuag at y naill y llall fel brawd a chwaer ysbrydol, a thuag at angylion y rhai ydynt weision eu rhieni, a thuag at Dduwiau ereill a'u plant, a'r gweision a gaitrefant yn y nef. Hefyd, bydd rhai ysbrydion lawer mil yn henach nâ'r lleill; ac, am hyny, os buont yn ddiwyd yn sylwi ar y cyfreithiau a roddwyd iddynt, hwy a fyddant yn mhell mwy deallus nâ'u brodyr ieuangach. Er enghraifft, Iesu, gan fod yn "Gyntaf-anedig pob creadur," a gawsai lawer o filiynau o flynyddoedd o brawf mewn ychwanegiad i'w frodyr ieuengach, gan ddarbod iddynt oll gael eu cenedlu gan yr un Tad. Yn awr y cyfryw a enid yn fuan ar ei ol Ef, a gawsent yn agos yr un faint o brawf. Ac y mae yn rhesymol i feddwl i'r ysbrydion rhai'n gael eu rhanu yn ddosparthiadau, yn ol eu hoed a'r wybodaeth a ennillasant trwy ufydd dod i gyfreithiau eu Tad, a bod gwersi o hyfforddiad wedi eu rhoddi i bob dosparth, ac etto cyfreithiau uwch i gael eu dadguddio, i'w llywodraethu hwynt; ac fel y byddai cynnydd eu gwybodaeth, felly y cynnyddai hefyd eu hatebolrwydd.

34. Y cyfnod gofynol o amser i addysgu ysbrydion a ymddengys yn barhad llawer mwy nâ'r cyfnod penodedig i ni yn ein hail sefyllfa. Mae yn rhaid fod rhai o'r ysbrydion henaf wedi bodoli filiynau o flynyddoedd yn eu sefyllfa gyntaf, cyn iddynt gael y fraint o ddyfod i'r byd hwn. Yn awr, yn ystod y

cyfnod dirfawr hwn rhaid eu bod wedi cael cyfleusdra helaeth o ddyfod yn ddyfn-ddysgedig yn holl gyfreithiau bodoldeb ysbrydol. Gan breswylio yn mhresennoldeb eu Tad, a chan gael dyfodfa at ei holl weision, yr angylion, a'r breintiau o gymdeithasu â'r holl Dduwiau pa rai breswylient yn yr un Nef, a pha rai oeddynt o'r un urdd â'u Tad, rhaid eu bod wedi cael cyfleusderau er cyrhaedd hysbysrwydd yn mhell tuhwnt i un peth a fwynhawyd yn y prawf hwn. Yn yr ysgol oruchel hono cawsant y cyfleusderau o ymofyn â'u Tad yr oll yn nghylch yr elfenau o ba rai y gwnaed y bydoedd, a pha fodd y gweithreda yr elfenau hyn ar y naill y llall, ac mewn perthynas i holl anfeidrolrwydd y cyfreithiau pa rai a roddwyd i'w llywodraethu hwynt yn eu gweithrediad, eu cyfundebau, eu hundebau, a'u trefniadau; ac yn fanwl, rhaid eu bod wedi cael eu dysgu yn holl gelfyddyd a gwyddoriaeth o fyd-wneuthuriad.

35. Yr oedd rhyw bethau, pa fodd bynag, y rhai nas gallasai yr ysbrydion hyn eu dysgu tra yr arosent yn eu sefyllfa gyntaf; nis gallasent ddysgu teimladau a syniadau ysbrydion corffoledig mewn pabellau o gnawd ac esgyrn. Y dychymmyg am y teimladau a'r syniadau rhai'n, nis gellid eu cyflwyno iddynt trwy ddysgeidiaeth, na thrwy un moddion ereill pa bynag. Nid gallu iaith nac arwyddion a allai roddi iddynt y dychymmyg mwyaf pell am danynt. Meddylddrych am y teimladau hyny a ellir eu cyrhaedd yn unig trwy brawf gweithredawl Gallesid eu desgrifio iddynt am filiynau o oesau, ac etto heb eu llesoli yn y cyflwr o'u profi drostynt eu hunain, nis gallant byth ffurfio un dychymmyg o barthed iddynt. Gellir egluro hyn drwy dybied am i blentyn gael ei eni mewn daeardŷ, lle na chaniatawyd erioed i'r peledryn lleiaf o oleuni fyned i mewn. Gallai'r baban hwn dyfu i fyny yn ddyn, a'r peiriannau o welediad yn berffaith ganddo, ond ni fyddai ganddo un dychymmyg beth bynag am y syniad o weledid—ni allai ffurfio un amgyffrediad am oleuni, neu am harddwch amryliw o oleuni, er y gallasai y syniad hwn gael ei ddesgrifio iddo am gan mlynedd, etto nid gallu iaith a allai gyflwyno iddo y dychymmyg gwanaf am goch, neu wyrdd, neu lâs, neu felyn, neu un peth arall yn gyssylltiedig â'r syniadau cynnyrchiedig gan oleuni. Y teimladau rhai'n a ellid eu dysgu yn unig trwy brawf gweithredawl; y pryd hyny, ac nid cyn hyny, y byddai yn gwybod rhywbeth am dano. Felly, yn gyffelyb, y

mae llawer o deimladau a syniadau yn cyfodi oddiwrth gyssylltiad agos ysbrydion â chnawd ac esgyrn, a ellid eu dysgu trwy brofiad yn unig.

36. Y mae dau wahanol fathau o wybodaeth: un math a gyrhaeddir oddiwrth reswm ac adfyfyriad, o ba un, gwirioneddau hunan-brofedig ydynt y sylfaen; y llall a ennillir trwy syniad a phrofiad. Y meddylrithiau perthynol i'r math cyntaf a gyrhaeddir trwy gymharu gwirionedd â gwirionedd; oddiyma eu cyrhaeddir gan ysbrydion yn y dull hwn, a gellir eu cyfranu iddynt yn annibynol ar brofiad. Y meddylrithiau am y math olaf nis gellir eu cael trwy reswm ac adfyfyriad; dysgir hwynt yn unig trwy brofiad. Ysbrydion gan hyny a allant fyned yn mlaen i'r radd uchaf o wybodaeth mewn rhyw bethau, tra mewn pethau ereill rhaid iddynt aros yn anwybodus hyd oni osodir hwynt mewn amgylchiadau i'w dysgu trwy brofiad. Yn awr mae llawer o wirioneddau profiadawl, pa rai ydynt mor angenrheidiol i'w dysgu â gwirioneddau o natur wahanol, heb wybodaeth o ba rai nis gallai bôd deallawl byth gael ei berffeithio mewn gwynfyd a gogoniant; yna mae'n angenrheidiol i'r ysbrydion hyn ddyfod i gyrff o gnawd ac esgyrn, fel y gallont hwy trwy brofiad ddysgu y pethau pa rai nis gellid eu dysgu yn y sefyllfa ysbrydol. Ni chaniatëir i un o'r ysbrydion hyn gael pabellau o gnawd, os troseddant gyfreithiau y sefyllfa gyntaf, a throi oddiwrthynt yn gyfangwbl; canys os na arosant yn nghyfreithiau yr ystâd ysbrydol, a dal yn gyssegredig y wybodaeth a ennillwyd yno, ni ymddirieda eu Tad iddynt y wybodaeth a ennillir yn yr ail sefyllfa. Os na chadwant eu sefyllfa gyntaf, ni chaniatëir iddynt gychwyn ar yr ail; a hyn yw eu poenedigaeth, o herwydd eu cadw yn ol a'u gwarafun i gynnyddu mewn gwybodaeth a gogoniant gyda y rhelyw o'r teulu y rhai a fuont ffyddlawn. (*I'w barhau.*)

AT LYWYDDION CANGENAU YN NGHYNNADLEDD DDWYREINIOL MORGANWG.

Crefwn eich sylw neillduol at, a'ch cyd-weithrediad effeithiol yn yr hyn a ganlyna; sef, yn gyntaf,—Cydunwyd yn unfrydol fod yr holl *stock* o lyfrau oedd ar law yn holl Gangenau y Gynnad-

ledd hon cyn y 3ydd o Orphenaf diweddaf, yn eiddo y Gynnadledd, sef y llyfrau ag y talwyd am danynt o'r casgliadau a wnaed yn gyffredinol, ac y fod dymuniad ar Lywydd pob Cangen eu danfon i Gynghor y Gynnadledd nesaf yn Merthyr. Un rheswm dros hyn yw, o herwydd anghyfartalwch yn y dyledion oedd ar y Cangenau y pryd hyny, ac o ganlyniad bod ffrwyth diwydrwydd a ffyddlondeb rhai Cangenau yn aros yn meddiant ereill annheilyngach o honynt; wrth eu casglu ynghyd, a'u bod yn eiddo y Gynnadledd, bydd eu gwerth at wasanaeth y *Gynnadledd* yn ol penderfyniad ei *Chynghor.*

Rheswm arall dros hyn yw, y gellir fel hyn grynhoi yr holl *gyfrolau* o'r UDGORN a'r *Star*, pan, yn y sefyllfa wasgaredig, yr *odd* rifynau yma a thraw, nid ydynt o nemawr werth mewn cyferbyniad i'r hyn a fyddai *cyfrolau* o honynt. Os gwerthodd y dosparthwr beth o'r *stock* oedd ar law cyn y 3ydd o Orphenaf, ar ol hyny, y mae hyny i'w gyfrif gyda y gweddill a adewir ar law o'r llyfrau hyny. Os oedd peth o'r *stock* hyny wedi ei wasgaru neu ei roddi, o hyny hyd yn awr, heb fod gobaith o gael tâl am dano, hysbysed y Llywydd hyny, a pha fodd y bu, yn y Cynghor. Hollol annhrefnus fyddai i ddosparthwr rifo y llyfrau oedd ar ei law *cyn* yr amser a nodwyd, at y rhai sydd yn sefyll ar ol yr amser hwnw, i wrthgyferbynu y ddyled, o herwydd talwyd am y rhan flaenaf eisoes drwy gasgliadau cyffredinol, eithr y rhai olaf a berthynant i'r Gangen ei hun.

Yn nesaf, sylwn, os iawn ddeallwn, fod pob Cangen yn gyfrifol am ei llyfrau, mai eu gwas hwy, o'u *dewisiad* hwy, yw y *Dosparthwr*, ac nid o'n dewisiad ni; o ganlyniad pwy ond y Gangen a ddylai foddloni eu hunain o barthed i'w holl drafodaeth ag ef. Rhesymol hyn ar yr egwyddorion yna. Ac felly, oni ddylai Llywydd pob Cangen ofalu ar fod *llyfrau* cyfrifon ei dosparthwr yn dangos cyfiawnder, ac nid boddloni i *ddywediad* neb ond hyny. Nid ammheuaeth am y dosparthwr a'n cymhella i hyn, eithr gan mai hyn yw y gyfraith, yna hyn yn unig sydd gyfiawn. "Dywedwch chwi fod hwn yn onest, a bod y llall yn ddyn gonest," ebe Indiad rhyw dro wrth ddyn gwyn; "ond," ebe fe, "*you watch 'em!*" Ac, meddwn ninnau, mae dyn gonest yn hoffi cael ei wylio. Gwylwyr dros yr eglwys yw y *Llywyddion.* Gan fod y Saint yn gyfrifol, teimlent yn fusnesol yn y peth, ond mewn trefn serch hyny. Na fydded esgeulusdod gofal y Llywydd dros y dos-

parthwr achosi i'r Saint ymyraeth â'r peth, na rhoi lle i neb drwgdybus allu credu fod dim annhrefn yn nosparthiad y llyfrau. Y gyfraith yw, fod dau i edrych dros y llyfrau bob chwarter, a gweled fod y *stock* ar law y chwarter hwnw, os dim, yn gyfartal i'r gofyniad, ac os nad yw, cael allan beth yw yr achos. Pe gwnelsid hyn, ni fyddai perygl myned i ddyled; heb hyn, wyddis deuir o hono byth! Craffer! *cofier*!! a GWNELER hyn!!! At y llyfrau sydd ar law ar ol yr amser uchod y cyfeiriwn yn yr hyn ddywedasom yn ddiweddaf cofier, a'r drefn i weithredu o hyn allan, o barthed i bob llyfrau, yn y Gangen. Pe talai pob un am ei lyfr ei hun, yna ni fyddai dyled ar y Gangen yn bosibl ar ol hyn. Ac o bob peth câs, gwareder ni rhag "dyled y Gangen" neu "ddyled y Gynnadledd!" Alltudier y fath frawddeg allan o'n cyffes ffydd mor gynted ag y galler!

Am UDGORN SEION, dywedwn ei fod yn rhâd iawn am geiniog yr un, ïe, yn rhatach i'r prynwr nag i'r gwerthwr. Ei gylchrediad yn unig a alluoga ei werthiad mor rhâd. Os lleiheir ei gylchrediad, bydd yn rhaid codi yn ei bris. Pa un a ddewiswch, frodyr? Cwyna rhai eu bod yn methu gwerthu yr oll a dderbyniant. Wrth y cyfryw dywedwn, gwnewch yr oll a alloch i agoryd llygaid ereill i weled eu llesâd eu hunain drwy ei dderbyn. Sicr yw y gwna iddynt fwy o les nag a allant wneyd â'r *geiniog* mewn un ffordd arall. Nid y'm am i neb feddwi fod gorfodiaeth ar neb i'w gymmeryd, oni ddeallant fod eu llesâd eu *hunain* a llesâd eu *plant* ar eu hol, yn eu gorfodi i'w dderbyn—ei *ddarllen* yn ystyriol, ac i DALU AM DANO yn ewyllysgar. Ar ol i chwi ryddhau eich cydwybodau oddiwrthynt, ni wyddom am well ffordd i'w hadferyd o'r tywyllwch hyny, nâ'u gadael hebddo nes y teimlant eu newyn. Bydd colled dwbl i neb wrthod cymmeryd yr holl gyfrol ar ol ei dechreu—nid yw hyn yn gyfiawn—hysbyser hyn i bawb wrth ei dechreu. Anallu yn unig a gyfiawnha neb i wneyd hyn; ac os hyny, dylai ymdrechu cael arall i gymmeryd ei le. Nid yw rhifynau o unrhyw lyfr na chyhoeddiad yn bethau ag y gellir eu cymmeryd na'u rhoi heibio pan y mynir gydag unrhyw blaid, mwy nâ'r Saint. Nid y'm am i'r Saint na'r Llywyddion ystyried eu hunain o dan faich na gormes o barthed i unrhyw lyfrau, na dim arall yn yr eglwys hon. Ewyllys rydd yw ei phrif, ïe, ei *hunig* gymhellydd i bob gweithrediad. Ffeithiau a ddangosant pwy sydd yn iawn brysio yr egwyddor nefol

hon, drwy ei hiawn ddefnyddio! Siaradwn yn blaen ar hyn, o herwydd cyfarchwn ddoethion, dynion egwyddorol, fel na raid cymhell o hyd. Dechreuir cyfrol o'r UDGORN gyda'r hanner blwyddyn ddyfodol: dymunwn wybod pa nifer a allai pob Llywydd werthu o'r gyfrol nesaf, ac nid yn unig pa nifer o *rifynau* a *ddechreuant* gymmeryd, ond pa nifer o *gyfrolau* a allant *dalu* am danynt! Anfoner o hyny allan, y nifer hyny yn *unig*, a dysgwylir na chlywir son am "ddyled Cangen" na "dyled dosparthwr" byth wed'yn. A ofala pob Llywydd anfon hyn i'r *Golygydd* ac i'r *Dosparthwr* mewn pryd? Canys â'r Llywyddion yn unig y mae a wnelom ni yn y peth hyn.

Hefyd, y *Millennial Star* sydd gyhoeddiad rhy adnabyddus i fod eisieu i ni ei ganmol; gwyddoch y daioni a gawsoch drwyddo. Onid yw yn werth talu am yr oll a ddaw atoch o hono? Na ellir ei gael heb dalu sydd hunan-eglur! Os oes mwy o hono yn myned i rai manau nag a werthir yn awr, ni wyddom am well ffordd nag ymdrechu gwerthu yr oll o'r *gyfrol hon*, ac yna anfon mewn pryd pa nifer a ymofynir y gyfrol nesaf. Nid yw *odd* rifynau yn cael eu hystyried mor werthfawr â *chyfrolau*, a gwell casglu cyfrolau drwy gyfnewid rhifynau o amrywiol fanau ar y diwedd. Cofier mai cynnyddu eu gwerth y mae llyfrau y Saint, ac nid lleihau fel braidd pob llyfrau ereill, yn ol cynnydd eu hoedran.

Newcastle St., Merthyr. D. JONES.

YR UNIG FFORDD I FOD YN GADWEDIG.

MAE y pwnc yma yn un ag sydd o'r pwys mwyaf, a dyledswydd pob dyn yw chwilio drosto ei hun am yr unig ffordd. Mae yr Iachawdwr wedi dweyd, "Myfi yw y ffordd, y gwirionedd, a'r bywyd." Gwelwn mai *ffordd* yw, ac nid *ffyrdd*. Hefyd, "cul yw y ffordd sydd yn arwain i'r bywyd, ac ychydig yw y rhai sydd yn rhodio ar hyd-ddi." Mae miloedd yn ein gwlad yn cymmeryd arnynt i ddysgu y ffordd i fod yn gadwedig, yn ol eu gwahanol ddychymmygion. Ond dangoswn ninnau, yn fyr, yr unig ffordd i fywyd, fel y canlyn:—

Y pethau cyntaf, er i ddyn ddyfod i'r ffordd hon ydyw, credu yn Nghrist, edifarhau am ei bechodau, cymmeryd ei fedyddio gan

un o Henuriaid Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, a thrwy arddodiad eu dwylaw hwy, derbynir yr Ysbryd Glân. Pwy bynag a wna gymmaint â hyn, a gaiff wybod ei fod wedi dyfod i ben y ffordd. Yr egwyddorion hyn yw y rhai sydd yn dechreu dyn yn Nghrist Iesu; ac ni ddichon neb ddyfod at y Tad, medd yr Iesu, ond "trwof fi." Mae dyn pryd hyn yn dechreu dyfod yn etifedd i Dduw, ac yn gyd etifedd â Christ. A phwy bynag a ddaw fel dyn bach trwy yr ordinhadau hyn, rhoddir tystiolaeth iddo gan Dduw, megys i ninnau. Yna ar ol dyfod mewn i'r Eglwys, y peth cyntaf sydd gan ddyn i'w wneyd yw, gweddïo a gwylio yn wastadol. Yn ail, ymdrechu dyfod i adnabod llywodraeth yr Offeiriadaeth;—rhoddi gwrandawiad, fel dyn bach, i'r rhai hyny sydd yn dal yr Offeiriadaeth; canys mae y cyfryw yn gyfryngau gan Dduw, i gyflwyno gwybodaeth i'w Saint. A boed i bawb gofio mai *plant* fyddant, ie, yn mhen pum mlynedd. Mae llawer yn yr Eglwys hon er ys deg, pymtheg, ugain, neu ragor o flynyddau, ac wedi byw yn ffyddlawn, gan gadw gorchymynion Duw, trwy yr holl brofedigaethau ag y maent wedi myned trwyddynt, ac etto yn ystyried eu hunain megys plant bach, yn gwybod *dim*, mewn cymhariaeth i'r hyn sydd etto yn ol i blant Duw. Wedi i ddyn gael ei eni o ddwfr ac o'r Ysbryd, mae yn dechreu tebygoli i'w Dad; ac nid yw ei Dad yn foddlon hyd nes y daw yn Hollwybodol, megys ag y mae Ef ei hun. Gall dyn yn yr eglwys hon ennill iddo ei hun goron dragywyddol yn Nheyrnas Dduw! Ac O! frodyr, llawenhewch, am fod Duw wedi cymdeithasu â dynion yn yr oes hon, ac wedi sefydlu ei drefn ogoneddus ar y ddaear, er iachawdwriaeth i'w bobl, a chwithau yn gwybod hyn. Nis gall holl ddoethineb y byd, nac holl allu uffern eich gorchfygu, tra y byddoch yn gwneyd eich dyledswyddau; cewch Ysbryd Duw i'ch goleuo, ac i'ch harwain ar hyd y ffordd i bob gwirionedd; canys ar hyd y ffordd *hon* mae y gwirionedd yn dyfod yn barhaus. Ac fel y mae dyn yn myned ar ei daith ar y ffordd hon, mae cyfiawnder Duw yn cael ei ddadguddio o gam i gam, ac o ffydd i ffydd, nes y mae y ffyddawn yn barod i waeddi, "Dyro i ni drachefn a thrachefn o orfoledd dy iachawdwriaeth."

Hefyd, bydded i bawb gofio, pan y maent yn dyfod i mewn i'r Eglwys hon, eu bod yn dyfod i ysgol ddwyfol, a bod Duw yn rhoddi hefyd hyd y gadwyn i'r diafol er profi pawb—cant eu

gwrthod gan eu perthynasau anwylaf, a chan eu ffryndiau goreu, a thylwyth eu tŷ eu hunain a droant weithiau yn elynion penaf iddynt. "Chwi a fyddwch gâs gan bawb er mwyn fy enw i," medd yr Iesu, "o herwydd pe byddech o'r byd, y byd a garai ei eiddo," a'r "neb a ewyllysio fyw yn dduwiol yn Nghrist Iesu, a erlidir." Ond bydd yr holl wg, y gwawd, &c., &c., megys *dim* yn eich golwg, mewn cymhariaeth i'r dystiolaeth fydd yn eich meddiant, ynghyd â'r bendithion lliosog a fwynhewch drwy y cwbl.

Yr ydym wedi dangos rhai o'r pethau sydd gan ddyn i'w credu ac ufyddhau iddynt, er bod yn gadwedig. Etto, y mae gan ddynion i gredu fod Joseph Smith yn Brophwyd i Dduw, a bod "Llyfr Mormon" yn wirionedd; hefyd, fod Brigham Young (ac nid Sidney Rigdon) yn olynwr i Joseph Smith, ac ei fod hefyd yn Brophwyd, Dadguddiwr, a Gweledydd i Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf. Mae rhai o ganlynwyr Sidney Rigdon wedi llechu yn yr Eglwys yma er ys blynyddau; ond diolch i Dduw, eu bod yn diflanu; gweithredir tuag atynt gyda llaw gadarn. Diolched yr holl Saint am gael gwared o honynt.

Dyledswydd pob swyddog yn nheyrnas Dduw, yw troi ei galon, ei deimladau, a'i serchiadau, at ei Llywydd; ac megys yr ydych yn ceisio am Ysbryd yr Arglwydd, i'ch galluogir i wneuthur ei ewyllys; ac felly, gyda'r un awydd, y dylech geisio am ysbryd, ewyllys, a golygiadau eich Llywydd, er gwneuthur yr unrhyw gyda phob gostyngeiddrwydd calon, ïe, yn fwy felly, oblegid eich bod yn dal swydd gyfrifol a dyrchafedig. Os ydych am fod yn debyg i'ch Meistr mawr, na cheisiwch byth wneuthur eich ewyllys eich hunain, eithr ewyllys yr hwn sydd fwyaf. Y dyn hwnw na thry ei galon yn gwbl at ei Lywydd, fel ei gynghorwr uniongyrchol, nis gall gael gallu i lywodraethu, a rhoddi dylanwad er iachawdwriaeth i'r bobl. Nid yw Offeiriadaeth Duw yn arddel un egwyddor arall o lywodraeth, oblegid ei bod yn berffaith, a gofynir perffaith ufydd-dod iddi, gan bob deiliad, pa un bynag ai uchel ai isel, cyfoethog neu dlawd; pe amgen, nis gallai cyfrifoldeb orphwys lle y perthyna, a phan gymmero dyn arno yr hawl i wahaniaethu oddiwrth ei lywodraeth Ef, y mae yn cymmeryd arno yr hawl o fradychu llywodraeth Duw, a'i gosod yn agored i ddylanwad marwol a gwrthwynebol, yr hwn ydyw gallu y diafol. Mae llawer yn dyfod i fewn i'r Eglwys hon, ac yn rhedeg yn dda am rai blynyddau; yna, dechreuant

gasâu eu brodyr, gan ryfela yn erbyn yr Offeiriadaeth. Cofiwch, "Pob un sydd yn casâu ei frawd, lleiddiad dyn yw;" a chwi a wyddoch nad oes i "leiddiad dyn fywyd tragywyddol yn aros ynddo."

Gall dynion yn yr Eglwys hon ddyfod yn freninoedd ac yn offeiriaid, ïe, yn Dduwiau hefyd, os parhant yn ffyddlawn. Ac o'r ochr arall, os na fydd iddynt barchu yr Offeiriadaeth, ac *ufyddhau* iddi, byddant yn sicr o fyned yn gythreuliaid, ac yn elynion i Dduw, megys eu tad *Lusiffer.*

Rhybyddiwn yr holl Saint i fod yn wyliadwrus yn y dyddiau hyn, a phrofi yr ysbrydion ai o Dduw y maent ai peidio. Byddwch yn addfwyn wrth ddysgu y rhai gwrthwynebus, ac na chyffrowch, rhag wrth hyny y derbyniwch o'u hysbryd. Byddwch ddoeth tuag atynt, er ymdrechu eu cael i edifeirwch, ac i gydnabod y gwirionedd.

Dymunwn ar Lywyddion y Cynnadleddau wneyd pob ymdrech i gael Henuriaid i fyned allan i bregethu yr efengyl, canys mae y tymmor yn hyfryd. Yr wyf wedi trafaelu trwy amryw siroedd yn ddiweddar, ac O, mor hyfryd yw yr olwg sydd ar y maesydd! y mae'r cynauaf yn fawr iawn, a'r gweithwyr yn anaml. Gweddiwn am weithwyr i fyned allan i'r cynauaf. Mae argoelion am gnwd toreithiog y tymmor hwn. Mae fy ngweddi ar Dduw, y Tad tragywyddol, i fendithio yr holl Eglwys yn Nghymru, a bydded ei Ysbryd Glân ef yn dywalltedig arnoch, yn enw Iesu Grist. Amen.

WILLIAM S. PHILLIPS.

14, Castle St., Merthyr, Mehefin 1, 1853.

LLYTHYR AT Y LLYWYDD W. S. PHILLIPS.

Dinas y Llyn Halen Fawr, Ionawr 31, 1853.

ANWYL FRAWD W. S. PHILLIPS,—Yr wyf wedi anfon atoch amryw lythyron, a deallais wrth lythyr John Parry at ei dad, eich bod wedi eu derbyn. Ni chefais un linell oddiwrthych chwi; ond mae pob peth yn dda. Mae mwy o eira wedi disgyn y gauaf hwn, nag y mae neb o'r mynyddwyr yn gofio; mae hyny wedi attal y mail dwyreiniol er Tachwedd hyd ddydd Llun diweddaf, pryd y daeth dau gerbyd i fewn i'r Ddinas, trwy eu llusgo ar

groen eidion dros yr eira, am dros gant o filltiroedd o'r Ddinas. Mae yr eira wedi ein hamddifadu o lawer o newyddion tramor y gauaf hwn. Mae mail California wedi cael cryn lawer o eira hefyd, er hyny daeth hwnw i fewn heb fod yn mhell iawn o'i amser. Mae llawn cymmaint o eira wedi disgyn yn y Dyffryn, os nad mwy, ag a fu er pan mae'r Saint yma, ond ei fod yn toddi ffwrdd yn ebrwydd; oddeutu naw diwrnod yr arosodd fwyaf yn y Dyffryn, ac yn y cyfryw amser yr oedd yr heolydd yn llawn o bobl yn cyflymu ar hyd a lled y ddinas. Bum allan ar y rhew a'r eira mwyaf a wnaeth yma eleni, ac ni theimlais mo hono mor oer yma ag y teimlais yn yr hen wlad. Mae yr anifeiliaid yn dod yn mlaen yn dda allan trwy y gauaf, oddieithr dros y naw dydd uchod. Mae yn dywydd hafaidd hyfryd yma yn awr er ys tua pythefnos, a phawb yn darparu yn brysur iawn erbyn y gwanwyn. Y prif waith cyhoeddus yn bresennol, yw adeiladu y mur oddi amgylch y Temple Block; siaradir am ei orphen yn fuan, ynghyd â chael y Deml dan dô erbyn y gauaf nesaf. Pa un a wneir hyny, sydd yn ymddibynu yn hollol ar pa un a ddaw y Saint i'r maes â'u holl nerth i'r perwyl hyny ai peidio ; nid yma yn unig, ond trwy yr holl fyd. Cofied pawb sydd ag eiddo ganddynt, fod Duw yn dysgwyl iddynt dalu cyfran o hono i adeiladu Temlau a Chyssegrfeydd i'w enw ar y ddaear yn yr oes hon. Y mae y newyddion mwyaf dymunol am lwyddiant buddugoliaethus yr Efengyl trwy yr holl ddaear, yn dyfod yma o dro i dro. Mae y gair ar led yma, fod dau cant a hanner o enwau personau wedi eu rhoi i lawr yn bresennol, i'w danfon ar genadiaeth y flwyddyn hon ! Gwae i'r hen Babilon fydd hyn ! !

Tra mae yr Henuriaid yn adeiladu teyrnas Dduw yn mhlith y ddaear, mae y Saint yn adeiladu a sicrhau teyrnas Dduw yn Nyffrynoedd Ephraim, o dan gyfarwyddyd y dyn goreu ar y ddaear, sef ein hanwyl Lywydd Brigham Young, Apostol, Prophwyd, Gweledydd, a Dadguddydd y Duw byw, i wir Eglwys Crist ar y ddaear. Mae y Saint yn lledaenu eu terfynau ar hyd a lled y Diriogaeth hon, gan adeiladu trefydd a dinasoedd newyddion: annhraethol yw y gorchestion a gyflawnir gan y Saint yma. Dyma y lle goreu dan haul i ddyn a dynes gonest a diddiogi, i gyfoethogi eu hunain yn dymmorol ac ysbrydol. Ac O, na fyddai yr holl Saint ffyddlawn yma yn bresennol, iddynt gael rhan o'r pleserau a'r hyfrydwch a fwynhawn yn y *parties* yn

awr ac eilwaith; ond yn fwy na'r cwbl i gael rhan o'r lles, yr adeiladaeth, a'r dyddanwch a gawn trwy wrandaw Apostolion a Phrophwydi yn ein dysgu, mewn modd hyawdl a medrus drosben. Mae y Saint ddaeth drosodd yr un pryd â mi yn fyw ac iach i gyd, ond eu bod wedi gwasgaru ar hyd y dinasoedd, yn ol cynghor. Gwaith cartrefol yw yr hyn mae y bobl yn ymestyn ato â'u holl egni; ac yr ydym yn llwyddiannus iawn yn ein hymgais. Byddwn yn fuan yn medru gwneyd yr oll fydd arnom eisieu o fewn y Diriogaeth; y mae Duw yn gadael ei fendith ar bob peth a ymaflo y Saint ynddo. Mae pob peth yn dda a llwyddiannus trwy y Diriogaeth. Dysgwyliwn lu o Saint adref o bedwar cwr byd, yn y flwyddyn hon, gyda'u haur a'u harian, peiriannau a gwerthfawr bethau o bob math gyda hwy er adeiladu Seion.

Mae rhan o'r peiriant siwgr yn cael ei osod ar y Temple Block, i fod yn weith-dŷ i'r gofiaid am yr amser presennol, ond fe'i symudir i Provo yr haf nesaf, lle y mae gweithfa siwgr i fod. Mae y Cymry sydd yma yn dod yn mlaen yn dda. Hysbyswch y brodyr D. Jones, T. Jeremy, a D Daniels, fod teulu pob un o honynt yn iach ac wrth fodd eu calon. Yr wyf finnau wrth fodd fy nghalon; dyma le rhagorol sydd yma. Mae y bobl yn dweyd fy mod yn pesgu, ac yn siwr, yr wyf yn teimlo fy mod yn bwfflyd fy hun hefyd.

Fy nghofion atoch chwi, ac at y Saint anwyl yna, ac at fy hen ffryndiau. Llwyddiant i chwi dreiglo teyrnas Dduw.

Yr eiddoch yn y cyfammod newydd a thragywyddol,

ELIEZER EDWARDS.

Y PLENTYN DALL.

(Efelychiad o Saesneg Mrs. Hemans.)

FY Mam! fe ddywedir mai dysclaer yw'r sêr,
  Ac mai glâs yw yr wybren fawr fry;
Breuddwydiaf am danynt bob dydd a phob nos,
  A thybiaf hwy'n debyg i chwi.
Nid allaf â'r uchel wybreni byth gwrdd,
  A'r sêr ni siaradant â mi;
Ond yr hoff feddylrychau am danynt a gaf,
  A'u lluniant yn debyg i chwi.

Am y wlad wynfydedig breuddwydiaf o hyd,
  Ond yr achos o hyny ni wn;

A phan 'rwyf yn clywed eich llais, tybiaf fi
 Fod nefoedd yn debyg i hwn.
Pan wasgir fy nghalon brudd at eich un chwi,
 Maddeuir fy ffoledd i gyd;
Rhyw bleser tra hyfryd a leinw fy mron,
 A Nef ydyw hyn yn fy myd.

O, mam! a faddena y Bôd mawr sydd fry,
 Fy meiau, fel ag y gwnewch chwi?
A gymmer Efe m gofal?—Oes cariad gan Dduw
 At blentyn sy'n ddall fel myfi?
Na âd fi, mam anwyl, byth wrthyf fy hun,
 Tyr'd genyf drwy angeu a'i fraw;
Eich merch ddall arweiniwch i'r orsedd wèn fawr,
 Gan aros yn yr entrych gerllaw.

AMRYWIAETHAU, &c.

Dywedir fod Amherodres China, yr "amherodraeth nefolaidd" fel ei gelwir, yn Gristionoges, ac fod ei gwr mor agos i fod yn Gristion ag oedd Agrippa gynt, o leiaf!

Hysbysa Newyddiadur Americanaidd fod mwy na chymmaint arall o ddrwg-weithredoedd yn cael eu cyflawni yn "New York," yn ol cyfartalwch y trigolion, nag a gyflawnir yn Llundain. Pwy ond yr Hollwybodol a ŵyr faint yw hyny?

Ganed i'w Mawrhydi, yn ddiweddar, fab bach arall, ac i'w deiliaid Dywysog newydd i ychwanegu y llu.

"Rhuodd y tarw fel taran, rhedais innau fel mellten; ac wrth neidio dros y clawdd fel syrthiad sêr gwibiog, rhwygais fy nghlôs fel pe dacthai y nef a'r ddaear ynghyd," ebe llais dychrynedig dihyryn yn yr awel, pan na welid ond blaen cwt ei got yn syth o'i ol.

Gwnewch ddefnydd o gyfaill gyda llawer o ochelgarwch; nac ymddiriedwch cyn yr adwaenoch ef yn dda; canys llawer a gymmerant arnynt fod yn gyfeillion, ac a ddefnyddiant weniaith fel gorchudd i guddio eu calonau twyllodrus rhag dynion.

Taliadau o Mai 27 hyd Mehefin 3.—Sir Fflint, £1 12s; Sir Fôn, 15s; Sir Ddinbych, £1 10s; Troedyrhiw, 4s; Pendarren, 4s; Pontypridd, 7s 2c; Caerdyf, 14s; Pontfaen, 4s; Cap Coch, 14s; Georgetown, 12s; Llanfabon, 3s 7c; Ffynnon-Tydfil, 4s 7c.—Cyfanswm, £7 4s 4c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 24.] MEHEFIN 11, 1853. [Cyf. V.

DIRGELEDIGAETHAU I'R SAINT!

Dirgeledigaethau i'r Saint fyddant y pethau mwyaf derbyniol, a'r mwyaf llesol, ac hefyd y mwyaf dyddorol ganddynt, debygwn. Y mae rhai Saint, o'r ochr arall, yn dysgu *dirgelwch* mawr i'r byd rai prydiau; a thrwy ffeithiau gweledig yn eu buchеddau hwy, yn profi y posiblrwydd o'r hyn oedd yn anhygoel iddynt gynt; sef, y fod yn *bosibl* mwynhau doniau nerthol yr Ysbryd Glân yn yr oes hon, ac ymollwng i gyflawni pechodau wedi hyny! Da fuasai genym ni ped arosasai y *dirgelwch* hwn yn nghudd yn fythol i'r byd, a diau mai da iawn fydd gan y rhai a'i dadguddiodd i'r byd, hwyr neu hwyrach, pe nas profasent hyny iddynt. Y dirgelwch ag sydd yn peri syndod mawr i'r byd yw, paham a'r nad yw y Saint yn byw yn ol eu proffes—pa fodd y dichon y rhai a gawsant adnabyddiaeth o Dduw, mwynhad o faddeuant pechodau, a chip-olwg ar ardderchogrwydd yr iachawdwriaeth fawr yn Nghrist, i lithro yn ol i'r byd, ac yn ymollwng i'w wyniau a'i chwantau. Ac yn wir, nid syndod bach a bara hyn i ninnau ychwaith, pan ei hiawn ystyriwn; a chredwn, os oes rhyw beth yn peri syndod i deulu y nef, mai hyn yw—gweled y rhai y'nt yn etifeddion y nefoedd, a'i holl ogoniant, yn ei amser, mewn addewid; a'u bod yn *gwybod* hyny, drwy seliad Glân Ysbryd yr addewid hyd bryniad y pwrcas—gweled neb o'r cyfryw yn troi eu cefnau ar yr oll o hyny; ïe, yr oll sy'n werth ei gael, ac yn ei le, yn ymfoddloni ar yr hyn ag y byddai yn elw iddynt fod hebddo! Uwchben y fath druan, pwy a all beidio synu a thost-

urio? Eithr da yw dweyd mai anfynych eu gwelir; y fath hymodion, goreu po anfynychaf.

Credwn mai y dirgeledigaethau goreu a allwn ddysgu i'r Saint yw, i fyw yn dduwiol yn ol cyfarwyddiadau eu crefydd o ddydd i ddydd, yn mhob man a phob amser; o herwydd, felly yn unig y mwynhant "lawenydd mawr yr Ysbryd Glân," yr hwn fydd felysach iddynt nâ dim a all dyn hebddo ei ddweyd wrthynt. Dywedasom hyn lawer gwaith, a phrofodd Duw wirionedd y ddysgeidiaeth i foddlonrwydd pob un a'i gwnaeth; etto, y mae tueddiad yn y meddwl dynol i lygredigaeth, ac i anghofio ei lesbad penaf; am hyny, cyffrown feddyliau puraidd y Saint trwy ddwyn i'w cof y dirgeledigaethau mwyaf cymhelliadol i dduwioldeb; canys "Duwioldeb sydd fuddiol i bob peth, a chanddi addewid o'r bywyd hwn, ac o'r hwn a ddaw;" felly, yr hwn a feddo fwyaf o dduwioldeb, yw yr hapusaf a'r cyfoethocaf o bawb; am hyny, y ffordd oreu i ymgyfoethogi yn hyn yw, drwy ymwadu ac ymwrthod â phob peth ag sydd yn groes i feddwl ac ewyllys Duw: os felly, i'r graddau hyny cawn ei Ysbryd ef, yr hwn yn ei ymarddelwad arnom, sydd yn ein santeiddio, neu yn creu delw Duw arnom, yr hyn yw duwioldeb, sef *Duw-iol-debyg*.

O bob dysgeidiaeth a gawsom erioed, cael ein dysgu pa fodd i fod yn *dduwiol* yw y werthfawrocaf, yr oreu, ac hyderaf yr un fwyaf blasus. Trwy ddaioni Duw yn anfon dysgawdwyr atom, a ddysgwyd ganddo, y cawsom ninnau y fawr-fraint hon. Y ddysgeidiaeth hono a brofir yn ddwyfol i chwi drwy fwynhad o ddwyfol fendithion yn eich ufydd-dod iddi. Yma gwelir un o ddirgelion teyrnas Dduw i chwi na ddealla y byd am dano! Synant paham mae y Saint mor awyddus am ddysgeidiaeth o hyd; ni wyddant mai dyma y ffordd y mae Duw yn eich maethu chwi â "bara y plant," ac â phob bwyd yn ei bryd, fel y cynnyddoch ar ei ddelw. Oni allwch chwi amlygu y dirgelwch hwn iddynt hwy? Gallwch yn ddiau trwy eich ufydd-dod i'r ddysgeidiaeth a gewch o'r ffynnonell iawn—trwy iddynt weled ei ffrwythau hi yn eich bucheddau duwiolfrydig—eich caredigrwydd a'ch gostyngeiddrwydd, ynghyd â'ch taerineb gyda hwythau i'ch dilyn chwi. Dyma y ffordd sicr i gael o ffafr Duw yn barhaus, ac i gael myned i'w bresennoldeb bytbol.

Cofiwn mai gwreiddyn ein tyfiant, wedi dyfod i'r eglwys hon, a'r maeth sydd yn ein cynnyddu, sy'n deilliaw trwy weddio Duw,

o galon gywir am ei ysbryd ef, heb yr hwn anmhosibl yw i neb grefydda yn iawn yn yr eglwys hon, ac ni cheisia neb yn hir ychwaith. Nid nythfan i ragrithwyr y ddaear yw hon, eithr lle yn *unig* i'r rhai aydd am wasanaethu Duw â'u holl galon. Os esgeulusir gweddio yn y dirgel, buan y diflasa y weddi deuluaidd, ac yna bydd y cyrddau cyhoeddus yn fwy annymunol, naill ai yn rhy hir, marwaidd, neu yn rhy fynych; hawdd fydd boddio y gydwybod i esgeuluso ambell un; ac o radd i radd, os na cheir bywyd trwy weddio am dano, hawddach hawddach fydd esgeuluso cyrddau a dyledswyddau ereill o un i un, nes myned i dywyllwch, a braidd yn ddideimlad o'r perygl. Saint hynaws, arswydwn rhag y llithrigfa yna, fel y ffordd i ddystryw; a chofiwn nad yn ein nerth ein hunain y crefyddwn, nad i ni ein hunain y crefyddwn, nac i ddynion, ond mai peth yw crefydd bur ag sydd yn cylymu dyn wrth ei Dduw drwy sugn-dynfa ei Ysbryd Glân. Os bydd arnom eisieu bwyd ysbrydol, awn at fwrdd ein Tad yn y dirgel, ac yn ei eglwys, ac yn ein holl ddyledswyddau, fel y rheda ein plant ni atom ninnau, a chawn ddogn dydd yn ei ddydd ganddo. Dyma y ffordd i gael mwynhau ychwaneg o ddirgeledigaethau ei deyrnas tra fyddom *yma*; ac O, mor felys fydd, pan elom i Seion, na fydd raid *yno* ddysgu y gwersi a allasem ddysgu yma,—i gofio, na rwystrodd ein hesiamplau ni mo neb i ddod i eglwys Dduw, na'n rhwystro ninnau i gael breintiau a bendithion y ffyddloniaid yn nheml Dduw, ac yn nghynnulleidfa yr Arglwydd.

Saint hynaws, ymarddelwed ein crefydd santaidd arnom nes ein dwyn i'r unrhyw ddelw â hi ei hun;—cadwer ei holl orchymynion, a glyner wrth ei Hawdwr drwyddi, yn barhaus. Gwir fod rhai rhwystrau wedi bod ar ffordd rhai i wneyd a ddymunent, ond cyd-lawenhawn â chwi oll yn awr, canys y maent wedi cael eu gyru o'ch ffordd, fel peiswyn o flaen corwynt;—mae yr offeiriadaeth sy'n eich arwain chwi mor ddilwgr a phur ag egwyddor ein Tad nefol. Nid yw llygriad yr offerynau a'u dalient yn ei llygru hi, na'r cam-ddefnydd a wnelo dyn o honi yn ei gosod hi yn annheilwng o'n hymddiried wed'yn. Y mae yr eglwys hon yn bur yn ei holl egwyddorion, yn ol ewyllys y Duw a'i pïa—y mae cyfiawnder a thrugaredd, gwirionedd a chariad yn llaw law ynddi. Y mae rhyddid i wneyd, ïe, *cymhelliad* i bob rhinwedd a daioni: ac nid i ddim ond ag sydd yn ol ewyllys Duw, onide ni wyddom

ni ddim am dano. Ac os oes yn rhyw le, mewn rhyw fodd yn yr eglwys hon, unrhyw egwyddor, na dim, yn cael ei ddysgu, ïe, na'i *oddef* ychwaith, yn groes i ewyllys y nef—yn groes i burdeb a santeiddrwydd—yn wrthdarawiadol i les dyn na gogoniant Duw, *yma* nac yn *Seion*, dymunem ei gael allan pa beth yw? pa le y mae? Os nad oes, yna Saint anwyl, awn yn mlaen yn selog, yn hyderus a ffyddlawn, yn y cyflawniad o'n holl ddyledswyddau. Byddwn fyw yn mhob peth fel y gweddai i rai yn proffesu duwioldeb, canys felly *yn unig* y mwynhawn yr Ysbryd Glân. Yn mhlith y drygau ereill ag sydd yn y byd yn arferiad, ac yn niweidiol i'r Saint a'i gwna, crefwn eich sylw at y sylwadau canlynol ar

FEDDWDOD A'I EFFEITHIAU!

Amrywiol yw y deongliadau a geir ar y gair *meddwdod*. Nid yw rhai yn foddlawn cyfaddef eu bod yn feddw tra y gallant gerdded yn gymhwys, ac ereill nad ydynt yn feddw tra y gallant gerdded oll. Rhai a haerant nad y'nt feddw tra y gallant siarad yn eglur: ereill nad meddw tra y siaradant oll. Creda rhai nad yw dyn yn feddw hyd nes y gorwedda ar ei gefn yn y ffos, gan grafangu ar i fyny am y ddaear! Eithr pe caniateid i ni ddeongli *meddwdod*, dywedwn fod pob un yn feddw i'r graddau ag y bo y ddiod feddwol wedi effeithio ar ei deimladau, ei feddwl, neu mewn un modd ar ei gyfansoddiad. Ffolineb i ddyn yw dweyd nad yw yn bwriadu meddwi tra yn yfed yr hyn beth ag y gŵyr yn dda ddigon, mai ei effeithiau anwahanol yw creu meddwdod ar bawb a'i hyfo. Yr unig ffaith a brofa nad yw dyn yn amcanu meddwi, yw ei fod yn *peidio yfed meddwdod*. Yr hwn a feddwa sydd yn pechu yn erbyn Duw—yn erbyn ei frodyr eglwysig, os bydd ganddo rai—yn erbyn ei deulu, os medda un—yn erbyn ei gyd-ddyn, drwy ei esiamplau—yn erbyn ei gorff ei hun, trwy ei niweidio mewn llawer modd; ac yn enwedig, os byth y gwelid un o'r Saint yn y ffos hon, ystyriwn ei fod yn hyny yn bechadur mawr, ac yn gofyn edifeirwch dwys, ac mor gyhoeddus o leiaf â chyhoeddusrwydd ei drosedd hyd y gallo. Frodyr, y mae yr hwn a feddwa, yn tristâu Ysbryd Glân Duw oddiwrtho, i'r graddau y meddwa. Truenus fydd tynghed y truan a ddigia hwnw oddiwrtho nes y dywed Duw, "Gad iddo." Os byth y ceir yn ol, ni fydd heb edifeirwch dwys a phwysig. Ystyriwn hyn,

ynte, tra y mae Ysbryd Duw yn ein meddiant. Purwr a glanhawr yw efe; ammheus yw a ddilyna efe i gyfeillach y meddwon, oddieithr fod galwad cyfreithlawn ac anhebgorol.

Saint bynaws, gwyddoch mai temlau i Ysbryd Duw breswylio ydyw eich temlau chwi. Cofiwn, "os haloga neb deml Dduw, Duw a haloga hwnw." Byddwn lân, pur, megys y mae Efe yn bur, a santaidd ein hymarweddiad; canys ni chaniata cyfiawnder Duw i'r meddwyn, na'r celwyddwr, y godinebwr, yr anghyfiawn, na'r drygionus ddyn, i fyned i mewn i'w deyrnas nefol; a sicr y'm na chaniata dyscyblaeth ei eglwys ddaearol i neb o'r meddwon anedifeiriol, fwy na'r lleill a enwyd, na dim drwg, gael aelodiaeth, llawer llai swydd ynddi yn hir.

Newcastle St., Merthyr. D. JONES.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 339.]

Y DIAFOL a'i angylion, gan fod wedi fforffetu, yn eu hystad gyntaf, bob hawl i fyned i ail ystad gyda chyrff o gnawd ac esgyrn, a chan fod wedi colli y fraint o briodi ac amlhau eu rhywiogaethau, ydynt faleisus ddrwg a chenfigenllyd tuag at y meibion dynion a gadwasant eu hystad gyntaf ac sydd yn awr yn y mwynhad o'r ail, yn ymbriodi ac yn lliosogi eu teuluoedd neu eu teyrnasoedd. Mae yr arch dwyllwyr hyn yn gwybod yn eithaf da am y bendithion a gollasant, a'r rhai y gwelant hwy ddynolryw yn y mwynhad o honynt, sef, y bendithion o wragedd a phlant. Pe gallent hwy dwyllo dynolryw a'u gwahardd i briodi, gwnai hyny foddhau eu dialedd uffernol yn fawr; canys gwyddant y collai pawb felly eu gogoniant addawedig, gan gael eu gadael heb wraig na phlant fel eu hunain, ac heb unrhyw ffordd bosibl i deyrnasu ar hiliogaeth byth gynnyddol.

Y diafliaid, gan fod yn wybodus o'r dinystr tragywyddol a ddeua o anghenrhaid ar ddynolryw, pe gallid eu perswadio i ddileu priodas, a ddefnyddiasant bob dyfais dwyllodrus, er cyflawni eu bwriadau drygionus. Pan na allent lwyddo mewn un ffordd, hwy a dreient un arall; os na allent berswadio yr holl eglwys i roi heibio yr arferiad o briodi, yna hwy a dreient eu ysgîl ar yr offeiriadaeth wrthgiliedig, gan ymdrechu eu gorfodi hwy i fyw bywyd o weddwdod. Y di-

afliaid yn fuan a lwyddasant i gael cyfreithiau wedi eu gwneuthur, er gwahardd yr offeiriaid i ymbriodi. Adeiladwyd gwyryf-dai hefyd, yn mha rai y caethiwid benywod drwy eu hees, ac felly yn cael eu lluddias rhag cyflawni y gorchymyn mawr cyntaf i amlhau eu rhywiau. Y gwrthddrych mawr nesaf gan y Diafol oedd, uno yr Eglwys wrthgiliedig a'i hoffeiriadaeth, â'r awdurdod gwladol; efe a gwblhaodd hyn yn fuan. Cafodd ei hun yn awr wedi ymarfogi â rhwyddineb deublyg. Yr hyn na allai efe gwbl gyflawni trwy y llysoedd eglwysig, a allai yn awr gyflawni trwy gyfreithiau yr awdurdodau gwladol. Yr oedd eisoes wedi llwyddo i ddileu priodas yn mysg offeiriaid a lleianod, a'r cam nesaf oedd gwahardd amledd o wragedd—y gosodiad dwyfol hwnw, ag a fu, yn mhob oes flaenorol o'r byd, mor llwyddiannus yn mhlith santaidd Batriarchiaid, Prophwydi, a chyfiawnion, er dirfawr liosogi pobl Dduw, a'u gwasgaru ar led fel y tywod ar làn y môr. Pe gallasai efe berswadio yr awdurdodau eglwysig a gwladol i unol ymosod ar y gosodiad dwyfol hwn, a'i lwyr ddileu yn yr Eglwys a'r Wladwriaeth, gwnai hyny fawr foddloni ei deimladau dialgar; canys yr oedd yn adgofio yn dda pa faint o niwed a wnaeth Abraham, Jacob, Moses, Gideon, Elkanah, Dafydd, ac amryw Amlwreigwyr ereill, i'w deyrnas. Yr oedd Duw wedi hysbysu ei hun yn Dduw Abraham, Duw Isaac, a Duw Jacob, ac wedi addaw bendithio plant eu gwragedd lliosog a'u hamlhau fel llwch y ddaear. Ac yr oedd Crist hefyd, y gelyn penaf a feddai y Diafol, yn cael ei foddhau gymmaint yn y gosodiad dwyfol hwn, fel ag y dewisodd ddyfod i'r byd trwy linach cyfres faith o Aml-wreigwyr Iuddewig a Phatriarchaidd. Meddyliodd y diafol, gan hyny, roddi lle i'w genfigen tuag at y drefn santaidd hon, ac os byddai bosibl ei llwyr ddileu oddiar y ddaear. Trwy ddylanwad y byd Cristionogol gwrthgiliedig, mae amryw genedloedd wedi eu perswadio i gynnorthwyo y Diafol yn ei ryfel maleisus yn erbyn y gyfundraeth ddwyfol hon; maent wedi gwneyd cyfreithiau i'w gwahardd yn eu plith. Felly y cafodd y drefn hono o amledd, trwy yr hon y sylfaenwyd deuddeg llwyth Israel, ac oddiwrth ba rai y daeth y Messiah, yn ol y cnawd; y drefn hono ag a amlhäai yr had etholedig fel sêr y nefoedd, ac yn mha un y bendithir yr holl genedloedd; y drefn hono trwy ba un y gallai y marw diblant gael bytholi ei enw trwy genedlaethau diddiwedd: y drefn santaidd a dwyfol hono, ïe, felly y cafodd ei

dymchwelyd a'i diddymu gan gyfreithiau dynol a chan awdurdod ddynol. Gwrided y gwrthgilliedig fyd Cristionogol o herwydd ei weithredoedd cysegr-ladradol! Cywilyddied o herwydd ei gyfreithiau cul, cyfyngedig, a dall bleidiol!

Os yw amledd gwragedd yn osodiad dwyfol, paham na wnaeth yr Arglwydd fwy nag un fanyw i Adda? Oblegid fod un yn ddigonol iddo er dechreu y gwaith o boblogi y greadigaeth hon. Mae yr Arglwydd yn gyffredin yn cyflawni ei waith trwy gyfreithiau arfaethol a sefydlog. Cyfraith cenedliad yw y dull sefydledig trwy ba un y mae y gwrrywod a'r benywod wedi cael eu corffoli allan o'r pridd, yn ystod y chwech mil blwyddi diweddaf. Cyn y gallai y gyfraith hon gymmeryd effaith, yr oedd yn angheurheidiol i gyrff anfarwol y pâr cyntaf gael eu llunio mewn modd gwahanol i eiddo cyrff marwol eu hiliogaeth. Gan fod y pâr cyntaf wedi eu llunio trwy offerynoldeb uniongyrchol yr Hollalluog, gallai pawb ereill gael eu lluuio trwy gyfreithiau cyffredinol a sefydlog cenedliad.

Yr oedd gallu gan Dduw i lunio holl drigolion y ddaear yn yr un modd ag y gwnaeth y pâr cyntaf, eithr ei ddoethineb a drefnodd eu ffurfiad trwy gyfraith arall. Yr oedd gallu ganddo i lunio nifer fawr o fenywod i Adda, eithr ei ddoethineb a drefnodd ffurfiad un yn unig fel yn ddigonol i ddechreu y gwaith mawr o liosogiad y rhywiogaethau dynol.

Eithr ai nid yw yr Iesu, pan yn cyfeirio at undeb Adda ac Efa, yn un cnawd, yn trosglwyddo y meddylddrych nad oedd un gwr i gael mwy nag un wraig? Nac yw; yr oedd yr Iesu yn llefaru am y genedl Iuddewig, y rhai oeddynt yn arferol o roddi llythyron ysgar, a rhoi eu gwragedd ymaith; yr oedd ef yn dangos iddynt fod Moses yn goddef i'r cyfryw lythyron gael eu rhoddi, o herwydd caledwch eu calonau; "eithr o'r dechreu nid felly yr oedd." Efe a ddywedodd wrthynt ei fod yn anghyfreithlawn iddynt ollwng eu gwragedd ymaith, oddieithr o achos godineb. Efe "a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch i'r hwn a'u gwnaeth o'r dechreu, eu gwneuthur hwy yn wrryw a benyw? Ac efe a ddywedodd, Oblegid hyn y gâd dyn dad a mam, ac y glyn wrth ei wraig; a'r ddau fyddant yn un cnawd. O herwydd paham, nid ydynt mwy yn ddau, ond yn un cnawd. Y peth gan hyny a gyssylltodd Duw, nac ysgared dyn" (Mathew xix, 4, 6). Mae yr Iesu yma yn amddiffyn dwyfoldeb a pharhad y cyfam-

mod priodasol. Dangosa nad yw y gwr a'r wraig mwyach yn ddau, eithr yn un cnawd. Pa beth ydym yn ddeall wrth fod dau yn dyfod yn un cnawd? A yw yn golygu fod y gwrryw a'r fenyw yn colli eu hunanoliaeth fel personau? Dim mewn un modd. Ni ddygwyddodd amgylchiad felly yn un oes o'r byd. A yw yn golygu eu bod yn dyfod yn un yn unig yn eu drychfeddyliau, serchiadau, a'u meddwl? Nac yw; dweyd y mae y byddant yn un cnawd; sylwch ar y dywediad, "*un cnawd*," nid un meddwl. Ond pa fodd y gall hyn fod yn bosibl? Ateb; Trwy gyfammod cyssegredig priodas, mae y wraig yn rhoddi ei hun yn rhydd a gwirfoddol i'r gwr; nid yw hi mwyach yn eiddo iddi ei hun, ac ni pherthyna i'w rhieni, nac i neb arall; mae hi wedi rhoddi ei hun yn gyfangwbl i'w gwr; hi yw ei amgeledd cymhwys; ei eiddo; ei gnawd, yn gymmaint ag yw cnawd ei gorff ei hun yn eiddo iddo ef: am hyny y dywed Paul, "Felly y dylai y gwyr garu eu gwragedd, megys eu cyrff eu hunain. Yr hwn a garo ei wraig, sydd yn ei garu ei hun. Canys ni chasâodd neb ei gnawd ei hun; eithr ei fagu a'i feithrin" (Eph. v, 28, 29). Er ei bod hi etto yn cadw ei hunaniaeth fel person ar ben ei hun, etto i arall y perthyna, ac nid iddi ei hunan; hi yw ei "gnawd a'i esgyrn ef." Mae yr hwn, gan hyny, a ysgara ei gnawd a'i esgyrn ei hun, "ond o achos godineb, yn peri iddi wneuthur godineb; a phwy bynag a brioda yr hon a ysgarwyd, y mae efe yn gwneuthur godineb" (Mathew v, 32). Yn awr, y gwr ag a achosa i'w wraig ei hun, yr hon trwy briodas yw ei gnawd ei hun, i gyflawni godineb, a ystyrir yn odinebwr ei hun, ac a fernir ac a gondemnir gyda'r godinebwyr; canys ynddo ef y mae'r pechod mwyaf, oblegid iddo orfodi ei gnawd ei hun i gyflawni godineb, trwy ei gollwng hi ymaith. A phe priodai, ar ol ei gollwng hi ymaith, hyny fyddai ychwanegu pechod at bechod; canys, ar ol gorfodi ei wraig i gyflawni godineb, mae yn ddiau y byddai efe yn awr yn cyflawni godineb ei hun. Am hyny y dywed yr Iesu, "Pwy bynag a ysgaro â'i wraig, ond am odineb, ac a briodo un arall, y mae efe yn tori priodas" (Mathew xix, 9). Felly gwelir, fod y gwr a ysgaro â'i wraig yn anghyfreithlawn, er y gall efe aros heb briodi, yn cyflawni pechod cyfartal i eiddo godineb, o herwydd y mae "*yn peri iddi wneuthur godineb*;" ac os prioda efe tra yn y trosedd mawr hwn, efe, wrth gwrs, a briodai yn groes i ewyllys Duw; gan hyny, ni fyddai gan Dduw ddim a wnelai â'i

gyssylltu ef ag arall; o ganlyniad ei briodas, heb fod o apwyntiad dwyfol, a ystyrid yn anghyfreithlawn, ac o ganlyniad yn odinebus, fel pob priodas arall lle nad yw awdurdod Duw yn cael ei gydnabod.

(*I'w barhau.*)

SYLWADAU AR DDYN.

Yn mhlith gwahanol greadigaethau Duw, nid oes dim yn ddiweddar wedi tynu fy sylw yn fwy neillduol nâ chyfansoddiad y corff dynol, ynghyd â'r nwydau neu'r tueddiadau perthynol iddo. Y mae doethineb y Duw mawr i'w weled yn nghreadigaeth dyn, yn ardderchog tu hwnt i fesur. Y mae gosodiad y gwahanol ranau a'r aelodau ag sydd yn gwneyd i fyny ei gorff, i'w canfod mor drefnus ac mor anhebgorol angheurheidiol er dedwyddwch dyn a gogoniant Duw, fel ag y mae yn hawdd i hyd y nod y gwanaf ei amgyffrediadau i ddeall fod gwir angheurheidrwydd am danynt. Y fath gywreinrwydd sydd i'w ganfod yn ngwaith y Peiriannydd dwyfol yn dyrchafu y corff uwchlaw rhodfeydd yr abwydyn, a'i osod ar golofnau symudol, y rhai a'i cluda o'r naill fan i'r llall, i edrych ar wahanol wrthrychau, ac i wybod helyntion y byd, yn ol ei ewyllys ei hunan. Hefyd, y traed, y rhai'n sydd megys isel-feini, ac wedi eu hanrhegu ag arfogaeth o gyrn er eu hamddiffyn yn ei doithiau beunyddiol. Y breichiau a'r dwylaw, mor ddefnyddiol y maent er cyflawni y perwyl gogoneddus oedd gan y Creawdwr mewn golwg, sef llafurio y ddaear, &c. Y ffroen i dderbyn aroglau blodau a phêr-lysiau y maes; y genau i ymhyfrydi yn archwaeth aeron melysion y wlad; y glust i wrandaw lleferydd ei Iôr; a'r tafod i ddadsain ei foliant. Y llygad drachefn, yr hwn a gorona y cyfan—mor ogoneddus ei oruchwyliaeth, mor angheurheidiol ei wasanaeth: efe a edrycha dros yr holl adeilad—efe a'i hysbysa pan fyddo peryglon o'i gylch, ac a ddangosa iddo noddfa fel y rhedo rhagddynt: efe hefyd a'i hysbysa pan fyddo anghen am lanhau y corff, a'i osod yn drefnus yr olwg mewn cymdeithas, a thrwyddo ef y galluogir dyn i edrych ar holl ryfeddodau ac ardderchawgrwydd y greadigaeth. Yn wir, gallwn ddweyd gyda'r apostol Paul, "Yr aelodau a ystyriwn wanaf yn y corff ydynt angheurheidiol" (Cor. xii, 22).

Etto, nid llai gogoneddus yn eu gosodiad ydynt y nwydau neu y tueddiadau perthynol iddo. Credaf fod pob nwyd neu duedd ag sydd mewn dyn yn anhebgorol angheurheidiol er dedwyddwch dyn a gogoniant Duw; ac hebddynt nas gallasid dwyn oddiamgylch fwriadau Duw. Ond, meddai rhywun, yr ydym yn deall fod mewn dyn dueddiadau i chwennych aur ac arian ei gymmydog, ei dir, ei dai, a'i anifeiliaid, &c.; ac megys yn benaf o bob peth, gwelir ef aml bryd megys am luchwino ei wely priodasol. Gwelir dynion drachefn yn casâu ac yn cenfigenu wrth eu gilydd, ac yn aml ni orphena y gyflafan hyd oni thywalltant waed. Ac a ydyw yn bosibl fod tueddiadau o'r fath yma yn anhebgorol anghenrheidiol, er dedwyddwch dyn a gogoniant Duw? I hyn yr atebaf fel y canlyn:—Y mae y priodoleddau hyn wedi eu gosod ynddo er ei gynhyrfu i weithredu mewn achosion cyfreithlawn, fel y derbynio Duw ei ogoniant bwriadol oddiwrtho. Ac y mae pob dyn wedi ei fendithio gan Dduw, i raddau mwy neu lai, â goleuni cynnyddol yn ei ddyfodiad i'r byd (Ioan i, 9), yr hwn a'i galluoga i iawn farnu pa bryd, ac yn mha le, y mae yn gyfreithlawn iddo ymollwng i'w nwydau. Oddiwrth hyn, gallwn ddeall fod dyn yn oruchwyliwr drosto ei hun, ac o ganlyniad i lywodraethu ei nwydau, ac nid ei nwydau i'w lywodraethu ef; oblegid, pan yn y sefyllfa druenus yma, y mae dyn lawer pryd wedi defnyddio y galluoedd a gafodd er cyflawni bwriadau Duw, i filwrio yn ei erbyn. Awgryma yr apostol Iago fod y tafod wedi ei roddi er moliannu Duw, ond ei fod yn aml yn cael ei ddefnyddio er ei felldithio. Mae yn wir fod tuedd mewn dyn i chwennych tir a thai, gwisgoedd ac anifeiliaid, a golud o bob math; ond y mae goleuni rheswm yn ei ddysgu na ddylai amddifadu ei gymmydog o'i eiddo, eithr i lafurio yn ddyfal â'i ddwylaw ei hun, hyd oni ddelo yn feddiannol ar olud ei hunan. Hefyd, y mae dyn, megys pob creadur arall, a thuedd ynddo i chwennych ei ryw; ond dylai fod yn ofalus yn hyn etto, na fydd iddo ormesu ar iawnderau ei gymmydog mewn un dull na modd; oblegid byddai i'w gydwybod, pe gwnelai hyny, ei gondemnio; ond dylai ddysgwyl wrth Dduw am gymhares, a'i hystyried megys y penaf o roddion y nef. Y mae Duw yn casâu ac yn digio, ac y mae yn dysgwyl i ninnau wneyd hyny hefyd. Nid casâu ein gilydd, bid siwr, eithr casâu yr hyn sydd ddrwg ac atgas yn ngolwg yr Arglwydd.

Yn awr, ni a welwn, pe byddai dyn heb fod yn feddiannol ar y priodoledau hyn, y byddai yn anmhosibl iddo gael ei gynhyrfu i gyflawni bwriadau Duw, sef llafurio y ddaear, amlhau ei rywiogaeth, a phoblogi y byd; ffieiddio y drwg, a chilio oddiwrtho. Gwelwn mai trwy effaith yr un nwydau y mae dyn lawer tro wedi troseddu yn erbyn Duw, ag y mae y pryd arall wedi rhyngu ei fodd ef. Mae ynom hefyd duedd i garu, yr hon sydd fel y lleill o'r tueddiadau, yn anhebgorol angenrheidiol er ein huno â'n gilydd, ac er cynnorthwyo ein gilydd o dan wahanol amgylchiadau: ac etto, pe byddai i ni ymollwng yn hollol dan lywodraeth hon, megys y lleill o'r nwydau, byddai yn bosibl i ni gael ein niweidio, gan nad oes dim dealltwriaeth yn y nwydau. Byddai iddi ein cynhyrfu i garu y drwg, pan y mae Duw yn ein hannog i gilio oddiwrtho. Dyweda Paul nad yw yn meddwl yn ddrwg, eithr meddylia yn dda am bob peth.

Gwelwn bellach, yr anghenrheidrwydd sydd arnom o iawn adnabod ein hunain, adnabod Duw, a deall ei gyfreithiau a'i fwriadau, ac i ofalu bob amser fod ein holl ysgogiadau yn gyfryw ag a fyddont yn gymmeradwy yn ngolwg Duw. Wrth edrych ar y gwrthddrych gogoneddus yma o eiddo y Jehofah bendigedig, sef dyn, ynghyd â myfyrio ar y dybenion mawreddog oedd ganddo mewn golwg pan yn ei greu, teimlaf i ddywedyd yn ngeiriau ei hen was gynt, "Mawr a rhyfeddol yw dy weithredoedd di, O Dduw; ac am dy ddaioni y'th fythol glodforaf."

Merthyr-Tydfil. JOHN REYNOLDS, *Ieu.*

Y LLYWYDD D. JONES AT GYNNADLEDD DDWYREINIOL MORGANWG.

DYMUNIR bysbysu y cynnelir Cymmanfa Ddwyreiniol Morganwg yn Neuadd y Cymreigyddion, Merthyr, ar ddydd Sul, y 26ain o Fehefin.

Erfynir ar Lywyddion cangenau, hyd y byddo yn bosibl, ymgyfarfod yn y lle uchod yr hwyr blaenorol, er cyd-drefnu mesurau perthynol i'r gynnadledd. Hefyd, dymunir arnynt gyflwyno i'r pwyllgor cyffredinol y pryd hyny, gynnrychioliad o bob peth a berthyna i'r cyssylltiad sydd rhwng eu cangenau â'r pwyllgor. Gan fod y cyfnod hwn yn terfynu y cynnrychioliad hanner

blynyddol, a chan fod y Brif-lywyddiaeth Brydeinig yn dysgwyl deall drwyddi, ansawdd y gynnadledd yn drwyadl, gobeithio nad esgeulusa y Llywyddion eu dyledswydd i gyflwyno i ninnau yr unrhyw mor gywir ag y bo modd. Na chynnrychioler neb swyddwr nac aelod mewn cyflawn gymdeithas, oddieithr eu bod hwy yn gwybod eu bod yn deilwng o hyny. Os oes rhywun wedi ymadael o unrhyw gangen heb lythyr gollyngdod, neu os na ddeallir pa le y mae,—os oedd yn wybodus fod ei fuchedd yn ei annheilyngu o aelodiaeth cyn myned,—ysgymmuner ef cyn y cynnrychioliad. Os nad oedd yn anfoesol cyn myned, cynnrychioler y cyfryw dan yr enw "*gwasgaredig*" Dymunol fyddai i bawb gynnrychioli yn ol y drefn a ganlyn :—Enw y gangen, archoffeiriaid, henuriaid, offeiriaid, athrawon, diaconiaid, ysgymunwyd, bu farw, ymfudodd, bedyddiwyd, gollyngwyd, derbyniwyd, gwasgaredig, a chyfanrif.

Gofaler fod y swyddwyr a phawb yn gynnwysedig yn y cyfanrif. Ystyrir fod yr hwn a gaffo lythyr o ollyngiad i fan arall, mewn cyfrifoldeb i'r gangen a roddes y llythyr iddo, hyd nes yr ymuna ag un arall. Os esgeulusa ymuno, galwed brawdlys y gangen hono ef i gyfrif, ac ymddyged ato yn ol rheolau dyscyblaethol yr eglwys, fel pe na roddasai y llythyr iddo; canys trwy ei esgeulusdod, fforffetiodd ei hawl, yn ol ammodau y trosglwyddiad. Os dealla unrhyw lywydd neu aelod am ryw un yn eu cymmydogaeth, a broffesa fod yn aelod eglwysig, ac heb ymuno â hwynt, dylent ymdrechu eu goreu i'w adferyd i undeb â hwy, drwy anfon i'r gangen a adawodd am lythyr rhyddhaol oddiyno. Os methant lwyddo i'w adferyd, ysgrifenant eu tystiolaeth o barthed iddo i Lywydd y gangen lle y bu ddiweddaf, a hysbysant yntau o hyny, fel, os dymuna, y caiff gyfleu i amddiffyn ei hun; oni ddaw, dyscybled y cynghor ef yn ol ei drosedd. Gofaler fod "*Llyfr yr Eglwys*" yn dangos wrth ei henwau yr un fath â llyfr y cynghor. Nac esgeuluser cofnodi yno y ddyscyblaeth a roddir ar bob person. Erfynir hefyd gyfrifon manwl o'r derbyniadau a'r taliadau perthynol i'r "Gymdeithas Ymfudol," a phob cyfraniadau a berthyna i'r gynnadledd.

Os diswyddwyd unrhyw swyddwr, cynnrychioler ef yn mhlith yr aelodau; canys y cyfryw ydyw, ac a fydd, oddieithr ei gynnysgaethu ef â swydd wedi hyny.

Frodyr llywyddol, caniatewch alw eich sylw difrifolaf at ddau

beth perthynol i'r uchod; sef, yn gyntaf, eich cyfrifoldeb, os yn wybodus yr ysgymunir neb yn anhaeddiannol o'ch heglwys. Yn nesaf, eich cyfrifoldeb hefyd os *trugaredd* yn *unig* fydd eich arwyddair ar gost *cyfiawnder*. Pa fodd nad ydych yn gyfranog o'r gwarth a achosa, a'r drwg a wna, esgeulusdod o ddyscyblaeth, pan ei teilyngir? Cofiwn mai nid ein heglwys ni, eithr eglwys Dduw, yw yr hon ag yr ymddiriedwyd i ni ei dyscyblaeth; ac o ganlyniad, nid ein teimladau, ond *cyfiawnder* o bob tu hyd y bo ynom, a ddylai benderfynu tynghed pob un. Os na ymdrecha dyn fyw yn dduwiol, ni ddylai fod iddo enw yn ein plith ddim hwy nag y profa ei weithredoedd hyny. Oediad *gormodol* yn fynych a ddyga fwy o ystaen ar ein crefydd nag a olcha efe na chwithau ymaith yn fuan, efallai. Gwneler pob peth yn "weddaidd ac mewn trefn," mewn cyfiawnder a doethineb, a gweddiwn am fendith ein Duw arno.

D. JONES.

CORFF YSBRYDOL.

ANWYL FRAWD JONES,—Dymunaf arnoch i roddi ychydig o oleuni i mi trwy gyfrwng yr UDGORN, mewn perthynas i gorff ysbrydol. Gwelais sylwadau O. Pratt yn yr UDGORN, cyf. v, tud. 332, fel y canlyn:—"Bodau syrthiedig a genedlant blant, cyrff pa rai a gyfansoddir o gnawd ac esgyrn, gan gael eu ffurfio allan o'r gwaed a gylchreda yn ngwythienau eu rhieni. Bodau nefol a genedlant blant cyfansoddedig o'r hylif pa un a gylchreda yn eu gwythienau, yr hwn sydd ysbrydol; gan hyny rhaid i'w plant fod yn ysbrydol, ac nid cnawd ac esgryn." Hefyd, eich sylwadau chwithau yn yr "Eurgrawn," tud. 29:—"'Anianol'—cynnwysedig o gig a gwaed: 'Ysbrydol'—cynnwysedig o gnawd ac esgryn." Yn awr, y gofyniad yw, a oes "cyrff o gnawd ac esgyrn" gyda'r duwiau? Os oes, a ydynt hwy yn cenedlu plant yn wahanol iddynt eu hunain, yn groes fel y mae cenedlu ar y ddaear? Gobeithiaf y gwnewch sylwadau byr ar hyn.—H. B.

ATEB I'R UCHOD.

Ni wyddom am un ffordd i oleuo H. B. yn well nâ'i gyfeirio at y manau hyny ein cyfeiria ni; darllened etto yn feddylgar, a chredwn y rhaid iddo gael ei lwyr foddloni. Hefyd darllened

1 Cor. xv, 40, a'n sylwadau arni yn yr "Eurgrawn," tud. 28. Ychwanegwn, rhag ofn fod H. B. yn cam-ddeall ystyr y "bodau syrthiedig," nid ysbrydion neu angylion syrthiedig a feddylia Mr. Pratt yn y fan a nodwyd, ond yr hil ddynol; y cyntaf nid eppiliant oll, yr olaf a genedlant eu rhyw eu hunain. Y "cyrff nefol" a genedlant fodau ysbrydol, fel y dyweda Pratt yn eglur.

D. JONES.

DECHREU CYFROL ARALL O'R "UDGORN."

WRTH ystyried y byddai 52 o rifynau wythnosol yn ormod o un gyfrol o'r UDGORN, barnasom mai doethineb fyddai eu gwneyd yn ddwy, gan orphen yr un bresennol ar y 25ain o'r mis hwn, a dechreu y llall ar yr ail o Orphenaf. Buasem wedi hysbysu hyn yn gynt, oni bai i ni fod ar daith trwy y Gogledd. Bwriadwn ddechreu y gyfrol nesaf â llythyren newydd, yr hon a fydd yn rhwyddach i bawb ei darllen, er na chadwa fwy o le nâ'r lythyren bresennol. Erfyniwn ar yr holl Ddosparthwyr a'r Llywyddion i roddi gwybod i ni pa nifer o rifynau a gymmerant o'r gyfrol nesaf, erbyn y 25ain o'r mis hwn, o bellaf. Os bydd rhywrai heb roddi gwybodaeth erbyn hyny, danfonir yr un nifer iddynt ag a ddanfonir yn bresennol, dan ystyriaeth eu bod yn ymrwymo i gymmeryd yr un nifer hyd ddiwedd y flwyddyn. Os dygwydd i'r cylchrediad fyned yn llai, mae perygl i bris yr UDGORN fyned yn fwy; ac annogwn bawb i gadw hyny mewn golwg, a chofio fod yn well cael 30 o rifynau am geiniog yr un, nag 20 am geiniog a dimai yr un. Gobeithiwn nad oes gwaith annog y Saint i wneuthur eu goreu, gan yr ystyriwn y dylai fod llwyddiant yr Eglwys y perthynant iddi yn agos iawn at eu calonau. Gyda llaw, gallwn addaw y cynnwysa y gyfrol nesaf etto, lawer o ysgrifeniadau gwerthfawr iawn, y rhai a barant lawenydd i bawb a garant lwyddiant Seion.

GWAHODDIAD I'R SAINT I SEION.

TÔN—"Y ddau geiliog wydd."

GWRANDEWCH, Formoniaid, wyr dewr diniwed;
Rhowch glust, gwrandewch yn llon,

A dewch yn ebrwydd, 'nol gair yr Arglwydd
I maes o Babilon,
Tua'r wlad hyfryd sydd mewn addewid,
I bawb o deulu'r ffydd;
Y sawl a gredo, ac a ufyddhao,
Yn wir gadwedig fydd;
Cant etifeddu'r fraint
A thrigo 'n mhlith y Saint,
Lle bydd yr Iesu yn teyrnasu,
Dros fil o flwyddi maith,
Yn mhlith prophwydi ac apostolion,
A phatriarchiaid llon,
Ac Abra'm ffyddlon, a Sarah siriol
Yn trigo ger eu bron.
Yn mhlith y dyrfa hardd,
Bydd Dafydd yr hen fardd,
A Moses lariaidd, ac Aaron fwynaidd,
Ac Adda fu'n yr ardd;
A'r hen Simeon, gynt a fendithiodd
Yr Iesu 'n faban gwan;
A Daniel ddawnus fydd yn gysurus
Yn sefyll yn ei ran.

Dyma y gareg a welodd Daniel
Yn myned rhag ei blaen;
Mae hon yn dryllio ac yn malurio
'R holl ddelwau 'n fawr a mân:
Yr hen esboniadau o eiddo'r tadau,
A'r traddodiadau gynt,
Maent yn diflanu fel tarth yn codi,
O flaen y dwyfol wynt.
Yn mlaen mae rhedfa hon,
Nes llanwo'r byd o'r bron:
Fe ddaw'r cenedloedd, oll sydd yn ffyddlon
Cyn hir i dderbyn hon;
A'r hen Iuddewon, hwy dd'ont yn lluoedd
I gredu 'n ngwir Fab Duw,
Pan y gwelont ei fawr archollion,
A gwedd ei ystlys friw:
Pryd hyn bydd tyrfa lon
Yn moli ger ei fron,
Heb un genfigen, na llid, na digter,
Na brad o dan un fron;
Ond pawb mewn cariad a chyd-weithrediad
Yn moli'r Iesu'n llon,
Am iddo'u tynu a'u llwyr waredu
O bläau Babilon.

Rymni. WILLIAM CHARLES.

AMRYWIAETHAU, &c.

O'R DYFFRYN.—Wedi hir ddysgwyl, mae cyflawnder o hanesion o'r Dyffryn wedi cyrhaedd Liverpool, ac hysbysant fod y Saint yn llwyddo yn mhob peth da, a'r cyfan yn myned yn mlaen yn hwylus.

ORSON PRATT.—Cyrhaeddodd yr Henuriad Orson Pratt y wlad hon, ar y 29ain o Fai, mewn iechyd da. Nis gwyddom ddim etto pa mor hir y bwriada aros, ond diau y bydd ei ddyfodiad yn wledd i lawer.

GWYLIO A GWEDDIO.—Tra yr oedd rhyw barchedig yn ddiweddar gyda'i deulu mewn cwrdd gweddi, torodd lladron i'w dŷ, gan ladrata ei wisgoedd goren, oriawr aur ei wraig, arian, a phethau ereill, a gadawodd ar ei ol y wers hon yn ysgrifenedig ar bapyr, sef "Gwell gwylio nâ gweddio."

HYSBYSIR ni trwy lythyr oddiwrth yr Henuriad T. Jeremy, fod yr enwog Mr. Robert Parry (*Robyn Ddu*) wedi ei fedyddio yn ddiweddar yn Abertawy, a'i fod wedi ymrestru yn myddin y Saint.

TALIADAU O FEH. 3 HYD MEH. 9.—Cwmbach, £3 16s 1c; Aberamman, 4s; Hirwaen, 14s 9c; Rymni, 13s 4c; Georgetown, 10s 4c; Troedyrhiw, 4s,—Cyfanswm, £6 2s 6c.

AT Y LLYWYDDION, &C.—Bydded i'r Cynnrychioliad hannerblynyddol gael ei wneuthur i fyny ar y 30ain o'r mis hwn, a'i yru yn ddioed at y Llywydd W. S. Phillips. gan y dysgwylir yr unrhyw oddiwrtho yntau yn Liverpool yn mhen saith diwrnod ar ol y 30ain.—A bydded i drysorwyr y Drysorfa Ymfudol wneyd eu cyfrifon i fyny, a danfon eu cyfraniadau at y Llywydd W. S. Phillips yn uniongyrchol ar ol y 1af o Orphenaf, gydag enwau y cangenau a'r symiau a gyfranwyd.

"Y CASGL."—Mae y Crynhoad hwn o Draethodau, Caniadau, Llythyron, yn awr ar werth, yn yr un fath rwymiad â Llyfr Mormon. Mae ei bris yn amrywio o 3s i 3s 6c, yn ol cynnwysiad y llyfr. Yn awr yw yr amser i sicrhau copiau o hono, gan mai dyma y Casgliad olaf o'n heiddo ni, ond odid.

CYMMANFAOEDD.—Cynnelir Cymmanfa Ddwyreiniol Morganwg, ar y 26ain o Fehefin; Sir Frycheiniog, ar y 3ydd o Orphenaf; Sir Fynwy, ar y 10fed; Abertawy, ar y 17eg; Llanelli, ar y 24ain; Caerfyrddin, ar y 31ain; Aberteifi, ar y 7fed o Awst; Gogledd Penfro, ar y 14eg; a Deau Penfro, ar y 21ain.

☞ Bydded i'n gohebwyr fod yn amyneddgar.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 25.] MEHEFIN 18, 1853. [CYF. V.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn y Tabernacl, Dinas y Llyn Halen Fawr, yn dechreu Hydref 6, 1852, 10 yn y boreu,—y Llywydd Brigham Young yn llywyddu.

[Parhad o dud. 155.]

AR y 7fed o Hydref, am 6 yn yr hwyr, corwmau y Degau-a-thrugain a ymgynnullasant yn y Tabernacl, ac a alwyd i drefn gan y Llywydd Joseph Young, pan y canwyd hymn. Gweddiwyd gan yr Henuriad Levi Hancock. Canwyd yr hymn, "Sweet is the work, my God, my King."

Gofynodd y Llywydd Joseph Young os oedd rhywun yn bresennol a allai hysbysu sefyllfa y brodyr ag oeddynt heb gyrhaedd o'r Taleithiau? Hysbysodd y brodyr fod cwmpeini y siwgr wedi colli pedwar ugain o anifeiliaid trwy ystorm mewn un noson; nid oedd gan lawer ddim blawd, ac yr oedd eu dyoddefiadau yn fawr, ac yr oedd y cwmpeini siwgr yn byw ar eu ychain rhewedig.

Sylwodd yr Henuriad Young—Mae llawer o bersonau ag ydynt wedi eu hordeinio yn Ddeg-a-thrugain, yn awyddus am wybod pa bryd y gallant gael eu rheoleiddio. Yr wyf yn dweyd yn awr, am iddynt ymofyn â Llywydd henaf unrhyw gorwm; ac os oes yno wag-leoedd i'w cael, elent iddynt, â llanwent hwynt. Yna efe a ddygodd gerbron bwnc Neuadd Gelfyddydol y Deg-a-thrugain, ynghylch pa un nid oedd dim wedi ei wneyd yn ystod

y deuddeg mis diweddaf, er fod ganddo yn awr yn ei feddiant felin lifio, yr hon oedd barod i weithio, ac i ddiwallu y neuadd â choed. Y mae baich yn bresennol ar fy ysgwyddau, ac yr wyf am wybod os yw y baich hwnw i gael ei gymmeryd ymaith. Medda y felin sydd genym gronfa naturiol ragorol, yr hyn a brofwyd gan lif-ddwr y gwanwyn diweddaf; a chan fod y llif yn gron, gwna lifio yn gyflym iawn; a gallem droi yr oll o Cottonwood Creek ar y droell, pe dymunem. Os ydych yn meddu ewyllys, fe all y crwndŷ gael ei adeiladu, a gellir ei doi erbyn yr hydref nesaf.

Zera Pulsipher a ofynodd—Pa faint a aberthasom ni pan yrwyd ni o Kirtland, neu o Missouri, neu o Nauvoo? Atebodd, bob tru lawer iawn mwy nag a elai i adeiladu y Neuadd Gelfyddydol.

Levi W. Hancock a sylwodd ar ddechreuad yr Eglwys. Pan nad oedd ond deg ar hugain o aelodau, gorchymynwyd iddynt adeiladu Teml 68 troedfedd wrth 95 troedfedd, a dau lawr o uchder; a phe cydweithiem, ni a allem adeiladu y Neuadd Gelfyddydol hona.

J. M. Grant—Mi a bleidleisais unwaith na chaniateid i neb ddyfod i'r cyfarfod os na ymddygai fel y dylai; ac nid wyf wedi galw hyny yn ol. Darfu i'r Degau-a-thrugain bleidleisio dros adeiladu Neuadd, ac y mae ganddynt hwy i gyflawni y cyfammod hwnw.—Nid yw Swyddfa y Degwm yn adwaen neb Llywyddiaeth, na Deuddeg, na Degau-a-thrugain, na Henuriaid, Offeiriaid, Athrawon, na Diaconiaid, eithr ymwneyd y mae â phersonau; ac yr ydym yn gweled y canlyniad—y mae yn adeiladu ei Thabernaclau, ei Chynghor-dai, ac adeiladau ereill pan fydd eisieu. Mae awydd wedi bod, ac yn bod, yn mhlith y Degau-a-thrugain i gael Neuadd i'r Degau-a-thrugain; a chwi a ellwch ei hadeiladu, eithr y mae yn gofyn am ddolars ac ergydion celyd, ac y mae eisieu peutwr i'w gario yn y blaen. Ac yr wyf fi yn gweddio ar yr Arglwydd i'ch cynnorthwyo i wneuthur eich dyledswydd.

B. L. Clapp—Yr wyf fi wedi fy chwipio am beidio byw yn y ddinas hon, a'm hunig esgus yw, nad wyf yn ddyn digon *smart* i fyw yn Ninas y Llyn Halen.

Joseph Young—Yr oeddwn i wedi llwyr gredu, ddwy flynedd yn ol, pe gadawsid fi a'm Cynghor a'r Degau-a-thrugain yn

llonydd, y buasem wedi adeiladu tŷ-cwrdd da o'r hen ffasiwn, wedi ei gyssegru, a buasem ynddo erbyn yr amser hyn. Mae dros 6,000 o ddolars wedi eu gwario eisoes ar y Neuadd hon, ac nid yw y llawr wedi ei gyfodi etto, o bedair troedfedd.

Nathan Tanner a gynnygiodd fod iddynt werthu y felin, a rhoi y Neuadd i fyny. Eiliwyd, eithr ni chariwyd.

John Pack a fu yn absennol am dair blynedd, ac a gafodd ei deulu, pan ddychwelodd, mewn dyled; eithr yr oedd yn foddlawn gwneuthur yr hyn oll a allai. Yna gadewch i ni adeiladu y Neuadd, a derbyn dysgeidiaeth ynddo.

Y Llywydd B. Young—Mi a ddymunais ar y brawd Tanner i wneyd y cynnygiad hwna. Nid yw dyn ag sydd heb fod yn ddigon *smart* i fyw yn y ddinas hon, yn addas i lywyddu ar y corff yma o bobl. Pan fyddo Duw yn galw dyn i lywyddu, mae yn rhoddi doethineb iddo i lywyddu; felly pentyrwch y bai arnaf fi. Yr wyf am i chwi wybod i mi glywed yr hyn oll a lefarwyd y prydnawn hwn. Mi a apeliaf at bob un o'r Degau a-thrugain ag oedd yn Nauvoo, pa un a oedd y Neuadd hono yn glod i'r Degau-a-thrugain; cyfrifid hi felly yn New York, ac yn Lloegr. Myfi oedd cynlluniwr y Neuadd hona, ac y mae cywilydd arnaf o'i phlegid, gan ei bod yn rhy fychan. Er bod yn glod i'r corff yma o bobl, bydded iddynt adeiladu neuadd a gynnwysa 15,000 o bersonau; yr oedd y Degau-a-thrugain yn cynllunio yn Winter Quarters, er cael hoelion a gwydr at neuadd yn y mynyddoedd. Medda y corff yma o bobl y ragorfraint o adeiladu neuadd, a bydd yn perthyn i'r Eglwys. Nid oes arnaf yr ofn lleiaf o ymraniad yn yr Eglwys hon, canys mi a allaf eu troi hwynt fel yr ewyllysiwyf. (Amen.)—Mae sylfaen wedi ei gosod i adeiladu arni. Yna efe a lefarodd yn ganmoladwy am John D. Lee yn adeiladu y neuadd yn Nauvoo —Ni a adeiladwn ein temlau a'n neuaddau celfyddydol ein hunain, canys yr Arglwydd a oddefodd i ni gael ein gyru fil o filltiroedd o unrhyw le, ac y mae genym i adeiladu drosom ein hunain. Mae fy synwyr da wedi fy nysgu i fod eisieu neuadd ar y Degau-a-thrugain; ac yr wyf yn dywedyd, Ymdrechwch ar y deau ac ar yr aswy, o'r tu blaen ac o'r tu ol, a dangoswch pa beth a ellwch wneuthur.—Dymunaf ofyn i'r bobl hyn, os gwyddant yr athrawiaeth y buont yn ei dysgu? Pa beth sydd i'w wneuthur er parotoi y ddaear hon erbyn milflwyddiant? Mae gan Saint y Dyddiau Diweddaf

i'w wneuthur, onide hwy a symudir, a gosodir ereill yn eu lle. Ai ni ellwch chwi a minnau wneuthur dim heblaw fod Duw yn ei ofyn ar ein dwylaw, neu yn ei gymmeradwyo yn y nefoedd? Fe dderbyniodd Joseph gynllun y deml yn Kirtland, ac fe ddywedodd wrthyf fi, Pe gwnelai y bobl hyn fel y ceisir ganddynt, ni fuasai ond afreidiol i gael dadguddiad. Os byddwch chwi yn gybyddlyd a diog, dichon y cewch chwithau ddadguddiad o berthynas i'r neuadd hon. Y gewyn, yr asgwrn, a'r gwythi, yw yr unig feddiannau i adeiladu â hwynt, ac mewn gwirionedd nis gall meddiannau ereill fodoli. Dylai un rhan o dair o feddiannau y Saint fyned i ychwanegu harddwch y ddinas; eithr bydded iddynt eu trysori i fyny, a byddant yn bobl dlodion ac anghenus. Pe byddai yr adeilad dystadl hwn (sef y Tabernacl) yn awr yn el sefyllfa gynhenid, ni fyddech chwi mor gyfoethog ag ydych heddyw. A ellwch chwi adeiladu y neuadd hono? Gellwch, mi a allaf ei hadeiladu fy hunan. Foneddigion, mae eich neuadd wedi ei dechreu; ac os oes rhywbeth i edifarhau yn ei gylch, o'm tu i, fod y neuadd yn rhy fychan ydyw; ac etto nis gellir ei baeddu yn America. Buasai yn addurn i unrhyw heol yn Llundain. Mi a allaf fyned a chrynhoi i fyny yn awr, y meddiannau a gollir mewn un flwyddyn ddyfodol, mewn ceffylau, ychen, &c., a buasai y meddiannau hyny yn ddigon er ei hadeiladu. Yn awr gwnewch eich hunain yn dlodion, ac yna dangoswch pa fodd y gwnewch eich hunain yn gyfoethog drachefn, a hyny ar egwyddorion rhesymol. Os oes arnoch eisieu neuadd, ewch ac adeiladwch hi. Nis gellwch gael dyn ag sydd wedi bod yma ddwy flynedd, nas gall gael ei fara a'i saws gerddi. Mae Mormoniaeth wedi gwneyd yr oll i mi, ac yr wyf yn diolch i Dduw yn wastadol am iddo ddanfon Joseph y prophwyd, i ddadguddio ei ewyllys. Yn awr gollyngwch allan eich gweddeuau, a danfonwch ddynion i weithio arni, hyd nes y bo wedi ei hadeiladu. Bydded i'r Arglwydd eich bendithio, frodyr. Amen.

Terfynwyd trwy weddi gan A. P. Rockwood.

Hydref 8, dau o'r gloch.—Agorwyd yn y ffordd arferol trwy ganu, gweddio, a chanu.

Yr Henuriad John Young a sylwodd—Tra yr oedd y Llywydd yn pregethu y boreu hwn, yr oeddwn yn myfyrio ac yn ymholi os oeddem yn gwerthfawrogi y bendithion a gyfranwyd i ni. Nid oes un bobl dan yr holl nefoedd yn cael eu bendithio fel nyni,

canys y mae genym Apostolion, Prophwydi, a holl roddion yr Offeiriadaeth santaidd, ac yr ydym yn cael ein dysgu yn ffordd y bywyd tragywyddol; ac yr ydym yr un mor sicr o iachawdwriaeth, a phe byddem wedi ein hachub eisoes, os parhawn mewn gwneyd daioni. Mae yr holl fyd wedi ei sïo i gysgu mewn drygioni a phechod, a nyni yw y bobl ddedwyddolaf ar y ddaear, ac yr ydym yn cynnyddu yn fwy yn ngwybodaeth y gwirionedd yn feunyddiol.—Efe a gyfeiriodd at yr ysbrydion grwgnachlyd a ddaethant i mewn; dywedodd na wyddent hwy ddim am ddyoddef, mewn cymhariaeth i breswylwyr cyntaf y dyffryn hwn, llawer o ba rai a fuont byw ar grwyn a charnau ychen, ac ar gyrff bleiddiaid, a chan deimlo yn falch o'u cael; a phan y dringent y mynyddoedd er cael cenin gan yr Indiaid, yr oeddynt yn rhy weinion i'w tynu o'r tir. Chwi ag sydd yn grwgnach ac yn achwyn—nis gwyddoch ddim; yna darfydded eich grwgnach, canys nid oes achos i chwi fod yn newynog un diwrnod, eithr gellwch fyw ar y blawd goreu, &c.

Y Llywydd Kimball—Mae y gwirioneddau a lefarwyd yn ymddangos mor eglur a syml, nes y teimlaf yn sicr y gweithreda y bobl yn iawn. Pan ddychweloch adref o'r lle hwn, meithrinwch yr hyn a glywsoch, ac ni adewir chwi mewn tywyllwch. Efe a ddysgodd y mamau yn y ddyledswydd o hyfforddi eu plant, megys y mae yn ysgrifenedig yn Llyfr Mormon, ac a dystiolaethodd fod Joseph Smith wedi cyflwyno holl allweddau ac awdurdodau yr Apostoliaeth i'r Apostolion; a phob dyn a dynes a ymladdo yn eu herbyn, a gondemnir; a phob cenedl a'u gwrthwynebo, a wywa fel cangen doredig o bren.—Ychydig o flynyddoedd yn ol, ni chredai y byd mewn dadguddiad, a gelwid Joseph yn "Joe Smith, yr ariau gloddiwr;" eithr yr awrhon mae yr holl fyd naill ai yn credu mewn dadguddiadau, trwy gnociadau ysbrydol, neu yn myned yn aur-gloddwyr.

Y Llywydd Young a lefarodd ynghylch y pechod o dywallt gwaed Joseph y Prophwyd,

Canwyd. Gweddiwyd gan yr Henuriad Hyde.

Hydref 8, chwech o'r gloch.—Cyfarfyddodd y Corwm o Archoffeiriaid, a'r Llywydd John Young yn llywyddu. R. Cahoon a G. B. Wallace, Cynghorwyr; S. M. Blair, ysgrifenydd. Agorwyd y cwrdd trwy ganu. Gweddiwyd gan y Cynghorwr Wallace: Sylwodd y Llywydd John Young fod y corwm o Archoffeiriaid

wedi cyfarfod er trin materion, ac nid i gael pregethau. Cynnygiodd y Llywydd B. Young fod yr holl rai a ordeiniwyd yn Archoffeiriaid, ag oeddynt wedi cyrhaedd y Dyffryn, ac wedi eu hail-fedyddio, i gael eu derbyn fel aelodau o'r corwm, trwy roddi eu henwau i mewn i'r ysgrifenydd. Yr Esgobion E. Hunter, Felt, a Haywood, a wnaethant rai sylwadau, y rhai a ddilynwyd gan y Llywydd B. Young, ar Ddegwm, a'r cynllun dyfodol i'r Esgobion gadw eu llyfrau; ac erfyniodd ar aelodau y dosparthiadau i setlo â'u gwahanol esgobion, &c.

Terfynodd y cyfarfod. Gweddiwyd gan yr Henuriad Erastus Snow.

Hydref 9, *deg yn y boreu.*—Galwyd y gymmanfa i drefn gan y Llywydd Kimball. Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan y Patriarch Morley, a chanwyd.

Yr Henuriad Lorenzo D. Young a sylwodd —Yr oeddwn wedi meddwl, tra yn eistedd yn y gymmanfa hon, fy mod wedi cyrhaedd dedwyddwch a nefoedd. Pan welaf filoedd o fodau deallgar wedi ymgasglu o bedwar ban y byd, yn y neuadd helaeth hon, llefara yn uchelach nâ tharan, mai hon yw Teyrnas Dduw. Teimlaf megys pe byddwn yn Seion y boreu yma, ac yn eistedd mewn nefolion leoedd, ac yn gwrandaw addysg; y mae yn anadlu allan ysbryd heddwch, undeb, a gallu, ac y mae yn gwneyd pob un yn ddedwydd. Gofynai ddyn o feddwl, gallu, a grymusder mawr i dystiolaethu fod Duw wedi llefaru wrtho, trwy angel, ac wrth genedlaeth o ddynion ag oedd wedi suddo mewn drygioni a phechod; etto y cyfryw ddyn â hyny oedd Joseph, y Prophwyd; ac yr wyf yn tystiolaethu ger eich bron chwi iddo ef ddwyn allan waith y dyddiau diweddaf, a nyni ydym ffrwyth ei lafur. Gofynaf i chwi y rhai oeddych frodyr y Methodistiaid a'r Bedyddwyr, paham na fuasech yn parhau gyda hwynt? Yn unig oblegid eich bod yn sefyll ar sylfaen lithrig, ac yn canfod goleuni mwy pan gyflwynwyd i chwi y gwaith hwn. Os nad wyf fi yn nheyrnas Dduw yn awr, cyhoeddaf ffarwel i bob dedwyddwch, a gobaith dyfodol o ogoniant; eithr yr wyf fi ynddi, ac yn mwynhau ei bendithion. Mae yr Arglwydd wedi ein dwyn ni, trwy ei allu a'i gyfarwyddyd, allan o wlad gorthrymder, nychdod, añechyd, a marwolaeth, i wlad iachus, a dyffryn o heddwch a rhyddid.—Yr wyf yn dywedyd wrthych chwi, benau teuluoedd, os nad ydych yn awr yn gosod sylfaen dedwyddwch a gorphwys-

dra, pa le y dysgwyliwch ei wneuthur? Myfi a wobrwyir yn ol fy ngweithredoedd, eithr y rhai a ddysgwyliant lonyddwch yn Seion, pan ddeffroant yn yr adgyfodiad, a gânt allan nad oes iddynt etifeddiaeth ynddi.—Os gellwch ddangos i mi ddyn nad yw yn hunanol, nid dyn mo hono; os gellwch ddangos i mi fenyw nad yw yn hunanol, chwi a ddangoswch i mi ddynes ynfyd, ac un na ŵyr y ffordd i ddedwyddwch, neu at goron o ogoniant.—Pan weloch gyfleusdra i wneuthur daioni, ac esgeuluso y cyfleusdra hwnw, chwi a ddeallwch gael o honoch eich arwain, gan y gwrthwynebwr, yn mlaen ar y llwybr cyfeiliornus, a'ch bod yn teithio y ffordd gyfeiliornus.—Ai ni wyddoch chwi fod Teyrnas Dduw wedi ei gosod i fyny ar y ddaear, a'ch bod yn byw yn nyddiau prophwydi ac apostolion; a'r Deyrnas a barha i dreiglo yn y blaen hyd nes y llanwo yr holl fyd. Yna bydded i ni wneuthur pob peth yn ewyllysgar a ofynir genym.

Y Llywydd Kimball a gyflwynodd enwau Elam Luddington a Levi Savage, ieu., i fyned ar genadiaeth i Siam, gyda Chauncey West. Yr oeddynt yn bresennol. Cyfodasant a dywedasant eu bod yn barod i gychwyn (er mai dyna y rhybydd cyntaf a gawsent). Pleidleisiwyd yn unfrydol iddynt fyned. Yna efe a ofynodd os caem adeiladu y Deml o feini o Red Bute, *adobies*, neu o graig o San Pete. Gallwn ei hadeiladu o'r defnyddiau goreu, canys y mae genym undeb, asgwrn, mêr, a gwythi. Mi a garwn weled rhywbeth prydferth, ac y mae ein Llywydd yn eithaf abl i roddi cynllun i ni o'r hyn sydd arnom ei eisieu er i'r Saint gael eu holl fendithion ynddo. Yna efe a adroddodd ymweliad yr hen Brophwyd â'r crochenydd yn ei weithdy, yn nghyd â'r ddammeg hono, wedi ei chymhwyso at y Saint. Dywedodd ei fod ef yn falch, a bod ganddo achos i fod yn falch o'i grefydd, a'r Henuriaid, y brodyr, a'r Saint, ac yn neillduol pan y gwnant ddaioni. Frodyr, a gawn ni y Deml wedi ei hadeiladu o feini o Red Bute, *adobies*, craig, neu o'r gareg oreu a gynnyrcha y mynyddoedd? Cynnygiodd fod i ni ei hadeiladu o'r defnyddiau goreu a ellid gael o'r mynyddoedd.

G. A. Smith—Os oes y gareg neu y pren goreu o goed yn y mynyddoedd, dylent gael eu hoffrymu i'r Arglwydd. Os adeiladwn ni o'r defnyddiau goreu, gwna yr Arglwydd agor y ffordd er eu cael; eithr os adeiladwn er mwyn yr ordinhadau, llusg-waith fydd; ac os adeiladwn Deml ardderchog, gwna meddiannau a phob

peth arall gynnyddu mewn cyferbyniad, gwna yr Arglwydd ei derbyn, y cenedloedd ei hanrhydeddu, a'r bobloedd o bedwar cŵr y ddaear a ddeuant i dderbyn eu cynnysgaethiadau. A chynnygiodd ein bod yn gosod y sylfaen o'r gareg oreu, ac yn adeiladu arni o'r defnyddiau goreu a ellir gael yn Deseret.

E. T. Benson a ychwanegodd—A gwneled y Llywyddiaeth megys y gwelont oreu, ac elent rhagddynt i'w gorphen.

Y Llywydd H. C. Kimball—Mae wedi ei gynnyg a'i eilio fod i ni adeiladu Teml o'r defnyddiau goreu a ellir eu cael yn mynyddoedd Gogledd America, a bod y Llywyddiaeth i hysbysu pa le y mae'r meini a'r defnyddiau ereill i'w cael, fel y byddom yn ddirwystr o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd.

Cariwyd yn unfrydol. Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan J. Taylor.

Hydref 9, *dau o'r gloch.*—Agorwyd trwy ganu. Gweddiwyd gan Lorenzo Snow, a chanwyd.

Y Llywydd Young—Pan fyddo achosion o anhawsdra yn dyfod ger fy mron, yr wyf yn teimlo yn dra chraffus ar amserau, eithr yn bresennol teimlaf yn dra diofal. Pe gallem gael yr aelodau gŵrrywaidd i wrandaw, byddai yn ddigonol. Llefaru wyf yn nghylch y *kanyons.* Coed yw y cynnyrch mwyaf neillduol a edrychir ar ei ol, ac y mae y dynion sydd yn ei gael yn meddu profiad: nid oes un esgus dros i ddynion regu, melldithio, ac ymladd; a meddyliwyf y celai barn y gymmanfa hon effaith dda. Ychydig o flynyddoedd yn ol, darfu i'r Gynnullfa Ddeddfwrol werthu amryw kanyons i bersonau penodol. Efe a adroddodd ymddygiadau gwahanol bersonau, yn rhegu a chweryla, ac "yn gadael eu crefydd wrth enau y kanyon," gan ddangos i'r gwladoldeb iaith ac ymddygiad gwarthus rhai dynion. Efe a alwodd ar y gwladoldeb i ddiddymu y fath ymddygiad. Rhaid mai diadell rhyfeddol dda yw 8,000, 10,000, 20,000, neu 30,000 o ddefaid, heb fod rhai drwg yn eu mysg, a'r ysfa arnynt, &c. Nid wyf fi am ddyfetha y defaid, eithr eu golchi a'u cael yn lân.—Fy mhenderfyniad i yw fod i'r *kanyons* hyny gael eu gosod yn nwylaw dynion da, er gosod clwydydd ar eu geneuau, a gwneyd ffyrdd da, gan gymmeryd toll yn dâl. Yna efe a ddarluniodd ymddygiad rhai personau yn myned i ddyled, gan ddangos eu hymddygiad rhagrithiol tuag at yr Eglwys a'r awdurdodau. A phan na fyddo dynion yn byw yn ol y gwirionedd, pa beth yw yr achos?

Mae yn rhaid fod diafol yn rhywle.—Mae y werin hon wedi talu i'r marsiandwyr Cenedlig oddeutu 300,000 o ddolars o fewn y chwech mis diweddaf. Nid oes pâr o fulod a allai lusgo yr arian yn groes i'r gwastadedd, ag y mae un o'r ystordai hyn wedi eu cymmeryd.—Pe meddai y bobl hyn y wybodaeth sydd gan engyl, a gweithredu fel ag y gwnant, hwy a ddanfonid i uffern cyn codi o haul arall; eithr fel y mae, Duw a wincia ar ein hanwybodaeth.—Ystyriwch nad ydym ni yn perchenogi y *kanyons*. Yna gadewch iddynt fyned i ddwylaw dynion a wnant ffyrdd da, a thalwch hwynt am danynt. Yr ydym ni fel Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, yn y cymmeriad o gymmanfa, yn ei roddi fel ein barn, ac yn cymmeradwyo y swyddogion gwladwriaethol, i osod y kanyons yn nwylaw dynion y rhai a wnant ffyrdd da, a'r coed yn gyfleus i'w cyrhaedd, a bydd i'r bobl gael gwasanaeth yr unrhyw trwy dalu toll. Os mai hyn yw eich meddwl, arwyddwch hyny trwy ddyrchafiad dwylaw. [Dwylaw pawb i fyny.] Yn awr, Farnwyr Swydd y Llyn Halen Fawr, Utah, neu swyddi ereill, cymmerwch rybydd, a llywodraethwch eich hunain yn ol hyny.—Yna efe a lefarodd am y Deml, a'r gwahanol geryg o San Pete, y gareg goch dywodlyd, a'r mynor bastarddaidd, a'r adobies wedi eu cymmysgu â charegos a gwellt; ac, meddai efe, y Deml a wneir o'r *adobies* a'r caregos a fydd y gadarnaf; llefaru yr wyf fi am barhad yr adeilad. Gwna yr *adobies* a'r caregos droi yn graig mewn pum can mlynedd, a gwna y tro i'w thori yn feini malu, pan fyddo y lleill wedi dadfeilio. Mae creigiau yn wastad yn ymgyfansoddi a chynnyddu mewn cadernid, neu yn dadgyssylltu a dadfeilio. Bydd tai *adobies* yn well mewn hanner can mlynedd, nag y maent y diwrnod eu gorphenir. Yr wyf yn ei roddi fel fy opiniwn mai mur *adobies* fydd yr adeilad goreu.

Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan J. M. Grant.

Dydd Sul, Hyd. 10, *dey o'r gloch.*—Galwyd y gymmanfa i drefn gan yr Henuriad O. Hyde. Canwyd. Gweddiwyd gan yr Henuriad Hyde, a chanwyd.

Yr Henuriad John Taylor a lawenychai i fod yn nghanol pobl lle mae y swm fwyaf o ddoethineb a dedwyddwch yn gyd-gynnulledig ar wyneb y ddaear. Nid wyf mewn un lle arall wedi gweled y bobl yn cael eu hamddiffyn yn eu hiawnderau; ac y mae hyn yn ein gosod ni uwchlaw y lleill o'r teulu dynol, ac y

mae yn brawf diymwad fod Duw gyda ni.—Efe a adroddodd ymddyddan a fu rhyngddo â golygydd cydfeddiannaidd Ffrengig, yn profi fod y Saint wedi cyflawni yr OLL ag a fethodd y Ffrancod ei sefydlu. Chwi a ellwch olrhain Pabyddiaeth a Phrotestaniaeth, a gadawer iddynt hwy wneuthur y goreu a allant dros ddynolryw, a chwi a welwch y byd yn ei sefyllfa ddrygionus bresennol. Nid oes un dyn a *feiddia* ddywedyd fod y nefoedd wedi eu hagoryd iddo, ac angel wedi ei anfon ato; nid oes un a *feiddia* dystiolaethu y gŵyr fod Duw, neu ei fod wedi llefaru wrth y bobl o'r nefoedd. —Yna efe a gyflwynodd lawer o ddrychfeddyliau ag oedd yn naturiol yn dyfod i feddwl myfyrgar, gan ddangos dealltwriaeth rhagorach, i ddyn; a phwy sydd yn cyfranu y dealltwriaeth i ddyn; gan gymharu y dealltwriaeth rhagorach ag sydd yn rheoli y gyfundraeth blanedol, mor fanwl, fel y gall y philosophydd ei hun, anmherffaith fel ag y mae, gyfrif yr amser cywir ag yr ail-ymddangosa planed, er y gall fod gan mlynedd yn mlaen, a thrwy hyny ddangos bywyd, cymmesuredd, a harddwch, ag na ellir gwella arnynt. Mae pob peth yn berffaith, hyfrydol, a chydgordiol, ag nad oes gan ddyn ddim i wneyd ag ef; mae hyd y nod bywyd anifeilaidd, adar, pysgod, &c., wedi eu cyfaddasu yn rhyfeddol er symud yn eu gwahanol gylchoedd; a phe buasai dyn wedi aros yn ei le, buasai yr un prydferthwch yn llywodraeth dyn ag sydd yn llywodraeth Duw. Paham y mae rhyfeloedd, terfysgoedd, trueni, a dystryw? Oblegid fod dyn wedi anghofio Duw; ac y mae pob peth yn profi ei fod ef yn analluog i reoli, neu wneuthur ei hun yn ddedwydd. Yr ymadawiad oddiwrth Dduw yw yr achos o'r holl ddystryw, caledi, a'r trueni ag sydd yn y byd; ac nis gall dim llai nâ dychweliad at Dduw, adferu dyn, a'r byd, i'w prydferthwch dechreuol.—Efe a lefarodd am y Saeson yn gorchfygu cyfran o wlad Asia, cynnyrchu opium, ei ddanfon at y Chiniaid, y rhai a'i dinystriasant, yn ol cyfraith cenedloedd, yr un fath ag y dinystriodd y bobl yn Boston longaid o dê; dygodd hyn ryfel oddiamgylch, a thywalltwyd llawer iawn o waed.—Drachefn, yr Americaniaid a ddanfonasant y General Taylor i ryw diriogaeth ammheus yn Texas, yr hyn a achosodd ryfel â Mexico; ac yn y modd hyny yr attodwyd y y ddwy Galifornia. Hefyd, y Daniaid a'r Swediaid a aethant i ryfel, ac Awstria a ddanfonodd fyddin fawr, i ba un nid oedd ganddynt ddim gwaith, i gymmeryd cyfran o'r diriogaeth, fel y

mwnci yn eistedd fel canolwr rhwng y ddwy gath, ac yn bwyta tafell o gaws o bob ochr, hyd nes y cafodd y cyfan.—Yma mae ysbryd o undeb, heddwch, trefn, a dealltwriaeth, y rhai a drosglwyddir i ni gan yr Eloheim. Yna gadewch i ni fod yn ofalus pa fodd y defnyddiwn ein bendithion, canys y mae genym Brophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr, yr hwn sydd yn sefyll rhyngom â Duw; ac fe ddaw yr amser, y bydd i'w ewyllys gael ei gwneuthur ar y ddaear, megys yn y nefoedd. Amen.

Yr Henuriad O. Hyde—Pan yr ydym yn siarad am bethau am y rhai y clywsoch, y darllenasoch, neu y deallasoch, y maent yn cyffwrdd â phob teimlad teimladwy. Efe a eglurodd achos a natur cweryla, pa un bynag ai yn deuluol neu genedlaethol. A phan ddanfonodd Creawdwr y bydyssawd ei genad i ddwyn tangnefedd i'r ddaear, y preswylwyr nis derbynient ef, a dechreuasant ladd yr holl blant gwrrywaidd, fel ysgatfydd y lladdent y cenad, ac felly barhau eu meistriolaeth.—Chwant a blys dihyfforddiad sydd yn arwain dynion ar gyfeiliorn; a rhaid i'r cenedloedd hyny, ag sydd wedi bod yn ymladd â'u gilydd, ddyfod yn deyrnasoedd ein Duw ni, &c.

Canodd y côr ddarn o beroriaeth gyssegredig. Gweddiwyd gan John Taylor.

Hydref 10, *dau o'r gloch.*—Galwyd y gymmanfa i drefn gan yr Henuriad O. Hyde. Canodd y côr, "Guide us, O thou great Jehovah." Gweddiwyd gan J. L. Heywood, a chanwyd, "Behold the great Redeemer comes"

Gofynwyd bendith ar y bara gan yr Esgob Roundy.

Y Llywydd Young a ddywedodd—"Cynnygiwyd ac eiliwyd fod Franklin Dewey i fyned ar genadiaeth i Siam." Cariwyd yn unfrydol. Yna efe a roddodd rybydd y dysgwyliai i'r gymmanfa orphen y prydnawn hwnw, ac am i bob busnes gael ei ddwyn yn mlaen. Er boddhau fy nheimladau i, mi a hoffwn i'r gymmanfa barhau wythnos arall, eithr fe allai nad yw yn angenrheidiol.—Yr wyf am ateb gofyniad y Tad Draper, yn gymmaint ag i'r bobl ymgyfammodi i wneuthur fel y dywedaf wrthynt. Dywedaf wrth y Tad Draper, a'r lleill o'r bobl ag ydynt yn bresennol, ac yr wyf am i chwi ddweyd wrth eich cymmydogion, a'i ddysgu i'ch plant, ïe, gwybydded yr holl bobl pa beth yr wyf yn ei ddywedyd—Gwnewch ddaioni o'r pryd hwn allan, ac yn dragywydd; ac na chyflawnwch ddim yn ychwaneg

o bechodau, tra fyddoch byw; a cherwch yr Arglwydd â'ch holl galon; gwnewch ddaioni i'ch cymmydog, ac estynwch yr unrhyw i bawb o'r teulu dynol. Dywedaf wrth y Tad Draper yn neillduol, Gwnewch eich hun yn ddedwydd, a byddwch fyw gyda eich plant, mynwch yr hyn sydd arnoch ei eisieu i fwyta, ac yfed, a gwisgo, a bendithiwch y bobl.

Elijah Newman a ddywedodd—Un diwrnod pan oeddwn yn sefyll yn wyliwr yn yr eira yr holl nos, y brawd Joseph Smith a'm galwodd i mewn i dwymno fy hun. Mi a ofynais iddo, "Frawd Joseph, ai nid oes genych chwi i gael eich iladd fel rhyw ddyn arall?" "Oes," meddai. "Yna pwy a gymmer eich lle pan fyddoch chwi wedi eich lladd?" Ebe yntau,—"Mi a'i hatebaf yn y modd hyn, Pwy a ganlynodd yr Iachawdwr pan gafodd ei groeshoelio?" Amlygwyd i mi mai Brigham Young fyddai y blaenor, ac felly y mae yn awr.

Gofynwyd bendith ar y dwfr.

Alexander Badlem, Levi Gifford, George D. Watt, a Noah Packard, a hysbysasant eu teimladau,

Erastus Snow—Wrth y brodyr a'r chwiorydd hyny a ddaethant i mewn yn ddiweddar, ac sydd am wybod pa bryd yr ydym ni yn myned i Swydd Haiarn, yr atebaf y bydd naill ai diwedd yr wythnos hon, neu ddechreu yr wythnos nesaf. Dymunir yn benodol ar y crefftwyr hyny ag sydd yn deall rhyw ran o'r gwaith haiarn, i fyned gyda ni i Swydd Haiarn.

Joseph Young a lefarodd ar *erysipelas*, afiechyd a ddygwyd oddiwrth waelodion y Mississippi a'r Missouri; a chymmeradwyodd y brodyr i roi yn wlych risgl y *quaking ash*, gwneyd tê, a'i yfed; a dywedodd y gallai dynion estyn eu bywydau, pe meddylient am gymmeryd gofal o'u hunain.

H. C. Kimball—Yr wyf yn cynnyg fod i'r gymmanfa hon addoedi hyd y 6fed o Ebrill nesaf, am ddeg o'r gloch yn y boreu, yn y lle hwn. Eiliwyd, a chariwyd.

Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan yr Henuriad O. Hyde.

T. BULLOCK.

ANERCHIAD AT Y SAINT.

ANWYL SAINT,—Wedi i ni weled yr *hint* yn y *Star* mewn cyssylltiad â'n dyledswyddau i gyfranu tuag at y Deml y flwyddyn hon etto, megys ag y darfu i ni y flwyddyn ddiweddaf,—yr ydym wedi bod yn dysgwyl hyd yn hyn am orchymyn mwy pendant; ac yr ydym yn teimlo erbyn hyn fod *hint* i'r doeth yn ddigon, ac y gwna hyny agor ei lygaid i weled ei ddyledswyddau. Buom yn eich rhybyddio chwi er ys tipyn yn ol i wneuthur eich hunain yn barod. Am y swm, frodyr, nid ydym yn gwybod etto, ond dechreuwch gasglu, ac nid oes achos ofni y daw gormod i mewn.

Y mae genyf fi gystal ffydd yn awr ag a fu genyf erioed, mewn perthynas i gael arian i gario y gwaith hwn yn mlaen, a pheidiwch â meddwl ei bod wedi lleihau. Mae ambell frawd yn dweyd, "Gadewch i mi gael ychydig o amser i adferyd fy Saint; mae eu calonau hwy wedi cau yn anghyffredin, ac y mae braidd ofn arnaf i osod dim o'u blaen yn bresennol: yr wyf am eu hadferyd hwy yn gyntaf." Frodyr, dyma y ffordd i'w gyru hwy i ddirywiad parhaus, ac yn dlotach, dlotach. Dyma y llwybr i wneyd yr hwn sydd yn rhoi swllt i roi chwech cheiniog, a'r hwn sydd yn rhoi chwe cheiniog i roi dim ond ceiniog, a dweyd y tro wed'yn y gofynir ganddo, dan gosi ei ben, "Yn wir, ni allaf fi ddim rhoi ond dimai y tro hyn;" ac o'r diwedd, myned fel y fuwch hono yn hesp heb ddim llaeth; er fod rhai wedi digio wrth *ddamneg y fuwch*, etto y mae hi yn egwyddor ardderchog!

Frodyr, y llwybr i chwi adferyd eich eglwysi ydyw, trwy ddysgu iddynt eu dyledswyddau i gyfranu tuag at gario pob rhan o waith Duw yn mlaen.

Yn anaml y gwelir Cangen ag sydd yn haelionus tuag at waith Duw, yn llesg, ond yr oll yn fywiog, yn llwyddiannus, ac yn feddiannol ar gariad mawr tuag at bawb. Saint, bydded i chwi ddwyn i gof yr amser hyny, pan yr oeddech yn fwy haelionus; onid oeddych yn mwynhau mwy o Ysbryd Duw nag a ddarfu i chwi fwynhau erioed? Pwy a all ammau hyn? Neb, ond y rhai ag oedd yn cyfranu dan rwgnach, &c.

Yr ydym yn galw eich ymdrechiadau chwi hefyd, Saint, at y "Drysorfa Ymfudol," canys mae hyn o bwys mawr. Nid oeddwn yn meddwl wrth ddechreu y pwnc hwn ddweyd dim ond mewn

perthynas i'r Deml. *Now, boys, all hands* at y gwaith, ac yna bydd bendith Duw arnom ni, ac yn ein haros yn Seion. Bydded i Dduw ein bendithio ni oll, er mwyn Iesu Grist. Amen.

W. S. PHILLIPS.

14, Castle St., Merthyr, Mehefin 1, 1853.

NEWYDDION O DDYFFRYN Y LLYN HALEN.

YMDRECHWN roddi rhyw grynodeb o'r newyddion oddiyno i fyny hyd ddiwedd Mawrth. Yr oedd ymofyn mawr am nwyddau cartrefol. Yr oedd cwmpeini y gwaith siwgr wedi attal eu gwaith yn Provo, am dymmor, ac wedi dechreu gwneuthur triagl, yr hwn a ymofynid yn fawr am dano gan y bobl. Cafodd haiarn a dur eu gwneuthur yn Swydd Haiarn. Cafodd *satinettes*, jeans, brethynau, a gwlaneni, eu gwneyd gan Mr. Gaunt. Cafodd capiau pân a blew afanc eu gwneyd gan Mrs. Kippen, ac ysgubelli lawer gan Thomas McMillan, ac ereill. Hetiau a phenguwchod gwellt, yngbyd â llestri pridd, a wneid hefyd, heblaw cribau mawr a mân. Mae y Llywodraethwr Young wedi cynnyrchu caws nad ellir ei faeddu yn Sir Gaer, Lloegr. Dangoswyd y gellir cynnyrchu cotwm yn y Dyffrynoedd. Dywedir fod glo rhing, cystal ag a geir yn Lloegr, i'w gael yn San Pete. Siarada y *News* am fagu rhython y brain, crancod, ceimwchod, ac wystrys yn y Llyn Halen Fawr. Ar ddydd calan, y corwm o Ddeuddeg Apostol, yn nghyd â'r corau cerddorol, a gwrddasant yn y Cynghor-dy, ac a aethant i ddymuno blwyddyn newydd dda i'r Llywyddion Young, Kimball, a Richards, a'r Patriarch John Smith, ac ereill. Ar yr un dydd, agorwyd y Neuadd Gyfeillachol trwy ganu gan yr Henuriad Dunbar, a gweddi gyflwyniadol gan yr Henuriad Amasa Lyman, ac anerchiad gan yr Henuriad James Ferguson, ar ol yr hyn y bu dawnsio a chanu. Ar y 14eg o Chwefror, cyssegrwyd y Temple Block, ac agorwyd y tir. Oddiar hyny, yr oedd dau cant o weithwyr wedi eu gosod i weithio arno, o dan gyfarwyddyd yr Henuriad Wilford Woodruff. O herwydd gerwineb y tywydd, yr oedd y gweithwyr ar y Tŷ Taleithiol, yn Ninas Fillmore, wedi attal eu gwaith dros y gauaf. Mae y gauaf wedi bod yn erwin iawn, a chryn lawer o eira. Mae maen a fwriadwyd er gosod yn nghofadail Washington, wedi ei weithio a'i gerfio yn gywrain, ac yn barod i'w ddanfon i Washington: y

mae arno lun y cwch gwenyn, a'r geiriau "Santeiddrwydd i'r Arglwydd," ac uwchben hyny y llygad hollwybodol, ac ar y gwaelod y gair "Deseret," heblaw llawer o bethau ereill yma a thraw.—Cyfrifid fod y marwolaethau yn Ninas y Llyn Halen Fawr, yn 1852, yn 98; 90 o ddinasyddion, ac 8 o ddyeithriaid; 44 o bobl mewn oed, a 54 o blant.

Dyfynwn a ganlyn etto o'r *News*:—"Bydded i'r rhai a fwriadant ddyfod gyda bwriad i drigo yma, ddwyn gyda hwynt gymmaint ag a allant o'r pethau canlynol: Defnydd brown crysau a lleni, eu pris yma o 20 i 30 cent; hickory at grysau, 25 i 30 cent; Kentucky jeans, 75 i 125 cent; gwlanen gotwm, 30 i 40 cent; printiau o bob math, 25 i 50 cent; pinau, nodwyddau, ysnodenau, santinettes, tweeds, brethyn panedig, llifiau melinau, butts, ysgriwiau, durlifiau; hoelion, 25 i 30 cent; gwydr, 15 i 18 dolar yr hanner blychaid; clicedi drysau, cloion, byllt, rhawiau, ffyrch gwair, palau, a chwŷn-geibiau, llestri ceuol; dur, 37½ i 100 cent; cyllyll a ffyrch, llwyau; papyr foolscap a llythyron, y *ream*, 10 i 12 dolar; inc, y gostrel, 2 ddolar; llyfrau ysgrifenu, lleni tin a chopr, nutmegs, cribau, papyrfwrdd; cotton batting, 50 cent y pwys; edafedd cotwm, 50 cent y pwys; llyfrau ysgol, y drilling glâs goreu, a hadau o bob math. Ac nis gellir cael un o bob ugain o'r pethau uchod yn Utah yn bresennol am unrhyw bris."

Mae teimlad gwresog a bywiog yn mhlith y Saint trwy y Diriogaeth; a diwydrwydd, heddwch, a llwyddiant, yn nodweddu y gwahanol sefydliadau.

Y GWANWYN.

Y Gwanwyn mwyn! y Gwanwyn! O fel carwyf fi
I wel'd y gwanwyn yn ei hyfryd *jubili*!
Yr haul yn tirion-daflu ei belydrau pur
Dros y mân wlithawg ddail, a'r gwylltaidd ffrydiau clir;
Tra'r adar a'u cymharon sydd o lwyn i lwyn,
Gan hyfryd bynciaw eu cynhenid gerdd yn fwyn,
A chwilio'n aiddgar, efe anian gref, am fan
Lle gallont fagu eu rhywiogaeth fach i'r làn.

Y coedydd sy'n wisgedig mewn mantelloedd gwyrdd,
A rhai'n drwsiedig welir â hoff flodau fyrdd;
Y crinllys, y dewbanog fach, a'r briallu llâd,
Gystadlant oll i roesaw boreu'r gwanwyn mâd;

Y laethwraig ieuanc deg ei thôn ddigrifaf gân,
A'r gwas lygada'n siriol ar ei feinir lân;
Tra'r gog â'i chywair bruddaidd glywir yn y ddôl,
A'r plant yn gwatwar-waeddi "*gwcw*" ar ei hol.

Y gwanwyn mwyn! y gwanwyn! O fel carwyf fi
I wel'd y gwanwyn yn ei hyfryd *jubili*!
Bys Duw i'w olrhain yn ei weithiau o bob rhyw,
A natur, yn ysblenaidd gan bob harddwch gwiw,
Dŷr allan mewn pêr-lesmair ac mewn cariad cu,
Gan briodoli pob rhyw fawl i'w Lluniwr fry.
O ffei! mai'n mhlith oroïain fel y rhai'n y ca
Melldithion dyn yn fythol chwifiaw ar y chwa.

Mor anwyl yw y gobaith fedd y duwiol rai,
(Er mai ychydig erys yma i'w llonhau,)
I roesaw gwanwyn na ddaw gauaf byth i'w gwrdd,
Pan fyddo gauaf bywyd wedi passio ffwrdd,
I dderbyn y lòn wys ddanfonir oddi fry,
Gan yr Hwn sycha odd eu gruddiau ddagrau lu,
Yn yr Eden lwys, lle llifa'r afon fywiol lân,
A'r oll flodeua'n hardd, heb ddim i droi eu grân. (1841.)

AMRYWIAETHAU, &c.

"Rhinweddau Gwraig."—A "b'le ceir hi." Os na ŵyr y brawd J. R. am y cyfryw, darllened yr isod, a cha wybod; yna na syned, ond chwilied am dani fel y trysor goreu, a chanmoled hi wedi ei chael, a thrwy hyny efallai y ca lawer

Gwraig deg, fywiog, nid rhy bwyllog,
Lanwedd, serchog, rywiog, rydd,
Fwyn, lygadlon, laweu-galon,
Loew fron, mor lân â'r dydd;
Hedd yn chwarae ar ei gruddiau,
Gwir ar fin ei gwefus hi;
Addurn gwr, yn llawn rhinweddau;
B'le *mae* hono?—Genyf fi. Dewi Elfed.

Taliadau o Feh. 10 hyd Meh. 16.—Sir Fynwy, £1; Pontytypridd, £1; Aberamman, 11s; Hirwaen, 7s 2c; Georgetown, 4s; Ffynnon-Tydfil, 5s; Troedyrhiw, 2s 6c.—Cyfanswm, £3 9s 8c.

☞ Prisiau y Llyfr Hymnau o hyn allan fydd fel y canlyn:—Y rhwymiad goreu, 2s 6c; yr ail oreu, 2s 3c; a'r croen llo cyffredin, 2s.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 26.] MEHEFIN 25, 1853. [CYF. V.

PRIODAS.

PRIODAS sydd gyssylltiad rhwng y ddwy rywiogaeth, yn eu gwneyd yn un, trwy berthynas, teimlad, cariad, mwynhad, a gobaith :—sydd yn cyfreithloni y ddwy blaid i'w gilydd a'u holl —ac yn cylymu eneidiau y naill wrth y llall, hyd nes y mae lles y naill yn lles i'r llall; mwyniant, llawenydd, a dedwyddwch y naill, yn ddiferion yn nghwpan melysaidd y llall.

I'r dyben o fod priodas yn dwyn yr effeithiau hyn, anghenrheidiol ei bod yn cael ei gwneyd yn rheolaidd a chyfreithlon. Awgryma y cyfreithlonrwydd fod cyfraith perthynol i'r cyflwr dedwyddol hwn; yr hyn sydd yn addefedig, gan mwyaf, drwy y ffaith o fod pawb, braidd, yn mhlith pob cenedl a gwlad yn mhob oes o'r byd, yn honi yr hawl, er nad pa mor amrywiol eu dulliau, eu seremoniau, a'u cyfreithiau priodasol; etto, y mae cyfaddefiad yr oll o honynt, o'r anghenrheidrwydd o gyfraith neu ddeddf briodasol; gweinyddiad yr hon ddeddf a ystyrir yn gyfreithlonrwydd y briodas. Hyd yn hyn, cyduna yr holl fyd braidd o barthed i briodas. Cydunant hefyd y dylai fod cymhwysderau gweinyddol, neu hawl i briodi; eithr nemawr yn mhellach nâ hyn, ni cheir cydwelediad na chydgordiad o barthed i'r pwnc hwn. O barthed i'r iawn ddull, parhad, rheolau perthynol i, ac yn enwedig breintiau, bendithion, dyledswyddau, a gogoniant dyfodol y cyflwr priodasol, y mae cynnifer o wabanol farnau ag sydd braidd o wledydd neu o grefyddau yn y byd: o leiaf, maent rhy liosog ac amrywiol i ddenu llawer o'n sylw yn bresennol.

Eithr, er mwyn deall y fath yw priodas gywir a gwirioneddol, ymchwiliwn gan bwy y mae yr hawl gyfreithlawn i weinyddu; ac ysgatfydd a'r nad yno y cawn allan yr iawn o'r oll a berthyna i'r cyflwr hwn. Pa le y cawn y cyfreithlonrwydd o hyny? Pawb a honant eu hawl i briodi eu deiliaid gwladol eu hunain! A ydyw eu honiad o hyny yn eu cyfreithloni? Nid yw felly o anghenrhaid. Ac i'r cyfryw o ddynolryw a gredant ddwyfoldeb dadguddiadau Duw i ddynion, nid all hyny ymddangos yn rhesymol, o herwydd eu hamrywiaeth, eu croes-gyfreithiau, eu dulliau, a'u dybenion yn yr ordinhad hon. Er iawn ddeall gan bwy, os neb, o'r rhai a broffesant hyn y mae yr hawl ofynol, ymchwiliwn yn ol i'r oesoedd mynedol o'n rhywiogaeth, ac y maent yn llai amrywiol, etto yn ol rai miloedd, a cheir mai gweision y Duw byw a honent yr hawl i wneyd hyny;—ac etto yn ol i lygad y ffynnon, neu i'r gwreiddyn o'r pwnc hwn, a cheir ein rhieni cyntaf yn ymgyfreithloni yn nghyfreithlonrwydd y cyflwr priodasol yn ei iawn weddiad, a'u Duw,—eu Creawdwr—eu Tad yn eu priodi! Nid oes a ammheua bellach yr anghen o'r ordinhad berthynol i'r cyflwr hwn, nac o'r cymhwysderau gweinyddol; o herwydd addefir perffeithrwydd y gweinyddiad hwn oddiar yr ystyriaeth o berffeithrwydd ei gosodwr a'i gweinyddwr cyntaf, rhwng ein tad a'n mam ni oll. Paham a'r nad yw hwn yn batrwn teilwng o efelychiad eu holl blant yn mhob gwlad, oes, ac amgylchiad, mor belled ag ei heglurwyd? Os felly, paham a'r nad yw eithriad o hono, yn ddirywiad, a'i effeithiau yn ddirywiadol ganlynol?

Y mae perthynas honedig ac addefedig y gweinyddwr o'r pleidiau, yn gosod ei hawl weinyddol tu hwnt i ammheuaeth. Yma, ynte, ceir ei ffynnonell: Efe a bïa yr hawl, o herwydd Efe a bïa y personau; ei blant Ef ydynt drwy greadwriaeth, a'i hawl Ef yn *unig* yw eu priodi. Ni allasai y ddau briodi eu hunain. Ni allasai hyd y nod angylion eu priodi, heb ei genad Ef. Digon hyn, ynte, i brofi fod Priodas, yn ei gosodiad cyntefig, yn ordinhad ddwyfol, fod hawl ddwyfol yn anhebgorol er ei hiawn weinyddu, ac ammodau a chyfreithiau dwyfol yn perthynu iddi. Yr oedd *dwyfoldeb* yn argraffedig ar bob dosran o'r oll a berthynai iddi. Ai anhygoel yn ngolwg neb o blantos dirywiedig ac anwybodus y briodas uchod, yw credu mai priodas eu tad a'u mam eu hunain yw yr un oreu, ïe, yr unig un gymmeradwy ganddynt hwy a chan eu Duw! Onid yw eu hesiampl priodasol hwy yn

deilwng o efelychiad manwl gan eu holl hiliogaeth? Os felly, pa fodd a'r nad yw unrhyw eithriad oddiwrthi yn drosedd a amddifada ei throseddwyr o'i chanlynol rinweddau, a'i daionus effeithiau? A oedd ei chyfreithlonrwydd yn ymddibynu ar gyfreithlonrwydd neu hawl ei gweinyddwr gynt?—ac onid yw mor ymddibynol yn awr, ar yr unrhyw gyfreithlonrwydd gweinyddol, er esgor ar yr unrhyw ganlyniadau yn awr? Os felly, pwy a ddichon briodi ereill heb hawl ddwyfol i hyny? na phwy a ddichon ymbriodi â'u gilydd yn gymmeradwy ger bron Duw, heb briod-wr awdurdodedig?—A phwy a all ei awdurdodi ond yr hwn oedd yn dal awenau y ffrwyn lywodraethol ar y byd ymbriodol cyntefig yn "Mharadwys," a'r neb yn unig, a awdurdoda Efe i hyny, tra y perchenoga Efe y byd hwn ag y priodir ynddo, neu y pleidiau a briodir arno! Efe, ac Efe yn unig, ar unrhyw ystyriaeth, a ddichon briodi pleidiau yn effeithiol; ac Efe yn unig a ddichon gyflawni addewidion, a chyflwyno bendithion y cytlwr priodasol i ddyn. Os ydym wedi ymresymu yn gywir hyd yma ar y pen hwn, beth a gawsom allan? Cawsom, debygwn, nad dichonadwy priodi, nac i neb ymbriodi yn gyfreithlawn heb gyfreithlonrwydd i weinyddu yr ordinhad; a dysga rhesymeg gymhariaethol ni hefyd mai o herwydd mai gan Dduw yr oedd yr hawl hon yn hanfodol, naill ai, syned a fyno, nad yw unrhyw briodas yn gymmeradwy gan Dduw, ond a rwymir ar y ddaear trwy hawl ei offeiriadaeth Ef, drwy ei weision, neu, o'r ochr arall, nad yw cyssylltiad ei blant yn y cytlwr priodasol o bwys digonol i deilyngu ei sylw. Os yr olaf, nid oedd yn bwriadu i'w esiampl Ef yn gweinyddu yr ordinhad ar y cyntaf gael ei dilyn. Hefyd, os felly, paham y priododd Efe ein rheini cyntaf? Ond, y mae y ffaith o'i fod Ef wedi priodi ein rhieni cyntaf, heblaw ystyriaethau ereill a ellid enwi, yn dangos pwysigrwydd y peth yn ei olwg Ef yn rhy amlwg i neb ymguddio yn y lloches yna, debygwn; ac, os felly, beth yw yr unig ganlyniad, ynte? A gawn ni sylw y byd ato? Mae yn beth a deilynga sylw dwysicaf yr oll o honom, nid yn unig rhieni; eithr onid plant i rieni y'm ni oll! Mae o bwys i ni ystyried ai plant a genedlwyd yn gyfreithlawn ydym yn ngolwg y nefoedd, ynte, ai mewn anwireddus briodas ein cenedlwyd, ac ai mewn pechod, drwy drosedd o'r ddeddf briodasol, y beichiogodd ein mamau arnom. Dychryna y darllenydd efallai rhag y canlyniad ag yr ymresymodd ei hun iddo!

Ni allwn ni wrth yr effeithiau ag yr esgora gwirionedd arnynt, na'u dylanwad ar feddyliau ereill, mwy nag ar yr eiddom ein hun; ac yn ostyngedig cyfaddefwn i ni ddeffro megys o freuddwydio am gyfreithlonrwydd gorchestol ein cenedliad, a chael ein hunan mewn ffaith yn yr unrhyw ffôs â'r gweddill o'r hîl ddynol ag a genedlwyd drwy ymrwymiadau dynol; ac ni wyddom well ffordd nâ chyfaddef y ffaith, ac ymdrechu ymadferu ein hunain os gellir, ac yn enwedig ein heppil, o'i effeithiau mor gynted ag y bo modd, os oes yn bosibl gwneyd hyny. A dyma yr ymholiad nesaf, debygwn, ag sydd yn ymwthio i feddwl y darllenydd, ac nis boddlonir heb ei ateb. Pwy a'i hateba? Pwy a adfera i blant Adda yn awr gyfreithlonrwydd priodasol eu rhieni cyntaf? Mae y ffeithiau galarus drwy'r byd o'r croes-ddefosiynau o hono, ynghyd â'r gwadiad cyffredinol o'r angben am y ddwyfol hawl gyntefig, yn addefiad digonol o'u hamddifadrwydd o honi drwy y byd; heblaw yr honiad gwladwriaethol i'w gweinyddu yn profi hefyd nad oes hawl ddwyfol i hyn yn eu plith. Beth, ynte, a wneir? A ystyria y nefoedd nyni oll, a'n rhieni o'n blaen, hyd y diweddaf a briodwyd drwy hawl ddwyfol, wedi eu cenedlu yn anghyfrithlawn, a'n hiliogaeth anwylaidd yn aflan yn ngolwg Duw? ebe y darllenydd! Wel, da iawn fyddai genym ni i ryw un doethach ein tynu allan o ganlyniadau a ymddangosant mor anocheladwy; o'n rhan ni, yn ostyngedig cyfaddefwn ein hanallu i hyn drwy resymeg eglur a gwirioneddol. Ond ymgysurwn ein hun a'n darllenydd o berthynas i'r hyn a fu drwy ereill, yr hyn nis gallai fod yn amgen, o herwydd nad oedd yr hawl hono ar y ddaear; ymorphwyswn ar drugaredd a haelioni ein Duw, i basio heibio y dirywiad cyfeiriedig, a'n cyfrif yn deilwng o'i sylw, i'n hadferyd ni er mwyn ein hanwylaidd had, etto a enir i gyfreithlonrwydd priodasol ein rhieni cyntaf; hyd nes eu ceir yn mhlith ei blant iawn briodol Ef yn Seion; yr hyn yw ein braint adferiadol ni oll drwy yr offeiriadaeth, yn ei hiawn bryd, ni wyddom am well ffordd nâ chadw yn gysseg-redig ein haddunedau priodasol a wnaethom. Canys esgusodol y'm yn eu gwneyd, o herwydd nad allem wneyd yn well, a diau mai hollol ddiesgus, ïe, collfarnol fyddwn gerbron Duw a dynoliaeth, os na chywir gadwn ein hammodau priodasol a wnaethom. Etto ymwasgwn yn nes at gnewullyn y pwnc; canys nid eppiliad neu liosogiad ein hiliogaeth yn unig, nad pa mor angenrheidiol

ac mor ogoneddus a phleserus hyny, ydyw unig ddyben priodas gywir. O herwydd amlwg yw, oddiwrth gymhariaethol esiamplau lliosogiad pob dosparth o fywydau cynnyddol hyd eithafion cyffiniau anian; fod yr amcanion gwreiddiol o briodi dynoliaeth yn fwy tra-mawreddig i liosogiad yn unig, nag yw y rhagoriaeth cynnysgaethiad creadigol a moesol ar yr olaf i holl ragoriaethau creadigol ereill a geir mewn bodoldeb. O! ydyw, ddarllenydd, y mae dy Greawdwr—dy Dad, wedi gofalu yn fanylach am dy genedliad di a'th ddyfodiad i'r deml ddaearol hon; yr amser, yn nghyd â'r llinach y daethit o honi, a phob manylrwydd arall a berthyn i'th achau, dy ddygiad i fyny o'r bru, gweithredoedd dy einioes, da a drwg, diwedd-glo dy fuchedd, a'th dynghed dragywyddol, nag a wnaeth ag un creadur arall o'i eiddo. Canys plentyn hoff iddo o'i ymysgaroedd dwyfol oeddit, gwaith ei ddwylaw wyt, ac ato Ef y dychweli. "Canys rhaid i ni oll ymddangos gerbron brawdle Crist." Y mae enwau pob un o'i blant a ddaeth, o Abel hyd y diweddaf a enir o ddynoliaeth, yn ysgrifenedig yn "llyfr ei goffadwriaeth Ef." Ac yno yr arosant hyd oni fforffeti dy hawl i hyny drwy dy weithredoedd dy hun; ac ni elli ei gael oddi yno, hyd nes y pechi yn erbyn yr Ysbryd Glân, a "thywallt gwaed gwirion." Nid oes neb o gredwyr yr ysgrythyrau a ammheua hyn, ac ni cheisia neb rhesymol wneyd hyny. Os felly, ynte, a fu dy Dad mor fanwl o barthed i'th ddyfodiad i'r byd hwn, a gofalu am danat bob awr o'th oes tra yma; ac yn dy alw i gyfrif am dy holl ymddygiadau; ac etto, nad yw o bwys o barthed i'th genedliad? I gyfreithlonrwydd dy genedliad? A adawodd Efe i ti ddyfod yma heb ddal dy rieni yn gyfrifol hefyd am eu gwaith hwy yn dy genedlu, yn gystal ag am eu hymddygiad tuag atat, hyd oni chyrhaeddit oedran cyfrifol, o leiaf? Yr ystyriaethau hyn a arddangosant ryw radd o ddoeth ddybenion ein Tad, yn amgen ar ddynoliaeth i un rywiogaeth o'i greaduriaid, yn gwahardd iddynt ymgymmysgedd nac eppiliad (drwy ei esiampl yn priodi ein rhieni cyntaf) ar unrhyw ammodau ereill. Onid oes yma allwedd i'r dirgelwch, amgen a ymddangosa drwy y gyfrol santaidd, o barthed i fanylrwydd coffadwriaeth hanesyddol achau plant Duw, y rhai a briodwyd yn ol cyfraith Duw! Onid oes hynodrwydd neillduol a rhyfeddol yn hanesyddiaeth y llinachau cyfreithlawn hyny? Onid oedd gofalwch hynod rhieni ar y pen hwn, yn awgrymu i ni y pwys-

igrwydd a roddent ar gyfreithlonrwydd eu hachau o barthed i genedliad eu hiliogaeth? Y pwnc yw, onid ardystia Duw y pwysigrwydd canlynol i ddwyfol briodas drwy fawredd, hynodrwydd, a rhagorol gymmeriadau, defnyddioldeb a bendithion ffrwythau lwynau y rhai a briodwyd ganddo Ef? Rhesymol credu mai amcan Duw oedd, nid eppilio a llanw y ddaear â *rhywfath* o rywiogaeth ddynol, nac mewn rhyw ddull ychwaith, ond yn dra mawreddog: ei ddyben, drwy briodi ei blant (ac i bwy arall y rhoes hawl erioed?) oedd, trosglwyddo ei blant o fyd yr ysbrydoedd i'r byd hwn, i fod yn genedl gyfiawn, santaidd, ufydd i'w orchymynion Ef, ac i wneyd y ddaear hon yn deyrnas iddo Ef. I'r dyben hyn, ac fel y delai yr ysbrydion drwy yr achau santaidd a'u dysgent yn ffordd yr Arglwydd, apwyntiodd briodas gwahanol bersonau, a dysgodd eu dyledswyddau perthynol i'r cylch hwnw iddynt, a gwnaeth eu cyfrifoldeb yn hysbys ger eu bron. "Mi a wn am Abraham fy ngwas," ebe fe, "y cadwa efe fy ngorchymynion, ac y dysga i'w blant ar ei ol, ar gadw o honynt orchymynion yr Arglwydd." Mawr y golwg oedd gan ein Tad am ein dygiad i fyny yn *iawn* o'n mebyd! Doeth y drefn a wnaeth i hyny drwy briodas! Eithr, pwy a ŵyr pa fodd i gyrhaedd y ddysgeidiaeth hon yn awr? Atebwn mai y rhai hyny ag a wyddant pa fodd i briodi dynion yn ei gyfreithlonrwydd cyntefig. I hyny y perthyna yn anhebgorol. Annhebyg i Dduw hawlio neb i briodi heb eu cynnysgaethu â'r ddysgeidiaeth berthynol anhebgorol i'r cyflwr hwnw hefyd, megys cynt.

Mewn gwrthgyferbyniad i ddirywiedig, ranedig, andwyol effeithiau canlynol i ffug-briodasau dynol ein daear yn awr,—a'i lwyth o gysgodau, ffug-ddynoliaethol gorfforol—a mil mwy dirywiadol eu moesol gyflyrau croes gredöawl;—yr ymddangosa mawredd, gogoneddusrwydd, a rhagoroldeb sefydliad cywir, a chyntefig, a santaidd ein Duw i boblogi byd! Diau mai i'r ffyunonell hon a'i ffrydiau cyssylltiadol, y gellid olrhain cyfartalwch mawr o'r dirywiad cenedlaethol ag sydd, fel gwynt oddiar y pren Upas yn gwywo, ie, yn lladd yn y blodeuyn, harddaf rosynau ein gardd ddaearol ni! Ac nid yw ei effeithiau andwyol ar feddyliau tyner, ac o ganlyniad ar foreu dyddiau blodau ein byd yn ei wahanol oesoedd, nemawr, os dim, unamlycach.

Os dewisi amlycach olygfa ar effeithiau gau-briodasau ein byd, portreada o flaen dy feddwl un teulu, mor ddedwyddol â chasl

tyfu i fyny o dan ddylanwad yr un rhieni, un gyfraith foesol, ac ysbrydol, un rif-res i'r ieuengaf fel yr henaf, ac un ddysgeidiaeth ac esiampl i'r cyfan gan rieni duwiol, heb wrthddylanwad o un rhyw. Yna, eanga y pictiwr, nes y cynnwysa ardal—ardaloedd, trefydd—dinasoedd—byd, o'r un rhyw. Beth a weli? Dim ond darlun o'r byd hwn a *fuasai*, pe na chenedlasid ynddo neb, ond drwy gyfreithlonrwydd priodas iawn. Pa fodd amgen nâ'r effeithiau undebol, rhinweddol, gwrthbleidiol, santeiddiol, a dwyfol ddychymmygol hyn, tra y buasai y rhieni oll wedi dysgu yr unrhyw ddyledswyddau at eu heppil, gan anffaeledigrwydd oddi wrth y ddigyfnewid orsedd briodasol? O! ddarlun hardd! pwy na dymuna weled ei hun a'i deulu anwyl yn ffyddlawn lanw rhyw gylchoedd o hono. Ond er mor felys ei fyfyrio, rhaid galw dy sylw oddiwrtho. At beth? At alarus, alaethus, a gofidus olygfa wrthgyferbyniol ein byd presennol! nid ffug ychwaith, fel y mae y gwaethaf, ond ffaith rhy anwrthwynebol i ammau andwyol effeithiau dirywiad priodasol ein byd! Cau dy lygaid fel nas gweli ei effeithiau mwy, os gelli! Cau dy glustiau rhag dy syfrdanu gan riddfanau ei druenus drancedigion, os medri! Difoda y ffaith oddiar dy feddwl, os gelli, tra y gwaeddi gyda ni â'th holl galon, "O! Tydi, ein Tad, ein cyfreithlawn a'n cyntefig Briodwr, trugarha wrth y byd priodasol a'i effeithiau anwylaidd, methiantus, a dyoddefus—pura ein byd oddiwrth yr 'halogrwydd' canlynol i'r ffrwd angherddol hon a dorodd dros ei cheulanau, ac a ddiluwiodd ardd flodau a pherlysiau ein byd. Adfera yn ol yr ysgubell a ysguba yr aflendid i ffwrdd fel peiswyn o flaen corwynt. Agora y ffynnonell gyntefig fel y drachtia dynolryw o honi hyd ddigon. Prioda! O, prioda dydi, yn dy ffordd dy hun, dy blant dy hun, megys cynt, rhag gwywo a diflanu o'n hiliogaeth yn hollol i *ryw rywiogaeth arall*!!

D. Jones.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 363.]

37. Fod gwrthryfel wedi bod yn mhlith yr ysbrydion rhai'n, sydd yn amlwg oddiwrth yr Ysgrythyrau. Yr Apostol Ioan a ddywed, "A gwelwyd rhefeddod arall yn y nef; ac wele, ddraig goch fawr, a saith pen iddi a deg corn, ac ar ei phenau saith coron. A'i chynffon hi o dynodd darian sêr y nef, ac a'u bwriodd hwynt

i'r ddaear." "A bu rhyfel yn y nef: Michael a'i angylion a ryfelasant yn erbyn y ddraig; a'r ddraig a ryfelodd a'i angylion hithau, ac ni orfuant; a'u lle hwynt nis cafwyd mwyach yn y nef. A bwriwyd allan y ddraig fawr, yr hen sarff, yr hon a elwir Diafol a Satan, yr hwn sydd yn twyllo yr holl fyd: efe a fwriwyd allan i'r ddaear, a'i angylion a fwriwyd allan gydag ef," (Dad. xii, 3, 4, 7, 8, 9). Enw y bod a flaenorai y gwrthryfel hwn, a elwir "Draig," "Sarff," "Diafol," neu "Satan;" y lle ag y dechreuodd y rhyfel oedd y Nef; y personau a ymrwyment gyda'r Diafol oeddynt, "ei angylion," a elwir "sêr y nef;" rhif byddin Satan oedd y "drydedd ran o sêr y nef" neu "yr angylion; y ddeudrydydd ran arall a flaenorid gan Michael; byddin y Diafol a alludiwyd o'r nef i'r ddaear. Rhywrai, efallai, a allant ddychymmygu taw bodau oedd yr angylion hyn wedi eu gwaredu o ryw fyd blaenorol, a gwrthryfela wedi hyn; ond os hyn oedd yr achos ni fyddent yn ysbrydion drwg, ond bodau drwg fyddent a chanddynt gnawd ac esgyrn, ac yn ganlynol byddent yn analluog i fyned i mewn i babellau bodau dynol; ond gan i lawer o honynt fyned i mewn i un person, dengys yn y modd amlycaf taw ysbrydion ydynt. Ereill, efallai, a allant ddychymmygu taw ysbrydion dynion drwg yw yr ysbrydion syrthiedig rhai'n, y rhai a fuont feirw ar ryw fyd blaenorol, a chyrff pa rai ni chyfodwyd erioed; ond ni chydwedda y dychymmyg hwn â'r cynllun a ddilynwyd, gyda golwg ar ddrygionus y greadigaeth hon, y rhai oll ydynt i gael eu cyfodi oddiwrth y meirw, a'u hysbrydion a'u cyrff i gael eu hail-uno; ni chydgordia ychwaith â thystiolaeth yr Apostol Judas, yr hwn a ddywed, "Yr angylion y rhai ni chadwasant eu dechreuad, ond a adawsant eu trigfa eu hun, a gadwodd efe mewn cadwynau tragywyddol, dan dywyllwch hyd farn y dydd mawr," (Judas 6). Y geiriau hyn sydd yn profi mai yr angylion syrthiedig ydynt y cyfryw pa rai oeddynt ar brawf yn eu sefyllfa gyntaf. Nid yw yr angylion yn derbyn cyrff cnawdol hyd oni ddechreuont eu hail sefyllfa, o ganlyniad y cyfryw yn eu sefyllfa gyntaf raid fod yn ysbrydion. Mai ysbrydion oedd yr angylion hyn perthynol i'r greadigaeth hon, ac nid i un flaenorol, a ddangosir oddiwrth y ffaith, eu bod yn cael eu cadw "mewn cadwynau dan dywyllwch hyd farn y dydd mawr." Pe buasent byw mewn cyn sefyllfa, rhagflaenol i'r un lle yr oedd ein hysbrydion ni ar brawf, yna hwy

a farnesid ar fyd blaenorol, ond y mae dydd eu barn hwy etto heb ddyfod, ond a ddaw yn niwedd y ddaear, neu yr amser y bernir drygionus y byd hwn. Os ydynt hwy, gan hyny, i dderbyn barn mewn cyssylltiad â phreswylwyr y ddaear hon, rhaid eu bod wedi ffurfio cyfran o'r un teulu yn y sefyllfa gyntaf, ac nid oedd iddynt ddechreuad o flaen y teulu a fwriadwyd i'r ddaear hon.

38. Wedi dysgu i fod rhyfel wedi bod yn y nef, ymofynwn yn nesaf, pa bryd y diweddodd y rhyfel hwn. Mae'n amlwg iawn fod y rhyfel hyny wedi bod yn y nef wedi i'r ddaear gael ei ffurfio; o herwydd pan fwriwyd y Diafol a'i angylion allan o'r nef, hwy a alltudiwyd i'n daear ni; o ganlyniad yr oedd y ddaear wedi ei ffurfio ac mewn bodoliaeth ar derfyn y rhyfel yn y nef. Yr oedd y Diafol ar y ddaear ar yr amser ag oedd Adda ac Efa yn yr ardd: efe oedd yr hwn a gelwyddodd i Efa ac a'i twyllodd hi; oddiyma y gelwir ef "celwyddwr o'r dechreuad," neu "dad y celwydd." Yn awr, pa un a oedd efe a'i angylion, ar y cyfnod boreuol hwnw, wedi eu bwrw allan o'r nef i'r ddaear, nid yw, yn y cyfieithad Saesneg o'r Beibl, yn cael ei ddadguddio yn eglur. Os nad oeddynt yn barod wedi derbyn eu halltudiaeth o'r nef ar gyfnod syrthiad Adda, rhaid o leiaf, i'r Diafol ddyfod trwy ganiatâd i'r ddaear hon, a myned i mewn i'r ardd; ac os na chymmerodd ei yriad allan le, yr amser hwnw, efe ar ol iddo gwblhau ei ddybenion drygionus yn nygiad oddiamgylch gwymp dyn, a ddychwelai drachefn at ei fyddinoedd yn y nef i'w cefnogi hwynt yn eu rhyfelgyrch aflan a chenfigenus. Ond oddiwrth y dystiolaeth yn y dadguddiadau pa rai a roddodd Duw trwy Joseph Smith, y prophwyd, hysbysir taw Adda oedd Michael. Mae yn rhesymol, gan hyny, i feddwl, i Michael, yr hwn a flaenorai y byddinoedd yn y nef yn erbyn galluoedd y Diafol, barhau y llywiadaeth hyd derfyniad y rhyfel, neu hyd oni alltudiwyd byddin y Diafol i'r ddaear. Gadael ei orsaf, a rhoddi i fyny ei lywiadaeth cyn i'r gelyn gael ei orchfygu, a fyddai yn fuddugoliaeth ranol yn unig, a'r prawf yn y sefyllfa gyntaf a fyddai yn anghwbledig. Dim yn fyr o gyflawn orchfygiad o alluoedd y gelyn, a'u halltudiaeth o'r nef, a roddai gyflawn fuddugoliaeth; dim yn fyr o hyn, a'u hawliai i'r gogoniant o gadw eu sefyllfa gyntaf. Mae yn amlwg, gan hyny, i'r rhyfel yn y nef ddiweddu cyn i Michael adael y nef a chymmeryd corff o gnawd ac esgyrn o dan yr enw Adda.

39. Pa bryd y dechreuodd y rhyfel hwn yn y nef? Yr holl oleuni sydd genym ar y gofyniad hwn sydd yn gynnwysedig mewn dadguddiadau diweddar, ac yn yr hen ddadguddiadau hyny pa rai a ddadguddiwyd o'r newydd i Joseph y Gweledydd. Ni a ddyfynwn a ganlyn o Lyfr Abraham:—"Yn awr, yr oedd yr Arglwydd wedi dangos i mi, Abraham, y dealltwriaethau ag oedd wedi eu rheoleiddio cyn bod y byd; ac yn mhlith yr holl rai hyn yr oedd llawer o'r rhai ardderchog a rhagorol; a Duw a welodd fod yr eneidiau hyn yn dda, ac yr oedd efe yn sefyll yn eu canol hwynt; ac efe a ddywedodd, Y rhai hyn a wnaf fy llywodraethwyr; canys efe a safai yn mysg y rhai hyny ag oeddynt ysbrydion, ac efe a welodd eu bod yn dda; ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Abraham, Yr wyt ti yn un o honynt, ti a etholwyd cyn dy eni. Ac yr oedd un yn sefyll yn eu mysg hwynt ag oedd yn debyg i Dduw, ac efe a ddywedodd, wrth y rhai hyny ag oedd gydag ef, Nyni a awn i waered, oblegid y mae lle yna, ac ni a gymmerwn o'r defnyddiau hyn, ac a wnawn ddaear ar yr hon y gall y rhai hyn breswylio; ac nyni a'u profwn hwynt ag hynyma, i weled os gwnant bob peth pa bynag a orchymyno yr Arglwydd eu Duw iddynt; a'r rhai a gadwant eu hystâd gyntaf, a ychwanegir iddynt; a'r rhai na chadwant eu hystâd gyntaf, ni chant ogoniant yn yr un deyrnas gyda'r rhai a gadwant eu hystâd gyntaf; a'r rhai a gadwant eu hail ystâd, a gant ogoniant wedi ei ychwanegu ar eu penau yn oes oesoedd. A'r Arglwydd a ddywedodd, Pwy a ddanfonaf? Ac atebodd un yn debyg i Fab y Dyn, Wele fi, danfon fi. Ac un arall a atebodd ac a ddywedodd, Wele, finnau, danfon fi. A'r Arglwydd a ddywedodd, Mi a ddanfonaf y cyntaf. A'r ail oedd ddigllawn, ac ni chadwodd ei ystâd gyntaf, ac yn y dydd hwnw, llaweroedd a'i canlynasant ef. Ac yna yr Arglwydd a ddywedodd, Awn i waered; a hwy a aethant i waered yn y dechreuad, ac a reoleiddiasant ac a luniasant (hyny yw, y Duwiau) y nefoedd a'r ddaear. Ac yr oedd y ddaear, ar ol iddi gael ei llunio, yn wag ac anghyfannedd, o herwydd nad oeddynt wedi llunio dim ond y ddaear; a thywyllwch a deyrnasai ar wyneb y dyfnder, ac yr oedd ysbryd y Duwiau yn ymddëor ar wyneb y dyfroedd." Yn yr hanes dwyfol hwn, ein hysbysir fod gwrthryfel wedi dechreu yn yr amser ag oedd y llu nefolaidd yn ymgynghori ynghyd, mewn pertbynas i ffurfiad y ddaear hon

a phoblogiad yr unrhyw. Y gwrthryfel, gan hyny, a gariwyd yn y blaen o'r amser y cynnaliwyd y cynghor mawreddog hwn, hyd oni osodwyd sylfaeni y ddaear i lawr, a thebygol hefyd am ryw amser wedi hyny; ond mae'n rhaid mai rhyw amser yn ystod y cyfnod rhwng dechreuad y greadigaeth hon a chwblhad yr unrhyw, yn ddarpariadol i dderbyniad Michael neu Adda, y cafodd Satan a'i fyddin eu gorchfygu a'u halltudio i'r ddaear. Pa cyhyd oedd y cyfnod, yn cyfryngu rhwng amser cynnaliad y cynghor a dechreuad y greadigaeth, ni ddadguddiwyd; gallasai yn unig fod yn gyfnod fach iawn, neu gallasai fod yn filiynau o flynyddoedd. Ac etto, pa cyhyd oedd o ddechreuad y greadigaeth, hyd nes cafodd Satan ei daflu allan, ni ddadguddiwyd; oblegid nis gwyddom ni hyd yr amser oedd yn gynnwysedig yn ngwaith pob dydd, perthynol i'r greadigaeth; nis gwyddom ni ychwaith ar ba un o'r diwrnodau neu'r cyfnodau hyn y taflwyd ef allan.—(*I'w barhau.*)

SEION.

SEION, O mor ddedwydd fydd,
Cael mwynhad o'i breinniau rhydd;
Tâl uwch gwerth trallodion llawr,
Fydd ei mwyniant im' bob awr;
O, doed y dydd caf lwyr ryddhad,
O flin gaethiwed, twyll, a brad,
Lle y gweinyddir cyfraith Duw,—
O dyna'r lle 'rwyf am gael byw.

Gwel, yr heirdd ddyffrynoedd draw,
Gwel eu ffrwythau ar bob llaw;
Aeron ter ei dolydd dwys,
Berarogla'i glenydd glwys:
Fy ngwlad, fy ngwlad yw Seion hardd,
Pob rhyw hyfrydwch ynddi ddardd;
Hoff natur yno'n gwenu sydd;
Fy heddwch yno'n llawn a fydd.

Llanelli. DEWI ELFED.

AMRYWIAETHAU, &c.

ANRHYDEDD, enwogrwydd, a holl weithredoedd gwagedd ac uchelgais, a ddiddymir ac a ddinystrir gan amser; ond y mae y gair da o ddoethineb yn barchus gan yr oesoedd dyfodol.

PREGETH ANGLADDOL.—Ebe yr offeiriad yn ddiweddglo ar bregeth gampus ar Farwolaeth,—" Eithr er hyn oll, anwyl wrandawyr, marwolaeth, er nad pa mor haeddiannol i ddynolryw o herwydd eu pechodau, trwy ddoeth ragluniaeth a mawr gariad ein Tad nefol at ei greaduriaid, a osododd efe ar *ddiwedd* ein heinioes; O ddoethineb! ac iawn-drefniad! Canys ystyriwch, fy ngwrandawyr, pa werth fuasai ein hinioes i ni pe gosodasid marwolaeth ar ei dechreu yn lle ar ei diwedd."

DYWEDIR fod dros ddeng mil o lanaf greaduriad daear, angelesau daearol!—a greodd eu Tad i fod yn rosynau harddaf a mwyaf peraroglaidd ein paradwys ni, wedi troi yn ddanadl poethion i losgi meibion y fall, ac i ddrewi yn ffroenau trigolion Llundain, ar hyd ei heolydd *cristionogol* hi ddydd a nos! Heria Tiriogaeth Utah y byd, drwy fanwl chwilio i gael allan wreiddyn na changen o'r rhywiogaeth hon o ddanadl, nac un butain yn mhlith ei thrigolion hi! Pa wlad "Gristionogol" drwy'r byd a'i ammheua, neu a'i hefelycha?

DARLUN YR HENURIAD TAYLOR.—Mae cryn lawer o gopiau o'r darlun hwn yn aros ar law y brawd Morris, a dymunir cydymdrechiad y cynnadleddau er eu gwerthu. Gobeithiwn y gwna pawb eu goreu tuag at hyn. Cofier hefyd am ddarlun ardderchog y Brif lywyddiaeth a'r Deuddeg; dim ond ychydig sydd ar law, 10s yr un.

TALIADAU O FEH. 17 HYD MEH. 23.—Dinas, 7s 9c; Aberdâr, £1; Rymni, £1 5s 5c; Georgetown, 5s 10c; Merthyr, £1 3s 2c; Pendaren, 2s 6c; Ffynnon-Tydfil, £2 10s; Troedyrhiw, 2s; Llanfabon, 6s 7c.—Cyfanswm, £7 3s 3c.

AT Y DOSPARTHWYR.—Anfonwn gyda yr Udgorn hwn gofres newydd o Lyfrau ar werth. Gobeithiwn y gosodir y papyrau hyn mewn lleoedd cyhoeddus, gan ddileu yr hen bapyrau. Fe ddylai yr holl ddosparthwyr gadw rhywfaint o lyfrau ar law o bob math, fel na fyddo eisieu i'r prynwr aros am eu cael o Ferthyr. Credwn y gwerthid braidd cymmaint arall o lyfrau, pe dangosai pob dosparthwr y gwahanol lyfrau sydd genym ar werth, ar ddiwedd y cyfarfodydd. Hyderwn yr edrychir at hyn.

☞ Hysbysir ni gan yr Henuriad John Parry, y cynnelir Cymmanfa Gyffredinol yn Neuadd y dref, yn Llanrwst, ar y 3ydd a'r 4ydd o'r mis nesaf, a dysgwylir y brodyr Phillips a Daniels i fod yn bresennol. Dymunir ar gymmaint ag a allo o'r Saint i ddyfod yno.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

[DIWEDD Y BUMMED GYFROL.]

J. DAVIS, ARGRAFFYDD, MERTHYR-TYDFIL.

UDGORN SEION,

NEU

SEREN Y SAINT;

YN CYNNWYS

EGWYDDORION "GORUCHWYLIAETH CYFLAWNDER YR AMSEROEDD,"

MEWN

TRAETHODAU, LLYTHYRON, HANESION, PRYDYDDIAETH, &c.

"Nyni a iachasom Babilon, ond nid aeth hi yn iach; gadewch hi, ac awn bawb i'w wlad; canys ei barn a gyrhaeddodd i'r nefoedd, ac a ddyrchafwyd hyd yr wybrau."—JER. LI, 9.

"Dring rhagot, yr efengyles Seion, i fynydd uchel."—ESA. XL, 9.

CYFROL VI.

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD, CYHOEDDWYD, AC AR WERTH GAN J. DAVIS, HEOL JOHN, GEORGETOWN.

1853.

RHAGYMADRODD.

ANWYL DDARLLENWYR,—Dyma y chwechfed gyfrol o UDGORN SEION wedi ei gorphen, a dyma ninnau yn terfynu ein goruchwyliaeth. Mae y gyfrol hon, a'r un flaenorol, wedi eu llanw yn fwyaf neillduol gan draethodau enwog yr Henuriad Orson Pratt, yr hwn, feddyliwn, yw athronwr penaf yr oes. Achosodd hyn i ni fethu cyhoeddi amryw draethodau oddiwrth ein gohebwyr, ac yn neillduol y cyflawnder mawr o brydyddiaeth a arosa ar ein dwylaw. Mae ein brodyr hyny wedi dangos ffyddlondeb, a drwg genym na allasem gyhoeddi yr oll a farnasom yn deilwng o le. Gobeithiwn y bydd ein canlynydd yn gallu boddio ein cyfeillion yn well.

Diolchwn, dros yr Eglwys, am bob cefnogaeth a roddwyd i'w HUDGORN, ac erfyniwn fendith Duw ar bawb a wnaethant eu goreu drosto.

Yn awr, canwn yn iach i bawb, a dymunwn ran yn ngweddiau ein brodyr a'n chwiorydd oll, er cael y fraint o gyrhaedd Seion yn ddiangol; a ninnau addawn weddio drostynt hwythau yn ol. Yr Arglwydd grasol a'n bendithio oll, hyd byth bythoedd, yn enw Iesu Grist. Amen.

Yr eiddoch yn ostyngedig,

JOHN DAVIS.

Merthyr, Rhagfyr 26, 1853.

CYNNWYSIAD.

TUD.

Amrywiaethau [ar ddiwedd pob Rhifyn].
Anerchiad y Golygydd at y Saint 5
Arwyddion y Dyddiau Diweddaf 250
At Barchedigion y Bedyddwyr 277
At Lywyddion y Cynnadleddau a'r Dosparthwyr 177
At Weinidogion y Bedyddwyr 16
At y Llywyddion a'r Dosparthwyr 162
Bedydd 245
Bedd-argraff 275
Breuddwydion, Gweledigaethau, Tafodau, &c. 168
Cân y wraig i'w phriod meddw 397
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol yn Ninas y Llyn Halen 37, 53, 69, 85, 101
Cofnodion am yr Henafiaid 195
Cyfammodau—Gair o Gyngor 181
Cyffelybiaeth 275
Cyflafan Nauvoo 175
Cyn-fodolaeth Dyn, 21, 112, 141, 153, 186, 209, 216, 230, 254, 267, 288, 293, 316, 334, 348, 360, 373
Detholion o "History of Henry the Eighth" 427
Derbyniad yr Ysbryd 140
Diadem anmhrisiadwy 159
Diarhebion Tyrciaidd 243
Dull i fabwysiadu dyn i Deyrnas Dduw 156
Dyfyniadau o Ail Epistol O. Pratt 357
Dyledion Llyfrau, Star, &c. 259
Englynion 355
Glendid 173
Gweithiau Glo a Haiarn Deseret 89
Gwir Fawredd 160
Hiraeth y Bardd am Seion 177
Hynt yr Eglwysi 159, 173
I'r Cyhuddwr 323

TUD.

Llythyr at y Llywydd Phillips .. 339
Llythyr o Ddinas y Llyn Halen Fawr at y Llywyddion Phillips a Davis 145
Llythyr o San Bernardino 31
Llythyr Sant at ei berthynas 325
Moliant Seion 242
Mynegiad Cyfrifiadol, &c 82
Na feddwell yn uchel neb o ddim 133
Nawfed Epistol Cyffredinol Llywyddiaeth yr Eglwys 20
Pennillion 34
Pob peth yn cydweithio er daioni, &c 137
Prawf penderfynol na thwyllodd ac na thwyllwyd Saint y Goruchaf 197
Pregethu Crist 190
Priodas Nefolaidd, 27, 78, 96, 220, 232, 263, 301, 309, 328, 341, 367, 380, 389, 423
Sanfeiddiolrwydd y Rhyw Fenywaidd, &c 117
Tir, Bannar, a Chrefydd y Saint 227
Tystiolaeth gan Sectariaid 174
Udganiad olaf yr Udganwr cyntaf 421
Utah—ei Llywodraethwr, ei Chymdeithas, a'i Sefydliadau .. 213
Y Blodyn Gwyllt 194
Y Dydd a Ddaw 128
Y Drysorfa Ymfudol Barhaus, 261, 354
Ymfudiaeth 258
Ymweliad Gartref 35
Y Profedigaethau Bychain 165
Yr achos o'r gwahanol Sectau .. 229
Yr Alwad 431
Yr Ymfudiad 353
Yr Udgorn am y flwyddyn nesaf 387
Y Saint a'r Indiaid 287
Ysbryd y Chwiorydd yn y Dyffryn 61

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 1.] GORPHENAF 2, 1852. [CYF. VI.

ANERCHIAD Y GOLYGYDD AT Y SAINT.

ANWYL FRODYR,—Wele ni yn cael cyfleusdra newydd etto i'ch anerch ar ddechreuad cyfrol o'r UDGORN; ac yr ydym wedi gwneyd hyny mor aml nes y mae wedi myned o'r diwedd yn arferiad nad allwn braidd ei roddi heibio. Dymunwn i chwi y tro hwn, fel o'r blaen, heddwch a ffafr Duw, a dyhidled ei fendithion arnoch ddydd a nos. Ni allwn ddymuno dim yn rhwyddach nâ daioni i'r Saint: hyny yw hoff waith ein calon, hyny sydd yn llanw ein bryd. Bydded i'r Saint fod yn awyddus i gyflawni ewyllys yr Arglwydd, ac ni attalia efe roddi iddynt o fendithion y nef a'r ddaear, ac ni ommedd ychwaith eu dwyn adref i Seion. Gweddiwn, ynte, ar ein Tad am roddi cymhorth i ni i'w wasanaethu wrth eu fodd, fel y teilyngom bob peth oddiar ei law.

Gwelwch, frodyr, fod yr UDGORN yn dyfod i ymweled â chwi etto yn wythnosol, fel arferol, ac ar yr un gôst hefyd, a gobeithio y caiff dderbyniad da, a galwad mawr ychwanegol am dano cyn diwedd y flwyddyn. Gwelwch pa gymmaint gwell yr edrycha: onid yw ei olwg yn tynu eich sylw yn fwy nag oll. Mae yn ddiau genym yr udgana bethau dymunolach nag erioed yn y tymmor udganu hwn, o herwydd mae yr udganwr presennol allan am y tro diweddaf, a diau y teimla i chwilio am y pethau goreu i gyhoeddi am Seion, fel na syrthio i anmharch yn niwedd ei ddydd llafur ar faesydd Babel. Erfyniwn gynnorthwy mawr trwy weddiau y Saint: y rhai hyny,

wedi eu hateb, yw ein nerth penaf ni; nid ymddiriedwn mewn dim, ond a gawn oddiwrth Dduw. Ymwrolwch chwithau, Saint, am Ysbryd yr Arglwydd; byddwch fyw wrth ei oleuni, fel y dealloch y pethau hyfryd a udgenir etto drwy yr Udgorn, ac a ddangosir gan y *Séren*, yn yr amser sydd yn dod. Yfwch yn barhaus o ysbryd eich Heglwys, fel yr eloch yn fwy sychedig am dano, ac y gorfyddir eich dwyn o'r diwedd i dŷ Dduw yn Seion i gael eich gorlenwi. Edrychwch na sathroch ar y pibellau sydd yn cludo bywyd i chwi; a gofalwch na ruthroch i gau pyrth a garant fod yn wastadol yn lled y pen rhyngddoch â'r nefoedd, er i chwi dderbyn Ysbryd Duw, a gwên ei wyneb, a chael cyffeu i deithio tuag ato. O, byddwch ddoeth, ac ystyriwch ffyrdd yr Arglwydd: ymhyfrydwch i'w wasanaethu ef, ac na chollwch eich gwobr. Bydded y byd hwn a'i bethau megys gwagedd yn eich golwg, a dyrchafer eich golygon i edrych ar nefoedd a daear newydd, y rhai ydynt yn ein haros oll, os meddwn obaith i'w mwynhau. Cariad Duw a lanwo ein mynwesau; a chynnydded fflam y cariad cyntaf, nes y teimlom mai yr Arglwydd a'n pïa ni a phob peth. Yna dedwydd a fyddwn, oblegid gofal Duw a fydd yn ddeublyg drosom; a phwy a ddichon ein niweidio? Felly y byddo, trwy Grist. Amen.

NAWFED EPISTOL CYFFREDINOL

Llywyddiaeth Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, o Ddyffryn y Llyn Halen Fawr, at y Saint gwasgaredig trwy yr holl ddaear, yn anfon anerch:—

Anwyl Frodyr,—Gyda theimladau cyffrous neillduol o ddiolchgarwch i'n Tad nefol, yr ydym yn eich anerch yr amser yma; cyfnod, yn hanesyddiaeth yr oruchwyliaeth ddiweddaf hon, ar yr hwn y gosodir pen congl-feini Tŷ yr Arglwydd yn mhenau'r mynyddoedd, yn unol â rhag-ddywediadau yr hen brophwydi; ac ar y pryd a grybwyllwyd yn flaenorol genym ninnau.

Tra mae symudiadau y nefoedd a'r ddaear, ynghyd â'r holl bethau cyssylltiedig â hwynt, yn arwyddo fod y gweledigaethau, y dadguddiadau, a'r prophwydoliaethau, ynghylch y dyddiau diweddaf, yn cael eu cyflawni yn gyflym, yn ddarpariadol i

ail-ddyfodiad Mab y Dyn, yr ydym yn llawenhau ddarfod i Dduw Abraham barotoi ymguddfa i'w bobl, yn nghanol dyffrynoedd y bryniau tragwyddol, yn yr hwn le y caniatäwyd i ni drigo mewn diogelwch, am ychydig flynyddau, wedi ein symud yn mhell oddiwrth y tân a'r gwaed a dywalltwyd allan ar y Saint mewn blynyddau blaenorol, gan y rhai hyny nad oeddynt yn ofni Duw, na chwaith yn parchu dyn.

Nis gwyddom ond am ychydig bethau neillduol a ddygwyddasant yn mhlith amrywiol genedlaethau y ddaear, gwedi ein Hepistol diweddaf, Hydref 13; eithr gwyddom fod dadguddiadau Iesu Grist yn wirionedd, ac y cymmerwyd heddwch oddiar y ddaear; ac y bydd y rhai hyny na dderbyniont ac na ufyddhäont i efengyl Iesu Grist, pan ei clywant, fyned yn waethwaeth, mewn nwydau drwg, amryson, rhyfel, a gwaed, hyd nes i'r drygionus ddymchwelyd y drygionus, a dinystrio eu hunain oddiar wyneb y ddaear, fel y byddo i'r Iesu gael y rhagorfraint o deyrnasu, heb aflonyddwch, yn nghanol y rhai a'i carant.

Nis derbyniwyd llythyr-gerbyd o'r dwyrain er ys Tachwedd diweddaf, ac attelir rhan o hono hyd yma, yn y mynyddoedd; tra llusgwyd y rhan arall dros y lluwch eira gyda llaw; ac nid oes genym hysbysrwydd sicr hyd yma pwy a etholwyd ddiweddaf yn Llywydd yr Unol Daleithiau, neu pwy yn awr sy Lywydd y genedl.

Yn ystod y dystawrwydd maith hwn, derbyniasom ddau lythyr-gerbyd o California, trwy yr hynt ddeheuol, yn cynnwys ond ychydig iawn o newyddion. Dengys ychydig lythyrau oddiwrth amryw genadon tramor, ychwanegiad at yr Eglwys, a lledaeniad yr Efengyl, oddigerth yn yr Ynysoedd Cymdeithasol, o'r rhai yr alltudiwyd yr henuriaid gan yr awdurdodau Ffrengig, ac y gwaharddwyd i'r Saint weddio, hyd y nod yn eu tai eu hunain. Dychwelodd yr Henuriad Addison Pratt, ac ereill, i'r cyfandir. Mae yr Henuriad Cannon yn cyfieithu Llyfr Mormon i iaith Owyhëa. Alltudiwyd yr Henuriad Woodard o'r Eidal, am ddysgu gwirionedd, ac aeth i Switzerland; yn unol â'r gorchymyn a roddodd yr Iachawdwr i'w ddyscyblion a anfonwyd i bregethu yr Efengyl, pan eich erlidiant mewn un lle, ffowch i le arall. Goddefodd y brodyr yn Denmark erlidigaethau chwerw, ond y mae y gwirionedd yn ymledaenu yn mhob cyfeiriad.

Daeth ein poblogaeth mor liosog, a'n sefydliad mor eang, fel nas gallwn roddi cymmaint o ddygwyddiadau ac amgylchiadau neillduol ag a arferasom hyd yn hyn. Yr holl Saint ffyddlawn, a llawer sydd o'r cyfryw, ydynt wedi eu llénwi ag ysbryd heddwch, llawenydd, a gorfoledd; canlynwyd eu llafur yn y dyffryn, gan lwyddiant cyffredinol o'u dyfodfa foreuaf, ac nid ydynt yn ewyllysio newid eu sefydliad am urnhyw gyfran arall o'r ddaear, neu hyd y nod i'w adael dros ychydig amser, oddigerth pan eu hanfonir gan awdurdod cyfaddas i bregethu yr Efengyl.

Megys ag y bu yn holl oesau yr Eglwys, felly y mae yr awr hon (ac y bydd yn parhau tra casglo y rhwyd bob math o bysgod), ceir aelodau anffyddlawn, a chanddynt enw o fod yn fyw, eithr meirw ydynt; a chan mai amddifad o ffydd, amddifad ydynt o weithredoedd da; canfyddwyr gwallau, enllibwyr, drwg-dybwyr, prophwydi gau, gwrthgilwyr, a'r oll o'r fath, ydynt ddeiliaid priodol i'r mwn-gloddiau aur, i'r hyn leoedd, mae yn debyg, yr â gan amlaf o honynt, *a gobeithio yr ydym yr â yr oll o'r fath y gwanwyn hwn*; a'r oll a ofynwn ganddynt yw, ar iddynt dalu eu dyledion, myned mewn heddwch, a dewis y duw a fynont i'w addoli.

Llwyddwyd y Saint yn ddirfawr yn y dyffryn, a'r cyflawnder a dywalltwyd allan arnynt, hyd nes nad oedd lle i'w dderbyn, a wnaed yn achlysur syrthni a gwastraff, i'r fath raddau ag y bydd mwy prinder blawd cyn y cynauaf, nag a fu am flynyddoedd o'r blaen. Gyda'r pethau hyn nid yw yr Arglwydd foddlawn, ac os na bydd i'r cyfryw ddiwygio yn fuan, canfyddant newyn yn lle digonedd o fewn eu trigfanau.

Mae llaw-weithfeydd cartrefol yn gwella, ond nid mor gyflym ag y dymunwn. Melinau llifio a malu ŷd a gynnyddasant yn chwyrn o fewn yr amryw sefydliadau, eithr nis gallant gydgerdded â'r cais sydd am flawd, ac yn neillduol am goed. Tannerdai ydynt yn gwella yn raddol, a chynnyrchwyd gryn lawer o ledr. Ein gweithdai hoelion a ânt rhagddynt yn arafaidd. Dechreuwyd gweithdŷ cribau. Argoelir yn amlwg y rhagora y cribau tyner a wneir o *fahogany* ein mynyddoedd, fel nad anghenrheidiol ifori. Llaw-weithwyr o bob math ydynt yn eisieu i raddau eangach, ynghyd â pheiriannau at arbed llafur, yn neillduol i'r amaethwr, fel y gallo y tyddynwr godi

grawn, a phob celfyddydwr ddilyn ei gelfyddyd ei hunan.

Y mae gobaith boddhäol y diwallir y drygau hyn yn fuan, trwy ein cynnorthwyo gyda nwyddau heyrn, yn eu hamrywiol ffurfiau, o Swydd Haiarn. Dygodd un chwythiad byr y ffwrnais bum cant ar hugain o haiarn perchyll rhagorol, pan ballodd y chwythu o anghen glo. Yr eira yn ddyfnach nag arferol ar y mynyddau y gauaf a aeth heibio, a rwystrodd ddygiad coed a glo o'r *kanyons*. Dangoswyd pâr arddercheg o haiarn llaw yn y gymmanfa, megys blaenffrwyth y gweithdy haiarn.

Cwblhäwyd yr ychwanegiad mawr a wnaed at ystôr-dy yr Arglwydd, ynghyd ag ystor-dai yn gyffredinol yn yr amryw sefydliadau. Ychwanegwyd llawer o beiriannau gwerthfawr at weithdy y Deml. Mae gweithdy ëang y gofaint, y seiri, a'r peiriannau, ar y Temple Block, lle y mae holl lafurwaith y Deml i gael ei gyflawni, o fewn y waliau, a gwaith ceryg yr hon sydd oddeutu un ran o bedair yn orphenedig. Yr oedd y Neuadd Gymdeithasol wedi ei chwblhau gan belled, fel ag i'w meddiannu gan bleidiau cymdeithasol, ac y rhoddwyd difyrwch chwareyddol o'i mewn y gauaf a aeth heibio. Cyssegrwyd hi Ionawr 1af.

Deuodd ein peiriant siwgr yma yn rhy hwyr i'w ddefnyddio yr hydref diweddaf; mae cyfran o hono yn gyssylltiedig yn awr â dwfr-waith y gweith-dy peiriannol cyhoeddus, ac arferir ef i wneuthur triagl. Cawsom ymbrawf fod defnydd siwgraidd y betysen (*beet*), yn rhagori yn y dyffryn; mae genym yr offeryn a moddion i wneuthur amryw felysderau y triagl yn siwgr coethedig, a llëolir y gweith-dy ger Big Kanyon Creek yn barod i waith yr hydref nesaf.

Ionawr 21ain, cyfododd y deddfwyr oddiar eisteddiad gorchestol o 40 dydd, a siriolwyd hwy gyda difyrwch cymdeithasol a dedwydd gan y Llywodraethwr ar yr unrhyw brydnawn. Ufyddheir i gyfraith yn gyffredin; anaml y trafferthir ein llysoedd barn gyda chŵyn cyfreithiol. Teithwyr a amrafaeliant yn achlysurol, gyda naill y llall, ac a geisiant gytundeb cyfreithiol; a phe heb hyn, ein llysoedd barn a fyddent braidd afreidiol, am nad oes achlysur i'w harfer. Cadwodd yr Indiaid eu perthynas heddychol â'u gilydd, ac â'r dinasyddion yn gyffredinol. Ni ddygwyddodd cythrwfl difrifol neu barhaus y

tymmor a aeth heibio, a thuedd at heddwch a chodi bara sy'n cynnyddu.

Yr hysbysiad olaf oddiwrth yr Henuriaid a aethant allan yr hydref diweddaf, oedd eu tiriad yn St. Louis, mewn 60 dydd wedi eu hymadawiad. Y rhai oeddynt i fyned i China, Hindoostan, Awstralia, a'r Ynysoedd Gorllewinol, a aethant ymaith yr 20fed o Hydref, ac ar ein dyddiad diweddaf, yr oedd agos yr oll wedi eu llonglogi o San Francisco.

Y rhew tost cyntaf yn yr hydref diweddaf oedd ar y 4ydd o Dachwedd, a'r eira cyntaf i doi y llawr yn y ddinas oedd ar y 10fed, dair modfedd ei ddyfnder; ac un arall ar y 23ain, o 1 i 2 droedfedd Y gauaf a fu oer a thymhestlog, gyda llawer o wyntoedd nerthol. Chwefror a fu dra thirion. Mawrth, ar y cyffredin, a fu yn dra theg, a llawer a wnaed mewn hwsmonaieth ac mewn garddwriaeth. Traws-blanwyd, yn y Gwanwyn hwn, lawer o goed ieuainc a ddygent ffrwyth, a miloedd a gawsent eu hychwanegu, pe gallesid eu cael. Cofied y Saint yn feunyddiol am ddwyn pob math o hâd dewisedig gyda hwynt, o holl barthau y ddaear.

Dychwelodd yr Henuriaid Amasa Lyman a Charles C. Rich, ar y 19eg o Ragfyr, a Chorwm y Deuddeg Apostol a dreuliasant y gauaf yn y Dyffryn, oddigerth Orson Pratt, yr hwn sydd yn Washington.

Chwefror 14eg, yn ngwydd tyrfa aruthrol o bobl, yn cael ein cynnorthwyo gan y Deuddeg Apostol ac ereill, torasom y llawr i sylfaenu y Deml; ac ar y dydd canlynol dechreuwyd darpariadau i adeiladu Arf-dy.

Ionawr 11eg, bu farw y chwaer Hosea Stout, a'i baban ychydig ddyddiau cyn hyny; a'r chwaer Thomas Rhoads ar yr 11eg o Chwefror. Nid ydym yn cofio unrhyw farwolaethau ereill yn nheuluoedd yr Henuriaid cenadol. Ceir peth anhwyldeb yn y Dyffryn, ond y mae yn codi oddiar hadau hen afiechyd a ddygwyd o wledydd tramor, ac oddiar annoethineb, yn fwy nag oddiar unrhyw beth afiachus yn ein hinsawdd neu sefydliad.

Parotowyd y dryll maen a fwriadwyd gan Ddeddfwyr Deseret, tuagat gof-golofn Washington, arddangoswyd y cyfryw yn y gymmanfa hon, a ni a'i hanfonwn yn mlaen i Washington y cyfleusdra cyntaf a gaffom. Y ddyfais yw cwch gwenyn, yn

llawn gwaith, yn y canol, yn amgylchynedig gan y dirwyndröadau, &c., gyda yr arysgrifen, "Santeiddrwydd i'r Arglwydd. Deseret."

Y chweched o Ebrill a wawriodd ar ein dinas, gyda holl ddysclaerdeb hawddgar boreu gwanwynol, fel pe buasai goleuad gloywaidd y dydd, yn gysgodol o Haul y Cyfiawnder, ac yn ymyl agor i fyny *oruchwyliaeth newydd* ar wyneb ein eiriog orchuddiedig Ddyffryn creig-gylchog. Dydd hawddgarach ni wawriodd erioed ar ddaear; ymddangosai yr haul, yr wybren. yr awyrgylch, a'r ddaear, heb fod na rhy oer, na rhy boeth, neu glaiar; eithr ymddangosai yr oll wedi ei orlenwi â *bywyd*, GWIRIONEDDOL FYWYD; cyfaddasol yn eu holl amrywiol dymmorau i bob enaid, i loni a gwneuthur yn ddedwydd bob un o'r llawer miloedd, yn oedranus, yn ganol oed, ac yn ieuainc, a gydymgasglasant o agos ac o barthau pellenig ein Dyffryn cyfanneddol hwn, i gadw y Gymmanfa gyffredinol a blynyddol, ac i fod yn dystion o osodiad congl-feini Tŷ yr Arglwydd, yr hwn a rag-ddywedwyd am oesoedd gan y prophwydi y caffai ei adeiladu i "enw Duw Jacob, yn *mhen y mynyddoedd*."

Mor orfawr oedd cynnulliad y Saint ar agoriad y Gymmanfa, am 10, yn y boreu, fel nad oedd dyfodiad i mewn neu fynediad allan bum cant ar hugain yn y Tabernacl, ond prin i'w colli neu i dynu sylw y torfeydd o'r tu faes. Gwedi agor y Gymmanfa trwy ganu a gweddio, yn y Tabernacl, awdurdodau cyffredinol yr Eglwys a aethant tua llawr y Deml; yn cael eu hamgylchynu gan amddiffynwyr, gosgorddion, ac hedd-geidwaid, miwsig milwraidd, côr ag offerynau cerdd, a chyd-gor; gyda y lluman cenedledig wedi ei ddadblygu o ben uchaf ei gynnal-ffon; llumanau yr amrywiol gorau ac amddiffynwyr a nofient yn yr awel; a baniar "*Gweithwyr Seion*," a ymddyrchafai yn uchel iawn; ac ar ol canu gan y cyd-gor, y Llywyddiaeth gyntaf a osododd Gonglfaen Deheu-ddwyreiniol y Deml, yr hyn a ganlynid gydag araeth gan y Llywydd Young, gweddi gan y Llywydd Kimball, a chanu gan y cyd-gor.

Yr Esgob Llywyddol a'i Gynghor, gyda llywyddion yr Offeiriadaeth leiaf a'u Cynghor, a osodasant y Gonglfaen Ddeheu-orllewinol: Llywydd a Chynghor Corwm yr Archoffeiriaid, gyda Llywydd yr estynfa hon o Seion, a'r Uchel Gynghor, a osodasant y Gonglfaen ogledd-orllewinol.

Corwm y Deuddeg Apostol, gyda llywyddiaeth gyntaf y Deg-a-thrugain, a Llywydd a Chorwm yr Henuriaid, a osodasant y Gonglfaen ogledd-ddwyreiniol. Dilynid gosodiad pob Conglfaen gydag araeth, gweddi, a chanu, yn yr un drefn ag y gwnaed wrth osod y gonglfaen Ddeheu-ddwyreiniol; ac y mae yr holl areithiau, gweddiau, a'r hymnau hyny mewn argraff, fel cyfran o gof-nodau y Gymmanfa, a chanlynant yr Epistol hwn, yn y rhifyn nesaf o'r "*Deseret News.*"

Mae y Conglfeini yn awr yn gorwedd yn eu hamryw sefyllfaoedd, oddeutu un droedfedd ar bymtheg o dan arwyneb y boncyn dwyreiniol, islaw cyrhaeddiad dylifiad y mynyddoedd, pan y cwblheir yr adeilad, ac mor ddwfn islaw yr arwyneb, fel y rhaid i yspeilwyr a gwerin-derfysgwyr gymmeryd gormod o drafferth i'w dinystrio hyd i'w sylfeini, heb adael un gareg ar y llall, fel y gwnaethant â'r Deml yn Jerusalem.

Mae y gwaith er prynedigaeth ac iachawdwriaeth Israel wedi dechreu, fel pe o newydd, ar y ddaear, yr hyn sydd yn gwneuthur satan yn wallgof, ac yn achosi i ddiafliaid udo; eithr ni ofalir am eu galarnadau cwynfanus gan y Saint yn y mynyddoedd; adlonir eu calonau at ymestyn yn mlaen gyda eu holl rymusder, i orphen Tŷ yr Arglwydd mor fuan â byddo modd; a'r holl Saint ar wasgar, yn awyddus am ddyfod yn gyfranogion o'r bendithion yn Nhŷ yr Arglwydd, gyda y Saint sydd yn y Dyffryn, er na allant ddyfod yn fuan i weithio yn bersonol, a allant trwy un ymdrech, a thrwy ond un yn unig, fedi bendithion eu dymuniadau; a hyny sydd, trwy fod yn ostyngedig, cadw yr holl orchymynion, a bod yn ddiwyd mewn gorchwyl. Casglwch i fyny bethau da y ddaear mor fuan ag y gallwch, mewn uniondeb, ac anfonwch eich aur, a'ch arian, eich meini gwerthfawr, a phob peth a fedroch eu hebgor, a ddichon fod yn ddefnyddiol i ni tuag at ddwyn yn mlaen y gwaith a ddechreuasom; a bydded i'r oll a allont, ddyfod adref heb ymoedi, a dodi eu *dwylaw eu hunain wrth y gwaith.*

Os yw breninoedd daear am ddyfod yn dadmaethod, a breninesau am ddyfod yn fammaethod i Israel Duw, ac os yw pendefigion a'r rhai mawrion ar y ddaear, am sicrhau cysgodfa rhag yr ystorom a'r dymhestl, a'r pläau, a'r tân, a'r cleddyf, a achosa Duw eu myned trwy yr holl diroedd, i ddiboblogi y cenedloedd, oblegid eu mawr ddrygioni yn ei ŵydd; bydded iddynt,

gyda'r Saint o *bob hinsawdd*, anfon eu trysorau cyfoethog i brydferthu ac addurno Tŷ yr Arglwydd; fel y caffo le hyfryd i osod ei ben i lawr ar y ddaear, ac â'r hwn y dichon i'r breninoedd a'r breninesau, a'r pendefigion hyny, ymhyfrydu talu ymweliad; ac yn yr hwn le y dichon iddynt ymorphwys mewn heddwch, a dysgu ewyllys y nefoedd o'u plegid, trwy ymofyn â gweision y Goruchaf Dduw yn herwydd eu teyrnasoedd.

Mae y Drysorfa Ymfudol Barhaus mewn cyflwr llwyddiannus; er nad oes, o herwydd amgylchiadau ogylch iddi, ond cyfran fechan yn effeithiol at ei roddi mewn gweithrediad y tymmor hwn. Nid yw ond tair blynedd a hanner er pan grybwyllwyd gyntaf am y drefn hon at gynnorthwyo y Saint i ymgynnull; a mynegiad y Cyhoeddwr, yn y Gymmanfa hon, a arddengys fod y drysorfa o werth, yn awr mewn cof-ysgrif, yn y lle hwn, oddeutu 22,000 o ddolars, ond y mae gryn lawer o honi yn ychen, a phedrolfeni, a meddiannau, yr hyn a gymmer hyd i dymmor arall at droi i ennill; hefyd, y mae oddeutu 11,500 o ddolars yn ychwanegol at yr uchod, yn ddyledus oddiwrth bersonau, y rhai a gynnorthwywyd gan y cwmpeini, yn gwneuthur cyfanswm o oddeutu 34,000 o ddolars, yn annibynol o'r hyn a gasglwyd yn Lloegr, a lleoedd ereill, yn ystod y chwe mis diweddaf, o'r hwn ystod nid oes genym gyfrif.

Gyda bendithion Rhagluniaeth, dygir allan gan mwyaf neu yr oll o'r trysorfeydd hyn i gynnorthwyo ymfudiad y tlodion, yn mhen un flwyddyn etto; gan hyny, na fydded i'r Saint attal eu dwylaw, ond agorer llyfrau, a derbynier cyfraniadau gan Lywyddion yr holl amrywiol genadiaethau a berthyn i Saint y Dyddiau Diweddaf, ar yr holl ddaear, i gynnorthwyo y Drysorfa Ymfudol Barhaus, er i'r Saint ddyfod adref; a deled yr oll a allont heb ymoedi, ac nid aros i gael cymhorth y trysorfeydd hyn, eithr ei gadael i gynnorthwyo y rhai na allant gynnorthwyo eu hunain.

Penodwyd pump-ar-hugain o henuriaid ar amrywiol genadiaethau, yn ystod y gymmanfa sydd newydd ddarfod; sef, 2 i China; 2 i'r Unol Daleithiau; 21 i Loegr neu Ewrop, a'u henwau a ymddangosant yn nghof-nodau y Gymmanfa. Bydd i'r henuriaid hyn gyd-weithredu gyda yr henuriaid sydd eisoes yn y gwahanol wledydd i'r rhai y maent yn myned, ac yn ddarostyngedig i gynghor y Llywyddiaeth a sefydlwyd eisoes, yn eu

hamrywiol sefydliadau. Y rhai a fwriadwyd i Ewrop, a dramwyant drwy y South Pass a'r Unol Daleithiau; ac â y rhai i China, trwy California; a bydd i'r oll gychwyn yn mhen ychydig ddyddiau, neu wrthgilio.

Bu yr Ysbryd Glân yn ein mysg, a dadguddiadau Iesu Grist yn arwain ei apostolion a'i brophwydi, yn sylfaeniad conglfeini y Deml, ac yn ngwasanaeth y Saint, trwy ystod y Gymmanfa, i radd anarferol; yr hyn a barodd ehelaeth ddyddanwch calon, gyda llawenydd mawr a gorfoledd; a bydd i'r unrhyw Ysbryd ganlyn ein Hepistol hwn, a chaiff ei deimlo, a'i brofi er llawenydd i'ch calonau, hyd y nod gan yr oll a dderbyniant ein tystiolaeth, ac a ymarferant â'r gorchymynion hyny a addysgwn.

Bydded i'r holl henuriaid a anfonwyd allan ar genadiaethau i wledydd tramor, fawrhau eu galwedigaeth uchel a chysegredig, mewn gair a gweithred, a bod yn *siampl i bob dyn.* Dysgwch *egwyddorion cyntaf yr Efengyl*; a chan belled y credo dynion eich tystiolaeth, gweinyddwch ordinhadau cyntaf bywyd ac iachawdwriaeth; a phan y byddo arnynt eisieu gwybod ychwaneg, anfonwch hwynt adref: dywedwch wrthynt mai Seion yw y lle iddynt i dderbyn yr addysgiadau hyny nad oes genych chwi yr amser i'w dysgu, yr hyn hefyd ni pherthynant i'ch cenadwri; ac na chymmerwch arnoch i ddysgu dirgeledigaethau am y dyrchafiadau, a galluoedd y bydoedd a ddaw, ac am fywydau tragywyddol, oddieithr fod arnoch eisieu colli yr oll o'r ychydig hawl i fywyd tragywyddol a ddichon fod genych.

Na feddyliwch, O! chwi Henuriaid Israel! fod eich etifeddiaeth dragywyddol wedi ei hennill, ac wedi ei sicrhau yn anghyfnewidiol, o herwydd i chwi gyrhaedd cyfran o'r Offeiriadaeth Santaidd, ynghyd ag ychydig o'i hordinhadau cychwynol, tra hyd yn hyn, nid yw eich bywyd, a'r sicrwydd am yr oll o'ch bendithion mawrion a gogoneddus mewn gobaith a dysgwyliad, ond megys tarth o flaen yr haul; fel pe yn ymddibynu yn hollol ar eich addfwynder, ffyddlondeb, a dyfal barhad hyd y *diwedd*, yn *mhob peth da.* Na feddyliwch fod genych hawl cyfreithlawn hyd y nod i *un wraig*, tra y byddoch byw ar y ddaear hon, oddigerth eich *selio i fyny* i *fywydau tragywyddol*, trwy ewyllys ac *arfaeth* y *Tad Tragywyddol*; ac i wybodaeth o'r ffaith gael ei hysbysu i chwi, trwy y *ffynnonell*

briodol, ac nid yn *uniongyrchol* i *chwi* yn *bersonol*; ac ystyriwch y bydd i'r bendithion a dderbyniasoch hyd yn hyn, trwy drugareddau yr Hwn a'ch carodd, ïe, eich Tad yn y nef, gael eu *troi* oddiwrthych, fel yr eiddo *Dafydd* gynt, os y cyfeiliornwch megys ef.

Wrthy chwiorydd yn Israel y dywedwn, byddwch amyneddgar. Os bu farw eich gwr yn y ffydd, a chwithau yn ewyllysio eich selio iddo ef am dragywyddoldeb, rhaid i chwi ddyfod i Seion i dderbyn y cyfryw ordinhadau seliedig; ac os dywed archoffeiriad, neu henuriad, wrthych chwi, na ddichon i chwi fod yn gadwedig os heb eich selio iddo ef, naill ai fel dirprwywr, dros amser, neu dros dragywyddoldeb, i gauad allan eich marw, gwthiwch ef o'ch presennoldeb, fel y gwthiwyd Lusiffer o'r nef; oblegid bydd i'r archoffeiriad, neu yr henuriad hyny, gael ei ddamnio, oddigerth iddo edifarhau yn ebrwydd, gan sicred ag y damniwyd Lusiffer; ac nis dichon iddo eich achub chwi, na chwithau ef; ond deuwch i Seion; byddwch amyneddgar hyd nes y galloch ddyfod yma, ac i'r Deml gael ei gorphen, a'ch mab hynaf, o'r gwr yr ewyllysiwch eich selio iddo, a all sefyll wrth eich ochr megys cynnrychiolydd cyfreithlawn ei dad, a thrwyddo ef chwi a ellwch gael eich selio i'ch marw; oblegid y mae yn hawl gyfreithlawn yn nheyrnas Dduw, i'r mab hynaf weinyddu a chael bendithion i'w dad, a gweithredu dros ei dad pan wedi myned i'r byd tragywyddol.

Chwychwi oll y rhai broffeswch eich bod yn Saint, cadwch eich hunain yn bur; byddwch fyw yn ddifrychau ac yn ddihalog. Dangoswch eich ffydd trwy eich gweithredoedd. Bydded i'r henuriaid ffoi o unrhyw wlad, lle eu herlidir y tu hwnt i oddef, ac agor drws iachawdwriaeth i'r bobl gyntaf a fyddant ewyllysgar i'w derbyn. Cyfieithwch Lyfr Mormon i bob iaith a thafodiaith dan y nef, ac argraffwch y cyfryw yn ol y rhoddo Duw i chwi gyfleusdra; ac o'r awr hon, dawn tafodau, a thrwy hyny gyfieithiadau, o iaith i iaith, a amlygir yn fwy fwy, i Henuriaid Israel, hyd na byddo cenedl, teyrnas, llwyth, na theulu, yn amddifad o gynnygiad gair Duw ar y ddaear.

Gan belled ag y cyfarwyddo yr Ysbryd, na anghofied yr henuriaid ordeinio Diaconiaid, Athrawon, Offeiriaid, ac Henuriaid brodorol, a'u gosod i weithio, yn mhob cenedl lle maent; ac os egyr Duw ddrws at genedl, na chlywodd erioed yr

Efengyl, llanwch ef gyda y cenadon goreu a alloch gael gafael ynddynt.

Yr Henuriaid Lyman a Rich a adawant yn fuan am eu cartref yn San Bernardino, California, i'r lle y dichon i'r holl Saint o ledred twymn ymgasglu, y cyfleusdra cyntaf; ac wedi eu tirio, gymmeryd cynghor y brodyr hyn. Y man goreu i'r oll o'r fath wneuthur eu dyfodfa yw San Diego; a gellir ei gyrhaedd ar unrhyw dymmor o'r flwyddyn; a'r Saint yn dyfod yno, a allant oddef y gwres. Nid oes gan y gweddill o'r Apostolion unrhyw genadwri neillduol oddi cartref yn bresennol.

Frodyr, *deuwch adref*, gan gyflymed ag y byddo modd: dygwch gyda chwi eich tlodion, eich arian, eich aur; a phob peth a harddo ac a enwogo Seion, ac a sefydlo Dŷ yr Arglwydd, heb anghofio *hadau pob coed dewisol, a ffrwythydd, a grawn, a chynnyrchion buddiol y ddaear*; a pheiriannau at arbed llafur; gan gadw eich hunain yn ddifrycheulyd oddiwrth y byd ar ochr y ffordd.

A bydded i'n Tad yn y nef eich bendithio, hyd i foddlonrwydd eich calon, yn mhob pethau da, hyd y nod yr oll sydd arnoch eu hanghen, yn enw Iesu Grist. Amen.

BRIGHAM YOUNG,
HEBER C. KIMBALL,
WILLARD RICHARDS.

Dinas y Llyn Halen Fawr, Ebrill 13, 1853.

[A gyfieithiwyd o'r "Deseret News" gan Robyn Ddu Eryri.]

AT WEINIDOGION Y BEDYDDWYR.

ANWYLIAID,—Wedi addoedi o honof am dymmor hirfaith, dyma fi etto yn gostyngedig adalw eich sylw at yr achos o fy ymadawiad â'ch cyfundeb chwi; anfonais yn ddirgel at amrai o honoch, am gynhyrfu rhyw un o'r Parchedigion yn Morganwg, i gyhoeddi y *pethau* a achlysurasant fy ymadawiad, a'm mynediad yn "Sant" fel y dywedir. Os oes ofn arnoch gyfaddef y gwirionedd er mwyn lles ereill, ac fel y gwelo ac y gwypo y cyffredin yr athrawiaeth a bregethid genyf yn flaenorol i fy ymuniad â "Saint y Dyddiau Diweddaf," gadewch iddo, a mi

a ddangosaf hyn trwy yr UDGORN, os na chaf am y waith ddiweddaf, i ofyn y gymmwynas hon i chwi, o amlygu hyny trwy y "Bedyddiwr," neu y "Seren;" os caniatäol, rhoddwch eiryn bach yn y cyfryw, neu yn "*Udgorn Seion*" y Saint. O herwydd dyma fel y mae llawer o'r Bedyddwyr, ar hyd a lled y wlad, trefydd, a phentrefydd hefyd, yn gofyn i mi, gan ddywedyd yn y geiriau canlynol a'r cyffelyb, "Dewi, Dewi! O! Jones, Jones! gwyddoch chwi beth; wel, wel; hawyr bach, *dear* anwyl, pa beth a'ch rheibiodd chwi, yn wir serch hyny, i adael eich hen grefydd anwyl, yr hon grefydd ag oeddech yn hog-lanc bach yn ei phroffesu yn selog a diwyd, ac ymuno â'r creaduriaid penwan, hen Saint y Dyddiau Diweddaf? Dowch 'nol, dowch 'nol etto, at eich hen gyfeillion anwyl, fel gallom eich gweled etto, a'ch clywed hefyd, yn pregethu mewn tŷ braf, a phwlpud hardd; yr hyn sydd yn fwy prydferth o lawer i chwi, nâ phregethu allan, ar draws y wlad yma a thraw, ac mewn erlid, ac anmharch, o fan i fan; mewn dyoddefiadau, ac mewn anghen yn fynych. 'Does dim achos i ddynion crefyddol 'nawr i fod felly, o herwydd gwlad rydd, trwy drugaredd, yw ein gwlad ni; nid oes eisieu codi'r groes yn y dyddiau hafaidd hyn, dyoddefodd yr Iesu bendigedig, a'i ddyscyblion anwyl, ddigon o hyny; buont hwy yn llafurio yn galed, do, do, gyda'u Blaenor mawr, yr Hwn oedd *heb le i roddi ei ben i lawr*:

'Doedd gan ein Harglwydd ni,
Na maes, na thŷ, na thref;
Na bedd, pan farw bu,
Ond benthyg gafodd Ef.'

Dyna fel yr oedd ar y Saint gynt, ond nid oes achos bod yn y cyflwr hyny yn awr; o herwydd mae cyfraith ein gwlad yn hawlio rhyddid i bawb gael addoli eu Duw, fel y mynont, a phryd y mynont; ac nid yw ond ffolineb, yn wir, i chwithau i roddi eich hun i fod yn gas gan bawb, o herwydd *enw* y *Saint*. Gadewch iddynt o hyn allan; a pheidiwch, da chwi, peidiwch a dynoethu mor enbyd ein harferion, a darlunio mor noeth ein dull o grefydda, ac mai *ewyllys-grefydd* sydd gan bawb ond y 'Saint.' Buoch chwi yn ewyllysio bod gyda ni o'ch mebyd i fyny, ac y mae cannoedd o gyfeillion calon i chwi gyda ni yn awr; dowch 'nol, dowch 'nol etto, a gadewch eich Seion, a Dinas eich Llyn Halen ar ol, a pheidiwch meddwl am danynt. Pa

eisieu ffoi yno i lechu sydd? llechu i gael llawer o wragedd sydd yn eich golwg, y rhan fwyaf o honoch. Canys, pa argoel a welwch fod dinystr yr annuwiol yn agos? A welwch chwi y priodi, y planu, a'r adeiladu, sydd gan ddynion o bob gradd yn mhob man? mae hyn yn dangos y daw pethau yn well bob dydd. A phwy lid, hawyr bach, mae dynion yn ddweyd y bydd i Dduw dywallt arnom ni, ac ar ein gwlad dda ni, gwlad efengyl oleu, yn cael ei phregethu braidd nos a dydd? Daw amser gwell yma, ac y mae amser gwell 'nawr bob mis, yr huriau yn codi yn barhaus,—mae'r amser yn gwella'n *fast* iawn, a diau fod heddwch mawr gerllaw,—mae dynion campus yn darlithio ar heddwch braidd yn mhob man." Nid wyf yn ammau, meddwn innau, nad ydych chwi yn credu yn hollol yr hyn a ddywedwch. Ond fel hyn y dywed yr Arglwydd,—"Pan ddywedant heddwch, heddwch, yna y mae dinystr disymmwth yn dyfod ar eu gwarthaf hwynt," &c. Am hyny, na chymmerwch eich twyllo yn hwy am eich archollion, a'ch briwiau; canys er dywedyd o honynt wrthych, eich bod wedi eich iachâu, gwyddoch yn dda nad oes i chwi iechyd na heddwch: llafar eich cydwybod a lefa yn barhaus ynoch, eich bod mewn dychryn, ofn, caethiwed, arswyd, a braw, ac nad oes ynoch "heddwch tuag at Dduw;" o herwydd nad ydych yn ffordd y gwirionedd; ac yr ydych "yn ymddiried mewn geiriau celwydd ni wnant les." Gwn y cyhoeddir i chwi heddwch, heddwch, a hyny "heb arnynt gywilydd, ac ni fedrant wrido;" "Am hyn y syrthiant yn mysg y rhai y syrthiant, yn yr amser yr ymwelwyf â hwynt y syrthiant, medd yr Arglwydd." Gan hyny, credwch yr efengyl hon a adferwyd i'r ddaear i'r Prophwyd Joseph Smith, yr hon a bregethir gan Saint y Dyddiau Diweddaf; a ffowch rhag y llid a fydd, ïe, sydd wrth y drws. Canys Duw a dywallt ei lid, a hyny yn fuan, ar ddyn, ac ar anifel, ar goed y maes, ac ar *ffrwyth y ddaear*, ac efe a lysg, ac nis diffoddir. Tywalltir ef hefyd, "ar y plant sydd yn yr hoel, ac ar gynnulleidfa y gwyr ieuainc hefyd, canys y gwr a'r wraig a ddelir, yr henwr a'r llawn o ddyddiau; canys estynaf fy llaw ar drigolion y wlad, medd yr Arglwydd." Am hyny, anwyl hen frodyr, edifarhewch, a throwch i ffordd y "Saint," a "bedyddier chwi" *drachefn*, "yn enw Iesu Grist, er maddeuant pechodau, a chwi a dderbyniwch *ddawn* yr Ysbryd Glân;" canys

mae y *ddawn* hon mewn addewid i'r ufyddhawr didwyll. Ufyddhewch ar frys i'r efengyl hon, fel eich caffer yn deilwng o "ddianc rhag y digofaint sydd ar ddyfod," ac i gael rhan o etifeddiaeth y "Saint yn y goleuni."

"Ah," meddai yr onest galon yn eu plith weithiau, "nid ydych chwi eich hunan yn credu yr hyn a ddywedwch; fe allai y bydd pethau fel yna yn cymmeryd lle ryw bryd, yn mhen tua mil o flynyddoedd etto, yn rhyw le tua diwedd y byd. Ac mi wn i hefyd beth a gawsoch chwi i ymadael â'r Bedyddwyr, mi a glywais y gweinidog yn dweyd yn ddystaw bach am hyny; a dywedodd wrthym ni am daenu hyny ar hyd y wlad yn *sly* bach i hwn a'r llall. Ac yr wyf finnau hefyd yn credu taw dynion drwg yw'r Saint yna, a taw twyllo pobl y maent er eu cael i "Ddinas y Llyn Halen Fawr," fel y delont yn bobl gryfion, a meddiannu America, a'r holl fyd yn y diwedd; ond chewch chi mono i, byth bythol, i fod yr un peth â chi." Aie, yn wir, meddwn i, yr ydych chwi dipyn yn *stupid* hefyd; nid ydych wrthoch eich hun, ychwaith; mae llawer o'r un farn â chwi am danom ni, y Saint; ac y maent yn fwy nâ hanner credu pethau fel hyn, ac y mae hyny yn peri dychryn mawr iddynt; os gwir hyna, goreu i gyd pa gyntaf i chwi ymuno â'r Saint. Oddiar pa bryd yr ydych chwi yn brophwyd, attolwg? a ydych chwi yn credu fod yr hyn oll a ddywedasoch yn wir? "Ha, hw," meddai yntau, "wel, hei, hwm; wel, wel, dw'i ddim am siarad rhagor â chwi, oblegid yr ydych yn siarad yn odach na'r enwadau ereill; dw'i ddim am siarad rhagor â chwi." O'r goreu, meddwn i, dywedwch wrth eich gweinidog am ddodi helynt fy ymadawiad â chwi yn gyhoeddus yn rhai o'r cyhoeddiadau misol, fel y gallo pawb gael gwybod am dano; yna ceir lle teg i farnu am nerth gwirionedd y Saint;

A pheidiwch digio'n wyllt eich grân,
Ond cadwch wyneb serchog, glân,
A pheidiwch rhedeg ffwrdd mewn braw,
Ac wrth ymadael, siglwch law.

Fel yna mae yn dygwydd yn aml rhyngof â llawer o bobl; yr wyf yn cael dyfyrwch mawr gyda rhai, ac yn teimlo dros ereill. Os na sylwir ar fy nghais, gosodaf ef yn yr Udgorn er mwyn cyfiawnder, a chyfrifaf hwythau yn "chwe salach na bod islaw sylw." Yr eiddoch, &c., Dewi Elfed Jones.

AMRYWIAETHAU, &c.

Calonau ffyliaid sydd yn eu geneuau ; ond tafodau y doethion sydd yn eu calonau.

Na fydded i adenydd cyfeillgarwch golli pluen byth.

DYLEDION AM LYFRAU ODDIWRTH Y CYNNADLEDDAU A'R CANGENAU, AM Y CHWARTER YN TERFYNU MEH. 30, 1853.

Cynnadleddau—Sir Fynwy, £29 0s $8\frac{1}{4}$c; Sir Frycheiniog, £4 14s $4\frac{1}{2}$c; Llanelli, £21 0s $6\frac{3}{4}$c; Sir Aberteifi, £10 1s $11\frac{1}{4}$c; Gogledd Penfro, £3 0s 3c; Gorllewin Morganwg, £68 7s 2c; Sir Feirionydd, £5 17s $10\frac{1}{2}$c; Sir Fflint, £10 16s 3c; Sir Fôn, £11 14s $11\frac{1}{2}$c; Dyffryn Conwy, £2 4s $6\frac{1}{2}$c; Sir Ddinbych, £11 19s $5\frac{1}{4}$c; Cangen Liverpool, £2 6s $9\frac{1}{2}$c; Caerfyrddin, £9 3s $5\frac{1}{2}$c; Deau Penfro, £1 9s 3c. *Cangenau*—Dinas, £0 0s 0c; Llanilltyd, £0 0s 0c; Pontytypridd, £4 0s 10c; Cwmbach, £1 19s $11\frac{1}{2}$c; Pendeulwyn, 13s; Twynyrodyn, £0 0s 0c; Eglwysnewydd, 1s 6c; Pontfaen, 10s 11c; Caerdyf, £4 16s 5c; Aberdâr, £14 0s $8\frac{1}{2}$c; Aberamman, £5 12s $0\frac{1}{2}$c; Dowlais, £7 2s $5\frac{1}{2}$c; Hirwaen, £1 5s 7c; Cwmnedd, £1 7s 9c; Rymni, 17s 3c; Georgetown, 9s 4c; Merthyr, £8 19s $0\frac{1}{4}$c; Pendaren, £5 14s $5\frac{1}{2}$c; Cefn, £3 15s 7c; Ynysgou, £3 13s $6\frac{1}{2}$c; Gwernllwyn, £1; Ffynnon-Tydfil, £2 8s $8\frac{1}{2}$c; Troedyrhiw, 14s $8\frac{1}{2}$c; Rymni (Seisnig), 12s 11c; Gellifaelog, £2 2s 2c; Aberdâr (Seisnig), £1 13s 5c; Cap Coch, 10s 10c; Llanfabon, £1 0s $1\frac{1}{2}$c; Llandaf, 19s 7c.—Cyfanswm, £268 0s $5\frac{1}{4}$c.

Taliadau o Feh. 24 hyd Meh. 30.—Gogledd Penfro, £1 6s 6c; Gorllewin Morganwg, £9 10s; Sir Fflint, £3 14s; Dinas, 2s 3c; Llanilltyd, £1 3s 4c; Pontytypridd, 16s; Cwmbach, £1 10s; Twynyrodyn, 14s 11c; Eglwysnewydd, 8s; Pontfaen, 5s; Caerdyf, £2 7s 6c; Cwmnedd, 19s; Georgetown, 3s; Merthyr, 10s 6c; Cefn, £2 3s 8c; Ffynnon-Tydfil, 5s; Troedyrhiw, 1s; Cap Coch, 14s; Gwernllwyn, £3 9s $0\frac{1}{2}$c.—Cyfanswm, £30 2s $8\frac{1}{2}$c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Anerchiad y Golygydd at y Saint	5
Nawfed Epistol Cyffredinol Llywyddiaeth Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, o Ddyffryn y Llyn Halen Fawr	6
At Weinidogion y Bedyddwyr	16
Amrywiaethau, &c	20

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 2.] . GORPHENAF 9, 1852. [CYF. VI.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o Gyf. v, tud. 155: cyfieithedig gan D. Elfed.]

YR achos o wrthryfel Satan a ddesgrifir yn fwy cyflawn yn y cyfieithad ysbrydoledig o lyfr Genesis, megys y dadguddiwyd trwy JOSEPH Y GWELEDYDD. Rhoddwn y dyfyniad canlynol: "A myfi, yr Arglwydd Dduw, a lefarais wrth Moses, gan ddywedyd, Y Satan hwnw, yr hwn y gorchymynaist iddo yn enw fy Unig-anedig,* yw yr un ag oedd o'r dechreuad, ac efe a ddaeth ger fy mron i, gan ddywedyd, Wele fi; danfon fi, mi a fyddaf yn fab i ti, ac a waredaf holl ddynolryw, fel na choller un enaid, ac yn ddiau mi a'i gwnaf; am hyny, dyro i mi dy anrhydedd. Eithr, wele, fy Anwyl Fab, yr hwn oedd fy Anwylyd a'm Hetholedig o'r dechreuad, a ddywedodd wrthyf, O Dad, dy ewyllys di a wneler, ac eiddot ti fyddo y gogoniant yn dragywydd. Am hyny, oblegid i Satan wrthryfela yn fy erbyn i, a cheisio dystrywio goruchwyliaeth dyn, yr hon a roddais i, yr Arglwydd Dduw, iddo ef, ac hefyd, am i mi roddi iddo ef fy ngallu i fy hun, trwy allu fy Unig-anedig; mi a berais iddo gael ei fwrw i waered, ac efe a aeth yn Satan, ïe, sef y Diafol, tad pob celwydd, i dwyllo, a dallu dynion, a'u harwain yn gaeth yn ol ei ewyllys, ïe, gynnifer ag na wrandawent ar fy llais i. Ac yn awr yr oedd y sarff yn gyfrwysach nâ

* Am yr ymdrech a gafodd Moses â'r Diafol, gwel y dadguddiad a roddwyd i Moses yn flaenorol i'w ysgrifeniad ef o Lyfr Genesis, cyhoeddedig yn y "Perl o Fawr Bris."

 [PRIS 1g.

holl fwystfilod y maes, y rhai a wnaethym i, yr Arglwydd Dduw. A Satan a'i gosododd yn nghalon y sarff (canys yr oedd ef wedi tynu llaweroedd ar ei ol), ac efe a geisiodd hefyd i hudo Efa, canys nis gwyddai efe feddwl Duw: am hyny, efe a geisiodd ddinystrio y byd, ïe, ac efe a ddywedodd wrth y Wraig, Ai diau ddywedyd o Dduw, Ni chewch chwi fwyta o bob pren o'r ardd (ac efe a lefarai trwy enau y sarff); ond am ffrwyth y pren a weli yn nghanol yr ardd, Duw a ddywedodd, Na fwytewch o hono, ac na archwaethwch ef, rhag eich marw. Canys gwybod y mae Duw, mai yn y dydd y bwytaoch o hono ef, yr agorir eich llygaid, ac y byddwch megys duwiau, yn gwybod da a drwg." Oddiwrth y dyfyniad a roddasom ni o Lyfr Abraham, dangosir i'r cynghor lle y cychwynodd y gwrthryfel hwn gyntaf, gael ei gynnal cyn gwneyd y ddaear. Ac yn y dyfyniad olaf hwn o Genesis, dysgwn rai o'r achosion a gynhyrfasant y gwrthryfel. Ymddengys i Satan gynnyg cynllun i "waredu holl ddynolryw, fel na chollid un enaid;" a chan gredu fod ei gynllun uwchlaw un arall a grybwyllwyd yn y cynghor, yr oedd efe yn benderfynol i'w ddwyn i weithrediad er pob perygl; o ba herwydd, efe a ddywedodd wrth yr Arglwydd, "Yn ddiau mi a'i gwnaf; am hyny, dyro i mi dy anrhydedd."

41. Pe caniateid i Satan ddwyn allan ei gynllun, byddai iddo naill ai dystrywio cyfrifoliaeth dyn, fel nas gallasai gyflawni pechod; neu byddai iddo gael ei waredu yn ei bechodau a'i ddrygioni, heb un edifeirwch na diwygiad bywyd. Pe dinystriasid cyfrifoliaeth dyn, ni weithredai ond yn unig fel y gweithredid arno, ac o ganlyniad peiriant yn unig a fyddai; ac ni fyddai gan ei weithredoedd deilyngdod nac annheilyngdod, mor bell ag y perthynai iddo ef, ac nis gallasai fod nac yn gospedig na gwobrwyedig, ac ni ddygent na thrueni na llawenydd. Dystrywiwch gyfrifoliaeth dyn, a chwi a ddystrywiwch brif ffynonell ei ddedwyddwch. Drachefn, cymmerwch ymaith gyfrifoliaeth dyn, a chwi a'i hamddifadwch ef o'i ddealltwriaeth; o herwydd dealltwriaeth yw gallu gwreiddiol neu achosydd gweithrediadau; mae yn allu hunan-symudol; a'r holl weithredoedd a ddeilliant oddiwrth y cyfryw allu, a raid o anghenrhaid fod yn rhydd. Os, gan hyny, y ca goruchwyliaeth dyn neu ei ryddid i weithredu eu dinystrio, chwi a ddinystriwch ei allu hunan-symudol; ac os amddifadwch ef o'r cyfryw allu, yr

ydych yn ei amddifadu o ddealltwriaeth; gan hyny, mae cyfrifoliaeth yn hanfodol i wir fodoliaeth dealltwriaeth. Dadguddir y gwirionedd hwn yn eglur yn y dadguddiad a roddwyd i Joseph y Gweledydd, yr hwn sy'n darllen fel y canlyn:—"Pob gwirionedd sydd anymddibynol yn y cylch hwnw yn mha un y gosododd Duw ef, i weithredu drosto ei hun, megys pob dealltwriaeth hefyd, onide nid oes dim bodoliaeth. Wele, yma y mae cyfrifoliaeth dyn." (Ath. a Chyf., dos. 83, gwa. 5.) Y cynllun a gynnygiwyd gan y Diafol, tra yr oedd efe etto yn ei sefyllfa gyntaf yn y nef, oedd dinystrio goruchwyliaeth dyn, gan ei amddifadu trwy hyny o'r dealltwriaeth pa un oedd Duw wedi roddi iddo, a thrwy y cychwyniad hwn byddai dyn yn analluog i wneyd, o'i gydsyniad ei hun, na drwg na da; a meddyliodd Satan y gallai fel hyn "waredu holl ddynolryw, fel na chollid un enaid." Ni ddarfu iddo ddirnad y byddai dyn, wedi ei waredu yn ol ei gynllun ef, yn berffaith wallgof-ddyn, heb y godywyn lleiaf o ddealltwriaeth.

Rhywrai, ysgatfydd, a allant feddwl i ni gamddarlunio bwriadau y Diafol: oblegid braidd y gallant gredu iddo fod mor ddwfn gibddall ag i gynnyg cynllun ag a wnai, yn ei wir natur, ddinystrio dealltwriaeth neu wybodaeth yr hil ddynol. Y cyfryw, ysgatfydd, a allant ddadleu ei fod yn fwy rhesymol i feddwl i'r Diafol fwriadu i'w gadael hwynt i'w goruchwyliaeth, mor bell ag y mae gwneyd drwg a da yn dal perthynas; ac mai fel hyn eu dealltwriaeth a fyddai yn ddiogel; eithr iddo ef fwriadu eu gwaredu hwynt oddiwrth effeithiau eu pechodau, heb un ymarferiad o'u dealltwriaeth yn y weithred o edifeirwch neu ddiwygiad. Y fath gynllun, ni a ganiatawn, a groesai ddybenion cyfiawnder, ac a dderbyniai fodau pechadurus ac aflan i deyrnas Dduw; y cyfryw fodau a fyddent yn waredawl yn eu holl bechodau, ac a fyddent etto yn benderfynol i ddilyn eu gyrfa bechadurus. A'r fath gymmeriadau a droent nef yn uffern, a gwneyd eu hunain yn druenus, ac hefyd bawb ereill gyda pha rai y cymdeithasent. Eithr y cyfryw gynllun, er ei fod yn dinystrio cyfiawnder, nid yw yn dinystrio goruchwyliaeth dyn. Mae yn wir ei fod yn ei waredu heb yr ymarferiad o'i oruchwyliaeth, ond nid yw yn ei amddifadu o honi. Eithr dywed y dadguddiad fod Satan wedi dymuno i ddwyn oddiamgylch waredigaeth holl ddynolryw, trwy ddinystriad o'u gor-

uchwyliaeth; mae yn darllen fel hyn :—"Satan a wrthryfelodd yn fy erbyn i, ac a geisiodd ddystrywio goruchwyliaeth dyn, yr hon a roddais i, yr Arglwydd Dduw, iddo ef, ac hefyd am i mi roddi iddo ef fy ngallu i fy hun." Pa mor ddoeth bynag y mae Satan wedi bod mewn rhyw olygiadau, y cynllun hwn yn ddiau oedd yn un ffol iawn. Nid yw pechod Satan yn ymddangos yn gynnwysedig yn gyfangwbl yn y ffolineb o'r cynllun pa un a gynnygiodd efe o flaen ardderchog gynghor y nef, eithr yn ei ystyfnigrwydd a'i anewyllysgarwch i ymostwng i oleuni rhagorach y cynghor; wedi llyfelu y cynllun, yr oedd yn benderfynol i'w ddwyn i weithrediad: am hyny, efe a geisiodd ddymchwelyd y deyrnas, a thraws-feddiannu y gallu o honi yn ei ddwylaw ei hun; am hyny, efe a geisiodd gan yr Arglwydd, "Dyro i mi dy anrhydedd," neu megys y mae yr Arglwydd ei hun yn mynegi yn y dyfyniad uchod, "Satan a wrthryfelodd yn fy erbyn i, ac a geisiodd ar i mi roddi iddo ef fy ngallu i fy hun."

42. Pa mor annoeth bynag y gall cynllun Satan ymddangos i ni, mae yn rhaid ei fod wedi ymddangos yn ganmoladwy i lawer o'i frodyr: edrychent hwy ar y cynllun yr hwn a dybient hwy a'u gwaredai hwynt oll, yn rhagori ar y lleill oll. Naill ai nid oedd ganddynt ddeall digonol i farnu y canlyniadau o'r ddyfais a ddinystriai oruchwyliaeth dyn. neu ynte cyfrifent yn well iddynt i redeg y perygl o'r canlyniadau, yn hytrach nâ dyfod dan y cynllun sylfaenedig ar egwyddorion cyfiawnder a thrugaredd, yr hwn a'u cospai ac a'u gwobrwyai hwynt yn ol eu gweithredoedd. Fe allai eu bod yn alluog i wahaniaethu a barnu yn gyfiawn bob dyfais a gynnygiwyd, ond eu bod yn ddiofal a dibris ar y pynciau hyn, gan benderfynu gyda Satan cyn eu bod wedi gwneyd olrheiniad digonol; a chan fod wedi cymmeryd pleidiau, yr oeddynt yn benderfynol i amddiffyn eu gosodiad.

43. Nid yw yn debygol i benderfyniad terfynol y byddinoedd amrysonawl gymmeryd lle yn uniongyrchol. Llawer yn ddiamnau oeddynt ansefydlog yn eu golygiadau, ansafadwy yn eu meddyliau, ac yn anmhenderfynol â pha allu i gyssylltu; fe allai fod, am ddim a wyddom ni, lawer o encilwyr oddiwrth bob un o'r byddinoedd: a gallai fod amser maith wedi bod cyn i'r llinell ddosparthiadol gael ei thynu mor gaeth fel ag i fod yn

anghyfnewidiol. Cyfreithiau, heb ammheuaeth, a sefydlwyd, a chospedigaethau a gyssylltwyd, yn ol natur y tramgwyddiadau neu y troseddiadau; y cyfryw rai a droisant yn gyfangwbl oddiwrth yr Arglwydd, ac oeddynt wedi penderfynu i amddiffyn achos Satan, a'r cyfryw a aethant yn mlaen i'r eithafion pellaf o ddrygioni, a osodasant eu hunain y tu allan i gyrhaedd gwaredigaeth: am hyny, gwaharddwyd y cyfryw i fyned i ail sefyllfa brawfedigol, ac ni chawsant y rhagorfraint o dderbyn cyrff o gnawd ac esgyrn. Ail sefyllfa iddynt hwy ni fyddai o un budd, o herwydd hwy a bechasant i'r helaethder hwnw fel ag y gadawodd Ysbryd yr Arglwydd hwynt yn hollol, a goleuni a gwirionedd ni thrigasant ynddynt yn hwy, am hyny nis gallasent deimlo tuedd i edifarhau: a phe caniateid iddynt fyned i sefyllfa arall o brawf, hwy a barhaent eu milwriaeth ansantaidd. Ac hefyd, pe caniateid iddynt i dderbyn cyrff cnawdol, hwy a genedlasent eu rhywiogaethau, ac a wthient i mewn i feddyliau eu plant yr unrhyw egwyddorion dieflig pa rai a deyrnasent yn eu mynwesau hwy eu hunain. Am hyny, yr Arglwydd a'u bwriodd hwynt allan o'r nef, ac a'u "cadwodd hwynt mewn cadwynau o dragywyddol dywyllwch hyd farn y dydd mawr," yr hwn a ddaw ar ddiwedd y ddaear. Y nifer a fwriwyd allan oeddynt ynghylch un rhan o dair, fel y dadguddiwyd nid yn unig i Ioan ar Ynys Patmos, eithr i Joseph y Gweledydd, fel y canlyn:—"A dygwyddodd i Adda, wedi ei demtio gan y Diafol; canys, wele, y Diafol oedd cyn Adda, o herwydd efe a wrthryfelodd yn fy erbyn i, gan ddywedyd, Dyro i mi dy anrhydedd, yr hwn yw fy ngallu; ac hefyd y drydedd ran o luoedd y nef a drodd efe ymaith oddiwrthyf fi o herwydd eu hofferynoliaeth; a hwy a daflwyd i lawr, ac felly y daeth y Diafol a'i angylion. Ac wele, y mae lle wedi ei barotoi iddynt o'r dechreuad, yr hwn le yw uffern." (Ath. a Chyf., dos. x, gwa. 10.)

44. Yn mhlith y ddwy-drydedd ran y rhai a arosasant, mae yn lled debygol fod yno lawer pa rai nid oeddynt ddewrion yn y rhyfel, eithr pechodau y rhai oedd o gyfryw natur ag y gellid eu maddeu trwy ffydd yn y dyoddefiadau dyfodol o eiddo Unig-anedig y Tad, a thrwy eu didwyll edifeirwch a'u diwygiad. Ni welwn ni un anmhriodoldeb yn mod yr Iesu yn offrymu ei hun yn offrwm ac aberth cymmeradwy gerbron y Tad,

i roi iawn am bechodau ei frodyr, a gyflawnwyd, nid yn unig yn yr ail, eithr hefyd yn y sefyllfa gyntaf. Diau fod y gwaith pa un oedd yr Iesu i'w orphen, yn wybodus yn yr uchel gynghor lle y torodd y gwrthryfel allan; yr oedd yn wybodus y pechai dyn yn yr ail sefyllfa; o herwydd ar y pwnc o'i waredigaeth yr oedd y dyrfa wedi dyfod yn rhanedig, a pha un a derfynodd mewn rhyfel. Ioan, y dadguddiwr, gan lefaru am ryw allu, a ddywed, "A holl drigolion y ddaear a'i haddolant ef, y rhai nid yw eu henwau yn ysgrifenedig yn llyfr bywyd yr Oen, yr hwn a laddwyd er dechreuad y byd" (Dad. xiii, 8). Yn awr, gallwn ofyn, Paham yr oedd yr Oen yn cael ei ystyried megys "wedi ei ladd er seiliad y byd?" Os nad oedd yno neb personau wedi pechu yn eu sefyllfa gyntaf, a allent gael eu llesoli trwy ddyoddefiadau eu brawd henaf, yna nis gallwn weled un rheswm dros ei ystyried Ef ar y cyfnod boreuol hwnw, megys yn barod wedi ei ladd: y wir ffaith, fod yr iawn pa un oedd i gael ei gwneyd mewn byd dyfodol, yn cael ei hystyried fel yn barodol wedi cael ei gwneyd, sydd yn ymddangos i osod allan fod yno y cyfryw ag oeddynt wedi pechu, a pha rai a safasent yn yr anghen o iawn. Natur dyoddefiadau Crist oeddynt y fath ag y gallent waredu ysbrydoedd dynion yn gystal â'u cyrff. Gair yr Arglwydd trwy Joseph y Prophwyd i Martin Harris, sydd yn darllen fel hyn:—"Yr wyf yn gorchymyn i chwi edifarhau—edifarhewch, rhag i mi eich taro chwi â gwialen fy ngenau, ac yn fy llid, ac yn fy nigter, ac i'ch dyoddefiadau fod yn dost—pa mor dost ni wyddoch! pa mor boenus ni wyddoch! ïe, pa mor galed i'w dyoddef ni wyddoch! Canys, wele, myfi, Duw, a ddyoddefais y pethau hyn dros bawb, fel na oddefent hwy os byddai iddynt edifarhau; ond os na fydd iddynt edifarhau, rhaid iddynt ddyoddef yr un modd â mi, a'r cyfryw ddyoddefiadau a barasant i mi, hyd y nod Duw, y mwyaf o bawb, grynu o herwydd poen, a gwaedu trwy fy holl chwys-dyllau, a dyoddef yn y corff a'r ysbryd; a dymunaswn nad yfaswn o'r cwpan chwerw a thynu yn ol—er hyny, i'r Tad y byddo y gogoniant, a mi a gyfranogais ac a orphenais fy mharotoadau i blant dynion."—(Ath. a Chyf., dos. xliv, gwa. 2.) Dyoddefodd Iesu, nid yn unig yn y corff, ond hefyd yn yr ysbryd. Trwy ddyoddefiadau ei gorff, efe a roddodd iawn dros bechodau dynion a wnaethent yn a thrwy y corff; trwy ddy-

oddefiadau ei ysbryd, efe a roddodd iawn dros y pechod a wnaethwyd trwy yr ysbryd. Mae yn rhesymol, gan hyny, i feddwl, os darfu i'ysbrydion bechu yn eu sefyllfa gyntaf, y gallasent gael maddeuant trwy eu ffydd a'u hedifeirwch, trwy rinwedd dyoddefiadau dyfodol Crist.

(I'w barhau.)

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o Gyf. v., tud. 381, a dechreu cyfieithad Robyn Ddu.]

Dichon i rai ddywedyd, os ystyrir priodi un arall yn odineb, wedi yr ysgarer gwraig yn anghyfreithlawn, yna y dylid ystyried mai godinebus a fyddai priodi un arall, os heb ei hysgaru, gan feddu dwy neu ychwanegar yr unrhyw amser. Eithr y ddau achos hyn ydynt hollol wahaniaethol a gwahanol yn eu natur. Yn yr achos cyntaf, mae dyn, cyn iddo briodi un arall, mewn camwedd mawr, am roddi o hono ymaith ei wraig yn anghyfreithlawn, a pheri iddi wneuthur godineb. Ni oddef Duw i ddyn, tra yn y camwedd mawr hwn, gael ei wneuthur yn un enawd gydag un arall; ac os prioda, efe a brioda yn annibynol o awdurdod y nefoedd, ac felly efe a wna odineb. Ond yn yr ail achos, os prioda efe un arall pan nad yw dan gamwedd, trwy gydsyniad ei wraig gyntaf, o dan ddwyfol gymmeradwyaeth, a thrwy ddwyfol osodiad ac awdurdod, fel y gwnaeth y Patriarchiaid santaidd a'r Prophwydi, nid yw efe yn gwneuthur godineb. Ni bu chwaith i'r Iesu na'i apostolion erioed ddarlunio person yn ddyn godinebus am briodi dwy o wragedd a byw gyda hwy, megys ag yr arferwyd gan ddynion santaidd yn yr holl oesau blaenorol. Ni chondemniwyd erioed y fath arferiad. Ni ddywedodd yr Iesu i Foses oddef lliosogrwydd gwragedd o herwydd caledwch eu calonau, ac nad oedd felly o'r dechreuad. Naddo. Efe a ddywedodd yn hollol i'r gwrthwyneb. Am roddi gwragedd ymaith, ac nid am gymmeryd gwragedd, y condemniodd yr Iesu hwynt. Condemnid y fath hyn o roddi ymaith wragedd, nid yn unig o dan yr Efengyl, eithr ystyrid hyn yn ddrwg mawr gannoedd o flynyddau cyn Crist. Gwrandawer tystiolaeth y Prophwyd Malachi: "Am hyny gwyliwch ar eich ysbryd, ac na fydded neb anffyddlawn yn erbyn gwraig ei ieuenctyd. Oblegid yr Ar-

glwydd, Duw Israel, a ddywedodd ei fod Ef yn cashau rhoddi ymaith" (Malachi ii, 15, 16).

Megys mai drwg mawr yr ystyrid i wr roddi ymaith ei wraig, felly, yn yr un modd, yr oedd yn dra phechadurus i wraig roddi ymaith ei gwr. Yr Iesu a ddywedodd, "Os gwraig a ddyry ymaith ei gwr, a phriodi un arall, y mae hi yn godinebu" (Marc x, 12).

Yn ychwanegol at yr ystyr a eglurwyd eisoes, y mae gwr a gwraig yn dyfod yn un cnawd mewn golygiad arall. Deuant yn un cnawd nid yn unig drwy i'r wraig roddi ei hunan yn hollol i'r gwr, eithr yn wreiddiol lluniwyd y wraig yn weithredol allan o asgwrn a chnawd Adda. Ni welodd yr Arglwydd yn addas, wrth lunio gwraig i Adda, i'w chyfansoddi yn gyfan allan o'r ddaear, eithr Efe a gymmerodd un o asenau Adda, a chan gyssylltu y defnyddiau anghenrheidiol gyda hi, a ffurfiodd wraig, ac a'i dygodd hi at y dyn; perodd yr amgylchiad cywrain hwn i Adda waeddi, "Hon weithian sydd asgwrn o'm hesgyrn i, a chnawd o'm cnawd i: hon a elwir gwraig, oblegid o wr y cymmerwyd hi. O herwydd hyn yr ymedy gwr â'i dad, ac â'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig: a hwy a fyddant yn un cnawd" (Gen. ii, 23, 24). Yr oedd y wraig gan hyny, trwy greadigaeth, yn rhan wreiddiol o ddyn; sefydlwyd yr ordinhad briodasol er adfer i ddyn y rhan hòno a gymmerwyd oddi wrtho, heb yr hon nis gallasai fod yn berffaith. Pan fu i'r asgwrn neu'r asen, a gymmerwyd oddi wrtho, gael ei hadferu iddo ar ffurf benyw a gwraig, efe a allasai, gyda phob priodoldeb, ddywedyd eu bod hwy yn un cnawd.

Fod y dywediad hwn yn gymhwysiadol nid yn unig yn achos y ddau gyntaf, eithr at bawb ereill a briodid yn olynol trwy osodiad dwyfol, sydd amlwg oddiwrth yr adroddiad y gwnai dyn, o herwydd yr achos penodol hwn, ymadael â'i dad ac â'i fam, a glynu wrth ei wraig, a bod yn un cnawd.

Eithr y mae etto ystyr ychwanegol yn yr hwn y daw gwr a gwraig yn un. Hwy a ddeuant yn un cnawd yn eu plant. Mae cnawd y ddau, yn dad a mam, yn cael eu hymgorffori yn un yn mhob un o'u hiliogaeth. Mae yma undeb cnawd y tad gydag eiddo y fam, nas gellir byth ei wahanu—undeb cnawd dau mewn un corff—undeb mor berffaith ag eiddo asen Adda cyn ei thynu o'i gorff—undeb nad oes gallu ond marwolaeth a

ddichon ei ddattod—undeb a fydd dragywyddol wedi yr adgyfodiad. Oddiyma y mae y gwr a'r wraig yn dyfod yn un cnawd yn eu plant am byth bythoedd. O ganlyniad, dylai undeb gwr a gwraig fod mor anwahanol â'u cnawd a'u hesgyrn eu hunain wedi eu hymgorffori yn eu plant; dylai fod mor dragywyddol â chyrff anfarwol eu plant wedi yr adgyfodiad. Nid rhyfedd, gan hyny, fod yr Arglwydd yn "cashau rhoddi ymaith;" y mae yn doriad cyfammod tragywyddol priodas; y mae yn ddadymchweliad sylfaen fawr teyrnasoedd tragywyddol; dinystr ydyw i gynnydd diddiwedd hiliogaeth, a gwrthodiad o drefn batriarchaidd a theuluol arbenig y nefoedd; gwahanu ydyw oddiwrth eu gilydd yr hyn a gyssylltodd Duw ynghyd am dragywyddoldeb—rhwygo yn ddau ei gnawd ei hun a'i esgyrn ei hun, y rhai a gyssylltodd Duw yn un yn oes oesoedd; ac yn fyr, gwrthodiad ydyw o'r Wraig—"gogoniant y Dyn"—yr unig foddion a ordeiniodd Duw i boblogi bydoedd—yr unig gychwynfa tuag at gynnydd diddiwedd llywodraethau—yr unig gyfrwng at barhad diddiwedd bywydau anfarwol. Yr hyn, gan hyny, a gyssylltodd Duw ynghyd megys un cnawd, na fydded i un awdurdod ddynol feiddio ei ysgaru.

Ond ai nid ydyw y dywediad, "A hwy ill dau a fyddant yn un cnawd," yn dangos na fwriadodd Duw i chwaneg nâ dau ddyfod yn un cnawd? Nac ydyw: nid yw yn trosglwyddo y fath feddylddrych. Dywed yr Iesu, "Myfi a'r Tad un ydym" (Ioan x, 30). Yn awr, ni rwystrodd y dywediad hwn ereill rhag eu dyfod yn un gyda'r Tad a'r Mab; yr un mor ddichonadwy ydoedd i dri, neu i bedwar, neu i gant, neu i unrhyw nifer arall o'i ddyscyblion, pa mor liosog bynag, ddyfod yn un gyda'r Iesu a'i Dad, ag ydoedd iddynt hwy eu dau fod yn un. Yn wir, mae yr Iesu yn gweddio ar y Tad am iddo ef wneuthur ei holl ddyscyblion yn un, megys ag yr oeddynt hwythau yn un. Gan hyny, nid yw o herwydd fod dyn yn dyfod yn un cnawd gydag un wraig, yn ei rwystro ef oddiwrth ddyfod yn un cnawd gydag ail wraig. Pan ddaeth Jacob yn un cnawd gyda Leah, ni rwystrodd hyny ef oddiwrth briodi Rahel, a Bilhah, a Zilpah, nag oddiwrth ddyfod yn un cnawd gyda phob un o honynt. Yr oedd pob un o'r tair ddiweddaf yn gymmaint yr eiddo ef â'r gyntaf. Yr oedd cnawd Jacob a Rahel wedi ei ymgorffori megys un yn nghyrff Joseph a Benjamin, yn ogym-

maint ag yr oedd cnawd Jacob a Leah yn Judah a Simeon. Os gallesid dywedyd am Jacob a Leah, "Hwy eu dau a fyddant un cnawd," gallesid cymhwyso yr unrhyw ddywediad, gyda phriodoldeb cyfartal, at Jacob a Rahel—at Jacob a Bilhah—at Jacob a Zilpah; neu pe buasai wedi ei uno â saith cant o wragedd, megys ag yr oedd Solomon, buasai y dywediad yr un mor gymhwysiadol i bob pâr.

Nid oes genym un enghraifft neillduol yn cael ei chrybwyll o fewn i ysgrifeniadau y Testament Newydd, am liosogrwydd gwragedd, a thybiodd rhai, oddiwrth yr amgylchiad hwn, nad oedd y fath arferiad yn bodoli; ond atebwn, fod amryw lyfrau o'r Hen Destament hefyd, yn y rhai na chofnodir unrhyw enghraifft o'r fath arferiad, ac etto y mae yn eithaf gwybyddus fod y fath arferiad mewn bodoliaeth. Gan hyny, nid yw o herwydd i ysgrifenwyr y Testament Newydd beidio a chrybwyll enghreifftiau, yn unrhyw dystiolaeth yn erbyn parhad y sefydliad dwyfol hwnw. Paham y bu i un ar bymtheg neu ddeunaw o ysgrifenwyr ysbrydoledig yr Hen Destament fod yn hollol ddystaw mewn perthynas i arferiad a fodolai o dan eu sylw uniongyrchol? Nid yw dystawrwydd wyth ysgrifenwyr y Testament Newydd yn fwy prawf yn erbyn bodoliaeth yr arferiad lliosogol o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, nag ydyw dystawrwydd dwywaith eu nifer o ysgrifenwyr yn erbyn ei bodoliaeth o dan oruchwyliaethau blaenorol.

Tybir gan rai nad oedd gan Gristionogion fwy nag un, o herwydd yr arferir y gair *gwraig*, yn lle *gwragedd*, yn y Testament Newydd. Eithr ni ellir tynu y fath gasgliad yn deg oblegid hyny. O herwydd pwy nad yw yn gwybod ddarfod i'r mwyaf-rif o ysgrifenwyr yr Hen Destament ddefnyddio y gair *gwraig* yn y rhif unigol, yn gystal â'r rhai hyny o dan yr Efengyl. Yr oedd llawer o bobl o dan bob goruchwyliaeth, heb fod ganddynt ond un wraig; ac o herwydd yr achos hwn, rhoddid addysgiadau fynychaf mewn geiriau ac iaith gyfaddas i gyflwr cyffredin y bobl, a'u cymmeryd yn y cyfanswm. Pan roddodd Moses gyfreithiau yn herwydd perthynasau teuluol, efe yn fwyaf cyffredin a ddefnyddiai y gair *gwraig*, yn lle *gwragedd*, am y gwyddai y byddai y cyfreithiau a reoleiddient un wraig, mewn gan amlaf o achosion, yn gyfartal briodol i liosogedd. Oddiyma efe a ddefnyddia y rhif unigol yn ei hyfforddiadau

mewn perthynas i ysgariad; yr unrhyw ymadrodd a arferir yn erbyn chwennych gwraig cymmydog; ac etto, amcanwyd y cyfreithiau hyn i gymmeryd effaith yn mysg aml-wreigwyr, yn gystal ag yn mysg y teuluoedd a arferent y gyfundraeth un-wreigaidd. Yr oedd llawer o gyfreithiau ereill yn gymhwysiadol i'r ddwy gyfundrefn, ac etto Moses a ddefnyddiai y gair unigol yn lle y lliosog. Yr unrhyw arferiad hwn a barhaodd yn mysg yr ysgrifenwyr ar ol Moses; ac anfynych yr arferid y gair *gwragedd*, mewn perthynas i deuluoedd personol, oddigerth yn herwydd rhyw amgylchiad neu ddygwyddiad a alwai yn neillduol am i'r iaith fod yn y lliosog. Ysgrifenwyr y Testament Newydd, wrth roddi rheolau a threfniadau er llywodraethiad teuluoedd, a ganlynasant yr unrhyw arferiad â'r rhai hyny a'u blaenorodd, trwy ddefnyddio y rhif unigol, gan ystyried fod yr hyn oedd gymhwysiadol i un wraig, mewn gan amlaf o achosion, yn gymhwysiadol i liosogedd. Gan hyny, nid yw y dull hwn o adrodd eu hunain yn dystiolaeth yn y radd leiaf yn erbyn bodoliaeth y drefn hon ar bethau yn mysg Cristionogion. Yn wir, gwyddom, os cadwodd y genedl Iuddewig eu cyfraith mewn perthynas i'w meirwon annhlantadwy, mai rhaid yw fod miloedd o amlwreigwyr yn eu mysg pan y dygwyd Cristionogaeth i'w plith.

(I'w barhau.)

LLYTHYR O SAN BERNARDINO.

San Bernardino, Talaeth California, Mawrth 20, 1853.

Fy anwyl Dad, a Mam, a Chyfeillion,—Gyda phleser y treuliaf ychydig amser hamddenol, i hysbysu i chwi fy nheimladau, a pha fodd yr ydym yn myned yn mlaen yma, gan eich bod, yn ddiau, yn awyddus i glywed oddiwrthym. Yr ydym oll yn iach yn bresennol, am yr hon fendith y teimlwn i ddiolch i'n Tad nefol. Gobeithiwn eich bod chwithau yn mwynhau yr un fendith. Yr ydym yn awyddus i glywed oddiwrthych, a byddem yn ddiolchgar iawn i gael ychydig linellau oddiwrthych. Hwn yw y nawfed llythyr a ysgrifenasom atoch, heb gael un atebiad yn ol; da fyddai genym pe ysgrifenai rhywun atom, i'n hysbysu o helynt ein perthynasau, pa un ai byw ai marw

ydynt; ond gobeithiwn eu bod yn fyw, a chredwn mai ar y *mails* mae y bai yn rhwym o fod. Carem glywed pa fodd y mae ein holl berthynasau yn gwneyd yn y bywyd hwn; a ydyw y rhai oedd yn perthyn i Eglwys Iesu Grist, yn dal yn gadarn yn y ffydd,—yn penderfynu dilyn yn y blaen ar lwybrau cyfiawnder, a chadw gorchymynion Duw? Hefyd, a ydyw y rhai oedd tu allan i'r eglwys, pan yr ymadawsom ni, wedi rhoddi ufydd-dod i ordinhadau yr efengyl, a dyfod yn gyfranogwyr o fendithion plant Duw?

Er i ni adael ein cyfeillion a'n perthynasau, a dyfod i wlad dyeithriaid, yn ol ewyllys a gorchymyn yr Arglwydd, etto, mae Efe wedi ein bendithio, a rhoddi ffryndiau i ni lle bynag y buom. Yr ydym wedi cael ein bendithio yn dymmorol ac yn ysbrydol. Daethom i'r lle hwn ar y 9fed o Ragfyr diweddaf, ac oddiar yr amser hyny, y mae genym wyth erw o wenith wedi ei hau, un erw o haidd, ac oddeutu dwy erw o bytatws, a llysiau ereill, ynghyd â thŷ wedi ei adeiladu.

Mae y gwenith yma yn cynnyrchu o 40 i 60 bwshel yr erw, ac ni ofyna ond ychydig driniaeth, gan fod y tir i'w aredig yn hawdd iawn; ac anfynych, os weithiau, ei lyfnir ar ol hau, gan fod y bobl yn hau y gwenith wrth aredig yn y wlad hon. Mae y tir yma yn cynnyrchu llysiau o'r rhywogaethau mwyaf. Mae rhai winwyn yn pwyso o 4 i 5 pwys, a bresych *(cabbage)* o 35 i 40 pwys ar ol tori y dail allanol ymaith. Mae llysiau ereill yr un fath mewn cyfartalwch.

Yr ydym wedi trafaelu ychydig bellder wedi gadael cartref, a dod yn gynnefin â hyny yn awr. Daethom o Ddinas y Llyn Halen Fawr, oddeutu 300 o filltiroedd o ffordd, i Swydd Haiarn, yn Nhiriogaeth Utah, â'n gwèdd *(team)* ein hunain, a thua 1200 pwys o flawd, a darpariadau ereill. Yr oedd y brawd Thomas Rowlands gyda ni; arosodd gyda ni yno o hyd, a rhoddais hanner y cnwd a godasom iddo, a'i luniaeth; a pharotoasom hadau a gweddau, a gadawsom ef yno mewn meddiant o'r cwbl. Daethom i'r Gangen hon o'r Eglwys gyda thair iau o ychen, dwy fuwch, ac un ceffyl, a phedrolfen dda. Buom tua phump wythnos yn teithio tuag yma. Mae porfa i'r anifeiliaid yn lás drwy y rhan fwyaf o'r flwyddyn yn y wlad hon. Y mae meillion *(clover)* yma yn awr tua throedfedd neu ragor o uwchder. Mae rhan fawr o'r tir wedi ei orchuddio â meillion

a cheirch, ac y mae y da yn gwneuthur yn dda yma. Yr ydym ni yn gwneuthur o 8 i 10 pwys o ymenyn bob wythnos, oddi wrth ein da ni; a chawn bwys o dê am bwys o ymenyn! * * Fe fyddai yn dda genym gael yr hadau canlynol:—charlotts, time, isop, rhosmari, lavender, rhuw, myntys, peppermint, horehound, wermod, gwrysgenlwyd. Sycher hwy yn eithaf sych, a rhodder hwy mewn costrel bridd neu wydr, wedi ei sicrhau a'i selio, fel nad elo awyr i mewn iddi. Mae awyr y môr yn niweidiol i'r hadau, ac os na wneir yn ol y cyfarwyddid uchod, ni fydd o un defnydd i chwi ddyfod â hadau yn groes i'r môr.

Yr ydym wrth ein bodd yma, ac ni ddychwelwn yn ol byth i Gymru, o herwydd ein bod yn gwneuthur yn well yma, nag a fuom erioed yn gwneuthur; ac yr wyf yn meddwl treulio fy nyddiau yn y wlad hon, oddieithr i mi gael fy nanfon i ffwrdd, gan y rhai sydd ag awdurdod yn yr eglwys; yna, os felly y bydd, gadawaf y cyfan yn ewyllysgar, ac mi a âf lle bynag y danfonant fi.

Dymunwn ddweyd gair wrth Dafydd Jones. Llawer gwaith y buom ni yn siarad am y wlad hon; darllenodd ynte ddesgrifiad o honi i mi; ond dyma fi yn awr yn mwynhau ffrwythau y tir. Ni ellir cael allan frasach tir, nac hinsawdd yn fwy mwyn ar wyneb y ddaear, o herwydd y mae haf yn gwenu oddiamgylch trwy y flwyddyn bron i gyd; ac y mae ffrwythau trofanawl yn tyfu yma yn eu holl amrywiaethau. Yr wyf wedi hau hadau eur-afalau *(oranges)* a *pheeches*; ac yr wyf yn bwriadu, mor gynted ag y bydd yn bosibl, i blanu gwinwydd a chodi grawnwin. Fe ellir eu codi yma heb fawr trafferth, ddigon i'n diwallu ni o gymmaint o win a fydd eisieu arnom. Mae cucumerau yn tyfu yma heb ddim trafferth, o'r hyn leiaf, nid cymmaint ag sydd yn Nghymru. Yr ydym yn eu planu heb ddim tail yn y tir, gan roddi wyth neu ddeg o hadau mewn un man, a chynnyrchant mewn cyflawnder.

Yr wyf yn teimlo i ddiolch i Dduw am i mi gael y fraint o ddyfod yma o Gymru, gyda y Brawd Capt. Dan Jones, gan fy mod yn teimlo i dystiolaethu fod y pethau hyn yn wir; yr wyf yn credu fod y Brawd Jones erbyn hyn yn eich plith. Dywedaf wrthych fy mod yn gwybod ei fod yn ddyn Duw, a bod Offeiriadaeth y Goruchaf ganddo, a'i fod wedi ei ddanfon gan y

rhai sydd ag awdurdod, i gyhoeddi yr Efengyl yn ei chyflawnder i blant dynion, yn y dyddiau diweddaf hyn; a chwi a wnelech yn dda i dalu sylw manwl i'w gynghor. Dywedaf wrth y Saint yn y wlad yna, byddwch lawen, canys mae yr Arglwydd wedi parotoi gwlad ddewisol er ymgasglu ei bobl ynghyd; ac nid yw yr amser yn mhell pan y rhoddir modd yn nwylaw y Saint ffyddlawn, i ymgasglu ynghyd i'r wlad hon, lle y gallant blanu, a bwyta eu ffrwyth, ac y gallant ddysgu ewyllys yr Arglwydd yn fwy perffaith, a chael addysgiadau gan ei weision o bryd i bryd;—a lle y bydd dynion yn rhydd oddiwrth ormes a thrawsfeddianniad, ac yn rhydd i wneyd beth a fynont, cyhyd ag y gwnelont yn iawn, a gwneuthur i ereill fel y dymunent i ereill wneyd iddynt hwy. Wrth y rhai sydd yn dlawd, ac heb fodd i ddyfod, ac yn dweyd, "Pe cynnorthwyai rhywun fi, pa fodd y gallwn ei ad-dalu?" dywedaf yr agora yr Arglwydd y ffordd i chwi allu talu yn ol; a phan y deloch, chwi ellwch wneuthur eich hunain yn fwy cysurus nâ'r goreu yn y wlad yna, trwy eich llafur eich hun a'ch diwydrwydd. Yr wyf yn ystyried hyn yn fraint fawr: mi a ymadawais oddiyna heb lawer o gyfoeth, ond yr wyf wedi cael fy mendithio â'r mwyaf sydd arnaf ei anghen, er bod yn gysurus yn y bywyd hwn. Ein cofion at ein holl berthynasau a'n cyfeillion.

Ydym yr eiddoch, &c.,

EDWARD A SOPHIA WILLIAMS.

PENNILLION.

O MOR deg fydd yr olygfa,—Ar Seion draw,
Ar y Saint 'nol cael diangfa,—Ar Seion draw;
Wedi meddu gwir ymwared
O holl ddystryw y rhai digred,
Heb neb yno'n wael i'w weled,—Ar Seion draw.

Er yn awr mewn dwfn drallod,—Yn wael eu llun,
Mewn dysgwyliad am ollyngdod,—Yn wael eu llun,
Yn ngorthrymder Babilonia,
'N mhell o diroedd eu diangfa,
Gan gael gormes a phob trawsdra,—Yn wael eu llun.

Beilchion byd y'nt 'nawr yn ddifyr,—A chalon lon,
Mewn pleserau gwych a chysur,—A chalon lon;
'N cael eu parchu o fawr foliant,
Mewn moethderau a gogoniant,
A'u palasau mewn urdduniant,—A chalon lon.

Ond daw amser cyfnewidiol,—Heb fod yn faith,
Pan bo'r Saint yn waredigol,—Heb fod yn faith;
Tywallt Duw ar wyneb daear
Bläau blin ar yr anhygar,
Beilchion byd, daw dydd eu galar,—Heb fod yn faith.

Bydd y Saint ar fynydd Seion,—Heb boen na braw,
'N mhell o drafferth hyll ofalon,—Heb boen na braw;
Yn lle bod mewn llyffetheiriau,
'N ormesedig dan gadwynau,
Cant lawenydd a chaniadau,—Heb boen na braw.

Llanelli. ANEURIN L. JONES.

YMWELIAD GARTREF.

TON—"In my Cottage near a Wood."

HOFF im' fwthyn sy'n y coed,
Lle preswylia 'nhad a mam,
A lle magwyd fi erioed,
Er pan ddysgais roddi cam.
Yno 'nawr cychwynaf fi,
I ymwel'd â'm rhiaint eu;
Caf eu gwel'd yn llwyd gan oed,
Ond â'u croesaw 'run i mi. (1846.)

AMRYWIAETHAU, &c.

PRIODAS yw cwlwm sicraf cyfeillgarwch parhaus, ac nis dichon fod dim cyfeillgarwch heb ymddiried, na dim ymddiried heb gywirdeb; a rhaid iddo ef ddysgwyl bod yn druenus, yr hwn sydd yn talu i lendid, cyfoeth, neu foneddigeiddrwydd, y parch hwnw ag sydd yn ddyledus i rinwedd a duwioldeb yn unig.

Y DEML.—Bydd hyd y Deml yn Ninas y Llyn Halen Fawr yn 200 o droedfeddi, a gosodir chwech o dyrau iddi, tri yn mhob pen. Costiodd y cloddiad at osod y conglfeini o 7,000 i 10,000 o ddiwrnodau gwaith. Mae y llawr isaf i fod yn 16 troedfedd o uchder—8 troedfedd islaw gwyneb y ddaear, ac 8 troedfedd uwchlâw. Gosodwyd y conglfeini 16 o droedfeddi islaw gwyneb y ddaear. Yr oedd cloddiadau y sylfaen yn 20 troedfedd o led, a sylfaen y muriau yn 16 troedfedd o drwch.

ESGUSODION RHAG TALU AM GYHOEDDIAD.—"Yn y lle cyntaf, ni orchymynais mo hono; a phe gorchymynaswn, ni chefais mo hono; ac os cefais ef, fel dosparthwr y cefais ef: heblaw hyny, credaf i mi dalu am dano er ys talm; ac os na thalais, nid oes genyf ddim yn awr i dalu; a phe buasai genyf fodd yn awr, dylwn gael ychwaneg o amser." Y neb nad anrhegai y fath ddyn â chyhoeddiad cysson yn ei golofnau, fel anrheg am ei gywreinrwydd i dwyllo yr argraffydd, nid yw am ddifyru ei ddarllenwyr, nac adferyd y grefft o ladratta i'w dull cyssefin o grafangau y fath ymresymwyr.—D. J.

Y BARDD IDDO EI HUN.

Bedyddiwyd fi, boed addaw—byw mwyach,
Heb i meiau 'm llithiaw;
Drwy dduwiol daer weddïaw,
O'r boen ddofn, ROBYN a ddaw.

ROBYN DDU, ERYRI.

TALIADAU O GOR. 1 HYD GOR. 7.—Sir Fynwy, £2; Pontytypridd, 6s 6c; Llanfabon, 3s 4c; Aberdâr, 15s; Rymni, 17s 3c; Georgetown, 14s; Ffynnon-Tydfil, 3s 11c; Troedyrhiw, 4s 2c.—Cyfanswm, £5 4s 2c.

☞ Mae "Ffordd y Bywyd Tragywyddol," a "Thestament y Deuddeg Patriarch," allan o brint. Yn awr yw yr amser i sicrhau copiau o'r traethodau ereill sydd ar law.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, John's Street, Georgetown, Merthyr.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Cyn-fodoldeb Dyn	21
Priodas Nefolaidd	27
Llythyr o San Bernardino	31
Pennillion	34
Ymweliad Gartref	35
Amrywiaethau, &c.	35

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 3.] GORPHENAF 16, 1853. [CYF. VI.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 6fed dydd o Ebrill, 1853.

(Allan o'r "Deseret News.")

NIS gellai dydd Mercher, y 6fed o Ebrill, 1853, wawrio yn ddydd mwy hyfrydol nag y gwnaeth, nac yn fwy wrth fodd saint neu angylion. Danfonodd y dyffrynoedd pellenig eu preswylwyr allan, a'r dyffryn hwn a heigiodd allan ei filoedd; ac ni welwyd golygfa fwy gogoneddus er ys canrifoedd, nag a welwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr heddyw.

Yr oedd baniar genedlaethol Deseret yn chwifio yn yr awel. Côr Pres Nauvoo, Perorwyr Cadben Ballo, a'r Perorwyr Milwraidd, a fywiogent yr awyr â'u tônau seinber. Gwnaeth y *Silver Greys* ymddangosiad anrhydeddus; a'r manwl-wyr, gan fod yn ffyddlawn i'w dyledswydd, oeddynt wrth eu galwedigaeth yn foreu. Yr heddgeidwaid hefyd, o dan reolaeth effeithiol Cadben Hardy, oeddynt wrth eu gwaith ar yr amser penodedig; ac yr oedd gwynebau y Saint mor llawen a siriol â phe buasai pob un wedi cael ei anrhydeddu ag ymweliad gan angel. Felly y dechreuwyd Cymmanfa Gyffredinol Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf yn Ninas y Llyn Halen Fawr, yr hon a alwyd i drefn yn y Tabernacl, gan y Llywydd Young, am ddeg yn y boreu.

 [PRIS 1*g*.

Yn bresennol—O'r Brif Lywyddiaeth—Brigham Young, Heber C. Kimball, a Willard Richards.

Y Patriarch Llywyddol—John Smith.

O Gorwm y Deuddeg—O. Hyde, P. P. Pratt, John Taylor, W. Woodruff, E. T. Benson, G. A. Smith, A. Lyman, C. C. Rich, L. Snow, E. Snow, a Franklin D. Richards.

O Lywyddion y Deg-a-thrugain—J. Young, L. W. Hancock, Z. Pulsipher, H. Herriman, B. L. Clapp, A. P. Rockwood, a J. M. Grant.

Llywyddiaeth Corwm yr Archoffeiriaid—John Young, R. Cahoon, a G. B. Wallace.

Llywydd yr Estynfa—David Fullmer.

Uchel Gynghor Seion, Llywyddiaeth Corwm yr Henuriaid.

Esgob Llywyddol—Edward Hunter.

Ysgrifenydd y Gymmanfa—Thomas Bullock.

Reportiwr—G. D. Watt.

Y Llywydd Young a wnaeth ychydig o sylwadau rhagarweiniol i'r Saint; a dywedodd mai mewn ychydig o flynyddoedd, "y gallwn fe ddichon gael lle digon helaeth i gynnwys y Saint, er fod yr Eglwys, dair blynedd ar hugain yn ol, yn gyfansoddedig ond yn unig o chwech aelod."

Canodd y côr, "On mountain tops in latter days," &c.

Gweddiwyd gan John Taylor. Canodd y côr, "Come, all ye sons of Zion," &c.

Yna "trefn y dydd" a ddarllenwyd gan yr Ysgrifenydd.

Y Llywydd Young a orfoleddai wrth agor y Gymmanfa o dan y fath nodded ffafriol.

Yna yr orymdaith a ymffurfiodd wrth ddrws y wisgfa yn y drefn ganlynol—

1. Miwsig milwraidd. Llumanau.
2. Côr Pres Nauvoo. „
3. Perorwyr Ballo. „
4. Cadben Pettegrew „ gyda gosgorddlu.
5. Cantorion.
6. Y Prif Lywydd a'i Gynghorwyr, a'r oedranus Batriarch.
7. Y Deuddeg Apostol, prif Lywyddiaeth y Deg-a-thrugain, a Llywydd a Chynghorwyr Corwm yr Henuriaid.
8. Llywydd Corwm yr Archoffeiriaid, a'i Gynghorwyr, mewn cyssylltiad â Llywydd yr Estynfa, a'r Uchel Gynghor.

9. Yr Esgob Llywyddol, gyda'i Gynghorwyr, a Llywyddion yr Offeiriadaeth leiaf, a'u Cynghorwyr.

10. Adeiladwyr a gweithwyr a ddewiswyd dros y dydd, gyda baniar, yn arddangos "Gweithwyr Seion."

11. Cadben Merril, gyda gosgorddlu, yn eu gwisg unffurf.

Yna yr orymdaith a gychwynodd trwy y rhes o osgorddlu i'r gongl dde-ddwyreiniol o dir y Deml, tra safodd y cantorion yn y canol, Côr Pres Nauvoo ar y làn ddwyreiniol, Perorwyr Cadben Ballo ar y làn orllewinol, a'r Perorwyr Milwraidd ar y moelglawdd de-orllewinol. Y Cadbeniaid Pettegrew, Hardy, a Merril, â'u gorchymynion, gan sefyll o flaen glàn y sylfaen-gloddiad (yr hwn oedd yn 16 troedfedd o ddyfnder), a chan symud o gongl i gongl gyda gosodiad y gwahanol feini, a rwystrasant ruthriad gormodol y bobl, yr hyn a allai, trwy i'r ddaear roddi ffordd, beryglu bywydau llaweroedd, tra yr aeth y Llywyddion Young, Kimball, a Richards, ynghyd â'r Patriarch John Smith, i osod y conglfaen de-ddwyreiniol; ac wedi iddynt esgyn i'w ben, y côr a ganasant y gân ganlynol:—

Deep in this holy ground
These corner stones are laid;
Rejoicing thousands round,
O God! implore thine aid,
That Zion now may prospered be,
And rear a Temple unto Thee.

How long before thy throne
Shall holy martyrs bleed?
How long shall spirits groan,
And angels mercy plead?
Full long we've toiled, full long have bled,
To bring redemption to our dead.

Here let thy name be known,
Thy blessings manifest,
That men thy truth may own,
And in thy courts be blessed,
All nations feel thy power divine,
And come and worship at thy shrine.

A voice from out the ground
Is heard in accents low,
And spirits, whispering round,
The secret fain would know—
The time! The time! The long sought hour,
The time decreed for Zion's power.

When heaven's royal line
Shall rule this lower sphere,
And Priests and Kings divine
In robes of light appear,
And Saints and Angels, throned in might,
Submerge the earth in endless light;

While heights and depths combine
In one harmonious song,
And in full chorus join
The anthem echo long—
'Tis free! 'Tis free! The world is free!
The Saints have gained the victory.

Yna y Llywydd Young a ddarllenodd, oddiar y gareg, y ganlynol

ARAETH.

Yr ydym wedi ymgynnull y boreu hwn ar un o'r achlysuron mwyaf difrifol, dyddorawl, hyfryd, a gogoneddus, ag sydd wedi cymmeryd lle, neu i gymmeryd lle, yn mysg plant dynion, tra y parhao y ddaear yn ei chorffoliad presennol, ac y caffo ateb ei dybenion presennol. Ac yr wyf fi yn cyd-lawenhau â'm brodyr a'm chwiorydd mai ein braint annhraethol yw sefyll yma heddyw, a gweinyddu gerbron yr Arglwydd, ar achlysur a achosodd i dafodau ac ysgrifellau Prophwydi i lefaru ac ysgrifenu dros ugeiniau lawer o ganrifoedd mynedol.

Pan babellodd yr Arglwydd Iesu Grist yn y cnawd—pan adawodd efe ardaloedd mwyaf dyrchafedig gogoniant ei Dad, i ddyoddef a thywallt ei waed dros greaduriaid pechadurus a syrthiedig, fel ein hunain, ac yr ymgynnullodd y bobl oddi amgylch iddo, rhyw wr a ddywedodd wrtho, "Athraw, mi a'th ganlynaf i ba le bynag yr elych." A'r Iesu a ddywedodd wrtho, "Mae ffauau gan y llwynogod, a chan ehediaid y nefoedd nythod; ond gan Fab y Dyn nid oes le i roddi ei *ben* i lawr." Ac nid oes hanes genym i'r dyn hwn ei ddilyn ddim yn mhellach.

Paham nad oedd gan Fab y Dyn le i roddi ei ben i lawr? Oblegid nad oedd tŷ gan ei Dad ar y ddaear—dim un wedi ei gyssegru iddo ef, a'i gadw at ei unig wasanaeth ef, a lleshad ei blant ffyddlawn.

Yr oedd yr Arch a gynnwysai y cyfammod—neu Arch y Cyfammod yn nyddiau Moses, yn cynnwys y cof-ysgrifau cys-

segredig, yn cael ei symud o le i le mewn cert. Ac yr oedd yr Arch hono mor gyssegredig, fel pan estynai dyn ei fraich i'w dal, pan ysgydwai y cert, y tarewid ef, ac y byddai farw. Ac och Dduw na chai pawb a gynnygiai wneyd yr un peth yn yr oes hon (a llefaru yn ffigyrol), fod yn gyfranog o'r un dynghed. A hwy a fyddant yn gyfranog o honi hwyr neu hwyrach, os na chadwant eu dwylaw, a'u tafodau hefyd, yn eu lleoedd priodol, ac attal cynllunio trefn Duwiau y bydoedd tragywyddol.

Pan orphwysai Arch y Cyfammod, neu pan gai plant Israel gyfleusdra i orphwys (canys yr oeddynt hwythau yn cael eu blino a'u herlid yn debyg i Saint y Dyddiau Diweddaf), yr Arglwydd a orchymynodd i Dabernacl gael ei adeiladu, yn mha un y cai Arch y Cyfammod orphwys a bod yn sefydlog. A rhoddwyd hyfforddiadau penodol trwy ddadguddiad i Moses, pa fodd y cai pob rhan o'r Tabernacl crybwylledig ei wneuthur, hyd at y lleni—eu rhif, ac o ba beth y caent eu gwneuthur; a'r tô, a'r coed at y byrddau, ac at y barau, a'r gynteddfa, a'r hoelion, a'r llestri, a'r dodrefni, a phob peth perthynol i'r Tabernacl. Paham yr oedd ar Moses anghen y fath ddadguddiad manwl er adeiladu Tabernacl? Oblegid nad oedd erioed wedi gweled un, a dim yn gwybod pa fodd i'w adeiladu heb ddadguddiad, neu heb gynllun.

Felly y bu Arch y Cyfammod hyd ddyddiau Dafydd, brenin Israel, yn aros neu breswylio mewn Tabernacl, neu babell. Eithr i Ddafydd, rhoddodd Duw orchymyn am iddo adeiladu tŷ iddo ef, yn mha un y gallai Ef ei hun breswylio, neu ymweled ag ef, ac yn yr hwn y gallai gyfrinachu â'i weision pryd y mynai.

Er y dydd yr arweiniwyd plant Israel allan o'r Aifft hyd ddyddiau Solomon, nid oedd gan y Jehofa un orphwysfa ar y ddaear (a pha cyhyd cyn y dydd hwnw, nid yw'r hanes yn gyhoeddedig), eithr rhodiai yn y babell neu'r Tabernacl, o flaen yr Arch, megys y gwelai yn dda, heb le ganddo i roddi ei ben i lawr.

Ni chaniatawyd i Dafydd adeiladu y tŷ y gorchymynwyd iddo ei adeiladu, oblegid mai "gwr gwaedlyd" oedd; hyny yw, yr oedd yn cael ei amgylchynu gan elynion o bob tu, a gorfu arno dreulio ei ddyddiau mewn rhyfel a thywallt gwaed er achub Israel (yn debyg iawn fel y gwnaeth Saint y Dyddiau

Diweddaf, ond iddo ef gael y fraint o amddiffyn ei hun a'i bobl rhag terfysgwyr a llofruddion, tra y naccir i ninnau hyd yma y fraint hono); ac o ganlyniad, nid oedd amser ganddo ef i adeiladu tŷ i'r Arglwydd, eithr gorchymynodd i'w fab Solomon, yr hwn a'i dilynodd ar yr orsedd, i gyfodi y Deml yn Jerusalem, yr hon a ofynai Duw ar ei ddwylaw ef.

Cynllun y Deml hon—hyd, a lled, ac uchder y cynteddau tufewnol ac allanol, ynghyd â'r holl ddodrefn perthynol iddynt, a roddwyd i Solomon trwy ddadguddiad, o'r ffynnonell gyfreithlawn. A phaham yr oedd y cynllun dadguddiadol hwn yn anghenrheidiol? O herwydd nad oedd Solomon erioed wedi adeiladu Teml, ac am nad oedd yn gwybod pa beth oedd yn anghenrheidiol yn nhrefniad y gwahanol ystafelloedd, yn ddim gwell nag y gwyddai Moses pa beth oedd eisieu yn y Tabernacl.

Y Deml hon (a elwid Teml Solomon, oblegid mai Solomon oedd y pen gweithiwr) a orphenwyd rywbryd yn flaenorol i ymddangosiad Mab y Dyn ar y ddaear, ar agwedd baban Bethlehem; ac yr oedd wedi ei chyflwyno fel Tŷ yr Arglwydd, a'i derbyn fel gwaith gorphenedig gan y Tad, yr hwn a orchymynodd iddi gael ei hadeiladu, fel y gallai ei Fab gael gorphwysfa ar y ddaear, pan yr elai ar ei genadiaeth.

Paham, ynte, y dywedodd yr Iesu wrth y dyn a rydd-ewyllysiodd i'w ddilyn ef pa le bynag yr elai, "Gan Fab y Dyn nid oes le i roddi ei ben i lawr?" Fe wyddai yr Iesu am y Sant a'r canlynwr honedig mai rhagrithiwr ydoedd, ac os dywedai efe wrtho yn eglur na wnai ymdaro gystal â'r ehediaid a'r llwynogod, y gadawsai ef ar unwaith, ac arbedai hyny lawer o drafferth i'r Iesu.

Eithr pa fodd y gallai ymadrodd yr Iesu, "nad oedd ganddo le i roddi ei ben i lawr," fod yn wirionedd? O herwydd fod y tŷ y gorchymynodd ei Dad ei adeiladu at ei dderbyn, er yn orphenedig, wedi ei halogi; ac oddiwrth hyn y tarddodd y geiriau, "Tŷ gweddi yw fy nhŷ i; eithr chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron;" ac efe a wnaeth fflangell o fân reffynau, ac a yrodd y gwerthwyr colomenod a'r newidwyr arian oll allan o'i dŷ, ac a ddadymchwelodd eu byrddau; eithr ni wnaeth hyny buro y tŷ, fel y gallai gysgu ynddo, canys ni all peth santaidd drigo mewn Teml aflan.

Os na allai yr Iesu roddi ei ben i lawr mewn teml aflan ac

halogedig, pa fodd y gall Saint y Dyddiau Diweddaf ddysgwyl i'r Ysbryd Glân drigo gyda hwynt, yn eu tabernaclau a'u temlau o glai, oddieithr iddynt gadw eu hunain yn bur, difrycheulyd, a dihalogedig ?

Nid yw yn un rhyfeddod i Fab y Dyn, yn fuan ar ol ei adgyfodiad o'r bedd, i esgyn at ei Dad, canys nid oedd lle ganddo ar y ddaear i osod ei ben i lawr; yr oedd ei dŷ o hyd yn meddiant ei elynion, fel na chai neb y fraint o'i buro, pe meddent y tueddfryd, ac o'r ochr arall y gallu i'w wneyd; a'r cyfanneddwyr o hono oeddynt broffeswyr mewn enw, eithr mewn gwirionedd yn ragrithwyr a gwrthgilwyr, oddiwrth ba rai ni ellid dysgwyl un peth da.

Yn fuan ar ol esgyniad yr Iesu, trwy derfysgiaeth, merthyrdod, a gwrthgiliad, aeth Eglwys Crist ar ddifancoll o'r ddaear; y plentyn gwrryw, sef yr Offeiriadaeth santaidd, a gymmerwyd i fyny i'r nef, o ba le y daeth ; ac nid ydym yn clywed rhagor am dani ar y ddaear, hyd nes yr adferwyd hi gan angylion i Joseph Smith, trwy weinidogaeth yr hwn y cafodd Eglwys Iesu Grist ei hadferu a'i hail-gorffoli ar y ddaear, dair mlynedd ar hugain yn ol, i'r dydd hwn, o dan yr enw "Saint y Dyddiau Diweddaf," er eu gwahaniaethu oddiwrth Saint y dyddiau gynt.

Yn fuan wedi hyn, yr Eglwys, trwy ein hanwyl Brophwyd Joseph, a orchymynwyd i adeiladu Teml i'r Goruchaf, yn Kirtland, Ohio ; a dyma y Tŷ nesaf o eiddo yr Arglwydd a glywn sôn am dano ar y ddaear, er dyddiau Teml Solomon. Nid yn unig fe dderbyniodd Joseph ddadguddiad a gorchymyn i adeiladu Teml, eithr efe a dderbyniodd gynllun hefyd, megys y cafodd Moses at y Tabernacl, a Solomon at ei Deml; canys heb gynllun nis gallasai wybod pa beth oedd eisieu, gan na welodd un erioed, ac na fu wybyddus o'i gwasanaeth.

Heb ddadguddiad, nis gallai Joseph wybod pa beth oedd eisieu fwy nâ rhyw ddyn arall ; ac heb orchymyn, yr oedd yr Eglwys yn rhy anaml mewn nifer, yn rhy wan mewn ffydd, ac yn rhy dlawd mewn pwrs, i gynnyg at y fath orchwyl mawr. Eithr trwy offerynoliaeth yr holl gymhellyddion hyn,—dyrnaid bach o wyr, yn byw ar wynt, ac ychydig rynion a llaeth, ac yn fynych halen neu ddim halen pan na ellid cael llaeth—y Prophwyd mawr Joseph, yn y chwarel, yn tori y graig â'i ddwylaw ei hun ; a'r ychydig y pryd hyny yn yr Eglwys, yn dilyn ei

esiampl o ufydd-dod a diwydrwydd lle bynag yr oedd fwyaf o anghen; a gweithwyr ar y muriau, yn dal y cleddyf yn un llaw er amddiffyn eu hunain rhag y terfysglu, tra y lleolent y gareg ac y symudent y llwyar â'r llall,—cafodd Teml Kirtland, yr ail Dŷ o eiddo yr Arglwydd, ag y meddwn hanes cyhoeddedig am dano ar y ddaear, ei orphen cyn belled ag i gael ei gyssegru. A'r Henuriaid cyntaf hyny a gynnorthwyasent i'w adeiladu, a dderbyniasant gyfran o'u cynnysgaethiadau cyntaf, neu gallem ddywedyd yn fwy eglur, rai o'r ordinhadau cyntaf, neu ragarweiniol, neu gychwynol, yn rag-barotoadol i gynnysgaethiad.

Nid oedd yr ordinhadau rhag-barotoadol a weinyddwyd yno, er eu hanrhydeddu gan weinidogaeth angylion, a phresennoldeb yr Arglwydd Iesu, ond cyffelybiaeth ddiffygiol o ordinhadau Tŷ yr Arglwydd yn eu cyflawnder; etto, trwy gyrhyrfiad y diafol, meddyliodd llawer iddynt dderbyn yr oll, ac y gwyddent gymmaint â Duw; maent hwy wedi gwrthgilio, a myned i uffern. Eithr byddwch sicr, frodyr, nad oes ond ychydig, ïe, ychydig iawn o Henuriaid Israel, yn awr ar y ddaear, a wyddant ystyr y gair *cynnysgaethiad.* Er gwybod, rhaid iddynt fod yn brofiadol; ac er bod yn brofiadol, rhaid i Deml gael ei hadeiladu.

Gadewch i mi roddi yr ystyr i chwi yn fyr. Eich cynnysgaethiad yw, derbyn yr holl ordinhadau hyny yn Nhŷ yr Arglwydd, ag sydd yn anghenrheidiol i chwi, ar ol ymadael â'r bywyd hwn, er eich galluogi i rodio yn ol i bresennoldeb y Tad, gan fyned heibio i'r angylion a safant fel gwyliedyddion, a bod yn abl i roddi iddynt y trwydd-eiriau, yr arwyddion a'r dangosiadau perthynol i'r Offeiriadaeth santaidd, a chyrhaedd eich dyrchafiad tragywyddol, er gwaethaf daear ac uffern.

Pwy, yn y gynnulleidfa hon, a dderbyniodd ac a ddeallodd y fath gynnysgaethiad? Nid oes achos i chwi ateb. Eich lleisiau a fyddent yn ychydig ac anaml; etto y mae yr agoriadau at y cynnysgaethiadau hyn yn eich plith, ac y mae miloedd wedi eu derbyn hwynt, fel na raid i'r diafol, a'i holl gynnorthwywyr, dybied y gall etto ddyfetha yr Offeiriadaeth santaidd oddiar y ddaear, trwy ladd ychydig, canys ni fedr ei wneyd. Mae Duw wedi estyn ei law, am y waith olaf, i waredu ei bobl, sef yr onest eu calonau, ac nis gall Lusiffer ei attal.

Cyn y gallai y cynnysgaethiadau hyn gael eu rhoddi yn Kirtland, gorfu i'r Saint ffoi rhag y terfysg-luoedd. A thrwy drafferth a llafur beunyddiol, cawsant icoedd yn Missouri, lle y gosodasant gonglfeini Temlau, yn Seion a'i Hestynfeydd; ac yna gorfu iddynt encilio i Illinois, er achub bywydau y rhai a allent ddianc ymaith yn fyw o Missouri, lle syrthiodd yr Apostol David W. Patten, gyda llawer o gymdeithion ereill, a lle y cafodd Joseph ac Hyrum, a llawer ereill, eu carcharu mewn daeardai ffiaidd, a'u bwyda â chnawd dynol. Eithr cyn i hyn oll fyned heibio, yr oedd y Deml, yn Kirtland, wedi syrthio i ddwylaw dynion drygionus, ac wedi cael ei halogi ganddynt, fel y Deml yn Jerusalem, ac o ganlyniad wedi cael ei gwrthod gan y Tad a'r Mab.

Yn Nauvoo, cyssegrodd Joseph Deml arall, y drydedd mewn hanesyddiaeth. Efe a wyddai am yr hyn oedd yn eisieu, canys yr oedd yn flaenorol wedi rhoddi eu cynnysgaethiad i'r rhan fwyaf o'r personau neillduol ag oedd o'i flaen y pryd hyny. Nid oedd anghen dadguddiad arno ef, ynte, ynghylch peth y bu yn hir brofiadol o hono, mwy nag sydd ar y rhai hyny yn awr ag a fuont brofiadol o'r un pethau. Dim ond lle y mae profiad yn methu, y mae eisieu dadguddiad.

Cyn i Deml Nauvoo gael ei gorphen, cafodd Joseph ei lofruddio—ei lofruddio yn ngoleu yr haul, o dan nodded y lywodraeth ardderchocaf a fodolai y pryd hyny, ac a fodola yn awr, ar ein daear. A roddwyd iawn am ei waed? Naddo! A phaham? Ni roddwyd iawn erioed am waed merthyr i wir grefydd ar ein daear. Nid oes gallu gan un dyn, na chenedl o ddynion, heb yr Offeiriadaeth, i roddi iawn dros bechod felly. Mae eneidiau pawb felly, er dyddiau yr Iesu, "o dan yr allor," ac yn gwaeddi ar Dduw, ddydd a nos, am ddial. Ac a gant hwy waeddi yn ofer? Na ato Duw. Efe a addawodd y gwrandawai hwynt yn ei amser da ei hun, ac yr ad-dalai wobr gyfiawn.

Eithr beth am y Deml yn Nauvoo? Trwy gymhorth y cleddyf mewn un llaw, a'r llwyar a'r morthwyl yn y llall, gydag arfau tân wrth law, a mintai gref o heddgeidwaid, ynghyd â bendithion y nef, darfu i'r Saint, trwy newyn, a syched, a lludded, a gwylio, a gweddio, orphen y Deml cyn belled, er gwaethaf dyfeisiadau y terfysglu, fel y derbyniodd llaweroedd

gyfran fach o'u cynnysgaethiad; eithr ni wyddom am ün a'i derbyniodd yn ei gyflawnder. Ac yna er achub bywydau yr holl Saint rhag llofruddiaeth greulawn, ni a symudasom tua'r gorllewin; a chan gael ein harwain gan lygad holl-ymchwilgar y Jehofa mawr, ni a gyrhaeddasom y lle hwn.

Am ein taith yma, nid oes anghen dweyd dim, ond yn unig mai Duw a'n harweiniodd. Am ddyoddefiadau y rhai a orfodwyd i adael Nauvoo yn ngauaf 1846, nid oes anghen i ni ddweyd dim. Mae y rhai a fu yn brofiadol yn gwybod; a dywedyd wrth y rhai na fu yn brofiadol, fyddai gyffelyb i ddangos llun hardd i ddyn dall.

Nid aroswn i fynegi wrthych am ddyoddefiadau gwragedd gweddwon a phlant amddifaid ar diroedd Omaha, tra yr oedd eu gwyr a'u tadau yn teithio gwastad-diroedd llosgadwy y Deau, i ymladd brwydrau gwlad ag a'u halltudiodd hwy oddiwrth wareiddiant, canys hwy a sicrasant y tir ar yr hwn y trigwn, oddiwrth elynion ein cenedl; dadguddiasant aur Califfornia, a throisant y byd y tu isaf i fyny. Mae yr holl bethau hyn o'ch blaen—chwi a'u gwyddoch, ac nid oes eisieu i ni eu hail-adrodd wrthych.

Tra yr oedd y pethau hyn yn cymmeryd lle gyda'r Saint yn yr anialwch, darfu i'r Deml yn Nauvoo fyned i ddwylaw y gelyn, yr hwn a'i halogodd i'r graddau hyny nes i'r Arglwydd nid yn unig beidio ei thrigfanu, eithr ffieiddio ei chael wedi ei galw ar ei enw, a chaniatâu i ddigofaint ei meddiannwyr i'w phluro trwy dân, fel arwydd o'r hyn a syrthia yn ebrwydd arnynt hwy a'u trigfanau, os na edifarhant.

Ond i ba beth yr ydym ni yma heddyw? I gadw dydd genedigaeth ein crefydd! I osod sylfaen Teml i'r Goruchaf Dduw, fel pan ymddangoso drachefn ei Fab, a'n Brawd henaf, y gallo gael lle i osod ei ben i lawr, ac nid yn unig aros noson neu ddiwrnod, eithr cael lle o heddwch, fel y gallo drigo nes y medr ddywedyd, Mi a foddlonwyd.

Frodyr, a gaiff Mab y Dyn ei foddloni â'n gweithrediadau y dydd hwn? A gaiff ef dŷ ar y ddaear, ag y gall ei alw yn eiddo ei hun? A gaiff ef le i osod ei ben i lawr, a gorphwys dros nos, ac aros cyhyd ag y myno, a chael ei foddio â'i letty?

Mae y rhai hyn yn gwestiynau i chwi i'w hateb. Os dywedwch y caiff, bydd genych chwi i wneuthur y gwaith, neu fe

fydd heb ei wneuthur. Nid ydym yn ymofyn dim grwgnachwyr ynghylch y Deml hon. Os na ellwch ddechreu yn siriol, a myned trwy waith yr holl adeilad yn siriol, cychwynwch i Califfornia, a goreu oll po gyntaf. Gwnewch i chwi lo aur, ac addolwch ef. Os nad yw eich gofal am ordinhadau iachawdwriaeth, drosoch eich hunain, eich byw, a'ch meirw, yn gyntaf a blaenaf yn eich calonau, yn eich gweithredoedd, ac yn mhob peth a feddwch, ewch! talwch eich dyledion, os oes arnoch rai, ac ewch mewn tangnefedd, a phrofwch i Dduw a'i holl Saint eich bod yr hyn a broffeswch fod, trwy eich gweithredoedd, sef yn Dduw y duwiau, ac yn gwybod mwy nâ'r Hwn a'ch gwnaeth.

Eithr os ydych yr hyn a broffeswch fod, gwnewch eich dyledswydd, aroswch gyda'r Saint, talwch eich degwm, a byddwch mor barod i dalu ag ydych i borthi eich teulu; a'r Deml, yr hon y gosodasom yn awr ei chonglfaen de-ddwyreiniol, a gyfyd mewn gwychder a harddwch, mewn dull ac amser nad ydych hyd yma wedi ei wybod na'i ddychymmygu.

Mae Saint y dyffrynoedd hyn wedi cynnyddu mewn cyfoeth, a chyflawnder o gysuron bywyd, mewn modd digyffelyb hyd yma ar dudalen hanesyddiaeth, ac os gweithredant hwy tuag at eu Tad Nefol, fel ag y mae ef wedi gweithredu tuag atynt hwy, bydd y Deml hon yn fuan wedi ei hamgau. Ond os ewch i feddwl am elwa gyda dyeithriaid yn pasio heibio, fel ag y mae llawer hyd yma wedi gwneyd, ni fyddwch byw i weled careg uchaf y Deml hon yn cael ei gosod; ac fe fydd eich llafur a'ch lludded drosoch eich hunain a'ch cyfeillion, byw a marw, yn waeth nâ phe buasech heb fodoli.

Cyflwynwn hwn, conglfaen de-ddwyreiniol y Deml hon, i'r Goruchaf Dduw. Aroscd mewn heddwch hyd nes y gorpheno ei waith, ac hyd nes y byddo i'r Hwn a dueddodd ein calonau i gyflawni prophwydoliaethau ei brophwydi santaidd (fel y byddai i Dŷ yr Arglwydd gael ei adeiladu "yn mhen y mynyddoedd"), gael ei foddloni, ac iddo ddywedyd, Digon yw. A boed i bob perchen tafod, ysgrifell, ac arf, a gyfodo yn erbyn hwn, neu unrhyw gonglfaen arall o'r adeilad yma, deimlo digofaint a ffrewyll Duw llidiog! Boed pechaduriaid yn Seion yn ofnog, a dychryn a frawycho y rhagrithiwr, o'r awr hon allan. A boed i bawb na theimlont i ddywedyd Amen, fyned

ar ffrwst i'r nos hirfaith hono o orphwysdra, o ba un ni ddihuna y cysgadur nes ei ddeffroi gan udgorn yr ail adgyfodiad.

Y LLYWYDD KIMBALL a offrymodd y ganlynol

WEDDI.

O Dduw, y Tad tragywyddol, yn enw dy Fab Iesu Grist o Nazareth, ceisiwn genyt y pryd hwn i edrych arnom yn dy drugaredd. Ti a weli fod dy weision, Brigham a'i Gynghorwyr, wedi gosod prif gonglfaen Tŷ santaidd, yr hwn ydym yn nghylch ei gyfodi i'th enw. Dymunwn wneyd hyny â dwylaw glân a chalonau pur ger dy fron di, ac o flaen dy engyl santaidd.

Diolchwn i ti am ganiatâu i ni fyw yn y cnawd, ac i gael lle ar dy droedfainc, a chyfranogi yn feunyddiol o haelionusrwydd dy ddwylaw; canys ti yw ein Tad, ac Iesu Grist yw ein Brawd hynaf.

Yn gymmaint, O Arglwydd, ag y dymunwn gyfodi Tŷ i'th enw, fel, os mai da genyt fydd dyfod a chymmeryd dy breswyl ar y ddaear, y gelli gael lle i osod dy ben i lawr, gweddiwn ar i ti ein cynnorthwyo i'w gyfodi mewn purdeb ger dy fron di, a'r lluoedd nefol.

Gofynwn genyt ein cynnorthwyo i ymddwyn yn y fath fodd, fel y byddo yr holl brophwydi santaidd, angylion y nefoedd, gyda Thi a'th Fab, yn ddiwyd yn wastadol er ein llwyddiant ni, yn y gwaith o iachawdwriaeth a bywydau tragywyddol. Bendithia ni yn yr ymgais hon i ogoneddu dy enw. Bendithia y rhan hon o'r ddaear y trigwn arni, ïe, dyffrynoedd hyn y mynyddau, y rhai a gyssegrasom i'th enw. Pâr iddynt ddwyn allan gynnyrchion y tir, mewn cyflawnder mawr. Bendithia yr hadau a osodir ynddo gan dy weision a'th law-forwynion. Ac yn gymmaint â bod eu gogwyddiad i wneuthur dy waith di, ac adeiladu Teml i'th enw, yr hyn yw eu bwriad a'u penderfyniad diysgog, bydded y nefoedd â'i thiriondeb arnynt. Bydded y ddaear yn santeiddiedig er eu lles; a'r hadau a daflont iddi, a gynnyrcho yn ol iddynt ar eu canfed. Gweddiwn ar i ti fendithio y cyfryw wrrywod a benywod—bendithion yr Hollalluog a orphwyso yn helaeth arnynt, ac a'u lliosogo yn eu teuluoedd, yn eu corlanau a'u deadelloedd, ac a'u bendithio mewn nerth ac mewn iechyd, mewn iachawdwriaeth, ac mewn bywydau tragywyddol.

Gweddiwn hefyd dros y rhai hyny nad ydynt yn teimlo yn ffafriol at dy waith—na foed i'th fendithion eu canlyn, ond bydded iddynt fyned yn ol ac nid yn mlaen; bydded iddynt wywo a pheidio cynnyddu; a bydded i'r cryfdwr a allent fod wedi ei dderbyn, trwy eu ffyddlondeb tuag at dy waith, gael ei amlhau a'i ranu yn mysg dy weision hyn, y rhai ydynt benderfynol i gadw dy orchymynion di, ac i santeiddio eu serchiadau tuag atat.

Edrych ar dy was Brigham. O Arglwydd, a gâd i'th Ysbryd santaidd orphwys yn nerthol arno y dydd hwn, ac o hyn allan. Boed iddo fyw i hyfforddi ynghylch adeiladiad dy dŷ, i weled y gareg uchaf yn cael ei gosod gyda gorfoledd, ac i gyflwyno allweddau iachawdwriaeth a bywyd tragywyddol i'w frodyr o'i fewn. Bendithia ei Gynghorwyr gydag ef; boed iddynt fyw i oedran têg, a gogoneddu Duw trwy eu holl ddyddiau: na foed eisieu byth arnynt am fwyd a dillad, am dadau a mamau, am wragedd a phlant, ac am allu dy Ysbryd i'w hysbrydoli hwy, a'r rhai a roddaist iddynt.

Tywallt allan dy Ysbryd ar dy weision, y Deuddeg Apostol; dy allu a drigo gyda hwynt, er eu haddasu i'r alwedigaeth gyfrifol y galwaist hwynt iddi. Hefyd, mewn cyssylltiad â hwynt, gorphwysed dy Ysbryd ar Gorwmau y Degau-a-thrugain, yr Archoffeiriaid, yr Esgobion, yr Uchel Gynghor, yr Henuriaid, Offeiriaid, Athrawon, a'r Diaconiaid; ac ar bob aelod ffyddlawn o'th Eglwys yn nyffrynoedd hyn y mynyddau, ac yn yr holl fyd.

Yn awr, O Dduw, cyflwynwn y gareg hon i ti. Bydded y fan hon yn santaidd, a'r oll a berthyna iddi. Ac yn gymmaint ag y bydd gelyn, neu berson yn ewyllysio drwg i'th Dŷ, yn ymdrechu gosod maglau i draed dy bobl, bydded iddynt gael eu dal yn eu rhwyd eu hunain, eu dymchwelyd yn eu hanhawsdra eu hunain, a bod heb allu, na dylanwad mewn un modd, i niweidio dy Saint o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd. Bydded i allu Duw nerthol Jacob amddiffyn dy weision, gan eu galluogi i weini cyfiawnder ger dy fron di, yr Arglwydd ein Duw.

Gwrandaw ni, O Arglwydd, canys cyflwynwn hwn, y conglfaen de-ddwyreiniol, i ti, gan weddio ar iddo gael huno mewn heddwch, a'i gadw rhag dadfeilio, oblegid prif gonglfaen y Tŷ

a adeiladwn i'th enw ydyw. Bydded i'r unrhyw fendithion fod mewn cyssylltiad â'r tri conglfaen arall, a'r holl weithiau a osodo dy weision eu dwylaw i'w gwneuthur, o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd.

Bendithia y pen-saer, yr arolygydd, a blaenoriaid yr amrywiol ddosparthiadau, a'r holl law-weithyddion a godant law, neu a symudant beth er adeiladiad a pherffeithiad dy dŷ hwn; a darpara drostynt hwy, eu gwragedd, eu plant, a'r oll a berthyna iddynt, fel na fo arnynt eisieu un peth da neu angheurheidiol, tra y byddont yn dy wasanaeth, ac o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd.

Cyflwynwn ein hunain i Ti, ynghyd â'n gwragedd, ein plant, ein da, a'n defaid, a'r holl sefydliadau a berthynant i dy bobl yn nyffrynoedd y mynyddau. A'r holl glod, a'r gogoniant, a roddwn i'r Tad, y Mab, a'r Ysbryd Glân. Amen.

Canodd y côr

Y DEML.

GAN MISS E. R. SNOW.

Ein cyfnod ni heddyw sy'n dair mlwydd ar hugain,
Ac wele'r Gorllewin gan bobloedd yn fyw;
Penododd Duw Abra'm, sef Duw mawr rhyfeloedd,
Sy'n arwain i goncwest, in' artref mwy gwiw.

Cydgor.

Y Deml! y Deml! cyfodwn y Deml—
Can's llys iachawdwriaeth, a goleu-dŷ yw,
A gwawl ar y bryniau, a gwialen drygioni,
A phorth i angylion, a throthwy i Dduw.

Conglfeini, sef sylfaen y Deml, mewn heddwch,
Osodwyd yn Ninas ein Brigham i lawr;
Yn 'stefyll gwych Israel, y tir cyssegredig,
Lle trecha cyfiawnder, a'r gwir lwydd yn fawr.
Y Deml! y Deml! &c.

Newyddion daionus i'r 'sprydion yn ngharchar,
A Saint yr holl wledydd ac ynysoedd y môr;
Ceir Teml i'r Arglwydd yn mhen y mynyddoedd,
Llawenydd i lysoedd goruchel yr Iôr.
Y Deml! y Deml! &c.

Llonhewch, chwi rai addfwyn a drylliog o galon,
Gwarediad eich Seion sy'n agos wrth law;

Y llên ga ei rhwygo, a'r Saint adgyfodant,
  A Theyrnas y nefoedd ar fyrder a ddaw.
    Y Deml! y Deml! &c.

Daw'r Arglwydd a geisiwch yn sydyn i'w Deml,
  Yr angel cyfammod fa'n swnio'n eich cân;
Holl Israel a bura fel aur yn y ffwrnais,
  Gan ddifa y sorod yn angerdd y tân.
    Y Deml! y Deml! &c.

Dadseiniwch gân moliant i'r Tad tragywyddol,
  Yr hwn a rydd luniaeth i'w blant yn mhob gair;
Bendigaid fo Brigham, ac Heber, a Willard,
  Ei lais awdurdodol yn nghanol y ddae'r.
    Y Deml! y Deml! &c.

(I'w barhau.)

YSBRYD Y CHWIORYDD YN Y DYFFRYN.

Dyfyniad o lythyr oddiwrth y chwaer Sarah Jeremy, at ei phriod, sef yr Henuriad Thomas Jeremy.

Yr wyf wedi treulio y gauaf diweddaf yn fwy cysurus o ran fy mywioliaeth, nag un amser er pan ddaethym yma; yr oedd genyf ddigon o bob peth oedd arnaf eisieu. Mae y gwenith yn debyg o fyned yn brin, ond fe agora fy Nhad nefol ryw ffordd i ni gael digon etto. Mae llaw fy Nhad nefol wedi bod, ac yn bod gyda mi, er pan ymadawsoch, a hyny mewn modd gwyrthiol iawn mewn llawer o bethau. Yr wyf yn diolch iddo am hyn. Yr wyf fel pe bawn yn dysgwyl cael eich gweled yn dyfod tuag at y tŷ, ond yn ofer. Nid wyf yn dymuno eich gweled yn dyfod yn ol, cyn y byddoch wedi cwpla eich gwaith dros eich Tad nefol; yr wyf fi yn gobeithio y bydd iddo ef roddi nerth i chwi gofio eich cyfammodau, ac i fod yn ystwyth fel ag yr ydych wedi bod. Gobeithio y bydd i chwi, ynghyd â'r brodyr ereill, fod yn offerynau defnyddiol yn llaw fy Nhad nefol, i achub miloedd. Nid wyf yn ysgrifenu y pethau hyn atoch er mwyn eich cynghori: gwn nad oes genyf hawl i gynghori yr hwn sydd wedi cael ei osod yn ben arnaf; ond fy awydd yw cael fy achub trwyddoch chwi, ac nid trwy neb arall. Fy Nhad nefol a roddo nerth i mi bob amser i fod yn ufydd i chwi. * * * Yr wyf wedi talu fy holl ddegwm, ac yn benderfynol i gyflawni pob dyledswydd arall.

AMRYWIAETHAU, &c.

Nac ymddiriedwch yn addewid y tyngwr a'r rhegwr, canys yr hwn a feiddia bechu yn erbyn Duw heb un budd na lles, a drosedda yn rhwydd yn eich erbyn chwi er ei les ei hun. Yr hwn a feiddia dori gorchymynion ei dad, a ddarbwyllir yn hawdd i dori ei addewid i'w frawd.

Y mae yn gam da tuag at ddedwyddwch, i ymhyfrydu yn ymddyddanion dynion doeth a da; a lle na fyddo y cyfryw i'w cael, y ffordd oreu i'w peidio cadw un math o gwmpeini.

Yn ol y cofrifiad diweddar, cynnwysa Lloegr boblogaeth o 16,921,888; Cymru, 1,005,721; Scotland, 2,888,742; a'r "Ynysoedd," 143,126. Mewn ychwanegiad at hyn, cyfrifid fod 162,490 ar y môr, neu yn ngwasanaeth y fyddin dramor.

St. Barnard a ddywed fod yr athrodwr yn cario y diafol yn ei enau; a gellir dywedyd am yr hwn sydd yn ei wrandaw, ei fod yn cario y diafol yn ei glust.

Ymdrechwch yn hytrach ennill cymmeradwyaeth ychydig o ddynion da, na chael moliant cyffredin y werin ddifoes.

ENGLYN I UDGORN SEION.

Mawr yw bri Cymru a'i braint,—yn mharthau
Merthyr, rhag digofaint;
O'i hiach oror i'w cheraint,
Udgorn sydd at grynhoi Saint.

Robyn Ddu, Eryri.

Taliadau o Gor. 8 hyd Gor. 14.—Sir Fynwy, £10; Pontytypridd, 10s; Aberamman, 14s; Dowlais, £1 19s; Hirwaen, 9s 9c; Georgetown, 5s 3c; Pendaren, 2s 5c; Ffynnon-Tydfil, 2s; Pottsville, America, £2 4s.—Cyfanswm, £16 16s 5c.

Gwall.—Diangodd "1852" yn y ddau rifyn blaenorol, yn lle "1853;" ond gwelir fod rhifedi y gyfrol yn iawn.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	Tud.
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol a gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen	37
Ysbryd y Chwiorydd yn y Dyffryn	51
Amrywiaethau, &c	52

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 4.] GORPHENAF 23, 1853. [CYF. VI.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 6fed dydd o Ebrill, 1853.

[Parhad o dud. 51.]

YR orymdaith a ymffurfiodd drachefn, ac a aeth at y gongl ddc-orllewinol, pan y darfu i'r Esgob Llywyddol, Edward Hunter, ei gynghorwyr, ac amrywiol Lywyddiaethau yr Offeiriadaeth leiaf, ynghyd â'u cyd-swyddogion, osod y conglfaen de-orllewinol, pryd y traddodwyd, oddiar ei ben, gan yr Esgob Hunter, y ganlynol

ARAETH.

Frodyr a Chyfeillion—Hwn, sef conglfaen de-orllewinol y Deml hon, yn Nyffryn y Llyn Halen, a Thiriogaeth Utah, a osodwyd gan yr Offeiriadaeth Aaronaidd, yr hon sydd mewn cyssylltiad ag Offeiriadaeth Melchisedec yn dragywydd—er cyssylltu y ddwy Offeiriadaeth hon i adeiladu y Deyrnas yn y dyddiau diweddaf, a dyrchafu dynion ar y ddaear, ac yn mhresennoldeb Duw, a pharotoi erbyn dyfodiad Crist ein Gwaredwr.

Mae y mynedol, y presennol, a'r dyfodol—ein hanes, a'n tynghed, yn dychwelyd gyda nerth deublyg i'n meddyliau, ar achlysur fel hyn. Er anrhydedd i'r Duw mawr yr ydym yn ymgynnulledig yma. Arweiniwyd ni i ddyffrynoedd y myn-

yddau trwy ei allu hollalluog a'i dywysiad gwyliadwrus Ef. Gwaredwyd ni oddiwrth ein gelynion, ac oddiwrth ein gormeswyr, trwy ei ddoethineb anffaeledig, a'i gymmwynasgarwch digyffelyb.

Ni allai y Saint erioed o'r blaen edrych oddiamgylch, a chanfod argoelion mor ogoneddus a llwyddiannus o'u blaen, er cyflawni yr anturiaeth a ddechreuant y dydd hwn. Er y gall fod heddwch am amser wedi gwenu oddiamgylch, etto yr oedd yn gyffelyb i'r teithiwr unig, yn ymdrechu gwneyd ei ffordd trwy y *lava* newydd grestynu, etto twymn, yn mysg llosgeneuau y *volcano* diffoddedig mewn ymddangosiad, yr hwn oedd wedi peidio allwys allan ei hylif dân, yn unig er mwyn casglu nerth adnewyddol a chynnyddol, a danfon allan drachefn ei fflam gaddugol, ei gynddaredd toddedig, a'i ddifrod, at bawb oddiamgylch. Felly y bu erioed gyda y bobl hyn—yn nghanol eu gelynion yr ymdrechasant i adeiladu dinasoedd, yn mha rai y gallent breswylio; a chyfodi temlau i enw y Duw yr hwn a wasanaethant, er mwyn addoli ynddynt, a derbyn eu heneiniadau a'u cynnysgaethiadau santaidd. Eithr nid cynt y dechreuasant, nag y dechreuodd udiadau dyhirwyr teyrnas Satan, gan waeddi, fel y gwnaethant gerbron Pilat, pan laddasant Iachawdwr y byd, "Ymaith ag ef! ymaith ag ef! croeshoelier ef! croeshoelier ef!" A hwy a dywalltasant allan eu llid—lladdasant y Saint, gyrasant hwynt o ddinas i ddinas, ac o dir i dir, gan eu hamddifadu o'u hetifeddiaethau, a dinystrio eu dinasoedd, a'u temlau, a lladd eu Prophwydi.

Megys y bu yn nyddiau ein Hiachawdwr a'i Apostolion, felly y bu yn ein dydd ninnau. Maent wedi defnyddio pob dyfais, a phob ymdrech, er dyfetha yr Offeiriadaeth oddiar wyneb y ddaear. Buont lwyddiannus y pryd hwnw—a fyddant felly yn awr? A gaiff awdurdod Offeiriadaeth santaidd a thragywyddol y Duw Hollalluog, ei gyru drachefn oddiar wyneb y ddaear? y Prophwydi a'r Apostolion eu lladd i gyd, a neb yn cael ei adael mewn meddiant o oraclau bywiol y dwyfol wirionedd? Na chaiff! na chaiff!! Nerth y Jehofah a'n cadwa. Yr Arglwydd Dduw a'n hamddiffyna; a phe dygwyddai i ni gael ein gwasgaru megys hyd yn hyn, Efe a'n casglai gyda mwy o nerth, mwy o nifer, a chyda mwy o allu i gyflawni ei waith ar y ddaear.

Dysged yr holl bobloedd, pechaduriaid, terfysgwyr, a chythreuliaid, oddiwrth brofiad, na lwydda erlidigaeth, anrhaith, lladrad, trais, llofruddiaeth, ac alltudiaeth o dref a gwlad. Maent wedi treio y cynllun hwn yn effeithiol, ac y mae yr un mor effeithiol wedi methu bob tro. Gwelwch yn dda gymmeryd rhybydd! a dyfeisio rhyw gynllun newydd y tro nesaf, yn yr hwn y galloch deimlo rhywfaint o sicrwydd fod yn bosibl i chwi lwyddo, ac fel y caffom ninnau y pleser o beidio cael ein hysbeilio, ein llofruddio, a'n dyfreinio, yn yr un hen ddull. Trethwch eich athrylith ddyfeisgar, am ryw gynllun ardderchocach i ddyfetha pobl Dduw oddiar wyneb y ddaear.

Meddyliwch pe treiech awgrymiad ein hybarchus, etto pellenig, dysgedig, tra moesgar, a'n dierfyniedig groniclydd, Lieutenant Gunnison, "*o'n gadael yn llonydd yn boenydus.*" Eithr ni roddaf awgrymiadau i chwi, gan y meddwyf ymddiried mawr yn eich gallu o gyfnewid eich dull o weithredu. Pan fyddo eich cynlluniau yn myned mor ddystadl, egwan, ac ofer, ag i fyned yn hen ac annyddorawl, dichon yr awgrymaf i chwi. Yn y cyfamser, cofied y Saint yr addewid a roddodd Brigham Young iddynt, ar yr achlysur o doriad y tir at y deml hon, ar y 14eg o Chwefror diweddaf—"Ni chai un o honynt, ag nad oedd wedi myned trwy y prawf tanllyd, golli y fraint, os gwnai barhau yn ffyddlawn; ni chai fod ronyn ar ol o dderbyn yr arteithiau llymaf, ag y mae neb o'r Saint wedi cael eu dyoddef." Os byddwch ffyddlawn, chwi a gewch y fendith addawedig berthynol i'r cymmeriadau hyny a ddaethant yn gyfranogwyr o ddyoddefiadau ein Harglwydd a'n Hiachawdwr Iesu Grist.

Pan edrychom o amgylch i ni, pa beth a ganfyddwn? Canfyddwn yr arwyddion mwyaf amlwg o lwyddiant, heddwch, a digonedd; ffrwythau hunan-eglur o ofal amddiffynol, diwydrwydd, sobrwydd, a ffydd y nefoedd fry. Pa beth arall a ganfyddwn? Drygioni—yr anghenfil aml-benog, gwrthgiliad, a feiddia ddyrchafu ei ben; lladron a feiddiant ysglyfaethu yn ein mysg.

Ymddengys mai nid cynt y gall yr Arglwydd dywallt ei fendithion ar ei bobl, ac i Seion gael ei ffafrio am dymmor, nag y bydd yn achos i rai gicio, a thin-daflu, gan droi eu sodlau yn erbyn y gallu haelionus hwnw, i ba un maent yn ddyledus am eu bodoliaeth—yr hwn a'u porthodd, ac a'u meithrinodd, ac a'u

harweiniodd, yn gyffelyb fel y gwnaeth i'r Saint gynt, trwy gydol y dydd.

Pa beth yw dyledswydd y Saint o dan y fath amgylchiadau? A ydych chwi yn gwybod mai arnoch eich hunain, i raddau mawr, yr ymddibyna eich llwyddiant dyfodol chwi, llwyddiant achos Seion, lledaeniad a chynnydd achos y gwirionedd yn y byd? A ydych yn ystyried mai eich dyledswydd yw puro a santeiddio eich calonau gerbron Duw, bwrw drygioni yn mhell oddi wrthych, gwrthwynebu hudoliacthau, profedigaethau, a chynllwynion Satan, a chan fod felly yn oll-arfedig yn arfogaeth dysclaer uniondeb, gwirionedd, a chyfiawnder, gyda chalonau pur, a dwylaw glân, a chan gyfodi yn ngallu, nerth, a mawrhydi y Jehofa mawr, i osod drygioni i lawr, ïe, gyda llygad eryr, ei ffuredu allan, a chyda braich nerthol, ddystewi mewn dystawrwydd tragywyddol bob ysbryd anniolchgar, yr hwn a haloga, â'i bresennoldeb aflan, y lle santeiddiolaf; yr hwn a fathra dan ei draed, fel peth diddym, y cyfammodau hyny, y rhwymedigaethau difrifolaf hyny a wnaeth ef o hono ei hun? Felly y caiff Israel fwrw allan ddrygioni o'u mysg, a meddu a chadw ffafr Arglwydd y lluoedd.

A ydych chwi yn cofio hanes y Gadiantoniaid, megys ei adroddir yn Llyfr Mormon? Fe'n hamgylchynir ni gan eu disgynyddion. Yr esiamplau ffiaidd ac anwraidd o ddynoliaeth, y rhai a welwn yn feunyddiol yn ein plith, ydynt eu plant, wedi eu hiselhau a'u darostwng i ddyfnderau iselaf bodoliaeth ddynol. Mae ein trigfa ni yn nghanol eu hamddiffynfeydd, lle mae dadfeilion eu dinasoedd, eu trefydd, a'u hamgaerau, i'w gweled etto —maent yn parhau hyd y dydd hwn. A gawn ni, Saint y Goruchaf Dduw, y rhai a fuom y derbynwyr neillduol o oraclau bywyd ac iachawdwriaeth i'r genedlaeth hon, i'r holl genedlaethau i ddyfod, ïe, hyd y nod i'r rhai a'n rhagflaenasant—a gawn ni, trwy syrthni ac esgeulusdod, ganiatâu i sylfaen gael ei gosod yn ein mysg er buddugoliaeth ben-draw drygioni, gwrthgiliad, a phob ffieidd-dra ag sydd yn anghyfanneddu? Dywedaf wrthych, os gwnawn, nad oes achos i ni fyned yn mhellach yn mlaen gyda'r gwaith hwn, oblegid ni a gawn ran, yn fwyaf tebygol, yn nghynghed y Gadiantoniaid hyny a'u plant. Gwell, a gwell o lawer, fyddai i ni ymattal, ac, yn y lle cyntaf, ysgubo o'n mysg ac o'n cyffiniau, bob ôl o annofedig ddrygioni

a phechod. Os na osodwn ef i lawr, efe a'n gosoda ni. Os na wnawn ni, pan gaffom y fraint a'r cyfleusdra, fawrhau ein galwedigaeth, a chyflawni ein cyfammodau, yr Arglwydd ein Duw a dŷn ymaith ei Ysbryd o'n mysg, am ein bod yn weision annheilwng ac esgeulus.

Mi a wn fod y diafol yn ynfydu ac ymddiglloni, pan fyddo y Saint yn parotoi i adeiladu teml; mi a wn ei fod yn manwlchwilio pob twll a chornel, er ennill yr oruchafiaeth, hudo ymaith, peri amryson ac amrafael, a rhwystro llwyddiant y gwaith; mae yn ceisio sïo gwyliadwriaeth y Saint i gau ddiogelwch; oeri eu brwdfrydedd, llethu eu hymdrechion, a'u gwneyd yn ddiles; peri iddynt esgeuluso eu dyledswyddau, a myned yn glaiar a difater at achos Duw.

Frodyr, gadewch i mi eich annog yn erbyn yr hudoliaethau hyn, ac yn erbyn yr annheimladrwydd hwn—nis gwna byth y tro; nid yw yn gweddu i Saint y Dyddiau Diweddaf, gwaith pa rai a ymdreigla arnynt mor gyflym ag y gallant ei gyflawni. Mae y Saint yn gweddio ar eu Tad yn y nefoedd am gyflymu ei waith, a'i dreiglo yn mlaen gyda gallu mawr.

Ai ni wyddoch fod y nefoedd yn barod i ddyhidlo bendithion ag sydd mewn ystôr i'r Saint ffyddlawn, pe buasent yn barod ac yn alluog i'w derbyn? Mae yr Hollalluog Dduw yn barod i sefydlu ei Deyrnas ar y ddaear mewn nerth a mawrhydi, pe buasai ei bobl yn barod i'w derbyn, ac yn barod i weinyddu ynddi mewn santeiddrwydd, purdeb, a doethineb.

Eithr a ydyw y bobl hyn yn barod? Nac ydynt! eu gwaith sydd rag-barotöadol; ac y mae yn dda genyf i gredu fod eu cynnydd rhagddo, a'u bod yn myned yn mlaen tuag at yr undeb, y ffydd, a'r perffeithrwydd hyny, y gweithredoedd da a'r cyrhaeddiadau duwaidd hyny, y rhai a dystiant i'r Arglwydd ein Duw, eu bod yn nesâu yn gyflym tuag at y cyfnod rhyfeddol hwnw, pan yr ymddangosa Mab y Dyn yn ei deml, i gysuro calonau ei bobl.

Mae y Nefoedd yn ffafriol; ac os gweithredwn ni yn iawn, yr Arglwydd ein Duw fydd ein cyfaill, yr hwn a'n bendithia ac a'n llwydda yn ein hymdrechiadau i ddwyn oddiamgylch ein gwaith rhag-barotoadol hwn. Ni a gyfodwn deml i enw y grymus Dduw Jacob, yma yn anialwch y diffaeth-leoedd, yn nghanol y fforest o fynyddoedd, ar y sylfaen a gyssegrwn y

dydd hwn i Arglwydd y lluoedd. Ni a gyfodwn oruwch-adeilad yn mha un y gallwn dderbyn gweinidogaeth angylion a bodau santaidd; yn mha un y gallwn dderbyn hyfforddiadau, a gweinyddu swyddi er achubiaeth ein meirw; derbyn allweddau er adgyfodi Saint Duw; yn mha un y gallwn gyfarfod ag ysbrydoedd y cyfiawn a berffeithiwyd, ac ysgwyd dwylaw drachefn â'r Prophwydi merthyredig, Joseph ac Hyrum, a'r rhai a ddyoddefasant ac a fuont feirw dros dystiolaeth yr Iesu.

Yr ydym mewn sefyllfa llawer mwy cyfleus, ac yn llawer mwy parod at y gwaith hwn, nag erioed o'r blaen, fel pobl. Mae genym dŷ lle y gallwn gynnal ein cynghorau, tabernacl yn mha un i addoli, ystordai i gadw degwm y bobl, a siopau, a pheirianwaith mewn cyflawn weithrediad.

Y mur oddiamgylch y Temple Block, a ddiogela yn fuan y tir hwn rhag pob ymosodiad. Yr ydym, mewn cymhariaeth, yn rhydd o ddyled; ac y mae pob peth yn ymddangos yn ffafriol i gynnydd cyflym y gwaith hwn.

Frodyr, fe ymddibyna ar eich ymdrechion, eich haelioni, a'ch ffyddlondeb chwi, pa un ai araf neu gyflym fydd ei gynnydd. Yr ydym yn awr yn barod i orchymyn i'r Saint—"Deuwch, rhoddwch i ni eich cynnorthwy—dygwch i Dŷ Degwm yr Arglwydd eich degymau a'ch cyssegriadau; talwch yr hyn sydd arnoch, fel y rhyddhaer ein dwylaw, ac y byddom rydd o'n dyled arosol; fel y gorfoleddo calonau y gweithwyr cyhoeddus yn mendithion a chysuron bywyd." Bydded eich haelioni yn adnabyddus trwy eich gweithredoedd, a chofiwch mai eich gwaith eich hunain y'ch gelwir i'w gyflawni, ac un yn yr hwn y mae eich llesoldeb penaf a mwyaf arosol.

Dygwch allan y defnyddiau at adeiladu—ceryg, calch, a thywod; coed a phreniau; y pinwydd, y ffinydwydd, a'r cedrwydd; yr haiarn a'r dur; yr arian, yr aur, a'r meini gwerthfawr; i addurno, a gwneyd yn hardd a gogoneddus le ei bresennoldeb Ef, rhagoriaeth yr hwn sydd uwchlaw dealltwriaeth plant dynion. Amen.

Yr Esgob Cordon a offrymodd y ganlynol

WEDDI.

O Dduw, y Tad tragywyddol, diolchwn i ti am ein bod yn ymgynnulledig yma y boreu hwn, i osod sylfaen teml arall i'th

enw. Ceisiwn genyt, yn enw Iesu Grist dy Fab, i adael dy fendith yn orphwysedig ar hwn, sef y conglfaen de-orllewinol, pa un a osodwyd gan Esgob Llywyddol dy Eglwys, a'i Gynghorwyr. Gorphwysed hefyd dy allu a'th nerth ar dy weision a ymdrechant adeiladu ar yr unrhyw—bydded i'r ysbryd hwnw o unfrydedd a thangnefedd ag a dreiddia ein mynwesau ni y boreu yma, orphwys ar y rhai a lafuriant ar yr adeilad hwn; gorphwysed hefyd ar eu gwragedd a'u plant, ac ymledaened ar hyd a lled y diriogaeth hon, a'r holl fyd, fel y gorfoleddo y rhai onest eu calon, ac y llanwer dy Saint o ddiolchgarwch, a mawl, ac addoliad i'th enw mawr, am y trugareddau a estyni iddynt yn wastadol.

Yn neillduol, gâd i'th Henuriaid sydd ar wasgar, y rhai sydd â'u calonau heddyw yn curo gan orfoledd a boddlonrwydd, deimlo grym a dylanwad dy Ysbryd, ag sydd yn gorphwys mor helaethlawn arnom ni, fel y caffont eu cysuro a'u dyddanu. Boed i'w bywydau gael eu diogelu, fel y gallont ddychwelyd, a chanfod adeilad wedi ei gyfodi i'th enw, a mawr orfoleddu, gan dy addoli di, O Dduw. Boed i'w ffordd gael ei hagor, fel y gallont symud o genedl i genedl, o ddinas i ddinas, ac o drigfan i drigfan. Gâd i'th angylion fyned o'u blaen hwynt, a gweithrediad dirgelaidd dy Ysbryd Glân gyffwrdd â chalonau y bobl er eu daioni, fel y cyflawner dy amcanion yn fuan, fel y casgler Israel o blith cenedloedd y ddaear, fel yr ymdaeno goleuni a gwirionedd, hyd nes y gorfoleddo yr holl rai onest eu calon yn egwyddorion rhyddid, ac y dryllier pob rhwymyn ac iau o eiddo y gormeswr, ac y byddo gwybodaeth a gallu Duw yn toi y ddaear, megys y toa y dyfroedd wyneb yr eigion mawr.

Gweddiwn ar i ti adael i erfyniadau dy was, y rhai a offrymwyd ar y prif conglfaen, gael eu hateb ar benau y bobl hyn, a bydded i'th fendith a'th allu orphwys arno ef a'i frodyr, sef Prif Lywyddiaeth dy Eglwys. Llanwer hwy yn wastadol ag ysbryd dadguddiad, fel y blaguro dy Saint, y llwyddo dy Deyrnas, ac y treiglo dy waith yn y blaen dan eu harweiniad, fel y delo y dydd ar fyrder pan y perchir Seion yn mysg y cenedloedd, ac y cydnabyddir yr Offeiriadaeth santaidd fel yr unig awdurdod, gartref ac oddi cartref, ar y tir ac ar y môr.

Cyfarwydda dy bobl yn dy lwybr, fel y byddont barod i gyflawni dy fwriadau, Boed i'r Deml ag y gosodwn heddyw ei

chonglfeini, gael ei chyfodi i'th enw, a'r gareg uchaf gael ei gosod gyda bloeddiadau o lawenydd ger dy fron. Bydded i bob dyn a estyno ei law er rhwystro i'r peth hwn gael ei gyflawni, suddo i ebargofiant, a bydded i'w allu ddiflanu fel cicaion Jonah. Bydded i'r holl rai a estynant eu dwylaw i adeiladu y Tŷ hwn, neu mewn unrhyw fodd gynnorthwyo i wneuthur hyny, gael eu bendithio yn helaeth â bendithion y nefoedd, ac â bendithion y ddaear. A chydweithied pob peth er daioni dy bobl yn mhob amser dyfodol.

Yr ydym yn cyflwyno y gareg hon, ac yn rhoddi ein hunain i fyny i ti, i wneuthur o honom yn ol dy ewyllys, gan weddio ar i ti gyfarwyddo ein gyrfa, a'n hachub yn dragywyddol yn dy Deyrnas, yn enw Iesu Grist. Amen.

Am ddeunaw mynyd wedi deuddeg, canodd y côr

THE CORNER STONE.

Last Valentine was greatly blest—
A valley sacrifice;
The Israelites, like men of God,
Just broke the ground for bliss.

Chorus.

We'll shout a loud hosannah to
The happy days to come,
We'll take a cup of wine anew,
When all the Saints get home.

We lay the Corner Stone to-day,
To give the Lord a place,
That we may all be sanctified,
Through union, truth, and grace.
We'll shout, &c.

We'll rear a Temple to the Lord,
As we have done before;
For tribulation gives us wealth,
And mobbing makes us more.
We'll shout, &c.

We'll tithe ourselves as Abraham did—
Who cares for worldly gain?
The pure in heart will always win,
The just forever reign.
We'll shout, &c.

The persecution we have had,
Like rain upon the ground,

Has softly mellowed every heart,
And made our fruit abound.
We'll shout, &c.

We claim the promises of old,
Endowed with holy light,
As Saints and Angels always have
In circles robed in white.
We'll shout, &c.

The message to the nations now
Is sounding every where;
And every messenger can shout,
Behold the Lord is near.
We'll shout, &c.

As wisdom is the grace of God,
And faith is nothing less,
We'll use them both as Enoch did,
And live in righteousness.
We'll shout, &c.

Where little is, there's little gain'd;
But much to much is given;
With God to guide, we cope with earth—
'Tis we that make our heaven.

We'll shout a loud hosannah to
The happy days to come,
We'll take a cup of wine anew,
When all the Saints get home.

Yr orymdaith a ymffurfiodd drachefn, ac a symudodd at y conglfaen gogledd-orllewinol, gan gael ei dilyn gan fiwsig milwraidd, pan yr aeth John Young, Llywydd Corwm yr Archoffeiriaid, gyda'i Gynghorwyr, a Llywydd yr Estynfa, ynghyd â'r Uchel Gynghor, i osod y gareg. Ar ol i hyny gael ei wneuthur, esgynasant y gareg, a'r Llywydd John Young a draddododd y ganlynol

ARAETH.

Frodyr a Chwiorydd,—Nid oes genyf fi araeth ysgrifenedig i ddarllen o'ch blaen, eithr boddlonaf fy hun yn unig trwy ddadgau y teimladau a lanwant fy mynwes, ar yr achlysur dyddorawl hwn. Yr hyn a ddywedaf, a ddaw ar unwaith o ffynnonell fy nghalon.

Mae genyf un peth i'w ddweyd yn neillduol—mai dyma y

dydd goreu a welais yn fy holl fywyd. Gwn fy mod yn cael fy mendithio yn fawr, mewn cyssylltiad â'm brodyr a'm chwiorydd yn yr Eglwys hon, trwy gael cenad i fyw i weled y dydd hwn, ac i sefyll ar y graig yma, yr hon yw conglfaen gogleddorllewinol Teml ag sydd i'w hadeiladu ar y tir hwn, yr hwn faen a osodasom ni yn enw yr Arglwydd Iesu Grist.

Cadarn gredwyf, megys ag yr ydym ni yn sefyll ar y graig hon, fod Eglwys Saint y Dyddiau Diweddaf yn sylfaenedig ar graig yr oesoedd tragywyddol. Fy ngweddi a'm dymuniad parhaus yw, gael o honom fyw i weled Teml wedi ei hadeiladu i enw y Goruchaf Dduw. Teimlwyf fy hun wedi cael fy anrhydeddu gan Dduw a'm brodyr, wrth gael y cyfleusdra o sefyll yma heddyw, o lefaru, ac o wybod yr hyn a gefais er pan ddaethym ar dir y Deml.

Gobeithiaf y cawn weled y gareg uchaf neu'r capfaen yn cael ei ddwyn i'w le gyda bonllefau o lawenydd. Credaf y cawn, os aroswn yn ffyddlawn yn achos y gwirionedd.

Gwn yn eithaf da, fod y diafol yn wastadol, ar ddechreuad y Temlau a adeiladwyd hyd yma i enw yr Arglwydd, gan y bobl hyn, wedi symud ei fagnelau gyda mwy o allu a bywiogrwydd ar y cyfryw amser. Dyma sylfaeniad y bedwaredd Deml a osodwyd gan Saint y Dyddiau Diweddaf; ac yr wyf yn gweddio ar i ni oll gael teimlo nerth a gallu i gwblhau y gwaith mawr a gogoneddus y'n gelwir i'w gyflawni.

O'm rhan fy hun, yr wyf yn ymwybodol nad oes genyf fi amser hir i aros ar y ddaear, cithr y mae awydd mawr ynof i fyw mewn cyssylltiad â'm brodyr, i weled y Deml hon wedi ei gorphen. Credwyf y cawn

Fy mhrif ddyddordeb wrth fyw ar y ddaear, yw gweled gwaith yr Arglwydd yn llwyddo, a chynnorthwyo â'r oll sydd yn fy ngallu er ei dreiglo yn y blaen; a'r achos fy mod yn dywedyd mai dyma y dydd goreu a welais erioed ar y ddaear yw, o herwydd fod yr argoelion o gynnydd Teyrnas Dduw yn fwy yn awr nag y gwelais hwynt erioed o'r blaen yn fy oes. Mae fy nymuniad wedi bod bob amser, yn ystod fy holl fywyd, i weled achos yr Arglwydd yn llwyddo ar y ddaear, eithr yn fwy neillduol felly, er pan gefais afael mewn gwir Eglwys wedi ei sylfaeni gan Brophwyd Duw.

Mae genym Brophwydi yn ein mysg—Gweledydd a Dad.

guddiwr, ac hefyd Apostolion i Iesu Grist. Ai ni wn i fy mod yn sefyll heddyw yn mhresennoldeb y dynion mwyaf ag sydd i'w cael ar droedfainc Duw? Mae fy llais yn awr yn swnio yn nghlustiau y dynion mwyaf ag sydd yr ochr yma i dragywyddoldeb, ac mi a'i gwn. Pe safwn gerbron holl freninoedd, penaduriaid, a thywysogion y ddaear, mewn un gynnulleidfa gyffredinol, ni ellid dechreu cyferbynu hyny â'r achlysur presennol. Dynion ydynt hwy a ddewiswyd gan y bobl yn unig, ac yn amddifad o allu yr Offeiriadaeth dragywyddol. Eithr y rhai hyn ydynt dywysogion Israel, wedi eu galw a'u penodi gan Arglwydd y lluoedd, eu gwisgo ag iachawdwriaeth a bywydau tragywyddol, a'u danfon er bendith i'r ffyddloniaid.

Yr wyf fi yn ddiolchgar a dedwydd. Ni feddaf iaith ddigonol wrth fy ewyllys, er traethu i chwi fy nheimladau yn gyflawn. Os na wnes i araeth ysgrifenedig, syrthiodd i'm rhan i wneyd ychydig o sylwadau llafar. Yr wyf yn falch i sefyll yma gyda'm brodyr, ac i weddio am i allu Ysbryd Duw orphwys ar ei bobl, fel y llwyddont yn ddirfawr, a blaguro a blodeuo, fel cangen ffrwythlawn, ar y mynyddoedd. Mi a deimlais, tra yr oedd y meini hyn yn cael eu gosod, fod angylion Duw oddi amgylch i ni. A boed i nawdd-osgordd o honynt fod yn wastadol yn y lle santaidd hwn, hyd nes y bo pob peth a ddymunwn ei wneuthur er gogoniant ein Tad nefol, a lledaeniad ei achos ar y ddaear, wedi ei gwblhau, yr hyn yw fy ngweddi. Amen.

GWEDDI GAN YR HENURIAD WALLACE.

Cyfiawn a thrugarog Dduw, y Tad tragywyddol, yn enw Iesu o Nazareth, cyssegrwn a chyflwynwn y gareg hon i ti, sef y Conglfaen gogledd-orllewinol a osodasom, fel rhan o sylfaen Teml i gael ei chyfodi i'th enw mawr a santaidd. Gweddiwn ar i ti, O Dduw, dderbyn yr offrwm hwn oddiar ein dwylaw; a boed i'th dangnefedd a'th fendith aros yma, fel y byddo y fan hon o'r tir yn santaidd i ti, ac na chaffo byth ei halogi gan y rhai ansantaidd, na chan unrhyw beth aflan.

Boed y sylfaen hon mor gadarn â sylfeini y bryniau tragywyddol y rhai nis gellir eu syflid, fel na sigler byth y goruwchadeilad a gyfodir arni, fel y derbynio y bobl eu bendithion

ynddo, er eu cymhwyso i fyned trwy y llèn i'r dedwyddwch nefol.

Gweddiwn, O Arglwydd, ar i ti adael dy dangnefedd ar y rhai a lafuriant ar y gweithiau hyn; ysbrydoler eu calonau gan yr Ysbryd Glân i wybod eu bod yn gweithio er adeiladu tŷ i'th enw, fel y gallo bodau anfarwol ddyfod a gweinyddu yn ordinhadau iachawdwriaeth, a dysgu i'th weision bethau sydd tufewn i'r llèn, er eu parotoi i fyned i'r orphwysfa hono sydd wedi ei rhag-barotoi a'i haddaw i'th Saint. Gweddiwn ar i ti gyssylltu y conglfaen hwn mewn rhwymyn o undeb annattodadwy gyda'r tri ereill, fel y safont mor gadarn â'r Offeiriadaeth dragywyddol a roddaist i ddynion, ïe, dy weision, ag na ellir byth ei syflid allan o'i lle, eithr a saif byth, o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd.

Bendithia y bobl sydd wedi ymgynnull ynghyd y dydd hwn: bydded iddynt yn ddydd i'w hir gofio; ffyned dy Ysbryd yn eu mysg, a llanwer pob calon â llawenydd annhraethadwy. Agorer iddynt weledigaethau tragywyddoldeb, fel y canfyddont bethau newyddion a gwerthfawr, ac y gorfoleddont yn egwyddorion santaidd Efengyl Duw, y rhai a ddygwyd i oleuni yn yr oruchwyliaeth hon, trwy weinidogaeth angylion i dy weision, ïe, yn y dyddiau diweddaf hyn.

Bydded ein gelynion gael eu dal yn eu maglau eu hunain, a bydded iddynt syrthio i'r pydew a gloddiasant i'th bobl. Deued gwarthrudd arnynt; a bydded iddynt gael eu troi yn eu hol, a bod heb allu o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd, i lwyddo yn erbyn y Saint, ac eneinniog yr Arglwydd. Ysbrydola galonau dy weision y rhai ydynt yn wasgaredig yn mhlith cenedloedd y ddaear, ac ar ynysoedd y môr; bydded i'w golygon gael eu tueddu tuag atom ni y dydd heddyw, a bydded i'w calonau gael eu dyrchafu mewn llawenydd a gorfoledd ger dy fron di. Nertha hwynt, a dyro iddynt lwyddiant mawr ar eu cenadiaethau, a dychwel hwynt mewn anrhydedd i weled capfaen y Deml hon yn cael ei osod arni gyda bonllefau o lawenydd a gorfoledd.

Cyflwynwn yn awr ein hunain, ein gwragedd, ein plant, ein da a'n defaid, i ti, O Dduw, y Tad tragywyddol, gan weddio ar i ti ein derbyn, yn enw Iesu Grist. Amen.

Am bymtheg mynyd i un, y côr a ganodd y ganlynol

GAN.

Come, Saints of Latter days,
Come, sing our Father's praise,
For mercies given—
For truth and righteousness,
Mercy and holiness,
Joy, peace, and blessedness,
That come from heaven.

We thank the Lord that we
This joyful prospect see—
A corner stone
Is laid; and on its base
A glorious Temple raise,
Through God's assisting grace,
The Saints will own.

Come, O! ye nations, come
To Zion—to your home,
Your hearts prepare,
Be taught the way that 's right,
And, walking in the light,
Serve God with all your might—
His glories share.

Yr orymdaith a ymffurfiodd drachefn, ac a aeth at y Congl-faen gogledd-ddwyreiniol, yr hwn a osodwyd gan y Deuddeg Apostol, Prif-lywyddiaeth y Deg-a-thrugain, a Llywyddiaeth Corwm yr Henuriaid. Yna yr Apostolion a esgynasant y gareg, a'r Henuriad P. P. Pratt a draddododd y ganlynol

ARAETH.

"A phan ddywedant wrthych, Ymofynwch â'r swynyddion, ac â'r dewiniaid, y rhai sydd yn hustyng, ac yn sibrwd: oni ddylai pobl ymofyn â'u Duw? er i'r byw glywed oddiwrth y meirw?"

Y testun blaenorol a gopïwyd gan Nephi o Lyfr Isaiah, oddeutu chwech cant o flynyddoedd cyn Crist, ac a gynnwysir yn awr yn Ail Lyfr Nephi, pen. ix.

Am yr ychydig flynyddoedd diweddar, mae y byd wedi ei aflonyddu yn fawr gan ohebiadau honedig o fyd yr ysbrydoedd. Dywedir fod "Mesmeryddiaeth," "Claerweliad," "Cnociadau Ysbrydol," "Ysgrifen Gyfryngau," &c., yn gyfryngau gohebiaeth rhwng y byw a'r meirw. Mor fynych y cyferfydd un â

gwahoddiad i ymofyn â rhyw "gyfrwng"—â rhyw "swynwr," cynnefin ag ysbrydion, er mwyn clywed oddiwrth dad, mam, gwr, gwraig, neu ryw berthynas arall neu ffrynd trengedig.

Ar y llaw arall, mae y gohebiadau honedig hyn o fyd yr ysbrydoedd yn cael eu gwrthwynebu yn selog, ar y tir nad oes y fath athroniaeth, mewn natur; nad all fod un cyfrwng o ohebiaeth rhwng y byw a'r rhai ydynt wedi myned trwy fro marwolaeth; ac o ganlyniad, fod gohebiadau honedig o'r ffynnonell hono o angheurhaid yn gau.

Mae yn gweddu i'r Saint fod yn alluog, ar y pwnc hwn, yn gystal ag ar bob pynciau ereill, i farnu yn gywir a deallgar, trwy eu gwybodaeth o egwyddorion gwir athroniaeth, ac o gyfreithiau Duw a natur.

Os ar un llaw yr addefwn yr egwyddor o ohebiaeth rhwng byd yr ysbrydoedd a'n byd ni, ac ymollwng i arweiniad rhydd neu ddiwahaniaeth pob eglurhad ysbrydol, yr ydym yn agored i gael ein cylch-arwain gyda phob awel dysgeidiaeth, a chan bob math o ysbryd a gyfansodda yr amrywiaeth bodau, a meddyliau, yn myd yr ysbrydoedd. Gall cythreuliaid, ysbrydion drwg neu aflan, ysbrydion godinebus neu lofruddiog, y rhai a garant neu a ddywedant gelwydd, ohebu â bodau yn y cnawd, yn gystal â'r rhai ydynt yn fwy geirwir a rhinweddol.

Drachefn, fe all yr ysbrydion sydd yn anwybodus, ac anniwylliedig, ac a arosant mewn cyfeiliornad, ohebu trwy yr un cyfrwng â'r rhai ag ydynt yn fwy hyddysg.

Er egluro y pwnc hwn, ni a sylwn ar y *telegraphic wire* fel cyfrwng gohebiaeth rhwng New York a Boston.

Trwy y cyfrwng hwn gallai Prophwyd santaidd, neu Apostol, drosglwyddo geiriau cyssegredig a santaidd y gwirionedd; tra trwy yr unrhyw y gellid trosglwyddo hefyd eiriau gwirionedd o barthed i newyddion, trafodaeth mewn masgnach, y celfyddydau, &c.; ac hefyd bob math o gelwydd, cyfeiliornad, twyll, dichell, &c. Oddiwrth hyn, ped ymostyngai pobl New York i arweiniad bodau yn Boston ag sydd yn gohebu â hwy trwy y *telegraph* neu gyfryngau ereill, hwy a arweinid gan gymmysgedd o wybodaeth, gwirionedd, cyfeiliornad, celwydd, &c., mewn pob rhyw fath o amrywiaeth. Felly hefyd gyda gohebiadau o fyd yr ysbrydoedd, os unwaith y coeliwn yr athroniaeth, neu y ffaith o fodoldeb cyfrwng gohebu.

Os, ar y llaw arall, y gwadwn yr athroniaeth, neu y ffaith o ohebiaeth ysbrydol rhwng y byw a'r rhai sydd wedi marw, yr ydym yn gwadu yr unig ffynnonell o ba un y deilliodd y gwirioneddau neu'r egwyddorion mawrion ag oedd yn sylfaen i'r Eglwys gyntefig a phresennol.

Pwy a ohebodd â'r Iesu a'i ddyscyblion ar y mynydd santaidd? Moses ac Elias, o'r byd anweledig. Pwy a gyflwynodd i'r Apostolion y commislwn i bregethu yr Efengyl i bob creadur yn yr holl fyd? Yr Hwn ag oedd wedi myned trwy fro marwolaeth, ac wedi preswylio yn myd yr ysbrydoedd; ïe, yr Hwn ag oedd wedi esgyn yn uchel fry, uwchlaw tiriogaethau angeu, ac yn mhell uwchlaw holl dywysogaethau ac awdurdodau byd yr ysbrydoedd, ac wedi myned, a chael ei goroni yn nghrigfanau cnawd anfarwol.

Pwy a ohebodd â'r dyscybl anwyl ar Ynys Patmos, ac a ddadguddiodd y gwirioneddau gogoneddus a gynnwysir yn ei lyfr prophwydoliaethol? Yr Hwn sydd fyw ac a fu farw, trwy ei angel, yr hwn a ddywedodd wrth Ioan, "Wele, cydwas ydwyf i ti, ac i'th frodyr y prophwydi, y rhai sydd ganddynt dystiolaeth Iesu."

Pwy a ohebodd â'n Prophwyd mawr diweddar ni, ac a ddadguddiodd trwyddo fel cyfrwng, hen hanesyddiaeth hanner byd, a chof-ysgrifau y meirw gynt? Moroni, yr hwn a fu byw ar y ddaear bedwar cant ar ddeg o flynyddau cyn hyny. Pwy a ordeiniodd Joseph y Prophwyd, a'i gyd-was, i'r Offeiriadaeth rag-barotoadol, i fedyddio er maddeuant pechodau? Ioan Fedyddiwr, yr hwn y torwyd ei ben ymaith! Pwy a ordeiniodd ein sylfaenwyr cyntaf i'r Apostoliaeth, i ddal agoriadau teyrnas Dduw, yn yr amseroedd adferiad hyn? Pedr, Iago, ac Ioan, o'r byd tragywyddol. Pwy a ddysgodd Joseph yn nirgeledigaethau y Deyrnas, ac yn yr holl bethau perthynol i Offeiriadaeth, cyfraith, athroniaeth, saernïaeth gyssegredig, ordinhadau, seliadau, eneinniadau, bedyddiadau dros y meirw, ac yn nirgeledigaethau y gyntaf, yr ail, a'r drydedd nefoedd, llawer o ba rai ydynt yn anghyfreithlawn i'w traethu? Angylion ac ysbrydion o'r bydoedd tragywyddol.

Pwy a ddadguddiodd iddo ef y cynllun o waredigaeth, ac o ddyrchafiad i'r meirw a fuont farw heb yr Efengyl? a'r allweddau a'r parotoadau angheurheidiol er cydymddyddan

santaidd a pharhaus ag Iesu Grist, ac ag ysbrydion y cyfiawnion y rhai a berffeithiwyd, ac â chynnulleidfa gyffredinol ac Eglwys y cyntaf-anedig, yn y cyssegr santeiddiolaf? Rhai oddiwrth y meirw!

Etto—Pa fodd y dysgwylia y Saint yr hysbysiaeth angenrheidiol trwy ba un i gwblhau y gweinyddiadau er iachawdwriaeth a dyrchafiad eu cyfeillion sydd wedi marw?

Trwy un yn dal allweddau oraclau Duw, fel cyfrwng trwy ba un y gall y byw glywed oddiwrth y meirw.

A gawn *ni*, ynte, wadu yr egwyddor, yr athroniaeth, y ffaith, o ohebiaeth rhwng bydoedd? Na chawn yn ddiau!

(I'w barhau.)

AMRYWIAETHAU, &c.

Gwraig.—Gwraig ansefydlog yw yr hon sydd wedi colli ei chariad; gwraig dwyllodrus yw yr hon sydd eisoes mewn cariad ag arall; gwraig anwadal yw yr hon sydd yn methu gwybod pwy y mae yn garu, neu pa un a yw yn caru neu beidio; a gwraig ddiofal yw yr hon sydd heb garu oll.

GWYBODAETH.

Y rîs sy gyntaf mewn gwybodaeth im',
Yw gwybod nad wyf braidd yn gwybod dim;
A'r olaf, ydyw gwybod yn ddilyth,
Fod mwy i wybod nag a wypaf byth. (1839.)

Taliadau o Gor. 15 hyd Gor. 21.—Sir Frycheiniog, £2; Sir Ddinbych, £1; Caerdyf, 13s; Pontytypridd, 9s 6c; Llanfabon, 3s 11c; Aberdare, 16s; Georgetown, 5s 1c.—Cyfanswm, £5 17s 7c.

☞ Gwerthasom y "Casgl" 3s 6c i gyd, eithr mae rhai 3s, 3s 3c, 3s 4c, a 3s 5c, ar werth etto.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol a gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen 53
Amrywiaethau, &c. 68

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 5.] GORPHENAF 30, 1853. [CYF. VI.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 6fed dydd o Ebrill, 1853.

[Parhad o dud. 68.]

ARAETH YR HENURIAD P. P. PRATT [PARHAD].

ATHRONIAETH ysbrydol yr oes bresennol a ddygwyd i sylw y byd gan Joseph Smith. A phobl yr Unol Daleithiau a'i rhoddasant ef i fyny i ferthyrdod, a'i ganlynwyr i dân a chleddyf, ac anrhaith, a charchariad, ac alltudiad i'r mynyddoedd a'r anialdiroedd pellenig hyn, yn unig o herwydd fod cyfrwng i ohebu â'r byd anweledig wedi ei gael allan, trwy ba un y gallai y byw glywed oddiwrth y meirw. Nid cynt y darfu i'r bobl a'r genedl, a fuont felly yn euog o waed gwirion, gwblhau alltudiad y Saint o'u mysg, nag y dechreuasant fabwysiadu rhai o'r un egwyddorion o athroniaeth ysbrydol, er mewn ystyr gwyrdroedig o'r gair.

Golygyddion, llywodraethwyr, athronwyr, offeiriaid, a chyfreithwyr, yn gystal â'r bobl gyffredin, a ddechreuasant bleidio yr egwyddor o ymddyddan â'r meirw, trwy weledigaethau, dewiniaeth, claerweliad, cyfryngau cnocio ac ysgrifenu, &c., &c. Yr athroniaeth ysbrydol hon o ymddyddan â'r meirw, unwaith ar ol ei sefydlu, trwy lafur, lludded, dyoddefiadau, a merthyrdod ei sylfaenwyr diweddar; ac yn awr wedi ei chof-

leidio gan ran fawr o'r byd dysgedig,—a ddengys oruchafiaeth mwy cyflym a chyflawn—buddugoliaeth mwy eang nag a gwblhawyd erioed yn yr un faint o amser yn ein byd.

Er ys chwarter canrif yn ol, darfu i fachgenyn anenwog ac ychydig o'i gyfeillion, yn niffeithdir gorllewinol New York, ddechreu ymddyddan â'r meirw. Yn bresennol, siaradir a phledir dros weledigaeth, dadguddiad newydd, claerweliad, cyfryngau, oraclau, &c., cyn belled ag y cyrhaedda dylanwad y wasg, neu alluoedd symudol yr agerdd.

Mae un pwynt o bwys wedi ei ennill, buddugoliaeth wedi ei chael, a thyrfa aneirif o alluoedd gwrthwynebol wedi eu gorchfygu, ar un o'r gwirioneddau blaenaf a sylfaenol o eiddo athroniaeth "Formonaidd," hyny yw—"Er i'r byw glywed oddiwrth y meirw."

Ond er y buddugoliaethau mawrion hyn o eiddo gwirionedd ar gyfeiliornad, anwybodaeth, a thraddodiad, mewn rhyw bwyntiau o athroniaeth ysbrydol, etto y mae llawer yn aros i'w wneuthur, cyn y teyrnasa gwirionedd dihalog yn fuddugoliaethus, ac y rhydd tywyllwch a chyfeiliornad i fyny eu hamddiffynfa olaf ar y ddaear.

Gan fod y ffaith o ohebiaethau ysbrydol wedi ei sefydlu, trwy ba rai y clywa y byw oddiwrth y meirw, ac nad yw mwyach yn gwestiwn o ddadl gan y rhai hyddysg, ni a adawn y pwynt hyny, ac a alwn sylw at y modd o wahaniaethu, neu farnu rhwng y cyfryngau cyfreithlawn neu anghyfreithlawn o ohebiaeth—rhwng y santaidd a'r anmhur, y gwirioneddau, a'r celwyddau, a drosglwyddir felly.

Mae geiriau y Prophwyd santaidd yn ein testun, tra y maent yn addef yr egwyddor o'r byw yn clywed oddiwrth y meirw, yn ceryddu personau ar gyhoedd, ac yn eu hargyhoeddi yn llymdost, am ymofyn â'r dewiniaid, y rhai sydd yn hustyng ac yn sibrwd, ac yn ein hadgoffa y dylai pobl ymofyn â'u Duw er i'r byw glywed oddiwrth y meirw!

Trwy ba foddion, ynte, y gall pobl ymofyn â'u Duw, am fendith mor bwysig â chlywed oddiwrth y meirw?

A pha fodd y gwahaniaethwn rhwng y rhai a ymofynant ag Ef, a'r rhai a ymofynant am yr unrhyw trwy fodd anghyfreithlawn?

Yn y lle cyntaf, nis gall neb ymofyn â Duw yn llwyddiannus

tan y ragorfraint hon, oddieithr iddynt gredu mewn dadguddiad uniongyrchol mewn amseroedd diweddar.

Yn ail, mae yn anmhosibl i ni ymofyn ag Ef yn llwyddiannus, ac aros yn ein pechodau. Mae edifeirwch trwyadl ac adnewyddiad bywyd yn anhebgorol anghenrheidiol, os ewyllysiwn ymofyn ag Ef.

Yn drydydd, Iesu Grist yw yr unig enw a roddwyd o dan y nefoedd, fel cyfrwng trwy yr hwn i nesâu at Dduw. Nis gall neb, ynte, fod yn gyfryngau cyfreithlawn, ag ydynt yn anghredinwyr yn Iesu Grist, neu mewn dadguddiad diweddar; neu sydd yn aros yn eu pechodau; neu sydd yn gweithredu yn eu henw eu hunain, yn lle yr enw appwyntiedig.

Ac yn mhellach, mae yr Arglwydd wedi penodi Offeiriadaeth santaidd ar y ddaear, ac yn y nefoedd, ac hefyd yn myd yr ysbrydoedd; yr hon Offeiriadaeth sydd yn ol urdd neu gyffelybiaeth ei Fab; ac y mae wedi cyflwyno i'r Offeiriadaeth hon allweddau dadguddiad santaidd a dwyfol, a gohebiaeth rhwng angylion, ysbrydion, a dynion, a rhwng holl ddosparthiadau, tywysogaethau, a galluoedd ei lywodraeth Ef yn yr holl fydoedd.

A thrachefn—Mae yr Arglwydd wedi ordeinio fod yr holl bethau mwyaf santaidd perthynol i iachawdwriaeth y meirw, a'r holl ymddyddan a'r ohebiaeth santeiddiaf â Duw, angylion, ac ysbrydion, i'w cael yn unig yn nghyssegr ei Deml santaidd ar y ddaear, pan fyddo wedi ei pharotoi i'r dyben hwnw gan ei Saint; a'u bod yn cael eu derbyn a'u gweinyddu gan y rhai a ordeiniwyd ac a seliwyd i'r awdurdod hwnw, i ddal allweddau oraclau santaidd Duw.

Am yr unrhyw egwyddor y tystiolaetha y Prophwydi Isaiah a Micah, gan ddywedyd, mai yn y dyddiau diweddaf y dylifa yr holl genedloedd i dŷ (neu Deml) yr Arglwydd, er cael eu dysgu yn ei ffyrdd, a rhodio yn ei lwybrau; canys y gyfraith a â allan o Seion, &c. Yn awr, mae yn amlwg y byddai pobl yr holl genedloedd yn y dyddiau diweddaf yn hollol analluog i ddysgu ffyrdd yr Arglwydd i berffeithrwydd, mewn unrhyw le arall heblaw mewn Teml santaidd wedi ei chyfodi yn mhlith y mynyddoedd. Canys pe byddai yr oraclau, a'r ordinhadau mwyaf santaidd, a'r allweddau neu y dirgeledigaethau, i'w cael mewn lle arall, neu yn mhob lle, ni chymmerai y bobl byth y

drafferth o fyned i un tŷ yn mysg y mynyddoedd er mwyn dysgu ei ffyrdd Ef, a rhodio yn ei lwybrau.

Y mae, ynte, yn fater o sicrwydd, yn ol y pethau a ddadguddiwyd i'r hen Brophwydi, ac a adnewyddwyd i ninnau, fod yr holl ymddangosiadau o faentyniad anifeilaidd, holl lewygon a gweledigaethau y sefyllfaoedd claerweliadol, yr holl ymddangosiadau o gnociadau ysbrydol, cyfryngau ysgrifenu, &c., yn deillio o ffynnonell anmhur, anghyfreithlawn, ac ansantaidd; a bod yr holl lestri santaidd ac etholedig ag sydd yn dal allweddau yr Offeiriadaeth yn y byd hwn, yn myd yr ysbrydoedd, neu yn myd y bodau adgyfodedig, yn sefyll mor bell oddiwrth yr holl gyfryngau anmhriodol ac ansantaidd o oheb-iaeth ysbrydol, ag yw y nefoedd yn uwch nâ'r ddaear, neu ag yw dirgeledigaethau y drydedd nef, y rhai ydynt yn anghyf-reithlawn i'w traethu, yn gwahaniaethu oddiwrth ffiloreg an-wybodaeth a ffolineb sectaraidd, neu ddewiniaeth ysbrydion drwg, a brudwyr gwrthodedig, swyngyfareddwyr, hudolwyr, a thynghed-ddarllenwyr.

Chwi Saint y Dyddiau Diweddaf! chwi filoedd o luoedd Israel! Yr ydych yn ymgynnulledig yma y dydd heddyw, ac wedi gosod y Conglfeini hyn, i'r unig ddyben fel y byddo i'r byw glywed oddiwrth y meirw, ac fel y gallom barotoi cyssegr santaidd, lle "gallo y bobl ymofyn â'u Duw, ac er i'r byw glywed oddiwrth y meirw," ac fel y gallo y nef a'r ddaear, a byd yr ysbrydoedd, ymddyddan ynghyd—fel y gallo y breninoedd, y pendefigion, y llywyddion, y llywodraethwyr, barnwyr, offeiriaid, cynghorwyr, a'r deddfwyr, y rhai a gyfansoddant gynnulleidfa gyffredinol Eglwys y cyntaf-anedig yn yr holl swydd-gylchoedd hyn o fodoldeb tymmorol ac ysbrydol, eistedd mewn Cynghor mawr, a chynnal Congress neu lys ar y ddaear, i gyd-drefnu mesurau er dadymchwelyd "dirgelwch anwiredd," gorseddau gormeswyr, cyssegrfeydd crefydd-dwyll a thraddodiad, a theyrnasiad anwybodaeth, pechod, a marwolaeth.

Saint! y buddugoliaethau hyn a ennillir, ac Iesu Grist a'i Saint a ddarostyngant bob galluoedd gwrthwynebol, ac a gyrhaeddant amherodraeth gyffredinol yn y nef ac ar y ddaear, cyn sicred ag y tywalltwyd gwaed gwirion erioed ar Fynydd Calfaria, neu y torwyd y sêl swyddol ar ddôr beddrod Mab Duw. Mae gwaith y dydd hwn, o osod y Conglfeini hyn i

Deml, yn mhlith y mynyddoedd, yn un cam yn mlaen tuag at y parotoadau anghenrheidiol erbyn y chwildroadau nerthol hyn.

Bydded i Seion orphen y Deml hon, bydded iddi gael ei chyflwyno, a'i derbyn gan yr Hollalluog, bydded iddi gael ei chadw mewn santeiddrwydd yn ol cyfreithiau yr Offeiriadaeth santaidd, ac ni fydd anghen gwr ar Seion i sefyll gerbron yr Arglwydd, a derbyn yr oraclau, a gweinyddu yn ei gyssegr santaidd, a rhoddi allweddau ei lywodraeth ar y ddaear,

Tra t'wyno haul, neu loer, neu sêr,
Neu tra bo t'wysogaethau'n bod.

Os cyflawna y Saint y pethau hyn, ac heb fethu cadw gorchymynion Iesu Grist, a chynghorion ei weision, ni lwydda teyrnasoedd y byd byth yn eu herbyn o'r pryd hwn allan ac yn dragywydd.

Eithr cofiwch, O chwi Saint y Goruchaf! cofiwch fod y gelyn ar ei wyliadwriaeth. Ni wna yr hen sarff hono a'i hangylion, y rhai a lywodraethasant y byd isaf hwn gydag ychydig o eithriadau, dros gymmaint o oesau, oddef, yn ddof, ac heb un ymdrech, i'r deyrnas, ac eisteddle y llywodraeth, a chyssegr ein Duw, gael eu cyfodi drachefn ar ein planed, heb gael eu tynu i lawr na'u gorchfygu mwyach, hyd nes y byddo i bob llathen ysgwâr o'r lywodraeth fawr gael ei hail-goncwero gan ei pherchenogion cyfreithlawn. Na wna! O'r fynyd y torwyd y tir at y Deml hon, mae y rhai a gynhyrfwyd ganddo ef (Satan) wedi dechreu cynddeiriogi; ac efe a barha i gyffroi ei weision i ddigofaint yn erbyn yr hyn sydd dda; eithr os byddwn ni ffyddlawn, y fuddugoliaeth sydd eiddom ni, yn enw Iesu Grist. Amen.

GWEDDI GAN YR HENURIAD HYDE.

Dad Hollalluog, yr hwn a breswyli yn y nefoedd, ac a eisteddi ar orsedd dy ogoniant a'th allu, erfyniwn arnat i edrych arnom, gyda mawr drugaredd, o'th lysoedd nefol, a gwrandaw ar ein gweddiau y rhai a offrymwn i ti y dydd hwn, yn enw Iesu Grist, dy Fab. Er dy fod di yn ddyrchafedig mewn temlau nid o waith llaw, yn nghanol y gwaredigion a'r santeiddiedig, etto ymddarostwng i'n cyfarfod ni yn ein sefyllfa isel, ac megys y gosodasom, cynnorthwya ni i gyflwyno i ti, y

Conglfaen hwn o eiddo Teml ddaearol Seion, fel y gorfoleddo dy feibion a'th ferched i gyfarfod â'u Harglwydd yn ei chynteddau.

Diolchau tragywyddol ydynt ddyledus i ti, O Dduw ein hiachawdwriaeth, am dy aml fendithion a'th drugareddau y rhai a estynaist i ni: canys er pan ein gorfodwyd i ffoi i dyffrynoedd ac ogofeydd y mynyddoedd, ac ymguddio yn dy ystafelloedd dirgel, oddiwrth wyneb y sarff, neu ddraig erlidigaeth, yn goch gan waed y Saint a merthyron yr Iesu, ti a beraist i'r holl wlad ffrwythloni, a'r anialwch a'r diffeithdir i orfoleddu a blaguro fel y rhosyn. Hysbys i ti yw hanes ein gyrfa. Ein teilyngdod a'n hannheilyngdod a fuont yn agored i'th olwg, a'n doethineb a'n ffolineb ni fuont guddiedig oddiwrth dy lygaid. Yr wyt wedi amgyffred ein nerth a'n gwendid, ein llawenydd a'n gofidiau, ac hefyd ein dyoddefiadau a'n herlidigaethau er mwyn dy enw, ynghyd â merthyrdod dy weision.

Cofia ni, O Arglwydd, a bydded i lewyrch dy ffafr, fel enfys heddwch, amgylchynu dy bobl tra yr ymdeithiwn yma, ac yr aroswn yn denantiaid, wrth ewyllys, yn y cyrff brau hyn, sef trigfanau ein hysbrydoedd. A chofia hefyd am ein gelynion, y rhai, trwy eiddigedd creulawn, a bwriad maleisus, a'n gorfodasant i chwilio cartref-leoedd yn y parthau pellenig hyn, ac yn y bedd mwy unig, neu grwydro fel dyeithriaid a phererinion ar y ddaear, heb ddinas barhaus neu orphwysfa. Gwobrwya hwy yn ol eu gweithredoedd, a bydded iddynt fwyta o ffrwyth eu gweithrediadau eu hunain, yn gymmaint ag na edifarhant.

Deuddeg Apostol y *Dyddiau Diweddaf*, i ba rai y rhoddwyd y gwaith pleserus o osod Conglfaen gogledd-ddwyreiniol y Deml hon, sef y Conglfaen olaf o'r adeilad, ydynt yma yn gynnulledig er cyflawni eu dyledswydd ger dy fron, yn nghanol awdurdodau dy Eglwys, a'r miloedd ymgynnulledig ag ydynt wedi dyfod i weled seremoniau rhwysgfawr yr achlysur hwn.

Erfyniwn, gan hyny, dy fendithion ar ein penau, ar y dydd dymunol hwn, tra mae haul y nefoedd, ar ei ymweliad blynyddol â'i diriogaethau gogleddol, yn cyfnewid hyd y nod galon natur, ac yn goleuo ei gwyneb â gweniadau croesawiad. Eira y mynyddoedd tragywyddol a wneir i ymollwng ar ei ddynesiad, ac i ddylifo i waered yn ffrydiau grisialaidd o ddyf-

roedd bywiol, gan daenu bywyd a gwyrddlasni dros yr holl wastadedd.

O'r awr hono ag y torwyd y tir er parotoi at y sylfaen hon, mae Satan wedi bod yn fwy diwyd yn cynhyrfu calonau ei blant i gasâu gweision a phobl ein Duw. Eithr, O Arglwydd, y gwaith sydd eiddot ti, a'th fraich sydd alluog i'w wneuthur a'i amddiffyn.

Yr ydym yn awr, yn enw Iesu Grist, ein Harchoffeiriad mawr a'n Deddfroddwr, yn cyflwyno ac yn cyssegru y Conglfaen hwn i ti, gan ofyn y bydd i'r muriau a adeiladir ar y sylfaen hon gyfodi yn raddol, trwy ddiwydrwydd dyfal-barhaus dy bobl, dan dy ofal rhagluniaethol a'th fendithion di, a braich amddiffynol ac amgeleddgar Angel dy bresennoldeb.

Pwy bynag, O Arglwydd, a fendithia ac a gynnorthwya adeiladiad y Deml hon, â'u ffydd, eu hewyllys da, a'u heiddo—â'u harian a'u haur, â'u llafur a'u lludded, â'u ceffylau, eu da, eu defaid, a'u ŷd, neu ag un neu yr oll o'u cynnyrchion, angenrheidiau, neu lesolion—bydded iddynt gyfodi mewn cyfoeth a dylanwad, ac yn ymddiried a ffafr Duw a'i weision; a bydded i fendithion y Deml hon gael eu hestyn iddynt, pa un bynag a fyddont ai Iuddewon neu Genedloedd, caeth neu rydd, gwrryw neu fenyw. A phwy bynag a gynnygio rhwystro, gwrthwynebu, neu attal adeiladiad yr adeilad hwn, neu a gasâo neu a ddifenwo yr unrhyw, neu a wnelo, mewn rhyw ddull neu fodd, yn wybodus, gwirfoddol, neu fwriadol, ddinystrio, niweidio, anafu, neu anffurfio unrhyw ran neu gyfran o'r gwaith, bydded y cyfryw nid yn unig yn ddiallu, yn wisgedig â chywilydd, gwarth, a chondemniad, eithr boed iddynt dderbyn yr un fath driniaeth ar eu personau eu hunain, yn ystod gyrfa dy ragluniaethau, ag a ddichon iddynt amlygu neu ddymuno amlygu tuag at yr adeilad hwn.

Brysia di yr amser, O Arglwydd, pan dderbynia dy Dŷ hwn, yn nghanol y mynyddoedd, y capfaen gyda bonllefau o lawenydd, ac y gorphener ef, ac y dylifo cenedloedd iddo—pan y dyweda pobloedd lawer, "Deuwch, ac esgynwn fynydd yr Arglwydd, i dŷ Duw Jacob; ac efe a'n dysg ni yn ei ffyrdd, a ni a rodiwn yn ei lwybrau ef; canys y gyfraith a â allan o Seion," gan ddynoethi pob ysbryd gau a thwyllodrus, pob egwyddor wirioneddol, ac hefyd y cyfeiliornadau ag sydd wedi diluwio y

cenedloedd mewn terfysgoedd ac amrafaelion, mewn amryson, mewn tywyllwch, ac mewn pechod; a gwna hyny symud llèn y gorchudd ag sydd wedi ei thaflu dros yr holl bobloedd, a'r Cenedloedd a ddeuant at oleuni Seion, a breninoedd at ddysclaerdeb ei chyfodiad. Cyflyma yr awr, O Dad tragywyddol, pan brofo y ddealltwriaeth a'r wybodaeth a gafodd dy weision, ar y man cyssegredig hwn, yn oleuni gwyldwr i'r cenedloedd ag ydynt yn morio ar fôr amser, ar ddiwrnod tywyll a chymylog.

O Dduw ein tadau, Abraham, Isaac, a Jacob, gweddiwn ar i ti oruwch-lywodraethu pob gweithrediad a symudiad o eiddo awdurdod y byd, er hwylusu llesoldeb teyrnas y Gwaredwr, a pharotoi y ffordd i'w deyrnasiad buddugoliaethus ar y ddaear. Bendithia bob llywodraethwr calon-onest yn llywodraethau a theyrnasoedd dynion; ac er y gallant fod yn anwybobus o'th fwriadau a'th ddybenion, etto gwna hwynt yn oruchwylwyr i ddwyn oddiamgylch y bwriadau a ffurfiwyd yn dy fynwes, ac a arfaethwyd yn dy galon.

Dad santaidd, gweddiwn ar i ti fendithio Llywyddiaeth dy Eglwys hon, ac estyn eu dyddiau, fel yr hir-fwynhaom ni eu cynghorion, ac y llesolom ein hunain trwy eu doethineb. Cofia am y Deuddeg Apostol hefyd, gyda Llywyddion y Degau-a-thrugain, y rhai a alwant yn awr ar dy enw â'u lleferydd. Na foed i neb o honom byth syrthio trwy drosedd, neu ddwyn gwarth ar dy achos, neu ystaen ar ein cymmeriad ni. Eithr cadw ni yn dy ofn, yn ngoleuni y gwirionedd, yn ffafr ein Duw, yn ymddiried ein gilydd, yn nghyfrif ein blaenoriaid, ac yn ffafr y cyfiawn.

Gan ein bod wedi gosod a chyflwyno y Conglfaen hwn, gyda'n dymuniadau goreu, ein gobeithion mwyaf cariadlawn, a'n ffydd ddiysgog ar i'r adeilad gael ei gyfodi yn fuan a'i orphen, gofynwn ar i ni gael dyfod yn golofnau yn dy Deml ysbrydol, ac heb fyned allan mwyach, eithr i gynnal a dal i fyny, mewn cyssylltiad â'r holl ffyddloniaid, y goruwch-adeilad mawr a gyfodwyd gan anfeidrol ddoethineb, gallu, a daioni, yn yr hwn i gasglu, yn dy amser da dy hun, bob mab a merch i hil syrthiedig Adda. Ac i Dduw a'r Oen y priodoler tragywyddol anrhydedd, mawl, llywodraeth, a gogoniant, yn awr ac yn oes oesoedd. Amen.

Am ddeg mynyd ar hugain wedi un, canodd y côr, "Proclaim to all people we've laid the foundation."

CAN.

Proclaim to all people we've laid the foundation
Of a Temple, to which the redeemed shall go;
Each tribe, tongue, and nation, throughout the creation,
With songs of rejoicing unto it shall flow.

Chorus.

Shout hallelujah, through earth, air, and sea,
Let angels assist us in our jubilee:
Jehovah has spoken, our fetters are broken,
Our bondage is ended, and Zion is free!

Who, who would have thought, through the vista of ages,
The latter day glory the Prophets should see?
But, inspir'd by Jehovah, those reverend sages
Gaz'd full on our blessings, and sung of the free.
Shout hallelujah, &c.

On the tops of the mountains, we'll drink of truth's fountains,
That flow from the heavens, both plenteous and free;
The standard erected, by Prophets predicted,
The nations shall gather God's glory to see.
Shout hallelujah, &c.

Yna y Llywydd YOUNG a esgynodd y Conglfaen gogledd-ddwyreiniol, ac a roddodd ei fendith fel y canlyn:—Frodyr a chwiorydd, yr wyf yn eich bendithio yn enw Iesu Grist o Nazareth, ac yn gweddio ar fy Nhad yn y nef i'ch amgylchynu yn mreichiau ei gariad a'i drugaredd, a'n hamddiffyn hyd nes y gorphenom y Deml hon, y derbyniom y cyflawnder o'n cynnysgaethiadau ynddi, ac yr adeiladom lawer yn ychwaneg. Ac yr wyf yn gweddio hefyd, ar i ni gael byw i weled y Deml fawr yn swydd Jackson, Missouri. Gollyngir chwi yn awr â bendithion yr Arglwydd Iesu Grist ar eich penau. Amen.

Yna yr orymdaith a ddychwelodd i'r Tabernacl, ac a ollyngwyd gan y Llywydd Young, hyd ddau yn y prydnawn.

(I'w barhau.)

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 31.]

Profwyd yn gyfiawn, mai dyben priodas yw lliosogi y rhywiogaethau dynol, a'u haddysgu yn mhob egwyddor cyfiawnder, gael iddynt ddyfod fel Duw, a bod yn un gydag Ef, ac etifeddu holl gyflawnder ei ogoniant. Gan mai hyn yw gwirioneddol ddyben priodas, mae gofyniad yn cyfodi yn naturiol, A oes gan y drygionus yr unrhyw hawl i fendithion olafiaid lliosog, o dan y sefydliad dwyfol hwn, ag y sydd gan y cyfiawn? Atebwn, nad oes ganddynt. Ac yn awr, cawn fyned yn mlaen i ddangos o'r Ysgrythyrau, ddarfod i'r Arglwydd wneuthur gwahaniaeth mawr mewn perthynas i'r peth hwn, rhwng y drygionus a'r cyfiawn.

Yn gyntaf, Nid oes siampl i'r drygionus gael ei briodi erioed trwy ddwyfol awdurdod. Yn mha le y ceir un enghraifft o'r fath hyn? Mae genym gyflawnder o enghreifftiau lle bu i'r rhai drygionus gael eu priodi; ond a oedd y priodasau hyn trwy ddwyfol osodiad? A gyssylltwyd hwynt ynghyd gan Dduw? A gafodd y gweinidogion a weinyddasant eu cyfarwyddo trwy ddadguddiad i'w cyssylltu ynghyd megys un cnawd? Nid oes genym enghraifft o'r fath yn yr oraclau dwyfol. Mae yn wir fod yr Ysgrythyrau yn goddef y fath arferiad yr un modd ag y goddefodd Duw briodasau anghyfreithlawn yn ystod y ddwy ganrif ar bymtheg diweddaf, a'r un modd ag y goddefodd Ef y gyfraith ysgaru yn mysg yr Israeliaid, o herwydd caledwch eu calonau. Efe a oddefodd y rhai drygionus i briodi, yn unol â chyfreithiau dynol ac awdurdod ddynol, mewn trefn na byddai i ddynolryw ddyfod yn ddarfodedig, yr un fath ag y goddefodd Ef i blant Jacob werthu eu brawd ieuengaf i'r Ismaeliaid, mewn trefn na ddarfyddent trwy y newyn. Mae llawer o bethau a ganiatêir gan Dduw, o herwydd caledwch calonau dynolryw, y condemnir hwy o'u plegid yn nydd y farn. Condemniwyd brodyr Joseph am eu gweithredoedd, ond parodd Duw i ddaioni ddeillio oddiwrthynt; modd bynag, ni bu i hyn eu cadw hwynt oddiwrth eu heuogrwydd. Felly y mae yn herwydd y rhai a feiddiasant briodi heb awdurdod ddwyfol, para Duw i ddaioni ddeillio oddiwrth y cyfryw yn nghadwraeth y rhywiogaethau dynol ar

y ddaear: eithr cenedlaethau y drygionus, y rhai fel hyn a dreisiasant y dwyfol sefydliad, a fwrir i uffern, ac a gollant y bendithion a'r breintiau a berthynant i'r rhai cyfiawn a briodasant trwy awdurdod ddwyfol. Gan hyny, y ffaith nad ydyw Duw yn cyssylltu y rhai drygionus mewn priodas, sy dystiolaeth nad oes ganddynt hwy yr unrhyw freintiau â'r rhai cyfiawn, yn y santaidd ordinhad briodasol hon.

Yn ail, paham nad ydyw Duw yn cymmeradwyo priodasau y rhai drygionus yn gyfartal gyda y rhai cyfiawn? O herwydd eu bod, trwy eu drygioni, nid yn unig yn tynu damnedigaeth arnynt eu hunain, ond ar eu plant hefyd. Y plant yn gweled arferion drwg eu rhieni ydynt dra thebygol o ddilyn eu camrau drygionus. Ni a welwn hyn yn cael ei gyflawn amlygu, nid yn unig mewn teuluoedd drygionus, ond yn mhlith cenedloedd drygionus. Yr oedd y cenedloedd a breswylient wlad Caanan gynt yn annheilwng o'r ordinhad briodasol neu o hiliogaeth, oblegid eu plant, yn canfod siamplau drwg eu rhieni, a aethant yn waeth-waeth, hyd nes y daeth eu camwedd yn llawn, pan y bu i'r Arglwydd, mewn trefn i roddi attalfa ar eu priodasau anghyfreithlawn ac ar liosogiad gweithredwyr drygionus, gael ei orfodi i ddystrywio gwyr, a gwragedd, a phlant, hyd i nifer llawer o filoedd. Gwrandawer yr hyn a lefarodd yr Arglwydd wrth feibion Israel o'u plegid, "Ond o ddinasoedd y bobloedd hyn, y rhai y mae yr Arglwydd dy Dduw yn eu rhoddi i ti yn etifeddiaeth, na chadw un enaid yn fyw: ond gan ddifrodi difroda hwynt; sef yr Hethiaid, a'r Amoriaid, Caananeaid, a'r Phereziaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid; megys y gorchymynodd yr Arglwydd dy Dduw i ti: fel na ddysgont i chwi wneuthur yn ol eu ffieidd-dra hwynt, y rhai wnaethant i'w duwiau; a phechu o honoch yn erbyn yr Arglwydd eich Duw." —(Deut. xx, 16, 17, 18.) Pan ddaeth Abram gyntaf i'r tir hwnw, dywedodd yr Arglwydd wrtho nad oedd eu hanwiredd "wedi ei gyflawni etto."—(Gen. xv.) Eithr rhyw bedair neu bum canrif wedi hyn, daeth y plant, drwy arferion llygredig eu tadau, yn gyflawn addfed mewn pechod, ac a lanwasant i fyny fesur eu cwpan. Ac i rwystro i'r ddaear gael ei gorlenwi â'r eppil drygionus hyn, a llygru Israel gyda eu harferion ffiaidd, yr oedd yn anghenrheidiol llwyr ddinystrio pob enaid a anadlai. Yn lle i'r Arglwydd ystyried y cenedloedd hyn yn addas i

briodi, nid ystyriodd efe hwynt yn deilwng o fyw, na'u plant chwaith; gan hyny efe a'u dystrywiodd hwynt, ac a roddodd eu tir i'w bobl, ac a addawodd iddynt ar yr ammodau o gyfiawnder, y byddai iddo fendithio eu tir yn ddirfawr, a chynnyddu eu deadellau a'u praidd, eu golud a'u cyfoeth. Dywedodd Moses wrthynt, "A'r Arglwydd a'th lwydda mewn daioni, *yn ffrwyth dy fru*, ac yn ffrwyth dy anifeiliaid, ac yn ffrwyth dy ddaear, yn y tir a dyngodd yr Arglwydd i'th dadau ar ei roddi i ti."—(Deut. xxviii, ii.)

Israel, gan hyny, o herwydd cyfiawnder, a ystyriwyd yn deilwng o'u bendithio gyda chynnydd plant, a'u lliosogi yn ddirfawr, a'u dyfod fel tywod ar làn y môr yn aneirif; ond ystyrid hwy yn deilwng o'r fendith hon yn unig ar ammodau o gyfiawnder; oblegid os troent ymaith oddiwrth yr Arglwydd, ni byddai iddynt fod ddim cymhwysach i achub eu plant nâ chenedloedd ereill. Dywedodd Moses, os gadawent hwy gyfiawnder, yr ymwelid â hwythau gyda phob math o bläau a melldith; ac yn mhlith trallodion ereill efe a ddywed, "Chwi a adewir yn ychydig bobl, lle yr oeddech fel sêr y nefoedd o liosogrwydd." "A bydd, megys ag y llawenychodd yr Arglwydd ynoch i wneuthur daioni i chwi, *ac i'ch amlhau*; felly y llawenycha yr Arglwydd ynoch i'ch dinystrio a'ch dyfetha chwi."—(Deut. xxviii, 62, 63.) Yma, ynte, y gwelwn ei fod yn achos llawenychu gyda'r Arglwydd i liosogi y rhai cyfiawn, ac i leihau y rhai drygionus. Gan hyny, lliosogiad a fwriadwyd yn wreiddiol i'r cyfiawnion; eithr y rhai drygionus a ryfygasant i gymmeryd y fendith hon iddynt eu hunain, ac a fuont felly yn offerynau mewn dwyn cannoedd o filiynau i'r byd, y rhai y mae Duw yn rhwym, o amser i amser, i'w tori ymaith a'u gyru i uffern, fel na ddyger y byd oll o dan eu harglwyddiaeth, ac i'r felldith draflyncu yr holl ddaear megys yn nyddiau Noah.

(I'w barhau.) *Cyf.* R. Ddu.

GWEITHIAU GLO A HAIARN DESERET.

Tyr'd, Awen, a brysia i'th gampwaith cywreindeg—
 Er groesaw'th ddyfodiad, diosgaf fy het;
Rho gymhorth yn awr i ddyrchafu arwyrain
 O glod i Waith Haiarn a Glo Deseret:

Wrth rwygo mynyddau, a threiddio i ddyfnderau,
  Fe gafwyd trysorau fu oesau yn nghudd,
Sef glo a mŵn haiarn o fewn ein Tiriogaeth,
  Wna i ni'r Deseretiaid ryfeddol fawr fudd.

Ni raid ymddibynu am haiarn estronol
  I wneyd erydr ac ogau at driniaeth ein tir;
Ceir nwyddau rhagorol o Weithfa yr Haiarn,
  I lenwi efelau ein gofaint cyn hir;
Amaethwyr a chrefftwyr gânt bob math o arfau,
  A fo'n angheurheidiol er gwneuthur eu gwaith;
Ein meirch a bedolir ag haiarn cartrefol,
  Fel byddont barodol, weis dethol, i'r daith.

Crochanau, ystôfau, pob llestri cogyddio,
  I'r gwragedd a'r merched a gawn idd ein tai,
O'r gwerthfawr ddefnyddiau rhagorol gyfodir
  Yn awr o fŵn-glawdd Deseret yn ddilai;
A phob math o hoelion at gydio celfyddwaith,
  Mewn teiau a themlau, a geir yn ddi-wâd,
O waith yr hoelionydd, o'r haiarn a goethir
  Yn awr yn ffwrnesi cartrefol ein gwlad.

Cawn gledrffyrdd haiarn o ddinas i ddinas—
  Ar hyd-ddynt fel mellt y carlama'r meirch tân,
Pa rai yn gyssonawl fydd at ein gwasanaeth,
  Er cludo masgnachaeth yn ol ac yn mla'n;
O Deseret rhedant i lân Colorado,
  Er cludo ein brodyr a'n chwiorydd i'n mysg;
Ar garlam y deuant i fyny i dir Seion,
  Ar gledrffordd, i dderbyn y ddwyfol wir ddysg.

Fe dderfydd yr wban, a'r tuchan, a'r ochain,
  A'r cwyno aflawen am danwydd sy'n bod,
A'r gorthrwm trafferthus ar ddyn ac anifel,
  Wrth yru o *ganion* i *ganion* am goed:
Merch Seion, bydd lawen ac ymgalonoga,
  Wrth wel'd dy Waith Haiarn a Glo 'n myn'd rhag blaen;
Dy galch-faen a losgir er codi dy demlau,
  A glo, yn lle manwydd, fydd defnydd dy dân.

Rhwydd hynt it', Waith Haiarn a Glo Deseretia,
  Duw'r nefoedd a lwyddo dy gamrau o hyd;
Doed gwythien at wythien o'th drysor i'r golwg,
  Nes byddo it' faeddu gweithfeydd yr holl fyd:
Pwy ŵyr nad o honot ceir defnydd eirf rhyfel,
  Er gosod plant Duw o'u caethiwed yn rhydd,
Gan ddial gwaed saint a phrophwydi'r Goruchaf:
  Prysured, O gwawried, a deued y dydd.

MEISWN Y FORGE,
Sef Wm. Lewis (Gwilym Ddu).

MYNEGIAD CYFRIFIADOL

O EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF YN YR YNYSOEDD PRYDEINIG,

Am yr Hanner blwyddyn yn terfynu Meh. 30, 1853.

Cynnadleddau.	*Cang.*	*D.*	*A.*	*Hen.*	*Off.*	*Ath.*	*Di.*	*Tor.*	*Mar.*	*Ymf.*	*Bed.*	*Oll.*
1 Manchester......	36	1	1	185	173	127	57	46	19	175	155	3166
2 Llundain	40	1	1	186	130	104	60	135	13	161	280	2420
3 Birmingham	20	3	0	129	147	86	64	103	16	103	166	1827
4 Norwich	26	1	0	57	73	47	29	49	5	95	160	1059
5 Liverpool	11	2	0	56	60	41	21	27	8	85	65	1005
6 Nottinghamshire	17	1	0	66	62	50	27	72	13	32	93	930
7 Sheffield	19	1	1	61	54	33	20	113	6	17	74	888
8 Bradford	22	0	0	72	58	39	16	43	0	34	120	846
9 Cheltenham......	23	2	0	73	43	36	25	34	9	19	45	809
10 Preston...........	14	1	0	62	47	40	13	15	10	14	27	696
11 Herefordshire	25	1	0	63	46	34	17	27	10	114	41	680
12 Warwickshire	28	1	0	68	42	35	18	19	2	21	31	670
13 South.............	16	2	0	35	41	27	24	18	14	33	50	655
14 Bedfordshire	19	2	0	38	48	19	20	41	7	42	73	648
15 Newcastle-on-Tyne	16	3	0	63	40	32	20	43	17	33	109	627
16 Kent	22	0	0	46	37	32	16	44	3	39	72	602
17 Southampton	20	2	0	28	37	23	8	48	3	60	99	581
18 Worcestershire ..	15	0	0	36	22	17	13	61	11	48	58	562
19 Reading	18	1	0	53	28	28	19	14	2	30	42	540
20 Staffordshire	13	1	1	66	46	21	20	35	6	15	30	475
21 Wiltshire	14	2	0	33	34	20	22	31	9	26	40	463
22 Lincolnshire	19	1	0	35	34	20	7	48	4	36	55	405
23 Derbyshire	13	0	0	33	30	20	10	32	6	11	22	405
24 Leicestershire....	11	2	0	25	22	17	13	28	1	32	33	396
25 Essex............	15	0	0	28	21	17	13	32	1	16	60	326
26 Hull	7	0	0	21	17	13	3	6	3	17	22	292
27 Cambridgeshire ..	10	1	1	15	27	12	6	11	2	37	27	291
28 Dorsetshire......	7	0	0	14	10	12	12	18	1	0	24	261
29 Land's End	6	0	0	17	12	13	6	13	2	12	26	230
30 Shropshire	8	1	0	20	11	9	6	6	3	12	42	223
31 Carlisle	4	1	0	13	7	7	3	5	1	0	7	161
32 Morganwg Ddwyr.	31	0	3	240	105	99	74	297	23	86	95	1841
33 Sir Fynwy	19	0	0	84	23	30	27	26	8	19	26	583
34 Morganwg Orllew.	19	0	0	68	35	30	21	10	3	20	44	497
35 Llanelli..........	9	0	0	60	9	19	12	7	5	19	6	346
36 Dean Penfro	13	0	1	38	9	6	6	6	1	8	41	214
37 Sir Frycheiniog..	10	0	0	34	13	7	10	11	0	2	2	170
38 Sir Gaerfyrddin..	8	0	1	26	10	5	7	3	2	6	15	170
30 Sir Ddinbych	5	0	0	15	6	5	3	9	1	12	8	118
40 Sir Fflint........	4	0	0	20	4	4	2	7	0	2	7	117
41 Sir Aberteifi	6	0	0	14	7	3	2	5	0	0	8	114
42 Sir Feirionydd ..	5	0	0	14	2	1	1	0	0	0	4	65
43 Gogledd Penfro..	5	0	0	14	3	3	1	2	0	0	9	55
44 Sir Fôn..........	5	0	0	10	5	1	1	4	0	0	5	54
45 Dyffryn Conwy ..	3	0	0	11	5	4	3	1	0	1	5	53
46 Glasgow	19	2	0	103	78	101	25	87	12	73	49	1634
47 Edinburgh	19	0	0	56	44	35	14	37	8	45	64	723
48 Dundee	7	1	0	21	13	10	6	18	1	11	28	323
49 Kilmarnock	8	1	0	28	13	17	9	22	3	11	19	263
50 Belfast	3	1	0	7	4	2	1	0	0	19	8	70
51 Dublin (Cangen)	1	0	0	5	1	1	1	0	0	2	3	36
52 Londonderry (etto)	1	1	0	2	3	0	0	5	0	1	5	23
53 Isle of Man......	3	0	0	11	3	2	1	3	0	16	2	82
Cyfanswm....	737	40	10	2578	1854	1416	834	1776	274	1722	2601	30600

LLYWYDDIAETH YR EGLWYS YN YR YNYSOEDD PRYDEINIG.

LLYWYDD.

Samuel W. Richards.

CYNGHORWYR.

Daniel Spencer, John Van Cott.

LLYWYDDIAETH YR EGLWYS YN NGHYMRU.

LLYWYDD.

William S. Phillips.

CYNGHORWYR.

John Davis, Dan Jones.

LLYWYDDION ADRANAU.

LLYWYDD.	ADRAN.
John Van Cott,	Cynnadleddau Birmingham, Worcestershire, Cheltenham, ac Herefordshire
Benjamin Brown,	Cynnadleddau Llundain, Reading, Kent, ac Essex.
John S. Fullmer,	Cynnadleddau Manchester, Liverpool, a Preston.
Dorr P. Curtis,	Cynnadleddau South, Wiltshire, a Land's End.
Edward Bunker,	Cynnadleddau Sheffield, Lincolnshire, a Bradford,
Richard Cook,	Cynnadleddau Warwickshire, Bedfordshire, Cambridgeshire, a Norwich.
Chauncey G. Webb,	Cynnadleddau Newcastle-on-Tyne, Hull, a Carlisle.
James G. Willie,	Cynnadleddau Southampton, a Dorsetshire.
Charles Smith,	Cynnadl. Derbyshire, Leicestershire, a Nottinghamshire.
Sylvester H. Earl,	Cynnadleddau Staffordshire, a Shropshire.
Thomas Jeremy	Cynnadl. Morganwg Orllew., Llanelli, a Chaerfyrddin.
Daniel Daniels,	Cynnadl. Sir Aberteifi, Gogledd Penfro, a Dean Penfro.
John Parry, ieu.,	Cynnadleddau Sir Feirionydd, Sir Fôn, Dyffryn Conwy, Sir Ddinbych, a Sir Fflint.
Robert Campbell,	Cynnadl. Glasgow, Edinburgh, Dundee, a Kilmarnock.
John McDonald,	Cynnadledd Belfast, a Changen Londonderry.

LLYWYDDION AC YSGRIFENWYR CYNNADLEDDAU.

LLYWYDD.	YSGRIFENYDD.	LLYWYDD.	YSGRIFENYDD.
1 Perry G. Sessions,	Jas. Johnstone.	28 Isaac Allred,	
2 James Marsden,	T. C. Armstrong	29 Joseph Hall,	Samuel Francis
3 A. Marchant,	Charles Jones,	30 John O. Angus,	Jesse Gardner.
4 John Hyde,		31 Millen Atwood,	John Irving.
5 A. F. McDonald,	Geo Turnbull.	32 Dan Jones,	William Lewis.
6 Henry Savage,	John Pimm.	33 Thomas Giles	G. W. Davies.
7 William Glover,	J. C. Sanderson	34 Robert Evans,	George Bywaler
8 John Albiston,	Henry J. Jarvis	35 Dewi E. Jones,	A. L. Jones.
9 John Robinson	William Clark.	36 John Price,	John Gibbs.
10 Robert Menzies,	John Foley.	37 John D. Roberts,	Evan E. Morgan
11 Thos. Williams,	Henry Waldon.	38 Thos. C. Martill,	Isaac Jones.
12 Graham Douglas,	John Hole.	39 John Parry, ieu.,	Griffith Roberts
13 Hugh Patrick,	Rush McDonald	40 John N Jones,	Lewis Davies.
14 Job Smith,	Joseph Hyde.	41 John Evans,	David John.
15 Thomas Squires,	Ebenezer Gillies	42 W. W. Richards,	John Davies.
16 John Lewis,	Jas. Albon, ieu.	43 Philip Sykes,	Thomas Evans.
17 George Bramwell,	Chas. R. Savage	44 William Simms,	John Davies.
18 Matthew Rowan,	John Kelly.	45 Richard Roberts,	William Davies.
19 William G. Mills,	T J. Bryceson	46 Edward Martin,	Patrick Lynch
20 Jos. Westwood,	William Wright.	47 T. W. Brewerton,	F. C. Robinson
21 John Barker,	Henry Fulstone.	48 Andrew Ferguson,	James Mair.
22 Charles Derry,		49 Joseph Booth,	Patrick Lynch
23 William McGhie,	John Bush.	50 John McDonald,	
24 Edward Frost,	Thos. Harrald.	51 Gilbert Clements,	H. E. Bowring
25 Martin Slack,	C. W. Penrose.	52 Thomas Ord,	Hugh Sheppard
26 John T. Hardy,	A. S. Green.	53 Andrew Galloway,	James Duff.
27 J. V. Long,	John M. Brown		

AMRYWIAETHAU, &c.

Meddwdod.—Gochelwch feddwdod, rhag i bob dynion da eich gochelyd chwi; lle y mae meddwdod yn llywodraethu, y mae rheswm yn alltud; rhinwedd yn ddyeithr, a Duw yn elyn; cabledd yn ddoethineb, llwon a rhegfeydd yn hyawdledd, a phob cyfrinach yn cael ei chyhoeddi a'i dadguddio.

Arferid dywedyd gan y Brenin Alphonsus, "Mae fy mhrif gynghorwyr (gan feddwl ei lyfrau) yn llawer gwell i mi nâ holl ddynion byw y byd; canys y maent hwy, heb weniaith nac ofn, yn dangos i mi y gwirionedd."

Clod, fel aur a pherlau, sydd yn werthfawr o herwydd ei brinder; colla ei werth pan ddeua yn gyffredin, ac nid yw mwyach yn cynhyrfu awydd, nac yn cymhell i ddiwydrwydd ac ymdrech.

Yr hwn a ohiria edifeirwch hyd ddydd arall, sydd ganddo ddiwrnod yn rhagor i edifarhau o'i herwydd, a diwrnod yn llai i edifarhau ynddo.

Nid oes fater o ba wreiddyn yr ydym yn disgyn, os ydym yn feddiannol ar rinwedd; canys rhinwedd yn unig sydd yn cyfansoddi gwir anrhydedd.

Gwaith cysson a warcheida yn erbyn profedigaeth.

PENNILL.

O Arglwydd, edrych arnom, dy bobl, ar y llawr;
Rho in' o'th nefol Ysbryd, a maddeu'n beiau 'nawr:
O herwydd 'rym yn dystion it' wneyd hyn lawer gwaith;
Gwna etto, 'rwy'n dymuno, ein cadw gyda'th waith.

Penylefel. John Evans.

Taliadau o Gor. 22 hyd Gor. 28.—Llanelli, £5; Pontypridd, 7s; Aberamman, 14s; Hirwaen, 3s 3c; Georgetown, 5s 1c; Troedyrhiw, 3s 2c.—Cyfanswm, £6 12s 6c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol a gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen ... 69
Priodas Nefolaidd ... 78
Gweithiau Glo a Haiarn Deseret ... 80
Mynegiad Cyfrifiadol, &c. ... 82
Amrywiaethau, &c. ... 84

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 6.] AWST 6, 1853. [CYF. VI.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 6fed dydd o Ebrill, 1853.

[Parhad o dud. 77.]

Tabernacl, tri yn y prydnawn.—Galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Young.

Canwyd. Gweddiwyd gan yr Henuriad Amasa Lyman. Canwyd.

Y Llywydd YOUNG a draddododd y ganlynol

PREGETH.

Yr ydym wedi cydymgynnull y prydnawn hwn i barhau busnes y Gymmanfa, rhan o ba un a ddylai gael ei defnyddio at hyfforddi, addysgu, olrhain i mewn i brofiad yr Eglwys, neu mewn unrhyw ffordd yr amlygo Ysbryd yr Arglwydd.

Gall y fusnes neillduol ag sydd i'w thrafod mewn Cymmanfa fel hon, gael ei gwneyd yn dra chyflym—dichon y gallwn wneuthur yr oll sy'n anghenrheidiol, mewn hanner diwrnod, neu mewn diwrnod o bellaf.

Daethom ynghyd i'r dyben o addoli yr Arglwydd, ac y mae amryw wedi dyfod o bellder, y rhai a ddymunent ddyfod i fyny yma ac ymuno â'u brodyr i fyfyrio ar waith y dyddiau diweddaf, ac i lefaru wrth eu gilydd eiriau cysur; canys y mae yn

ymarferiad tra phleserus, ar achlysuron fel hwn, yn gystal ag mewn cyfarfodydd ereill, i adrodd drosodd wrth y naill y llall helyntion bywyd, teimladau y galon, y galanastra a fu yn ein plith, yr anhawsderau a orchfygasom, a'r dyddiau, y misoedd, a'r blynyddoedd y dygwyd ni trwyddynt.

Mi a ddywedaf, fel un, cyn belled ag y deil gyssylltiad â'm teimladau fy hun, fod fy mrodyr at eu rhyddid i siarad am yr hyn sydd yn eu calonau. Hyny yw fy mraint i; a dymunaf iddo gael ei ddeall mai hyny hefyd yw braint y rhai a anerchant y gymmanfa hon. Os ydynt am draddodi araeth ar athrawiaeth—ar gasgliad Israel, er enghraifft, maent at eu rhyddid i wneuthur felly. Os oes rhywun yn dymuno pregethu egwyddorion cyntaf yr Efengyl, edifeirwch a bedydd, ynghyd â'r doniau, y mae at ei ryddid.

Oni bai fod eisieu i'n cyrff gael eu bwyda a'u dilladu, mi a gynnygiwn fod i ni aros yma ychydig o fisoedd, i roddi cyfleusdra i bawb lefaru, i annog, gweddio, prophwydo, canu, llefaru mewn tafodau, neu wneuthur pa beth bynag a amlygai yr Ysbryd iddynt. Eithr mae ein gwaith ni yn waith yr amser presennol. Yr iachawdwriaeth yr ymgeisiwn am dani sydd am yr amser presennol; ac os ymgeisiwn am dani yn iawn, fe ellir ei chael, a'i mwynhau yn barhaus. Os parha heddyw, ar yr un egwyddor y parha y fory, y dydd nesaf, yr wythnos nesaf, neu y flwyddyn nesaf, a gallem ddywedyd, y tragywyddoldeb nesaf.

Os ydym yn gadwedig, yr ydym yn ddedwydd, yn llawn goleuni, gogoniant, a dealltwriaeth, ac yn dilyn gyrfa er mwynhau y bendithion sydd yn nghadw gan yr Arglwydd er ein mwyn. Os parhawn i ddilyn yr yrfa hono, cynnyrcha i ni yr hyn sydd arnom eisieu, hyny yw, bod yn gadwedig y fynyd bresennol hon. A gosoda hyn y sylfaen i fod yn gadwedig yn oes oesoedd, yr hyn yw iachawdwriaeth dragywyddol.

Frodyr, yr ydym wedi cyflawni bwriad ein calonau, yr hyn ddarfu i ni ewyllysio ei gyflawni. Ac yn wir, mae y meddwl hwn wedi ymwthio i'm calon yn ddiystyriaeth, sef—Yn mha beth ni chyflawnasom yr hyn oll a ewyllysiem wneuthur? nid yn unig mewn cloddio y ddaear, a gosod y Conglfeini yn nghanol prif gorff yr adeilad a gyfodwn yn Deml, eithr yn mha beth y myfyriasom wneuthur dim, na wnaethom, er adeil-

adu Teyrnas Dduw? Os oes methiant wedi bod, nid yw yn dod i'm meddwl ar yr amser hwn. Nis gallaf yn awr ad-alw i'm meddwl unrhyw amgylchiad o'r fath, yn ngwyneb yr holl erlidiau a chystuddiau ag y mae'r bobl hyn wedi myned trwyddynt.

Er i'r gelyn gael gallu i ladd ein Prophwyd, hyny yw, lladd ei gorff, ai ni chyflawnodd efe yr hyn oll ag oedd yn ei galon i'w gyflawni yn ei ddydd? Do, ac yr wyf fi yn ddigon gwybodus o hyny, ac y mae genyf yma lawer o dystion a'i clywodd yn dadgan iddo wneuthur pob peth a allasai wneuthur —ei fod wedi dadguddio pob peth a ellid ddadguddio yn *bresennol*, ei fod wedi parotoi y ffordd i'r bobl rodio ynddi, ac na chai dyn na dynes ei amddifadu o fyned i bresennoldeb y Tad a'r Mab, a mwynhau dyrchafiad tragywyddol, os rhodient yn y llwybr a nododd ef iddynt.

O'r dydd y syrthiodd ef hyd y dydd hwn, os oes un gorchwyl o waith, os oes un peth ag a ddylai fod wedi ei wneyd gan y bobl hyn, heb gael ei wneyd, nis gallaf fi ei ddwyn ar gof, er iddi edrych yn dywyll am y mis neu'r chwech wythnos sydd wedi myned heibio, gan fod y tywydd mor anffafriol gyda golwg i fod yn barod i osod y Conglfeini heddyw.

Mae yn dda genyf i ddywedyd fod cryn lawer o ffydd wedi ei hamlygu gan y Saint, a thrwy y ffydd hono mae yr Arglwydd wedi caniatâu i ni ddymuniad ein calonau; neu ynte, mae y diafol wedi ei anfon ar neges ffordd arall, ac wedi anghofio ei hun. Nid wyf yn meddwl, pa fodd bynag, fod achos iddo ymdrafferthu llawer ynghylch y byd, canys y maent hwy yn ddigon diogel ganddo. Efallai ei fod wedi cysgu ychydig yn rhy hir, gan nad yw wedi bod yma ar y dydd nodedig hwn. Yr wyf yn priodoli hyn i'n Tad yn y nefoedd, am roddi i ni y tywydd hyfrydol hyn heddyw.

Ni chafodd y gynnulleidfa le mor gyfleus ag y dymunem. Buasai yn dda genym pe gallasent fod mewn man ag y gallent glywed yr holl areithiau a'r gweddiau a draddodwyd ar y pedwar maen; eithr hwy a fyddant yn argraffedig, fel y galloch eu darllen wrth eich pleser.

Nid wyf yn hoffi prophwydo llawer, nid wyf byth yn ei wneuthur, eithr mi a anturiaf amcanu, y bydd i'r dydd hwn, a'r gwaith a gyflawnwyd ynddo, gael ei hir gofio gan y bobl

hyn, a'u swnio megys â sain udgorn trwy y byd, mor bell, mor uchel, a chyhyd, ag y gall agerdd, gwynt, a'r hylif trydanol ei gario. Mae yn ddydd y gorfoledda yr holl ffyddloniaid o'i herwydd yn mhob amser dyfodol.

Bydd i rai ofyn, "A ydych chwi yn meddwl y gorphenwn y Deml hon, frawd Brigham?" Mae cwestiynau felly wedi cael eu gofyn i mi eisoes. Fy ateb yw, nad wyf yn gwybod, ac nad wyf yn gofalu mwy am hyny nâ phe buasai fy nghorff yn farw ac yn y bedd, a'm hysbryd yn Mharadwys. Ni ofalais erioed ond am un peth, a hwnw yw, gwybod yn unig fy mod yr awrhon yn uniawn gerbron fy Nhad yn y nef. Os wyf y fynyd hon, y dydd hwn, yn gwneuthur y pethau a ofyna Duw ar fy llaw, a'm bod yn gywir lle y mae fy Nhad nefol am i mi fod, nid wyf yn gofalu mwy am y fory nâ phe byddai heb ddyfod byth. Nid wyf fi yn gwybod pa le y byddaf y fory, na pha bryd y gorphenir y Deml hon—nis gwn i fwy am dani nâ chwithau. Os dadguddia Duw rywbeth er eich mwyn chwi, mi a'i mynegaf i chwi mor rhwydd â phe dywedwn, Ewch i Ddinas Creek, ac yfwch hyd nes eich disycheder.

Hyn a wn i—y dylai Teml gael ei hadeiladu yma. Mi a wn mai dyledswydd y bobl hyn yw dechreu adeiladu Teml. Yn awr, bydd rhai am wybod pa fath adeilad yw hwn i fod. Dysgwyliwch yn amyneddgar, frodyr, hyd nes y bo wedi ei orphen, ac estynwch eich dwylaw yn ewyllysgar i'w orphen. Mi a wn pa fath un a fydd. Nid wyf fi yn weledigaethydd, nac wedi ymroddi llawer i brophwydo. Pan y mae arnaf anghen rhywbeth felly, yr wyf yn galw ar y brawd Heber—efe yw fy Mhrophwyd i; mae ef yn caru prophwydo, ac yr wyf finnau yn caru ei glywed. Nid wyf fi braidd byth yn dweyd llawer am ddadguddiadau, neu weledigaethau, eithr digoned i ddweyd, mai pum mlynedd yn ol i Orphenaf diweddaf yr oeddwn i yma, ac mi a welais y Deml yn yr ysbryd, heb fod ddeg troedfedd o'r man y gosodasom y prif gonglfaen. Nid ymofynais i pa fath Deml a gaem adeiladu? Paham? O herwydd iddi gael ei dangos o'm blaen. Nid wyf erioed wedi edrych ar y tir hwna, heb fod y weledigaeth o honi yno. Yr wyf yn ei weled mor amlwg â phe byddai mewn gwirionedd o'm blaen. Aroswch hyd nes ei gorphener. Mi a ddywedaf, pa fodd bynag, y bydd iddi chwech o dyrau, i ddechreu, yn lle

un. Yn awr, na fydded i neb o honoch wrthgilio, oblegid y bydd iddi chwech o dyrau, a Joseph heb adeiladu ond un yn unig. Mae yn rhwyddach i ni adeiladu unarbymtheg, nag oedd iddo ef adeiladu un. Daw yr amser pan y bydd un yn nghanol y Temlau a adeiladwn, ac ar ei phen goedwigoedd a physgodlynoedd. Eithr nis gwelwn hwynt yma, yn bresennol.

Y Brif Lywyddiaeth a aethant at y gongl dde-ddwyreiniol, i osod y gareg gyntaf, er ei fod yn arferol i ddechreu ar y gongl ogledd-ddwyreiniol—dyna'r pwynt dechreuol yn fwyaf cyffredin, feddyliwyf, yn y byd. Ar yr ochr hyn i'r cylch cyhydedd, yr ydym yn dechreu ar y gongl dde-ddwyreiniol. Yr ydym weithiau yn edrych am oleuni, chwi wyddoch, frodyr. Yr ydych chwi hen bobl ag sydd wedi myned trwy y felin yn lled dda, wedi bod yn ymofyn am oleuni—pa ffordd yr ydych yn myned? Chwi a ddywedwch wrthyf eich bod yn myned i'r dwyrain am oleuni. Felly yr ydym ninnau yn dechreu trwy osod y gareg ar y gongl dde-*ddwyreiniol*, oblegid mai yno y mae fwyaf o oleuni.

Cyn gynted ag y bydd cofnodion gweithrediadau y dydd hwn allan, fe fydd Henuriaid, Archoffeiriaid, a Degau-a-thrugain, yn holi os cafodd yr un drefn ei chario allan heddyw ag a gadwyd wrth osod Conglfeini Temlau ereill. Yr wyf am roddi ychydig o hanes i chwi, fel y galloch wybod.

Pan osodwyd y conglfeini yn Kirtland, gorfu arnynt ddewis bechgyn pymtheg ac un-ar-bymtheg oed, a'u hordeinio yn Henuriaid, er cael digon o swyddogion i osod y Conglfeini. Nid oedd Corwm y Deuddeg, a'r Uchel Gynghor, a llawer o awdurdodau ereill ag ydynt yn bodoli yn awr, mewn bod y pryd hwnw. Joseph a lywyddai yr Eglwys, trwy lais yr Eglwys.

Dichon y gwnelai i rai o honoch dramgwyddo, pe gofynwn gwestiwn i chwi—A ydyw fod dyn yn Brophwyd yn yr Eglwys hon yn profi mai ef fydd ei Llywydd? Atebaf, nac yw! Gall dyn fod yn Brophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr, a gall nad oes dim a wnelo hyny â'i fod yn Llywydd yr Eglwys. Digon yw dweyd, mai Joseph oedd Llywydd yr Eglwys cyhyd ag y bu fyw: dewisodd y bobl iddo fod felly. Efe a lanwai y swydd gyfrifol hono trwy lais y bobl. A ellwch chwi gael unrhyw ddadguddiad yn ei benodi ef yn Llywydd yr Eglwys? Allweddau yr Offeiriadaeth a roddwyd i Joseph, er adeiladu

Teyrnas Dduw ar y ddaear, ac nid oeddynt i'w cymmeryd oddiwrtho mewn amser nac mewn tragywyddoldeb; eithr pan alwyd ef i lywyddu dros yr Eglwys, yr oedd hyny trwy lais y bobl; er ei fod ef yn dal allweddau yr Offeiriadaeth yn annibynol ar eu llais.

Yr wyf am i Henuriaid Israel adfyfyrio ar y pwnc hwn. Byddai yn dda genyf i ddysgu rhywbeth i chwi, fel nad eloch i gymmaint o ddyryswch ag arferol. Yr ydych yn gwneyd i mi feddwl am blentyn ag sydd yn ceisio gwneyd rhaff o swp o hen edafedd, nes y byddo y cyfan yn myned i ddyryswch. Felly y mae gydag Henuriaid Israel o barthed eu golygiadau am yr Offeiriadaeth.

Yn awr, gwrandewch arnaf, ac mi a ymdrechaf siarad fel y dealloch. Mi a feiddiaf fyned ychydig yn mhellach nag y gwnaethym o barthed i Lywydd yr Eglwys, a dywedyd wrth y bobl yma, y gall dyn gael gweledigaethau, gall angylion Duw weinyddu iddo, gall gael cynnifer o weledigaethau ag a allech eu rhifo ; gall gael y nefoedd yn agored iddo, a gweled bys yr Arglwydd, ac nis gwnelai hyn oll ef yn Lywydd yr Eglwys, neu yn Henuriad, Archoffeiriad, neu Apostol; ac ni phrofai ei fod hyd y nod yn un o'r Saint: mae eisieu rhywbeth arall i'w brofi. Yr achos y crybwyllaf hyn, yw o herwydd breuder, gwendid, a byr-olwg y bobl. Pe deuai dyn atoch a mynegi iddo gael gweledigaeth, ac iddo allu cadarnhau ei dystiolaeth i'r nefoedd gael ei hagor iddo, yr ydych chwi yn barod i ymgrymu iddo a'i addoli; a gallai yntau fod, ar yr un amser, yn offeryn trwyadl i ddinystrio y bobl—un o'r cythreuliaid mwyaf ar y ddaear. Efe a ddangosai ei fod yn un o'r dynion gwychaf, ei fod yn onest a diryfyg, ac a ddeuai gyda holl urddas a chadfridogaeth y diafol, yr hyn sydd mor effeithiol i dwyllo y bobl. Caniatewch mai fel hyn y mae.

Os gofynwch i mi pa beth a brofa dyn neu ddynes yn Sant, mi a atebaf y cwestiwn. "Os ydych yn fy ngharu i," medd yr Iesu, "chwi a gedwch fy ngeiriau." Dyna yw y maen prawf. Os ydych yn caru yr Arglwydd Iesu Grist, a'r Tad, chwi a gedwch orchymynion y Mab—chwi a wnewch ei ewyllys. Os esgeuluswch wneuthur hyn, chwi a ellwch gael yr holl weledigaethau a'r dadguddiadau a ellid eu rhoddi i ddyn marwol, ac etto heb fod yn ddim amgen nâ diafol. Y rheswm paham y

ddefnyddiaf yr ymadrodd hwn, yw, o herwydd pan oleuir meddwl dyn, a throi o hono o'r goleuni hwnw i'r tywyllwch, y mae yn ei barotoi i fod yn ddiafol. Ni wybu dyn erioed pa fodd i fod yn ddrygionus, hyd nes i oleuni a gwirionedd gael eu hamlygu iddo yn gyntaf. Y pryd hwnw yw yr amser i ddynion wneyd eu penderfyniad; canys os troant ymaith oddiwrth yr Arglwydd, mae yn eu parotoi i fod yn gythreuliaid.

Yn awr, yr wyf am fyned yn ol, canys yr wyf wedi crwydro ychydig o barthed i osodiad y Conglfeini, ac mi a gymmeraf i fyny yr Apostoliaeth mewn cyssylltiad â hyn. Gadewch i mi ofyn cwestiwn i Gorwm yr Archoffeiriaid er mwyn dwyn allan y peth a ewyllysiaf ei osod o'ch blaen. Gofynaf i'r Archoffeiriaid, o ba le y deillia yr Apostoliaeth? A ydyw yn deilliaw o'r Archoffeiriadaeth? Mi a feiddiaf ddywedyd, pe na byddwn i yma heddyw, a phe cynnygid y cwestiwn hwn i ddadleu arno, chwi a gawsech yr Henuriaid yn y gynnulleidfa hon, efallai, wedi ymranu agos yn gyfartal ar y pwnc. Buasai cynnifer o Archoffeiriaid i ddywedyd fod yr Apostoliaeth yn deillio o'r Archoffeiriadaeth, ag a fyddai i ddywedyd nad yw. Gadewch i mi ateb y cwestiwn. Yn awr, cofiwch fod yr Archoffeiriadaeth, a'r Offeiriadaeth leiaf, a'r holl Offeiriadaeth ag sydd, yn gydunedig, yn canolbwyntio yn, ac yn gyfansoddedig o, ac yn amgylchynedig gan yr Apostoliaeth. Frodyr, a fuoch chwi erioed yn gwybod hyn o'r blaen? Pe buasech wedi darllen y llyfr yna yn ystyriol (gan gyfeirio at y Llyfr Cyfammodau), buasai wedi mynegi i chwi yr hyn wyf fi yn ei adrodd wrthych yn awr; er hyny, ni wyddai yr Archoffeiriaid yn ei gylch.

Yr wyf yn llefaru fel hyn er dangos i chwi drefn yr Offeiriadaeth. Ni a ddechreuwn yn awr gyda yr Apostoliaeth, lle y dechreuodd Joseph. Ordeiniwyd Joseph yn Apostol—chwi a allwch wybod a deall hyny. Ar ol iddo ef gael ei ordeinio i'r swydd hon, yna efe a feddai yr hawl o gorffoli ac adeiladu Teyrnas Dduw, canys efe a roddodd iddo allweddau yr Offeiriadaeth hon sydd yn ol urdd Melchisedec—yr Archoffeiriadaeth, yr hon sydd yn ol urdd Mab Duw. A hyn, cofiwch, trwy gael ei ordeinio yn Apostol.

A allasai efe adeiladu Teyrnas Dduw, heb fod gyntaf yn Apostol? Na allasai byth. Allweddau yr Offeiriadaeth dragywyddol, yr hon sydd yn ol urdd Mab Duw, a ddeallir trwy

fod yn Apostol. Mae yr holl Offeiriadaeth, yr holl allweddau, yr holl roddion, yr holl gynnysgaethiadau, a phob peth rhagbarotoadol er myned yn ol i bresennoldeb y Tad a'r Mab, yn, ac yn gyfansoddedig o, yn amgylchynedig gan, neu gallaf ddywedyd, yn gorffoledig o fewn amgylchedd yr Apostoliaeth.

Yn awr, pwy a ddodwn, yn y lle cyntaf, i osod y prif, y deddwyreiniol Gonglfaen—y gongl o ba un y deillia goleuni i lewyrchu trwy yr holl adeilad ag sydd i gael ei oleuo? Dechreuwn gyda y Brif Lywyddiaeth, gyda'r Apostoliaeth, canys yr oedd Joseph, bob amser, yn dechreu gydag allweddau yr Apostoliaeth, ac efe, trwy lais y bobl, gan lywyddu ar yr holl gydwladoldeb o Saint y Dyddiau Diweddaf, a weinyddodd yn yr Apostoliaeth, fel y prif Lywydd.

Pa beth sydd yn dyfod nesaf yn yr Eglwys? Mi a'ch cyfeiriaf yn awr yn uniongyrchol at adeiladiad Teyrnas Dduw yn y dyddiau diweddaf. Pa beth ydym yn weled nesaf? Joseph fel Apostol yr Oen, ynghyd ag allweddau yr Offeiriadaeth dragywyddol yn cael eu rhoddi iddo gan Pedr, Iago, ac Ioan. I ba beth? I adeiladu Teyrnas Dduw ar y ddaear. Yn nesaf y tardda allan swydd berthynol i achosion tymmorol y Deyrnas hon, allweddau pa un a roddir i ddyn ar y ddaear, yn rhagbarotoadol i'w sefydliad—yn rhagbarotoadol i'w lledaeniad, ei thyfiant, ei chynnydd, a'i llwyddiant yn mhlith y cenedloedd. Y cam nesaf a welwn yn cael ei gymmeryd gan yr Arglwydd, yw darparu gogyfer â'r corff; o ganlyniad, rhaid fod rhyw berson wedi ei benodi i lanw y swydd hon, ac i sefyll ochr yn ochr â'r Apostol hwn—y Prif Lywydd yma. Pwy ydoedd? Nid y brawd Hunter. Pwy ydoedd, ynte? Y brawd Partridge. Gwelwn i'r brawd Partridge gael ei alw i lanw y lle hwna, cyn fod Corwm yr Henuriaid, neu Gorwm yr Archoffeiriaid, mewn bod, ïe, cyn siarad am y peth, ac hefyd cyn dewis y Deuddeg Apostol, ond er hyny, nid cyn rhoddi y dadguddiad i arwyddo y byddai y fath gorwm.

Gwelwn yr Apostol hwn ag allweddau yr Offeiriadaeth i adeiladu y Deyrnas, i roddi goleuni i'r rhai ag oedd mewn tywyllwch, i gymhorth y rhai gweiniaid, i gynnal y crynedig, i weinyddu iachawdwriaeth i'r edifeiriol, ac i fod yn gynnaliaeth a ffon i'r rhai parod i syrthio. Gwelwn yr Apostol cawr-

aidd hwn yn sefyll allan felly, yn wisgedig ag awdurdod y nef, er adeiladu achos Duw ar y ddaear. Wrtho ef y dywedodd yr Arglwydd am alw Esgob. Felly yr Esgob oedd yr awdurdod arosol nesaf yn Nheyrnas Dduw; gan hyny, yr ydym yn gosod yr Esgob wrth yr ail gongl o'r adeilad. Offeiriadaeth Melchisedec, a'r allor, y celfi, a'r dodrefni, a berthynant iddi, ydynt yn y Dwyrain, a'r Offeiriadaeth Aaronaid a berthyna i'r Gorllewin; o ganlyniad, yr Esgob Llywyddol a osododd yr ail gareg.

A ydych chwi yn gofyn, os mai felly yr oedd yn yr adeiladau ereill? Nis gwn i, ac nid wyf yn gofalu chwaith.

Corwm yr Archoffeiriaid—ai hwy sydd yn dyfod nesaf mewn trefn? ai hwy sydd yn camu nesaf i'r maes? Na, nid yn neillduol, yn fwy nâ'r Henuriaid, na'r Henuriaid yn fwy nâ'r Uchel Gynghor, nâ'r Uchel Gynghor yn fwy nâ'r Athrawon, y Diaconiaid, neu yr Offeiriaid. Corwm yr Archoffeiriaid sydd gorwm sefydlog, yn arosol gartref. Felly hefyd Corwm yr Henuriaid; eithr lle yr Esgob sydd yn achosion tymmorol yr Eglwys: felly, ynte, pa beth a ddywedwn? Wel, o barch i'r Archoffeiriadaeth, yr hyn nid yw ddim mwy nâ'r hyn sydd yn iawn a rhesymol, fod i ni anrhydeddu yr Offeiriadaeth a roddodd Duw i ni, dywedwn wrth yr Archoffeiriaid, Gosodwch y trydydd Conglfaen.

Ni a gychwynasom wrth y Gongl dde-ddwyreiniol, gyda'r Apostoliaeth; yna yr Offeiriadaeth leiaf a osodasant yr ail faen; yr ydym yn eu dwyn hwynt yn ein rhesi at y trydydd maen, yr hwn a osododd yr Archoffeiriaid a'r Henuriaid; yr ydym yn eu cymmeryd hwythau dan ein haden at y Conglfaen gogledd-ddwyreiniol, yr hwn a osododd y Deuddeg a'r Degau-a-thrugain, ac yn uno yno drachefn â'r Apostoliaeth. Mae hi yn cynnwys pob Offeiriadaeth arall, oblegid Offeiriadaeth Melchisedec ydyw, yr hon sydd yn ol urdd Mab Duw.

Mae dweyd fod dyn yn Apostol, yn gyfartal i ddweyd fod dyn wedi ei ordeinio i adeiladu Teyrnas Dduw o'r dechreu i'r diwedd; eithr nid yw felly wrth ddweyd ei fod wedi ei ordeinio yn Archoffeiriad. Mae yr Esgobaeth trwy hawlfraint yn perthyn i ddisgynyddion llythyrenol Aaron, eithr y mae genym i ordeinio o lwythau ereill, ddynion ag sydd yn dal yr Archoffeiriadaeth, i weinyddu yn yr Offeiriadaeth leiaf, hyd nes

y gallwn gael disgynydd llythyrenol o Aaron, yr hwn sydd yn barod i'w derbyn.

Chwi welwch, ynte, fod yr Offeiriadaeth leiaf, yn dyfod o fewn i erthygl rhagddarbodus *(purview)* yr Apostoliaeth, oblegid medda y dyn sydd yn ei dal hawl i weithredu neu weinyddu fel Archoffeiriad, fel un o'r Uchel Gynghor, fel Patriarch. fel Esgob, Henuriad, Offeiriad, Athraw, a Diacon, ac yn mhob swydd a galwedigaeth arall yn yr Eglwys, o'r flaenaf i'r olaf, pan fyddo dyledswydd yn gofyn hyny.

Dyma yw trefn yr Offeiriadaeth, frodyr. Mi a deimlais fel pe dymunwn wneuthur rhai sylwadau ar y pwnc hwn ar dir y Deml; eithr gollwng y gynnulleidfa a'm doluriodd yn fawr; yr oeddwn am wneyd rhai sylwadau ar yr un pryd, ond gwan-obeithiais y gallwn wneyd i chwi glywed; felly meddyliais i beidio llefaru yn yr awyr agored, ac i ddweyd yr hyn oedd genyf i'w ddweyd yn y Tabernacl.

Mi a wn pa beth a wnaed yn Nauvoo; yr oedd i gyd yn iawn. Mae pob peth yn iawn gyda mi. Yno galwyd y Deuddeg i osod y Conglfaen gogledd-ddwyreiniol, os nad wyf yn camsynied. Pa fodd bynag, nid yw un wahaniaeth, yr oedd gystal eu bod yno ag yn rhywle arall. Eithr i gymmeryd i fyny yr Offeiriadaeth yn ei pherffaith drefn a dull, chwi welwch fod yr Apostoliaeth yn amgylchynu pob peth yn Eglwys Dduw ar y ddaear. Hon yw y drefn, ac yr wyf fi wedi ymdrechu ei chario allan ger eich bron, fel y gwypoch oll o hyn allan, pa beth yw y wir drefn, mor bell ag y gellir ei harddangos yn ngosodiad y Conglfeini. Cyn belled ag y perthyna gosodiad conglfaen yn unig, y mae un gongl mor dda genyf fi â'r llall.

Mi a roddaf i chwi yr eglurhad paham yr aethom yn mlaen megys ag yr aethom. Awgrymwyd i mi, y teimlai y Deuddeg yn well, efallai, i osod yr ail gareg. Pan ddywedais i wrthynt mai y pedwaredd gareg oedd y gareg a gaent hwy osod, tarawodd i'm meddwl fy mod innau wedi cael fy ordeinio yn Apostol; ac yr wyf etto yn perthyn i'r Apostoliaeth; ai ydych chwi wedi fy nhori ymaith, frodyr? [Lleisiau ar yr esgynlawr, "Nac ydym."] Tarawodd i'm meddwl, os oeddech chwi am osod yr ail gareg, nad oeddych yn teimlo fod genych yr Apostoliaeth ynoch, neu ni theimlech fel ag y gwnawn i; canys hi

yw y dechreu a'r diwedd, uchder, dyfnder, hyd, a lled yr hyn oll sydd, fu, ac a fydd i bob tragywyddoldeb. Ni chlywais i fod unrhyw deimladau ynghylch y mater, ond yn unig i rywun awgrymu y peth. Tri o'r Deuddeg, ynte, a osododd y gareg gyntaf, ac yna Corwm y Deuddeg a osododd y bedwaredd.

Yn awr, a achosa hyn i rai o honoch ryfeddu na chefais i fy ordeinio yn Archoffeiriad cyn i mi gael fy ordeinio yn Apostol? Ni chafodd y brawd Kimball a minnau erioed ein hordeinio yn Archoffeiriaid. Mor rhyfedd! Yr oeddwn yn myned i ddywedyd pa mor lleied yr oedd rhai o'r brodyr yn deall am yr Offeiriadaeth, ar ol i'r Deuddeg gael eu galw. Yn ein gyrfa foreuol yn yr Eglwys hon, ar un achlysur, yn un o'r cynghorau, yr oeddem yn dywedyd ynghylch rhai o'r Deuddeg ag oedd am ein hordeinio ni yn Archoffeiriaid, a'r hyn a ddywedais i wrth y brawd Patten pan oedd am fy ordeinio i yn Nhalaeth York: meddwn i, Frawd Patten, aroswch hyd nes y gallaf godi fy llaw tua'r nef a dywedyd, Yr wyf fi wedi mawrygu y swydd o Henuriad. Ar ol i'n hymddyddan yn y cynghor fyned drosodd, dechreuodd rhai o'r brodyr ofyn, a dweyd y dylem ni gael ein hordeinio yn Archoffeiriaid; ar yr un pryd, nid oeddwn i yn ystyried fod ar Apostol angen i gael ei ordeinio yn Archoffeiriad, Henuriad, neu Athraw. Ni thraethais i fy ngolygiadau ar y pwnc y pryd hwnw, eithr meddyliais y mynwn glywed pa beth a ddywedai y brawd Joseph am dano. Wm. E. McLellin oedd yr hwn a hysbysodd Joseph, nad oeddwn i ac Heber wedi ein hordeinio yn Archoffeiriaid, ac yr oedd am wybod os na ddylai hyny gael ei wneuthur. Dywedodd Joseph, "A anmharchwch chwi yr Offeiriadaeth? ai dyna yr holl wybodaeth a feddwch am swydd Apostol? Ai ni wyddoch fod y dyn a dderbynia yr Apostoliaeth, yn derbyn yr holl allweddau a roddwyd erioed, neu a ellir eu rhoddi i farwol ddyn? Pa beth yr ydych yn siarad yn ei gylch? Yr wyf fi yn synu!" Ni ddywedwyd dim yn rhagor am hyny.

Mi a wn i Joseph dderbyn ei Apostoliaeth oddiwrth Pedr, Iago, ac Ioan, cyn i ddadguddiad ar y pwnc gael ei argraffu, ac ni fu hawl ganddo ef erioed i gorffoli Eglwys cyn ei fod yn Apostol.

Ymdrechais ddangos i chwi, frodyr, mor fyr ag oedd bosibl,

drefn yr Offeiriadaeth. Pan fo dyn yn cael ei ordeinio yn Apostol, mae ei Offeiriadaeth heb ddechreu dyddiau na diwedd einioes, megys Offeiriadaeth Melchisedec; canys am ei Offeiriadaeth ef y llefarwyd felly, ac nid am y dyn.

Pan gyfodais i'ch anerch, yr oeddwn am siarad ychydig â chwi am fy mhrofiad mewn "Mormoniaeth" ymarferol, eithr nid oedd genyf amser, ac yr wyf wedi siarad digon yn barod. Yr wyf wedi bod o amgylch ogylch i hyny, chwi wyddoch, oblegid y mae oll tu fewn i'r hyn a fum yn fynegi wrthych. Bendithied yr Arglwydd chwi yn oes oesoedd, yn enw Iesu Grist. Amen.

Dilynwyd y Llywydd Young gan yr Henuriad Amasa Lyman, mewn araeth hirfaith, gan ddwyn tystiolaeth fod hawl gan ddynion i wneyd yr holl ddaioni a allont, &c.

Canwyd gan y côr, "Judge me, O Lord."

Gweddiwyd gan E. T. Benson.

(I'w barhau.)

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 80.]

Ni chaniateir i'r angylion na chadwasant eu cyflwr dechreuol liosogi. Paham? O herwydd eu drygioni. Pe caniatasid iddynt y fraint hon, hwy a ddysgasent i'w heppil yr unrhyw egwyddorion drygionus a dichellgar ag eu llywodraethir hwythau eu hunain ganddynt; dysgasent iddynt ymladd yn erbyn Duw, ac yn erbyn pob peth arall a fuasai dda, a mawreddog, a gogoneddus. Gwnelai hyn, nid yn unig yr oll o'u heppiledd yn druenus, eithr a fwyhai yn fawr-lywodraeth y tywyllwch; a thuag at rwystro yr holl drallodion a'r drygau mawrion hyn, Duw yn ddoeth a ordeiniodd i attal priodas a chynnydd hiliogaeth yn hollol oddiwrthynt.

Mae Duw yn ddigllawn ac yn anfoddlawn gyda chenedloedd drygionus, yr un modd â chydag angylion syrthiedig, ac er ei fod yn goddef iddynt briodi ac amlhau, etto efe a'u dwg hwynt i farn am y pethau hyn; ac a'u cospa hwynt am ddwyn olafiaid i'r byd yn yr oll o'u llygredigaeth a'u drygioni; efe a'u cospa hwynt gyda chospedigaeth ddwyblyg, nid yn unig am eu gweithredoedd drwg eu hunain, ond o herwydd iddynt ddysgu

eu plant yr unrhyw. Rhaid i'w plant oddef fel hwythau, am i'w rhieni feiddio priodi mewn anghyfiawnder. Maent hwy a'u plant yn yr oll o'u cenedlaethau yn parotoi eu hunain i gymdeithas angylion syrthiedig; a chyda hwynt y preswyliant, ac fel hwynthwy a leolir mewn cyflwr nas gallant mwy gael eu goddef i liosogi. Gan iddynt unwaith briodi mewn anghyfiawnder, a dwyn dinystr a thrueni tragywyddol ar eu hâd, ni oddef yr Arglwydd yn hwy iddynt eangu eu llywodraeth o ddrygioni, a rhwymo annedwyddwch a thruenusrwydd wrth eneidiau anfarwol. Bu iddynt fforffetu pob hawl i wragedd ac i gyfraith cynnyddiad, drwy eu camarferiad o'r pethau hyn pan yma yn y bywyd hwn.

Yr oedd holl genedloedd y ddaear yn priodi ac yn rhoddi mewn priodas, tra yr oedd Noah a'i feibion yn adeiladu arch, eithr yr oedd eu holl briodasau yn anghyfreithlawn, ac ni bu iddynt heblaw lliosogi eu holafiaid i'w tori ymaith ac i'w dyfetha oddiar wyneb y ddaear. Ni fu i Dduw gymmeradwyo eu priodasau, ac nid oedd ef foddlawn chwaith gyda hwy na'u plant. Noah a'i feibion oeddynt yr unig bersonau teilwng o wragedd a phlant; hwy eu hunain a feddent hawl ddwyfol i briodi; a hwy eu hunain a feddiannent unrhyw hawl cyfreithlawn ar yr Arglwydd yn rhan eu plant. Gan mwyaf o'r bobl yn nyddiau y Patriarchiaid a dröasant ymaith oddiwrth y gwir Dduw i addoli eilunod; o ganlyniad yr oedd priodasau yr oll o'r fath heb awdurdod, a lliosogid eu plant anghyfreithlawn ar y ddaear i felldithio y ddaear gydag eilunaddoliaeth eu tadau. Dafydd a ddywed, "Y troir y drygionus i uffern, a'r holl genedloedd y rhai a anghofiant Dduw." A allwn ni, ynte, am un foment, dybied fod Duw yn foddlawn gyda lliosogiad y drygionus? A ydyw priodi y drygionus yn boddloni Duw, pan mewn gwneuthur felly nad ydynt ond cynnyddu nifer y rhai y bydd yn rhaid eu bwrw i uffern? Pell oddiwrthym ni a fyddo priodoli y fath ddrygioni i Dduw. Yr hyn a gais Duw gan y drygionus ydyw, yn y lle cyntaf, edifarhau a dyfod yn gyfiawn, ac yna i briodi ac i liosogi olafiaid cyfiawn ar y ddaear: ac os na wnant hyn, byddai yn llawer esmwythach iddynt yn nydd y farn, pe arosent heb briodi, oblegid felly hwy eu hunain a ddyoddefant: ond i fod yn offerynau i ddwyn eu plant eu hunain i ddinystr tragywyddol, a ychwanega yn ddifawr at eu

poenedigaeth. Pwy a all, felly, am un foment, gredu fod gan y drygionus gyfartal hawl gyda'r cyfiawn i sefydliad dwyfol priodas? Pwy a all, gyda gair Duw o'i flaen, gredu y dylai y drygionus liosogi ar y ddaear, a chodi i fyny ymgeisyddion am deyrnas y diafol? Ni all unrhyw berson gredu hyn, ac yntau yn credu y Beibl.

Gwrandawer yr hyn a ddywed y prophwyd Esay yn herwydd plant y drygionus; y mae yn adrodd, "Ni bydd had yr annuwiol enwog byth. Darperwch laddfa i'w feibion ef, am anwiredd eu tadau; rhag codi o honynt a goresgyn y tir, a llenwi wyneb y byd â dinasoedd" (Esay xiv, 20, 21). Yn awr, ai nid llawer gwell a fyddai iddynt beidio a phriodi, nâ bod yn foddion i ddwyn barnedigaethau tymmorol a thragywyddol ar eu plant! Nid yw Duw foddlawn gyda'u hamlhad, sy sicr; pe amgen, ni byddai iddo Ef ddarparu lladdfa i'w plant, i'w hattal rhag llenwi y byd â dinasoedd: pe byddai Ef foddlawn gyda eu lliosogiad, goreu po mwyaf o ddinasoedd a lenwont.

Y Salmydd, wrth siarad am y cyfiawn a'r drygionus, a ddywed, "Y rhai a fendigo efe a etifeddant y tir; a'r rhai a felldithio efe, a dorir ymaith." Ac etto efe a ddywed "Y mae efe (y cyfiawn) yn drugarog, ac yn rhoddi benthyg; a'i had a fendithir. Cilia oddiwrth ddrwg, a gwna dda, a chyfannedda yn dragywydd: canys yr Arglwydd a gâr farn, ac ni edy ei saint; cedwir hwynt yn dragywydd: ond had yr annuwiol a dorir ymaith. Y rhai cyfiawn a etifeddant y ddaear, ac a breswyliant ynddi yn dragywydd" (Salm xxxvii). Fel hyn y gwelwn beth yw amcan yr Arglwydd mewn perthynas i had y drygionus; y maent i'w dyfetha yn llwyr oddiar y ddaear. Nid felly gyda'r cyfiawn; addawodd Duw, nid yn unig yr etifeddant y ddaear yn y bywyd hwn, ond y preswyliant ynddi yn dragywydd.

Dangosasom mewn rhan flaenorol o'r traethawd hwn, fod godinebwyr yn fforffetu eu bywyd yn yr hen amseroedd; y rheswm oedd o herwydd nad ystyrid hwynt yn deilwng o wragedd neu blant i barhau eu henwau yn mhlith y rhai cyfiawn; a chan eu bod yn annheilwng o'r bendithion hyn, yr oeddynt yn annheilwng o fywyd; oddiyna, gorchymynwyd iddynt gael eu dystrywio, fel na allent drosglwyddo eu siamplau drwg i genedl ddyfodol. Ac yr oedd Duw mor anfoddlawn gyda godinebwyr, fel y gwaharddodd i'w holafiaid oddiwrth

fwynhau bendithion ei bobl. Oddiyna y dywedir, "Na ddeued basterdyn i gynnulleidfa yr Arglwydd; y ddegfed genedlaeth iddo hefyd ni chaiff ddyfod i gynnulleidfa yr Arglwydd" (Deut. xxiii, 2).

Yr Iuddewon, fel cenedl, oeddynt odinebwyr yn yr amser y dygwyd Cristionogaeth i'w mysg. Geilw yr Iesu hwynt yn "genedlaeth odinebus." O ganlyniad, yr oeddynt wedi fforffetu pob hawl a theitl i gyfodi plant i Abraham. Cymmerent arnynt fod yn had Abraham; ond fforffedasant y teitl hwnw trwy eu drygioni a'u godinebau; am hyny, "yr Iesu a ddywedodd wrthynt, pe plant Abraham fyddech gweithredoedd Abraham a wnaech. O'ch tad diafol yr ydych chwi, a thrachwantau eich tad a fynwch chwi eu gwneuthur" (Ioan viii, 33, 39, 44). Gan eu bod yn blant i'r diafol, fforffedasant bob hawl i'r dwyfol sefydliad o briodas Yn lle ei fod yn foddlawn gan Dduw iddynt gymmeryd arnynt eu bod yn blant i Abraham, ac i liosogi a gwasgaru eu hiliogaeth, dywedodd yr Iesu wrthynt, "Merched Jerusalem, na wylwch o'm plegid i; eithr wylwch o'ch plegid eich hunain, ac oblegid eich plant: canys wele, y mae y dyddiau yn dyfod, yn y rhai y dywedant, Gwyn eu bod y rhai anmhlantadwy, a'r crothau ni eppiliasant, a'r bronau ni roisant sugn. Yna y dechreuant ddywedyd wrth y mynyddoedd, Syrthiwch arnom; ac wrth y bryniau, Cuddiwch ni" (Luc xxiii, 28, 29, 30). Hwy a fforffedasant y bendithion o wragedd a phlant, ac hyd y nod bywyd eu hunain, o herwydd eu bod yn "genedlaeth odinebus," ac yn orlawn o bob math ar ddrygioni. Cynt y codai Duw o'r "meini hyn i fyny, blant i Abraham," nag i gael y fath gymmeriadau drygionus i roddi iddynt eu hunain briodas a lliosogiad. Pwy gan hyny na all weled fod Duw yn gwneuthur gwahaniaeth mawr rhwng y drygionus a'r cyfiawn mewn perthynas i briodas a lliosogiad y rhywiogaethau dynol? Bwriadwyd y bendithion hyny yn wreiddiol i'r cyfiawn, ac i'r cyfiawn yn unig, ond y rhai drygionus a ddaethant yn mlaen i'w condemniad eu hunain, a hawlio breintiau y rhai cyfiawn; gan ddwyn barnedigaethau tymmorol a thragywyddol ar eu cenedlaethau. Gan hyny, yr hyn y sydd yn fendith i'r cyfiawn a brofir yn felldith i'r drygionus. Tra yr arosodd arch Duw yn mhlith y rhai cyfiawn, dygodd fendithion, a gogoniant, ac anrhydedd, a

llawenydd mawr; ond pan ei chymmerwyd gan y Philistiaid, y rhai ni feddent orchwyl i'w wneuthur â hi, dygodd felldith, a phla, ac anghyfannedd-dra a marwolaeth, ar eu lluoedd lliosog. Felly y bydd i Dduw gospi y drygionus am iddi feiddio hòni hawl i sefydliad dwyfol yr hwn na fwriadwyd ond i'r rhai cyfiawn.

(I'w barhau.) *Cyf.* R. Ddu.

AMRYWIAETHAU, &c.

Rhybydd.—Dylai y Saint fod yn ochelgar rhag cymmeryd eu twyllo gan ddyeithriaid a fyddo yn tramwy y wlad. Nid er mwyn cael cynnorthwy y rhoddir cymmeradwyaeth i symud o un gangen i'r llall, ond er mwyn cael aelodiaeth. Na wnewch ormod o neb nad ydych yn eu hadwaen, ac nad ydynt wedi cael cymmeradwyaeth eich llywyddion. Mae dynion annheilwng, fynychaf, yn dysgu pethau mawrion, er mwyn twyllo arian oddiar y Saint. Gwrthodwch eu dysgeidiaeth, a chwiliwch eich llyfrau, y rhai a gynnwysant gymmaint ag sydd arnoch eisieu yn bresennol.

Apwyntiadau.—Apwyntiwyd yr Henuriad Wm. Richards i lywyddu Cynnadledd Sir Fôn, yn lle yr Henuriad Wm. Simms; ac apwyntiwyd yr Henuriad W. Simms i lywyddu Cynnadledd Caerfyrddin, yn lle yr Henuriad T. C. Martill, yr hwn sydd i lafurio yn Nghynnadledd Ddwyreiniol Morganwg.

Taliadau o Gor. 29 hyd Awst 4.—Pendeulwyn, 13s; Georgetown, 5s; Troedyrhiw, 4s.—Cyfanswm, £1 2s.

Cymmanfaoedd y Gogledd.—Sir Fflint, ar y 14eg o Awst; Sir Ddinbych, ar yr 21ain; Dyffryn Conwy, ar yr 28ain; Sir Fôn, ar y 4ydd o Fedi; a Sir Feirionydd, ar yr 11eg.

Cyfeiriad.—Mr. John N. Jones, near Abbey Tavern, Greenfield, Holywell, Fflintshire.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol a gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen	85
Priodas Nefolaidd	96
Amrywiaethau, &c.	100

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 7.] AWST 13, 1853. [CYF. VI.

COFNODION CYMMANFA GYFFREDINOL EGLWYS IESU GRIST O SAINT Y DYDDIAU DIWEDDAF,

A gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen Fawr, ar y 6fed dydd o Ebrill, 1853.

[Parhad o dud. 96.]

Ebrill 7, 1853.—Galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Young, am chwarter i ddeg yn y boreu. Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan Erastus Snow. Canwyd.

Y Llywydd YOUNG a roddodd y testun—set o heyrn tân, a wnaed gan y brodyr, allan o'r haiarn brodorol yn swydd Haiarn, hefyd dernyn bychan o fetel, yn edrych fel arian, ar yr hwn nid oedd *aqua fortis* yn effeithio dim, a'r hwn a gafwyd yn ngwaelod y ffwrnais; ac, meddai ef, nid ydym yn ceisio gan neb mwyach i fyned i swydd Haiarn.

BENJAMIN L. CLAPP a sylwodd, "Yr wyf fi wedi bod am beth amser mewn hwyl dra rhyfedd—yn wasgedig fy ysbryd, eithr ni wnaethym ddim yn ddirgel, ac ni chablais enw Duw;" ac efe a ofynodd gan y Saint i faddeu iddo, fel y gallai unwaith yn ychwaneg fwynhau Ysbryd Duw; a diolchodd i Dduw am iddo gael ei geryddu, gan i hyny fod er ei les; yr oedd ef am sefyll yn ei ran a'i le, a mawrhau ei swydd: yr oedd yn teimlo yn well y diwrnod hwnw nag y teimlodd yn y ddwy flynedd ddiweddaf.

Y Llywydd YOUNG a ofynodd i'r brodyr a'r chwiorydd os

gallent ei dderbyn ef i'w ffydd, a'i ddal i fyny yn eu ffydd a'u gweddiau—os gallent, am arwyddo hyny trwy ddyrchafiad dwylaw. Dwylaw i fyny yn gyffredinol, a neb yn wrthwynebus.

Yr Henuriad ORSON HYDE a gyfododd, ac a ddygodd swyddogion yr Eglwys gerbron y Gymmanfa, ac a gyflwynodd Brigham Young fel Llywydd Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, ac hefyd ein Prophwyd, Gweledydd, a Dadguddiwr, a'n blaenor yn Israel, yr hyn a gymmeradwywyd yn unfrydol; megys hefyd Heber C. Kimball fel ei Gynghorwr blaenaf, a Willard Richards fel ei ail Gynghorwr, ac hefyd Hanesydd a Chofnodydd Eglwysig Cyffredinol.

John Smith a gymmeradwywyd fel Patriarch yr holl Eglwys.

Orson Hyde a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm y Deuddeg Apostol; a P. P. Pratt, O. Pratt, W. Woodruff, J. Taylor, G. A. Smith, A. Lyman, E. T. Benson, C. C. Rich, L. Snow, E. Snow, ac F. D. Richards, a gymmeradwywyd fel aelodau o'r un Corwm.

John Young a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm yr Archoffeiriaid; a Reynolds Cahoon a G. B. Wallace fel ei Gynghorwyr.

Joseph Young a gymmeradwywyd fel Llywydd Llywyddiaeth y Degau-a-thrugain; a Levi W. Hancock, Henry Herriman, Zera Pulsipher, A. P. Rockwood, Jedediah M. Grant, a B. L. Clapp, fel ei gyd swyddogion.

John Nebeker a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm yr Henuriaid; a James H. Smith ac Aaron Sceva fel ei Gynghorwyr.

Edward Hunter a gymmeradwywyd fel Esgob Llywyddol yr Eglwys; ac N. H. Felt, John Banks, ac Alfred Cordon, fel Esgobion llywyddol a theithiol cynnorthwyol yn mhlith y bobl.

Lewis Wight a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm yr Offeiriaid; hefyd John Groves a George Dockstader, fel ei Gynghorwyr.

McGee Harris a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm yr Athrawon; ac Adam Spires a ddewiswyd yn Gynghorwr iddo yn lle Thomas B. Foy, yr hwn oedd wedi symud i ddyffryn arall; a Ruben Perkins a gymmeradwywyd fel ei ail Gynghorwr.

Return R. Hill a gymmeradwywyd fel Llywydd Corwm y Diaconiaid; Alexander Herron a ddewiswyd yn Gynghorwr yn lle Andrew Burt; ac Oswell Barlow a gymmeradwywyd yn ei swydd fel ail Gynghorwr.

Brigham Young a gymmeradwywyd fel Ymddiriedolwr mewn gofal dros Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf; ac Edward Hunter fel ei Gynnorthwywr.

D. H. Wells a gymmeradwywyd fel Arolygydd y Gweithiau Cyhoeddus; a T. O. Angel fel pen-saer yr Eglwys.

Brigham Young a gymmeradwywyd fel Llywydd y Cwmpeini Ymfudol Parhaus er casglu y tlodion; hefyd H. C. Kimball, W. Richards, W. Woodruff, O. Hyde, G. A. Smith, E. T. Benson, J. M. Grant, D. H. Wells, W. Snow. E. Hunter, D. Spencer, T. Bullock, J. Brown, W. Crosby, A. Lyman, C. C. Rich, L. D. Young, P. P. Pratt, O. Pratt, ac F. D. Richards, a gymmeradwywyd fel ei gynnorthwywyr.

David Fullmer a ddewiswyd i fod yn Llywydd Estynfa Seion, yn lle Daniel Spencer, yn absennol ar genadiaeth.

Eleazer Miller, Heman Hyde, William W. Major, Levi Jackman, Ira Eldredge, John Vance, Edwin D. Wolley, John Parry, Winslow Farr, William Snow, ac N. H. Felt, a gymmeradwywyd trwy un bleidlais fel aelodau o Uchel Gynghor yr Estynfa hon o Seion; gyda'r ychwanegiad o Phinehas Richards, i lanw lle John Kempton, yr hwn sydd wedi marw.

Orson Hyde. W. Woodruff, J. Taylor, E. T. Benson, G. A. Smith, L. Snow, E. Snow, F. D. Richards, J. Young, Levi W. Hancock, H. Herriman, Z. Pulsipher, A. P. Rockwood, J. M. Grant, a B. L. Clapp, a gymmeradwywyd fel Cenadon i bregethu Efengyl Iesu Grist yn nyffrynoedd y mynyddoedd; a J. L. Robinson a ychwanegwyd at y cyfryw lechres.

Y Llywydd Young a rybyddiodd yr holl Uchel Gynghorau, pan fyddo Uchel Gynghor yn cael ei gorffoli mewn unrhyw Estynfa, mai y dyn mwyaf oedranus fydd y Llywydd.

Asahel Perry, o Springville, a bleidleiswyd i fod yn Batriarch yn yr Eglwys.

Charles Hyde, o Ddinas y Llyn Halen Fawr, etto.

James Allred, o San Pete, etto.

Yr Henuriad George A. Smith a alwyd i bregethu "Pregeth Haiarn," yr hwn a gyfododd, gan gymmeryd un o'r heyrn tân

ar yr esgynlawr, a'i ddal uwch ei ben, a gwaeddi "Argraffiad Ystrydebaidd;" ac yna disgynodd i lawr yn nghanol bonllefau y Saint.

Gan i lawer o'r Saint fod yn y tŷ dros bum awr, canodd y côr, "Praise God from whom all blessings flow."

Gweddiwyd gan Lorenzo Snow.

Am ddau o'r gloch, galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Kimball. Canwyd. Gweddiwyd gan yr Henuriad Woodruff. "The earth is the Lord's, and the fulness thereof," a ganwyd gan y côr.

Yr Henuriad P. P. PRATT a ddarllenodd ei Araeth a roddodd y ddoe ar Gonglfaen gogledd-ddwyreiniol y Deml, ac a'i dilynodd â Phregeth.

Canodd y côr "The Hallelujah Chorus."

Gweddiwyd gan F. D. Richards.

Ar ol ymadael, mewn cyfarfod o eiddo y Llywyddiaeth, yr Apostolion, ac ereill, yn y *vestry*, James Allred, Asahel Perry, a Charles Walker Hyde, a ordeiniwyd yn Batriarchiaid yn Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, gan y Llywyddion Young, Kimball, a Richards.

Ebrill 8, *deg yn y boreu.*—Galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Young.

Canwyd. Gweddiwyd gan J. M. Grant. Canwyd.

Y Llywydd KIMBALL a ddywedodd, "Mae genym nifer o Henuriaid ag ydynt wedi eu dewis i fyned ar genadiaethau," ac annogodd hwynt i wneyd eu dyledswydd; pan y cafodd yr Henuriaid canlynol, sef—Israel Barlow, Philemon Merrill, James D. Ross, William W. Major, Daniel Tyler, Albert P. Tyler, Benjamin Ashby, Henry E. Phelps, Lorenzo D. Rudd, Israel Evans, Jesse B. Martin, James Bond, Loren Roundy, Charles A. Foster, John D. T. McAllister, James Carrigan, Willard G. McMullen, Charles R. Dana, a Joseph France, eu dewis i fyned i Loegr, a bod dan gyfarwyddyd y Llywyddiaeth yn y wlad hono.

Thomas Colborn, i Germany.

Samuel Savary, a Milton Howe, i'r Unol Daleithiau.

Edward D. Wade, a Cyrus Canfield, i China.

Y Llywydd YOUNG a gyfododd, ac a lefarodd fel y canlyn:—Yr wyf am ddraddodi araeth fèr, yr hon, fe

ddichon, a all fyned yn hirfaith, cyn diwedd y Gymmanfa hon.

Mi a roddaf y testun yn awr, a thebygol y galwaf y brodyr i lanw allan y Bregeth. Nis gwn y gallaf eich cyfeirio at y Beibl, am y bennod a'r adnod benodol, er cael gafael yn y testun; eithr gellir rhoddi y testun yn awr, a'r llyfr y cyfeirir ato yn ol llaw.

Y testun yw yr *Etifeddiaeth-fraint*. Er hyny, mi a ychwanegaf at yr Ysgrythyr, cyn yr af yn mhellach yn mlaen â'm sylwadau, ac a ddywedaf, *Yr Etifeddiaeth-fraint yn yr Offeiriadaeth*, canys diddadl yw y cyssylltir hyn â'r testun, ac y dygir ef i'r bregeth.

Yn yr ychydig a ddywedaf fi, ymdrechaf nodi allan y pynciau athrawiaeth, a'r golygiadau cywir i'w myfyrio ac i lefaru arnynt gan y brodyr, canys yr wyf am i'r pwnc hwn gael ei ddeall yn briodol.

O barthed i Deyrnas Dduw, i'r ddaear hon, i'w chorffoliad, i ddygiad allan blant dynion arni, i'r Efengyl neu y gyfraith ragbarotoadol, er eu haddasu a'u darparu, ar ol derbyn eu tabernaclau, i fyned drachefn i bresennoldeb eu Tad a'u Duw, yr oedd yr etifeddiaeth-fraint neu hawl hon yn perthyn, ac y mae yn perthyn etto, ac a berthyna yn dragywydd, i'r mab cyntaf-anedig yn mhob teulu o hiliogaeth Adda.

Deallir hyn oddiwrth y Beibl, nid yn unig gan Saint y Dyddiau Diweddaf, eithr gan y byd Cristionogol hefyd. Iesu Grist, cyntaf-anedig y Tad, o'r gweddill oll o'i blant, ac o'r oll a feddant, yn unig i'w yr etifedd cyfreithlawn. Nid yw hyn ddirgelwch.

Ar ol pasio dros oesau a chenedlaethau plant dynion am oddeutu chwech mil o flynyddau, ni a ddeuwn at y gynnulleidfa bresennol, ac a ddywedwn, mai yr un yw yr etifeddiaeth-fraint yn awr ag oedd yn y dechreuad. Y mae megys ag yr oedd, ac megys y bydd byth, yn oes oesoedd. Yr wyf am i Saint y Dyddiau Diweddaf ddeall hyn ychydig yn well nag y gwnaethant hyd yma. Mi a roddaf i chwi fy rheswm.

Er enghraifft, y mae chwiorydd yn yr Eglwys hon, ag sydd wedi eu hamddifadu o'u gwyr, y rhai a fuont feirw yn llawn ffydd yn yr Efengyl santaidd, ac yn llawn gobaith am adgyfodiad gogoneddus i fywyd tragywyddol. Ymwelir ag un o honynt gan Archoffeiriad, gan yr hwn y ceisia hi hysbysiaeth

o barthed i'w sefyllfa hi, ac eiddo ei gwr. Ar yr un pryd, mae gan y wraig fab yn bump ar hugain oed, yr hwn sydd yn Henuriad yn un o Gorwmau y Degau-a-thrugain, ac yn ffyddlawn yn yr holl ddyledswyddau cyssylltiedig â'i swydd. Mae ganddi hefyd feibion a merched ereill. Hi a ofyna i'r Archoffeiriad hwn pa beth a wna dros ei gwr, ac yntau yn dra chrefyddol a ddywed wrthi, "Mae yn rhaid i chwi gael eich selio i mi, a myfi a ddygaf eich gwr i fyny, a safaf yn ddirprwywr drosto, a dderbyniaf ei gynnysgaethiadau, a'r holl seliadau, allweddau, a'r bendithion, a'r Offeiriadaeth dragywyddol drosto, ac a fyddaf yn dad i'ch plant."

Clywch hyn, famau!! Mae y fam a wnelo hyna, yn cyfwerthu ymaith fraint cyssegredig ei mab. A ŵyr hi hyny? Na ŵyr! Mae hyn wedi ei wneuthur mewn cannoedd o enghreifftiau, er yn ddiniwed ac mewn anwybodaeth, yr hyn sydd yn ei wneyd yn esgusodol. O'm rhan i, yr wyf yn foddlawn i wincio ar anwybodaeth y bobl, a chredaf fod ein Tad Nefol hefyd.

Eithr chwychwi y rhai a wrandewch ac a wneir i ddeall yr egwyddorion gwirioneddol ag sydd yn llywodraethu y mater hwn, ewch o'r lle hwn, a gwnewch ar ol hyn megys y gwnaed mewn dyddiau a aethant heibio, ac, *yn lle bod y plant yn cael eu hyspeilio o'u breintiau cyfreithlawn, y wraig a golla ei phlant, a hwythau a gânt sefyll etto yn eu lle, a'u rhoi mewn meddiant o'u breintiau.* Pa beth sydd i'w wneuthur? Bydded i'r mamau anrhydeddu eu plant. Os oes mab gan wraig, anrhydedded y mab hwnw.

Eithr fe all mam ddywedyd, "Nid yw fy mab i ond pum mlwydd oed. Ni fu genyf ond un mab erioed yn mysg nifer o ferched; yr wyf finnau yn heneiddio, ac mi a allaf farw cyn cael fy selio i'm gwr." Gadewch i'r mab hwna aros hyd nes y byddo yn ddigon hen i weinyddu dros ei dad; ac er y gellwch chwi fyned i'ch bedd, gadewch i'ch mab wneuthur ei ddyledswydd, ac nac hongïanwch byth wrth odrau dyn ag sydd yn gybyddlyd.

Gellwch weled cryn lawer o bersonau cybyddlyd gyda golwg ar *ddollars* a *cents*; y mae yr un mor naturiol i ddynion fod yn gybyddlyd gyda golwg ar eu bendithion crefyddol. Gellwch weled cannoedd o Henuriaid y rhai a ddywedant wrth y chwi-

orydd, "Deuwch, a selier chwi i mi," gan ymlusgo o amgylch i wneuthur ordinhadau santaidd Duw yn fater o elw i weini i'w tueddiadau cybyddlyd. Hwy a ddywedant wrthych, yr ewch i dragywyddoldeb, ac y cewch eich hunain heb wyr, ac nas gellwch gael dyrchafiad, nas gellwch gael hyn, hyna, neu y llall, oddieithr eich selio iddynt hwy. Yr wyf fi yn rhydd, ac felly yr ydych chwithau. Fy nghynghor i'r chwiorydd yw, *na chymmerwch eich selio i unrhyw ddyn, oddieithr i chwi ewyllysio hyny.* Yr wyf yn dywedyd wrthych chwithau Archoffeiriaid ac Henuriaid, o'r pryd hwn allan, na cheisiwch byth gan fenyw i gael ei selio i chwi, oddieithr ei bod hi am hyny, eithr gadewch y gwragedd gweddwon a'r plant yn llonydd.

Mi a'ch cyfeiriaf at bregeth a draddodais yma y tymmor diweddaf, ar bwnc yr adgyfodiad a'r milflwyddiant, gan ddangos o flaen y bobl y gwaith fydd yw gyflawni yn y cyfnod hwnw o amser. Mae genym o leiaf un fil o flynyddoedd, gan gyfrif tri chant a thrugain a phump o ddyddiau, pum awr, deugain ac wyth o fynydau, a dau-ar-bymtheg a deugain o eiliadau yn y flwyddyn, os wyf yn cofio yn iawn, yn mha rai y bydd Henuriaid Israel yn myned i mewn i Demlau santaidd yr Arglwydd, ac yn gweinyddu dros y fath bersonau â chwi a minnau, y rhai a wnaethom y gwaith y galwyd ni i'w wneuthur yn ein dydd, pa un bynag a oedd yn llawer neu ychydig. Fe fydd cannoedd o filoedd o feibion Jacob i weinyddu yn y Temlau hyn drosoch chwi a minnau. Joseph, Hyrum, y tad Smith, a llawer ereill, a fyddant yno i hyfforddi a llywyddu. Joseph a saif wrth ben yr oruchwyliaeth hon, ac a ddeil ei hallweddau, oblegid nid ydynt wedi eu cymmeryd oddiwrtho; nis cymmerwyd hwynt erioed mewn amser, ac nis cymmerir hwynt byth yn nhragywyddoldeb. Mi a fyddaf yno, os byddaf fyw, neu os byddaf farw. Os byddaf farw, fy mordyr neu fy mhlant a weinyddant droswyf; ni chollaf ddim trwy angeu. Mawrhewch eich galwedigaeth yn yr Eglwys hon; ac mi a sicrhaf y cewch ddyrchafiad mor fawr a chystal ag y gellwch erfyn.

Mi allwn sylwi ar lawer o bethau yn ychwanegol o barthed y mater hwn; ond y mae fod yr Henuriaid yn myned o amgylch gan ddweyd wrth y chwiorydd fod yn rhaid iddynt gael eu selio iddynt hwy, neu nas gallant gael dyrchafiad, yn neillduol, wedi dolurio fy nheimladau. Mor anwybodus yw dynion

felly! Mae hyn i mi megys cysgod. Mae siarad am daro yn hollol ffolineb. Bydded i bob dyn a dynes fawrhau eu galwedigaeth yn Nheyrnas Dduw, ac Efe a gymmer ofal y cawn ni ein dyrchafiad.

Mae chwiorydd yn dyfod ataf ac yn gofyn pa beth a wnant, gan ddywedyd, Mae y brawd A neu B wedi fy nysgu fel ar fel. Maent hwy mor wyllt â'r hydd ar y mynyddoedd. Mae eu drychfeddyliau a'u hamcanion yn anghlod i bob rhith o synwyr da, ac i bob egwyddor o eiddo Offeiriadaeth y nef.

Frodyr, dysgwch i fod yn amyneddgar, ac yn ddarostyngedig i'ch dyledswydd a'ch galwedigaethau mewn bywyd, ac na fyddwch awyddus i bentyru i'ch hunain yr hyn, wedi ei gael, na wyddoch pa beth i wneuthur o hono. Mae ugeiniau o ddynion yn y tŷ hwn, pe gallent bentyru swm annherfynol braidd o aur, na fyddent mewn ychydig o amser yn meddu un ddeim o hono. Mae hefyd ugeiniau o Henuriaid yma, pe cawsent bum cant o wragedd wedi eu selio iddynt, a mil o blant, a wnaent ddinystrio eu hunain, ynghyd â'r rhai hyny a ymarferent hwy unrhyw ddylanwad drostynt. Ni fyddant yn gwybod pa beth i wneuthur o honynt. Yr ydych chwi am gael gwraig arall; eithr a ydych yn gwneyd defnydd da o'r un sydd genych? Mae yn argoel ddrwg i mi pan fyddo ar ddyn eisieu gwraig arall, a'r un sydd ganddo yn barod i'w adael. Os na ellwch gadw y gem sydd genych eisoes, byddwch ochelgar pa fodd y cymmerwch ragor, rhag colli o honoch y ddwy.

Ni fwriadais lefaru yn hir, gan fod hyny yn fy niweidio. Meddyliwyf fy mod wedi rhoi y testun allan o flaen fy mrodyr, yn ddigon eglur iddynt hwy bregethu arno; yr wyf am iddynt egluro y pwnc gerbron y bobl, fel y gallont ei ddwyn gyda hwynt yn eu dealltwriaeth.

Na adewch i mi glywed rhagor o'r "*rhaid i chwi gael eich selio i mi, neu nis gellwch gael dyrchafiad.*" Os caiff dyn weddw dyn da, wedi ei selio, ei phriodi ag ef, gyda golwg i ddal llywodraeth ar, ac yspeilio pob plentyn yn y teulu hwnw o'u genedigaeth-fraint, efe a wel ei gamsyniad. *Nis bydd.* Dywedaf wrthych chwi, fy mrodyr, wyr ieuainc, chwi Henuriaid, Cyfodwch a mawrygwch eich galwedigaeth, anrhydeddwch yr Offeiriadaeth; ac os oes dyn wedi dyfod yn mlaen a phriodi eich mam o dan ddylanwad y fath ddysgwyliad,

TROWCH EF ALLAN O'CH TY, AC AMDDIFFYNWCH EICH GENEDIGAETH-FRAINT.

Yna y Llywydd a eisteddodd i lawr yn nghanol y teimladau bywiocaf o lawenydd, ag a allodd gael ei amlygu gan gynnulleidfa mor liosog.

Yr Henuriad E. Snow a ddilynodd, ar y pwnc o hunanolrwydd a phrynedigaeth.

Yr Henuriad P. P. Pratt a ddygodd dystiolaeth o'r gwirioneddau a draddodwyd gan y Llywydd Young a'i frodyr.

Canwyd. Gweddiwyd gan yr Henuriad John Taylor.

Am ddau yn y prydnawn, galwyd y Gymmanfa i drefn gan yr Henuriad Hyde. Canwyd. Gweddiwyd gan Levi W. Hancock. Canwyd.

Yr Henuriad Taylor a draddododd bregeth ar yr Etifeddiaeth-fraint yn yr Offeiriadaeth.

Yr Henuriad J. M. Grant a sylwodd—Mae y gynnulleidfa hon wedi derbyn cymmaint o ddealltwriaeth ag y gallant drysori; mae y pwnc hwn o enedigaeth-fraint yn anhysbyddadwy, a'r rhodd-ewyllys a adawyd i'r Saint yw yr holl ddaioni yn y nef a'r ddaear. Dylai yr holl Saint edrych ar ol glanhau y tufewn i'w llestri, fel Moroni gynt; a chario allan gyfraith Duw, &c., &c.

Canodd y côr, "Judge me, O Lord," &c. Gweddiwyd gan Levi W. Hancock.

Ebrill 9.—Galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Kimball, am ddeg yn y boreu.

Canwyd. Gweddiwyd gan T. Bullock. Canwyd.

Yr Henuriad Zera Pulsipher a lefarodd am y terfysgoedd ag oedd ef wedi myned trwyddynt yn Missouri, ac am Neil Gillium a'i lu yn saethu at garcharorion, pan oeddynt dan wyliadwriaeth; hefyd am y terfysgoedd yn Illinois, a lladdiad Joseph ac Hyrum Smith yn ngharchar Carthage, pan yr oeddynt dan gyngwystl o heddwch, a wnaed gan y Llywodraethwr Ford; ynghyd ag arweiniad y bobl yma i'r Dyffryn hwn, &c., &c.

Yr Henuriad Orson Hyde a lefarodd ar yr egwyddor o santeiddhad, a'r bendithion a roddodd yr Hollalluog i ni, gan roddi darluniad o ddeadell o ddefaid, bugeiliaid, a'u cwn, &c.

Canwyd hymn gan y côr. Gweddiwyd gan Henry Herriman.

Am ddau, galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Young.

Canwyd. Gweddiwyd gan W. W. Phelps. Canwyd.

Yr Henuriad T. BULLOCK a ddarllenodd fynegiad y Drysorfa Ymfudol Barhaus (yr hwn a nodir yn ol llaw).

Y Llywydd YOUNG a dreuliodd yr amser, gan lefaru ar amryw bynciau, i gael eu cyhoeddi etto.

Canodd y côr "The Spirit of God." Gweddiwyd gan O. Hyde.

Ebrill 10.—Galwyd y Gymmanfa i drefn gan y Llywydd Kimball, am ddeg yn y boreu.

Canwyd. Gweddiwyd gan P. P. Pratt. Canwyd,

Yr Henuriad P. P. PRATT a draddododd bregeth ar Etifeddiaeth-fraint.

Matthias Cowley a bleidleisiwyd yn unfrydol i gymmeryd cenadiaeth i Ewrop.

Y Llywydd YOUNG a ddysgodd egwyddorion ynghylch amrywiol faterion.

P. P. PRATT a gyfododd drachefn ac a ddywedodd, Mae yn dda genyf i mi bregethu, canys yr wyf yn awr wedi derbyn mwy o oleuni, ac yr wyf yn ddiolchgar am dano.

F. D. RICHARDS—Yr oedd y pethau a lefarwyd wrthym heddyw yn odidog a gwerthfawr, ac yr oeddynt wedi eu rhoddi i ddyben mawr a santaidd. Ac yna efe a ddadleuodd dros hawliau y Drysorfa Ymfudol Barhaus; canys gwaith mawr y dyddiau diweddaf oedd casglu Israel i'r lle y gallont gael eu dysgu yn ffordd iachawdwriaeth.

Canodd y côr "The Hallelujah Chorus." Gweddiwyd gan John Taylor.

Am ddau yn y prydnawn, galwyd y Gymmanfa i drefn gan David Fullmer.

Canwyd. Gweddiwyd gan Evan M. Green. Canwyd.

Yr Henuriad LORENZO SNOW a ddywedodd iddo fod mewn Cymmanfaoedd yn Nauvoo, a llawer o leoedd ereill, eithr na chafodd efe erioed gymmanfa mor ogoneddus â hon; crybwyllodd am yr erlidigaethau ag oedd yr Eglwys wedi myned trwyddynt, ac am fod Llyfr Mormon wedi ei argraffu yn y Danaeg, Ffrengaeg, Italaeg, a'r Ellmynaeg, ac yn y Saesnaeg, ac yn y rhan fwyaf o'r cenedloedd lle yr oedd yr iaith hono yn cael ei llefaru. Yna efe a ofynodd fendith ar y bara, ac a barhaodd—

Mae genym achos i deimlo yn ddiolchgar am y sefyllfa heddychlawn hon, ac nad oes genym i deithio fel o'r blaen, na dyoddef dim mwyach oddiwrth effeithiau gwrthgilwyr. Teimlwyf fod pethau gogoneddus i ddyfod, yn neillduol wrth gael ein danfon ar genadiaethau, i wledydd tramor; a theimlaf i ddywedyd fod cannoedd a miloedd yn awr yn byw yn y dyffrynoedd hyn, y rhai a fyddant byw i fyned a thrigo yn y lleoedd hyfrydol yn Swydd Jackson, y rhai y talodd ein tadau am danynt.

Y Llywydd H. C. Kimball a ddywedodd na welodd ef gynnulleidfa fwy drwsiadus erioed yn ei fywyd, gan ei chyrabaru â sefyllfa miloedd a miliynau yn yr hen wledydd. Achwynodd am rai personau, ag oeddynt am yspeilio y meirw. Yr wyf fi yn grediniwr yn ngeiriau yr Iesu, yr hyn a fesura dyn i'w gymmydog, a adfesurir yn ol iddo yntau drachefn, naill ai yn y bywyd hwn neu y nesaf; a phan wnelo personau ar fai yn Utah, hwy a gospir am hyny. Golygwn dori yr efrau i lawr, a pheidio aflonyddu y gwenith. Damnedigaeth dyn a fydd yn ol y goleuni a'r wybodaeth sydd ganddo. Yn nyddiau Moses, yr oedd pen dyn yn cael ei wahanu oddiwrth ei gorff, pan gyflawnai odineb, a'r fenyw yn cael ei llabyddio i farwolaeth.

L. Snow a ofynodd fendith ar y dwfr.

Y Llywydd H. C. Kimball—Cyn gynted ag y daw yr ymfudwyr i Califfornia i mewn, cewch weled y gwrthgilwyr yn rhedeg atynt, er cynllwynio rhywbeth yn erbyn ein Llywydd; eithr hwy a ddadymchwelir yn eu hymdrechion. Byddwch ufydd a darostyngedig i'r awdurdodau a lywyddant arnoch yn y gwahanol Gangenau, a chwi a fendithir.

Y Llywydd Young—Pe gallai y byd edrych arnom yn ein sefyllfa bresennol, hwy a ddywedent yn ddiau ein bod yn faen tramgwydd. Mae y peirianwaith at wneyd siwgr wedi ei droi drosodd i'r Eglwys. Bwriadwn osod y peirianwaith i fyny ar linell ogleddol y Fferm Eglwysig. Gwna yr Henuriad O. Hyde gymmeryd ei arolygiaeth. Nis gwnawn byth roddi i fyny, nac attal ein gweithrediadau, cyn y gwnawn bob peth a allwn fwyta, yfed, neu wisgo, o'r elfen gynhenid, a gwneyd y ddaear ei hun fel gardd Eden. Ni chawsom erioed o'r blaen Gymmanfa Ebrill mor hyfrydol â hon: ac yr oedd ysbryd dymunol ynddi. Mae yr Eglwys hon yn faen tramgwydd, ac yr oedd Joseph ei hun yn faen tramgwydd i'r genedlaeth hon.

Teimla fy enaid yr holl amser am i Dduw eich bendithio. Pa beth yw yr anghen i ddyn neu fenyw gael unrhyw drafferth? Chwiorydd, os ydych yn dysgwyl i fod yn ddedwydd yn eich tŷ, mae genych i wneuthur y dedwyddwch hwnw eich hun; eithr os ydych yn golygu fod gan rywun i wneyd nefoedd drosoch, chwi a gewch weled eich camsynied: yna byddwch fyw i Dduw, adeiladwch Seion, a llenwch y ddaear â gwybodaeth Duw. Bydded i bob dyn a dynes fod yn Saint, ac yna fe fydd yr iau yn esmwyth.

Yr wyf yn penodi yr ail Sadwrn yn Awst, am ddeg yn y boreu, i fod yn Gymmanfa neillduol, er galw rhai Henuriaid, a threfnu materion; eithr addoedwn y Gymmanfa hon hyd y 6fed o Hydref, 1853. Ac yr wyf yn bendithio pob dyn a benyw yn enw yr Arglwydd Iesu Grist. Amen.

Canwyd. Gweddiwyd gan y Llywydd Kimball.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 27.]

45. Fod ysbrydoedd dynion wedi derbyn addewidion a rhodddion cyn dechreu y byd, a eglurir yn amlwg mewn amryw ranau o'r Ysgrythyr. Yr Apostol Paul sydd yn ysgrifenu fel y canlyn :—" I obaith bywyd tragywyddol, yr hon a addawodd y digelwyddog Dduw cyn dechreu y byd" (Titus i, 2). Addawodd Duw "fywyd tragywyddol." Pa bryd y gwnaethwyd yr addewid hon? Hi a wnaethwyd "cyn dechreu y byd." I bwy y gwnaethwyd hi? Hi a wnaethwyd i ysbrydoedd dynion, pa rai a fodolent cyn dechreu y byd. Ni a gysurwyd ag addewidion Duw pan y preswyliem yn ei bresennoldeb. Gallem y pryd hwnw edrych ar wyneb y Cyntaf-anedig, a'i ystyried Ef megys eisoes wedi ei ladd, neu fel y dywed Pedr, ei fod Ef " yn wir wedi ei ragordeinio cyn sylfaeni y byd" (1 Pedr i, 20). Pan yr oeddem ni yn ein sefyllfa ysbrydol, pob gras neu drugaredd a dderbyniasom, oedd o herwydd Crist. Paul, yn llefaru am Dduw a ddywed, " Yr hwn a'n hachubodd ni, ac a'n galwodd â galwedigaeth santaidd, nid yn ol ein gweithredoedd ni, ond yn ol ei arfaeth ei hun a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yn Nghrist Iesu, cyn dechreu y byd" (2 Tim. i, 9). Yn ol yr

ymadrodd hwn, a'r rhai blaenorol, yr oedd Paul, Timotheus, Titus, ac ereill, yn bodoli cyn dechreu y byd, ac yn y cyn-fodoliaeth hyny, gwnaeth Duw iddynt hwy addewidion o fywyd tragywyddol, ac hefyd rhoddodd iddynt ras yn "Nghrist Iesu." Dywed yr Apostol Paul hefyd: "Bendigedig fyddo Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn a'n bendithiodd ni â phob bendithion ysbrydol yn y nefolion leoedd yn Nghrist: megys yr etholodd efe ni ynddo ef cyn seiliad y byd" (Eph. i, 3, 4). Yn awr, os galwyd yr Apostolion ac ereill "â galwedigaeth santaidd," a'u "hethol yn Nghrist cyn seiliad y byd," ac yn ddiau wedi derbyn grâs yn Nghrist, ac addewid o "fywyd tragywyddol" wedi cael ei wneyd iddynt "cyn dechreu y byd," yna paham y tybir yn anghredadwy, mai yn a thrwy Grist hefyd y derbyniasant faddeuant o'r pechodau a allent fod wedi eu cyflawni yn y sefyllfa gyn-fodawl hono.

46. Os bu yr oll o'r ddwy-drydedd ran pa rai a gadwasant eu sefyllfa gyntaf yn gyfartal ddewr yn y rhyfel, ac yn gyfartal ffyddlawn, paham y cafodd rhai o honynt eu galw a'u hethol yn eu sefyllfa ysbrydol i ddal sefyllfaoedd a swyddau cyfrifol yn y byd hwn, tra nad oedd ereill? Os nad oedd yno neb o'r ysbrydion hyny pa rai a bechasant, paham y cafodd yr Apostolion, pan y bodolent yn eu sefyllfa flaenorol, eu hethol i gael eu bendithio â phob bendithion ysbrydol yn y nefolion leoedd yn Nghrist? Ymddengys fod yr holl frawddegau hyn yn cyflwyno meddylddrych, fod galwedigaethau, dewisiadau, ordinhadau, addewidion, arfaethau, etholiadau, a gosodiadau, wedi cael eu gwneyd cyn dechreu y byd. Yr un meddylddrych sydd hefyd yn cael ei drosglwyddo yn y dyfyniad pa un a wnaethom eisoes o Lyfr Abraham. "Yn awr, yr oedd yr Arglwydd wedi dangos i mi, Abraham, y dealltwriaethau ag oedd wedi eu rheoleiddio cyn bod y byd; ac yn mhlith yr holl rai hyn yr oedd llawer o'r rhai ardderchog a rhagorol; a Duw a welodd fod yr eneidiau hyn yn dda, ac yr oedd efe yn sefyll yn eu canol hwynt; ac efe a ddywedodd, Y rhai hyn a wnaf fy llywodraethwyr; canys efe a safai yn mysg y rhai hyny ag oeddynt ysbrydion, ac efe a welodd eu bod yn dda; ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Abraham, Yr wyt ti yn un o honont, ti a etholwyd cyn dy eni." Yn awr, ai nid oes rheswm i gredu, fod yr ardderchawgrwydd neu y rhagoroldeb pa un yr oedd llawer o'r

ysbrydion rhai'n yn ei feddu, wedi ei gyrhaedd trwy ffyddlondeb i achos Duw? Ai nid o herwydd eu cyfiawnder yr oeddynt wedi eu penodi i fod yn llywodraethwyr yr Arglwydd? Pa fodd y daeth Abraham i fod yn un o'r ysbrydion ardderchog a rhagorol? Pa fodd y daeth yr Arglwydd i ethol Abraham cyn ei eni? Pe buasem ni wedi cael ateb i'r gofyniadau rhai'n, ni a gawsem, mae yn debygol iawn, fod Abraham wedi sefyll i fyny yn ddewr dros Fab Duw ar yr amser y torodd y gwrthryfel allan: ac mai o herwydd ei uniondeb a'i gyfiawnder, yr etholodd yr Arglwydd ef cyn ei eni, i ddal awdurdod a gallu yn ei ail sefyllfa, i ddyfod yn dad y ffyddloniaid, ac i fod yn fendith i'r holl genedloedd.

47. Yr holl ysbrydion pan y deuant yma ydynt yn ddieuog, hyny yw, os gwnaethant bechodau erioed, hwy a edifarhasant ac a gawsant faddeuant trwy ffydd yn nyoddefiadau dyfodol yr Oen. Mor bell ag y mae diniweidrwydd yn perthyn, hwy a ddaethant i'r byd hwn yn gyffelyb; ond mor belled ag y mae amgylchiadau yn perthyn, nid ydynt yn gyffelyb. Caniatêir i un dosparth o ysbrydion i ddyfod i'r byd mewn oes pan mae yr Offeiriadaeth a Theyrnas Duw ar y ddaear, ac y maent yn clywed a derbyn yr Efengyl; ereill a ddeuant i'r byd mewn oes o dywyllwch, ac a'u haddysgir mewn athrawiaethau ffol a chyfeiliornus. Rhai a enir yn mhlith pobl Dduw, ac a'u dygir i fyny yn yr iawn ffordd; ereill a enir yn mhlith y paganiaid, ac yn cael eu dysgu i addoli eilunod. Rhai ysbrydion a gymmerant gyrff yn llinach yr had etholedig, trwy yr hon y trosglwyddir yr Offeiriadaeth; ereill a dderbyniant gyrff yn mhlith y negroaid Affricanaidd, neu yn llinach Canaan, hiliogaeth yr yr hwn a felldithiwyd, mewn perthynas i'r Offeiriadaeth. Yn awr, os oedd yr holl ysbrydion yn gyfartal ffyddlawn yn eu sefyllfa gyntaf yn nghadwad y cyfreithiau o honi, paham y lleolir hwynt mewn amgylchiadau mor annhebyg yn eu hail sefyllfa? Paham y gosodir rhai mewn amgylchiadau lle y dysgir hwynt gan Dduw, y deuant yn llywodraethwyr, breninoedd, ac offeiriaid, ac yn ddiweddaf a ddyrchefir i holl gyflawnder gogoniant Nefol; tra yr addysgir ereill mewn pob math o ddrygioni, ac heb byth glywed yr Efengyl, hyd oni chlywant hi mewn carchar wedi angeu, ac yn yr adgyfodiad derbyniant nid gogoniant nefol, ond daearol? Os yw gwobrwyon a chospedig-

aethau yn ganlyniadau gweithredoedd drwg a da, yna yr ymddengys fod yr amgylchiadau drwg a da, o dan ba rai y daeth yr ysbrydion i'r byd hwn, o anghenrhaid yn ymddibynu ar y gweithredoedd drwg a da, pa rai oeddynt wedi eu gwneuthur yn y byd blaenorol. Ein cyflwr pan yr elom i mewn i'r byd nesaf a ymddibyna ar ein buchedd yma. Mewn cyffelybiaeth, yna, ai nid yw ein cyflwr, pan yn dyfod i'r byd hwn, yn ymddibynu ar ein buchedd cyn ein geni? Ai nid yw y gofyniad pa un a osododd yr Apostolion i'r Gwaredwr, o barthed i'r dyn a aned yn ddall, yn dangos yr ystyrient ef yn bosibl i ddyn bechu cyn ei eni? Hwy a'i hystyrient ef yn rhesymol fod i berson gael ei eni yn ddall, megys cospedigaeth am y pechodau pa rai ag oedd efe wedi eu gwneuthur cyn ei eni. Er fod yr holl ysbrydion yn ddiniwed pan y deuant yma, ai nis gall fod yn bosibl eu bod wedi cael maddeuant, ac wedi eu dieuogi ar yr ammod y byddai iddynt ddyfod i'r byd hwn o dan amgylchiadau naill ai ffafriol neu anffafriol, yn ol natur eu pechodau? Ai nid yw preswylwyr ein byd ni, pa rai a gyfodir oddiwrth y meirw, yn gwahaniaethu mewn gogoniant megys ag y mae un seren yn gwahaniaethu oddiwrth y llall? Onid yw yn angenrheidiol y dylent hwy gael maddeuant o'u holl bechodau a'u dieuogi, cyn y gallont dderbyn yr Ysbryd Glân neu un gradd o ogoniant? Ac onid yw amrywiaethau eu cyflwr yn yr adgyfodiad yn ymddibynu ar natur eu gweithredoedd yn y bywyd hwn? Os y rhaid iddynt gael maddeuant, a dyfod yn ddiniwed, cyn y gallont hyd y nod fyned i mewn i deyrnas o ogoniant; ac os pan y maent yn myned i mewn yno, eu bod o dan amrywiaeth mawr o amgylchiadau, yn ymddibynol ar eu gweithredoedd yma, yna ni a allwn, oddiwrth gyffelybrwydd, ymresymu fod yn rhaid i'r ysbrydion gael maddeuant a dyfod yn ddieuog, cyn y gallant hyd y nod ddyfod yma, a phan y deuant, y bydd o dan amrywiaeth mawr o gyflyrau yn ymddibynol ar eu gweithredoedd mewn sefyllfa flaenorol.

48. Er y gall fod llawer o alwedigaethau a gosodiadau mewn sefyllfa flaenorol, perthynol i sefyllfa ddyfodol, etto nid ydym ni yn dychymmygu fod yr Arglwydd wedi gwneyd unrhyw ddeddfau yn trosglwyddo unrhyw un yr hwn a freintir â dyfodiad i'r sefyllfa hon, i ddamnedigaeth neu iachawdwriaeth dragywyddol yn ddiammodol. Y fath olygiad a fyddai yn hollol

wrthwynebol i rediad cyffredinol yr ysgrythyrau. Mae iachawdwriaeth yn rhydd i bawb a gydsyniant â'u hammodau: ond y mae rhyw alwedigaethau, ordinhadau, apwyntiadau, ac awdurdod, perthynol i'r bywyd hwn, pa rai a roddwyd ar ysbrydion cyn iddynt ddyfod yma, a pha rai, yn ddiau, a addawyd iddynt hwy o herwydd eu gweithredoedd da yn myd yr Ysbryd.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. Jones.

AMRYWIAETHAU, &c.

O bob dedwyddwch, mor hyfryd yw cyfeillgarwch ffyddlawn, diysgog, a thyner! Mae yn melysu ein holl ofalon, yn llinaru ein holl ofidiau, ac yn ein cynnorthwyo yn ein holl gyfyngderau; y mae yn feddyginiaeth effeithiol i'n holl gystuddiau.

Yr athronyddon a gyfrifent ddoethineb y golud mwyaf, a boddlondeb y dedwyddwch penaf.

Nid trysor nac awdurdod sydd yn gwneyd i'r pen na'r galon i fod yn dawel; eithr cydwybod ddirwystr, a symlrwydd annichellgar meddwl tyner.

Yr hwn sydd yn ymwrthod â'r byd, sydd mewn meddiant gwastadol o feddwl tawel; ond yr hwn sydd yn dilyn ei bleserau, a gyfarfydda â siomedigaethau ac edifeirwch.

LLAWNDER HYFRYDWCH.

Bydd fyw, tra 'n fyw, medd un, i hyfryd oes,
Bydd fyw, tra' n fyw, i Dduw medd athraw moes;
Ond ynwyf boed y ddau mewn undeb bri,
Câf hyfryd fyw, O Dduw, tra 'n byw i ti.

Taliadau o Awst 5 hyd Awst 11.—Caerfyrddin, £5; Pontytypridd, 14s 6c; Georgetown, 5s 2c; Ffynnon-Tydfil, (3s 2c, Gor. 24); etto, 6s; etto, 4s 8c.—Cyfanswm, £6 13s 6c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.
Cofnodion Cymmanfa Gyffredinol a gynnaliwyd yn Ninas y Llyn Halen 101
Cyn-fodoldeb Dyn 112
Amrywiaethau, &c.......... 116

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 8.] AWST 20, 1853. [CYF. VI.

SANTEIDDIOLRWYDD Y RHYW FENYWAIDD

YW

PRIF OGONIANT DAEAROL—GARDD BARADWYS—FFYNNONELL DEDWYDDWCH, A MELYSDER MEL HOLL SEIGIAU BYWYD Y RHYW WRRWYAIDD! DIWEIRDEB BUCHEDD—PURDEB ENAID, A DIHALOGRWYDD BENYW,

A DDYLAI FOD

Prif gastell gwarcheuol—noddfa ddiangol—Sanctum Sanctorum amddiffyniadol dynolryw,—

SYDD hunan-eglur i ni; ïe, a *orfodir* ar bob ymresymydd myfyrgar. Oddiwrth y *direswm*, nid ofnwn halogrwydd ar deilwng wrthddrychau ein serch. Mai yn gyferbyniol i'r rheswm, neu y synwyr a fedda dyn, yn y cam-ddefnydd—y llygriad o hono, y peryglir diweirdeb benyw—mai efe yw ei themtiwr a gelyn ei chysur, halogwr ei phurdeb, a llofruddiwr ei hanfarwol enaid, a anturiwn ddangos, brofi, ac *argraffu* ar feddwl y darllenydd. Anturiaeth deilwng o anturiwr galluocach, mae yn wir, o gyd-weithrediad holl ddyngarwyr byd,—testun o orfoledd i angelesau ein daear drwy yr oesau a ddêl, a chydgordiad holl angylion nef. Canys, *dyn* yw "*Pren Upas*" yr awyrgylch fenywaidd—efe yw andwyol gorwynt "*sirocco*" i'w rhywiogaeth. Achubwn ef, y *temtiwr*, cadwedig fydd ei *demtiedigion.*—Rhwystrwn yr *achos*, ac ni welir yr *effaith*. Ymresymwn â, argyhoeddwn, rhybyddiwn, perswadiwn, ac *ennillwn* DDYN i

ymlawenhau ac ymburo ei feddwl, ei *lygaid*, ei *enaid*, ei GALON, a'i WEITHREDOEDD, ac *yna*, *y pryd hyny*, darfydda anlladrwydd o blith y rhywiogaeth fenywaidd ar yr *un pryd!* Os DYN ni *achosa*, yna, ni cheir ef yn ein trefydd, ein gwlad, y *gwledydd*, na'r BYD!

Gwyddom fod o'n rhyw, fyddin a wrthoda ein gosodiad hwn; mwyaf o anghen y frwydr y sydd, ynte. Gwyddom fod yr ymosodwyr yn aml yn ymwingo i'r ochr amddiffyniadol o'r pwnc hwn, gan roi y bai ar y *fenyw*, mai y hi yw "maentynfa" y nwyd, ac Efa demtasiynol ein rhyw! Ond ai gwir hyn? ai amddiffyniadol, pe gwir? A oes un gradd o gyfiawnder ynddo? sydd gwestiwn a ddygir i arholiad manwl yn fuan, a phoblogrwydd yr hwn a'n cymhella, ïe, a'n *symbyla* i'n dyledswydd o fod ei ammheuwr. Naturiol ddigon, mae yn wir, y cyhuddiad hwn i ni, ïe, *naturiol* oedd i'n tad dechreuol esgusodi ei hun, gan ddweyd, "Y *wraig* a roddaist i mi," hono a'm temtiodd. Gwir mewn ffaith, ond ai digon i gyfiawnhau ufydd-dod ein tad iddi? Nage, ebe y gollfarniad arno. Nage, ebe holl ddirywiedig effeithiau ei ymollyngiad ef. Buddugoliaeth, ynte, ebe rhesymeg gymhariaethol, i'r "llestr gwanaf" o'i hiliogaeth yn awr. Nid digonol yr esgusawd, pe caniateid y gosodiad; eithr yr ydym ni yn mhell o gyfaddef, na chredu, fod tueddiad naturiol na chymhelliadau temtiol fwriadol yn y fenyw yn ddechreuol, nac yn annogaethol i'r halogrwydd lleiaf o'i pherson.

Gwir fod benyw wedi ei chynnysgaethu yn greadigol â'r gynneddf hon. Hebddi, amddifad fyddai o un o brif ragoriaethau deniadol ei rhyw—o gymhwysderau anhebgorol rhieinyddiaeth;—hebddi, diffrwyth fyddai i holl gymhelliadau ein creadigol natur; heb y nwyd gyfeiriedig, analluog fyddai i gyflawni prif amcaniaeth cread ei rhywiogaethiad, ei benywaidd gyfansoddiad; yr hyn a'i gwnai yn unigol yn ddigynnydd yn y greadigaeth. Mewn gair, oni bai cynnysgaethiad benyw â'r gynneddf hon, beth ddelai o'n rhywiogaeth ni cyn hir?

Eithr cyfartalwch maintioli, grym, a dylanwad y tueddolrwydd i anniweirdeb, yn nghyfansoddiadau y ddwy rywiogaeth, yn *naturiol*, yn WREIDDIOL, yw y cwestiwn. Tystied natur, tystied yr holl rifres o'i holrheinwyr adnabyddus o honi—onid yw y peiriant cynhyrfiol i'r nwyd yn llai, mewn cyfartalwch, mewn benyw nâ'r gwrryw? *Ydyw*, ebe yr oll o honynt, a'r a

wyddom; ydyw, ebe holl ymddygiadau naturiol y rhyw. A hyn cyd-dystia ei chariadus, fwynaidd, gynmwynasgar, a gostyngedig natur. Os oes a ammheua hyn, aed, chwilied, teimled, a thored y ddadl, ac yna gorfodir ef i gyfaddef fod benyw o dueddiad yn fwy rhinweddol a llai nwydog nâ dyn.

Etto, nid awgrymwn a'r na phecha hithau. Ond cawn destunau syndod yn fynych drwy glywed am rai a gânt gryn enwad ac ymddiried, mewn uchel radd am eu diweirdeb a'u boneddigeiddrwydd, yn dianc yma a thraw gyda rhyw un—gan genedliadau annhymmig, ac yn taflu eu hunain i gôl rhyw anllad-ddyn; ei goddefiadau difeddwl drwg hithau weithiau a ystyrir gan ddihyryn yn awgrymiadau chwantol: ac nid ychydig nac anaml yw y rhai a chwareuant eu carwriaeth rhy fedrus a deniadol i guddio eu hawydd priodasol. O hyn oll, a llawer ychwaneg, beïr benyw, a'i bod hi yn achos o'i chwymp ei hun. Nad beth yw ei ffaeleddau hi, diau fod gwaith llawer, os nad yr oll ag sydd yn ceisio golchi eu hystaeniadau ar gost yr "Efa" a'u temtiodd, mor ofer â'r eiddo y gwrageddos hyny a geisient olchi y negro bach yn wŷn.

Onid allwedd dirgelwch y llwyddiant i swyno serch, ennill cariad, ac ymddiried benyw rinweddol, a'i haberthu ar allor chwant, yw *cyfathrachrwydd rhyfeddol* y briodoledd o *gariad* mewn benyw, a'r ffaith o'r ymddiried a ddyry yn, a'i hawydd i foddhau yr hwn a'i hennilla? Onid deddf ei natur, *rheidiol* i'w chylch, ac *anhebgorol* er cyflawni ei gwaith i eppilio ein rhywiogaeth yw hyn? Caniatäer mai hawdd *wedi* ennill *serch* benyw, yw cael ei pherson; eithr ein gosodiad yw—diysgog hefyd, nad unwaith o fil, nad *un* o *filoedd*, os BYTHOL, a dreisir cyn yr ennillir ei serch. Tystied y rhai sydd ganddynt dystiolaeth—cyfaddefed y rhai a geisiasant, diwair neu anniwair. A demtiodd purdeb gwyryfaidd chwi erioed i anlladrwydd? A welsoch chwi un erioed yn *gyntaf* i argoeli tueddiad i gnawdolrwydd? Credwn yr ateba cydwybod pob un iddo, na wybu erioed am un, yn amddifad o gariad ato, neu cyn iddo hollol ennill ei serch, a *ymollyngodd* ei hun, llawer llai *cynnyg* ei hun iddo. Ac etto, pe profid un, ïe, fil o'r cyffelyb, ni chondemniai hyny y rhyw fenywaidd o'r bai hwn, oddieithr fod hyny yn greadigol yn eu cyfansoddiadau *cyn iddynt* garu nac "adnabod dyn" erioed. Heblaw bod yn ymosodydd dieithriad,

ni lwydda y temtiwr yn ei orchwyl andwyol unwaith o fil, debygwn, i gael ei ysglyfaeth diniwed i grafangau ei chwant, heb ddichellion a diwydrwydd. Dichon iddi, mae yn wir, wedi unwaith ei gorchfygu ganddo, fesur iddo yn ol yn yr un mesur ag y mesurodd iddi hi; eithr ein hamddiffyniad yw ei *gwreiddiol dueddiad.* Meiddiwch gynnyg iddi foddio chwant yn gyntaf, a hi a brawf wirionedd ein haeriad yn y fan, drwy eich gomedd a'ch casâu, os nad drwy *siol friwedig!* cynnygiwch eofndra anweddus, cyn ennill ei serch, a buan y cewch y gwaethaf.

"Pob adyn direidyn, drwg,
Gochelwch rhag ei gilwg."

Nid dim yn fwy a ennyna ei digofaint yn fflam angherddol. Eithr os ei chariad unwaith a geir, yna ei hymddiried i'r graddau hyny, yr hyn yn unig a wna yn oddefol yr hyn o'r blaen a fuasai yn ffiaidd ganddi; un achos o hyn yw ei bod yn taflu mantell ei chariad dros eich ffaeleddau, nad pa mor boenus iddi, ac hefyd o herwydd y ffaith o fod mor naturiol iddi foddhau ac ufyddhau i wrthddrych ei serch ag yw iddi anadlu. Ai o herwydd ei hanallu i wrthsefyll dy demtiad ac ymollwng i'th gais o *diriondeb* (er mai mil gwell fyddai ganddi beidio), y meddyli, O greulon adyn! fod dy eofndra yn foddhaol iddi; ei condemni am anniweirdeb, ac, fel blaidd ar gefn oenig, yr ymruthri ar dy ysglyfaeth! Onid ystyri mai cyfathrachrwydd ei *serch* â'th *enaid*—wrthddrych annheilwng—a swynodd braidd ei haddoliad, ac yna ei goddefiad i bechod, ac nid ei nwyd ei hun. O gariad atat, rhoes i ti allweddau ei chastell cyssegrlan, lle y cadwa y perl anmhrisiadwy—y *diadem* werthfawrocach yn ei golwg, ysgatfydd, o holl fwngloddiau y byd! Coron ei gogoniant! a'th ddwylaw aflan, a yspeili di hi o'i pherlau—o'i holl,—a'i sathru dan dy draed, o herwydd iddi ogwydd ei phen i'w rhoi yn dy gyrhaedd, dan gredu mai ti fuasai ei *hamddiffynydd* iddi? A ladratei oddiarni hi ei harddaf, —ïe, *holl addurniadau* ei rhyw, o herwydd ei diniweidrwydd a'i dymuniad i'th blesio? Os gwnai, druan, cofia dy fod wrth hyny yn llofruddiwr creulonaf i'w dedwyddwch daearol, hyd y nod pe na phriodi hi; os gwnai, dy fod yn rhoi *dagger* yn ei llaw hi er trywanu dy galon, os dewisa! Nac anghofia bythol na elli roi iddi yn ol yr hyn a yspeiliaist oddiarni, na bod yn gyfiawnhaol

am dano! Paham, ynte, ei gwneir? Dwys ystyriaeth o'i fawrddrwg effeithiau amserol, a'th arswydo rhagddo. A'r meddylddrych o'th gyfrifoldeb tragywyddol am dano, a'th waredo rhag chwareu â'r demtasiwn fwy nag ag angeu.

Credwn mai y gamsyniaeth a wneir o'r *briodoledd* o gariad pur, dihalog, a greddfol ein natur am y *nwyd* o chwant, neu gnawdolrwydd, yw y prif, os nad yr *unig* genllif a ysguba ei filoedd yn ddifwriad i'r "*Malotrwm*" dihysbydd, diwaelod hwn. Mai boddio eu nwydau yw un o brif gymhelliadau ein rhyw i'r byd priodasol, sydd rhy eglur i fod eisieu ei brofi. Mewn gobaith o fwynhad cyfreithlawn o'r pleser hwn, gwibia meddyliau hiraethog ein rhyw, drwy ein gwlad, a'r byd, am yr amser, y dedwydd amser, y mwynheir hyn! O dan y dylanwad hwn ein ganwyd—y teimlad hwn a fagwyd ynom trwy esiamplau ac ymddyddanion; ac o herwydd na chynnwysa holl ddoethineb ddynol y byd i ni, na'i grefyddau ychwaith, wersi digonol i'n dysgu beth yw *rheidiol gymhwysderau, gwreiddiol ddybenion*, na phwysig *ddyledswyddau* y cyflwr priodasol er ys canrifoedd, "*Am hyny*, halogwyd y ddaear gan ei phreswylyddion." Gorlifodd y ffrwd dros ei cheulanau, a gwywa flodau harddaf ein gwlad. Effeithiau andwyol llywodraeth y *nwyd* ar y *gynneddf* odidog—yr *anianol* ar yr *ysbrydol*, sef y *ddwyfol*, briodoledd gymhelliadol i, a llywodraethol ar, reddfol ddeddfau rhieinyddiaeth, yw testun ein galar, a thestun gofid ein byd. Yma y mae gwraidd y *lawrwydd*, a nytha yn ei gangenau gwenwynig lanaf adar ein daear er ys oesoedd. Ar achlysuron cyfleus cymmerwn ein caib a'n rhaw, a thiriwn o dan ei wraidd er hened yw, ac yna gwelir yn eglur nad *chwant*, ond *pur a chywir gariad ysbrydol*—nid *cnawdol*; ond, ufydd-dod i'r *ddwyfol briodoledd* o gariad dilwgr a roed i ni gan ein Duw ydyw, deniadau ac arweinyddion dynolryw i greu bodau anfarwol fel eu hunain! Eisoes profwyd yr egwyddor hon yn hanfodol yn natur benyw! esiampl, ynte, i ddyn. Gwers gywir—tyst ffyddlawn yw; arweinier dynolryw i'w hefelychu yn hyn, hyd nes y ceir ychwaneg o wersi ar yr un peth gan ein Tad o'r nef.

Ond i ddychwelyd, apeliwn at fenyw ei hunan; caiff hi fod ein brawdlys. Olrheiniwch i'ch greddfol dueddiadau, onid ydych yn brofiadol o'r hyn a ddywedwyd? A gamddeallasom eich natur ai peidio? Dywedwch chwi—chwi yw gwreiddyn

y ddadl—barnydd a thyst; cywir hefyd, onide? Pa'm gofyn tyst, nid dirgelwch hyn, ond ffeithiau rhy eglur i'w cuddio. Onid eich awydd i foddio a hapusu eich llithiwr a barodd i chwi oddef iddo ei ffordd, o herwydd eich cariad ato a'ch ymddiried ynddo? Camddefnydd, mae yn wir, o rinwedd—a rhinweddol hyd fai yw hyn; etto, ai chwi *bytli* yw yr ymosodydd yn yr eithriadau anniwair pa rai ar un ystyriaeth ond a nodwyd, a barant syndod i chwi eich hunain. Creulon ddyn, a ymbleseri yn ei handwyo? A droi yn fradwr iddi o herwydd iddi ymddiried i ti, hwn, ei *benywaidd* briodoledd hanfodol, sef ei *greddfol gymmwynasgarwch*? O na bai ganddynt lai o'r briodoledd ogoneddus hon, neu fwy o benderfyniad i'w hamddiffyn tra yn nghyrhaedd crafangau anlladwyr! Eithr pa'm y dywedwn hyny wrth y llestr *gwanaf*,

DYN A DDYLAI AMDDIFFYN DIWEIRDEB BENYW!

Ie, yn mhob dull, bob amser, a'i hamddiffyn hyd angeu, os gelwir ef. Beth wnawn yn galw benyw i amddiffyn ei hun rhag dyn! ei harglwydd! ei phen a'i *hamddiffynwr* priodol! Yn ei gôl ef dylai fod ei chastell amddiffynol—dyna ei dinas noddfa briodol. Ai efe a droa yn "ddialydd y gwaed," a'i llofruddio rhwng cyrn ei allor? O! na, gwaeded ei galon ei hun yn gyntaf! Er hyny, nid y'm yn awgrymu lleihau ymdrech benyw yn ei dyledswydd i amddiffyn ei hun, drwy roi mwy o ymddiried yn y dyn; eithr ei rhybyddio i achub ei hun rhag dystryw, drwy beidio rhoi ei *serch* bythol ond yn unig lle y gall gael diogelwch hollol i'w pherson; canys byddai anghen iddi beunydd fod mewn ofn pob dyn, a beunydd ar wyliadwriaeth. A oes eisieu dweyd yn amlycach wrth ddyn na'r hyn a ddywedwyd, Mai *efe*, nid y *hi*, a ddylai fod *amddiffynydd* ei diweirdeb? Oes, y mae eisieu dweyd, a pharhau i ddweyd, nes y gwnelo *dynion*, ac nid *benywod*, alltudio aniweirdeb o'r byd,—o'u natur eu hunain yn gyntaf.—O na bai pob llythyren o'r frawddeg yn *ddiamonds* dysclaeriol o flaen ei lygaid ef nes dallu ei olygon, a'i ddysgu na ddylai roi achos i fenyw amddiffyn ei serch na'i pherson rhagddo. Oni bai efe, wedi unwaith iawn briodi, ni byddai raid iddi, na chyn yr amser iawn i hyny ychwaith. Arweinier ei serchiadau yn iawn drwy osod o'i blaen wrthddrych teilwng, yn ei briodol ddull a'i amser, ac nid un o filoedd a dreisid byth,

meddwn etto. Pan yn addfedu i'r cyflwr priodasol, neu wedi hyny, tra yn hunaniaethol o'i gwr, gwarchaëa *greddfol unigolrwydd* ei chariad o'i hamgylch yn gadarnach tŵr nâ muriau Jerico. Unwaith torer adwyau yn hwn, a'i serchiadau a saethant allan ei gangenau drwy y bylchau a wnaethoch. Gwyrdrowch ei blagurol gangenau, a thorant allan ryw ffordd arall, canys blaguro a wnant, ïe, sydd *raid* iddynt, ni *allant beidio.* Angeu ei hun ni rwystra eu tyflant, amgen eu trosglwyddo i'w gwreiddiol awyrgylch, a'u planu yn eu paradwysaidd artref lle y gorlwythant eu hunain, fel "pren y bywyd," â ffrwythau tragywyddol. Anhygoel nerth "cariad gwragedd" yn unig a'u haddasa i fod yn wragedd, nac yn famau. Beth a fyddai hebddo? Unigolyn. Ië, gwaeth na hyny, canys byddai yn hollol ddiddefnydd genedliol. O, fel y mawryga y briodoledd hon ei natur! Y cyfaddasrwydd hwn a'i haddasa o ddiwerth i *angyles* ddaearol! O leiaf, ei phriodoleddau hyn a'i gwna yn un o ardderchocaf greaduriaid y Creawdwr cywrain ei hun. A allai hyawdledd angel bortreadu gogoneddusrwydd y cynnysgaethiad benywaidd hwn yn unig? A ydyw "caru ein gelynion" yn debyg i Dduw? A efelychwn ni Ef wrth "dalu da am ddrwg"? Gwelwch hi! ymglyma ei henaid hyd wallgofrwydd am yr adyn a'i dystrywiodd! Gwaëa ei serchiadau anwylaidd am dano—er mor aflan—hyd addoliad braidd. Fel yr *ivy* am y dderwen frigog, ymglyma yn dynach am dano po fwyaf a ysgwyda efe arni; er iddo drwy ddichellion cyfrwys, bradwrus, *uffernol!* wneyd llong-ddrylliad hollol o'i serch a'i pherson; pan y gallesid dysgwyl iddi ymarfogi â dialedd ac yfed gwaed ei galon, gwelir hi yn ei garuaidd gofleidio; yn ymhyfrydu yn ei hapuso hyd y galla, fel pe gwledd i'w henaid yw cael gwneyd rhyw gymmwynas iddo! Nosweithiau hirion o'i wylied yn ei glaf wely nid ystyria ond enyd byr a melysaidd; os galla ei lesoli bywioga ei hysbryd, a llama ei chalon pan ei hadfera! Caua ei chlustiau i'r oll o ddrwg a ddywedir am dano! Dall i'w ffaeleddau, er mor deimladwy â "thywyllwch yr Aifft"; ond selog amddiffyna ef, er mor ddued ei weithredoedd â'r eiddo diafol wedi ymgnawdoli; ïe, a'r rhai hyny yn ei herbyn hi ei hunan hefyd! Ei dyoddefiadau ei hun nid ystyria, amyneddgar dan yr oll, o herwydd mai efe a'u hachosodd! A gara hi ef yn hwy? Gwnaiff! Mae cylymau ei henaid am

dano yn annattodadwy i bawb—iddi ei hunan! Ei feiau y'nt rinweddau, a'i greulondeb yn gariad yn ei golwg. Fel cnewullyn mewn cneuen, cauwyd ei henaid o'i fewn ef, ac ni all ei gael yn ol, ac ni cheisia ychwaith; yn dawel a diddig, ond odid, y goddefa ei holl boenydion!! O fenyw! rhaid cyfaddef mai gwyrthiol yw dy gariad! Beiddiwn angel i dalu mwy o dda am ddrwg nâ thydi!

Eithr os galla benyw garu ei *threisiwr* fel hyn—d——l-ddyn hefyd, beth a fesura hyd, ac a brofa rym ei chariad at wrthddrych *teilwng*, yr hwn a ad-dala iddi yn ol ei phurdeb, ei rhinwedd, ei mwyneidd-dra, a'i chymmwynasgarwch ei hun? Os ymddedwydda efe yn ei gwneyd hi yn ddedwydd, onid aberth byw o honi ei hun a'i holl rinweddau dedwyddol a dafla hithau yn ol i'w freichiau ef? Ië, ebe ei natur yn un llais, ac mor hollol drwyadl a diymwad ag a ddichon dynoliaeth yn ei phurdeb gael, na dychymmygu am dano! "Na ddôs o'm golwg, na chais genyf dy adael," medd ei hymddygiad. Lle yr ai di yr âf finnau, lle yr arosi yr arosaf, a'th bobl dy fydd fy ngwaredigion innau, dy ddedwyddwych fydd fy ymgais; ïe, ti yw fy *nuw*. Daearoli yw gwreiddiol iaith ei henaid wrth yr hwn sydd yn cadw allwedd ei serch, yn fonllef.

Ac yn awr, O ddyn! pa fodd y galli wyrdroi hwn, purdeb ei chariad pêr-lewygol, ac ysgogiad cyfathrachol ei pherson, yn beiriant dinystriol i ti a hithau? Paham yr halogi yr hyn a grewyd i'th les goreu, i fod yn wenwyn angeuol i'w pherson, halogrwydd i'w henaid, ac yn ddystryw i'w holl ragoriaethau angylaidd hi? Caniataer, ddarfod i'w phêrlewygol gariad atat, ei gosod yn dy feddiant, a oresgyni di hi o herwydd y gelli? Onid dy rwystro, yn hytrach na'th annog i wneyd hyny, a ddylai yr ystyriaeth o'i hewyllysgarwch, ïe, pe hyd y nod ei *chymhelliad*, ar y doethaf o resymiadau; sef, deddf ei *natur*, ei dymuniad fydd atat, &c. Na wneler ei gwendid (yn hytrach, prif addurn a choron rhinwedd ei rhyw), yn offeryn marwoldeb iddi, o herwydd y galler gwneyd hyny! Annynol fyddai! Gorfoded y ffaith y gelli ennill ei serch, a thrwy hyny ei pherson, i ti fod yn amddiffynydd i'r naill a'r llall. Annynol fyddit amgen, meddwn. A ammheui? Ymresyma yn gymmariaethol yr egwyddor, a chai wersi gan holl naturiaeth, ïe, y bwystfilod eu hunain! A ruthra y llew cadarn ar yr oenig

dinlwed, o herwydd ei allu i hyny? Etto, i'r Rhinoceros, a ddangosa efe y fath hunan-ymwadiad a thrugaredd? Ai "y treehaf treisied, a'r gwanaf gwaedded" yw arwyddair y gallu-og? Onid yn hytrach pan gyffroi y dewr y dyweda, "A'm cyd-radd ymladdaf, ar fy îs-radd ffieiddiaf fuddugoliaeth." Dysga crytiaid ein trefydd, ïe, dysga cŵn ein heolydd, i'r *treisiwr*, eg-wyddor ag sydd yn anghenrheidiol arno, i'w addasu i fod yn mhlith ein rhywiogaeth! Os creulondeb yw poenydio unrhyw greadur methiedig, pa faint mwy creulonach dystrywio gwrth-ddrych ymddibynol ein gofal, a hono ein cyfaill anwylaf, a'r rhagoraf o'n holl fendithion *daearol?* Môr-ladron unwaith a orchfygasant long farsiandiol. Cadben y blaenaf, mewn ang-euol frwydr, a ymgyfarfu ag un o ddewr forwyr yr olaf. Cledd yn nghledd yn hir a nerthol ymeguiasant i drywanu â'u cledd galon y llall. Dyrnod anffortunus a dorodd gleddyf y morwr wrth y carn. Diosgodd ei fynwes a gwaeddodd, "Trywana yn awr, canys yr wyf yn dy feddiant." "Na wnaf," ebe y môr-leidr, "tra yr ymleddaist â mi, ceisiais dy einioes; ond yn awr, dy anallu a'th amddiffyna. Yn hytrach na lladd *gelyn* diamddiffyn, myfi a amddiffynaf dy fywyd hyd farw fy hun. Neu cydia mewn cleddyf arall fel y byddi gydradd â mi, ac ymladdaf nes lladd neu gael fy lladd." Analluogrwydd holl naturiaeth sydd noddfa iddynt. A ofala y fam dirion dros ei phlentyn gwaelaf yn fwyaf? a droir o'r ffordd rhag sathru ar falwoden fethiantus? ac a sarna neb fenyw tan ei garnau haiarnaidd, o herwydd ei bod hi yn ei *gyrhaedd*, ïe, wedi ei gosod yno er ei les ef a'i diogelwch hithau? Neu a ystyrir yn gymmaint o fuddugoliaeth i ennill serchiadau benyw (y rhai a gymhella arnat), a thrwy hyny ei hunan? A yspeili di ei phalas o'i berlau drutaf (canys nid yw holl berlau byd ond baw, a'u cymharu â diweirdeb benyw), o herwydd iddi roddi i ti allweddau y porth? Oni orfoda dy feddiant o honynt, dy gyf-rifoldeb am eu diogel gadwraeth? Oni euogi *dy hun* yn fwy nâ hi, pe yspeilit hi? Etto, a ymffrosti di yn gwneyd hyn? Ai dan chwerthin y gwnai uffernol drafodaeth? Wel, chwardda di, crechwena uffernolion mor wawdus wrth dy boenydio am dano ryw dro! Clywir, ysywaeth, fe glywir, *dynion*, fuom agos a'u galw, weithiau yn ymffrostio o'u buddugoliaethau benywaidd, ac yn adrodd eu dichellion a'u cyfrwysdra i hyny mor wawdus,

a mwy echryslon yn ein golwg ni nag yw *pow wow* yr Indiaid, pan gaffont *scalp* (croen pen) dyn gwyn. A hyn, nid yw cyssegr-ladrad, ïe, *nefol*, pe bosibl, i'w gystadlu! Hyd y nod yr ychydig hyny a rwystra cydwybod rhag myned yn mhellach, yn fynych a ânt yn ddigon pell i gredu y gallant fyned yn mhellach; ac yna, a gellweirant am eu buddugoliaeth ar wendid benyw, ac a wawdiant ddiweirdeb y rhyw! O adyn! onid benyw oedd dy fam? a oes neu a fu genyt chwiorydd—*gwraig*? Nac oes, debygid, ac ni ddylai byth fod, tra dyna dy feddwl, o leiaf.

Fenywod, chwiorydd dyngarôl, bob amser, yn enwedig tra ceir yn eich plith fodau o'r tueddiad a nodwyd,—gwyliwch ar *foreuaf* arweinyddion eich serch. Gofalwch dros yr eginyn *dechreuol* yn ei darddiad allan, iawn arweiniwch ei *flaguryn* hyd ddedwyddol briodas, a throir picellau gwenwynig y gelyn, ond odid, yn aneffeithiol wrth eich traed. A dueddu ein cymhelliad i lesgâu penderfyniad? Oui symbyla i ymroad drwy ddangos y ffordd i fuddugoliaeth, hawdd ei chyrhaedd? Yn lle ymollwng gyda y llifeiriant i'r llynclyn andwyol, yn ddewr cydiwch yn yr unig rwyf, ac fel hyn rhwyfwch eich bâd yn ddiangol i borthladd. Yn hytrach, dyma y ffordd i gadw eich bâd yn ddiogel ar làn, hyd nes y cewch wynt teg a chyfleu gobeithiol, i gychwyn mordaith dragywyddol o wynfyd a hedd. Dealla eich temtiwr yn eithaf, mai y cwlwm sydd yn cyssylltu eich person wrth eich serch—unig fynedfa eich natur; ïe, gŵyr yn well nâ chwi, efallai, mai yn y fan hon yn unig y dichon roi clwyf marwol i chwi, a chael meddiant o'r allwedd a ddymuna: difeddwl o hyn, gadewir drws eich serch yn ddiglo, neu dadgloir ar ei gais, drwy yr hwn aiff i mewn i halogi—dystrywio y naill a'r llall. O, halogrwydd digyffelyb! Cyssegr-ladrad heb ei ail!

Fenyw! attolwg, manwl-graffa ar, a gofalus wylia dros yr egwyddor hon, fel dy unig ddiogel waredydd. Etto, nid dy waith na'th ffaeledd yw, amgen gwyrdroad dwyfol a hanfodol briodoledd perthynol i'th ryw, ac o ganlyniad dy *ogoniant*, nid condemniad. Na ddigia, gan hyny, o herwydd y gwyddost ac y teimli mai gwir yw. Diystyra ac esgeulusa i'th berygl.

"Eithr paham dadguddio y dirgelwch, a thrwy hyny gwneuthur treiswyr i ddystrywio benywod yn grynswth?" meddir. Ai

ffyliaid anwybodus yw treiswyr? A ddealla y *gamblers* eu celfyddydau yn gywreiniach nag y dealla y rhai hyn bob dyfais dreisiol, a hwn eu "breiniol garden?" Ai cudd yw peth mor amlwg i olygon eryr? Ychydig cofndra yn awr—ychwaneg eilwaith yn fuan ddysga iddynt y wers hon yn effeithiol. Ond, pa ddyngarwr gwell i'w rhyw na'r hwn a amlyga iddi ei ddichellion ef, a'i pherygl hithau? A ddinystriwyd hi erioed ond trwy y ffordd hon?

Ac weithian, O ddyn! cyn terfynu, fel fforchog fellten, aed ein holl apêl i'th galon—â nerth saith taran swnied trwy dy holl enaid. Er mwyn y cariad a feddi at yr hon a'th ymddyg, y chwiorydd a'th hoffant, a'th barch i'r anwylaidd un a ennillaist ei serch a'i henaid, ac er mwyn y diamddiffyn ac angylaidd ryw, gwylia, gofala—hyd farw *ymladda* dros ddiweirdeb benyw, na pwy fydd hi, os cei achos! Etto, pe aneffeithiol yr apeliad hwn—hyd y nod, os nad "ofni Dduw ac na pherchi ddyn," na benyw ychwaith, er dy fwyn *dy hun* diogela ei serch a'i phleser. Os halogedig hi, beth ddaw o'th ddedwyddwch teulnaidd dy hun? Dychwela canlyniadau ei hymollyngiad ar dy ben di yn genllif; *hunan-les*, ynte, a'th gymhella i amddiffyn ei diweirdeb hi. Yn neillduol, gan nad yw hi yn ei threisio ei hun, y beia efe ei *hun*, o herwydd ei gwendidau hi, y "llestr gwanaf." Deng mwy ei euogrwydd ef, o herwydd nad allai ei goresgyn hi heb ddenu ei serchiadau yn gyntaf! Halogi ei pherson, er yn fynydd ei hunan, nid yw ond gwâdd dwmpath i'r hyn yw gwywiad ei serchiadau! darostyngiad ei henaid! Troi ei holl natur, ei rhagoriaethau godidog, a'i holl alluoedd i drosglwyddo i ereill, nac i fwynhau dedwyddwch ei hun—ei holl berffeithderau angylaidd; *oll* yn aflunieiddiwch! Ei holl orfoledd yn alar! Melldiged y cnawdol *imp* a'i gwnelo, greulon waith! Erlidier —ïe, *alltudied* caewn ef o gymdeithias ddynol! Diystyredig gan ddyn—ffiaidd gan fenyw fo ei goffadwriaeth! Un pelydr o oleuni cariad na phared wawr ar hir-nos ei enaid du. A phläau yr Aifft ad-daler iddo! Hynodrwydd Cain fo arno! Difäol ddylanwad *samiels* Arabia yw ei sawyr! Wrth yr ysgelerdra hwn, y mae llofruddiad yn ddiniweidrwydd! Sôn am grogi, ei dynghed fo ei *spedu* bythol! Dyfnaf ei wely fydd yn y pydew diwaelod; canys, brwntaf ymdrabaeddodd yn ngwaddod budreddi cnawdoliaeth! Yn uffern gwnaeth ei galon hell—ei *hunan*

pentyrodd ffagodau brwmstanaidd yn eu herchyll bwll yn berftwr; ei chwant, y *fatchen*,—â'i ddwylaw taniodd y mwdwl yn goelcerth; ei lasaidd fflamiau a lewyrcha ei drem tu draw i'r gagendor—nefolaidd fro y cariad pur a'i diwàir bleserau oll—ei hun yn alltud bythol! O amgylch ogylch iddo, fel mur o dân, gwreichiona ei chwant angherddol. Anadl ei enau—haint yw, ei eiriau fagant bla—haloga ei awyrgylch! Yn eigion ffos ei chwant cyweiria ei wely—yno y *myna* ymdrabaeddu. O fewn haiarnaidd dŵr purdan parhaus gwarchaer ef—y drws yn nghlo, a'r allwedd gan angel yn nghadw! I'w le ei hun o'r diwedd cawsom y peryglus un, *gwaethaf* adyn ein daear.—Yn y carchar hwn arosed, tra yn ngharchar ei chwant yr *ymgarchara!*

Merthyr. D. Jones.

Y DYDD A DDAW.

Mae dydd rhyfeddol yn agosâu—dydd dïal ein Duw ni—dydd ymweliad Arglwydd y lluoedd â thrigolion y ddaear—dydd gwae i'r annuwiolion—dydd galar ac wylofain—dydd dystryw ac anghyfannedd-dra—diwrnod blin—diwrnod o losgi—dydd i'r cenedloedd yfed o gwpan llidiogrwydd yr Arglwydd, yr hwn sydd eisoes bron yn llawn, ïe, yr hwn sydd ar gael ei dywallt. Ond pwy sydd yn gwybod hyn? Pwy sydd yn derbyn dadguddiadau oddiwrth Dduw, ac yn cael eu golygon wedi eu hagor nes y maent yn gweled tufewn i'r llèn, ïe, a chael gwybod meddwl yr Arglwydd, a'i fwriadau anffaeledig? Ai y byd Cristionogol, sef crefyddwyr yr oes oleu hon? O nage. Efallai fod un o fawrion a doethion eu colegau, meddech. Nac oes un o honynt. Paham? Maent mor oleu yn yr oes hon â dweyd nad oes eisieu dadguddiadau, na phrophwydoliaethau, nac apostolion na phrophwydi, pa rai (yn yr amser gynt) oedd mor angenrheidiol er arwain eglwys Dduw, fel na fyddai ei haelodau yn bwhwman, ac yn cael eu cylch-arwain gan bob awel dysgeidiaeth. Maent mor oleu ag i ddweyd nad oes eisieu ysbryd y brophwydoliaeth na dadguddiad yn yr eglwys yn awr—y gallant hwy wneuthur hebddynt. Ofer i ni feddwl, ynte, mai hwynt-hwy sydd yn rhagweled y dydd blin sydd yn

dyfod. Pwy, ynte? Neb, ond Saint y Dyddiau Diweddaf, pa rai sydd yn proffesu fod apostolion a phrophwydi yn eu heglwys, a bod yr holl ordinhadau, y bendithion, a'r breintiau yn gyflawn ynddi,—a bod eu harweinyddion, sef yr apostolion, gweision Duw, y rhai sydd â thystiolaeth yr Iesu yn eu meddiant, yn rhagweled yr amser blin sydd yn dyfod ar genedloedd y ddaear, pa rai sydd yn gorwedd mewn llygredigaeth. Darlunia yr Apostol J. Taylor hwy fel y canlyn:—

"Os edrychwn ar genedloedd Cristionogol i gyd gyda eu gilydd, gwelwn ddrych sydd yn wir alarus, darlun truenus o ddynoliaeth dlawd, dirywiedig, a syrthiedig. Gwelwn genedloedd Cristionogol yn erbyn cenedloedd Cristionogol mewn rhyfel, ynghyd â gweinidogion pob un o'r cenedlaethau hyn, yn galw ar Dduw y Cristionogion i roddi y fuddugoliaeth dros eu gelynion i'w cenedloedd hwy! Cristionogion! ac addolwyr yr un Duw!!

"Felly y bu Lloegr Gristionogol yn byddino yn erbyn Ffrainc Gristionogol; Rwssia Gristionogol yn erbyn Prwssia Gristionogol," &c., &c. * * * *

"Cyn y byddai yr amrywiol genedloedd hyn yn dechreu rhyfela, yr oedd eu gweinidogion yn danfon i fyny eu hamrywiol weddiau o flaen yr un Duw; a phe buasai Ef mor benwan â hwy, a gwrandaw ar eu gweddiau, byddent wedi eu dinystrio er ys talm, a'r byd Cristionogol wedi ei ddiboblogi. Ar ol eu gweddiau, byddent yn cyfarfod mewn amryson marwol; yr oedd gelyn yn rhuthro ar draws gelyn gyda grym marwol, ac yr oedd clariwn rhyfel, cledr arfau, a rhuadau magnelau yn cael eu dilyn gan ocheneidiau angeu, aelodau drylliog, galanastra, gwaed, a marwolaeth; a gofid a blinder annhraethadwy, aelwydydd anghyfannedd, gweddwon diamgeledd, a phlant amddifaid. Ac etto, cenedloedd Cristionogol ydynt oll, brodyr Cristionogol, addolwyr yr un Duw. Mae Cristionogaeth wedi llwyddo mwy neu lai er ys deunaw cant o flynyddoedd. Pe caffai hi barhau, a thaenu dros y ddaear, yn ei dull presennol, pa beth a wnelai hi gyflawni?"

Pan ystyriwn, pa ryfedd gweled y byd fel y mae. O amser Abel gyfiawn hyd yr amser presennol, faint o genadon Duw sydd wedi bod yn cynnyg ammodau o heddwch rhyngddynt hwy â Duw? pa faint o weision, prophwydi, a phlant Duw y

maent wedi eu herlid a thywallt eu gwaed, gan ddweyd. "Pe buasem ni byw yn amser ein tadau, ni laddasem ni y prophwydi oedd y pryd hyny? Gwelodd Ioan, o dan yr allor, eneidiau y rhai a laddwyd am air Duw a thystiolaeth Iesu, yn gwaeddi, "Pa hyd, Arglwydd, santaidd a chywir, nad ydwyt yn barnu ac yn dïal ein gwaed ni ar y rhai sydd yn trigo ar y ddaear." Dywedwyd wrthynt am aros ychydig, hyd oni chyflawnid *rhif* eu cyd-weision, a'u brodyr, y rhai oedd i gael eu lladd, megys ag y cawsant hwythau. Nid oedd cwpan yr hen Fabel etto yn llawn, ond pan fuasai, yr oedd hi i gael yfed o hono. Mawr yw amynedd a thrugaredd Duw. Bu mor drugarog at oesolion yr oes hon á danfon ei was, Joseph Smith, ag ammodau o heddwch iddynt; do, a danfonodd gannoedd ereill hefyd, y rhai sydd yn bresennol yn cyhoeddi edifeirwch. Pa fodd y derbyniwyd gweision Duw yn yr oes oleu yma (fel ei gelwir) sydd yn credu y Beibl? Tywalltwyd gwaed gwirion! ïe, gwaed goreu y bedwaredd ganrif ar bymtheg; gwaed prophwyd a phatriarch, a llawer o blant Duw. Am ba beth? Am bregethu y beibl, sef ffydd, edifeirwch, a bedydd er maddeuant pechodau, a gosodiad dwylaw er derbyn dawn yr Ysbryd Glân. Pwy oeddynt y rhai cyntaf i'w gwrthwynebu a thywallt eu gwaed? Crefyddwyr yr oes oleu hon! y rhai sydd yn ddweyd, "Pe buasem ni byw yn lle yr Iuddewon, ni laddasem ni Iesu Grist;" ac ar yr un pryd yn lladd ei weision. O ddallineb doethion y ddaear! Pan yn edrych ar eu sefyllfa, a sefyllfa y byd yn gyffredinol, sydd mor llawn o bob math o aflendid, puteindra, llofruddiaeth, gormes a thrais—y cenedloedd gormesedig sydd yn dysgwyl yn awyddus am ryfel, ac yn ymysgwyd yn barod ati. Ewrop, sydd fel crochan berwedig,—ei thrigolion sydd yn ochain o dan iau gormes,—maent yn barod i'r frwydr. Pwy na ddyweda, O Arglwydd Dduw hollalluog, pa hyd y dyoddefi i Satan deyrnasu? pa bryd y deui allan yn dy ogoniant i amryson â'th elynion—i ddyrchafu a gogoneddu dy saint, a rhoddi mawredd y freniniaeth i bobl y Goruchaf? Ond nid yw cwpan Babilon yn llawn etto! Mae yr hen brophwydi wedi prophwydo am ddinystr yr annuwiolion, ac am y mawr a'r dyeithr waith a wna yr Arglwydd ar y ddaear. Paham na bai doethion y ddaear yn gwybod hyn? Paham y dywedant ei fod yn mhell? Maent yn cysgu, o her-

wydd mae yr Arglwydd wedi tywallt ysbryd trwmgwsg arnynt; a thra y byddant hwy yn gwaeddi heddwch! tangnefedd! gan adeiladu tai a phlanu gwinllanoedd, daw eu dinystr yn ddisymmwyth. Mae yr Arglwydd wedi dweyd na âd iddynt "na gwreiddyn na changen."

Mynych iawn gofynir i'r Saint, "I ba beth yr ydych chwi yn myned i diriogaeth Utah? Paham y mae yr holl filoedd yn ffoi fel colomenod i'w ffenestri? Beth a all hyn fod? Beth sydd yn cynhyrfu pobl y Seintiau hyna! Nid ydynt yn prisio dim am adael gwlad eu genedigaeth, eu hoff berthynasau, a'u cyfeillion hawddgar, ar ol! Rhaid, medd rhai, fod rhywbeth yn bod. Atebaf, mai ufyddhau i alwad Duw y maent, sef "Deuwch allan o honi, fy mhobl i, fel na fyddoch gyfranog o'i phläau hi." Maent wedi derbyn ysbryd y dadguddiad, sef ysbryd y brophwydoliaeth; trwy hwn gwelant beth sydd yn dyfod, a pharotoant erbyn hyny. Yr un Ysbryd sydd ganddynt hwy ag oedd gan Noah i adeiladu arch, Lot i ffoi o Sodom, a Dafydd i ddianc rhag Saul Nid ymddibynu ar yr hyn ddadguddiadau a fuont yr oeddent hwy, ond cael rhai newyddion, yn ol eu hamgylchiadau, megys ag y rhoddwyd hefyd i Joseph a Mair i ffoi â'r Iesu i'r Aifft, a'r hyn a roddwyd i ddyscyblion yr Iesu, a fuasent yn Jerusalem, i ffoi i'r mynyddoedd rhag y Rhufeiniaid. Felly yr un Ysbryd sydd gan y Saint i ymgasglu i Seion, i ddianc rhag y llid a ddaw; ac nid hyny yn unig, ond i gael gweinyddiadau ordinhadau teml yr Arglwydd, a'u cynnysgaethu â nerth oddifry; ac nid ydynt yn ystyried fod yr hyn a roddwyd o'r blaen yn ddigon iddynt hwy, neu buasent wedi syrthio trwy law eu gelynion; ond yr oedd gweledydd ac arweinyddion arnynt, y rhai oeddynt yn cael dadguddiadau gan Dduw; ac felly y maent wedi dianc rhag eu gelynion, a myned i'r lle y dywedodd Duw wrthynt am fyned, er iddynt gael rhwystrau lawer, a gelynion lu. Felly, mae eu Tiriogaeth hardd yn llwyddo, ac yn blodeuo; ac y maent wedi peri i'r anialwch flodeuo fel y rhosyn, er cyflawni geiriau Duw trwy y prophwyd Ezeciel, "A dygaf chwi i anialwch y bobloedd," &c.

Heb ymhelaethu rhagor, terfynaf trwy dystiolaethu wrthych, anwyl ddarllenwyr, mai hon yw eglwys Crist; gwn fod yr ordinhadau a'r bendithion yn gyflawn ynddi, a bod ei hufyddion yn derbyn Ysbryd Duw, sef ysbryd y brophwydoliaeth. Dy-

wedaf hefyd wrth fy mrodyr a'm chwiorydd, ac wrth fy hun; ymdrechwn; amser sobr yw—mawr yw ein cyfrifoldeb,—ac nid bychan yw ein gwaith. Mae eneidiau ein cyd-ddynion ag eisieu eu hachub, ac y mae arnom eisieu casglu defaid yr Iesu i'w gorlan, a'i wenith i'r ysgubor, fel na losger dim o hono gyda yr us. Mae dydd dïal Duw yn agosâu; crynhöwn deulu y ffydd, a ffown rhag y llid. Hyn fyddo ein rhan ni oll, ïe, a channoedd sydd etto heb ufyddhau, yw fy nymuniad yn enw Iesu Grist. Amen.

Merthyr. WILLIAM LEWIS.

AMRYWIAETHAU, &c.

CYFEILLGARWCH yw attyniad hyfryd y galon tuag at y teilyngdod ag ydym yn barchu, neu y perffeithderau yr ydym yn hoffi; a gwna y gwrthddrychau yn barod i wasanaethu er lles, gwybodaeth, rhinwedd, neu ddedwyddwch eu gilydd.

ENNILLA y Saint ffyddlawn fwy o gysur yn eu hadfyd, nag a ennilla eu gelynion yn eu llwyddiant mwyaf.—T. H.

YMDDYGIAD gonest a dihoced yw anrhydedd y natur ddynol; na chasêwch ddim ond yr hyn sydd anonest, nac ofnwch ddim ond yr hyn sydd anfoneddigaidd, ac na cherwch ddim ond yr hyn sydd gyfiawn ac anrhydeddus.

RHINWEDDAU y dyn mewn unigrwydd, ydynt yn fwy hygar nâ holl anrhydedd baldorddus y byd.

TALIADAU O AWST 12 HYD AWST 18.—Gorllewin Morgonwg, £5; Caerdyf, 4s 8c; Aberamman, 8s; Georgetown, 5s 1c; Aberdar, 14s; Llanfabon, 4s 1c.—Cyfanswm, £6 15s 10c.

☞ Dymuna y Llywydd Giles hysbysu fod Dan Nicholas, gynt offeiriad o Gangen Cwmrhos, Sir Fynwy, wedi ei ysgymuno o'r Eglwys am ei droseddiadau.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Santeiddiolrwydd y Rhyw Fenywaidd, &c.	117
Y Dydd a Ddaw	128
Amrywiaethau, &c.	132

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 9.] AWST 27, 1853. [CYF. VI.

"NA FYDDWCH YN NYLED NEB O DDIM, OND O GARU BAWB EICH GILYDD,"—

SYDD orchymynedig efengylaidd, ac yn deilwng o ystyriaeth Saint yn mhob goruchwyliaeth o honi, ac yn mhob amgylchiad. Nid arian yn unig a waherddir i fod yn ddyledus, gan yr Apostol, yn y gorchymyn rhagorol hwn, ond *pob peth* arall ag a ddichon neb arall ofyn genym. Goruchwyliwr yw dyn ar yr oll a ymddiriedodd Duw i'w ofal; am yr oruchwyliaeth hono y mae yn gyfrifol i Dduw; a'r hwn, yn anghyfiawn, a gadwo yn ei feddiant ei hun, yr hyn beth yn gyfreithlawn a berthyna i arall, pan y galla ei dalu iddo, sydd yn gormesu ar ei gyd-ddyn, trwy ei rwystro i gyfiawn weinyddu yn yr oruchwyliaeth a ymddiriedodd Duw iddo yntau; ac felly y mae y neb a esgeulusa dalu arian, na dim arall a berthyna yn gyfreithlawn i arall, pan y mae yn *alluog* i wneyd hyny, yn gyfrifol i Dduw ac i'w gyd-ddyn, am yr holl ddaioni a allasai y llall wneyd â'r hyn sydd yn ddyledus iddo.

Nid yw echwyna na rhoddi yn echwyn yn waharddedig yn yr egwyddor hon; ond cymhella yr ysgrythyr i roddi benthyg i'r hwn a geisio genym, yn ogystal ag i hwnw dalu yn ol; y mae y naill a'r llall yn rhinweddol yn eu lle priodol. Yr egwyddor yw, na ddylem fenthyca heb *amcanu*, a gwneyd yr *oll a allom* i dalu yn ol, fel yr addawsom, ac fel y dymunem wneuthur o arall i ninnau. Mae eithriadau i reol bendant, mae yn wir; felly yma, dichon y benthyciwr fod yn onest ac

yn gyfiawn, pe na thalai yn ol; o herwydd ddârfod i amgylchiadau oruwch-lywyddu ei dynghed, fel ag i'w analluogi i dalu. nid anallu neb sydd yn ei euogi, eithr o'r ochr arall, y *trosedd* yw, yr anghyfiawnder, sef peidio gwneyd yr *hyn a allo* i ad-dalu; y blaenaf a gymmeradwyir gan Dduw, a phob dynion da;—yr olaf ni all fod yn gymmeradwy gan y naill na'r llall.

"Eithr," ebe y crefyddwr, "y mae dyled arnaf fi er cynnal fy nghrefydd a chario yn mlaen deyrnas Dduw, ac yr wyf mewn dyled i'r byd hefyd—pa un a dalaf gyntaf?" Atebwn, fod yr egwyddor uchod, yn profi y dylai dyn fel goruchwyliwr dros ei eiddo, ad-dalu yn ol ei allu i'r naill a'r llall. fel ag y cymhella cyfiawnder ef i wneyd. Mae yn wir nad ellir hyd yn hyn, adeiladu teyrnas Dduw na chario yn mlaen weinidogaeth ei eglwys, heb gymhorth y rhai a berthynant iddi; teilwng yw i'r gweithiwr, yn y winllan hon, ei fwyd a'i ddillad, fel ag i'r ŷch sydd yn dyrnu gael ei ben yn rhydd i fwyta o'r llafur a ddyrna; ac anaml, os byth, y gwelir y bydol-ddyn mor ormesol â gommedd i'w ddyledwr cydwybodol aberthu yn gyfiawn at gynnal ei grefydd, a'i lledaenu i ereill yn ol cyfiawnder; a phe y caffid un mor gaeth â hyny, nid cyfiawn fyddai peidio talu dim iddo wed'yn, ond prysuro i dalu yr oll, a threio cael y nesaf yn fwy rhesymol; fel, os nad allai dyn, yn yr amser presennol, dalu yr *oll* i'w ofynwr ar y pryd, a chyfranu ei rodd i'w grefydd hefyd, dylai wneyd *cyfiawnder* i'r naill a'r llall. Nid cyfiawn fyddai iddo, o'i ran ef, adael i'w weinidog i newynu, nac i fod mewn eisieu, hyd oni fyddai efe wedi talu yr *oll* i'w ofynwr. fwy nag a fyddai iddo yspeilio ei ofynwr drwy gyfranu yr *oll* i'w grefydd, neu yspeilio y naill ofynwr, drwy dalu yr oll i'r naill, a dim i'r llall ag sydd mor gyfiawn. Nid yw Duw yn gofyn ceiniog o arian neb, at gario ei waith ef yn mlaen, a berthyna yn gyfiawn i ofynwr arall. Ai mwy teilwng yw talu i'r olaf? barned y goruchwyliwr rhwng ei gydwybod a Duw; o herwydd, gwyddom mai y rhyddid a ddymuna y gofynwr hwnw gael gan arall, i gynnal ei grefydd anwyl ei hun, a ddylai efe ganiatâu i'w gyd-ddyn crefyddol, nad beth fo ei grefydd; a chrefydd ddiwerth yw, oni ddysga hi ef i wneuthur i arall fel y dymuna i arall wneuthur iddo ef. Er deall y ddwy ochr i'r egwyddor efengylaidd hon, a chael allan safon ymddygiad, darllener a manwl graffer ar, a *gwneler* fel y dysga ein Harglwydd

yn nammeg y "Brenin a'i weision" (Math. xviii, 23—35). Gwelir mai cyfiawn fuasai i'w Arglwydd werthu yr oll a feddai y gwas hwn, oedd yn ei ddyled o ddeng mil o dalentau; eithr gwelir mor amlwg hefyd, ddarfod i'w ostyngeiddrwydd, a'i onestrwydd yn addaw talu mor gynted ag y gallai, ennill iddo fwy nag a ddysgwyliai, ïe, *faddeuant o'r oll.* Dysged pob dyledwr anffodus i'w efelychu; ac er na ddichon iddo fod mor llwyddiannus â hwn bob amser, etto trwy wneuthur felly, teilynga y cymmeriad o ddyn gonest, yr hyn sydd werthfawrocach iddo nâ'r ddyled oedd arno. Dilyner y ddammeg yn mhellach, a chaiff y gofynwr wers mor effeithiol tuag at ei ddyledwr yntau. Pan y dylasai y gwr yna drugarhau yr un fath wrth ei ddyledwr yntau, yr hwn a geisiodd ganddo yr un modd ag y ceisiodd yntau drugaredd ei ofynwr, efe, fel ambell i *fankrupt* twyllodrus yn awr, a roddes y truan tlawd yn y "cwrt bach," ac ni ollynga efe ef allan hyd nes y talo y geiniog olaf, a'r gost hefyd, serch newynu ei deulu a'i grefydd. Yr oedd y feistrolaeth ganddo, sef y gyfraith wladol; â'i holl egni, rhoes ei ffon haiarn hi yn ei llawn bwysau ar gefn y truan, pan y rhoed hi yn ei law ef yn deyrnwialen aur; nid rhyfedd iddi droi yn reffynau haiarn triphlyg, am ei goesau ei hun yn ei garchar tywyll. Oni buasai yn llawer hawddach iddo ef faddeu i'r tlawd, y "can ceiniog," nâ thalu yn ol y "mil talentau" i'w ofynwr ef, tra' yn ngharchar? Sicr y buasai, eithr ni choeliai hyny nes yr oedd yn rhy ddiweddar, mwy nag y coelia ei efelychwyr yn awr, ysgatfydd, nes y cânt, efallai, gynnifer o flynyddoedd o garchar ag oedd ddyledus o dalentau. O herwydd na ofyna y gyfraith wladol i'r naill faddeu i'r llall, megys ag y maddeuir iddo ef, dynion ydynt yn chwannog yn eu hawydd i ymgyfoethogi, i anghofio manylrwydd y gyfraith a'u barna yn y byd a ddaw; eithr gwyn fyd yr hwn pryd hyny, a allo ddiolch am iddo faddeu i'w gyd-ddyn yn y byd hwn, a thrwy hyny gael maddeuant ei hun o flaen brawdlys gyfiawn.

Ac wedi talu pob dyledion o barthed i bunnoedd, sylltau, ceiniogau —dychwelyd pob peth a fenthyciwyd, a chyflawni manylaf ofynion y gyfraith wladol; tra yn agored i'r damweiniau, clefydau, gormes. lladradau, a cholledion mewn mil ffyrdd presennol, diau y ceir digon o deilwng wrthddrychau tosturi ac amgeledd drwy ein gwlad. Eithr ni ddaeth yr amser etto i

gyfoeth gael ei gyfranu i'r haelionus bob amser. eithr y cyffelyb a ddygwydd i'r duwiol ac i'r annuwiol; ac felly y blaenaf sydd agored i'w goddiweddyd gan amgylchiadau anwenog fel yr olaf; pan y bwriadent lywyddu yr amgylchiadau hyny eu hunain yn wahanol, yr hyn a'u harweinia i ddyled ag ni allant oddiwrtho. Wrth y cyfryw, beth a ddywedwn, beth a ddyweda neb yn well, nâ—talwch yn ol eich gallu? ac erfyniwch hynawsedd eich gofynwr, i brofi fod ynoch onestrwydd yn gyfartal i'ch gallu,—eich bod yn ymdrechu gwneyd iddo ef, fel y dymunech iddo ef wneyd i chwi dan y cyffelyb amgylchiadau; a thrwy yr oll, dysgwn wers fawr ein Harglwydd i'w saint, sef —"Nac ewch i ddyled eich *gelynion.*"

Eithr er yr oll a ddywedwyd, nid ydym etto wedi tirio at wreiddyn y pren, namyn chwareu ar hyd ei gangenau, fel pêr gantorion coedwigoedd! Beth pe olrheinid yr holl ffrydiau hyn i'w ffynnonell wreiddiol?—pe gofynai pob dyledwr i'w ofynwr, "Beth sydd genyt tithau a'r nas derbyniaist?" Pwy a daflai y gareg gyntaf? Onid dyledwyr, ïe, *bankrupts* ydym ni oll, yn byw ar ddaioni, yn ymsymud yn awyrgylch, ac yn bodoli ar ddaear a berthyna i'w Chrewr haelionus? Oni weithiodd Efe fwy nâ chwe diwrnod (efallai chwe mil o flynyddoedd!) i addasu y ddaear hon i ni fyw arni? Onid Efe bïa ei choedwigoedd ffrwythoglawn—ei moroedd pysgodaidd—ei hawyr ehedogaidd—ei holl fwngloddiau gwerthfawr, a'i hanifeiliaid ar fil o fynyddau?" A pha beth a dalasom iddo erioed o *rent*, nac o lôg, am yr echwyniaeth oesawl o'r oll a fwynhawn —neb o honom? Pan y galwa Efe ni oll i gyfrif am ein talentau, pwy fydd wedi talu yr oll iddo Ef o'i ddyledion? Heb hyny, pwy feiddia garcharu ei ddyledwr? Carchara y naill ddyn, o herwydd i arall ei garcharu ef; ac felly, "dant am ddant" am dani. Eithr, olrheinier yr egwyddor yn ol y ffordd arall, a gweler pwy a all ddweyd gweddi yr Arglwydd, sef "Maddeu i ni ein dyledion, *fel y maddeuwn ninnau i'n dyledwyr.*" A pha fath dâl a ofyna Efe genym, am yr holl ddaioni a fwynhawn oddiar ei law? "Fy mab, moes i mi dy galon. Câr yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, â'th holl enaid, ac â'th holl nerth, a'th gymmydog fel ti dy hun, canys brawd undad dechreuol yw efe i ti—plant yr un tylwyth ydych chwi oll; gwna i arall fel y dymunit i arall wneyd i ti; cadw fy holl orchymyn-

ion: byddwch un yn mhob peth, a phrofwch eich hunain yn eiddo myfi. A hyn yw yr holl ad-daliad; yr usuriaeth, neu y llôg a ofynaf genych, am oes o roddion, ie, lonaid byd a nefoedd o honynt!" Onid cyfreithlawn ei hawl? A oes a ammheua ei ofyniad? Pwy sydd abl i dalu ei gyfrifon, a chlirio ei lyfrau Ef? Ai tydi gyd-ddyledwr a edliwi i'th frawd anonestrwydd, tra yn *fankrupt* andwyol dy hun!

Merthyr. D. Jones.

POB PETH YN CYD-WEITHIO ER DAIONI I'R RHAI SYDD YN CARU DUW.

Yn y byd y mae dynion mewn amryw sefyllfaoedd, o'r brenin i'r cardotyn, a phob rhai o'r graddau hyn yn cael eu hamgylchynu gyda channoedd o amrywiaeth amgylchiadau, dymuniadau, meddyliau, a theimladau yn ystod amser ein sefyllfa prawf, o'n mebyd hyd ein bedd. Mae cyfnewidiadau y cymhwysderau uchod, yn gyssylltiedig â'r dyledswyddau a roddir i ni yn bersonol, teuluaidd, a chymdeithasol, y rhai etto sydd yn amrywio yn gyfatebol i'n sefyllfaoedd.

Pan fyddom â'n holl galonau ar gyflawni ein dyledswyddau, yn ol cyfraith ein Tad nefol, yn y fan daw i'n herbyn wrthwyniad, yn hollol annysgwyliadwy, yr hyn fydd, yn ei natur a'i ddyben, yn niweidiol iawn; gall adael ei argraff ofidus arnom er ein llesgâu a'n marweiddio, gwanhau ein ffydd, rhewi ein sêl, symud ein meddyliau, sychu ein serchiadau a'n cariad brawdol, bradychu ein hymddiried, a lladrata ein teimladau anwylaidd, y rhai sydd well genym am danynt nag am ein bara beunyddiol, ac fel y diliau mêl ar ein gwefusau, yn ein calonogi i wasanaethu ein Tad nefol. Yn y sefyllfa hon yr ydym yn ddigalon, ac yn barod i ddweyd, fod y cwbl yn ein herbyn, ac y bydd yn sicr o ddiweddu er ein colled a'n dinystr amserol a thragywyddol.

Pwy o honom, yn y sefyllfa hon, a ddywed fod pob peth yn cyd-weithio er daioni i neb? Mae y dyben o ganiatâd yr Arglwydd i hyn gymmeryd lle, i gyd o'r golwg yn bresennol; ond os bydd ynom ddymuniad, yr hyn yn ddiau a fydd, oblegid nid wyf yn credu y caniatâ ein Tad i un brofedigaeth ddyfod i'n profi, i gymmaint o raddau ag i ladrata ein dymuniadau; os

bydd hyn wedi ei ddwyn oddi arnom, credaf mai y ni o honom ein hunain fydd yr achos. Credaf hefyd, na chaniatâ yr Arglwydd i ni gael ein profi mewn dim a fydd yn ddigon o esgus ger ei fron, i ni esgeuluso ein dyledswyddau.

Pan fyddom yn y gofid mwyaf, yr hyn sydd yn naturiol yn dilyn pob profedigaeth, ac yn canlyn hyn etto ddifaterwch, esgeulusdod, byrbwylldra, ac anystyriaeth; ond nid byth i'r graddau y byddwn yn casâu cariad, cyfiawnder, gwirionedd, &c. Yn yr helbul a'r ymosodiadau mwyaf, byddwn yn dweyd, "Yr y'm yn caru gwirionedd, cyfiawnder, a chariad brawdol; nis gallwn beidio caru y cyfryw, os carwn ein hunain. Ond er ein bod yn caru y rhai hyny, yr ydym yn amddifad o deimlad, ffydd, ac ymddiried i wneyd hyn, o herwydd ein siomedigaeth mewn modd annysgwyliadwy; yr hyn sydd ffiaidd yn ffroenau yr Arglwydd, fel tom mewn ffroenau dyn." Ond, cofiwch, er ei fod felly, gall daioni ddyfod o hono, i'r rhai sydd â'u "hewyllys yn nghyfraith yr Arglwydd," fel y gall ffrwyth toreithiog, maethus, a blasus, ddyfod mewn maesydd a gerddi, oddiwrth hen dom drewedig, yr hwn sydd yn achos i chwi godi eich trwynau, a chadw eich traed oddiwrtho; ac etto, y mae eich holl ddedwyddwch dyfodol yn ymddibynu arno, mewn cael danteithion iachus; a'r mwynhad o honynt a achosa felys gofio, wedi darfod yr holl ffwdan i gyd. Ac yna dywedwn, fod yn dda genym ein bod wedi gwneuthur fel y gwnaethom, er trwy lawer o ffwdan a phoen: ond ni fu ein holl ymdrechiadau yn ofer—cyd-weithiodd pob peth er ein daioni.

Y mae yn anmhosibl i neb ddangos ei sêl a'i gariad o blaid cyfiawnder, oni bai fod gwrthwynebiad; ac nis gallwn byth ennill parch mewn cyssylltiad ag un cymhwysder, heb ymdrech; ac nid oes lle i ymdrech fod heb wrthwynebiad; o ganlyniad, y mae gwrthwynebiad yn achlysur, neu yn rhoddi cyfleusdra, i ni ryfela, a rhyfela yn rhoddi cyfleu i orchfygu; ac y mae gorchfygu yn dwyn i ni enwogrwydd, anrhydedd, cyfoeth, a gogoniant. Wrth hyn, gwelwn, fod gwrthwynebiadau, a rhyfeloedd yn achlysur i ddyn gael ei berffeithio, yr hyn ni fyddai mewn un ffordd arall, a bod y cyfan er daioni. Cawn enghraifft etto, yn amgylchiad Joseph, mab Jacob: am fod Joseph yn peidio cydymffurfio â'i frodyr, mewn meddwl, gair, a gweithred, cododd ei frodyr yn ei erbyn,—taflasant ef i'r pwll,

a marwolaeth wedi ei selio ar ei ben, gan ei frodyr, ac efallai, nad pell o'i feddwl ei hun hefyd. Ond gan fod Joseph yn cydymffurfio ag ewyllys ei Dduw, yr oedd Ef yn gofalu am dano, fel na chaffai niwed ddyfod iddo. Codwyd ef o'r pwll, a gwerthwyd ef i'r Ismaeliaid, îe, gan ei frodyr! Wel, dyma ddrwg a phechod ofnadwy yn erbyn Duw, onide? tybied fod anghenrheidrwydd am beth fel hyn, i ateb rhyw bwrpas daionus, er dwyn amcanion ac addewidion Duw i amlygrwydd? Digon tebyg, pe na werthasid Joseph i'r Aifft, nas gallasai fod yn *brime minister* i Pharao yno; pe na fuasai felly, digon tebyg na chawsai ffafr yn ngolwg y brenin, i gael ei dad a'i frodyr i lawr ato; pe hwy ni ddaethent, buasent yn aros yn Nghanaan, a digon tebyg y buasent farw o newyn. Yna, byddai addewid Duw i Abraham yn cael ei difodi, a llw y Jehofa yn ddirym; ond trwy i Joseph gael ei fwrw i'r pwll, a'i werthu i'r Ismaeliaid, yr hyn oedd yn ddrwg mawr; er hyny, daeth daioni o hono, er yn ymddangos mor anhygoel ag i fêl ddyfod o asgwrn gên asyn drewedig, do, gymmaint, fel yr achubodd ei dad a'i frodyr; îe, mwy nâ hyny, sef, trwy hyn y gallai addewid Duw i Abraham gael el gwirio,—fod ei hâd i fod mor lliosog â'r tywod ar lân y môr, ac i fyw yn dragywydd,—a llw yr Arglwydd fod yn wir, ac i bara byth. Wrth hyn, gwelwn i Joseph gael ei berffeithio, a dybenion Duw ddyfod i'r golwg i'r rhai ag oedd yn ei garu Ef. Gwir y gallasai Duw osod Joseph yn brif arolygwr ar holl wlad yr Aifft, heb iddo gael ei daflu i'r pwll a'i werthu i'r Ismaeliaid: ond cystal gwir â hyny, yw i Joseph gael ei berffeithio yn y modd hyn, a doethineb anchwiliadwy Duw gael ei amlygu.

Etto, nid wyf yn credu y gall un weithred ddrwg a weinyddir tuag ataf, fod yn ddrwg i mi; ond nid yw hyny brawf nad yw hi ddrwg yn ei natur, a'i heffeithiau: pe dywedai rhyw un gelwydd am danaf, efallai y gwnai hyny i rai fy nghasâu, hyd yr amser y deuent i wybod mai celwydd fyddai, yr hyn ddeuai i amlygrwydd ar ol iddo ateb ei ddyben arnaf; ac wedi hyny, byddent yn fy ngharu lawer yn fwy, nâ phe ni fuasai hyny wedi bod. Nid drwg i mi fyddai y celwydd, ynte, ond i'r rhai a'i cynllwynodd. Pe hyn ni fuasai, ni chawswn gyfleu i brofi fy niniweidrwydd, a'm gwirionedd,—hyn a ennillodd i mi ogoniant a chlod.

Dywedaf etto, beth pe cawn fy nhori allan o'r Eglwys, am wneyd ac amddiffyn gwirionedd a chyfiawnder? Addefa pawb mai pechod ofnadwy fyddai hyny; ond credaf y gall da ddyfod oddiwrth hyn i'r rhai sydd am wasanaethu Duw, yr hyn ni allai ddyfod mewn un ffordd arall. Caniatawn fy mod yn Henuriad, ac yn cael fy nhori allan o'r Eglwys, yn yr hon y cefais dystiolaeth. Beth a wnaf yn yr amgylchiad hyn? Byddaf yn gwybod nas gallaf fod yn gadwedig, heb fod ynddi. Wel, mi a gydnabyddaf yr hyn a weinyddwyd tuag ataf yn iawn, ond nid cyn mynu treial teg, mewn ffordd gyfreithlawn. Y mae llawer wedi eu tori allan o'r Eglwys hon yn eithaf cyfiawn, ond nid ydynt yn credu hyny; mae llawer, o herwydd gwrthwynebu anghyfiawnder, wedi myned i droseddiadau yn erbyn Duw, am na fuasent yn myned yn y ffordd a'r rheol iawn; ac y mae hyny wedi achosi iddynt esgeuluso eu dyledswyddau, a throseddu yn warthus yn erbyn rheolau yr Eglwys; a'r canlyniad oedd, digon o deilyngdod i'w tori allan yn gyfreithlawn. Nid wyf yn credu fod yr anghyfiawnder uchod yn achos iddynt gael eu tori allan. Achosiad eu toriad allan oedd, eu geiriau a'u gweithredoedd anghyfiawn eu hunain. Ond y pwnc yw, beth wnaf os torir fi allan yn anghyfiawn? Cydnabyddaf anghyfiawnder yn gyfiawnder, a chymmeraf fy medyddio er maddeuant pechodau, er dyfod yn ol i'r Eglwys; yna byddaf mor ffyddlawn ag y gallaf i gadw fy nyledswyddau. Yn mhen ychydig, efallai, y deuaf yn deilwng i fod yn ddiacon: gweinyddaf yn y swydd hono mor ffyddlawn ag y gallaf; ac yn mhen ychydig wedi hyny, caf fy ngalw i fod yn Athraw, ac yn y blaen hyd nes y byddaf yn Henuriad. Dyma fi yn rhoddi fy ngoruchwyliaeth i fyny i'm Tad nefol. "Wel," ebe rhywun, "colledwyd chwi yn fawr oddiwrth y camwri a gawsoch, sef eich tori allan ar gam." Na, nid felly! credaf fod y cyfan wedi cyd-weithio er daioni i mi. Gofynaf i'm Tad, a gaf fi fod yn golledwr o'r da allaswn wneyd yn yr holl amser y cefais fy absennoli o gyfleu i'w wneyd? "Na, fy mhlentyn," fydd yr ateb, "cyfrifaf yr holl ddaioni a allasit wneyd, yn yr amser y cefaist dy absennoli o gyfleu i'w wneyd, yn beth wedi ei wneyd." "Ië," ebe rhywun, "efallai na wnelai ddim felly." Ond y Tad a ddywed, "Yn gymmaint ag na chefaist gyfleu, o herwydd anghyfiawnder, nis gellir dy farnu, o herwydd geiriau

a gweithredoedd a ddygir i'r farn. Am hyny, fy mhlentyn, mi a gyfrifaf yr oll a allasit ei wneyd, yn beth wedi ei wneyd, gan na chefaist gyfleusdra i'w wneyd." Gofynaf, beth am y gwaith a wnaethym pan yr oeddwn yn ddiacon, athraw, &c. Y Tad a ddywed, "Bydd hyny yn dâl ychwanegol i ti, am dy addfwyndra, dy ostyngeiddrwydd, dy ddewrder, a'th ymdrech i gadw fy ngorchymynion, trwy bob gwrthwynebiadau, ynghyd â'th sêl, a'th barch tuag at fy Offeiriadaeth; ac am dy fod wedi dewis goddef cam, yn hytrach nâ tharo yn erbyn fy Offeiriadaeth, er mai dynion anghyfiawn a'th ormesodd, etto, gan i ti ymddiried ynwyf, a'm cydnabod yn Dduw cyfiawn—wele, yn awr, mae y rhai a'th ormesasant yn cael bod yn gyfrifol i mi am y camwri a wnaethant; a mi a'u cospaf hwy yn ol mesur eu troseddiadau, a dyrchafaf dithau. Wele, mi a'th wobrwyaf di ar dy ganfed, am dy holl golledion! ac y mae bywyd tragywyddol, gogoniant annesgrifiadwy, a choron annifanedig yn fy Nheyrnas i ti. Ac wele, fy mhlentyn, y mae pob peth yn cydweithio er daioni i ti, ac y mae yr holl ddyoddefiadau a gefaist, wedi bod yn foddion er dy berffeithio; ac y mae fy noethineb anchwiliadwy wedi cael ei amlygu i ti, am i ti gymmeryd dy ddysgu wrth fy Ngair, ac am beidio cymmeryd dy arwain gyda theimladau y natur ddynol, yr hon nid yw yn canfod dyfnderoedd fy noethineb, ynghyd â'm bwriadau anffaeledig." Hyderaf bellach, fod pawb yn gweled fod *pob peth yn cyd-weithio er daioni i'r rhai sydd yn* CARU DUW!

Merthyr. CARWR CADW CYNGHOR.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 116.]

49. GAN fod y llinell wahaniaethol wedi ei pharhaus dynu rhwng yr eiddo Michael a galluoedd y Diafol, yr olaf a orthrechwyd ac a fwriwyd i lawr, a'r holl nefoedd a wylasant dros eu cwymp. Desgrifiad o hyn a roddir mewn gweledigaeth a ddangoswyd i Joseph y Gweledydd, a Sidney Rigdon: ni a roddwn yr enghraifft ganlynol: "A hyn a welsom hefyd, ac yr ydym yn dwyn tystiolaeth, i un o angylion Duw, yr hwn oedd mewn awdurdod yn mhresennoldeb Duw, yr hwn a wrthryfel-

oedd yn erbyn yr Unig-anedig Fab, yr hwn yr oedd y Tad yn ei garu, a'r hwn oedd yn mynwes y Tad, gael ei daflu i lawr o bresennoldeb Duw a'r Mab, a galwyd ef Colledigaeth, canys y nefoedd a wylasant drosto ef,—efe oedd Lusiffer, mab y wawr ddydd, ac ni a edrychasom, ac wele, efe a syrthiodd! a syrthiodd! hyd y nod mab y wawr ddydd" (Ath. a Chyf. dos. 92, gwa. 3). Wedi i heddwch gael ei adferyd yn y nef, ac i'r oll a arosasant gadw eu sefyllfa gyntaf a gorchfygu Satan, y gwaith mawr nesaf i'w gwblhau oedd, gosod yr ysbrydion rhai'n ar y ddaear newydd mewn pabellau o gnawd ac esgryn, fel y gallent oll fyned trwy resau ereill o dreialon, a chyfarfod â'u gelyn cyffredin ar diroedd newyddion; ac os y ffynent yn yr ail filwriaeth hon a gorchfygu, a goresgyn lluoedd uffern, yr oeddent i gael eu cyfrif yn deilwng o etifeddu pob peth, ac i ddyfod yn gydradd â'u Tad mewn gogoniant, ac mewn nerth, ac mewn gallu, ac mewn llywodraeth.

50. Y babell gyntaf o gnawd ac esgyrn a ffurfiwyd allan o bridd y ddaear. Yr Arglwydd a rydd y desgrifiad canlynol o'i ffurfiad: "A myfi, yr Arglwydd Dduw, a ffurfiais ddyn o bridd y ddaear, ac a anadlais yn ei ffroenau ef anadl bywyd; a dyn a ddaeth yn enaid byw,—y cnawd cyntaf ar y ddaear, y dyn cyntaf hefyd; er hyny, yr oedd pob peth wedi eu creu o'r blaen, ond yn ysbrydol yr oeddwn wedi eu creu a'u gwneuthur yn ol fy ngair" (Cyfieithad ysbrydoledig Joseph Smith). Mae hyn yn cael ei ddesgrifio yn fwy cyflawn yn llyfr Abraham. "A'r Duwiau a luniasant ddyn o bridd y ddaear, ac a gymmerasant ei ysbryd ef (hyny yw, ysbryd y dyn), ac a'i gosodasant ef ynddo, ac a anadlasant yn ei ffroenau ef anadl einioes, a'r dyn a aeth yn enaid byw. A'r Duwiau a blanasant ardd yn Eden o du y dwyrain, ac a osodasant yno y dyn, ysbryd yr hwn a osodasant yn y corff a luniasant." Yr ysbryd cyntaf yr hwn a breswyliodd mewn pabell yma ar y ddaear oedd Michael yr archangel, yr hwn a flaenorai fyddinoedd y nef yn erbyn y lluoedd gwrthryfelgar: am yr hanes hwn, yr ydym yn ymddibynol ar ddadguddiad a roddwyd i Joseph y Gweledydd, fel y canlyn: "Tair blynedd cyn marwolaeth Adda, efe a alwodd Seth, Enos, Cainan, Mahalaleel, Jared, Enoch, a Methuselah, y rhai oll oeddynt archoffeiriaid, ynghyd â'r gweddill o'i hiliogaeth ag oeddynt gyfiawn, i ddyffryn Adam-ondi-ahman, ac yno

y cyflwynodd arnynt ei fendith olaf. A'r Arglwydd a ymddangosodd iddynt, a hwy a gyfodasant i fyny ac a fendithiasant Adda, ac a'i galwasant ef Michael, y Tywysog, yr Archangel. A'r Arglwydd a weinyddodd gysur i Adda, ac a lefarodd wrtho, Yr wyf wedi dy osod di i fod yn ben—lliaws o genedloedd a ddeuant o honot ti, ac yr wyt ti yn Dywysog arnynt dros byth" (Ath. a Chyf., dos. 3, gwa. 28). Mae yn rhesymol, i'r prif Dywysog neu Archangel, wedi iddo osod ei elynion ar ffo, a'u halltudio o'r nef i'r ddaear, i gael bod y cyntaf i ddyfod i'r ddaeaer hon, yn dariannawg ac amddiffynedig gan gorff, i ymrwymo mewn ail filwriaeth â'i hen elyn o dan amgylchiadau newyddion, fel mewn amser priod y gallai ef a'i frodyr y rhai oeddynt i ddyfod ar ei ol ef, i fwrw Satan a'i luoedd o'r ddaear hefyd.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. JONES.

LLYTHYR O DDINAS Y LLYN HALEN FAWR, AT Y LLYWYDDION W. S. PHILLIPS A J. DAVIS.

Dinas y Llyn Halen Fawr, Mehefin 25, 1853.

ANWYL FRODYR PHILLIPS A DAVIS,—Yn ol fy addewid, yn fy llythyr diweddaf, achubaf y cyfleusdra presennol i roddi rhyw ychydig o hanes ein taith o'r Bluffs hyd y lle hyfryd hwn. Wedi ymadael â'r brodyr Jones, Daniels, Jeremy, ac ereill, y rhai ag oeddwn yn eu hadnabod yn fwy nag oeddwn, aethom yn y blaen i'r daith, a'n calonau yn llawen, gan gnoi ein cil ar yr ymddyddanion a'r cynghorion difyrus ac adeiladol a gawsom gan y brodyr crybwylledig, gan ddymuno ar ein Tad i'w bendithio oll, yn eu hynt ddaionus, a pheryglus, ar dir, a dwr, ac yn mhlith ein cenedl ein hunain. Wedi cyrhaedd y Mountain Creek, a theithio tua thair neu bedair milltir, penderfynasom orphwys dros y nos, lle yr oedd digon o borfa i'r anifeiliaid. Yr oedd yr haul ar guddio ei ben yn y gorllewin, a mantell y nos yn agosâu, gan annog pawb, ond y gwylwyr, i'w gorphwysfa. Clywem drwst cerbyd yn dyfod yn gyflym cyflym, o ffordd y Ddinas; erbyn hyn, yr oedd pawb a'u llygaid yn edrych beth oedd yn dyfod, ac nid hir bu y gwylwyr

cyn gwaeddi allan, "Cymry o'r Llyn Halen." Nid oedd anghen ail ddweyd, oblegid yr oedd y gair cyntaf wedi treiddio trwom oll, fel yr hylif gwefrol. Nesaodd pawb, gan redeg am y cyntaf i'w cyfarfod. Ac er ein mawr lawenydd, pwy oeddynt ond Thomas Jones, Hirwaen, Morgan Hughes, Pontyates, a William, mab Evan Jones, Heol y Felin, Aberdar. Yr oeddynt wedi dyfod o 30 i 40 o filltiroedd i'n cyfarfod, â llwyth o ffrwythau y Dyffryn, megys *water-melons, mush-melons, potatoes, pickle* cucumerau, winwyn, &c., i'n groesawi. Daethant heibio y gwylwyr i'r gwersyll, yn ol iaith yr hen Gymry, "heb arf noeth i'w herbyn." Rhoddasant yr oll o'u llwyth dan fy ngofal, a chefais y fraint o'i ranu rhwng y brodyr a'r chwiorydd; ac er mai y lleiaf ei ran yw y rhanwr yn gyffredin, cefais ddigon fy hun, a phawb ereill, er ein bod heb brofi y fath ddanteithion trwy yr haf. Nid aethom ddim pellach nâ godrau y mynydd dranoeth. Yr ail ddiwrnod, aethom dros yr ail fynydd, fel ei gelwir yma; erbyn ein bod ar y gwastadedd sydd rhwng yr ail fynydd a'r cyntaf, yr oedd torf o'r brodyr yn ein haros, â'r unrhyw anrhegion ag a gawsom gan y brodyr blaenorol. Enwaf rai o honynt, sef John Parry, Newmarket, a'i fab, Dl. Leigh, Owen Roberts, Thomas James, Cadwaladr Owens, &c., rhy faith eu henwi. Cyrhaeddasom y Ddinas ar y dydd diweddaf o Fedi, oll yn iach, a'n calonau yn ddiolchgar i'n Tad am y fraint. Teithiasom 1130 o filltiroedd, heb ddyn gwaraidd yn meddiannu cwys o'r tir, ond mewn dau fan, sef yn Fort Laramie a Fort Bridger. Yr oedd yr oll, ond a nodais, dan lywodraeth y gwahanol lwythau Indiaidd, a'r *buffaloes*, filoedd o honynt. Nid peth rhyfedd yw gweled pedwar neu bump cant o honynt, yn un dorf yn dyfod i'r afon Platte i gael dwr. Lladdasom bump o honynt ar ein taith: y mae eu cig yn debyg, o ran ei chwaeth, i gig eidionau Cymru; nid oes anghen halen i'w gadw rhag drewi; gwna ei sychu yn ngwres yr haul ateb yr un dyben, ag a wna halen yna, ond yr halltu. Mae yr Indiaid yn bobl gariadus, os ymddygir yn gariadus tuag atynt hwy. Un diwrnod, dygwyddodd i mi yn ddiarwybod, ddyfod i blith oddeutu tri neu bedwar cant o honynt, sef y Soix; yn ol fy arfer, yr oeddwn yn marchogaeth o flaen y gwersyll, i edrych yr heol, ac am le cysurus i giniawa; ac wedi blaenu y gwersyll am tua dwy filltir, gwelwn ddau o honynt

yn dyfod nerth traed eu ceffylau i'm cyfarfod; am a wn i nad oeddwn yn debyg i'r brenin Harri. yn barod i ddweyd, "*Kingdom*," nid "*for a horse*," oblegid yr oedd un da danaf, ond "*for being in camp*." Yr oedd yn rhy ddiweddar i droi yn fy ol, yn mlaen oedd oreu myned, ac nid hir y bu eu mawrhydi Indiaidd a minnau cyn cyfarfod â'n gilydd, gan fy nghyfarch, "*How do, Mormon good*." Meddyliais erbyn hyn, nad oeddynt cynddrwg ag oeddwn yn credu; aethym yn mlaen rhwng y ddau *chieftain*, y rhai oedd yn eu rhwysgfawredd llywodraethol, nes cyrhaedd eu gwersyll, yr hwn oedd tua milltir a hanner o'r fan lle y cyfarfuasom â'n gilydd: eu gwersyll oedd wedi cael ei osod ar ddull astronomyddol, yn ol fy nhyb i; yr oedd eu *tent* mwyaf yn y canol, a llun yr haul wedi ei dynu o rywbeth coch, yr un fath ag y gwelir yn yr hen wlad, a'r lleill a lluniau nad oeddwn yn eu deall. yr hyn a ddygodd i'm cof eiriau y prophwyd, fod "pobl yn addoli yr haul," &c., gan fod yn hollol anwybodus o'r "gwir a'r bywiol Dduw." Ymddygasant yn eithaf boneddigaidd tuag ataf. Taenodd eu mawrhydi eu gwrthbanau ar y llawr, gan wneyd amnaid i mi eistedd i lawr, er cael ysmocio, yr hyn a alwent yn "*pipe of peace*," fel y deallais trwy y cyfieithydd Huntington. Y dull yw, fod pibell rhwng pob cwmni, fel y mae *jwg* swllt yn nhafarnau yr hen wlad, rhwng y cwmni a berthynant iddi, a phob un yn yfed yn ei dro; felly mae y bibell yma, y *chief* a dyna ddau neu dri mwgyn, ac yna ei hestyn i'r nesaf, ac yn y blaen ar gylch, nes y byddo y blaenor yn ei chael drachefn. Y mae gwrthod cyd-eistedd i ysmocio, yn arwydd yn eu plith, fod cenfigen yn y sawl a wrthoda. Wel, frawd Davis*, pa fodd yr ymdarewch os gelwir *chwi* at y bibell? hyderaf fod y brawd Phillips fel finnau heb anghofio, ac y gwna y tro. Pan ddaeth y gwersyll, gwnaethom gasgliad iddynt, megys llwyaid neu ddwy o siwgr, teisienau, &c., a derbyniodd eu mawrhydi ein rhoddion. Yna cychwynodd ein gwersyll, a minnau wedi ysgwyd dwylaw a siarad, a chael awgrymiadau nad oeddwn yn ddeall, a ganlynais y gwersyll. Yr oll a ddeallais o'u siarad oedd, "*Good Mormon*," a "*swap pongo*." Er fod y bechgyn cochion, er dim a welais ar y daith, yn ddigon diniwed, etto nid wyf yn dweyd na wnant ladrata, os cânt gyfleusdra; ond gallaf ddweyd cymmaint â hyn, ein bod

* Ateb: Gwnaf ben y bib yn simnai, ac nid fy nheg.—J. D.

wedi myned heibio i filoedd o honynt, pan oedd rhai yn cysgu yn ein gwersyll, ac ni ladratawyd dim arnom ni, na chynnyg un sarhad i neb o honom. Ac er fod y daith yn faith, nid wyf yn ei hystyried ond difyrwch bob cam o honi; felly yr oedd i mi, ac felly y mae i bawb sydd yn hoff o syllu ar ryfeddodau anian, a gweled rhywbeth newydd bob dydd.

Gan fy mod wedi gauafu un tymmor yn y Ddinas, dichon y byddai ychydig o'n hanes yn foddhaol. Mae y dref wedi ei gosod yn heolydd union, i'r gogledd a'r deau, ac i'r dwyrain a'r gorllewin yr un modd; mae y tir yn ysgwâr, neu "block," fel ei gelwir, a deg erw o dir o dan bob block. Hyd y dref yw, o ddwy i dair milltir, ac oddeutu dwy filltir o led. Mae yma adeiladau gwychion: mae Ystôr-dŷ yr Eglwys oddeutu 190 troedfedd o hyd, ac yn dair llofft o uchder, ac wedi ei gwblhau yn y modd ardderchocaf; y Cynghor-dŷ, a'r Neuadd Gymdeithasol, ydynt adeiladau gorwych, heblaw adeiladau gwychion ereill sydd ar waith. Yr ydys yn bwriadu gosod cant o seiri meini, i weithio ar y mur sydd i amgylchynu y Deml, yr haf hwn. Heolydd y Ddinas ydynt 130 troedfedd o led, a choed wedi eu planu rhwng y ffordd draed a ffordd y cerbydau, ac y mae dwfr yn rhedeg gyda phob heol, a lleoedd i'w droi allan yn ol ewyllys y trigolion. Mae y gwastadedd, ar ba un mae y Ddinas, oddeutu 30 milltir o led, a 200 o hyd, a mynyddoedd yn ei gylchynu o bob tu; ac y mae eira ar gopäau y mynyddoedd yn awr, a dywedir wrthyf ei fod yno dros y flwyddyn; ac y mae yr olygfa yn hardd i edrych arno. Mae godrau y mynyddoedd yn llwythog o lysiau a blodau, a'u brig fel llenllian wèn wedi ei gosod ar fwrdd gwyrdd; a'r Llyn Halen wrth eu godrau, mewn rhai manau, yn debyg i wydr tryloyw. Pan fyddo yr haul ar guddio ei wyneb yn y gorllewin, y mae yn adlewyrchu ar yr eira, y dail, y blodau, a'r dwfr, ac mae yr olygfa yn hardd tuhwnt i ddesgrifiad. Nid llawer o eira sydd yn disgyn yn y Dyffryn; mae yr anifeiliaid segur yn gallu byw trwy y gauaf ar y gwastadedd Mae sylfaen y Deml bron cael ei chwblhau; gosodwyd y pedwar conglfaen yn Ebrill diweddaf, a meddylir yn awr y bydd yr adeilad yn barod yn mhen tair blynedd.

Wele yn canlyn ddernyn o lythyr y brawd Jones at yr Esgob Hunter:—

"Anrhydeddus Esgob Hunter,—Y mae llawer o'm cydgenedl yn dyfod drosodd yn y 13eg dosparth; nis gwn eu helynt, dichon y bydd eu harian a'u hymborth yn brin. Os felly, pan ddelont i'r Dyffryn, byddaf yn ddiolchgar i chwi am wneyd i fyny eu hanghenrheidiau, trwy law y brawd Morgans, ac mi a dalaf i chwi yn Manti, Dyffryn San Pete.

Ydwyf, &c.,

D. JONES."

Rhoddodd y brawd Jones y llythyr yna i mi ar lan afon yr Arth, ac nid buan yr anghofiaf ei ofal tadol am ei gydgenedl; ac yr wyf droswyf fy hun a'm gwersyll, yn talu y diolchgarwch gwresocaf i'm brawd a'r gwron Jones, er na fu dim anghen ar neb o honom. Yr wyf wedi bod yn Manti yn ddiweddar; yr oedd Jane a'r ferch fach yn iach, ond fod Jane yn dysgwyl ei thymp bob dydd. Y mae y Cymry ag sydd wedi dyfod i'r Dyffryn, er dechreu yr ymfudiad hyd yn awr, oll yn fyw ac iach, ond pedwar, sef gwraig D. Phillips, Jane Morgan, Caerdyf, Lucy, gwraig Cadben Evans, Lanelll, a Mary Ann, gweddw George Davis, Rymni; yddwy olaf ar enedigaeth plant, Jane o'r cancr, ond nis gwn beth oedd clefyd y chwaer Phillips, yr oedd hi wedi marw cyn i mi ddyfod i'r Dyffryn. Mae pob peth yn myned yn y blaen yn llwyddiannus yn y dyffrynoedd hyn, a'r ddaear a'i chnwd yn doreithiog. Bydd peth gwenith yn cael ei dori yr wythnos hon. Os daw dyn diwyd yma heb un swllt yn ei logell, bydd mewn tair blynedd yn hunan-ymddibynol, os na ddygwydd ryw anffawd iddo. Mae digon o waith i'r sawl sydd heb anifeiliaid, ar y Gweithfaoedd Cyhoeddus; a'r hur i'r gweithwyr *(labourers)* yw 3s. 3c. y dydd, ac i'r maeswniaid mae 12s. 6c. y dydd. Pris y blawd yn Ystôr-dy yr Eglwys yw £1 5s. y cant, ac nid oes codi a gostwng arno. Dyma well lle i weithwyr Merthyr-Tydfil, onite, ynghyd â'r sawl sydd ag anifeiliaid ganddynt; ac y mae y llysiau a'r blodau sydd yn tarddu o'r ddaear, yn eu hiaith yn dywedyd, "Dyma ddaear ffrwythlawn; triniwch hi, a chewch eich bara beunyddiol." Mae fy mhapyr bron llawn. Fy serch atoch chwi, eich gwragedd, a'ch plant, ac at y brawd Jones, a'r holl Saint: dymuna Martha ei chofio atoch yr un modd.

Eich brawd yn Nghrist,

WILLIAM MORGAN.

AMRYWIAETHAU, &c.

NA fydded i neb flino ar wneyd yn dda i ereill; canys trwy fod yn garedig i ereill, yr ydym yn gwneyd caredigrwydd á ni ein hunain.

Os na fydd i neb sylwi ar ein ffaeleddau, bydd i ni ein hunain eu haughofio yn fuan.

YR oedd y cholera mor enbyd yn Calcutta yn Mehefin diweddaf, fel ag y bu farw 1,100 o bersonau mewn dau ddiwrnod yn unig! Yr oedd yn lled enbyd hefyd yn Copenhagen yn mis Gorphenaf.

YN 1851, cofrestrwyd 395,174 o farwolaethau yn Lloegr a Chymru; nifer y genedigaethau oedd 615,865. Y genedigaethau anghyfreithlawn oeddynt 42,000, heblaw y miloedd a allasent fod wedi eu celu.

O'R DYFFRYN.—Mae y newyddion diweddar yn hysbysu fod llifogydd mawrion wedi bod yn Nyffryn y Llyn Halen, nes yr oedd yr Iorddonen, mewn rhai manau, yn ddwy filltir o led, a derbyniodd y cnydau llafur gryn niwed. Mae argoelion gobeithiol iawn am y gwaith haiarn; ac yr ydys wedi cael gwythïen o fŵn plwm, wyth troedfedd o led, o'r fath oreu.

HYMN.

TON—"Troubadour."

Molwch yr Arglwydd Dduw, Crëwr y byd,
A'r hwn a'n ceidw'n fyw ynddo cyhyd:
Caner i'w enw ef glodydd didawl;
Iddo Ef, Frenin Nef, 'perthyn pob mawl. (1846.)

TALIADAU O AWST 19 HYD AWST 25.—Pontypridd, 13s 6c; Hirwaen, 9s 10c; Pendaren, 3s; Aberdare, 4s 10c.—Cyfanswm. £1 11s 2c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.
"Na fyddwch yn nyled neb o ddim, ond o garu eich gilydd".... 133
Pob peth yn cyd-weithio er daioni i'r rhai sydd yn caru Duw.......... 137
Cyn-fodolaeth Dyn 141
Llythyr o Ddinas y Llyn Halen Fawr at y Llywyddion Phillips a Davis 143
Amrywiaethau, &c.. 148

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 10.] MEDI 3, 1853. [CYF. VI.

DERBYNIAD YR YSBRYD.

GOFYNIR i ni weithiau, pa un ai trwy bersonau eu llywyddion, neu oddiwrth Dduw yn uniongyrchol, y derbynia y Saint yr Ysbryd Glân; ac yn bresennol ymdrechwn ateb y gofyniad mor eglur ag y medrwn.

Dichon mai buddiol, wrth gychwyn, fyddai egluro ychydig, ynghylch pa beth yw yr Ysbryd Glân, neu Ysbryd Duw. Ymddengys wrth yr ysgrythyrau ei fod yn beth sylweddol, ac yn bodoli er tragywyddoldeb. Darlunir ef "yn ymsymud ar wyneb y dyfroedd" yn y dechreuad; ac wedi hyny yn disgyn ar rith colomen ar ben ein Harglwydd, ac megys gwynt nerthol yn rhuthro, ac yn llanw y tŷ, gan ymddangos megys tafodau gwahanedig o dân, ar y Pentecost. Mae, fel y gwynt, yn chwythu pa le bynag y myno; ac ni a deimlwn ei bresennoldeb, eithr ni wyddom o ba le y mae yn dyfod, nac i ba le y mae yn myned. Mae yn bresennol yn mhob man, a gallwn ddweyd am dano, fel y Salmydd, "I ba le y ffôaf o'th wydd?" Mae megys mân ronynau deallgar, yn medru bodoli yn y ffurf a fyno, ac yn gweithredu yn mhob sefyllfa yn ol meddwl Duw. Y sawl ag ydynt wedi ei dderbyn, yw yr unig rai a wyddant ychydig am dano. Er ei fod, megys haul, yn goleuo pawb sydd yn dyfod i'r byd; etto, ychydig yw y rhai a dderbyniasant fflam o hono i oleuo yn eu mynwesau eu hunain, a llai drachefn a allant gadw y fflam hono yn fyw hyd nes y cyfarfyddant â'r Priodfab.

Ond er mai ychydig sydd yn derbyn yr Ysbryd Glân, mae yr addewid o'i dderbyniad yn cael ei rhoddi i bawb; canys fe ddywedodd Pedr wrth y bobl ar ddydd y Pentecost fel hyn:—"Edifarhewch, a bedyddier pob un o honoch yn enw Iesu Grist, er maddeuant pechodau; a chwi a dderbyniwch ddawn yr Ysbryd Glân: canys i chwi y mae yr addewid, ac i'ch plant, ac i bawb yn mhell, cynnifer ag a alwo yr Arglwydd ein Duw ni ato" (Act. ii, 38, 39). Gwelwn wrth hyn, ynte, y gall pawb dderbyn yr Ysbryd Glân, os edifarhant ac ufyddhau i fedydd a gosodiad dwylaw yr henuriaid; ond nid heb hyny, os na wna Duw eithriad i'w reol. Mae yn wir fod y rhai a fedyddir, yn "derbyn ysbryd Crist" (fel y gwelir yn nhud. 65 o'r "Ath. a Chyf.") yn flaenorol i'w bedyddiad; eithr wedi hyny y maent yn derbyn yr Ysbryd Glân. Derbyn ysbryd Crist a feddyliem ni, yw derbyn y cyffelyb duedd ag yntau i ymostwng i wneuthur ewyllys ei Dad. Mae hyny yn angheurheidiol yn mhob deiliad bedydd, a dylai ei ddangos trwy ei weithredoedd cyn cael ei fedyddio. Gŵyr pawb na wnelai ysbryd y byd neu ysbryd y diafol byth y tro; byddai hwnw yn llwyr anaddasu pawb.

Yn nesaf, ymofynwn pa fodd y derbynia y bedyddiedig yr Ysbryd Glân. Gallwn ddysgu hyny oddiwrth Act. viii, 17—19, "Yna hwy a ddodasant eu dwylaw arnynt, a hwy a dderbyniasant yr Ysbryd Glân. A phan welodd Simon mai trwy osodiad dwylaw yr apostolion y rhoddid yr Ysbryd Glân, efe a gynnygiodd iddynt arian, gan ddywedyd, Rhoddwch i minnau hefyd yr awdurdod hon, fel ar bwy bynag y gosodwyf fy nwylaw, y derbynio efe yr Ysbryd Glân." Gwelwn wrth hyn, nad yw yn bosibl derbyn yr Ysbryd Glân ond trwy arddodiad dwylaw rhyw henuriaid awdurdodedig oddiwrth Dduw: hwynthwy sydd yn meddu y gallu o'i roddi. Gall fod yr Ysbryd a gyfranir yn dyfod oddiwrth eu personau, pan fyddont yn llawn o hono; neu ynte, o rywle arall, fel ag y byddo yr Ysbryd yn ewyllysio. Yr ydym yn darllen i'r Iesu unwaith anadlu ar ei ddyscyblion, gan ddywedyd wrthynt am dderbyn yr Ysbryd Glân; yr hyn a ymddangosai fel pe byddai yr Ysbryd yn dyfod arnynt oddiwrtho ef. Dro arall, darllenwn ei fod yn ...wbodol o ddylifiad rhinwedd oddiwrtho at ereill, er eu ... nis gallwn farnu fod y rhinwedd hwnw yn ddim ... Glân.

ymw...
gwellhau; a...

Ond i sylwi yn fwy neillduol ar y gofyniad yn nechreu ein hysgrif, cawn nodi y pethau canlynol :—Wedi i ddyn dderbyn yr Ysbryd Glân trwy arddodiad dwylaw, neu gael ei eni drachefn, trwy ddyfod yn ddeiliad o deyrnas Dduw, yna gosodir ef mewn sefyllfa, yn mha un y gall barhau derbyn yr Ysbryd Glân, a chynnyddu ar ddelw Duw. Yn y sefyllfa hono y mae yn cael ei ddysgu i gadw pob peth a orchymynodd Duw, ac i fyw dan ei lywodraeth. Ac ar yr ammodau o ufydd-dod i'r llywodraeth, y parha y dyn i dderbyn Ysbryd Duw, ac nid heb hyny. Ac nid oes modd i neb fod yn nheyrnas Dduw, heb fod yn ddeiliad llywodraeth. Pe na pherthynai rhywun i ryw gangen, byddai yn debyg o berthyn i ryw gynnadledd; neu pe na pherthynai i unrhyw gynnadledd, byddai yn sicr o fod dan lywodraeth rhywun, pe na byddai yn neb amgen nâ'r Llywydd Brigham Young, oblegid y mae efe yn llywyddu yr holl Saint ar wyneb y ddaear: felly, nis gall neb ddianc rhag llywodraeth Teyrnas Dduw. Yn awr, yr unig ffordd i barhau derbyn Ysbryd Duw, yw trwy ufyddhau i'w lywodraeth ar y ddaear, yn ei holl gyssylltiadau. Nid oes modd ufyddhau i Dduw, heb ufyddhau i'w weision; ac os na ufyddheir i Brigham, fel prif was i Dduw ar y ddaear, ofer hollol yw i neb feddwl y gall ychwaith ufyddhau i Dduw, oblegid y mae hyny yn groes i'w drefn. Mae Brigham wedi cael ei awdurdodi gan Dduw; a'r neb, gan hyny, a ufyddhao i Brigham, a ga allan ei fod yn ufyddhau i Dduw. Ac os derbyniodd Brigham awdurdod i fod yn brif was ar y ddaear, mae ganddo hawl i awdurdodi ereill i weinyddu oddi tano yntau; a'r neb a gydnabyddo awdurdod Brigham, a ddylai gydnabod awdurdod y personau a benoda i weinyddu o dano: ac os dylid cydnabod awdurdod y personau hyny, oni ddylid hefyd cydnabod awdurdod pawb ereill a benodir ganddynt trwy yr holl deyrnas? Dylid yn ddiammau; ac heb eu cydnabod ac ufyddhau iddynt, nis gall neb mewn un modd barhau derbyn Ysbryd Duw; oblegid y neb a anufyddhao neu a anmharcho yr awdurdodau sydd yn llywodraethu arno, sydd yn anufyddhau ac yn anmharchu y rhai a'u penododd, ynghyd â'r holl awdurdodau ereill i fyny hyd at Dduw, a thrwy hyny y mae yn colli yr Ysbryd.

Ai trwy eu llywyddion, ynte, y mae'r Saint yn derbyn Ysbryd Duw? Ië, yn ddiammau. A raid i hyny olygu fod yr

Ysbryd yn dyfod i'r Saint trwy eu personau? Na raid, eithr trwy eu hofferynoliaeth fel llywyddion. Gobeithiwn nad oes neb mor anneallus â meddwl fod yn rhaid i'r *holl* Ysbryd a dderbynir mewn cynnadledd, redeg trwy berson ei llywydd: eithr y gallai rhyw gyfran redeg felly, sydd yn ddigon rhesymol. Mae yr Ysbryd Glân yn wasgaredig yn mhob man, a gellir ei dderbyn trwy ufydd-dod i lywodraeth a dysgeidiaeth gweision Duw, eithr nid trwy un ffordd arall. Gwelir wrth hyny, y gall y Saint dderbyn Ysbryd Duw dan lywodraeth llywydd anghyfiawn neu ormesol, cyhyd ag y byddont yn ufydd iddo, ac heb wrthryfela yn ei erbyn; ond ni all y llywydd hwnw dderbyn nemawr ei hun, er mai trwy ufyddhau iddo ef y derbynient hwy y cyfan. Gwaith llywyddion ereill yw edrych ar ol y cyfryw, a'i ddwyn i farn; a dyledswydd y Saint, os gwyddant am ryw gyhuddiadau gwirioneddol yn ei erbyn, yw eu hamlygu yn y lle priodol, a hyny mewn ysbryd da, a chyda dyben cywir.

Gyda bod yr Ysbryd yn cael ei dderbyn trwy ufyddhau i lywodraeth a dysgeidiaeth ein llywyddion, derbynir ef yn fynych iawn trwy eu presennoldeb; a pha uchelaf mewn swyddi y byddo ein llywyddion, mwyaf oll a dderbyniwn o'r Ysbryd yn eu presennoldeb, pan fyddom ni a hwythau yn ein lleoedd priodol. Pa nesaf yr awn at Dduw, gan ufyddhau i'w holl osodiadau, mwyaf i gyd a dderbyniwn o'i Ysbryd. Mae yn rhaid ufyddhau a charu yr holl lywyddion ag sydd arnom, hyd at Dduw, cyn byth y gallwn dderbyn nemawr o'r Ysbryd Glân. Os carwn ac ufyddhau i'r llywydd nesaf atom, a chasâu ac anufyddhau ei lywydd yntau, yr ydym yn twyllo ein hunain, ac yn myned yn sectariaid, heb adnabod dim ynghylch llywodraeth Duw: ond os meddyliwn y deuwn i garu y llall yn raddol, gwell gwneyd ein goreu i hyny, nâ myned o'r eglwys; eithr ni dderbyniwn nemawr o Ysbryd Duw, oddieithr ein bod yn ufyddhau ac yn caru yr holl lywyddion sydd arnom yma ac yn Seion. Arwydd ddrwg iawn a ystyriem ni, fyddai fod y Saint yn ein caru ni yn fwy nâ'n llywydd, ac am ein gweled yn llywyddu yn ei le, tra byddai ein llywydd yn cael ei gymmeradwyo fel dyn da gan awdurdodau uwch: ystyriem y byddem ni neu y Saint yn mhell o'n lle, ac mai goreu pa gyntaf y diwygiem. Pe byddai dynion am ddewis iddynt eu hunain

lywyddion neu athrawon, yn lle y rhai a benododd Duw, arwyddai hyny y byddent yn lled amddifad o Ysbryd Duw, ac yn gryn elynion i'w deyrnas. Ceintachrwydd yn erbyn awdurdodau yr Eglwys, a diffyg ymddiried ynddynt, yw y nod goreu er adnabod dynion yn amddifad o'r Ysbryd; ac anfynych y cwrddir â neb o honynt yn credu hanner egwyddorion ein crefydd.

Yn awr, meddyliwn ein bod wedi ysgrifenu digon er egluro ein pwnc, a gobeithiwn y gwneir y defnydd goreu o'n sylwadau. Ein dymuniad ni yw gweled pawb yn parhaus dderbyn Ysbryd ein Heglwys, sef Ysbryd Duw, ac yn gorfoleddu wrth ufyddhau i'r Offeiriadaeth, yn ei holl gyssylltiadau yn yr eglwys. "O, mor hyfryd yw trigo o frodyr ynghyd," pan fyddo pawb yn meddu yr un teimladau, yn llawn cariad. ac yn benderfynol i wneuthur ewyllys Duw â'u holl galon. Mor rhwydd y dyhidla yr Ysbryd arnom, pan yn darllen epistolau, ac yn gwrandaw addysgiadau a chynghorion gweision Duw, pan fyddom ar lwybr ein dyledswydd. Mae yr Ysbryd yn canlyn eu geiriau lle bynag eu groesawir; a gwyn fyd y sawl sydd yn parhaus deimlo ei hun yn llawn o'r Ysbryd Glân, canys dedwydd yw. Felly cyflwynwn y sylwadau hyn i sylw difrifol ein darllenwyr, gan erfyn ar i Dduw eu bendithio er eu lles, trwy Iesu Grist. Amen.

CYN-FODOLDEB DYN.

(Parhad o dud. 143.)

51. PA un ai ysbryd Adda neu Michael oedd yn sefyll yn nesaf mewn oed i'r Cyntaf-anedig, ac mai trwy rinwedd ei oedran y cafodd yr hawl o'r brif lywodraeth, dadguddiad ni phenderfyna. Fe all fod wedi cyrhaedd y sefyllfa oruchel hono trwy ei weithredoedd da, yn anymddibynol ar ei oed. Pa beth bynag a allasai fod yr achos a'i gosododd ef ar y flaenoriaeth, mae yn amlwg iddo ef anrhydeddu ei alwedigaeth, ac iddo ennill cyllawn fuddugoliaeth, ac iddo gael ei gyfrif yn deilwng i fod yn ysbryd cyntaf, yr hwn y caniatawyd iddo gael corff ar y byd newydd. Efe fel hyn a ddaeth yn dad cyntaf y cyrff cnawdol, pa rai oeddynt i gael eu cyfanneddu gan y

lluoedd lliosog o ysbrydion, y rhai a lywyddwyd unwaith dan ei lywiadaeth. Yn y byd ysbrydol, yr holl ysbrydion oeddynt frodyr a chwiorydd, yn deilliaw oddiwrth yr un Tad; ond yn y byd tymmorol, Michael a ddaeth yn dad idd ei frodyr ei hun, yn ol y cnawd.

52. Pan osodwyd Michael i mewn yn ei babell ddaearol, y cyfieithad ysbrydoledig sydd yn ein hysbysu mai efe oedd y "cnawd cyntaf ar y ddaear;" pabellau pysgod, ehediaid, ac anifeiliaid, nid oeddynt etto wedi eu llunio, nid oedd ychwaith unrhyw lysiau, neu laswellt, neu goed, neu blanigion o un darluniad ar y ddaear pan y cafodd corff Adda ei lunio. Y ddaear, yr awyr, a'r eefnfor oeddynt yn wir anghyfannedd a gwag o fywyd llysieuaidd ac anifeilaidd. Mae yn wir, megys ag y gosodasom ger bron eisoes, fod yr holl bethau rhai'n wedi eu creu yn ysbrydol yn y nef, ond hyd etto heb fod wedi eu gosod ar y ddaear. Dyn, gan hyny, a safai yn unig yn nghanol y neilltuedd aruthrol hwn. Y darluniad o'r greadigaeth, fel y mae yn cael ei roddi yn Llyfr Abraham, sydd yn cadarnhau y meddylddrych hwn, ac yn dangos yn y modd egluraf nad oedd y llysiau a'r anifeiliaid ddim wedi eu gosod ar y ddaear y trydydd, pummed, a'r chweehfed dydd neu gyfnod, fel y tybiwyd yn gyffredinol. Yr hanes am waith y trydydd dydd sydd yn darllen fel y canlyn:—"A'r Duwiau a orchymynasant, gan ddywedyd, Casgled y dyfroedd oddi tan y nefoedd i'r un lle, a dened i fyny y sychdir; ac felly y bu, fel y gorchymynasant; a'r Duwiau a gyhoeddasant y ddaear yn sych, a chasgliad y dyfroedd a gyhoeddasant yn ddyfroedd mawrion; a'r Duwiau a welsant iddynt gael eu hufyddhau. A'r Duwiau a ddywedasant, Parotown y ddaear i egino egin; sef llysiau yn hadu had, a ffrwythbrenau yn dwyn ffrwyth, yn ol eu rhywogaeth, had y rhai o honynt eu hunain a ddygant eu cyffelyb ar y ddaear; ac felly y bu, fel y gorchymynasant hwy. A'r Duwiau a reoleiddiasant y ddaear i ddwyn ei hegin allan o'u had eu hunain, a'r llysiau i ddwyn llysiau allan o'u hadau eu hunain, gan roddi had yn ol eu rhywogaeth; a'r ddaear i ddwyn prenau o'u had eu hunain, gan ddwyn ffrwyth, had y rhai na allent ond dwyn yr unrhyw ynddynt eu hun, yn ol eu rhywogaeth; a'r Duwiau a welsant eu bod wedi cael ufydd-dod. A bu iddynt gyfrif y dyddiau; o'r hwyr hyd y boreu a alwas-

-ant yn nos; a bu mai o'r boreu hyd yr hwyr a alwasant yn ddydd; a dyma y drydedd waith."

Wrth ddarllen yn ystyriol y dyfyniad uchod, fe ellir dirnad i'r Duwiau, yn lle yn weithredol hau yr had, neu osod allan y planigion, iddynt yn unig barotoi neu reoleiddio y ddaear i ddwyn allan lysiau ar ryw amser dyfodol, pan y gwelent hwy yn addas idd eu planu hwynt. Fe ellir gofyn, pa barotoad oedd y ddaear yn ofyn. Yr ateb nid yw yn cael ei roddi; ond ni a allwn dybied yn naturiol nad oedd y gwahanol gyffyriau angenrheidiol i dir cyfaddasedig i hydyfiant wedi eu huno yn eu cyfartaledd priodol. Y mae yn hollol debygol, ynte, fod parotoad y ddaear i ddwyn allan lysiau yn gynnwysedig yn nygiad ynghyd, cyd uniad, ac unoliad yr elfenau a'u cynnysgiadau yn y fath gyfartaledd ag a ffurfiai dir addas i dyfiant llysiau o bob rhywogaeth; y parotoad hwn o'r ddaear a gymmerodd le yn mharhad y trydydd dydd neu amser; ond ar y dydd hwnw nid oedd llysiau, glaswellt, coedydd, neu blanigion o unrhyw ddarluniad wedi eu planu. Yr hau a'r planu a ohiriwyd hyd rhyw gyfnod dyfodol.

53. Mae wedi bod yn dybiaeth gyffredinol fod y pysgod a'r ehediaid wedi cael eu gwneyd ar y pummed dydd, ond Llyfr Abraham a rydd feddylddrych yn hollol wahanol. Darluniad o waith y pummed dydd sydd fel y canlyn:—

"A'r Duwiau a ddywedasant, Parotown y dyfroedd i heigio ymlusgiaid byw; a'r ehediaid, fel yr ehedont uwchlaw y ddaear yn eangder agored y nefoedd. A'r Duwiau a barotoisant y dyfroedd fel y dygent allan forfeirch mawrion, a phob ymlusgiad byw, y rhai oedd y dyfroedd i heigio yn ol eu rhywogaeth; a phob ehediad yn ol eu rhywogaeth. A'r Duwiau a welsant y cawsent eu hufyddhau, a bod eu cynllun yn dda. A'r Duwiau a ddywedasant, Ni a'u bendithiwn hwynt, ac a achoswn iddynt ffrwytho ac amlhau, a llanw y dyfroedd yn y moroedd neu'r dyfroedd mawrion; ac achoswn i'r ehediaid liosogi ar y ddaear. A bu mai o'r hwyr hyd y boreu a alwasant yn nos; a bu mai o'r boreu hyd yr hwyr a alwasant yn ddydd; a'r bummed waith ydoedd."

Fe welir, oddiwrth y darluniad hwn, fod llafur y pummed dydd yn gynnwysedig, nid yn y ffurfiad o babellau y pysgod a'r ehediaid, ond yn mharotoad y dyfroedd a'r elfenau i ymddwyn

y creaduriaid rhai'n, neu mewn geiriau ereill, idd eu cynnal hwynt wedi i'r Arglwydd eu gwneyd hwynt a'u gosod hwynt ynddynt. Pa beth oedd y parotoadau hyn, nid ydym yn cael ein hysbysu, ond ni a allwn yn rhesymol gasglu fod yno angben am undeb a chyduniad o sylweddau ereill gyda y cyfryw o ddwfr ac awyr, mewn trefn i'w parotoi hwynt i'r creaduriaid, pa rai mewn amser priod a breswylient ynddynt. Ysgatfydd nad oedd cyfartaledd priodol o wres, goleuni, gwefrdan, a sylweddau ereill, mewn undeb â'r awyr a'r dwfr, i gynnal y bywyd anifeilaidd a fwriadwyd i feddiannu yr elfenau hyny. Gwaith y pummed dydd, gan hyny, yn lle ffurfio yr anifeiliaid rhai'n, yn unig a barotoai le iddynt fel ag y gallent gael eu cynnal pan y crëid hwynt.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. JONES.

DULL I FABWYSIADU DYN I DEYRNAS DDUW.

Pon amser pan y mae teyrnas Dduw ar y ddaear, fe ddysgwylir i'r hîl ddynol yn ddiwahan, yn gyntaf, i ddyfod yn ufydd ddeiliaid iddi, ac wedi hyny i ufyddhau yn fanwl i'w holl gyfreithiau tra fyddont byw; ac y mae o'r pwys mwyaf i ddyfod yn ddeiliaid cyfreithlawn o'r deyrnas hon, o herwydd mai ynddi yn unig y gellir cael bywyd tragywyddol. Y deyrnas hon sydd i sefyll yn dragywydd, tra y dadymchwelir pob teyrnas neu lywodraeth arall.

Yn yr oes gyntaf o Gristionogaeth, gweision Duw a draethasant y dull o ddwyn dyn i deyrnas Dduw, i'r Iuddewon yn gystal ag i'r Cenedloedd: yr Iuddewon fel cenedl a wrthodasant y gyfraith hon, ac nid hir bu y Cenedloedd hefyd, cyn cyfodi rhyfel yn erbyn y saint, gan eu lladd a'u dyfetha oddiar wyneb y ddaear. Oddiar yr amser hyny, ni weinyddwyd y gyfraith hon, hyd yn ddiweddar. Tra bu y Cenedloedd fel hyn heb fod y Deyrnas yn eu plith, hwy a aethant yn hollol anwybodus o'i chyfreithiau a'i nodweddiad; yna cododd opiniynau dirifedi, a thywyllwch a orchuddiodd y bobl oll.

Dadguddir cyfraith anghyfnewidiol y mabwysiad yn eglur yn y Testament Newydd; ond dyma y *secret* fawr, sef cael

gweision anfonedig Duw i'w gweinyddu, ac yna nid oes perygl cyfeiliorni, tra y cymmerwn ein dysgu gan y rhai hyny. Pregethwyd y gyfraith hon yn ei phurdeb ar ddydd y Pentecost i dorf liosog, gan ddynion oedd yn llawn o'r Ysbryd Glân: yr Iuddewon oedd y gwrandawyr, y rhai oeddynt wedi ymgynnull i gynnal gwledd y Pentecost Nid oeddynt yn ddeiliaid o Deyrnas Dduw, ond pechaduriaid oeddynt; etto yr oeddynt yn credu yn modoliaeth Duw, ac yn dysgwyl am ddyfodiad y Messiah; ond am yr Iesu o Nazareth, yr hwn oedd eu cenedl newydd ei groeshoelio, nid oedd ganddynt ffydd ynddo ef, ond ystyrient ef yn un o'r twyllwyr penaf. Ond Pedr a ddechreuodd dystiolaethu wrthynt, gan brofi o'r Hen Destament "ddarfod i Dduw wneuthur yn Arglwydd ac yn Grist, yr Iesu hwn a groeshoeliasoch chwi." Yr oedd y dystiolaeth yna mor gadarn a nerthol, nes iddi ddylanwadu ar feddyliau y dorf liosog, gan ddwysbigo eu calonau; yna hwy a gredasant mai yr Iesu oedd y Crist, a bod eu cenedl hwy dan gondemniad am ei groeshoelio Ef. Yr oeddent wedi eu llanw ag ofn, gan fethu deall beth a allent wneuthur, nes darfod iddynt ofyn mewn sobrwydd, "Ha wyr frodyr, beth a wnawn ni?" A Phedr a ddywedodd wrthynt, "Edifarhewch, a bedyddier pob un o honoch yn enw Iesu Grist er maddeuant pechodau, a chwi a dderbyniwch ddawn yr Ysbryd Glân; canys i chwi mae yr addewid, ac i'ch plant, ac i bawb yn mhell, ac i gynnifer ag a alwo yr Arglwydd ein Duw ni ato. Yna y rhai a dderbyniasant ei air ef yn ewyllysgar, a fedyddiwyd; a chwanegwyd atynt y dwthwn hwnw ynghylch tair mil o eneidiau" (Act. ii, 37—39, 41). Gwelir yma yn eglur pa fath gyfraith oedd yn cael ei phregethu, ar ddechreu y genadiaeth bwysig hon i'r holl fyd. Gwelwn hefyd mor hawdd yw dyfod i mewn i deyrnas Dduw, megys ag y daeth y tair mil hyny i mewn ar yr un dydd. Mae y pwnc hwn yn rhy bwysig i gadw dynion ar brawf, am fis neu ddau, cyn rhoddi cyflawn aelodiaeth iddynt, fel ag y gwna enwadau o sefydliad dynol. Cyn gynted ag y deallodd yr apostolion fod y gwyr hyn yn credu, ac yn edifeiriol, gweinyddasant y gyfraith yn uniongyrchol. Yr oedd y dorf yn bechaduriaid pan ddaethant ynghyd yn y boreu, ond yn yr hwyr yr oeddynt wedi eu hargyhoeddi, ac wedi cael cyflawn aelodiaeth yn mhlith y Saint: yn y boreu yr oeddynt yn ddeiliaid yn nheyrnas y tywyllwch,

ond erbyn yr hwyr yr oeddynt yn ddeiliaid Teyrnas Dduw! Diolchwn i Dduw am fod yr efengyl yn anghyfnewidiol, ac am fod yr un achos yn dwyn yr un effaith yn awr megys cynt, pan weinyddir gan ddyn mewn awdurdod. Cafodd y dorf hon ei dysgu yn gyntaf, i gredu fod Iesu Grist yn Fab Duw; yn ail, i edifarhau am eu pechodau; ac yn drydydd, i gymmeryd eu bedyddio yn enw Iesu Grist; yna yr oedd addewid iddynt o gael maddeuant pechodau yn gyntaf, ac yna i gael derbyn dawn yr Ysbryd Glân. Ai dyma yr holl reolau ag sydd yn ofynol ufyddhau iddynt er dyfod yn etifeddion o'r Deyrnas? Nage; y mae un ordinhad arall, pa un na chrybwyllir am dani yn hanes troedigaeth y tair mil hyn, ond y mae yn cael ei choffäu mewn cyssylltiad â throedigaeth ereill, ac felly nid ydym wedi ein gadael mewn anwybodaeth yn ei chylch; hyny yw, *gosodiad dwylaw* er derbyn yr Ysbryd Glân (Act. viii, 17). Ffydd, edifeirwch, bedydd, a gosodiad dwylaw ydynt y rheolau cyntaf i ddwyn dyn i Deyrnas Dduw; a maddeuant pechodau a dawn yr Ysbryd Glân, ydyw y ddwy fendith sydd mewn cyssylltiad ag ufydd-dod i'r rheolau. Cofier fod y rheolau yr un yn awr ag yr oeddent yr amser hyny. Wel, dyma y ffordd i bawb gael gwybod a fyddant yn etifeddion o Deyrnas Dduw ai peidio. Pe bai twyllwyr, neu ddynion heb awdurdod yn myned allan i bregethu yr egwyddorion hyn, canfyddem yn union mai twyllwyr fyddent, os na dderbyniem y bendithion. Duw sydd yn maddeu ac yn rhoddi dawn yr Ysbryd Glân, ac ni fyddai yn gysson ag ef ei hun, pe bai yn rhoddi y bendithion hyn i'r rhai fyddai yn credu mewn twyllwyr, yr un modd â'r rhai hyny fyddai wedi ufyddhau i'w weision anfonedig Ef. Ni dderbynia neb y bendithion hyn, os byddant wedi cael eu twyllo, er y gallant fod yn onest, a meddwl mai y gwir anfonedigion fyddant wedi credu iddynt Gwel Act. xix, 1—6. Ni a welwn mai awdurdod yw y peth sydd yn anhebgorol angenrheidiol, er cael tystiolaeth i ni ein hunain, pa un a fyddwn wedi dyfod yn blant i Dduw ai peidio. Wedi cael tystiolaeth trwy Ysbryd Duw mewn un eglwys, ffolineb fyddai dysgwyl yr unrhyw mewn eglwys arall. Byddai Duw yn gyfnewidiol, pe derbyniai dwy gymdeithas wahanol y bendithion hyny. Ond un ffordd sydd, ac y mae yn rhaid i bawb, yn fawr a bach, i ddyfod ar hyd y ffordd hono, os mynant iachawdwriaeth. Nid

yw Duw dderbyniwr wyneb; oblegid y "neb a gredo a fydd cadwedig, eithr y neb ni chredo a gondemnir."

Merthyr. RICHARD MORRIS.

DIADEM ANMHRISIADWY!

Y MAE trysor a'i guddle yn y nefoedd ac ar y ddaear. Maentynfa i bob daioni yw—elfen coronbleth perffeithrwydd. Crea yr iawn ddefnydd o hono nefoleiddiwch—ei gam-ddefnydd, druenusrwydd.

Er y medda effeithiau a graddau, etto, ni welir, pwysir, fesurir, deimlir, ni phrynir, ac nis gwerthir ef. Mae uwchlaw prisiad; etto mor rhydded â'r awel i bawb a'i dewisa. Prif nod ymgyrchiol dynolryw yw, etto galarus mor anmhrofiadol o'i ddaionus ddylanwad y'nt. Amser ac ymarferiad ag ef a'i cynnydda, a'i gloewa, ac a'i perffeithia. Cynnyddiant ei faintioli, a gynnydda ei werthfawrogrwydd yn gyferbyniol. Ei feddiannwyr y'nt oll ewyllysgar ddeiliaid ei ddylanwad, ei foddhaol gyd-weithwyr, a'i dragywyddol ganmolwyr ef. Ei ffynnonell sydd ddihysbydd, o'r hon cymhella ddynolryw i ddrachtio, a bydd mwy yn ngweddill po fwyaf gymmerir. Ei sylweddau ydynt anfarwol, anghyfnewidiol, ac a arfaethwyd i dragywyddol fudd a mwynhad. Po fwyaf a feddir mwyaf a chwennychir o hono, nes wedi ymfeddwi yn ei hylif, ymnofir yn ei nefoleiddiwch. Mwyaf roddir mwyaf feddir, a mwyaf geir i'w roddi. Y ffordd i gynnyddu ei faintioli a rhagori ei ansawdd yw, drwy gyfranu yr oll a feddir o hyd. Wel, beth yw'r *Diadem* anmhrisiadwy hon? Yr hwn a ddrachtia o'i ffrydiau, a ddealla mai cyfeirio yr y'm at *bur a dihalog* GARIAD.

Merthyr. D. JONES.

HYNT YR EGLWYSI.

HYSBYSIR fi gan yr Henuriad Giles fod sefyllfa ei Gynnadledd ar gynnydd, a'r Saint yn mwynhau Ysbryd Duw yn helaeth iawn; ac y maent wedi bedyddio amryw yn ddiweddar, ac y mae argoelion da am fedyddio etto.

Hysbysir fi trwy lythyr oddiwrth yr Henuriad Dan Jones, ei fod ef wedi cael y Saint yn Sir Aberteifi, mewn ysbryd da, a

pharch mawr ganddynt i'w llywydd. Ac y mae yn hysbysu hefyd, fod argoelion da iawn drwy siroedd Fflint a Dinbych; mae sefyllfa y Saint yn dda rhagorol, ac Ysbryd Duw yn bwerus yn eu plith hwy. Mae galwad mawr iawn am bregethu trwy y wlad yn gyffredinol; bydded i'r Henuriaid hyny a all wneyd eu hunain yn gyfleus, i wasgaru ar hyd y wlad, gan bregethu yr Efengyl; a bydded i'r Henuriaid hyny sydd â'u crymanau yn rhydlyd, fyned allan i fedi, fel y gloywo eu crymanau.

Mae yr Henuriad Daniels hefyd, yn rhoddi newyddion da iawn o Sir Benfro. Hefyd, y mae yn teimlo yn ddiolchgar i Dduw, am y nerth a'r iechyd ag a fwynhaodd i gyflawni ei genadiaeth trwy y Gogledd.

Cefais lythyr hefyd oddiwrth yr Henuriad Robert Parry (Robyn Ddu), yn hysbysu ei fod wedi bod yn pregethu yn Llandeilo, Llanymddyfri, &c., &c., ac ei fod yn cael gwrandawiad da, ac yn meddwl bedyddio yn fuan.

W. S. Phillips.

. Dymunaf hysbysu y Llywyddion, y dysgwyliaf gael gwybod sefyllfa eu Cynnadleddau bob mis o hyn allan.

W. S. P.

GWIR FAWREDD.

Ton—"Merch Megan."

Mewn hoenus gynghanedd, dda hygar ei hagwedd,
Y chwiliwn ucheledd Gwir Fawredd a'i fuch;
Am dano 'n mhlith dynion ymgeisiaf yn gysson
I'w weled e'n wiwlon ar dremion y drych:
Ar ddechreu fy ymchwil, darparaf i'r perwyl
Ofyniad go fanwl, mae'n egwyl yn awr;
Beth ydyw ei nodwedd yn fanwl, a'i fonedd?
Ai rhanol y rhinwedd â llygredd y llawr?
Yn arwydd y geiriau mi welwn yn oleu,
Na fyn ei derfynau wendidau neu dwyll;
Am hyny mi honaf, a didwyll dywedaf,
Ei wedd ni chanfyddaf tra gwelaf y gwyll.

Ni ellir yn hollol, mewn aidd wirioneddol,
Enwi y rhyw ddynol ond rhanol ar hyn;
Ow! bydd y boneddion a theg gyfoethogion,
Heb gyfoeth neu gofion tan gloion y glyn:
Hen elyn dynoliaeth, ar drothwy marwolaeth
Y saif ei arglwyddiaeth, ysywaeth, mewn sel;
Diosga y dwysgall 'r un yngwrth â'r anghall,
A'i dda-byd yn ddi-ball i arall yr el;
A hwnw yn mhen ennyd, aiff yno 'r un ffunud,
I gaerau y gweryd, o'i fywyd i'w fedd;

Eu mawredd ymweiria, un fodd y darfydda,
  O'i oriel, â'r eira, pan gwywa eu gwedd.

Os felly, gyfeillion, y bydd y boneddion,
  Yn wladwyr tylodion heb foddion i fyw,
Ni fwriwn yn *fawredd* ar enw *gwirionedd*,
  A wasgar mewn llesgedd, mae'n wagedd rhy wyw:
Diattal awn etto 'n uchelach i chwilio,
  Yn dyner am dano gwnawn geisio'n ddi-gudd;
Os honai breninoedd eu lleawl alluoedd,
  Heb waethu nid bythoedd eu nerthoedd a fydd;
Mi holwn 'fo'n gyfraid ar hanes gwroniaid,
  A'r dewr benaduriaid, cawn honaid yn hyn;
Yn llechres yr oesau mi welwn yn oleu,
  Yn noethion ânt hwythau dan gloau y glyn.

'Run wedd â'r hen wywddyn, o'i dwysged y disgyn,
  Daw at y cardotyn ar derfyn ei daith;
Ni welir Gwir Fawredd, na hirnerth er teyrnedd,
  E ddaw yn ei ddiwedd i'r llygredd oer llaith;
'Dydyw darfodedig oludoedd gweledig,
  O raddau mawreddig, ond llithrig oll y'nt;
Er ennill gorenwau, naws hoedd, a rhyw swyddau,
  Anwadal eu nodau, a'u gwenau mal gwynt;
Er urddau a mawrddysg uthr enwog athronddysg,
  Er rhoddion amrywddysg yn gymmysg i gyd,
Ni fyddant yn foddion i'n rhoddi ni'n rhyddion,
  A'n caffael o'n cyffion, helbulon y byd.

O Eden, hen adwyth sy'n dilyn y tylwyth,
  Nes aethom yn ystwyth dan amwyth y Nef;
Daeth melldith a maildod yn rhagfur ein trigfod,
  O achos ein pechod dai trallod i'n tref:
Ein gobaith a beidiodd, ein goleu a giliodd,
  Ein hing ymëangodd, ymdaenodd, du yw;
Ond wele, dai eilwaith i deulu y dylaith,
  Orhybarch wir obaith i berffaith gael byw;
Nid oedodd y Duwdod, heb gynnyg eu cymmod,
  Rhoi iawnder i'r dyndod ar ammod gwir râd,—
Agoryd hen gaerau oer ingawl dir angeu,
  Annillyn briddellau ei foddau ai 'n fâd.

Ymbwyllwn ni bellach, mi gawn yn amgenach,
  Oludoedd diledach, rhagorach eu gwawr;
Do'wn allan o d'wyllwch i urddas a harddwch,
  Cyrhaeddwn wir heddwch mewn elwch yn awr:
Os byddwn weis buddiol, o foddau 'n ufyddol,
  Mae etto 'n ammodol wrth reol yr Iôn,
Ein h'wyllys gawn felly, a chyfiawn ddyrchafu
  I oesawl deyrnasu, 'rwy'n synu wrth sôn;

Cawn ddyfod yn Dduwiau, a gwneyd ein planedau.
  Ar swyddawl orseddau mewn breinniau llawn bri,
A hilio'r wlad helaeth â'n hygar hiliogaeth,
  Yn nirfawr drefn arfaeth rheolaeth ein Rhi.

Ha! dyma Wir Fawredd, iawn ydyw ei nodwedd,
  E ddaw yn ddiddiwedd mewn rhyfedd barhad;
Tra yma 'n rhoi tremyn ar ystyr ein testun,
  Diorfod o'i derfyn, ni fyn ef fyrhad;
Eithafnod iaith ddyfnaf, neu chwyl o'r uchelaf,
  Sydd iddo, addefaf, nis gwadaf y gwir;
Ys gwn mi esgynais, drwy'r hyfforedd yr hoffais,
  Diosgoi y dysgais a glywais yn glir;
Gwiw addas egwyddor a esyd in' drysor,
  O'n hogylch mae'n egor, anhydor yw hi;
Mae'n wiwddawn gynnyddol, o'i rhoddiad yn raddol,
  Ys gwn yn esgynol i freinniol wir fri.

Dol y Gareg-ddu. DAVID ROBERTS.

AT Y LLYWYDDION A'R DOSPARTHWYR.

Yr ydym yn ddiolchgar i bawb o honoch am bob ymdrech a wnaethoch er cario yn mlaen waith Duw mewn cyssylltiad â'r llyfrau, ac am barodrwydd llawer o honoch i wrandaw ar ein cynghorion a'n hyfforddiadau ni o berthynas iddynt: ac y mae yn dda genym i ddeall fod y brodyr yn cynnyddu yn y grediniaeth o fod ymwneyd â llyfrau yr eglwys hon, yn gymmaint o waith Duw ag unpeth arall. Ond etto, ystyriwn fod lle gan lawer i wella. Mae y taliadau, mewn llawer o fanau, ar ol yn mhell; ac y mae ofn arnom y bydd raid i ni adael symiau mawrion o ddyled ar ein llyfrau cyfrifon, nad pa mor groes y bydd hyny i'n dymuniadau, ar ein gwaith yn ymfudo o'r wlad. Ac heblaw hyny, ofnwn hefyd y bydd llawer iawn o'n llyfrau ein hunain yn aros heb eu gwerthu, yr hyn a fydd yn siomedigaeth ychwanegol: etto, os Duw a'i myn, myned a wnawn, ryw fodd neu gilydd. Erfyniwn y gwna ein holl frodyr eu goreu o hyn i ddiwedd y flwyddyn: mae amryw wedi gwneyd wrth fodd ein calon, ac hyderwn y dilyna y lleill eu hesiampl. Mae yn wir fod y tymmor yn fyr, ond nid yn rhy fyr i wneyd llawer o waith. Ni fu y Saint, efallai, mewn gwell amgylchiadau er ys tro, nag y maent ynddynt yn bresennol, pan y mae yr holl weithfeydd yn myned yn mlaen yn dda, oddieithr gwaith Dowlais, ond y mae hwnw ar gychwyn etto: ac ni fu yr Eglwys yn Nghymru er ys tro yn cyhoeddi mor lleied o lyfrau ag a wna eleni, yr hyn a wna er mwyn i'r Saint gael cyfleu i glirio eu dyledion, a dosparthu y llyfrau ar law.

Mewn ychwanegiad at y sylwadau blaenorol, cynnygiwn y cyfarwyddiadau canlynol, gan obeithio yr atebant ddyben da.

1. Gosoder yr hysbysiad am y llyfrau mewn man cyhoeddus ar furiau addoldai y Saint, a lleoedd ereill, a gofaled pob Cangen gadw rhywfaint o bob math o lyfrau ar werth, ac yn y golwg ar fwrdd ar ddiwedd yr oedfaon: ac yna yr ydys yn sier o werthu llawer iawn, heb achos cymhell nemawr.

2. Ymdrechwch gael gan bawb i dalu lawr am eu llyfrau, fel nad eloch i ddyled o'r newydd; ac ymdrechwch werthu yr oll o'r Udgorn a'r *Star* fel y byddont yn dyfod allan, canys dyna yr amser goreu er eu gwerthu: gellir gwerthu llyfrau ereill yr amser a fyner, ac nid oes perygl o gadw rhai ar law o hyd.

3. Cofiwch roddi gwybod i ni yn brydlawn, os dygwydd rhyw gamsyniad yn rhif y llyfrau, neu yn y taliadau am danynt. Ni ddylid oedi ynghylch hyny ar un cyfrif, canys yr amser y dygwyddo rhywbeth, yw yr amser goreu er settlo yn ei gylch. Fe ddylai fod papyr ysgrifenedig yn dyfod gyda phob taliadau, yn hysbysu y swm, o ba le y telir, i bwy y telir, am ba beth y telir, ynghyd â'r dydd o'r mis.

4. Deallwch nad yw un gangen yn rhedeg i ddyled, os bydd ganddi ddigon o lyfrau gwerthadwy ar law er ateb ein gofyniad ni ar ddiwedd pob chwarter. Ystyriwn mai y llyfrau mwyaf anwerthadwy yw rhifynau *odd* o'r Udgorn a'r *Star*.

AMRYWIAETHAU, &c.

Marwolaeth Willard Snow.—Bu farw yr Henuriad W. Snow, Llywydd y Genadiaeth Scandinaviaidd, ar yr 21ain o Awst, tra ar fwrdd yr agerfad "Transit," pan oddeutu 80 milltir o Hull, ar ei ffordd i Liverpool, yn nghwmpeini y brodyr P. O. Hanson a H. P. Jensen. Tarawyd ef yn glaf tra yn anerch cynghor o henuriaid ar y 14eg, nes ei lwyr analluogi i lefaru, yr hyn a achoswyd, yn ol pob tebygolrwydd, trwy iddo ymdrechu gormod y tri diwrnod blaenorol wrth anerch cymmanfa Copenhagen. Yr oedd ef yn frawd i'r apostol Erastus Snow, ac i Zerubbabel Snow; a'i oedran oedd ychydig dros 40. Gorfuwyd ei gladdu yn y môr, yr hyn a wnaed mewn modd gweddus. Ceir hanes helaethach yn y *Star*, rhif. 37.

Mae yr Henuriad John Van Cott, o Lywyddiaeth yr Eglwys yn yr Ynysoedd Prydeinig, wedi ei ddewis gan y lywyddiaeth hono, i lywyddu yn Scandinavia, yn lle y brawd W. Snow, hyd nes y penderfynir yn amgenach gan y Deuddeg, neu y Brif-Lywyddiaeth yn Seion.

Mae ystafell ddarllen *(reading room)* wedi ei hagor, yn mis Mehefin, yn ystafell fawr isaf y Cynghor-dŷ, yn Ninas y Llyn Halen Fawr, hyd nes y ceir lle gwell.

Mae eglwys Chiniaidd, 42 troedfedd wrth 45, a thair llofft o uchder, i gael ei hadeiladu yn California.

Mae gohebydd o eiddo y *Jewish Chronicle* yn hysbysu fod cynnulleidfa Iuddewig fechan yn bodoli yn Singapore, y rhai a honant eu bod yn ddisgynyddion o alltudiaid y gaethglud Fabilonaidd gyntaf, ac yn anwybodus o'r ail wasgariad. Cofleidiasant ef fel brawd, ac yr oedd yn dda ganddynt ei fod, er yn Ewropiwr, yn gallu ymddyddan â hwynt yn yr Hebraeg. Desgrifir hwy yn bobl golygus a thra deallgar.

Yn nechreu Awst, yr oedd o 100 i 150 o bersonau yn marw yn ddyddiol o'r clefyd melyn, yn New Orleans.

Dinas Cuman, yn Ngwerin-lywodraeth Venezuela, a lwyr ddinystriwyd ar y 15fed o Orphenaf gan ddaeargryn, trwy yr hyn y collodd dros 2000 eu bywydau.

Taliadau o Awst 26 hyd Medi 1.—Caerfyrddin, £6 3s 6c; Dinas, 10s; Aberamman, 8s; Georgetown, 10s 2c; Ffynnon-Tydfil, 6s 8c; Troedyrhiw, 1s 8c (Awst 20), a 2s; Cwmbach, £1 7s 11c.—Cyfanswm, £9 9s 11c.

Gwelliant Gwallau.—Yn nhud. 118, diangodd "unigol yn ddigynnydd," yn lle "unigolyn digynnydd;" tud. 120, "rhag ei gilwg," yn lle "rhag ei chilwg;" tud. 121, "Malotrwm," yn lle "Malstrwm;" tud. 122, "hapusu," yn lle "hapuso;" a "canys byddai beunydd," yn lle "canys felly ni byddai beunydd;" tud. 124, "fydd fy ngwaredigion," yn lle "fydd fy ngharedigion;" a "fy nuw. Daearoli yw," yn lle "fy nuw daearol i, yw;" tud. 125, "mwy creulonach," yn lle "creulonach;" a "gwnai ufferool," yn lle "gwnai yr uffernol;" tud. 126, "a dueddu," yn lle "a duedda;" a "nid dy waith," yn lle "nid dy warth;" tud. 127, "amlwg i olygon," yn lle "amlwg o olygon;" ac "ein holl apêl," yn lle "ein apêl;" a "serch a'i phleser," yn lle "serch a'i pherson;" tud. 147, "3s 3c" (mewn rhai copïau), yn lle "6s 3c."

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Derbyniad yr Ysbryd	149
Cyn-fodoldeb Dyn	153
Dull i fabwysiadu dyn i Deyrnas Dduw	156
Diadem annhrisiadwy	159
Hynt yr Eglwysi	159
Gwir Fawredd	160
At y Llywyddion a'r Dosparthwyr	162
Amrywiaethau, &c.	163

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 11.] MEDI 10, 1853. [Cyf. VI.

Y PROFEDIGAETHAU BYCHAIN.

Mae y byd yn llawn o brofedigaethau mawrion a bychain, ond y rhai mwyaf lliosog, a'r rhai mwyaf parod i'n hamgylchynu, yw y profedigaethau bychain. Mae dynion yn gyffredin yn edrych am y rhai mawrion o bell, tra y mae y rhai bychain bob amser wrth eu hymyl, ac yn cael eu gadael ganddynt yn rhy ddisylw. Mae eisieu i ni wylio rhag pob profedigaeth, pa un bynag ai mawr neu fach a fyddo; mae profedigaeth fechan mor alluog i'n niweidio â phrofedigaeth fawr, a dylem ochelyd rhag y naill fel y llall. Wrth rodio ar hyd heolydd dinas, mae mor beryglus i ni gael ein niweidio weithiau trwy sangu ar groen *orange*, â phe tarawem ein hunain yn erbyn rhyw wrthddrych mwy; ac efallai mai wrth daro ein troed yn erbyn careg fechan, yn y wlad, y cawn y cwymp mwyaf, tra yn edrych oddiamgylch am ryw beryglon mwy. Felly y mae gyda y Saint yn fynych: tra y maent yn edrych yn mlaen at ryw brofedigaeth fawr a fwriadant ei gwynebu, gorchfygir hwy yn gyntaf gan brofedigaethau llawer llai eu maint, a dichon na ddeua y brofedigaeth fawr byth i'w cyfarfod.

Mor lleied sydd yn ddigon i brofi dyn! mor rhwydd yw ei demtio! Nid oes achos ei gadw mewn anialwch, am ddeugain niwrnod heb fwyd, ac yna i ddiafol ddweyd wrtho am droi y ceryg yn fara. Na, gosodwch ef i eistedd yn olaf wrth fwrdd llawn o ddanteithion, ac hwyrach y bydd hyny yn brofedigaeth a effeithia arno am flwyddyn. Mor wahanol i'n Harglwydd,

yr hwn a roddes esiampl i ni i'w ddilyn: gorchfygodd ef y brofedigaeth fwyaf, tra mae y profedigaethau lleiaf yn aml yn llethu ei bobl. Oni ddylai y Saint fod ar eu gwyliadwriaeth, pan y mae y profedigaethau bychain mor fynych yn eu dal? Oni ddylent ymdrechu gorchfygu yr oll sydd yn dyfod i'w cyfarfod, a pheidio ymollwng i ddim? Dylent yn ddiau, ond mynych yr esgeulusant wneyd hyny. Gadawant i'r pethau lleiaf eu gwneyd yn anghysurus, ac yn achos i golli Ysbryd Duw i raddau mawr, nes myned i dywyllwch yn gyflym: ac yna eu brodyr a gânt waith mawr i'w hadferu, a'u dwyn i deimladau da.

Edrychwn ar yrfa y Saint, o'r dydd y deuant i mewn i'r Eglwys, a gwelwn fel y maent yn cael eu treio gan brofedigaethau, ie, yn fwyaf cyffredin, gan brofedigaethau bychain. Y mae dyn yn cael ei brofi pan yn gweled y byd yn troi eu cefnau arno, a'i ffryndiau yn troi yn elynion iddo, ar y pryd y byddo yn dyfod i Deyrnas Dduw, a phan y byddo yn amddifad o un dystiolaeth. Wedi hyny y mae yn cael ei brofi drachefn wrth gael ei ddysgu yn mhob peth a orchymynodd Crist, ac wrth gael ei erlid gan y byd. Profir ef hefyd trwy weled ambell i frawd gau yn troi ei gefn ar yr eglwys, neu efallai trwy fod un o'i hen elynion yn cael ei fedyddio er dyfod yn frawd iddo. Weithiau temtir ef i feddwl fod ei lywydd yn ei geryddu yn gyhoeddus, a'i fod am ei ddarostwng; ac efe a demtir drachefn i feddwl, oblegid y gall ddarllen ac ysgrifenu, ei fod gystal gwr â'i lywydd, ac nad oes achos iddo ddyoddef dim yn hwy. Bryd arall, mae dyn yn cael ei brofi trwy fod arall yn cael ei alw yn swyddog o'i flaen ef, ac yntau yn henach yn yr eglwys; arweinir ef i gredu fod y llywydd yn bleidiol, ac nad oes cyfiawnder ynddo. Mae cyfnewidiadau felly yn effeithio yn fawr iawn ar lawer un, ond y mae rhai yn well i orchfygu profedigaethau nâ'u gilydd, ac felly yn gadarnach rhyfelwyr yn myddin Iesu: ac er nad yw profedigaethau felly ond rhai lled fychain, etto y maent yn gorchfygu llaweroedd. Temtir dyn weithiau oblegid na chaiff bregethu, a phryd arall temtir ef trwy geisio ganddo i bregethu. Temtir rhai am na chânt bregethu yn olaf, ac am y meddyliant y gwneir gormod o barch i ereill, ar gost eu darostwng hwy. Temtir ereill oblegid y meddyliant eu bod yn cael aros yn ddiaconiaid neu ddysgawdwyr yn rhy hir, a'u

bod yn deilyngach o swydd uwch nâ rhywun newydd ei fedyddio. Mae rhai drachefn yn cael eu temtio, o herwydd na chant fod yn llywyddion, a hwythau wedi bod mor hir yn yr eglwys; tra mae ereill yn cael eu temtio i roddi eu llywyddiaeth i fyny. Gwelwn fod y profedigaethau bychain braidd yn aneirif, ac y mae rhai o honynt yn cyfarfod â phob dyn, ac â phob dynes hefyd, canys nid y'm i feddwl fod y chwiorydd yn cael eu gadael yn amddifad. Maent hwythau hefyd yn cyfarfod â llnoedd o brofedigaethau bychain, fel y brodyr; ac y mae ganddynt i'w gorchfygu neu ymollwng iddynt, megys hwythau.

Mae yn ddyledswydd ar yr holl Saint i wrthwynebu pob profedigaeth ar y pryd y byddo yn ymgynnyg iddynt, a pheidio rhoddi ffordd iddi am fynyd; canys y neb a roddo ffordd iddi, a orfodir i roddi ffordd i lawer o brofedigaethau ereill. Ystyried pob un fod profedigaethau yn barod i'w amgylchynu bob dydd a phob awr, ac y dylai weddio foreu a hwyr, a phob amser cyfleus arall, am nerth i orchfygu pob temtasiwn a ddelo. Nid gweddio am i brofedigaethau beidio dyfod a ddylem, oblegid y mae yn dda i ni eu bod; eithr gweddio am i ni gael digon o nerth a doethineb i'w gorchfygu. Cadwn ein golwg yn fwy ar y profedigaethau bychain, ac ni a fyddwn yn orchfygwyr ar yr holl brofedigaethau a ddaw i'n cyfarfod; canys os gofalwn ni am y profedigaethau bychain, mae yn ddiau y gofala Duw gyda ni am y profedigaethau mawrion. Pa amlaf y gweddiwn ar Dduw am nerth i orchfygu profedigaethau, mwyaf i gyd o nerth a gawn, a mwyaf i gyd y meddyliwn ninnau am y profedigaethau, y deuwn i'w hadnabod, ac y gwyliwn rhagddynt. Mae y dyn sydd yn gweddio yn fynych, yn profi ei fod yn gwylio hefyd, oblegid y mae ei weddiau yn dwyn hyny yn barhaus ar ei gof: felly, nid yw y dyn hwnw yn cael ei ddal gan demtasiynau, gan ei fod yn eu gorchfygu fel y byddont yn dyfod o'i flaen. Mae o bwys i bawb weddio, ynte, a hyny bob dydd yn ei ddydd; gwnawn ein dyledswydd yn dda heddyw, a bydd gobaith y gwnawn yr un fath y fory: ond os methwn heddyw, mae yn edrych yn dywyll am y fory.

Bydded i'r sylwadau blaenorol dueddu pawb i wneuthur ymdrech deg er gorchfygu yr holl brofedigaethau bychain a mawrion a ddelo i'w cyfarfod, yn yr amser presennol, ac yn yr

amser dyfodol hefyd. Ceir llawer o brofedigaethau newyddion yn barhaus, ac nid yw yn debyg y darfyddant hyd nes y byddom oll wedi ein perffeithio drwyddynt. Gan hyny, byddwn barod i'w cyfarfod, ac ni orchfygir neb o honom, tra y parhawn i wneuthur ein goreu; ond cawn y pleser o fod yn fuddugoliaethwyr arnynt oll.

BREUDDWYDION, GWELEDIGAETHAU, TAFODAU, &c.

Braint ogoneddus o eiddo Saint Duw yn mhob oes, yw derbyn gwybodaeth ac hysbysiaeth oddiwrth Dduw, trwy freuddwydion, gweledigaethau, tafodau, &c. Y Saint gynt a dderbynient hysbysiaeth trwy y cyfryngau hyn. Yr oedd prophwydi a chyfiawnion yn ceisio hysbysiaeth o'r bydoedd tragywyddol, a thrwy freuddwydion a gweledigaethau y nos, a thrwy dywalltiad yr Ysbryd Glân, yr oedd golygfeydd y mynedol, y presennol, a'r dyfodol yn cael eu dangos iddynt; eu meddyliau a ordöid gan ogoniant ac ardderchogrwydd gwir hanfodau tragywyddol; a chawsent eu sirioli, eu hadnewyddu, eu nerthu, a'u parotoi gogyfer â dygwyddiadau bywyd.

Pa un a yw dynolryw yn ymwybodus o'r peth neu beidio, etto y mae yn wir fod y doniau a'r bendithion hyn—y cyfryngau hyn o addysg, ac o gyfrinach â phreswylwyr bydoedd ereill, wedi eu penodi gan Dduw er lles y rhai a ddymunant gael eu dysgu ganddo Ef. Ac er fod mwyrif o ddynolryw yn gwatwar pethau felly, etto y mae yn ysgrifenedig mai yn y "dyddiau diweddaf" hyn ag yr ydym yn byw ynddynt, nad yw dynion i gael eu nacâu neu eu hamddifadu o'r bendithion hyn, lle yr ymofynir am danynt gyda gwir ddymuniad i ddysgu pethau Duw. Mae Joel, wrth lefaru am yr amseroedd diweddaf, yn dadgan yn eglur, "A bydd ar ol hyny, y tywalltaf fy Ysbryd ar bob cnawd, a'ch meibion a'ch merched a brophwydant, eich henuriaid a welant freuddwydion, eich gwyr ieuainc a welant weledigaethau; ac ar y gweision hefyd ac ar y morwynion y tywalltaf fy Ysbryd yn y dyddiau hyny?" A miloedd o Saint a allant dystioliaethu fod yr Ysbryd hwnw yn cael ei dywallt allan, a bod breuddwydion a gweledigaethau, tafodau a phro-

phwydoliaethau, yn awr yn cael eu rhoddi i blant dynion, gan agor i'w golygon waith gogoneddus Duw yn yr oruchwyliaeth hon, a dysgu y meddwl mewn egwyddorion ag y collwyd golwg arnynt yn hir gan feibion dynion. Tuedda hyn i beri i'r enaid orfoleddu, a thalu diolchgarwch i'r YDWYF mawr, am y mynegiadau newyddion hyn o'i drugaredd tuag at waith ei ddwylaw.

Trwy freuddwydion a gweledigaethau y dangoswyd i Joseph ei ddyrchafiad ei hun a'r agwedd ddarostyngedig â pha un y cyflwynai tŷ ei dad eu hunain ger ei fron, er ei fod ar yr amser y cafodd ei freuddwyd yn cael ei gasâu gan ei frodyr, ac ar ol hyny ei werthu ganddynt i gaethiwed. Daniel, mewn gweledigaethau y nos, a gafodd wedi eu dadblygu i'w olwg, ddygwyddiadau gogoneddus y dyfodol—cyfodiad a chwymp teyrnasoedd, ac erlidigaeth a buddugoliaeth olaf Saint y Goruchaf. Trwy weledigaeth y dangoswyd i Ezeciel adfywiad yr esgyrn sychion, neu, mewn geiriau ereill, yr adferiad i ffafr yr Arglwydd, a'r adgyfodiad, o holl dŷ Israel, ac hefyd ddyfodiad allan bren Ephraim yn y dyddiau diweddaf, a'i undeb â phren Judah, a'r dylanwad a gai yr undeb hwn er troi calonau y plant at wybodaeth o'u cyndeidiau. Trwy freuddwydion yr achubwyd y plentyn Iesu rhag eiddigedd enbyd Herod. Trwy weledigaeth y dangoswyd i Pedr fod y Cenedloedd yn gystal â'r Iuddewon yn meddu hawl i fendithion yr Efengyl. Trwy weledigaeth y cafodd Paul ei hyfforddi, tra yn hwylio tua Rhufain, na chai efe a'i gymdeithion eu llyncu gan dònau digllawn yr eigion mawr; a thrwy weledigaeth hefyd y dadguddiwyd i'w ddealltwriaeth ogoniantau ardderchog y drydedd nef. Trwy weledigaeth yr agorwyd yr oruchwyliaeth ddiweddaf hon, a thrwy yr un cyfrwng y syllodd y Prophwyd Joseph ar ogoniantau annhraethadwy y bydoedd nefol, daearol, a than-ddaearol. Ond ni chaniatâ amser a lle i ni fynegi am freuddwydion a gweledigaethau Lehi, Nephi, Alma, brawd Jared, ac Apostolion ac Henuriaid yr oruchwyliaeth ddiweddaf hon. Mae llawer o weledigaethau a breuddwydion y gwyr teilwng hyn i'w cael yn awr yn ysgrifenedig mewn llyfrau, oddiwrth pa rai y gall ein darllenwyr, wrth eu pleser, ddysgu llawer o bethau yn mhellach.

A ddylid ymofyn am weledigaethau, breuddwydion, tafodau,

&c., gan y Saint yn bresennol? Dylid yn ddiau. Fe ddylai y Saint ymdrechu yn daer am y pethau hyn, eithr y mae eisieu bod yn ddoeth. Mae y doniau hyn o eiddo Duw yn foddion gwerthfawr er addysgu. Bwriadwyd hwynt, ac y maent yn gyfaddasedig, i brofi yn fendithion o radd uchelach nag y mae dynion yn naturiol yn chwannog i geisio am danynt. Eithr y mae pob bendithion, mawrion neu fychain, yn cael eu dilyn yn ddieithriad gan faglau cyferbyniol, am ba rai gwnai y Saint yn dda i gymmeryd gofal.

Pan fyddo bendithion yn cael eu tywallt mewn modd neillduol ar ryw bobl, mae y bobl hyny, os na fyddant yn dra gofalus, yn agored i ymchwyddo yn eu calonau, ac i golli yr ysbryd hwnw o ostyngeiddrwydd a chyssondeb a ddylai fod bob amser yn nodweddu Saint Duw. Mae yn eithaf gwir fod y nefoedd yn llawn bendithion, a'r Hollalluog yn wastadol yn barod i'w cyfranu i'r personau a'u ceisiant ganddo, etto mae lluoedd o ddynolryw yn anmharod i'w derbyn. Pe cyfrenid bendithion penodol i bobl nad ydynt yn barod i'w derbyn, ac nad allent eu gwerthfawrogi yn ddigonol er eu cymhywso gyda barn a doethineb at amgylchiadau bywyd, meddyliau y fath bobl a orbwysid yn fuan, eu sefydlogrwydd a fethai, a hwy a ddeuent yn anghymhwys gogyfer â'u dyledswyddau arferol. Mewn amgylchiadau felly, ni fyddai y bendithion a roddid yn profi yn fendithion mewn gwirionedd, eithr yn felldithion; ac, yn lle bod yn offerynau er achub y derbynwyr, byddent yn offerynau i'w condemnio. Dywedodd yr Iesu wrth ei ddyscyblion—"Na roddwch y peth sydd santaidd i'r cwn, ac na thaflwch eich gemau o flaen y moch; rhag iddynt eu sathru dan eu traed, a throi a'ch rhwygo chwi." Mae y cynghor dammegol hwn yn egluro y tebygolrwydd a fodola o fod dynion yn camddefnyddio y bendithion nad ydynt hwy yn alluog i'w gwerthfawrogi, ac nid yn unig y bendithion, eithr cyfranwr y bendithion hefyd. Paul a gydnabydda y perygl o fod dyn yn ymddyrchafu yn ei galon, o herwydd y bendithion a dywalltwyd arno—"Ac fel na'm tra-dyrchafer gan odidogrwydd y dadguddiedigaethau, rhoddwyd i mi swmbwl yn y cnawd, cenad Satan, i'm cernodio, fel na'm tra-dyrchefid."

Er mai braint a hawl yr holl Saint yw derbyn gwybodaeth trwy freuddwydion, gweledigaethau, tafodau, &c., etto dylai

fod y cyfryw wybodaeth o'r nodweddiad hwnw ag a fyddo yn addysgiadol, ac a leiladol, ac yn gyfaddas neillduol i amgylchiadau y derbyniwr. Er fod gan Sant hawl i dderbyn dadguddiadau, trwy freuddwyd neu weledigaeth, er ei hyfforddiad ei hun yn nghyflawniad dyledswyddau a berthynant yn neillduol i'w gylch ei hun, etto nid oes gan neb Sant hawl i dderbyn dadguddiadau er arwain, neu lywodraethu, neu gyfarwyddo, symudiadau y rhai hyny ag ydynt yn uwch mewn awdurdod nag ef ei hun. Pe buasai hyn yn ganiatäol, buan y deuai diwedd ar bob trefn yn Nheyrnas Dduw, a chymmysgedd godidlog sectariaeth a amlygid, yr hyn a syfrdanai feddyliau y rhai onest eu calon. Mae gan Brigham Young yr hawl i dderbyn gwybodaeth trwy freuddwyd, gweledigaeth, &c., er ei ddysgu ef yn nyledswyddau pwysig ei alwedigaeth uchel, ac er arwain holl Eglwys Crist ar y ddaear. Eithr nid oes gan un dyn arall ar y ddaear yr hawl i dderbyn dadguddiadau er hyfforddi Brigham Young, pa beth a ddysga, a pha fodd y gweithreda. Mae gan Lywydd Cenadiaeth hawl i gael breuddwydion a gweledigaethau er ei ddysgu yn nyledswyddau ei Genadiaeth, eithr nid oes gan un dyn o dan ei ofal yr hawl i gael breuddwydion a gweledigaethau er hyfforddi Llywydd y Genadiaeth. Mae gan Lywydd Cynnadledd hawl i gael breuddwydion neu weledigaethau er ei ddysgu yn ei dyledswyddau, eithr nid oes gan un dyn o dan y Llywydd unrhyw hawl i gael breuddwydion neu weledigaethau er hyfforddi ei Lywydd. Mae gan Lywydd Cangen hawl i gael breuddwydion neu weledigaethau er ei ddysgu yn ei ddyledswyddau, eithr nid oes hawl gan unrhyw aelod arall o'r Gangen hono i'w hyfforddi ef trwy dderbyn breuddwyd, neu weledigaeth, neu y ddawn o dafodau. Mae gan dad teulu yr hawl i dderbyn dadguddiadau er ei addysgu ef i gyfarwyddo a llywodraethau ei deulu, eithr nid oes gan wraig, na neb o blant y dyn hwnw, hawl i'w hyfforddi ef yn nghylch cyfarwyddiad a llywodraethiad ei deulu. Mae gan y wraig neu y plant yr hawl i gael breuddwydion neu weledigaethau er eu haddysg a'u lleshad eu hunain. Medda pob dyn a dynes yr hawl i gael breuddwydion, gweledigaethau, tafodau, cyfieithiadau, a chynnifer o ddoniau yr Ysbryd ag y gallo ef neu hi gael er eu haddysg personol, eithr nid oes hawl gan un dyn na dynes i dderbyn y pethau hyn er hyfforddi y sawl a fyddo

wedi eu gosod drosto ef neu hithau yn yr Arglwydd. Ac ni ddylai dynion, yn dal Llywyddiaeth gyfrifol, gymmeryd eu dylanwadu yn nghyflawniad eu dyledswyddau, gan freuddwydion, tafodau, a gweledigaethau, yn cael eu rhoddi trwy yr aelodau dros ba rai y llywyddant. Nid yw yr Arglwydd yn camu allan o drefn ei Deyrnas, i ddadguddio i Lywydd ddyledswyddau pwysig, trwy aelod, os bydd y Llywydd hwnw yn anrhydeddu ei swydd, ddim mwy nag y gwna i ddwfr redeg yn naturiol i ben mynydd. Pan fyddo gan Lywydd fwy o ymddiried mewn hysbysiadau a dderbynir trwy y rhai y dylai efe eu dysgu, nag yn ei allu ei hun i'w cael trwy rinwedd ei swydd, y mae yn anmharchu ei alwedigaeth, ac eglur yw ei fod wedi colli ei hysbryd cyn belled ag i beidio ymddiried yn yr Arglwydd. Pan fyddo felly, yr Arglwydd yn fuan a adawa y dyn hwnw i'w nerth ei hunan, fel yr eglurer ei ffolineb trwy ei fod yn treiglo i'r ffos ei hun, ac efallai gyda rhai o'r sawl a arweiniai. Mae gwybodaeth yn dda, o ba ffynnonell bynag y delo; eithr pan edrycho dyn i *waered* am oleuni, rhaid iddo feddu nerth golygon yn ddigonol i edrych i *fyny*, a pheido gadael i'r pelydrau oddisod wrthsefyll dylanwad y rhai oddi uchod, onide ei oleuni a dry yn dywyllwch.

Ni a annogem y Saint i feithrin doniau ac eglurhad yr Ysbryd, canys fe all pob Sant dderbyn eglurhad "er lleshad." Eithr dylai doethineb gael ei arferyd bob amser wrth ddefnyddio y doniau hyn, neu fe ga yr Ysbryd ei dristâu, ac efe a ymadawa, gan adael y rhai a'i meddiannent, yn ysglyfaeth i "arwyddion a rhyfeddodau gau" yr hwn, megys llew rhuadwy, sydd yn rhodio oddiamgylch, gan geisio y neb a allo ei lyncu. Dylai y Saint geisio ymburo gerbron yr Arglwydd, a bod yn barod gogyfer â dadguddiadau y wybodaeth a'r gogoniant ag sydd i ddyfod, fel na chaffont eu tra-dyrchafu yn nydd llwyddiant trwy y bendithion a dderbyniant, na methu yn eu calonau yn nydd drygfyd trwy eu gwendid, a'r defnydd annoeth y gallent fod wedi eu temtio i wneyd o eglurhad yr Ysbryd Glân. Nid yw doniau Duw yn cael eu cyfranu i ddynion er mwyn gwag ymffrost, neu wrthryfel, neu er tra-arglwyddiaethu dros etifeddiaeth Duw, eithr yn neillduol er lleshad, addysg, adeiladaeth, a chadarnhad yn y ffydd, y cyfryw a'u derbyniant, fel y byddo yr Offeiriadaeth yn cael ei chyflawn gynnysgaethu

at bob gweithred dda, fel y galluoger y Saint i orchfygu, a pharhau hyd y diwedd. Dylai y doniau, ynghyd â'r rhai a'u harferant, fod bob amser yn ddarostyngedig i'r gallu llywyddol.—*O'r "Star."*

GLENDID.

Yr ydym wedi bod yn rhoddi cynghorion ar y pwnc uchod o'r blaen, a darfu i lawer o'r Saint ddiwygio yn fawr trwy hyny. Ond ofnwn fod llawer wedi anghofio erbyn hyn, a bod eisieu eu cynhyrfu o'r newydd. Yr ydym yn credu fod Duw yn hoffi glendid; a gwyddom ei fod yn gorchymyn gwneuthur pob peth mewn glanweithdra ger ei fron. Nid ydym yn credu fod yr Ysbryd Glân yn hoffi trigo mewn tai bryntion. Yr ydym yn ei ystyried yn ddyledswydd neillduol ar yr holl swyddogion, pan yn ymweled â'r Saint, i ddysgu glendid iddynt, canys y mae hyny mor anghenrheidiol â dysgu gweddio. Nid yn unig dysgu iddynt gadw eu tai yn lân, ond hefyd eu cyrff a'u dillad. Bydded i'r Henuriaid a'r Offeiriaid hefyd gymmeryd cynghor i gadw eu hunain yn lân i ddyfod i'r cyfarfodydd, rhag ofn iddynt gael eu galw yn mlaen i dori bara, a'u dwylaw hwythau yn fryntion. Nid yw yn rhyfedd fod y chwiorydd yn ceintach wrth weled swyddwyr â'u dwylaw yn fryntion yn tori bara ar y Sabboth.

W. S. Phillips.

HYNT YR EGLWYSI.

Derbyniais lythyr oddiwrth y brawd Richard Roberts, Llywydd Cynnadledd Dyffryn Conwy, yn hysbysu fod y gwaith yn myned yn mlaen yn hwylus iawn, ac argoelion mawr am fedyddio dynion cyfrifol. Mae amryw bregethwyr yn credu, a dysgwylir iddynt ufyddhau yn fuan.

Hysbysir gan T. Jeremy iddo dderbyn llythyr oddiwrth Lywydd Cynnadledd Llanelli, yn hysbysu fod llwyddiant cyffredinol trwy y gynnadledd hono, a bod ymdrech mawr yn cael ei wneuthur er taenu yr egwyddorion ar hyd y wlad.

Mae amryw wedi eu bedyddio yn ddiweddar yn Nghaerdyf, ac argoelion da etto. W. S. Phillips.

TYSTIOLAETH GAN SECTARIAID.

Clywsom am gyfarfod neillduol a gynnaliwyd gan un o enwadau parchus ein gwlad, a'r pynciau dan sylw oedd fod "Mormoniaeth a Phabyddiaeth yn llwyddiannus iawn, iawn yn ein gwlad." "Bobl anwyl, beth a wnawn?" meddai y gweinidog, "maent yn sicr o dwyllo pob un nad yw ei enw yn ysgrifenedig yn llyfr bywyd yr Oen yn y nefoedd, canys y mae pawb sydd â'u henwau yno yn feddiannol ar *dystiolaeth.*"

Yna dechreuodd pob un trwy y gynnulleidfa holi ei hun a oedd tystiolaeth ganddo neu beidio, a therfynodd y cyfarfod heb fawr wlith; ac heblaw hyny fe aeth yn gynhwrf mawr trwy y capel. "A oes genyt ti dystiolaeth, Morgan?" "Nac oes." "Beth sydd genyt ti, Dafydd?" "Yr wyf yn grefyddol er ys tua deg mlynedd ar hugain, ac nid oes genyf un etto." "Wel, dyn a'n helpo ni," meddai Morgan; "gadewch i ni siarad â Shôn y diacon." "Wel, Shôn bach, beth ydych chwi yn feddwl am dani? A oes genych chwi dystiolaeth?" "Yr wyf yn credu fod." "Ond ni thâl credu ddim: mae yn rhaid i chwi gael gwybodaeth." "Wel! wel! yr wyf wedi cael fy nhrwblu heno yn fwy nag erioed. Nid wyf fi yn credu fod tystiolaeth gan ein gweinidog ychwaith; o leiaf, ni chlywais i erioed mo hono ef yn sôn dim am dani o'r blaen. Yr oedd yn erlid y Saint, am eu bod yn proffesu fod tystiolaeth ganddynt. Yr wyf fi wedi cael fy nhueddu yn fwy at y Saint heno nag erioed o'r blaen; o herwydd nid oes neb yn proffesu gwybodaeth ond y Saint. Yr wyf yn credu fod gwybodaeth yn angenrheidiol ar bob Cristion: canys y mae gau-brophwydi i ddyfod, ac i roddi arwyddion mawrion. Yr wyf fi yn credu yn gydwybodol mai y Mormoniaid ydyw y gwir brophwydi; a phe bai yr eglwys yr un feddwl â mi, cymmerent eu bedyddio yn Formoniaid i gyd. Yr oedd y gweinidog yn y cwrdd chwarter diweddaf yn dweyd yn erbyn tystiolaeth, a rhaid fod y cythraul ynddo yn ddweyd y fath beth heno." "Dyna ddweyd da," meddai Morgan. "Amen," meddai Dafydd; "ond gadewch i ni ymadael, oblegid y mae yn myned yn hwyr. Gosodwn y peth o flaen y cwrdd eglwys nesaf."

Yn awr, dymunwn roddi cynghor i'r gweinidog. Yr ydym yn credu nad oes neb wedi fforffetu ei hawl o fod ei enw yn

ysgrifenedig yn y nefoedd, ond yr angylion syrthiedig, sef y drydedd ran o'r nef. Mae enwau y rhai hyny wedi eu tynu allan o'r nefoedd; ond y mae pob ysbryd a ddaeth, ac a ddaw i breswylio mewn corff ar y ddaear yma, â'i enw yn ysgrifenedig yn y nefoedd; a'r llwybr i golli y fawr fraint hon ydyw, anufyddhau i'r efengyl dragywyddol, sef yr hon a bregethir er tystiolaeth, a'r arwyddion yn ei chanlyn; ie, yr hon sydd yn cael eu swnio yn nghlustiau ein cyd-genedl, ac a gyhoeddir gan Saint y Dyddiau Diweddaf.

W. S. PHILLIPS.

CYFLAFAN NAUVOO.

TON—"Woman Kind."

DEDWYDD ddydd, pan y bydd
Llwyr ymwared
O gaethiwed;
Yna cawn heddwch llawn,—
Cawn ein Jubili;
Hawdd yw wylo,
Pan yn cofio
Y carcharu a'r llofruddio,
Fu ar weision
Brenin-Seion,
Gan elynion lu.
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd
Llwyr ymwared
O gaethiwed;
Yna cawn heddwch llawn,—
Cawn ein Jubili;
Buan cawn ein Jubili,
Buan cawn ein Jubili.

Wele gynt, ar eu hynt,
Bu prophwydi
Duw'n dirboeni;
O dan draed, yn eu gwaed,
Gwelwyd plant y dydd;
Hyll drybaeddu,
Lladd a llosgi,
Fu ar ffyddlon weision Iesu;
Difa defaid
Ion bendigaid,—
O! yr olwg brudd!
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd. &c.

Creulon fu'r fyddin ddu,*
Plant anwiredd.
Mewn cynddaredd,
Difa'r Saint, yn ddifraint,
Fynent idd eu rhan.
Meusydd gwynion,
Drow'd yn gochion,
Lliwiwyd rhai'n â gwaed merthyron;
Trais yn bloeddio,
Swn llabyddio,
Glywid yn mhob man!
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd, &c.

Illinois, ble y ffoi
Rhag dīaledd
Duw'r gwirionedd?
Byddi'n sarn, daw dy farn,
Fel trochionawg li.
Carthage anwar,
Hyll dy garchar,
Dydd dy ddifrod ddaw yn gynnar;
Gwaed prophwydi
Sydd yn gwaeddi
Dīal arnat ti.
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd, &c.

Teml lân, draw ar dân,
Adeiladau
Yn garneddau;
Teulu'r Oen, mewn du boen,
Fethrid ar bob cam;
Wele'r weddw
Draw yn welw,
A'r amddifad bach yn marw!
Plentyn sugno
Wedi gwywo,
Rhwng oer freichiau 'i fam!
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd, &c.

Troes y rhod, canwn glod
I'r Jehofah,—
Cawn ddihangfa;
Babel gau, daw yn glau,
Dydd ei chodwm mawr;
Nef sy'n gwaeddi,
Duw'n cyhoeddi,
"Dīal, dīal deued iddi.
Saint deyrnasant
(Seinier moliant)
Dros y ddaear lawr."
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd, &c.

* Mob, painted black.

Prydain fawr, gwilia 'nawr,
Rhag it' wrthod
Gair y Cymmod;
Cwyd dy lef fry i'r nef,
Am drugaredd gu:
Os gwrthodi
'R genadwri,
Ddaeth â bywyd newydd ini,
Mewn dïaledd
Dirmygeledd,
Bydd dy dynghed di.
O! ddedwydd ddydd, pan y bydd, &c.

Llanelli. DEWI ELFED.

AT LYWYDDION Y CYNNADLEDDAU A'R DOSPARTHWYR.

YR ydwyf yn sylwi fod llai o daliadau am lyfrau Cymreig a Seisnig bob wythnos. Frodyr, beth ydyw yr achos? Y mae hyn yn beth o bwys; agorwch eich llygaid, ac edrychwch i mewn i hyn. Ni ddylai dyledswyddau mor neillduol â hyn gael eu hesgeuluso: dylai llywyddion y cangenau sylwi ar hyn hefyd, ac edrych ar ol eu dosparthwyr, a rhoddi cynghorion parhaus yn eu cynghorau a'u cyfarfodydd; ac ni ellir defnyddio cynghorau a chyfarfodydd at well gwasanaeth, nâ dysgu y Saint i dalu eu dyledion, eu degymau, ynghyd â gwahanol bethau ereill er cario gwaith Duw yn mlaen. Frodyr, peidiwch ag ofni dysgu pethau ag sydd yn iawn i'r Saint; a bydded i chwi deimlo fy mod i yn dweyd wrthych mewn ffydd. Dysgwyliaf arian y Deml i mewn erbyn diwedd y mis hwn, sef rhan o honynt o leiaf, os na ellir eu talu oll.

Bydded i Dduw eich bendithio chwi ag ysbryd eich swyddau, i wneuthur pob peth yn iawn.

W. S. PHILLIPS.

HIRAETH Y BARDD AM SEION.

HIRAETHUS wyf bob nos a dydd,
Am gael o Babel fod yn rhydd,
A derbyn fy nghynnysgaeth wiw,
O fewn i Deml santaidd Duw.

Nis gallaf lai tra ar fy nhaith
Na cholli deigryn lawer gwaith
O gariad at y teulu mâd,
Sydd draw yn Seion—hyfryd wlad

Fel alltud wyf yn mhell o dref,
Mewn gobaith cryf dyrchafaf lef;
Neu blentyn mwyn mewn anial wlad.
A'i gri yn daer am dŷ ei Dad.

'Run modd yn nghanol gormes byd.
A ffug-fawreddau hwn i gyd;
At Seion a'i gogoniant hi,
Y chwydda serch fy nghalon i.

Ni welaf yma i fy rhan,
Un ardal deg—un delwydd fan.
I'm golwg i ond yn ddim gwerth.
Yn nghanol dadwrdd Babel gerth.

O wlad fy nhadau 'rwyf am ffoi
Heb ragor ynddi o ymdroi,
Nes dêl y dydd o uchel fri,
Daw cyfnod ei hadferiad hi.

Fy nghadarn Iôr, af yn dy nerth.
Er corwynt cryf, a'r cefnfor certh,
A beiddiaf ymchwydd gwyllt y dôn,
Gan frysio draw â'm gwedd yn llon.

O Seion, Seion arnat ti,
Mae 'mryd yn rhedeg fel y lli;
'Does dim îs haul ond mwyniant hon.
A leinw serch fy mynwes lon.

O brysied, brysied toriad gwawr.
I'm rhoi yn rhydd o'r cystudd mawr,
I heddwch dwys o faith barhad,
'Nol gorphen gwaith fy Nefol Dad.

Llanelli. DEWI ELFED.

AMRYWIAETHAU, &c.

ELECTRIC GAS.—Mae yr ymbrawf o oleuo Llundain ag *electric gas*, yr hwn a geir trwy ddadgyfansoddiad dwfr, ac yn gymhwysiadol hefyd at wresogi, ac fel gallu symudol, ar hanner cost y *gas* arferol; gyda gallu goleuol cyfartal, yn ddi-drystiol, diarogl, ac yn rhydd oddiwrth fwg,—ynghylch cael ei dreio ar ddull eang; ac os dygwyddâ i lwyddo, dywedir y gwna y pibellau a'r lampau presennol y tro, heb achos eu newid.

Y Gwrthryfelwyr Chineaidd.—Mae plaid o wrthryfelwyr wedi cyfodi er ys blynyddau bellach yn China, ac y maent wedi cynnyddu mor gyflym nes y maent yn bresennol wedi tynu sylw yr holl fyd. Blaenorir hwy gan benaeth o'r enw Lo, yr hwn, ynghyd â'r holl wrthryfelwyr, ydynt yn fath o Gristionogion; ac hysbysa y newyddiaduron eu bod yn gorchfygu y ffordd yr elont, a bod teimlad y wlad yn gyffredinol o'u plaid. Mae lluoedd yr amherodraeth yn gorfod rhoi dinasoedd mawrion i fyny iddynt yn barhaus; a chredwn na fyddant nemawr o amser cyn ennill yr holl wlad, ac ail-sefydlu y llinach cyfreithlawn ar yr orsedd amherodraethol, yr hyn sydd yn un o achosion y gwrthryfel. Maent hefyd yn ymosod i ddinystrio yr holl ddelwau o'r wlad, ac i sefydlu Cristionogaeth yn lle y grefydd arall. Credant fod cyfiawnder o'u tu, a bod Duw yn cydweithio â hwynt. Dywedir nad ydynt yn ymosod ar unrhyw le, heb gael awgrymiad gan Dduw yn gyntaf i wneyd hyny; a chyfrifant Gristionogion o wledydd ereill yn frodyr iddynt. Meddyliwn fod Duw fel hyn wedi agoryd drws lled y pen i'w genadon, er myned â'r Efengyl dragywyddol i'r miliynau a breswyliant yn y wlad dywell hono, a bod dydd ar wawrio yn eu plith.

GEIRIAU LLYGREDIG.

At awdwr Geiriadur aeth gwraig o'i gydnabod,
Gan ddweyd, "'Rwyf yn caru eich llyfr yn hynod."
"Pa beth yw eich rheswm?" gofynai'r boneddig.
"O, am nad oes ynddo ddim geiriau llygredig."
A'r awdwr ddywedai, "'Rwy'n deall eich helynt,
Chwi fuoch yn chwilio yn ddyfal am danynt." T. H.

Troi o'r Gwely.—Yn mhlith y pethau cywrain yn Apsley House y mae gwely plyg, yn yr hwn y cysgai Dug Wellington. Rhyw wr boneddig a'i gwelodd, a ddywedodd, "Y mae mor gul, fel nad oes dim lle i droi ynddo." "Troi ynddo!" ebe ei Radlonrwydd; "pan ddechreuo dyn droi mewn gwely, mae yn bryd iddo *droi o hono.*"

ENGLYN SEISNIG.

My gout is about—most bitter,—tearing
My toes like a tiger;
Its anguish, and its anger,
And keen bite,—who it can bear. C.

Gwlad o Ryddid.—Papyr Americanaidd, pan yn llefaru am oerfelgarwch y tywydd, a ddywed—"Ni feddwn ni wresfesurydd yn y dref hon; felly y mae yn myned cyn oered ag y myno."

Y Chineaid a dybiant fod enaid prydydd yn myned i geiliog y rhedyn, o herwydd y cana hyd nes y newyno.

Os byddwn yn gyfoethog, mae yn hawdd cuddio ein golud; eithr os byddwn yn dlawd, nid yw hawdd i guddio ein tlodi. Mae yn rhwyddach cuddio mil o bunnau nag un twll yn ein cochl.

"A LADDWYD Cadben Cook ar ei fordaith gyntaf?" ebe hunan-ddoethyn ar giniaw wrth Sidney Smith. "Credaf mai do," ebe yntau, "eithr na sylwodd efe lawer ar hyny, ond iddo fyned yn mlaen yn uniongyrchol ar ei ail fordaith." Os felly, diau mai mewn byd newydd y mordwyodd, a dyfyrus iawn fyddai ei hanes! Pwy a'i dyry?

TALIADAU O MEDI 2 HYD MEDI 8.—Dyffryn Conwy, £1; Sir Ddinbych, £1 10s; Pontytypridd, 10s 4c; Cap Coch, 6s; Rymni, 12s; Georgetown, 5s 1c; Merthyr, £2 10s—Cyfanswm, £6 13s 5c.

CYMMANFAOEDD.—Cynnelir Cymmanfa Ddwyreiniol Morganwg ar y 25ain o Fedi; Sir Frycheiniog, ar yr 2il o Hydref; Sir Fynwy, ar y 9fed; Gorllewin Morganwg, ar yr 16eg; Llanelli, ar y 23ain; Caerfyrddin, ar y 30ain; Sir Aberteifi, ar y 6fed o Dachwedd; Gogledd Penfro, ar y 13eg; a Deau Penfro, ar yr 20fed.

Y CASGL.—Parhawn i werthu y "Casgl am y prisiau a enwasom hyd ddiwedd y flwyddyn; ac os bydd rhai yn ngweddill heb eu gwerthu y pryd hwnw, byddwn yn debyg iawn o godi eu prisiau.

☞ Dymunwn ar y brodyr sydd ganddynt lyfrau rhwymedig yma, i alw am danynt mor gynted ag y bo bosibl, onide bydd raid i ni eu gwerthu ar actiwn, er talu am eu rhwymiad.

"T. D."—Gwell gofyn caniatâd i bregethu allan; canys nid yw y drwydded yn rhoi hawl i neb bregethu lle y myno.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Y Profedigaethau Bychain	165
Breuddwydion, Gweledigaethau, Tafodau, &c	168
Glendid	173
Hynt yr Eglwysi	173
Tystiolaeth gan Sectariaid	174
Cyflafan Nauvoo	175
At Lywyddion y Cynnadleddau a'r Dosparthwyr	177
Hiraeth y Bardd am Seion	177
Amrywiaethau, &c	178

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 12.] MEDI 17, 1853. [CYF. VI.

CYFAMMODAU—GAIR O GYNGHOR.

MAE yr Arglwydd wedi agor yr oruchwyliaeth fawr ddiweddaf hon trwy adferyd y Cyfammodau Tragywyddol i ddyn, ac y mae cyfammodau yn ran arbenig o gynllun yr iachawdwriaeth. Mae i bob cyfammodau eu rhwymedigaethau, ac y mae cyflawniad ffyddlawn o'r rhwymedigaethau hyny yn dwyn bendithion a gwobrwyon penodol. Eithr o'r ochr arall, pan dorir cyfammodau, ac yr anmherchir eu rhwymedigaethau, y mae cospedigaethau, yn gyfartal mewn maintioli i natur a phwysigrwydd y cyfammodau a dorir, yn cael eu gweinyddu.

Derbynir bendithion iachawdwriaeth trwy rinwedd cyfammod. Pan gyfammodo dynion i gadw gorchymynion Duw, efe a rodda iddynt o'i Ysbryd; ac wrth gadw rhwymedigaethau y cyfammod hwnw, trwy dderbyn yr ordinhadau, y mae perthynas o'r cymmeriad mwyaf dyrchafedig yn cael ei ffurfio. Os yw person yn anrhydeddu y berthynas hono fel ag i gael bendithion ei gyfammod, yr Arglwydd yn fuan a ddadguddia fendithion a breintiau mwy, y rhai y gall y person eu mwynhau yn y teulu trwy fyned dan rwymedigaethau cyfammod arall yn gyfartal mewn pwysigrwydd i'r anrhydedd a'r ffafr ag sydd i'w mwynhau; ac nid yw yr egwyddor yn aros yma, eithr y mae cyfammod yn dilyn cyfammod, hyd nes y byddo dyn, trwy ei ffyddlondeb iddynt, yn dyfod yn un â Mab Duw—yn gyd-etifedd i etifeddiaeth y Tad. Yn awr, y mae hyn yn anrhydedd mawr, i ddyfod yn etifedd cyfreithlawn i deyrnas-

oedd, llywodraethau, gogoniant, a gallu y Tad. Nid yw yn cael ei gyrhaedd mewn diwrnod, mis, na blwyddyn, ac nid yw y bywyd byr hwn yn ddigon er meddiannu pob peth, eithr gellir sicrhau yr hawl iddynt trwy gadw holl gyfammodau yr Offeiriadaeth santaidd, ac y maent hwy yn llawer. Y mae cosp hefyd ynglŷn â phob cyfammod, ac megys ag y mae trugaredd a gwobrwyon yn cael eu hennill trwy eu cadw yn gyssegredig, felly y mae cyfiawnder a chosp mor sicr o gael eu mesur allan i'r troseddwr. Y gosp sydd ynglŷn â thoriad ein cyfammodau cyntaf, yw ymadawiad Ysbryd Duw. Byddai toriad cyfammodau ereill yn gospadwy â marwolaeth a dinystr uniongyrchol yn y byd hwn, eithr gan adael gallu i ddyfod allan yn yr adgyfodiad cyntaf. Ereill o faintioli mwy drachefn, pe torid hwynt, a dynghedent y troseddwr i ddystryw, yn y byd hwn ac yn y byd a ddaw; tra y mae ereill etto o'r maintioli hwnw, pe torid hwynt, nad oes un brynedigaeth yn bod, eithr y mae troseddwyr y fath gyfammodau yn myned yn angylion i Ddiafol, ac nis gallant hwy fyned lle y mae Duw a Christ yn preswylio, yn oes oesoedd.

Y mae ymwneyd â chyfammodau ag sydd mewn rhyw fodd yn dal cyssylltiad â'n tynghed dragywyddol, yn fater nid o bwys bychan. Mae cyfammodau a rhwymedigaethau yr Offeiriadaeth santaidd yn dragywyddol yn eu canlyniadau; a phan eu gwneir â Duw, ac eu harddelir ganddo Ef, maent nid yn unig yn cael eu gwneyd trwy rinwedd egwyddor dragywyddol, eithr y maent yn cael eu gwneyd â Bôd Tragywyddol.

Y mae cyfammodau ereill yn cael eu gweinyddu gan yr Offeiriadaeth hon, yn mha rai yr adnabyddir mai dyn yw y gallu uchelaf; tra yn y rhai y cyfeiriwyd atynt yn barod, efe yw yr un iselaf, neu ymddibynol. Y mwyaf ei bwys, fe ddichon, o'r holl rai hyn yw y cyfammod priodasol.

Gan nad ydym yma yn bwriadu egluro natur y cyfammod hwnw, digon yw dywedyd, ei fod, mewn egwyddor, yn gymhwys yr un fath â'r rhai hyny a wneir â bodau uwch. Y dyben mawr o gymmodi â'r Arglwydd Iesu Grist, yw dyfod yn un ag ef, fel y gallo pob un fwynhau yr holl fendithion, breintiau, gogoniant, anrhydedd, a gallu, ag a ddichon y naill neu'r llall fod yn alluog o gyfranu neu dderbyn. Mae undeb y rhywiau, trwy rinwedd y cyfammod priodasol, i'r un dyben a bwriad, ac y mae yn rhoi hawl i'r naill i holl fendithion, gogoniant, llyw-

odraeth, a gallu ag a all ddeillio oddiwrth y llall, neu yr hyn a all dyfu allan o'r undeb. Trwy rinwedd hyn, y maent hwy ill dau yn dyfod yn un. Mae y ddau gyfammod hyn yr un mor gymhwysiadol i bob bodau; a phawb ag ydynt yn alluog i'w hanrhydeddu, a ddylent fyned o danynt, a derbyn eu bendithion, onide nis gallant gyrhaedd cyflawnder o ogoniant. Pe amgen, ofer fuasai i'r cyfammodau hyn erioed gael eu hordeinio er mwyn dyn.

Yn awr, o herwydd ffolineb llawer, yr ysgrifenwn ynghylch y cyfammod priodasol. Mae y rhai a broffesant fod yn Saint, ac hyd y nod Henuriaid (er y llefarwn er eu cywilydd), pa rai sydd ganddynt deuluoedd, a pha rai a ânt o amgylch gan wneyd cyfammodau, yn ddirgelaidd, â menywod ieuainc, y rhai nid oes hawl ganddynt i'w gwneyd, a'r rhai ni wyddant y byddant yn abl i'w cadw. Mae y dull hwn nid yn unig yn gwbl groes i reolau ac attaliadau y cyfreithiau a berthynant i'r cyfammod priodasol, eithr amlyga radd o ffolineb ag sydd yn ffrwyth dygn anwybodaeth, neu radd fawr o ddrygioni. Y cyfryw ddynion ag a anturiant ar freintiau a bendithion y fath gyfammod, heb ganiatâd oddiwrth Dduw yr hwn a'i hordeiniodd, trwy ei was yr hwn sydd yn dal ei allweddau ar y ddaear, a fforffetant bob hawl i'w iawnderau, ac a etifeddant felldith. Pan wneir cyfammodau, mae rhwymedigaethau yn cael eu creu, a rhaid i'r rhwymedigaethau hyny gael eu cyflawni, neu fe ddilyna condemniad, a thrwy hyny gosp. Pan wneler cyfammodau ar amser, a than amgylchiadau, pan na ellir mwynhau bendithion y cyfammodau hyny, cymmera y Diafol fantais o'r sefyllfa annoeth hono, ac a wna y rhwymedigaethau anghyfreithlawn hyny yn aml yn offeryn er dinystr dyn. Yn y dull hyn y mae llawer wedi syrthio yn ysglyfaeth i'w hymddygiad diegwyddor eu hunain.

Pan fyddo dynion yn gosod gwerth mor fach ar y cyfammod priodasol, ag i ymroddi i wneyd cyfammodau â benywod mewn amser a lle nas gall dim lleshad ddeillio oddi wrthynt, a phan y maent hwythau yn anwybodus pa un a gânt ganiatâd byth i'w cadw, edrychwn ar y cyfryw ddynion fel y rhai a fyddent y cyntaf i anmharchu y fath gyfammodau. Ac ni a gynghorem bob menyw dda, hen ac ieuanc, i fod yn ofalus pa fodd y byddont yn cael eu maglu gan y fath gymmeriadau. Y sawl a

gellweiriant felly â phethau santaidd, ac a ymbleserant mewn troseddu tuhwnt i gyffiniau eu hawl, wrth wneuthur cyfammodau, a gant y cyfammodau hyny nid yn unig yn ffynnonell o ofid, eithr yn y rhan fwyaf o achosion a ddiweddant mewn cywilydd a gwarth anorphen. Mor fynych y clywn am ddinystr dynion a benywod, y rhai a anturiasant yn ddiniwed fe ddichon ar dir ymgyfammodi, a'r hwn a brofodd i fod yn ddim amgen nâ'r cam cyntaf i'w trueni dyfodol—tir nad oedd awdurdod ganddynt i rodio arno, ac oblegid hyny nis gallent hwy ddirnad y canlyniadau.

Tybir gan lawer fod rhai Henuriaid ag sydd yn teithio yn y weinidogaeth, â hawl ganddynt i ryw ragorfreintiau mawr, oblegid eu bod wedi dyfod o Seion; eithr ni a gyfaddefwn yma fod ein hanwybodaeth ni mor fawr, fel na wyddom am un yn yr Ynysoedd Prydeinig, yr hwn, a chanddo wraig yn fyw, sydd yn meddu yr hawl trwy gyfraith Duw i wneuthur cyfammod priodasol, yn y cyhoedd neu yn y dirgel, ag unrhyw fenyw arall; a gobeithiwn na theimla neb o'r chwiorydd yn ddrwg o herwydd mai felly y mae. Mae yn beth cyffredin iawn i ddynion yn Lloegr feddu gwragedd nas gallant gytuno i fyw gyda hwynt; eithr hyd y nod mewn amgylchiadau felly, nid yw dynion yn cael eu hawdurdodi i wneyd cytundebau priodas â benywod ereill, hyd nes y byddo ysgariad cyfreithlawn yn cael ei effeithio.

Ni a ddywedwn, gan hyny, wrth ddynion felly yn meddu teuluoedd, Rhoddwch heibio ymgyfammodi â benywod, yr hyn a all mewn rhyw fodd effeithio ar eu tynghed ddyfodol hwy, neu chwithau; os na wnewch, chwi a gollwch yr Ysbryd, ac a ddygir i warth. Mae hyn yn gymhwysiadol neillduol at Henuriaid, ac os talant sylw iddo, ni ânt i'r fath frys enbyd i fyned i Seion, dim ond o herwydd y meddyliant y gallant gael gwraig arall yno. Mae rhai dynion o chwantau cnawdol yn gadael i'w serchiadau gael eu tynu oddiwrth eu cydymmaithion, ac yn aberthu teulu (yr hwn y dylent ei feithrin fel eu bywydau eu hunain), er dilyn eu chwantau llygredig, y rhai a'u harweiniant i waered i uffern; a gwneir y cyfan dan gochl *rhyddid crefyddol*, tra y mae rhai benywod mor wan ag i ganlyn y cyfryw Henuriaid, a phorthi eu nwydau.

Mae yr Arglwydd wedi gwarchod yn dra manwl berthynas

y rhywiau, ac ni oddefa gellwair â'r cyfryw bethau; am hyny, Efe a ddywedodd y gwna yr hwn a edrycho ar wraig i'w chwennych hi, golli yr Ysbryd, ac os na edifarha, efe a wada y ffydd. Pa beth a allai gael ei amddiffyn yn fwy eiddigeddus, pan y mae dyn, heb unrhyw gyflawniad allanol o drosedd, yr hwn y gallai y gyfraith ei adnabod, yn agored i dynghed gwrthgiliwr! Dyma gosp ag a arfaethodd yr Arglwydd i ddyfod ar y rhai a gellweiriant felly â serchiadau a dymuniadau yr enaid dynol. Nid oes achos i neb fyned i'r tywyllwch i gyflawni ei weithredoedd drygionus, a dywedyd, "Nid oes llygad yn fy ngweled," na gwneyd ei gyfammodau anghyfreithlawn yn y dirgel, a dywedyd, "Nid oes neb yn gwybod;" canys y ddedryd hon o eiddo yr Hollalluog a gyrhaedda bob achosion felly, a gall y cyfryw bersonau fod yn sicr y chwilia eu pechodau hwy allan, pan fyddo yr Ysbryd wedi eu gadael, a hwythau wedi eu gadael yn gangenau gwywedig—arddangosiadau o anfoddlonrwydd Duw.

Dylai pob enaid reoli a llywodraethu y serchiadau, y nerthoedd, a'r galluoedd â pha rai y mae wedi ei gynnysgaethu. Y defnydd a wnawn o'r galluoedd a'r cynneddfau a roddodd Duw i ni, sydd yn penderfynu ein teilyngdod yn ei olwg. Cyffroir ni yn benaf gan ein serchiadau—maent hwy yn gynhyrfwyr rhyfeddol i'n holl weithredoedd. Os cyflawn lywodraethir y serchiadau, bydd pob bwriad a dymuniad a dardda o'r ymarferiad o honynt, yn bur a santaidd; eithr os gadewir i'r serchiadau redeg allan yn ddiofal, a'u gwastraffu ar bob peth a ymddangoso yn hyfryd neu ddymunol, caiff y farn ei gorchfygu, a rheswm ei hun yn y diwedd a ddygir yn ddarostyngedig i nwydau aflywodraethus.

Dylai cariad a serchiadau yr enaid gael eu gosod ar y pethau hyny ag ydynt yn dragywyddol, ac oddiwrth ba rai ni fydd achos iddynt byth gael eu gwahanu. Pan fyddo hyn yn cael ei wneyd, gall y serchiadau gael eu hamlygu a'u meithrin, heb ofn iddynt gael eu dinystrio; a gall gobeithion o ddedwyddwch addfedu i lawenydd annhraethadwy. Pan fyddo serchiadau yn cael eu dinystrio, mae gobeithion yn cael eu diddymu, ac y mae yr enaid yn ymdroi o dan wasgfa siomedigaeth, hyd nes, nid anfynych, y ceir esmwythyd mewn marwolaeth anamserol. Profiad llawer calon dyner, llwyr ddiniwed, etto bradychedig, a

chyfarwyddiadau doethineb, a ddywedant, Cerwch yr hyn y mae Duw yn garu, mawrygwch yr hyn y mae Duw yn fawrygu, ac anrhydeddwch yr hyn y mae Duw yn ei anrhydeddu. Eithr pan dyno benyw gymmaint ar ffynnonell ei henaid, ag i roddi yn wirfoddol ei lleshad a'i thyn hed dragywyddol i ddwylaw unrhyw ddyn, gadawer hyny fod i un ag sydd yn gyfrifol, ac un a wobrwya ei chariad cyn belled ag i amddiffyn ei lleshad ar gost aberthu ei fywyd. Rhoddodd yr Iesu ei fywyd i lawr er achub y teulu a roddwyd iddo i'w dyrchafu; ac ni ddylai dynion gymmeryd arnynt y cyfrifoldeb o achub ereill, gydag un dysgwyliad arall ond i wneuthur fel ag y gwnaeth Ef. Pe byddai dynion sydd yn dal Offeiriadaeth Duw, yn iawn werthfawrogi eu sefyllfa, meddyliwn na fuasai eisieu eu rhybyddio ynghylch gwneuthur cyfammodau; a phe gwerthfawrogai benywod eu hymddibyniad ar ddyn, byddent yn fwy gofalus ar bwy ei gosodent.—*O'r "Star."*

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 156.]

54. ODDIWRTH y cyfieithad ysbrydoledig o Lyfr Genesis, meddyliwyd hefyd fod yr anifeiliaid, ac ymlusgiaid, a bwystfilod y dddaear wedi eu creu ar y chweched dydd; ond Llyfr Abraham a rydd ddesgrifiad llawnach o waith y chweched dydd. Mae yn darllen fel y canlyn:—

"A'r Duwiau a barotoisant y ddaear i ddwyn y creadur byw yn ol ei rywogaeth, yr anifeiliaid a'r ymlusgiaid, a bwystfilod y ddaear yn ol eu rhywogaeth; ac felly y bu, fel y dywedasant. A'r Duwiau a reoleiddiasant y ddaear i ddwyn y bwystfilod yn ol eu rhywogaeth, ac anifeiliaid yn ol eu rhywogaeth, a phob ymlusgiaid y ddaear yn ol eu rhywogaeth; a'r Duwiau a welsant yr ufyddhaent. A'r Duwiau a ymgynghorasant yn mhlith eu hunain, ac a ddywedasant, Awn i waered, a lluniwn ddyn ar ein delw ni, wrth ein llun ein hunain; ac ni a roddwn iddynt arglwyddiaeth ar bysg y môr, ac ar ehediad yr awyr, ac ar yr anifel, ac ar yr holl ddaear, ac ar bob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear. Felly y Duwiau a aethant i waered i gorffoli dyn ar eu delw eu hunain; ar ddelw

y Duwiau y lluniasant ef; yn wrryw ac yn fenyw y lluniasant hwynt: a'r Duwiau a ddywedasant, Ni a'u bendithiwn hwynt. A'r Duwiau a ddywedasant, Ni a achoswn iddynt ffrwytho, amlhau, a llenwi y ddaear, a'i darostwng hi, ac arglwyddiaethu ar bysg y môr, ac ar ehediad y nefoedd, ac ar bob peth byw a ymsymudo ar y ddaear. A'r Duwiau a ddywedasant, Ni a roddwn iddynt bob llysieuyn yn hadu hâd, ag a ddaw ar wyneb yr holl ddaear, a phob pren ag a fyddo ffrwyth arno, ie, ffrwyth y pren yn hadu had a roddwn iddynt, i fod yn fwyd iddynt, ac i bob bwystfil y ddaear, ac i bob ehediad y nefoedd, ac i bob peth a ymsymudo ar y ddaear, wele nyni a roddwn fywyd iddynt, ac hefyd ni a roddwn iddynt bob llysieuyn gwyrdd yn fwyd; a'r holl bethau hyn a gant eu rheoleiddio felly. A'r Duwiau a ddywedasant, Ni a wnawn bob peth a ddywedasom, ac a'u rheoleiddiwn hwynt; ac wele, hwy a fyddant yn dra ufydd. A bu mai o'r hwyr hyd y boreu a alwasant yn nos; a bu mai o'r boreu hyd yr hwyr a alwasant yn ddydd; a hwy a gyfrifasant y chweched waith.

"Ac felly y gorphenwn y nefoedd a'r ddaear, a'u holl luoedd hwynt. A'r Duwiau a ddywedasant yn mhlith eu hunain, Ar y seithfed tro ni a orphenwn ein gwaith yr hwn a gynghorasom; ac ni a orphwyswn y seithfed tro oddiwrth ein holl waith yr hwn a gynghorasom. A'r Duwiau a gwblasant ar y seithfed tro, oblegid mai ar y seithfed tro y gorphwysent oddiwrth eu holl waith, yr hwn a ymgynghorasant hwy (y Duwiau) yn mhlith eu hunain i'w wneuthur, ac a'i santeiddiasant. Ac felly yr oedd eu penderfyniadau yn yr amser yr ymgynghorasant yn mhlith eu hunain i lunio y nefoedd a'r ddaear. A'r Duwiau a ddaethant i waered, ac a luniasant genedlaethau hyn y nefoedd a'r ddaear, pan luniwyd hwynt yn y dydd y lluniodd y Duwiau y ddaear a'r nefoedd, yn ol yr hyn oll ag oeddynt wedi ddywedyd ynghylch pob planigyn y maes cyn ei fod yn y ddaear, a phob llysieuyn y maes cyn iddo darddu allan: oblegid ni pharasai y Duwiau wlawio ar y ddaear, pan ymgynghorasant i'w gwneuthur, ac nid oeddynt wedi llunio dyn i lafurio y ddaear; eithr tarth a esgynodd o'r ddaear, ac a ddyfrhaodd holl wyneb y tir. A'r Duwiau a luniasant ddyn o bridd y ddaear, ac a gymmerasant ei ysbryd ef (hyny yw, ysbryd y dyn,) ac a'i rhoesant ynddo, ac a an-

adlasant yn ei ffroenau ef anadl einioes, a'r dyn a aeth yn enaid byw.

"A'r Duwiau a blanasant ardd yn Eden o du y dwyrain, ac a osodasant yno y dyn, ysbryd yr hwn a osodasant yn y corff a luniasant. A'r Duwiau a wnaethant i dyfu allan o'r ddaear bob pren dymunol i'r golwg, a daionus yn fwyd: pren y bywyd hefyd, yn nghanol yr ardd, a phren gwybodaeth da a drwg. Ac afon a aeth allan o Eden, i ddyfrhau yr ardd, ac oddiyno hi a ranwyd, ac a aeth yn bedwar pen. A'r Duwiau a gymmerasant y dyn, ac a'i gosodasant yn ngardd Eden, i'w llafurio ac i'w chadw hi; a'r Duwiau a orchymynasant i'r dyn, gan ddywedyd, O bob pren o'r ardd gan fwyta y gelli fwyta; ond o bren gwybodaeth da a drwg, na fwyta o hono; oblegid yn y dydd y bwytai o hono, gan farw y byddi farw. Yn awr, myfi, Abraham, a welais ei fod yn ol amser yr Arglwydd, yr hwn oedd yn ol amser Kolob; canys nid oedd y Duwiau etto wedi penodi i Adda ei gyfrif ef.

"A'r Duwiau a ddywedasant, Gwnawn amgeledd cymhwys i'r dyn, canys nid da bod y dyn ei hunan; am hyny, lluniwn amgeledd cymhwys iddo. A'r Duwiau a wnaethant i drwmgwsg syrthio ar Adda; ac efe a gysgodd, a hwy a gymmerasant un o'i asenau ef, ac a gauasant gig yn ei lle hi; a'r asen yr hon a gymmerodd y Duwiau o'r dyn, a luniasant yn wraig, ac a'i dygasant at y dyn. Ac Adda a ddywedodd, Hon oedd asgwrn o'm hesgyrn i, a chnawd o'm cnawd i; yn awr gelwir hi yn wraig, oblegid o wr y cymmerwyd hi: o herwydd hyn yr ymedy gwr â'i dad, ac â'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig, a hwy a fyddant un cnawd. Ac yr oeddynt ill dau yn noethion, y dyn a'i wraig, ac nid oedd arnynt gywilydd. A'r Duwiau a luniasant o'r ddaear holl fwystfilod y maes, a holl ehediaid y nefoedd, ac a'u dygasant at Adda, i weled pa enw a roddai efe iddynt hwy; a pha fodd bynag yr enwodd y dyn bob peth byw, hyny fyddai ei enw ef. Ac Adda a enwodd enwau ar yr holl anifeiliaid, ac ar ehediaid y nefoedd, ac ar holl fwystfilod y maes; ac i Adda yr oedd amgeledd cymhwys iddo."*

Oddiwrth y desgrifiad a roddwyd yma o waith y chweched dydd, fe ellir dirnad i'r Duwiau ar y dydd hwnw yn unig

* Llyfr Abraham, wedi ei gyfieithu o'r papyrus Aifftaidd trwy ddawn a gallu yr Ysbryd Glân, gan Joseph y Gweledydd.

"barotoi y ddaear i ymddwyn" anifeiliaid, pethau byw, bwystfilod, ymlusgiaid, a dyn. Y Duwiau hefyd a gyngorasant yn nihlith eu hunain, ar y dydd hwnw, pa beth a roddid i ddyn, a phob rhywogaeth o anifeiliaid, yn fwyd: penderfynasant hefyd ar yr arglwyddiaeth pa un a roddent i ddyn ar ol ei ffurfiad: a llawer rhagor o bethau a benderfynwyd ar y chwechfed dydd, yn uchel gynghor y Duwiau, o barthed i greadigaeth ddyfodol o fodoliaeth llysieuol ac anifeilaidd ar y ddaear. Yn ystod y cyfnod neu y chwechfed dydd hwn, ymddengys fod y nefoedd a'r ddaear wedi myned dan resi o gyfnewidiadau, parotoadau, a gwreiddiol drefniant, yn rhagbarotadol i arweiniad i mewn anifeiliaid a llysiau, pa rai oeddynt i sefydlu cwblhad neu ddiweddiad y greadigaeth dymmorol hon. Ond pa bryd y crewyd yr anifeiliaid a'r llysiau yn dymmorol? Oddiwrth y desgrifiad a roddwyd, crewyd hwynt allan o'r ddaear yn ystod y seithfed dydd neu gyfnod.

Prawf pellach etto, fod corff tymmorol dyn wedi ei ffurfio ar y seithfed dydd, a roddir yn yr "Allwedd i Ddadguddiad Sant Ioan," yr hwn a ddadguddiwyd i Joseph y Gweledydd. Yn yr Allwedd hon, yr holiad canlynol a ofynir·—"Pa beth ydym ni i ddeall wrth udganiad yr udgorn, a grybwyllir yn yr wythfed bennod o'r Dadguddiad?" Yr Arglwydd a atebodd yr holiad fel y canlyn:—"Yr ydym i ddeall megys ag y gwnaeth Duw y byd mewn chwech diwrnod, ac ar y seithfed dydd iddo orphen ei waith a'i santeiddio, ac hefyd ffurfio dyn allan o bridd y ddaear; felly hefyd, yn nechreuad y seithfed milflwyddi, yr Arglwydd Dduw a santeiddia y ddaear, ac a orphen iachawdwriaeth dyn, ac a farna bob peth, ac a wareda bob peth, oddi eithr yr hyn na osododd efe yn ei allu, pan fyddo wedi selio pob peth, hyd ddiwedd pob peth: ac udganiad udgyrn y saith angel, yw parotoad a gorpheniad ei waith, yn nechreu y seithfed milflwyddi;—parotoad y ffordd o flaen amser ei ddyfodiad."

Yma dywedir wrthym yn amlwg, i "Dduw wneyd y byd mewn chwech diwrnod, ac ar y seithfed dydd iddo orphen ei waith a'i santeiddio ef, ac hefyd ffurfio dyn allan o bridd y ddaear." Dyn oedd, gan hyny, wedi ei ffurfio allan o'r pridd, nid ar y chwechfed dydd, ond ar y seithfed.

55. Megys ag y ffurfiwyd pabell Adda allan o'r pridd, ar y seithfed dydd, felly yr oedd pabellau pob rhywogaethau o anif-

ciliaid, adar, a physgod, ynghyd â phob amrywiaeth o lysiau, oll wedi eu ffurfio ar y seithfed dydd. Y meddylddrych hwn a ddadguddir yn amlwg yn nghyfieithad ysbrydoledig Joseph Smith o'r ail bennod o Genesis, o ba un y gwnaethom eisoes enghraifft yn y 18fed gwahanran; wrth gyfeirio at ba un, fe welir taw dyn oedd y "cnawd cyntaf ar y ddaear, y dyn cyntaf hefyd." a chan y gwnaed ef ar y seithfed dydd neu gyfnod, rhaid fod y lleill oll wedi cael eu gwneyd ar y seithfed. Yr ardd a blanwyd ar y seithfed, a dyn a osodwyd yn yr ardd ar y seithfed. Pob bwystfil ac ehediad a wnaethwyd allan o'r ddaear, ac a ddygwyd at Adda i gael eu henwi ar y seithfed dydd. Efa hefyd a wnaethwyd o un o'i asenau ef ar y seithfed dydd. Yr holl laswellt, a phlanigion, a choedydd yn ol eu rhywogaethau, a wnaethwyd i dyfu allan o'r ddaear ar y seithfed dydd neu amser. A chyn y seithfed dydd nid oedd llysiau neu fodoliaeth anifeilaidd ar y ddaear. Hyd y nod y cyfieithad Seisnig, neu y cyfieithad anysbrydoledig o'r ail bennod o Genesis, a rydd yr un meddylddrych, sef mai y dyn a wnaed gyntaf, ac wedi hyny yr anifeiliaid a'r llysiau, a bod yr holl drefniant hwn o fodau byw wedi eu gwneyd yn naturiol, allan o'r ddaear, ar y seithfed dydd. Y bennod gyntaf o Genesis, mor bell ag y mae y bodau byw hyn yn perthynu, sydd hanes yn unig o'u creadigaeth ysbrydol, megys ag y dangosasom yn y rhan flaenaf o'r traethawd hwn.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. JONES.

PREGETHU CRIST.

Ymddyddan rhwng Ifan y Methodist, Rhys y Bedyddiwr, a Thomos y Sant.

Ifan—Dydd da i chwi, Rhys; yr oeddwn yn awyddus am gael cyfle i siarad ychydig â chwi, o berthynas i'r bregeth neithiwr. A oeddech chwi yn cydfyned â phregeth felly, ag oedd mor amddifad o sôn am Grist? Mae arnaf ofn fod eich pregethwr chwi yn myned yn rhy debyg i'r Mormoniaid, trwy beidio sôn am Grist a'i ddyoddefiadau. ac am waed y groes.

Rhys—Yn wir, Ifan, meddyliwyf fod llawer o wirionedd yn

eich geiriau: mae ein gweinidog ni yn sôn llawer rhy fach am waed y groes, ac efallai ormod ynghylch gallu dyn, a phethau o'r fath hyny. Dichon fod llyfrau y Seintiau wedi effeithio arno; canys mi a wn ei fod yn eu darllen yn aml. Clywais ef yn dweyd fis yn ol nad gwiw pregethu mwy na mwy am Grist a'i ddyoddefiadau, a pheidio sôn dim am y geiriau a lefarodd.

Ifan—Ust. dyma Tomos y Sant yn dod atom. Gofynwch chwi rywbeth iddo ynghylch pregethu Crist; canys yr wyf fi wedi dweyd wrtho yn flaenorol na siaradwn air ag ef byth wed'yn.

Rhys—Wel, Tomos; sut y mae arnoch? A ydych chwi yn parhau gyda'r ffydd newydd o hyd, os mai ffydd ydych yn ei galw. Mi glywais i eich bod yn dechreu gweled y twyll.

Tomos—Parhau! Pwy ddyn na pharhâai, pan y byddo yn dechreu gweled y twyll? Mi a fum heddyw yn eich cymmydogaeth chwi yn dangos y twyll i ereill, ac y maent hwythau yn dechreu ei weled hefyd. Yr ydych chwi, mae yn debyg, yn y twyll o hyd, ac heb ei weled etto.

Rhys—Mae digon o ateb gyda chwi, fel arferol; mae y Mormoniaid yn lled lew am hyny. Eithr dywedwch, beth yw y rheswm eich bod yn pregethu mor lleied am Grist, a chymmaint am Joseph Smith ac ymddangosiad angylion? Oni lwyddech yn llawer gwell, pe na soniasech am bethau felly? Dyna beth sydd gan y wlad yn eich erbyn, y rhan fwyaf. Pe pregethech Grist yn unig, diau y cawsech gystal gwrandawiad ag un sect arall.

Tomos—Y rheswm ein bod ni yn pregethu mor lleied am Grist, yw, o herwydd fod ereill o'n blaen wedi pregethu cymmaint, hyd nes yw pawb braidd yn credu yn ei fodoliaeth. Ffolineb yw pregethu rhywbeth, os bydd dynion yn ei gredu yn barod. Yr ydym yn pregethu mwy am y geiriau a lefarodd Crist, nag am dano ef ei hun a'i ddyoddefiadau, &c., oblegid y gwyddom nad yw dynion yn yr oes hon yn hanner credu ei eiriau. Yr ydym hefyd yn pregethu llawer am adferiad yr Efengyl i Joseph Smith, trwy weinidogaeth angylion, o herwydd y gwyddom nas gallant gael iachawdwriaeth heb gredu hyny. Nis gellir bod yn wir gredinwyr yn Nghrist, heb gredu yn y gweision a anfona yn yr oes hon, ac hefyd yn y geiriau a

lefara trwyddynt. Mae yn ddiau y cawsai y Saint fwy o wrandawyr a dyscyblion pe na phregethent ddim yn groes i ewyllys y bobl; ac y mae yn ddiau y cawsai Crist a'r apostolion, a'r prophwydi o'u blaen, lawer iawn mwy o ddyscyblion pe boddlonent y bobl, trwy bregethu yn unig yr hyn oeddynt hwy yn gredu, a gadael dadguddiad presennol o'r neilldu. Ond nid i foddloni ac achub pawb y danfonir gweision Duw; eithr i achub yr ychydig a'u credant. Satan yn unig oedd yn bwriadu achub pawb, heb adael neb yn golledig; eithr dim ond y rhai a gredant genadwri ei weision, a fwriadir eu hachub gan Grist.

Rhys—Yr ydych chwi yn rhesymu yn lled dda, ond yr wyf fi yn methu gweled na allech chwi adael llonydd i Joseph Smith, Brigham Young, angylion, Llyfr Mormon, dadguddiad, tystiolaeth, &c., yn eich pregethau cyhoeddus, a'u dysgu yn ddirgelaidd i'r bobl wedi eu bedyddio. Oni fyddai hyny yn llawer doethach, nâ pheri i'r bobl dasgu ymaith o hyd o'ch cyfarfodydd? Mae yn well i chwi bregethu Crist i'r bobl yn gyntaf; ac wedi eu cael i'ch heglwys, gellwch bregethu pethau ereill iddynt wed'yn.

Tomos—Dyna beth fuasai twyllo y bobl i'n heglwys, gyfaill Rhys; ac nid wyf fi dros wneuthur hyny. Yr y'm ni am i bawb wybod beth ydym, cyn yr ymunant â ni, fel nas gallo neb ddweyd mai twyllwyr ydym. Os chwiliwch yr ysgrythyrau, cewch weled i weision Duw, yn mhob oes o'r byd, bregethu llawer o bethau nad oedd neb ond eu hunain yn eu credu. Felly y gwnaeth Noah; ac felly hefyd y gwnaeth Crist a'i apostolion. Yr oeddynt i gyd yn pregethu pethau newyddion, pethau ag oedd yn groes hollol i ewyllys eu gwrandawyr, y rhai yn aml a dasgent o'u cyfarfodydd oblegid hyny. Mae yn rhwyddach gan bawb i gredu pethau a fu, nâ'r pethau ag sydd yn awr. Felly, nid yw pobl yn cael treial teg ar eu ffydd, ond pan fyddo prophwyd neu was i Dduw yn pregethu yn eu mysg; a phan fyddo gweision Duw ar y ddaear, nid ydynt yn esgeuluso mynegi i'r bobl holl gynghor Duw. Nid ydynt yn gofyn pa beth y mae'r bobl yn hoffi, eithr pregethant iddynt yr hyn a orchymynodd yr Arglwydd, a'r hyn fynychaf na fyddo y bobl yn gredu. Mae Saint y Dyddiau Diweddaf yn dilyn eu hesiampl, ac ystyriant mai y ffordd oreu i bregethu Crist yw dangos i'r rhai a broffesant gredu yn ei berson a'i ddyoddefiad-

au, fod yn rhaid iddynt hefyd gredu yn ei holl eiriau, ynghyd â'i weision yn y dyddiau diweddaf hyn. Etto, yr ydym yn ystyried fod eisieu doethineb wrth sôn am Joseph Smith, adferiad yr efengyl, &c.; nid gwiw sôn gormod am hyny, ac esgeuluso rhesymau a phroflon. Ond am bregethu yr efengyl, heb sôn am y pethau a nodais, nid efengyl a fyddai: mae yn rhaid i ni dystiolaethu am yr hyn a wnaeth ac a ddadguddiodd Duw yn yr oes hon, nad pwy a anfoddlona.

Ifan—Wel, dyma fi yn myned i'r capel i glywed pregethu Crist, yn lle gwrandaw ar y fath gabledd ag a glywaf gan Tomos. Gwareder fi rhag y fath ynfydrwydd.

Rhys—Wel, os na ellwch aros, dydd da i chwi. Mae yn bryd i finnau fyned tua thref, ond yr wyf yn caru siarad â chwi Tomos yn fawr, er mor hwyred yw. Yr oedd Ifan yn anesmwyth iawn cyhyd ag y buoch yn siarad, ac etto efe ei hun a geisiodd genyf i'ch hannog i ddechreu. Ond gadawn iddo.

Tomos—Ié, gadewch iddo; darfu wirio na siaradai air â mi byth mwy, ac felly gwell oedd iddo fyned, nag aros gyda ni i gael ei demtio i dori ei air; canys y mae sôn llawer am grefydd y Saint, yn ddigon i gynhyrfu hyd y nod yr "etholedigion," a'u gwneyd lawer tro i anghofio eu hunain.

Rhys—Gwir iawn, Tomos. Ond gadewch i mi ofyn peth arall i chwi. Beth pe danfonid un o'r Saint yn genadwr at ryw baganiaid na chlywsant air erioed am Grist, oni fyddai raid iddo bregethu Crist yno?

Tomos—Byddai yn ddiammau, a phregethu Duw hefyd, yn nghyd â phob peth o'r dechreuad i waered hyd ddyddiau Joseph Smith a'i ganlynwyr; canys rhesymol fyddai i'r paganiaid gael clywed cymmaint â ninnau.

Rhys—Diolch i chwi: mae hyna yn ateb y cwestiwn ar ei ben. Cymmaint gwell yw siarad tipyn, nâ bod yn fud fel Ifan, druan. Yr wyf yn awr yn deall llawer o bethau yn well nâ phan gwrddasom. Yr oedd eich eglurhad o bregethu Crist yn lled foddhaol genyf. Mae gormod o ferw am hyny gan lawer; byddai yn well iddynt gredu mwy o'i eiriau, fel y dywedasoch chwi. Ac yn wir, mae ein gweinidog ni yn credu yr un peth, a mawr dda iddo hefyd. Peidiwch synu na fydd i mi a'r gweinidog gymmeryd ein bedyddio genych; canys y mae yr eglurhad a gefais wedi fy argyhoeddi i raddau mawr.

Tomos—Wel, mae yn dda genyf glywed hyna. Nis gellwch wneyd gwell peth byth. Cewch dystiolaeth i chwi eich hunan o wirionedd y gwaith, a gwn y bydd dda genych i gofio am y siarad a gawsom y dydd hwn. Felly, ffarwel yn awr, a Duw a'ch bendithio.

Rhys—Ffarwel, Tomos, a chan diolch i chwi.

Y BLODYN GWYLLT.

(CYFIEITHAD.)

Ar wyrdd-dwyn cyfagos, lle glaswellt hir dyfant,
I lawr yn annhrefnus i'r gwyntoedd a basiant,
Blodeuyn bach hyfryd, yn newydd flodeuo,
Sydd yno'n weledig: na phasiwn ef heibio;
Er nad yw ond tyfiant ar dwmpath o ddrysni,
Er hyny hyfrydwch ac addysg eill roddi.
Ei flodau heirdd, gwelwch! ei wê, sylwch arni,
A'r hyfryd wawriadau mae'r deilach yn daflu.
Pan fyddom yn tremu ar ei frychau amryliw,
A'i resog linellau sy'n edrych mor harddwiw,
Ac ar ei wych darddiad i fyny o'r glasdir,
Fe welwn yn eglur iawn gywrain fys Natur.
Mae'n hyfryd flodeuyn! ein gofal teilynga!
Blodeuyn bach harddwych! ond sut y daeth yna?
Bu neb yn ei blanu? ai nid yw ddyledus
O'i dyfiad i ofal y garddwr?—Nid hysbys.
O nac yw—blodeua lle na fu bodoliaeth
Un ardd: ar y twmpath, yn wyllt a diwrtaith.
Ni chafodd ei fagu fel rhosyn neu lili,
Ac etto, 'n ei hun, mor brydferth â rhei'ny.
Yn ol fel mae'i fammaeth, sef natur, â'i bwriad,
Yr egyr ei flodau hyfrydol i'r llygad;
Ac â'i beraroglau deniadol gwahodda
Yn fwyn y gacwnen i'w arlwy i wledda.
Pan oedd dail y tymmor ar ddechreu ysbïo,
Y blodyn teg yna o'i gwsg wnai ddihuno;
Ac, aiddgar i adael ei dywyll esgorle,
Wrth deimlo'r twym-ffroad, o'r ddaear ymgodai;
Ac er ond blaguryn, gwnai'r gwlith a phelydrau
Yr haul ei adfywio, nes cyflawn y tyfai;
A'r gwlaw pan ddysgynai i ddyfrhau'r ddaear,
Ei ddail yn olynol a ledent ar wasgar.
Ac 'nawr ei wyrdd baladr a'i flodyn ysblenydd,
Ynt addurn i'r fawnen, a phrawf o Greawdydd.

(1841.)

COFNODION AM YR HENAFIAID.

Julius Cæsar a ymladdodd 500 o frwydrau gorsafol, ac a laddodd un filiwn a hanner o ddynion.

Manlius, yr hwn a daflodd y Gauliaid i lawr o'r Capitol, a dderbyniodd dri-ar-hugain o archollion, ac a gymmerodd yspail ddwywaith, cyn ei fod yn ddwy-ar-bymtheg oed.

Cato a ddadleuodd 400 o achosion, ac a'u hennillodd oll.

Cyrus a wyddai enwau yr holl filwyr yn ei fyddin—Lucius Scipio y bobl Rhufeinig.

Chaimides a allasai adrodd yr hyn oll a glywodd erioed, yn yr un geiriau.

Julius Cæsar a ysgrifenai, a ddarllenai, a gyfarwyddai, ac a wrandawai ar siarad ei gyfeillion ar yr un amser.

Julius Viator a fu byw i oedran mawr iawn heb yfed dwfr, na defnyddio un math o fwyd gwlyb.

Yr areithydd Corvinus a anghofiodd ei enw ei hun.

Mithridates, brenin Pontus, a lefarodd wrth genedlwyr dwy-ar-hugain o genedloedd gwahanol heb gyfieithydd.

Crassus (tadcu i Triumvir Crassus), yr hwn a laddwyd gan y Parthiaid, ni chwerthinodd erioed. Ar gyfrif hyn rhoddwyd iddo y cyfenw Agelastes.

Denatus a ymladdodd 120 o frwydrau, a fu bedwar ugain o weithiau yn fuddugoliaethus mewn ymladdfeydd unigol, ac a dderbyniodd bump a deugain o archollion y tu blaen.—Yr oedd ganddo yn mysg ei arwyddion buddugoliaeth, 70 o wregysau, 8 mural, 3 obsidional, a 14 o ddinesig goronau.

Crybwyllir am athronwr gan Pliny, yr hwn, trwy gael ei daraw â chareg, a anghofiodd lythyrenau yr egwyddor. Dyn arall, tra enwog am ei hurtrwydd, trwy syrthio oddiar ei geffyl, a chael ei daredrynu, a ddaeth yn hynod am fywiogrwydd ei gynneddfau.

AMRYWIAETHAU, &c.

Rhinwedd a drygioni a ranant yr holl fyd rhyngddynt; un o honynt a â â'r lliaws, ond llall sydd fwyaf dymunol; un a wna bawb yn druenus, eithr y llall a'n gwna yn ddedwydd; y blaenaf sydd yn cyfranu hyfrydwch gwirioneddol, a'r llall a gyfrana druenusrwydd sicr.

Llawer a gymmerant lai o ofal am eu cydwybod nag am eu cymmeriad. Y dyn crefyddol a ofna, a'r dyn o anrhydedd a ddiystyra y cynnyg i wneuthur gweithred ddrwg.

Wrth gyfranu, y gwrthddyrchau a ddylent fod yr anghenog a'r teilwng; eich dyben, eu lles hwynt, ac nid eich clod eich hunain; y cyfarwyddyd, eich amgylchiadau a'ch anghenion.

SPRINGS ORIORAU.—Gellir dweyd fod un wns o haiarn pur, braidd yn anmhrisiadwy, eithr ni a'i galwn yn werth un ffyrling; mae un wns o ddur o'r fath a ddefnyddir at *falance-springs* yn werth 4½c. Gwna yr wns hon o ddur gynnyrchu oddeutu 950 llath o wirs at *falance-springs*, yr hyn sydd werth £13 4s. 2c.; a hyn, wedi ei weithio yn *falance-springs*, a wna oddeutu 7,650 o *springs*, y rhai lleiaf a goreu o ba rai ydynt yn werth 2s. 6c. yr un, ac felly yn werth £956 5s. i gyd, allan o werth ffyrling o haiarn yn y dechreu. Mawr mor werthfawr, ynte, yw llafur dyn.

Y WADD.—Mae y wadd, wrth dwrio o dan y ddaear, bob amser yn troi ei chefn ar yr haul, gan fyned o'r dwyrain i'r gorllewin yn y boreu, ac o'r gorllewn i'r dwyrain yn y prydnawn.

ABSENNOLDEB MEDDWL.—Yr oedd Lessing, awdwr Ellmynaidd lled enwog, wedi hynodi ei hun trwy fawr "absennoldeb meddwl." Ar ei ddychweliad adref ryw noswaith, wedi iddo guro wrth y drws, y gwas a edrychai allan trwy y ffenestr i edrych pwy oedd yno; a chan fethu adnabod ei feistr, a'i gamsynied am ddyeithryn, efe a waeddodd allan. "Nid yw y proffeswr gartref." "O wel!" atebai y dyn absennol, "nid yw wahaniaeth—mi a alwaf ryw bryd arall!" ac efe a gerddodd ymaith yn dawel.

GWIN DEWISOL.—Gofynwyd i Sheridan pa win oedd yn garu oreu, ac efe a atebodd, "Gwin pobl ereill."

MAE cariad at gymdeithas yn naturiol; ond y dewisiad o'n cymdeithion sydd yn fater o rinwedd a doethineb.

TALIADAU O MEDI 9 HYD MEDI 15.—Caerdyf, 5s 7c; Dinas, 15s; Pontytypridd, 9s 10c; Aberdar, 14s; Aberamman, 8s; Hirwaen, 3s 2c; Georgetown, 5s; Merthyr, 14s.—Cyfanswm, £3 14s 7c.

"W. D."—Gormod o waith i ni yw boddloni pawb.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Cyfammodau—Gair o Gynghor	181
Cyn-fodolaeth Dyn	186
Pregethu Crist	190
Y Blodyn Gwyllt	194
Cofnodion am yr Henafiaid	195
Amrywiaethau, &c.	195

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

SEU

Seren y Saint.

RHIF. 13.] MEDI 24, 1853. [CYF. VI.

PRAWF PENDERFYNOL NA THWYLLODD AC NA THWYLLWYD SAINT Y GORUCHAF.

GAN ROBERT PARRY, NEU ROBYN DDU ERYRI.

"Nid wyf fi yn ynfydu, O ardderchocaf Ffestus, eithr geiriau gwirionedd a sobrwydd yr wyf fi yn eu hadrodd."—ACT. XXVI, 25.

GWYNYDDUS i awdwr y sylwadau canlynol ydyw ei fod yn dwyn ei hun dan gyfrifoldeb mawr trwy ymyru â dadl dros wirionedd athrawiaeth y doniau gwyrthiol; o herwydd y gwnaeth amddiffyniad gwan fwy o niwed i achos da lawer tro, nag a ddichon i ymosodiad cryf ei wneuthur. Modd bynag, beiddiodd gredu fod y rhesymau a gynnwysant yn cyrhaedd, nid yn unig i debygolrwydd, ond i brawf arddangosiadol *(mathematical demonstration)*: ac os gwel y call eu bod felly, bydd y ffordd yn rhwydd iddo fyned yn ffyddiog yn y dadguddiadau a roddir i'r Saint yn yr oes hon.

Gan y rhaid i'r hanes Beiblaidd am wyrthiau, naill ai cydsefyll neu gydsyrthio gyda thystiolaeth Saint y Dyddiau Diweddaf am y cyfryw, yn ngwyneb y rhesymau canlynol, gocheled y rhai a gollfarnant ereill am eu hanffyddiaeth yn ysgrifeniadau y Saint a fuont feirw, rhag eu cael hwythau dan yr un condemniad am eu hanghrediniaeth yn ysgrifeniadau y Saint sydd yn fyw.

Olrheinir yma i sefyllfa tystiolaeth;—i deilyngdod cynhenid ysgrifeniadau y Saint, ac i gydgordiad eu tystiolaeth, ynghyd ag ychwanegu tystiolaeth awdwr y sylwadau hyn. Mewn

perthynas i sefyllfa tystiolaeth, nid oes ond *un o dair* sefyllfa y dichon tystiolaeth fod ynddi: sef, naill ai yn *anwiredd gwirfoddol*, gyda bwriad i dwyllo arall;—neu yn *anwiredd diarwybod*, oblegid i'r tystiolaethydd gael mewn rhyw fodd ei dwyllo; neu ynte, yn *wirionedd diwrthbrawf*; ac os profir nad yw tystiolaeth y Saint yn dyfod dan y ddau ddosparth blaenaf, rhaid o ganlyniad y perthyn i'r trydydd.

I. Chwilier a ydyw tystiolaeth y Saint yn *anwiredd gwirfoddol*, gyda bwriad i dwyllo arall: ac i'r dyben hyny, ystyrier eu *cymmeriad moesol* ger bron y byd. Prawf cyfatebiad haneswyr Cenedlig ac Iuddewig boreu oes Cristionogaeth, i hanesyddiaeth y Testament Newydd, a phrawf y coelir lluoedd o Saint y Dyddiau Diweddaf gan eu cymmydogion, pan yn mynegi am ffeithiau nad ydynt wyrthiau, ynghyd ag na ellir gwrthod cydgordiad tystiolaeth *tri* o honynt ar lw, mewn brawdlys, fod y Saint, yn yr amseroedd gynt a phresennol, yn arfer dywedyd y *gwir* am bethau yn gyffredin. Haeru fod a dystiolaethant am wyrthiau yn *anwiredd gwirfoddol*, a gynnwysai nad ydynt i'w coelio am ddim a ddywedont; o herwydd fod digon o felldigedigrwydd mewn un a ddywedo gelwydd ar Dduw, i ffurfio celwydd ar bawb a phob peth; eithr nis gellid cyssoni y fath haeriad â hyny, gyda'r prawfiadau a geir eu bod yn arfer dywedyd y gwir am y pethau nad ydynt gyssylltiedig â chrefydd. *Ystyrier etto y dyoddefiadau angeuol yr aethant trwyddynt* o herwydd eu tystiolaeth am Grist. Mae *anwiredd gwirfoddol* mor lawn o ryfyg a pherygl, nas gall un dyn synwyrol ddal yn hir i'w amddiffyn yn gyhoeddus, oddigerth fod rhyw ennill personol mawr i'w gael trwy hyny, ynghyd â bod heb ofn i unrhyw wrthwynebydd allu dynoethi ei anwiredd ger bron y bobl: eithr dysgyblion Crist, er yn llawer, ac er i'w hennill a'u tawelwch personol ymddibynu yn hollol ar eu dystawrwydd, a gyd-dystiasant y clywsant ei leferydd, y gwelsant ei berson, y cydfwytasant, ac y cydymddyddanasant ag ef, wedi ei adgyfodiad oddiwrth y meirw; a pharhasant i gyd-dystio y pethau yna, er iddynt gael eu herlid, eu hyspeilio, eu fflangellu, eu carcharu, a'u merthyru am hyny, y naill wedi y llall yn olynol. O herwydd eu bod felly yr *addefir*, yn gyffredin, fod geirwiredd y dysgyblion am bethau ereill yn sail dda i gredu fod eu tystiolaeth am adgyfodiad Crist yn ddidwyll: a *dylid* addef hefyd fod

geirwiredd Saint y Dyddiau Diweddaf am bethau ereill, yn gystadl sail i gredu fod eu tystiolaeth hwythau am wyrthiau yn yr oes hon yn ddidwyll. Am waith y dyscyblion yn parhau i dystiolaethu trwy ddyoddefiadau erchyll, ar y pryd y gallasent gael tawelwch ond tewi; a'u gwaith yn dal at eu tystiolaeth, ar adeg nad oedd ond naill ai difodiad neu ddamnedigaeth yn eu haros, os yn euog o ddywedyd *anwiredd bwriadol* pan yn cael eu merthyru, addefir ei fod yn sefydlu cywirdeb eu calon y tu hwnt i bob dadl. Yn awr, cofier i'r Gweledydd Joseph Smith, a'i dystion, dystiolaethu iddo ef a hwythau weled, clywed, a theimlo bodau o fyd yr ysbrydoedd; iddynt dderbyn yr Offeiriadaeth apostolaidd dan eu dwylaw, oblegid ei myned o'r ddaear yn herwydd llygredigaeth y rhai a broffesent Gristionogaeth yn y flwyddyn 570: y tystiolaethasant yn gydgordiol â'u gilydd, er iddynt gael eu herlid, eu hyspeilio, eu carcharu, a'u merthyru am hyny; a chofier y cynnygiwyd iddynt dawelwch trwy dewi a sôn, ar adeg nad oedd ond naill ai difodiad neu ddamnedigaeth yn eu haros, os yn euog o gyhoeddi anwiredd bwriadol; o ganlyniad, os yw i'r dyscyblion cyntaf dystiolaethu, yn ngwyneb y fath beryglon, yn sefydlu eu cywirdeb hwy, rhaid ydyw fod gwaith Joseph Smith, a'i dystion, wrth dystiolaethu yn ngwyneb y cyffelyb arteithiau, yn sefydlu eu cywirdeb hwythau yn yr un modd: dyna yr haeriad cyntaf yn cwympo.

II. Ymholer a yw tystiolaeth yr apostolion yn *anwiredd diarwybod*, oblegid iddynt gael mewn rhyw fodd eu twyllo. Er rhyddhau dynion yn gyfan oddiwrth y cyhuddiad o ddywedyd anwiredd *bwriadol*, ni phrawf hyny na chawsant, yn rhyw fodd eu camarwain; a'r haeriad mynychaf a wneir gan elynion dadguddiad ydyw, "i'r Saint gael eu hudoliaethu gan wyrthiau ffugiol; ac iddynt, o herwydd eu twyllo, gredu, a myned i dystiolaethu am danynt oddiar y dyb eu bod yn wirionedd." Deallir fod yr haeriad mynychaf hwn yn cynnwys, nid yn unig fod yr hyn a ddywedant am ffeithiau cyffredin yn hawlio crediniaeth, ond hefyd na thwyllwyd eu dirnadaeth a'u synwyroldeb mewn perthynas i'r pethau nad ydynt wyrthiau: a chan yr addefir, fel yna, nad ydyw y Saint yn llai eu geirwiredd a'u synwyr nâ phobl ereill, mewn perthynas i bethau yn gyffredin, rhaid mai eryn haerllugrwydd yw dadlu iddynt gael eu twyllo

chwaith am ffeithiau eglur, y dywedant eu bod i'w clywed, i'r gweled, i'w teimlo, ac i'w mwynhau yn eu plith. Er hyny, teg yw cydnabod y dichon i ddynion a fyddo gall mewn llawer o bethau, fod yn lled ffol mewn rhyw bethau ereill; ac mai dichonadwy yw i bobl a fynant gael sicrwydd mawr am y naill ffaith, gael hefyd eu twyllo am y llall; ond os eu twyllo a gaffodd yr apostolion cyntaf, rhaid eu twyllwyd naill ai *gwedi*, ac nid cyn marwolaeth Crist: neu *cyn*, ac nid wedi marwolaeth yr Iesu; neu ynte, *cyn a gwedi* ei farwolaeth.

I. A dwyllwyd yr apostolion *wedi*, ac nid cyn marwolaeth Crist? Oddigerth eu twyllo cyn marwolaeth Crist, hawdd yw profi na allesid eu twyllo *wedi* ei farwolaeth; oblegid, ond caniatâu na thwyllwyd hwy *cyn* ei farwolaeth, rhaid eu bod naill ai yn twyllo ereill gydag *anwiredd gwirfoddol* am y ffeithiau o flaen ei farwolaeth, neu ynte dywedasant y gwir; ac os dywedasant y gwir, yna y mae y ddadl ar ben: ond os *anwiredd gwirfoddol* a ddywedasant *wedi* marwolaeth Crist, ar ol i'w holl obaith am lwyddiant ddiflanu, yna nid oedd modd eu twyllo hwynt am bethau y gwyddent, er ys cyn ei farwolaeth, eu bod yn anwireddus; ac heblaw hyny, buasai eu cymmeriad mewn diffyg o elfen y didwylledd sydd ofynol i gyfansoddi meddwl a ddallwyd gan hudoliaeth. A chan nad oedd modd twyllo yr apostolion *wedi* marwolaeth Crist, oddigerth eu twyllo cyn hyny, rhaid i'r haeriad hwn syrthio fel yr un blaenorol. Nid oedd modd chwaith i'r Prophwyd Joseph Smith a'i dystion gael eu twyllo *wedi* ei ferthyrdod, oddigerth eu hudoliaethu cyn hyny, o herwydd mai cyn ei lofruddio y dywedent i'r ffeithiau a gyhoeddasant gymmeryd lle.

II. A dwyllwyd yr apostolion *cyn*, ac nid wedi marwolaeth yr Iesu? Rhaid dywedyd fel o'r blaen, fod yr apostolion wedi ei farwolaeth, naill ai yn mynegi *anwiredd gwirfoddol*, neu ynte, dywedasant y gwir; prawf eu synwyr a'u geirwiredd am bethau cyffredin, ynghyd â'u dyoddefiadau angeuol oblegid eu tystiolaeth, nad oedd ganddynt fwriad i amddiffyn anwiredd; yna rhaid y dywedasant *y gwir:* ac os y gwir a ddywedasant, y mae yn rhaid hefyd i'r ffeithiau a dystiasant eu dygwydd *wedi* marwolaeth yr Iesu fod yn wir. Eithr tystiolaethasant *wedi* ei farwolaeth, am ei adgyfodiad a'i esgyniad, am ddisgyniad yr Ysbryd Glân, am dröedigaeth Paul, ac am lawer o bethau o'r fath

ag ydynt oll yn ffeithiau gwyrthiol: ond gan y rhaid i *un* wyrth, *os yn wirionedd*, ryddhau yr apostolion oddiwrth y cyhuddiad iddynt gael eu twyllo mewn perthynas i'r *gwyrthiau ereill oll*, mae yn canlyn fod yr holl hanes gan y pedwar Efengylwr yn wirionedd, am yr holl ffeithiau gwyrthiol a *ragflaenasant*, yn gystadl ag am yr holl ffeithiau gwyrthiol a *ddilynasant* farwolaeth yr Iesu: felly rhaid i'r ddau haeriad yma syrthio fel y ddau ereill. Yr un fath y rhaid dywedyd am dystion Joseph Smith; y bu iddynt naill ai ymdrechu twyllo ereill wedi ei farwolaeth, neu cyhoeddasant y gwir: os anwiredd bwriadol cyn ei farwolaeth, pa fodd y daliasant i dystio yr unrhyw bethau wedi ei ferthyru, a hwynt mewn perygl o golli eu heinioes? Os cadarn y dystiolaeth dan erlidigaeth, rhaid mai cadarnach pan yn cael eu llabyddio, yn enwedig a thawelwch yn cael ei gynnyg iddynt ond tewi a sôn: a rhaid, o ganlyniad, mai cadarn iawn ydoedd eu tystiolaeth pan yn colli eu bywyd er ei mwyn; a chan ei bod yn gadarn trwy gael ei thystio yn ngwyneb llofruddion arfog, a phob gobaith bydol yn diflanu, rhaid ydyw ei bod yn wirionedd.

III. A dwyllwyd yr apostolion *cyn a chwedi* marwolaeth yr Iachawdwr? Mae y rhesymau blaenorol yn rhoddi prawf mai gwir a ddywedasant; ac os caniateir, er mwyn dadl, mai eu twyllo a gawsant, ac mai gan wyrthiau ffugiol eu twyllwyd, ceir tri gofyniad i'w hateb: sef, mewn perthynas i *ba beth* eu twyllwyd *cyn* marwolaeth Crist? Mewn perthynas i ba beth eu twyllwyd *wedi* marwolaeth yr Iesu? A *chan bwy* y gallasent gael eu twyllo mor waradwyddus?—Bydd i'r sylwadau canlynol gynnwys *dau osodiad*; ac yna, wedi y *casgliad penderfynol*, arweinir ni at amgylchiadau tystiolaeth Saint y Dyddiau Diweddaf.

1. Mewn perthynas i *ba beth* y twyllwyd yr apostolion *cyn* marwolaeth Crist? Yn gyntaf, dywedir y credasant ei fod Ef yn frenin tymmorol; a chyfododd dadl yn eu plith, pwy a fyddai fwyaf o honynt yn ei freniniaeth. Luc ix, 46; Marc ix, 35. Ai ni thwyllwyd hwy am y peth hyn?—Ateb: Cyfaddefasant y meddiannid hwy gan y dyb hon, am nad oeddynt hwy yn deall ymadrodd yr Iesu yn dywedyd wrthynt, "Y traddodid Mab y Dyn i ddwylaw dynion, ac y lladdent ef; ac wedi ei ladd yr adgyfodai ef y trydydd dydd: ac ofni yr oedd-

ynt ofyn iddo" (Marc ix, 31, 32). A gwelir, hyd y nod wedi eu perswadio am adgyfodiad Crist, y bu iddynt ofyn iddo, "Arglwydd, ai y pryd hwn y rhoddi drachefn y freniniaeth i Israel" (Act. i, 6).

Yn ail, nid oedd gan yr apostolion unrhyw ddysgwyliad yr adgyfodai Crist oddiwrth y meirw, yna gan bwy eu twyllwyd, ac efe yn hysbysu iddynt yr adgyfodai y trydydd dydd? Ateb. Fel am y freniniaeth, nid oeddynt hwy yn deall yr ymadrodd, ac ofni yr oeddynt ofyn iddo. Marc ix, 32. Pan ganfu Mair Magdalen y bedd yn wag ar y dydd cyntaf o'r wythnos, ac y dywedodd wrth Pedr ac Ioan, "*Hwy a ddygasant* yr Arglwydd ymaith o'r bedd, ac *ni wyddom ni pa le y dodasant ef*," mynegodd yr Apostol am dano ei hun a'i frawd, iddynt goelio Mair, mai *ei ddwyn ymaith* a gawsai; ac ychwanegodd fel rheswm dros hyny, "Canys hyd yn hyn *ni wyddent yr ysgrythyr*, fod yn rhaid iddo gyfodi o feirw" (Ioan xx, 1—9.) Etto, pan ddywedodd Mair a'r gwragedd ereill wrth yr unrhyw apostolion, ar ol y dygwyddiad yna, ddarfod i angel sicrhau iddynt i Grist adgyfodi o'r bedd, canfyddir fod eu geiriau yn eu golwg hwynt fel gwegi, "ac ni chredasant iddynt" (Luc xxiv, 10, 11). Mae anghrediniaeth Thomas yn dra hysbys. Ioan xx, 24—29. "Ac ammheuodd rhai" o honynt, ebe Mathew xxviii, 17, hyd y nod ond ychydig amser cyn y dywedir i Grist esgyn i'r uchelder.

2. Mewn perthynas i *ba beth* y twyllwyd yr apostolion *wedi* marwolaeth yr Iesu? Yn gyntaf, ymddengys eu twyllwyd mewn perthynas i'w freniniaeth; ond yn lle credu yn ei freniniaeth dymmorol, dysgasant, *wedi* ei farwolaeth, mai un *ysbrydol* ydyw. Ateb. Ond, pa fodd y daeth eu credo i gymmeryd y fath gyfnewidiad annysgwyliadwy, fel ag i beri iddynt gredu, *wedi* marwolaeth yr Iesu, bethau *hollol yn y gwrthwyneb* i'r hyn a gredent cyn ei farwolaeth? Os haerir yr argyhoeddwyd hwynt gan farwolaeth Crist, nad dichonadwy oedd i'w freniniaeth fod yn un dymmorol; ac, yn hytrach na chydnabod mai eu twyllo gawsant, iddynt gofleidio y dyb newydd am freniniaeth *ysbrydol*, megys eu hunig loches rhag gwarth a chywilydd; gellir ateb, fod y geiriau yn Act. i, 6, yn amlygu y tu hwnt i ddadl, hyd y nod wedi y dywedir eu hargyhoeddi o wirionedd adgyfodiad Crist, eu bod yn parhau i feithrin y meddylddrych mai *tymmorol* ydoedd breniniaeth y Messiah: o

ganlyniad, ni ellir haeru iddynt newid eu tyb rhag gwarth; ac yn unol â'r golygiad *na chyfododd Crist o'r bedd, nis gallasent ffugio iddynt eu hunain dyb hollol yn y gwrthwyneb i'r hon a feddiannent cyn hyny:* ac adroddir fel yna yn bendant gan Luc xxiv, 21, lle y gwelir i un a'i enw Cleophas, *ar ol* sôn am farwolaeth Crist, ddangos iddo ef a'i gyd-ddyscyblion gael siomedigaeth fawr, gan fynegi "Ond yr oeddym ni yn gobeithio mai Efe oedd yr hwn a waredai yr Israel." Deallir fod yr ymadroddion yna yr un mor gymhwysiadol at adgyfodiad Crist ag ydynt at ei freniniaeth dymmorol; oblegid am nad oeddynt hyd yma yn credu iddo adgyfodi o'r bedd, y dywedasant hwy yr ymadroddion anobeithiol a chwynfanus hyn.

Yn ail, ymddengys eu twyllwyd mewn perthynas i adgyfodiad Crist. Tri mis *wedi* marwolaeth Crist, ac ond tri mis wedi gommedd o honynt gredu yr hanes am ei adgyfodiad, ceir hwynt nid yn unig a chanddynt newidiad tyb am ei freniniaeth, ond hefyd a newidiad trwyadl yn eu tyb am adgyfodiad Crist oddiwrth y meirw. Sylwer, ychydig wythnosau *wedi* y dywediad, "*canys hyd yn hyn ni wyddent* yr ysgrythyr, *fod yn rhaid iddo gyfodi o feirw*," yr hanes nodedig hono, a'r ffaith bendant hono oedd y sail y safasent arni yn wrol ac eofn, gan ei thystiolaethu a'i chyhoeddi mewn dull mawreddog a chyda hynodrwydd rhyfedd: a'r ffaith wyrthiol hono hefyd oedd y sylfaen gadarn, ar yr hon yr adeilasant Gristionogaeth, yn gymmaint â dywedyd o Paul wrth y Corinthiaid, "Os Crist ni chyfodwyd, ofer yw eich ffydd chwi" (1 Cor. xi, 17).

3. *Gan bwy* y gallesid twyllo yr apostolion? Ateb. Nid ganddynt eu hunain, am y profwyd iddynt naill ai dywedyd y gwir, neu y dywedasant *anwiredd gwirfoddol.* Os y gwir a ddywedasant, yna nid twyll; ond os anwiredd *bwriadol* a ddywedasant, yna nid oedd modd iddynt allu twyllo eu hunain am ffeithiau y gwyddent hwy eisoes eu bod yn ffug twyllodrus. Nid gan yr Iuddewon eu twyllwyd, o herwydd yr oedd sôn am Grist yn dramgwydd iddynt hwy, a'u holl egni llidiog oedd am lwyr ddyfetha Cristionogaeth oddiar y ddaear. Nid gan y Cenedloedd eu twyllwyd, oblegid fod pregethu Crist yn ffolineb iddynt, ac hwy a fu yn awdurdodi ei groeshoeliad. Nid gan Grist ei hun chwaith y gallesid eu twyllo, *os efe yn farw*: ac heblaw hyny, ar y dybiaeth *na chyfododd Crist o feirw*, rhaid a

fuasai i'r apostolion ei ystyried *naill ai fel un o'r prophwydi cyffredin*, neu ynte fel *twyllwr*; eithr prawf eu traethodau na fu iddynt ei gymmeryd am y *naill na'r llall*, oblegid y pregethasant Ef yn Iachawdwr, iddo adgyfodi, ac iddo esgyn i'r uchelder. Yn awr, gan na allasent dwyllo eu hunain; gan na cheisiasai Iuddewon na Chenedloedd eu twyllo, a chan nad dichonadwy i Grist chwaith eu twyllo, *os efe yn farw*: mae yn canlyn, o anghenrheidrwydd, fod yr apostolion yn llafurio dan hudoliaeth, i'r hon y cawsant eu twyllo, *nid ganddynt eu hunain, ac nid gan neb arall chwaith!* A gwelir fod y casgliad hwn yn eithaf *gwrthun ac afresymol*: ond gan i'r fath gasgliad gwrthun gael ei wneuthur yn rhesymegol oddiwrth y gosodiadau blaenorol, rhaid yw y llecha y gwrthuni o fewn i'r naill neu'r llall o'r gosodiadau rhag-grybwylledig.

Y gosodiad mwyaf yw, "Y cafodd yr apostolion, os yn hudoledig, eu twyllo *wedi* marwolaeth Crist, gyda thyb hollol yn y gwrthwyneb i'r dyb oedd ganddynt cyn ei farwolaeth;" a phrofwyd fod y gosodiad hwn yn *wirionedd*.

Y gosodiad lleiaf ydyw, "Na thwyllwyd yr apostolion *wedi* marwolaeth Crist, ganddynt eu hunain, na chan Iuddewon, na chan Genedloedd, na chan Iesu Grist chwaith, *os efe yn farw*; a chan i'r darnau blaenaf o'r gosodiad hwn, "Na thwyllwyd yr apostolion ganddynt eu hunain, na chan Iuddewon, na chan Genedloedd," gael eu profi yn wirionedd, yn yr un modd ag y sefydlwyd gwirionedd y *gosodiad mwyaf*, rhaid ydyw nas dichon i'r gwrthuni afresymol lechu ond *o fewn i'r darn olaf* o'r gosodiad lleiaf *yn unig*; sef, yr haeriad "Na ddysgwyd yr apostolion i newid eu tyb gan yr Iesu: ond yn unol â'r *tyb-osodiad fod Crist yn farw*, rhaid yw i'r haeriad yna hefyd fod yn *wir*. Modd bynag, profwyd eisoes nas dichon i'r afresymoldeb lechu ond o fewn i'r haeriad penodol hwn yn *unig*; ac o ganlyniad, am y tyb-osodiad, a'r unig dyb-osodiad a wnelai yr haeriad yn wirionedd, sef y *tyb-osodiad fod Crist yn farw*, mae yn rhaid nad ydyw yn dyb-osodiad cywir, eithr ei fod yn afresymol; felly, rhaid ydyw hefyd fod Crist *yn fyw*. Ond yr amser y rhaid ei fod yn fyw, i allu newid eu tyb, yw yr amser *wedi* iddo farw: gan hyny, rhaid fod Crist yn fyw ar ol ei farwolaeth, ac yr adgyfododd oddiwrth y meirw; eithr os adgyfododd Crist oddiwrth y meirw, nis gellir dywedyd i'r *apostolion gael eu*

twyllo; oblegid adgyfodiad Crist o'r bedd yn fyw ydyw y ffaith fawr a amddiffynir ganddynt wedi ei farwolaeth.

Gan y profwyd na thwyllwyd yr apostolion *wedi* marwolaeth Crist, ac na thwyllwyd hwy *cyn* ei farwolaeth, rhaid y profwyd felly na thwyllwyd hwy o gwbl; ac y profwyd, o ganlyniad, yr adgyfododd Crist oddiwrth y meirw, ac i fod tystiolaeth y dyscyblion yn *wirionedd*. Dyma yr haeriad olaf yn gorfod cwympo.

Os bernir yr ymresymiad blaenorol yn ddigon i beri dyn gredu yn adgyfodiad Crist oddiwrth y meirw, rhaid barnu y ceir ynddo ddigon i'w annog i fod yn gysson â'r gwirionedd, trwy gredu yn esgyniad Crist hefyd; ac o ganlyniad, i gredu iddo anfon yr Ysbryd Glân,—i Stephan ei weled ar ddeheulaw Duw,—iddo ymddangos i Paul ar y ffordd, ac iddo ddanfon *dadguddiad* trwy ei angel, a'i hysbysu i'w wasanaethwr Ioan, yn yr ynys a elwir Patmos; a chan na all un fod yn gysson â'r gwirionedd, heb gredu y cyfan yna, pa fodd y gellir bod yn gysson ag addewidion Crist, heb gredu iddo ymddangos i'r Prophwyd Joseph Smith, ac ereill y profwyd mai gwirionedd eu tystiolaeth yn yr oes hon. Dywedir gan Iesu Grist, yn Dad. xii. i'r Eglwys ffoi i'r anialwch, ac i'r Offeiriadaeth gael ei chymmeryd i fyny at orseddfainc Duw, am 1260 o'n blynyddoedd ni, sef *dyddiau* prophwydoliaethol: a cheir prawf yn *Hanes yr Eglwys*, i'r olaf o'r olynwyr apostolaidd, gael ei ladd yn y flwyddyn 570. Ychwanegu y rhif yna at y llall, a wna y rhif 1830: a dyna y flwyddyn y sefydlwyd Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, *wedi* disgyniad yr Offeiriadaeth santaidd oddiwrth orseddfainc Duw, ac *ar* ddychweliad yr Eglwys o'r anialwch.

Gellir crybwyll yn awr am *deilyngdod cynhenid* ysgrifeniadau y Saint. Cydnabyddwyd gan yr anffyddwyr penaf, fod purdeb egwyddorion, uniondeb gorchymynion, a rhinwedd athrawiaethau yr ysgrythyr lân, yn fath nad oes modd i ddyn allu ymfucheddu yn well, er ei hunan gysur, nag wrth fyw yn unol â'u hyfforddiadau. Ni feiddiodd neb a'u darllenodd, wadu nad yw Llyfr Mormon, a Llyfr Athrawiaeth a Chyfammodau yn bur, yn uniawn, ac yn rhinweddol eu hegwyddorion, eu gorchymynion, a'u hathrawiaethau: a chan i holl dduwinyddion y canrifoedd diweddaf arferyd y rheswm canlynol dros un o'r llyfrau, arferir yr unrhyw yma dros y *tri*; am ei fod mor briodol i'r

ddau olaf, ag ydyw i'r un cyntaf, sef, Yr anffyddwyr, er addef eu bod yn *llyfrau da*, a haerant mai *anwiredd* yr ysgrifenwyr, yw dywedyd i'r *Arglwydd ddadguddio* i ddynion eu cynnwysiad. Os *anwiredd* yr ysgrifenwyr yw i'r Arglwydd ddadguddio cynnwysiad y llyfrau cyssegredig, rhaid eu bod yn ddynion *drwg*; ond os oeddynt ddynion *drwg*, pa fodd y galluogwyd hwynt i wneuthur llyfrau mor dda, o fath nad oes modd i ddyn ymfucheddu yn well, er ei hunan gysur, nag wrth fyw yn unol â'u hyfforddiadau? Eithr y llyfrau *sydd dda*, a da y tu hwnt i lyfrau cyffredin; felly, *dynion da* a'u hysgrifenasant; a chan eu bod yn ddynion *da*, rhaid ydyw eu bod yn ddynion geirwir: a bellach, os oeddynt ddynion *geirwir*, rhaid hefyd, o ganlyniad, mai gwirionedd eu dywediad *i'r Arglwydd ddadguddio iddynt* a lefarasant yn ei enw.

Gyda chyfeiriad at *gydgordiad tystiolaeth y Saint*, hysbysir yn yr ysgrythyrau fod y patrieirch a'r prophwydi, dan yr hen oruchwyliaeth, yn derbyn dadguddiadau oddiwrth yr Arglwydd, yn meddiannu doniau gwyrthiol, ac yn cymdeithasu â bodau o fyd yr ysbrydoedd; ac yn unol ag addewid Crist, sef, "Yr arwyddion hyn a ganlynant y rhai a gredant," ceir hanes fod apostolion a saint y pum canrif cyntaf o Gristionogaeth, yn derbyn y cyffelyb roddion nefol dan yr oruchwyliaeth newydd. Gan i saint yr oruchwyliaeth newydd dderbyn yr efengyl trwy ddadguddiad, nid oeddynt yn sylfaenu unrhyw athrawiaeth ar ysgrythyrau yr Hen Destament, yn mhellach nâ'r hyn ydoedd angenrheidiol er profi i'r Iuddewon, a broffesent gred ynddynt, mai yr Iesu yw y Crist. Yr un fath ag y pregethwyd ganddynt, y pregethasai yr apostolion, hyd y nod pe na buasai yr Hen Destament mewn bodoliaeth; am hyny, ni cheir hanes iddynt gymmeryd testun pregeth o'r ysgrythyrau; eithr fel y prophwydi gynt, neu yn hytrach fel eu Blaenor bendigedig, cymmerasant amgylchiadau y bobl a'u gwradawai yn destunau, megys y "Duw nid adwaenir," wrth y Cenedloedd,—a llefarasant fel eu tueddwyd gan yr Ysbryd Glân: er hyny, yr oedd cydgordiad yr ysgrythyrau â'u tystiolaeth eu hunain yn ychwanegu ei nerth yn nghlywedigaeth yr Iuddewon. Yn yr un modd y gellir dywedyd, i Saint y Dyddiau Diweddaf dderbyn yr Efengyl trwy ddadguddiad; mai yr un fath ag y pregethir ganddynt, y pregethasent pe na buasai un

o'r ddau Destament o fewn eu cyrhaedd; yna, nid oes achos iddynt ddilyn y dull diweddar, a ddechreuwyd gan Babydd, o gymmeryd testun o'r Beibl, eithr oddiwrth amgylchiadau yr oes, a llefaru fel eu cymhellir gan Ysbryd Duw; oddigerth yr ysgrythyrau sydd angheurheidiol, nid i ddysgu paganiaid, ond er ychwanegiad nerth eu tystiolaeth, yn nghlywedigaeth y rhai a broffesant gred yn yr ysgrythyrau; ac yn y golygiad yna, nid oes neb a chanddynt gystal sail i barchu y Beibl, â Saint y y Dyddiau Diweddaf; o herwydd fod eu tystiolaeth hwy, ag eiddo y ddau Destament yn cydgordio â'u gilydd, ac felly yn ymgryfhau mewn grymusder nerthol.

Ceir lluoedd a broffesant gred fod duwiolion yr Hen Destament, a duwiolion y Newydd hefyd, yn *gwybod* y maddeuwyd eu hanwiredd, a bod yr Ysbryd Glân yn cyd-dystiolaethu â'u hysbryd hwy eu bod yn blant i Dduw; ac os rhyfygus y dylid galw yr anghredadyn a feiddia ddywedyd *nad yw* yn credu iddynt wybod, wrth ba enw y dylid galw yr un a ddyweda ei fod yn credu yr hanes am y saint a fuont feirw er ys llawer cant o flwyddi yn ol, eithr nas gall gredu cydgordiad tystiolaeth y miloedd Saint sydd yn fyw yn yr oes hon, eu bod hwy yn gwybod? yn enwedig gan i'r Iesu ddywedyd, "Os ewyllysia neb wneuthur ei ewyllys Ef (y Tad), efe a gaiff *wybod* y ddysgeidiaeth, pa un ai o Dduw y mae hi, ai myfi o honof fy hun sydd yn llefaru." A dywedodd yr Iesu mai Dadguddiad yw y Graig, ar yr hon yr adeilada ef ei eglwys. Ioan vii, 17, a Math. xvi, 16—19.

Angheurheidiol i un a gred, o herwydd iddo glywed gan rai a glywsant mai gwir yw cynnwysiad yr ysgrythyrau, ydyw iddo chwilio trwy yr oesau a fu, hyd nes deall gan bwy eu cedwid ar hyd y canrifoedd nad oeddynt yn ngafael y cyffredin bobl;—gan bwy yr adysgrifenwyd hwynt, a chan bwy y gwelwyd llaw ysgrif wreiddiol un awdwr cyssegredig, o ddydd Moses hyd i ddydd Ioan y Difinydd. Angheurheidiol hefyd yw mynu rheswm paham y gwrthodir Llyfr y Dadguddiad, gan eglwys Alexandria, tra ei derbynir gan Eglwys Loegr; paham y gwrthodir Llythyr Barnabas, a'r eiddo Paul at y Laodicëaid, gan Eglwys Loegr, tra eu cymmeradwyir gan eglwys Rhufain, o law ac ar air yr hon eglwys y gwnaed derbyniad o'r ysgrythyrau ereill oll: ond at gredu y Saint byw, nid oes

anghen ymdrafferthu yn mhellach nag ystyried y teilyngdod sydd yn nhystiolaeth cyd-gordiol cymmaint nifer o ddynion byw a geirwir; rhai y mae llw cyfunol *tri* o honynt yn ddigon i benderfynu unrhyw ddadl bwysig gerbron barnwr a rheithwyr yn y frawdlys uchaf yn y byd. Gellir nodi yn mhellach, nad ydyw nerth tystiolaeth i beri credu yn ddigon, ond mai anghenrheidiol er iachawdwriaeth, yw *gwybod* y gwirionedd yn brofiadol; ac os bydd i rai a gredant y dystiolaeth ufyddhau yn galonog i ammodau yr Efengyl, drwy *edifarhau* am eu pechodau, cael eu bedyddio gan was awdurdodedig, yn Eglwys Iesu Grist o Saint y Dyddiau Diweddaf, ynghyd â chael arddodiad dwylaw yr henuriaeth, gan gadw pob peth a orchymynodd Iesu Grist eu cadw, bydd iddynt hefyd dderbyn dawn yr Ysbryd Glân, a chael *gwybod* trwy etifeddu tystiolaeth iddynt eu hunain. Pwy a wrthyd fraint mor fawr? Pwy na unai mewn gallu i gyd-gordio gyda thystiolaeth y Saint byw, a thystiolaeth yr holl Saint a fuont feirw, a selio mai geirwir yw Duw? Oblegid y mae *cydgordiad eu tystiolaeth* yn dwyn prawf o'i *gwirionedd.*

Pa dyb bynag a ffurfio darllenwyr y rhesymau blaenorol am eu cadernid, dichon y tybir gan rai o honynt mai lled egwan y canlynol; ond i'r ysgrifenydd, a ganlyn ydyw y cryfaf o'r cwbl: sef, y cafodd ef, yn ei ufydd-dod i'r Efengyl, dderbyn tystiolaeth iddo ac ynddo ei hun: y derbyniodd ef ei dystiolaeth trwy Ddadguddiad; a'i fod ef yn *gwybod* y cafodd ef ei dderbyn i gymmundeb y Saint, yn Eglwys Iesu Grist. Ni bu namyn ychydig gydnabyddiaeth rhyngddo â neb personau yn mhlith y Saint, cyn ei ymuniad â hwynt, ac nad oes llawer o honynt yn adnabyddus iddo y dydd hwn; er hyny, y mae yn tystio nad oes a ddichon ei brynu oddiwrth ei wybodaeth ddiammheuol o'r grefydd a broffesant: a gwelodd fwy o gariad brawdol rhyngddynt â'u gilydd mewn ychydig wythnosau, nag a welodd ar hyd ei oes yn mysg y proffeswyr ereill. Hiliogaeth ddynol yw y Saint; am hyny, ni feiddia ef ammau nad oes anmherffeithrwydd ynddynt, mwy nag y medr ymddiried ynddo ei hunan; ond am y *wybodaeth* fod Saint y Dyddiau Diweddaf yn wir Eglwys Crist, ac i Dad y trugareddau ddadguddio hyny iddo, mewn atebiad i'w weddiau yn enw ac er mwyn yr Iachawdwr, y mae ef yn ymddiried ynddi gyda

sicrwydd mawr; gan hyny, y mae yn dwyn tystiolaeth i'r holl bregethwyr a'r eglwysi a berchir ganddo, ynghyd ag i bawb ereill, fod eu gwadiad o ddoniau gwyrthiol yr oes hon yn gyfeiliornad: y mae yn addaw iddynt, trwy eu hufydd-dod i holl ammodau yr Efengyl, a chael gweinyddu ei hordinhadau iddynt gan weision anfonedig Duw, gyda Saint y Dyddiau Diweddaf, y derbyniant hwy dystiolaeth iddynt eu hunain; ac yna, y gallant hwythau uno gydag ef, i gydgordio tystiolaeth, NA THWYLLODD AC NA THWYLLWYD SAINT Y GORUCHAF.

At y Saint rhed, dewis wneyd tro.—rhinwedd
Hedd y gwirionedd a geir yno.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 190.]

56. PA beth oedd hyd pob un o'r cyfnodau a elwir dyddiau yn yr hanes am y greadigaeth? Ni atebodd dadguddiad yn bendant y gofyniad hwn. Ond oddiwrth yr hyn a ddadguddiwyd, gallwn gasglu nad oedd amser yn cael ei rifo yn mherthynas i ddygwyddiadau y greadigaeth, yn yr un dull ag y mae yn awr. Nid ydym yn sier i'r ddaear gael ei gwneyd i gylchdroi ar ei hechelau yn y cyfnod ag y gwna yn awr. Os oedd gan y ddaear, yn ei ffurfiad cyntaf, gylchdro cyflymach nag yn bresennol, yna rhan o'r dyfroedd ag ydynt yn awr oddiamgylch y ddau barth pegynawl, a fyddent, trwy y gallu canol-barthodawl, wedi gorchuddio y parthau cyhydeddawl, a holl fywyn sylweddol y ddaear a fyddai yn drochedig yn y dyfnder mawr. Hyn oedd sefyllfa ein pellen ddaearol ni, yn yspaid y ddau ddydd cyntaf o'r greadigaeth; ond ar y trydydd dydd, y dyfroedd a gasglwyd ynghyd, a'r tir sych, neu ranau cyfain y ddaear a ymddangosasant. Hyn oll a allesid ei gwblhau trwy yn unig rwystro cyflymdra cylchdroad y ddaear, yr hyn a achosai i'r cefnfor cyhydeddol lifo i'r parthau pegynawl, gan adael cyfandir cyhydeddol o dir sych. Ond buandra cylchdroad y ddaear a leiheid yn fawr islaw ei safon bresennol, mewn trefn i ddwyn oddiamgylch gylch cyhydeddawl o dir sych yn amgylchynu yr holl bellen ddaearawl. Pe cylchdroai y ddaear ar ei phegynau un waith mewn mil o'n blynyddau presennol ni, y fath gylch o

anghenrheidrwydd a ddygid oddiamgylch, oddieithr ei rwystro gan achosion gwrthwynebol: hyd pob dydd a allesid ei reoleiddio gan wahanol gyfnodau o gylchdroad; a'r cyfnodau hyn a allasent fod yn llawer byrach neu yn hwy nag yn bresennol. A thrachefn, y cylchyniadau o oleuni a thywyllwch am y tri dydd cyntaf, nid ymddengys i fod wedi cael eu rheoleiddio gan yr haul, gan hyny gallasent fod wedi bod o hwy neu fyrach parhad na'r hyn a welwn ni yn bresennol. Mae erthygl yn Llyfr Abraham, oddiwrth ba un y gallwn gasglu, taw hyd pob un o'r dyddiau hyn oedd un fil o flynyddoedd, megys ag y gwnaeth trigolion y ddaear gwedi hyny gyfrif amser. Wrth lefaru am y felldith a ddisgynai ar Adda yn yr achos y byddai iddo gyfranogi o'r ffrwyth gwaharddedig, y Duwiau a ddywedasant, "O herwydd yn yr amser y bwytei o hono, tydi a fyddi farw yn ddiau. Yn awr, myfi, Abraham, a welais ei fod yn ol amser yr Arglwydd, yr hwn oedd yn ol amser Kolob; canys hyd yn hyn y Duwiau ni phenodasant i Adda ei gyfrifiad." Yr amser ar Kolob, a roddir yn Llyfr Abraham, a ellir ei ddeall oddiwrth yr enghraifft ganlynol:—"Kolob, yn arwyddocau y greadigaeth gyntaf, yr agosaf at y nefol, neu breswylfod Duw. Y flaenaf mewn llywodraeth, a'r olaf gyda golwg ar fesuriad amser. Y mesuriad yn ol amser nefol; yr hwn amser nefol, a arwyddocâ un dydd i bob cufydd. Mae un dydd yn Kolob, yn gyfartal i fil o flynyddoedd, yn ol mesuriad y ddaear hon, ag a elwir gan yr Aifftiaid yn Jah-oh-eh." Un dydd o amser nefol, neu amser yr Arglwydd, sydd yn gyfartal i fil o flynyddoedd yn ol ein mesuriad ni o amser. Adda, gan hyny, os y cyfranogai o'r ffrwyth gwaharddedig, oedd i farw o fewn i fil o flynyddoedd. Mae yn bosibl fod saith dydd y greadigaeth wedi eu rhifo yn ol amser nefol; os felly, yr holl gyfnod raid fod wedi bod yn saith mil o flynyddoedd. Os gwnaethwyd Adda ar ddechreuad y seithfed gyfnod, rhaid iddo fyw yn agos hyd ei diwedd. Nid oes, pa fodd bynag, un sicrwydd pa mor hir oedd y cyfnodau rhai'n.

57. Wedi gorphen y nefoedd, a'r ddaear, a'r anifeiliaid, a'r llysiau, a phob peth perthynol i'r greadigaeth hon, yr Arglwydd a gyhoeddodd y cyfan yn "dda iawn." Blinder, trueni, afiechyd, poen, a marwolaeth, oeddynt yn anadnabyddus. Anfarwoldeb oedd wedi ei argraffu ar ddyn ac ar yr holl deyrnas

anifeilaidd. Pe buasai unrhyw greadur byw yn ddarostyngedig i farwolaeth, neu un dull o boen, ni fuasai yn berffaith yn ei threfniant; nis gallasai fod wedi ei chyhoeddi yn dda; ni fuasai ychwaith yn gysson â gwaith Bod holl-ddoeth a goruchel dda. Perffeithrwydd sydd yn hynodi holl waith Duw; gan hyny, rhaid fod yr holl babellau a wnaeth efe o'r pridd yn gyfaddas i barhad tragywyddol. Mae yn rhaid fod rhyw beth yn gyssylltiedig â'r pabellau cnawdol rhai'n ag sydd yn alluog idd eu cadw hwynt mewn anfarwoldeb. Pa beth oedd y rhywbeth hwn? Diau taw hylif oedd, yr hwn a gylchredai trwy y cyfansoddiad yn mhob rhan o hono, gan ei gadw rhag dadfeiliad, a rhag ei waethygu gan oed, gan adnewyddu, os oedd yn anghenrheidiol, unrhyw ran o hono; fel na allai clefyd, afiechyd, poen, na marwolaeth, lywodraethu arno. Yr armerth cylchredawl er trosglwyddiad yr hylif hwn oedd, yn ddiau, y gwythienau a'r rhedwelïau, fel yr ymestynant yn mlaen yn gangenau aneirif, ac mewn ymraniadau manol, i bob eithafedd o'r peiriant. Yr hylif, a gylchreda yn awr trwy yr armerth hwn, yw y gwaed; ond nid yw y gwaed yn adnewyddu ein cyfansoddiad, ac yn anfarwoli ein cyrff presennol; gwaed yw ein bywyd naturiol, megys y dywedodd yr Arglwydd wrth Noah:—"Na fwytewch gig ynghyd â'i einioes, sef ei waed" (Gen. ix, 4). Gwaed, yn lle cyfranu bywyd tragywyddol i'r cyfansoddiad, sydd yn cyfranu bywyd naturiol a thymmorol yn unig, ac yn cynnwys ynddo ei hun holl gyffyriau dadfeiliad a marwolaeth neu ymddattodiad. Mae yn rhesymol i feddwl, ynte, fod hylif o natur mwy puredig a bywyd-gyfranol, wedi rhedeg trwy beiriannau corfforol ein rhieni cyntaf, a'r holl greadigaeth anifeilaidd arall—mai yr hylif hwn oedd y goruchwylydd bywyd-gynnaliol a gyfranai anfarwoldeb i bob cnawd, cyhyd ag y cadwent ef yn eu cyfansoddiadau. Gan na allai yr hylif hwn fod yn waed yr hwn a gynnwysai hadau marwolaeth, pa fath ryw sylwedd ydoedd ef? Atebwn, rhaid taw sylwedd neu hylif ysbrydol ydoedd, yr hwn yw yr unig fath o sylwedd ag sydd yn alluog i ddiogelu unrhyw beiriant mewn anfarwoldeb. A oedd unrhyw goed, neu ffrwythau, neu lysiau o un math y rhai a blanodd yr Arglwydd, a gyfrifid, o'u bwyta, a weithredai neu a ddymchwelai weithrediadau yr hylif ysbrydol hwn, ac a ddygai i mewn i'r

cyfansoddiad hylif o natur wahanol? Nid oedd ond un pren yn unig a ddygai i mewn yr effeithiau dinystriol rhai'n—dim ond un pren, ffrwyth pa un, os cymmerid ef i'r cyfansoddiad, a'i cyfnewidiai ef o anfarwoldeb i farwoldeb; yr holl ffrwythau a'r llysiau ereill a gyfansoddasid yn y fath fodd fel na ddygent un niwed; yna hwy oeddynt yr unig fwyd yr hwn a roddodd Duw i'r anifeiliaid anfarwol, pa rai a osododd efe ar y ddaear hon. Gallwn feddwl na chynnwysai y greadigaeth lysieuol, gyda yr eithriad o'r un pren hwn, yn yr amser hwnw, un rhyw wenwyn—unrhyw gyffyriau dadfeiliad a marwolaeth—unrhyw gyd-dueddiadau niweidiol anghymhwys i gnawd ac esgyrn anfarwol. Cyrff Adda ac Efa, a'r holl bysgod, ehediaid, bwystfilod, y rhai a wnaeth Duw yn uniongyrchol allan o'r pridd, a fuasent byw etto mor newydd ac mor deg â phan y daethant gyntaf o law eu Gwneuthurwr, pe na chyfranogasai Adda o'r ffrwyth gwaharddedig. Yr oedd pob ffrwythau ereill yn dda iddynt, a hwy a allasent wledda arnynt i bob tragywyddoldeb, heb ddinystrio eu cyrff anfarwol.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. Jones.

AMRYWIAETHAU, &c.

Mae yr hwn a blanodd bren wedi gosod yr elfenau i weithio drosto.

Mae gwybodaeth i'r enaid yn debyg iawn i'r hyn yw goleuni i'r llygad.

Taliadau o Medi 16 hyd Medi 22.—Gorllewin Morganwg, £5; Llanfabon, 3s 6c; Hirwaen, 8s 9c; Georgetown, 17s 2c; Pendaren, 4s 6c.—Cyfanswm, £6 13s 11c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis*, *Printer*, *Georgetown*, *Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Prawf penderfynol na thwyllodd ac na thwyllwyd Saint y Goruchaf	197
Cyn-fodoldeb Dyn	209
Amrywiaethau, &c	212

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 14.] HYDREF 1, 1853. [Cyf. VI.

UTAH—EI LLYWODRAETHWR, EI CHYMDEITHAS, A'I SEFYDLIADAU.

(Dyfyniad o Lythyr oddiwrth yr Anrhydeddus L. H. Read, Prif Ynad Utah.)

[Allan o'r "Bath (U. S.) Advocate.]

Dinas y Llyn Halen Fawr, Mehefin 23, 1853.

W. C. Rhodes,—Anwyl Syr,—Ar foreu dydd Llun (y 6fed), mi a ymwelais â'i Urddasolrwydd, y Llywodraethwr Young, ac a ddangosais iddo fy nghommisiwn, a chefais fy nhyngu yn rheolaidd ganddo a'm rhoi mewn swydd fel Prif Farnwr Utah. Derbyniwyd fi gan y Llywodraethwr Young gydag hynawsedd a pharch nodedig. Cymmerodd ofal i wneyd fy nhrigfa yn gysurus. Mae y Llywodraethwr Young, mewn moesau ac ymddygiad, yn foneddwr gwrteithiedig. Mae yn dra dillyn a thlws mewn gwisgiad, yn rhydd a phleserus mewn ymddyddan, a meddyliwyf ei fod yn ddyn o dalent neillduol, ac o gynneddfau cryfion a deallgar. Mewn corff, ymdebygola yn fawr i'n diweddar ddinasydd, W. W. McCay. Mi a'i clywais yn anerch y bobl unwaith ar y pwnc o Rydd-ewyllys Dyn. Mae yn lefarwr tra rhagorol: ei ystum yn hynod brydferth, ei barabliad yn eglur, a'i araeth yn felys. Ymdebygola ei lais yn fawr iawn i'r Barnwr Hiram Gray, o Elmira. Adeiladwyd fi yn fawr trwy ei araeth a'i ddull. Mae y Llywodraethwr yn ddyn tra hyddysg yn nhrefniad goruchwylion. Fel

Llywodraethwr Gwladol y Diriogaeth, ac Arolygydd yr Achosion Indiaidd, gallem yn naturiol feddwl fod ganddo lawn gymmaint ag a allai un dyn ei wneuthur; eithr mewn ychwanegiad at y swyddau hyny, y mae hefyd yn Lywydd yr Eglwys—sefyllfa ag nad yw mewn un modd yn swydd segur. Mae ei fusnes ei hun yn helaeth; medda amryw felinau malu a llifio, a charia yn mlaen lawer iawn o oruchwylion amaethyddol, yr hyn oll a arolyga ei hun. Yr wyf wedi penderfynu yn fy meddwl nad oes un dyn wedi cael ei gam-ddarlunio yn fwy nâ'r Llywodraethwr Young, a gwn ei fod yn ddyn a ad-dala garedigrwydd a bwriadau da mor wresog a rhydd â neb—eithr os anmherchir ef, neu wasgu arno yn ormodol, meddyliwyf y y ceir ef yn dra anhawdd i'w drafod.

Mae Dinas y Llyn Halen yn rhyfeddod. Nid oes etto chwech mlynedd er pan ddaeth y *pioneers* blaenaf i'r dyffryn hwn. Nid oedd y pryd hwnw un preswylydd gwareiddiedig o fewn pum cant o filltiroedd, na'r argoel leiaf o wareiddiad neu ddiwylliad. Nid oedd gan y bobl ddim yn y byd, ond yr hyn a ddygasent ganddynt yn eu wageni, dros y gwastad-diroedd o'r Taleithiau. Mae y tir yn naturiol galed a sych, ac ychydig a gynnyrchir heb ddwfrhau. Dros y flwyddyn gyntaf a'r ail, dyoddefodd yr ymsefydlwyr yn fawr o eisieu lluniaeth a ddiddosrwydd cyfaddas. Ymborthent yn benaf ar wreiddiau, ac weithiau gorfodid hwynt i fwyta ceffylau a chŵn. Yn bresennol, pa fodd bynag, coda y bobl gyflawnder o bob math o ffrwythau, a digonedd o wenith ac ŷd, ac eidionau o'r fath goreu a welais erioed. Mae y ddinas wedi ei rhanu yn *squares*, ac y mae holl nifer yr erwau yn y cyffiniau bwrdeisdrefol yn ddim llai nâ dwy fil, ac y mae pob lot yn cynnwys oddeutu un erw. Gall unrhyw ddyn o gymmeriad da ac o dueddiadau diwyd gael lot am swm fychan iawn, os ymsefydla arni ac adeiladu tŷ. Gall pob lot yn y ddinas gael eu dwfrhau heb lawer o gost na ffwdan. Cynnwysa y ddinas oddeutu 7,000 o drigolion sefydlog. Sylwais ar nifer fawr o annedd-dai heirdd a chysurus, a rhai gerddi rhagorol. Mae yr adeiladau cyhoeddus ag ydynt wedi eu gorphen, yn gyfleus, wedi eu hadeiladu yn dda, ac yn gwneyd ymddangosiad allanol lled anrhydeddus. Mae y ddinas a'r wlad wedi eu diwallu â chrefftwyr cywrain yn mhob cangen o gelfyddyd.

Ymddengys fod yr holl bobl yn gwneyd yn dda. Maent yn ddiwyd iawn a rheolaidd, ac nid wyf fi yn gweled un rheswm paham na allant fwynhau eu hunain yn gystal â'u cyd-ddinasyddion mewn rhyw ran arall o'r Undeb. Yr wyf wedi bod yn yr eglwys ddwywaith. Mae eu dull yn addoli yn debyg iawn i enwadau ereill. Yr oedd y pregethau a glywais yn cael eu traddodi yn dda, a chymmeradwy. Yr oedd y miwsig yn rhagorol, eiddo y lleisiau a'r offerynau cerdd. Mae yr addoldy yn dra helaeth, a nifer y gynnulleidfa yn gyffredin ynghylch un fil.

Y prif bersonau ydynt o New York a New England, eithr y mwyrif o orllewin New York. Yr wyf wedi dod yn adnabyddus â'r rhan fwyaf o honynt, ac y maent oll yn garuaidd, cymmwynasgar, a boneddigaidd. Mae genym ychydig yma o bobl Steuben. Y Llywodraethwr Young, a'i frodyr, Phineas, John, Joseph, a Lorenzo, a breswylient gynt yn Tyrone, gerllaw Captain Sebring. Eu Tad a ymsefydlodd yno oddeutu 1819, ac a feddiannai fferm yno dros ryw dymmor. Mae Phineas yn argraffydd, a gweithiai gynt yn Bath, i'n diweddar gyd-ddinasydd parchus, David Rumsey. Mae John Barnard, gynt o Jasper, yma, ac yn gwneyd yn dda. Yr wyf wedi dod yn adnabyddus hefyd â boneddiges oedranus, sef un Mrs. Cory, chwaer i John R. Stephens, o Hornellsville, a merch i Mr. Uriah Stephens, diweddar o Carnisteo. Cefais afael mewn nifer fawr hefyd o gylchoedd Steuben, Yates, Alleghany, Ontario, Tompkins, Chemung, a Livingston. Mae y rhai hyn oll yn New-Yorkiaid o hyd, a gwnant fy nghartref yn llawer mwy cysurus nag y byddai fel arall. Yr ym yn ymgynnull yn achlysurol, ac yn siarad am "yr hen wlad," ac am hen gyfeillion.

Mae agos yr oll o Ddinas y Llyn Halen a Thiriogaeth Utah yn Formoniaid. Ammheuwyf pa un a ellir cael mwy nâ dau gant o *wrth-bleidwyr.* Mae sefyllfa cymdeithas yn wahanol i ddim ag y buom ni yn arferol ag ef. Mae pob materion, neu yn agos felly, a berthynant i achosion crefyddol a theuluaidd, yn cael eu llywodraethu gan yr Eglwys, ac y mae amrafaelion o bob math yn cael eu settlo gan y Cynghorau Eglwysig.

Mae y gyfundraeth o amledd, fel ei gelwir yma (neu amlwreigiaeth mewn gwirionedd), yn ffynu yn helaeth; eithr y mae y rhai hyny a dybiant fod penrhyddid neu afreoleiddiwch

mewn buchedd neu foesau yn ffynu i unrhyw radd, wedi camsynied yn fawr iawn. Mae y gwragedd yn dra gwylaidd a gochelgar yn eu hymddygiad. Mi a gefais y pleser o gael fy nwyn i adnabyddiaeth o nifer ag ydynt yn dra synwyrol a siriol, a meddyliwyf y gellir eu cymharu â boneddigesau gwrteithiedig y Taleithiau. Maent hwy o New York a New England (y rhai yr wyf yn siarad am danynt), ac nid ydynt yn gwahaniaethu dim oddiwrth eu chwiorydd yn y Taleithiau Dwyreiniol. Oddiwrth yr oll a allaf fi weled a dysgu, y mae llai o benrhyddid ac anfoesoldeb yn y ddinas hon a'r diriogaeth, nag mewn un lle arall o boblogrwydd cyfartal yn yr Unol Daleithiau. Mae y gwyr yn eiddigeddus yn erbyn pob ymyraeth yn eu hachosion teuluaidd, ac y mae hudoliaeth a godineb, os eu canfyddir, yn chwannog o gael eu cospi trwy farwolaeth y troseddwr. Mae rhai enghreifftiau o'r natur hyn wedi dygwydd yma. Eich cyfaill gwirioneddol,

LAZ. H. READ.

[Yr Anrhyd. L. H. Read yw y dyn a ddanfonwyd i Diriogaeth Utah i fod yn Brif Farnwr, yn lle y diweddar siomedig Farnwr Brocchus. Cymharer eu tystiolaethau â'u gilydd, ac hawdd ddigon fydd penderfynu pwy sydd yn hysbysu y gwirionedd.—GOL.]

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 212.]

58. YMOFYNWN yn nesaf, pa un a ddarfu i Michael, wedi iddo gymmeryd corff, o dan yr enw Adda, golli neu anghofio ei wybodaeth flaenorol. Mae yn eithaf eglur y rhaid fod Michael, pan y cafodd ofal y byddinoedd yn y nef, wedi gwybod *da a drwg*, i ryw helaethrwydd, o'r hyn leiaf; o herwydd, os oedd yn anwybodus o dda a drwg, nis gallasai fod wedi derbyn unrhyw deilyngdod am gadw ei sefyllfa gyntaf. Os nad oedd yn deall natur drwg, ni ymladdasai yn erbyn un-drydedd ran o luoedd y nef am wneuthur drwg. Os y darfu Michael sefyll allan fel pen campwr eofn dros iawnderau ei frodyr, a thros yr hyn oedd dda, rhaid ei fod wedi deall natur y da. Os nad oedd ysbrydion, yn eu sefyllfa gyntaf, yn adnabod da oddiwrth y drwg, paham y bwriwyd hwy i lawr, a'u rhwymo â "chadwyn-

au tragywyddol o dywyllwch," am wneuthur yr hyn nas gwyddent ei fod yn ddrwg? A wnelai unrhyw dad, yma yn y byd hwn, alltudio ei biant yn dragywyddol o'i bresennoldeb, heb un gobaith am ddychweliad, am wneyd y pethau hyny, pa rai ni wyddent eu bod yn ddrwg! Ein calon a wrth-darawai gyda y dychymmyg am y fath anghyfiawnder mewn tad daearol. A fydd i ni, ynte, arddangos Duw fel yn anghyfiawnach nâ dyn! A ddywedwn ni y cospa efe, â chospedigaeth dragywyddol, yr angylion gwrthryfelgar, heb achos digonol? A ddyfarna efe hwynt i drueni diddiwedd am weithredoedd pa rai ni wyddent hwy eu bod yn ddrwg? Mae yn amlwg, ynte, y gwyddai yr angylion yn eu cyflwr cyntaf, ddrwg a da; ac, am hyny, yr oeddynt yn wrthddrychau gwobr a chospedigaeth am eu gweithredoedd. Ond, pan osodwyd Adda yn yr ardd, ni wyddai efe dda a drwg; am hyny, y wybodaeth yr hon oedd efe unwaith yn feddiannol arni, gyda golwg ar dda a drwg, a gollwyd ac a anghofiwyd. I ba helaethrwydd y collodd ei wybodaeth am wrthrychau ereill, ni hysbysir i ni. Mae yn debygol iawn nad oedd efe yn cofio dim am y dygwyddiadau pa rai a gymmerodd le yn ei sefyllfa flaenorol. Gan ei fod yn feddiannol ar ysbryd deallgar addas i hyfforddiant, efe, yn ddiau a dderbyniodd hysbysrwydd trwy gynhyrfiad uniongyrchol Ysbryd Duw, ac oddiwrth Dduw ei hun, yr hwn oedd yn bersonol gyda ef. Yr oedd ganddo ddeall digonol wedi ei gyfranu iddo, i roddi enwau i holl fwystfilod, anifeiliaid, ac ehediaid yr awyr, pan ddygodd yr Arglwydd hwynt ato ef; cafodd ddeall digonol i wybod fod Efa wedi ei gwneyd o un o'i asenau; am hyny, y dywedodd, "Hon yn awr sydd asgwrn o'm hasgwrn, a chnawd o'm cnawd: hi a elwir gwraig, oblegid hi a gymmerwyd allan o ddyn." Duw a roddodd iddo iaith trwy yr hon yr amlygai ei ddrychfeddyliau. Mae yn hollol debygol nâ chyrhaeddodd Adda wybodaeth o'r iaith yr hon a ymarferai yn ei sefyllfa ysbrydol. Er fod ysbrydion yn arfer iaith, tebygol iawn nad yw eu drychfeddyliau yn drosglwyddedig gyda seiniau trwy gyfrwng awyrgylch yn hyfal i'r eiddom ni. Eu hymddyddanion y naill i'r llall ydynt trwy arwyddion a chyfryngiaeth addas i sefyllfa ysbrydol y byd ysbrydol, tra mae ein hymddyddanion geiriawl ni yn drosglwyddedig trwy awyr. Gan hyny, yr iaith a lefarai Adda, raid fod wedi cael ei rhoddi

yn uniongyrchol trwy ysbrydoliaeth yr Hollalluog, yr un modd ag y rhoddodd efe amrywiaeth tafodau i'r bobl y rhai oeddynt yn adeiladu y twr. Yr un gallu a roddodd iddo yr iaith, ag a roddodd iddo y meddylddrychau a fynegwyd trwy yr iaith. Gan hyny, gallwn yn rhesymol gredu fod ysbryd Michael, pan yr aeth i mewn i'w babell, wedi ei amddifadu o'i holl wybodaeth flaenorol, nid yn unig mewn perthynas i dda a drwg, ond mewn perthynas i bob gwrthddrychau ereill, a bod yr holl wybodaeth a gyrhaeddodd efe yn flaenorol idd ei gwymp wedi ei chael trwy syniad, adfyfyriad, a digyfrwng ysbrydoliaeth; ac ei fod wedi gosod o'r neilldu ei hysbysrwydd blaenorol, a dechreu ar egwyddorion cyntaf gwybodaeth, ac esgyn yn raddol, o wirionedd i wirionedd, hyd oni adennillai yr holl oleuni a'r dealltwriaeth a feddiannai yn y byd ysbrydol, ac hyd y nod mwy, yn gymmaint â'i fod wedi cael ei osod mewn cyflwr i ddysgu pethau trwy brofiad, nas gallesid fod wedi eu dysgu yn y bodoliaeth ysbrydol.

59. Paham yr amddifadwyd dyn o'i holl wybodaeth flaenorol pan adawodd efe fyd yr ysbrydoedd a dyfod yma? Yr oedd hyn mewn trefn fel y gallai gael ail brawf, neu brofedigaeth, o dan amgylchiadau newyddion a chyflyrau, i ba rai nid oedd efe yn flaenorol wedi bod yn ddarostyngedig. Pe buasai wedi dyfod i'r byd hwn, gan gadw ei wybodaeth flaenorol, llawer o bethau y rhai fyddent yn brofiad i un yn meddu gradd llai o hysbysrwydd, ni fyddai yn brofiad iddo ef; a llawer o brofedigaethau y rhai ni orchfygent un, yr hwn a ffyddlawn brofwyd trwy bob graddfa olynol o wybodaeth o'i hegwyddorion cyntaf i fyny, a orchfygent ac a hollol fuddugoliaethent dros y dyn a gafodd wybodaeth fawr, ond etto heb erioed fod wedi ei brofi, ac wedi dysgu trwy brofiad, yr anghenrheidrwydd o wrthsefyll temtasiwn trwy holl wahanol raddfäau neu raddau o wybodaeth o'r egwyddorion cyntaf o honi. Cymmerwyd, gan hyny, oddiwrth ddyn, ei wybodaeth flaenorol, fel y gallai ddechreu drachefn, o dan nifer newydd o amgylchiadau, a dangos ei hun yn gymmeradwy neu yn anghymmeradwy, am ei ymarferiad o bob gradd o oleuni a gwirionedd a roddid iddo. Colledigaeth dyn sydd mewn cyfartalwch i'r gradd o oleuni a gwirionedd o dan ba rai y trosedda. Os y daeth efe yma gyda'r holl wybodaeth a gafodd yn myd yr ysbrydoedd, ac etto yn annhrofedig

gyda golwg ar lawer o brofedigaethau, pa rai a amgylchynent ei lwybr yn y bywyd hwn, byddai mor debygol iddo ef gael ei orchfygu ag un a chanddo lai o wybodaeth, ac, am hyny, byddai mewn mwy perygl o ddyfod dan dromach cosp. Yr oedd yn ddoethineb, gan hyny, fod i ddyn golli yn ei ail sefyllfa, ei hysbysrwydd blaenorol, fel y gallasai gael ei gryfhau yn raddol, a dysgu, bob yn ychydig, pa fodd i orchfygu ei anmherffeithderau a gorchfygu pob drwg.

60. Pe disgynasai dyn o fyd yr ysbrydoedd, a chymmeryd cnawd ac esgryn, gyda yr oll o'r wybodaeth flaenorol, ac heb fod wedi cael ei brofi dan yr amgylchiadau newyddion hyn, nis gallasai ei Dad, gyda hyder, ymddiried iddo y bendithion, awdurdod, a gallu, pa rai a fwriadodd efe i ystofi arno ef mewn sefyllfa ddyfodol; oblegid bôd, ag na chafodd ei brofi yn mhob peth, a all beidio goddef y profedigaethau, pe byddai iddynt ryw amser ddyfod arno. Mae yn well iddo syrthio mewn sefyllfa o anwybodaeth hannerog, na syrthio wedi ei ymddiried â gallu; oblegid yn yr achos olaf, niweidiai nid yn unig ei hunan, ond niweidiai yr holl rai hyny dros ba rai y cafodd reolaeth. Am y rheswm hwn y temtir dyn ac ei profir yn mhob peth, trwy holl raddau olynol o wybodaeth, o'r egwyddorion cyntaf o honi hyd oni dderbynio gyflawnder gwirionedd, a gwybod pob peth, ac yna ymddiriedir iddo bob gallu, a phob bodau a gyflawn ymddiriedant ynddo; ond os ffyna un demtasiwn yn ei erbyn a'i orchfygu, ni ymddiriedir iddo bob gwybodaeth a gallu, ac, am hyny, nis gall etifeddu y cyflawnder o ogoniant y Tad.

61. Dyn, heb wybodaeth o dda a drwg, a fyddai mewn cyflwr o ddiniweidrwydd; a chan fod yn anfarwol, heb fod yn ddarostyngedig i boen neu farwolaeth, a fyddai yn hollol anwybodus mewn perthynas i boen neu drueni; nis gellid ei ddesgrifiaw iddo, fel ag i gyflwyno i'w feddwl y meddylrith lleiaf am ei natur. Dim yn fyr o ddyoddef poen a allai gyfranu iddo wybodaeth o barthed iddo. Megys nas gall dyn dall, yr hwn na welodd erioed oleuni neu lliw, ffurfio un amgyffred am ei natur, neu megys ag y mae dynsawd byddar, yr hwn erioed ni chlywodd sŵn, yn llwyr anwybodus am natur sŵn; felly, yn yr un modd, Adda ac Efa nis gallasent ffurfio y meddylrith pellaf am boen neu drueni, heb brofi yn eu dynsoddau

eu hunain yr ymsyniad cywraint hwn. Gwybodaeth o boen nis gall byth fod wedi ei holrhain o'r galluoedd rhesymegol, nis gallasent ychwaith fod wedi ei holrhain oddiwrth syniad, oblegid nid oedd un creadur ar y ddaear a ddyoddefodd boen; ac hyd y nod pe gallasid caniatâu iddynt sylwi ar fodau ereill yn goddef poen, nis gallasai gyfranu y meddylddrych iddynt hwy; yna pe byddent byw yn dragywyddol, ni fyddent fyth wedi ennill y wybodaeth hon ond yn unig trwy ei dyoddef eu hunain.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. Jones.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 100.]

Nid lliosogiad y bodau dynol yw unig dueddnod priodas, eithr y mae llywodraeth gyfiawn y bodau hyny yn gyssylltiedig â hi. Pe cynnydd wrtho ei hun a fuasai y bwriad, yna gallesid ei gyflawni trwy y drygionus, yn gystadl â thrwy y cyfiawn; eithr profasom eisoes nad yw Duw foddlawn gyda chynnydd y drygionus: cyfyd yr achos o'r anfoddlonrwydd yma oddiar y llywodraeth anghyfiawn a arferir yn eu teuluoedd. Mae dyn drwg yn hollol anghymhwys i lywodraethu teulu yn unol â chyfraith cyfiawnder; oblegid er iddo draddodi eirchion cyfiawn, ei esiamplau drygionus a bregethant yn uwch nâ'i eirchion yn nghlustiau ei deulu. Os nad oes unrhyw ddylanwad gan eirchion i reoleiddio ymddygiad y rhieni, pa fodd y dysgwylir y bydd iddynt reoleiddio gweithredoedd y plant? Os na fydd i rieni edifarhau am eu pechodau, a galw ar yr Arglwydd, a chael eu bedyddio i Eglwys Crist, a derbyn yr Ysbryd Glân, a bod yn ddiwyd mewn ufyddhau i bob cais o eiddo y Nefoedd, bydd y plant hefyd yn dra thebyg o galedu eu calonau. Plant ydynt dderbyngar o ddylanwadau; y rhai a barchant fwyaf yw y rhai maent hwy debycaf o'u dilyn. A chan y ceir plant yn gyffredin yn tybied fod eu rhieni uwchlaw pawb ereill, y maent yn dra pharod i gymmeryd eu rheoli gan eu dylanwad, naill ai er da neu er drwg. Oblegid hyn, dywedir gan y gwr doeth, "Hyfforddа blentyn yn mhen y ffordd a ddylai fyned, a phan heneiddio nid ymedy â hi." Nis dichon

rhieni hyfforddi plant yn y llwybr priodol, oddigerth iddynt rodio ynddo eu hunain. Gan hyny, nid oes personau neu genedloedd wedi eu dwyfol awdurdodi i briodi, a lliosogi eu rhywogaeth, oddigerth eu cyfaddasu i'w llywodraethu hwynt yn unol â chyfraith Duw, ac i'w dysgu trwy siampl a gorchymyn y ffordd sydd yn arwain i fywyd tragywyddol a dedwyddwch.

Ymddibyna iachawdwriaeth neu ddamnedigaeth teulu, i radd fawr iawn, ar natur y llywodraeth a arferir yn y teulu hwnw. Os bydd pen y teulu yn ddyn cyfiawn, bydd ei ddylanwad mewn arferiad parhaus yn mhob dosparth o'i dŷ; ei wraig neu wragedd a gyfarwyddir yn barhaus yn mhob egwyddor dda, a defnyddiol, ac uniawn; ei blant a ddysgir yn nghyfraith Duw yn unol â'u hoedrau, ymarferiad, a chymhwysderau: ei siamplau a ddilynir; ei holl dylwyth sydd yn ei garu, ei barchu, ac ufyddhau iddo: efe a'u harwain at Dduw, ac a'u dysg yn y modd i fod yn ddedwydd yma ac wedi yma; mae yn cael addewidion oddiwrth yr Hollalluog iddynt hwy a'u hiliogaeth ar eu hol; efe a'u bendithia trwy ysbryd y brophwydoliaeth, yn gyfatebol i allu ac anadliad yr Ysbryd Glân sydd ynddo; ac yn fyr, y mae ef yn brophwyd, patriarch, tywysog, a gwaredwr, i'r oll a roddodd Duw iddo. Y fath ddyn sydd deilwng o deulu; mae ganddo ddwyfol awdurdod i briodi, a lliosogi ei eppil; o herwydd ei fod wrth ddwyn i fyny deulu fel hyn, yn gogoneddu Duw; efe a'u parotoa i gymdeithasu â bodau o urdd uwch yn y nefoedd; trwy ei offerynoliaeth gwneir hwynt yn gyfranogion o fywyd tragywyddol. Cyferbynier y fath drefn o lywodraeth deuluol gyda'r anghyfiawnder a'r annhrefn sydd yn nheuluoedd y drygionus; ac yna dyweder i mi, ai nid yw y cyfryw ddyn yn deilyngach o gael cant o wragedd a mil o blant, nag yw y drygionus o gael ei ymddiried gydag un? Dyweder i mi, ai na fyddai i'r fath ddyn ogoneddu Duw yn fwy, yn iachawdwriaeth teulu mawr a lliosog, nâ'r dyn drwg yr hwn sydd offeryn i ddwyn damnedigaeth ar ei deulu? Gwrandewch yr hyn a ddywedwyd o barthed i Abraham. "A'r Arglwydd a ddywedodd, A gelaf fi rhag Abraham yr hyn a wnaf; a minnau yn gweled y bydd Abraham yn genedlaeth fawr a chref, ac y bendithir holl genedloedd y ddaear ynddo ef? Canys mi a'i hadwaen ef, y gorchymyn efe i'w blant ac i'w dylwyth ar ei ol, a hwy a gadwant ffordd yr Arglwydd, i wneuthur cyfiawn-

der a barn; fel y dygo yr Arglwydd ar Abraham yr hyn a lefarodd Efe am dano" (Gen. xviii, 17—19). Yr oedd yr Arglwydd a dau angel newydd gymmeryd ciniaw gydag Abraham, ac fel y cychwynasant ar eu taith tua Sodom, "Abraham a aeth gyda hwynt i'w hanfon hwynt ar y ffordd." Penderfynodd yr Arglwydd ddadguddio cyfrinach i Abraham mewn perthynas i ddinystr Sodom. Y rheswm dros amlygu y dirgelwch hwn iddo ef, ydyw o herwydd y byddai iddo ef "orchymyn i'w blant ac i'w dylwyth;" ac o herwydd hyn Efe a ddygai arno yr oll a'r a addawodd. Gwelwn fel hyn, mai oblegid y drefn dda a'r llywodraeth gyfiawn a arferodd yr Aml-wreigwr hwn yn ei deulu, y cyfrifwyd ef yn deilwng o gael yr Arglwydd a'i angylion i giniawa gydag ef, i dderbyn dadguddiad mewn perthynas i dynghed y dinasoedd cymmydogaethol, ac i ddysgu y byddai i'r Arglwydd yn ddiau ei wneuthur yn genedl fawr, ac y bendithid pob cenedl ynddo ef. Anrhegwyd yr holl fendithion mawrion hyn megys gwobr am orchymyn ei blant a'i dylwyth yn unol â chyfraith Duw. Ar y llaw arall, mawrion ac ofnadwy oedd y barnedigaethau a ddaethant ar Sodom a'r dinasoedd amgylchynol, oblegid nâ orchymynent eu plant mewn cyfiawnder, na chwaith ystyried cyfraith Duw eu hunain.

Ac hyd y nod yn mhlith pobl Dduw ceir gwahaniaeth, yn codi oddiar ffyddlondeb rhai ac anffyddlondeb ereill. Mae y rhai mwyaf uniawn wedi eu haddasu yn well i lywodraethu teuluoedd nâ'r rhai hyny ag ydynt anffyddlon. Er i'r Arglwydd wneuthur addewidion i Jacob mewn perthynas i olafiaid ei ddeuddeg mab, etto yn herwydd eu drygioni tra yn yr anialwch daeth Ef yn agos i'w dinystrio. Dywedodd yr Arglwydd wrth Moses, "Gwelais y bobl hyn, ac wele, pobl wargaled ydynt: Paid a mi, a mi a'u dinystriaf hwynt, a dilëaf eu henw hwynt oddi tan y nefoedd: ac a'th wnaf di yn genedl gryfach, ac amlach nâ hwynthwy" (Deut. ix, 13, 14). Paham y bu i'r Arglwydd ewyllysio eu dinystrio hwynt, a gwneuthur olafiaid Moses yn genedl amlach nâ hwynthwy? O herwydd fod Moses yn gyfiawnach nâ hwynt, ac o ganlyniad yn llawer addasach i gyfarwyddo a dysgu ei blant, nâ holl Israel; ac yr oedd gan yr Arglwydd ddymuniad mawr i fendithio y rhai oeddynt fwyaf ffyddlawn, gydag amlder olafiaid, tra yr ystyrid

y rhai a wnaethant gamwedd yn mhlith ei bobl yn annheilwng o sefyll wrth ben hiliogaeth liosog. Pe na ddadleuasai Moses gerbron yr Arglwydd ar ran Israel, a chyfeirio at yr addewidion a wnaed i Abraham, Isaac, ac Israel, dichon y buasai i'r Arglwydd eu dinystrio, a chyfodi cenedlaeth gref o Moses, yn eu lle. Ond yr Arglwydd a wrandawodd ar Moses, ac a "edifarhaodd am y drwg a feddyliodd Efe ei wneuthur i'w bobl," Exod. xxxiii.

Yr oedd gan Abraham dylwyth lliosog, cyn i Sarah roddi Hagar iddo ef yn wraig. Yr ydym yn darllen am drì chant a deunaw o hyfforddus weision, "a anesid yn ei dŷ ef" (Gen. xiv, 14.) Yn awr, mae yn hollol debyg fod Abraham yn gyfiawnach a ffyddlonach nâ'r holl eglwys yn ei dŷ; am hyny, ef yw yr unig un yn eu mysg sy genym unrhyw hanes iddo berchenogi ychwaneg nag un wraig. Yr oedd ei ffyddlondeb a'i gymhwysderau i gyfarwyddo a llywodraethu mewn cyfiawnder, yn hawlio iddo fwy breintiau.

Bendithiodd yr Arglwydd Gideon, o herwydd ei fod yn wr cadarn i Dduw, gyda dros ddeg a thri ugain o feibion, ac a'i dewisodd i waredu Israel.

Dafydd, am ei fod yn wr wrth fodd calon Duw, a gymmerodd saith o wragedd cyn esgyn o hono i'r orsedd i lywodraethu dros holl Israel. Yr oedd ef, am ei fod yn brophwyd, yn dra chyfaddas i lywodraethu a chyfarwyddo teulu mewn cyfiawnder. Cyflwynwyd mwy o wragedd a phlant iddo ef, nag i lawer o'i frodyr, o herwydd ei fod yn gymhwysach i'w harwain hwynt i iachawdwriaeth. Wedi cymmeryd o Dafydd saith o wragedd, yr Arglwydd, yn meddwl nad oedd ganddo etto nifer ddigonol, a roddodd i'w fynwes holl wragedd Saul. Sam. xii, 8. Beth yw y dirgelwch fod yr Arglwydd mor awyddus i Dafydd gael cymmaint o wragedd? Oblegid ei fod ef, gan ei fod yn wr wrth fodd calon Duw, yn debycach o achub ei wragedd a'i blant, nâ llawer ereill o Israel, ag oeddynt yn llai eu ffyddlondeb.

Ond pan y troes Dafydd oddiwrth ei gyfiawnder, a chymmeryd gwraig Uriah, yr Arglwydd yn awr a ystyriodd nad oedd ef mwyach yn deilwng o wragedd, ac Efe a'u rhoddodd i'w gymmydog. Hysbyswyd ef gan yr Arglwydd trwy Nathan, y Prophwyd, pe buasai gwragedd Saul, a'r rhai a rodd-

asai Efe eisoes iddo "yn rhy fychan," "Myfi a roddaswn," ebe Ef, "i ti fwy o lawer" (2 Sam. xii, 8); gan awgrymu yn amlwg y buasai iddo Ef, yr Arglwydd, roddi iddo ychwaneg, yn gyfreithlawn, pe arosasai yn ffyddlawn. Ond yn awr efe a fforffetiodd yr oll oedd ganddo. Saul, er iddo fod yn brophwyd, a droseddodd drachefn, ac a wnaeth ei hun yn annheilwng o'i deyrnas—yn annheilwng o'i wragedd—ac yn annheilwng o hyd y nod fywyd ei hunan. Gwragedd a phlant ydynt yn mysg y bendithion mwyaf a gyflwynir ar y cyfiawn. Gan hyny, efe, yr hwn a dderbynia y bendithion hyn, a pharhau yn ffyddlawn, a gyfrifir yn deilwng i dderbyn ychwaneg; ond yr hwn sydd anffyddlawn a gymmerir oddiwrtho, ïe, yr hyn sydd ganddo. Hyn oedd yr achos gyda Saul a Dafydd; eu gwragedd a gymmerwyd oddiwrthynt. Dafydd, gan gymmeryd yr hyn nad oedd yn perthynu iddo, a gollodd ei gyfan.

Dyrchafodd Duw Solomon i eistedd ar orseddfainc Israel; ac ymddangosodd iddo ddwywaith, ac a roddodd iddo ddoethineb mawr uwchlaw i bawb ereill, a'r Arglwydd oedd gydag ef, ac a'i mawrygodd yn rhagorol gerbron holl Israel, a gwrandawodd ei weddi, a llanwodd y deml a adeiladodd gyda chwmwl o ogoniant, a pharodd i dân ddisgyn o'r nefoedd i ysu yr aberth. Yr oedd y dyn mawr hwn yn llawer iawn addasach i hyfforddi plant yn y ffordd a ddylasent fyned ar hyd-ddi, nag unrhyw ddyn arall yn fyw, oblegid rhoddodd Duw iddo fwy o ddoethineb; am hyny, yr oedd ganddo saith cant o wragedd, a thri chant o ordderchwragedd.—1 Bren. xi. Ond troes hyd y nod y dyn doeth hwn ymaith oddiwrth yr Arglwydd, trwy gymmeryd gwragedd o blith y cenedloedd amgylchynol. y rhai oeddynt eilun-addolgar, yr hyn beth a waharddodd yr Arglwydd yn bendant. (Gwel adnodau 1, 2.) Ni chondemniwyd Solomon am briodi llawer o wragedd o'i genedl ei hun; eithr gan iddo droseddu gorchymyn manwl Duw, trwy briodi allan o'i genedl, cafodd ei adael iddo ei hunan, a thröwyd ef ymaith ar ol duwiau eilun-addolgar ei wragedd; a rhwygodd Duw y freniniaeth yn ddwy yn nyddiau ei fab, a rhoddodd ddeg llwyth i arall nad oeddynt o'i hâd.

Gwelir fel hyn, hyd y nod yn mhlith pobl Dduw, fod yno rai yn deilyngach nag ereill, ac o ganlyniad, i Dduw roddi i'r cyfryw fwy o wragedd a phlant, nag a roddodd Ef i ereill. Cyf-

renid y bendithion hyn, fel pob bendithion ereill, yn gyfatebol i gyfiawnder, doethineb, ffydd, santeiddrwydd, a chymhwysderau y rhai hyny a broffesent eu bod yn bobl i Dduw. Rhai yn derbyn mwy, rhai lai, a rhai neb o gwbl, a rhai a gymmerid oddiarnynt, ïe, gynnifer ag a dderbyniasant.

Gan hyny, er pe cyfartal nifer y gwrrywod a'r benywod yn Israel, etto buasai Duw yn anrhegu rhai gydag ychwaneg nag ereill, yn gyfatebol i'w teilyngdod. Fel yr oedd yn mhlith Israel, felly y mae yn mysg pobl Utah. Mae rhai a chanddynt hawl i fwy nifer o wragedd nag ereill, oblegid eu cyflawnder. Er pe dangosai cyfrifiad y poblogrwydd nifer gyfartal o'r ystlenau yn y Diriogaeth hono, etto ni phrofai hyny fod yr holl ddynion wedi eu cymhwyso yn gyfartal i gyfarwyddo, cynghori, llywodraethu, ac arwain gwragedd a phlant yn llwybrau cyfiawnder. Ni fyddai i dad gyflwyno ar ei blant gyfartal fendithion, awdurdod, a gallu, oddigerth eu bod yn gyfartal ffyddlawn. Brenin doeth, a chanddo lawer o feibion, a gyflwynai awdurdod a gallu ar y rhai hyny yn unig ag a ddefnyddiai yr unrhyw er lles y bobl. Ni ymddiriedai ef y rhai na fyddent ddarostynedig i gyfreithiau da eu hunain, i lywodraethu ereill. Mae ein Tad Nefol yn gweithredu ar yr un egwyddor. Mae yn ewyllysgar fod i bawb fwynhau hawliau a breintiau cyfartal ar y sail o ufydd-dod cyfartal. Ceir i ni hyn wedi ei egluro yn nammeg y talentau; un a gafodd un, un arall ddwy, ac un arall bump. Y rhai a wnaethant iawn ddefnydd o'r hyn a ymddiriedwyd iddynt, a ennillasant ychwaneg: a'r rhai a gamddefnyddiasant eu bendithion, a gollasant yr oll oedd ganddynt: cymmerwyd eu bendithion oddi arnynt, a rhoddwyd hwy i ereill, ag oedd ganddynt yn helaethach. Amlyga hyn y dirgelwch paham y rhoddodd yr Arglwydd, yn yr hen amseroedd, ychwaneg o wragedd i un nag a anrhegodd i arall, pan yn ol pob ymddangosiad yr oedd nifer y gwrrywod a'r menywod oddeutu bod yn gyfartal.

A phan oedd gan amlaf o'i bobl yn gyfiawn, ac yn deilwng o'u hymddiried gyda theuluoedd lliosog, ac heb yno nifer digonol o fenywod i'w diwallu hwynt ag aml-wragedd, darparodd yr Arglwydd iddynt, trwy eu gorchymyn i ddiogelu y menywod caethgludol, a gymmerent mewn rhyfel oddiar genedloedd penodedig. Am hyny y bu i'r Israeliaid, pan wnaethant ryfel

yn erbyn Midian, ladd yr holl ddynion, a chymmeryd y benywod a'r plant yn gaethion. Moses a'u gorchymynodd wedi hyny fel hyn: "Lleddwch bob gwrryw o blentyn, a lleddwch bob benyw a fu iddi a wnaeth â gwr trwy orwedd gydag ef. Ond pob plentyn o'r benywod y rhai ni bu iddynt a wnaethant â gwr, cedwch yn fyw i chwi" (Numeri xxxi, 17, 18).

Gwnaed hyn yn gyfraith yn mhlith Israel, yn yr oll o'u rhyfeloedd yn erbyn dinasoedd a chenedloedd estronol. Dywedodd Moses mewn perthynas i'r ddinas na wnelai heddwch ag Israel, "Ti a warchäei arni hi: a phan roddo yr Arglwydd dy Dduw hi yn dy law di, taro ei holl wrrywaid â min y cleddyf; ond y benywaid, a'r plant, a'r anifeiliaid, a phob dim ar a fyddo yn y ddinas, sef ei holl yspail a gymmeri i ti; a thi a fwynhai yspail dy elynion, yr hwn a rydd yr Arglwydd dy Dduw i ti. Felly y gwnai i'r holl ddinasoedd pell iawn oddi wrthyt, y rhai nid ydynt o ddinasoedd y cenedloedd hyn" (Deut. xx, 12—15. Os cadwodd Israel y gyfraith a roddwyd iddynt, rhaid yw y pentyrasant gannoedd o filoedd o fenywod caethion iddynt eu hunain. Ond paham eu gorchymynwyd i ddiogelu y benywaid, ac nid y gwrrywaid? Am fod yr Arglwydd yn dra awyddus i'w bobl Ef gael amlder o wragedd, o herwydd hwynthwy oedd yr unig bobl, ar wyneb yr holl ddaear, a gymhwyswyd i godi plant i fyny mewn cyfiawnder; am hyny, cymmerodd yr Arglwydd ofal neillduol i wneyd y fath ddarpariad ag a gyfansoddai Israel yn genedl o aml-wreigwyr.

Mae y gwrryw wedi ei benodi gan awdurdod Duw i fod wrth ben ei deulu—i fod yn Batriarch a Gwaredwr iddynt. Pe gweddillasid plant gwrryw y cenedloedd hyn yn fyw, bnasai iddynt gofio eu tadau, ac fel y tyfasent i fyny, troasent ymaith at eilun-addoliaeth a ffieidd-dra eu tadau; a phe y priodasent wragedd yn mhlith Israel, buasai iddynt fod yn offerynau nid yn unig i ddystrywio eu hunain, ond eu teuluoedd hefyd. Eithr nid felly gyda y benywaid a ddiogelwyd yn fyw. Cyssylltid hwy mewn priodas gyda dynion da, i'r rhai y byddent ddarostyngedig, a'u plant yr un modd; a byddai i'r dyn, wrth fod yn ben ar ei deulu, wared ei holl wragedd a phlant, trwy ei siamplau a'i eirchion daionus. Oddiyma, gwelwn ddoethineb Duw yn dinystrio y gwrrywaid, ac yn gwared y benywaid i'w

bobl, gael iddynt hwy, trwy berchenogi nifer fawr o wragedd, allu lliosogi yr hâd dewisedig fel sêr y nefoedd.

(I'w barhau.) *Cyf.* ROBYN DDU.

TIR, BANIAR, A CHREFYDD Y SAINT.

MAE *Tir* brâs ei gnwd yn mynwes gwawl,
A'i greigiog warchgloddiau 'n fyrdd;
Meithriniaeth yn ffrwd a daen ei fawl,
Ni aned a wâd ei urdd;
O'r campwyr na choll eu henwau byth
Glod cofiant y byd yn grwn,
Goreuon yr oll a feddant chwyth
A berthyn i gyd i hwn:—
Pob cysur a dardd o'i heddwch di-haint,
A hwnw'n dâf hardd—ydyw *Tir* iach y SAINT.

Mae *Baniar* a nawf yr awel lem,
Goruwch y mynyddau càn;
Ceir rhyddid a phrawf, fel aur mewn gem,
I'r dewrion a'i deil i'r làn;
Nerth ysbryd y llew a sang y graig,
Lle chwyfir ei harwydd ffraeth;
A thani'n ddyn glew, i wr a gwraig,
Ni fegir yr un fo gaeth:—
Anrhydedd a llwydd addurnant ei braint,
A hono'n ei swydd—ydyw *Baniar* y SAINT.

Mae *Crefydd* a naid, mewn tanllyd wres,
I wneuthur yn rhwydd ei rhan;
Caiff gelyn, wrth raid, ei nawdd a'i lles—
Rhydd gymhorth i'r llesg a'r gwan;
Cywirdeb ei bryd a lifa'n llawn,
Ei heddwch a'i grym sydd un;
Ymgyfyd o hyd i bleidio'r iawn,
Trwy gariad at Dduw a dyn:—
Eanged â'r dydd y chwyddodd ei maint,
A hon yn y ffydd—ydyw *Crefydd* y SAINT.

ROBYN DDU, ERYRI.

AMRYWIAETHAU, &c.

HYNT YR YMFUDWYR.—Hysbysa un o'r henuriaid o'r Dyffryn, iddynt basio y Saint ymfudol rhwng Laramie a Loup Fork; Ffynai y teimladau goreu yn y Gwersylloedd, heb ddim grwgnach nac afiechyd. Edrychai y gweddeuau yn dda, gan fod digonedd o borfa; ac yn wir, hwn oedd y tymmor goreu etto.

DYLEDION AM LYFRAU ODDIWRTH Y CYNNADLEDDAU A'R CANGENAU, AM Y CHWARTER YN TERFYNU MEDI 30, 1853.

Cynnadleddau—Sir Fynwy, £25 17s 9½c; Sir Frycheiniog, £3 6s 5½c: Gorllewin Morganwg, £77 10s 1¼c; Lanelli, £21 14s 1¼c; Caerfyrddin, £3 6s 0¾c; Sir Aberteifi, £12 11s 0¾c; Sir Feirionydd, £5 17s 8c; Sir Fflint, £17 4s 3¼c; Dyffryn Conwy, £4 17s 3½c; Sir Ddinbych, £15 6s 1¼c; Gogledd Penfro, £3 9s 1c; Sir Fôn, £12 15s 6¾c; Deau Penfro, 2s 9c; Cangen Gymreig Liverpool, £3 0s 3½c. *Cangenau*—Pendeulwyn, £0 0s 0c; Twynyrodyn, £0 0s 0c; Eglwysnewydd, 6c; Pontfaen, 17s 5c; Caerdyf, £6 9s 5c; Dinas, 7s 11½c; Llanilltyd, £0 0s 0c; Pontytypridd, £3 16s 10c; Llanfabon, £1 0s 5½c; Aberdâr, £13 4s 8½c; Aberamman, £6 7s 0½c; Cap Coch, 16s 11c; Dowlais, £8 9s 9½c; Hirwaen, 15s 5c; Cwmnedd, £1 9s 8c; Rymni, 18s 1c; Georgetown, £0 0s 0c; Merthyr, £9 14s 5½c; Pendaren, £6 5s 1½c; Cefn, £3 17s 10c; Gwernllwyn, £0 0s 0c; Ffynnon-Tydfil, £3 15s 8½c; Troedyrhiw, 16s 6½c; Cwmbach, £2 0s 3c; Llandaf, 19s 7c; Ynysgau, £3 13s 6½c; Rymni (Saes.), 12s 11c; Gellifaelog, £2 2s 2c; Aberdâr (Saes.), £1 13s 5c.—Cyfanswm, £287 4s 4½c. (Y gwallau i'w gwella.)

Taliadau o Medi 23 hyd Medi 30.—Sir Fynwy, £5; Sir Frycheiniog, £1 17s; Llanelli, £4 10s; Sir Feirionydd, £2; Gogledd Penfro, £1 10s; Deau Penfro, £2; Pendeulwyn, 13s; Twynyrodyn, 13s; Eglwysnewydd, 10s 9c; Caerdyf, 4s 4c; Dinas, 3s 6c; Llanilltyd, 14s 7c; Pontytypridd, 9s; Aberdâr, £1 6s 2c; Cap Coch, 15s; Hirwaen, 2s 6c; Cwmnedd, 10s; Rymni, 13s; Georgetown, 9s 2c; Merthyr, 11s; Cefn, £1 17s; Gwernllwyn, £1 11s; Ffynnon-Tydfil, 10s; Troedyrhiw, 7s; Cwmbach, £1 4s.—Cyfanswm, £30 1s.

Apwyntiad.—Ystyriwyd yn ddoethineb i alw yr Henuriad Wm. Simms o Gynnadledd Caerfyrddin, i lafurio yn Nghynnadledd Ddwyreiniol Morganwg; a gadewir i'r brawd Martill lywyddu y gynnadledd hono yn ei le am yr amser presennol.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Utah—ei Llywodraethwr, ei Chymdeithas, a'i Sefydliadau	213
Cyn-fodoldeb Dyn	216
Priodas Nefolaidd	220
Tir, Baniar, a Chrefydd y Saint	227
Amrywiaethau, &c.	227

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

SEU

Seren y Saint.

RHIF. 15.] HYDREF 8, 1853. [CYF. VI.

YR ACHOS O'R GWAHANOL SECTAU.

[Allan o "Seren Gomer," am Chwefror, 1841.]

MR. GOMER,—Y mae yn wirionedd nad oes un effaith heb achos; o ganlyniad, y mae yn rhaid fod rhyw achos o'r gwahanol sectau, y rhai a elwir gan y cyffredin, yn wahanol bleidiau Cristionogol; ond ni all hyny fod, tra fyddont yn wahanol bleidiau; canys y mae Cristionogion yn cerdded wrth yr un rheol, yn synied yr un peth, yn aelodau o'r un corff, a than arweiniad yr un Ysbryd, ac yn ufyddhau i'r un ordinhadau; canys dyweda Paul, "Trwy un ysbryd y bedyddiwyd ni oll, yn un corff; pa un bynag ai Iuddewon ai Groegwyr, ai caethion ai rhyddion; ac ni a ddiodwyd oll i un ysbryd; a'r rhai a arweinir gan Ysbryd Duw, y rhai hyn sydd blant i Dduw;" ac nid all Ysbryd Duw fod yn arweinydd i ychwaneg nag un blaid, onid yw efe yn gyfnewidiol, barnwch chwi. Ond gan fy mod wedi profi hyn yn eglur yn SEREN Hydref, a chan ei fod yn amlwg fod y caewn wedi eu diarfogi o'u colynau, fel nad oes un o honynt hyd yn hyn wedi cymmaint â chwyrnu arnaf, afreidiol fyddai i mi ychwanegu ar y pwnc hwn; ond ymdrechaf ddangos yr achos o honynt i bob creadur rhesymol.

Gan ei fod yn warth a dirmyg eithaf (os nid yn gabledd) i ddweyd fod Ysbryd yr unig ddoeth, ac anghyfnewidiol Dduw, yn arweinydd i ychwaneg nag un blaid,—y mae o bwys i ni wybod pa ysbryd sydd yn arwain y lleill; ac y mae Ioan yn ein hateb, gan ddweyd,—"Yr hwn sydd yn adnabod Duw

sydd yn ein gwrando ni; yr hwn nid yw o Dduw, nid yw yn ein gwrando ni; wrth hyn yr ydym yn adnabod Ysbryd y gwirionedd, ac ysbryd y cyfeiliorni." Paul hefyd a ddywed,—"Ac y mae'r Ysbryd yn eglur yn dywedyd yr ymedy rhai yn yr amseroedd diweddaf oddiwrth y ffydd,—gan roddi coel i ysbrydion cyfeiliornus, ac i athrawiaethau cythreuliaid." Yn awr, gan ei fod yn amlwg mai un rheol ysgrythyrol y sydd, a'r Cristion dan arweiniad Ysbryd Duw i rodio yn ol y rheol hon; oni raid fod y lleill dan arweiniad ysbryd y cyfeiliorni, yn rhoddi coel i ysbrydion cyfeiliornus, ac i athrawiaethau cythreuliaid? Os edrychwn yn ol i'r Hen Destament, gwelwn yno luoedd o enghreifftiau, fod ysbryd y cyfeiliorni yn arwain ei weision, yn mhob oes o'r byd, i efelychu gweision y gwir Dduw. Yr oedd gan Ysbryd y gwirionedd ei offeiriaid, i aberthu yn ol gair yr Arglwydd,—yr oedd gan ysbryd y cyfeiliorni ei offeiriaid, o wehilion y bobl, i aberthu ffieidd-dra; yr oedd gan ysbryd y gwirionedd ei offeiriaid i arogldarthu yn ol gair yr Arglwydd,—yr oedd gan ysbryd y cyfeiliorni ei Nadab ac Abihu, i arogldarthu â thân dyeithr; yr oedd gan Ysbryd y gwirionedd ei Foses ac Aaron, i wneuthur gwyrthiau gerbron Pharaoh,—yr oedd gan ysbryd y cyfeiliorni ei swynwyr, yn gwneuthur y cyffelyb trwy eu swynion; yr oedd gan Ysbryd y gwirionedd ei wir brophwydi, yn prophwydo trwy air yr Arglwydd,—yr oedd gan ysbryd y cyfeiliorni ei au-brophwydi, yn prophwydo trwy ysbryd celwyddog, i dwyllo gwr Duw yn Bethel, Ahab, ac ereill; a than oruchwyliaeth y Testament Newydd, fe ddywed Pedr,—"Eithr bu gau-brophwydi hefyd yn mhlith y bobl, megys y bydd gau-athrawon yn eich plith chwithau, y rhai yn ddirgel a ddygant i mewn heresiau dinystriol, a llawer a ganlynant eu dystryw hwynt, o herwydd y rhai y ceblir ffordd y gwirionedd;" ac yn moreu Cristionogaeth, pan dynwyd ymaith ganolfur y gwahaniaeth, a rhoddi y commisiwn i'r Apostolion fyned i'r holl fyd, a phregethu yr Efengyl i bob creadur, a'r neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig; ac wrth weled yr Efengyl hon am y deyrnas yn llwyddo i'r fath raddau, a dynion yn credu ac yn ufyddhau wrth y miloedd,—tair mil ar ddydd y Pentecost, &c., aeth yn wbwb fawr trwy holl amherodraeth Satan, a galwyd cynghor o holl ellyllon y fagddu fawr, er ffurfio y cynllun goreu i sicrhau

ei deyrnas, a phenderfynwyd i Satan gymmeryd arno yr enw o Gristion ei hun (canys fe ddywedir ei fod weithiau yn ymrithio ar lun angel y goleuni), a sefydlu crefydd debyg i'r hon a sefydlwyd gan Grist, ond ei chael i golli mewn un pwnc; canys gwyddai Satan, fod pwy bynag a gadwai y gyfraith i gyd oll, ac a ballai mewn un pwnc, yn euog o'r cwbl; a chan fod Crist wedi sefydlu dwy ordinhad yn ei eglwys, sef Bedydd a Swper, tueddwyd y gau-athrawon, dan arweiniad ysbryd y cyfeiliorni, i ddymchwelyd yr ordinhad o Fedydd yn hollol, gan ffurfio rhywbeth o'r enw, a haeru ei fod yn llawn cystal â'r Bedydd a sefydlwyd gan Grist a'i Apostolion, er ei fod yn gwahaniaethu mewn dull a deiliaid; ac y maent wedi darbwyllo y rhan fwyaf o'r byd i'w credu, gan roddi coel i ysbrydion cyfeiliornus, ac i athrawiaethau cythreuliaid; er y gwel pob perchen rheswm, ond y sawl sydd trwy ragfarn yn dewis rhoddi coel i athrawiaethau cyfeiliornus, nad oes ond *un* Bedydd wedi ei sefydlu gan Grist, a rheol i'w weinyddu mewn dull a deiliaid, mor amlwg yn y Beibl ag sydd ddichonadwy i'r Ysbryd Glân ei gosod allan, "canys y dirgeledigaethau sydd eiddo yr Arglwydd ein Duw, a'r pethau amlwg a roddwyd i ni ac i'n plant hyd byth, fel y gwnelom holl eiriau y gyfraith hon." Ond pwy a welodd yr hyn a elwir yn Fedydd gan y gau-athrawon yn amlwg erioed yn y Beibl? Y mae yn wir eu bod hwy yn ei gyflawni weithiau yn amlwg, weithiau yn ddirgel, rhai yn gyffredin, a rhai yn neillduol; ac y maent yn anghytuno yn ynghylch sail eu Bedydd, dull eu Bedydd, deiliaid eu Bedydd, a dyben eu Bedydd, nes y maent wedi ymrwygo, ymranu, ac ymbleidio, dan wahanol enwau neu sectau, dros wyneb y ddaear, fel nad oes dyn yn y byd, am a wn i, a all roddi cyfrif cywir pa sawl plaid neu sect sydd o honynt yn bodoli yn bresennol. Dichon fod llawer yn meddwl mai yr eilunaddolwyr yw y gau-athrawon a sonia Paul ac ereill mor fynych am danynt, gan ein rhybyddio i'w gochelyd; ond nis gall hyny fod, canys y maent yn ngwisgoedd defaid, neu yn debyg iddynt, yr hyn nid yw yr eilunaddolwyr mewn un gradd. "Wel," ebe rhywun, "onid oes llawer o au-athrawon yn y wir eglwys Apostolaidd?" Y mae hyny etto yn anmhosibl; gall fod yno lawer ar au-ddybenion, ond rhaid cael gau-athrawiaeth cyn gwneuthur gau-athrawon; ac nid oes ond un ffurf o athraw-

iaeth yn eglwys Crist, canys dywed Paul, "I Dduw y byddo y diolch, eich bod chwi gynt yn weision i bechod; eithr ufyddhau o honoch o'r galon i'r ffurf o athrawiaeth a draddodwyd i chwi;" ond y gau athrawon yw y rhai sydd, "a chanddynt rith duwioldeb, eithr wedi gwadu ei grym hi; y rhai hyn gochel di: yn dysgu bob amser, ac heb allu dyfod un amser i wybodaeth y gwirionedd. Eithr megys y safodd Jannes a Jambres yn erbyn Moses; felly y mae y rhai hyn hefyd yn sefyll yn erbyn y gwirionedd; dynion o feddwl llygredig, yn anghymmeradwy o ran y ffydd. Fel y mae yn ysgrifenedig, Y mae y bobl hyn yn fy anrhydeddu â'u gwefusau, ond eu calon sydd bell oddiwrthyf; eithr yn ofer y maent yn fy addoli, gan ddysgu yn lle dysgeidiaeth orchymynion dynion; gan adael heibio orchymynion Duw, yr ydych yn dal traddodiad dynion, gan roddi coel i ysbrydion cyfeiliornus, ac i athrawiaethau cythreuliaid."

Glyn Tarell. CYMRO CLOFF.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 227.]

MAE nifer plant yr Israel, wrth eu cyferbynu â nifer y teuluoedd, yn dangos y rhaid fod aml-wreigiaeth wedi cael ei arferyd i helaethder mawr iawn tra yr oeddynt yn yr anialwch. Gorchymynwyd Moses i gymmeryd nifer yr holl wrrywaid o ugain mlwydd eu hoedran ac uchod a'r a oeddynt alluog i fyned allan i ryfel.—Num. i, 2, 3. Canfyddwyd fod y nifer yn chwe chan mil a thair mil a phum cant a deg a deugain (adn. 46). Tra thebygol ydyw y buasai i nifer y gwrrywaid dan ugain eu hoedran, pan eu chwanegid at y lleill, gynnyddu yr unrhyw i oddeutu miliwn. Niferi y benywaid, mae yn fwyáf tebyg, oedd y mwyaf o lawer, oblegid i'r Aifftiaid, uwchlaw deugain mlynedd cynt, ddechreu dinystrio y plant gwrryw. Rhaid i holl genedl Israel, gan hyny, fod yn rhywbeth agos i ddwy filiwn a hanner. Yn awr, pa faint o wrrywaid cyntaf-anedig ydoedd yn y llu lliosog hwn? Ateb: nid oedd ond dwy fil ar hugain a dau cant a thri ar ddeg a thrugain. (Gwel Num. iii, 43.) O ganlyniad, nid oedd yn mysg yr holl nifer ond cyfartalwch o un allan o bob pedwar ar bymtheg ar hugain yn gyntaf-anedigion. Pa fodd y dichon hyny fod? Ni allasai

fod yn ddichonadwy ond yn unig ar yr egwyddor o aml-wreigiaeth a fodolai yn mhob teulu braidd; oblegid ni allasai fod gan bob benyw bedwar ar bymtheg ar hugain o feibion; a rhaid yw cofio na allasai ond un allan o'r nifer hwn fod yn gyntaf anedig. Yn awr, dichonadwy oedd i ddyn a chanddo bedair gwraig berchenogi pedwar ar bymtheg ar hugain o feibion; yn yr achos yma ni fuasai ond un allan o'r nifer a allasai fod y cyntaf-anedig. Perthynas yn unig i'r dyn yr hwn sydd ben teulu a fyddai y cyntaf-anedig, ac nid i'r fenyw. Er fod gan Jacob bedair o wragedd a deuddeg o feibion, etto Reuben yn unig a elwid yn gyntaf-anedig. Dichon y dywedir fod yno lawer o deuluoedd a'u cyntaf-anedigion yn ferched: o hyn nid oes ammheuaeth. Caniatewch fod y ddau ddosparth o deuluoedd yn gyfartal, er hyny ni fyddai ond pedair mil a deugain pum cant a chwech a deugain o deuluoedd yn perchenogi plant yn holl Israel; cymmeryd i'n hystyriaeth y teuluoedd hyny nad oedd ganddynt blant, ni allasai holl nifer y teuluoedd yn Israel fod yn helaethach nâ deg mil a deugain. Yn awr, rhaid cymmeryd i fewn ddwy filiwn a hanner o bobl oll i ddeg mil a deugain o deuluoedd, yr hyn a fyddai yn gywir ddeg a deugain i bob teulu. Gan na allasai un wraig fod yn fam i wyth a deugain o blant, ymddengys yn eithaf penderfynol mai rhaid ydyw y fod agos i bob teulu yn Israel wedi arferyd aml-wreigiaeth. Gan y cynnwysai teulu pob dyn, o leiaf, ddeg a deugain o bersonau, ac os caniateir pump o blant megys cyfartalwch i bob gwraig, yna rhaid yw y cynnwysai teulu pob dyn oddeutu wyth o wragedd a deugain o blant. Nid oes yna fodd i gilio ymaith oddiwrth y prawfiadau ysgrythyrol hyn yn mhlaid aml-wreigiaeth. Ni ddichon un dynsawd egluro ar unrhyw egwyddor arall, y modd nad oedd ond dwy fil ar hugain dau cant a thri ar ddeg a thri ugain o wrrywaid cyntaf-anedig mewn cenedl y rhaid i'w phoblogaeth, wrth gyfrifiad isel iawn, fod â'i nifer yn ddau filiwn a hanner.

Ni allasai fod dros ddeg mil a deugain o ddynion priodasol yn Israel yr amser hwnw, wrth y cyfrifiad uchaf, ac etto rhaid fod yno rywbeth fel tri neu bedwar can mil o fenywaid priodasol. Nifer y gwyr priodasol a gyfrifwyd yn agosiadol allan o nifer y gwrrywaid cyntaf-anedig. A nifer y benywaid priodasol a gyfrifwyd yn agosiadol oddiwrth holl nifer Israel.

Wrth y cyfrifiad uchod deuai nifer y gwrrywaid nad oeddynt yn briod i oddeutu naw cant a deg a deugain mil; o'r nifer hwn byddai yno dros bum cant a deg a deugain mil uwchlaw ugain mlynedd eu hoedran, heb briodi; tra y byddai nifer y benywaid heb briodi yn oddeutu unarddeg neu ddeuddeg can mil.

O'r gwrrywaid hyny ag oeddynt ddigon hen i briodi, nid oedd megys cyfartalwch, ond gan un allan o bob deuddeg teulu. Rhaid yw y bu rhyw achos am hyn. A fedr rhyw un roddi achos rhesymol? A fedr rhyw un ddweyd paham nad oedd ond oddeutu un ran o ddeuddeg o'r dynion yr amser hwnw yn perchenogi teuluoedd? Onid oes genym reswm i gredu nad oedd ond y cyfartalwch bychan hwn o'r dynion yn deilwng o wragedd neu blant? Paham yr oedd deg mil a deugain o ddynion wedi eu bendithio gyda rhyw dri neu bedwar can mil o wragedd, tra dros bum cant a deg a deugain o filoedd heb yr un o gwbl? Nis gallwn ateb y gofyniad hwn, ond yn unig ar yr egwyddor fod Duw yn rhoddi gwragedd a phlant mewn cyflawnder mawr i'w weision ffyddlawn, ac yn eu hattal oddiwrth yr anffyddlawn, rhag ofn y cynnyddent yn olafiaid anghyfiawn ar y ddaear. Pe ymddygai Duw at ei Saint yn Utah ar yr un egwyddor yn awr, ag a wnaeth Ef yn yr hen amseroedd, ni fyddai yn ddim dyeithrwch pe rhoddai Ef i lawer o'i weision ffyddlawn y can cymmaint o wragedd a phlant; tra y cyfyngid ereill llai ffyddlawn i un, ac ereill o hyd heb yr un o gwbl, fel y rhan fawr liosocaf o Israel yn yr anialwch.

Pe dywedai rhywun nad yw y dull y cyfranai Duw ei fendithion dan yr oruchwyliaeth Foesenaidd, yn gymhwysiadol dan yr Efengyl, gofynem, mewn gwrth-atebiad, A ydyw yn fwy boddhaol yn ngolwg Duw i ddyn drwg ddwyn teulu i fyny mewn drygioni, dan yr oruchwyliaeth Efengylaidd, nag ydoedd dan yr oruchwyliaeth flaenorol? Ai nid ydyw y canlyniadau drwg yr un dan bob goruchwyliaeth? Ai nid oes yna yr un faint yn gywir o berygl i ddyn drwg, ddwyn dystryw a thrueni tragywyddol ar ei deulu dan yr Efengyl, fel dan y gyfraith? Os yw Duw, gan hyny, yr un mor anfoddlawn yn awr gyda theulu a feithrinir mewn drygioni, ac os oes yna yr unrhyw berygl o ddinystrio eneidiau anfarwol yr hiliog-

aeth yn awr, ag a oedd dan yr oruchwyliaeth Foesenaidd, yna paham y tybir yn ddyeithr fod Duw yn arferyd yr unrhyw rwystrau yn awr ag a wnaeth Ef yn y cynfyd, i attal cynnydd y drygionus, a'r unrhyw rwyddineb i gynnyddu yn fawr deuluoedd y cyfiawn? Paham ei cyfrifir yn afresymol i Dduw roddi llawer o wragedd a phlant i'r rhai a orchymynent eu tylwyth mewn cyfiawnder, fel y gwnaeth Abraham, ac attal y bendithion hyn oddiwrth ereill ag oeddynt annheilwng.

Mae y tystiolaethau a'r rhesymau hyn, a'u sylfaenu ar gyfartalwch nifer y gwrrywaid a'r benywaid yn Utah, yn dymchwelyd y gwrthwynebiadau mawrion i aml-wreigiaeth yn effeithiol. Gwelir, pe buasai y gwrrywaid yn y diriogaeth hono, yn bum gwaith lliosocach nâ'r benywaid, er hyny, dangosasai y rhesymau blaenorol yr angheurheidrwydd o aml-wreigiaeth; oddigerth y gellid profi fod yr holl wrrywaid yn y diriogaeth hono yn gyfartal ffyddlawn, ac o ganlyniad yn gyfartal deilwng o'u hymddiried gyda y bendithion mawrion hyn. Ond dichon y gofynir, Pwy sydd i benderfynu ar deilyngdod neu annheilyngdod y bobl? Atebwn, yr un Bod ag a benderfynodd yn wastadol bob achos o bwys yn mhlith ei bobl Ef. Eithr onid oes yna berygl mawr o fod yn dwylledig? Oes: y mae yna berygl hynod o fawr, yn wir, oddigerth i chwi gredu mewn Duw sydd yn dadguddio yn awr megys ag y gwnaeth Ef yn yr hen amseroedd. Twyllwyd holl genedloedd y ddaear bob amser yr aethant mor bell oddiwrth Dduw, fel na lefarai Efe wrthynt; gadawir hwy y pryd hyny i ddilyn eu dychymmygion eu hunain, y rhai ydynt yn sicr o'u twyllo. Ond pan lefaro Duw, nis dichon y dygwydd twyll. Mae ei ddefaid Ef yn adnabod ei lais, a chanlynant Ef; am hyny, nid yw bosibl twyllo yr etholedigion; o herwydd y maent yn ymddyddan â Duw, ac nid yw Ef byth yn twyllo neb. Os pobl Utah yw pobl Dduw, yna nid oes yn ddichonadwy iddynt gael eu twyllo ar unrhyw bwnc mor fawr ei bwys â hwnw o aml-wreigiaeth; oblegid nid oes gan un dyn hawl i'r bendithion hyn oddigerth i Dduw eu rhoddi iddo, trwy ei was Ef y prophwyd. Ond, ar y llaw arall, os nad oes gan bobl Utah brophwyd, yna nid ydynt yn bobl i Dduw, eithr y maent dwylledig fel yr oll ereill o'r byd Cristionogol ag ydynt heb brophwydi. Yn yr achos olaf, nis byddwn yn deilwng o hyd y nod un wraig,

llawer llai lliosogrwydd. Ni fu pobl heb fod prophwydi neu ddynion ysbrydoledig yn eu plith, erioed yn deilwng o wragedd neu blant mewn unrhyw oes o'r byd. Gan hyny, os na all pobl Utah ymofyn â Duw, a derbyn dadguddiadau oddiwrtho Ef, nid oes ganddynt hawl i wragedd a phlant, mwy nag sydd gan y byd Cristionogol gwrthgiliedig. Mae y cyfiawnder neu yr anghyfiawnder o gael aml-wragedd, neu hyd y nod un wraig, yn dibynu oll ar y gofyniad syml, Pa un a yw y bobl a feiddiant briodi, yn bobl i Dduw, ai nad ydynt? Os nad ydynt, nid oes ganddynt hawl ddwyfol i hyd y nod un wraig; os ydynt yn bobl iddo Ef, mae ganddo Ef yr hawl ddiammheuol i ddangos trwy ei Brophwyd Ef, pa nifer o wragedd, os neb, a all pob un gael.

Ond a fyddai yn iawn i Saint y Dyddiau Diweddaf briodi aml-wragedd yn unrhyw o'r taleithiau, neu diriogaethau, neu genedloedd, lle gwaherddir y fath arferion gan gyfreithiau dyn? Yr ydym yn ateb na fyddai; ni fyddai yn iawn; oblegid y gorchymynir i ni fod yn ddarostyngedig i'r awdurdodau y sydd. Cyhyd ag y byddom byw o dan eu rhaglawiaeth, gorchymynir i ni gadw eu cyfreithiau, oddigerth fod eu cyfreithiau yn anghyfiawn, fel y rhai hyny a roddwyd gan Nebuchodonezzor, yn gorchymyn i'r holl bobl syrthio lawr ac addoli y ddelw aur a barodd Ef ei chodi i fyny; yna byddai i ninnau yn ddiammau, wrthryfela fel y gwnaeth y tri Hebreaid. Ond pob cyfreithiau a allem eu cadw heb halogi ein cydwybodau, ein dyledswydd yw ufyddhau iddynt, cyhyd ag y byddom byw danynt. Yr ydym yn credu am y cyfreithiau a osodwyd yn y gwahanol daleithiau a thiriogaethau, yn erbyn aml-wragedd, eu bod yn anghytunol â'r ffurf-lywodraeth, yn tarddu allan o arferion cul-gyfyngol, a dall-bleidiol Cristionogaeth wrthgiliedig. Er hyny, dyledswydd y Saint, cyhyd ag yr arosant dan y fath gyfreithiau anhael, ydyw cydsynio â hwynt yn fanwl. Ond os ewyllysiant fwynhau y breintiau a ganiateir gan air Duw, a chan Ffurf-lywodraeth ogoneddus ein Gwerin-lywodraeth Genedlaethol, bydded iddynt ymadael o dan raglawiaeth y cyfreithiau taleithiol anhael hyn, a myned i Utah, lle y mae rhyddid crefyddol yn cael ei oddef, a lle mae gan bob pobl a phlaid yr hawl i addoli fel eu boddheir, a phriodi cynnifer o wragedd a'u boddheir, a bod yn gyfrifol i Dduw ac nid i ddyn.

Cyfreithiau sydd fwriadol i attal trosedd, a chyfraith ddadguddiedig Duw, a goleuni cydwybod, ydynt ddigonol i helaethrwydd at benderfynu beth sydd drosedd. Ni fydd i gydwybod a gyfarwyddwyd yn dda, benderfynu fod unrhyw beth yn drosedd, nad ydyw yn anghysson â'r gyfraith ddadguddiedig. Gan fod aml-wreigiaeth yn berffaith gydweddol â'r gyfraith ddadguddiedig, nid yw yn drosedd; ac am hyny, ni ddylai unrhyw gyfreithiau dynol ei dadgan fel y cyfryw; ond dylid gadael pob dyn yn berffaith rydd mewn perthynas i'r peth hwn, cyn belled ag a wnelo cyfreithiau dynol ag ef.

Bydd i bob cydwybod oleuedig, yr un modd â gair Duw, ddywedyd wrthym fod celwydd, lladrata, yspeilio, gwneuthur godineb, gormesu, lladd, a llawer ereill o weithredoedd cyffelyb, yn droseddiadau; ac o ganlyniad, dylai y swyddogaethau deddfroddol osod cyfreithiau doeth a chall er eu cospedigaeth. Ond pa le y dadgenir yn ngair Duw fod aml-wreigiaeth megys trosedd? Ddim yn un lle, eithr yn y gwrthwyneb, y mae yn cael ei gymmeradwyo gan Dduw. A gaiff doethineb ddynol, ynte, ryfygu gosod cyfreithiau yn erbyn y peth hwnw, yr hwn nâ chollfernir mo hono, fel trosedd, yn un lle o fewn i'r oraclau dwyfol? A raid i ni dan gymblethiadau llydain y Ffurf-lywodraeth Americanaidd, gael ein gorfodi i ymgrymu i dybiau cul-gyfyngol Cristionogaeth wrthgiliedig? A raid i ni gau i fyny ein cydwybodau mewn plisgyn cneuen, a chymmeryd ein gorfodi i ymostwng i dybiau dall-bleidiol, a mympwy, a defodau oesoedd tywyll pabyddiaeth, a drosglwyddwyd i ni trwy goel-grefydd ein tadau? A raid i ni fod yn gaethion defod, a rhoddi ymostyngiad i ddylanwadau enaid-ddinystriol a chlafychus Cristionogaeth ddiweddar? Na: ni chafodd rhyddid Americanaidd ei sefydlu erioed i ddybenion mor gaeth-wasaidd; ni chyd-gyssylltwyd erioed mo Ffurf-lywodraeth ein gwlad i lethu cydwybod dyn, a dodi arno ef iau haiarnaidd y goel-grefydd Rufeinig; ni bu i'n hardderchog dadau erioed ymladd a gwaedu i gymmunu i'w plant etifeddiaeth rhyddid wedi ei chymmysgu gyda thraws awdurdodaeth; ni wnaed erioed y balch eryr Americanaidd i estyn allan ei adenydd ac uwch-hedeg i'r làn, i watwar tir meibion rhyddid. Rhyddid—annherfynedig ryddid cydwybod, a ddylai fod yn nodweddu cyfreithiau pob un o Daleithiau yr Undeb mawr ac

estynedig hwn. Yma dylai yr Hindŵ a'r Chiniad, gael caniatâd i ymgrymu ac addoli duwiau eilun-addolgar eu tadau, heb eu haflonyddu na'u niweidio, cyhyd nad ydynt euog o un rhyw droseddiadau, a bod heb wneuthur unpeth o dueddiad i ddrygu cymdeithas. Dan ffurf y Duw-lywodraeth, cospid eilun-addolwr gyda mawolaeth; oblegid mae eilun-addoliaeth yn drosedd mawr yn ngolwg Duw. Duw-lywodraeth a ystyriai bob crefydd, oddigerth un, yn droseddol, a therfynai ac a amgauai oll ond un. Eithr nid yw llywodraeth y genedl hon yn dduwiolaeth; bwriadwyd hi i roddi rhyddid crefyddol i bawb; ac at ddwyn y golygiadau hyn allan, dylid goddef crefyddau yn mhlith cenedloedd paganaidd yma, ac i'w canlynwyr gael yr un amddiffyniad gan y gyfraith, ag a ddyry i'r Trefnyddion, Bedyddwyr, Henaduriaid, neu i unrhyw gymdeithas arall. Os oes i unrhyw grefydd nad yw yn ymladd gyda Ffurf-lywodraeth y wlad gael ei gwahardd, bydd i'r un rheol wahardd pob un o'r lleill. Cyhyd, gan hyny, ag mai y ffurf bresennol o Werin-lywodraeth hon yw ein lluman, bydded i grefyddau pob cenedl gael eu hamddiffyn yn gyfartal. Os yw neb yn mhlith cenedloedd Asia, neu Affrica, neu ynysoedd y môr, yn ystyried mai iawn yw aml-wragedd, ac yn ewyllysio ymfudo gyda eu teuluoedd lliosog, a dyfod yn ddinasyddion o'r Werin-wladwriaeth fawr hon, hwy a ddylent gael y rhagorfraint hono, heb eu gorfodi gan Dalaeth-gyfreithiau anghytunol â'r ffurf-lywodraeth, i rwygo i fyny eu teuluoedd, ac ysgaru eu gwragedd oll ond un. Mae y Talaeth-gyfreithiau anhael presennol, yn gwarafun ymfudiad o oddeutu pedair rhan o bump o genedloedd y ddaear, ac etto ffugir fod ein gwlad yn nawddle i bob cenedl. Eithr gadawer iddynt wneyd y cynnyg unwaith, a chanfyddant yn fuan ein carcharau wedi eu llenwi ag aml-wreigwyr didwyll ond anffodiog; canfyddant yn fuan, gyda'r eithriad o un, y bydd i'w gwragedd, pa mor anwyl bynag i'w calonau, gael eu llarpio allan o'u cofleidiad. A yw hyn yn freinioldeb a rhyddid! Ai hyn yw y noddfa garedig a ddelir allan i'r gorthrymedig o bob cenedl!! A raid iddynt adael yr hawl-freintiau anwylaf a mwyaf cyssegredig a fwynhäwyd erioed gan ddyn, a thori ar wahan y cylymau teuluol o hoffder priodasol a chariad, mewn trefn i fod yn gyfranogion o'n llettygarwch? Na ymffrostia, O America falch, o haelion-

usrwydd dy sefydliadau, pan y mae y fath gyfreithiau anhaelion yn melldigo dy dir! Wedi ei ddarostwng i'r golled o'i deulu, da y dichon i'r gonest batriachaidd ddwyreinydd floeddio, "Rhodda i mi fy ngwragedd a fy mhlant, a gâd i America gadw ei rhyddid cynnygiedig i ereill sydd a'u meddyliau eisoes wedi eu sarnu dan benchwibandod a choel-grefyddau crefyddol y Pabyddion a'r Protestaniaid! Rhodda i mi fy ngwragedd a fy mhlant, a mi a ddychwelaf i'm gwlad enedigol, lle nad yw hawl-freintiau cyssegredig y cylch teuluaidd yn cael eu goresgyn a'u tori ar wahan gan osodiadau deddfroddol! Dyro i mi fy ngwragedd a fy mhlant, oblegid hebddynt hwy collodd sain rhyddid ei felysder yn fy nghlustiau! Dyro i mi fy ngwragedd a fy mhlant, ac yr ydwyf ewyllysgar i ddyoddef caledi yr Hen Fyd, mewn trefn i ddianc oddiwrth gyfreithiau rhwymedigol, coel-grefyddol, a gorthrymus y Newydd!" Y rhai hyn a fyddent y teimladau gan filiynau o breswylwyr yr Hen Fyd, pe ymfudent i'n gwlad ni a chael tori i fyny eu teuluoedd, a hwythau eu carcharu am aml-wreigiaeth, gan ein Talaeth-gyfreithiau anghytunol â'n ffurf-lywodraeth. Paham na fyddai i ddinasyddion Americanaidd, ynte, godi i fyny gydag un cydsyniad, a gwrthalw y cyfreithiau anhaelion a gorthrymus hyny, a gadael i'r rhyddedigaethau a gymmunwyd i ni, gan waed dewisol ein henafiaid ardderchog, i'w mwynhau i'r estyniadau llawnaf? Paham na fyddai i'r America roesawu gorthrymedig, a mathredig feibion yr Hen Fyd, i fwynhau gloddest ein tir, a hawl-freintiau mawrion ein Ffurf-lywodraeth gyssegredig, heb rwygo allan o'u cofleidiad y peth sydd anwylach nâ bywyd, y mynydyn y gosodant droed ar ein traethau.

(I'w barhau.)

Cyf. Robyn Ddu.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 220.]

62. Os nad oedd gan ddyn cyn y cwymp, wybodaeth am drueni, mae yn amlwg ei fod hefyd wedi bod yn anwybodus am natur dedwyddwch; o herwydd er ei osod mewn amgylchiadau lle nad oes trueni, etto nid yw yn gwireddu fod y cyflwr hwn yn gyflwr o ddedwyddwch: ni allai neb egluro iddo natur

dedwyddwch: y meddylrith am ddedwyddwch ni allai byth fyned i'w feddwl hyd oni ffurfiai feddylddrych am sefyllfa neu gyflwr natur gyferbyniol. Pe dirnadem am fod yn cael ei osod mewn amgylchiadau lle y byddai ffrwd barhaus o oleuni yn llewyrchu arno, ei derwynder heb fod byth yn amrywio—pe dirnadem ef megys heb byth gau ei lygaid ar y goleuni hwn, byddai yn anhyall iddo wybod am natur tywyllwch; byddai yn gyfartal annhosibl iddo i ffurfio un meddylrith iddo fwynhau goleuni: goleuni nis gellid ei eglurhau iddo, megys peth gwrthwyneb i dywyllwch; ac er pe byddai byw yn y goleuni yna yn dragywyddol, nis gallai byth ei werthfawrogi ef, nis gallai gyferbynu ei gyflwr mewn goleuni â chyflwr un arall mewn tywyllwch; o herwydd ni fyddai ganddo un dychymmyg beth oedd tywyllwch: mewn trefn i ddeall y gwahaniaeth rhwng goleuni a thywyllwch, a gwerthfawrogi bendithion yr un, yn gyferbyniol ag anhyfrydwch y llall, rhaid iddo brofi y ddwy sefyllfa wrthwynebol. Felly hefyd, gyda golwg ar y meddylddrych o ddedwyddwch; mewn trefn i benderfynu yn ei feddwl ei hun pa beth yw dedwyddwch, rhaid iddo fod yn alluog idd ei gyferbynu â thrueni; ond os nad oes ganddo un meddylrith am drueni, nis gallai wneyd y gyferbyniaeth, ac yn ganlynol nis gallai ffurfio un meddylrith ynddo ei hun, fod ei sefyllfa yn sefyllfa o ddedwyddwch. Y gair *dedwyddwch* a fyddai yn enw gwag, o'r hwn nis gallai ffurfio un meddylrith am ei ystyr. Yna, rhaid fod sefyllfa ein rhieni cyntaf, cyn y cwymp, wedi bod yn fath o sefyllfa ganolaidd, heb ganddynt wybodaeth am ddedwyddwch nâ thrueni, nac ychwaith yn mwynhau un na dyoddef y llall, heb werthfawrogi eu cyflwr, oblegid nis gallent ei gyferbynu ag unrhyw gyflwr gwrthwynebol. Yr oedd yn anghenrheidiol, gan hyny, iddynt hwy brofi poen neu drueni, fel y gallent wahaniaethu a gwerthfawrogi dedwyddwch.

63. Gan fod yr Arglwydd yn berffaith mewn daioni, nis gallai yn gysson â'r gallu mawr hwn o'i natur, roddi poen neu drueni ar fodau diniwed, fel ein rhieni cyntaf. Os gwnaeth efe hwynt yn ddarostyngedig i boen, ei waith nis gallasai fod wedi ei gyhoeddi yn dda iawn: ac os y gosododd efe boen arnynt hwy tra yn eu sefyllfa ddiniwed, yr holl Nefoedd a'i hystyriasent Ef yn anghyfiawn, a chyhuddent ei ddaioni. Poen neu

drueni raid fod yn ganlyniad o droseddiad. Pob poen yn y bydyssawd sydd yn wreiddiol mewn troseddiad. Ond ein rhieni cyntaf, tra yn ddiniwed, ni wyddent na da na drwg: gwyddent fod Duw wedi rhoddi cyfraith gyda golwg ar ffrwyth rhyw bren, yr hwn y dywedwyd wrthynt oedd "bren gwybodaeth da a drwg." Yr enw syml o'r pren hwn ni roddodd iddynt feddylrith am natur na da na drwg. Gwyddent fod Duw wedi rhoddi gorchymyn i beidio bwyta o'i ffrwyth; ond ni wyddent hwy fod ufydd-dod i'r gyfraith hon yn dda, ac anufydd-dod iddi yn ddrwg. Pe dywedasid wrthynt fod ufyddhau i'r gyfraith yn dda, a bod anufyddhau iddi yn ddrwg, nis gallasent fod wedi deall yr enwau; da a drwg oeddynt eiriau di-ystyr iddynt hwy. Gwir oedd, ddywedyd wrthynt am y gospedigaeth a weinyddid arnynt hwy os y troseddent y gyfraith. Ond nis gallent ffurfio un meddylrith am natur marwolaeth, mor bell ag yr oedd y teimlad yn perthyn; ac am hyny ni safent yn ofn marwolaeth. Pe gwelsai Duw yn addas i ddywedyd wrthynt cyn y cwymp, taw marwolaeth fuasai ymddattodiad corff ac ysbryd, y buasai iddeu cyrff ddychwelyd i'r llwch, ac y buasai eu hysbrydoedd yn druenus, etto nis gallasent fod wedi deall y buasai y fath sefyllfa o bethau yn drueni; nis gallasent ffurfio un meddylrith am ddrygedd marwolaeth, neu y buasai yn anfantais iddynt hwy i gael eu cyrff a'u hysbrydoedd yn ysgaredig. Sefyll mewn ofn o gosp a ddangosai y rhaid fod gan yr hwn a ofnai fel hyn, ryw ddychymmyg am drueni; ond gan na wyddai ein rhieni cyntaf am drueni, o herwydd na wyddent am ddrwg, yr oedd yn anmhosibl iddynt fod ag unrhyw ofnau, gyda golwg ar y canlyniadau a ddeillient o anufydd-dod. Oddiyma yr oeddynt yn ddeiliaid neu wrthddrychau cyfaddas i gael eu hudo i anufyddhau i'r gyfraith, heb unrhyw ofn. Ni ddarfu idd eu Tad erioed wgu arnynt, am hyny nis gallent ddirnad am natur gwg. Eu holl weithredoedd, cyn gwybodaeth o dda a drwg, raid fod i ryw helaethder, heb unrhyw deilyngdod neu annheilyngdod. Pe cyflawnasent unrhyw weithredoedd pa rai a ystyriasid yn dda, pe eu cyflawnasid gan fodau a wybuasent dda, etto, o herwydd eu hanwybodaeth am natur da, y cyfryw weithredoedd ni ystyriasid yn dda na drwg. Am hyny, hwynt-hwy, tra yn y sefyllfa hon o anwybodaeth, nis gallent wneyd da, o herwydd ni wyddent

natur da; nis gallent ychwaith ddysgu natur da, heb droseddu y gyfraith, a chan fel hyn ddysgu natur drwg; y pryd hwnw, ac nid hyd hyny, y dysgent trwy brofiad, fod un rywiogaeth o weithrediad yn dda, a rhywiogaeth arall yn ddrwg.

64. Heb wybodaeth am dda a drwg, o ddedwyddwch a thrueni, nis gallent gael un amgyffred am gyfiawnder a thrugaredd. Ymsyniad o gyfiawnder sydd yn cynnwys nid yn unig gwybodaeth o'r hyn sydd uniawn ac anuniawn, ond gwybodaeth o'r gosp pa un a ddylai gael ei gweinyddu ar y drwg-weithredwr. Dealltwriaeth am natur trueni a gynnwys ddealltwriaeth am gyfiawnder; ac heb wybodaeth o'r olaf, nis gellid ffurfio amgyffredion am natur y blaenaf. Ein rhieni cyntaf, yn y sefyllfa hon, ni welsant erioed unrhyw un yn dyoddef gofynion cyfiawnder, o dan gospedigaeth o gyfraith doredig; ni welsant hwy erioed drugaredd yn cael ei chynnyg i fôd yn y fath gyflwr. Cyfiawnder a thrugaredd a fyddent eiriau iddynt hwy heb un arwyddocâd: y meddylrithiau am eu natur, nis gallent yn eu sefyllfa ddiniwed, fyned i mewn idd eu calonau. Iaith a fyddai yn hollol annigonol i roddi iddynt y dychymmyg lleiaf am yr ansoddau rhai'n; ni ddysgir hwynt ond yn unig trwy archwaethu da a drwg, trwy gyfranogi o ddedwyddwch a thrueni.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. Jones.

MOLIANT SEION.

Ton—"Rule Britannia."

O Seion, Seion, gwisg dy nerth,
O'th flaen y cryna Babel gerth;
Mae dydd gogoniant i ti'n bod,—
Ac uchel seinir byth dy glod.
Cân, Seion cân;
Dy haleliwia 'nawr,
Fo'n adsain trwy'r bodoldeb mawr.

Yr holl elynion i ti gaed,
Yn mawr sychedu am dy waed,
Gan nerth dy foliant trengant oll,
O ddychryn—ânt i gyd ar goll.
Cân, Seion cân;
Dy haleliwia 'nawr.
Fo'n adsain trwy'r bodoldeb mawr.

Preswylferch Seion, llawenha,
A gorfoledda—d'wed ha. ha;
Dydd mawr dy ryddid sydd gerllaw,—
O, bloeddia ganu yn ddi-daw.
Cân, Seion, cân;
Dy haleliwlia 'nawr,
Fo'n adsain trwy'r bodoldeb mawr.

Disgynir balchder Babel fawr,
Hi syrth, hi syrth yn is nâ'r llawr!
A'r Saint a ganant yn ddi-boen,
Ar ddydd priodas Gwraig yr Oen.
Cân, Seion, cân;
Dy haleliwia 'nawr,
Fo'n adsain trwy'r bodoldeb mawr.

Y dydd dedwyddol welaf 'nawr,
Ar emrynt goleu dysclaer wawr;
Fe ddaw,—ei hyfryd lewyrch ef
Sy'n tanio holl ganiadau'r nef.
Can, Seion, cân;
Dy haleliwia 'nawr,
Fo'n adsain trwy'r bodoldeb mawr.

Prysured, O prysured ef,
Hyn yw fy nghais, hyn yw fy llef,
A chael cyflawni 'wyllys Duw,
Ac yn ei gariad fythol fyw.
A chanu wnaf,
Yn ddedwydd iawn fy rhan,
Er gwaetha'r gelyn yn mhob man.

Llanelli. DEWI ELFED.

DIAREBION TYRCIAIDD.

CAREG fechan a wna ystwr mawr yn fynych.

Cyfaill ffol sydd weithiau yn fwy niweidiol nâ gelyn call.

Ni fydd i neb wneyd ei enau yn fwy melys wrth lefaru y gair "mêl."

Os yw dyn am fyw mewn heddwch, rhaid iddo fod yn ddall, yn fyddar, ac yn fud.

Gwna dda, a thafla ef i'r môr; os na fydd i'r pysg ei adwaen, Duw a wna.

Y sawl sydd yn ofni Duw, nid oes achos iddo ofni dyn.

Os yw dy elyn mor fychan â gwibedyn, meddylia ei fod mor fawr â chawrfil.

Y sawl a wyddant fwyaf yw y rhai a dwyllir fynychaf.

Y dyn a wylo dros bawb, a fydd yn fuan heb ddim llygaid.

Mwy o ddysg a geir trwy ymddyddan nâ thrwy lyfrau.

Cyfaill cywir sydd yn fwy ei werth nâ charenydd.

Anfynych y marchoga yr hwn a fenthycia geffyl.

Na ymddirieda yn ngwyndra ei benwisg; prynodd y sebon ar goel.

Angeu sydd gamel du, a ymgryma o flaen drws pob dyn.

AMRYWIAETHAU, &c.

O'R DYFFRYN.—Y newyddion diweddaf a'n hysbysant i'r 4ydd o Orphenaf gael ei gadw yn y dull arferol, ac i'r Saint fwynhau eu hunain gystal ag erioed. Treuliwyd y boreu mewn gorymdeithio, a'r prydnawn mewn cyfarfodydd o amryw fathau. Hysbysir hefyd fod yr Indiaid yn dangos tuedd i niweidio trigolion y dyffrynoedd, a gwneir pob parotoadau anghenrheidiol er eu gwrthwynebu, a sierheir pob sefydiad rhagddynt. Ceir haesion helaethach yn rhif. 42 o'r "Star."

DYWEDIR fod A. W. Babbitt, Ysw., Golygydd y "Western Bugle," Iowa, wedi ei benodi i fod yn Ysgrifenydd Taleithiol i Diriogaeth Utah.

ANGEU.—Angeu a ofnir ac a ochelir gan y drygionus, fel craig ag y maent bob mynyd o'u bywyd am ddianc rhagddi; ond y dyn duwiol a edrych yn mlaen gyda sirioldeb ar angeu, fel porthladd heddwch a dedwyddwch tragywyddol, yr hwn a obeithia ei gyrhaedd yn fuan mewn diogelwch.

GORCHFYGWCH eich nwydau; bydd yn fwy gogoneddus i chwi gael yr oruchafiaeth ar eich calonau eich hunain, nâ chymmeryd dinas gaerog.

TALIADAU O HYDREF 1 HYD HYDREF 6.—Sir Fflint, £2 9s; Dowlais, £1 1s 1c; Hirwaen, 3s 4c; Georgetown, 5s; Cwmbach, 11s.—Cyfanswm, £4 9s 5c.

APWYNTIAD.—Apwyntiwyd yr Henuriad Thomas Morgan i lywyddu Cynnadledd Sir Frycheiniog, yn lle John D. Roberts.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD
Yr achos o'r gwahanol Sectau	229
Priodas Nefolaidd	232
Cyn-fodolaeth Dyn	239
Moliant Seion	242
Diarebion Tyrciaidd	243
Amrywiaethau, &c.	244

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION.

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 16.] HYDREF 15, 1853. [CYF. VI.

BEDYDD.

YMDDYDDAN RHWNG TAENELLWR, BEDYDDIWR, A SANT.

TAENELLWR—Nid wyf fi yn ystyried fod dim byd o bwys mewn bedydd; ond mae yn wir y dylem ddilyn yr esiamplau a roddwyd i ni gan Grist a'i apostolion. Cael gwreiddyn y mater yw y pwnc; oblegid pa leshad all fod mewn ychydig neu lawer o ddwfr?

Bedyddiwr—Dim byd o bwys mewn bedydd, aie? Oes, mae y pwys mwyaf ynddo, a hyny a gewch chwi a minnau weled yn y byd arall. Ond am nad oes pwys mewn taenellu babanod, mi a'ch credaf; ond na ddywedwch wrthyf fi, nad oes pwys yn y bedydd sydd o osodiad Crist, canys nis gallaf eich goddef. Mae hyny yn hollol groes i'm grân.

Taenellwr—Yr ydych chwi y Bedyddwyr yn gosod llawer gormod o bwys mewn bedydd: amryw weithiau y clywais eich pregethwyr yn taeru nas gall neb fyned i mewn i deyrnas nefoedd, heb gael ei drochi genych chwi. Och fi! mae hona yn hen athrawiaeth gâs. Beth, ai tybied nad oes neb ond Bedyddwyr yn gadwedig! Gadewch mai trochi sydd yn iawn (yr hyn nid wyf fi am fynyd yn gredu), etto ni ddylech gondemnio pawb sydd yn barnu fel arall. Yr ydych chwi am osod eich hunain allan fel rhai anffaeledig, yn gwybod y cyfan. Ond pa le y cawsoch eich holl wybodaeth a'ch sicrwydd? Onid oes genym ni yr un Beibl a chwithau? ac oni fedrwn ddarllen, a barnu drosom ein hunain, fel chwithau. Nid ydych chwi wedi

gweled yr apostolion gynt yn bedyddio fwy nâ ninnau: yr un hanes sydd yn eich hysbysu chwi mai trochi dynion mewn oed yw y dull iawn o weinyddu bedydd, ag sydd yn dangos i ninnau mai taenellu babanod, yn gystal â dynion mewn oed, yw y dull iawn. Yn awr, ar ddeall yr iaith wreiddiol yr ymddibyna yr holl ddadl i gyd; ac fe wyddoch fod gan y Taenellwyr gystal dysgedigion i ddeall hono ag sydd gan y Bedyddwyr. Gan hyny, pa fodd yr ydych chwi yn gallu bod gymmaint yn fwy sier nâ ninnau?

Sant—Yn wir, dyna ymresymu lled dda. Ond nid wyf fi am ddweyd dim yn awr, eithr gwrandawaf arnoch chwi yn mhellach, canys yr wyf yn caru clywed dynion yn ymresymu yn gall.

Bedyddiwr—Nid oes modd i ni osod gormod o bwys ar fedydd, ond dichon fod ein pregethwyr weithiau yn dweyd ychydig yn ormod wrth ei bregethu. Er mai bedydd yw y drws i deyrnas nefoedd, etto credwn fod enwadau ereill yn gadwedig fel ninnau, ond nad ydynt yn myned i mewn trwy y drws iawn. Mae yn rhaid eu bod yn dringo i mewn rhyw ffordd arall, neu fod Duw wedi agor drws newydd. Ond o berthynas i'n hanffaeledigrwydd ni, dywedaf wrthych nad ydym yn hòni y fath beth: eithr credwn fod yr ysgrythyr yn anffaeledig, ac nas gall fod yn darlunio dau fedydd, pan y dyweda ei hun mai un bedydd sydd. Mae yn wir fod gan enwadau ereill lawer o wyr dysgedig iawn, ond y mae rhai o honynt yn gorfod cyfaddef mai ein dull ni o fedyddio sydd yn iawn; ac am hyny, nid rhyfedd ein bod ni yn ymddangos mor benderfynol gyda'n pwnc. Mae y rhan fwyaf o ddysgedigion yn cyfaddef mai ystyr mwyaf cyffredin y gair Groeg am fedyddio yw trochi neu suddo, ac nad yw byth yn sefyll am daenellu. Hefyd, dywedai y Parch. J. Evans, gynt o Ruddlan, fod hyd y nod y gair Cymraeg *bedydd* wedi deilliaw o *bedd* a *suddo*, yr hyn a wnai ystyr bedydd yn suddo mewn bedd. Mae pob peth yn cyd-dystio mai trochi yw y dull iawn.

Taenellwr—Nid wyf fi yn ammau nad yw dynion yn dweyd llawer o bethau, ond credwyf fod mwy nâ'r hanner a ddywedant yn cael ei adael yn ddi-brawf. Clywais innau y diweddar Barch. J. Edwards, Caerfyrddin, yn dweyd ar làn afonig yno unwaith, mai ystyr y gair Cymraeg *bedydd* oedd trochi, gan ei

fod wedi tarddu o *bed*, afon, neu ddwfr, ac *ydd*, terfyniad gweithredol, yr hyn a arwyddai *afonyddio!* Ond beth pe credem fympwy pawb! Dywed Dr. Owain Pugh, o'r ochr arall, mai ei ystyr yw "rhodd oddiwrth Dduw;" yr hyn ni arwydda drochi na thaenellu. Ond os yw y Bedyddwyr yn credu mai trochi yw ystyr bedyddio, paham y gosodasant *trochi* yn ei le yn eu cyfieithad o'r Testament. Rhwydd iawn fuasai i minnau ddyfeisio rhyw wreiddiau ereill i'r gair, er arwyddo taenellu; ond gwell genyf beidio; canys y mae gormod eisoes wedi ei wneyd er dallu llygaid y werin. Mae eich sylwad ynghylch dau fedydd yn eithaf teg, oblegid ni all fod rhagor nag un o Dduw; ac y mae yn dda genyf ddeall nad ydych chwi mor rhyfygus â meddwl nad oes neb yn gadwedig ond Bedyddwyr.

Bedyddiwr—Nid ydym ni yn ymddibynu llawer ar ystyr y gair Cymraeg *bedydd*, eithr ar ystyr y gair Groeg, *baptizo*. Prif ystyr y gair hwn yw trochi. Mae llawer o eiriau ereill hefyd mewn cyssylltiad â hwn yn profi tu hwnt i ddadl mai dyna ei ystyr; megys "bedyddio *yn* yr Iorddonen," myned "i waered *i'r* dwfr," "dyfod i fyny *o'r* dwfr," "bedyddio yn y cwmwl ac yn y môr," "claddwyd ni gan hyny trwy fedydd," &c. Yn awr, pa ddyn yn meddu synwyr, wedi darllen yr ymadroddion hyn yn yr ysgrythyr, na wêl mai trochi yw yr unig ddull iawn.

Taenellwr—Ond pa beth, o'r ochr arall, a feddyliwch am "fedyddio *â* dwfr," "Rebecca yn myned *i'r* ffynnon," heb wlychu; bedyddio yn nhŷ ceidwad y carchar, heb sôn am fyned allan; bedyddio y tair mil mewn oddeutu hanner diwrnod; a bedyddio holl Judea, a'r wlad o amgylch yr Iorddonen, gan un dyn, ac ar dywydd rhewllyd. Hefyd, ni allasai bedydd y Môr Coch fod yn drochi, canys cerddasant drwyddo yn droedsych: ac o ganlyniad, rhaid mai eu taenellu a gawsant, trwy fod brigau y tònau yn dyferu arnynt. Ac y mae yn rhaid i chwi gyfaddef fod babanod yno hefyd, ac iddynt oll gael eu bedyddio; a rhesymol yw barnu fod babanod gyda cheidwad y carchar, a chyda Lydia, ac ereill a ellid enwi. Ac oni orchymynir "dysgu yr *holl genedloedd*, gan eu bedyddio?" a pha fodd y gellir gwneyd hyny, heb fedyddio babanod? Yn wir, y mae cymmaint o resymau i'w cael yn erbyn y Bedyddwyr, ag sydd ganddynt hwythau yn erbyn y Taenellwyr.

Bedyddiwr—Eithr nid oes genych chwi un adnod bendant

dros daenellu plant. Os gellwch ddangos adnod bendant, ni a roddwn y pwnc i fyny. Mae genym ni adnodau pendant i brofi mai credinwyr yn unig yw deiliaid bedydd. "Y neb a *gredo*, a fedyddir;" a chan na all babanod gredu, ni ddylent gael eu bedyddio. "A'r rhai a dderbyniasant y gair yn ewyllysgar, a fedyddiwyd;" ac nid babanod oedd y rhai hyny. Mae yn wir fod genych chwi hanes am deuluoedd yn cael eu bedyddio; ond fe all teulu fodoli, heb fod ynddo blant. Etto, gyda golwg ar fedydd y Môr Coch, gallaf ddweyd mai bedydd ffigurol ydoedd, a'i fod yn gysgod o'n bedydd ni. Yr ydych chwi, Mr. Sant, yn credu yr un fath â ninnau am fedydd, onid ydych? Gadewch i ni glywed ychydig o'ch meddwl ar y pwnc hwn.

Sant—Wel, yn wir, gyfeillion, mi a gefais gryn dipyn o ddifyrwch wrth wrandaw arnoch: ond gallaf ddweyd eich bod yn awr mor bell o gytuno â'ch gilydd, ag oeddech cyn dechreu dadleu. Ymddengys i mi eich bod eich deuoedd yn dra selog dros opiniynau eich tadau, ac na fynwch roddi i fyny i'ch gilydd. Pe darllenasech fwy ar yr ysgrythyrau, a llai ar esboniadau, mae yn ddiau y gwelsech y pwnc yn llawer eglurach. Yr ydym oll hefyd wedi ein magu mewn gormod o draddodiadau dynol, i allu deall yr ysgrythyrau, heb fod rhywun, fel Phillip gynt, yn llawn o ddadguddiad, wrth ein hyml yn ein dysgu. Mae yn ddiau nad oes ond un bedydd iawn, ac y mae hwnw o osodiad dwyfol; a rhaid cael dynion awdurdodedig oddiwrth Dduw er ei weinyddu. Mae yn bosibl i fedydd arall gael ei weinyddu yr un modd â hwnw, heb ei fod yn fedydd iawn. Un felly a weinyddwyd i'r deuddeg dyscybl yn Ephesus, onide ni fedyddiai Paul hwynt yr ail waith: profwyd y sawl a'u bedyddiodd gyntaf yn dwyllwr, oblegid na addawodd yr Ysbryd Glân, yr hwn a addawai holl weision Duw bob amser. Felly, dichon yn rhwydd nad yw un o'ch dau fedydd chwithau yn fwy iawn nâ hwnw. Ymddengys i mi nad yw y Taenellwyr na'r Bedyddwyr yn meddu sierwydd y naill ochr na'r llall, ond eu bod yn gweinyddu bedydd fel y barnant oreu, ac yn ol fel y deallant yr ysgrythyrau. Pe byddai Duw wedi eu hawdurdodi i fedyddio, buasai yn sier o fod wedi dangos iddynt y ffordd iawn, yn lle eu bod yn amrafaelio â'u gilydd yr holl amser; a phe buasai Duw wedi dangos iddynt y ffordd iawn, buasent hwythau yn ei gwybod yn drwyadl, ac ni allai un ddadl fodoli

yn ei chylch. Mae pregethwyr Saint y Dyddiau Diweddaf wedi cael dadguddiad gan Dduw, ac wedi eu hawdurdodi i weinyddu bedydd; o ganlyniad, nid ydynt hwy yn ymddibynu dim ar eu hopiniynau blaenorol, eithr deallant yr ysgrythyrau wrth lewyrch y goleuni a dderbyniant. Mae dadguddiad oddiwrth Dduw yn allwedd i ddeall y cyfan a sonir am fedydd yn yr ysgrythyrau. Gwyddom mai trochi yw y dull iawn o weinyddu, ac mai credinwyr yw yr unig ddeiliaid; felly, trwy wybod hyny yn mlaenllaw, hawdd iawn yw i ni ddeall pob cyfeiriad a wneir at fedydd yn yr ysgrythyrau. Gwyddom hefyd mai er maddeuant pechodau y mae bedydd, a bod yn ofynol i bawb ddwyn ffrwythau addas i edifeirwch; a gwyddom y rhaid i bawb gael eu "geni o ddwfr," cyn yr ânt i mewn i deyrnas Dduw Gan mai er maddeuant pechodau y bedyddir, nid oes eisieu bedyddio babanod; ac nid yw bod yr "*holl genedloedd*" i gael eu dysgu a'u bedyddio, yn un prawf dros fod babanod i gael eu bedyddio. Dysgu yr *holl* genedloedd a olyga dysgu pawb yn *mhob* cenedl ag ydynt wrthddrychau dysg; a'r un peth a ellir ddywedyd am fedyddio, sef bedyddio y rhai hyny a gredant y ddysg. Etto defnyddir y geiriau "bedyddio â dwfr," er gwahaniaethu rhwng hyny â'r "bedyddio â thân;" ac nid er dangos taenellu na throchi. Ac o barthed i fedydd teulu ceidwad y carchar, darllenir yn Act. xvi, 33, 34, iddo ef, wedi golchi briwiau yr apostolion, a chael ei fedyddio, "eu dwyn hwynt i'w dŷ," yr hyn a brofa iddynt fod allan yn bedyddio. Etto, o barthed y tair mil a fedyddiwyd, digon rhwydd cyfrif am hyny pan gofiom fod "deg-a-thrugain ereill," heblaw y deuddeg, yn meddu yr hawl o fedyddio; ac am hyny, yr oedd digon o amser i'w bedyddio oll. A chyda golwg ar y lliaws a fedyddiodd Ioan, nid oes hanes iddo fedyddio mwy nag a allai; yr oedd ganddo ei amser o'i flaen, ac os bedyddiodd lawer, cafodd lawer o amser. Ond o barthed bedydd y Môr Coch, ymddengys i mi eich bod eich deuodd yn mhell o'ch lle. Oni allasai yr Israeliaid, wedi croesi y môr, gael eu bedyddio ynddo yr ochr draw yn rheolaidd, a chael eu gorchuddio hefyd â'r cwmwl niwl neu'r golofn dân, yr hyn a allai fod yn fedydd yr Ysbryd? Ond nid yw yn rhesymol i'r babanod gael eu bedyddio, gan mai er maddeuaut pechodau yr ydys yn bedyddio; ac os oedd babanod yn y teuluoedd a enwasoch

chwi, yr oedd yn rhaid eu bod yn ddigon mawr i gredu, cyn y cawsent eu bedyddio. Eithr rhag blino eich amynedd yn bresennol, annogaf bod un o honoch i ddarllen y traethawd a gyhoeddwyd gan y Saint yn Merthyr, ar y pwnc o Fedydd. Mae hwnw yn trin y pwnc yn fanylach nag y caniatâ amser i mi wneuthur yn bresennol. Felly, dystawaf gyda gofyn i chwi yn ngeiriau Paul, "A dderbyniasoch chwi yr Ysbryd Glân, er pan gredasoch?" Os naddo, mae yn bryd i chwi ufyddhau i'r gwir fedydd, gyda yr hwn yr addewir dawn yr Ysbryd Glân, fel y caffoch wybodaeth i chwi eich hunain trwy ei dderbyniad. Mae yn wir y gellwch chwi fod mor onest â'r dyscyblion hyny yn Ephesus; ond mae yn bosibl i'r rhai onestaf yn aml gael eu cam-arwain ar gyfeiliorn. Am hyny, gwnewch brawf drosoch chwi eich hunain; canys y sawl a wnelo ewyllys Duw, yn ol geiriau Crist, a gant wybod am y ddysgeidiaeth, pa un a yw o Dduw ai peidio. Dyna fi yn fyr wedi hysbysu fy meddwl; bernwch chwithau drosoch eich hunain.

Bedyddiwr—Wel, yr ydych wedi dweyd llawer o bethau teilwng o sylw, ac addawaf edrych i mewn iddynt, pan gaf amser. Mae yn awr yn hwyr, a gwell fe ddichon yw ymadael.

Taenellwr—O'r goreu, ynte, ni a ymadawn, canys yr wyf fi wedi fy nghwbl argyhoeddi.

Sant—Galwch heibio, ynte, i gael eich bedyddio; "canys y neb a gredo, ac a fedyddier, a fydd cadwedig."

ARWYDDION Y DYDDIAU DIWEDDAF.

[Allan o "Seren Gomer," am Ionawr, 1827.]

Ateb Crist i'w ddyscyblion, pan ofynasant iddo, Pa arwydd fydd o'th ddyfodiad i ddinystrio y deml a Jerusalem; ac o ddiwedd y byd? oedd, Edrychwch rhag i neb eich twyllo chwi. Canys daw llawer yn fy enw i, ac a ddywedant, Myfi yw Crist, ac a dwyllant lawer; ïe, pe byddai bosibl yr etholedigion. Yn wir, mawr yw y twyll sydd wedi bod yn mhob oes o'r byd, mewn pethau amserol, trwy ddichell a dywedyd anwiredd, megys ag y safodd dau o feibion y fall yn erbyn Naboth am ei fydol etifeddiaeth, sef ei winllan: ond nid yw y

pethau hyn, na phethau ereill o'r un natur, yn haeddu eu cyffelybu i'r golled fawr o dwyllo yr enaid, yr hwn sydd yn fwy ei werth nâ'r holl fyd; ac am hyny, medd Brenin Seion, "Edrychwch rhag i neb eich twyllo chwi." Yr ydym i ddeall, yn ol addysg Crist, mai yr un cyffelyb arwyddion oedd yn bod o flaen dinystr arswydus Jerusalem a diwedd y byd. Fel yr oedd hi yn nyddiau Noah hefyd, felly y bydd dyfodiad Mab y dyn. Mawr oedd prysurdeb yr oes o flaen y diluw, yn bwyta ac yn yfed, yn priodi ac yn rhoddi i briodas, hyd y dydd yr aeth Noah i mewn i'r arch. Yn yr un modd hefyd yn amser Lot, yr oeddynt yn prynu ac yn gwerthu, yn planu ac yn adeiladu, eithr y dydd yr aeth Lot allan o'r ddinas y gwlawiodd yr Arglwydd dân a brwmstan o'r nef, ac a'u dyfethodd hwynt oll. Nid yw y pethau a enwyd yn anghyfreithlawn i'w gwneuthur yn eu lleoedd priodol; ond dangos y mae Crist y bydd y pethâu hyn yn rhedeg yn brysur o flaen ei ddyfodiad ef yr ail waith; ïe, hyd y dydd yr ymddengys arwydd Mab y dyn ar gymylau y nef.

Ni wnaeth Duw un amser ddinystr ar fyd, gwlad, nâ dinas, heb eu rhybyddio. Er enghraifft, gwelir mai Noah oedd y tyst cyfiawn yn rhybyddio y byd o flaen y diluw; Lot gyfiawn yn Sodom; Jeremiah oedd yn rhybyddio o flaen y caethiwed i Fabilon; Jonah a rybyddiodd y Ninefeaid; Moses ac Aaron oedd yn dadguddio Baich yr Arglwydd i'r Aifftiaid. Pan mae yr Arglwydd yn dadguddio fod dinystr yn dyfod, mae y diafol yntau trwy ei offerynau, y rhai ydynt aml eu rhif, â'i holl rym am dwyllo, a dywedyd yn groes i air Duw, o herwydd fod ganddo lid mawr, a gwybod nad oes iddo ond ychydig amser. Cyn i Ahab brenin Israel gael ei dwyllo, cafodd ei rybyddio gan un o wir brophwydi yr Arglwydd, ond ni bu iddo ei wrando, o herwydd yr oedd ganddo bedwar cant o un genau yn dywedyd pethau mwy unol â'i feddwl. Yr oedd llu o honynt yn amser Jeremi yn gwrth-ddywedyd, ac yn rhyngu bodd y genedl trwy eu twyllo a dywedyd anwiredd, &c. Yn ol tystiolaeth y gwirionedd, bydd i Dduw roddi ei efengyl yn dystiolaeth i bob llwyth, iaith, a chenedl ar wyneb yr holl ddaear, ac yna daw y diwedd; megys ag y bu iddi gael ei phregethu yn ol geiriau Crist cyn dinystr Jerusalem. Medd Paul, "Yr hon a glywsoch, ac a bregethwyd yn mysg pob creadur ag sydd

dan y nef; yn ddiau i'r holl ddaear yr aeth ei sŵn hi, a'i geiriau hyd derfynau y byd." A phan y mae yr Arglwydd yn dadguddio trefn addoliad gerbron pechaduriaid, er eu dysgu a'u rhybyddio i ffoi rhag ei ddigofaint Ef, y mae y gelyn-ddyn, trwy ei offerynau, yn gosod i fyny ei grefydd mor agos ag y gall, heb fod yn holloi felly, i grefydd y Jehofah, er ei fantais i ddal a thwyllo eneidiau dynion; megys ag y safodd Jannes a Jambres yn erbyn Moses, trwy wneuthur y cyffelyb, er twyllo a dal Pharaoh yn ei rwyd, felly hefyd mae ganddo yn mhob oes rai yn sefyll yn erbyn y gwirionedd. Pan oedd y Jehofah, dan yr hen gyfammod, trwy weledigaeth neu freuddwyd, yn dadguddio ei ewyllys i'w eiddo er eu rhybyddio, diafol yntau oedd yn anfon ei weision, y rhai oeddynt yn sefyll yn ddigywilydd gerbron eu cydgreaduriaid, ac yn dywedyd eu bod hwy yn genadau oddiwrth Dduw, neu mai yr Arglwydd a'u danfonodd, a'r Arglwydd heb eu danfon; a hwy a fynegant un ei freuddwyd, ac arall ei weledigaeth, er twyllo eneidiau dynion. Mawr oedd eu cynnydd, eu parch, a'u llwyddiant, trwy fod eu hathrawiaeth yn unol â natur, yn tarddu oddiwrth syniad y cnawd, a hunan-fyfyrdod pa fodd i ryngu bodd y byd. Yn y rhai hyn, sef y prophwydi, yr athrawon, a'r rhai blaenaf o'r bobl, yr oedd y drwg yn dechreu. Af, medd y prophwyd, at y gwŷr mawr, ac a ymddyddanaf â hwynt; canys hwy a wybuant ffordd yr Arglwydd, a barn eu Duw: eithr y rhai hyn a gyd-dorasant yr iau;—yn yr un modd pawb, am gael eu gweled a chasglu cyfoeth. Y penaethiaid yn rhoddi barn er gwobr, a'r offeiriaid a ddysgant er cyflog, a'r prophwydi a ddewiniant er arian, a phawb yn caru rhoddion. Y pethau hyn oedd ffrwyth eu meddyliau. Hynod mor ddoeth oeddynt yn Jerusalem cyn ei dinystr hi, yn pregethu yn mhob heol, yn gweddio er mwyn cael eu gweled, yn derbyn parch a gogoniant gan eu gilydd, ac yn dyrchafu yn uchel draddodiadau y tadau, a dysgu yn lle dysgeidiaeth orchymynion dynion, a thrwy hyny yn mathru deddfau Seion; yn fawr eu gofal pa beth a wisgent, gan wneuthur yn llydain y *phylacterau,* fel y byddent yn wrthddrychau cymhwys gerbron eu cydgreaduriaid o gael eu galw yn y marchnadoedd *Mr.* a *Syr.* Y pethau hyn oeddynt yn arwydd i'r dyscyblion o ddinystr Jerusalem; yr un modd hefyd o ddiwedd y byd hwn.

Mae arwyddion yr oes hon yn cyrhaedd at yr un mesur â'r hyn a fu yn arwyddion o ddinystr y byd yn amser Noah, o ddinystr Sodom a Gomorrah, ac o ddinystr Jerusalem. Yr hyn sydd yn ymddangos yn yr oes hon sydd yn eglur ddadguddio ei fod Ef yn agos, ac yn ymyl y drysau. Y naill deyrnas yn erbyn y llall,—newyn, a nodau, a daeargrynfäau mewn manau,—a chyfyng-gynghor yn mysg penaethiaid y cenedloedd pa fodd y dystawant gŵyn eu cydgreaduriaid.—*(Dechreuad gofidiau yw hyn oll.)* Ac yn ngwyneb pob peth, y mae enbydrwydd y dyddiau diweddaf yn ymddangos yn eglur, balchder yn uchel ei ben, dynion yn ymffrostgar, yn ariangar, yn gablwyr, yn derbyn wyneb, yn tori cyfammod, yn fradwyr, yn waedwyllt, yn caru melys chwant yn fwy nag yn caru Duw; hefyd yn enllibaidd, yn ddifenwyr, yn genfigenus, yn ymgodi y naill yn erbyn y llall, a chariad at y gwirionedd yn oeri. Yn wir, Mr. Gomer, wrth ddarllen yr ysgrythyrau, y rhai ydynt ddwyfol reol anffaeledig i bob dyn, yn sobr a diduedd, fe welir mawr wahaniaeth rhwng deddfau Crist a'i santaidd apostolion â deddfau llawer o grefyddwyr yr oes hon. Mae y byd wedi myned dan yr enw *Byd Cristionogol*, ac oddiar hyny yn cael ei ddysgu i foesoldeb cyn adnabod y Cymmod, yr hyn sydd yn twyllo yr enaid, trwy fod y fath athrawiaeth yn arwain dynion i roddi eu pwys ar eu gweithredoedd eu hunain, neu eu rhagoriaeth ar ereill. Mawr yw yr ymestyniad yn gyffredin i ofalu pa beth a wisgant fel y byddont yn teilyngu parch, a pha beth a ddywedant fel y dywedo y byd yn dda am danynt. Y maent yn talu mwy o barch, ac yn dwyn mwy o sêl dros orchymynion dynion nag y maent dros athrawiaeth a gorchymynion Crist a'i santaidd apostolion. Nid oes unrhyw sail ysgrythyrol i alw neb yn Gristionogion ond y sawl a gyffesant y ffydd, ac a ufyddhant yn ewyllysgar i gadw pob beth a orchymynodd Crist: a gwae i'r byd pan osodo dynion oleuni am dywyllwch, a melys am chwerw; a bloeddio fod hyfrydwch a heddwch, pan fyddo dinystr yn agos ac yn ymyl y drysau.

Ar hyn y gorphwysaf, yr eiddoch,

R. O'R GOGLEDD.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o Dud. 242.]

65. Cariad a dygasedd raid fod yn ymsyniad anadnabyddus yn flaenorol idd y wybodaeth o dda a drwg. Casineb a gyffroir gan rywbeth yn perchenogi ansoddau anhyfryd; ond, megys ag yr oedd pob peth yn dda iawn, nid oedd dim yn gyfaddasedig i gynhyrfu y nwyd hon: nid oedd cynneddfau drwg, hyd yn hyn, wedi eu dirnad ganddynt: y fath syniadau nis gellid eu cynnyrchu ynddynt hwy, heb roddi mwy neu lai o boen; ond y teimlad o boen nis gellid ei ddeffroi oddieithr gwneuthur drwg; gan hyny, yr oedd yn anhyall iddynt hwy i gael y teimlad o gasineb, cyn gwybod drwg. Ond bôd yr hwn nid oes ganddo wybodaeth o gasineb, nis gall gael gwybodaeth o gariad; o herwydd cariad, gan fod yn wrthwynebol i gasineb, a ddeallir yn unig trwy gyferbyniad. Mewn trefn i garu, rhaid i fôd ganfod rhywbeth da yn y gwrthddrych a gerir; ond gan nad oedd gan Adda un amgyffred am dda, nis gallai garu unrhyw beth o herwydd ei fod yn meddu yr ansawdd o ddaioni, ac am hyny, nis gallai ffurfio un meddylrith am natur cariad. Cariad a chas, yntc, y'nt syniadau deilliedig o'r wybodaeth o dda a drwg.

66. Os nad oedd gwybodaeth o dda a drwg, o ddedwyddwch a thrueni, o gyfiawnder a thrugaredd, o gariad a chasineb, wedi cael lle yn meddyliau ein rhieni cyntaf, cyn y cwymp, mae yn amlwg eu bod hwy yn hollol ddiffygiol o'r cynneddfau anghenrheidiol i fwyniant o gymdeithas bodau o uwch gradd: yr oeddynt yn hollol anghymhwys i ymddyddan, ac ymresymu, a chymdeithasu, gydag un gradd o foddlonrwydd, â bodau y rhai oeddynt yn y meddiant o'r oll o'r wybodaeth hon; yr oeddynt yn hollol anghyfartal i ddal unrhyw allu neu awdurdod yn mhlith y cyfryw rai a wyddent dda a drwg; yr oeddynt yn llwyr anaddas i eistedd mewn barn ar droseddwyr—i ddirnad natur bai—i gospi yr euog—i ddangos trugaredd i'r trallodedig—i garu da a chasâu drwg: o herwydd o ddiffyg gwybodaeth brofiadol nis gallent, am fynydyn, fod wedi cael ymddiried iddynt yr ymarferiad o un o'r galwedigaethau pwysfawr rhai'n. Ac fel hyn canfyddwn, megys ag y gosodasom gerbron eisoes mewn ymadrodd blaenorol, fod rhyw wirioneddau pa rai y gellir eu dysgu yn unig trwy brofiad; tra mae gwirioneddau

ereill pa rai a ellir eu cyrhaedd trwy reswm, adfyfyriad, sylwad, a dadguddiad. Ond gwirioneddau profiadol ydynt yr un mor anghenrheidiol â'r cyfryw a gyrhaeddir trwy wahanol gychwyniad.

67. Fel hyn gwelwn fod gwybodaeth ein rhieni cyntaf yn ddirfawr derfynol. Er i'r Arglwydd ffurfio Efa, a'i dwyn hi at Adda, etto mae yn rhyfeddol ammheus pa un a allent yn eu sefyllfa ddiniwed garu neu gasâu y naill y llall. Mae yn anhawdd i ni amgyffred pa fodd y gallai cydweddawg gariad fodoli rhwng y ddau ryw, pan nad oedd ganddynt wybodaeth o dda a drwg, o lawenydd neu drueni. Y teimlad hwnw o lawenydd pa un a fodola yn awr rhwng gwr a gwraig, rhaid oedd iddynt fod yn ddyeithr iddo. Mae hefyd yn ddirfawr ammheus pa un a allent hwy yn eu sefyllfa o anwybodaeth, genedlu rhywiogaeth farwol. Cywilydd neu wylder oedd rywbeth nad oedd ganddynt un meddylrith am dano; oddiyma, darllenwn, "Ac yr oeddynt ill dau yn noethion, y dyn a'i wraig, ac nid oedd arnynt gywilydd" (Gen. ii, 25). Hwynthwy, gan fod yn anfarwol, ac heb ganddynt waed yn llifo o fewn idd eu cyfansoddiadau, a chan fod yn amddifad o'r meddylrith o gariad a chasineb, o serch rhywiol, ac o bob egwyddor sydd yn deilliaw o wybodaeth am dda a drwg, oeddynt yn anaddas, hyd yn hyn, i gyflawni y gorchymyn mawr hwnw, "Byddwch ffrwythlawn a lliosogwch a llenwch y ddaear" (Gen. i, 28); yn ddarbodawl fod gan y gorchymyn gyfeiriad at hiliogaeth farwol o gnawd ac esgyrn. Cnawd ac esgyrn a wneir allan o waed; ac heb waed, cnawd ac esgyrn nis gellid eu cenedlu a'u geni; yn awr, megys mae gwaed yw y bywyd naturiol, ac yn cynnwys ynddo ei hun farwoldeb ac angeu, mae yn amlwg nad oedd gan Adda ac Efa yr hylif marwol hwnw yn llifo o fewn idd eu hanfarwol gyfansoddiadau; ac etto, heb waed, nis gallasent byth fod wedi cenedlu plant o gnawd ac esgyrn. Os bwriad yr Hollalluog oedd, i ddyn yn ei ail sefyllfa, i genedlu cyrff neu babellau yn unig, ac nid ysbrydoedd, yna yr oedd yn anmhosibl iddynt hwy i gyflawni yr amcan hwnw nes wedi y cwymp. Yr oedd yr ysbrydion eisoes wedi eu cenedlu yn y nef; gofynai yr ysbrydion rhai'n babellau; gallai fod yn ddyledswydd dyn yn y byd hwn i genedlu y pabellau rhai'n, fel y gallai ysbrydion diniwed o fyd yr ysbrydoedd gymmeryd i fyny eu trigfan

ynddynt hwy. Y gwaith hwn, dyn, yn y byd hwn, nis gallai ei wneyd, oddieithr i waed gylchredeg tufewn ei redwelhau a'i wythienau. Yn awr, yr Arglwydd nis gallai, yn gysson â'i ddaioni, reoleiddio gwaed yn nghyfansoddiad dyn, ac fel hyn ei ddarostwng ef i farwolaeth. Efe gan hyny a'i gwnaeth yn anfarwol, trwy gyd-drefniad mewn cyssylltiad â'i gnawd a'i esgyrn, anfarwol hylif o natur burach nâ hono o waed—hylif ysbrydol.

68. Mewn trefn ag y gallai dyn gael y fraint fawr ragorol wedi ei rhoddi iddo o wybodaeth o dda a drwg, dedwyddwch a thrueni, cyfiawnder a thrugaredd, cariad a chasineb, o liosogiad a llenwad y ddaear, â chyrff neu babellau i'r ysbrydion—yr Arglwydd a ffurfiodd y pren gwybodaeth, ac felly cyfansoddodd ei ffrwyth, fel os ei cymmerid yn y cyfansoddiad, y dinystriai ei anfarwoldeb, ac achosai i waed i draws-feddiannu lle yr hylif ysbrydol, ac fel hyn, trwy gyfranogiad ein rhieni cyntaf o'r pren, y gosodent eu hunain mewn cyflwr i liosogi eu rhyw, neu mewn geiriau ereill, gyrff o gnawd Ond a ddarfu i'r Arglwydd orchymyn iddynt i fwyta o'r ffrwyth hwn? Naddo: y fath orchymyn a fyddai yn anghysson â'i ddaioni Ef. Yr oedd yn berffaith gysson â'i briodoleddau i wneyd y pren: yr oedd yn berffaith iawn fod iddo ei blanu yn nghanol yr ardd, lle na allai Adda a'i wraig fethu ei ganfod ef, fel yr elent yma a thraw gan fwyta o'r amrywiol ffrwythau â pha rai yr oedd yr ardd yn oludog. Ond gan wybod fod y ffrwyth yn cynnwys ynddo farwolaeth ac angeu, ni theimlodd yn gyfiawnhaol i adael Adda ac Efa gyfranogi o hono, heb roddi iddynt rybydd o'r canlyniadau pa rai a ddilynent. Y Nefoedd a ystyriasent yr Arglwydd yn anghyfiawn, yn gymmaint a'i fod Ef wedi gwneyd y pren a'i osod o fewn cyrhaedd y dyn, pe na osodasai Efe ef ar ocheliad i beidio bwyta o hono. Am hyny y rhoddodd yr Arglwydd iddynt hwy orchymyn caeth na fwytaent o'r ffrwyth, gan ddywedyd wrthynt y byddent feirw yn ddiau, os y cyfranogent o hono. Gan fod gan yr Arglwydd rag-wybodaeth o bob peth, gwyddai y byddai i Adda ac Efa, o herwydd eu mawr anwybodaeth, i gael eu hudo yn hawdd i anufyddhau i'r gorchymyn hwn, Efe, gan hyny, a oddefodd i Satan fyned i mewn i gorff rhyw fwystfil, a elwir sarff, ac i lefaru trwy y sarff, a hudo ein rhieni cyntaf i fwyta o'r ffrwyth gwaharddedig-

ig. (Gwel y cyfieithad ysbrydoledig o eiddo Joseph Smith o'r drydedd bennod o Gen.) Hwy a ymroddasant i'r demtasiwn: gallasai yr Arglwydd yn awr roddi arnynt boen, a thrueni, a marwolaeth, ac etto fod yn gyfiawn; oblegid hwy a anufyddhasant ei orchymyn. Hwynthwy yn awr a wnaethwyd yn farwol trwy eu gweithredoedd eu hunain. Dylifai gwaed yn awr o fewn eu cyfansoddiadau, a hwy a osodasant eu hunain mewn cyflwr i "liosogi a llenwi y ddaear" ag hiliogaeth farwol. Er i'r gorchymyn gael ei roddi cyn y cwymp i ddyn i liosogi, etto gwyddai yr Arglwydd yn dda na allasai dyn gyflawni y gorchymyn hwn, mor bell ag y deil berthynas â marwoldeb, hyd oni fyddai iddo trwy ei weithredoedd ei hun, gyrhaedd gwybodaeth o dda a drwg, a dwyn i mewn idd ei gyfansoddiad ei hun gyfnewidiad cymhwysiadol i'r dyben hwnw. Am hyny, y gorchymyn mawr cyntaf a roddwyd yn ol rhag-wybodaeth Duw mewn perthynas i'r cwymp, gan wybod y gwnelai dyn oddef y cospedigaethau o fwyta y ffrwyth gwaharddedig, a chan wybod tra o dan y gospedigaeth hono y byddai iddo gael ei barotoi i genedlu hiliogaeth gnawdol. Oddiwrth yr holl amgylchiadau, ymddengys yn amlwg i ni, na fwriadodd yr Arglwydd erioed i'n rhieni cyntaf i liosogi pabellau marwol nes y byddai iddynt, trwy eu gweithredoedd eu hunain, ennill gwybodaeth o dda a drwg, a chael eu parotoi i lywodraethu plant, yn ol egwyddorion cyfiawnder a thrugaredd, a natur uniondeb a chamwedd. Ymddangosai hefyd, fod y gorchymyn i amlhau wedi ei roddi i holl blant dynion, yn wrryw a benyw, ar y chwechfed dydd; ac fel nad oedd Adda ac Efa wedi eu ffurfio yn dymmorol hyd y seithfed dydd, rhaid fod y gorchymyn wedi cael ei roddi tra yr oeddynt yn myd yr ysbrydoedd, ac nid yw oll yn debygol eu bod yn cofio y gorchymyn ar ol iddynt fyned i mewn idd eu pabellau. Yn Llyfr Abraham, ni ddywedodd yr Arglwydd wrthym ei fod wedi rhoddi gorchymyn pendant i ddyn i liosogi, ond tra yn ymgynghori ar y pwnc ar y chwechfed dydd, y Duwiau a ddywedasant, "Ni a achoswn iddynt fod yn ffrwythlawn, ac amlhau, a llenwi y ddaear:" nid oedd hyn yn orchymyn, ond traethiad syml o'r hyn a wnelai y Duwiau. "Ni a achoswn iddynt fod yn ffrwythlawn," &c. Yn awr, gwelsom eisoes pa gynllun a fabwysiadwyd i achosi iddynt amlhau; yr oedd trwy osod o'u blaen

"y pren gwybodaeth," fel y gallasent, trwy yr ymarferiad o'u gorchwyliaeth eu hunain, gael eu cynnysgaethu â'r cymhwysderau gofynol, nid yn unig i ymddwyn plant marwol, ond i'w llywodraethu yn ol y cyfreithiau o ddrwg a da.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. JONES.

YMFUDAETH.

[Allan o'r "Millennial Star," Hyd. 22, 1853.]

EDRYCHA y Saint yn mlaen at y tymmor ymfudol nesaf, gyda gradd mawr o bryder. Mae pob blwyddyn olynol yn eglur ddangos penderfyniad mwy diysgog i frysio ymaith, a dianc rhag angerdd y dymhestl sydd yn ymgasglu, yr hon sydd eisoes yn llenwi calonau llywodraethwyr â braw, ac yn achosi i wladwriaethwyr ac athronwyr ddarogan drwg am y teyrnasoedd ag sydd, a gwirio dydd dynesol eu mawredd a'u gogoniant ymadawedig. Ymddengys fod ysbryd yn ymddeor ar genedloedd y byd dwyreiniol, yn eu hannog braidd yn reddfol i wrthryfel a thywallt gwaed, neu i ymfudo i wledydd pellenig, yn neillduol i'r Cyfandir Americanaidd, yr hwn ydyw tir Seion. Mae y Saint, yn fwy nâ neb pobl ereill, yn dymuno dianc rhag y drwg trwy ffoedigaeth. Mae y cymhelliadau a roddir iddynt hwy, yn dymmorol ac ysbrydol, yn fwy nag a roddir i ereill, a dysgwylir yn rhesymol fod eu hymdrechiadau hwy yn fawr mewn cyferbyniad. Nid oes un Sant ag sydd yn meddu y rhyddid a'r modd i ymfudo, ac yn gwerthfawrogi y cyssylltiad mae yn ddwyn â'i lesoldeb dyfodol, a all aros heb deimlo fod yr amser yn golledig anadferol iddo ef. Y rhai nas gallant weled y pwysigrwydd o hono, ac na chymmerant rybydd trwy y ffoedigaeth gyffredinol, a allant gael eu synwyrau wedi eu bywiocâu, ar ryw foment annysgwyliadwy, gan y dydd drwg a'u goddiwedda ar fyrder.

Llawer a ymofynant os gallant ymfudo, y gauaf dyfodol, ar ddeg punt, fel y gwnaeth y Saint y gauaf diweddaf. Mewn atebiad i'r cwestiwn hwn, nis gallwn, yn bresennol, ond yn unig dywedyd, am i'r holl Saint, a allant, gasglu eu deg punt yr un, ac ni a wnawn yr oll a allwn er eu gweled yn ymfudo.

Ni allwyd parotoi er i'r Saint fyned dros y gwastadedd, y tymmor mynedol, ar ddeg punt yr un, eithr benthyciwyd arian er eu hymfudo drwyodd i'r Dyffryn. Nid ydym ni yn hysbys nad yw ein gair mor dda yn awr ag oedd y flwyddyn ddiweddaf, ac os parha felly, bwriadwn ymfudo pob Sant ffyddlawn a allo godi y swm hono, ac a ddymuno fyned i Seion. Nid ydym yn barod etto i hysbysu y telerau penodol ar ba rai y cymmerwn arnom i ymfudo cwmnioedd y deg punnoedd, eithr hysbyswn hwynt yn ddigon cynnar er i'r Saint fabwysiadu y cynghor a ddichon gael ei roddi ar y pwnc.

Yn y cyfamser, y cwestiwn yw—Pwy a all godi y deg punt, a phwy sydd eisieu ymfudo? Pe gallai Llywyddion y Cynnadleddau wybod am y nifer a ymfuda o'u Cynnadleddau, trwy godi deg punt neu ragor yr un, a'n cynnysgaethu ni â'r hysbysiaeth erbyn y cyntaf o Ragfyr, neu cyn hyny, byddai o gymhorth mawr i ni er hwylysu y trefniadau anghenrheidiol.

DYLEDION LLYFRAU, *STAR*, &c.

[O'r "Millennial Star," Hyd. 22, 1853.

Hyderwn na fydd dim diffyg ymdrech o du y Dosparthwyr a'r Llywyddion, yn ystod y gweddill o'r flwyddyn, i dalu, mor agos ag y bo posibl, y dyledion sydd allan i'n swyddfa. Gwyddom nas gellir effeithio hyn, ond yn unig trwy ewyllysgarwch cyffredinol i *weithredu*, a pharodrwydd o du y Saint. Mae genym ddyben deublyg mewn golwg, wrth wasgu y peth hwn yn mlaen yr amser presennol, yr hwn nid yw yn unig er gwellhau sefyllfa y Cynnadleddau, trwy eu clirio o ddyled, eithr awdurdodir ni i ddefnyddio pob arian a ddaw i'n dwylaw, cyn diwedd y flwyddyn, er mwyn yr ymfudiad dyfodol. Mae pob peth a ddwg gyssylltiad â'r pwnc hwn, o bwys genym ni. Gallai dwy neu dair mil o bunnau o'r arian sydd allan yn awr mewn dyled, gael eu defnyddio er effeithio ymfudiad cannoedd o'r wlad hon y tymmor dyfodol. Os gall y Cynnadleddau drefnu i dalu y swm hon i'n dwylaw cyn diwedd y flwyddyn, caiff ei defnyddio er eu llesoldeb hwy. Bydd i'r Saint Prydeinig gael allan fod y fraint hon a ganiateir iddynt gan y Llywyddiaeth yn Seion, yn werth gafaelyd ynddi.

AMRYWIAETHAU, &c.

Doniau natur, a chyrhaeddiadau celfyddydol, ydynt yn werthfawr yn unig pan eu gosodir ar waith i gynnyddu rhinwedd, neu pan eu llywodraethir gan reolau anrhydedd.

Y cyfaill cywir a agora ei fynwes yn ddiddichell, a gynghora yn uniawn, a gynnorthwya yn rhwydd, a anturia yn ddiofn, a gymmera bob peth yn amyneddgar, a amddiffyna gyda dewrder, ac a barha yn anghyfnewidiol hyd y diwedd.

CYFFELYBIAETH.

(Cyfieithad.)

Fel cwch bach pan fyddo yn ysgafn-dòri
  Drwy lanw y weilgi ewynawg a ffroch,
Yn hwylio yn gadarn trwy'r tònau treigliadol,
Sy'n tasgu, gan ganu eu caniad cwynfanol,
  Yn erbyn ei ochrau eisenawg yn groch.

Efelly y Cristion ar fòr garw bywyd,—
  Wrth noffo ei donau trychionawg fe gàn:
Ar angor Ffydd gorphwys ei lestr drylliedig,
A thònau blwng gofid, pan godant yn ffyrnig,
  Fe'i siglant, ond etto ei soddi ni wnan'. (1840.)

Taliadau o Hydref 7 hyd Hydref 13.—Gorllewin Morganwg, £1 13s 4c; Aberdar, 5s; Aberamman, 3s 4c; Dowlais, 10s 2c; Rymni, 18s; Georgetown, 5s 2c; Merthyr, 10s; Ffynnon-Tydfil, 5s; Cwmbach, 14s.—Cyfanswm, £5 4s.

☞ Mae genym ar werth rai Llyfrau Hymnau wedi eu rhwymo yn y modd harddaf, mewn *morocco*, gwerth 3s 6c yr un.

☞ Dymunwn hysbysu ein Dosparthwyr, mai nid arnom ni mae y bai, os nad yw y sypynau yn dyfod yn rheolaidd; bai ereill ydyw. Maent yn cychwyn o'n swyddfa ni yn brydlawn; etto ni a wnawn ein goreu i ddiwygio yr esgeuluswyr.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.
Bedydd 245
Arwyddion y Dyddiau Diweddaf 250
Cyn-fodoldeb Dyn 254
Ymfudaeth 258
Dyledion Llyfrau, Siar, &c 259
Amrywiaethau, &c 260

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

SEU

Seren y Saint.

Rhif. 17.] HYDREF 22, 1853. [Cyf. VI.

Y DRYSORFA YMFUDOL BARHAUS.

[Allan o'r "Millennial Star," Hyd. 22, 1853.]

Mae yn dyfod yn fwy-fwy amlwg, braidd yn feunyddiol, fod calonau y Saint tlodion yn cael eu troi yn effeithiol at Gwmpeini y Drysorfa Ymfudol Barhaus, fel eu hunig obaith o waredigaeth o ororau Babilon. Mae y llwyddiant rhyfeddol a ddilynodd y cyflawniad o'r mesurau a fabwysiadwyd gan y cwmpeini hwnw, oddiar ei reoleiddiad, ac yn neillduol y ddwy flynedd ddiweddaf, yn yr hyn a wnaethwyd dros y Saint Prydeinig, yn achosi iddynt hwy i ymddiried yn ymddibynol ar ei allu, trwy fendith Duw, i effeithio y dyben sydd ganddo mewn golwg.

Mae yr apeliadau aml a wneir atom ni am gymhorth o'r ffynnonell hono, yn ddiau â thuedd i ennill ein cydymdeimlad mwyaf; eithr pan ddeuwn at y prawf, cawn allan y gofyna fwy nâ chydymdeimlad i effeithio ymfudiad y tlodion. Mae yn rhaid y gŵyr y Saint fod helaethder ein llafur ni yn hyn, yn ymddibynu yn benaf ar eu haelioni hwy yn ein diwallu â modd. Pwy na wnelai eu goreu i gyfranu tuag at y gwaith gogoneddus a wneir trwy offerynoldeb y Drysorfa Ymfudol Barhaus?

Gallwn hysbysu yn awr i'r Saint fod y Llywydd yn Seion wedi trefnu er gosod yn ein dwylaw ni gryn swm o arian, i gael ei defnyddio er ymfudo y tlodion o'r wlad hon, y tymmor dyfodol. Sicr ydym y pâr hyn i galonau y Saint lamu o lawenydd, am fod yr Arglwydd fel hyn yn ychwanegu y rhwyddineb i ymgasglu; a gobeithiwn y rhydd y Saint yn Mhryd-

ain y sicrwydd mwyaf haelfrydig i ni, cyn diwedd y flwyddyn, eu bod yn gwerthfawrogi y fath gynnorthwy amserol o dir Seion, trwy gyfranu eu cannoedd a'u miloedd er chwyddo y swm. Gallai hyn yn rhwydd gael ei wneuthur trwy gyd-ymdrech y lliaws a deimlant ddyddordeb yr achos.

Mae amryw o'r Cenadiaethau cyfagos yn cyfranu i'r Drysorfa hon yn awr, lle nad oes un goruchwyliwr awdurdodedig o'r Cwmpeini, i gyfarwyddo eu neillduoliadau; ac fel y gwypo pawb felly pa beth a ddysgwylir oddiwrthym ni, o barthed iddynt hwy, cyhoeddwn yma lythyr o apwyntiad, a dderbyniwyd oddiwrth Lywydd ac Ysgrifenydd Cwmpeini y Drysorfa Ymfudol Barhaus.

"Dinas y Llyn Halen Fawr, Medi 30, 1852.

"Arddengys hyn fod yr Henuriad Samuel W. Richards wedi ei benodi a'i awdurdodi i weithredu fel Goruchwyliwr Cwmpeini y Drysorfa Ymfudol Barhaus, yn Mhrydain Fawr, a'r gwledydd cyfagos, i gynnorthwyo ymfudiad y Saint tlodion i ddyffrynoedd y mynyddoedd, i dderbyn cyfraniadau i'r Drysorfa, a defnyddio y cyfryw fel y gwelo yn addas. Ac erfynir ar y Saint yn gyffredinol, y rhai a ewyllysiant lwyddo achos y gwirionedd a chario yn mlaen waith y dyddiau diweddaf, i wrandaw ar ei gynghor, fel y gorphwyso bendithion Duw arnynt hwy ac yntau, ac y llwyddo gwaith yr Arglwydd yn ei ddwylaw.

"Brigham Young, *Llywydd Cwmpeini y D. Y. B.*
"Willard Richards, *Ysgrifenydd.*"

Gan hyny, cymmerwn y rhyddid i erfyn ar Lywyddion Cenadiaethau, at y rhai y mae y llythyr hwn yn gymhwysiadol, i ddanfon i ni gyfrif o'r arian sydd ganddynt ar law, yn berthynol i Gwmpeini y Drysorfa Ymfudol Barhaus, yn ddigon cynnar er i ni gynghori ynghylch eu defnyddiad yn y tymmor ymfudol nesaf. Hyderwn y teimla yr holl Saint yn mhob gwlad ddyddordeb mawr o hyd yn llwyddiant gwaith yr ymgasgliad, trwy gyfranu yn haelionus o'u heiddo er cynnorthwyo gweithrediadau y Cwmpeini.

Unrhyw swm o gyfraniadau a ddanfono Llywyddion y Cynnadleddau Prydeinig atom ni erbyn canol Rhagfyr nesaf, a gynnwysir yn y swm a ddefnyddir tuag at eu gwahanol Gynnadleddau ar ddiwedd y flwyddyn.

Wrth edrych dros y gofres o gyfraniadau a wnaed tuag at

y Drysorfa hon yn Mhrydain, gwelwn amryw gyfraniadau personol o £100 i dros £200 yr un. Dangosa hyn y dyddordeb a deimlasant dros ei lwyddiant, a rhydd esiampl teilwng i ereill ddilyn, yr hyn a gredwn a wnant, a thrwy hyny sicrhant iddynt eu hunain fendithion Duw a'i bobl.

[Dealled y Llywyddion Cymreig, fod yr hyn a efynir uchod, o Gymru, i'w ddanfon at y Llywydd W. S. Phillips, fel y gallo efe, dros ereill, ddanfon mewn amser i Liverpool. Gwneler felly hefyd o barthed yr hyn a ymddangosodd yn yr UDGORN diweddaf.—GOL.]

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 230.]

DYBEN cyfreithiau ydyw i wahardd pob arferiad sydd â'i duedd i niweidio personau neu gymdeithas. Ond yn mha ystyr y niweidir personau neu gymdeithas gan yr arferiad o aml-wreigiaeth? Atebwn, nid mewn unrhyw ystyr pa bynag. Dichon i'r gwrthwynebydd ddywedyd fod tuedd y fath arferiad mewn rhai enghreifftiau i gynnyrchi tlodi, ac i ddwyn cyfyngder ar deulu, ac y dylid, am hyny, ei gydnabod yn drosedd, gan ei wahardd trwy gyfraith. Gwrth-atebwn, y fod llawer o arferion o'r fath ag a ddygant dlodi a chyfyngder, ac er hyny y cyfryw arferion ydynt berffaith gyfreithlawn. Er siampl, geill y caeth-fasgnachydd ddarostwng ei hun i dlodi, trwy bentyru caethion, a thrwy ei gamdriniaeth o honynt! A fyddai i'r Taleithiau deheuol ystyried hyn yn drosedd? A waharddent hwy trwy gyfraith i gaethion gael eu prynu, oblegid, mewn rhai enghreifftiau, i hyny ddarostwng y prynydd i dlodi, a dwyn cyfyngder arno ei hunan a'i deulu? Ac etto; dichon dyn ddwyn tlodi arno ei hunan a'i deulu trwy roddi yn annoeth ar waith crefftwyr, ysgrifenyddion, llafurwyr wrth y dydd, &c. A ystyriai un o'r Taleithiau neu'r Tiriogaethau fod hyn yn drosedd? A osodent hwy gyfreithiau i wahardd cyflogiad crefftwyr a llafurwyr, o herwydd, mewn rhai enghreifftiau, ei fod yn darostwng i dlodi? Enghraifft arall; llawer o bersonau trwy briodi un wraig a ddarostyngasant eu hunain o sefyllfa gyfoethog i dlodi dirmygus, er hyny ni fyddai i un Dalaeth, oblegid y fath reswm, ddatgan priodi un wraig megys trosedd,

a'i gwahardd trwy gyfraith. Gallem liosogi unrhyw nifer o enghreifftiau lle dygwyd tlodi a chyfyngder ar deuluoedd, trwy yr arferiad o bethau sydd berffaith gyfiawnhaol gan y gyfraith. Nid yw y dichon amledd gwragedd, mewn rhai enghreifftiau, ddarostwng teulu i dlodi, yn un rheswm, gan hyny, dros ei wahardd trwy gyfraith, mwy nâ miloedd o arferion ereill a ddichon gynnyrchu yr unrhyw ganlyniadau. Ond yn gan amlaf o achosion, caffai aml wragedd dueddrwydd gwrthwynebol; yn lle lleihau cyfoeth teulu byddai i hyny ei gynnyddu. Bydd i nifer fawr, wedi eu rhwymo yn nghyd gan gylymau cryfion serchiadau teuluol, ac yn cymmeryd gafael ar orchwyl mewn modd cyfunol, fod yn alluog, gan amlaf, i gyflawni mwy nag a ddichon i'r un faint o bersonau a weithiont ar wahan, ac yn llywodraethol gan ennill personol yn unig, ei wneyd. Caniateir gan bawb fod undeb ennill a gweithred yn rymusach ei ganlyniadau, nag anundeb. Mae teulu lliosog o blant, trwy eu hegni cyfunol, yn gymhwysach nâ theulu bychan at bentyru golud, neu at gyflawni unrhyw amcan arall. Oddiyma, y dywed y Salmydd, "Plant ydynt etifeddiaeth yr Arglwydd. Gwyn ei fyd y gwr a lanwodd ei gawell saethau â hwynt; nis gwaradwyddir hwy, ond ymddyddanant â'r gelynion yn y porth" Salm cxxvii. Teulu eang, yn lle bod yn anfanteisiol gyda golwg ar gyfoeth neu nerth, sydd yn fantais fawr. Gan hyny, gan belled ag y meddianna yr achos hwn unrhyw ddylanwad, cyfiawnach a fyddai i'r Taleithiau wahardd y gyfundrefn unwreigiol, nag i warafun y gyfundraeth liosogol.

Cymhellir gwrthddadleuon weithiau yn erbyn y gyfundrefn liosogol, gan ddywedyd, ei bod yn cymmeryd ymaith hawliau benywod, ac, o ganlyniad, y dylid ei gwahardd trwy gyfraith. Ond pa hawliau benywod a gymmer hi ymaith. Os amryw fenywod yn wirfoddol, ac o'u dewisiad eu hunain, ac efo cydsyniad eu perthynasau, a ewyllysiant uno eu tynghed gydag un dyn, pa hawliau a gymmerir ymaith? pa ddrygau a oddefwyd, naill ai ganddynt eu hunain, neu gan gymdeithas yn gyffredinol? Atebwn, dim un o gwbl. Ar y llaw arall, y mae hawliau benywod yn cael eu dystrywio a'u cymmeryd oddiarnynt, trwy eu gwahardd â chyfraith i gael y dyn a ddewisont; gorfodir hwynt, gan osodiadau deddfroddol, i adaw pob gobaith

am briodi dyn y llëolwyd eu serchiadau arno, a rhwymir hwynt, os priodant o gwbl, i fyned yn groes i bob teimlad o'u natur—i gael eu huno gydag un nad oes ganddynt ddim cariad ato. Pa sawl miloedd o fenywod sydd a ddewisent aros yn sengl eu holl ddyddiau, yn hytrach nâ derbyn cynnygion llawer dyn ieuanc ysgeler, at yr hwn ni letyant unrhyw deimladau amgen nâ rhai o ddiflasrwydd. Pe gallai y menywod hyn gael eu hawliau, y rhai a berthyn iddynt yn naturiol, ond y bu i'n llywodraethau taleithiol anhael eu hamddifadu o honynt, hwy a unent eu tynghed gyda dynion da, a bod yn annherfynol ddedwyddach dan y gyfundraeth liosogol, nag a fyddent trwy aros mewn sefyllfa o weddwdod, neu trwy eu huno gyda rhyw ddyhirod drygionus. Rhodder i fenywod eu hawliau; gadawer iddynt briodi dyn eu dewisiad. Lle bodola serch pur, gadawer iddynt dreulio y serch hwnw yno, trwy uno eu hunain yn wirfoddol o fewn rhwymau cyssegredig priodas gyda'r dyn a garant, a'r hwn a'u câr hwythau yn ddigonol i'w gwneuthur yn gyfranogion o'i fynwes dros fywyd. Unrhyw beth yn fyr o hyn sydd anhael, ac yn dystrywio hawliau benywod.

Dywedir fod lliosogiad yn dystrywio hawliau y wraig gyntaf, ac, am hyny, na ddylid ei oddef gan gyfraith. Ymddibyna hyn ar amgylchiadau. Os bu dyn mor ynfyd â chytuno gyda dynes cyn eu priodas, na fyddai iddo ef briodi un arall tra hi yn fyw, yna, byddai tori y cytundeb hwnw, heb eu chydsyniad, yn cymmeryd ymaith ei hawliau. Ni ddylai y fath ddyn, o dan fath gytundeb, gael ei oddef gan gyfreithiau y Taleithiau i dori ei gytundeb, oblegid gan wneuthur felly y byddai iddo gymmeryd ymaith yr hawliau a warantodd efe iddi. Ond os prioda dyn ddynes heb rwymo ei hunan gyda y fath gytundeb, neu os prioda efe hi gyda y dealltwriaeth y geill ef briodi ereill, pan y meddylio yn addas wneuthur felly, yna nid oes unrhyw hawliau i'r wraig gyntaf yn cael eu cymmeryd ymaith, nag unrhyw gyfammodau yn cael eu tori. Mwynha y wraig gyntaf, dan yr amgylchiadau hyn, yr holl hawliau y meddai hi unrhyw reswm i ddysgwyl. Pan y rhoddodd ei hunan i'w gwr, nid oedd hyny trwy orfodaeth; ymfoddlonodd yn rhwydd a gwirfoddol i fod yn eiddo ef, gyda llawn ddealltwriaeth y gallasai ef briodi ereill, y pryd bynag a ddewiso. Nid ydyw dynes, dan yr amgylchiadau hyn, yn cael ei hamddifadu o unrhyw hawliau,

ond yn unig y rhai a roddodd i fyny yn wirfoddol. Hi a gyfrifodd mai gwell ei huno gyda y fath ddyn, er y dichon na chyfranai ond mesur o'i ofalwch iddi, nâ byw bywyd o weddwdod, neu fod yn rhwym o briodi un a garai yn llai. Gan hyny mae yr wrth-ddadl yn erbyn lliosogrwydd ar y tir hwn yn hollol ddi-sylfaen.

Cymhellir gwrth-ddadl arall yn erbyn lliosogrwydd, trwy ffugio ei fod yn llygru moesau cymdeithas, ac o ganlyniad, dadleuir y dylid ei ystyried yn drosedd, a'i wahardd gyda chyfraith. Ond yr ydym yn gofyn pa foesau cymdeithas a lygrir ganddo? Moesoldeb nid yw ond enw arall am rinwedd, daioni, a chyfiawnder. Anfoesoldeb yw ei wrthwyneb—hyny yw, gwyniau, drygedd, anghyfiawnder. Bod yn foesol yw bod yn ddiniwed o drosedd; bod yn anfoesol yw bod yn euog o drosedd. Nis gellir dangos oddiwrth reswm nac oddiwrth air Duw, fod lliosogrwydd yn drosedd, ac felly nis gall fod yn anfoesol, ac o ganlyniad nid yw moesau cymdeithas yn cael eu peryglu yn y modd lleiaf oddiwrth ei arferiad. Yn y gwrthwyneb, mae lliosogrwydd yn gyfaredd fawr a chref yn erbyn anfoesoldeb. Pa sawl cannoedd o filoedd y sydd o fenywod, yn ymollwng o ddiffyg cyfleusdra i briodi, gan roddi eu hunain i fyny i fywyd ysgeler, ac yn dyfod yn hynod anfoesol a dirinwedd. Pe na amddifadasid y menywod hyn o'r hawliau y dylai yr oll eu mwynhau dan ein Furf-lywodraeth ogoneddus, gallasent uno eu hunain wrth ryw ddynion da a rhinweddol, a bod yn ddedwydd megys eu hail neu eu trydydd wragedd, ac felly gael eu hachub rhag y temtasiynau a'r drygau a syrthiasant iddynt. Edrycher ar drueni a gresynoldeb miloedd o fenywod yn mraidd bob dinas yn America ac Ewrop—ymholer i'r achosion o hynt eu bywyd gwaradwyddus a throseddol, a chanfyddir mewn naw amgylchiad o ddeg, y gyrwyd hwynt i'r cyflwr hwnw o ddiraddiad o eisiau amddiffynwr—o eisieu gwr y gallasent ganoli eu serchiadau ynddo, ac ar yr hwn y gallasent ymddibynu am gynnorthwy. Ai ni fuasai yn well o lawer i'r menywod hyn eu bod wedi eu cyssylltu yn anrhydeddus mewn priodas yn unol â'r gyfundrefn liosogol, nâ'u bod wedi soddi eu hunain i lynclyn dinystr anadferol? Y fath swm aruthrol o anfoesoldeb a'i ddyoddefaint canlynedig a gawsai ei attal, pe na chawsai y llywodraethau Taleithiol eu dylanwadu

gan draddodiadau llygredig Cristionogaeth wrthgiliedig trwy waharedd lliosogrwydd, a'i gyhoeddi yn drosedd! Eithr buasai i'r drefniant hon ar bethau, nid yn unig attal menywod rhag myned yn buteiniaid cyhoeddus, ond dyrchafu rhinwedd yn mysg y gwrrywod. O achos y niferi dirfawr o fenywod anrhinweddol â pha rai y melldigir y cenedloedd, yr esgeulusa llawer o ddynion ieuainc briodi, a cheisio boddhau eu tueddiadau rhywiogaethol trwy ymgyssylltiadau anghyfreithlawn a phechadurus. Pe na fodolai puteiniaid menywaidd cyhoeddus, neu pe na chanfyddid hwy ond yn anfynych, y canlyniad naturiol a fyddai, yr elai dynion ieuainc, yn lle gadael eu hunain i buteindra, i geisio uno eu hunain mewn priodas anrhydeddus gyda chydgyfranogion eu dewisiad. Gan hyny, byddai i liosogrwydd, nid yn unig fod yn attalfa yn erbyn puteindra menywod, ond lleihau achosion neu foddion puteindra ar ran y gwrrywod.

(I'w barhau.)

Cyf. ROBYN DDU.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 258.]

69. NA fuasai ein rhieni cyntaf wedi cael marwol blant pe na chyfranogasent o'r ffrwyth gwaharddedig, sy nid yn unig yn rhesymol, eithr y mae yn eglur ddadguddiedig yn Llyfr Mormon. Dywed y prophwyd Lehi, "Pe na throseddai Adda, ni syrthiai, eithr efe a arosai yn ngardd Eden. A phob peth a grewyd a arosent yn yr un sefyllfa ag oeddynt wedi eu creu; a hwy a arosent yn dragywydd, ac heb ddiwedd. Ac ni chawsent hwythau ddim plant; am hyny hwy a arosent mewn ystad o ddiniweidrwydd, heb feddu gorfoledd, canys ni adnabuasent drueni; yn gwneuthur dim daioni, canys ni adnabuasent bechod. Ond, wele, gwnaethwyd pob peth yn ol doethineb yr hwn sydd yn gwybod pob peth. Syrthiodd Adda fel y bodolai dynion; a bodola dynion fel y gallont gael gorfoledd" (2 Lyfr Nephi, pen. 1, tud. 51). Dadguddir hefyd yr un athrawiaeth yn y cyfieithad ysbrydoledig o Lyfr Genesis. "Ac Adda a alwodd ar enw yr Arglwydd, ac Efa hefyd, ei wraig, a hwy a glywsant lais yr Arglwydd o'r ffordd a arweiniai i ardd Eden, yn llefaru wrthynt, ac ni welsant Ef, oblegid yr oeddynt wedi

eu cau allan o'i bresennoldeb. Ac efe a roddodd orchymyn iddynt i addoli yr Arglwydd eu Duw, ac offrymu y blaenffrwyth o'u deadelloedd yn offrwm i'r Arglwydd. A bu Adda yn ufydd i orchymynion yr Arglwydd.

"Ac ar ol llawer o ddyddiau ymddangosodd angel yr Arglwydd i Adda, gan ddywedyd, Paham yr wyt ti yn offrymu aberthau i'r Arglwydd? Ac Adda a ddywedodd wrtho, Nis gwn, ond fod yr Arglwydd wedi gorchymyn i mi. Ac yna yr angel a lefarodd, gan ddywedyd, Mae y peth hwn yn gyffelybiaeth i aberthiad Cyntaf Anedig y Tad, yr hwn sydd yn llawn gras a gwirionedd. Am hyny, bydded i ti wneyd pob peth a wnelych yn enw y Mab, a bydded i ti edifarhau a galw ar Dduw yn enw y Mab dros byth.

"Ac yn y dydd hwnw yr Ysbryd Glân a syrthiodd ar Adda, yr hwn a ddygodd dystiolaeth o'r Tad, a'r Mab, gan ddywedyd, Myfi yw Iesu Grist o'r dechreuad, o hyn allan, ac yn dragywydd, fel yn gymmaint ag i ti syrthio, y gellir dy waredu; ac holl ddynolryw, cynnifer ag a ewyllysiant.

"Ac yn y dydd hwnw Adda a fendithiodd Dduw, ac a lanwyd, ac a ddechreuodd brophwydo ynghylch holl deuluoedd y ddaear: Bendigedig fyddo enw Duw am fy nhrosedd, canys yn y bywyd hwn mi a gaf lawenydd, a thrachefn yn fy nghnawd mi a gaf weled Duw.

"Ac Efa, ei wraig, a glywodd y pethau hyn ac a fu lawen, gan ddywedyd, Oni bai ein trosedd, *ni chawsem byth hâd*, ac ni adwaenem byth dda a drwg, a llawenydd ein prynedigaeth, a'r bywyd tragywyddol a rydd Duw i'r holl rai ufydd. Ac Adda a Efa fendithiasant enw Duw; a hwy a wnaethant bob peth yn hysbys i'w meibion a'u merched."

70. Y prophwyd Enoc hefyd a ddadguddia yr un athrawiaeth yn ei draethawd ar bwnc yr efengyl, megys y dadguddiwyd i Adda ar ol ei yru allan o ardd Eden. "Ac Enoc a barhaodd ei leferydd, gan ddywedyd, Yr Arglwydd yr hwn a lefarodd wrthyf, yw Duw y nefoedd, ac Efe yw fy Nuw i, a'ch Duw chwithau, a chwi yw fy mrodyr, a phaham yr ymgynghorwch â'ch hunain, gan wadu Duw y nefoedd?

"Y nefoedd, efe a'i gwnaeth: y ddaear yw ei droedfainc, a'i sylfaen sydd eiddo ef: Wele, gosododd hi, a llu o ddynion a ddygodd efe ar ei gwyneb. A marwolaeth a ddaeth ar ein

tadau: er hyny, adwaenwn hwynt, ac nis gallwn wadu, ac hyd y nod y cyntaf oll a adwaenwn, sef Adda. Canys ysgrifenasom lyfr coffadwriaeth yn ein mysg, yn ol y cynllun a roddwyd gan fys Duw: a rhoddwyd ef yn ein hiaith ein hunain.

"Ac fel yr oedd Enoc yn llefaru geiriau Duw, y bobl a grynasant, ac nis gallent sefyll o flaen ei bresennoldeb: ac efe a ddywedodd wrthynt, *Trwy syrthiad Adda yr ydym ni*; a thrwy ei gwymp y daeth marwolaeth; a gwnaethwyd ni yn gyfranogwyr o drueni a gwae. Wele, Satan a ddaeth i blith plant dynion, a themtia hwynt i'w addoli; a dynion a aethant yn gnawdol, anianol, a melldigedig, a chauwyd hwynt allan o bresennoldeb Duw. Eithr Duw a wnaeth yn hysbys i'm tadau, fod yn rhaid i bob dyn edifarhau.

"Ac efe a alwodd ein tad Adda â'i lais ei hun, gan ddywedyd, Myfi wyf Dduw: mi a wnaethym y byd, a dynion cyn eu bod. Ac efe a ddywedodd wrtho hefyd, Os gwnai di droi ataf, a gwrandaw fy llef, a chredu, ac edifarhau am dy höll droseddiadau, a chael dy fedyddio â dwfr, yn enw fy Unig anedig Fab, yr hwn sydd yn llawn gras a gwirionedd, yr hwn yw Iesu Grist, yr unig enw a roddir dan y nefoedd, trwy yr hwn y daw iachawdwriaeth i blant dynion; chwi a gewch ofyn pob peth yn ei enw Ef, a pha beth bynag a ofynoch, efe a roddir i chwi.

"A'n tad Adda a lefarodd wrth yr Arglwydd, ac a ddywedodd, Paham y rhaid i ddynion edifarhau a chael eu bedyddio â dwfr? A'r Arglwydd a ddywedodd wrth Adda, Wele, maddeuais i ti dy droseddiadau yn ngardd Eden. Oddiwrth hyn, yr aeth dywediad allan yn mhlith y bobl, Fod Crist wedi rhoddi iawn dros euogrwydd gwreiddiol, yn yr hyn nis gall pechodau y rhieni gael eu hateb ar benau y plant, canys y maent hwy yn rhyddion er seiliad y byd.

"A'r Arglwydd a lefarodd wrth Adda, gan ddywedyd, Yn gymmaint â bod dy blant yn cael eu hymddwyn mewn pechod, felly hefyd pan ddechreuont dyfu i fyny, y mae pechod yn esgor yn eu calonau, ac y maent yn profi y chwerw, fel y gwypont pa fodd i werthfawrogi y da. A rhoddwyd iddynt i adwaen y da oddiwrth y drwg: am hyny y maent hwy yn oruchwylwyr iddynt eu hunain, ac mi a roddais i chwi gyfraith a gorchymyn arall: Am hyny dysgwch hi i'ch plant, fod yn rhaid i bob dyn, yn mhob man, edifarhau, onide nas gallant

mewn un modd etifeddu teyrnas Dduw, oblegid nis gall dim aflan drigo yno, neu drigo yn eu bresennoldeb Ef; canys yn iaith Adda, Dyn Santeiddrwydd yw ei enw Ef; ac enw ei Unig-anedig, yw Mab y Dyn, sef Iesu Grist, Barnwr cyfiawn ag sydd i ddyfod.

"Yr wyf yn rhoddi i chwi orchymyn i ddysgu y pethau hyn yn cofn i'ch plant, gan ddywedyd, *Yn gymmaint ag iddynt gael eu geni i'r byd trwy y cwymp ag sydd yn dwyn marwolaeth, trwy Ddwfr a Gwaed a'r Ysbryd, y rhai a wnaethym, ac felly o bridd ddyfod yn enaid byw*, felly hefyd y rhaid eich geni drachefn o Ddwfr a'r Ysbryd, a'ch glanhau trwy Waed, sef Gwaed fy Unig-anedig, i ddirgeledigaethau teyrnas nefoedd; fel y santeiddier chwi oddiwrth bob pechod, ac y mwynhaoch eiriau y bywyd tragywyddol yn y byd hwn, a bywyd tragywyddol yn y byd a ddaw, ïe, gogoniant diddarfod: Canys trwy y Dwfr yr adwaenoch y gorchymyn; trwy yr Ysbryd y cyfiawnheir chwi, a thrwy y Gwaed y santeiddir chwi, mai ynoch y rhoddir tystiolaeth y nefoedd;—y Dyddanydd;—pethau heddychlawn gogoniant diddarfod; gwirionedd pob peth;—yr hyn sydd yn bywiocâu pob peth, yr hyn sydd yn rhoddi bywyd yn mhob peth;—yr hyn sydd yn gwybod pob peth, ac yn meddu pob gallu, yn unol â doethineb, trugaredd, gwirionedd, cyfiawnder, a barn.

"Ac yn awr, wele, yr wyf yn dywedyd wrthych, mai dyma gynllun yr iachawdwriaeth i bob dyn: Gwaed fy Unig-anedig, yr hwn a ddaw yn nghanol-ddydd amser. Ac wele, y mae gan bob peth ei gyffelybrwydd, ac y mae pob peth wedi ei greu a'u gwneuthur i ddwyn tystiolaeth o honof fi, pethau ag ydynt yn dymmorol, a phethau ag ydynt yn ysbrydol; pethau ag ydynt yn y nefoedd uwchben, a phethau ag ydynt ar y ddaear; a phethau ag ydynt yn y ddaear, a phethau ag ydynt o dan y ddaear, oddi uchod ac oddi isod; pob peth a ddygant dystiolaeth o honof fi.

"A bu ar ol i'r Arglwydd lefaru wrth Adda, ein tad, i Adda alw ar yr Arglwydd, ac efe a gipiwyd ymaith gan Ysbryd yr Arglwydd, ac a gariwyd i waered i'r dwfr, ac a osodwyd dan y dwfr, ac a ddygwyd allan o'r dwfr: Ac felly y bedyddiwyd ef, ac Ysbryd Duw a ddisgynodd arno; ac felly y ganwyd ef o'r Ysbryd, ac efe a fywhawyd yn y dyn tufewnol: Ac efe a glyw-

odd lais o'r nefoedd, yn dywedyd, Ti a fedyddiwyd â thân, ac â'r Ysbryd Glân. Hyn yw tystiolaeth y Tad, a'r Mab, o hyn allan ac yn dragywydd: ac yr wyt ti yn ol urdd yr Hwn ag oedd heb ddechreu dyddiau na diwedd blynyddoedd, er pob tragywyddoldeb. Wele, tydi wyt un ynof fi, ac yn fab i Dduw; ac felly y gall pawb ddyfod yn feibion i mi. Amen."*

71. Oddiwrth yr holl ddyfyniadau hyn, dysgwn, mai oni buasai syrthiad ein rhieni cyntaf, ni fuasent byth wedi cael marwol blant. Efa a ddywedodd, "*Oni buasai ein trosedd, ni chawsem byth hâd.*" Enoc a ddywedodd, "*O herwydd syrthiad Adda yr ydym ni.*" Lehi a ddywedodd, "*Syrthiodd Adda fel y bodolai dynion.*" Yr Arglwydd a ddywedodd wrth Adda:—"Yn gymmaint â bod dy blant yn cael eu hymddwyn mewn pechod, felly hefyd, pan ddechreuont dyfu i fyny, mae pechod yn esgor yn eu calonau." A drachefn, yr Arglwydd a ddywedodd yn mherthynas i'r plant rhai'n, "Ganwyd hwynt i'r byd trwy y cwymp hwn sydd yn dwyn marwolaeth, trwy Ddwfr, a Gwaed, a'r Ysbryd, y rhai a wnaethym i, ac felly o bridd ddyfod yn enaid byw." Y "Dwfr a'r Gwaed" wedi eu priodol uno, a ffurfiant gnawd ac esgyrn y baban; yr ysbryd o'r Nef, mewn uniad â'r "Dwfr a'r Gwaed," a fywiocâ y corff, ac fel hyn "o bridd y daw yn enaid byw."

72. Adda a ddywedodd, "Bendigedig fyddo enw Duw o herwydd fy nhrosedd, canys yn y bywyd hwn y caf orfoledd, ac etto yn fy nghnawd y gwelaf Dduw. Ac Efa, ei wraig, a glywodd yr holl bethau hyn, ac a fu lawen, gan ddywedyd, oni bai ein trosedd, ni chawsem byth hâd, ac ni adwaenem byth dda a drwg, a llawenydd ein prynedigaeth, a'r bywyd tragywyddol a rydd Duw i'r holl rai ufydd." Mor fawr yr achos a gafodd ein rhieni cyntaf i fendithio a chlodfori Duw, am iddo wneyd a gosod y pren gwybodaeth mewn sefyllfa ag y gallent fwyta o hono; er iddynt ddwyn arnynt eu hunain y gospedigaeth am eu hanufydd-dod, ac wedi eu gosod, gyda eu hiliogaeth, mewn sefyllfa o boen, etto yr oedd yn llawer gwell iddynt i oddef y boenedigaeth, ac hyd y nod marw, nâ bod wedi aros yn y sefyllfa ag oeddynt ynddi cyn y cwymp. Yn wir, buasai yn well iddynt fod wedi dyoddef y can cymmaint mwy nâ'r hyn a

* Dadguddiwyd i Joseph Smith, y Gweledydd, Rhag., 1830, fel rhan o'r Cyfieithiad Ysbrydoledig o Lyfr Genesis.

wnaethant, nag i fod wedi aros bob amser mewn sefyllfa o ddofn anwybodaeth o dda a drwg—nâ bod dros byth mewn sefyllfa analluog i adnabod neu werthfawrogi gorfoledd neu ddedwyddwch—sefyllfa yn mha un y meddylrith am gyfiawnder a thrugaredd, nis gallasai fod wedi myned i mewn idd eu calonau. Nid bwriad yr Arglwydd oedd i ddyn aros yn y fath ddyfnderoedd o anwybodaeth. Da y gallasai Adda ac Efa fendithio Duw o herwydd eu trosedd; canys nid oedd yr holl ddyoddefiadau a oddefasant yn y canlyniad o hono, yn deilwng idd eu cymharu â'r wybodaeth anfeidrol bwysig a ennillwyd, a'r llawenydd a ddylifai trwy y wybodaeth hono. Crist oedd yn cael ei ystyried megys "Oen wedi ei ladd er seiliad y byd," i wneuthur iawn am drosedd gwreiddiol Adda. Am hyny, trwy ei droseddiad y cyrhaeddodd efe wybodaeth anhebgorol angenrheidiol er ei ddyrchafiad a'i ddedwyddwch; a thrwy yr iawn ei bechodau a faddeuwyd, ac efe a adferwyd i ffafr Duw, yn feddiannol ar gymhwysderau gofynol i fwynhau ei waredigaeth, a chyfeillach bodau y rhai a wyddent dda a drwg. "Yr Arglwydd Dduw a ddywedodd, Wele, y dyn sydd yn dyfod megys un o honom ni, i wybod da a drwg" (Gen. iii, 22). Duw, ynghyd â'r lluoedd nefol, a gyrhaeddasant idd y wybodaeth o dda a drwg, ac am hyny yr oeddynt yn alluog i fwynhau dedwyddwch, a barnu yn gyfiawn yn ol egwyddorion uniondeb a chamwedd, cyfiawnder a thrugaredd. Adda, trwy ei droseddiad, a ddaeth fel un o'r Duwiau i wybod da a drwg. Yn awr, a ellir tybied, am fynyd, nad oedd yr Arglwydd yn dymuno i Adda ddyfod yn debyg iddo ei hun? Ai ni ddymunai Efe fod iddo ddysgu pa fodd i wahaniaethu rhwng yr hyn oedd dda, a'r hyn oedd ddrwg? Neu a fwriadodd efe fod i ddyn am byth gael ei amddifadu o'r hysbysrwydd hyny, yr hyn yn unig a allasai roddi iddo orfoledd? Ai nid oedd yr Unig-anedig Fab yn ewyllysgar, hyd y nod cyn gwneyd y byd, i gael ei anfon allan ar ganol-ddydd amser, i ddyoddef a marw, mewn trefn i wneyd iawn am drosedd, pa un a osodai Adda yn yr un cyflwr a'r Duwiau gyda golwg ar dda a drwg? Ni ystyriasai y Mab fod marwolaeth yn aberth rhy fawr, mewn trefn ag y gallasai dyn gael ei gyfodi o eithaf dyfnderoedd anwybodaeth, a chael ei leoli ar sefyllfa gyfartal â'r Duwiau, mor bell ag y golygai dda a drwg, a'u holl gydfynedol ganlyniadau.

73. Mae yn wir, pe na chynnygiasai y Gwaredwr i farw er gwneuthur iawn dros bechod Adda, yna ni fuasai un ffordd o faddeuant; a chyfiawnder a drosglwyddai Adda i drueni ac alltudiaeth diddiwedd o bresennoldeb ei Dad, heb unrhyw obeithion am adgyfodiad ei gorff, neu waredigaeth ei ysbryd oddiwrth allu y Diafol: yna, pe na ddyfeisiasai Duw gynllun o waredigaeth, buasai yn well i Adda i beidio syrthio; buasai yn well iddo aros mewn dygn anwybodaeth o dda a drwg, dedwyddwch a thrueni, nâ bod yn druenus am byth, yn gyffelyb i'r angylion syrthiedig. Ond gan i Dduw ddyfeisio cynllun o waredigaeth, yr oedd yn llawer iawn gwell i Adda i droseddu, a dyoddef cospedigaethau ei droseddiad am dymmor, nag i aros mewn sefyllfa yn yr hon nis gallasai byth adnabod da a drwg, yn gyffelyb i'r Duwiau—yn yr hon nis gallasai byth werthfawrogi dedwyddwch y nef, neu wybod am lawenydd bywyd tragywyddol—yn yr hon nis gallasai ddeall natur cyfiawnder a thrueni, uniondeb a chamwedd—yn yr hon nis gallasid byth ymddiried iddo awdurdod, neu allu, neu reolaeth dros fodau pa rai oeddynt mewn meddiant o'r wybodaeth oruchel hon—yn yr hon ni chawsai byth blant, ac am hyny, y teulu mawr o ysbrydion yn y nef, a fuasent wedi cael eu siomi yn eu dysgwyliadau pryderus hiraethlawn o gael derbyn cyrff Am hyny, dyrchafaf i fyny fy nghalon mewn moliant a diolchgarwch o flaen yr Arglwydd; ïe, bendithiaf Dduw â'm holl enaid, am droseddu o'n rhieni cyntaf, a dwyn poen a thrueni, a marwolaeth, ar y byd; canys, o herwydd y troseddiad hwn y caniatawyd i'm hysbryd i ddyfod o'r nef, a myned i mewn i babell o gnawd ac esgyrn—o herwydd y troseddiad hwn, y caniateir i ni wybod, yn y bywyd hwn, dda a drwg, llawenydd a thrueni, cyfiawnder a thrugaredd, cariad a chasineb—o herwydd y troseddiad hwn, dysgwyf trwy brofiad bethau pa rai na ddysgaswn byth yn un ffordd arall—o herwydd y troseddiad hwn, yr adnabyddaf ac y gwerthfawrogaf orfoledd fy ngwaredigaeth; y mwynhawyf eiriau y bywyd tragywyddol, yn y byd hwn, a chyflawnder bywyd tragywyddol yn y byd a ddaw.

74. Yr oedd pren arall yn ngardd Eden, ffrwyth pa un a feddai ansoddau o natur wrthwynebol idd yr un o bren gwybodaeth. Gelwid ef "Pren y Bywyd." Y pren hwn a addaswyd

i gynnyrchu bywyd diddiwedd; cyfnewidiai farwoldeb i anfarwoldeb, fel y gellir gweled oddiwrth yr ymadroddion canlynol:—"A'r Arglwydd Dduw a ddywedodd, Wele, y dyn sydd yn dyfod megys un o honom ni, i wybod da a drwg; ac weithian, rhag iddo estyn ei law, a chymmeryd hefyd o bren y bywyd, a bwyta, a byw yn dragywydd: am hyny, yr Arglwydd Dduw a'i hanfonodd ef allan o ardd Eden, i lafurio y ddaear, yr hon y cymmerasid ef o honi. Felly Efe a yrodd allan y dyn; ac Efe a osododd, o'r tu dwyrain i ardd Eden, y cerubiaid, a chleddyf tanllyd ysgwydedig, i gadw ffordd pren y bywyd" (Gen. iii, 22—24). Pe caniateid i'n rhieni cyntaf, ar ol iddynt droseddu, a dyfod yn ddarostyngedig i farwolaeth, i fwyta o hwnw, y canlyniadau a fuasent o'r natur mwyaf arswydus, a hwy a ddinystriasid am byth. Y weithred a wnelsai nid yn unig ffuantu dyn, ond gwnelsai ffuantu Duw, ei air Ef a fuasai yn ddirym, canys dedryd marwolaeth a basiwyd eisoes, a dywedwyd wrthynt y buasent "feirw yn ddiau." Ffrwyth Pren y Bywyd a achosai iddynt fyw yn dragywyddol, a gair Duw a ballai: nid felly yn unig, ond hwy a fuasent fyw am byth mewn trueni; canys cynllun iachawdwriaeth yr hwn oedd i gael ei ddwyn oddiamgylch trwy dywalltiad gwaed, neu trwy farwolaeth y Gwaredwr, a ddiddymasid. Pe gosodasai Adda ei hun mewn cyflwr fel nas gallasai farw, ei blant hefyd a osodasid yn yr un cyflwr; (hyny yw, a chaniatâu ei fod yn bosibl iddo ef genedlu plant o gnawd ac esgyrn o dan y cyfryw amgylchiadau;) yna, y Messiah yn ol y cnawd, nis gallasai farw: yn gymmaint ag y buasai yr holl blant yn anfarwol, ei gorff cnawdol Ef hefyd a fuasai yn anfarwol, ac heb waed; fel hyn nis gallasai fod un iawn trwy dywalltiad gwaed. Am hyny, dyn a arosasai yn ei sefyllfa syrthiedig am byth, gan fod yn ddarostyngedig i'r Diafol yr hwn a'i gorchfygasai, gan fod yn farw yn ysbrydol, heb unrhyw bosiblrwydd neu obeithion am wellhad, gan fod yn dragywyddol druenus yn gyffelyb idd yr angylion syrthiedig. Mae yn ammheus iawn, pa un a fuasai idd ein rhieni cyntaf, pe cyfranogasent o bren y bywyd, ar ol y cwymp, i gael plant o gnawd ac esgyrn; canys gwaed, yr hwn sydd yn hanfodol i drefniant cyrff cnawdol, a ddiwreiddasid o'u cyfansoddiadau. Am hyny, yr Arglwydd, yn gwybod y canlyniadau drwg a ddilynent os y cyfranogent o Bren

y Bywyd, a warchaeodd y cyfryw yn ofalus gan gerubiaid a chleddyf tanllyd.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. Jones.

CYFFELYBIAETH.

Aeth bachgenyn bychan i'r maes un diwrnod, a gwelodd ddefaid ac ŵyn bychain, y rhai a dynodd ei serch yn fawr; ond yr oedd arno drueni drostynt o herwydd fod draenen yno yn cydio yn eu gwlan; a dychwelodd adref gan benderfynu tori y ddraenen i lawr. Dranoeth, aeth allan â'i fwyell yn ei law, ac at y ddraenen yn union; ond ar frigyn o honi, gwelodd aderyn teg ei liw yn tynu gwlan ymaith, ac yn ehedeg ag ef i'w nyth. Pryd hyn, gwelodd ddoethineb y Creawdwr yn gosod y ddraenen i ddal gwlan y defaid, er i'r adar bach adeiladu eu nythod, ac o ganlyniad gadawodd hi yn llonydd.

Y mae llawer yn eglwys Crist, yn gweled gwahanol bethau yn niweidiol, fel y gwelodd y bachgenyn y ddraenen, tra y maent hefyd yn ateb rhyw ddyben da neu gilydd. Dymunant ar un amser i bethau fod yn yr eglwys yn hollol groes i'r modd ag y maent; ond ar bryd arall, gorfoleddant eu bod fel ag y maent, fel y dyn a ddywedodd y dylai y pwmpiynau dyfu ar dderw cryf, a mes ar goesau gweinion pwmpiynau: ond un diwrnod aeth i gysgu dan dderwen; a syrthiodd mesen ar ei ben, pan y diolchodd yn fawr i'w Greawdwr nad oedd pwmpiynau, ond mes, yn tyfu ar dderw. Y mae hyn yn ein dysgu i beidio barnu pethau Duw trwy ein doethineb fach ein hunain, ac i gredu fod pob peth yn cydweithio er daioni i'r rhai sydd yn caru Duw. W. Lewis.

BEDD-ARGRAFF.

Meddianna'r bedd hyawdledd da,
 Addysga yn ei wersi,
Yn fwy effeithiol nag y gall
 Duwinydd call bregethu;
Clywch beth mae'n ddweyd, O ddynion ffol,
 Sy'n byw'n annuwiol hollol;
Mae yn llefaru wrthych chwi,
 Rhowch glust i'w gri'n ystyriol. (1842).

AMRYWIAETHAU, &c.

Glo.—Hysbysir trwy lythyr oddiwrth Elias Morris, o Swydd Haiarn, Tiriogaeth Utah, at ei frawd Richard Morris o Ferthyr, ddarfod i'r brodyr Eliezer Edwards a Thomas Rowlands, wrth fyned i un o'r *kanyons*, ddarganfod gwythïen o lo yn wyth troedfedd o led, a bod ffordd dda o wyth milltir tuag ati wedi ei gorphen.

Dosparthu Traethodau.—Yn awr, tra mae y tymmor i bregethu allan wedi terfynu (fel y sylwa y Llywydd Samuel W. Richards, yn y "Star," Hyd. 29, 1853), yw yr amser goreu i ddosparthu traethodau, gan fyned o dŷ i dŷ, a defnyddio pob cyfleusdra i ymddyddan ynghylch y grefydd ddwyfol a broffeswn. Gobeithiwn y cymmera ein brodyr a'n chwiorydd yr awgrym, ac y dosparthant lawer o draethodau yn y tymmor hwn, gan ystyried nas gwyddant pa awr y cant wahoddiad i adael y Babilon hon, a chychwyn i Seion. Wrth fyned yno, ni fydd dim yn fwy hyfryd i'n meddwl, nâ'n bod wedi gwneyd ein dyledswydd tuag at ein cyd-ddynion.

Mae gweddïau er dychweliad Lloegr at Babyddiaeth wedi cael eu hargraffu mewn amryw ieithoedd ar y cyfandir, a'u dosparthu yn mhlith y bobl.

Prawf o natur dda fyddai deffroi dyn ganol nos, a cheisio benthyg punt ganddo.

Cadw Cyfrinach.—Aeth gwr mewn brys mawr at ei gymmydog, ac a ddadguddiodd iddo gyfrinach o bwys, ac wrth ym adael a'i gorchymynodd yn gaeth i beidio a'i fynegu i neb ar y ddaear.—A'r cymmydog a atebodd, "Byddwch yn esmwyth, gellwch ymddibynu arnaf y cadwaf ef *gystal â chwithau.*

Taliadau o Hydref 14 hyd Hydref 20.—Sir Fynwy, £5; Sir Ddinbych, £1; Pontytypridd, 16s; Llanfabon, 6s 8c; Hirwaen, 4s 6c; Georgetown, 5s 1c.—Cyfanswm, £7 12s 3c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Y Drysorfa Ymfudol Barhaus	261
Priodas Nefolaidd	263
Cyn-fodolaeth Dyn	267
Cyffelybiaeth	275
Bedd-argraff	275
Amrywiaethau, &c	276

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 18.] HYDREF 29, 1853. [CYF. VI.

AT BARCHEDIGION Y BEDYDDWYR ETTO.

Eu cyhuddiadau yn erbyn DEWI ELFED JONES *a'i gynnulleidfa, yn cael eu hegluro.*

MYGEDAWG FRAWD DAVIS,—Yn gymmaint ag i mi amrai weithiau yn ostyngedig i wahodd y Parchedigion, ac wedi y cyfan wrthod o honynt, gan gywilydd, gyhoeddi y cyhuddiadau yn herwydd pa rai y torais fy nghyssylltiad â'r Bedyddwyr. Yn bresennol, gwnaf hyny fy hunan, a chant hwythau lygadrythu, a chwyrnu, oblegid mae eu gwrych heb ostwng byth, er i mi fod yn deg, ac yn deg iawn wrthynt hefyd, yn ddirgel a chyhoedd, ar eiriau a thrwy lythyrau, a hyny gyda phob dymuniad da; o herwydd tosturiwyf wrthynt yn eu sefyllfa druenus. Teimlwyf yn ddwys dros rai o honynt, ag ydynt yn barod wedi credu, ond fod yr elw a'r gyflog yn attalfa iddynt i ymuno â'r Saint; ereill ag anrhydedd bydol a hunan-glod yn rhwystr iddynt. Gresyn fod dynion fel hyn, yn gymmaint *cowards*, fel yr ofnant sefyll o du y gwirionedd. Ha wyr, frodyr, a Chymry, trechwch rwystrau, a deuwch i Eglwys Iesu Grist, gan ymddiried yn Nuw y Saint, a chewch ryddid a nerth, fel y byddoch lawen a hyfryd o dan bob amgylchiad; yr wyf fi yn gwybod hyny, a dymuniad genyf am eich cael i feddiant o fywyd tragywyddol. Ereill o honynt a wrthryfelant â'r gwirionedd, gan ymgyndynu yn gildyn afrosgo, mal pe y mynent er pob peth, draws-wyro barn a chyfiawnder, a sathru y gwirionedd dan draed yn sarn, yn hollol ddiystyr o fod Duw y Saint yn

penderfynu "rhoddi dïal ar y sawl nid adwaenant Ef, ac nid ydynt yn ufyddhau i Efengyl ein Harglwydd Iesu Grist." Dyna, ysywaeth, gyflwr cannoedd o honynt y dydd heddyw. O, na adawent eu ffyrdd, a dychwelyd at yr Arglwydd.

Paham na wna dyn gyfiawnder â dyn? Paham mae dynion, eu pregethwyr hefyd, yn sathru y diniwed o dan draed? Paham y carant gynllwyno er trallodi a difa yr hwn a gâr wneyd cyfiawnder yn y porth, ac amddiffyn gwirionedd yn yr heol? Paham na chyhoeddasid gweithrediadau Cwrdd Trimisol Aberdâr gynt? Ai am fygydu llygaid y rhai ni wyddent yn amgen oeddid? Ai dallu dynion yn hyfal i'w tad a fynent, rhag i'r gwirionedd lewyrchu iddynt, a throi a dychwelyd o honynt, a byw? Ai ofni yr oeddynt y byddai trwy hyny i obaith eu helw ballu? eu marsiandiaeth ddarfod? a'u gogoniant edwino mewn gwarth a chywilydd? Gwn am rai o honynt eu bod yn rhy foneddigaidd i wadu hyn, ac i fod ereill yn rhy lawn o chwyddiant hunan-dyb coegfalch, i ddeall ystyr y gair *shallow*, ac y gellir yn briodol dywedyd am lawer o honynt yn ngeiriau y bardd Seisnig,—

"Thy shallow centre to thy utmost skin."

Fel yna y mae pethau yn bod, dyweder a fyner; gwir ydyw, ys dywed y Bardd Gwyn,—

"A wado hyn aed a hi,
A gwaded i'r haul godi."

Bellach, ca Udgorn Seion roddi dolef trwy Gymru benbaladr, o'r hanes cyn fyred ag y medrwyf, o'r amgylchiadau achlysurol o lyfeliad y Tri-mis Arfod, neu mewn geiriau ereill, *Conference* Cyndaredd Parchedigion Bedyddwyr Morganwg.

Tua dechreu y fl. 1850, yr oeddwn yn prysuro yn mlaen gydag adeiladu ein capel, sef Capel Gwawr, Aberamman, ger Aberdâr, a hyny trwy lawer o rwystrau, hyd y nod oddiwrth fy nghyd-barchedigion. Yr athrawiaeth a bregethwn a'i blinai hwynt yn barhaus. Etto mewn cyssylltiad â'r gynnulleidfa, aethym yn mlaen trwyddynt oll, a chredem fod Duw o'n plaid, fel na safai unrhyw rwystrau yn ein ffordd, mwy nag y saif mwlwg neu ûs yn mlaen corwynt. Teithiais nos a dydd, trwy Gwent a Morganwg, a chesglais yn gyffredinol, gyda'r crefyddol, a'r anghrefyddol hefyd, a phob enwad yn ddiwahaniaeth,

trwy bentref a thref, a gwlad a gorwlad, at dalu y ddyled. Ymdrechais gydag ereill o'r pregethwyr cynnorthwyol, a'r aelodau (amrai o'r cyfryw ydynt yn awr yn Saint), â'n holl egni, nes oeddwn weithiau braidd yn rhy flinedig i sefyll, eistedd, gorwedd, na chysgu, hyd y nod ar wely mân-blu. Dengys fy nydd-lyfr yn helaethach am hyn. Yn mhen tua wyth mis, neu lai, talasom, o draul adeiladu, £340, heblaw talu am y *deeds*. Yr holl gyfrifon ydynt ar gael heddyw. Derbyniais amrai lythyrau o wahanol leoedd yn y Deau a'r Gogledd, yn addaw cynnorthwy i mi, os y talwn ymweliad â hwynt a phregethu iddynt. Anfonid am danaf yn aml yn awr, gan wahanol eglwysi, pell ac agos, i fedyddio ac arddodi dwylaw, o herwydd credent na dderbyniwyd hwynt yn rheolaidd i mewn i'r eglwys heb hyny: hyn yw cred ac arferiad cannoedd o'r Bedyddwyr y dydd hwn. Y ddwy Athrofa ydynt yn groes iddo, a llawer o'r Peirch. a'i hymarferant o raid, yn unig er mwyn y gyflog!! adwaenaf hwynt yn dda ddigon; ereill a'i hwtiant ymaith gydag atgasrwydd. Aelodau rhai o honynt a ymunasant gyda ni yn Capel Gwawr, er mwyn cael arddodiad dwylaw; ni chysgent yn esmwyth heb gael hyny. Ffyrnigai hyn y Parchedigion yn greulawn. Gwelais o bymtheg i ugain ar yr un amser, rai prydiau, yn dyfod yn bwrpasol i mi osod dwylaw arnynt, a thystient yn fynych eu bod yn fwy rhydd eu cydwybodau ar ol hyny. O herwydd hyn, y Parchedigion a gynddeiriogent, gan wylltu, a rhedeg wedi nos at eu gilydd, a thyna lle y byddent hwy, a'r diaconiaid, ac ereill, yn cynllunio y ffordd oreu i roddi attalfa ar y cyfryw beth; cânai y ceiliog yn fynych cyn y gwasgarent; brwnt yw adrodd y pethau a wneir ganddynt hwy yn y dirgel. Mân *Committees* a gynnelid yma a thraw yn ddirgel; y Parchedigion oeddynt mewn ysfa lem, a'i barchedigaeth o Aberdâr yn *bowder* gwyllt, ac yn hanner gwallgof. A'r Saint hwythau yn gwenu dan eu hetiau wrth weled hyn, gan ddywedyd, "*Poor fellows*, trueni am y pethau bach, yn y tywyllwch y maent, ac feallai y bydd hyn yn achlysur i'r onest-galon ddyfod allan o'u mysg ar fyrder."

Anfonid *delegates* neu yspïwyr yn awr yn ddirgel, i wrandaw a chraffu pa beth a lefarwn ac a bregethwn; gosodid cynllwynion i mi, gan geisio fy ngwneyd "yn droseddwr er mwyn gair." Difyrus yn fynych oedd eu gweled yn gwrandaw; eu llygaid

a syllent yn naill ochrog, gyda hanner tro eu cernau, a'r wefus isaf yn crebachu am yr uchaf, ac weithiau fel y ceiliog ag un ochr ei ben i fyny yn tremio hynt y barcut, ac euogrwydd yn peri iddynt fod yn amlwg i bawb. Wmredd o weithiau y gwelais hyn. Ni fedr y dynion hyn edrych yn llygaid dyn, ond mor isel rhywle tua chymmydogaeth y galon, a hyny, ysgatfydd, o herwydd eu tuedd i dywallt gwaed. Dynion cas yw y rhai hyn; gwareder pob dyn da rhagddynt. Dywedai y brawd David Rees wrthyf weithiau, "Frawd Jones, beth pe byddech i roi tamaid i'r yspïwyr hono (nos Sul), i gael codi tipyn o waith ar y *boys* 'na draw." "O'r goreu," meddwn i, "mae fy llygad arnynt er ys meityn; hwy a gant damaid a fydd yn lles, gan nad pa ddefnydd wnant o hono; rhoddaf iddynt damaid, o'r *gweision cyflog* a'r *praidd*, *derbyn wynebau dynion er mwyn budd*, ac *anghyssonderau pregethwrawl*, &c. Yna wedi y celent damaid iawn, dyna lle byddent yn traflyngcu, gwargrymu, ac edrych tua'r drws; ac wedi i mi brin orphen pregethu, rhedent allan ar hanner llindagu, â nerth coesau at eu parchedigion, a'i daflu allan iddynt, gan waeddi, "Cyfeiliornad, cyfeiliornad, o'r fath waethaf." A dyna lle byddai panu arnaf, a'm difriaw yn waeth nâ'r "croen-du,"—llythyrau yn myned allan yma a thraw, a phob un yn ffurfio ei gynllun er rhoddi taw arnaf. Ac medd ambell i un, "Gwnewch frys, frodyr anwyl, i wneyd rhywbeth i'r dyn bach Aberamman yna,—mae yn tynu yr holl wlad ar ddisperod,—gwna ddrwg mawr i ni,—mae yn dwlu y dynion ffordd y cerddo; gellwch fentro eich bywyd, taw diwedd y dyn yna a'i gynnulleidfa fydd myned yn Saint; mae llawer o'r hen Saint yn ei wrandaw bob Sul, a wyddis yn y byd beth fydd canlyniadau pethau yn y pen draw; a gafaelwch os gellwch yn ei Dŷ Cwrdd, trueni fydd iddo fyned â hwnw a phob peth yn Saint."

Y pryd hwn hefyd, llawer o'm cynnulleidfa fy hun, ynghyd ag amryw yn yr eglwysi cymmydogaethol, a'm cymhellent yn ddystaw idd eu bedyddio yr ail waith, am na chredent i'r sawl a'u bedyddient gynt, o herwydd fod y cyfryw yn erbyn "bedyddio er maddeuant pechodau, ac arddodiad dwylaw," megys yr arferid genyf fi. Bu rhai personau hefyd yn disgyn oddiar eu ceffylau, ar y ffordd wrth deithio, ac yn dymuno arnaf osod dwylaw arnynt, rhag os gwelent, i'w gweinidogion eu tori allan.

Llawer o'r eglwysi yr amser hyn, oeddynt ar eu gogwydd i ufyddhau i'r gwirionedd, a chael eu bedyddio yr ail waith er maddeuant pechodau. Ni foddiai un athrawiaeth wahanol mo honynt. Pan welodd y Parchedigion hyn, digient yn aruthrol; ysgrifenu cyfrolau fyddent yn rhy fach i ddangos eu gelyniaeth echryslawn, eu llid, a'u bradwriaeth, eu dichellion arswydus, eu celwyddau maleis-ddrwg, ynghyd â'r drygau mawrion a wnaethant i mi yn mhob dull a modd. O! fel y'm trybaeddid yr amser hwn; prin y gallaf edrych a darllen, yn fy nydd-lyfr, yr hyn a ddyoddefais, a minnau y pryd hwnw heb fod yn eglwys Duw y Saint. Diolch am gyflwr yn yr hwn y derbyniaf nerth dan bob erlidigaeth. Dyfeisiasant gynllun yn awr, er gosod *stop* ar y dylanwad, a chael gwared o honof fi o'r lle i ryw fan yn ddigon pell. A'r llwybr a gymmerasant at hyn oedd, galw Cyfarfod Tri-misol yn Aberdâr; felly y gwnaethant, a daeth y rhan amlaf o weinidogion a phregethwyr Morganwg, a rhai o Barchedigion Mynwy hefyd, i'r cyfarfod. Ystyrient hwn yn un o'r cyfarfodydd mwyaf dyddorol, yn gymmaint â'u bod (meddent hwy) yn dyfod allan dros, ac yn enw eu Duw yn erbyn cyfeiliornadau y wlad, ynghyd â heresiau gwenwynig Jones Aberamman a'i Gynnulleidfa. Anfonasant genad atom y nos o'r blaen, i ymofyn am danom i Gynnadledd y Parchedigion a Chenadau yr Eglwysi, dranoeth am ddeg o'r gloch. Hysbysodd y genad ni hefyd, fod amrafaelion yn eu plith o achos yr athrawiaeth a bregethwn, a bod eisieu penderfynu rhyw bethau ag oedd allan o le rhwng y ddwy Gynnulleidfa. Ysgrifenais lythyryn atynt yn ddioed, yn hysbysu y byddem yn y *Conference*, a chawsant y llythyr yn mhen tua hanner awr ar ol i mi ei ysgrifenu. Eisteddodd y Senhadrim Barchedigaidd, a bwriwyd golwg dros y llythyr, a'r hen Barchedig Duwinyddol o Hengoed, yn eu plith, yn safon y ffydd. Cyffrodd y tipyn llythyr hwynt yn arw iawn, am ei fod yn cynnwys *nad oedd a fynent hwy i ymyraeth dim â ein hawliau eglwysig ni.*"* Beient hefyd am fy mod yn ysgrifenu yn rhy debyg i ryw apostol. Wele yn canlyn gynnwysiad y llythyr, eilun o ba un sydd o fy mlaen.

* Mae gan bob eglwys hawl ynddi ei hun i farnu drosti ei hun am ei hamgylchiadau a'i dyscyblaeth, yn unol â rheol Cyffes Ffydd y Bedyddwyr, ac nid oes gan un gweinidog hawl i eistedd mewn barn am athrawiaeth un arall.

EGLWYS IESU GRIST YN ABERAMMAN, AT EGLWYS Y BEDYDDWYR, YN ABERDAR.

Aberamman, Aberdâr, Tachwedd 5, 1850.

Mygedawg Frodyr,—Mae yn flin genym glywed fod neb yn eich plith yn peri blinder i chwi, megys y dangoswyd i ni am danoch, gan yr hwn a anfonasoch atom i adrodd eich helynt, sef fod cynhenau yn eich plith. Diolchwn i Dduw na wyddom ni ddim am y fath beth, yn ein plith ni yn yr eglwys hon sydd yn Nghapel Gwawr, Aberamman. A Duw yr heddwch a'n cadwo yn undeb yr Ysbryd, a chwlwm y tangnefedd, hyd ddydd Crist. Gwybyddwch gan hyny yn ddiogel, nad oes yn yr eglwys hon, ar hyn o bryd, ddim ag y sydd yn galw arnom i geisio cymhorth unrhyw eglwys, gweinidog, na gweinidogion, i drefnu na phenderfynu drosom un dim a'r na allwn yn rhwydd ei gyflawni ein hunain, a gobeithiwn taw felly y parhâ. A'n gweddi ar ein Tad drosoch, sydd er rhyddhad i chwi o bob amrafaelion, ac y gochelwch gyndyn ddadleu dynion llygredig eu meddwl, ac amryson ynghylch geiriau, yr hyn nid yw fuddiol i ddim, ond i ddadymchwelyd y gwrandawyr, a magu amrysonau. Pa gymhorth bynag a allwn ei wneyd i chwi, er symud eich trallod presennol, mewn Cynnadledd, neu ryw arfod arall, yr ydym bob amser i eich cynnorthwyo. A'n cynghor i chwi y waith hon, yw, ar garthu o honoch allan yr hen lefain, fel y byddoch does newydd. A'r Arglwydd a'ch gwaredo rhag pob gweithred ddrwg, ac a'ch cadwo i'w deyrnas nefol: i'r hwn y byddo y gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

Arwyddwyd dros yr Eglwys, yn Nghapel Gwawr, Aberamman, â'm llaw i fy hun.

DEWI ELFED JONES.

Wedi bwrw eu barn ar y llythyr, penderfynasant, cyn rhoddi hun i'w llygaid, fod iddynt ysgrifenu yr hyn a alwent yn gyfeiliornadau o'r eiddof fi, a galwasant yr yspïwyr yn ddirgel, yn dystion o honynt; ac felly, wedi iddynt osod pob peth yn drefnus, ar len o bapyr, i'w gosod yn mlaen dranoeth, yn gyhuddiadau yn fy erbyn; ac os y byddai i mi gyfaddef un o'r gosodiadau cyhuddiadawl, fod i mi a'm Cynnulleidfa i gael ein bwrw allan, heb gymmaint â chaniatad i mi lefaru *un gair* i amddiffyn fy egwyddorion! o herwydd fod fy athrawiaeth yn difa fel cancr. Hefyd, nad oedd dim i gael ei gyhoeddi i glyw gwlad, ond yn unig fod y cyssylltiad rhyngom i gael ei dori, yr hyn a wnaed yn y "Bedyddiwr" am Hydref, 1850.

Ar ddydd Mercher, Hydref 6fed, 1850, y cynnaliwyd y cyf-

arfod bythgofadwy hwn. Aethym i ac amryw o'r aelodau i'r cyfarfod; ac yn fuan wedi i ni fyned yno, deallais i fod cynllun bradwrus, a dichellgar, wedi ei wneyd yn ein herbyn, ac yn ysgrifenedig ar ddarn o bapyr o flaen y cadeirydd, tuag ugain neu ragor o bethau (tri-ar-ddeg, meddent hwy), yn gyhuddiadau yn fy erbyn. Gomeddwyd y papyr i mi i'w *gopio*, er i mi daer ddymuno ei gael. Bellach, wele yn canlyn res o'r cyhuddiadau yn ngwyneb "haul a llygad goleuni" Dywedyd a phregethu y pynciau a ganlyn:—

1. Gwadu y Beibl.

2. Croesi pum pwnc Llythyr y Gymmanfa, a dywedyd y dylai gael ei losgi.

3. Bedyddio er *maddeuant pechodau.*

4. Gosod *pwys* ar arddodiad dwylaw.

5. Pregethu na ellir derbyn yr Ysbryd Glân heb fedyddio.

6. Dyfod trwy fedydd yn eni o ddwfr.

7. Pregethu ar bynciau rhy ddyrys, a'u dysgu i ereill trwy ymddyddan â hwynt am danynt, mewn cyfeillachau dirgel.

8. Athrawiaeth y mil-flwyddiant, ac adferiad pob peth i'w drefn gyntefig.

9. Teyrnasiad personol Crist ar y ddaear.

10. Galw fy hunan yn apostol.

11. Barnu pregethau y Gweinidogion yn gyfeiliornus.

12. Tuedd yn fy mhregethau i ddwyn, a throi yr eglwysi yn Saint.

13. Nas gall tri Pherson yn y Duwdod fod yn un Person.

14. Mae trwy arddodiad dwylaw y mae derbyn yr Ysbryd Glân.

15. Lle mae Ysbryd Duw, fod yno allu i wneyd gwyrthiau.

16. Nad yw y Testament Newydd yn ddigon i achub dyn i fywyd tragywyddol.

17. Fod Duw yn tywallt bendithion, a rhoddi dadguddiadau o'r nef fel yn y dyddiau gynt.

18. Mae budr elw oedd mewn golwg gan y Gweinidogion wrth bregethu, a'u bod yn hollol amddifad o Ysbryd a gallu Duw.

Yr uchodion, ynghyd â llawer o bethau ereill, nad wyf yn gofio yn bresennol, oeddynt y cyhuddiadau a ddygent i'm herbyn. Eisteddais yn dawel yn eu mysg tra y darllenid ac y llefarid llawer o honynt. Yna cyfodais a gofynais am y papyr,

i gael ysgrifenu eilun o hono, a gwrthodasant yn frawychus, gan ei guddio yn ofalus ar y bwrdd, o dan het un o'r Parchedigion, gan law y Parchedig o Hirwaen. *All right*, ebe fi; clywais lawer o honynt o'r blaen, ac ond odid na ddeuaf i wybod yr hyn oedd ar y papyr etto yn fuan; ond yr wyf yn cofio y rhan fwyaf o honynt. Gofynasant i mi os oeddwn yn cyfaddef rhai o honynt. Atebais fy mod yn cyfaddef y rhan fwyaf, ond nid yr oll o honynt. "Dyna ddigon," medd un o honynt, "mae dim ond cyfaddef un yn ddigon i'ch condemnio." Aeth yn fwstwr mawr a bach erbyn hyn, a gofynais ganiatâd i amddiffyn fy egwyddorion. A dyna y cadeirydd, D. Jones, Caerdyf, yn ei eistedd, a'i ddwylaw yn eu hyd uwch y bwrdd, a'i wyneb bach fel y pared gwyn, ac â'i lais plentynaidd yn dywedyd, "Attaliwch y dyn i siarad, attaliwch y dyn i siarad un gair!!!!" Dywedais wrtho yn garuaidd iawn, fod hyny yn lles iddo ef, a hwythau, o herwydd y gwyddwn eu bod oll yn analluog i wrthbrofi fy egwyddorion. Yn y fan, aeth rhyw ysfa grynedig trwyddynt oll. Gwyddai y cadeirydd yn dda ddigon, nad oedd ynddo nerth na deall idd eu gwrthsefyll. Y Parchedig o Aberdâr, ychydig amser cyn hyn, a ddywedasai wrthyf yn bersonol, y buasai yn well ganddo fod dan ewinedd y diawl, nâ'r eiddof fi; amlyga hynyna fod ganddo olwg fawr ar ei dad, cyn yr ymddiriedasai gymmaint i drugaredd ei balfau. *Wel done.* Pan welsant fy mod ar fedr amddiffyn fy hun, bodd neu anfodd, gwaeddasant ag un lef ddigofus, "Allan ag ef, allan ag ef," gan estyn dwylaw at fy wyneb, er fy ngwthio allan. Yn y dadwrdd hwn, gofynais am un awr i siarad â'r Parchedig o Hengoed, am mai efe oedd yr hynaf yno; a gwrthodasant hyny i mi, ac i bawb o'r swyddogion ag oedd gyda mi yn y cyfarfod!! do, gwrthodasant i mi *un* hanner awr, er fod genyf berffaith hawl i hyn, fel rhyw Barchedig arall. Ac, ebe B. E., Hirwaen, "Mae diwrnod cyfan yn rhy fach i chwi siarad, ar ol y dechreuwch." Ac ebe fe drachefn, gyda gwên ddigofus, "Mae ef wedi bod yn beio Jones, Caerdyf, fel Ysgrifenydd Cymmanfa Morganwg, am ei ledchwithdod yn nghofres y Bedyddwyr Cynnorthwyol, ar Lythyr y Gymmanfa. Bu hefyd yn beio un o'r pregethau goreu a wnaethym i erioed, o'r hyn leiaf ystyriaf fi hi yn bregeth fach dwt iawn: pregethais hi yn Merthyr, mewn ewrdd mawr yn y Tabernacl; hefyd yn Aberdâr, wrth neillduo

diaconiaid, ac yn Nghymmanfa y Llwyni: gwyddoch am y testun, '*Trowch eich wynebau,*' &c. Mynai efe i mi ddywedyd pa le i droi y wyneb, pa fodd, ac at bwy, a llawer o ryw ddwli fel yna." "Dyna fel y mae ef," medd y Parchedig o Aberdâr, "mae ef wedi dwli y bechgyn sydd gyda fi, fel y mynant i mi hollti y blewyn yn bedwar, cyn eu boddio; ac i gwrdd Jones Aberamman y mynant fyned o hyd: cellwair â phethau mawr yw peth fel hyn." "Ië," meddai y Parchedig o Ddowlais, "corffolodd Eglwys yn Troedyrhiw, ger Merthyr, acw, pan oedd gweinidogion yn nes atynt, a allasent wneyd hyny gystal â chwithau, Jones, ond y dodi dwylaw yna, a'r cyffelyb." Dwrn ei fraich ddeau, oedd y pryd hyn yn estynedig at fy llygad aswy. "Do, yn siwr, welwch chwi," ebe y Parchedig o Seion, Merthyr, "mae arnaf gywilydd i feddwl am arddodiad dwylaw;" pan ar yr un amser yn gorfod ei arfer yn ei eglwys ei hun. "Dyna hi," ebe y Parch. o Aberdâr drachefn, "mae ef wedi hollti eglwys y Cwmbach yn ddwy, gyda'i athrawiaeth a'i arddodiad dwylaw." "Wel, frodyr," ebe y Parchedig o Drefforest, "gan fod y brawd Richards o Bontytypridd yn gla' iawn yn ei wely, dymunodd arnaf i hysbysu i chwi, ei fod yn crefu arnoch i wneyd rhywbeth mewn perthynas i'r *dyn* o Aberamman a'i gynnulleidfa, on'd do, Meistar Jenkins?"* "Do siwr," ebe hwnw. "Anwyl frodyr," ebe Jenkins, y Duwinydd o Hengoed, "mae yn dda genyf weled cymmaint o sêl ynoch dros yr athrawiaeth sydd yn ol duwioldeb; ac yr wyf yn diolch i fod bechgyn, a dynion ieuainc mor wrol ar y maes heddyw, yn erbyn cyfeiliornadau yr oes; parhewch yn wrol dros y gwirionedd, ac na adewch i ddim cyfeiliornadau, ac athrawiaethau afiachus, lusgo yn ddirgel i mewn i'ch heglwysi. Mae yn hyfrydwch genyf i weled dynion mor dda yn cyfodi, yn ein lle ni yr hen weinidogion, y rhai ydym bron dropo i'r byd mawr." Ar hyn, dyna y lle yn un llais taranllyd yn mhlith y Parchedigion (y lleill oll yn ddystaw fel y bedd), gan waeddi "Allan ag ef, a diaeloder ef a'i gynnulleidfa; mynwn wared o'r cyfeiliornwr," &c. Crefodd D. Richards, Josuah Evans, John Johns, ac ereill, am ganiatâd i amddiffyn, a chawsant orchymyn i dewi ar frys, neu fyned allan!! Ac yn groes i reolau y Gymmanfa, cynnygiasant fy ysgymuno, gan

* Masgnachwr o Bontytypridd.

roddi gwaharddiad pendant i bleidleisio trwy godi deheulaw o'm tu!!! Yr holl amser yma yr oeddwn yn sefyll, yn syllu ar olwg genfigenus, greulawn, a llidiog y Parchedigion: credwn y sugnent fy ngwaed pe gallent; rhedodd fy meddwl i lys yr archoffeiriaid. Ymddiriedais yn Nuw; ystyriais yn ddystaw taw dig wrthyf oeddynt, o herwydd fy mod yn pregethu y gwirionedd: teimlais fy hunan yn chwyddo gan awydd llefaru drosto. Edrychwn arnynt oll gyda thosturi, a'm calon yn dymuno eu dedwyddwch. Ond, eu creulondeb ataf oedd fawr; yn eu canol cyfodais fy llaw yn dystiolaeth o fy ymadawiad â hwynt; a dywedais, O ddynion drygionus a throfaus, na ddeled fy enaid i eich cyfeillach byth byth. Yr hyn a bregethais, a lŷn wrthych, fel na ddeuwch yn rhydd oddiwrtho tra byddoch byw; a phregethaf hyd y nod o flaen drysau eich tai, ac ni pheidiaf bregethu y gwirionedd pe gorfyddai i mi farw o herwydd hyny. Ar hyn o eiriau, teimlais fy hun yn gawraidd fy ysbryd, fy meddwl yn dawel, fy nghalon yn llawen, a deigryn neu ddau o dosturi ar godi yn fy llygaid. Yn mhen eiliad, dyna hi yn waeddi mawr, "Teflwch ef allan, ewch i ymofyn *police* i'w daflu allan;" "maés ag ef," "maes â hwynt;" a rhyw swn ocheneidiau cwynfanus yn arllwys o geudod y lleill, yn dywedyd, "O ïe, allan ag ef." Ac wedi ymaflyd o honof yn fy het, yr hon oedd ar y bwrdd o dan y pwlpud, dywedais, Wele, wele, ni feddyliais erioed o'r blaen fod gwirionedd o'm genau mor gadarn, a fy mod wedi peri cymmaint o ddychryn i'r fath nifer liosog o Barchedigion y boliau gorddiog a rhodresgar. "Allan ag ef, allan ag ef," meddent hwythau; ac ar fy myned-iad allan, dywedais, A oes "croeshoelier ef, croeshoelier ef" hefyd. Da i mi, mai nid amser Mary waedlyd, nac Elizabeth waedlyd ychwaith, ydyw yn bresennol. Dyoddefodd fy ngwell ganwaith, waeth triniaeth fil o weithiau. *I am well pleased.* Ac wedi i mi a'r lleill o'm brodyr fyned allan, siriolasom ein gilydd, ac aethom o olwg y cynghor yn llawen, am ein cyfrif yn deilwng o gael ein herlid o achos y gwirionedd. Cannoedd a edrychent arnom, rhai drosom, a rhai yn ein herbyn.—Dyna i chwi, frawd Davis, ynghyd â phawb a ddarllenant yr Udgorn, dipyn o ddechreu hanes fy helynt â'r Bedyddwyr, yn mhlith pa rai y bum yn gweinidogaethu am flynyddau, ac yn eu cyfundeb am wyth-ar-hugain o flynyddau, a hyny yn ddi-

dor o'm mebyd. Teimlais fwy o ryddid y dydd crybwylledig, nag a deimlais o'r blaen yn fy holl fywyd. Yr oedd yn *rhith* debygoli idd y rhyddid gorfoleddus a deimlais wedi hyny, ar y dydd dedwydd a gwynfydedig yr ymunais â Saint y Dyddiau Diweddaf.

Nos y Tri-mis Arfod yn Aberlâr, pregethais yn Capel Gwawr, Aberamman, oddiwrth Esaiah xxix, 13—16. Cyfansoddais yr emyn canlynol, a chanasom ef yn orfoleddus.

" Dan orthrymder mawr y gelyn,
  Rhedaf ar flinderus daith ;
Câd ar faes sydd yn fy nghanlyn,
  Mewn galanas—hyllaf waith :
Erchyll floedd plant y drygioni,
  Sydd yn groch am drais a brad,
O fy Nuw, bydd gymhorth imi,
  Bydd yn darian im', O Dad.

" Trwy dy nerth, ar fin y cleddyf
  Chwarddaf yn ddibryder mwy ;
Af trwy'r fflamiau â Thi genyf,
  Heriaf saeth, a chledd, a chlwy' ;
Nerth a gallu anorchfygol
  Yw pwerau Ysbryd Duw,
Dan ei nawdd mi safa'n wrol
  Dros y gwir tra byddwyf byw."

Llanelli. DEWI ELFED.

O. Y. Ca yr hanes o'r Creulonderau a ddangoswyd tuag ataf, o'r amser hyn hyd lawer o flsoedd wedi fy ymuniad â'r Saint, ymddangos mewn rhifyn dyfodol, os gellwch hebgor lle iddo.

Y SAINT A'R INDIAID.

MR. GOL.,—Deallaf fod y newyddion a gaed drwy y "Star" yn ddiweddar, o barthed i ymosodiadau yr Indiaid cymmydogaethol ar y Saint yn Nhiriogaeth Utah, yn tueddu i ddychrynu rhai pobl rhag canlyniadau a ddychymmygant, ac nid yw cyhoeddiadau ereill yn lleihau dim ar echryslonrwydd y meddylddrych. O'm rhan i, dywedaf, nad wyf yn canfod rhyw achos neillduol i'r Saint, yma nac yno, ofni rhyw storom fawr o'r fan yna; canys ni ddichon fod namyn "*splash in a wash hand basin*," mewn cystadledd i storom ar y Môr Werydd.

Mae y Saint yn y Dyffryn yn lliosocach o lawer nag

yw yr Indiaid sydd yn eu haflonyddu, yn llawer parotach i ryfel, medrus a dewrach, a braidd yn mhob sefydliad y mae ganddynt gaerau cedyrn wedi eu gwneuthur, lle nid all eu gelynion eu cyrhaedd hyd nes y ceid llu o filwyr o'r Ddinas.

Mae rhai yn dychymmygu y llwydda yr *Utahs* i gael cynnorthwy gan ryw lwythau cymmydogaethol, ac felly yr alltudiant y Saint o'r wlad. Mewn atebiad i hyna, dywedaf, mai hollol groes oedd pob argoelion ar a welais i tra yn eu plith; ac y mae un llwyth cymmydogaethol, yr *agosaf* oll, o'r enw "Showshawnees," pa rai ydynt lawer lliosocach nâ'r *Utahs*, o herwydd hen elyniaeth, yn fwy awyddus i'w dinystrio nâ'u cynnorthwyo. Gwn, trwy brofiad, mai y Llywydd Young sydd wedi bod yn cadw y "ffon heddwch" rhwng y ddwy blaid; a diau, pe caniataiai efe, na fyddai y blaenaf ond ychydig amser, yn difodi y cythryblwyr o'r byd hwn. Mae yr *Utahs* yn deall hyn, maent yn teimlo felly eu hunain. Cefais gryn waith un tro, pan anfonwyd fi i ymofyn Walker a'i gedyrn i wyneb y lleill i gymmodi, i symud yr ofnau hyny. O dan yr amgylchiadau hyn, ynte, nid yw y "Saint yn Utah yn nwylaw anwariaid yn ddiamddiffyn;" eithr y mae Duw, a digon o ddynion da o'u plaid, er hyll floedd yr holl fleiddiaid.

D. Jones.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 275.]

75. Megys ag yr oedd plant Adda wedi eu hymddwyn mewn pechod, a'u geni i'r byd trwy y cwymp, daethant yn ddarostyngedig i'r un gospedigaeth a roddwyd ar Adda, mal y dywedodd yr apostol Paul, "Trwy ddyn y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod" (Rhuf. v, 12). Hefyd, mewn man arall, y dywed, "O herwydd gan mai trwy ddyn y daeth marwolaeth, trwy ddyn hefyd y daeth adgyfodiad y meirw. O herwydd yn Adda mae pawb yn meirw, felly hefyd yn Nghrist y bywheir pawb" (1 Cor. xv, 22). Yr ymadroddion rhai'n a brofant yn eglur fod trosedd Adda wedi dwyn marwolaeth ar ei holl hiliogaeth. A oedd yn gyfiawn fod i holl blant Adda oddef marwolaeth o herwydd ei drosedd ef? Neu a ddaeth

marwolaeth ar y plant, nid o herwydd fod cyfiawnder yn gofyn hyny, ond fel canlyniad naturiol yn dilyn trosedd Adda, yr hwn nis gellid ei ochelyd? Trueni a gwae a rwymir yn fynych ar hiliogaeth trwy ddrygioni y rhieni. Clefydau a dynir trwy ymarweddiad afreolus y rhieni, a ddeuant yn etifeddiaethol, ac a drosglwyddir i'r plant dros lawer o genedlaethau. Yn awr, y rhieni, y rhai, trwy eu pechodau, a ddygasant arnynt eu hunain drueni, a gresynoldeb, a oddefant gospedigaeth eu gweithredoedd eu hunain, fel achos o gyfiawnder; buont yn anrhinweddol a phechasant, cyfiawnder a'u cospa hwynt â chlefydau poenus, a ffiniomllyd: y doluriau rhai'n a etifeddir gan y plant; goddefant yn y corff yn gyfartal idd eu rhieni. Nid oes un a ffuanta ddywedyd, fod cyfiawnder yn gofyn i'r plant ddyoddef; fod yr achwyniadau cyffrous rhai'n yn gyfiawn etifeddiaethol; ni feddylia un dyn, am un fynyd, nas gallai cyfiawnder fawrhau ac ymarferyd ei hawlau, oddieithr fod y plant wedi eu cystuddio am bechod eu rhieni. Pawb a ddywedent ar unwaith, fod dyoddefiadau y plant wedi eu gosod yn anghyfiawn, fel canlyniad o drosedd y rhieni; canlyniad hefyd, yr hwn nas gellid yn dda ei ochelyd. Felly yr un modd, y daeth pechod i ein byd ni trwy droseddiad ein rhieni; a hwy yn gyfiawn a ddyoddefasant yr adfyd hwnw; ond marwolaeth a ddaeth yn etifeddiaethol. Adda a drosglwyddodd farwolaeth i'w hiliogaeth, nid o herwydd unrhyw bechod a gyflawnasant hwy, ond fel canlyniad o'i bechod ei hun. Adda oedd cyfrwng eu dyoddefiad o farwolaeth yn anghyfiawn, fel canlyniad genedig-gyfreithlawn o'i bechod ei hun. Cyfiawnder, gan hyny, nid yw yn gofyn y dylai un o olynyddion Adda farw, o herwydd ei bechod ef. Cyfiawnder a ofynai fod Adda yn unig i gael marw. Ond mae hiliogaeth Adda yn dyoddef marwolaeth, nid o herwydd fod cyfiawnder yn gofyn hyny, ond o herwydd fod marwolaeth yn etifeddiaethol, ac yn dilyn fel canlyniad naturiol o'r syrthiad, yn yr un dull ag y mae rhyw glefydau yn anghyfiawn etifeddol gan blant, fel canlyniad naturiol o benrhyddid eu rhieni.

76. Nid yn unig yr oedd Adda i dderbyn marwolaeth dymmorol, neu ymddattodiad corff ac ysbryd, ond efe a ddaeth yn farw yn ysbrydol; efe a alltudiwyd o ardd Eden, ac oddiwrth bresennoldeb yr Arglwydd: efe a ddaeth yn ddarostyngedig i

ewyllys y Diafol, gan yr hwn y gorchfygwyd ef; yr oedd yn farw i bob peth perthynol i gyflawnder a dedwyddwch; un weithred o'i eiddo nis gallai byth roi iawn am ei bechod; nis gallai un cynllun a ddyfeisiai byth ei alluogi ef i adennill ei hun o'i sefyllfa golledig a syrthiedig; nis gallai un ddyfais a ffurfiai ail-reoleiddio ei gorff o'r pridd, a'i ddwyn i fyny o'r bedd. I bridd y rhaid i'w gorff ddychwelyd, yno, am ddim a wyddai, i gysgu yr hun o farwolaeth dragywyddol. Nid oedd sŵn gwaredigaeth ar y cyntaf wedi swnio yn ei glustiau; dim newyddion i ennill pelydr o obaith o fewn ei fynwes: tywyllwch anobaith a eisteddai yn oerllyd ar ei ael, tra yr ymagorai y dyfodiad diddiwedd ei ddorau dychrynllyd i'w olwg ddiobaith. Angeu a eisteddai yn orseddedig yn ei babell farwol—a'r ysbryd raid ei ysgaru oddiwrth ei orchudd daearol, a'i rwymo mewn cadwynau tragywyddol o dywyllwch, o dan lywodraeth yr angylion syrthiedig. Y farwolaeth a ddaeth ar Adda, ynte, oedd tragywyddol farwolaeth corff ac ysbryd—y corff i falurio yn llwch i beidio cyfodi mwy—a'r ysbryd i fyw mewn tywyllwch a thrueni diddiwedd. Hyn oedd y gospedigaeth, pan ei hysbysir yn ysgaredig ac ar wahan oddiwrth yr iawn.

Ond nid yw hyn yr oll. Marwolaeth dymmorol ac ysbrydol a etifeddwyd gan ei holl ddisgynyddion. A phe na threfnasai Duw gynllun o waredigaeth, buasai holl ddynolryw yn druenus am byth, o herwydd y canlyniadau rhwymedig wrthynt gan bechod eu rhieni cyntaf; eu trueni a'u gresynoldeb a fuasai mor fawr â phe buasent hwy eu hunain wedi cyflawni pechod. Eu hysbrydoedd, er bod yn bur a diniwed, cyn iddynt ddyfod i gorff, a ddaethant yn halogedig wrth gymmeryd pabellau syrthiedig; nid yn halogedig gan eu pechodau eu hunain, ond trwy eu cyssylltiad â chorff wedi ei ddwyn i'r byd trwy y cwymp, daearol, syrthiedig, anmherffaith, a llygredig yn ei natur. Ysbryd, wedi myned i mewn i'r fath babell, er na chyflawnai unrhyw bechod personol, sydd yn anaddas i ddychwelyd drachefn i bresennoldeb Bod santaidd, oddieithr fod iawn wedi ei gwneyd; yna, heb iawn, yr holl fabanod a fuasent yn dragywyddol golledig, o herwydd canlyniadau naturiol pechod Adda. Mae yn wir, na ofynai cyfiawnder fod i unrhyw ysbryd ddyoddef o herwydd pechodau ei rieni, ond y rhieni cyntaf a

ddygasant y farwolaeth dragywyddol hon ar gorff ac ysbryd ou hiliogaeth yn anghyfiawn, fel drwg naturiol yn deilliaw oddiwrth y cwymp, yr hyn ni allai fod fel arall Hwynthwy a'i dyoddefasant, nid fel cospedigaeth am bechod Adda, ond fel mae baban yn dyoddef clefyd a feddiannodd trwy ymarwedd-iad anrhilnweddol ei hynafiaid. Pe tybiasid, modd bynag, fod yr ysbrydion, gan eu bod yn ddiniwed, wedi eu gwahardd i adael eu trigfan, a dyfod i lawr a myned i mewn i babellau syrthiedig, o dan y gospedigaeth o farwolaeth ysbrydol; a phe tybiasid hefyd, fod yr ysbrydion rhai'n, gan eu bod yn oruchwylwyr, wedi wedi dyfod mewn troseddiad o'r gyfraith, yna natur yr ymresymiadau blaenorol a fuasent, mewn rhyw fesur wedi cyfnewid, a phob un a ddyoddefasai, oni buasai yr iawn, farwolaeth ysbrydol dragywyddol, fel canlyniad o'i anufydd-dod ei hun i'r gorchymyn i beidio myned i mewn i babell syrthiedig. Ond gan nad oes un hanes fod y fath gyfraith wedi ei sefydlu, ac wedi ei bwriadu fel rhybydd i ysbrydion, nad halogent eu hunain trwy fyned i mewn i gorff syrthiedig; gan hyny, rhaid penderfynu, fod dyoddefiadau a marwolaeth ysbryd a chorff yn ddrygau etifeddiaethol, wedi eu rhwymo yn anghyfiawn arnom ni trwy ein rhieni cyntaf. Y dyoddefiadau etifeddiaethol hyn a roddant i ni wybodaeth o ddrwg, yr un modd ag y rhoddodd cyfranogiad o'r ffrwyth gwaharddedig wybodaeth i Adda o'r un egwyddor. Y dyoddefaint etifeddiaethol rhai'n hefyd a roddant i ni wybodaeth am gyfiawnder, yn yr un dull a modd ag y dysgodd Adda am natur cyfiawnder, trwy ddyoddef am ei droseddiadau ei hun. Adda a achosodd idd ei hiliogaeth gyfranogi o'r chwerw yn *anghyfiawn*, ac heb eu caniatad a'u goruchwyliaeth, ac fel hyn hwy a ddysgant beth yw natur trueni; tra y bu iddo ef ei hun ddysgu beth oedd natur y chwerw neu drueni yn gyfiawn, fel cospedigiaeth am ei bechod ei hunan.

(I'w barhau.)

Llanelli. *Cyf.* D. E. Jones.

AMRYWIAETHAU, &c.

Un mis yn ysgol cystudd a ddysga fwy nâ holl orchymynion addysgiadol Aristotle mewn saith mlynedd; canys nis gall neb ffurfio barn gywir am achosion dynol, oni fydd wedi dyoddef ergydion a chanfod twyll y byd.

GWEDDIWCH yn fynych, o herwydd yr ydych yn pechu yn wastadol; edifarhewch yn fuan, rhag i chwi farw yn ddisymmwth; yr hwn sydd yn edifarhau o ddiffyg gallu i weithredu, nid yw yn edifarhau am bechod hyd onid ymwrthodo ag ef; a'r hwn sydd yn colli ei allu i gyflawni ei bechod, nid yw yn gadael pechod, eithr pechod sydd yn ei adael ef.

BODDLONDEB yw y cyfoeth mwyaf gwirioneddol; a chybydddod yw y tlodi mwyaf. Nid yr hwn sydd berchen ar lawer yw y cyfoethog, eithr yr hwn sydd ganddo ddigon. Yr hwn sydd yn chwennych rhagor sydd yn dlawd; canys nid oes calon ganddo i fwynhau yr hyn sydd yn ei feddiant.

Y DYN da ac haelfrydig sydd ddedwydd ynddo ei hunan, yn anymddibynol ar dynghedfen: mae yn garedig i'w gyfaill, yn gymmedrol i'w elyn, yn grefyddol gyfiawn, yn ddiflin yn ei lafurwaith, a chyflawna bob dyledswydd yn gydwybodol a chyda dyfal-barhad.

PA BETH YW GOBAITH?

Pa beth yw Gobaith? Hyn a wn,
Mai bywyd hebddo fyddai'n bwn:
Fy nghwch diogel yw o hyd
I'm cynnal uwchlaw tònau'r byd.
Hwn yw y dysgwyl ynwyf sy
Am gael mwynhau pleserau lu;
A'r dyn nad felly'n dysgwyl sydd,
Ei fywyd ef yn faich a fydd. (1842.)

TALIADAU O HYDREF 21 HYD HYDREF 27.—Sir Fynwy, 1s 8½c; Llanelli, £5; Sir Fôn, 2s 6c (gan W. S.), a 10s (gan J. W.); Pontfaen, 2s 2c; Caerdyf, 17s; Aberamman, 5s; Hirwaen, 2s 1c; Georgetown, 5s 1c; Troedyrhiw, 4s.—Cyfanswm, £7 9s 6½c.

CYMMANFAOEDD Y GOGLEDD.—Cynnelir Cymmanfa Sir Fflint, ar y 13eg o Dachwedd; Sir Ddinbych, ar y 20fed; Dyffryn Conwy, ar y 27ain; Sir Fôn, ar y 4ydd o Ragfyr; Sir Feirionydd, ar yr 11eg.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
At Barchedigion y Beddyddwyr etto	277
Y Saint a'r Indiaid	287
Cyn-fodolldeb Dyn	288
Amrywiaethau, &c.	292

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 19.] TACHWEDD 5, 1853. [CYF. VI.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 291.]

77. YN yr ymadrodd blaenorol, profasom yr effeithiau alaethus deilliedig o gamwedd Adda, wrth eu hystyried yn ddi-gyfeiriad at yr iawn; oddiwrth ba un y canfyddir, yn gyntaf, fod pechod Adda wedi ei osod ef a'i hiliogaeth o dan gaethiwed a gallu y Diafol, yn yr hyn y daeth holl ddynolryw yn ysbrydol feirw yn dragywydd; gan fod wedi meirw oddiwrth yr hyn sydd dda, hwy a ddaethant yn ddarostyngedig i ewyllys y Diafol, ac fel hyn y daethant yn dragywyddol golledig. Yn ail, fod pechod Adda wedi cau holl ddynolryw allan o bresennoldeb Duw, nid i ddychwelyd mwy. Yn drydydd, fod pechod Adda wedi dwyn marwolaeth i'r byd, hyd y nod farwolaeth y corff, neu mewn geiriau ereill, tragywyddol ysgariaeth corff ac ysbryd, y corff i ddychwelyd i bridd i beidio cyfodi mwy, a'r ysbryd i aros mewn cadwynau tywyllwch i beidio bod yn ddedwydd mwy. Y canlyniadau ofnadwy rhai'n a ddeilliasant oddiwrth y syrthiad. Oddiwrth y canlyniadau rhai'n nis gallai dyn wared ei hunan; yr oedd wedi ei ogylch amgylchynu gan gadwynau o dragywyddol dywyllwch, ac nis gallai eu dryllio yn wahanedig; collodd bob gallu, ac yr oedd mewn dygnedd anobeithiol. Ond yn ddisymmwth, llais o'r uchelder a dreiddiodd ddyfnderoedd o dragywyddol nos, â pha un yr oedd efe wedi ei amgylchynu; nid llais afrywiog ellyllon maleisus, yn erchyll ysgyrnygu ar eu hysglyfaeth caethiwus ydoedd: ond

llais trugaredd pa un a dorai yn gynghaneddol ar y glust; llais tosturi ydoedd, pa un a wnelai yn bwyllog sibrwd heddwch i'r enaid trallodus; llais gobaith ydoedd—llais cariad—llais un yn dwyn newyddion da o lawenydd mawr—llais Tad tosturiol, yn cyhoeddi Gwaredigaeth trwy ei Unig-anedig Fab. Trallod a ehedodd ymaith—gobaith a flagurai i'r làn yn y galon—gorfoledd a ysgafnhäai y wynebpryd—a dyn trwy ffydd a edrychai arno ei hun yn waredigawl trwy farwolaeth ac aberth y Cyntaf-anedig; yn waredigol oddiwrth y farwolaeth ysbrydol ddiderfyn hono yr hon a rwymwyd trwy y cwymp; ei gorff yn waredigol o gwsg tragywyddol yn y bedd; ei ysbryd yn waredigol oddiwrth warogaeth dragywyddol i allu y Diafol. Efe a welodd, trwy ffydd, y corff wedi ei adferyd o'r llwch—yr ysbryd wedi ei adferyd i'r corff—marwoldeb wedi ei adferyd i anfarwoldeb—a dyn wedi ei adferyd i bresennoldeb ei Dad. Yn llyn gwelwn, taw "yn Adda mae pawb yn meirw" yn dymmorol, ysbrydol, a thragywyddol; ac mai "yn Nghrist y bywheir pawb," yn dymmorol, ysbrydol, a thragywyddol, mor bell, o leiaf, ag mae y pechod gwreiddiol yn perthyn.

78. Crist yw bywyd a goleuni y byd. Heb ei iawn Ef, ni fuasai bywyd na goleuni wedi ein cyrhaedd ni; dim ond tywyllwch tragywyddol, a marwolaeth, a thrueni a fuasent wedi teyrnasu. Megys ag y daeth yr holl drueni hyn trwy weithredoedd anghyfiawn o eiddo un dyn, felly hefyd yr holl waredigaeth, a goleuni, a bywyd, a adferwyd i'r byd, a ddaethant trwy un Bod yr hwn oedd megys "Oen wedi ei ladd er seiliad y byd." Megys nad oedd gan blant Adda un oruchwyliaeth yn ngwneuthuriad y pechod gwreiddiol, felly hefyd maent wedi eu gwaredu yn ddiammodol a chyffredinol oddiwrth effeithiau y pechod hwnw, pe amgen ni fuasai diwedd byth ar yr effeithiau hyny. Gwaredigaeth oddiwrth y trosedd gwreiddiol oedd trwy Grist, hyny yw, trwy rydd râd yn unig heb weithredoedd; nid oedd gweithredoedd yn ofynol ar ddyn mewn trefn y gallasai rhydd râd ddyfod yn effeithiol yn ei adennilliad oddiwrth effeithiau pechod ei rieni cyntaf. Ni ofynir ar un o hiliogaeth Adda, i edifarhau, neu gredu, neu i gael eu bedyddio, na gwneyd unrhyw beth arall, fel ammod o waredigaeth oddiwrth y pechod hwnw; pob ammodau ar ran dyn, ydynt yn hollol annerbyniol. Yr iawn yn unig, heb weithred-

oedd, a osododd holl ddynolryw yn eu sefyllfa fabanaidd, yn fyw yn Nghrist: oddiyma mae y drygioni mawr o fedyddio plant bychain, oblegid maent hwy eisoes yn rhyddion oddiwrth bechod Adda, o herwydd Crist. Bedydd a sefydlwyd fel un o'r ammodau trwy ba rai mae maddeuant o'n pechodau personol ein hunain, yn cael ei gâniatâu, o herwydd yr iawn; ond nid yw yr iawn yn gofyn bedydd, nac unrhyw ammod arall, mewn trefn i faddeu y pechod gwreiddiol, neu ein gwaredu ni oddiwrth hyny. Yr oedd y pechod gwreiddiol wedi ei faddeu yn agos er ys chwech mil o flynyddoedd yn ol, neu yn fuan ar ol ei gyflawni; Adda oedd yr un yr hwn a gyflawnodd y pechod, ac Adda oedd yr un yr hwn a gyrhaeddodd faddeuant o'r unrhyw; disgynyddion Adda ydynt wedi eu blino trwy y pechod hwnw, ond nid yn euog o'i gyflawni; gan hyny, nid oes anghen arnynt am faddeuant, na ffydd, nac edifeirwch, na bedydd er maddeuant am y pechod hwnw: yna mae yn watwariaeth ofnadwy gerbron Duw i fedyddio plant bychain; a Duw ni ddieuoga rieni y rhai a oddefant y peth ffiaidd hwn i gael ei arferyd yn eu teuluoedd, a'r Arglwydd Dduw a gospa y dynion hyny, y rhai a arferant y drygioni mawr hwn yn ei enw; o herwydd a dderbynia yr Arglwydd ar ein dwylaw ni yr hyn na orchymynodd efe? Ac a oddef efe i ni fyned yn ddigosp, os y defnyddiwn ei enw ef yn ofer, ac arferu ffieidd-dra yn ei enw ef? Am hyny, dywedwn wrth bawb o'r fath, bydded i'r holl arferiadau hyn beidio oddi gerbron yr Arglwydd, rhag iddo eich taro chwi â gwialen ei enau, a thrwy ei lid, a threngu o honoch allan o'r ddaear, ac hefyd oddiwrth ei bresennoldeb.

79. Dyn, wedi dysgu da a drwg trwy y cwymp, a chan gael iawn wedi ei pharotoi trwy ba un y daeth yn ei sefyllfa fabanaidd yn ddiniwed gerbron Duw, a osodwyd mewn cyflwr yn yr hwn y gallai weithredu drosto ei hun, naill ai da neu ddrwg, a phrawf a roddwyd iddo. Yn awr, ni welodd yr Arglwydd yn addas i waredu dyn oddiwrth effeithiau y syrthiad yn uniongyrchol; gan hyny, yr amser blaenorol i farwolaeth, a ddaeth yn sefyllfa brawfedigol, neu sefyllfa prawf: rhoddwyd cyfreithiau i'w lywodraethu, cyfaddas i natur a gradd ei wybodaeth: gorchymynwyd iddo i wneyd da ac nid drwg: cospedigaethau a gyssylltiwyd â'r cyfreithiau a roddwyd iddo. Holl ddynolryw, fel maent yn tyfu i fyny o fabandod i flynydd-

oedd o gyfrifoldeb, ydynt yn troseddu y cyfreithiau hyn, ac yn darostwng eu hunain i gospedigaeth y cyfryw, yr hyn yw ail farwolaeth. Ni roddir yr ail farwolaeth hon hyd oni fyddo holl ddynolryw wedi eu gwaredu oddiwrth y farwolaeth gyntaf, a'u hadferyd yn eu sefyllfa anfarwol i bresennoldeb eu Barnwr, i'w barnu gan y gyfraith ddadguddiedig, yn ol eu gweithredoedd, pa un a fyddont ai da ai drwg. Oni bai fod Crist wedi dyoddef dros y pechodau a gyflawnwyd gan hiliogaeth Adda, yn gystadl â thros y pechod gwreiddiol, nis gellid cadw un enawd a bechai; oblegid mae pechod yn ymddwyn yn nghalonau pawb fel maent yn tyfu fyny i wybod da a drwg. Gan hyny, pe na chyrhaeddasai yr iawn yn mhellach nâ'r pechod gwreiddiol, pob enaid a bechai yn erbyn yr ail gyfraith a fyddai farw yn yr ail farwolaeth ysbrydol: efe drachefn a osodasid mewn cyflwr diobaith; efe drachefn a drengai oddiwrth yr hyn sydd dda, a dyfod yn druenus, gorff ac ysbryd, yn dragywydd: mae yn wir, na ddychwelai ei gorff yr ail waith i'r pridd, ond efe a gelai ei alltudio yr ail waith oddiwrth bresennoldeb ei Farnwr, lle byddai gorff ac ysbryd yn druenus yn dragywyddol; lle na allai un pelydr o obaith byth dori ar ei feddwl. Y fath o anghenrhaid fuasai y canlyniadau, os y pechod gwreiddiol oedd yr unig bechod y rhoddwyd iawn am dano: o dan yr amgylchiadau rhai'n, nis gellid cadw neb ond babanod, a'r rhai hyny pa rai a fuont feirw heb wybodaeth ddigonol i bechu. Y lleill oll a fyddent yn golledig anadferadwy.

80. Ond Crist a fu farw, nid yn unig i waredu dynolryw oddiwrth y pechod gwreiddiol, ond i'w gwaredu hwynt oddiwrth gospedigaeth eu pechodau personol eu hunain, nid yn anammodol, ond yn ammodol. Er i Grist ddyoddef yn gorff ac ysbryd, boenau yr holl deulu dynol i roddi iawn am yr oll o'u pechodau, etto nis gallai yr iawn yma effeithio arnynt hwy, oddieithr iddynt gredu ynddo Ef, edifarhau am eu pechodau, a'u trochi mewn dwfr yn enw yr Arglwydd Iesu, er maddeuant pechodau, a'u cadarnhau trwy arddodiad dwylaw er derbyniad o'r Ysbryd Glân, a pharhau yn ffyddlawn hyd y diwedd; ar y cyfryw ni chaiff yr ail farwolaeth un awdurdod. Ond y rhai ni edifarhant, a'r rhai a wrthodant gynllun yr iachawdwriaeth, a raid ddyoddef cospedigaeth y gyfraith hyd y nod yn ol y gorchymyn pa un a wnaethwyd gan Dduw. Y cyfryw a gospir â

dinystr tragywyddol oddiwrth bresennoldeb yr Arglwydd, ac oddiwrth ogoniant ei nerth. Ond gan y gwobrwya ac y cospa Duw bawb dynion yn ol eu gweithredoedd, pa un ai da ai drwg, yna fe fydd gwahanol raddau o ddedwyddwch a gogoniant, i ateb dybenion yr iawn, a gwahanol raddau o gosp a thrueni, i ateb dybenion cyfiawnder. Ac fel hyn mawrygir cariad, a thrugaredd, a chyfiawnder Duw o flaen yr holl lu nefol, a cherbron pob dyn.

81. Gwaredigaeth oddiwrth y pechod gwreiddiol sydd yn gyffredinol ac yn anammodol; gwaredigaeth oddiwrth ein pechodau personol sydd yn ammodol. Y gyntaf a ddygir oddiamgylch trwy rydd râs yn unig heb weithredoedd. Yr ail a ddygir oddiamgylch gan rydd râs trwy weithredoedd. Y flaenaf sydd iachawdwriaeth gyffredinol; yr olaf sydd iachawdwriaeth i'r rhai hyny yn unig pa rai a dderbyniant yr Efengyl. Gwaredigaeth oddiwrth bechod Adda a'n hedfryd ni yn ol i bresennoldeb Duw; gwaredigaeth oddiwrth ein pechodau ein hunain a'n ceidw ni yn mhresennoldeb Duw mewn sefyllfa o ddedwyddwch annherfynol. Y rhai hyny a wrthodant waredigaeth rhag yr ail farwolaeth, a berir i dderbyn gwaredigaeth oddiwrth y farwolaeth gyntaf. Megys ag y dyrchafwyd Crist i fyny oddiar y groes gan ddynion drwg, felly y ca dynion drwg eu dyrchafu i fyny o'r bedd i sefyll o'i flaen Ef, i'w barnu am eu holl weithredoedd drwg. Megys ag y cafodd Crist ei farnu a'i wrthod gan bechaduriaid, felly y ca pechaduriaid eu barnu a'u gwrthod ganddo Ef. Fel hyn mae pob peth wedi ei gynllunio mewn doethineb, ac mewn cyfiawnder, ac mewn santeiddrwydd, er gwaredigaeth a dedwyddwch dyn, ac hefyd er ei ddamnedigaeth a'i drueni; fel y gallo trugaredd a chyfiawnder gael eu hawliau, a Duw yn berffaith yn ei holl briodoleddau.

Mor fawr a rhyfeddol yw gweithredoedd yr Hollalluog, megys eu harddangosir yn nghreadigaeth a llywodraeth dyn! Pa annherfynol ddoethineb a eglurir yn ei waredigaeth! Mor erfawr yr addysgiadau a ddelir allan i ddyn syrthiedig i'w adferyd a'i ddwyn yn ol i ddedwyddwch! Mor drugarog, ac etto mor gyfiawn yw Barnwr mawr yr holl ddaear, yn mesuriad allan wobrwyon a chospedigaethau yn gyfatebol i weithredoedd dynion!

82. Wedi dangos fod gan ddyn gynfodolaeth yn y nefoedd cyn sylfaeniad y byd, ei fod yn oruchwylydd deallgar, a moesol, yn cael ei lywodraethu gan gyfreithiau, ei fod wedi cadw ei sefyllfa gyntaf, fod y ddaear hon wedi ei threfnu yn breswylfod iddo, yn mha un y cafodd y fraint o gymdeithasu â phabell o gnawd, mai hon yw yr ail sefyllfa, yn yr hon y mae yn ymdrechu â phrofedigaethau newyddion o dan gyflyrau newyddion, pa rai, os bydd iddo eu gorchfygu, a chadw y cyfreithiau uwch a addaswyd i'r ystâd hon o fodoliaeth, a'i parotoant ef i gynnydd pellach yn mhriodoleddau a pherffeithderau ei Dad Nefol oddiwrth yr hwn y mae wedi deilliaw, a chan yr hwn ei cenedlwyd, yn hir cyn ei fodoliaeth bresennol; wedi dangos fod y syrthiad yn anghenrheidiol fel y gallai ddyfod yn gyffelyb i'r Duwiau, yn gwybod da a drwg, a bod gwaredigaeth yn anghenrheidiol fel y gallai wybod pa fodd i werthfawrogi dedwyddwch, wrth gyferbyniad â thrueni, cawn yn nesaf ymofyn i natur, tarddiad, a helaethder ei alluoedd fel bôd moesol a deallgar.

83. *Yn gyntaf.* Pa beth yw natur galluoedd dyn? Mae gan ddyn alluoedd o hunan-symudiad, o feddyliad, teimlad, casineb, cariad, mwynhad, dyoddefiad, cofio, ymresymu, a llawer o ansoddion ereill, rhy aml i'w crybwyll. O'r holl gynneddfau a feddiennir gan ddyn, hwnw o hunan-symudiad a ymddengys i ni y rhyfeddaf. Pob ysgogiadau, oddieithr y rhai hyny o eiddo bodau byw, a ddywedir eu bod o natur gelfyddydol—hyny yw, yn cael eu cynnyrchu gan sylwedd, yn gweithredu ar sylwedd; holl weithrediadau celfyddydol, yn eu tarddiad, ydynt ganlyniadau bywiol o allu hunan-symudol. Deddfau mawrion natur, eu hunain, ydynt ganlyniadau o'r gallu hwn. Nid oes un gallu arall yn y bydyssawd. Yr ansoddau hyny pa rai a elwir galluoedd celfyddydawl, galluoedd dysgyrchawl, galluoedd fferyllawl, &c., nid ydynt alluoedd, ond effeithiau yn unig. Y gallu a gynnyrcha yr effeithiau rhai'n sydd guddiedig o olwg marwolion. Gallu bywiol, deallgar, a hunan-symudol, yw gwreiddyn holl symudiadau a deddfau natur. Mae gan ddyn y gallu hwn o hunan-symudiad, ac yn ei arferyd i ychydig helaethder, yn symudiad ei aelodau a'i gorff. Ond myned i mewn i'r olrheiniad, yn y traethawd hwn, o natur galluoedd hunan-symudol yn gyffredinol, a fyddai yn ddyeithr i'r testun sydd dan ein hystyriaeth. Am hanes pellach ar yr egwyddor

ddirgel, ond dyddorawl hon, cyfeiriwn ein darllenwyr at ein traethawd, a elwir *Yr Achos Mawr Cyntaf, neu Alluoedd Hunan-symudawl y Bydyssawd.* Natur y meddwl, y côf, a'r holl alluoedd ereill o eiddo dyn, pa rai a enwasom, ydynt eisoes yn gynnefin i ddealltwriaeth pob un. Nid oes un a ddadleua nad yw dyn yn feddiannol ar yr holl gynneddfau hyn.

84. *Yn ail.* O ba le mae y galluoedd rhai'n wedi deilliaw? Pan y llefarwn am alluoedd yr ydym yn meddwl galluoedd gwreiddiol elfenol y meddwl. Gwyddom yn dda fod arddansoddwyr yn ystyried llawer o'r ansoddau a enwyd o natur ailraddawg neu gyfansawdd, yn dyfod allan o gyfuniad ansoddau ag ydynt etto yn fwy gwreiddiol. Yr ydym yn ewyllysgar gyfaddef yr holl bethau hyn; ond yr ansoddau ail-raddawg rhai'n, os eu dadglymir, a geir yn mhob enghraifft i fod yn darddiad o gyfuniad galluoedd syml, elfenol, a gwreiddiol. Y gofyniad yw, o ba le y deilliodd y galluoedd elfenawl rhai'n o eiddo y meddwl? Atebwn, eu bod yn dragywyddol. Galluoedd pob sylwedd ysbrydol ydynt yn dragywyddol, fel y sylwedd i ba un y perthynant. Nid oes un sylwedd yn y bydyssawd yr hwn sydd yn awr yn teimlo ac yn meddwl, a'r na feddiannai yn dragywyddol y gallu hwnw. Gellir diswyddo y galluoedd hyn am dymmor, ond byth nis gellir eu diddymu. Sylwedd ag sydd yn awr heb fod â'r galluoedd hyn ganddo, sydd raid iddo aros hebddynt yn dragywyddol. Y swm o sylwedd sydd mewn gwagle nis gall byth fod wedi cynnyddu neu leihau, nis gall ychwaith un gallu elfenol newydd gael ei ychwanegu at y defnydd hwn. Am y rhesymau a ddaliant dragywyddolrwydd defnydd a'i alluoedd, gwel ein traethawd y cyfeiriwyd ato yn yr ymadrodd blaenorol. A chaniatâu tragywyddolrwydd y galluoedd, yna y defnyddiau o ba rai y cyfansoddwyd ein hysbrydoedd, a raid fod yn alluog i feddwl, symud, ewyllysio, &c., cyn iddynt gael eu ffurfio yn nghroth y fenyw nefolaidd. Yn flaenorol i'r cyfnod hwnw yr oedd parhad diderfyn, ac yr oedd gan bob rhan o'n hysbrydoedd dragywyddol fodoliaeth, ac mewn meddiant o dragywyddol alluoedd. Yn awr, a ellir meddwl am fynydyn, fod y rhanau hyn yn llonydd a marw er pob tragywyddoldeb hyd oni dderbyniasant eu trefniant yn y ffurf o ysbryd mabanaidd? A allwn ni feddwl fod rhanau ag oeddynt yn meddu y gallu o symud eu hunain,

a'r na wnelent ymarferyd y gallu hwnw yn ystod y parhad diderfyn a flaenorai eu rheoleiddiad? Os oeddynt unwaith wedi eu rheoleiddio yn y deyrnas iysieuol, ac yna wedi eu hafreoleiddio trwy ddyfod yn fwyd anifeiliaid nefol, ac yna drachefn wedi eu hail-reoleiddio yn y ffurf o ysbrydion anifeil-.iaid, pa un sydd gylch uwch o fodoliaeth, yna a ydyw yn afresymol i dybied fod yr unrhyw ranau, er pob tragywyddol-deb, wedi bod yn myned trwy gadwyn o undebau ac anundeb-au, rheoleiddiadau ac afreoleiddiadau, hyd nes o'r diwedd y caniatawyd iddynt i fyned i mewn i'r cylch uwchaf a mwyaf dyrchafedig o reoleiddiad yn nhebygolrwydd a delw Duw? Trawsfudiaeth o'r unrhyw fân ranau o ysbrydion o is i uwch drefniant, sydd yn amlygedig oddiwrth y ffaith fod yr un mân ranau yn bodoli mewn sefyllfa wasgaredig, yn gymmysgedig â defnydd arall; yn nesaf, maent yn bodoli mewn ffurf unol, yn tyfu allan o'r ddaear ar lun porfa, llysiau, a choedydd; ac ar ol hyn, y llysiau rhai'n sydd yn dyfod yn fwyd i anifeiliaid nefolaidd, a'r unrhyw fân ranau a reoleiddir idd eu hiliogaeth, ac fel hyn a ffurfiant ysbrydion anifeiliaid. Yma, ynte, y mae yn amlwg drawsfudiaeth o'r un mân ranau ysbryd, o iselach i uchelach trefniant, yn yr hyn y gwellheir eu cyflwr, a'u cylch o weith-rediad a eangir. Pwy a esyd gyffiniau i uchel-dueddfryd ysbryd? Pwy a rag-noda derfynau idd ei gynnyddiad? Os y goddef ddeddfau ac ammodau ei wahanol sefyllfaoedd o fodol-iaeth, pwy a ddywed na fydd iddo gynnyddu hyd oni ennilla wir uchder perffeithrwydd, a bodoli yn holl ardderchawgrwydd gogoneddus ddelw Duw?

85. Pan, gan hyny, mae y maban ysbryd gyntaf yn cael ei eni yn y byd nefolaidd, nid hyny yw dechreuad ei alluoedd. Pob mymryn a fodolai yn dragywyddol cyn y rheoleiddiad hwn; pob un a alluogwyd i amgyffred ei fodoliaeth ei hun; pob un a gafodd y gallu o hunan-symudiad; yr oedd pob un yn ddeallgar, yn fôd bywiol o hono ei hun, heb fod ganddo un wybodaeth am feddyliau neillduol, teimladau, a chyffroadau y mymrynau ereill â pha rai ni bu erioed mewn undeb. Yr oedd pob mymryn mor annibynol ar bob mymryn arall ag y mae un person yn annibynol ar y llall. Yn y cyflwr annibynol, ac ysgarol hwn, yr oedd yn alluog o gael ei lywodraethu gan ddeddfau addas idd y swm o wybodaeth a

phroflad a ennillasai yn ystod ei fodoliaeth dragywyddol ag oedd wedi myned heibio. Pob mymryn ag sydd yn cydsynio â'r deddfau rhag-nodedig yn rheol ei weithrediad, caniateir iddo i gygyn yn nghlorian bodoliaeth; o herwydd, trwy ufyddhau i'r ddeddf, yr ennilla fwy o wybodaeth, ac fel hyn a barotoir i weithredu mewn cylch uchelach, a than uwch ddeddf. O dan ba gymmaint o wahanol ddeddfau y bu y mymrynau hyn yn gweithredu yn ystod y diderfyn ysgol o brawf trwy yr hon yr oeddynt wedi myned, nid yw yn wybodus i ni. Pa radd o wybodaeth a gyrhaeddasant trwy brawf, yn flaenorol idd eu trefniant yn nghroth y fenyw nefolaidd, ni ddadguddiwyd. Un peth sydd sicr, y mymrynau a aethant i mewn i wreiddiol drefniant y maban ysbryd, a leolir mewn cylch newydd o weithrediad; y deddfau i'w llywodraethu hwynt yn y cyflwr uwch a newydd hwn raid fod yn wahanol i unrhyw ddeddfau o dan ba rai y buont yn gweithredu yn flaenorol.

(I'w barhau.) *Cyf.* D. E. Jones.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 267.]

Ymollynga dynion ieuainc eu hunain i ddrygedd ac anfoesoldeb, mewn cyfartalwch i swm y temtiasynau a'r dylanwadau drwg yr amgylchir hwynt ganddynt. Lleihaer yr achosion, a lleiheir yr effeithiau hefyd; ac os dinystrir yr achos, paid yr effaith. Gadawer i'n cyfreithiau Taleithiol ganiatâu lliosogrwydd, ac anfynych y dygwydd i fenyw ymollwng i buteindra, eithr hi a ddewis briodas gyfreithlawn yn hytrach nâ bywyd o ddiraddiad a dyoddefaint. Byddin y menywod diraddiog, heb dderbyn ond ychydig neu ddim ychwanegiad at eu niferoedd, a leiheid yn fuan, ac o'r diwedd a ddinystrid gan eu ffolineb a'u drygioni eu hunain, ac fel yma, wedi i achosion temtasiwn beidio i radd fawr, rhodiai dynion ieuainc mewn awyrgylch iachach, ac nid cael eu denu yn feunyddiol, fel maent yn awr, allan o lwybrau rhinwedd. Lliosogrwydd a leihäai hefyd yn fawr y temtiasiynau a ymosodant ar wyr priodasol, yn gystal â'r rhai sydd ieuainc; ni byddent mwyach dan y demtasiwn o gadw gordderch-wraig yn ddirgel, a thori y cyfammod priodasol, ac felly bechu yn erbyn eu gwragedd ac yn erbyn Duw. Pa sawl miloedd sydd yn arfer y ffieidd-dra mawr hwn? A

phaham y gwnant hyny? Oblegid eu gorfodir gan ein dall-bleidiol gyfreithiau Taleithiol i gyfyngu eu hunain i un wraig. Pe bai ganddynt y rhyddid sydd gan bedair rhan o bump o genedloedd ereill, a'r hyn a warantir gan y Beibl a'n Ffurf-lywodraeth genedlaethol, gallent briodi aml-wragedd, a'u gorfodi i'w cynnal hwy a'u plant, yn lle bod ganddynt eu meistresi dirgelaidd, a'u troi ymaith pan y blinont arnynt. Pa un, a feddylicch chwi, a ddewisai menyw? A ddewisai hi fyw mewn godineb gyda dyn, yn un y gellid ei throi ymaith unrhyw foment, yn ddigeiniog a dinodded, yn hytrach nâ'i huno yn gyfreithlawn gydag ef mewn priodas anrhydeddus? Ai ni fyddai yn annherfynol fwy dewisol ganddi yr olaf nâ'r blaenaf? Pe bodolai aml-wreigiaeth, anfynych y cydsyniai menywod i fod yn feistresi. Gan hyny, yn lle drygu moesau cymdeithas, byddai i aml-wreigiaeth effeithio yn gymhwys i'r gwrthwyneb; byddai iddo fawr buro cymdeithas oddiwrth yr anfoesau a fodolant yn awr. Pa hyd y caiff y llywodraethau Taleithiol eu melldigo gan y fath gyfreithiau erintachlyd? Pa bryd y deffry y bobl i gydwybodolrwydd o'u dyledswyddau, a dileu y deddfau hyny a barasant gymmaint drwg? Pa bryd y dysgant fod yn rhyddfreinwyr unol ag ysbryd y Ffurf-lywodraeth, a pheidio llyfetheirio eu hunain yn hwy gyda chadwynau y goel-grefydd, a drosglwyddwyd i lawr o dywyll oesoedd Pabyddiaeth! Cyfodwch! Americaniaid, cyfodwch! torwch bob iau a ogwyddo at gaethiwed! Cymmerwch arnoch sefyllfa urddasol dinasyddion Americanaidd! Amddiffynwch, heb eu treisio, rydd-freiniau dewisiedig eich gwlad—y rhydd-freinniau a brynwyd mor ddrud gan eich hynafiaid ardderchog! na adawer i gadwynau bustlaidd crefydd-dwyll rwymo cydwybodau y genedl! na adawer i draddodiadau ac arferion dall-bleidiol crefyddau gwrthgiliedig ddylanwadu ar eich dosparthiadau deddfroddol! na adawer i farn a doethineb eich teyrn-ddysgawdwyr mawrion gael eu hud-lywodraethu oddiwrth egwyddorion pwysig rhyddid, sydd mor anwyl i bob calon Americanaidd! na adawer gosod unrhyw gyfreithiau i ddadgan fel trosedd, y peth a gymmeradwyir gan reswm, moesoldeb, a gair Duw megys rhinwedd! na adawer i unrhyw gyfreithiau eich gwahardd rhag y mwynderau a gyfodant oddiar y perthynasau teuluol ag ydynt resymol, moesol, rhinweddol, pur, a da! Os bu eich tadau yn

gaethiwus i goel-grefyddau Rhufeinig, cofiwch mai rhyddion ydych chwi! Ië, rhyddion oddiwrth bob anghydoddefedd crefyddol! rhyddion oddiwrth bob cenedl dan y nef! rhyddion i fwynhau pob bendithion a ordeiniodd Duw i ddyn, yn ddidrallod, oddigerth i chwi eich hunain, ddewis cyfreithiau yn gogwyddo i gaethiwed yn hytrach nâ rhyddid!

Gwneir gwrthddadl arall yn erbyn aml-wreigiaeth, trwy ymgymmeryd ei fod yn tueddu at ennyn drwg-dybiaeth mewn teuluoedd, a chan hyny, dadleuir ei fod yn droseddol, ac y dylid ei warafun trwy gyfraith. Os cyduna amryw fenywod i fod yn wragedd i'r unrhyw ddyn, ac iddo yntau ymddwyn atynt yn ddibleidiaeth, nis gwelwn ni un achos i ddrwg dybiaeth fodoli. Derbyn pob un yr holl sylw a ddysgwyliai ei dderbyn, pan yr anturiodd i'r cytundeb priodasol. Os ymgodai drwg-dybiadau, byddent o natur hollol wahanol oddiwrth y rhai hyny a achlysurid trwy i wr gymmeryd camrau anghyfreithlawn. Os treisia gwr ddeddfau rhinwedd, trwy gyssylltiadau anghyfreithlawn, coll y wraig ymddiried ynddo: a phan elo ymddiriedaid ymaith, aiff heddwch a llonyddwch, a dystrywir sylfaen dedwyddwch yn y teulu. Nid felly, pan ymgyfyd drwg-dybiadau rhwng aelodau yr unrhyw deulu. Gŵyr pob gwraig fod gan y gwragedd ereill gymmaint hawl i ddyfalwch y gwr â'i hunan; gwybyddus iddi nad yw y cyfryw ddyfalwch yn droseddol, ac felly, nid yw hi yn colli ymddiriedaid ynddo ef; er y dichon iddi ei ystyried yn bleidiol, mewn rhyw foddion, etto y mae ganddi y dyddanwch o wybod fod ei bryder tuag atynt yn rhinweddol i fanyldra. Gan yr amddiffynir ymddiriedaid, amddiffynir elfenau dedwyddwch. Mae y drwg-dybiadau a ymgyfodant oddiwrth ymddygiad anrhinweddol, yn gymmysgedig gyda chydwybodolrwydd o euogrwydd y person; tra nad oes i'r rhai a ymgyfodant oddiwrth yr achos arall y fath adfyfyriad trallodus; y blaenaf sydd greulawn fel y bedd, yn cnoi fel y pryf nad yw yn marw, hyd at wir linynau calon mwyniant a heddwch, tra nad yw yr olaf ond drwg rhanol, a symudol yn unig, yr hwn a chwalir ymaith yn fuan gan fwynder a dyfalwch y gwr. Aml-wreigiaeth, fel y mynegasom eisoes, sydd attalfa fawr rhag cyssylltiadau anrhinweddol, ac felly yn feddyginiaeth yn erbyn y drwg-dybiadau a ymgodent oddiwrth y cyfryw achosion. Am y fath arall o ddrwg-dyb-

iaeth, os ei gwaradwyddir â'r cyfryw enw, nid yw ond dibwys; fel y drwg-dybiaeth a ymgyfyd yn aml rhwng plant, aiff ymaith yn fuan. Nid yw y fath hyn o ddrwg-dybiaeth yn ddeilliedig o amledd, eithr yn ddeilliedig oddiar bleidgarwch, neu ynte a dybir yn bleidgarwch. Os dylid gwahardd amledd o herwydd y drwg-dybiadau a ddichon ymgodi, yna dylid gwahardd un-wreigiaeth neu y gyfundrefn o briodi un wraig, o herwydd y byth fwy drwg-dybiadau a ddichon ymgodi oddiar ofn i'r gwr gadw ei feistresi dirgel, megys ag y gwna miloedd. Mae y fath hyn o ddrwg-dybiadau yn gweithredu drygau mwy o lawer mewn cymdeithas, nâ'r hyn a ddichon i'r fath arall ei wneuthur. Os yr amcan mawr yw rhoddi attalfa trwy gyfraith i'r drygau a ymgodant oddiwrth ddrwg-dybiadau, gosoder cyfreithiau yn gofyn dyn i gael amledd gwragedd, neu ynte i fod heb un wraig; gwahardder yr arferiad o briodi un wraig, a bydd i chwi gyflawni mwy o lawer nag a wnewch wrth wahardd amledd. Eithr ni a ddywedwn, na adawer i unrhyw ddeddfau gael eu gosod mewn perthynas i sawl nifer o wragedd a ddichon neu a na ddichon dyn eu cael: gadawer pob dyn yn rhydd yn y peth hyn, ac mewn ychydig flynyddoedd, gwelech ddiwygiad mawr yn moesau y wlad; ni welech y ddegfed ran o'r puteindra sydd i'w weled yn awr; chwi a welech fenywod yn cyflawni dybenion ardderchog eu creadigaeth, yn lle bod yn buteiniaid ysgeler, di-dŷ, di-gartref, a di-blant, yn myned i lawr i'w beddau mewn gresynoldeb a thruenusrwydd, heb un i ofalu nac i alaru am danynt.

Gwrthddadl arall a gyflwynir yn erbyn amledd ydyw, ei fod yn wrthwynebol i ddefodau cenedloedd Americanaidd ac Ewropaidd, ac am yr achos hwn y dylid ei ystyried yn droseddol a'i warafun trwy osodiad deddfau llywodraethol. Mewn atebiad i'r wrthddadl yma, dywedwn fod yna laweroedd o bethau yn hollol groes i arferion cyffredin y bobl, yn rai nad ydynt droseddol, ac yn rai y byddai yn drais ar y Ffurf-lywodraeth eu gwahardd. Y Crynwyr a gredant mewn dawnsio yn eu cyfarfodydd crefyddol ar y dydd Sabboth; mae yr arferiad hwn yn anfri trwyadl ar ddefodau y genedl. A fyddai yn gyfreithlawn ac uniawn i osod deddfau gan wahardd yr arferiad yma o eiddo y Crynwyr, ar y sail ei fod yn groes i ddefod? Dosparth arall o bersonau a gredant yn yr arferiad ffiaidd o

daenellu babanod, gan weithredol arfer y ffieidd-dra hwn yn enw yr Arglwydd. Mae hyn yn drwyadl wrthwynebol i ddefodau y mwyrif mawr o'r genedl hon. A raid gwahardd y dosparth hwn rhag yr arferiad yma, oblegid ei fod yn wrthwynebol i ddefodau y genedl? Bu i'r Crynwyr, a rhai cydgorffolwyr ereill, fabwysiadu yr hen arferiad o gael eu holl eiddo megys cyfoeth cyffredinol: mae hyn hefyd yn hollol wahanol oddiwrth ddefod cyffredin y genedl; a raid, am y rheswm hwn, ei wahardd trwy gyfraith? Y Pabyddion Rhufeinig a arferant lawer o seremoniau ac ordinhadau y rhai nas arferir gan y mwyfafrif mawr o'r genedl. A raid dadgan eu defodau fel yn droseddol, a'u gwahardd trwy gyfraith, oblegid eu bod yn wahanol oddiwrth rai y genedl? Mae gan bob cymdeithas yn yr Unol Daleithiau rai yn cytuno gyda'r defodau cenedlaethol, a rhai sydd yn briodol iddynt eu hunaln. Ai cytunol ag ysbryd y Ffurf lywodraeth a fyddai gorfodi pob cymdeithas i beidio â'r oll o'u harferion priodol, oblegid nad ydynt ddefodau cenedlaethol? Mae Eglwys Saint y Dyddiau Diweddaf mewn llawer ystyriaeth yn arfer pethau cytunol â defodau cenedlaethol, ac mewn ystyriaethau ereill mae ganddynt eu defodau priodol, fel pob cymdeithasau ereill. Nid yw o bwys faint a wahano defodau priodol cymdeithas oddiwrth y rhai cenedlaethol, ond darparu na fyddont anfoesol, neu droseddol, neu a'u tuedd i ddrygu cymdeithas. Nid yw y ddefod neillduol o amledd. a arferir gan rai yn Utah, yn ymyraeth dim gyda iawnderau unrhyw berson; nid yw anfoesol mewn un ffordd; nid yw mewn un ffordd yn drygu y pleidiau eu hunain, na neb arall; nid yw anysgrythyrol mewn un dull; nid yw yn ymladd mewn un dull gyda'r Ffurf-lywodraeth; nid yw mewn un ffordd yn treisio unrhyw rai o gyfreithiau Utah, nac unrhyw gyfreithiau ereill i'r rhai y mae dinasyddion y Diriogaeth hono gyfrifol iddynt. Gan hyny, nid oes yr unrhyw reswm pa bynag dros ei alw yn droseddol, neu dros osod deddfau llywodraethol yn ei erbyn.

Anhawdd yw i ni ddychymmygu, paham yr ystyriodd Llywraethau Taleithlol erioed mai anghenrheidiol gwneyd cyfreithiau at gyfyngu eu dinasyddion i un wraig. Nis gallwn weled unrhyw achosion neu anghenrheidrwydd pa bynag am y fath gyfreithiau. Cyfreithiau ydynt a sefydlwyd yn hollol ar

ddefod. Oblegid bu i'r cenedloedd Ewropaidd, oddiwrth ba rai y dechreuasant yn wreiddiol, gael eu rhwymo i lawr o dan y sefydliadau crintachlyd hyn, a chael gosod iau ar eu gwarau gan grefydd-dwyll; a thrwy i'r galluoedd eglwysig gael eu huno gyda y rhai gwladwriaethol, nis gallasai ein tadau mewn modd yn y byd ryddhau eu hunain ar unwaith oddiwrth y coel-grefyddau traddodiadol hyn. Rhaid iddynt ddilyn defodau eu tadau mewn rhyw ystyriaethau, er mor anghytunol y gallant fod. Mor wir ydyw y syniad am bobl a fuont hir mewn caethiwed, neu dan ddylanwad traddodiadau cyfeiliornus, nas dichon iddynt ymryddhau ond yn raddol. Gwelwn hyn yn cael ei wirioneddu yn y genedl Americanaidd: drylliasant iau gormes a gorthrymder, a phlanasant flagur rhyddid ar eu tir; galwasant eu hunain yn rhyddion, eithr mewn rhan yn unig y maent ryddion. Eu dosparthiadau deddfroddol ydynt o hyd ystaeniol gyda chrefydd-dwyll, neu gyda y syniadau anhael a yfwyd gan ein tadau dan sefydliadau gorthrymus y galluoedd Ewropaidd. Ceir enghraifft o hyn trwy eu bod o hyd yn dilyn y llywodraethau hyny mewn gwahardd lliosogrwydd. Nis gall y Taleithiau roddi un rheswm paham y dilynant y traddodiad cyfeiliornus hwn, ond yn unig dywedyd, "yr oedd yn ddefod ein tadau." Ai nid yw yn amser i ddeddf-osodwyr a gwladwriaethwyr i ddechreu ymholi i'r rheswm o'u cyfreithiau? Nid digon at foddloni ysbryd cynnyddol yr oes, yw dywedyd wrthym y gosodir cyfreithiau penodol, oblegid eu cymmeradwyir gan ddefodau oesoedd tywyll a gormesol. Nid yw yn ddigon braidd i ddywedyd, yr ydym yn dadgan gweithred fel yn droseddol, o herwydd fod y cenedloedd Ewropaidd yn ei dadgan. Os ydyw meibion rhyddid Americanaidd i'w gwahardd oddiwrth arferion penodol a ddichon iddynt hwy eu hystyried yn berffaith ddiniwed, ewyllysiant gael eu hysbysu yn mha beth y mae yr arferion hyny yn droseddol: nid ydynt yn ewyllysio eu dwyn i gaethiwed yn llygad-gauad. Nid ydynt chwaith yn ewyllysio ethol deddf-osodwyr i bawenu arnynt gamweddau Pabyddiaeth, oblegid eu bod yn ddefodol yn mhlith cenedloedd ereill. Ewyllysio yr ydym i ryw rai o'n gwladwriaethwyr doeth, neu ryw bersonau addas ereill, gymmeryd i fyny y pwnc o aml-wreigiaeth, a dangos yn mha le y mae yn anfoesol, neu yn anysgrythyrol, neu yn droseddol. Mae ar y bobl eisieu

profion, ac nid dadganiadau; rheswm, ac nid twyll-resymeg; tystiolaeth, nid traddodiadau poblogaidd neu ddefodau: y mae arnynt eisieu prawf penderfynol goleu, amlwg, fod yr arferiad yn ddrwg. Os nad oes yna bersonau addas i'r gorchwyl, hwy a arwyddant hyny trwy barhau i ddilyn hen ddefodau dadganiad, neu o leiaf, trwy eu dystawrwydd.

(I'w barhau.)

Cyf. ROBYN DDU.

CAN Y WRAIG I'W PHRIOD MEDDW.

AM danat ti, fy mhriod wr,
Gadawais artref clyd,
Lle gwelwyd gwenau nef yn siwr,
I'th ganlyn trwy y byd;
Pa le mae'r addewidion oll
A wnaethost i mi gynt,
Y rhai ennillai'm calon fach?
Gwasgarwyd trwy y gwynt.

Pan syllwn ar dy harddaf ffurf,
Ymlawenhau wnawn i.
Wrth feddwl mai dewisol a
Phriodol o'wn i ti;
Dywedwyd cyn im' ddod i'th ran,
"Trwm yw dy dynghed di,"
Ond ni chanfyddwn ddim yn mlaen—
Dy swyn a'm dallodd i.

Gadewais dref, dedwyddol dref,
Lle harddaf îs y rhôd,
Ac ni ddych'mygais gallai hyn,
A thristwch i mi ddod;
'Does ond cysgodau'n eiddo im',
Gwawl f' oes ffödd ar ei hynt;
'Does ond y drain o dan y fron,
Lle bu rhosynau gynt.

Nis gwnaf dy feio am hyn oll,—
Fy llef ar Dduw y sydd,
Am wel'd y temtiwr yn dy roi
O'i swynol allu'n rhydd,
Fel gelli grynau wrth fy arch
Mewn edifeirwch dwys,
A gollwng deigryn bach o barch
I'r hon f'o dan y gwys.

Merthyr. JOHN REYNOLDS, IEU.

AMRYWIAETHAU, &c.

Effeithiau yr Hin.—Mae yn deilwng o sylw nad yw y ceiliog Prydeinig, h.y . y brodor o rywiau yr India Ddwyreiniol, o'r enw uchod,—ddim yn fychan, fel y creadur pluog bychan a elwir felly yn Lloegr, ond yn aderyn mawr iawn, ac yn gyffredin yn ddigon tal i bigo ymaith fwrdd ciniawa.

Menyw.—Ni all dyn feddiannu unrhyw beth sydd yn well nâ menyw dda, nac unrhyw beth sydd yn waeth nag un ddrwg.

"Danfon plentyn heb ddysg i'r byd," medd Paley, "sydd ychydig yn well nâ throi allan gi cynddeiriog, neu anifel gwyllt i'r heolydd."

Geiriadur Americanaidd Newydd.—*Cath*—Creadur a gara hen forwynion, o herwydd ei bod yn rhoddi gwreichion allan pan gaiff ei rhwbio. *Damsang-felin* (Treadmill)—Lle neillduedig er mwyn y rhai hyny a roddir i gymmeradwyaeth. *Penguwch* (Bonnet)—Math o lo-hawc gwrthdroedig, yn yr hwn y mae penau boneddigesau yn cael eu cario. *Adfyd*—Bywyd argraffydd fyddo heb ei dalu. *Dim*—Cydwybod drwyadl gwladwriaethwr. *Gwlaw-lenau*—Meddiant cyffredin. *Annibynrwydd*—Penderfyniad cryf i osod dy hun lle nad oes dy eisieu. *Tymhestl*—Rhywbeth a ddaw ar ol y lleuad-fêl i bobl wedi priodi. *Haeddiant*—Yr hwn nad yw yn derbyn canmoliaeth. *Arian*—Pysgodyn neillduol o anhawdd i'w ddal *Y Bedd*—Twll anferth yn y ddaear, yr hwn y mae cariadau a phrydyddion yn chwennych bod ynddo, ond a gymmerant ofal anghyffredin i gadw oddiwrtho. *Gweddusrwydd*—Blodeuyn hyfrydawl a flodeua mewn lleoedd dirgel yn unig. *Teimladrwydd*—Cynneddf yr hon y mae ei meddiannwr, wrth anturio i ddyrchafu dedwyddwch dynion ereill, yn golli ei hunan.

Taliadau o Hydref 28 hyd Tach. 3.—Sir Ddinbych, £1; Sir Fôn, 8s 4c; Pontytypridd, 9s 6c; Aberdâr, 3s 3c; Aberamman, 5s; Hirwaen, 2s 3½c; Georgetown, 5s.—Cyfanswm, £2 13s 4½c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Cyn-fodoldeb Dyn	293
Priodas Nefolaidd	301
Cân y wraig i'w phriod meddw	307
Amrywiaethau, &c.	308

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 20.] TACHWEDD 12, 1853. [CYF. VI.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 307.]

DYLAI y Taleithiau nid yn unig ganiatâu lliosogrwydd, eithr gosod deddfau doeth a synwyrol i reoleiddio yr unrhyw. Dylid gorfodi y gwr trwy gyfraith i ddarbod dros ei wahanol wragedd a phlant, yr un fath â phe na buasai ganddo ond un. Dylai y gyfraith wneuthur darpariadau gogyfer â phob un o'i wragedd a'i blant ar ei farwolaeth, i etifeddu cyfran o'r etifeddiaeth. Dylai y gyfraith ei ystyried yn rhwym trwy fywyd i bob un o'i wragedd, fel pe na phriodasai ond un; ni ddylid ei ystyried yn ysgaredig oddiwrth un, oddigerth trwy drefn briodol cyfraith; a godineb a ddylai fod yr unig drosedd, fel y dywedodd ein Iachawdwr, o herwydd yr hwn y dylid cyfiawnhau dyn am roddi ymaith un o'i wragedd. Os, yn lle difodi lliosogrwydd, y byddai i'r Taleithiau reoleiddio yr unrhyw dan gyfreithiau da ac iachusol, hwy a'i gwnelent yn llawer gwell dros y gyfran fenywaidd o'r werin; ac mewn amser prynai hyn y genedl oddiwrth y drygau ofnadwy o buteindra, gan yr hwn ei melldigir yn awr. Yn y dadleuon hyn gosodasom allan beth a ddylid ei oddef mewn perthynas i liosogrwydd, gan belled ag y mae a wnelo athrylith ein llywodraeth a'n gosodiadau deddfroddol â'r cyfryw. Ond pan yr ystyriom briodas yn ei pherthynas â llywodraeth ddwyfol y nef, dywedwn, fel y mynegasom eisoes, nad oes gan un dyn yn y genedl hon, nac unrhyw arall, hawl ddwyfol i briodi hyd y nod un wraig, a llawer

llai amledd, hyd nes y delo yn ddigon cyfiawn i ddwyn i fyny ei blant yn unol â chyfraith y nef; ac i achub ei hunan a'i blant yn y bydoedd tragywyddol. Mae gwahaniaeth eang i'w wneuthur mewn perthynas i'r peth hyn, rhwng y llywodraeth ddwyfol â llywodraethau dynol, ac ni ddylid mewn un modd eu dyrysu yn un. Eglwys a gwladwriaeth ydynt hollol wahaniaethol gyda'r genedl Americanaidd. Yn ol cyfreithiau yr Eglwys ni ddylai y drygionus gael un hawl na theitl, i'r sefydliad dwyfol o briodas; yn ol cyfreithiau y Taleithiau dylent gael yr hawl o briodi cynnifer o wragedd ag a ewyllysiont; y mae yn fraint sydd ganddynt hawl i'w hòni, yn gyfunol ag ysbryd ac â athrylith y Ffurf-lywodraeth; trais ar egwyddorion rhyddid a gynnwysir yn y gyn-ysgrif gyssegredig hono, ydyw eu cyfyngu i un, tra y mae dwy neu ychwaneg yn llawn mor anrhydeddus ag un. Mae yn wir, nad oes a wnelo Duw â'u priodasau tra mewn cyflwr o ddrygioni. Os oes ganddynt un wraig neu ddwsin, y mae yr oll yn anghyfreithlawn, gan belled ag y dwg berthynas â Duw. Ond i fod yn gytunol gyda y ffurf o lywodraeth a fabwysiadodd y genedl, ni ddylai fod un cyfyngiad mewn perthynas i'r nifer.

Mae gwahaniaeth trwyadl yn Nhiriogaeth Utah, fel yr holl Diriogaethau ereill, rhwng y llywodraeth wladol, a'r amrywiol ffurfiau o lywodraethau eglwysig. Ni welodd llywodraeth wladol Utah yn addas i gwtogi rhydd-freiniau ei dinasyddion mewn perthynas i'r nifer gwragedd a allant eu cael. Gan hyny, yr Henaduriaid, y Bedyddwyr, y Trefnyddion, Saint y Dyddiau Diweddaf, a phob enwadau ereill, pa un a ydynt yn gredinwyr mewn unrhyw gredo, neu anghredinwyr, a all deimlo tuedd i ymsefydlu yn Utah, ydynt rai â chanddynt, oll a phob un o honynt, y rhyddid o briodi cynnifer o wragedd ag a feddyliont yn addas, ac ni fydd i'r llywodraeth wladol ymyraeth â hwynt. Ond os bydd i Saint y Dyddiau Diweddaf, neu os bydd i unrhyw enwad arall yn y Diriogaeth hono, ei deimlo eu dyledswydd i gyfyngu aelodau eu heglwysi perthynasol i un wraig, neu i heb un (fel y Crynwyr), o dan y gosp o ddiarddeliad o'u heglwysi, mae ganddynt y rhyddid mwyaf perffaith yno, fel yn yr holl Diriogaethau ereill, i wneuthur felly. Os na chaniateir gan ei Eglwys i ryw aelod o Saint y Dyddiau Diweddaf briodi dwy wraig, medrai etto, trwy wrthryfela yn

erbyn rheolau ei Eglwys, fyned a phriodi dwy o dan y gyfraith wladol; ac ni allai Eglwys Saint y Dyddiau Diweddaf wneuthur dim gydag ef, heblaw ei fwrw allan o'u cymdeithas. Mae gan unrhyw enwad mewn unrhyw Dalaeth neu Diriogaeth yr hawl fwyaf diammheuol i wahardd priodas yn hollol, gan belled ag y perthyn i'w Heglwys; ond nid oes ganddynt hawl i ymyraeth gyda'r cyfreithiau gwladol yn rheoleiddio priodasau.

Nid oes gan Saint y Dyddiau Diweddaf, yn Utah, fwy o rydd-freiniau neu freintiau yn ganiatäol iddynt gan y gallu gwladol, nag y sydd gan ryw enwad arall a ddewiso ymsefydlu yno. Os cyfansoddant y mwyafrif o'r boblogaeth, gallant ethol y fath bersonau ag a welont yn addas i'r dosparthiadau deddfroddol: nid yw hyn ormes, ond y mae yn hollol gytunol ag arferiad yr holl lywodraethau Tiriogaethol a Thaleithiol ereill Y mwyafrif sydd yn rheoli—y mwyafrif sydd yn ethol: hyn ydyw gwir hanfod ein sefydliadau cenedlaethol. Nid ydyw Utah yn eithriad; llywodraethir hi, yn mhob ystyr, gan yr awdurdod gwladol, ac nid gan yr eglwysig: cyfyngir yr olaf yn gwbl i'r Eglwysi o'r gwahanol gymdeithasau crefyddol a ymsefydlasant, neu a ymsefydlant yn y Diriogaeth, tra mae y flaenaf yn rheoleiddio yr oll trwy y cyfreithiau gwladol. Nid oes gan Saint y Dyddiau Diweddaf, yn eu cyflwr o Eglwys, ddim mwy llais yn llywodraeth Utah, nag sydd gan y Trefnyddion, neu ryw enwad arall. Hwynt, yn gystadl â phob cymdeithas arall, ydynt rwym o ymostwng i'r awdurdod gwladol.

Gobeithir na fydd i'r dosparthiadau deddfroddol yn Utah byth gael eu sarnu gan ddefodau y tiriogaethau ereill, fel ag i ormesu ar hawliau y perthynasau teuluol, gan eu cyfyngu a'u cwtogi yn unol â'r coel-grefyddau cyfeiliornus a drosglwyddwyd i lawr i'n dydd ni gan genedloedd Cristionogaeth wrthgiliedig. Y mae i'w obeithio yn mhellach, yr olrheiniant yn ofalus i natur pob deddfau ac arferiadau a ddadganwyd yn droseddol, ac y gwahanant yn ddoeth â dibleidiaeth rhwng yr hyn sydd wir droseddol, â'r hyn, o herwydd defod, a gyfeiliornus elwir felly. Y fath ydynt y rhywiogaeth o ddeddf-wneuthurwyr y dylid eu ceisio yn mhob Talaeth a Thiriogaeth.

Yn y blaenorol, atebasom yr holl wrthddadleuon yn erbyn

aml-wragedd, a sylfaenir ar y dybiaeth ei fod yn droseddol; a dangosasom yn eglur eu bod heb sylfaen. Cawn yn nesaf fyned yn mlaen i ddangos fod lliosogrwydd gwragedd yn mysg y bendithion mwyaf a gyflwynwyd ar y cyfiawn. Amlwg mai bendith fawr yw cael ymddiriediad â gallu ac awdurdod i reoli a llywodraethu yn gyfunol â chyfraith cyfiawnder. Duw ydyw goruchaf Reolydd y bydyssawd. Mae Efe yn rheoli pob bodau a phethau, gyda deddfau trwy y rhai yr ymddengys ei ddoethineb a'i allu. Efe a arfer oruchaf allu ac awdurdod, o herwydd fod ganddo oruchaf ddoethineb a gwybodaeth. Ei ogoniant a'i ddedwyddwch Ef ydyw llywodraethu pob peth. Pe yr amddifadid Ef o'r fraint o lywodraethu, amddifadid Ef o'i ogoniant. Felly y mae gyda ei holl hiliogaeth; y maent yn ddedwydd a gogoneddus mewn cyfartalwch i faintiolaeth yr awdurdod a'r gallu dwyfol a ymdiriedwyd iddynt, a darbod yr arferant y cyfryw mewn cyfiawnder.

Mae Duw yn gyffredin yn ymddiried ei weision yn gyntaf â gwragedd, ac wedi hyny â phlant, i weled y fath lywodraeth a arferant ; os eu canfyddir yn ffyddlawn dros y rhai hyny a roddwyd iddynt, Efe yn gyffredin a ganiatâ ychwaneg iddynt, mewn trefn i'w holafiaid allu dyfod yn lliosog, ac fel y gallo awdurdodau eu llywodraeth gael eu heangu.

Cymhwyswyd dyn yn well at lywodraethu ei hiliogaeth ei hunan nâ hiliogaeth ereill, oblegid ei dylanwadir i lywodraethu er eu daioni, trwy gylymau tadaidd y serch a feddiennir yn naturiol gan dadau tuag at eu plant. Gan hyny, sefydlwyd y llywodraeth deuluaidd neu batriarchaidd yn ddoeth gan Dduw. Efe ydyw Awdwr serch tadaidd: Efe a gorffolodd yr egwyddor yn mynwes dyn er daioni yr eppil. Anghenrheidiol i'r egwyddor o lywodraeth dadaidd, er y serchiadau naturiol, ydyw bod dan gyfarwyddid a rheolaeth cyfraith Duw, a dylanwad yr Ysbryd Glân. Megys y gogoneddir Duw trwy ddyfodiad niferi i'w deulu Ef, felly y gogoneddir ei weision trwy ychwanegiad i'w teuluoedd hwythau. Duw, gan hyny, yn ddoeth a ordeiniodd amledd gwragedd, fel y gallo teuluoedd ei ffyddlawn weision gynnyddu hyd y nod megys ag y mae ei lywodraeth a'i deyrnasoedd ei hunan yn cynnyddu. Y peth hyny a helaetho arglwyddiaeth yr Hollalluog a'i gogonedda Ef; a'r unrhyw bethau ag a ogoneddo Dduw a ogonedda ddyn. Dywedir yn

Esaiah am Grist, "Ar helaethrwydd ei lywodraeth ni fydd diwedd;" ac megys y "Tywysog heddwch," y caiff eistedd "ar orseddfa Dafydd, ac ar ei freniniaeth ef, i'w threfnu hi, ac i'w chadarnhau â barn ac a chyfiawnder, o'r pryd hwn a hyd byth" (Esa. ix, 7). Megys na fydd diwedd i gynnydd y niferi a ddeuant dan lywodraeth ac arglwyddiaeth Crist, felly ni fydd diwedd i gynnydd y llywodraethau, ac arglwyddiaethau, a theyrnasoedd ei weision; o herwydd y gwneir hwynt yn gyffelyb i Grist, ac i fod yn un ag Ef, hyd y nod fel y mae Ef a'r Tad yn un. Pan welodd y Prophwyd Esaiah, y buasai i Grist gael ei "dori o dir y rhai byw," gofynodd, "Pwy a draetha ei oes Ef?" Efe a'n hysbysa yn uniongyrchol y byddai i Grist ei hunan, gael ei ddyddanu, yn ei fynydau marwol, trwy gael gwybodaeth o'i genedlaeth yn ddadblygedig i'w olygon. "Pan osodi ei enaid yn aberth dros bechod, efe a wel ei hâd" (Esa. liii). Llawer a dybiasant fod hâd Crist neu ei genedlaeth yn cyfeirio at y rhai hyny a enir i'w deyrnas, yn neillduedig. Ond rhaid i ni gofio fod y trigolion a fwriadwyd i'r ddaear hon yn derfynol mewn nifer; ynghyd â pha mor liosog bynag y dichon fod y rhai a ddeuant ar y ddaear hon yn feibion mabwysiadol iddo, mai amlwg er hyny ydyw y bydd diwedd, neu amser pryd na bydd i ychwaneg o ddynolryw dderbyn cyfraith y mabwysiad; ond y mae cynnydd llywodraeth Crist i fod heb un diwedd, gan hyny, rhaid yw fod yna gynnydd parhaol i'w "hâd" neu "genedlaeth" trwy oesoedd tragywyddol: hyn yw y peth a'i dyddanodd Ef yn awr ei ddyoddefiadau mwyaf. Yn awr, oddigerth fod cynnydd hâd a chenedlaeth ei weision hefyd yn dragywyddol, ni fyddent yn gyffelyb iddo; deuai eu barglwyddiaethau a'u llywodraethau i sefyll yn hollol; tra yr eiddo Ef yn gynnyddol, byddai yr eiddynt hwy yn sefydlog; tra y poblogai Ef fydoedd ar fydoedd â'i genedlaethau, gan ychwanegu teyrnasoedd ar deyrnasoedd, byddai ei frodyr ieuengaf, yn unol â thyb y cenedloedd, yn eistedd i lawr ar eu gorseddfeinciau gyda ond hanner dwsin neu ddwsin o deulu, heb unryw fodd i gynnyddu eu hâd neu genedlaethau yn gyffelyb i'w Brawd hynaf.

Y bydd i genedlaethau barhau wedi yr êl y ddaear hon heibio, sydd dra amlwg oddiwrth amryw ranau o'r Ysgrythyr. Moses a ddywed, "Gwybydd gan hyny, mai yr Arglwydd dy

Dduw, sydd Dduw, y Duw ffyddlawn, yr hwn sydd yn cadw cyfammod a thrugaredd â'r rhai a'i carant Ef, ac a gadwant ei orchymynion, hyd FIL O GENEDLAETHAU" (Deut. vii, 9). Yn ol y cyfrifiad lleiaf, nis gallwn alw cenedlaeth yn llai nag ugain mlynedd, ac hyd y nod wrth y cyfrifiad isel hwn byddai mil o genedlaethau yn ugain mil o flynyddodd. Yn awr, ni fydd i fodoliaeth amserol y ddaear a marwol ddyn barhau dros saith neu wyth mil o flynyddoedd, ar ol hyny caiff y Ddaear Newydd ei gwneuthur, yn breswyledig gan fodau anfarwol, ar yr hon ni bydd mwyach farw. Bydd, gan hyny, ddeuddeg neu dair mil ar ddeg o flynyddoedd wedi yr êl y ddaear heibio, cyn y dichon fod "mil o genedlaethau:" ac etto y Prophwyd Moses a'n hysbysa y bydd i Dduw gadw ei gyfammodau gyda y rhai a gadwant ei orchymynion, hyd y nod "i fil o genedlaethau." Y cenedlaethau o Grist yn ol i Adda, yn unol â'r bennod gyntaf o Mathew, mewn cyssylltiad â'r Hen Destament, nid oeddynt ond un a thri ugain eu nifer; tra y drydedd o Luc yn cyfrif eu nifer yn bymtheg a thrugain. Pe byddai pymtheg cenedlaeth a thrugain ar ol Crist, cyn diwedd y ddaear, ni wnelai ond un cant a deg a deugain o gwbl: a hyn wedi ei dynu o fil, a adawai wyth cant a deg a deugain o genedlaethau i'r Ddaear Newydd yn mysg bodau anfarwol. Os yw cenedlaethau yn mysg bodau anfarwol yr un cyfartalwch eu hyd, fel y rhai hyny a berthynant i farwoldeb, a gyfrifir gan Luc, yna gofynid dros deugain mil o flynyddoedd cyn y gellid poblogi y Ddaear Newydd gydag wyth cant a deg a deugain o genedlaethau. Mae y ffaith bendant, ddarfod i'r Arglwydd addaw cadw ei gyfammod i fil o genedlaethau, yn dangos yn eglur y bodola lliosogiad yn mysg y rhai sydd anfarwol yn gystadl ag yn mysg y rhai sydd farwol. Prawf hyn yn amlwg yr anghenrheidrwydd o briodi am byth, yn gystadl ag amser, gan sicrhau y fendith hono yn y bywyd hwn, fel ei mwynhaer yn y nesaf.

Dangosasom yn y sylwadau blaenorol fod Duw yn cofio ei Gyfammodau a'i addewidion "i fil o genedlaethau," yr hyn a brawf, yn ddiwrthddadl, y parha cenedlaethau yn nhragywyddoldeb yn mysg bodau anfarwol. Bydd i genedlaethau ar y Ddaear Newydd wahaniaethu oddiwrth y rhai ar ein daear bresennol, mewn amrywiol ystyriaethau. Yn gyntaf, bydd yr

eppil yn ysbrydoedd, ac nid yn gnawd ac esgyrn; yn ail, yr ysbrydoedd hyn, er yn wrryw a benyw, ni phriodant ac nis rhoddir mewn priodas tra ar y Ddaear Newydd, ac o ganlyniad, ni liosogant; ac yn olaf, ni fydd na rhieni na phlant yn ddarostyngedig i farwolaeth. Ar y ddaear hon, ystyrir rhieni yn genedlaeth gyntaf; plant, yr ail; wyrion, y drydedd; gor-wyron, y bedwaredd; ac felly yn mlaen: ond ar y Ddaear Newydd, nis gellir cyfrif cenedlaethau yn ol y dull hwn, oblegid y rheswm syml na fydd yno nac wyrion na gor-wyrion, oddigerth gan belled ag y perthyn i'r tabernaclau, ond yr oll a fyddant blant. Megys ag y cynnrychiola y rhieni anfarwol y genedlaeth gyntaf, eu hanfarwol blant a gynnrychiolant yr ail; ond ni all y bydd yno byth drydedd na phedwaredd, nac unrhyw nifer ddyfodol o genedlaethau ar y Ddaear Newydd.

Cyn y dichon i'r ail genedlaeth o'r plant gael y fraint o godi eppil o ysbrydoedd i fyny, a elwir y drydedd genedlaeth, rhaid iddynt gael byd wedi ei greu iddynt; cael derbyn cyrff o gnawd ac esgyrn ar yr unrhyw; myned trwy ail gyflwr yn debyg i'r un yr â trigolion y ddaear hon yn awr trwyddo; marw a chael eu prynu oddiwrth y bedd; ac i'w byd gael ei brynu, ei ogoneddu, a'i wneuthur yn newydd, yr un fath ag y bydd yr eiddom ni; ac yna, dechreuant liosogi eppiledd o ysbrydoedd; y rhai hyn a fyddant y drydedd genedlaeth, neu wyrion y rhai hyny ag sydd bryneäig ac yn preswylio y ddaear hon yn ei sefyllfa ogoneddus. Rhaid yw y creïr byd newydd i bob cenedlaeth ddilynol, fel y bydd i genedlaethau yn mysg bodau anfarwol gael eu cyfrif yn gyfunol â llinach bydoedd. Bydd i bob byd dilynol gael ei boblogi gan fodau o'r un urdd o genedlaeth.

Yr holl breswylwyr a fwriadwyd i'r ddaear hon, ydynt, gan belled ag y perthyn i'w hysbrydoedd, o'r unrhyw genedlaeth; yr oll ydynt feibion a merched un Tad: ond gan belled ag y perthyn i'w tabernaclau, y maent yn ddilyniad o genedlaethau. Cenedlaethau yn mysg bodau anfarwol ydynt o urdd uwch, yn gyfrwng o ymgorffoliad sylwedd ysbrydol yn yr hwn y bodola galluoedd ag sydd annherfynol yn eu natur. Y genedlaeth hon yn uwch neu berffeithiach ei hurdd, a ofyn ystod o barhad eangol tuag at hyfforddiant a graddol eglurhad galluoedd

yr eppil ysbrydol; am hyny caniateir i'r plant i breswylio ar yr un byd gyda eu rhieni am lawer mil o flynyddoedd, cyn darparu byd arall iddynt ei etifeddu; a chyn yr ymddiriedir hwynt gyda y fraint fawr a mwyaf cyssegredig o briodi tuag at y dyben annherfynol bwysig o liosogi eu rhywiogaethau. Yn wir, gofynid amryw filoedd o flynyddoedd, cyn y gallai tad godi i fyny eppil ddigon lliosog i boblogi un byd mor fawr â hwn. Ac yn mharhad yr ystod eangol hon o amser ni allai gael wyrion; yr oll fyddent ei feibion a'i ferched ei hunan; yr oll yn cael eu cyfrif yn yr unrhyw genedlaeth; ac oll yn aros gyda eu rhieni yn yr hen gartrefle, hyd nes, o eisieu lle, y crëid byd newydd, ac helaethu yr arglwyddiaethau, ac anfon y plant ar led i weithredu drostynt eu hunain, ac i ymbarotoi i rodio yn nghamrau eu tad, trwy briodi a lliosogi fel y gwnaeth yntau o'u blaen hwynt. Mil o flynyddoedd, gan hyny, yn mysg bodau anfarwol, a gofleidiai ystod llawer miliynau o filiynau o flynyddoedd.

(I'w barhau.)

Cyf. Robyn Ddu.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 301.]

86. Y mymrynau a drefnwyd yn faban ysbryd, nis gallant yn hwy weithredu, neu deimlo, neu feddwl, fel neillduolion annibynol; ond y ddeddf a'u llywodraetha hwynt yn eu cylch newydd, a ofyn iddynt i weithredu, a theimlo, a meddwl, mewn undeb, ac i fod yn gydunol yn mhob peth. Pan mae yr un teimladau, yr un meddyliau, yr un cyffroadau, a'r un serchiadau yn treiddio pob mymryn yn yr undeb, yr unol neillduolion a ystyriant eu hunain megys un neillduolyn; lles a daioni y naill fydd yn les a daioni y cyfan; os bydd un yn dyoddef, byddant oll yn dyoddef; os llawenha un, llawenhant oll; os ennilla un unrhyw addysg, cyfrenir ef i'r lleill oll; os bydd un yn meddwl, mae y lleill oll yn meddwl yn yr un dull: os bydd un yn teimlo, byddant oll yn teimlo; mewn gair, mae undeb y mymrynau hyn mor berffaith, fel nas gall fod cyflwr neu dueddfryd un, a'r nad yw y lleill oll yn uniongyrchol yn cael eu hysbysu am dano, ac fel hyn, trwy gydymdeimlad, maent yn yr un

sefyllfa neu dueddfryd, ac am hyny, maent yn byw, yn symud, yn meddwl, yn gweithredu, megys un bod, er mewn gwirionedd, maent yn fod y bodau. Mor bell ag mae y sylwedd yn perthynu, y corff ysbrydol sydd liosogrwydd o fodau; mor bell ag y mae y galluoedd neu ansoddau yn dal perthynas, nid yw ond un bod. Dylem yn naturiol feddwl, fod neillduol fymrynau pa rai a fuont yn ymarferol â gweithredu mewn sefyllfa neillduol, ar y cyntaf, yn ei chael yn anhawdd iawn i weithredu mewn perffaith gytundeb a chydgordiad. Pob neillduol fymryn raid caniatâu, yn y lle cyntaf, i gael ei reoleiddio gyda mymrynau ereill cyffelyb, ac wedi i'r undeb gymmeryd lle, rhaid iddynt ddysgu, trwy broflad. yr anghenrheidrwydd o fod yn gytunol yn eu holl feddyliau, serchiadau, dymuniadau, teimladau, a gweithrediadau, fel y gallo yr undeb gael ei ddiogelu rhag pob galluoedd gwrthwynebol neu amrysonawl, ac y gallo cyssondeb dreiddio trwy bob lle yn y gyfundraeth reoleiddiedig. Yn awr, i ddysgu hyn oll, rhaid i ddeddf gael ei rhoddi o natur uwch nâ'r rhai hyny gan ba rai yr oeddynt gynt yn cael eu llywodraethu yn eu sefyllfaoedd neillduol fel gwahanol fymrynau. Y ddeddf a'u rheoleiddiai hwynt pan y bodolent allan o'r trefniant, a fyddai yn hollol anaddas i'w cylch newydd o fodoliaeth. Deddfau newyddion sydd yn anghenrheidiol, yn gofyn i bob mymryn nid i weithredu yn mhellach iddo ei hunan, ond i weithredu er daioni a dedwyddwch pob mymryn arall sydd yn yr undeb mawreddog. Pob anufydd-dod i'r ddeddf hon, gan un mymryn neu fymrynau yn y gwreiddiol drefniant, a ddygai o anghenrheidrwydd ei briodol gospedigaeth; ac fel hyn, trwy ddyoddef cospedigaeth y gyfraith, y delent mewn amser i gael eu gwastrodi a'u dysgyblu i gyflawni eu priodol swyddogaethau yn y gyfundraeth ysbrydol. Priodol le yr ysgol ardderchog hon o brawf, sydd yn y byd nefol, lle, o amser eu genedigaeth yn faban ysbrydion, hyd yr amser yr anfonir hwynt i'r byd hwn i gymmeryd pabellau cnawdol, y mymrynau triniedig a addysgir ac a hyfforddir yn yr holl gyfreithiau perthynol idd eu hundeb, hyd oni fyddont wedi eu gwneuthur yn berffaith yn UN yn eu holl alluoedd a'u hansoddau; ond nid yn un mewn sylwedd, o herwydd byddai hyn yn anmhosibl; pob mymryn, er iddo gael ei reoleiddio, a geidw ei hunaniaeth ei hun yn y gyfundraeth. Yr unoliaeth, gan hyny, sydd yn gynnwysedig

yn unig yn yr unrhywiaeth ansoddau pa un a gyrhaeddir trwy oesau o brawf, trwy ymlyniad manwl wrth y cyfreithiau doeth a chall a roddwyd i'w llywodraethu hwynt yn eu hunol sefyllfa

87. Y mymrynau yn gorffoledig yn maban ysbryd, cyn dysgu o honynt yr anghenrheidrwydd o fod yn berffaith gytunol, a allasent fod wedi dwyn eu hunain i lawer o amgylchiadau anhyfryd, pa rai, trwy berffaith gytundeb, a allasid fod wedi eu gochelyd. Er enghraifft, un ddeddf yr undeb yw, mai pan fyddo rhyw ran o'r cyfangorff trwy anwybodaeth, neu unrhyw ffordd arall, wedi gosod ei hunan mewn amgylchiadau anhyfryd, y rhan arall a gymmera rybydd ac a ymdrecha i ochelyd y cyfryw amgylchiadau. I egluro y ddeddf hon, meddylier pe gosodid y mymrynau a gyfansoddant law ddeheu ysbryd, mewn cyffyrddiad â rhyw ddefnyddiau pa rai a ddygasant fawr boen, y syniad o'r poen hwn a gyfrenir yn uniongyrchol i'r mymrynau a gyfansoddant y llaw aswy, hwynthwy, gan fod yn annhrofiadol, ni ofalant am y rhybydd caredig, ac anturiant i'r un anhawsdra â'r rhai hyny yn y llaw ddeheu; maent yn awr yn teimlo yn boenus, ac yn dysgu trwy brofiad, neu trwy y pethau a ddyoddefant, eu bod wedi tori un o ddeddfau eu hundeb. Hyn a esyd y mymrynau ar eu gwyliadwriaeth, a dysgant barchu y cyfranogiadau ag y mae unrhyw ran o'r corff yn drosglwyddo i'r llall; dysgant taw yr un peth a rydd boen ar un rhan o'r cyfansoddiad, a rydd boen hefyd ar y mymrynau mewn unrhyw ran arall; ac fel hyn, pan mae ymgyfraniad yn cael ei wneyd o un rhan o'r cyfansoddiad i'r llall, y mymrynau a ymddiriedant yn y dealltwriaeth a drosglwyddir, a gweithredant yn gyfatebol. Yr ymddiried hyn a ennillir trwy brofiad. Y mymrynau a ddysgant trwy brofiad fod troseddu unrhyw gyfraith a roddwyd i'w llywodraethu yn eu hunol sefyllfa, yn dwyn cospedigaeth a thrueni. Trwy brofiad y dysgant weithredu, teimlo, a meddwl yn gyffelyb; trwy brofiad y dysgant garu a chasâu yn gyffelyb. Pa mor annhebyg bynag y gallant fod yn y graddau o wybodaeth a phrofiad pa rai a gasglasant yn flaenorol i'w hundeb, hwynthwy, trwy gael eu gosod yn yr un corffoliad, ydynt yn cael eu hysgoli yn gyffelyb, eu hyfforddi, dysgyblu, a'u haddysgu yn gyffelyb, hyd oni chaiff pob mymryn y wybodaeth a'r profiad sydd gan bob

mymryn arall, ac fel hyn dysgant trwy brofiad i fod yn unol yn mhob peth, ac i weithredu gydag un ewyllys yn eu holl weithrediadau. Gweled y perffaith undeb pa un a fodola yn awr yn mhlith y mymrynau a gyfansoddant ein hysbrydoedd, megys ei hamlygir mewn meddyliau, teimladau, dymuniadau, a gweithrediadau, braidd na feddyliai un taw amlygiadau oedd y rhai hyn o un bód unigol neu fymryn, yn lle lliosogrwydd o fodau neu fymrynau. Ond ychydig ystyriaeth a gywira yr argraff ffugiol hon, ac a ddengys i ni fod y rhai hyn yn amlygiadau o'r un galluoedd neu ansoddau a breswyliant mewn miliynau o fymrynau, ond yn rhoddi ufydd-dod i'r un deddfau mawrion a ordeiniwyd er llywodraethiad yr undeb ymgorffoledig.

88. Heblaw y deddfau a roddwyd i lywodraethu pob mymryn wrtho ei hun yn ei sefyllfa gorffoledig, mae cyfreithiau ereill wedi eu rhoddi i lywodraethu yr holl gorff. Y rhai hyn drachefn ydynt etto o uwch trefn; o herwydd y cyfreithiau pa rai a reoleiddiant y gwahanol ranau o'r ymgorfloliad er daioni cyffredinol yr undeb, ydynt yn gwbl annigonol i lywodraethu y corff megys cyfan. Er enghraifft, wrth y deddfau a reoleiddiant bob mymryn, daw y cyfan o'r cyfansoddiad yn ddigllawn ar yr un amser, os bodola achos a gyffroa y nwyd hono; ond y mae y ddeddf hon yn annigonol i reoli y nwyd pan y byddo yn gynhyrfiedig. Deddf arall sydd yn ofynol i reoli gweithrediad yr holl gyfansoddiad tra o dan y nwyd. Dan y ddeddf gyntaf nid oes gan un mymryn hawl i fod yn ddigllawn, pan fyddo y llall yn foddus; maent yn rhwym trwy ddeddf i fyned oll yn ddigllawn ar unwaith, neu fod oll yn foddus ar unwaith, fel y gallo fod perffaith gytundeb yn eu teimladau. Dan yr ail neu yr uwch ddeddf, yr holl gorff o fymrynau a ofynir i lywodraethu y nwydau cyffroedig, mewn rhyw ddull, yn gydweddol â'r egwyddorion o gyfiawnder a thrugaredd ag sydd yn bodoli yn mynwes yr un a roddodd y ddeddf. Y corff ysbrydol yn ei fabandod sydd yn hollol anwybodus, ar y cyfan, am natur cyfiawnder a thrugaredd, da a drwg, a'r fath gyffelyb ansoddau; ond gan fod deddfau cyfiawnder a thrugaredd, a da a drwg, wedi eu rhoddi, mae yr holl gorff yn dysgu llywodraethu ei hunan yn ol y deddfau hyny. Troseddiad o un o'r deddfau rhai'n, sydd yn uniongyrchol yn dwyn annedwyddwch—hyny

yw, y bôd a geryddir, yn ol natur y trosedd, a'r cospedigaethau sydd yn gyssylltiedig â'r ddeddf; yn y modd hyn mae y cyfansoddiad yn dysgu, trwy y pethau a ddyoddefa, i ufyddhau i'r ddeddf uchelach hon, pa un sydd yn wahanol iawn oddiwrth y deddfau blaenorol, o dan ba rai y cafodd y mymrynau eu haddysgu. Natur cyfiawnder a thrugaredd, da a drwg, ydynt fel hyn yn cael eu dysgu yn weithredol trwy brofiad. Ufydd-dod i ddeddfau cyfiawnder, a dyoddefaint cospedigaethau anufydd-dod, sydd yn cyfranu, mewn ystod o amser, y syniad o gyfiawnder i'r mymrynau yn eu cyflwr ymgorffoledig: felly ufydd-dod i ddeddfau trugaredd, a'r ceryddon sydd yn deilliaw o doriad y deddfau hyny, yn fuan a hysbysant y mymrynau ymgorffoledig mewn perthynas i natur trugaredd. Yn yr un modd, syniad o dda a drwg, ac o'r holl ansoddau ereill cyffelyb, a gyrhaeddir oddiwrth y mwyniannau sydd yn deillio o ufydd-dod, a'r truenusrwydd a roddir am anufydd-dod, i'r deddfau a roddwyd i lywodraethu yr holl ansoddau a'r nwydau hyny. Yr holl ansoddau rhai'n, gan hyny, a ennillir trwy brofiad. Y cyfreithiau, gan eu bod wedi eu rhoddi ac ymlynu wrthynt, sydd yn dyscyblu, ac yn hyfforddi yr ysbryd mabanaidd neu ieuengaidd yn y wybodaeth o bethau o ba rai yn flaenorol yr oedd yn hollol anwybodus.

89. Megys ag y mae yr holl faban ysbrydion yn cael eu haddysgu dan yr un cyfreithiau, maent oll yn cyrhaedd yr un syniad o gyfiawnder, trugaredd, a da a drwg. O herwydd yr achos hyn, y mae nad yw dau neu ragor o ysbrydion yn ffurfio gwahanol feddylrithiau am natur da a drwg; mor bell ag y maent yn briodol wedi eu hyfforddi a'u dysgu yn yr un gyfraith, ni eilw un dda, yn ddrwg; neu ddrwg, yn dda; ac arall gael gwahanol feddylrith am yr un egwyddorion. Wrth gwrs, fe fydd ysbrydion yn meddiannu gwahanol raddau o ddealltwriaeth, yn ymddibynol ar yr ufydd-dod pa un a roddasant i'r amrywiol gyfundraethau o gyfreithiau o dan ba rai y gweithredasant yn mharhad yr oesoedd tragywyddol a aethant heibio, ac hefyd yn ymddibynol ar feithder yr amser yn mha un y cawsant eu hyfforddi a'u dysgu yn eu hymgorffoliad ysbrydol. Ond mor bell ag y cyrhaeddasant wybodaeth, y mae ef wedi bod trwy gyfrwng yr un cyfreithiau; yn ganlynol, yr un gradd o wybodaeth mewn un, nis gall wahan-

iaethu yn ei natur oddiwrth yr un gradd o wybodaeth mewn arall.

90. Os oedd un dosparth o ysbrydion wedi eu haddysgu o dan gyfundrefn o gyfreithiau pa rai a'u gwobrwyent am wneuthur yr hyn a alwn ni yn ddrwg, ac wedi eu cospi am wneuthur yr hyn a alwn ni yn dda, tra yr oedd ereill wedi eu haddysgu gan gyfreithiau o natur wrthwynebol, byddai gan y ddau ddosparth rhai'n o ysbrydion, pan eu dygid ynghyd, feddylddrychau hollol wrthwynebol mewn perthynas i dda a drwg. Y ffaith fod gan yr ysbrydion, mor bell ag y mae eu gwybodaeth yn cyrhaedd, yr un amgyffredion o barthed i natur cyfiawnder a thrugaredd, da a drwg, rhinwedd a bai—a ddengys yn y modd amlycaf achos am yr unrhywiaeth hwn. Yn awr, yr hyn a flaenorir gan achos, nis gall fod yn dragwyddol; gan hyny, rhaid y bu amser, pan y cyrhaeddwyd yr unrhywiaeth gwybodaeth hyn gan y mynrynau a gyfansoddent bob corff ysbrydol. Y galluoedd er dirnad y wybodaeth hon ydynt dragywyddol; ond yr ymarferiad â'r galluoedd tragywyddol rhai'n yn nghyrhaeddiad gwybodaeth o gyfreithiau da a drwg, oedd a dechreuad iddo. Nis gallwn ni amgyffred am filiynau o fodau a chanddynt yr un meddylddrych am natur da a drwg, heb ddwyn i mewn achos i gyfrif am yr unrhywiaeth a'r tebygoliaeth hyn; ac y mae achos bob amser yn cynnwys dechreuad i'r effeithiau pa rai sydd yn canlyn. Ond os yw miliynau o fodau yn meddiannu yn dragywyddol yr un meddylddrych am natur da a drwg, pob achos am yr unrhywiaeth hwn o feddylddrych a wrthodid: meddiannent yr unrhywiaeth hyn trwy ddamwain: pe buasai yn dragywyddol, yna ni fuasai un rheswm paham y cawsai hyd y nod ddau fôd yr un golygiadau mewn perthynas i unrhyw beth: ond pan mae miliynau dirifedi o fodau yn ganfyddedig o fod ganddynt yr un meddylddrychau gyda golwg ar natur gwahanol weithredoedd, gan alw un rhywiogaethau o weithredoedd yn dda, ac ereill yn ddrwg, arddengys, yn y modd mwyaf diammheuol, nad oedd y bodau rhai'n yn meddu y meddylddrychau hyn yn dragywyddol, ond eu bod wedi eu cyrhaeddyd hwynt oddiwrth yr achos cyffredinol, galluoedd tragywyddol pa rai a addysgwyd ac a cangwyd yn yr un ysgol o ddeddfau, fel y gallasai yr un meddylddrychau, yr un golygiadau, a'r un wybodaeth, dreiddio

yr oll, mor bell ag yr addysgir hwynt. Yr unrhywiaeth hyn o feddylddrychau a'u galluoga hwynt i weithredu yn gynghaneddol, nid yn unig er llesiant unigol eu hunain, ond er llesiant yr holl gyfundeb neu deulu o ysbrydion gyda pha rai mae pob un yn cymdeithasu.

91. Tra yr ydym yn rhwymedig i ganiatâu tragywyddolrwydd defnydd a'i alluoedd, ar y llaw arall, cymhellir ni i ganiatâu dechreuad i wreiddiol drefniant temigau y defnydd hwn; rhaid hefyd y bu amser pan ddechreuodd y galluoedd tragywyddol wybod da a drwg, cyfiawnder a thrugaredd, cariad a dygasedd; o herwydd yr unrhywiaeth ansoddau hyn, sydd yn bodoli yn meddyliau holl ddynolryw, a ddengys y rhaid eu bod yn ansoddau deilliedig, ac am hyny nas gallasent fod wedi eu meddiannu yn dragywyddol. Rhaid i bawb ar unwaith weled, mai y mynydyn y caniateir fod defnydd neu beth yn dragywyddol, pob achosion dros natur, neillduolrwydd, neu unrhywiaeth ansawdd, a phob achosion dros faintioli neillduol neu ffurf peth neu fôd, ydynt yn gwbl wrthodedig. Mewn golygiad am yr hyn sydd dragywyddol, ni fyddai genym un hawl i ofyn cwestiynau, Paham y mae felly? Paham y mae yn meddu y fath ansawdd? Paham y mae ganddo faintiolaeth benodol? Paham y bodola mewn dull penodol? Pob gofyniadau o'r fath a gynnwys achos, ac am hyny, ddechreuad. Pe caniataem fod dwfr yn dragywyddol, yna byddai yn hollol anghysson i ofyn y cwestiwn, Paham mae un diferyn o ddwfr pur yn meddiannu yn hollol yr un ansoddau ag un arall. Os oedd y ddau ddiferyn yn dragywyddol, ni fyddai, mewn gwirionedd, un achos am un bôd o'r un natur â'r llall. Gan na fyddai un achos am unrhyw ddau ddiferyn, allan o rifedi anfeidrol, fod yn gyffelyb, ni fyddai genym un rheswm i gasglu, yn flaenorol i brawf, y byddent o gyffelyb flâs, neu ddiffoddi tân yn gyffelyb, neu y gwnelai diferynau o'r un faintioli bwyso yn gyffelyb, neu y gwnelent dori syched yn gyffelyb, neu y gwnelent amlygu unrhyw ansoddau ereill yn gyffelyb. Os, ar ymchwiliad y defnynau, y caem hwynt yn meddiannu ansoddau cyffelyb, ymofynem yn naturiol, Pa fodd y daethant i fod yn gyffelyb? Yr ateb naturiol fyddai, eu bod wedi eu bwriadu i fod yn gyffelyb, i ddybenion llesol y bydyssawd. Ond os y bwriadwyd hwynt i fod yn gyffelyb, rhaid y bu cyfnod o flaen y bwriad

hwnw, a chyn eu bod yn gyffelyb, ac yn ganlynol eu hansoddau presennol nid ydynt dragywyddol, ond yn gyrhaeddiedig neu ddeilliedig o ryw ansoddau blaenorol. Felly mae mewn perthynas i ansoddau y meddwl dynol. Y ffaith bendant fod pob meddwl dynol yn edrych ar ryw weithredoedd yn dda, a rhyw weithredoedd ereill yn ddrwg, a ddengys fod ansoddau y meddwl mewn llawer o olygiadau yn hollol gyffelyb. Os oeddynt yn dragywyddol, yna ni fyddai un achos am unrhyw ddau, allan o holl ddynolryw, a chanddynt unrhyw ansoddau cyffelyb: ac ni fyddai un dyn yn alluog i gasglu, cyn prawf, fod neb o'r lleill o ddynolryw, wedi meddiannu ansoddau oll yn debyg i'r eiddo ei hun. Pe buasai yr ansoddau yn dragywyddol, nis gallasai gyda phriodoldeb ofyn y cwestiwn, Paham mae dyn yn meddiannu ansoddau uwch nâ'r anifel? Neu, Paham y mae cyfansoddiad meddyliau dynol yn tebygoli y naill i'r llall. Ond dyn sydd yn cael trwy brofiad fod tebygolrwydd neu gyffelybrwydd yn nghyfansoddiad pob meddwl dynol, ac y mae yn naturiol yn gofyn y cwestiwn, Pa beth yw yr achos o'r tebygrwydd hyn? Daw yr ateb yn naturiol i'w feddwl ei hun, taw fel hyn ei bwriadwyd er daioni cyffredinol dyn; ac o ganlyniad rhaid y bu amser cyn i'r bwriad gymmeryd effaith, pan oedd cyfansoddiadau ein meddyliau yn annhebyg, ac, am hyny, nad yw ansoddau presennol ein meddyliau yn dragywyddol, ond yn ganlyniadau cyd-gymmysgedd ansoddau blaenorol, pa rai yn eu tro, ydynt drachefn yn ganlyniadau tragywyddol alluoedd.

(I'w barhau.) *Cyf.* D. E. Jones.

I'R CYHUDDWR.

Cyhuddydd, bradydd brodyr,—a llobyn
 Enllibaidd mewn gwewyr,
Yw un a wêl uniawn wyr,
Drwy eu swyddau 'n droseddwyr.

Un o anian wenwynig,—er cynhwrf,
 Yw'r cenaw mileinig;
Ffaeleddau, beiau a big
O'i frodyr yn frwdfrydig.

Hwn yw'r gwr hanner geiriog,—a'i siarad
 Ansiriol yn bigog;
Baldorddwr, clecïwr îs clog,
Annoeth yw hwn, a thaiog.

Melldith, nid bendith, sy'n bod—i'w galon,
Mewn dirgelwch hynod;
Hwn, os clyw am un is clod,
A'i beichia'n llawn o bechod.

Cap Coch. JOSEPH P. PROSSER.

AMRYWIAETHAU, &c.

YR AMRYSON INDIAIDD.—Mae Llywodraethwr Utah wedi gyru allan ei *broclamation* ynghylch yr Indiaid, a rhybyddia bawb i beidio eu diwallu ag arfau, na dim arall er eu hwylysu mewn un modd. Gellir ei weled yn "Star," Rhif. 46, lle y mae hefyd hanes am ymosodiad dirgelaidd ar bedwar o'r Saint, trwy ba un y collodd dau o honynt eu bywydau. Ni chymmerodd dim neillduol arall le, er pan nodasom am yr amrafael o'r blaen. Sonir am adeiladu mur oddiamgylch Dinas y Llyn Halen, a ffos y tu allan. Ei ddefnydd fydd y llaid a godir o'r ffos, wedi ei gymmysgu â gwellt, neu wair, a graian, gan roi iddo amser i sychu wrth ei godi. Dyna y defnyddiau rhataf a mwyaf parhaus a ellir gael.

Y GENADIAETH SCANDINAVAIDD.—Hysbysir mewn llythyr oddiwrth yr Henuriad John Van Cott, dyddiedig Copenhagen, Hyd. 20, 1853, fod y gwaith yn llwyddo yno yn rhyfeddol. Yr oedd 975 wedi eu bedyddio yn y chwe mis diweddaf, ac argoelion da yn gyffredinol am gynnaint o Saint yno ag yn yr Ynysoedd Prydeinig, ond cael amser. Mae cylchrediad y "Stierne" wedi cynnyddu yn fawr, a galwad am draethodau: hefyd y mae argraffiad newydd o Hymnau yn y wasg.

GELLWCH ganfod eich marwoldeb eich hunain yn marwolaethau dynion ereill; a'ch gwendid eich hunain yn eu pechodau hwynt.

TALIADAU O TACH. 4 HYD TACH. 10.—Gorllewin Morganwg, £4 10s; Sir Aberteifi, £3 7s; Liverpool, £2; Dinas, 10s; Georgetown, 5s 2c; Troedyrhiw, 3s.—Cyfanswm, £10 15s 2c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD
Priodas Nefolaidd	309
Cyn-fodoldeb Dyn	316
I'r Cyhuddwr	323
Amrywiaethau, &c.	324

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 21.] TACHWEDD 19, 1853. [Cyf. VI.

LLYTHYR SANT AT EI BERTHYNAS.

Anwyl Gar,—Y mae genyf i gydnabod derbyniad eich llythyr, ac i hysbysu i chwi fy llawenydd i glywed eich bod oll yn mwynhau iechyd, fel ag yr ydym ninnau yma. Yr wyf yn caru yr ysbryd chwilio sydd yn eich llythyr, a'ch bod yn myned dros gymmaint o'r ysgrythyr i geisio egluro eich pwnc. Ewyllysiwn yn fawr i wneyd sylwadau ar gynnwysiad eich llythyr i gyd; ond yr wyf yn gweled y buasai raid i mi ysgrifenu llyfryn mawr cyn gallael gwneyd hyny. Gan hyny, ymdrechaf wneyd ychydig sylwadau ar ryw bethau sydd yn teilyngu fwyaf o sylw.

Yr ydych yn dwyn Paul yn mlaen i brofi na ddylai fod mwy nag un bedydd—"Un ffydd, un bedydd;" yr wyf fi yn cytuno yn hollol â Phaul; un bedydd *iawn* sydd eisieu. Os na fydd rhywun wedi ei fedyddio yn iawn, yr ydym ni yn ei fedyddio eilwaith. Felly y gwnai Paul hefyd (gwel Act. xix). Yr oedd y deuddeg dyscybl a grybwyllir yna wedi cael eu bedyddio o'r blaen, ac, meddynt hwy, "i fedydd Ioan." Ond pe buasai Ioan wedi eu bedyddio, buasent yn gwybod ynghylch yr Ysbryd Glân, canys tystiolaethai efe am hwnw. (Math. iii, 11.) Yr oeddynt wedi cael eu bedyddio, ynte, gan ryw un o'i ddyscyblion—rhywun heb feddu awdurdod. A phan ddeallasant hyn, cymmerasant eu bedyddio gan Paul eilwaith. Chwi welwch wrth hyn, na wna un bedydd y tro, bydded ei ddull a'i ddeiliaid yn iawn ai peidio, os na fydd wedi ei weinyddu gan

rywun ag awdurdod. Os mai y commisiwn yn Mathew yw yr awdurdod, gall pob dyn fedyddio, os myn. Yr oeddwn i wedi ufyddhau i'r bedydd blaenaf am na wyddwn yn well. Meddyliwn y pryd hyny ei fod yn iawn

Ynghylch y rhai a fuont yn proffesu crefydd o flaen y Mormoniaid, nid y'm ni yn eu condemnio; cânt oll eu barnu yn gyfiawn, yn ol eu manteision a'u gweithredoedd.—Os gellwch chwi ddangos rhyw enwad crefyddol yn olynwyr cywir i'r apostolion, gallwn farnu fod gan y cyfryw awdurdod i weinyddu yr holl ordinhadau, a chan eu hufyddion hawl yn yr un breintiau â'r rhai apostolaidd. Ond nid oes un enwad yn hòni hyny ond y Pabyddion. Yn y llywodraeth, nis gall neb gymmeryd arno ei fod yn swyddog; eithr rhaid iddo gael ei benodi i'r swydd gan rywrai mewn awdurdod. Ai tybied fod teyrnas Dduw yn fwy annhrefnus nâ theyrnasoedd daearol. Na ato Duw. A roddodd y Pabyddion awdurdod (os oedd ganddynt awdurdod) i'r Eglwyswyr, pan ddarfu iddynt ymranu? ac a roddodd yr Eglwyswyr awdurdod (os oedd hyny ganddynt) i'r enwadau a ymneillduasant oddiwrthynt? Nid yw yn debyg, canys ni roddir awdurdod gydag ysgymundod. Yr oedd yn rhaid cael awdurdod neillduol i weinyddu yn yr oes apostolaidd, fel y profwyd eisoes ynghylch bedydd; gellir profi hefyd nad oedd hawl gan Phillip i arddodi dwylaw ar yr eunuch a'r Samariaid er derbyn yr Ysbryd: ei waith ef oedd bedyddio a phregethu; ond gallai yr apostolion, ac ereill hefyd, megys Ananias (gwel troedigaeth Paul) gyflawni y llall; felly, y mae yn rhaid cael awdurdod hefyd yn yr oes hon.

Pe buasai rhai o'r enwadau crefyddol yn iawn, cawsent yr un bendithion ag a addawodd Duw (gwel Act. ii, 38, 39; 1 Cor. xii), canys y mae llawer o honynt mor onest yn mhob peth ag ydyw llawer o'r Saint. Beth yw yr achos, ynte? Am eu bod yn efengylau ereill. Am mai "rhith duwioldeb sydd ganddynt, eithr wedi gwadu ei grym hi" (2 Tim. iii, 5). Am eu bod yn "dysgu bob amser, ac heb allu dyfod un amser i wybodaeth y gwirionedd." Pwy sydd yn gwadu "grym crefydd?" Ai y rhai sydd yn credu yn mhob peth fel yr Apostol—yn credu yn y gwyrthiau a'r holl ddoniau? neu y rhai sydd yn gwadu llawer o'r pethau a gredai yr Apostol, ac a ysgrifenodd er ein lles ni? Pwy sydd yn "dysgu bob amser," ac yn methu cytuno â'u

gilydd? Pwy sydd yn erfyn Ysbryd Duw i weinyddu ordinhadau Duw yn hollol groes i'w gilydd? Yr enwadau crefyddol, nid y Saint. "Am hyny y rhoddes Duw hwynt i fyny i amryfusedd cadarn, fel y credont gelwydd." Ai y cyfryw sydd yn dilyn yr Apostol yn *mhob peth* sydd yn cael eu rhoi fyny? Nage, os dilynant ef, a chadw y pethau a ysgrifenodd efe.

"*A'r arwyddion hyn a ganlynant y rhai a* GREDANT" (Marc xvi, 17, 18). Bydd i ni gredu celwydd, os na chredwn hyna. Dywedodd Crist os gellid credu, y gellid peri i fynyddoedd symud. A gredwn ni hyny? Mae y ddaear a'r nef i fyned heibio, cyn yr elo ei eiriau ef yn ddirym. "Pob peth all fod i'r neb a gredo" etto. Nid er i ni brofi gwirionedd y grefydd Gristionogol yr oedd y doniau ysbrydol, &c., ond i adeiladu y Saint (gwel 1 Cor. xiv, 2—5, 12). "Rhai yn wir a osododd Duw yn yr *eglwys*; yn gyntaf apostolion, yn ail prophwydi, yn drydydd *athrawon*, yna gwyrthiau; wedi hyny doniau i iachâu, cynnorthwyau, llywodraethau, rhywiogaethau tafodau" (1 Cor. xii, 28) Chwi gyfaddefwch fod eisieu athrawon yn awr; paham nad oes eisieu y pethau ereill hefyd? Y mae eisieu apostolion yn awr i edrych ar ol yr eglwys, yr un fath â chynt. A ydyw llygaid yn mabandod dyn yn cyflawni ei holl eisieu mewn henaint, yn ei ieuengtyd, fel na fydd eu hanghen wedy'n. Ai nid oes anghen yr holl aelodau yn y corff dynol i barhau tra byddo eu heisieu. Felly corff Crist hefyd, yr hwn yw ei *eglwys*. Os oes eisieu yr aelod o "athrawon" yn awr, y mae eisieu yr aelodau o "brophwydi" a "gwyrthiau," "doniau i iachâu," "rhywiogaethau tafodau," &c., hefyd. Y mae cariad i barhau *byth*, ond prophwydoliaethau a thafodau a beidiant *rywbryd*, sef y pryd "pan ddelo yr hyn sydd berffaith," ac y bydd i'r "hyn sydd o ran gael ei ddileu," canys "o ran" yr ydym yn *gwybod* ac yn *prophwydo*. "Canys (medd yr apostol) gweled yr ydym yr awrhon trwy ddrych, mewn dammeg: ond *yna* wyneb yn wyneb; yn *awr* yr adwaen o ran; ond *yna* yr adnabyddaf megys y'm hadwaenir." Yn awr, ai y Testament Newydd, mewn difrif, yw "yr hyn sydd berffaith?" Ai nyni sydd yn gweled *wyneb yn wyneb*. a'r apostol, sef yr hwn a fu yn y nef, yn gweled yn unig mewn *drych* neu *ddammeg!!* *Nyni* yn gweled yn well nâ'r *hwn* a ysgrifenodd gyfran fawr o'r Testament! Yr oedd Paul ei hun i ddyfod i weled yn well nâ'r pryd hyn, canys

y mae yn siarad am ei hun hefyd. Attolwg, pa bryd y daeth? Ai wedi iddo ysgrifenu yr hyn oedd yn ei weled o'r blaen? "Ond *yna* (medd Paul am dano ei hun) yr adnabyddaf megys y'm hadwaenir." Pa bryd y mae yr "*yna*" i fod? Mae Paul i fod yn berffaith yr amser hyny, cofiwch. Ni welodd efe y Testament Newydd yn cael ei gasglu ynghyd. Dywed Paul mewn man arall—"Yr udgorn a gân, a'r meirw a gyfodir yn anllygredig, a ninnau (sef y saint) a *newidir*." Dyma yr amser ynte; hyd yr amser hyn y mae y doniau i barhau. (Gwel Heb. xi, 40.)

Yr ydych yn crybwyll hyn ar ddiwedd eich llythyr, sef, "Eithr pe byddai i ni, *neu i angel o'r nef*, efengylu i chwi *amgen* nâ'r hyn a *efengylasom i chwi*, bydded anathema." Y mae hyn yn dangos fod pob un a bregetha yn groes i'r hyn a bregethodd Paul, yn sicr o gyfeiliorni. Nid yw y Saint yn pregethu ond yr hyn a bregethwyd gan Paul a'r apostolion ereill, ac nid ydynt hwy "yn chwennych *dattroi* efengyl Crist" (Gal. i, 7); maent yn addaw ac yn pregethu yr un pethau â'r apostolion; maent yn arddodi dwylaw fel hwy er derbyn yr Ysbryd Glân; ac os bydd rhywun yn glaf, mae yn ddyledswydd arno i alw ato henuriaid yr eglwys fel cynt.—Yr unig beth a ddygir yn erbyn y Saint yw, am eu bod yn adrodd yr un geiriau â'r apostolion. —Cewch glywed oddiwrthyf etto efallai yn helaethach.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 316.]

Wedi sefydlu y ffaith, y caiff cenedlaethau eu parhau yn nhragywyddoldeb, nid oes genym un rheswm dros ddychymmygu y bydd iddynt byth beidio. Os gall bodau anfarwol liosogi o gwbl, perffaith resymol ydyw y bydd i'r unrhyw allu yma barhau gyda hwynt fydoedd annherfynol. Dichon i rai, efallai, wrthddadlu yn erbyn bydoedd a chenedlaethau dilynol, ar y dybiaeth na fydd yna faintiolaeth digonol o ddefnydd mewn boboliaeth at y fath ddyben. Byddai yr wrthddadl hon yn safadwy pe gellid profi nad oes yna ond maint terfynol o ddefnyddiau; oblegid mewn amgylchiad o'r fath, buasai yn ddichonadwy y dygwyddai cyfnod pryd y caffai yr holl faint-

iolaeth ei dihysbyddu, a chynnydd bydoedd a bodau dealltwriaethol ymattal o anghenrheidrwydd: oblegid nis gallwn, am un fynyd, ganiatau y gallai defnyddiau eu hunain gael eu creu. Mae digon o le mewn eangder diderfyniad i faintiolaeth diddiwedd o ddefnyddiau. Nid yw o bwys pa mor deneu y dichon fod gwasgariad yr elfenau, er pe byddai miliynau o filltiroedd yn cyfryngu rhwng pob mymryn; etto os na fyddai terfynau i'r defnydd eang gwasgarog hwn, byddai y maintiolaeth yn ddiddiwedd; ac os yn ddiddiwedd, gallai fod yno ddilyniad diddiwedd o fydoedd yn cael eu hymgorffoli allan o hono, heb un modd ei ddihysbyddu. Nis gall na rheswm na sylwad benderfynu y maintiolaeth; oblegid fel na chreodd Duw yr elfenau, y maent o anghenrheidrwydd yn dragywyddol, ac am hyny yn bodoli heb achos. Nid oes unrhyw achos i'r maintiolaeth sydd yn bodoli. Yn wir, nid oes un rheswm paham y cynnwys yr eangder unrhyw sylwedd pa bynag: llawer llai y ceir un rheswm paham y cynnwys yr eangder faintioli mawr yn lle bychan, a diderfynau yn lle terfynol ddefnydd.

Y fod yna faintioli diderfyn o ddefnydd yn yr eangder sydd sier, oddiwrth y ffaith ddadguddiedig nad oes un diwedd i gynnydd llywodraeth neu deyrnasoedd Crist; mewn trefn i'r cynnydd fod yn ddiddiwedd, rhaid ydyw i faintiolaeth y defnyddiau y ffurfir y teyrnasoedd hyn allan o honynt fod yn anhysbyddadwy. Gan hyny, nis gellir codi gwrthddadl yn erbyn cynnydd annherfynol bydoedd a bodau byw, yn herwydd eisieu digon o sylwedd.

Bydd y serch a fodola yn mynwes rhieni at eu heppil, yn llawer mwy yn mysg bodau anfarwol a nefol nag a ydyw yma yn y byd hwn; o ganlyniad, gwyliant drostynt gyda'r teimladau tyneraf; ac ordeiniant gyfreithiau a rheolau er eu llywodraeth, cyfaddas i'w galluoedd a'u hanghenion: a phan y creont fyd newydd ac anfon eu hanwyl blant i dderbyn ar y cyfryw gyrff o gnawd ac esgyrn, ni fydd i'w serch atynt gael ei leihau yn y radd leiaf; byddant o hyd mor bryderus am eu hawddfyd a'u dedwyddwch â phan y preswylient yn eu gwyddfod.

Bydd y rhai hyny yn mysg eu heppil, a anfonir i boblogi bydoedd newyddion, ac a ufyddhaont gyfraith cyfiawnder, yn fwy uchel eu cymmeradwyaeth nâ'r gwrthryfelgar. Y cyfiawnion yn eu mysg a ymddiriedir gyda gofal-wylio a noddi plant eu

rhieni gwynfydol neu nefolaidd. Hyn yw un rheswm mawr paham y dewisodd yr Arglwydd y cyfiawnion yn y byd hwn i godi hâd iddo Ef, trwy y sefydliad dwyfol o briodas. Rhaid mai amlwg i bawb, pan yr enfyn Duw ei blant ei hun o'r nefoedd i gael eu geni i'r byd hwn, y rhaid mai mwy boddhaol iddo Ef ydyw iddynt gael derbyn tabernaclau yn mysg y cyfiawnion, nag yn mysg y drygionus. Hyn yw un rheswm paham y sefydlodd Ef aml-wreigiaeth yn mysg y cyfiawnion, gael i'r ysbrydoedd ardderchog a phur hyny, a breswyliant yn mhresennoldeb Duw, allu dyfod allan i'r byd, trwy y cyfiawnion, a'u haddysgu yn nghyfraith cyfiawnder. Pan anfono Duw yr ysbrydoedd hyn allan, a'u hymddiried i ofal y cyfiawnion, y mae golwg o'u dychweliad drachefn i fwynhau cyflawnder o'i ogoniant. Ond pan y genir yr ysbrydoedd o'r nef yn mysg y drygionus, y golwg yw, y llygrir hwynt gan orchymynion a siamplau drwg eu tadau, ac felly yn ddiffygiol o'u parotoi i ddychwelyd i fynwes eu Tad yn y nef. Mae Tad yr ysbrydoedd hyn, trwy y cariad sydd ganddo atynt, yn cael ei foddhau yn fawr pan y gallo ganfod dyn cyfiawn, i'r hwn y gall ddiogel ymddiried nifer mawr o wragedd, a'i wneuthur yn dad llawer o blant, a thrwy y moddion hyn eu hachub, a'u dwyn i'w cartref cyntefig drachefn.

Pe byddai yn anghenrheidiol i rieni a breswyliant yn yr Unol Daleithiau, i anfon allan eu cariadus eppiledd at ryw genedl bell, i aros yno am lawer o flynyddoedd, cyn y caniateid iddynt ddychwelyd, mor fawr fyddai eu pryder am eu lleoli o dan nodded eu cyfeillion, yn lle eu gelynion. Ai ni theimlai rhieni y dymuniad mwyaf aiddgar am fod i'w plant gael eu lleoli o dan ofal-wyliadwriaeth eu cyfeillion anwyl eu hunain, y rhai a'u dysgent i garu ac i barchu annogaeth a chynghor eu rhieni? Ai ni ddewisent hwy yn fwy o lawer ymddiried un cant o'u plant i nodded cyfaill calon-garedig a doeth, nag un i elyn? Etyb pawb, gydag un cydsyniad, *Gwnaent.* Os gan hyny y teimlai rhieni daearol y fath ofal mawr am hawddfyd eu plant absennol, pa faint mwy a raid fod awyddfryd Tad yr ysbrydoedd, am hawddfyd ei eppil anwylaidd ei hunan, pan yr anfono hwynt oddicartref i fyd pellenig, i'w hymddiried i ofal rhieni daearol. Pa beth a raid fod ei deimladau Ef pan fyddo y rhieni daearol hyny yn elynion iddo? Pan y byddo iddynt,

trwy eu dylanwad drygionus eu hunain, ddinystrio yr ysbrydoedd pur a diniwed hyny a ymddiriedwyd i'w cadwraeth! Nid rhyfedd, gan hyny, ddarfod i Dad yr ysbrydoedd orchymyn i'w gyfeillion briodi amledd o wragedd, gael i'r tlysion gwerthfawr hyny o'r nefoedd gael eu haddysgu yn nghyfraith cyfiawnder, ac mewn amser cyfaddas ddychwelyd yn ddiogel i fynwes eu rhieni nefolaidd. Yn lle collfarnu ei gyfeillion o herwydd fod ganddynt nifer fawr o wragedd a phlant, Efe a'i bendithia hwynt, ac a lawenha drostynt hwy oblegid eu cyfiawnder.

Yn mysg yr holl ddyledswyddau sydd yn disgyn ar farwol ddyn, nid oes un o fwy pwysigrwydd nâ'r un hono o briodi mewn cyfiawnder. Ystyriodd yr Arglwydd y sefydliad hwn o'r fath ganlyniad, fel yr ordeiniodd Ef awdurdod ag sydd ganddi y gallu i benderfynu y nifer o wragedd a ddichon dyn cyfiawn eu cael. Nid oes sefyllfa mewn bywyd, pa mor uchel neu atebol bynag, a all eithrio y cyfiawn oddiwrth appelio at yr awdurdod hon. Er fod Joash, brenin Israel, yn ddyn da, etto nid oedd ganddo hawl i gymmeryd lliosogrwydd o wragedd, heb gydsyniad yr awdurdod a ordeiniodd Duw: am hyny, darllenwn i Jehoiada, yr offeiriad, "gymmeryd iddo ddwy wraig, ac efe a genedlodd feibion a merched" (2 Chron. xxiv, 3). Y gwnaeth Joash yn iawn trwy dderbyn y gwragedd hyn sydd amlwg oddiwrth yr adnod flaenorol: "A Joash a wnaeth yr hyn oedd uniawn yn ngolwg yr Arglwydd, holl ddyddiau Jehoiada yr offeiriad" (adn. 2). Dengys holl hanes Jehoiada ei fod yntau yn ddyn Duw, a chaniatäwyd iddo fyw un cant a deg ar hugain o flynyddoedd; a phan y bu farw, "hwy a'i claddasant ef yn ninas Dafydd, yn mhlith y breninoedd, o herwydd iddo wneuthur daioni yn Israel, tuag at Dduw, a thuag at ei dŷ" (adnodau 15, 16). Prawf y brawddegau hyn y rhoddwyd lliosogrwydd gwragedd i'r dyn da hwn trwy awdurdod y nef. Y tro cyntaf y bu i Hosea gael gair yr Arglwydd, yr oedd hyny ynghylch iddo briodi. Darllena y frawddeg fel hyn: "Dechreuad gair yr Arglwydd trwy Hosea. A dywedodd yr Arglwydd wrth Hosea, Dos, cymmer i ti wraig o odineb" (Hosea i, 2). Mewn ufydd-dod i air Duw, Hosea "a aeth ac a gymmerodd Gomer, merch Diblaim" (adn. 3). A phan yr ymddugodd y wraig hon i Hosea ddau fab a merch, gorchymynodd yr Arglwydd ef i fyned a chymmeryd gwraig arall—un odineb-

us. (iii.) Yna, gan hyny, ceir y prawf mwyaf cadarnhäol i Dduw orchymyn i brophwyd santaidd gymmeryd lliosogrwydd o wragedd. Pe buasai i ddechreuad gair yr Arglwydd at Joseph Smith, i ofyn iddo ef wneuthur yr un fath ag y gwnaeth Hosea, pwy a gredasai yn nwyfoldeb ei genadwri?

Mae gan Dduw yr hawl fwyaf ddiammheuol i orchymyn ei weision mewn perthynas i'w goruchwylion teuluaidd; a pha beth bynag a archo Efe sydd uniawn. Llawer sydd o bethau a fyddent bechadurus yn ngolwg Duw, pe caffent eu cyflawni neu eu harferyd heb orchymyn. Gwaharddodd yr Arglwydd yn nyddiau Noah i ddyn dywallt gwaed ei gyd-ddyn; er hyny gorchymynodd yr Arglwydd i Abraham offrymu Isaac, a chyfiawnhawyd Abraham mewn cynnyg ar dywallt ei waed. Condemniasid Hosea am briodi dwy fenyw ddrygionus, pe na fuasai i'r Arglwydd orchymyn iddo ei wneuthur. Pan y gwnelo prophwyd neu was i Dduw fel ei gorchymynwyd, cyfiawnheir ef, pa mor wrthwynebol bynag a ddichon hyny fod i orchymynion blaenorol. Os oes gan Dduw hawl i orchymyn i'w weision Ef wneuthur yn hollol wrthwynebol i'r hyn a orchymynodd yn flaenorol, sicr ydyw fod ganddo hawl i erchi iddynt gymmeryd lliosogrwydd o wragedd, yr hyn nid yw mewn un dull yn treisio unrhyw orchymyn blaenorol.

Byddai weithiau yn yr hen amseroedd, fod gwr yn caru rhai o'i wragedd yn fwy nâ'r lleill, ond rhoddodd yr Arglwydd gyfraith i reoleiddio rhoddiad yr etifeddiaeth i'r plant, mewn trefn i attal pob pleidgarwch a allasai godi oddiwrth y fath achos. Mae yn darllen fel hyn: "Pan fyddo i wr ddwy o wragedd, un yn gu, ac un yn gâs; a phlanta o'r gu a'r gâs feibion iddo ef, a bod y mab cyntaf-anedig o'r un gâs, yna bydded yn y dydd y rhano efe ei etifeddiaeth rhwng ei feibion y rhai a fyddant iddo, na ddichon efe wneuthur yn gyntaf-anedig fab y gu o flaen mab y gâs, yr hwn sydd gyntaf-anedig: ond mab y gâs yr hwn sydd gyntaf-anedig a gydnebydd efe, gan roddi iddo ef y gyfran ddeublyg o'r hyn oll a gaffer yn eiddo ef: o achos hwn yw dechreuad ei nerth ef; iddo y bydd braint y cyntaf-anedig" (Deut. xxi, 15, 16, 17). Mewn gwneuthur y ddarpariaeth hon at sicrhau etifeddiaeth y cyntaf-anedig, nid oes yna grybwyll un math o anghymmeradwyaeth yn erbyn yr arferiad o liosogrwydd gwragedd, eithr yn y gwrthwyneb, ystyrir plant

pob gwraig yn berffaith gyfreithlawn, a chanddynt hawl i ranau cyfartal o'r eiddo, yn yr un dull â phe buasent blant i un wraig.

Nis gallwn deimlo yn iawn ddibenu yr erthygl hwn ar y testun o briodas, heb ddywedyd ychydig eiriau wrth y mynywod hyny yn yr Eglwys hon nad ydynt wedi priodi. Chwi a ganfyddwch yn eglur, oddiwrth y dadguddiad a roddodd Duw, na ellwch byth gyrhaedd cyflawnder gogoniant, heb eich priodi i ddyn cyfiawn am amser ac am bob tragywyddoldeb. Os priodwch ddyn nad yw yn derbyn yr Efengyl, yr ydych yn gosod sylfaen i ofid yn y byd hwn, heblaw colli y fraint o fwynhau cymdeithas gwr yn nhragywyddoldeb. Yr ydych yn fforffetu eich hawl i gynnydd diddiwedd bywydau anfarwol. Ac hyd y nod y plant a ddichon eich cynnysgaethu â hwynt yn y bywyd hwn, nis ymddiriedir hwynt i'ch cadwraeth chwi yn nhragywyddoldeb; ond chwi a adewir yn y byd hwnw, heb wr, heb deulu, heb deyrnas—heb unrhyw foddion i eangu eich hunain, yn ddarostyngedig i'r tywysogaethau a'r galluoedd a gyfrifir yn deilwng o deuluoedd, a theyrnasoedd, a gorsedd-feinciau, a chynnydd arglwyddiaethau am byth bythoedd. Iddynt hwy y byddwch weinidogion ac angylion—hyny yw, a darparu fod eich ymddygiad y fath ag i sicrhau y mesur hwn o ogoniant. A all mai posibl y bydd i unrhyw fenywod, wedi gwybod y pethau hyn, oddef eu hunain i gadw cyfeillach gyda phersonau allan o'r eglwys hon? Nid yw o bwys pa mor fawr y dichon moesoldeb y fath bersonau fod, na pha mor garedig y dichon iddynt fod tuag atoch chwi, nid ydynt gyfrifedig gyda phobl Dduw; nid ydynt yn ffordd iachawdwriaeth; nis gallant achub eu hunain na'u teuluoedd; ac ar ol yr hyn a ddadguddiodd Duw ar y testun hwn, nis gellir eich cyfiawnhau, am un eiliad, mewn cadw eu cyfeillach. Byddai yn annherfynol well i chwi oddef tlodi a thrallodion gyda phobl Dduw, nâ lleoli eich hunain o dan allu y rhai hyny na chofleidiant wirioneddau mawrion y nef. Trwy briodi anghredadyn, yr ydych yn lleoli eich hunain mewn anufydd-dod agored i'r gorchymyn o eiddo Duw, sydd yn gofyn i'w bobl Ef i ymgasglu ynghyd. A ydych chwi yn dysgwyl cael eich achub mewn trais uniongyrchol i orchymynion y nef? Os na, ymgedwch yn hollol a chyfangwbl o gyfeillach anghredinwyr. A ydych yn ewyllysio cymdeithas y

Saint? Os ydych, na fydded i chwi un gymdeithas ag anghredinwyr. Oblegid ar ol y goleuni mawr a roddodd ein Tad yn y nef, ni fydd gan neb o'r Saint unrhyw ymddiried yn eich gonestrwydd neu ddidwylledd, os teflwch eich hunain ymaith yn ddibris, a throi ymaith bob gobeithiadau am eich dyrchafiad dyfodol. Ni fydd i un fenyw, a chanddi barch i waith Duw, neu barch i'w chymmeriad rhagllaw yn mysg ei bobl Ef, gymdeithasu neu gadw cyfeillach gyda neb ond Saint.

(I'w barhau.)

Cyf. Robyn Ddu.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 323.]

92. *Yn drydydd.* Wedi olrhain natur a tharddiad galluoedd dyn, ymofynwn yn nesaf i helaethder y galluoedd hyny. Tybir braidd yn gyffredinol fod galluoedd dyn yn feidrol, hyny yw, yn derfynol yn eu natur, a'i fod yn hollol anhyall i ddyn gyrhaedd cyflawnder o bob gwybodaeth. Ond y mae hyn yn dybiaeth gau, heb y cysgod lleiaf o sail. Awn yn mlaen i brofi nad yw galluoedd dyn yn derfynol, ond annherfynol. Byddai yn dda i ni ddarlunio y geiriau *meidrol* ac *anfeidrol*, cyn yr elom yn mlaen yn mhellach. Mae gan y geiriau rhai'n synwyr hollol wahanol pan eu defnyddir mewn perthynas i bethau gwahanol. Pan eu defnyddir gyda golwg ar yspaid neu barhad, meidrol sydd yn arwyddo yspaid, neu amser cynnwysedig o fewn terfynau; tra y mae anfeidrol yn arwyddo yspaid annherfynol, neu barhad diddiwedd. Pan ei defnyddir gyda golwg ar rifedi, y cyntaf sydd yn arwyddocau nifer penodol, a'r diweddaf nifer annherfynol, neu rês diddiwedd o rifedi. Pan eu cymhwysir at wybodaeth, mae un yn arwyddocau gwybod yn unig mewn rhan, a'r llall gwybod yn gyflawn. Pan eu defnyddir gyda golwg ar alluoedd, meidrol sydd yn arwyddo cymhwysder sydd sefydlog, neu a ellir yn unig ei ddadblygu mewn gradd derfynol, tra mae anfeidrol yn arwyddo cymhwysder digonol fawr i ymgrafangu cyflawnder o bob gwybodaeth, wedi yr hyn dadblygiad a baid o ddiffyg rhagor i'w ddysgu. Gall un gael cymhwysder anfeidrol, ac etto a chanddo ond gwybodaeth feidrol. Nis gwyddom am neb bodau a chanddynt alluoedd meidrol yn unig. Angylion,

dynion, anifeiliaid, adar, pysgod, a thrychfilod, sydd a gwybodaeth feidrol, ond nid oes genym un rheswm i dybied fod un o honynt yn derfynol yn eu galluoedd, o herwydd ar ddim a wyddom ni, gall fod gan un ac oll o honynt alluoedd addas i dderbyn gwybodaeth anfeidrol. Pe tybiasem fod rhai o'r bodau rhai'n yn feidrol yn eu galluoedd. yna rhaid fod rhyw derfyn o wybodaeth, tuhwnt i ba un nis gallant byth fyned: canys os oeddynt yn alluog i fyned trwy unrhyw derfynau penodedig o wybodaeth, byddent yn addas i dderbyn cyflawnder o bob gwybodaeth, pa un a fyddai yn anfeidrol.

93. Cyfansoddiad ein meddyliau sydd y fath, fel nas gallwn yn hawdd ddeall am fôd a gymhwyswyd i amgyffred un gwirionedd, ond yn analluog i amgyffred un arall. Mae yn wir, y gall fod attalfeydd ar y ffordd, gan ba rai y rhwystrir y bôd hwn rhag cyrhaedd ail wirionedd; ond symuder pob attalfeydd, a lleoler y bôd mewn cyflwr ffafriol, y gofyniad yw, ai ni allai amgyffred ail, trydydd, pedwarydd, neu hyd y nod unrhyw nifer o wirioneddau, yn gystadl â'r cyntaf? Ni welwn ni un attalfa bosibl idd ei gynnydd mewn gwybodaeth ond yn unig gan gyfryngu rhwystrau yn y ffordd. Os oes gan y gallu fodoliaeth, yr hyn raid fod ganddo mewn trefn i amgyffred un gwirionedd, nis gallwn ddirnad pa fodd y gallai fod yn derfynedig, fel nas gall byth, o dan unrhyw amgylchiadau, fod yn alluog i amgyffred un arall. Nid ydym ni yn gweled paham nas gall cynneddf ag sydd yn alluog i ganfod fod dau yn fwy nag un, na all ganfod hefyd fod tri yn fwy nâ dau. Rhai gwirioneddau ydynt yn fwy anhawdd idd eu hamgyffred nag ereill, ond hyn sydd ddyledus, nid o ddiffyg cymhwysder, ond idd y rhwystrau ag ydynt yn cyfryngu rhwng y cymhwysder a'r gwirionedd sydd i'w amgyffred. Symuder y rhwystrau ag ydynt yn cyfryngu, a'r cymhwysder ag sydd yn abl i ddirnad un gwirionedd a allai amgyffred pob gwirionedd. Am hyny. pa le bynag y bodola dyn sydd a chanddo unrhyw wybodaeth, pa cyn lleied bynag y swm, y bôd hwnw sydd a chanddo alluoedd anfeidrol, a amgyffred bob peth a fu, sydd, ac a ddaw, mor fuan yn gywir ag y symudir y cyffiniau cyfryngol. Yr ydym yn wybodus fod y meddylddrych hwn yn wrthwynebol braidd i olygiadau holl ddynolryw: cawsant hwy eu haddysgu fod y cymhwysderau, yn gystadl â'r wybodaeth am

bob bodau, ond Duw, yn anfeidrol; ac oddiwrth y pethau gan crybwylledig, tynasant y casgliad na allai neb bodau byth gyrhaedd i holl gyflawnder gwybodaeth Duw. Pe caniateid y pethau crybwylledig, y casgliadau a fyddent gyfiawn: ond y pethau rhag-grybwylledig ydynt yn ddisail, ac yn amlwg yn dwyllodrus. Galluoedd dyn ydynt nid yn unig yn dragywyddol, ond yn anfeidrol, ac y mae efe yn addas i dderbyn gwybodaeth annherfynol. Ac heb wybodaeth annherfynol, ei alluoedd nis boddlonir byth.

94. Dywedir yn fynych gán philosophyddion, fod gwybodaeth pa un sydd yn feidrol, nas gall gynnyddu fel ag i ddyfod yn anfeidrol: ond hyn sydd wrthwynebiad uniongyrchol i ffaith. Ein Iiachawdwr, pan ddaeth efe i'r byd, a feddiannai wybodaeth feidrol yn unig; oddiyma Efe a arddangosir megys yn cynnyddu mewn doethineb a chorffolaeth. Cynnyddu mewn doethineb a brawf yn amlwg nad oedd Efe yr amser hwnw yn feddiannol ar bob gwybodaeth. Ei ddoethineb a'i wybodaeth oeddynt yn feidrol. Ond Efe ar ol hyny a gyrhaeddodd gyflawnder, ac fel y dywed Paul, "Yn yr hwn (Crist) mae holl drysorau doethineb a gwybodaeth yn guddiedig." A thrachefn, "Ynddo ef y preswylia holl gyflawnder y Duwdod yn gorfforol" (Col. ii, 3, 9). "Rhyngodd bodd i'r Tad drigo o bob cyflawnder ynddo ef" (Col. i, 19). Ioan Fedyddiwr a ddyg dystiolaeth iddo weled ei ogoniant, a'i fod yn "llawn grâs a gwirionedd" (Ioan i, 14). Yr amser y rhoddodd y Tad iddo yr Ysbryd Glân, yn ddiammau y derbyniodd efe y cyflawnder: oblegid Ioan yn fuan wedi hyny a ddywed fel hyn am dano: "Nid wrth fesur y rhoddodd Duw iddo ef yr Ysbryd. Mae y Tad yn caru y Mab, ac wedi rhoddi pob peth dan ei ddwylaw ef" (Ioan iii, 34, 35). Holl drysorau doethineb, gwybodaeth, a gwirionedd, oeddynt guddiedig ynddo ef; yr oedd efe yn llawn o honynt: cyflawnder yr Ysbryd, cyflawnder y Duwdod, a chyflawnder gallu, a breswylient ynddo Ef: pob peth a roddwyd yn ei law ef. Nid oedd doethineb, na gwybodaeth, na gallu, na llywodraeth, a feddiannai y Tad, ond a feddiannai Iesu hefyd. Mewn gair, yr oedd efe yn un yn holl briodoleddau a pherffeithlderau y Tad. Am y rheswm hyn y dywedodd yr Iesu, "Myfi a'r Tad un ydym" (Ioan x, 30). Yma, ynte, y mae genym esiampl o wybodaeth, doeth-

ineb, a gallu meidrol, yn cynnddu hyd oni ddaeth yr un yn anfeidrol.

95. Fel y mae genym esiampl o wybodaeth feidrol yn cynnyddu i anfeidroldeb, y mae genym reswm i gredu y gall fod yr achos mewn enghreifftiau ereill. Os derbyniodd y Cyntafanedig neu y brawd hynaf gyflawnder, ni welwn un anmhriodoldeb i gredu y gall y brodyr ieuengach hefyd dderbyn yr un cyflawnder. Paul a weddiodd fod i'r Saint gael eu "cyflawni â holl gyflawnder Duw" (Eph. iii, 19). A'r Iesu a weddiodd fel y gallent oll gael eu perffeithio yn un, megys yr oedd efe a'r Tad yn un (Ioan xvii). Pan atebir y gweddiau rhai'n, byddant hwy yn gwybod cymmaint ag y mae y Tad a'r Mab yn ei wybod. Byddant hwy yn y Tad a'r Mab, a'r Tad a'r Mab a fyddant ynddynt hwythau. a'r Tad a'r Mab a'r holl Saint a wneir yn berffaith yn un. Oddiyma y dywed Ioan, "Anwylyd, yn awr meibion i Dduw ydym, ac ni amlygwyd i ni etto beth a fyddwn; ond ni a wyddom, pan ymddangoso efe, y byddwn yn debyg iddo" (1 Ioan iii, 2). Nid yn unig yn debyg iddo mewn corff, ond hefyd mewn meddwl. Oblegid yna efe a "gyfnewidia ein corff gwael ni, fel ei llunier yn debyg i'w gorff gogoneddus ef" (Phillipiaid iii, 21). Yna y byddwn berffaith megys y mae ein Tad yr hwn sydd yn y nef yn berffaith—(Math. v, 48): yna y byddwn bur megys y mae Efe yn bur, a santaidd megys y mae Efe yn santaidd; yna yr adnabyddwn megys ein hadwaenir, ac y canfyddwn megys ein canfyddir: yna y byddwn yn etifeddion Duw, a chyd etifeddion â Christ mewn etifeddiaeth o bob peth: yna gwybodaeth o ran a ddileir, a ni a adnabyddwn yn gyflawn: yna ni fydd un wybodaeth, neu wirionedd, neu ddoethineb yn yr uchelderau fry neu yn y dyfnderau obry, neu yn y nefoedd, neu yn nef y nefoedd, neu mewn anfeidroldeb eangder, neu mewn oesoedd o dragywyddol barhad, ond a ddirnadwn ac a wybyddwn; yna ni fydd un bôd neu fodau mewn bodoliaeth a fyddant yn gwybod un mymryn mwy nag a fyddwn ni yn wybod; yna ein gwybodaeth, a'n doethineb, a'n gallu fydd yn anfeidrol; ac nid all o hyny allan fod yn gynnyddol neu ymhelaethol yn y radd leiaf: yna byddwn yn Dduwiau, oblegid holl gyflawnder Duw a breswylia ynom ni.

96. Buwyd yn fwyaf cyffredinol yn credu y bydd i'r Saint

gynnyddu mewn gwybodaeth i bob tragywyddoldeb: ond pan y deuant yn un â'r Tad a'r Mab, a derbyn cyflawnder eu gogoniant, bydd hyny yn derfyn ar bob cynnyddiad mewn gwybodaeth, o herwydd ni fydd dim yn rhagor i'w ddysgu. Y Tad a'r Mab nid ydynt yn cynnyddu mewn gwybodaeth a doethineb, oblegid y maent eisoes yn gwybod pob peth fu, sydd, ac a ddaw. Pawb a ddeuant yn debyg i'r Tad a'r Mab a fyddant yn gwybod gymmaint ag y maent hwy yn wybod, ac o ganlyniad ni ddysgant ddim yn rhagor. Y Tad a'r Mab, a phawb ag sydd yn debyg iddynt ac yn un â hwynt, sydd eisoes yn gwybod cymmaint ag y mae unrhyw ddyn mewn bodoliaeth yn wybod, neu a all wybod byth.

97. Yn yr ail wahanran ar hugain o'r erthygl hwn dangosasom nas gallai yn bosibl fod ond un Duw, mor bell ag yr oedd y priodoleddau yn perthyn, ond mor bell ag y golyga ddynsoddau, i fod nifer ddirfawr o Dduwiau. Yn awr, dymunwn fod yn ddealledig amlwg fod pob un o'r Duwiau personol rhai'n, a chanddynt wybodaeth gyfartal â'r oll o'r lleill; nid oes neb yn eu plith hwynt ag ydynt yn myned yn mlaen ar ereill mewn gwybodaeth; er y gallai rhai o honynt fod wedi bod yn Dduwiau am gynnifer o filiynau o flynyddau ag sydd o demigau o lwch yn yr holl fydyssawd, etto nid oes un gwirionedd ag y mae y cyfryw mewn meddiant o hono, ond yr hyn ag y mae pob Duw arall yn wybod. Maent oll yn gyfartal mewn gwybodaeth, ac mewn doethineb, ac yn y meddiant o bob gwirionedd. Nid yw neb o'r Duwiau rhai'n yn cynnyddu mewn gwybodaeth: nis gallant ychwaith gynnyddu yn y cyrhaeddiad o unrhyw wirionedd.

98. Rhai a aethant mor bell ag i dywedyd fod yr holl Dduwiau yn gynnyddol mewn gwirionedd, ac y gwnelent barhau i gynnyddu i bob tragywyddoldeb, a bod rhai yn mhell yn y blaen ar ereill: ond ymofynwn, am foment, am wrthuni y cyfryw ddychymmyg. Os bydd yr holl Dduwiau yn dragywyddol gynnyddol, yna y mae yn canlyn, y rhaid fod anfeidroldeb diderfyn o wybodaeth nad oes un Duw erioed wedi cyrhaedd ato, neu allu byth gyrhaedd ato, trwy annherfynol oesau i ddyfod: yr anfeidroledd diderfyn hyn o wybodaeth a fyddai yn hollol allan o gyrhaedd a rheolaeth yr holl Dduwiau; am hyny, naill ai ni lywodraethid ef o gwbl, neu pe amgen llywod-

traethid ef gan rywbeth ag oedd yn anfeidrol uwchlaw y Duwiau oll—rhywbeth ag oedd ganddo bob gwybodaeth, ac o ganlyniad nas gallasai gyrhaedd ychwaneg. A oes genym ni ryw hawl i ddywedyd i fod cefnfor diderfyn o ddefnyddiau yn gweithredu o dan y cyfryw uwch ddeddfau, fel nas gall neb o'r Duwiau i holl oesoedd tragywyddoldeb, fod yn alluog i'w deall hwynt? Carem ni wybod pa Ddeddf-roddwr a roddodd y fath uwch ddeddfau? Os dywedir na roddwyd y deddfau erioed, ond fod y defnyddiau eu hunain yn gweithredu yn dragywyddol yn ol y cyfryw, ni wnelai hyny yn y modd lleiaf symud yr anhawsdra; o herwydd wedi hyn byddai cefnfor diderfyn o ddefnyddiau, yn meddiannu gwybodaeth o ddeddfau mor anfeidrol uwchlaw i wybodaeth yr holl Dduwiau, fel na allai neb o honynt, trwy gynnyddu dros oesoedd tragywyddol, ei chyrhaedd am byth. Dyma y gwrthuni mawr sydd yn deilliaw oddiwrth y gwag ddychymmyg y bydd cynnyddiad diderfyn mewn gwybodaeth yn mhlith yr holl Dduwiau. Y fath ddychymmyg sydd nid yn unig yn wrthun, ond y mae mewn gwrthwynebiad uniongyrchol i'r hyn sydd wedi ei ddadguddio.

(I'w barhau.) *Cyf.* D. E Jones.

LLYTHYR AT Y LLYWYDD W. S. PHILLIPS

St. Sior, Abergele, Hydref 30, 1853.

Anwyl Lywydd.—Yn ol eich cynghor yn yr Udgorn, yr wyf yn anfon hyn o lythyr atoch, i'ch hysbysu ynghylch sefyllfa ein Cynnadleddau. Mae pawb yn gyffredin yma yn iach yn y ffydd, ac undeb da yn mhlith y Saint a'r swyddogion. Mae yma fedyddio ychydig, a rhai o'r hen Saint yn ymofyn eu lle yn ein plith, gan gydnabod eu bai, &c. Pregethasom lawer allan y tymmor mynedol, ac y mae rhai yma a thraw yn credu yr efengyl, a llawer yn pleidio yr egwyddorion; yr ydym yn dechreu mabwysiadu cynghor ein llywyddion, gan gredu y bydd yn llwyddiannus, sef dosparthu traethodau: yr ydym wedi rhoi yr ysgol boreu y Sul heibio, a chynghor i'w gynnal am bump o'r gloch yn yr hwyr, fel gallo y swyddogion gael y boreu i ddosparthu traethodau, ac ymweled â'r rhai sydd yn credu ac yn pleidio y gwirionedd, yn y lleoedd y buom yn pregethu, fel y byddo i'r egin gael chwarae teg i dyfu, gan obeithio y cawn y fraint o'u dwfrhau cyn hir; ac y mae y chwiorydd yn penderfynu dyfod i'r maes gyda ni at y gwaith hwn. Cynnaliasom Gynghor y Gynnadledd yn ddiweddar, a chawsom bawb mewn

penderfyniad da a chadarn i weithredu ewyllys yr Arglwydd, megys ei dadguddir trwy ei weision y prophwydi. Ymdrechwn glirio dyled y llyfrau cyn yr elo y flwyddyn hon heibio; casglwyd yma dros £4 tuag at hyny, mewn un gangen fychan wythnos i heddyw. Nid oes yma un gangen a'r nad yw doniau yr Ysbryd Glân yn cael eu mwynhau ynddi. Dyma yw ein sefyllfa yn bresennol, a bendigedig fyddo enw yr Arglwydd ein Duw am ei ddoniau nefolaidd.

Derbyniais lythyr oddiwrth fy nhad, o Seion, yr hwn sydd yn llawn o newyddion da. Mae pawb o'r Cymry sydd yn y Dyffryn yn iach. Dywed y gallant orchfygu yr Indiaid sydd yn eu haflonyddu mewn ychydig o ddyddiau, ond nad yw y Saint yn ceisio eu dystrywio, ond am eu dysgu i fod yn heddychlawn hyd y mae ynddynt; ac nid oes ar y Saint ddim o'u hofn. A dywed hefyd fod y brawd Haight, ac ereill, ag oedd yn cychwyn y Saint trwy yr anialwch, wedi cyrhaedd yno yn llwyddiannus, ond nad oeddynt yn dysgwyl y gwersyll am chwech wythnos drachefn; yr 28ain o Awst oedd y pryd hwnw. Fy nghofion atoch. Ydwyf, &c. JOHN PARRY.

AMRYWIAETHAU, &c.

ARIAN yn eich alwar a dalant eich ffordd; doethineb yn eich pen a'ch addurna; ond y ddau, mewn anghen, a'ch gwasanaethant.

Os bydd cynnifer o glefydau yn eich corff ag a gynnwysa ysgrif marwoldeb, cymmedroldeb a'u meddyginiaetha oll.

DYNION cybyddlyd a lafuriant lawer i gasglu golud; ac er mwyn boddhau eu trachwant, hwy a newynant eu hunain.

TALIADAU O TACH. 11 HYD TACH. 17.—Pontytypridd, 13s 6c; Aberdâr, 3s 9c; Aberamman, 10s; Hirwaen, 4s 10c; Georgetown, 5s 1c; Pendaren, 5s; Troedyrhiw, 2s 3c.—Cyfanswm, £2 4s 5c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD
Llythyr Sant at ei berthynas	325
Priodas Nefolaidd	328
Cyn-fodoldeb Dyn	334
Llythyr at y Llywydd W. S. Phillips	339
Amrywiaethau, &c.	340

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 22.] TACHWEDD 26, 1853. [CYF. VI.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 334.]

LLAWER a ymofynant, beth a fydd sefyllfa y rhai hyny a fuont feirw cyn i'r goleuni hwn gael ei ddadguddio? Yr ydym yn ateb y gwnaeth Duw ddarpariadau yn y deddfau, ordinhadau, a'r cynlluniau, a sefydlwyd er cyn seiliad y byd, i gyfateb amgylchiadau pob person. Nid yw y rhai hyny a fuont feirw heb glywed y genadwri a anfonwyd o'r nef, yn ei gwrthod; ac ordeiniodd Duw fod yn ngoruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd, i'r byw wasanaethu dros y marw. Oblegid yr achos hwn gorchymynodd Duw i Deml gael ei hadeiladu, fel y byddo i'r ordinhadau hyny ag sydd anghenrheidiol er iachawdwriaeth a phrynedigaeth y marw, gael eu dadguddio a'u gweinidogaethu yn yr unrhyw. Gair yr Arglwydd yr hwn a ddaeth at *Joseph y GwELEDYDD*, a ddengys bwysigrwydd y pethau hyn; y mae yn darllen fel y canlyn:—

"Yn wir meddaf i chwi, mae eich enneiniadau, a'ch golchiadau, a'ch bedyddiadau dros y meirw, a'ch cymmanfaoedd santaidd, a'ch coffadwriaethau am eich haberthau, gan feibion Lefi, ac am eich oraclau yn eich lleoedd santeiddiolaf, yn mha le y cewch ymddyddanion, a'ch deddfau a'ch barnau, am ddechreu dadguddiadau a sylfaeniad Seion, ac am ogoniant, anrhydedd, a chynnysgaethiad ei holl ddinasyddion, wedi eu hordeinio gan gyfraith fy nhŷ santaidd, yr hwn a orchymynir

i'm pobl bob amser i'w adeiladu i'm henw santaidd" (Athrawiaeth a Chyfammodau, dos. ciii, gwa. 12).

Yr ydym yn deall, trwy y dadguddiad hwn, y gorchymynir pobl Dduw bob amser i adeiladu tŷ i'w enw santaidd Ef, yn yr hwn y gellir yn gyfreithlawn weinyddu bedyddiadau, a phob ordinhadau anghenrheidiol ereill, nid yn unig dros y byw, ond hefyd dros, ac yn enw, ac ar ran y meirw. Os gwrendy ysbrydoedd y meirw sydd yn ngharchar ar genadwri y rhai hyny a ddaliant yr offeiriadaeth, ac a anfonir i'w carchardai i agor drysau y carchar, a'u dodi yn rhyddion; os credant yn Iesu Grist, ac edifarhau am eu holl bechodau, a derbyn y newyddion da o brynedigaeth; os derbyniant trwy ffydd yr hyn a wnaeth eu cyfeillion yn y cnawd drostynt trwy ordinhadau tŷ santaidd Duw, sef y bedyddiadau, cadarnhadau, ordinhadau, golchiadau, eneinniadau, arwyddion, argoelion, allweddau, a'r galluoedd i selio a weinyddir gan y byw, ac i'r byw, dros, ac yn enw y meirw, os bydd iddynt gyda didwylledd ffydd ac edifeirwch gostyngedig, gredu yn, a derbyn yr oll a wneir ar eu rhan, yr un fath ag y derbyn y byw yr hyn a wnaeth Crist, hwy a waredir o'u carcharau, a chofrestrir eu henwau yn mysg y rhai a santeiddiwyd yn y deyrnas nefolaidd, a'r cofrestrau yn y nef a fyddant yn gydgordiol â'r cofrestrau yn nhŷ santaidd Duw ar y ddaear; a'r hyn a wneir ac a selir ar y ddaear drostynt, ac ar eu rhan, a gydnabyddir, a gofrestrir, ac a selir yn y nefoedd, a bydd yn safadwy a chyfreithlawn yn nydd mawr adgyfodiad y cyfiawnion; eithr y gweddill o'r ysbrydoedd y rhai na dderbyniant y newyddion da, a chymmeradwyo gwaredigaeth, a gedwir mewn cadwynau tywyllwch i farn y dydd mawr, a'u poenedigaeth a gaiff fod fel pe yn goddef mewn fflamiau o dân, lle nad yw y pryf yn marw

A ydych yn ymholi pa fodd y mae i ni gael llinach ein tadau, fel ag i wneuthur y gwaith hwn drostynt yr hyn na chawsant hwy, pan yn fyw, y cyfleusdra i'w wneuthur, a'r hyn, megys ysbrydion yn ngharchar, ni allant ei wneyd? Atebwn, ei fod yn ddyledswydd ar bob Saint yn mhlith pob cenedl i chwilio allan, gan belled â byddo modd, eich cofrestrau teuluol, a'ch achau, a'ch perthynasau, y byw a'r meirw fel eu gilydd. Ac wedi i chwi fod yn ddiwyd, a meddiannu pob hysbysiad o fewn eich cyrhaedd, a myned o honoch i Deml santaidd y Goruchaf,

a gwneuthur yr hyn a geisir gan y byw dros y meirw, yna dengys Duw i chwi, trwy ei brophwydi a'i weledyddion, a thrwy genadon santaidd ac angylion, achau eich tadau, yn ol o genedlaeth i genedlaeth, hyd y dechreuad, neu hyd yr amser yr oedd galluoedd, ac allweddau, ac ordinhadau yr offeiriadaeth ar y ddaear. Pan y caffoch yr achau hyn, bydd yn ddyledswydd arnoch dderbyn yn y Deml santaidd, yr holl ordinhadau a'r galluoedd selio a sefydlwyd yn nghynghorau Meibion Duw cyn bod y byd, er iachawdwriaeth, prynedigaeth, dyrchafiad, gogoniant, ac anrhydedd y meirw a drengasant heb wybodaeth o'r pethau hyn; oblegid nis gellir eich perffeithio chwi, heb eich tadau, a chwaith nis gellir perffeithio yr hen dadau a ddaliasant yr offeiriadaeth heb y plant.

Mae yr amser gerllaw pan y cyfunir y tadau a ddaliasant yr offeiriadaeth yn y nef, gyda'r plant a ddaliant yr offeiriadaeth ar y ddaear; ond y mae yna lawer o genedlaethau rhyngddynt, y rhai na ddaliasant yr offeiriadaeth, ond a drengasant yn eu hanwybodaeth: torir y gadwyn ogoneddus o lywodraeth Batriarchaidd, yn gydgordiol â threfn cenedlaethau, ac ni fydd yr undeb yn gyflawn, oddigerth i galonau y tadau gael eu troi i chwilio am brynedigaeth cenedlaethau eu plant a orweddasant i lawr yn eu beddau yn nyddiau tywyllwch; ac hefyd oddigerth i galonau y plant gael eu troi tuag at eu tadau. Mal hyn trwy gyfundeb ymdrechiadau yr offeiriadaeth yn y nef, gyda'r offeiriadaeth ar y ddaear, bydd i ddolenau cyfryngol y gadwyn fawr o genedliad gael eu hadfer, a gwneir undeb y tadau gyda eu plant yn berffaith, a saif pob cenedlaethau dilynol yn eu hurdd eu hunain, yn arferu eu hawdurdod Batriarchaidd, ac yn rheoleiddio y deyrnwialen o gyfiawnder, yn gyfatebol i urdd santaidd yr offeiriadaeth am byth bythoedd.

Pan wneir y sefydliadau santaidd a chyssegredig hyn yn hysbys i'r ysbrydion yn ngharchar gan genaden santaidd yn dal yr offeiriadaeth, gadewir hwy i'w goruchwyliaeth eu hunain, naill ai i dderbyn neu i wrthod y newyddion da hyn, a bernir hwy yn ol dynion yn y cnawd ag sydd ganddynt y fraint o glywed yr unrhyw bethau. Gan yr un gyfraith eu cyfiawnheir, a chan yr un gyfraith eu condemnir, yn ol eu gweithredoedd; mal hyn ordeiniodd Duw yr un cynllun er

iachawdwriaeth y byw a'r meirw; i'r rhai hyny a drengant mewn anwybodaeth, fel i'r rhai a'i clywant tra yn y cnawd.

Yn mhlith y pethau santaidd a chyssegredig hyn, a berthynant i gyfiawnder yr offeiriadaeth dragywyddol, a byth ddyrchafiad y gwrryw a'r fenyw, y mae hyny o briodi am dragywyddoldeb, yr hon ordinhad a sefydlwyd er budd i'r meirw, yn gystadl ag i'r byw. Y lleoedd cymhwys i weinyddu y sefydliad santaidd hwn, ydynt yn Seion ac yn ei Hestynfeydd, ac yn Jerusalem, i'w gweinyddu dan gyfarwyddyd a thrwy awdurdod yr hwn a ordeiniodd Duw i ddal allweddau y galluoedd selio yn mysg ei bobl Ef ar y ddaear. Mae yr ordinhad hon, fel bedyddiadau dros y meirw, a nifer o ordinhadau ereill, yn perthynu yn fwyaf priodol i dŷ yr Arglwydd, a dylid gofalu am dani yno, gan gynted ag yr adeiladir yr unrhyw.

Os collodd gwr ei wraig trwy farwolaeth cyn cael o hono y cyfleusdra i ofalu am yr ordinhad santaidd hon, a'i sicrhau hi megys ei wraig gyfreithlawn am dragywyddoldeb, yna y mae yn ddyledswydd ar yr ail wraig, yn gyntaf, i gael ei selio neu ei phriodi i'r gwr dros ac yn enw y wraig drengedig am bob tragywyddoldeb, ac yn ail, i gael ei phriodi am amser a thragywyddoldeb, ei hunan, i'r unrhyw ddyn. Mal hyn, trwy yr ordinhad santaidd hon, bydd y wraig drengedig a'r un fyw yn eiddo ef yn y bydoedd tragywyddol.

Eithr os, cyn priodi am dragywyddoldeb, y coll gwraig ei gwr trwy farwolaeth, a phriodi ail, ac os oedd ei gwr cyntaf yn ddyn da, yna dyledswydd ei hail wr yw ei briodi iddi hi am bob tragywyddoldeb, nid iddo ei hun, ond yn enw ei gwr trengedig, tra nas gall ef ei hun ei briodi iddi heblaw dros amser; ac y mae yn rhwym o fyned i gyfammod i'w rhoddi i fyny, gyda ei holl blant, i'w gwr trengedig, yn moreu yr adgyfodiad cyntaf. Yn yr achos hwn, ni fyddai gan yr ail wr un wraig, heblaw dros amser, ac nis gall chwaith ddal gafael ar ei blant yn y bydoedd tragywyddol, oblegid rhoddid hwy, yn gyfatebol i gyfraith y nef, i fyny i'r wraig a'i gwr cyntaf. O ganlyniad, byddai yn ddyledswydd ar yr ail wr i briodi ail wraig am amser a thragywyddoldeb; o herwydd trwy ei phriodi dros amser, gallasai godi i fyny eppil a ddygent ei enw, nid yn unig ar y ddaear, ond, gyda eu mam, byddent ei eiddo ef yn gyfreithlawn yn yr adgyfodiad. Rhaid i'r gwr, yn yr achos hwn, o anghen-

rheidrwydd feddiannu dwy wraig yn fyw ar yr un amser, neu ynte ei amddifadu o wraig a theulu yn y cyflwr tragywyddol.

Os prioda gwr gweddw wraig weddw, a phob un yn dymuno cael eu cydymaith blaenorol yn y byd nesaf; yna y mae yn anghenrheidiol cael tair seremoni o briodas; yn gyntaf, yr un sydd yn sicrhau i'r gwr gweddw ei wraig drengedig; yn ail, yr un sydd yn sicrhau i'r weddw ei gwr trengedig; ac yn dryd-ydd, yr un sydd yn cyfansoddi y gweddw a'r weddw yn wr a gwraig dros amser yn unig. Yn yr achos hwn, fel yn yr achosion ereill oll, aiff y plant yn yr adgyfodiad i'r un teulu gyda'r fam; y rheswm am hyn ydyw, o herwydd nas gall y fenyw gael ond nifer derfynol o blant yma yn y bywyd hwn, tra gall y dyn, heb ei gyfyngu gan gyfraith Duw i un wraig, gael llawer o blant; gan hyny, nid yw yn gyfunol â threfn y nef, i gymmeryd yr ychydig blant a ddichon benyw eu cael oddi-arni, os darparwyd ganddi wr dros dragywyddoldeb.

Os bydd marw y gwr a'r wraig yn yr Eglwys hon, cyn eu sicrhau i'w gilydd dros dragywyddoldeb, yna y mae yn ddyled-swydd ar eu perthynasau neu gyfeillion yn yr Eglwys i ofalu am yr ordinhad santaidd o briodas ar eu rhan, fel y byddo i'r hyn a wneir drostynt gan y byw, yn gyfatebol i ordinhad ac awdurdod y nef, fod wedi ei gofrestru yn y cof-lyfrau cysseg-redig ar eu rhan, yn y dydd pan gaiff y cofrestau neu y llyfrau eu hagoryd; o herwydd gwneir iddynt y pryd hwnw yn ol eu gweithredoedd, a gweithredoedd eu cyfeillion a ymddygasant drostynt, a gweithredoedd yr offeiriadaeth sydd a'i gweithred-iadau yn gofrestol ar y ddaear ac yn y nef. Cydnebydd Duw yn y dydd hwnw yr awdurdod a ordeiniodd Efe, a'r gweithred-oedd a gyflawnasant hwy yn ei enw, ac yn gyfatebol i'w air Ef.

Os treng y gwyr neu y gwragedd cyn cael cyfleusdra i'w bedyddio i'r Eglwys hon, yna y mae yn anghenrheidiol cyn y gellir gweinyddu yr ordinhad o briodas ar eu rhan, i'r byw ofalu am fedyddiadau, a chadarnhadau, ac ordeiniadau, a golchiadau, ac eneinniadau, a phob sefydliadau ereill ordein-iedig gan Dduw, dros ac yn enw y trengedig, ac yn olaf o'r cwbl y galluoedd selio mewn priodas, a'r bendithion cyssyllt-iedig â'r cyfryw, fel y galler cyfiawnhau y meirw yn mhob pethau, a'u santeiddio, a'u dyrchafu, a'u gogoneddu, a'u gwneu-

thur yn freninoedd, ac yn offeiriaid, ac yn Dduwiau, trwy yr un cyfreithiau ac ordinhadau â'r byw; am eu bod hwy yn oruchwylwyr yn myd yr ysbrydoedd, i dderbyn neu i wrthod yr hyn a wnaed drostynt, yr un fath â'r byw.

Yn yr un modd, caiff ein henafiaid, yn ol o genedlaeth i genedlaeth, y fraint o brynedigaeth, ac o ddyrchafiad, ac o wragedd a phlant, trwy allweddau yr offeiriadaeth dragywyddol a anfonwyd i lawr o'r nef, ac a roddwyd i'r byw er iachawdwriaeth y cenedloedd ar y ddaear, a chenedloedd y meirw; a bydd i'r oll mewn amser ac yn nhragywyddoldeb, yn y cnawd ac allan o'r cnawd, a'r a glywant ac a dderbyniant y cyfryw, gael eu casglu ynghyd yn un, a'u gogoneddu ynghyd, a'u perffaith wneuthur yn un; ac fel hyn y caiff yr holl genedlaethau, y rhai sydd yn y nef, a'r rhai ar y ddaear, yn gystadl â'r rhai hyny a waredwyd o garchar, eu cyfuno a'u hasio ynghyd i'w dolenau priodol, dan Adda, prif Batriarch yr holl genedlaethau, Tywysog yr oll, a thad yr oll, o dan gynghor a chyfarwyddyd yr Un santaidd, yr hwn sydd o bob tragywyddoldeb, Tad y goleuadau, yr hwn sydd yn oll, a thros oll, a thrwy oll, bywyd a gogoniant yr holl bethau, a'r gallu trwy yr hwn y llywodraethir pob peth, pa un bynag a fyddont ai Patriarchiaid neu deuluoedd, tywysogaethau neu deyrnasoedd, gorseddfeinciau neu arglwyddiaethau; pawb a blygant mewn parch gostyngedig o'i flaen Ef, a rhoddant iddo Ef ogoniant am byth bythoedd.

Y gwr yw pen y teulu, a'i ddyledswydd ef ydyw llywodraethu ei wraig neu wragedd, a phlant, yn gyfatebol i gyfraith cyfiawnder; a dyledswydd ei wragedd ydyw bod yn ddarostyngedig iddo ef yn mhob peth, hyd y nod fel y mae yr Eglwys yn ddarostyngedig i Grist. Dadguddiwyd hyn yn eglur yn mynegiad yr Arglwydd i Efa yn ebrwydd wedi y codwm. Dywedwyd wrthi, "Dy ddymuniad a fydd at dy wr, ac efe a lywodraetha drosot ti" (Gen. iii, 16). Bwriadwyd y sefydliad dwyfol hwn yn nhrefn llywodraeth deuluol, megys trefn dragywyddol, i'w pharhau yn mhob cenedlaeth. Dylai pob gwraig geisio cynghor oddiwrth ei gwr, ac ufyddhau i'r unrhyw gyda phob llareidd-dra ac amynedd yn mhob peth. Nid yw y drefn hon ar bethau yn gymhwysiadol ond yn nheuluoedd y cyfiawn; oblegid nid oes a wnelo Duw gyda theuluoedd y drygionus

heblaw eu dwyn i farn am eu holl weithredoedd drwg. Eithr y mae teuluoedd y cyfiawn dan y rhwymau mwyaf cyssegredig i roddi yr ystyriaeth fwyaf difrifol i holl gynghorion penaeth y teulu; ac y mae yntau yn rhwym, trwy y cyfrifoldeb trymaf, i'w cynghori gyda sobrwydd, llareidd-dra, doethineb, a phwyll, gan arfer goddefgarwch, amynedd, ac hir-ymros, gan ddangos trugaredd a thosturi pan eu gofynir, ond gan fod yn fanwl a diymollwng yn nghymhelliad pob peth a dueddo er daioni i'r teulu; ni ddylai ef byth oddef ei symud i'r llaw ddeau na'r aswy oddiwrth egwyddorion cyfiawnder, gan na gwenau na dagrau gwragedd neu blant. Dylai fod mor sefydlog ac ansymudol â gorsedd y nef, yn mhob egwyddor uniawn a santaidd. Eithr pan y gallo ymollwng mewn cyfiawnder i ddymuniadau ei deulu, gadawer iddo wneyd hyny, a thrwy garedigrwydd a chariad eu magu a'u meithrin, fel y gwna yr Arglwydd i'r Eglwys; ac mewn gwneyd felly, hwy a'i carant ac a'i hanrhydeddant ef megys gwr a thad.

Ni ddylai gwraig byth ddilyn ei barn ei hun yn fwy dewisol nâ'r eiddo ei gwr; oblegid os dymuna ei gwr wneyd yn iawn, eithr cyfeiliorni o hono mewn barn, bydd i'r Arglwydd ei bendithio hi yn ei hymdrech i ddwyn allan ei gynghorion: o herwydd lleolodd Duw ef wrth y pen, ac er y dichon iddo gyfeiliorni mewn barn, etto ni chyfiawnha Duw y wraig yn ei hanmharch i'w hyfforddiadau a'i gynghorion; am mai mwy yw y pechod o wrthryfel, nâ'r cyfeiliornadau a godant o eisieu barn; gan hyny, condemnid hi am oddef i'w hewyllys ymgodi yn erbyn yr eiddo ef. Byddwch ufydd, a phâr Duw i bob peth gydweithio er daioni; ac Efe a gywiria gyfeiliornadau y gwr, mewn amser cyfaddas, trwy awdurdodau yr offeiriadaeth; ac os efe a lywodraetha ei deulu mewn anghyfiawnder, a'r wraig yn ufydd, bydd y pechod ar ei ben ef, ac os na edifarha ef, pan ei ceryddir, caiff ei ddïaelodi, ac ar ol hyny, ni fydd y wraig o dan yr unrhyw rwymedigaethau i aros wrth ei holl gynghorion, fel ag yn nyddiau ei gyfiawnder. Megys y sylwasom eisoes, nid yw cyfraith ufydd-dod manwl, ar ran y wraig a'r plant, yn gymhwysiadol ond mewn teuluoedd ag ydynt yn Eglwys Dduw, ac mewn llawn aelodiaeth. Mae gwrthryfel mewn teuluoedd mor bechadurus â gwrthryfel yn erbyn yr awdurdodau a ordeiniwyd yn yr Eglwys; a choll y

wraig Ysbryd Duw mewn nacâu ufydd-dod i gynghor ei gwr, yr un fath yn hollol ag y collai aelodau yn yr Eglwys trwy wrthryfela yn erbyn y cynghorion a roddid iddynt gan yr offeiriadaeth.

Llywodraeth deuluol yw yr urdd gyntaf o lywodraeth a sefydlwyd ar y ddaear. Dylai gwahanol aelodau teulu geisio bod yn un mewn pob pethau; o herwydd os nad ydynt un, pa fodd y dysgwylir y dichon gwahanol deuluoedd ddyfod yn un? Os na fydd aelodau yr unrhyw deulu yn ddarostyngedig i'r urdd a ordeiniwyd gan Dduw er eu llywodraethiad, y mae yn sicr na ellid eu huno gyda theuluoedd ereill dan lywodraeth yr offeiriadaeth, gydag un dysgwyliad o gadw heddwch. Bwriada Duw wneuthur holl deuluoedd y nef yn un gyda theuluoedd y cyfiawnion ar y ddaear. Mewn trefn i gyflawni hyn, rhaid yw mabwysiadu y drefn berffeithiaf o lywodraeth deuluol. Rhaid i wyr lywodraethu eu gwragedd a'u plant mewn cyfiawnder, a rhaid yw i wragedd a phlant ddysgu anrhydeddu a pharchu cynghorion y pen-teulu. A phan y delo pob teulu yn un yn mhob pethau, hwy a fyddant wedi eu parotoi i gyfuno eu hunain ynghyd o dan ffurf o lywodraeth fwy cyffredinol.

(I'w barhau.)

Cyf. Robyn Ddu.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 339.]

99. Cawn yn awr ddangos oddiwrth y dadguddiadau a roddwyd trwy *Joseph y Gweledydd*, fod Duw a'i Fab, Iesu Grist, mewn meddiant o bob gwybodaeth, ac nad oes dim gwirionedd ychwaneg iddynt hwy i'w ddysgu; a dangoswn hefyd y bydd i'r Saint gyrhaeddyd i'r un cyflawnder, a gwybod gogymmaint ag a wyddant hwy. Yn gyntaf, rhoddwn dystiolaeth Enoc mewn perthynas i Dduw, y Tad: "A bu i Dduw y nef edrych ar weddill y bobl; ac efe a wylodd; ac Enoc a ddygodd dystiolaeth o hyny, gan ddywedyd, Pa fodd mae y nefoedd yn wylo, ac yn tywallt eu dagrau megys y gwlaw ar y mynyddoedd? Ac Enoc a ddywedodd wrth yr Arglwydd, Pa fodd y gellwch chwi wylo, gan weled eich bod yn santaidd, ac o bob tragywyddoldeb i bob tragywyddoldeb? a phe buasai yn

bosibl i ddyn allu cyfrif gronynau y ddaear, a miliynau o ddaearau fel hon, ni fuasai yn ddechreuad i nifer eich creadigaethau chwi; a'ch llèni a estynir allan o hyd; ac etto yr ydych chwi yna, ac y mae eich mynwes yna; yr ydych chwi hefyd yn gyfiawn; yr ydych yn drugarog a chymmwynasgar yn dragywydd; chwi a gymmerasoch Seion i'ch mynwes eich hun, o blith eich holl greadigaethau, o bob tragywyddoldeb i bob tragywyddoldeb, a dim ond tangnefedd, cyfiawnder, a gwirionedd, yw preswylfa eich gorseddfainc; a thrugaredd a â o flaen eich gwyneb, ac ni fydd diwedd arno: pa fodd y mae y gellwch chwi wylo?" Yn gyssylltiedig â'r atebiad, yr Hollalluog a ddywedodd wrth Enoc, "Wele, myfi wyf Dduw; Dyn santeiddrwydd yw fy enw; Dyn cynghor yw fy enw; a Diddarfod a Thragywyddol yw fy enw hefyd. Am hyny, mi a allaf estyn allan fy nwylaw, a dal yr holl greadigaethau a wnaethym; a'm llygad hefyd a all eu treiddio." (Gwel gyfieithad Joseph Smith o Lyfr Genesis, cyhoeddedig yn y "Perl o Fawr Bris.") Y Bod yr hwn a gyfarchwyd gan Enoc yma, a'r hwn a ymddyddanodd ag ef, a arddangosir yn yr un cyssylltiad â Thad Crist. Y bôd hwn a gyhoeddir ei fod "o bob tragywyddoldeb," a'r creadigaethau a wnaeth Efe oeddynt mor ddírfawr liosog, fel na fyddai mymrynau llwch mewn miliwn o ddaearau fel hon "yn DDECHREUAD i'r nifer." Dengys hyn fod ei greadigaethau yn ddiderfyn, neu mewn geiriau ereill, yn anfeidrol mewn rhif. Yn awr, rhifedi meidrol nis gallant, mewn un golwg, fod yn ddechreuad i rifedi anfeidrol. Y nifer dirfawr o fymrynau cynnwysedig mewn miliynau o fydoedd, sydd etto ond nifer meidrol, ag sydd am hyny yn derfynedig; ond rhes diddiwedd o fydoedd nid yw yn derfynedig, ac am hyny ni all fod a dechreuad, ac ni all rhif meidrol, pa mor fawr bynag, fod yn ddechreuad rhywbeth ag sydd heb ddechreuad. Y nifer diderfyn hyn o fydoedd ydynt oll yn cael eu dal a'u llywodraethu gan allu Duw, Tad Crist. Ac i ddangos fod ganddo Ef gyflawn wybodaeth o honynt oll, Efe a floeddiodd, "A'm llygad hefyd a all eu treiddio hwynt." Galluoedd amgyffrediadol ei olygon raid fod yn anfeidrol, neu nis gallasai edrych ar nifer anfeidrol o greadigaethau. Dengys etto yn mhellach fod ei "lygad yn gallu eu treiddio hwynt" oll mewn un mynydyn; oblegid os oedd Efe yn rhwymedig i dynu ei olwg oddiar un mewn trefn i

edrych ar un arall, nis gallasai Efe byth gael amser i'w gweled hwynt oll. Pe byddai iddo Ef sylwi ar bob un, yn unig am y cyfnod byr o un eiliad, nis gallasai Efe weled hyd y nod ddechreuad y nifer diderfyn mewn cynnifer o filiynau o oesau, ag y sydd o fymrynau o lwch yn yr holl fyd gweledig; ond megys ag y "gall ei lygad eu treiddio hwynt" oll, rhaid iddo o anghenrheidrwydd gael y gallu o'u gweled hwynt oll ar yr un mynydyn. Yn mhellach, mae Efe yn bresennol gyda hwynt oll, oblegid Enoc, wrth lefaru wrth yr Arglwydd gyda golwg ar niferoedd dirfawr ei greadigaethau, sydd yn gwaeddi, "Tydi ydwyt yno, a'th fynwes sydd yno." Gan fod yn bresennol yn yr oll, yn eu gweled hwynt oll, ac yn eu llywodraethu hwynt oll, rhaid fod ganddo o anghenrheidrwydd wybodaeth am danynt oll. Ac megys ag y mae rhifedi y bydoedd yn anfeidrol, ac, am hyny, Efe a wybydd bob peth, ac nis gall wybod ychwaneg. Hyn a gytuna â'r hyn a ddywedodd yr un Bod hwn wrth Moses.

"A Duw a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd, Wele, myfi yw yr Arglwydd Dduw Hollalluog, a Diddiwedd yw fy enw, canys yr ydwyf heb ddechreu dyddiau na diwedd einioes; ac onid yw hyn yn Ddiddiwedd? Ac wele, tydi yw fy mab; am hyny, edrych, ac mi a ddangosaf i ti waith fy nwylaw, eithr nid y cyfan, canys y mae fy ngweithredoedd i heb ddiwedd arnynt, a'm geiriau hefyd, canys ni phallant byth; am hyny, nis gall un dyn weled fy holl weithredoedd, oddieithr iddo weled fy holl ogoniant; ac nis gall un dyn weled fy holl ogoniant, ac ar ol hyny aros yn y cnawd. Ac y mae genyf waith i ti, Moses, fy mab; ac yr wyt ti yn nghyffelybiaeth fy Unig-anedig; a'm Hunig-anedig i yw, ac a fydd yr Iachawdwr, oblegid y mae ef yn llawn grâs a gwirionedd; eithr nid oes un Duw hebddof fi, a phob peth ydynt yn bresennol gyda mi, canys yr wyf yn eu hadwaen oll." (Gwel "Perl o Fawr Bris.") Yma mae Tad Crist yn cyhoeddi fod ei "weithredoedd yn ddiddiwedd," fod "pob peth yn bresennol" gydag Ef, a'i fod Ef yn eu hadnabod hwynt oll.

Mae yr un meddylddrych yn cael ei drosglwyddo mewn dadguddiad arall, fel y canlyn: "Barn a â allan o flaen gwyneb yr hwn sydd yn eistedd ar yr orsedd, ac a lywodraetha ac a gyflawna bob peth; mae Efe yn amgyffred pob peth, a phob peth

sydd ger ei fron Ef, a phob peth sydd oddiamgylch ogylch iddo; ac y mae Efe uwchlaw pob peth, ac yn mhob peth, a thrwy bob peth, ac y mae oddiamgylch pob peth; a phob peth sydd trwyddo Ef, ac erddo Ef, sef Duw, yn oes oesoedd" (Ath. a Chyf., dos. vii, gwa. 10). Megys "y mae Efe yn amgyffred pob peth," ei wybodaeth raid fod yn anfeidrol; gan hyny, y dychymmyg gorwag y gall Duw y Tad, gynnyddu yn dragywyddol mewn gwybodaeth, sydd megys y dangosasom, nid yn unig yn wrthun, ond yn wrthwynebol uniongyrchol i'r dadguddiadau pa rai a roddodd Efe.

100. Cawn yn nesaf brofi trwy ddadguddiadau newyddion, fod yr Unig-anedig Fab mewn meddiant o wybodaeth gyfartal â'r Tad. "A myfi, Ioan, a welais na dderbyniodd Efe (Crist) o'r cyflawnder ar y cyntaf, ond iddo dderbyn grâs am râs; ac ni dderbyniodd o'r cyflawnder ar y cyntaf, eithr parhaodd o râs i râs, hyd oni dderbyniodd gyflawnder, ac fel hyn y galwyd Ef yn Fab Duw, o herwydd na dderbyniodd o'r cyflawnder ar y cyntaf" (Ath. a Chyf., dos. lxxxiii, gwa. 2). Pa beth oedd y cyflawnder hwn, a grybwyllir yma? Iesu a etyb y gofyniad hwn: "Myfi yw Ysbryd y gwirionedd, a Ioan a ddygodd dystiolaeth am danaf fi, gan ddywedyd, Efe a dderbyniodd gyflawnder o wirionedd, ïe, hyd y nod o bob gwirionedd." Ond pa beth yw gwirionedd? "Gwirionedd yw gwybodaeth o bethau megys y maent, ac megys yr oeddynt, ac megys maent i ddyfod" (gwa. 4). Ioan nid oedd foddlawn gyda dywedyd i ni fod Iesu wedi derbyn cyflawnder o wirionedd, ond y mae efe yn ail adrodd y meddylddrych, "ïe, hyd y nod o *bob* gwirionedd," neu mewn geiriau ereill, Efe a dderbyniodd gyflawnder gwybodaeth o "bethau megys y maent, ac megys yr oeddynt, ac megys y maent i ddyfod." Nis gallasai iaith fod yn abl i fynegi y meddylddrych yn eglurach, neu mewn geiriau mwy grymus. Ac yn awr, gofynwn, a oes rhyw wirionedd arall neu wybodaeth mewn bodoliaeth, a allasai Iesu ei ddysgu? Atebwn yn ddiofn, Nac oes. Cyflawnder o bob gwirionedd a gofleidia, yn gyntaf, gwybodaeth o "bethau megys y maent" yn eu cyflwr presennol, neu mewn geiriau ereill, gwybodaeth o'r holl fydoedd sydd yn awr yn bodoli trwy yr oll o ddiderfyn anfeidroldeb yr eangder, ac o holl ddefnyddiau natur, pa un ai yn gorffoledig neu yn anghorffoledig, ac o'u holl berthynasau, a'u

hymddibyniaethau, a'u deddfau, a'u gweithrediadau, pa un ai hywydol, neu ddifywyd, deallgar neu anneallgar; cofleidia wybodaeth o bob meddwl a dymuniad, o bob teimlad a chyffroad, sydd yn bodoli yn mhlith yr holl aneirif dorfeydd o fodau byw yn yr holl fydoedd; crafanga o fewn ei anfeidrol allu sefyllfa bresennol bob rhyw un mymryn, ei briodoleddau a'i ansoddau, yn mhob planedau a heuliau, a chyfundraethau a chreadigaethau, yn uchelderau a dyfnderau annherfynol anfeidroldeb ei hun. Ond nid hyn yw yr oll; cymmera i mewn a aeth heibio yn gystal â'r mynedol; cyflawnder o bob gwybodaeth a gofleidia barhad diddiwedd a fu—cefnfor annherfynol o eangder—anfeidroldeb o ddefnyddiau—tragywyddol a dibaid weithrediadau pob mymryn—gwybodaeth o gywir gyfiwr y bydyssawd megys y cyfan, ac yn ei holl ranau yn mhob meidyn dilynol o'r presennol yn ol trwy oesoedd diderfyn yn ddiddechreuad. Ond rhaid i ni beidio aros yma; cyflawnder o bob gwirionedd a gofleidia wybodaeth o bethau i ddyfod; a'r holl fydoedd a ymgorffolir, a waredir, ac a ogoneddir, o'r holl gyfreithiau tragywyddol, gweithrediadau, a chyfnewidiadau pob mymryn o sylwedd mewn bodoliaeth yn mhob moment ddilynol trwy oesoedd tragywyddol na fydd diwedd iddynt. Hyn, mewn cyssylltiad â'r presennol a'r hyn a aeth heibio, yw yr hyn a gyfansodda "bob gwirionedd"—hyn yw y wybodaeth anfeidrol sydd yn preswylio yn Nghrist; a hyn yw yr hyn a dderbyniodd Efe pan roddwyd y cyflawnder iddo Ef. Ioan a'n hysbysa am yr amser y rhoddwyd y cyflawnder hwn. "A myfi, Ioan, a ddygais dystiolaeth, ac wele, y nefoedd a agorwyd, a'r Ysbryd Glân a ddisgynodd arno Ef, ar ffurf colomen, ac a eisteddodd arno Ef, a daeth llais allan o'r nef, gan ddywedyd, Hwn yw fy anwyl Fab. A myfi, Ioan, a ddygais dystiolaeth iddo Ef dderbyn cyflawnder gogoniant y Tad; ac Efe a dderbyniodd bob gallu, yn y nef ac ar y ddaear, a gogoniant y Tad oedd gydag Ef, canys Efe a breswyliodd ynddo Ef" (gwa. 2). Y cyflawnder hwn o wirionedd sydd yn Dduw, a hwn a ddynsoddir, ac a elwir wrth wahanol enwau, pa rai a briodolodd yr Arglwydd iddo ei hun: hwn yw y cyflawnder o wirionedd ag sydd yn cyfansoddi yr unig wir a'r bywiol Dduw, ac hebddo Ef nid oes Duw. Efe a breswylia mewn myrddiynau aneirif o Demlau, ac y mae yn yr holl fydoedd ar yr un meid-

yn. Efe sydd yn oll, a thros oll, a thrwy bob peth, a'r gallu trwy yr hwn eu llywodraethir. Efe sydd yn nynsoddiaeth y Tad yn yr oll o'i gyflawnder, sef Ysbryd y gwirionedd. Duw yw Gwirionedd, a Gwirionedd yw Duw, a'r bydyssawd defnyddiawl yw ei babell: bwriadwyd i ddynion fod yn babellau neu demlau iddo, os y derbyniant Ef. Iesu a ddywedodd, "Yr wyf fi yn y Tad, a'r Tad ynof fi, a'r Tad a mi un ydym: y Tad, o herwydd iddo roddi i mi o'i gyflawnder" (gwa. 1). Galwyd Iesu yn Fab, "o herwydd na dderbyniodd o'r cyflawnder ar y cyntaf;" a galwyd ef yn Dad o herwydd iddo wedi hyny ei dderbyn. Fel hyn mae yr enw Tad yn cael ei roddi i'r Mab, nid o herwydd tabernacl, ond o herwydd y cyflawnder o wirionedd, yr hwn yw y Tad yn preswylio ynddo.

(I'w barhau.)

Cyf. D. E. JONES.

YR YMFUDIAD.

DEALLWN oddiwrth y *Star* am yr wythnos hon, na fydd £10 y pen yn ddigon er ymfudo yn gwmnioedd y tymmor dyfodol, eithr y rhaid cael £13 y pen. Gorfuwyd benthycia arian yn yr ymfudiad diweddaf, yr hyn oedd gan y Saint i dalu yn ol wedi cyrhaedd pen eu taith. Mae y Llywydd Young wedi cymmeradwyo mesurau y Llywydd S. W. Richards mewn cyssylltiad â'r ymfudiad diweddaf.

Gan fod y Llywyddiaeth yn Seion wedi trefnu er i gryn arian gael eu defnyddio at y Drysorfa Ymfudol Barhaus y tymmor nesaf, nid ystyrir yn ddoeth i ymddibynu ar y Llywyddiaeth am help at yr ymfudiaeth yn gyffredin. Gofyna hyn am i drefniadau gael eu gwneyd yma gogyfer â thraul yr holl daith, yr hyn ni fydd yn llai nâ £13 y pen. Pawb, gan hyny, a ymfudant y tro nesaf ar eu cost eu hunain, dan drefniadau cyffelyb i eiddo cwmnioedd £10 y tymmor diweddaf, a ofynir i dalu £13 yr un, yr hyn a ystyrir, yn ol y prawf a gafwyd y llynedd, yn ddigon i dalu yr holl draul dan reoleiddiad doeth. O'r swm hono, dylai £8 gael eu danfon i Liverpool, trwy Lywydd Cymru, cyn y 25ain o Ragfyr nesaf, fel y galler eu gyru er mwyn prynu gweddenau, &c.

Gellir cael atebion i lawer o gwestiynau ynghylch ymfudo,

yn y *Star* a'r Udgorn am y llynedd, y rhai y dylai y Bugeiliaid a'r Llywyddion yn neillduol eu darllen, fel y gallont gyfarwyddo y Saint.

Dechreua amser hwylio, fel yn y gauaf diweddaf, yn Ionawr, a therfyna yn Mawrth.

Y DRYSORFA YMFUDOL BARHAUS.

Ymddengys fod y Drysorfa hon wedi ei harfaethu i gyflawni gwaith mawr yn nghasgliad Israel. Y gauaf dyfodol a fwyha ei gweithrediadau yn ddirfawr. Mewn llythyr a dderbyniwyd oddiwrth Lywydd Cwmpeini y Drysorfa hon, bwriedir i 170 o bersonau gael eu trosglwyddo gan y drysorfa, yr hyn a ddengys fod y Saint yn Seion yn teimlo dros ymgasgliad Saint y wlad hon.

Ni ddymuna y Llywydd S. W. Richards i'r manteision ymfudol fod yn llai nag y buont; ac am hyny, bwriada ymfudo y sawl nad allant godi ond £10 y pen, o dan drefniadau Cwmpeini y Drysorfa Ymfudol Barhaus. Gofynir iddynt i arwyddo rhwym-ysgrifau, er ymrwymo i dalu yn ol gyflawn gost eu holl daith i'r Cwmpeini yn y Dyffryn; a'r £10 a dderbynir yma a osodir i'w *credit*, er ymsefydlu, os dewisant. Gofyna yr un swm o arian (£13) er trosglwyddo ymfudwyr y Drysorfa, â chwmnioedd ereill, a bydd y ddarpariaeth yn gyffelyb. Ni ddysgwylir i neb ag sydd yn meddu £13, gan hyny, i ymuno ag ymfudwyr y Drysorfa, heb osod y swm hono yn nwylaw y Cwmpeini, ar neu cyn amser cychwyn. Ni chaniateir i'r sawl a ymfudant trwy y Drysorfa Ymfudol, neu gyda y cwmnioedd £13, dros gant pwys o *luggage* ar y gwastadedd. Dylai pawb a fwriadant ymfudo o dan drefniadau Cwmpeini y Drysorfa Ymfudol Barhaus, trwy godi £10, ddanfon i'r Llywydd Phillips £8 yr un, y cyfleusdra cyntaf; a'r £2 weddill yn Liverpool wrth ymfudo.

Er ymgasglu y rhai na allant godi ond £10 (y rhai a gyfansoddant ran fawr o'r ymfudiad nesaf), bydd y Llywyddiaeth yn Liverpool dan yr anghenrheidrwydd o fenthycia er gwneyd i fyny y diffyg o £3 y pen. Gall hyn gael ei wneyd er mantais i'r rhai hyny a chwennychant gymmeryd eu harian ganddynt i'r Dyffryn, trwy roddi yr unrhyw i'r Llywydd Richards, a

chymmeryd ei *ddrafft* ef ar y Llywydd Brigham Young. Dyma y ffordd ddiogelaf o drosglwyddo arian; canys y mae perygl i'w colli fel arall. Pe gwnelai pawb felly, mae yn ddiau y gellid gwneyd hefyd lawer o les cyffredinol.

Mae amryw Saint a chanddynt arian yn y Banc, ar ychydig iawn o log, yn dysgwyl yr amser cyfleus i ymfudo. Byddai yn well er lles y cyfryw eu gosod yn nwylaw Cwmpeini y Drysorfa Ymfudol, a byddent yn barod iddynt pan ymfudent. Pwy, yn meddu y wreichionen leiaf o ffydd yn ngwaith y dyddiau diweddaf, nad ystyriai Deyrnas Dduw y lle diogelaf i'w drysorau? Os yw y trysor yn nheyrnas Dduw, dichon y ceir y galon yno hefyd.

Dywedir gair hefyd wrth ddosparth arall o Saint—y rhai a fwriadant godi £10 neu £13, ac ymfudo dan gyfarwyddyd Cwmpeini y Drysorfa Ymfudol. Pwy o'r rhai hyn a feddant ffydd i wneyd *rhodd* o'u harian i'r Drysorfa, yn lle eu dysgwyl yn ol yr ochr draw? Mae y Cwmpeini yn foddlawn eu diwallu hwy o'r hyn sydd yn fyr, heb yr hyn rhaid fuasai iddynt aros blwyddyn arall. Paham na ddylent hwythau fod yn foddlawn cynnorthwyo ereill yn eu tro?

Gobeithir y dysga y Llywyddion a'r Henuriaid yr egwyddorion hyn i'r Saint, gan edrych i'r *Star* am sylwadau y Llywydd Richards yn fanylach; oblegid nid yw y dernyn hwn ond talfyriad o'r hyn a ysgrifenodd ef yn y *Star* am yr wythnos hon.

ENGLYNION.

HYLL fradwr yw'r gwr a garo—wendid
Mewn undyn lle'r elo;
Rhydd hyn faeth i'w archwaeth o,
Ganwaith yn well nâ'i ginio.

Gweniaith rydd am y geiniog,—llawn dichell,
Neu duchan afrywiog;
A dwyn ei gledd dan ei glog,
Yn abar dauwynebog.

Llanelli. DEWI ELFED.

AMRYWIAETHAU, &c.

Yr Ymfudiad.—Yr ydys yn barod yn awr i dderbyn y rhag-dâl o bunt oddiwrth y rhai nad ydynt yn ymfudo trwy y Drysorfa, neu y Cwmnioedd £13. Bydd y lleill yn talu eu rhag-dâl yn yr £8 a ofynir yn mlaen llaw.—Dywedir wrth y rhai sydd am ddarparu gweddeuau, &c., eu hunain, am ddanfon modd trwy Liverpool, i Oruchwyliwr yr Eglwys yn St. Louis, a bydd eu gweddeuau yn barod ar y Frontiers. Bydd eisieu dim llai nâ £45 er cael un wagen, dwy iau o ychen, a dwy fuwch. Dylai y swm uchod gyrhaedd Liverpool, o bellaf, ar y 25ain o Ragfyr, Gall yr ymfudwyr hyny brynu eu lluniaeth eu hunain yn y Taleithiau.

Hwylia y llongaid gyntaf o Saint o Liverpool, oddeutu yr 20fed o Ionawr nesaf.

At y Llywyddion a'r Dosparthwyr.—Gan fod llawer iawn o ddyled allan am Lyfrau Cymraeg a Saesneg, erfyniwn y gwnewch bob ymdrech yn eich gallu i glirio y cyfan erbyn diwedd y flwyddyn; oblegid y mae eisieu yr arian i mewn ar yr Eglwys, er eu defnyddio at wahanol achosion. Byddai yn bleserus genym ninnau adael yr hen wlad, a'r dyled oll wedi ei dalu. Hyderwn nad oes achos ychwanegu yn bresennol, ond y teimla pawb i wneyd eu goreu ynghylch hyn.

Taliadau o Tach. 18 hyd Tach. 24.—Pontytypridd, 10s; Aberamman, 3s; Dowlais, 5s; Rymni, 4s; Georgetown, 5s 2c.—Cyfanswm, £1 7s 2c.

☞ Mae y brawd R. Morris yn erfyn yr ymdrecha pawb i ymofyn y llyfrau a rwymodd iddynt, o hyn i ddiwedd y flwyddyn, gan y bwriada ymfudo.—Mae llyfrau amryw ar law gyda ninnau hefyd, ac erfyniwn yr un peth. Bydd raid eu gwerthu am yr hyn a geir am danynt, a thalu y gweddill yn ol, os na ddeuir i'w hymofyn o hyn i hyny.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Priodas Nefolaidd	341
Cyn-fodoldeb Dyn	348
Yr Ymfudiad	353
Y Drysorfa Ymfudol Barhaus	354
Englynion	355
Amrywiaethau, &c	356

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

SEU

Seren y Saint.

RHIF. 23.] RHAGFYR 3, 1853. [CYF. VI.

DYFYNIADAU O AIL EPISTOL ORSON PRATT,

AT Y SAINT GWASGAREDIG YN YR UNOL DALEITHIAU A'R YNYSOEDD PRYDEINIG,—YN ANERCH.

[O'r "Seer."]

FRODYR yn yr Offeiriadaeth, ymgedwch yn bur a difrycheulyd gerbron Duw; ac os gwyddoch am unrhyw ddyn yn yr Eglwys, eisoes yn meddu gwraig, yn ceisio ymgyfammodi ag unrhyw fenyw arall, gwybyddwch yn ddiau ei fod wedi troseddu; ac onid edifarha, torer ef allan o'r Eglwys.

* * * * * * *

Nac ymwnewch ddim â'r personau hyny sydd yn ymyraeth ag ysbrydion dewiniaeth, dan yr enwau o "Fesmeryddiaeth," "Electro-Biology," "Ysbryd-gnociadau," "Bwrdd-symudiadau," "Ysgrifen-gyfryngau," &c.; canys hwy a dywyllant eich meddyliau, ac a'ch arweiniant i ddystryw: ysbrydion y tywyllwch ydynt, wedi eu gollwng yn rhyddion ar y genedlaeth hon, oblegid eu drygioni; a hwy a amlhant yn fwy-fwy ar y ddaear hyd ddyfodiad Crist, megys y rhagfynega yr ysgrythyrau.

* * * * * * *

Cyflawn ddiwallwch eich hunain â phob math o lyfrau ysgol buddiol i'ch plant, ynghyd â llyfrau hanesiol a chelfyddydol o bob desgrifiad; eithr gadewch ffug-draethodau a gau-lyfrau ar ol i foddio archwaeth lygredig plant y tywyllwch, eneidiau y rhai a ymhyfrydant mewn celwyddau a ffug-hanesion, yn fwy o lawer nag yn ngwirioneddau mawrion y nef.

Boed i'r Henuriaid a'r swyddogion bregethu ffydd, edifeirwch, bedydd, ac egwyddorion cyntaf yr Efengyl, a'r cyfryw athrawiaethau ag ydynt yn eglur a rhwydd i'w deall; ac os chwennych y bobl ddysgu dirgelion dyfnion y deyrnas, boed iddynt gofleidio yr Efengyl, a myned i fyny i fynydd tŷ yr Arglwydd. Os chwennychant ddysgu neillduolion Priodas Nefolaidd, bedyddio dros y meirw, ac athrawiaethau cyffelyb, cyfeiriwch hwynt at ein llyfrau argraffedig, yn mha rai y gallant ddarllen y pethau hyn wrth eu pleser. Cofiwch nad oes genych chwi amser i bregethu ac egluro'yr holl bethau hyn i'r bobl; canys danfonodd Duw chwi i bregethu edifeirwch ac egwyddorion cyntaf iachawdwriaeth; ac os na dderbynia dynolryw y pethau hyn, ni fydd y pethau mwyaf o un lles iddynt. Diehon y bydd amserau pan fydd genych i amddiffyn eich hunain yn ngwyneb ymosodiadau dynion drygionus ar y pynciau hyn; gwnewch, ar amserau felly, megys y cyfarwydda doethineb, a gofalwch i gyssylltu â'ch amddiffyniad y cyfryw egwyddorion eglur o athrawiaeth, ag a fo yn debyg o wneyd lles i'r bobl. Gweision call a ddilynant gynghorion da a doeth, ac a bregethant trwy ddawn a gallu yr Ysbryd Glân; eithr y rhai na sylwant arnynt, a bregethant eu ffolineb eu hunain mewn hyfforddiad ac esiampl.

* * * * * * *

Mae arwyddion yr amseroedd yn ddaroganus, ac yn eglur fynegi cwymp y cenedloedd, a dadymchweliad teyrnasoedd, amherodraethau, a gwerin-lywodraethau, yn ddarpariadol i ddyfodiad Crist, a'i deyrnasiad personol ar y ddaear. Dylai pob un o'r Saint, gan hyny, fod yn effro i gyflawni ar frys, ac mewn cyfiawnder, bob dyledswydd a ofynir ganddynt.

Yn mysg pethau ereill, mae llawer o'r Saint ag nad ydynt yn talu y sylw lleiaf i'r hyn a ddywedodd Duw mewn dadguddiad a enwir "*Gair Doethineb*;" ymddygant tuag ato yn hollol ddifater; ïe, gwaeth nâ hyny, rhai hyd y nod a fostiant eu hanufydd-dod i'r cynghor hwn, ac a chwarddant braidd am ben y sawl a gynnygiant i'w ufyddhau. Druain o honynt! fe ddaw dydd pan y galarant ac y cwynfanant, a hyny hefyd pan fyddo yn rhy ddiweddar i adferu bywyd a gam-dreuliwyd; pan y dysga yr angel dinystriol iddynt fod pob gair o eiddo Duw yn meddwl rhywbeth, ac nas gellir esgeuluso un o'i ymadroddion

ef yn ddigosp. Mae yn rhaid cael diwygiad mawr yn mhlith yr holl Saint o barthed y peth hwn, yn gystal â llawer o bethau ereill, cyn y gallant ddysgwyl mwynhau llawer o fendithion mawrion y dyddiau diweddaf.

Y mae ereill a gyfenwant eu hunain yn Saint, ag nad ydynt yn gweddio yn eu teuluoedd nac yn y dirgel, eithr yn gyn oered â'r gogledd-wynt, o ran eu dyledswyddau tuag at Dduw, tuag at eu teuluoedd, a thuag at yr Eglwys. Gwell fyddai i'r cyfryw fod allan o'r Eglwys, nag ynddi; oblegid Duw a'u chwyda allan o'u enau, megys ffrwyth llygredig a ddiflasodd.

Y mae ereill sydd â'u henwau yn gofrestredig yn mysg y Saint, ag ydynt yn meddwl mwy am eu heiddo nag am iachawdwriaeth. Dyweda y cyfryw yn eu calonau, "Ni a aroswn ychydig cyn yr ymgasglwn i Utah; dichon y gyrir y Saint ymaith etto, ac ni a gollwn ein heiddo, os awn. Gallwn ddweyd yn well pa fodd y bydd pethau mewn ychydig o flynyddau i ddod; ac os meddyliwn y bydd ein heiddo yn ddiogel, ni a anturiwn yno." Gwae y cyfryw, canys oni edifarhant ar frys, hwy a ddinystrir, a'u heiddo gyda hwynt. Nid yw y fath ragrithwyr cybyddlyd yn deilwng o deyrnas Dduw, nac un o'i bendithion, eithr hwy a ant i waered i uffern i gadw cwmni i'r gwr goludog, yn lle cael eu casglu i fynwes Abraham gyda Lazarus dlawd. Mae yn rhaid i'r Saint ddysgu un wers, sef, y rhaid i bawb a ddymunant fyned i mewn i deyrnas Dduw foddloni aberthu pob peth er ei mwyn; a'r sawl nad yw foddlawn i wneuthur hyn, a fetha yn ddiau, a'i obeithion a ddiflanant ac a ddarfyddant.

Yn olaf, anwyl frodyr, gadewch i mi eich annog, gyda holl ddifrifoldeb gwas gostyngedig i Dduw, yr hwn a ddwys deimla dros eich iachawdwriaeth, i ymgadw oddiwrth bob drwg—i fod yn esiamplau o gyfiawnder gerbron Saint a phechaduriaid. Darllenwch Lyfr Mormon, a'r dadguddiadau a'r prophwydoliaethau a roddwyd trwy y Prophwyd Joseph, ac ufyddhewch i'r unrhyw. Talwch y sylw difrifolaf i gynghorion y Brif Lywyddiaeth,—i'r Deuddeg, ac i holl awdurdodau ffyddlawn yr Eglwys. Gwnewch bob ymdrech er ffoi o ganol llygredigaethau y Cenedloedd, ac i gael i chwi eich hunain etifeddiaeth dragywyddol yn mhlith pobl Dduw; canys dydd y drygionus a gerddodd yn mhell—eu haul yn fuan a fachluda yn nghanol

cymylau a thywyllwch dudew—a nos hirfaith ac echryslawn a'u harosa; eithr ar y sawl a ofnant yr Arglwydd, ac a gadwant ei orchymynion, y cyfyd haul cyfiawnder, a'u dydd a fydd yn ogoneddus; canys ni fachluda eu haul mwyach; a Duw a fydd iddynt yn oleuni tragywyddol, yr hwn a lewyrcha byth.

ORSON PRATT.

Washington, Hyd. 1, 1853.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 353.]

101. AWN yn awr yn mlaen i ddangos, oddiwrth ddadguddiadau newyddion, fod y Saint i gael gwybodaeth gyfartal â'r Tad a'r Mab. Yn awr o ran yr ydym yn gwybod; mor bell ag y preswylia gwirionedd ynom, mor bell â hyny y preswylia y Tad a'r Mab ynom. Gwrandawer pa beth a ddywed yr Iesu: "Wele, plant bychain ydych chwi, ac nis gallwch ddwyn pob peth yn awr, rhaid i chwi gynnyddu mewn grâs ac mewn gwybodaeth o'r gwirionedd. Nac ofnwch, blant bychain, canys fy eiddo i ydych, a mi a orchfygais y byd, ac yr ydych chwi o'r rhai hyny a roddes y Tad i mi; ac ni chollir neb o'r rhai a roddes y Tad i mi: a'r Tad a mi un ydym: myfi wyf yn y Tad, a'r Tad ynof fi; ac yn gymmaint ag i chwi fy nerbyn i, yr ydych chwi ynof fi, a minnau ynoch chwi; o herwydd paham yr wyf fi yn eich canol, a mi wyf y Bugail da, a maen Israel. Pwy bynag a adeilada ar y graig hon ni syrth byth; a dyfod mae y dydd pan glywoch fy llais, ac y gweloch fi, ac y gwybyddwch fy mod i" (Ath. a Chyf., dos. xvii, gwa. 8). Arddangosir ni yn y dadguddiad hwn megys plant bychain yn unig, yn analluog etto, i ddwyn pob peth, ond a orchymynwyd i gynnyddu mewn grâs a gwirionedd; a dywedwyd yn gymmaint â'n bod wedi ei dderbyn Ef, ein bod ynddo Ef, ac Efe ynom ni. Megys ag y mae y Tad a'r Mab yn cael eu galw yn Wirionedd, yn gymmaint â'n bod ni yn derbyn gwirionedd, maent hwy yn preswylio o'n mewn ni. Lle mae ond gradd fychan o oleuni a gwirionedd yn preswylio o'n mewn ni, nid oes ond cyfran fechan o'r Tad a'r Mab yn aros ynom ni; fel y cynnyddwn o râs i râs, ac o wirionedd i wirionedd, felly yn yr un modd yr ydym yn etifeddu mwyfwy o ranau o Dduw; a phan y derbyniwn gyflawnder o

bob gwirionedd, yna holl gyflawnder Duw a breswylia ynom, sef y Tad a'r Mab. Y cyflawnder o bob gwirionedd ynom ni a'n gwna ni yn Dduwiau, cyfartal yn mhob peth â dynsoddiaethau y Tad a'r Mab; ac nis gallem fod yn amgen nâ chyfartal, canys Efe yw yr un Duw pa un a breswylia ynom ni, ag y sydd yn preswylio ynddynt hwy: yn lle preswylio mewn dau o dabarnaclau, o dan yr enwau o Dad a Mab, yna Efe a breswylia yn mhabellau ychwanegol y Saint. A lle bynag y preswylia Efe mewn cyflawnder, yna byddai o anghenrheidrwydd gyfartalwch, mewn doethineb, gallu, gogoniant, a llywodraeth.

102. Dyfynwn enghraifft arall i ddangos pa fodd mae i ni gyrhaedd y cyflawnder hwn. "A daw oddiamgylch, os byddwch chwi yn ffyddlon, chwi a dderbyniwch y cyflawnder o dystiolaeth Ioan. Yr wyf yn rhoddi i chwi yr ymadroddion hyn, fel byddo i chwi ddeall a gwybod pa fodd i addoli, a pha beth i addoli, fel y deloch at y Tad yn fy enw i, ac mewn amser priodol y derbynioch o'i gyflawnder Ef; canys os bydd i chwi gadw fy ngorchymynion, chwi a dderbyniwch o'i gyflawnder Ef, a chewch eich gogoneddu ynof fi, megys yr wyf fi yn y Tad; gan hyny, meddaf i chwi, chwi a dderbyniwch râs am ras" (Ath. a Chyf., dos. lxxxiii, gwa. 3). Y cyflawnder sydd i gael ei gyrhaedd ar yr ammod o gadw ei orchymynion. Bod i ni dderbyn y cyflawnder yn yr un ystyr ag y derbyniodd Efe ef, sydd amlwg oddiwrth y ffaith fel pan dderbyniom ni y fendith hono, yr Iesu a ddywed, fel ein gogonedder ni ynddo Ef fel yr oedd Efe yn y Tad. Yn yr ymadrodd nesaf cawn dystiolaeth gadarnach etto; yr Iesu a ddywed, "Ioan a ddyg dystiolaeth am danaf fi, gan ddywedyd, Efe a dderbyniodd gyflawnder o wirionedd, ïe, sef o bob gwirionedd, ac nid yw un dyn yn derbyn cyflawnder, oni cheidw ei orchymynion. Yr hwn a geidw ei orchymynion sydd yn derbyn gwirionedd a goleuni, hyd oni ogoneddir ef mewn gwirionedd, a gwybodaeth o bob peth." Mae hyn mor amlwg ag y gall iaith ei wneyd. Pan wireddir yr addewid hon, y Saint fyddant yn gwybod pob peth fu, sydd, ac a ddaw; ac yna ni fydd un bôd mewn bodoliaeth, a fydd yn mlaen arnynt hwy mewn gwybodaeth a doethineb. Drachefn, dywed yr Iesu, "Os bydd eich llygad yn syml at fy ngogoniant, eich holl gyrff a lenwir â goleuni, ac ni fydd dim tywyllwch ynoch, a'r corff hwnw ag sydd wedi ei lanw â goleuni sydd yn amgyffred pob

peth." Ac etto drachefn, "Y dydd a ddaw pan fydd i chwi amgyffred hyd y nod Duw; gan gael eich bywhau ynddo Ef a thrwyddo Ef" (Ath. a Chyf., dos. vii, gwa. 12, 18). Nid yw yn angheurheidiol lliosogi ymadroddion, o herwydd dadguddiadau, hen a diweddar, ydynt yn llawnion ar y pen hwn. Digon a ddyfynwyd i eglurhau y bydd i oleuni y Saint gynnyddu yn ddysclaeriach dysclaeriach hyd y perffaith ddydd, ar y cyfryw amser eu goleuni fydd lawn, ac nas gall o hyny allan gynnyddu mewn dysclaerdeb. Pa faint mwy boddlonus ydyw i'r meddwl i fyfyrio am filiynau ar filiynau o fydoedd gogoneddedig, a phob un wedi ei boblogi gyda myrddiynau o fodau wedi eu llenwi â holl gyflawnder Duw neu Wirionedd, nag ydyw i feddwl am danynt oll yn cynnyddu mewn gwybodaeth, heb bosiblrwydd byth o gyrhaeddyd y cyflawnder yn oes oesoedd. Y perffeithrwydd a'r cyfartaledd hyn mewn gwybodaeth yn mhlith y Duwiau o bob oesau a bydoedd, a wasanaetha i gynnyrchu perffaith unoliaeth yn eu mysg hwynt oll. Gan gael cyfartal wybodaeth, cawsent wrth gwrs gyfartal ddoethineb a chyfartal allu, a gweithredent gyda'r undeb perffeithiaf, a chyssondeb, a chynghanedd yn mhob peth. Ond pa anhawsderau afrwydd a dyrysweh a fyddai, pe gwahaniaethent mewn gwybodaeth, a'r oll o honynt yn cynnyddu. Yr unoliaeth, mor anghenrheidiol er heddwch a threfn dda y bydoedd nefol, nis gallasai fodoli; un o ddiffyg gwybodaeth ofynol a ddadwnelai yr hyn ag oedd arall o uwch gwybodaeth wedi ei wneyd; ar yr egwyddor gynnyddol, nis gallent byth gael eu gwneyd yn berffaith yn un, yn oes oesoedd. Fel hyn profasom yn helaeth fod galluoedd dyn nid yn unig yn dragywydd, ond yn anfeidrol.

103. Maintiolaeth annherfynol defnydd hunan-symudol, deallgar, yn meddiannu galluoedd annherfynol, ac yn bodoli yn dragywyddol, rhaid y bu yn ymrwymedig mewn rhes ddiddiwedd o weithrediadau. Nid yw o bwys pa mor bell y gallwn ni, yn amgyffred ein meddyliau, fyned yn ol i ddyfnderoedd diddiwedd y parhad a fu, yr ydym etto yn rhwymedig i ganiatâu, fod pob mymryn o ddefnydd ag sydd yn awr yn bodoli, ei fod yn bodoli y pryd hyny; ei fod y pryd hyny yn alluog o hunan-gyffroad; ei fod y pryd hyny yn alluog i ymarferiad galluoedd tragywyddol ei natur, ac o fynediad yn mlaen a thuag i fyny, hyd oni fyddai yn berffaith yn holl gyflawnder

doethineb, gwybodaeth, a gwirionedd. Rhes ddiddiwedd o weithrediadau a wrthyd weithrediad cyntaf. Os yr ymgymmerir i fod cyfnod pan y dechreuai defnydd gyntaf weithredu, yna y dilyniad olynol o weithrediadau a fyddent yn derfynol, ac nid yn ddiddiwedd, ac yna y buasai parhad diddiwedd yn rhagflaenu y weithred gyntaf hono, yn ystod pa un, pob peth a fuasai mewn sefyllfa gysgiedig, neu sefyllfa o lonyddwch hollol. I dybied fod holl ddefnyddiau ysbrydol y bydyssawd, pa rai ydynt yn awr mor nerthol a bywiog, wedi bod unwaith mewn llonyddwch tragywyddol, a ymddangosai yn wrthun yn y gradd uchelaf. Mae pob peth yn awr mewn cyffroad; pob peth sydd yn fywiog i'r eithaf: pob peth sydd yn gweithredu o dan ryw ddeddf, neu yn cael eu tywys gan ryw gymhelliad neu ewyllys. Y fath beth â mymryn neu ddefnydd anweithgar sydd anadnabyddus yn y bydyssawd. Os y bodolodd pob defnydd unwaith yn dragywyddol heb fod mewn gweithrediad, pa beth a barodd iddo wneyd yr ymdrech gyntaf? Pa fodd y daeth y mymryn cyntaf i symud ei hun? Paham, wedi diddiwedd gyfnod a fu, y darfu iddo un amser ar unwaith i benderfynu i symud? Paham y gwnelai defnyddiau meddyliol, deallgar, galluog o hunan-gyffroad, fodoli er pob tragywyddoldeb, heb ymarfer eu cymhwysderau? Nid neb, gan hyny, ar ystyriaeth deg, a all dybied am un foment, fod dechreuad i wneuthuriadau a gweithrediadau sylwedd. Nis gallasai fod gweithrediad cyntaf neu wneuthuriad cyntaf. Olyniad gweithrediadau a gwneuthuriadau rhaid y buont yn ddiddiwedd.

104. Wedi dangos yn yr ymadrodd blaenorol, fod yn rhaid y bu rhes ddiddiwedd o wneuthuriadau yn mhlith defnyddiau deallgar ac hunan-symudol natur, ymofynwn yn nesaf i natur y gweithrediadau rhai'n. Y gweithrediadau rhai'n a allasent fod yn ddirfawr syml, neu gallasent fod yn gudd ac anamlwg, yn eu natur: gallasent fod yn effaith pob rhyw un mymryn yn gweithredu ar antur o dan neb rhyw gyfundrefn neillduol o gyfreithiau, neu gallasent fod yn ganlyniadau o gyduniad pentyrau mawrion o sylweddau yn gweithredu o dan gyfreithiau doeth a synwyrol: gallasent fod wedi gweithredu mewn cyflwr anghorffoledig, neu gallasent fod wedi gweithredu mewn sefyllfa bydoedd ymgorffoledig, a dynsoddiaethau, a bodau, rywbeth yn debyg i'r hyn sydd yn awr yn bodoli. Gwneu-

thuriadau syml ar antur heb gyfraith, a arddangosai ond gradd fechan o ddealltwriaeth; tra y gwnelai y gwneuthuriadau o'r fath sydd yn awr yn bodoli, ddangos rhywbeth sydd a chanddo ddoethineb, gwybodaeth, a gallu anfeidrol; mewn geiriau ereill, profai y bodoliaeth o Dduw. Os bu y rhesi diddiwedd hyn o wneuthuriadau bob amser yn cael eu tywys gan yr un doethineb a'r gallu pa un sydd yn awr yn hynodi gweithredoedd y bydyssawd, yna rhaid y bu bob amser gyflawnder o wybodaeth a gwirionedd yn bodoli yn rhywle, uaill ai mewn sylweddau corffoledig neu anghorffoledig. Nis gallwn brofi oddiwrth ymddangosiadau presennol natur, y bodolai Duw bob amser. Yr arddangosiadau presennol o eiddo natur yn unig a brofant fod Duw yn awr yn bodoli, ac y bodolai Duw am lawer o oesau a aethant heibio, yr hyn a brofir yn eglur gan ei weithredoedd, llawer o ba rai a ellir brofi eu bod yn llawer o filoedd o flynyddoedd o oed. Ond pan awn yn ol i oesoedd mwy pellenig etto mewn henafiaeth, nid yw natur yn ein hysbysu pa un a oedd yn yr oesoedd hyny Dduw a chanddo gyflawnder gwybodaeth neu nad oedd. Cawsom ein hysbysu yn yr ymadroddion rhagflaenol, fod dynion trwy ufydd-dod yn cyrhaedd cyflawnder o bob gwybodaeth, a dyfod yn Dduwiau. Yn awr, y mae amser cyn y cyrhaeddo y naill ddyn y cyflawnder hwn pa un a'i gwna ef yn Dduw. Duwiau dynsoddol, ynte, sydd â chanddynt ddechreuad: bodolant yn gyntaf megys ysbrydion, yna megys dynion wedi eu gwisgo â chnawd marwol, yna megys Duwiau wedi eu gwisgo â phabellau anfarwol. Os gall un Duw gael dechreuad, y gofyniad a gyfyd, Ai ni allai yr holl Dduwiau ereill fod wedi cael dechreuad? Gwneuthuriadau ac ymddangosiadau y bydyssawd yn unig sydd yn ein dysgu y bodolai Duw dros ychydig o oesau a aethant heibio; ac os na chawsom un goleuni arall, y gofyniad a ddelai yn naturiol iawn, ai nid oedd Duw cyntaf? Ac os felly, ar ba gyfnod o amser y cyrhaeddodd efe i gyflawnder gwirionedd, a dyfod yn Dduw? Pa beth ydoedd sefyllfa y bydyssawd cyn i un o sylweddau natur gyrhaedd y cyflawnder hwn? Yn absennoldeb dadguddiad gyda golwg ar dragywyddoldeb blaenorol Duw, y fath ofyniadau â'r rhai blaenorol yn annocheladwy a gyfodent yn y meddwl.

105. Os bu cyfnod erioed pan nad oedd dim un o sylweddau

natur wedi meddiannu cyflawnder o wirionedd, yna yn flaenorol i'r cyfnod hwnw, gallasai y bydyssawd fod wedi cael ei lywodraethu gan ddeddfau îs nâ'r cyfryw pa rai y mae yn awr yn eu cyrhaeddyd. Ond ymddengys yn gwbl annhebygol fod yn mhlith maintiolaeth annherfynol o ddefnyddiau, yn meddiannu galluoedd annherfynol, na fuasai yno neb pa rai a fuasent wedi perffeithio eu hunain mewn gwybodaeth a gwirionedd, er eu bod wedi cael parhad diddiwedd yn yr hwn y gallasent fod wedi ei gyflawni. Ymddengys yn llawer mwy cysson i gredu fod gwybodaeth annherfynol er tragywyddoldeb wedi bodoli yn rhywle, naill ai mewn dynsoddiaethau ymgorffoledig neu mewn defnyddiau anghorffoledig.

106. Cawn yn awr brofi, wrth ddadguddiad a roddwyd trwy *Joseph*, y *Gweledydd*, y bu Duw er pob tragywyddoldeb, neu mewn geiriau ereill, fod Duw yr hwn erioed ni chafodd ddechreuad. Mae un dadguddiad yn dechreu fel hyn:—"Gwrandewch a rhoddwch glust i lais yr hwn sydd *o bob Tragywyddoldeb* i bob tragywyddoldeb, yr Ydwyf Mawr, sef Iesu Grist, goleuni a bywyd y byd" (Ath. a Chyf., dos. lix, gwa. 1). Dyma brawf pendant, ynte, fod Iesu Grist er pob Tragywyddoldeb. Yr ydym yn wybodus fod rhai yn ystyried y geiriau "pob Tragywyddoldeb" a chanddynt gyfeiriad at gyfnod derfynol o amser. Y cyfryw a dybiant y bu llawer o dragywyddoldebau yn olynol y naill i'r llall: os yw y dyb hon yn gywir, yna y cyfnod a fynegir gan y geiriau "o bob Tragywyddoldeb," nis gallai fod heb ddechreuad. Ond mae yn amlwg i'n meddwl, fod y geiriau wedi eu bwriadu i drosglwyddo y meddylrith am y parhad diddiwedd a fu; neu mewn geiriau ereill, parhad heb ddechreuad iddo, pan yn llefaru mewn cyfeiriad at y goleuni a'r gwirionedd a breswyliai ynddo Ef. Mai hyn yw y gwir feddylrith a fwriadwyd i gael ei drosglwyddo, sydd amlwg oddiwrth draethiadau ereill Crist, un o ba rai sydd yn darllen fel y canlyn:—"Gwrandewch ar lais Iesu Grist. eich Pryniawdwr, yr Ydwyf Mawr, yr hwn y mae braich ei drugaredd wedi gwneyd Iawn dros eich pechodau." Yn mhlith y pethau a eglurwyd yn y dadguddiad hwn, yr Iesu a ddywed, "I mi fy hun nid oes diwedd ar fy ngweithredoedd, na DECHREUAD CHWAITH" (Ath. a Chyf., dos. x, gwa. 1, 8). Nis gall iaith brofi yn amlycach fod Iesu Grist heb ddechreuad. Ei weithredoedd

"sydd heb ddiwedd, na dechreuad chwaith." Ni fu erioed gyfnod pryd y dechreuodd Iesu Grist ei waith: ni fu erioed y gwaith *cyntaf* a gyflawnodd Efe. Rhesi heb ddechreuad nis gallant fod ag amser *cyntaf* iddynt. Yr olyniad a aeth heibio o weithredoedd diddiwedd, sydd o anghenrheidrwydd yn gwrthod gwaith *cyntaf*. Megys nas gallasai gweithred gyntaf fod, dengys yn y modd amlycaf y rhaid fod Iesu Grist wedi bodoli yn yspaid olyniad diddiwedd o oesau, ac yna nas gallasai fod oes *gyntaf* ei fodoliaeth. Y bodoliaeth diddiwedd hwn a aeth heibio o eiddo Crist sydd â chanddo gyfeiriad at y cyflawnder o wirionedd, a goleuni, a gwybodaeth, pa rai sydd yn awr yn preswylio yn ei ddynsawd. Y galluoedd rhai'n a ddynsoddir, ac a elwir yn Dduw: nid oes dechreuad gan y rhai hyn, tra yr oedd gan ei *ddynsawd* ddechreuad yn ei gyflwr ymgorffoledig, gan fod yn "Gyntaf-anedig pob creadur." Galluoedd Iesu Grist, neu mewn geiriau ereill, y cyflawnder o wirionedd, a fodolent am oesoedd diderfyn cyn i'w ddynsawd gael ei ffurfio. Cyn i gorff neu ddynsoddiaeth Crist gael ei eni yn y byd nefol, yr oedd bydoedd aneirif mewn bodoliaeth, a phob un wedi ei boblogi â myrddiynau o ddynsoddiaethau, a phob un wedi ei lenwi â holl gyflawnder Iesu Grist, neu gyflawnder o wirionedd, yr hwn a elwir wrth amrywiol enwau, megys Duw, yr YDWYF Mawr, y Tad, y Mab, Iesu Grist, &c. Yr holl enwau hyn, yn gystal â'r rhagenwau dynsoddol Efe, Ei, ac Ef, a gymhwysir at y CYFLAWNDER O WIRIONEDD, lle bynag y gall breswylio, pa un ai mewn un babell neu mewn miliynau dirifedi. Y Duw Mawr hwn—y CYFLAWNDER O WIRIONEDD, a breswylio yn yr holl fydoedd ar yr un meidyn—a all fod yn bresennol yn mhob lle—a all fod yn mhob peth, ac oddiamgylch ogylch pob peth, a thrwy bob peth. Efe sydd yn nynsoddiaeth y Tad; Efe sydd yn nynsoddiaeth y Mab; Efe a fydd yn nynsoddiaethau ei holl Saint, pan y derbyniont hwy o'i gyflawnder Ef; ac mewn gair, Efe yw yr unig fywiol a'r gwir Dduw, ac hebddo Ef nid oes Duw: Efe yw yr unig Dduw a addolwyd gan y cyfiawnion yn mhob byd; oblegid y mae Efe yn bodoli yn yr holl fydoedd, ac yn preswylio yn ei holl gyflawnder mewn miliynau aneirif o babellau. Nid oes iddo ddechreuad, nid oes ychwaith ddechreuad i'w waith, ond y mae dechreuad i bob un o'i babellau ymgorffoledig; pob

ysbryd unigol a ymgorffolwyd allan o elfenau defnydd ysbrydol.

(*I'w barhau.*)

Cyf. D. E. JONES.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 348.]

CARIAD a ddylai fod y penaf egwyddor rheoleiddiad yn mhob llywodraethau teuluol. Nid oes perygl i'r gwahanol aelodau mewn teulu garu y naill y naill y llall yn ormod. Dylent garu y naill y llall gyda'u holl galonau, a bod yn ewyllysgar, os gofynol, i roddi eu bywydau dros eu gilydd. Duw cariad yw, ac Efe ydyw y ffynnonell fawr o'r hon y dwg bodau yr holl fydoedd y briodoledd nefol hon: hi ddylifa allan yn ffrydiau annherfynol, gan gyfranu llawenydd a dedwyddwch i'r holl fydyssawd, mor bell ag ei derbynir, ei maethir, ac ei meithrinir gan fodau deallawl. Cariad, fel pob rhoddion ereill o eiddo Duw, a ellir ei wrteithio a'i gynnyddu, neu gellir ei esgeuluso a'i leihau: y mae yn ddarostyngedig i uwch-reolau y cynneddfau ereill o eiddo y meddwl: nid yw egwyddor o'r fath ag a ddarlunir yn fynych mewn ffug-draethodau, yn gweithredu yn anwrthwynebol, gan orfodi holl alluoedd ereill y meddwl i ddarostyngiad. Y cariad a fedd y rhywiau at eu gilydd a ymblanwyd o'u mewn ganddo Ef yr hwn sydd Dduw cariad. Mae Duw yn goruwch-reoli y briodoledd hon o'i natur yn gyfunol â doethineb, cyfiawnder, trugaredd, a phob priodoledd arall a fedd Ef. Efe a ragnododd ddeddfau er llywodraeth i'w briodoliaethau ei hun; ac nid yw Ef fyth yn goddef i'w hunan garu yr hyn sydd ddrwg neu bechadurus, ond bob amser yn caru yr hyn sydd dda, a rhinweddol, ac uniawn: felly hefyd y dylai dyn oruwch-reoli ei gariad gyda phriodoliaethau ei natur, yn gytunol â'r deddfau a roddodd Duw, a pheidio goddef ei hun byth i garu unrhyw beth drwg, neu a waharddo Duw.

Dylai dyn garu yr holl wragedd a ddichon Duw eu rhoddi iddo gyda pherffaith gariad: annichonadwy ydyw iddo eu caru yn rhy dda, a gofalu y cyssonir ac y goruwch-reolir ei gariad mewn pob peth yn gyfunol â'r gyfraith o gyfiawnder. Ond a fedr dyn garu ychwaneg nag un wraig gyda'i holl galon? Medr,

efe a all garu pob un a rydd Duw iddo ef gyda'i holl galon; a phe byddai ganddo gant, efe a all eu caru oll gyda'r un angerddolder ag y carai un. Mae yn wir, nis gallai roddi yr un sylw i gant ag a allai i un; ni chodai hyn oddiar eisieu cariad, eithr byddai oddiwrth natur yr amgylchiadau. Os oes gan ddyn ddwsin o blant, medr garu pob un o honynt yn ogymmaint ag y câr ef un; ond nis gall dalu yr un fath sylw i liosogrwydd plant ag a ddichon i un; nid yw hyny o herwydd fod ei gariad yn ymranedig neu wedi ei wanhau gan y niferoedd, ond y mae o herwydd yr amgylchiadau. Pe na roddasai Duw i ddyn ond un wraig, buasai yn ddyledswydd arno i'w charu gyda'i holl galon, ac ni buasai ganddo y fraint o garu unrhyw fenyw arall megys gwraig. Eithr os cyunysgaetha Duw liosogrwydd o wragedd ar ddyn, byddai yn bechadurus iddo beidio caru pob un gyda pherffaith gariad, ond iddynt fod oll yn gyffartal deilwng o'i gariad. Mae Duw yn caru plant dynion yn gyfunol â'u gweithredoedd, neu yn unol â'r ansoddion daionus a genfydd Efe ynddynt hwy: y rhai hyny a wnant y goreu, a gar Ef yn oreu; os gwnant hwy yn gyfartal dda, efe a'u car yn gyfartal. Dylai dyn gael ei arferyd gyda'r unrhyw egwyddor; dylai farnu mewn cyfiawnder am gymhwysderau a dymuniadau da ei deulu, a dylai garu yn oreu y rhai hyny a wnant yn oreu. Ac os cyfeiliorna neb o'i deulu, dylai eu caru o hyd yr un fath ag y câr Duw ei deulu, er y dichon iddynt weithiau gyfeiliorni a myned ar ddidro. Mae Duw yn caru ei deulu, nid am eu cyfeiliornadau a phechodau, ond o herwydd ei fod Ef yn gweled fod ansoddion da yn bodoli ynddynt, a chais eu hachub hwynt oddiwrth eu pechodau. Felly y dylai dyn garu ei wragedd, nid am eu ffaeleddau a'u hanmherffeithderau, ond oblegid y rhoes Duw hwynt iddo ef, ac oblegid eu bod hwy, ar y cyfan, yn dymuno gwneuthur yn iawn; gan hyny, dylai ef eu caru, a cheisio eu hachub hwynt oddiwrth eu ffaeleddau; ac ni ddylai byth garu un yn fwy nâ'r llall, oddigerth iddynt ei haeddu.

Gan fod y dyn yn sefyll wrth ben ei deulu, ei ddyledswydd yw ymofyn yn ddyfal am ddoethineb, i wybod y modd i lywodraethu ei deulu yn gytunol ag ewyllys Duw. Dichon i amgylchiadau fod y fath weithiau, ag i beri iddo roddi ei sylwadau dros amser yn fwy cyflawn ar ranau penodol

o'i deulu nag ar ereill; gall hyn godi nid oddiar bleidgarwch neu fwy cariad ganddo at un uwchlaw arall, ond dichon i'w farn neu amgylchiadau cylchynol ei ddarbwyllo mai hyn fyddai y dull doethaf. Amser arall, dichon iddo, efallai, droi ei sylwadau yn wrthwynebol, ac yn ymddangos yn fwy pleidiol tuag at y rhai hyny yr ymddangosodd dros dro yn eu hesgeuluso. Yn yr holl bethau hyn, dylai gwr gael ei arwain gan ei farn ei hun, yn oleuedig gan ysbryd y Gwirionedd. Ac yn y pethau hyn ni weddai fod ganddo gyfreithiau llymdost, sefydlog, anghyfnewidiol, fel eiddo y Mediaid a'r Persiaid. Gan belled y mae a wnelo egwyddorion mawrion cyfiawnder, dylai ei fod yn sefydlog ac ansymudadwy; eithr mewn perthynas i'w ymddygiad yn ei drafodaeth feunyddiol, a'i gyssylltiadau teuluol, ni ddylai ragnodi unrhyw reolau a'i gorfoda i ymddwyn yn ddidroad mewn ffordd benodol. Dylai hyn gael ei adael i amgylchiadau a'r ddoethineb sydd ganddo i'w gyfarwyddo a'i oruwch-reoli; a dylai gwragedd a phlant fod yn berffaith foddlawn i gael pen y teulu i fod yn ben mewn gwirionedd, a gwneuthur fel yr ymddangoso oreu iddo ef; ac fel y crybwyllasom eisoes, os cyfeiliorna pen y teulu mewn rhyw olygiadau, gwell ydyw ymollwng i'w ewyllys ef nâ chodi mewn gwrthryfel yn erbyn y drefn o lywodraeth deuluol a sefydlodd Duw. Os arferir gormod pleidgarwch, ac os dygwydd unrhyw drais gwarthus ar egwyddorion uniondeb, y mae awdurdodau ereill a fedrant reoleiddio y gwr; oblegid nid yw hyn yn hawl y gwragedd a'r plant; nid oes iddynt hwy gyfarwyddo y pen, eithr i weddio dros a gweinidogaethu i'r pen, fel, efallai, trwy eu caredigrwydd a'u haddfwynder hwynt, y dichon i'r pen gael ei ddylanwadu at wneuthur yn uniawn. Dylai cariad cydgyfranogol fodoli rhwng gwr a'i wragedd; oblegid heb hyn, nis gellir cynnal trefn Duw o lywodraeth deuluaidd.

Ond a fedr amryw wragedd garu un a'r unrhyw ddyn fel eu gwr? Medrant, os ymddyga ef atynt mewn ffordd i deilyngu eu hymddiried a chariad. Nid oes mwy anhawsder i amryw fenywod garu un gwr, nag y sydd i amryw bersonau garu ein Harglwydd a'n Gwaredwr. Duw yw awdwr cariad rhywiogaethol neu gydweddog, yr un fath ag y mae i bob math arall o gariad pur; ac os cyfuna Efe amryw fenywod i un dyn yn rhwymau cyssegredig priodas, eu dyledswydd hwy ydyw gwr-

teithio a chynnyddu yr egwyddor nefol o gariad pur tuag at y gwr, nes y carant ef â'u holl galonau, hyd y nod fel y carant Dduw; a dylai ef eu caru hwythau yn ol, fel y mae ef yn caru Duw. Nid oes drwg mewn cariad; ond y mae llawer o ddrwg yn tarddu oddiar ddiffyg cariad. Ni ddylai un fenyw gael ei huno mewn priodas gyda dyn oddigerth fod ganddi ryw gariad ato; ac os yw yn ei garu i radd fechan, mae hyn yn beth sydd alluadwy ei gynnyddu i berffeithrwydd. Unrhyw fenyw sydd yn caru cyfiawnder, a fedr ac y mae yn caru dyn sydd yn gweithredu cyfiawnder; a hi a fedr, trwy wrteithio y cariad hwn, fod yn ddedwydd yn ei gymdeithas, megys cyfaill ac megys brawd; a phe wedi ei huno ag ef mewn priodas, hi a fedrai ei garu megys gwr, ac os byddai ef deilwng, gellid cynnyddu ei chariad tuag ato hyd i'r dydd perffaith. Felly y mae gyda dyn. Nid oes fenyw gyfiawn a da yn Eglwys Dduw ond a gerir gan ddyn cyfiawn fel cyfeilles a chwaer; a phe byddai wedi ei uno yn gyfreithlawn â hi mewn priodas, medrai ei charu fel ei wraig; a'r cariad hwn, trwy wrtaith a charedigrwydd cydgyfranogol, a dyfai yn gryfach ac yn gryfach, hyd nes y byddent wedi eu perffeithio mewn cariad.

Ond ai ni all menyw garu llawer o ddynion yn gystadl ag y gall dyn garu llawer o wragedd? Atebwn, fod cariad o dan oruwch-reolaeth y naill a'r llall o'r rhywiogaethau; goruchwylwyr ydynt yn ngwrteithiad ac yn ymarferiad y nwyd hon, yr un fath ag yn ngwrteithiad ac ymarferiad o'r holl briodoliaethau ereill o'u natur. Nid oes gan ddyn hawl i garu unrhyw fenyw fel ei wraig, oddigerth i Dduw ei rhoddi hi iddo mewn priodas; mae ganddo allu, megys goruchwylydd, i derfynu ei gariad lle mae Duw yn ei derfynu; ac os â efe dros y terfynau hyny, y mae yn troseddu. Felly, yr un modd, terfynir menyw gan gyfraith Duw i un gwr; ac nid oes ganddi hawl i oddef i'w chariad fyned y tu hwnt i'r terfynau hyny. Mae ei chariad o dan reoleiddiad ei goruchwyliaeth, a rhaid iddo gael ei gyfyngu lle ei cyfyngir gan gyfraith Duw, onide mae yno droseddiad. Mae dyn yn caru llawer o wragedd, am fod Duw yn rhoddi iddo lawer, a gofynir iddo eu caru hwynt neu ddyfod yn droseddwr. Pe gofynasai Duw i fenyw gael llawer o wyr, neu ganiatau iddi liosogrwydd, yna buasai yn ddyledswydd iddi wrteithio yr egwyddor o gariad atynt oll: ond ni byddai hyny

yn beth hawdd, oddigerth gwneuthur y fenyw yn ben y teulu; o herwydd nis gall un wasanaethu dau feistr. Ac, fel y mae'r gwr yn sefyll megys yn feistr y tŷ, pe byddai gan fenyw ddau wr neu feistri, byddai yn sicr, yn unol â geiriau Crist, "o gasâu y naill a charu y llall," oblegid nas gall un garu a gwasanaethu dau feistr; eithr gall dau garu un meistr; ïe, gall cant o wragedd garu un meistr neu wr, o herwydd ef yw eu pen, hyd y nod fel mai Crist yw y Meistr mawr a Phen yr Eglwys. Fel y mae Crist yn un, ac efe yw y Priodfab mawr, wedi ei briodi i lawer, felly hefyd y dyn, yn un gwr, un priodfab, a ellir ei briodi i lawer. Megys y mae priodasferch Crist yn cynnwys lliosogrwydd personau, felly y dichon i briodasferch pob un o'i ffyddlon weision gynnwys lliosogrwydd personau. Dylai priodasferch Crist, er yn lliosogrwydd personau, fod yn un mewn ysbryd, mewn cariad, ac mewn gweithredoedd da; felly yr un modd priodasferch pob un o'i weision, pa mor liosog bynag o bersonau,a dylent fod yn berffaith un yn eu cariad ac undeb ysbryd.

Beth a all fod yn fwy nefolaidd a thebyg i Dduw nâ gweled teulu iawn reoleiddiol, yn cael eu llywodraethu mewn doethineb a chyfiawnder. Y mae yn ddechreuad nefoedd ar y ddaear! Y mae yn ymgorffoliad a fwriadwyd i fod yn dragywyddol! Dangosir y cyntaf-anedig yn yr ysgrythyr megys dechreuad nerth un; pa faint mwy a fydd ei nerth pan fyddo ganddo niferi mawr o wragedd a phlant! Gosodir sylfaen y pryd hyny i deyrnas batriarchaidd, yr hon a gynnyddir mewn niferi heb ddiwedd, dros yr hon y teyrnasa am byth. Mor fawr y rheswm sydd gan y fath ddyn i lawenychu! Mor ddiolchgar y dylai ef fod am y gwragedd a roddodd Duw iddo ef, trwy y rhai y dichon ef liosogi ei had fel sêr y nef! Y fath lawenydd a dedwyddwch a raid ei fod iddo ef garu teulu mor liosog, a gwybod y cerir ef yn ol ganddynt hwythau!

(I'w barhau.) *Cyf.* ROBYN DDU.

AMRYWIAETHAU, &c.

NEWYDDION O'R DYFFRYN.—Llythyr a phapyrau oddiyno, dyddiedig Hyd. 1, a'n hysbysant nad oes dim neillduol pellach wedi cymmeryd lle o barthed i'r Indiaid, ond fod pump o honynt

wedi eu lladd, a hwythau wedi lladd un o'r Saint pan yn gwylio. Ar y cyfan, mae yr Indiaid wedi bod yn dra llonydd yr wythnosau diweddaf, ond eu bod yn lladrata ychydig o ŷd, &c. Dywedir fod y cnydau yn doreithiog, yr iechyd yn dda, a phob llwyddiant tymmorol ac ysbrydol yn dilyn y Saint. Os bydd y gauaf hwn yn fwynaidd, tebygol y gorphenir y mur oddiamgylch y Deml, yn gystal â'r mur pridd a'r ffos oddiamgylch y ddinas; wrth yr hyn waith, a phob gwaith arall, mae y brodyr yn dra diwyd a bywiog. Dysgwylid yr holl ymfudwyr i mewn cyn canol Hydref. Cyrhaeddodd A. W. Babbit, Ysw., Ysgrifenydd Tiriogaeth Utah, ar y 26ain o Fedi. Yr oedd y Llywydd Young wedi cynnyrchu grawnwin hyfryd iawn, ac winwynyn yn 18 modfedd o amgylchedd, ynghyd â *pheaches* o'r fath oreu.

Cofiwch bob amser, "fod ymddyddanion drwg yn llygru moesau da." Mae cyfeillach yn gadael ei hargraff er lles neu er niwed yn wastadol. Alecsander Fawr a ddysgodd feddwi gan Leonides; a Nero a ddysgodd greulonder gan ei eilliwr.

Unionder ewyllys sydd fwy o addurn a pherffeithrwydd nâ dealldwriaeth godidog; ac er mwyn bod yn nefolaidd dda, y mae yn fwy gwerthfawr nag unrhyw ddoethineb neu wybodaeth arall.

PROFIAD Y BARDD.

Yn mlaen yr af heb ofni dim,
A Duw yn noddwr anwyl im';
Yn nghanol hyll gynllwynion byd,
Am Seion mae fy nghân o hyd.

Nid oes yn helw uffern erch,
Un gallu byth a ladd fy serch;
Tra cyfraith Duw yn llanw 'mron,
I Seion canu wnaf yn llon. Dewi Elfed.

Taliadau o Tach. 25 hyd Rhag. 1.—Gorllewin Morganwg, £5; Sir Ddinbych, £1; Pontytypridd, 5s 6c; Llanfabon, 7s 9c; Aberdar, 11s 6c; Georgetown, 5s 6c.—Cyfanswm, £7 10s 3c.

CYNNWYSIAD.

TUD.
Dyfyniadau o Ail Epistol Orson Pratt 357
Cyn-fodoldeb Dyn 360
Priodas Nefolaidd 367
Amrywiaethau, &c 372

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

// UDGORN SEION,

SEU

Seren y Saint.

RHIF. 24.] RHAGFYR 10, 1853. [CYF. VI.

CYN-FODOLDEB DYN.

[Parhad o dud. 367.]

107. WEDI profi fod Iesu Grist, neu Gyflawnder Gwirionedd, yn ddiddechreuad, ymofynwn yn nesaf, Pa un a fu yn bod bob amser ddynsoddiaethau yn mha rai y preswyliai y cyflawnder hwn? neu pa un a breswyliodd hyn neu Efe mewn mymrynau anghorffoledig defnydd cyn i unrhyw ddynsoddiaethau gael eu ffurfio? Mae y gofyniadau rhai'n yn hytrach yn ddyrus i'w hateb. Mae yn dra thebyg, y bu er pob tragywyddoldeb oddeutu yr un fath ag yn bresennol; y bu olyniad diddiwedd o sylweddau, yn gorffoledig ac anghorffoledig, pa rai a ddyrchafwyd ac a ogoneddwyd, ac a dderbyniasant gyflawnder. Y mae yn hollol debygol, y bu olyniad diddiwedd o fydoedd, ac olyniad diddiwedd o breswylwyr a boblogasant y bydoedd hyny. Os felly, yna nis gallasai fod byd cyntaf, neu ddynsawd cyntaf. Er y caffai pob byd, a phob dynsawd ddechreuad, etto ni fyddai dechreuad i ardderchog gadwyn olyniad neu achyddiaeth. Gellir egluro hyn, trwy amgyffred bodoliaeth llinellau uniawn diddiwedd mewn eangder annherfynol; amgyffreder fod pob un o'r llinellau rhai'n i gael eu rhanu neu eu graddoli i rifedi diderfyn o latheni. Gall pawb ar unwaith weled, y byddai dechreuad i bob un o'r llatheni rhai'n, ond ni fyddai dechreuad i'r olyniad diddiwedd. Felly, yn yr un modd, am barhad diderfyn; gallwn amgyffred iddo gael ei ranu i olyniaeth ddiddiwedd o fynydau; byddai gan bob un o'r mynydau

rhai'n ddechreuad, ond ni fyddai yna ddechreuad i'r olyniaeth. Dysgasom yn barod oddiwrth ddadguddiad nad oedd dechreuad i waith Iesu Grist. Yn awr, meddyliwn taw pob gwaith olynol oedd yr ymgorfforiad o fyd, a phoblogiad yr unrhyw. Pawb ar unwaith a ganiatant fod pob byd a'i breswylwyr wedi cael dechreuad; ond ei waith Ef, gan fod heb ddechreuad, yna nis gallasai fod byd *cyntaf* yn yr olyniaeth ddiddiwedd hon, na Thad *cyntaf* yn yr achuddiaeth annherfynol.

108. Gan edrych ar bethau trwy ein meddyliau anmherffaith ni, buom yn arferedig â thybied y rhaid fod pob peth ag ydynt gysylltiedig gan gadwyn o achosion ac effeithiau, o'r diwedd derfynu mewn *Achos Cyntaf* neu mewn *Effaith Gyntaf*; er enghraifft, wrth olrhain achyddiaethau, yr ydym yn myned yn ol o'r mab i'r tad, yna i'r taid, yna i'r gorhendaid, ac mal hyn olrheiniwn y llinach yn ol, o genedlaeth i genedlaeth, hyd oni edrychwn yn naturiol am dad cyntaf perthynol i'r rhyw ddynol ar y greadigaeth hon, felly yr un modd, pan yr olrheiniwn achyddiaeth ein hysbrydoedd. Cenedlwyd ni gan ein Tad yn y Nef; dynsawd ein Tad yn y Nef a genedlwyd ar fyd nefol blaenorol gan ei Dad Ef; a thrachefn, Efe a genedlwyd etto gan henach Tad; ac felly yn mlaen, o genedlaeth i genedlaeth, o un byd nefol i arall etto yn henach, hyd oni fyddo ein meddyliau wedi blino ac ymgolli yn y lliosogrwydd o genedlaethau a bydoedd olynol, ac mal yr ymgyrch olaf, erwydrwn, yn ein meddyliau, pa mor bell yn ol mae yr achyddiaeth yn ymestyn, a pha fodd y ffurfiwyd y byd cyntaf, ac y cenedlwyd y tad cyntaf. Ond paham mae dyn yn ceisio am *gyntaf*, pan y mae dadguddiad yn ei hyfforddi fod gwaith Duw heb ddechreuad? A ydych chwi etto yn ceisio am ddolen *gyntaf* lle mae y gadwyn yn ddiddiwedd? A ellwch chwi ddirnad am flwyddyn gyntaf mewn parhad diderfyn? A ellwch chwi grafangu o fewn eich amgyffredion y filltir gyntaf mewn llinell gywir annherfynol? Cydnabyddwch yn barodol nad oes *cyntaf* i'r holl bethau rhai'n: paham, ynte, y ceisiwch am Dad dynsoddol *cyntaf* mewn achyddiaeth ddiddiwedd? neu am effaith *cyntaf* mewn olyniaeth annherfynol o effeithiau?

109. Y Cyflawnder Gwirionedd, yn preswylio mewn olyniaeth ddiddiwedd o genedlaethau a fu, a gynnyrchai olyniaeth ddiddiwedd o ddynsoddol Dduwiau, a phob un yn meddiannu

doethineb, gallu, a gogoniant cyfartal â'r lleill oll. Wrth addoli un o'r Duwiau rhai'n, yr ydym yn addoli y cyfan; ac yn yr addoliad o'r cyfan, nid ydym etto yn addoli ond un Duw; o herwydd yr unrhyw Dduw sydd yn preswylio ynddynt oll, y dynsoddiaethau ydynt yn unig wahanol leoedd ei breswylfod. Wedi yr adgyfodiad, pan y preswylia Cyflawnder Gwirionedd neu Dduw ynom ni, yna gellir dywedyd am danom, mal y dywedir yn awr am Grist, ein bod "o dragywyddoldeb i dragywyddoldeb;" yna gellir dywedyd am danom, fod ein "gwaith heb derfyn iddo, na dechreuad ychwaith;" yna gellir dywedyd am danom, ein bod yn mhob peth, a thrwy bob peth, ac oddiamgylch ogylch pob peth;" yna gellir dywedyd am danom, fod rhifedi y bydoedd pa rai a greasom yn lliosocach nâ'r mymrynau o lwch mewn miliwn o ddaearau fel hon, ïe, na fyddai hyn yn ddechreuad i rifedi ein creadigaethau; gellir dywedyd am danom, ein bod ni yno yn yr holl annherfynoldeb o fydoedd, a bod ein mynwes yno. Pa fodd, ymofyna y Saint synedig, y gall yr holl bethau hyn fod? Pa fodd y gallwn ni fod er pob tragywyddoldeb? Pa fodd y gallwn ni fod yn hollbresennol? Pa fodd y gall ein gwaith fod heb ddechreuad? Atebwn, y bydd hyn yn wir gyda golwg ar gyflawnder Duw pa un a breswylia o'n mewn ni, ond nid yw wirionedd gyda golwg ar ein dynsoddau; nac ychwaith yn wirionedd gyda golwg ar unrhyw ddynsoddau ereill. Duw yw goleuni a bywyd pob peth. Ein bywyd a'n goleuni ni yn awr sydd yn unig yn rhan o Dduw, ond yna, yn y dydd gogoneddus hwnw, hwy fyddant yr oll o Dduw, yn cyffroi, a bywiocau, a gogoneddu pabell newydd. Yna gallwn ddywedyd y naill wrth y llall, yr wyf fi ynoch chwi, a chwi ydych ynof fi, a ni oll ydym un, sef un Duw, "o dragywyddoldeb i dragywyddoldeb." Y Goleuni, a'r Dealltwriaeth, a'r Gwirionedd, a feddianna pob un o'r Saint y pryd hyny mewn cyflawnder, nis crewyd, nac, yn wir, nis gall fod ychwaith, ond yr oeddynt o bob tragywyddoldeb; a hwy a gynnorthwyasant yn ffurfiad pob byd, ac ydynt bresennol yn mhob byd, yn llywodraethu, a rheoleiddio yr unrhyw. A ydym ni yn gwireddu fod hyd y nod ein bywyd a'n bodoliaeth yn osodedig a chyfansoddedig o egwyddorion tragywyddol? nad yw y bodau a alwn yn ni ein hunain ond yn unig yn rhanau o un cyfan tragywyddol? nad yw priodoliaethau ein natur

ni ond blaguriad o briodoliaethau Duw, wedi eu gosod mewn pabellau newyddion, lle gofynir iddynt wellâu a pherffeithio eu hunain trwy ymlynu wrth y ffynnonell fawr o ba un y maent yn gyfran? Pob cyfran ychwanegol a dderbyniant sydd yn gyfran ychwanegol o Dduw; pan eu llenwir hwynt â goleuni eu llenwir â Duw—hyny yw, mae Duw ynddynt yn yr oll o'i gyflawnder; a lle bynag mae Duw, yno mae Hollalluog nerth, a doethineb a gwybodaeth annherfynol, a phob peth sydd yn ddarostyngedig iddo Ef, ac y mae Efe yn meddiannu pob peth, a phob llywodraeth a byd ydynt eiddo Ef, o herwydd Efe a'u gwnaeth hwynt oll. O herwydd y rheswm hyn y bydd i bob un o'r Saint etifeddu pob peth, a bod yn gyfartal, nid yn unig mewn nerth a gogoniant, ond hefyd mewn llywodraeth. Pob peth presennol, a phob peth i ddyfod fydd yn eiddynt. Pob peth presennol sydd yn cynnwys yr holl annherfynoldeb o fydoedd pa rai a grewyd, a waredwyd, ac a ogoneddwyd er pob tragywyddoldeb: pob peth i ddyfod sydd yn cynnwys pob byd a greir, a waredir, ac a ogoneddir i bob tragywyddoldeb. Pob un o'r Saint y rhai a dderbyniant gyflawnder Duw fyddant yn gyd-etifeddion â'r lleill oll yn etifeddiaeth yr eiddo cyffredin a mawr hwn: pob rhyw un yn meddiannu y cyfan. O ganlyniad, byddant yn gyfartal mewn llywodraeth, yn gystal â bod yn gyfartal mewn gwybodaeth, gallu, a gogoniant. Mae hyn wedi cael ei ddadguddio mor gyflawn mewn dadguddiadau, hen a diweddar, mal y tybiwn fod lliosogi dyfyniadau yn ananghenrheidiol. Yn wir, paham na allai yr unrhyw Dduw mewn un babell etifeddu yn gywir gan gymmaint ag a wna yn mhob pabell arall? Os pabellau yw dynion, a Duw yw y Bod pa un a breswylia o fewn iddynt, yna rhaid fod yr Un Duw hwn yn mhob pabell o anghenrheidrwydd yn meddiannu pob peth; o herwydd Efe a'u gwnaeth hwynt oll.

110. Mor wahanol yn eu natur yw goleuni a gwirionedd oddiwrth sylwedd. Nis gall sylwedd fod ond mewn un lle ar y pryd: tra y gall dealltwriaeth neu wirionedd fod yn mhob byd ar yr un meidyn. Nis gellir rhanu sylwedd, a rhan i gael ei chymmeryd i ryw le arall, heb leihau y swm wreiddiol o ba un y cymmerwyd ef: tra y gellir cyfranu gwahanol ranau o oleuni a gwirionedd i fodau ereill mewn lleoedd ereill, heb leihau y gradd lleiaf o'r ffynnonell o ba un y tarddant. Sylweddau

wedi eu hymgorffoli i wahanol ddynsoddau ar wahanol fyd-oedd, a dleuant yn lliosogrwydd o sylweddau neu ddynsoddau: tra y gall gwirionedd gael ei gyfranu i bob un o'r dynsoddau rhai'n, ac etto nid yw ond un gwirionedd—unoliaeth—ac nid lliosogrwydd o wirioneddau. Pa mor fawr bynag fyddo rhifedi gwirioneddau y rhai a gyfrenir yn gyfartal i nifer annherfynol o ddynsoddiaethau, etto y gwirioneddau ni chynnyddasant mewn rhifedi trwy eu rhifedi cynnyddedig o breswylfeydd. Yn yr holl nodweddion hyn, mae gwirionedd a sylwedd yn mawr wahaniaethu y naill oddiwrth y llall. Fel mae Duw yn Oleuni a Gwirionedd, a Goleuni a Gwirionedd yw Duw, yr holl nodweddion perthynol i un, a berthyna i'r llall hefyd. Nifer annherfynol o babellau wedi eu llenwi â Gwirionedd, ni chyn-nwysa fwy nag un wedi ei lenwi â'r unrhyw: felly yr un modd, nifer annherfynol o babellau wedi eu llenwi â Duw, nid ydynt yn gwybod mwy nag y mae un yn wybod. Gwirionedd sydd un Gwirionedd, er preswylio mewn miliynau, felly yn yr un modd Duw sydd un Duw, er preswylio mewn rhifedi aneirif o babellau. Hyn yw y rheswm paham y dywedwyd wrthym mor aml, mewn dadguddiadau hen a diweddar, nad oes ond un Duw. A pha bryd bynag mae lliosogrwydd Duwiau yn cael eu crybwyll, gallwn bob amser wybod fod gan y mynegiad gyfeiriad yn unig at y nifer o babellau lle mae yr unig wir a'r bywiol Dduw hwn yn preswylio.

111. Arosasom ar y pwnc hwn yn hytrach yn hwy nag y bwriadasom ar y cyntaf, oblegid yr ydym yn ystyried ei fod yn egwyddor pa un a ddylid ei deall yn dda gan y Saint, nid yn unig er ein lles ni ein hunain, ond fel y gallom fod yn abl i ddysgu ereill yn gywir; mal pan y gofynir i ni am reswm paham y credwn mewn lliosogrwydd Duwiau, fel y gallom fod yn alluog i osod yn mlaen ein golygiadau yn eglur ac yn am-lwg, mewn cydgordiad â'r dadguddiadau pa rai a roddodd Duw o hono ei hun. I'r perwyl hwn yr arosasom cyhyd ar gyn-fodolaeth dyn, mewn trefn y gallom ddeall yn amlycach, nid yn unig ein dechreuad nefolaidd a Duwaidd, ond y gyfundrefn ar-dderchog o ddeddfau, trwy ba rai mae Duw yn dechreu ac yn parotoi pabellau yn drigfa iddo ei hun, yn mha rai y mae cyflawnder ei ddoethineb, ei allu, a'i ogoniant yn cael eu ham-lygu. O mor fawr, ac mor rhyfeddol yw ffyrdd Duw, a'i gyn-

lluniau pa rai a fabwysiadodd Efe er iachawdwriaeth a gogoneddiad ei hiliogaeth ddeallawl! Pwy a ddeall y pethau hyn heb ymlawenhau ddydd a nos? A phwy a all ddeall gwaith ein Duw, a dirgeledigaethau ei deyrnas, oni fydd wedi cael ei oleuo â goleuni yr Ysbryd Glân! Da y dywedodd yr Apostol Paul, "Y dyn anianol nid yw yn adnabod pethau Duw, o herwydd yn ysbrydol y bernir hwynt;" "ond Duw a'u dadguddiodd hwynt i ni trwy ei Ysbryd; canys yr Ysbryd sydd yn chwilio pob peth, ïe, hyd y nod ddyfnion bethau Duw." Da y dywedodd ein Iachawdwr, y gwnelai Ysbryd y Gwirionedd dywys ei ddyscyblion i bob gwirionedd—y cymmerai o bethau y Tad, ac y dangosai hwynt i'w bobl—y dangosai iddynt bethau i ddyfod, ac fel hyn eu gwneyd yn ddadguddiedyddion a phrophwydi. O na wnelai dynion ystyried ar y pethau rhai'n! O na ddeuent at Dduw, mal dynion yn y dyddiau gynt, a dysgu ganddo yn awr, megys y gwnaethant y pryd hwnw! O na adfyfyrient ar eu tarddiad nefol, a beth all fod eu tynghed ddyfodol pe gwnelent ond yn unig ymarddelwi, trwy ufydd-dod a ffydd, y rhagorfreintiau uchel a osodir o'u blaen hwynt! O na wybuent yr hyn a berthyn i'w heddwch a'u llwyddiant, yma ac yn y byd a ddaw! ond nis gwydd ınt—maent fel yr anifel a drenga, o herwydd yr hwn y parotoir y lladdfa, ac nis gwyr efe hyn: felly hefyd y mae gyda y genedlaeth hon; nis gwyddant ddim, ond yn unig yr hyn a wyddant yn naturiol; gwadasant yr anghenrheidrwydd o ddadguddiad presennol, am hyny, pob goleuni ysbrydol a gwybodaeth nefol a attaliwyd oddiwrthynt, a hwy a ddygant ddinystr buan arnynt eu hunain, a threngant yn eu pechodau, a hyn a achosa i'm calon i fod yn drist; ac yr wyf yn galaru dros galedrwydd eu calonau, a thywyllwch eu meddyliau, ddydd a nos; ac yr wyf yn llafurio ac ymboeni, ac hefyd fy mrodyr, i'w cael yn ol, ond y mae eu calonau wedi eu gosod yn llawn ynddynt i wneuthur drwg, a rhaid iddynt yn fuan fod wedi aeddfedu i'r dinystriadau gosodedig ar y cenedlaethau yn y dyddiau diweddaf.

112. Cawsom, ar yr erthygl hon ar gyn-fodoldeb, olrhain dyn yn ol i'w ddechreuad yn y byd nefol, fel maban ysbryd; dangosasom fod yr ysbryd hwn wedi ei genedlu a'i eni, gan rieni nefolaidd, yn hir cyn ffurfiad y greadigaeth hon. Dang-

osasom fod y teulu mawr o ysbrydion wedi cael prawf cyn iddynt ddyfod yma—fod y drydydd ran o honynt wedi syrthio, ac wedi eu bwrw allan o'r nef, ac wedi eu hamddifadu o gyrff cnawdol; tra y daeth y gweddill yn mlaen yn eu holynol genedlaethau i boblogi y bellen hon: dangosasom taw, wrth gadw eu hail sefyllfa hon, y cant eu perffeithio, eu gogoneddu, a'u gwneuthur yn Dduwiau yn debyg i'w Duw Dad, gan yr hwn y cenedlwyd eu hysbrydion. Ymddygiad Duw tuag at ei blant, o'r amser eu genir gyntaf yn y nef, trwy eu holl olynol raddau bodoliaeth, hyd oni fyddont wedi eu gwaredu, eu perffeithio, a'u gwneyd yn Dduwiau, sydd esiampl ar ol pa un yr ymddygir at bob byd arall. Pob Duw sydd yn gweithredu ar yr unrhyw egwyddorion mawrion cyffredinol; ac fel hyn, cylch pob Duw sydd un cylchdro tragywyddol. Yna, wrth gwrs, y bydd amrywiaeth yn ei holl waith, ond ni fydd yno ddim gwyriadau mawrion oddiwrth y deddfau cyffredinol pa rai a ordeiniodd Efe. Y greadigaeth, y syrthiad, a gwaredigaeth pob byd dyfodol gyda eu preswylyddion, a dywysir ar yr unrhyw gynllun cyffredinol; fel pan ddysgir un, egwyddorion mawrion sylfaenol y gelfyddyd o fyd-wneuthuriad, byd-lywodraethiad, a byd-warediad, fydd yn ddealledig.

113. Tad ein hysbrydoedd ni wnaeth ond yn unig yr hyn a wnaeth ei henafiaid o'i flaen ef. Pob dilyniad cenedlaeth o Dduwiau ydynt yn canlyn esiampl y rhai blaenorol: pob cenedlaeth a feddant eu gwragedd, y rhai a gyfodant i fyny o ffrwyth eu lwynau ysbrydion anfarwol: pan ddaw eu teuluoedd yn lliosog, corffolant fydoedd newyddion iddynt hwy, yn ol yr esiampl flaenorol a osodwyd o'u blaen hwynt, lleolant eu teuluoedd ar yr unrhyw, y rhai a syrthiant megys y syrthiodd preswylwyr y bydoedd blaenorol; cant eu gwaredu ar ol y cynllun trwy ba un y cawsai bydoedd henach eu gwaredu. Mae gan breswylwyr pob byd eu Tad dynsoddol eu hunain, priodoliaethau yr hwn a addolant, ac wrth wneyd felly pob byd a addola yr unrhyw un Duw, yr hwn sydd yn preswylio yn yr oll o'i gyflawnder yn nynsoddiaethau y rhai ag ydynt Dadau pob un. Mal hyn, bydoedd a chyfundraethau o fydoedd, a mawreddog greadigaethau, a bentyrir mewn olyniaeth ddiddiwedd trwy anfeidrol eigionau eangder diderfyn; rhai yn danddaearol, rhai yn ddaearol, a rhai yn nefol, yn amrywio yn

eu gogoniant, megys y mae dysclaerdeb ymddangosiadol goleuadau tryloywon y nef yn amrywio. Yr holl rai hyn a heidiant gyda rhifedi annherfynol o fodau bywydol, symudol, a bywiol, o'r miliynau manaf a chwaraeant wrth y miliynau mewn un defnyn o ddwfr, i fyny trwy bob gradd o fodoliaeth at y Dynsoddiaethau Hollalluog, Holl-ddoeth, a Mwyaf Gogoneddus hyny y rhai a fodolant yn rifedi aneirif, gan lywodraethu a rheoli pob peth.

Cyf. D. E. Jones.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 371.]

Cariad sydd egwyddor, fel gwybodaeth, y gellir ei chyfroddi heb leihau y ffynnonell o'r hon y deillia. Mae cariad, mewn geiriau ereill, yn cenedlu cariad. Yr ydym yn caru y peth sydd gydnaws â'n meddyliau; os carwn burdeb a rhinwedd ynom ein hunain, nyni a'u carwn yn ereill; a phan y gwybyddir gan ereill ein bod yn eu caru hwynt, o herwydd eu rhinwedd a'u daioni, hwy a'n carant ni am y cyffelyb resymau; fel hyn y mae cariad, pan yn sylfaenedig ar wir egwyddor, yn gylchgyfnewidiol. Rhinwedd a gâr rinwedd, gwirionedd a gofleidia wirionedd, gwybodaeth a lyn wrth wybodaeth; yr ydym yn caru pob priodoledd dda a nefol o eiddo ein natur ein hunain, pan welom yr unrhyw yn cael eu hamlygu gan fodau ereill. Yr ydym yn caru y rhinweddau hyn mewn meibion a merched fel eu gilydd. Cariad rhywiogaethol, heb y rhinweddau cydymdeithiol, nid ydyw i'w oddef, am yr arweinia i ddrwg. Duw a ordeiniodd fod i gariad pur a rhinweddol gael ei ymgorffoli gyda chariad rhywiogaethol; fel, trwy ymgyfrodeddiad y ddau, y gellid ffurfio undeb parhaus yn y cyfammod priodasol, ac i'r eppil gael eu lliosogi mewn cyfiawnder. Dylai i gariad pur a rhinweddol, fodoli yn wastadol rhwng gwr â phob un o'i wragedd, yn gystadl â chariad rhywiogaethol; caiff hyn dueddiad i argraffu yn fwy parhaus yr egwyddorion nefol yma ar feddwl a chyfansoddiad yr hiliogaeth; oblegid bydd i'r eppil ymgyfranogi, mewn graddau mwy neu lai, o dueddiadau a nwydau y rhieni. Mor ofalus, gan hyny, y dylai rhieni fod, rhag iddynt argraffu tueddfryd a gogwyddiad yn yr eppil ag

ydynt gyfeiriol, os heb eu gwylio yn gadarn, i'w dystrywio a'u dinystrio hwynt fel y tyfont i fyny at weithredu drostynt eu hunain. Deil Duw y rhieni yn gyfrifol am y pethau hyn, o herwydd eu bod yn egwyddorion dros y rhai y mae ganddynt, fel goruchwylwyr, oruwch-lywodraeth. Dylai pob egwyddor dda y dymunech i'ch plant ei hetifeddu, fod yn benaf, a theyrnasu yn eich mynwesau eich hunain; oblegid, er fod yr ysbrydion yn bur a nefol pan yr ânt i'r tabarnacl babanaidd, etto y maent yn hynod dderbyngar o ddylanwadau naill ai er da neu er drwg. Cyflwr meddyliau y rhieni yn amser ymddwyn, a chyflwr meddwl y fam yn ystod ei beichiogiad, a fydd yn ymgorfforol argraffedig ar yr eppil, gan ddwyn gydag ef ganlyniadau, y rhai i raddau, sydd ganddynt ddylanwad ar dyngedfen ddyfodol y plentyn.

Cariad, gyda'r holl rinweddau ereill, a ddylai fod drechaf yn mynwesau y rhieni, mewn trefn i'r unrhyw rinweddau gael eu hetifeddu gan y plant. Dylent gael eu treiddio i wir ymgorfforiad y plentyn pan yn y milrhith; dylent gael eu dyfnynu i'r meddwl o fabandod hyd gyflawn oedran, fel y delont i'w hymgorffoli megys egwyddorion sefydlog ac ansymudadwy, yn meddwl y dyn yn llywodraethu a rheoleiddio holl weithrediadau dyfodol ei fywyd. Yn y fath blant caiff rhieni lawenydd; byddant yn nerth i'w llywodraeth batriarchaidd; yn anrhydedd a choron eu hen oedran; eu gobaith a'u gogoniant yn yr adgyfodiad; eu sylfaeniad o gynnydd diddiwedd teyrnasoedd dros y rhai y teyrnasant am byth, a chyda y rhai y cant eu cymdeithasu fel Duwiau trwy oesoedd annherfynol tragywyddoldeb.

Yn lle bod aml-wreigiaeth yn achos gofid i fenywod, y mae yn un o fendithion mwyaf yr oruchwyliaeth ddiweddaf; y mae yn rhoddi iddynt y fraint fawr o gael eu huno gyda dyn cyfiawn, ac o gael codi teulu yn gytunol â threfn y nef. Yn lle cael eu gorfodi i aros yn sengl, neu briodi dyn drwg yr hwn a'i dystrywia hi a'i heppil, geill fyned i deulu lle mae heddwch ac iachawdwriaeth yn teyrnasu; lle mae cyfiawnder yn amlhau; lle mae y pen-teulu yn sefyll allan megys patriarch, tywysog, a gwaredwr i'w holl dylwyth; lle y selir bendithion annhraethadwy a thragywyddol arnynt hwy a'u cenedlaethau ar eu hol; ei gogoniant sydd dragywyddol, a'i llawenydd sydd

lawn. Llawenhewch, gan hyny, chwi ferched Seion, am eich bod yn byw o fewn y cyfnod gogoneddus hwn! Llawenhewch drosoch eich hunain a thros eich cenedlaethau, o herwydd yr anrhydedd a'r breintiau dyrchafedig a arllwysir arnoch chwi! Llawenhewch am i chwi fyned i fendithion a attaliwyd dros lawer a oesoedd a aethant heibio yn herwydd drygioni! Llawenhewch a chenwch o hyfrydwch calon yn y golygiadau gogoneddus sydd yn ymagor o'ch blaen! Llawenhewch yn mynyddoedd a dyffrynoedd Utah! oblegid ei fod yn dir eich rhyddid, lle y caiff iau haiarnaidd y goel-grefydd Rufeinig a Phrotestanaidd ei dryllio oddiar eich gwarau; lle y cewch y fraint o unoli eich tragywyddol dyngedfen gyda dyn eich dewisiad; lle y caiff rhinwedd deyrnasu yn fuddugoliaethus; a'r hudolwr dirmygedig yn anhysbys; lle tyf ymddiried yn gryfach a chryfach, wedi cyfan gydio gan gariad Duw! Dedwydd ydynt hwy ferched Seion! Ni chyfnewidiant eu sefyllfaoedd gyda breninesau y ddaear! Nid yw anrhydedd bydol a chyfoeth bydol yn deilwng o'u cystadlu gyda'r bendithion a fwynhant hwy! Carant eu gwyr a'u gwyr a'u câr hwythau; ac mae y cariad hwn yn fwy o lawer nâ'r cariad a erys yn nghalonau y drygionus. Plant Seion a garant mewn cyfartalwch i'r wybodaeth nefol a dderbyniasant; o herwydd ceidw cariad gydgamrau â gwybodaeth, ac fel y cynnydda un felly y gwna y llall; a phan berffeithir gwybodaeth, perffeithir cariad hefyd. Nid yw y drygionus alluog i garu mewn gradd mor fawr â'r cyfiawn, am eu bod yn amddifad o'r wybodaeth o Dduw, ac nad ydynt yn prisio gwragedd a phlant fel y dylent. Nid ydynt yn llawn sylweddu dyben ac amcanion yr Hollalluog wrth gyssylltu y rhywiogaethau mewn priodas santaidd; ac heb wybodaeth o'r pethau hyn nis gallant garu fel y cyfiawn; o herwydd o Dduw y mae cariad, a'r rhai hyny sydd yn byw agosaf at yr Arglwydd a garant fwyaf; a'r rhai a garant fwyaf a fyddant y dedwyddaf.

Pe yr ymholem beth sydd yn cyfansoddi truenusrwydd yr angylion syrthiedig, yr ateb a fyddai, y maent yn amddifad o gariad; hwy a beidiasant a charu Duw; hwy a beidiasant a meddiannu cariad pur y naill un tuag y llall; peidiasant a charu y peth hyny ag sydd dda. Casineb, malais, dïal, a phob nwydau drwg a draws-feddiannasant le cariad; ac anned-

wyddwch, gresynoldeb, a thruenusrwydd ydynt y canlyniadau. Lle nad oes cariad, ni fydd yno un dymuniad i ddwyn yn mlaen lesol leb ereill. Yn lle dymuno fod ereill yn ddedwydd, pob un a ddymuna wneuthur ereill yn druenus fel ei hunan; pob un a gais foddloni y tueddfryd uffernol hwnw yn erbyn yr Hollalluog, ag sydd yn codi oddiar ei eithaf ddygasedd at yr hyn sydd dda. O eisieu cariad mae poen pob un yn gyflawn. Yr holl rai drygionus a orfyddwyd yn hollol gan yr ysbrydion maleisus hyn, a gant yr egwyddor nefol o gariad wedi ei difodi yn hollol o'u meddyliau, a hwy a ddeuant yn angylion i'r ellyllon uffernol hyn, wedi eu caethiwo ganddynt, a hwy a orfodir i weithredu megys ag y gweithredant hwy. Nis gallant ddad-ddyrysu eu hunain o'u gallu, na chadw draw bicellau tanllyd eu poenydwyr maleisus. Y fath yna a fydd sefyllfa pob bodau a dynant eu hunain yn hollol oddiwrth gariad Duw. Fel y lleihäo cariad, drygioni, casineb, a thrueni a gynnydda; a pho fwyaf drwg y delo personau neu genedloedd, y llai galluog ydynt i garu ereill a'u gwneyd yn ddedwydd; ac yn y gwrthwyneb, po fwyaf cyfiawn y delo pobl, y mwyaf cymhwys ydynt i garu ereill a'u gwneuthur yn ddedwydd. Nis gall fod gan ddyn drygionus ond ychydig gariad at ei wraig, tra mae y dyn cyfiawn, wedi ei lenwi gyda chariad Duw, yn sicr o arddangos y briodoledd nefol hon yn mhob meddwl a theimlad o eiddo ei galon, ac yn mhob gair a gweithred. Cariad, llawenydd, a diniweidrwydd a ymdywynant o'i wir wynebpryd, a mynegir hwy yn mhob edrychiad. Cenedla hyn ymddiriediad yn ngwraig ei fynwes, a hi a'i câr ef yn ol; am fod cariad yn cenedlu cariad; mae dedwyddwch yn cyfranu dedwyddwch; a bydd i'r cyffroadau nef-anedig hyn barhau i gynnyddu mwy a mwy, hyd nes eu perffeithio a'u gogoneddu yn holl gyflawnder tragywyddol gariad ei hunan.

Pe gallai bodau drwg a maleisus, y rhai a ddifodasant bob teimlad o gariad o'u mynwesau, gael caniatad i daenu eu hiliogaeth, ymgyfranogai yr eppil o holl natur ddrwg, lygredig, a maleisus eu rhieni. Pa mor bur bynag y dichon yr ysbrydion fod, pan eu caniateid i fyned i'r fath babellau diraddiad, etto, gan eu bod yn hynod dderbyngar o ddylanwadau, hwy yn fuan a ymgyfranogent o'r holl natur ddrwg sydd yn hynodi ysbrydion y tad a'r fam; fel hyn yn gyflym y deuent yn ddiawliaid.

mewn cnawd ac esgyrn. Y fath hyn a fyddai canlyniadau echryslon yr eppil, a ddygid i fodoliaeth gan rieni amddifad o egwyddorion cariad, fel yr angylion syrthiedig. Yr un canlyniadau, i radd benodol, a ddeilliai oddiwrth liosogiad rhieni drygionus. Mewn cyfartalwch, fel y difodid pur gariad Duw o'u calonau, cymmerai y nwydau aflan ei le, ac ymgyfranogai yr eppil o'r egwyddorion diserch hyn a genedlwyd yn natur ac ymgorffoliad y babell fabanaidd, a dechreuai weithredu ar yr ysbryd pur a breswyliai ynddo, gan ffurfio, moddhau, a phlygu i fesur mawr, ei dueddiadau, hyd nes, erbyn yr amser y tyfai i fyny i wybod da oddiwrth ddrwg, y byddai barod i ymsoddi gerfydd ei ben i holl ddrygau ei rieni annuwiol; fel hyn y rhieni, o eisieu y serch santaidd a phur hwnw sydd yn bodoli yn mynwes y cyfiawn, ydynt nid yn unig yn dystrywio eu dedwyddwch eu hunain, ond yn argraffu eu nwydau diraddiad a diserch ar ymgorffoliad eu heppil. Am y rheswm hwn y mae na chaniatâ Duw i'r angylion syrthiedig liosogi: am y rheswm hwn yr ordeiniodd Duw briodasau i'r cyfiawn yn unig: am y rheswm hwn y bydd i Dduw roddi attalfa byth ar liosogiad y drygionus ar ol y bywyd hwn: am y rheswm hwn y mae na chaniateir i ond y rhai a gadwasant y gyfraith nefolaidd i liosogi wedi yr adgyfodiad: am y rheswm hwn yr ordeiniodd Duw i'r cyfiawn gael amlder gwragedd; oblegid hwy yn unig ydynt wedi eu parotoi i genedlu, a dwyn allan eppil sydd â'u cyrff a'u hysbrydion, gan gyfranogi o natur eu rhieni, yn bur a hawddgar, ac a arddangosant, fel y cynnyddont mewn blynyddoedd, y rhagoriaethau nef-anedig hyny sydd mor angenrheidiol i'w harwain i ddedwyddwch a bywyd tragywyddol.

Y gwrryw a'r fenyw nefolaidd, wedi yr adgyfodiad, a fyddant wedi eu perffeithio mewn gwybodaeth, ac mewn santeiddrwydd, ac mewn purdeb serch a chariad: byddant yn gwybod fel y mae Duw yn gwybod; byddant bur megys y mae Efe yn bur, a charant yr un fath ag y câr Ef: eu gwybodaeth, eu purdeb, a'u serchiadau, cyn eu gogoneddiad nefolaidd, a gynnyddant fel eu gilydd, a chadwant gam yn ngham gyda eu gilydd, hyd nes eu perffeithir, pryd y mwynhant yn gyfiawn bob priodoledd a serch a fwynheir gan Dduw ei hunan, a byddant yn debyg iddo Ef yn yr holl bethau hyn. Pryd hyny,

ac nid hyd y pryd hyny, eu caniateir i daenu yr urdd uwch hwnw o fodau a elwir ysbrydion. Megys yr argreffir cymmeriad rhieni yn y bywyd hwn, i fesur mawr, ar eu plant, felly yr un modd yr ymgorfforir cymmeriad y rhieni nefolaidd, yn ngwir fodeliaeth eu hysbryd eppil. Bydd i'r ysbryd-ddefnydd anghorfforol nid yn unig gymmeryd ffurf neu ddelw y rhiaint nefolaidd, ond pob mymryn o hono a ddechreua ddileni hadau yr holl briodoliaethau hyny a breswyliant yn eu holl gyflawnder o fewn pob un o'r ddau yn dad a mam.

Pe caffai bodau na pherffeithiwyd y fraint o hilio ysbryd eppil, nis gallent argraffu ymgorffoliad y milrith ysbryd gydag elfenau y priodoliaethau uwch hyny a berthynant i'r nefolaidd; ac, o ganlyniad, pe yr ymddygid hedyn yr ysbryd babanaidd a'i ffurfio mewn anmherffeithrwydd. ni allai yr uwchadeilad neu ysbryd babanaidd ei hun fyth fyned yn mlaen i berffeithrwydd. Rhaid i'r tragywyddol briodoliaethau gael eu dilenu yn addas, mewn trefn iddynt gael eu haddas berffeithio; hyn yw y rheswm na fydd i neb ond y rhai hyny a gyrhaeddant y cyflawnder o nefol ogoniant, a dyfod yn Dduwiau, gael eu hymddiried gyda gwragedd, a chyda gallu i hilio meibion a merched; fel y byddo i hyn, y mwyaf pwysig o bob pethau— yr ymgorffoliad o ysbrydion anfarwol, gael ei ddwyn oddiamgylch trwy yr uwchaf, a'r mwyaf dyrchafedig, a'r mwyaf gogoneddus o bersonau yn y bydyssawd, gael iddynt dreiddioli i wir gyfansoddiad eu cariadus blant hadau yr holl fawr, a phur, a'r ardderchog briodoliaethau y rhai ydynt wedi eu perffeithio yn eu holl gyflawnder ynddynt eu hunain.

Os na chaniateir i neb ond Duwiau i liosogi plant anfarwol, mae yn canlyn y rhaid fod pob Duw yn cael un neu ychwaneg o wragedd. Daeth Duw, Tad ein ysbrydoedd, yn Dad ein Harglwydd Iesu Grist yn ol y cnawd. Am hyny, dywed y Tad am dano, "Ti yw fy Mab, myfi heddyw a'th genedlais." Hysbysir ni yn y bennod gyntaf o Luc, i Mair gael ei dewis gan y Tad fel morwyn ddewisol, trwy yr hon y cenedlodd Efe Iesu. Dywedodd yr angel wrth y Forwyn Fair, "Yr Ysbryd Glân a ddaw arnat ti, a nerth y Goruchaf a'th gysgoda di: am hyny, hefyd, y peth santaidd a enir o honot ti a elwir yn Fab Duw." Wedi i nerth y Goruchaf gysgodi Mair, ac iddi trwy y moddion hyny ymddwyn, hi a fynegodd yr amgylchiad i'w

chefnither Elizabeth yn y geiriau canlynol: "Efe yr hwn sydd Alluog a wnaeth i mi bethau mawrion; a santaidd yw ei enw Ef." Ymddengys oddiwrth yr hanes hyn, i'r Ysbryd Glân ddyfod gyda y "Goruchaf" pan gysgododd y Forwyn Fair a chenedlu Iesu; ac oddiwrth yr amgylchiad hwn tybiodd rhai y cenedlwyd corff Iesu o'r Ysbryd Glân, heb yr offerynoliaeth o bresennoldeb uniongyrchol y Tad. Nid oes yna ammheuaeth i'r Ysbryd Glân ddyfod ar Mair i'w santeiddio hi, a'i gwneyd yn lân, a'i pharotoi i oddef presennoldeb gogoneddus "y Goruchaf," fel pan y byddai iddo "Ef" ei chysgodi y gallai ymddwyn, wedi ei llenwi gyda'r Ysbryd Glân; am hyny dywedodd yr angel, fel ei cofrestrwyd gan Mathew, "Yr hyn a ymddygwyd ynddi sydd o'r Ysbryd Glân;" hyny yw, yr Ysbryd Glân a roddodd iddi nerth i oddef presennoldeb y Tad heb ei hysu; ond person y Tad oedd yr hwn a genedlodd gorff Iesu; ac am y rheswm hwn y gelwir yr Iesu "yn Unig-anedig y Tad;" hyny yw, yr unig un yn y byd hwn y cenedlwyd ei gorff cnawdol gan y Tad. Yr oedd yno filiynau o feibion a merched a genedlodd Efe cyn seiliad y byd hwn, ond ysbrydion oeddynt, ac nid cyrff o gnawd ac esgyrn; tra y cafodd pob un o'r ddau, ysbryd a chorff Iesu, eu cenedlu gan y Tad—yr ysbryd wedi ei genedlu yn y nef lawer o oesoedd cyn i'r tabarnacl gael ei genedlu ar y ddaear.

Gofynai corff cnawdol Iesu Fam yn gystadl â Thad. O ganlyniad, rhaid oedd i Dad a Mam Iesu, yn ol y cnawd, fod wedi cymdeithasu ynghyd yn nghyflwr gwr a gwraig; am hyny, rhaid yw bod y Fair Forwyn, am yr amser hyny, yn wraig *gyfreithlawn* Duw y Tad: yr ydym yn arfer ymadrodd Gwraig *gyfreithlawn*, o herwydd y byddai yn gabledd yn y radd uchaf ddywedyd iddo Ef ei chysgodi hi neu genedlu yn anghyfreithlawn. Buasai yn anghyfreithlawn i unrhyw *ddyn* ymyraeth â Mair, yr hon oedd eisoes wedi ei dyweddio i Joseph; oblegid buasai y fath gamwedd erchyll yn gwneyd pob un o'r ddwy blaid euog yn ddarostyngedig i farwolaeth, yn ol cyfraith Moses. Ond yr oedd gan Dduw, wedi creu pob dynion a menywod, yr hawl berffeithiaf i wneuthur gyda ei greadigaeth ei hun, yn ol ei ewyllys a'i hyfrydwch santaidd Ef: yr oedd ganddo Ef hawl gyfreithlawn i gysgodi y Fair Forwyn yn nghyflwr gwr, a chenedlu Mab, er ei bod wedi ei dyweddio i

arall; oblegid y gyfraith a roddodd Ef i lywodraethu dynion a menywod ni amcanwyd i lywodraethu ei hunan, neu i osod rheolau i'w ymddygiad ei hun. Yr oedd hefyd yn gyfreithlawn ynddo Ef, wedi iddo ymwneyd fel hyn â Mair, i'w rhoddi hi i Joseph ei gwr dyweddiog. Pa un a fu i Dduw Dad roddi Mair i Joseph dros amser yn unig, neu dros amser a thragywyddoldeb, nis mynegwyd i ni. Yn gymmaint mai Duw oedd y gwr cyntaf iddi, dichon nad oedd Ef ond yn ei rhoddi i Joseph tra yn y sefyllfa farwol hon, a'i fod Ef wedi bwriadu ar ol yr adgyfodiad i'w chymmeryd hi etto fel un o'i wragedd ei hunan i godi i fyny ysbrydion anfarwol yn nhragywyddoldeb.

(I'w barhau.) *Cyf.* Robyn Ddu.

YR "UDGORN" AM Y FLWYDDYN NESAF.

Gan fod y Gyfrol bresennol ar gael ei gorphen, defnyddiwn yr adeg hon i gynhyrfu y Saint oll, o'r Llywyddion i lawr at yr aelodau, i barotoi gogyfer â'r Udgorn am 1854, trwy wneyd pob ymdrech yn eu gallu i ennill iddo gylchrediad helaeth. Er rhoi annogaeth iddynt yn y gorchwyl hwn, mae yn dda genym i hysbysu y bydd y gyfrol nesaf dan olygiaeth fedrus yr Henuriad Dan Jones, yr hwn sydd wedi cael manteision mawrion, a phrofiad llawer o flynyddoedd, er ei addasu i'r gwaith, heblaw iddo fod yn ymwneyd â'r un gwaith pan yn y wlad hon o'r blaen. Ystyriwn fod Udgorn y flwyddyn hon wedi rhagori ar y lleill oll, gan y cynnwysa y fath draethodau campus, gan yr Henuriad Orson Pratt ac ereill; a chredwn y gellir dysgwyl llawer o draethodau yn y gyfrol nesaf, a fydd yn rhagori etto ar hon. Caiff yr un papyr da ei ddefnyddio y flwyddyn nesaf, ag a ddefnyddir ynddo eleni, a'r un lythyren newydd.

Erfynir gwybodaeth yma yn ddiffael o bob Cangen a Chynnadledd, pa nifer a dderbynir yn y flwyddyn nesaf, erbyn y Sadwrn o flaen Nadolig. Daw y rhifyn olaf o'r flwyddyn hon allan ar yr 31ain o Ragfyr, pan y byddwn ni yn rhoddi ein goruchwyliaeth i fyny.

AMRYWIAETHAU, &c.

At yr Ymfudwyr.—Cymmerir y cyfleu hwn i ddwyn ar gof i chwi y cyfarwyddiadau a roddwyd gan y Llywydd S. W. Richards, pa rai a ddaethant allan yn y *Star* a'r Udgorn. Mae esgeulusdod mawr wedi bod ynghylch danfon pa faint sydd yn bwriadu ymfudo o'r Cynnadleddau, gyda'r cwmnioedd £13

a £10. Yr oedd y Llywydd Richards yn ymofyn hysbysiad erbyn y 1af o'r mis hwn, yr hyn sydd wedi achosi i ni ysgrifenu yn bresennol. Dylai fod mwy o sylw yn cael ei roddi i'r cyfarwyddiadau yn nghylch ymfudo o hyn allan: mae yn ofynol i'r ymfudwyr ddarllen a myfyrio mwy ar yr hyn sydd yn cael ei gyhoeddi iddynt hwy yn benodol. Dymunir galw sylw y Llywyddion at hyn, ac hefyd i gydnabod y dyledswyddau a berthyn iddynt mewn cyssylltiad â'r ymfudwyr, megys eu cynghori a'u cyfarwyddo, o herwydd fod llawer o rwystrau yn dyfod yn eu herbyn: a gweddiwch drostynt ar iddynt lwyddo yn eu hymdrechiadau. Bydded i bawb sydd yn ymfudo gyda y cwmni £13, i ddanfon £8 yr un yma, erbyn yr 20fed o'r mis hwn. Hefyd, y sawl a allo gasglu £10. bydded iddynt ddanfon yr un modd erbyn yr amser uchod. Gofaled y Llywyddion fod y dosparth hwn o ymfudwyr, yn ddynion ag sydd yn deilwng o gael benthyg £3 yr un. Ni ddysgwylir i neb fyned gyda y cwmpeini £10. os meddant £13 yr un. Bydd y gweddill i'w talu yn Liverpool. Gall pawb sydd yn dewis cael gweddeuau wedi eu prynu yn barod, ddanfon ar frys yma i mi £45 yr un, fel y gallwyf finnau eu danfon yr un pryd i Liverpool.—*Wm. S. Phillips.*

Mae y Llywyddion Cynnadleddau canlynol i ymfudo y tro nesaf:—Thomas C. Martill, Sir Gaerfyrddin; Phillip Sykes, Penfro Ogleddol. Yr Henuriaid Teithiol ag sydd i ymfudo, mor bell ag y gwyddom ni yn bresennol, ydynt—W. D. Jones, Dwyreiniol Morganwg; George Byewater, Gorllewin Morganwg; David Williams, Deau Penfro.

Taliadau o Rhag. 2 hyd Rhag. 8.—Dyffryn Conwy. £2; Dinas, 5s; Aberamman, 4s; Georgetown, 5s 2c; Troedyrhiw, 4s.—Cyfanswm, £2 18s 2c.

Cymmanfaoedd.—Cynnelir Cymmanfa Ddwyreiniol Morganwg, ar y 25ain o Ragfyr; Sir Fynwy, ar y 1af o Ionawr; Sir Frycheiniog, ar yr 8fed; Gorllewin Morganwg, ar y 15fed; Llanelli, ar yr 22ain; Caerfyrddin, ar y 29ain; Sir Aberteifi, ar y 5med o Chwefror; Gogledd Penfro, ar y 12fed; a Deau Penfro, ar y 19eg.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.

Cyn-fodolaeth Dyn 373
Priodas Nefolaidd 380
Yr "Udgorn" am y flwyddyn nesaf 387
Amrywiaethau, &c 387

MERTHYR-TYDFIL:

ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

Rhif. 25.] RHAGFYR 17, 1853. [Cyf. VI.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 387.]

Fel y cenedlodd Duw Dad gorff cnawdol Iesu, felly Efe, cyn i'r byd ddechreu, a genedlodd ei ysbryd. Fel y gofynai y corff fam ddaearol, felly y gofynai ei ysbryd Fam nefol. Fel y cymdeithasodd Duw yn nghyflwr gwr gyda'r fam ddaearol, felly yr un modd y cymdeithasodd yn yr unrhyw gyflwr gyda'r un nefol; pethau daearol ydynt ar ddelw y pethau nefol; ac y mae yr hyn sydd amserol yn nelw yr hyn sydd dragywyddol; neu, mewn geiriau ereill, mae y deddfau cenedliad ar y ddaear yn ol trefn y deddfau cenedliad yn y nef. Eithr os oes genym Fam nefol yn gystadl â Thad nefol, ai nid iawn y dylem addoli Mam ein ysbrydoedd yn gystadl â'r Tad? Nage; oblegid mae Tad ein ysbrydoedd wrth ben ei dylwyth, a gofynir i'w wragedd a'i blant Ef i roddi yr ufydd-dod perffeithiaf i'w Pen mawr. Cyfreithlawn yw i'r plant addoli Brenin y nef, ond nid "Brenines y nef." Ceryddwyd plant Israel yn llymdost am offrymu i "Frenines y nef." Er ei bod yn dra dyrchafedig ac anrhydeddus megys priodasferch anwylaidd y Brenin mawr, etto, gan belled ein hysbyswyd, ni orchymynwyd y plant erioed i weddio arni hi neu ei haddoli hi. Gweddiodd Iesu ar ei Dad, a dysgodd i'w ddyscyblion wneyd yr un modd; ond nis dysgir ni yn un man fod Iesu wedi gweddio at ei Fam nefol Ef; ni weddiodd chwaith at yr Ysbryd Glân megys ei Dad. Pe ei cenedlid Ef gan yr Ysbryd Glân, yna Efe a'i

galwasai Ef yn Dad; ond yn lle gwneyd felly, yr oedd yr Ysbryd Glân ei hun yn ddarostyngedig i'r Iesu; ac yr oedd ganddo y gallu i'w anfon ef fel ei genadydd wedi ei ddychweliad at ei Dad.

Yn nesaf gadawer i ni ymholi a oes unrhyw awgrymiadau mewn ysgrythyr am wragedd Iesu. Ymddyddanasom eisoes yn yr 20fed rhifyn o'r gyfrol hon am gynnydd diddiwedd llywodraeth Crist. Yn awr, nid oes genym reswm i dybied y parhauai y cynnydd hwn oddigerth trwy ddeddfau cenedliad, trwy y rhai y delai Iesu, fel ei Dad, yn Dad ysbrydoedd, ac mewn trefn i ddyfod yn Dad ysbrydoedd, neu fel y dywed Esaiah, "Y Tad tragywyddol," anghenrheidiol yw iddo gael un neu ychwaneg o wragedd, trwy y rhai y gallai liosogi ei hâd Ef, nid am unrhyw ystod terfynol o amser, ond am byth bythoedd: fel hyn, Efe a fyddai yn wirioneddol yn Dad yn dragywyddol, yn unol â'r enw yr hwn ydoedd i'w roddi iddo Ef. Nid yw yr Efengylwyr yn siarad yn benodol am briodas Iesu; eithr nid ydyw hyn i'w ryfeddu, oblegid dywed St. Ioan: "Ac y mae hefyd lawer o bethau ereill a wnaeth yr Iesu, y rhai pe ysgrifenid hwy bob yn un ac un, nid wyf yn tybied y cynnwysai y byd y llyfrau a ysgrifenid" (Ioan xxi, 25). Un peth sydd sicr, fod yno amryw fenywod santaidd a garasant yr Iesu yn fawr—megys Mair, a Martha ei chwaer, a Mair Magdalen; a charodd yr Iesu hwynt yn fawr, a chymdeithasodd lawer gyda hwynt; a phan adgyfododd oddiwrth y meirw, yn lle dangos ei hun yn gyntaf i'w dystion dewisedig, yr Apostolion, Efe a ymddangosodd yn gyntaf i'r menywod hyn, neu o leiaf i un o honynt, sef Mair Magdalen. Yn awr, byddai yn dra naturiol i wr yn yr adgyfodiad ymddangos yn gyntaf i'w wragedd anwyl ei hun, ac wedi hyny i'w gyfeillion ereill. Pe ysgrifenasid holl weithredoedd yr Iesu, nyni, yn ddiammau, a ddysgem mai y menywod anwylaidd hyn oeddynt ei wragedd. Yn wir, y Salmydd, Dafydd, a brophwyda yn benodol am wragedd Mab Duw. Yr ydym yn adrodd o gyfieithad Saesneg y Beibl, a gyfieithwyd oddeutu tri chant a deg a deugain o flynyddoedd yn ol: "Dy holl wisgoedd a aroglant o fyrr, ac aloes, a chassia; pan y deui allan o'r palasau ifori, lle gwnaethant di yn llawen, merched Breninoedd oeddynt yn mhlith dy WRAGEDD anrhydeddus; ar dy ddeheulaw safodd y FRENINES mewn amwisg o

aur Ophir" (Salm xlv, 8, 9). Fod gan y geiriau hyn gyfeiriad penodol at Fab Duw a'i wragedd Ef, a ganfyddir trwy ddarllen y chwechfed a'r seithfed adnodau, y rhai sydd fel y canlyn: "Dy orseddfainc di, O Dduw, sydd yn oes oesoedd; teyrnwialen uniondeb yw teyrnwialen dy deyrnas di. Ti a geraist gyfiawnder, ac a gaseaist anwiredd; am hyny, Duw, dy Dduw, a'th eneinniodd di gydag olew gorfoledd tu hwnt i'th gyfeillion. Y Bod hwn a eilw y Salmydd yma yn Dduw, a ddangosir yn yr adnodau nesaf fel yn meddiannu "Gwragedd anrhydeddus." Pe parhäai neb i ammau fod gan y brophwydoliaeth hon gyfeiriad at Fab Duw, gallant foddloni eu hunain trwy ddarllen cymhwysiad Paul o'r ymadroddion hyn, yn yr wythfed a'r nawfed adnodau yn y bennod gyntaf o'i epistol at yr Hebreaid:—"Ond wrth y Mab y dywedodd, Dy orseddfainc di, O Dduw, sydd yn oes oesoedd; teyrnwialen uniondeb yw teyrnwialen dy deyrnas di. Ti a geraist gyfiawnder, ac a gaseaist anwiredd; am hyny i'th eneinniodd Duw, sef dy Dduw di, ag olew gorfoledd tu hwnt i'th gyfeillion." Mae Paul yn cymhwyso geiriau y prophwyd Dafydd at Fab Duw, at y Messiah eneinniedig, yr hwn a elwir yn Dduw, a "gorseddfainc yr hwn sydd yn oes oesoedd." Bydded mewn coffadwriaeth, ynte, y dangosir Mab Duw yn benodol fel yn berchen "Gwragedd anrhydeddus." Nid oedd cyfieithwyr y Brenin Iago yn ewyllysio i'r frawddeg hon gael cyfieithad llythyrenol, yn unol â sylwedd y Saesnaeg blaenorol, rhag iddo gefnogi amlwreigiaeth; am hyny newidiasant i *bendefigesau* yn lle *gwragedd* anrhydeddus; ond unrhyw berson yn hysbys o'r gwreiddiol a all ganfod mai y cyfieithad cyntaf a roddodd wir ystyr y frawddeg yna. Yn wir, mae y frawddeg nesaf ati yn profi hyn yn eithaf eglur; o herwydd y dangosir Mab Duw fel yn berchen "BRENINES yn sefyll ar ei ddeheulaw, wedi ei dilladu mewn amwisg aur." Cynghorir y Frenines hon yn yr iaith anwylaidd a ganlyn: "Gwrandaw, O ferch, ac ystyria a gostwng dy glust; anghofia hefyd dy bobl dy hun, a thŷ dy dad; felly y caiff y Brenin chwennych dy degwch yn fawr, canys efe yw dy Arglwydd; ac ymostwng dithau iddo Ef" (adnodau 10, 11).

Er rhifo y Frenines yn mhlith "Gwragedd anrhydeddus" Mab Duw, etto gelwir arni hi i'w *addoli ef fel ei Harglwydd.* Pe na buasai ei gwr ond dyn syml, ni chynghorid hi i'w addoli

ef; hyn, gan hyny, sydd dystiolaeth arall ei fod ef mewn gwirionedd, fel y dywed Paul, yn Fab Duw.

Yn gymmaint â bod i'r Messiah gael "lliosogrwydd Gwragedd," ai ni fyddant hwy oll yn Freninesau? Byddant: eithr bydd trefn yn eu mysg. Ymddengys y dewiswyd Un i sefyll ar ei ddeheulaw: dichon y teilyngodd hi y sefyllfa yna, trwy ei gweithredoedd cyfiawn, neu trwy y cyflwr a feddiannai yn flaenorol. Ymddengys ei bod yn un o ferched brenin: oblegid dywedir yn yr unrhyw Salm, "Merch y brenin sydd oll yn ogoneddus o fewn: gemwaith aur yw ei gwisg hi. Mewn gwaith edau a nodwydd y dygir hi at y Brenin: y morwynion y rhai a ddeuant ar eu hol, yn gyfeillesau iddi, a ddygir atat ti. Mewn llawenydd a gorfoledd y dygir hwynt: deuant i lys y Brenin" (adnodau 13, 15). Rhaid yw cofio fod "merched breninoedd yn mhlith dy Wragedd anrhydeddus." Y breninoedd a sonir am danynt yma oeddynt yn ddiammau y rhai hyny, a ddaethant, trwy ufydd-dod i'r Efengyl, yn freninoedd ac offeiriaid am byth; oblegid nis gallwn dybied y priodasai Crist ferched breninoedd y byd hwn, y rhai nad ydynt ond llywodraethu o dan yr enw a gymmerant arnynt o fod yn freninoedd am y bywyd byr hwn: nid yw y fath yn deilwng o'u galw yn freninoedd. Rhai o ferched y breninoedd hyny y rhai ydynt i deyrnasu ar y ddaear yn oes oesoedd, a'r rhai ydynt freninoedd mewn gwirionedd, a fyddant yn mhlith ei "wragedd anrhydeddus," ac un ddewisedig i sefyll fel Brenines ar ei ddeheulaw a'i addoli Ef, i'r hon y gwneir yr addewid ganlynol: "Yn lle dy dadau y bydd dy blant, y rhai a wnai yn dywysogion yn yr holl ddaear. Paraf gofio dy enw yn mhob cenedlaeth: am hyny y bobl a'th foliannant byth ac yn dragywydd" (adnodau 16, 17).

Ni ein hysbyswyd pa bryd yr oedd i'r Iesu gael ei briodi gyda merch y brenin hwn, neu neb arall o'i wragedd. Eithr, oddiwrth yr hyn a ddywed Ioan Fedyddiwr, dichon y priodwyd Ef i rai o honynt cyn merthyrdod y Prophwyd hwnw; y frawddeg sydd fel y canlyn: "Yr hwn sydd ganddo y Briodasferch yw y Priod-fab; ond cyfaill y Priod-fab, yr hwn sydd yn sefyll ac yn ei glywed Ef, sydd yn llawenychu yn ddirfawr oblegid llef y Priod-fab: fel hyn fy llawenydd i gan hyny a gyflawnwyd. Rhaid yw iddo Ef gynnyddu ac i minnau leihau"

(Ioan iii, 29, 30). Ac etto, "A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, A all plant yr ystafell briodas alaru tra fo y Priod-fab gyda hwynt? Ond y dyddiau a ddaw, pan ddygir y Priod-fab oddiarnynt, ac yna yr ym rydiant" (Mathew ix, 15). Arddengys Ioan yr Iesu, fel eisoes yn meddiannu y Briodas-ferch; tra mae y Gwaredwr yn cadarnhau yr hyn a ddywed Ioan, trwy alw ei hun y "Priod-fab," a'i ddyscyblion "plant yr ystafell-briodas," ond pwy oedd y Briodas-ferch, ni ein hysbysir gan neb o honynt. Pa un a briododd yr Iesu neb o'i wragedd yr amser hwnw ai peidio, mae yn dra amlwg y bydd yno briodas i Fab Duw yn amser ei ail ddyfodiad: o herwydd y dywed yr Iesu, "Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i ryw frenin a wnaeth briodas i'w fab, ac a ddanfonodd ei weision i alw y rhai a wahoddasid i'r briodas, ac ni fynent hwy ddyfod. Drachefn Efe a anfonodd ei weision ereill, gan ddywedyd, Dywedwch wrth y rhai a wahoddwyd, Wele, parotöais fy nghiniaw: fy ychain a'm pasgedigion a laddwyd, a phob peth sydd barod: deuwch i'r briodas. Ond hwy yn ddiystyr ganddynt, a aethant ymaith, un i'w faes, ac arall i'w fasgnach; a'r lleill a ddaliasant ei weision Ef, ac a'u hanmharchasant, ac a'u lladdasant. Eithr pan glybu y Brenin, efe a lidiodd; ac a ddanfonodd ei luoedd, ac a ddinystriodd y lleiddiaid hyny, ac a losgodd i fyny eu dinas hwynt. Yna efe a ddywedodd wrth ei weision, Yn wir, y briodas sydd barod, ond y rhai a wahoddasid nid oeddynt deilwng. Ewch chwi, gan hyny, i'r prif ffyrdd, a chynnifer ag a gaffoch, gwahoddwch i'r briodas. Felly y gweision hyny a aethant allan i'r prif ffyrdd, ac a gasglasant ynghyd gynnifer ag a gawsant, drwg a da: a llanwyd y briodas â gwahoddedigion. A phan ddaeth y brenin i mewn i weled y gwahoddedigion, Efe a welodd yno ddyn heb wisg briodas am dano: ac efe a ddywedodd wrtho, Y cyfaill, pa fodd y daethost i mewn yma heb fod genyt wisg briodas? Ac yntau a aeth yn fud. Yna y dywedodd y brenin wrth ei weinidogion, rhwymwch ef draed a dwylaw, a chymmerwch ef ymaith, a theflwch ef i'r tywyllwch eithaf; yno y bydd wylofain a rhincian dannedd: canys llawer sydd wedi eu galw, ac ychydig wedi eu dewis" (Mathew xxii, 1—14). Caniata pawb mai y mab brenin, y dywedir am dano yma, ydyw Iesu Grist, a bod gan y gweinidogion diweddaf a anfonir allan genadwri i gasglu ynghyd o'r priff ffyrdd a'r

eaeau, y drwg a'r da fel eu gilydd; ac mai trwy y casglu hwn, y "llanwyd y briodas gyda gwahoddedigion." Crybwyllir y Priod-fab, y gweinidogion, a'r gwahoddedigion oll: ond nid yw y ddammeg yn ein hysbysu pwy yw y Briodas-ferch. Mae Ioan y Dadguddiwr yn desgrifio mawredd, gogoniant, a gwychder y gadwraeth briodasol hon. Efe a ddywed, "Ac mi a glywais megys llef tyrfa fawr, ac megys llef dyfroedd lawer, ac megys llef taranau nerthol, yn dywedyd, Haleliwia: oblegid teyrnasodd yr Arglwydd Dduw Hollalluog. Llawenychwn, a gorfoleddwn, a rhoddwn ogoniant o Ef: oblegid daeth priodas yr Oen, a'i Wraig Ef a'i parotôdd ei hun. A chaniatawyd iddi gael ei gwisgo â llïain main, glân a dysclaer: canys y llïain main ydyw cyfiawnder y Saint. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ysgrifena, Bendigedig yw y rhai a elwir i swper neithior yr Oen" (Dad. xix, 6—9). Y byddai i'r wraig fod yn ddynes nodedig dda a santaidd, a awgrymir yn hynod amlwg trwy iddi gael ei gwisgo â "chyfiawnder y saint," yn gymhariaethol â llain main, glân a dysclaer. Desgrifir ei gwisg yn llawnach yn y Salm a adysgrifwyd eisoes, yn gyfansoddedig o nodwydd-waith aur, tra llawer o forwynion i fod o'i hol yn gyfeillesau iddi.

Y bydd i'r Briodas-ferch b —' au i fod yn wraig i Fab Duw yn nhragywyddoldeb, yn gystadl ag amser, a ddadguddiwyd yn y modd egluraf yn yr unfed bennod ar hugain o'r Dadguddiad, lle gwelodd St. Ioan y Ddaear Newydd, ac y dywedodd yr angel wrtho ef, "Tyred yma, a dangosaf i ti y Briodasferch, Gwraig yr Oen;" ac efe a gludwyd yn yr ysbryd i fynydd mawr ac uchel, a gwelodd ddinas fawr, a elwid y Jerusalem santaidd, yn disgyn o'r nefoedd ar y Ddaear Newydd. Cynnwysai y ddinas hon orseddfainc Duw a'r Oen, a phreswylid hi gan genedlaeth fawr o freninoedd, y rhai oeddynt i "deyrnasu yn oes oesoedd," yn Dduwiau, fel y mae yn amlwg oddiwrth fod enw Duw wedi ei ysgrifenu ar bob un o'u talcenau. Nis amcanwyd yr ysgrif ar eu talcenau fel ond ffug neu watwaredd, eithr yr oedd mewn gwirionedd yn enw a roddwyd i bob un, fel y byddai i holl breswylyddion tragywyddoldeb, pan y gwelsent DUW wedi ei ysgrifenu yn eglur ar eu holl dalcenau, allu gwybod yn hollol sicr fod pob un yn Dduw, megys ag yr arddangosid yn bendant gan y teitl neu yr enw ysgrifenedig.

Desgrifir yn mhellach etto, ardderchawgrwydd a gogoniant y ddinas hon: y ddinas a'i heolydd oeddynt aur pur, yn ddysgleiar fel gwydr, tra ei muriau a'i phyrth oeddynt o'r meini gwerthfawrocaf; a gogoniant Duw a oleuai y ddinas, fel nad oedd arnynt eisieu goleuni yr haul na'r lloer. Yr oedd y goleuni hwn mor fawr, fel y byddai i'r holl genedloedd a waredwyd, ac a breswylient ar wyneb y Ddaear Newydd. rodio yn ei oleuni. Nid oedd nos yno, eithr yr holl Ddaear a wisgid mewn un tragywyddol ddydd. Yn nghanol y ddinas hon yr eisteddai Brenin breninoedd ac Arglwydd yr arglwyddi ar ei orseddfainc, tra ar ei "ddeheulaw Ef y safai y Frenines" yn addurnedig yn y gwisgoedd drutaf. Mewn trefn i Ioan allu gweled gogoniant Duw, gogoniant ei deyrnas, a gogoniant ei Briodas-ferch, angenrheidiol oedd dangos iddo y Palas, lle yr orseddfainc, a'r ddinas yn yr hon y preswyliai y Briodasferch. Dywedir yn bendant, am y Frenines hon, y cofir ei henw yn mhob cenedlaeth, ac y bydd i'r bobl ei chlodfori am byth bythoedd. (Salm xlv, 17.) Gan i Ioan ganfod mewn gweledigaeth y Briodas-ferch, Gwraig yr Oen, fwy nâ mil o flynyddoedd wedi ei phriodas—wedi iddi hi a'r lleill oll o breswylyddion y ddaear gael eu codi oddiwrth y meirw, a dyfod yn anfarwol—y mae yn eithaf sicr ei bod hi mewn gwirionedd yn Wraig wedi yr adgyfodiad yn gystadl â chyn hyny, ac y bydd hi yn Wraig yr Oen byth ac yn dragywydd; ac yn y cymmeriad hwnw bydd iddi, megys y dywedodd y Salmydd, gael ei pharchu a'i chlodfori gan yr holl bobl byth ac yn dragywydd.

Y cedwir y briodas yn ail ddyfodiad y Messiah, a amlygir hefyd yn bendant yn nammeg y deg Morwyn: canys dywedodd yr Iesu, 'Yna tebyg fydd teyrnas nefoedd i ddeg o Forwynion, y rhai a gymmerasant eu lampau, ac a aethant allan i gyfarfod â'r Priod-fab. A phump o honynt oedd gall, a phump yn ffol. Y rhai ffol a gymmerasant eu lampau, ac ni chymmerasant olew gyda hwynt: ond y rhai call a gymmerasant olew yn eu llestri gyda eu lampau. Tra yr oedd y Priodfab yn aros yn hir, yr hepiasant oll ac yr hunasant. Ac ar hanner nos y bu gwaedd, Wele, y mae y Priod-fab yn dyfod, ewch allan i gyfarfod ag ef. Yna y cyfododd yr holl Forwynion hyny, ac a drwsiasant eu lampau. A'r rhai ffol a ddywedasant

wrth y rhai call, Rhoddwch i ni o'ch olew chwi; canys y mae ein lampau yn diffoddi. A'r rhai call a atebasant, gan ddywedyd, Nid felly; rhag na fyddo ddigon i ni ac i chwithau: ond ewch yn hytrach at y rhai sydd yn gwerthu, a phrynwch i chwi eich hunain. A thra yr oeddynt yn myned ymaith i brynu, daeth y Priod-fab; a'r rhai oedd yn barod a aethant i mewn gydag ef i'r briodas: a chauwyd y drws. Wedi hyny y daeth y Morwynion ereill hefyd, gan ddywedyd, Arglwydd, Arglwydd, agor i ni. Eithr Efe a atebodd ac a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, nid adwaen chwi. Gwyliwch, gan hyny, am na wyddoch na'r dydd na'r awr y daw Mab y Dyn" (Math. xxv, 1—13). Dengys y ddammeg hon yn eglur, fel hono am briodas mab y brenin, a ddysgrifasom eisoes, y bydd casglu allan o blith y cenedloedd—a mynediad allan i gyfarfod y Priod-fab; ond yn mysg y rhai hyny a gesglir, y bydd yno rai heb wisg priodas—heb olew yn eu lampau. Ond y pump Morwynion call y rhai ydynt barod, a ânt i mewn gyda'r Priod-fab i'r briodas, a chauir y drws. Ac yma gadawer i ni ofyn y gofyniadau canlynol: A yw y pump Morwyn gall hyn i gael eu priodi gyda'r Priod-fab, neu a ydynt ond gwahoddedigion? Ac os gwahoddedigion ydynt, pwy a gyfansodda y Briodas-ferch? Dywedir yn nammeg priodas mab y Brenin, "A llanwyd y briodas o *wahoddedigion*;" y gwahoddedigion ydynt y rhai hyny a dderbyniasant wahoddiad y gweinidogion, ac a ymgasglasant ynghyd. Os yw y pump morwyn gall yn cyfansoddi y gwahoddedigion, yna rhaid yw fod y Briodas-ferch yn rhyw forwyn gall a santaidd, a ddewiswyd i fod yn gymhar breninol neu Frenines. Ar y llaw arall, os yw y pump morwyn gall yn cynnrychioli yr holl Saint, yn wrrywod a benywod, ac os ydynt oll yn cyfansoddi y Briodas-ferch, yna o ba le y daw y gwahoddedigion, neu pwy a fyddant hwy? Etto, os yw y pump morwynion yn wirioneddol forwynion neu fenywod a briodir gan y Priod-fab, yna bydd i'r oll ereill o'r Saint gyfansoddi y gwahoddedigion. Ai nid yw y pump morwynion call hyn "y Gwragedd anrhydeddus" a ddangosir gan y Salmydd, yn rai a gymmerwyd gan Fab Duw o blith merched breninoedd?

Canfyddir oddiwrth y frawddeg yn y bymthegfed Salm a deugain, am y Messiah mawr, yr hwn oedd sylfaenydd y

grefydd Gristionogol, a'i fod yn Amlwreigwr, yn gystadl â'r Patriarch Jacob a'r Prophwyd Dafydd, o'r rhai y disgynodd yn ol y cnawd. Dywed Paul am Iesu, "Canys ni chymmerodd efe naturiaeth angylion, eithr hâd Abraham a gymmerodd efe" (Heb. ii, 16). Gan fod Abraham, yr Amlwreigwr, yn gyfaill Duw, dewisodd y Messiah gymmeryd arno ei hun ei hâd; a thrwy briodi amryw wragedd anrhydeddus ei hunan, ddangos i'r holl genedlaethau dyfodol ei fod Ef yn cymmeradwyo Amlwreigiaeth o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, yn gystadl â than yr oruchwyliaeth yn yr hon y bu fyw ei Amlwreigiog hynafiaid Ef.

Dangosasom yn awr yn amlwg fod gan Dduw y Tad amlwragedd, un neu ychwaneg yn nhragywyddoldeb, trwy y rhai y cenedlodd Ef ein hysbrydoedd ni yn gystadl ag Ysbryd yr Iesu, ei Gyntaf-anedig Ef, ac un arall ar y ddaear trwy yr hon y cenedlodd Efe dabernacl yr Iesu, megys ei Unig-anedig Ef yn y byd hwn. Profasom hefyd yn eithaf eglur i'r Mab ddilyn siampl ei Dad, a dyfod y Priod-fab mawr i'r hwn y mae merched breninoedd a llawer o Wragedd anrhydeddus i gael eu priodi. Profasom hefyd fod Duw Dad, a'n Harglwydd Iesu Grist yn etifeddu eu gwragedd yn nhragywyddoldeb yn gystadl ag yn amser; a darfod i Dduw Dad genedlu eisoes lawer mil o filiynau o feibion a merched, a'u hanfon i'r byd hwn i gymmeryd tabernaclau; a bod gan Dduw Fab yr addewid na fydd "ar gynnydd ei lywodraeth un diwedd;" gan y myneg wyd yn benodol y bydd i blant un o'i Freninesau gael eu gwneuthur yn dywysogion yn yr holl ddaear. (Gwel Salm xlv, 16).

Dywed yr Iesu, "Yno y bydd wylofain a rhincian dannedd, pan weloch Abraham, ac Isaac, a Jacob, a'r holl brophwydi yn nheyrnas Dduw, a chwithau wedi eich bwrw allan" (Luc xiii, 28). Y mae llawer mor dduwiolaidd yn y genedlaeth hon ag a ystyrient y gwarthruddid hwynt yn fawr pe eu gorfyddid i gymdeithasu gyda dyn a chanddo aml-wragedd; ai ni fyddai yn wych i'r cyfryw ddymuno lle ar wahan oddiwrth deyrnas Dduw, fel na halogid hwy gan gymdeithas yr hen Amlwreigwyr hyn? Ac yna byddai yn beth mor hyllig i wyleidd-dra boneddigesau tra duwiolaidd y byd Cristionogol i weled Abraham a'i wragedd, Jacob a'i wragedd, a'r Iesu a'i wragedd anrhydeddus,

oll yn bwyta yn achlysurol wrth yr un bwrdd, ac yn gofwyo y naill y llall, ac yn ymddyddan am eu lliosog blant a'u teyrnasoedd. O, chwi foneddigesau moethus y byd Cristionogol, pa fodd y gellwch oddef y fath olygfa â hon? O, pa beth a wnewch, pan y gweloch hyd y nod ar byrth y Jerusalem santaidd enwau Deuddeg meibion pedair gwragedd yr Amlwreigwr Jacob? Os oes arnoch eisieu llygru eich moesau, ac echrysloni eich clustiau tyner, a rhoddi eich gwyleidd-dra duwiolaidd i'w wrido gan gymdeithas amlwreigwyr a'u gwragedd, na feiddiwch fyned yn agos i'r Jerusalem santaidd, nac yn agos i'r Ddaear Newydd; oblegid anrhydeddir Amlwreigwyr yno, a byddant yn mhlith y prif reolwyr yn y deyrnas hono.

Pedr a ddywed, "Yr un ffunud bydded y gwragedd ostyngedig i'w gwyr priod, * * * * megys yr ufyddhäodd Sarah i Abraham, gan ei alw ef yn Arglwydd: merched yr hon ydych chwi, tra fyddoch yn gwneuthur yn dda" (Pedr iii, 1, 6). Y menywod yn oes gyntaf Cristionogaeth a'i hystyriai yn anrhydedd mawr i ddyfod yn ferched i Abraham, ond yn awr daethant mor gyfiawn fel ei meddyliant yn warth eu canfod yn nghymdeithas Amlwreigwr; a diammheuol y tybient eu cymmeriadau wedi eu dyfetha am byth, pe byddai neb mor anweddaidd â'u galw yn ferched yr Amlwreigwr Abraham. Eithr nyni a ddywedwn wrthynt y modd i ochel y gwarth dwfn hwn; hwy a allant beidio gwneuthur yn dda; oblegid dywed Pedr mai ar yr ammod hon yn unig y deuant yn ferched i Abraham. Bydd yn anghenrheidiol i chwi wrthod Cristionogaeth, a pheidio ag ufyddhau i'r Efengyl: oblegid wrth wneyd felly gallwch beryglu eich enwau da yn fawr trwy ddyfod yn ferched i'r Amlwreigwr nodedig hwnw. Dyfod yn ferched i Amlwreigwr, trwy wirfoddol gofleidiad Cristionogaeth, a fyddai ar unwaith yn cymmeradwyo gweithredoedd y tad Abraham. Meddylier mor ofnadwy a hyll y byddai, i gael eich cymmydogion i gyfeirio bys dirmyg atoch, a dywedyd, "Dyna ferch i Abraham yn myned—cafodd ei mabwysiadu i deulu yr hen Amlwreigwr hwnw—rhaid ei bod yn fenyw hynod o anweddaidd i eisieu myned i'w deulu, i blith ei wragedd a'i orddercliwragedd—pwy fyth a feddyliasai y cofleidiasai hi ffydd Abraham, ac fel hyn gydsynio i gael ei mabwysiadu megys un o'i ferched, ar bryd y gwyddai hi yn dda ei gymmer-

iad! O, y fath warth! Rhyfeddwyf os na fydd arni eisieu myned i eistedd gyda ei thad mabwysiedig, a chyda ei wragedd yn nheyrnas Dduw. Meiddiaf ddywedyd y bydd; canys nid oes modd dywedyd pa mor bell yr arwain Cristionogaeth hwynt, pan yr elont gan belled â chael eu mabwysiadu i deulu Abraham. Mae yr athrawiaeth a gofleidiodd hi yn ei hysbysu y daw llawer o'r dwyrain, ac o'r gorllewin, ac o'r gogledd, ac o'r deau, i eistedd gydag Abraham, Isaac, a Jacob yn nheyrnas Dduw. O mor gywilyddus! Rhyfeddwyf paham na osodai y gyfraith attalfa i Gristionogaeth, tra y cynnyrcha y fath ddylanwad anfoesol, fel ag i achosi cymmaint nifer nid yn unig i gael eu mabwysiadu i'r teuluoedd gwarthus hyn, ond i gymmeryd arnynt fod y fath gymmeriadau yn myned i fodoli yn nheyrnas Dduw, ac yr â eu holl blant mabwysiedig yno hefyd. Nid yn unig hi a warthruddodd ei hun trwy fyned i'r fath deulu, eithr yn unol â'i hathrawiaeth hi bydd iddi gael cymdeithasu gyda chardotwyr, canys dywed ei llyfr, i'r angylion i gymmeryd gafael ar gardotyn tlawd o'r enw Lazarus, a'i ddwyn ymaith i fynwes Abraham. O, y fath deulu! Amlwreigwyr a chardotwyr oll ynghyd! Ac y mae y fenyw ddwl a thlawd yna yn un o'i ferched, ac yn dysgwyl pan y byddo farw y cludir hithau hefyd i'w fynwes. Rhyfeddwyf os na fydd yna ryw gagendor mawr, neu ryw ragfur arall, i gadw y fath gymmeriadau gwarthus rhag iddynt ormesu ar gymdeithas a llygru moesau y bobl dda a duwiolaidd, a fyddant feirw yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg! Rhyfeddwyf os cymmer yr angylion y fath eofndra ag i'n llusgo ni ymaith gan gynted ag y byddom feirw i fynwes y fath Amlwreigwr nodedig ag Abraham!" Os nad oes arnoch eisieu dyoddef y fath warth dwfn, rhaid i chwi gadw allan o deulu Abraham, trwy esgeuluso yr Efengyl; a phan y byddoch feirw, ni fydd i'r angylion eich cythryblu chwi gyda ei gymdeithas, eithr bydd yno gagendor mawr yn cyfryngu rhyngoch chwi a'i deulu, dros yr hwn ni fydd tramwyfa.

Yn gymmaint â bod y Saint yn Utah yn ei ystyried yn foesol, yn rhinweddol, ac yn ysgrythyrol, i arferyd y drefn o amlwreigiaeth, dylent geisio trwy bob moddion ddiddymu, nid yn unig o'u meddyliau eu hunain, ond o feddyliau eu plant, bob rhagfarn cyfeiliornus ac anweddus a yfasant yn flaenorol, trwy eu cymdeithasiad gyda chenedloedd y byd Cristionogol

diweddar. Dylai rhieni sydd ganddynt ferched geisio dystillio i'w meddyliau ei fod mor anrhydeddus iddynt gael eu huno mewn priodas gyda dyn da yr hwn sydd eisoes yn wr, ag ydyw i un sydd sengl. Dylid eu dysgu i wrthod cymdeithas a chynnygion am briodi pob dynion drygionus, pa un a fyddont sengl ai peidio. Dylai tad fod yn anmhleidgar i'w holl blant, a gwrteithio yr unrhyw gariad atynt oll; tra y dylai pob gwraig ddystillio i feddyliau ei phlant ei hun, yr anghenrheidrwydd o garu plant pob un o'r lleill, megys brodyr a chwiorydd. Dylai pob gwraig ofalu nid yn unig am gysur ei gwr a'i phlant ei hunan, eithr dylai hefyd ymgeisio am ddedwyddwch pob un o'i wragedd a'i blant ereill. A'r un ffunud, dylai plant pob gwraig nid yn unig barchu, anrhydeddu, a charu eu mam eu hunain, ond hefyd mamau yr oll o'u brodyr a'u chwiorydd. Trwy gadw yr eirchion hyn, bydd i heddwch a thawelwch deyrnasu trwy bob dosparth o'r teulu, a bydd i ysbryd Duw ddylifo yn rhwydd o galon i galon.

Nid oes dim i'w ddymuno gymmaint mewn teuluoedd â heddwch, cariad, ac undeb; y maent yn hanfodol i ddedwyddwch yma a gwedi yma. Ac mewn trefn i gynnyrchu y gwrthrychau dymunol hyn, nyni a annogem gadwraeth y rheolau canlynol.

Rheol 1*af.*—Bydded i'r dyn hwnw a fwriada ddyfod yn wr, geisio yn gyntaf deyrnas Dduw a'i gyfiawnder ef, a dysgu llywodraethu ei hun, yn unol â chyfraith Duw: canys yr hwn nas gall lywodraethu ei hunan nis gall lywodraethu ereill; bydded iddo gyssegru ei eiddo, ei dalentau, ei amser, ac hyd y nod ei fywyd i wasanaeth Duw, gan gynnal pob peth i'w gyfraniad Ef, i wneuthur â'r unrhyw, yn unol ag fel y cyfarwyddo Ef trwy y cynghor a ordeiniodd Efe.

Rheol 2*il.*—Bydded iddo yn nesaf geisio doethineb i'w gyfarwyddo yn newisiad ei wragedd. Bydded iddo geisio y rhai hyny y bydd i'w cymmwysderau ei wneuthur ef a hwythau yn ddedwydd. Na fydded iddo yn hollol edrych ar brydferthwch gwynebpryd, neu wychder gwisg, neu gynnysgaeth mawr, neu weniadau celfyddydol, neu wyleidd-dra ymddangosiadol menywod; oblegid yr oll hyn, heb y rhinweddau cynhenid, ydynt fel y defnynau gwlith a ymloywant am eiliad yn yr haul, ac a belydrant i'r llygad, eithr a ddiflanant ymaith yn

fuan. Ond bydded iddo edrych am dueddiadau mwynion ac hawddgar; am wyleidd-dra cynhenid; am arferion diwyd; am rinwedd gwreiddiol; am onestrwydd, uniondeb, a gwirionedd; am lendid mewn person, mewn gwisg, mewn coginio, ac mewn pob math o lafur teuluaidd; am sirioldeb, amynedd, a sefydlogrwydd cymmeriad; ac uwchlaw y cyfan, am grefydd gynhenid i reoleiddio a llywodraethu eu holl feddwl a'u gweithred. Pan wedi canfod y rhai a feddiannant y cymhwysderau hyn, bydded iddo geisio eu meddiannu yn gyfreithlawn trwy ei gynghor Ef, yr hwn sydd yn dal allweddau yr offeiriadaeth dragywyddol, fel y prioder hwynt iddo trwy awdurdod y Nef, ac fel hyn eu sierhau iddo am amser ac am bob tragwyddoldeb.

Rheol 3ydd.—Pan fo dyn wedi cael ei wragedd, na fydded iddo dybied eu bod eisoes yn berffaith yn mhob peth; canys nis gellir dysgwyl hyn yn y rhai ag ydynt ieuainc, ac heb ymarferyd yn ngofalon ac ymweliadau bywyd priodasol. Hwynt, megys y llestri gwanaf, a roddwyd iddo ef megys y cryfaf, i'w maethu, noddi, ac amddiffyn; i fod eu pen, eu patriarch, a'u gwaredwr; i'w dysgu, hyfforddi, cynghori, a'u perffeithio hwynt yn mhob peth perthynol i lywodraeth deuluaidd, ac i'w cysur a'u dyddanwch eu hunain a'u plant. Gan hyny, bydded iddo wirioneddu y cyfrifoldeb pwysig sydd yn awr wedi ei osod arno, megys pen teulu; a bydded iddo hefyd astudio yn ddyfal dueddiadau ei wragedd, fel y gwybyddo pa fodd i'w hyfforddi hwynt mewn doethineb er eu daioni.

Rheol 4ydd.—Na fradycha ymddiriediad dy wragedd. Mae yna lawer o feddylddrychau mewn gwraig serchog ac ymddiriedgar, y dymuna hi eu mynegi i'w gwr, ac etto y byddai yn hynod o anewyllysgar iddynt gael eu hysbysu i ereill. Cadw gyfrinach pob un o'th wragedd oddiwrth y lleill, ac oddiwrth pob rhyw un arall, oddigerth mewn achosion y deillia daioni trwy wneuthur fel arall.

Rheol 5med.—Na siarad am feiau dy wragedd wrth ereill; oblegid wrth wneyd felly ti a siaradi i'th erbyn dy hun. Os siaradi wrth un o'th wragedd am anmherffeithrwydd y lleill a ddichon fod yn absennol, nid yn unig ti a'u drygi hwynt yn ei hystyriaeth hi, ond hi a ddysgwyl y siaradi yn ei herbyn hi e dan gyffelyb amgylchiadau: mae hyn a'i duedd i wanhau eu hymddiried ynot ti, a hau ymraniad mewn teulu. Mynega

wrth bob un am ei beiau o'r neilldu, mewn ysbryd mwynder a chariad, a bydd iddi yn fwyaf tebygol dy barchu am hyny, ac ymdrechu gwneyd yn well rhag llaw; ac fel hyn ni fydd i'r lleill, o herwydd dy gerydd, gymmeryd achlysur i siarad yn ddirmygus am dani hi. Dichon y bydd amgylchiadau, pan y gwna cerydd, a roddir yn mhresennoldeb y lleill, ddwyn dylanwad llesol ar y cwbl. Doethineb sydd fuddiol i gyfarwyddo, a dylid ei cheisio yn ddwys gan y rhai hyn a feddant gyfrifoldeb teuluaidd.

Rheol 6fed.—Gochel ddigofaint, a thuedd flin ac afrywiog yn dy deulu. Bydd i ysbryd byrbwyll, yn ddilynedig gan eiriau croesion, yn gyffredin genedlu ei ddelw ei hun, neu o leiaf, bydd iddo o'r diwedd, suro teimladau dy wragedd a'th blant, a mawr wanhau eu serchiadau tuag atat. Dylit gofio y gwna dywediadau croesion a arferer yn erbyn un o'th wragedd yn nghlyw y lleill, archolli ei theimladau yn ddyfnach nâ phe eu clywid ond gan ei hunan. Ceryddon ag ydynt amserol a da mewn dull arall, a allant golli eu heffaith ddaionus trwy gael eu gweinyddu mewn cam ysbryd; yn wir, hwy yn fwyaf tebygol a gynnyddant y drygau yr amcanwyd iddynt eu gwella. Na chanfydda fai yn mhob rhyw wall bychan a ddichon i ti ei weled; canys hyn a ddigalona dy deulu, a dechreuant feddwl ei fod yn anmhosibl dy foddhau di; ac, wedi ennyd, deuant yn ddiofal pa un a'th foddhant di ai peidio. Mor annedwydd a thra thruenus yw y teulu hwnw lle nad oes dim yn boddhau—lle daeth ffraeo braidd mor naturiol ag anadlu.

Rheol 7fed.—Arfer anmhleidgarwch yn dy deulu gan belled ag y caniatäo amgylchiadau; a bydded i'th fwynder a'th gariad fod yn chelaeth tuag atynt oll. Arfer dy farn, megys pen y teulu, yn herwydd dy ddyledswydd mewn perthynas iddynt, ac na chymmer dy uwchreoli oddiwrth yr hyn sydd uniawn, gan dy deimladau dy hun, na chan deimladau rhai ereill.

Rheol 8fed.—Na oddef wyro dy farn yn erbyn neb o'th wragedd, trwy gyhuddiadau y lleill, heb genyt sail dda i gredu fod y cyhuddiadau hyny yn deg. Na phenderfyna yn ebrwydd ar dystiolaeth bleidgar, ond pwysa bob peth yn dda, fel na ddelo dy feddwl yn annheg ragfarnllyd. Pan achwyno un o'th wragedd yn herwydd anmherffeithrwydd y lleill, ac ymdrechu gosod dy feddwl yn eu herbyn, dysg iddi am fod gan bawb eu

hanmherffeithderau, ac am yr anghenrheidrwydd o gyd-ddwyn y naill â'r llall mewn amynedd, ac i weddio y naill dros y llall.

Rheol 9fed.—Galw dy wragedd a'th blant ynghyd yn fynych, ac hyfforddа hwynt yn eu dyledswyddau tuag at Dduw, tuag at dy hun, a thuag at eu gilydd. Gweddia gyda hwynt, a throstynt yn aml; a dysg iddynt weddio llawer, am fod i'r Ysbryd Glân breswylio yn eu canol, heb yr hwn annichonadwy ydyw cynnal yr undeb, y cariad, a'r unoliaeth hyny ag ydynt mor anghenrheidiol er dedwyddwch ac iachawdwriaeth.

Rheol 10fed.—Cofia, er y bydd rheolau ysgrifenedig o wasanaeth i ddysgu i ti dy ddyledswyddau, megys pen teulu, etto heb i'r Ysbryd Glân i'th addysgu a'th hyfforddi, mai anmhosibl ydyw i ti lywodraethu teulu mewn cyfiawnder; gan hyny, cais am yr Ysbryd Glân, ac Efe a ddysg i ti bob peth, ac a'th santeiddia di a'th deulu, ac a'ch gwna yn un, fel eich perffeithier ynddo Ef, ac Efe ynoch chwi, ac o'r diwedd eich dyrchafu i'r uchelder i breswylio gyda Duw, lle bydd eich llawenydd yn gyflawn am byth.

Rheol 11eg.—Na fydded i neb menyw uno ei hunan mewn priodas gydag unrhyw ddyn, oddigerth iddi gyflawn benderfynu i ddarostwng ei hunan yn hollol i'w gynghor, a gadael iddo ef lywodraethu fel y pen. Llawer gwell yw iddi beidio cael ei huno gydag ef yn rhwymau cyssegredig undeb tragywyddol, nâ gwrthryfela yn erbyn y drefn ddwyfol o lywodraeth deuluol, a sefydlwyd er uwch iachawdwriaeth; oblegid os bydd iddi droi yn hollol oddiwrth hyn, hi a dderbyn fwy barnedigaeth.

Rheol 12fed.—Na chais byth ddallbleidio meddwl dy wr yn erbyn neb o'i wragedd ereill, i'r dyben o ddyrchafu dy hun yn ei ystyriaeth, rhag i'r drwg a geisi ei ddwyn yn anghyfiawn arnynt hwy, gwympo gyda phwysau deublyg ar dy ben dy hun. Cais godi mewn cymmeradwyaeth a dylanwad gyda'th wr trwy dy deilyngdod dy hun, ac nid trwy chwyddo beiau rhai ereill.

Rheol 13eg.—Cais fod yn dangnefeddydd yn y teulu y cymdeithasi â hwynt. Os gweli yr ymddangosiad lleiaf o ymraniad yn codi, arfer eithaf dy ymdrechion i adferu undeb, ac i esmwythâu teimladau yr oll. Bydd i eiriau araf a thirion, a siaradir mewn pryd, leihau gwrthwynebiad ac amryson; tra y

bydd i ysbryd byrbwyll ac iaith afrywiog, ychwanegu tanwydd i'r tân a gynneuwyd eisoes, yr hwn a ymgynddeirioga gydag erchylldod cynnyddol

(I'w barhau.) *Cyf.* ROBYN DDU.

AMRYWIAETHAU, &c.

YR hwn sydd ddicisien sydd yn ddigon cyfoethog; yr hwn sydd yn feistr arno ei hun, sydd yn ddigon ei awdurdod; yr hwn sydd yn byw i farw yn dda, sydd yn ddigon dedwydd. "Am bethau ereill," chai y Barnwr Hale, "nid wyf fi yn gofalu dim, na gormod am y rhai hyn ychwaith, oddieithr yr olaf, yn yr hyn nid oes gormodedd."

APWYNTIWYD yr Henuriad David Rees i lywyddu Cynnadledd Ogleddol Penfro. Hefyd, mae yr Henuriad Wm. Richards wedi ei ryddhau o lywyddiaeth Cynnadleddau Sir Feirionydd a Sir Fôn; ac y mae Cangenau Cynnadledd Sir Fôn wedi cael eu trosglwyddo i ofal yr Henuriad Richard Roberts, Dyffryn Conwy, am yr amser presennol.

MAE yn sicr na ddarfu i un dyn erioed ddywedyd nad oes un Duw, heb ei fod yn gyntaf wedi dymuno hyny.

BEDD-ARGRAFF BABAN.

'Nol trigo ennyd fach mewn cnawd,
Ei ysbryd ehedodd 'nol at Dduw;
Ond trwy ddaioni 'i henaf Frawd,
Caiff etto'i gorff i fythol fyw. (1849.)

TALIADAU O RAG. 9 HYD RHAG. 15.—Sir Fflint, £1 2s; Georgetown, 5s 2c; Pontytypridd, 9s 6c; Aberaminan, 5s; Hirwaen, 6s 5c; Ffynnon Tydfil, 5s 11c; Aberdâr, 5s.—Cyfanswm, £2 19s.

☞ Bydd i'r "Briodas Nefolaidd" derfynu yn y rhifyn olaf o'r gyfrol hon.

☞ Cofied y Llywyddion yn brydlawn am y Cynnrychioliad hanner-blynyddol.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

	TUD.
Priodas Nefolaidd	389
Amrywiaethau, &c.	404

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 26.] RHAGFYR 24, 1853. [CYF. VI.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 404.]

Rhol 14*eg.*—Na ddywed yn ddrwg am dy wr wrth neb o'r lleill yn y teulu, i'r dyben o ddallbleidio eu meddyliau yn ei erbyn; oblegid os hysbysir ef o hyny, niweidir di yn ei ystyriaeth. Na siarad ddrwg chwaith am neb o aelodau y teulu; o herwydd y dinystria hyny eu hymddiried ynot. Gochel bob rhagrith; canys os cymmeri arnat i garu dy wr, ac i anrhydeddu a pharchu ei wragedd, pan yn bresennol, eithr siarad yn annmharchus am danynt pan yn absennol, edrychir arnat fel rhagrithydd, fel baldorddydd, ac fel dynes yn gwneuthur drygau, ac ysgoir di fel yn fwy peryglus nâ gelyn agored. A pheth sydd etto yn fwy gwrthunus yw baldorddu allan o'r teulu, a cheisio creu gelynion yn erbyn y rhai hyny yr wyt ti yn gyssylltiedig â hwynt. Dylid ystyried y fath bersonau, nid yn unig yn rhagrithwyr, ond yn fradychwyr, a dylid sarhau eu hymddygiadau gan bob carwr cyfiawnder. Cofia hefyd fod mwy o ffyrdd nag un i faldorddu; nid bob amser y dygwydd, am y personau hyny ag ydynt hyfaf yn eu cyhuddiadau, eu bod y goganwyr mwyaf enbydus; ond y fath a gymmerant arnynt yn rhagrithiol, nad ydynt yn ewyllysio niweidio eu cyfeillion, ac ar yr un amser, a awgrymant yn dduwiolaidd, mewn dywediadau tywyll ac anghyfeiriol, rywbeth â'i duedd i adael rhagfarn hynod o anffafriol yn eu herbyn. Gochel y fath ysbryd fel y gwnelit wirioneddol byrth uffern.

Rheol 15*fed.*—Os gweli neb o wragedd dy wr yn glaf, neu mewn trallod, arfer bob ymdrech i'w diwallu hwynt, ac i weinyddu mwynder a dyddanwch, gan gofio y byddai i ti dy hunan, dan y cyffelyb amgylchiadau, fod yn ddiolchgar am eu cynnorthwyon. Ymdrechwch i gymmeryd rhan o feichiau y naill y llall, yn unol â'r iechyd, y gallu, a'r nerth a roddodd Duw i chwi. Nac ofnwch y gwnewch fwy nâ'ch rhan o'r llafur teuluol, neu y byddwch yn garedicach wrthynt hwy nâ hwynt i chwi.

Rheol 16*eg.*—Bydded i bob mam geryddu ei phlant ei hun, a gweled na thaeront, ac na ffraeont gyda'r naill y llall, na chyda neb ereill; na fydded iddi geryddu plant y lleill heb ganiatâd i wneyd felly, rhag i hyny roddi tramgwydd. Dylai y gwr edrych ar fod pob mam yn cynnal dysgyblaeth ddoeth a gweddus dros ei phlant, yn neillduol yn eu blynyddoedd ieuengaf: a'i ddyledswydd ef yw edrych fod yr oll o'i blant yn ufydd iddo ei hun, ac i'w mamau priodol. A'i ddyledswydd ef hefyd ydyw edrych na chaniataer i blant y naill wraig, ffraeo, a maeddu eiddo y lleill, na chwaith i fod yn anmharchus, neu eofn at un gangen o'i deulu.

Rheol 17*eg.*—Dyledswydd rhieni ydyw hyfforddi eu plant, yn unol â'u galluoedd, yn mhob egwyddor o'r Efengyl, fel eu dadguddiwyd yn Llyfr Mormon, ac yn y dadguddiadau a roddodd Duw, fel y tyfont i fyny mewn cyfiawnder, ac yn ofn yr Arglwydd, a chanddynt ffydd ynddo Ef. Na oddefwch i ddrygioni gymmeryd lle yn eu mysg hwynt, ond dysgwch iddynt y ffordd iawn, ac edrychwch ar iddynt rodio ynddi. A bydded i'r gwr a'i wragedd, a'r oll o'i blant, ag a ddaethant i flynyddoedd dealltwriaeth, ymostwng yn fynych o flaen yr Arglwydd, oddi amgylch yr allor deuluaidd, a gweddio yn llafar ac unol am bob rhyw fendithion y safont mewn anghen o honynt, gan gofio lle byddo undeb a heddwch, y bydd yno hefyd ffydd, a gobaith, a chariad Duw, a phob gweithred dda, a lliosogrwydd o fendithion, yn cyfranu iechyd a chysur i'r corff, a llawenydd a bywyd i'r enaid.

Rheol 18*fed.*—Bydded i bob mam ddechreu gyda ei phlant tra fyddont ieuainc, nid yn unig i'w dysgu a'u hyfforddi, ond i'w ceryddu a'u dwyn i fyny i'r ymddarostyngiad perffeithiaf; oblegid y pryd hyny yw yr amser y gellir eu gorchfygu

rwyddaf, a thra y mae eu meddyliau yn dyner y maent debycaf o dderbyn dylanwadau a llywodraeth. Mae llawer o famau, o herwydd diofalwch, yn esgeuluso eu plant, ac heb ond cynnygar eu llywodraethu ar brydiau meithion; pan yn fwyaf cyffredin y canfyddant nad yw eu hymdrechion o un lles parhaus; canys wedi i blant ymarfer â chael eu ffordd eu hunain, nid yn hawdd y gildiant; ac os o ddamwain yr ymostyngant, nid yw hyny ond am yr amser gwyddfodol, oblegid pan yr ymlacäo y fam drachefn i ddiofalwch, dychwelant hwythau drachefn at eu hagwedd arferol: ac fel hyn, trwy arferiad, deuant o hyd yn gadarnach mewn annfydd-dod, gan fyned yn waeth-waeth, hyd nes delo y fam yn ddigalon, gan adael heibio bob dyscyblaeth, a chwyno nas gall hi wneyd i'w phlant gymmeryd gofal. Nid yw y bai gymmaint yn y plant, ag a yw yn niofalwch ac esgeulusdod y fam tra y plant yn ieuainc; a hi a raid ateb, i radd fawr, dros arferion drwg ac anufydd-dod y plant. Mae hi yn gyfrifol mewn dull mwy uniongyrchol nâ'r tad; oblegid nis gellir dysgwyl, ar wahan oddiwrth y dyledswyddau llafurus a ofynir ganddo, y medr y tad gael amser o hyd i ddiwygio, a threfnu ei blant bychain ag sydd yn nhref gyda eu mamau. Mynych y dygwydd i'r tad gael ei alw at ddyledswyddau bywyd cyhoeddus, a dichon iddo fod oddicartref lawer o'i amser. pan y bydd i'r holl ddyledswydd o lywodraeth deuluol, orphwys o anghenrheidrwydd ar famau perthynol ei blant; ac os bydd iddynt hwy, trwy ddiofalwch, oddef i'w plant dyfu i fyny mewn anufydd-dod, a dystrywio eu hunain, rhaid iddynt a fydd dwyn y cywilydd a'r gwarth o herwydd. Rhai mamau, er heb fod yn ddiofal, ac er y teimlant y pryder mwyaf am gysur eu plant, etto, trwy dyb gamgymmeriadol o gariad atynt, a beidiant eu cospi pan mewn anghen cosp, neu os cymmerant i'w gorchfygu, mae eu tynerwch a'u tosturi mor fawr, fel y tyciant dros y farn, a gadewir y plant heb eu gorchfygu, a deuant yn fwy penderfynol i wrthsefyll pob egni dyfodol o eiddo eu mamau, hyd nes, o'r diwedd, y penderfynant fod gan eu plant hwy dueddfryd ystyfnicach nag ereill, ac ei fod yn anmhosibl eu darostwng i ufydd-dod. Yn yr achos hwn, fel yn yr un o esgeulusdod, y gwall sydd eiddo y fam. Ystyfnigrwydd y plant gan fynychaf, sydd effaith maldodaeth y fam, yn tarddu oddiar ei meddylddrych camgymmeriadol o gariad.

Trwy y peth hwnw a eilw hi yn gariad, y mae yn dystrywio ei phlant.

Plant hwng un a dwy flwydd eu hoedran ydynt allnog i'w gwneyd i ddeall llawer o bethau; dyna'r amser i ddechreu gyda hwynt. Mor aml y canfyddwn blant o'r oedran hwnw yn arddangos llawer o ddigofaint. Mynych, gan lefain trwy ddigofaint, y gwna rhai ag ydynt fel arall yn iach, niweidio eu hunain; llawer gwell, yn y fath amgylchiadau, ydyw i fam geryddu ei phlentyn mewn dull tyner, er gyda phenderfyniad a diysgogrwydd, hyd nes ei orchfygu, a pheru iddo beidio â llefain, nag a fyddai iddi oddef i'r arferiad hyny gynnyddu. Pan y byddo y plentyn, trwy gospedigaeth dyner, wedi dysgu yr un wers hon oddiwrth ei fam, bydd yn llawer haws ei orchfygu a'i ddwyn i ymostwng mewn pethau ereill, hyd nes yn y diwedd, trwy ychydig ddyfal barhad ar ran y fam, y dysg fod yn ufydd i'w llais yn mhob peth; a daw ufydd-dod ymgadarnhaol i fod yn arferiad parhaus. Dichon i'r fath blentyn, trwy gael ei ddwyn i fyny gan fam esgeulus neu faldodaidd, ddyfod yn ymgadarnhaol mewn arferion o ystyfnigrwydd ac anufydd-dod. Nid gan gymmaint yn nghyfansoddiad gwreiddiol plant, ag yn eu dygiad i fyny, yr achosir y fath wahaniaeth dirfawr yn eu tueddiadau. Nis gellir gwadu fod gwahaniaeth yn nghyfansoddiad plant, hyd y nod o'u genedigaeth; ond y gwahaniaeth hwn, gan mwyaf, sydd ddyledus i ymddygiad gweddus neu anweddus y rhieni, fel y mynegwyd o'r blaen; gan hyny, am y gwahaniaeth hwn, y rhieni ydynt fwy neu lai cyfrifol. Os bydd i rieni, trwy eu hymddygiad drwg eu hunain, rwymo tueddiadau etifeddol wrth eu plant, ag a ydynt ogwyddol i'w dystrywio, oddigerth eu gweddus gwttogi a'u gorchfygu, dylent gael gwireddu y rhaid iddynt roddi cyfrif am y drwg hwnw. Os bu rhieni yn euog o rwymo wrth eu plant dueddiadau annedwydd, bydded iddynt edifarhau, gan arfer pob dyfalwch i'w hachub hwynt oddiwrth y canlyniadau drwg a ddeilliant yn naturiol trwy roddi lle i'r cyfryw dueddiadau. Po fwyaf y dyrysweh, mwyaf a rai l fod y gwellhad, a mwyaf medrus a thrwyadl y dylai fod ei gymhwysiad, hyd nes i'r hyn a hauwyd mewn drwg gael ei orchfygu a'i hollol ddarostwng. Yn y ffordd hyn dichon i rieni wared eu hunain a'u plant: ond fel arall y mae condemniad. Gan hyny, adroddwn etto,

bydded i famau ddechreu dyscyblu eu plant pan y byddont yn ieuainc.

Rheol 19eg.—Na cheryd lwch eich plant mewn digofaint; nid yw rhiaint digofus mor gymhwys i farnu maint y gospedigaeth a ddylid ei gweinyddu ar blentyn, â'r un sydd oerach ac wedi ei arferyd gydag ystyriaeth, rheswm, a barn. Gadawer i'ch plant weled y cospwch hwynt, nid i foddio nwyd ddigofus, ond i'w diwygio hwynt er eu daioni, a chaiff ddylanwad iachusol; nis edrychant arnoch chwi megys gorthrymydd, yn cael eich uwch-reoli yma a thraw gan nwydau terfysglyd a ffyrnig; eithr ystyriant chwi fel un sydd yn ceisio eu cysur hwynt, ac nad ydych ond yn eu ceryddu hwynt o herwydd eich bod yn eu caru, ac yn ewyllysio iddynt wneyd yn dda. Byddwch bwyllog a thawel yn eich cynghorion a'ch ceryddon, ond ar yr un amser, arferwch ddifrifoldeb a phenderfyniad. Gadawer i'ch plant wybod y rhaid i'ch geiriau gael eu parchu a'u hufyddhau.

Rheol 20fed.—Na thwyllwch byth eich plant trwy fygythiadau nac addewidion. Byddwch ofalus i beidio eu bygwth gyda chospedigaeth nad oes genych un bwriad i'w gweinyddu: am yr achosa hyn iddynt golli ymddiried yn eich gair; heblaw y bydd i hyny beri iddynt lynu wrth yr arferiad o ddywedyd anwiredd: pan y canfyddant nad yw eu rhieni yn cyflawni eu bygythion neu addewidion, meddyliant nad oes yna un niwed mewn iddynt fforffetu eu gair. Na feddyliwch y caiff eich circhion, mewn perthynas i eirwiredd, lawer o bwysau ar feddyliau eich plant, tra eu gwrthwynebir gan eich siamplau. Byddwch ofalus i gyflawni eich gair yn mhob peth mewn cyfiawnder, a bydd i'ch plant, nid yn unig ddysgu geirwiredd oddiwrth eich siamplau, ond bydd iddynt ofni anufyddhau i'ch gair, gan wybod nad ydych byth yn ffaelu cospi neu wobrwyo, yn gyfunol â'ch bygythion a'ch addewidion. Bydded i'ch cyfreithiau, penydiau, a'ch gwobrwyon, fod yn sylfaenedig ar egwyddorion barn a thrugaredd, ac yn gy hwysiadol i alluoedd eich plant; canys yn y ffordd hon y llywodraetha ein Tad nefol ei blant, gan roddi i rai gyfraith nefolaidd, i ereill un ddaearol, ac i ereill etto un dan-ddaearol, gyda phenydiau ac addewidion cyssylltiedig, yn gyfunol â sefyllfaoedd, amgylchiadau, a galluoedd y personau sydd i gael eu llywod-

raethu. Ceisiwch ddoethineb, a phortrëadwch yn ol yr urdd nefol o lywodraeth.

Rheol 21ain.—Na fyddwch mor sarug ac ystyfnig yn eich llywodraeth deuluol, fel ag i wneyd eich hunan yn wrthrych ofn ac arswyd. Y mae rhieni na wnant ond eu hunain yn amlwg yn mhriodoledd cyfiawnder, tra mai prin yr adwaenir trugaredd a chariad yn eu teuluoedd. Dylid tyneru cyfiawnder gyda thrugaredd, a chariad a ddylai fod yr egwyddor fawr ysgogol, yn cymmysg wau ei hunan yn eich holl weinyddiadau teuluaidd. Tra yr eistedd cyfiawnder wrtho ei hun ar yr orsedd, mae eich plant yn agosâu atoch gydag arswyd, neu efallai yn cuddio eu hunain oddiwrth eich presennoldeb, ac yn hiraethu am eich absennoldeb, fel y rhyddhaer hwynt oddiwrth eu hofn; wrth sŵn eich camrau agoshaol hwy a ffoant fel oddiwrth elyn, a chrynant wrth eich llais, ac ymgrynhoant rhag ardremiad eich gwynebpryd, yr un fath â phe yr ofnent i ryw gospedigaeth ofnadwy gael ei gweinyddu arnynt. Byddwch deuluol gyda eich plant, fel y dyddanont eu hunain yn eich cymdeithas, ac edrych arnoch chwi fel rhiant mwyn a thyner, ag sydd yn hyfryd ganddynt ufyddhau iddo. Ufydd-dod cynhyrfiedig gan gariad, ac ufydd-dod cynhyrfiedig gan ofn, ydynt hollol wahanol yn eu natur—y blaenaf a fydd arosol a parhaus, tra nad yw yr olaf ond aros i wrthddrych yr ofn gael ei symud, a bydd iddo ddiflanu fel breuddwyd. Llywodraethwch blant fel rhieni, ac nid fel gorthrymwyr; oblegid byddant hwythau rieni yn eu tro, a byddant dra thebygol o fabwysiadu y ffurf hono o lywodraeth yn yr hon y cawsant eu haddysgu. Os buoch chwi orthrymwyr, dichon y dylanwadir arnynt hwythau i efelychu yn ol eich siampl. Os ydych ffrom ac yn barhaus ymgeeru, byddant hwythau dra thebyg o fod yn geerwyr hefyd. Os ydych chwi yn hawddgar, mwyn, a thrugarog, bydd i'r dylanwadau hynaws hyn fod yn dra sicr o drwytho eu hunain i'w trefn o lywodraeth deuluaidd; ac fel hyn, dylanwadau drwg a da, yn fynych, a estynant eu hunain i lawr am lawer o genedlaethau ac oesoedd. Mor fawr, gan hyny, ydyw rhwymedigaethau rhieni i'w plant! Ac mor ofnadwy yw canlyniadau siamplau drwg! Gadawer i gariad, gan hyny, eich goruwchlywodraethu a'ch rheoli chwi, a bydd eich plant yn sicr o'i ddarganfod, a hwy a'ch carant chwi yn ol.

Rheol 22ain.—Bydded i bob mam ddysgu ei phlant i anrhydeddu a charu eu tad, ac i barchu ei gyfarwyddiadau a'i gynghorion. Mor fynych y mae pan gymmero tadau i gywirio eu plant, yr ymyraeth mamau yn mhresennoldeb y plant; mae gan hyn ogwyddiadau tra drwg mewn llawer golygiad: yn gyntaf, y mae yn dinystrio yr unoliaeth teimlad, a ddylai fodoli rhwng gwr a gwraig; yn ail, y mae yn gwanhau ymddiried y plant yn y tad, ac yn eu hyfhau i anufydd-dod; yn drydydd, y mae yn creu cynhen ac amryson; ac yn olaf, y mae yn gwrthryfela yn erbyn y drefn o lywodraeth deuluaidd, a sefydlwyd gan ddoethineb ddwyfol. Os tybia y fam fod y tad yn rhy lym, na fydded iddi grybwyll hyny yn nghlyw y plant, ond hi a all adrodd ei theimladau wrtho ef tra eu hunain, ac fel hyn ni wel y plant unrhyw ymraniad rhyngddynt hwy. Canys i wr a gwragedd anghytuno, ac amryson a ffraeo, sydd ddrwg mawr; ac i wneuthur y pethau hyn yn mhresennoldeb eu plant, sydd etto fwy drwg. Gan hyny, os bydd i wr a'i wragedd ffraeo, a dinystrio eu dedwyddwch eu hunain, bydded iddynt gael tosturi tuag at eu plant, a pheidio eu dinystrio hwynt gyda eu siamplau niweidiol.

Rheol 23ain.—Na oddefwch i blant gwahanol famau i fod yn dordyn ac yn enllibaidd at eu gilydd: oblegid y maent yn frodyr a chwiorydd i'w gilydd, yr un fath â phlant y patriarch Jacob; ac nid oes gan un hawl uwchlaw arall, ond yn unig fel ei teilyngir gan ei ymddygiad. Os dygwydd y canfyddwch gynhenau a gwahaniaethau yn codi, na fydded i chwi gyfiawnhau eich plant eich hun, a chondemnio y lleill yn eu presennoldeb; am y bydd i hyn eu hannog yn eu cwerylon: hyd y nod pe yr ystyriech nad yw eich plant chwi gymmaint yn y bai â'r lleill, llawer gwell yw eu dysgu hwynt am ddrygau amryson, nag i siarad yn erbyn y lleill. Bydd i siarad yn eu herbyn hwy, nid yn unig ddyeithrio eu serchiadau hwynt ond y mae ganddo ogwyddiad at ddigio eu mamau, a chreu teimladau anhyfryd rhyngoch chwi â hwynt. Siaradwch bob amser yn dda am wragedd ereill eich gwr yn mhresennoldeb eich plant; am y ffurfia plant yn gyffredin eu barn o berthynas i ereill, yn ol dywediadau eu rhieni; y maent yn dra thebygol o barchu y cyfryw a berchir gan eu rhieni; a chasâu y rhai hyny a gaseir ganddynt. Os ystyriwch fod rhai o'r mamau yn

rhy dyner gyda eu plant, ac yn rhy esgeulus o'u cywirio, na fyddwch ddigllawn, eithr ymdrechwch, trwy driniaeth ddoeth a chall o'r eiddoch eich hun, i osod esiampl deilwng o'u blaen hwynt, fel y dichon iddynt hwy, trwy weled eich ffordd gall a doeth chwi, gael eu harwain i fyned a gwneuthur yn yr un modd. Bydd i siamplau weithiau ddiwygio, pan ballo circhion.

Rheol 24*ain.*—Byddwch ddiwyd yn eich arferion: mae hyn o bwysigrwydd fel yn cyflawni cyfraith Duw: y mae hefyd o bwys i'r rhai hyny sydd mewn amgylchiadau isel, fel y gallont gael bwyd, a dillad, a chysuron anghenrheidiol bywyd: y mae hefyd o bwys i'r cyfoethog yn gystadl â'r tlawd, fel y byddo ddichonadwy iddynt yn helaethach ddiwallu eisieu yr anghenog; a bod mewn amgylchiadau i gynnorthwyo yr anffortunus, a gweinyddu i'r claf a'r adfydus: oblegid yn y ffordd hon, y mae yn bosibl hyd y nod i'r cyfoethog fyned i mewn i deyrnas nefoedd. Ni fydd i deulu sydd â'i amser yn feddiannol gan alwadau buddiol a chyfreithlawn bywyd, ganfod amser i fyned o dŷ i dŷ, gan faldorddu a niweidio eu gilydd a'u cymmydogion; ac ni fyddant chwaith mor chwannog i ffraeo yn eu plith eu hunain.

Rheol 25*ain.*—Pan fyddo eich plant o dair i bump mlwydd oedran, anfonwch hwy i ysgol, a chedwch hwy yno flwyddyn ar ol blwyddyn, hyd nes y derbyniont ddysgeidiaeth drwyadl, yn holl egwyddorion gwyddoriaeth fuddiol, ac yn eu hagweddau, a'u moesau. Yn y dull hwn hwy a ochelant lawer o ddrygau, a godant oddiar syrthni, a ffurfiant arferiadau a'u gwnant yn fuddiol i gymdeithas mewn bywyd dyfodol. Bydded i famau addysgu eu merched mewn pob math o lafur teuluaidd, eu dysgu i olchi ac haiarnu, i bobi, a gwneyd pob math o goginiaeth, i wau a gwnïo, i nyddu a gwehyddio, ac i wneyd pob math arall o bethau a'u cymhwysa hwynt yn hyswïod da ac effeithiol. Bydded i dadau addysgu eu meibion, yr unrhyw gangen neu gangenau o fasgnach y bwriadant iddynt bob un ei dilyn. Diystyrwch y gau dynerwch hwnw a arddangosir gan feibion a merched y cyfoethog, y rhai a'i hystyriant yn ddianrhydedd i lafurio wrth alwedigaethau cyffredin bywyd. Dylai y fath dybiau o fywyd uchel gael eu gwgu allan o'r diriogaeth, megys yn rhy ddirmygus i'w llochesu, am un amrantiad, gan werin wareiddiedig. Mae gan rai boneddigion a'r

boneddigesau sigledllyd hyn y fath feddylddrych mawreddog, mewn perthynas i foneddigeiddrwydd, fel y gadawent i'w tlodaidd hen dad a mam gaethweithio eu hunain i farwolaeth, i'w cynnal hwynt yn eu diogi, neu wrth ryw orchwyl coegdybiog ac anfuddiol. Eistedda y ferch i lawr yn yr ystafell wrth ei phaent waith neu fiwsig, wedi ei harwisgo mewn sidan a gwychder, a gadael i'r fam olchi a choginio, hyd nes, trwy flinder, y mae yn barod i gwympo i'w bedd; galwant hyn yn foneddigeiddrwydd, a'r gwahaniaeth sydd rhwng yr isel a'r uchel. Ond nid yw y fath ferched yn deilwng o wyr, ac ni ddylid eu caniatâu i unrhyw gymdeithas barchus: y maent yn ddiog rai dirmygus, a fyddai yn felldith i unrhyw wr, a ddichon fod mor aflwyddiannus â bod yn gyssylltiedig â'r fath bethau niweidiol. Dylid coleddu a gwrteithio paentio, miwsig, a'r holl gelfyddydau gwychion, megys cyflawniadau a wasanaethant i addurno a harddu pobl oleuedig a gwareiddiol, ac a wnant fywyd yn gytunol a dedwydd; ond pan wrteithir y pethau hyn, er cauad allan y dyledswyddau a'r cymhwysderau mwy anghenrheidiol, y mae fel addurno moch gyda gemau a pherlau gwerthfawr, i wneuthur iddynt ymddangos yn barchusach: ni wna yr addurniadau hyn, ond gwneuthur y fath gymmeriadau yn ganwaith hyllach a gwrthunach nag yr ymddangosent fel arall.

Rheol 26ain.—Arferwch gynnildeb, a gochelwch wastraff. Mor ddiannogol i wr, a chanddo deulu mawr, yn ymddibynu yn benaf ar ei lafur ef am gynnaliaeth, a fyddai gweled ei wraggedd a'i blant yn ddiofal, yn ddifeddwl, ac yn ddianghenrhaid, yn gwastraffu ei ennill caled. Na fydded i un wraig, o ofn na chaiff hi ei chyfran o'r cyllid, ddinystrio, rhoddi ymaith, neu fel arall ddosparthu o'r hyn a roddir iddi, gan feddwl y cynnysgaetha ei gwr hi ag ychwaneg. Dylai y rhai a gynnilant, ac a ddoeth ddefnyddiant yr hyn a roddir iddynt, gael eu cyfrif yn deilwng i dderbyn yn chelaethach, na'r rhai hyny a ddilynant ffordd wrthwynebol. Dylai pob gwraig deimlo yn ddyddorol mewn arbed a chadw yr hyn a ymddiriedodd yr Arglwydd iddi, a dylai lawenychu, nid yn unig yn ei llwyddiant, ond yn llwyddiant yr oll o'r lleill: ni ddylai ei llygaid fod yn llawn trachwant, i grafangu pob peth ei hunan, ond dylai deimlo yn gyfartal ddyddorol yn nghysur yr holl

deulu. Trwy ddilyn yr yrfa hon caiff ei charu; trwy gymmeryd gyrfa wrthwynebol, ystyrir hi yn amnanol, ac ni feddylir o honi ond ychydig.

Rheol 27ain.—Bydded i wyr, gwragedd, meibion, a merched, wirioneddu yn barhaus, nad yw eu perthynas yn terfynu gyda'r bywyd byr hwn, ond y parha mewn tragywyddoldeb diddiwedd. Gan hyny, dylai pob cymhwysder a thueddfryd, a'u gwnelo hwy yn ddedwydd yma, gael ei feithrin, ei goleddu, ei fwyhau, a'i berffeithio, fel y byddo eu hundeb yn annattodadwy, a'u dedwyddwch wedi ei sicrhau am y byd hwn, ac am yr un hwnw sydd i ddyfod

Sylwer ar y rheolau hyn, ac ar y lleill oll ag ydynt ddaionus a chyfiawn, a heddwch a fydd y canlyniad; gwyr a fyddant batriarchiaid a gwaredwyr; gwragedd a fyddant fel gwinwydd ffrwythlawn, yn dwyn allan ffrwythau gwerthfawr yn eu tymmorau; eu meibion a fyddant fel planigion o enwogrwydd, a'u merched fel meini caboledig palas. Yna y Saint a gânt flodeuo ar y bryniau, a llawenychu ar y mynyddoedd, a dyfod yn bobl fawr a chryfion, yn rhai y caiff eu mynediad allan fod gyda nerth sydd dragywyddol. Cyfod, O Seion! gwisg dy hun â goleuni! ymddysclaeria allan gydag amlygrwydd a thryloywder! goleua y cenedloedd a chornelau tywyll y ddaear, canys aeth eu goleuni allan—eu haul a fachludodd—tywyllwch a'u hymdöodd bwynt! gadawer gweled dy oleuni ar uchel leoedd y ddaear; gâd iddo lywyrchu mewn dysclaerdeb gogoneddus; canys yna gwel y rhai drygionus, a chywilyddiant, a dodant eu dwylaw ar eu safnau mewn gwarth; yna y cyfyd breninoedd, a deuant allan i'r goleuni, a gorfoleddant yn mawredd dy ogoniant. Nac ofna, O Seion, ac na laesed dy ddwylaw, canys mawr ydyw yr Un santaidd yn dy ganol di! Cwmwl a'th amdöa di y dydd er dy amddiffyn, a'r nos amgylchir dy breswylfeydd gyda gogoniant! Duw yw dy oleuni tragywyddol, a chaiff fod yn Dŵr dy gadernid yn erbyn dy elynion; wrth sŵn ei lef y toddant ymaith, a dychryn a ymeifl arnynt hwy. Yn y dydd hwnw y byddi brydferth a gogoneddus, ac ni chaiff gwarth y cenedloedd ddyfod mwy i'th glustiau; yn y dydd hwnw, y caiff meibion y rhai hyny a'th gystuddiasant ddyfod a phlygu i ti, a chrymu eu hunain i lawr wrth wadnau dy draed; a merched y rhai hyny a'th warthruddasant di, a

gânt ddyfod, gan ddywedyd, Ein bara ein hunain a fwytawn, a'n dillad ein hunain a wisgwn, ond yn unig gadawer ein cysylltu, yn nhrefn y briodas batriarchaidd, gyda'r gwyr a'r patriarchiaid yn Seion, i gymmeryd ymaith ein gwarth; yna yr uchel barchant, yn mhell uwchlaw cyfoeth, y pethau hyny a ddiystyrwyd gan eu tadau drygionus, o dan yr enw Amlwreigiaeth.

Terfynwn y dernyn hirfaith hwn ar y testun Priodas Nefolaidd, trwy gynnyg y gofyniadau canlynol i ystyriaethau y cyfryw o'n darllenwyr, ag a ddichon fod yn wrthwynebus i'r gyfundraeth o liosogrwydd.

1. Os yw lliosogrwydd yn dramgwyddus yn ngolwg Duw, paham y bu i Abraham, yr hwn a'i harferodd, gael ei alw yn gyfaill Duw, ac yn dad y ffyddloniaid? Paham yr addawodd yr Arglwydd mai ynddo ef, yn gystadl ag yn ei had, y caffai holl deuluoedd y ddaear eu galw yn fendigedig? Paham gofyn i holl deuluoedd y ddaear, o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, i gael eu mabwysiadu i deulu Amlwreigiwr, mewn trefn i gael eu hachub? Paham dewis Amlwreigiwr i fod yn dad i'r holl deuluoedd cadwedig? Paham gofyn holl deuluoedd Cristionogol, mewn trefn i gael eu hachub, i rodio yn nghamrau ac i wneuthur gweithredoedd Abraham? Paham y cyhoeddodd Duw ei hunan yn "Dduw Abraham, yn Dduw Isaac, ac yn Dduw Jacob," a dywedyd mai hyn a fydd "FY ENW A'M COFFADWRIAETH O GENEDLAETH I GENEDLAETH?" (Gwel Ex. iii, 15). Os nad yw Amlwreigiaeth i'w gymmeradwyo, yn mhlith cenedlaethau y byd Cristionogol, paham yr ymgyfenwodd ei hunan i fod yn Dduw Amlwreigwyr, a dywedyd y byddai i bob cenedlaeth fabwysiadu y coffadwriaeth hyny am dano Ef? Paham dewis yr Amlwreigwyr hyn i fod yn siamplau i Gristionogion, a dywedyd y denai llawer o'r dwyrain a'r gorllewin, o'r gogledd ac o'r deau, ac eistedd i lawr gyda hwynt yn nheyrnas Dduw? A fydd gwragedd a gordderchwragedd Abraham, a phedair gwragedd Jacob, yn nheyrnas Dduw gyda eu gwyr? Os felly, ai ni lygrir moesau Cristionogion yn fawr, trwy eistedd i lawr yn yr un deyrnas gyda hwynt? Ai ni fydd i Gristionogion gywilyddio yn fawr, o'u canfod yn eistedd yn nghymdeithas Amlwreigwyr? Ai ni fydd i Gristionogion lwyr ddystrywio eu cymmeriadau, trwy gael eu mabwysiadu i

deulu Amlwreigiwr mor nodedig ag Abraham, a bod yn rhwymedig i'w gydnabod ef fel tad, a'i galw yn blant iddo? "A'r ysgrythyr yn rhagweled mai trwy ffydd y mae Duw yn cyfiawnhau y cenedloedd, a rag-efengylodd i Abraham, gan ddywedyd, Ynot ti y bendithir yr holl genedloedd" (Gal. iii, 8). Pa fath Efengyl a bregethwyd i Abraham? Ai nid ydoedd yr unrhyw Efengyl ag a bregethwyd wedi Crist, trwy yr hon yr oedd i'r cenedloedd gael eu cyfiawnhau, a thrwy yr hon y gallai holl deuluoedd y ddaear gael eu bendithio, gan ddyfod yn blant Abraham trwy fabwysiad. Ai nid oedd yr un Efengyl yn ofynol i achub y tad Amlwreigiol yn nheyrnas Dduw, â'r un hono sydd yn achub ei blant mabwysiadol sydd yn eistedd i lawr gydag ef yn yr un deyrnas? A yw yr Efengyl wedi Crist, yn dyrchafu Cristionogion i ogoneddusach teyrnas nâ'r un lle preswylia Abraham? Os nad yw, a ydyw hi ronyn gwell nâ'r Efengyl a bregethwyd i Abraham? Ai ni welodd Abraham ddydd Crist, a gorfoleddu ynddo, ac edrych yn mlaen at ei aberth iawnol, yr un fath ag yr edrychodd Cristionogion, wedi hyny, yn ol yr unrhyw iawn? Os gofynodd yr Efengyl a bregethwyd i Abraham yr un ffydd—yr un edifeirwch—yr un cyfiawnhad—yr un santeiddhad trwy yr Ysbryd Glân—os cafodd iddo ef yr un bendithion—yr un doniau o brophwydoliaeth a dadguddiadau—yr un doniau o weled gweledigaethau, ac o ymddyddan ag angylion—yr un galluoedd gwyrthiol ac addewidion nefol—os gwnaeth hi ef yn deilwng o'r teitl Cyfaill Duw, a'i ddyrchafu ef i fod yn dad y ffyddloniaid, hyd y nod tad yr holl genedloedd cadwedigol,—os, heblaw hyny, yr achubodd hi ef yn nheyrnas Dduw—yn yr un deyrnas lle mae ei blant Cristionogol i eistedd i lawr gydag ef—yna, ai nid oedd hi Efengyl Cristionogaeth—yr un Efengyl yn hollol ag a bregethwyd wedi Crist? Ac os yr un Efengyl, yna pwy a feiddia wadu yr arferid Amlwreigiaeth gan y dynion goreu o gwbl, o dan oruchwyliaeth Gristionogol ac Efengylaidd? Pwy a faidd ddywedyd, nad oedd cyfiawnder Abraham mor fawr â chyfiawnder ei blant?

2. Ai ni fu i'r Arglwydd fawr fendithio a llwyddo Jacob, cyn a chwedi ei ddyfod yn Amlwreigiwr? Ai ni pharhaodd Efe i roddi iddo lawer o ddadguddiadau a gweledigaethau, ac anfon lluoedd o angylion i ymddyddan ag ef? Os oedd Aml-

wreigiaeth yn droseddol, ai ni fuasai Duw yn ei hysbysu o'r ffaith? Pe buasai hi bechadurus, a fuasai Efe yn ei achub yn ei deyrnas heb edifeirwch? Gan na edifarhaodd Jacob, eithr parhau yn Amlwreigiwr hyd ei farwolaeth, a chan yr achubwyd ef, rhaid yr achubwyd ef yn ei bechodau; canys nid yw Duw yn maddeu pechodau heb edifeirwch; gan ynte, nid yw Amlwreigiaeth yn bechod. Paham y lluddiodd yr Arglwydd i Sarah, gwraig Abraham, blanta? (Gen. xvi. 2.) Ai nid oedd o herwydd yr esgeulusodd hi dros hir amser, roddi gwraig arall i Abraham, fel y delai efe yn dad llawer o genedloedd? Gwedi y rhoddodd hi Hagar i'w gwr, yna ymddarostyngodd yr Arglwydd i roddi iddi fab. Os oedd amlwreigiaeth yn droseddol a phechadurus, pa fodd y bu i Rachel roddi Bilhah i'w gwr? A aberthasai hi ei theimladau yn y modd hyn, er mwyn cyflawni pechod? A aberthasai hi, nid yn unig y gwrthddrych daearol anwylaf a feddai, eithr hefyd darostwng ei hun i bechod a chondemniad, a rhedeg i'r perygl o aberthu ei thragywyddol iachawdwriaeth, i'r unig ddyben o gael Bilhah i godi plant i fyny iddi hi? Pa fudd a fuasai plant Bilhah iddi hi, mewn cymhariaeth i'r cariad a fedd gwraig at ei gwr, ac yn enwedig i'r cariad o gyfiawnhad gerbron Duw? Ai nid yw y siampl hon, ynte, o hunan aberthiad, yn dangos yn y modd mwyaf penderfynol, i Rachel ymddwyn oddiar uwch tueddfryd nâ dystryw ei henaid, er mwyn i'w gwr godi plant i fyny trwy Bilhah? Ai nid yw yn profi mai ymsyniad o ddyledswydd yn unig a weithredodd ar ei meddwl, a'i chymhell yn mlaen i wneyd aberth mor fawr? Pa fodd y llwyddodd Leah gyda'r Arglwydd i feddiannu ychwaneg o blant? Hi a gododd, amryw flynyddau gynt, bedwar o feibion i'w gwr; eithr am ryw reswm, yr Arglwydd dros ryw hyd o amser a'i hattaliodd rhag planta? Pa ddyledswydd neillduol a gyflawnodd hi mewn trefn o gael ei bendithio drachefn gyda phlant? Hi a roddodd ei llawforwyn Zilpah i'w gwr yn wraig. A ddygodd yr aberth hwn yr effaith ddymunol? Do, boddhaodd yr Arglwydd mor fawr, fel y gwrandawodd Efe ar Leah; a bu iddi hi ymddwyn ac esgor i Jacob bummed mab. A Leah a ddywedodd, "Rhoddodd Duw fy ngwobr i mi, *o herwydd rhoddi o honof fi fy llawforwyn i'm gwr*" (Genesis xxx). A ellir dywedyd, yn yr achos hwn, mai cariad at gael plant yn ychwanegol, a

anesid gan fenyw arall, a'i tueddai hi at ildio i aberth mor fawr? Pe plant a fuasai ei hamcan, yr oeddynt ganddi eisoes yn eiddo ei hunan; ac yn sier, ni allasai plant Zilpah fod mor gu iddi hi â'i gwr anwyl ei hun. Pa ddyben uwch, ynte, a allasai ei thueddu at wneyd yr aberth? Pe buasai lliosogrwydd yn bechadurus, a ddysgwyliasai hi y llwyddai ei phechodau gyda'r Arglwydd, ac y parasai ei throseddiadau iddo ef wrando ei gweddi, a rhoddi plant yn ychwanegol iddi? Os oedd rhoddi ei morwyn i'w gwr yn atgas i Dduw, paham y gwrandawodd efe ei gweddi, a'i bendithio am wneyd felly? Ai nid yw yr holl ffeithiau hyn yn profi fod Duw wedi ei dra foddloni gyda y drefn o amledd, fel ei harferwyd gan y dynion a'r menywod santaidd hyn?

3. Pa le erioed y bu santeiddiach dyn nâ Moses, â'r hwn yr ymddyddanodd Duw wyneb yn wyneb? Ai ni wybu Moses ynghylch Crist. Cristionogaeth, a'r Efengyl? Dywed yr Iesu, i Moses ysgrifenu am dano ef: dywed Paul y cyfrifodd Moses yn fwy golud ddirmyg Crist, nâ thrysorau yr Aifft: ac etto, dywed, y pregethwyd yr Efengyl iddynt hwy (plant Israel yn yr anialwch), yn gystadl ag i ninnau, a thystia y bedyddiwyd hwy yn y cwmmwl ac yn y môr. Os, gan hyny, y credodd Moses yr Efengyl, y bedyddiwyd ef, ac y cofleidiodd Gristionogaeth, a goddef dirmyg Crist, ai nid oedd efe yn llawn gymmaint Cristion â'r rhai hyny a gofleidiasent yr Efengyl wedi Crist? Yr oedd Moses, gan hyny, yn amlwreigiwr Cristionogol, a dododd siampl o flaen holl Israel; a chan y bu i'w frawd a'i chwaer ei hun, Aaron a Miriam y brophwydes, ddywedyd yn erbyn un o'i wragedd, yr Arglwydd ydoedd dra digllawn wrthynt hwy, a tharawodd Miriam â'r gwahanglwyf. (Numeri xii.) Oni ddangosodd yr Arglwydd yn y modd egluraf, trwy y weithred hon, ei fod yn cymmeradwyo amlwreigiaeth, a'i fod yn ystyried yn gyssegredig i Moses y gwragedd a gymmerodd? Ai ni fu i Dduw ei hun roddi cyfreithiau trwy Moses, at reoleiddio esgyniad eiddo yn nheuluoedd amlwreigwyr? Ai ni chafodd Moses, er yn amlwreigiwr, ei achub yn nheyrnas Dduw? Ai ni ymddangosodd Moses ac Elias mewn gogoniant i Pedr, Iago, ac Ioan, yn y mynydd santaidd, yn amser gweddgyfnewidiad Crist? Os gallesid achub Moses trwy yr Efengyl, a thrwy gofleidio Crist, yna ai

nid yw yn sicr y cymmeradwywyd amlwreigiaeth yn llawn gymmaint dan yr Efengyl a than y gyfraith?

4. Os oedd amlwreigiaeth yn bechadurus a throseddol, paham y gorchymynodd Duw i'r brawd byw briodi holl weddwon ei frodyr trancedig, a fuont feirw yn ddiblant? A fuasai Duw yn gorchymyn ei bobl dan benyd drom i gyflawni pechod, ac yna eu cospi hwynt am ei wneyd? Rhaid y buasai yn gyflwr tost, pe y melldithid plant Israel am na chadwasant y gyfraith, ac yna drachefn eu melldithio pe y cadwasent hi! Etto, rhaid yw mai hyn ydoedd y cyflwr, os oeddynt i gael eu melldithio am fod yn amlwreigwyr, tra y gorfodai cyfraith Duw hwynt mewn achosion penodol i fod felly.

5. Yn nyddiau Crist, tra yr oedd cyfraith Moses hyd hyny mewn llawn grym, rhaid yw fod yno filoedd o Israel, yn rhai eu gorfodid gan eu cyfraith i fod yn amlwreigwyr, neu ynte, ddyodef penyd y felldith gyssylltiedig â'r gyfraith hono! Mewn pa fordd y gallasai yr amlwreigwyr hyny gofleidio Cristionogaeth, a chael eu derbyn i Eglwys Crist? A ydoedd yn gyfreithlawn i amlwreigwyr gael eu bedyddio i'r Eglwys Gristionogol? Os nad oedd, a ganiatasai yr Efengyl iddynt hwy ysgaru eu holl wragedd, ond un? A ganiatasai yr Efengyl iddynt hwy roddi ymaith y rhai hyny y bu i Dduw, trwy orchymyn pendant, eu cyssylltu ynghyd? Os caniatasai yr Efengyl ysgaru yr oll ond un, yna pa wragedd oedd i'w bwrw allan gyda eu plant, a pha ryw un oedd i'w chadw? Ond os na chaniatasai yr Efengyl i'r Amlwreigwyr hyn ysgaru eu gwragedd, oddigerth yn achos godineb, pa beth a allasent hwy ei wneyd? A allasent hwy gael eu hachub heb ddyfod i'r Eglwys Gristionogol? Ac os na allasent, ai rhaid oedd eu damnio heb feddyginiaeth? A ddarfu iddynt, trwy gadw y gyfraith yn unol â gorchymyn Duw, lëoli eu hunain mewn cyflwr anobeithiol, lle na allasai Cristionogaeth eu cyrhaedd hwynt? Os felly, rhaid yw eu hanfonid i uffern, pe y methasent a chadw y gyfraith, ac yr anfonasai Cristionogaeth hwynt i uffern, heb gynnyg unrhyw feddyginiaeth, o herwydd y cadwasant y gyfraith, ac felly ddyfod yn amlwreigwyr. Eithr y mae hyn yn rhy wrthun hyd y nod i ddynion gwylltion ei gredu. Byddai yn gabledd erchyllaf i wneyd Duw yn Awdwr y fath athrawiaeth ddrygionus. Yna, nis gall un ddadleu,

nad oedd i'r amlwreigwyr Iuddewig, gyda eu holl wragedd, yr un fraint o fyned i'r Eglwys Gristionogol ag ereill pwy bynag. A chan y rhaid mai fel hyn yr oedd, yna, pwy a faidd ddywedyd nad oedd amlwreigiaeth yn cael ei arferyd a'i gymmeradwyo gan y rhai hyny yn yr Eglwys Gristionogol yn nyddiau ein Iachawdwr a'i apostolion? A oedd yno un dull yn bosibl i ryddhau yr amlwreigiwr Iuddewig o'i ddyrysweh, a'i achub yn nheyrnas Duw, yn fyr o Gristionogaeth? Mor sier ag yr achubwyd neb o honynt, mor sier y goddefodd Cristionogaeth amlwreigiaeth; oblegid yr ydym yn sier na oddefodd hi ysgariaeth, ond yn unig am drosedd penodol.

(I'w barhau.) *Cyf.* Robyn Ddu.

AMRYWIAETHAU, &c.

Adnabydda dy gyfaill cyn dweyd dy feddwl; canys y mae rhai llestri yn gollwng yr oll a roddir ynddynt.

Gwell pilsen chwerw, na nychdod hir.

Mae y dynion didwyll i'w darllen yn eu gwynebau; eithr rhaid cael gweled calon y twyllodrus er eu hadwaen

CYNGHOR.

Gwna i arall fel y dylid,
Paid a thori cyfraith rhyddid;
Ac wrth fesur, cofia roddi
'Rhyn a ddwg gan cymmaint iti.

Taliadau o Rag. 16 hyd Rhag. 21.—Sir Feirionydd, 18s; Sir Fôn, 9s 6c; Caerdyf, 13s 6c; Pontytypridd, 5s 6c; Aberdâr, 5s; Aberamman, 5s; Cap Coch, 10s; Hirwaen, 2s 3c; Georgetown, 5s 3c; Troedyrhyw, 3s 9c.—Cyfanswm, £3 17s 9c.

☞ Galwn sylw y Saint oll at sylwadau y Llywydd S. W. Richards, ar Ddegwm a'r Drysorfa Ymfudol Barhaus, yn y "Star" am Ragfyr 24.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, i *John Davis, Printer, Georgetown, Merthyr-Tydfil.*

CYNNWYSIAD.

TUD.
Priodas Nefolaidd 405
Amrywiaethau, &c 420

MERTHYR TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.

// UDGORN SEION,

NEU

Seren y Saint.

RHIF. 27.] RHAGFYR 31, 1853. [CYF. VI.

UDGANIAD OLAF YR UDGANWR CYNTAF.

Y MAE pum mlynedd wedi myned heibio, a chwech cyfrol o UDGORN SEION wedi eu cyhoeddi, er pan ein penodwyd i udganu i genedl y Cymry. Yr ydym yn awr yn cyflwyno ein swydd i fyny, ac yn udganu am y tro olaf, cyn cychwyn o honom i Ddyffryn y Mynyddoedd, i ymwneyd â gwaith arall. Llawer gwaith yr udganasom wrth ereill, yn enw Duw, "Deuwch allan o honi hi, fy mhobl i;" yr ydym yn awr yn ufyddhau i'r alwad hono ein hunain, gan roddi yr Udgorn yn nwylaw gwr galluog i udganu yn ein lle. Anturiwn ddweyd i ni udganu yn agos gystal ag y gallem, yn gyferbyniol i'n gwybodaeth a'n medrusrwydd; ond gwyddom y perthynai i ni wendidau a ffaeleddau. Galwyd ni i swydd yn ieuanc, a buom yn ymwneyd â gwaith pwysig, tra yn lled anmhrofiadol, ac yn amddifad i raddau o gynghorion yr oedranus a'r profiadol. Ein hymdrech a'n hamcan a fuont i wneyd daioni, serch y gallai ein dull o weithredu ar droion, fod yn groes i farn rhai o'n lliosog ddarllenwyr. Meddyliwn yn awr ein bod wedi dysgu ychydig brofiad; ond buasai yn dda genym pe meddem yr ychydig hwnw pan ddechreuasom ein gwaith. Dysga hyn bawb nad yw profiad i'w brynu heb dalu yn ddrud am dano. Gallwn ddweyd i ni wneyd agos ein goreu hefyd i ddysgu mewn siampl yr hyn a ddysgem trwy yr UDGORN, fel na fyddai ein llafur yn ofer; canys pwnc mawr yw cael geiriau a gweithredoedd i gyd-dystiolaethu. Heblaw hyny, ymdrechasom i fod yn onest a

didderbyn wyneb, gan ystyried fod genym gyfrif i roddi gerbron Duw. Gan hyny, ni ofnwn wyneb neb, ac ni theimlwn ddygasedd at un dyn. Mae ein bron yn heddychlawn, a'n dymuniad i lesoli pawb, ac adeiladu teyrnas Dduw.

Cyflwynwn ein diolchgarwch gwresocaf i Dduw, am ei ofal tadol am danom, tra yn ymwneyd â'i waith; a diolchwn yn garedig i'n holl frodyr a roddasant eu cynnorthwy i ni o bryd i'w gilydd. Yr Arglwydd a'n gwobrwyo ni a hwythau yn ol ein ffyddlondeb, ac a gorono ein llafur â llwyddiant; a bendithied ei anwyl Saint â'r hyn oll a ddymuna eu calonau, fel y cyd-gyfarfyddom oll rhwng y bryniau tragywyddol, i gael ein dysgu yn fanylach yn nghyfraith Duw.

Yn awr, UDGORN SEION, ein genau cyhoeddus am bum mlynedd, ffarwel i ti o'r diwedd; y dydd a ddaeth i newid dy udganwr. Wele ni ar fyned ymaith, i'r lle ein gwahoddaist lawer gwaith; ac yn mhen wythnos etto bydd arall yn chwythu trwyddot. Bendith a ddilyno dy sain, a boed i ti amgenach udganwr bob tro ei newidir. Dy udganwr nesaf a gaffo ddylanwad cynnyddol; ei chwyth a bereiddio ac a nertho dy sain, nes y treiddio yn mhell, ïe, i galonau y rhai pur a gonest; ac na foed neb trwy y wlad, na roesawo sain UDGORN SEION, neu nad ymsiriolo yn llewyrch *Seren y Saint.*

UDGORN SEION! hir udgana;
Tithau'i *Seren*, hoff lewyrcha:
Bendith lôr ddilyno'r ffyddlon,
Nes eu casglu oll i Seion.

Ninnau 'nawr sy'n canu ffarwel;
'Madael wnawn â dwyfron dawel;
Gweddied Saint am lwydd i'n hymdaith,—
Ninnau gofiwn hyny ganwaith.

ENGLYNION I'R GOLYGYDD.[1]

Udganaist, synaist bersoniaid—doethion,
Daethost drwy bob gwrthblaid;
A'th araeth yn bleth euraid,
Nerth a ro'ist, IOAN, wrth raid.

Yn SEION fwyn, heb gwyno,—i DAVIS,
Difyr cael gorphwyso:—
Arall frawd, drwy wella'i fro,
Da 'i gynnydd, a *udgano.*

RODYN DDU, ERYRI.

PRIODAS NEFOLAIDD.

[Parhad o dud. 420.]

6. Os ydyw amlwreigiaeth i'w ystyried yn bechadurus o dan yr oruchwyliaeth Efengylaidd, paham y llafarodd Dafydd am wragedd anrhydeddus Mab Duw ei hun, a desgrifio mor fanylaidd un o'i Freninesau? A fuasai Crist yn cymmeradwyo sefydliad pechadurus trwy ei arferiad ei hun? ac yna orchymyn ei ddyscyblion i'w ddilyn ef?

7. Os na ellir gollwng amlwreigwyr i'r Eglwys Gristionogol, paham y prophwydodd Esaiah, am ogoniant dyfodol Seion dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, a'n hysbysu mai "Yn y dydd hwnw saith o wragedd a ymaflant mewn un gwr, gan ddywedyd, Ein bara ein hunain a fwytawn, a'n dillad ein hunain a wisgwn, yn unig galwer dy enw di arnom ni, i gymmeryd ymaith ein gwarth?" Os yw y fath bethau yn bechadurus, paham y rhag-ddywedodd Esaiah yn mhellach, mai "Yn y dydd hwnw, blaguryn yr Arglwydd a fydd brydferth a gogoneddus, ac y gelwir pob un ar a adewir yn Seion yn santaidd, ac y byddai i'w holl breswylfeydd a'u cynnulleidfaoedd, gael eu cysgodi gyda chwmwl a mwg y dydd, ac â cholofn o dân y nos?" Paham y mae i'r amlwreigwyr hyn, y rhai sydd i gael saith o wragedd, i ymaflyd yn eu godreu i'w galw yn santaidd —i fod mor brydferth a gogoneddus—i gael y fath arddangosiad mawreddog o ogoniant Duw yn eu canol? Paham y mae i'r hyn oll etto gymmeryd lle o dan yr oruchwyliaeth Gristionogol, os nad yw amlwreigiaeth i'w oddef yn Eglwys Crist, ac os yw mor ffiaidd yn ngolwg Duw? Ai nid yw y pethau hyn oll yn profi fod amlwreigiaeth yn gytunol â Christionogaeth, ac y bodolodd, ac y bodola yn yr Eglwys Gristionogol yn nyddiau ei gogoniant mwyaf? A ddichon unrhyw ddarllenydd y Beibl neu gredydd y Beibl wrthddadleu hyn?

8. A all rhywun fynegi paham i Dafydd, cyn iddo gyflawni godineb, a bod yn foddion i dywallt gwaed gwirion, gael ei alw yn wr yn ol calon Duw? Ai ni phriododd ef saith o wragedd cyn i Dduw ei ddyrchafu ef i orsedd Israel? Wedi i Dafydd gymmeryd eisoes saith o wragedd, paham y rhoddodd Duw holl wragedd Saul iddo yn ychwanegol? A feddyliodd yr Arglwydd nad oedd gan Dafydd nifer ddigonol, gan y bu iddo Ef

ei hun roddi ychwaneg? Pwy a feiddia ddywedyd nad yw amlwreigiaeth yn sefydliad dwyfol pan ei gorchymynwyd gan Dduw trwy enau Moses, ac wedi hyny yn weithredol roddi gwragedd Saul i fynwes Dafydd?

9. Os nad yw amlwreigiaeth yn sefydliad dwyfol, paham y bu i'r dyn da hwnw, Jehoiadah yr Archoffeiriad, roddi dwy o wragedd i'r brenin da Joash? Ai ni wnaed hyn gan ddyn cyfiawn, a chan yr awdurdod uwchaf o'r offeiriadaeth a feddai Duw ar y ddaear?

10. Os nad oedd amlwreigiaeth yn sefydliad dwyfol, paham y gorchymynodd Duw i'r prophwyd Hosea briodi dwy o wragedd?

11. Os nad yw amlwreigiaeth yn fwy boddhaol yn mhlith pobl Dduw nag unwreigiaeth, neu y gyfundraeth o un wraig, paham y gorchymynodd Duw i Israel ladd yr oll o'u caethion rhyfel gwrrywaidd, ac i arbed yr holl forwynion yn fyw iddynt eu hunain? Paham y gorchymynodd Efe hwynt i wneyd hyn, megys rheol gyffredin yn eu holl ryfeloedd dyfodol yn erbyn dinasoedd a chenedlaethau estronol? Ai ni sefydlwyd hyny mewn trefn i ddiwallu Israel o ddigon o fenywod at wneyd cenedl o amlwreigwyr? Ai nid yn y ffordd hon y bwriadodd Efe i liosogi Israel yn fawr, a'u gwneyd hwy fel tywod ar lân y môr, yn gyfunol â'r addewidion a wnaed i'w hynafiaid amlwreigiol?

12. Os, yn mhlith y cyfiawnion, nad yw amlwreigwyr yn anrhydeddusach yn ngolwg Duw nâ'r un-wreigwyr, pa fodd y mae fod Duw yn gyffredinol yn dewis y blaenaf i fod yn waredwyr, barnwyr, rheolwyr, breninoedd, offeiriaid, prophwydi, a phatriarchiaid, yn hytrach nâ'r olaf? Paham y dewiswyd Gideon, yr hwn oedd ganddo lawer o wragedd, a dim llai nâ deuddeg a thrugain o feibion, i wared Israel? Paham y dewisodd Brenin breninoedd ac Arglwydd arglwyddi, gael ei eni i'r byd hwn mewn teulu ag oedd ei hynafiaid yn amlwreigwyr nodedig? Ai nid yw yr holl bethau hyn yn profi fod Duw, yn mhlith y cyfiawnion, yn dewis y gyfundrefn o amlwreigiaeth yn hytrach i'r un hono o unwreigiaeth?

13. Os nad oedd amlwreigiaeth yn ganiatäol yn yr Eglwys Gristionogol, paham y gofynai Paul i Timotheus neillduo o blith yr aelodau eglwysig, ddynion ag oeddynt wyr un wraig, i'r swyddi o esgobion a diaconiaid? Pe na fuasai amlwreigwyr yn yr Eglwys, a fuasai yn bosibl i Timotheus eu neillduo

hwynt? Ac os yn anmhosibl, paham y rhoddodd y cyngbor? Ai nid yw hyn yn profi yn y modd mwyaf penderfynol, fod amlwreigiaeth yn bodoli yn yr eglwys hono? A ddengys Paul yn un lle fod amlwreigiaeth yn ddrwg ac anfoesol? Ai ni ofynodd efe wneyd y fath neillduadau, mewn trefn i'r swyddogion hyn beidio a chael eu beichio gyda gofalon teulu lliosog? Gallasai fod yn angenrheidiol, weithiau, o dan amgylchiadau penodol, i ddewis ddynion ieuainc ag oeddynt sengl i'w hordeinio at eu hanfon ar genadiaethau penodol, lle y buasai hyd y nod un wraig yn faich mawr, ac am yr amser a fodolai yn rhwystr i'w defnyddioldeb. O herwydd, dan y cyfryw amgylchiadau, rhoddid hyfforddiadau i neillduo dynion sengl; a ddylid casglu, gan hyny, mai pechadurus oedd i ereill fod yn wyr? Felly, yr un fath, ac ystyried y dyledswyddau pwysfawr a ofynid gan esgobion a diaconiaid, meddyliai Paul yn well neillduo i'r swyddi hyn wyr yn berchen un wraig: a ddylid casglu, gan hyny, mai pechadurus oedd i wyr ereill gael mwy nag un?

14. A fu i'n Iachawdwr, neu neb o'i apostolion, erioed wahardd amlwreigiaeth, neu ei gondemnio fel yn bechadurus? Os naddo, paham y condemnia y byd Cristionogol hyny yn awr? A ydynt yn meddwl bod yn gyfiawnach yn yr ystyr hyn, nag Iesu Grist, Awdwr Cristionogaeth?

15. Y mae cannoedd o filoedd o amlwreigwyr yn mhlith amrywiol genedloedd y ddaear, yn rai a briodasant eu gwragedd yn gyfunol â chyfreithiau eu llywodraethau priodol. Pan yr anfono y byd Cristionogol eu cenadon allan i'w dychwelyd hwynt, mewn pa ffordd y gallant hwy gael eu gollwng i'r Eglwys? A raid iddynt ysgaru eu holl wragedd ond un? os felly, pa un o honynt a gadwant, a pha rai o honynt a fwriant allan ar drugareddau creulawn y byd? Rhyw ddyn cyfoethog, mwyn, a charedig yn Asia, yr hwn nis gwyr ddim am Gristionogaeth, a bryn iddo ei hun ddeg morwyn, ac a'u prioda oll ar yr un amser, yn gyfunol â defodau a chyfreithiau ei wlad. Cyfyd pob un o'i wragedd iddo bedwar o blant i fyny. Wedi hyny, dygwydd i genadydd o'r byd Cristionogol fyned hyd ato, a phregethu iddo ef a'i deulu lliosog Gristionogaeth; mae efe, a'i ddeg gwraig, a deugain o blant, yn credu oll, ac yn ewyllysio cael eu bedyddio i'r Eglwys Gristionogol. Hysbysir

ef gan y cenadydd, y rhaid iddo ef ysgaru ei holl wragedd ond un, heb yr hyn nis gall ef gael ei dderbyn. Eithr nis gwyr y cenadydd, na'r dyn ei hun, am unrhyw reol i benderfynu pa un o'r deg sydd i'w chadw. Priodwyd hwy oll iddo ef ar yr un amser; mae gan yr oll i fod yn ffyddlawn iddo ef: a dygodd pob un iddo nifer gyfartal o blant.

Eithr o'r diwedd, heb un reol, gwnaed y penderfyniad; troir naw rhan o ddeg o'i deulu anwyl ymaith; nid, modd bynag, heb aberthiad calon rwygol o deimladau ar ei ran ef a'i deulu hawddgarol. Gollyngir ef a'i wraig yn awr i'r Eglwys, ac ystyrir hwy yn Gristionogion da. Ond dwy ran o dair o'i deulu a dorwyd fel hyn o'i gofleidiad, ac a fwrlwyd allan, a dechreuant ammau yn dra difrifol pa un a yw Cristionogaeth gystadl â chrefydd eu cenedl eu hunain. Dechreuant feddwl nas dichon crefydd a dora deuluoedd i fyny fel hyn fod yn dda; hwy a'i gwrthodant ar unwaith, ac a droant at eu heilunaddoliaeth. Am y drydedd ran arall o'r gwragedd adfydus a fwrlwyd allan, efallai fod ganddynt hyd y nod etto obaith gwanaidd yn aros o fod Cristionogaeth yn gyfundrefn gywir o grefydd; eithr heb ganddynt wr a noddwr, hwynt yn y diwedd a gyfarfyddant gyda chyfleusdra i brioli gwyr eilunaddolgar; ac wedi ennyd, heb ganddynt wyr Cristionogol i'w harwain hwynt, hwy a gollant yn hollol yr ychydig ffydd oedd ganddynt, a chofleidiant etto grefydd eu gwyr a'u tadau, a'r plant tlodion a ganlynant siamplau eu mammau. Fel hyn, y naw gwragedd ac un ar bymtheg ar hugain o blant a gredasant yn Nghristionogaeth, ac a aethent i mewn gyda'i gwr a'u tad, pe na throasid hwynt ymaith, a wthir i amgylchiadau a ogwyddant i ddinystrio ac i lwyr ddileu o'u meddyliau bob ffydd yn y grefydd Gristionogol. A ydyw Cristionogaeth yn gofyn cenadon i ddilyn y fath yrfa yn mysg cenedloedd amlwreigiol? A ydyw hi yn gofyn iddynt i dori yn wahanedig gylymau teuluol; i dori i fyny a chwalu mewn rhai enghreifftiau naw rhan o ddeg o'r rhai hyny ag ydynt agosach ac yn werthfawrocach i'w gilydd nâ bywyd? A ydyw hi yn gofyn iddynt ganlyn ffordd sydd ogwyddedig yn ei gwir natur, i wneyd iddynt ffieiddio a chasâu Cristionogaeth, megys peth creulonach yn eu cyfrif hwynt nâ'r bedd? Wrth ba gyfraith o Gristionogaeth y dysgant hwy y cyfryw i ysgaru neb un o'u gwragedd, oddi-

gerth am yr achos o oliaeth? O fyd Cristionogol! pa le mae dy gyssondeb? y mae wedi ffoi! a gwrthuni a phob rhywiogaeth o ddrygioni a gymmerasant ei le ef! Yr ydwyt yn llygru y cenedloedd a'th buteindra, ac etto tydi a'u perswadi yn awyddus dy fod yn gyflawn; ond y mae y dydd gerllaw pan y cyhoeddir dy anwireddau ar bennau y tai, a thi a gai dy farnu am dy holl aflendid a'th ffieidd-dra, a chai dy fwrw i lawr gan ddinystr. Yna y caiff ddyfod iachawdwriaeth, a gogoniant, ac anrhydedd, a gallu, a theyrnasiad heddwch, a dydd y cyfiawnion, yn yr hwn y caiff Abraham a'i wragedd, ynghyd a'i holl hâd ag sydd gyflawn, etifeddu y ddaear, a theyrnasu am byth bythoedd.

Cyf. ROBYN DDU.

DETHOLION O "HISTORY OF HENRY THE EIGHTH."

AT YR OFFEIRIAID, NEU BARCHEDIGION Y SURPLICE.

FONEDDIGION,—Yn gymmaint â bod amrai o honoch, mal pe byddech yn y *cacoethes scribendi*, yn eich ymwriad a'r dyn enwog hwnw, JOSEPH SMITH, *Sylfaenydd mawr Mormoniaeth*, o flaen egwyddorion pa un y diflana cyfeiliornadau Cristionogaeth ddiweddar, yn hyfal i lwydrew boreuol ar lethr fron oddiwrth wres tanbeidiol yr haul; ac y cilia i'r cysgodion anghysbell, holl ddoethineb duwinyddion colegau byd. Byddai yn well i chwi o hyn allan ymorol tipyn am eich *dechreuad*, a chofio y lle y saerniwyd allan eich *urdeinDDel episcopalaidd*, ynghyd â gosodiad *Pen eich eglwys wreiddiol* "*lân Gatholic*;" a myfyrio ychydig ar rinweddau buchedd Harri VIII, Amddiffynydd a Phen Cyntaf "Eglwys Loegr," nid Eglwys Iesu Grist. Diau taw dyddiau dedwydd iawn i'r spiritual hirelings, fu Mawrth y nawfed, ynghyd a'r ugeinfed yn y fl. 1534. Er mwyn troi eich wynebau at ffynnonell eich Rhyddid Crefyddol, gwnaf hyn o ddechreu cymmwynas i chwi, trwy ostyngedig alw eich sylw difrifolaf at yr hyn a raid, wrth gwrs, fod yn anwylaidd gan eich mynwesau. A dyma fe, ychydig yn fyr, o Hanes Bywyd a Marwolaeth Harri yr Wythfed. Bydded i chwi ei gymharu yn ofalus a Hanes Bywyd a Marwolaeth Mr. Joseph Smith, yr hwn a gyfenwir yn Brophwyd y Duw byw. Yna cawn weled

ai y chwi neu y Mormoniaid a ddylent gywilyddio arddel a choledd egwyddorion sylfaenwr eu crefydd.

Ganwyd Harri VIII yn y flwyddyn 1491, a dechreuodd deyrnasu yn y flwyddyn 1509. Yn nechreuad ei deyrnasiad gwnaeth iddo ei hun gyfeillion mynwesol o wahanol bersonau, ag a dybiai efe a fyddent yn fwyaf tueddol i gyd-weithio ag ef yn ei amcanion a'i ddichellion bradwrus, gan nad beth a fyddai hyny. Dyrchafodd hwynt yn ebrwydd i sefyllfaoedd uchel ac anrhydeddus; ac wedi iddo eu dyrchafu felly, darostyngodd hwynt fel caethweision, i iselder, dirmyg, a gwarth. Prif nod ei ymgyrch a redai bob amser i'r eithafoedd mwyaf, mewn pethau gwladwriaethol neu grefyddol. Yn fuan wedi dechreu o hono deyrnasu, amrysonodd â Luther, athrawiaeth pa un a dybiai yn rhy werin-lywodraethol, a daeth yn *amddiffynydd y ffydd Gatholic.* Yn fuan wedi hyn, amrafaeliodd â'r Pab, yr hwn a safai yn fford l ei briodas. Cafodd ei ysgymuno ddwywaith. Gwnaeth gredoau ac erthyglau, a gwnaeth yn drosedd i beidio tyngu iddynt. Gwnaeth ereill yn hollol wrthwynebol, a gwnaeth yn drosedd i beidio tyngu iddynt. I hyn oll, bu yr Offeiriaid o bob tu yn ffyddlon a diwyd dros ben, a'r gwrthwynebwyr a losgid â thân araf! Dadleuodd ag un ysgolhaig, a llosgodd ef er ei argyhoeddi. Llosgodd forwynig ieuanc am amlygu ei meddwl a'i barn. Torodd ben esgob Fisher, a Syr Thomas More, am wrthod disgyniad y goron, a galw ei blant ei hun o Catharine yn fastarddiaid!! Yspeiliodd yr eglwysi, a rhoddodd gyllid cwfaint i hen wreigan am boten *(pudding).* Llosgodd foneddiges brydweddol a chall, am amlygu meddwl croes i draws-sylweddiad! Ei gnawdolrwydd aflywodraethus, a'i serch gwamnal a phenboeth a'i gyrai i'r eithafoedd mwyaf anllad, dideimlad, a chywilyddus. Priododd yn gyntaf â'i chwaer-yn-nghyfraith, Catharine o Arragon, gweddw ei frawd Arthur. Ac o herwydd i ddau o'i phlant feirw yn ieuainc, ysgarodd hi. Priododd ei *maid of honour*, Anne Boleyn, yr hon a fu am saith mlynedd yn ei lys, a gwnaeth i'r senedd, a'r offeiriaid gyhoeddi ei fod wedi gwneuthur yn dda. Wedi hyny, torodd ei phen hi, a phedwar ereill yn gwmpeini iddi, am na thyngent yn ei herbyn ar gam. Fe daflwyd corff Anne i hen gist lwyfen, a chladdwyd hi ynddi. Penderfynodd hefyd gyfrif Elizabeth ei ferch o Anne Boleyn

yn fastarddes, yr un fath â'i blant o Catharine! Tranoeth i'r dydd y torwyd pen y frenines Anne, priododd ei drydedd wraig, Anne Seymour, a'r senedd a'r offeiriaid a'i gwnaethant yn drosedd i ddywedyd nad oedd hyny yn iawn. Yn nesaf, cynnygiodd i Francis 1af, i ddwyn iddo ddwy dywysoges, ac amrai foneddigesau ereill drosodd o Ffrainc, fel y gallai ddewis pedwaredd gwraig yn eu plith hwynt. Gwelodd Francis yn ormod diraddiad a sarhad i'r boneddigesau Ffrengaidd i wneyd hyn: felly Harri a syrthiodd mewn cariad â darlun boneddiges Ellmynaidd, Anne o Cleve, yr hwn a dynwyd gan Hans Holbein, a phriododd hi cyn iddo ei gweled. Pan ddygwyd hi drosodd, aeth Harri yn awyddus i Rochester i'w gweled, ond cyn gynted ag y deallodd nad oedd hi yn deall un iaith ond yr Ellmynaeg, ac nad oedd yn ei foddio, tyngodd iddynt ddwyn *cassy* o *Flanders* drosodd iddo. Yn mhen ychydig amser, cytunodd y gymmanfa eglwysaidd, ar gais Harri, i ddiddymu y briodas, a chyhoeddasant Harri ac Anne yn rhydd i briodi y sawl a fynent. Galwodd Harri hi yn chwaer fabwysiadol iddo, a rhoddodd bedair mil y flwyddyn i'w chynnal. Ac fel y darfu iddo ddinystrio Cardinal Wolsey, pan flinodd ar ei wraig flaenorol, felly hefyd, torodd ben Thomas Cromwell, Iarll Essex, pan oedd wedi alaru ar yr un hon. Yn fuan wedi hyn, priododd y pummed wraig, Catharine Howard. Ymhyfrydodd gymmaint yn ei thegwch, fel y parodd i'r esgobion gyfansoddi ffurflau o ddiolchgarwch i Dduw, am y dewisiad dedwydd a wnaethai, a'u darllen gyda phwys yn yr eglwysi. Ac wedi ychydig fisoedd condemniwyd hi—torwyd ei phen hi ac arglwyddes arall, ynghyd â'i mamgu neu ei nain, ewythron, modrybedd, cefnderwydd, tua deuddeg o nifer. Drachefn, efe a briododd ei chwechfed gwraig, o'r enw Catharine Parr; ni chafodd hithau, druan, fawr seibiant a thawelwch. Llosgwyd lliaws pan oedd yn newydd-weddog. Wedi cyflawni yr holl bethau hyn, a mil mwy, bu Harri farw, o glwyf braenedig yn ei goes, Ion. 28, 1547, yn ddwy flwydd ar bymtheg a deugain oed, wedi teyrnasu dwy flynedd ar bymtheg ar hugain a naw mis. "Ei falchder a'i wagedd oedd yn ei lywodraethu. Yr oedd yn arglwyddaidd, ac ni oddefai ei wrthddywedyd na'i hyfforddi: yr oedd yn fyrbwyll, traws, afradlon, a digasog dialgar; yn ddyeithr i deimlad a thosturi, a phorthai

ei lid a'i gynddeiriogrwydd ar draul cyfiawnder a dynoliaeth, heb brofi dim euogrwydd na gofid yn ol llaw. Yr oedd mor greulawn a thraws-lywodraethol, mal yr oedd yn ymddangos ei fod yn ymhyfrydu yn ngwaed ei ddeiliaid. Gosodwyd deuddeg mil a thrugain o ddynion i farwolaeth yn ei deyrnasiad, heblaw y rhai a ddirdynwyd ac a losgwyd, yr hyn sydd yn agos i ddwy fil yn y flwyddyn!!" Mor ddall yw y rhai a briodolant ryddid i'r fath ddihiryn anllad a gormesol! Mor eofn, haerllug, a digydwybod, y rhaid fod yr adyn truenus hwnw na chywilyddia arddel unrhyw berthynas, na chyssylltiad â'r fath ormes-deyrn creulawn a halogedig! Yn gymmaint â bod Harri yn ei ewyllys wedi gadael chwech cant o bunnau i'r Offeiriaid, am weddio ei enaid allan o'r purdan, diau fod ganddynt lawer mwy nâ llawn dasg o'u blaen, a bod yn ddyfal iawn wrthi hefyd. Bydd yn ddigon cynnar iddynt ddechreu dirmygu a cheisio gwaradwyddo y Prophwyd Joseph Smith, na neb arall o weision awdurdodedig Duw, wedi y caffent Harri yr Wythfed, tad eu rhyddid, allan o'r purdan.

> *Have at it*, 'mlaen â chwi yn lew,
> Mae brasder yma—dewch yn dew;
> Ond ceisiwch bwyll, na fyddwch ffol,
> Rhag myned yno ar ei ol.

"Nid oes i leiddiad dyn fywyd tragywyddol yn aros ynddo ef."

Gwn yn dda am lawer o offeiriaid sydd yn ddynion da iawn, a chwennychant ddaioni ereill hefyd, a dymuniad dirgel ynddynt am y gwir. Wrth y cyfryw dywedaf o'm calon, chwychwi a adnabyddwyf yn dda; chwychwi, y rhai y cefais yr anrhydedd o gyfeillachu yn ddifyrus ac adeiladol â chwi yr amser gynt. Foneddigion, O edifarhewch â'ch holl galon, ïe, O ymryddhewch oddiwrth iau caethiwed, ac ymunwch â Saint y Dyddiau Diweddaf,—byddwch barod i aberthu pob mwyniannau daearol, er mwyn cael gafael ar y bywyd tragywyddol, —deuwch, a bedyddier pob un o honoch er maddeuant pechodau, a chewch orphwysdra i'ch eneidiau. Deuwch yn awr, ac nac oedwch, oblegid byr waith a wna Duw ar y ddaear. Dywedaf etto, ymunwch â'r Saint, o herwydd dyma yr *unig* ddynion ar y ddaear sydd ag Offeiriadaeth Duw yn eu plith. Trosglwyddwyd hi i'r ddaear hon i'r Prophwyd Joseph Smith, a thrwyddo ef i ni: yr wyf yn gwybod hyny. Profwch

chwithau hyn, a chewch wybodaeth o hyny i chwi eich hunain. Byddwch wych.

Ydwyf, yn serchus fel arfer, eich cyfaill,

Llanelli. DEWI ELFED.

YR ALWAD.

GWRANDAWED lluoedd daear ar lais Jehofa'r pen,
Clywch sain yr udgorn hynod yn swnio is y nen;
Mae'n galw sylw manwl trigolion dae'r i gyd,
Y gwreng a'r boneddigion, yn ddiwahan ynghyd.

Dystawed yr holl ddoethion, y deallus fydd yn fud,
Gwrandewch oll mewn symlrwydd ar sain efengyl glyd;
Rhybydd-lais Duw y nefoedd sy'n adsain oddi fry,
'R efengyl am y deyrnas, 'nol geiriau'r Iesu cu.

Clyw gedyrn dystiolaethau y gweision ar y llawr,
O gwrando hoff newyddion, a ddwg lawenydd mawr;
Na âd i'r anwiredd'au sy'n chwifio yma 'thraw,
I oeri 'th gariad atom, na pheri it' gael braw.

Dawn ysbryd pur y bywyd—cai ei fwynhau yn rhad,
Os mewn gwir ostyngeiddrwydd gwnai blygu i ddeddfau'r Tad:
Sef cym'ryd dy fedyddio yn enw'r Trioedd Glân,
A phenderfynu gwrando, a myned yn y bla'n.

Gwna'r ysbryd hwn ddwyn bywyd—pob ofn gilia draw,
Gwna'th gyfarwyddo hefyd i ddweyd fy Nhad heb fraw;
Rhydd gariad yn dy fynwes, tawelwch dan dy fron,
A'th fod yn eiddo'r nefoedd, fe dystia it' yn llon.

Gwna'r Ysbryd hwn dy nerthu yn ngwyneb saethau câs,
O eiddo y gelynion, rhai creulon a dirâs,
I'w cyfrif oll yn ddiddym, yn golled ac yn dom,
Er mwyn yr hoff wybodaeth gaed trwy'r efengyl hon.

Gwna sibrwd yn dy fynwes, fod cwymp y byd gerllaw;
Rhydd gyfarwyddid iti, i ffoi i'r Dyffryn draw,
Rhwng têg fynyddoedd Ephraim, diogelfan teulu Duw,
Rhag profi'n gâs o'r pläau, ond it' gael hyfryd fyw.

Chwi ie'nctyd, canol oedran, a'r hen sy'n caru'r gwir,
O ufyddhewch i'r alwad sy'n adsain drwy y tir:
Mae'r Iesu'r Pen urddasol, drwy'i weision yn ddiri',
Yn daer, o'i galon dyner, yn eich rhybyddio chwi.

Dyffryn Conwy. RICHARD ROBERTS.

AMRYWIAETHAU, &c.

Os bydd rhywun yn llefaru yn ddrwg am danoch, trowch adref i'ch cydwybod eich hunain, a chwiliwch eich calonau; os ydych yn euog, y mae yn gerydd cyfiawn; os ydych yn ddieuog, y mae yn addysg têg; gwnewch ddefnydd o'r ddau: felly bydd i chwi dynu mêl allan o'r bustl, a gwnewch y gelyn cyhoeddus yn gyfaill dirgel.

Mor ddiddychryn y gellir gwynebu pob rhyw farn, pan fyddo y gydwybod yn dawel.

Nid oes un perygl y llwydda anghyfiawnder am byth; gall dywyllu ein hwybren am dymmor, ond wedi hyny daw yn oleuach dydd nag erioed.

Cadw dy galon dy hun yn iach, ac yna meddyginiaetha galonau ereill.

Gogoniant y dyn da sydd yn gynnwysedig yn hyn,—pe bai ffyddlondeb yn cael ei golli o'r byd, y ceffid ef yn ei fynwes ei hun.

Argreffir 10,000 o gopïau o'r *Times* mewn un awr.

Taliadau o Rag. 22 hyd Rhag. 31.—Sir Fynwy, £10; Sir Frycheiniog, £5; Llanelli, £5 0s 6c; Sir Aberteifi, £3 11s 5c; Dyffryn Conwy, £1 10s; Sir Ddinbych, £4; Gogledd Penfro, £1 2s 3c; Sir Fôn, 12s 7c; Deau Penfro, 19s 4½c; Pendeulwyn, 13s; Twynyrodyn, 13s; Eglwysnewydd, 9s; Pontfaen, 8s 4c; Caerdyf, 5s; Dinas, 10s 5½c; Llanilltyd, 10s 6c; Pontypridd, £1 4s 6c; Llanfabon, 11s 9c; Cap Coch, 15s; Cwmnedd, £1 10s; Rymni, £1 11s 8½c; Georgetown, 5s 2c; Merthyr, £4 9s 7c; Pendaren, 10s 11c; Cefn, £2 7s 3c; Ffynnon-Tydfil, 12s 10c; Troedyrhiw, 10s 2c; Cwmbach, £3 0s 1c; Twyncarno, 7s 1c.—Cyfanswm, £53 1s 5½c.

☞ Anfoner pob llythyron, yn cynnwys eirchion a thaliadau, o hyn allan i *Capt. D. Jones*, 14, *Castle Street, Glebeland, Merthyr-Tydfil.*

Ein Chwechfed Gyfrol sydd ar ben;
A ffarwel ro'wn i bawb. Amen.

CYNNWYSIAD.

TUD.
Udganiad olaf yr Udganwr cyntaf.......... 421
Priodas Nefolaidd 405
Detholion o "History of Henry the Eighth 427
Yr Alwad 431
Amrywiaethau, &c.......... 432

MERTHYR-TYDFIL:
ARGRAFFWYD A CHYHOEDDWYD GAN J. DAVIS, GEORGETOWN.